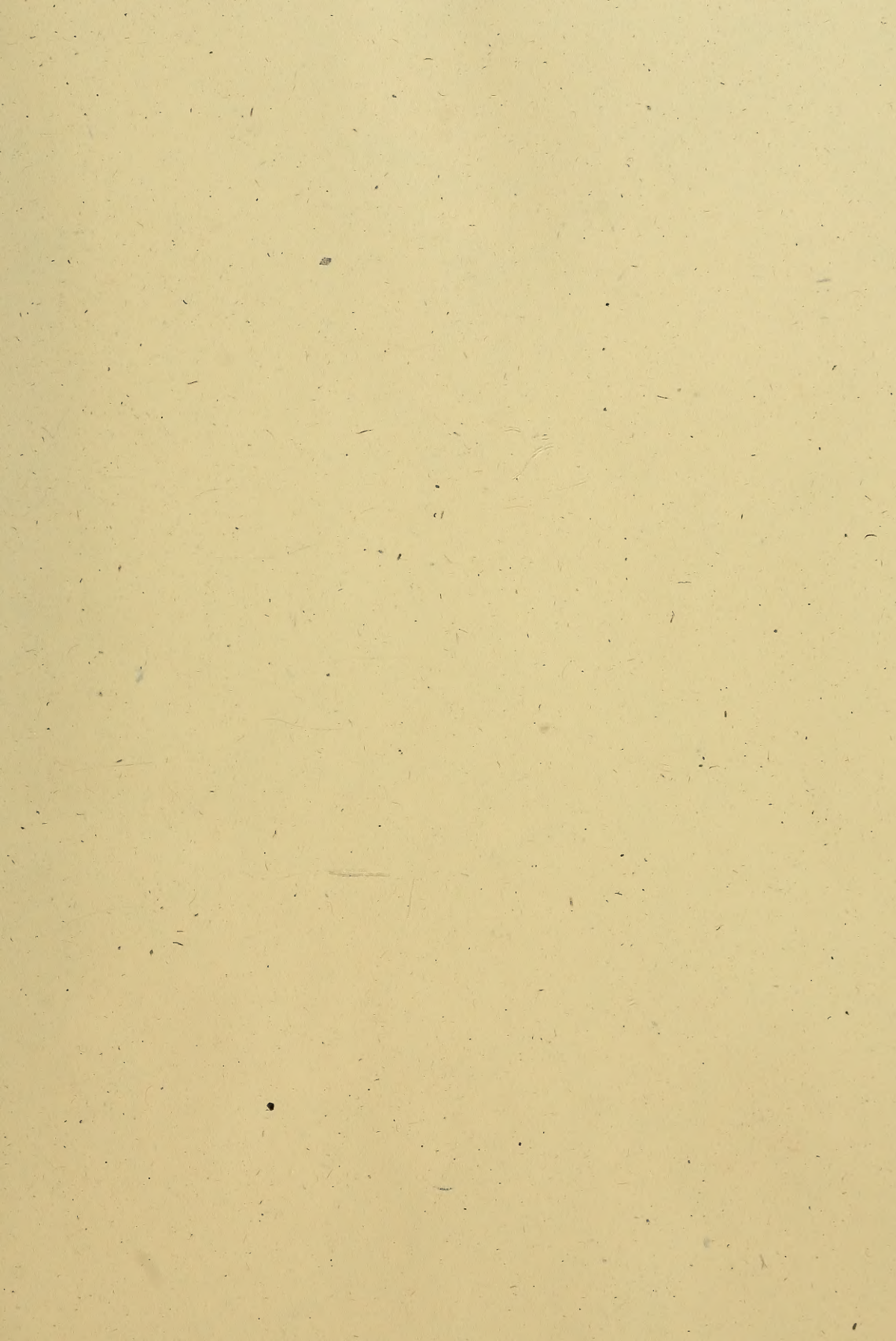

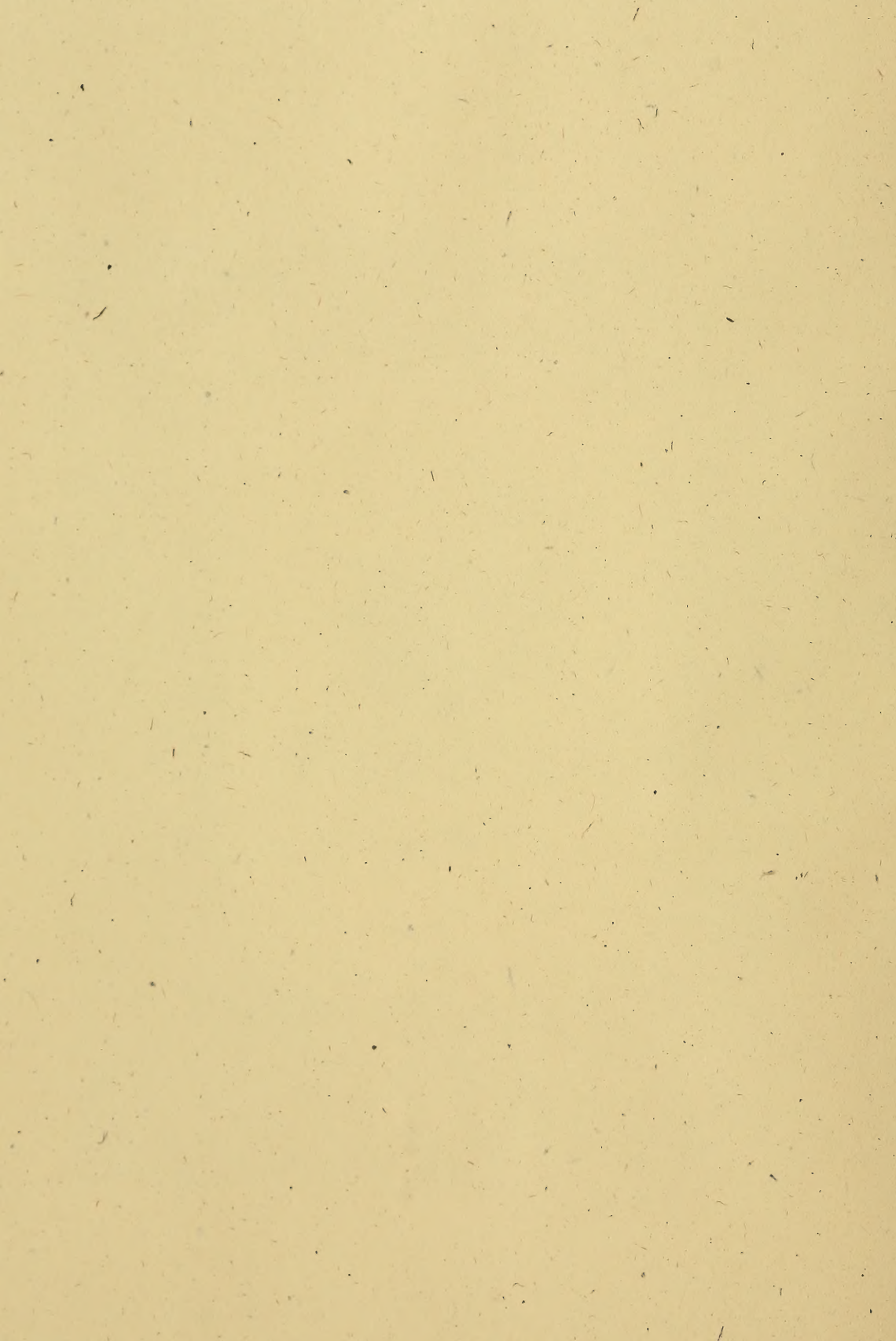
PER AMPLIORA AD ALTIORA

Oliver Wendell Holmes.

V. 10

41

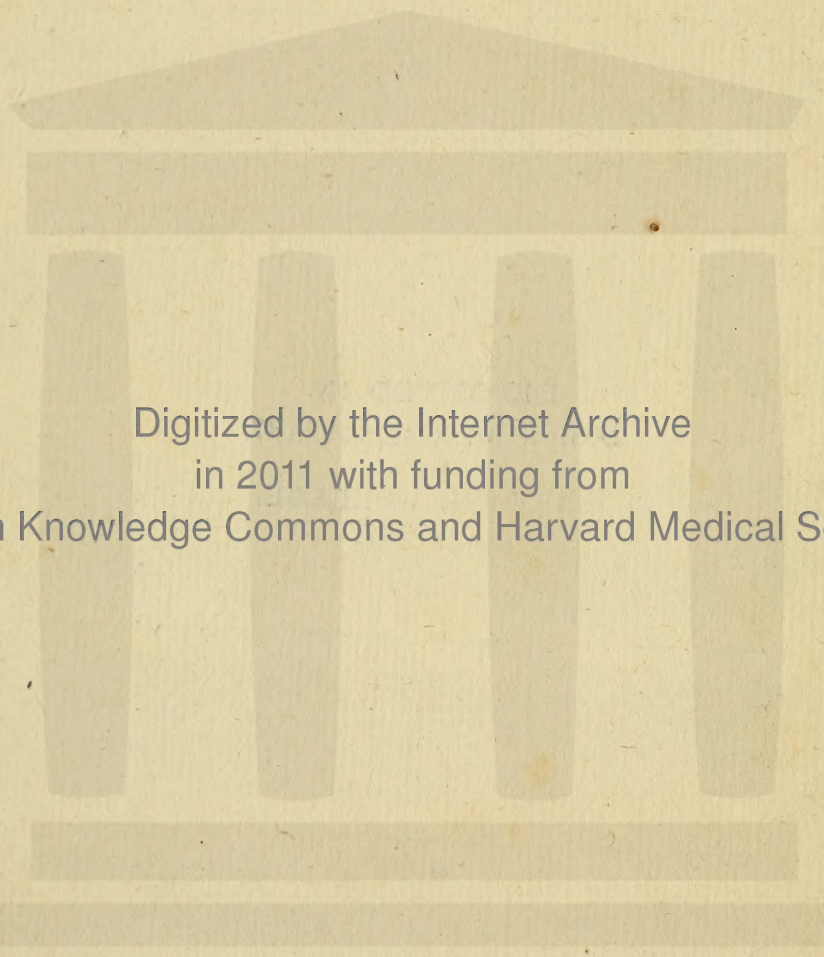
9

Butcher's

DEPOSITED IN
BOSTON MEDICAL LIBRARY,
BY
HARVARD COLLEGE.
LIBRARY.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

IOANNES BAPTISTA

MORGAGNVS

natus Forolivi die 25 februarii an^o 1682

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI

P. P. P. P.

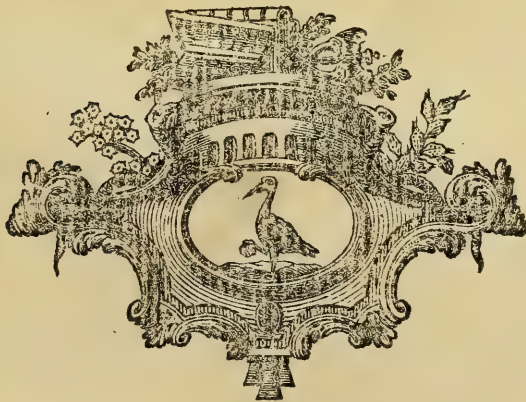
DE SEDIBUS ET CAUSIS
MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS
LIBRI QUINQUE.

*DISSECTIONES, ET ANIMADVERSIONES, NUNC PRIMUM EDITAS,
COMPLECTUNTUR PROPEMODUM INNUMERAS, MEDICIS, CHIRURGIS,
ANATOMICIS PROFUTURAS.*

Multiplex præfixus est Index rerum, & nominum accuratissimus.

Præfatus est S. A. D. TISSOT, M. D.

TOMUS PRIMUS,
EDITIO A MENDIS EXPURGATA ET AUCTA.

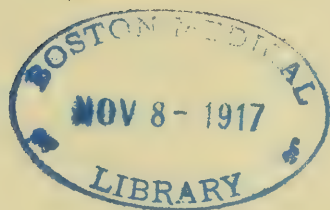

EBRODUNI IN HELVETIA.

M. DCC. LXXIX.

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI

P. P. P. P.

DE SEDIBUS ET CAUSIS
MORBORUM

PER ANATOMEN INDAGATIS.

HISTORIA VITÆ ET OPERUM

J. B. MORGAGNI.

FORI Livii lucem aspexit JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS, e nobili Stirpe prognatus, die xxv. Februarii MDCLXXXII, patre Fabricio, viro civilibus muneribus & eruditionis laude illustri, matre Maria Torniellia præclari nominis matrona. Pater mature decessit, filiumque reliquit vix septennem, cujus tutelam mater provide suscepit, & unicum amoris pignus pietate, bonis moribus, ac studiis, quibus ætas Juvenilis imbui solet, institui curavit.

Teneræ huic corporis constitutioni duo minitabantur pericula, febris nimirum vehemens, & lapsus in canalem longis fornicibus, magna ex parte, obtectum, aquisque redundantem. Parum abfuit quin a flumine sub fornicem raperetur adolescentulus, & mergi deberet. Ast, divina favente clementia, vir quidam advenit, qui puerum jam prætergressus non illum cadentem vidit, sed primum aliquid strepitus, mox impense monentem, ut pereunti operam ferret, audivit. Accurrit, in canalem se projecit, & a submersione liberavit morti proximum, promovendæque utilissimæ disciplinæ natum.

Postquam ex ephebis excessit MORGAGNUS, optimam spem dedit linguas & litteras elegantiores addiscendi, eo quidem felici successu ut anno decimo quarto adscriberetur Academiæ Patriæ Filergitarum, & applaudente choro auditorum, orationem poeticam recitaret. Anno vertente cathedram conscendit, & spartam Respondentis singulari alacritate ornavit; de omni re, quæcunque in disceptationem & quæstionem vocaretur, enodate Judicans. Forte visum fuit cuidam commilitoni, ut distichon in laudem defendentis pronuntiaret prius quam argumentum attulisset. MORGAGNUS, pro mira ingenii acie, totidem versus præmisit, mox antithesin modeste excussit.

Medicinæ studio se se dicans Bononiam, celebrem artis Machaonica nutriticem, adiit anno seculi superioris nonagesimo octavo, & amicitiam iniit cum tunc florentibus discipulis illustribus Malpighii, Joanne Jacobo Sandrio, Hippolito Francisco Albertini, & Antonio Maria Valsalva, cujus speciali manuductione ad Anatomiam gavissus est, & quem integerrimum colere amicum, utilem Venerari præceptorem nusquam dediscit. Nec defuerunt reliqui Professores quorum ope in aliis disciplinis summo cum fructu usus est: at cum studia Philosophiæ ad Normam Cl. Du Hamel, qui eam etricis scholasticis primus eduxit, renovare cæpisset, ophthalmia gravi afflictus est, quæ acerbum commovit dolorem, sublata non solum legendi, scribendique, sed etiam

dormiendi facultate ; mitigationem vero palpebris tepide applicata pomorum dulcium pulpa conciliavit ; sed hæc valetudinis perturbatio non obstitit , quo minus admirabilis memoriæ , quæ talis erat ut infinita authorum loca non inspectis libris citare posset , conscius in solemne veniret certamen , unde lauream Doctoris Medici ac Philosophi gloriose obtinuit anno hujus seculi primo. Plausu maximo cum ipsi esset gratulatio significata , in patriam redux ibidem brevi convaluit. Ex quo tempore , si ophthalmiam alteram , sed breviorē quæ senescenti accidit , excipias , videndi sensus incolumis ad mortem usque constitit , cui robori oculorum conservando , in tanta ac tam assidua illorum contentione , lotio matutina faciei & palpebrarum cum aqua recenter e puteo hausta utilis fuit.

Quamvis autem omnes Medicinæ partes probe calleret , Musas tamen Bononienſes iterum salutare & studium anatomicum cum primis recolare contendit , præceptore iterum usus , aut potius adjutore , Antonio Maria Valsalva , cui ipse magno modo fuit adjumento , in adornanda editione aurei libelli *De aure humana* & in secandis cadaveribus , imo munus demonstratoris Anatomici solus administravit eo anno quo Valsalva , Parmam accersitus , Bononia aberat ; unde factum est ut brevi inclaresceret. Nam præter laudem rei Anatomicæ maximam , in aliis quoque scientiis ita profecit ut videretur omnia consequi posse simul ac velle cæpiſſet. Tanta autem erat elegantia sermonis Latini æque ac Etrusci , ut cum elegantissimo quoque scriptore posset comparari. Noverat & græcas litteras , attigerat & poeticen , quoniam illius dulcedinis expers esse noluit ; præclare tenebat Botanicam & Geometriam , in quibus non parum ad sua studia præsidii esse putaverat , ob eandemque causam opticam addidiscerat , Hydraulicam , Mechanicam , nec non in Astronomia se exercuerat. Quum igitur haberet studia communia cum multis eruditis , essetque singulari bonitate , moribus plane suavissimis & ad omnem rationem humanitatis accommodatissimis , ita vivebat Bononiæ , ut universis civibus merito esset carissimus & probatissimus. Utebatur vero intime Manfrediis fratribus , Jacobo Bartholomæo Beccario , & Joanne Antonio Stancario , hujusque fratre Victorio , cum quibus duobus postremis ipsi necessitudo quoque erat contubernii. Has ob causas præcipuus ei honos habitus , creatus est enim , cum nundum compleſſet secundum & vicesimum ætatis annum , princeps Academiæ Inquietorum , in quam fuerat quinquennio ante cooptatus. Qua in dignitate præclaras res gessit. Nam persuasit Academicis ut , relictis inanibus disputationibus , novam utilemque amplecterentur philosophandi rationem , novisque conditis & propositis legibus , has ut omnes probarent , Juvantibus Manfredio & Vict. Stancario effecit ; & ut collegas ad occulta naturæ investiganda , suo exemplo , inflammaret , in solemni ac publico Academiæ conventu , qui habitus est anno postquam princeps ipse fuerat , recitavit quæ ei in longa cadaverum

LECTORI

S. A. D. TISSOT.

*D*UM Cl. FELICE novam, pleniorē, ornatiorēque editionem operum immortalis viri J. B. MORGAGNI meditaretur, me rogavit ut, si nonnulla haberem quæ operi ditando inservire possent, adderem, monuitque simul aliū medicum promississe therapeuticam singulorum morborum, de quibus egerat, in aureo opere De Sedibus & Causis Morborum, illustr. Author, calci singulæ Epistolæ addendam. Mentem, bono viro, candide aperui, rescripsique hæc esse egregii Professoris Patavini opera ut vel tangere alienæ manui sacrum esse deberet, nec quidquam addi posse præter paucissimas notulas, quibus loci nonnulli, paululum forsitan obscuriores, ex aliis ejusdem authoris locis dilucidarentur; at jucundum fore certò, plerisque Medicis, si de vitâ & scriptis authoris commentariolum præmitteretur, & optandum esse hanc provinciam sibi assumere illustr. GAUBIUM, MORGAGNO amicitia & commercio epistolico quondam junctum, omni doctrina medica, & stilo latino miræ elegantiae instructissimum; at illam detrectavit egregius vir, & inde factum est ut mihi, longe minus pari, hoc opus imponeret Cl. Editor.

Mens erat, & accurate & e purissimis fontibus haurire quidquid ad vitam MORGAGNI pertinebat, & supra dictas notulas adnectere, & brevem analysim singulorum operum addere ex qua quid perfecrit, quosnam deleverit errores, quid invenerit palam fieret. Stabat demum mihi tum ex variis operibus, tum ex nonnullis privatis epistolis, & pluribus consultationibus quas colligere spes erat, eruere & exponere principia theoretica & practica egregii viri, qui tot nova, propria & utilia habuit: at mutato consilio, sepositisque cæteris operibus, solum librum de Sedibus & Causis Morborum nunc typis mandat Cl. FELICE; & inde quoque

mutare consilium debui ; missisque notulis , missa analysi , missa expositione doctrina MORGAGNIANÆ , quæ omnia vix grata possunt esse nisi sub manu sit omnium operum collectio , sat esse credidi si historia egregii viri huic editioni præmitteretur & eam quam scripsit Cl. FABRONI , cujus majorem elegantis stili curiositatem forsitan desiderabis , hic tibi offero , benevole lector , paucis rescissis , paucis mutatis , nonnullis additis ; quæ omnia bono excipe animo , opusque , quod tibi commendo , diurnâ versa , versa nocturnâ manu.

rum serie attentissime spectanti se se observanda obtulerant & in adversaria conjecerat. Neque hæc communia & pervulgata, sed pleraque nova cognituque difficillima. Ex quo factum est ut non modo laudem ingenii, sed etiam admirationem sit consecutus, nullusque Auditorum fuerit, qui eum non sit hortatus ut illa in lucem proferret, pollicitus fore & ipsi & Academiæ honorificentissima. Paruit ille horum consiliis, ediditque Bononiæ, anno MDCCVI. librum quem inscripsit *Adversaria Anatomica prima*, quæ dicavit Eustachio Manfredio, tunc Academiæ Principi, cæterisque sodalibus. Nihil enim magis laborabat, quam ut in Academiam, cui, quidquid erat, videbatur referre acceptum, gratissimus cognosceretur. Hoc primum opus nihil fere habet nisi novum aut certe studiosius excultum, solumque illustrando authori satis fuisset; de larynge vicinisque partibus, de viis lachrymalibus, & de foemineis generationis organis, plura graphice docet.

Tali modo, Bononiæ, pluribus adhibitis annis, Venetias & Patavium, ad salutandos doctos viros, adiit. Qua professione magnum accepit detrimentum & Luctum Bononiensis Academia. Patavii arctam junxit amicitiam cum Dominico Guglielminio; Venetiis cum Joanne Polenio, & Joanne Hieronimo Zanichellio aliisque multis, quibus se se moribus & optimarum artium studio commendabat. Ibi quoad substitit, (non diutius autem, quam triginta circiter mensibus,) assidue aut in dissectionibus animalium majorum, præsertim piscium, aut in re chimica, aut in pharmaceutica, aut in physicis & anatomicis experimentis, aut denique in selectorum librorum, quos studiosè comparabat, lectione, versatus est. His tot instructus adjumentis, tunc demum praxi medicæ in patria se accinxit, ea felicitate quæ observationibus dum Bononiæ degebat ad ægrotantium lectulos jugiter ac solerter habitis & pristinæ apud suos famæ responderet; quum enim relaxandi paulisper animi causa domum secessisset ea de ipso opinio fuerat suorum civium ut ad amplissimi in civitate viri abditum, gravissimumque morbum dignoscendum, &, si fieri posset, ex aliqua saltem parte levandum advocaretur, quorum utrumque egregie præstitit. Jam vero in patria commorans eam apud omnes acquisivit fiduciam ut vix ægrotatio paulo difficilior acciderit, quin a senioribus ipsis medicis, sibi focius optaretur MORGAGNUS, adeo erat in observando attentus, in prædicando cautus, in curando felix. Quæ cum sine assidua animi contentione, & corporis fatigatione esse non possent, intelligere primum cepit, si sic porro pergeret, non diutius se esse victurum; mox, ut erat, si quis alius, tum otii inimicus, tum anatomes amator in memoriam rediit oblata sibi fuisse a Guglielmino, cum Patavii esset, occasionem ibi permanendi & docendi, si ex ejus gymnasi scholis una cathedra placeret; & dum hæc mente versatur, inopinato accidit obitus Guglielmini. Quum enim in ejus locum sufficiendus esset immortalis vir Antonius Vallisnerius, quæ-

fitum est a MORGAGNO, an Vallisnerii professionem suscepturus esset. Quærentibus non gravate annuit, & a senatu Veneto iisdem honestissimis conditionibus, quibus gaudebat Vallisnerius, sub finem anni MDCCXI. ad tradendam theoricam Medicinam vocatus est. Quapropter vix triennio in patria exacto, Patavium concessit, & decimo sexto Calendarum Aprilis anno MDCCXII, quo primum suggestum conscendit, in magna auditorum frequentia, latinam habuit orationem, qua formam expressit quarundam medicarum institutionum quas animo conceperat. Itaque tripartita oratione proposuit quæ partes esse debeant illius qui ad perfectam medicinæ laudem adspirat, antequam medico præceptori tradatur, postquam erit traditus, & ex quo eidem ægrotantes tradentur. Plurimum laboris & temporis in erudiendis medicinæ studiosis impendit, ut docte, ornate, latine atque etiam ordinate omnia explicaret. Petierat ab eo Lancisius, quo cum magnam contraxerat amicitiam, ut diligenter describeret, quænam in triginta octo anatomicis tabulis Bartholomæi Eustachii, per hos dies repertis, agnosceret, quæ propria & peculiaria inventa ejusdem auctoris dici deberent, fuerint licet ab aliis post ipsum prodita. Qua quidem in re sic amici postulationi, brevi octo dierum spatio, satisfecit, ut laudem ab eo reportaverit viri in Anatomies historia omnium peritissimi, & cum Eustachii tabulis a Lancisio editis, prodit Romæ anno 1714. Epistola MORGAGNI (quæ, nescio cur, deest in editione Leidensi) in qua aliqua inventa summi viri recensentur, & loca librorum editorum conferuntur. Agit quoque *de musculis nasci*.

Anno 1717. petentibus non solum, sed etiam flagitantibus amicis, qui hoc magni interesse dicebant ad decus ejus in quo docebat gymnasii, nova edidit adversaria, secunda nimirum & tertia, quibus prima defendit contra nimis acres animadversiones Joannis Baptistæ Bianchi, & errores simul emendat Mangeti, qui Bianchi opus suum in theatrum anatomicum retulerat. Grave ac molestum fuit viro a contentione alieno, ac leni mitique animo, in illud se adductum esse discrimen, ut naturam atque ingenium suum sic defereret, ut non defensoris modo, sed acris etiam accusatoris personam sustineret in iis adversariis. Quarta, quinta & sexta prodire anno 1719. Nec tantum penitus refellunt secunda & tertia observationes Bianchi, sed bene multos errores gravium authorum, quos in suo theatro receperat Mangetus, exponit & restituit, & præterea ubique addit de suo annotationes, multa de Musculis. Sic consecutus est MORGAGNUS ut hæc adversaria non solum utilia, sed etiam necessaria sint rei anatomicæ studiosis, qui eodem theatro tunc sat celebri, nunc prorsus obsoleto, uti desiderabant. Iis vero, qui aliquam Cupiditatem habent noscendi novas observationes, animadversionesque ad anatomen quidem præcipue, sed subinde etiam ad chirurgiam ac Medicinam spectantes, nihil dulcius esse potest, iisdem adversariis quæ in hoc

rerum genere mirum in modum abundant. Non est autem credibile quam multa auctor diffecare debuerit cadavera ad confirmandas a se propositas observationes. Nec mediocrem quoque in eo diligentiam adhibuit, ut operi adjungerentur tabulæ anatomicæ affabre insculptæ. In secundis adversariis adparet primum utilissima methodus summi viri, qua super omnes priores incisores se extulit, solo forte excepto Eustachio: Nempe non ita partes corporis humanis describit, tanquam una & constans earum forma esset, sed varietates in diversis cadaveribus adnotatas colligit, exque numero consentientium exemplorum conficit, quæ fabrica pro consueta haberi possit. Tertia adversaria plures nec leves historiæ hepatis Bianchi nævos ostendunt. Cæterum vix secundis tertiisque adversariis inspectis tædium Bianchum, vehementerque penituit, quod MORGAGNUM offendisset; pro qua offensione illi se satisfacturum Lancisio, per litteras, significavit. Accepit satisfactionem MORGAGNUS, & signum mitigati animi erga illum dedit in sequentibus adversariis. Egerat quoque Lancisius de restituendo in gratiam Mangeto cui ostendit posse rem ad concordiam facile deduci, dummodo declararet, non invidia atque obtrectatione laudis MORGAGNI, cui ipse semper faverit, se scripta Bianchi suum in theatrum anatomicum intulisse, sed inconsulto id fecisse, factumque suum improbare ac detestari. Non dubitavit quidem Mangetus ingenue fateri Lancisio, *se animadversiones Bianchi corrente prelo accepisse ac vix attente perlectas typis commississe*, opereque jam edito deprehendisse in iis nonnulla quæ delicatulis acerbiora videri poterant, sed illum adeo pupugerunt secunda & tertia adversaria, ut ei rescripserit quæ reconciliationis desperationem asserre viderentur. Verum postea sentiens multorum vocibus se reprehendi, quod talem virum offendisset, neque offensum placare studuisset, de reconcilianda gratia cogitare cepit. Verebatur quoque ne peccatum suum a MORGAGNO severius, in aliis quæ paraverat adversariis, puniretur, quibus rebus factum est, ut ei se purgaverit per litteras a Joanne Fantonio scriptas, utens excusatione negligentiae, quo majoris criminis, illatæ scilicet injuriæ, suspensionem averteret. Qua excusatione & amici precibus commotus MORGAGNUS, multa, quæ acrius scripserat, oblitteravit in edendis adversariis, & quæ nota erant digna mitius correxit; sic bellum acerbum, quod inter Morgagnum, Bianchum & Mangetum exortum fuerat, sedatum esse videbatur. At non multos post annos Bianchus iterum Morgagnum ad arma compulit: nam cum iterum typis committeret librum a se conscriptum *de historia hepatica*, in hoc non solum veteres refricavit controversias, sed novas etiam exsuscitavit. Non videns hac re plurimum violari existimationem suam; nam fidem Lancisio dederat, nihil se unquam commissurum quod hominibus suspensionem fictæ reconciliatæ gratiæ movere posset, nec modo infidi sed etiam ingrati animi accusationem timere debebat Bianchus, cum esset Morgagno recenti beneficio

obitricus. Quapropter minime reprehendi debet Morgagnus, si quid ab eo paulo severius vindicatum est, cum de hac instaurata controversia binas sane longas ad amicum scripisset epistolas, quæ Leydæ typis mandabantur anno 1728. curante immortalis Boerhaavio æquo Morgagni admiratore, & de quibus vere dictum fuit, nihil defendere, quod non evidenter probent, nihil oppugnare quod non plane evertant. Profecto magna habenda est gratia Biancho & Mangeto quod has epistolas, quæque eis focia damus adversaria anatomica, a Morgagno extorserint, in quibus tanta doctrina, tot inventa, tanta in omni re anatomica eruditio apparet ut idoneus certe iudex, Albertus Hallerus, non dubitaverit pronunciare, nihil habere anatomen, quod cum illis operibus conferri possit. Ruyschius quoque, Boerhaavius, Heisterus, Winslovius, Schroeckius, Hoffmannus, Vaterus, Meadius, Goelickius, Waltherus, Senacus, Cockburnius, Guntzius, Meckelius hæc eadem opera laudibus ad coelum extulerunt, & ex iis in sua scripta multa transfulerunt ornamenta. Atque in his libris conficiendis, dum elaborabat MORGAGNUS, nihilominus officia sua præstabat aut studiosæ Juventuti, quæ domum ejus tanquam officinam sapientiæ frequentabat, aut amicis, qui iudicium, consiliumque suum sæpe exquirebant, cum in iis, quæ ad eruditionem tum in iis præsertim quæ ad rem medicam, cæterasque phyficas facultates pertinent, aut Germanis qui Patavii dant operam Philosophiæ, Medicinæ ac rerum divinarum scientiæ, cum eorum patronus anno MDCCLXV. electus fuerit. His persuasit, ut sibi ædem emerent in qua eorum bibliotheca tutius in omne tempus servaretur & illi tractare solent de iis rebus quas inter se Communes habent. Qua emptæ hæc in ingressu iidem inscripserunt: *Inclita Natio Germanica DD. Artistarum, adjuvante liberalissimo Protectore Cel. viro Jo. Bapt. MORGAGNO P. P. P. has sibi emit aedes, &c.* Sic cum MORGAGNUS magno in honore Patavii viveret, electus est a senatu Veneto, ineunte octobri memorati anni, ad tradendam in ejus civitatis Gymnasio anatomen.

Non est prætereunda illius modestia hoc loco; nam quamvis suam ingrederetur provinciam, plurimum tamen se vereri dicebat quidnam pro dignitate loci & expectatione omnium asferre posset, præsertim cum cogitaret Andreæ Vesalium, Realdum Columbū, Gabrielem Faloppium, Hieronimum Fabricium, Julium Casserium, Adrianum Spigelium, Joannem Veslingium, aliosque præstantissimos Anatomicos hanc cathedram occupasse. Erat quidem inanis timor, omnes enim jam tum in illud consentiebant elogium, tantum illum excellere anatome ut nemo esset non solum ætatis suæ, sed etiam de majoribus natu, qui ei anteponi posset. Quod iudicium non magis oratione quam factis comprobavit Senatus; nam cum ei satis amplum quingentorum aureorum stipendium decrevisset illud primum, raro exemplo, ad octingentos, postea, rarissimo, ad bis mille-

nos, singulari demum atque unico, ad ducentos supra bis millenos perduxit; sed maximum quod MORGAGNO dari potuit præmium fuit incredibilis acclamatio & plausus quo ille in exedra collocatus fuerit, cuius rei cum statim fama emanasset magna undique ei facta est gratulatio; & pro sua eximia in literas & litteratos homines voluntate, summus quoque Pontifex Clemens XI. eidem gratulatus est.

Non parum intererat MORGAGNI ut hominem informaret ad bene diligenterque anatomicas ostensiones administrandas, at sic Joannes Baptistæ Vulpus spes æquavit ut nemo fortasse fuerit unquam qui melius hac sparta functus sit. Accidit aliquando ut cum hic aniculæ cadaver aperiret, quo adstans MORGAGNUS ostenderet auditoribus suis singulorum viscerum sedem, etsi plus solito illud nequaquam oleret, neque ullum in eodem præter implicationem intestinorum vitium appareret, subitus tamen languor MORGAGNUM oppresserit, non secus ac si deliquium infaret. Revocatis paullulum viribus cum uterque domum e theatro anatomico rediisset, ad eundem modum, eodemque tempore febris correptus est, quæ sic MORGAGNUM male habuit ut non nisi aliquot post menses pristinam valetudinem recuperare potuerit. Non propterea tamen in eo languit industria; nam eodem quo antea studio, commodis discipulorum domi, in nosocomio ac theatro inservivit, ac nihil unquam, si paucos excipias æstivos menses, quibus in patria fuit, remisit de labore, quem in anatomicis præsertim scriptionibus solitus erat impendere. Etenim, quod mireris, magna pars adversariorum in hac corporis infirmitate ab eo confecta est. Eodem quoque tempore amicè per litteras cum Lancisio disputavit de genere mortis Cleopatæ.

Multaque in his litteris, sane elegantibus atque eruditis, attulit huic convenientia sententiæ, quam ipse tenebat, Cleopatram aspidis morfu periisse, adversus eos, qui veneno ore capto sublatam contendebant. Scripsit & alia multa consequentibus temporibus, quæ eum præstantem philologum ostendunt. Itaque rogatu Joannis Baptistæ Vulpii, qui nobilem editionem parabat medicorum operum A. Cornelii Celsi & Q. Sereni Sammonici, sub finem anni MDCCXX. & intra proximum, quatuor exaravit epistolas, quarum tres Celsum attingunt, quarta Sammonicum. In iis prioribus diligenter persequitur ætatem qua auctor ille floruit, studia & scripta ejusdem: haud pauca ipsius loca difficilia illustrat, ac multa quæ erant depravata restituit: quædam indicat verba quæ removenda existimabat a latinis lexicis, in quibus sub mentito Celsi nomine locum obtinuerant, indicat & alia quæ sunt profecto Celsi, sed quæ in iisdem lexicis non facile reperias. In quarta Epistola examinat quid præstiterint Æsulanus, Cæsarius, Humelbergius & Keuchenius tum in emendando, tum in illustrando Sammonici poemate de Medicina, iisque lumen de suo lumine accendit; qua occasione multa in Medium profert, quæ pertinent

ad illius scriptoris vitam declarandam. Hanc Epistolam, unde triginta post annos, secuta est altera quæ explicat quale Judicium fecerit Petrus Burmanus de priori epistola, & quale MORGAGNUS ipse faciat de opera quam idem Burmanus in hunc medicum scriptorem contulit, cum illum A. MDCCXXXI. Lugd. Batav. edidit minores inter Poetas Latinos. Explicat etiam quid sit id, de quo auctor a Burmanno dissentiat, qua dissensione sane modesta, & qualis homines doctos decet, magis magisque Sammonicus illustratur. Eodem fere tempore dedit MORGAGNUS, tribus superioribus in Celsum epistolis, quinque alias Comites, ut esset unde, ad illa quæ notaverat de hoc auctore ejusdem scriptis, Corollarium adderetur & unde plurima Celsi studiosi sumere possent, quibus depravata ab Almeloveenio & Lindenio corrigerent, & a quibus magis ad cognitionem intelligentiamque ejusdem scriptoris ducerentur. Has decem Epistolas scripsit MORGAGNUS ad Joannem Baptistam Vulpium, dedicavit vero Laurentio Heistero, cum inter se & hunc virum, propter excellentem utriusque in anatome doctrinam, magna intercederet amicitia epistolis.

Annis MDCCXXI. & MDCCXXIII. unam Epistolam ad Jacobum Facciolum, tres alias ad amantissimum eruditissimumque in primis, inter tot alios discipulos suos, Julium Pontederam scripsit; quibus quatuor epistolis vitiosa multa, quæ sunt in rei rusticæ latinis auctoribus, ac præsertim Columella & Vegetio, emendavit, & loca nonnulla obscura bono in lumine collocavit, omnibus ostendens quanta afflueret eruditionis copia quantumque in eo esset ingenii acumen ac latinæ linguæ scientia; ex quo factum est ut ejus sententia sæpe exquireretur in hoc rerum genere ab eruditis amicis, quibus ille facile poterat satisfacere, præsertim cum recurreret ad *Copias* suas; sic enim vir Modestissimus appellabat thesauros illos suos, in quibus admirabilem vim eruditionis tum græcæ, tum latinæ, tum italicæ reconditam habebat.

Extant etiam quæ, postulante Joanne Polenio, quo neminem nec amiciorum, nec Jucundiorum, nec Cariorem habebat, scripsit tum ad ipsum Polenium, tum ad Petrum Pluvenium e S. J. de ordinario Frontini consulu, id habens ratum, quod Norisius olim judicaverat, scilicet anno æræ Christianæ C. Frontinum, non Frontonem ut aliqui putabant, Trajani tertium consulis collegam ordinarium fuisse, quamquam idem Norisius non satis quidem probabilibus impulsus conjecturis ac rationibus, hanc suam sententiam postea deseruerit pro Frontone prononcians.

Duas epistolas de Prospero Alpino illustrissimo Gaubio inscripsit, & aliam de Philologo Ravennate de Angelo Bolognino, illust. Astruc dedit. Nec minoris sunt pretii tres quas ad Polenium iterum scripsit, quarum altera est de quadam particula libri IV. Marci Varronis de lingua latina, in veteri Frontini codice relata, quam particulam sic explicat MORGAGNUS ut Romanæ antiquitatis peritissimum se ostendat, altera est de Vitru-

vii loco ex quo in dubium verti potest, utrum scriptor hic Augusti ævo vixerit; tertia demum emendat & explicat alium ejusdem scriptoris locum ad rem medicam spectantem. Sed quam antiquitatis amator fuerit MORGAGNUS, & quam diligenter illam habuerit cognitam ex iis præsertim intelligi potest epistolis quas Æmilianas inscripsit. Exponit in iis plurima scitu dignissima de fluminibus Æmiliæ, atque imprimis de iis, qui propter Ravennam fluunt; sicque persecutus est monumenta nonnullarum urbium atque opidorum, quæ ab his fluminibus alluuntur; ut ea qui legat non multum desideret historiam contextam illorum locorum, sed maxime ea in veritatis lucem protulit, quæ solum Livii, dilectam patriam, illustrant, notans unde & quo tempore orta, qui fuerint ejus status & dignitas, plurimis verbis ostendens quanto credibilis sit Gallum poetam, cujus de vita multa in apertum profert, suum civem fuisse, & haud pauca recensens de Flavio Blondo, de Hieronymo Mercuriali, de Jacobo a Turre aliisque viris illustribus Forolivienfibus. Neque se jungere debemus ab operibus quæ MORGAGNUS, mansuetioribus Musis scripsit, Vitas Dominici Guglielminii & Antonii Mariæ Valsalvæ, quibus non modo laudem diligentis elegantisque scriptoris reportavit, sed etiam amici benevolentissimi; quos enim vivos omni officio, ac potius pietate coluerat, mortuos monumentis litterarum mandare voluit, sed præsertim lumen ingenii sui, gratumque ac pium animum ostendit in iis quæ de Valsalva scripsit. Eo enim præceptore ut initio docuimus, usus fuerat. Itaque non solum fecit ut ejus vita plenissima esset illarum rerum quæ ad illam declarandam pertinerent, sed etiam duo de viginti exaravit epistolas, quæ mirabiliter ejusdem viri opera illustrant: harum Epistolarum undecim attingunt tractatum de aure humana: reliquæ de variis rebus anatomicis magni momenti, intestinis, vasis cordis, valvulis, nervis, oculis ornatissime agunt, pluresque habent observationes quæ in praxim multum lucis fundunt. In iis vero sic omnia perscripta sunt de observationibus habitis ab ipso Valsalva, MORGAGNO, aliisque doctis viris quibus aut exornantur aut confirmantur aut corriguntur res quæ in memoratis Valsalvæ operibus continentur, ut & facile existimari possit singulari studio atque scientia fuisse MORGAGNUM in omni re anatomica. In hoc quoque magno opere is laudandus est, quod non se tenuit, quin aliquando contra suum doctorem, (quamquam semper aliquam & quidem probabilem dedit errato illius excusationem) dissenserit. Videbat enim homini in inquisitione veri unice occupato nihil tam esse adversarium quam ad alicujus, quamvis sapientissimi, auctoritatem ita se conferre ut integra judicandi non esset potestas. Quapropter minime mirandum est, si nunquam gravate tulit quod aliquis sententiam probaverit quam ipse non sequeretur, & si in omni dissensione non vincere maluit, quam vinci, dummodo verum inveniretur. Qui

autem scire cupiat quantum illi laboris ac temporis positum fuerit in perlegendis conferendis, seligendisque Valsalvæ chartis, quarum magnus fuit numerus, quantum in volutandis omnibus pene alicujus nominis Anatomicorum libris, ut ex eorum fontibus hauriret quæ aliqua ratione possent illustrare res de quibus aut egerat, aut commemoraverat Valsalva, quantum in observationibus habendis, cum soleret ex Anatome proferre nihil quod non propriis oculis, ac sæpius perspectum habuisset, quantum denique in omni re proposita diligenter perpendenda exponendisque judiciis suis, legat ea quæ idem præfatus est de his anatomicis epistolis.

Præter has scripsit etiam epistolam ad amicissimum suum Franciscum Mariam Zanottum, quæ epitomen complectitur trium, quas Valsalva in Bononiensi instituti scientiarum Academia habuerat, dissertationum, eaque legitur in volumine Commentariorum ejusdem Academiæ.

Editis jam his epistolis cum MORGAGNUS colligendi sui, vitandique æstivi caloris causa, rursus se contulisset venissetque eodem egregiæ indolis adolescens & cum aliis studiis, tum præsertim Medicinæ deditissimus, multum inter se collocuti sunt de rebus ad illam facultatem pertinentibus. Quod quidem in sermone multa præclara a MORGAGNO commemorata sunt de vera medendi ratione, deque sua non modo, sed etiam præceptorum suorum Valsalvæ, & Albertini, hac in re consuetudine. Quæ inter, cum casu mentio incidisset operis Theophili Boneti, quod inscribitur sepulchretum, quodque continet dissectiones eorum quos morbi e medio abstulerunt, plurimis ex autoribus collectas, rogatus est, ut aperiret quodnam esset, de eo opere judicium suum; affirmavit ille, opus quidem utilitate maximum suscepisse Bonetum, sed non satis diligentiam ad illud conficiendum contulisse, quapropter & præclare eum facturum, qui hoc sibisumeret ut multa, quæ in illo deficiunt, suppleret, non pauca redundantia rescicaret, & accuratius atque inquisitius seligeret ac referret observationes quæ ad singulos morbos pertinerent, notans quid certum, quid incertum & si quid minus recte a scriptoribus esset expositum. Tum adolescens, non sum inquit nescius te aliquid simile cogitasse, & in commentariolo de Valsalvæ vita promississe te facturum; ut ejus plurimæ huc spectantes observationes in lucem prodirent. Quid igitur differs rem dignam usu & ista singulari doctrina tua: facile se exorari sivit MORGAGNUS; & vix Patavium redux studium suum ad hanc rem admovit, confectisque aliquod latinis epistolis has ad amicum misit. Ex hoc autem cognosci potuit quam placuerint quod ille non prius rogare destitit MORGAGNUM ut his Epistolis alias comites daret, quam septuaginta obtinuerit quodque easdem auctori, ut recensere posset, petenti non antea remiserit quam idem auctor sancte pollicitus esset, nihil se esse detracturum ac brevi, quod fecit, eas editurum. Inscribitur opus *de sedibus & causis Morborum per Anatomen indagatis*,

indagatis, idque in libros quinque dividitur, quorum in priori agitur *de morbis capitis*, in secundo *de morbis thoracis*, in tertio *de morbis ventris*, in quarto *de morbis ad chirurgiam & universum corpus spectantibus*; in quinto autem ea comprehenduntur quæ ad singulos quatuor priores libros addenda videbantur. Multas ex veterum & recentiorum scriptis huc spectantes collegerat MORGAGNUS observationes, multas ipse a Valsalva acceperat, multo plures in hujus ineditis scriptis notatas repererat, plurimas vero per se, infinito studio ac diligentia, totis sexaginta annis habuerat easque omnes in hujus operis confectionem contulit. Bene recteque Jacobus Bartholomæus Beccarius hoc opus amplissimum interioris medicæ doctrinæ thesaurum pronunciavit: nec mirum si quatuor annorum spatio ter illud, quamvis non mole exiguum, typis mandatum fuerit & a doctis medicis maximo plausu exceptum & in linguam Anglicam & Germanicam conversum. Et verum quidem est non aliud novi opus quod plus veræ doctrinæ practicæ, veræque elegantiae medicæ habeat, & plurima præterea, sic censente Hallero, *quorum ingens aut in physiologia aut in anatome usus sit*. Desiderarent alii alium ordinem, culpant prolixitatem alii, imperfectas vituperant nonnulli observationes: at nonne optimus ille ordo qui nexu nititur rerum? Nonne felix illa prolixitas quæ, concisis verbis, ex copia utilium rerum nascitur, & an ne removendæ observationes imperfectæ si quid utilitatis afferre possunt? Post opus MORGAGNI Illustrissimus Lieutaud vir ingenii acumine, doctrina anatomica & medica, numerosa & felici praxi, morum integritate & amænitate coævus carus, posteris commendandus, ejusdem generis opus edidit, in quo majorem numerum observationum, breviorum stilum, ordinem usui accommodatiorem invenias, at nihil inde decedit pretii operi MORGAGNIANO, suus stat immortalis auctori honos, & egregius, aureus liber *de Sedibus & Causis Morborum*, egregiæ plenus doctrinæ, lectu gratus, & quem pluries legisse cuique Medicorum dulce & utile erit, apud nepotes suam tuebitur famam. Hic fuit ultimus laborum MORGAGNI, jam tum octogenarii, qui reliquam vitam muneribus academicis, gratæ animi laxationi, & adornandæ operum omnium editioni, quam non edidit, destinaverat.

Virum illustrem & quem, mox post edita prima adversaria, anatomicorum principem agnoverunt primi anatomici, socium sibi eligere honori habuerunt plures Academiæ, & jam anno 1708. Academiæ C. N. Catalogo, Præsidente Cl. Schroeckio, inscriptus est; Schroeckii successor, *Baierus*, illum anno 1732. inter adjunctos retulit. Guilielmus Bromfield obtulit diploma receptionis in societatem Regiam Londinensem anno 1724. nec defuit Academia Regia scientiarum Parisiensis, sufficere in locum Friderici Ruyschii, anno 1731. Porro accessit ad Academiam Imperialem Petropolitanam curante Joanne Frederico Schreiberio anno 1735. Tandem Joannes Fridericus Mechel aditum solemnem ad Regiam Academiam Berolinensem.

fem significavit anno 1754. Cum tanto effet MORGAGNUS in pretio apud exteros, fieri non poterat, ut illum minoris facerent Itali sui. Itaque nulla apud hos extat alicujus nominis Academia in quam ille honorificentissimis decretis cooptatus non fuerit. Nullum floret Gymnasium quod ejus scriptis maximam non tribuat in rebus physicis auctoritatem, iisque plurimum non utatur in erudiendis harum rerum studiosis adolescentibus, nulla inter hos exorta est aut controversia, aut dubitatio de re anatomica, de qua idem tanquam oraculum haud fuerit consultus. Multa sunt illustrata ejus patriæ ut ostenderet quantum de tanto cive se gloriaretur. In primis quod in publicis ædibus marmoream ejusdem effigiem posuit, hoc circum eam scripto Epigrammate

*Hic est ut perhibent doctorum corda vivorum
Primus in humani corporis historia.*

Infra autem hæc exculpta inscriptio,

JO. BAPT. MORGAGNO NOB. FOROL.
PATRIA
INVENTIS LIBRISQUE EJUS PROBATISSIMIS
UBICUNQUE GENTIUM ILLUSTRATA
DECREVIT AD MDCCLXIII.
PONENDAM IN CELEBERRIMO HOC LOCO
MARMOREAM EFFIGIEM
ADHUC VIVENTIS.

Quanta autem dignitate viveret Patavii, hæc sunt indicia. Ejus schola ac domus floruit semper nobilitate ac frequentia discipulorum, nec unquam prælectiones demonstrationesve habuit anatomicas, quin magnus ad eum omnium ordinum omniumque ætatum fieret concursus. Nullus vel mediocriter eruditus hanc adibat civitatem, qui MORGAGNUM videre, adire, alloqui prætermitteret; nemo vero ab ipso unquam discessit, qui non parem ejus humanitati ac doctrinæ laudem tribuendam esse judicaret. Plures viatores Anglos præsertim novi, qui de Italia reduces, læti, & grate memores narrabant quam humaniter illos exceperat & quantum ex illius colloquiis doctis, variis, jucundis profecerant.

Quamquam autem, ut supra demonstratum est, illud ei a Veneto senatu, pro munere docendi decretum fuit stipendium, quod nemini un-

quam concessum, non propterea tamen timere debuit reliquorum Professorum aut offensionem, aut invidiam, cum inter hos nullus esset qui ejus gloriæ plurimum non faveret. Quintum Præses collegii Veneti Gymnastici fuit, quæ potestas, quamquam legibus cautum sit ne ultra triennium duret, semel tamen ei ad septennium prorogata est. Jure igitur is dicebat, se in summi Beneficii loco ponere quod in eam civitatem cooptatus esset a qua, quæ dari maxima poterant, accepisset ornamenta, quodque docendi causa in eam se contulisset civitatem quæ & humanitate & doctrina præstabat; sic multum caræ patriæ desiderium lenibat, & inde factum est ut licet magnis præmiis invitatus fuisset ad docendum in aliis, iisque celeberrimis, tum intra tum extra Italiam Gymnasiis, ire semper recusaverit. Hoc quoque ad tanti viri laudem illustre fuit, quod Laurentius Heisterus, Georgius Daniel Coschwitzius, Albertus Hallerus, e nostratibus vero Josephus Antonius Pujatus, Franciscus Maria Zanottus, Jo Gerardus Zevianus aliique maximæ doctrinæ viri quosdam e multis, quos fecerunt, libris ejus nuncuparunt nomini. In tanta celebritate famæ, Principibus quoque viris minime placere non poterat MORGAGNUS, quam quidem non ultimam esse laudem vere ab Horatio dictum est. Itaque magnam affecutus est gratiam Caroli Ruzzinii, Aloysii Pisanii, Petri Grimanii, Francisci Lauretani, Marci Foscarini & Aloysii Mocenico, qui omnes summum locum in Venetorum Republica tenuerunt. Foscarinus autem summis etiam laudibus celebravit MORGAGNUM in eo quod edidit opere de Veneta Litteratura. Carolus VI. Augustus de re quadam medica, per litteras ab archiatro suo Garrelío scriptas, illum consuluit, cumque aliquando ejus exercitus in Æmilia hiemaret, Ducibus præcepit ut darent operam ne quis domui, familiæque MORGAGNI molestus esset. Fecit hoc idem Carolus Emanuel III. Sardinia Rex, isque cum semel & iterum per forum Livii iter habuisset, eo tempore quo ibi feriatu commorabatur MORGAGNUS, hunc humanissime excepit & ad plures horas cum eo collocutus est. A summis Pontificibus Clemente XI. Benedicto XIV. & Clemente XIII. magnas tulit existimationis ac benevolentia significationes, ac jure in eo præsertim gloriabatur quod Benedictus, suo in opere de Beatificatione servorum Dei, testimonium tribuerit amplissimum illius doctrinæ, quodque Clemens XIII. litteras ad eum dederit honorificentissimas, humanissimas que, quibus significabat pergratum sibi fuisse munus illius operum quibusque ei non tantum doctrinæ admirabilem, quam pietatem in Deum, cæterasque virtutes gratulabatur. Quod testimonium gravissimum reputari debet, quia a summæ dignitatis Principe proficiscebatur, cui notissima erat vita MORGAGNI; quo enim tempore sacris Patavinis sanctissime præfuit, ejus sæpe consilio in curanda valetudine usus est, eidem suas semper patere voluit ædes. Constat quoque aliquando summum Pontificem prædicasse de MORGAGNI doctrina, modestia, comitate, humanitate in Deum hominesque caritate, in ami-

cos fide, in suos studio ac diligentia, ut nihil gloriosius ac magnificentius prædicare potuerit; addiditque illud non mediocre esse veræ laudis argumentum, quod is nunquam timere debuit, hominum invidiam. Cum plurimum autoritate & gratia valeret non illas ad utilitatem suam, sed ad aliorum, ac præsertim amicorum commodum ac præsidium libentissime conferebat, atque in beneficiis tribuendis se illa nolle sænerari ostendebat, cum tamdiu meminisset, quoad ille gratus erat qui acceperat; percepta vero a se immortaliter retinebat memoria; quod sæpe declaravit & maxime in homine cujus ope e periculo vitæ ereptus est quod ob lapsum in canallem quemdam, ut initio narravimus, subiit in pueritia; hujus enim egestatem suis sumptibus sustentavit, mortem deslevit, memoriam grata recordatione persecutus est. Multum semper vigilavit ac laboravit, & provinciam docendi ad extremam usque senectutem ita sustinuit, ut de se prædicare potuerit illud Virgilianum.

Nec tarda Senectus

Debilitat vires animi mutatque vigorem.

Vixit ad aliorum utilitatem, & magnam se Deo habere gratiam dicebat, quod siverit se eam præsertim scientiam profiteri, quæ hominibus plurimum prodesset, & quæ ad ipsius Dei cognitionem una omnium maxime duceret. Nihil in eo fictum aut simulatum unquam apparuit, ut autem erat decori amantissimus æqualitatem universæ vitæ singularumque actionum mirabiliter servavit. Quemadmodum in vita sic in Medicina quæ essent simplicia amavit, & qui sæpe plures venæ sectione curavit, nunquam tamen hoc remedii genus sibi adhiberi passus est, quoniam naturaliter illud horrebat. Consuevit etiam in quibusdam capitis morbis sanguinem ex occipite mittere, cujus curationis, quæ jam diu fieri desierat, tanquam restitutor ab Hoffmanno, Waltero, aliisque merito laudatur.

Duxit uxorem Paulam Vergeriam civem suam, nobili genere natam, cum qua vixit conjunctissime, & ex qua quindecim suscepit liberos. Inter hos tres virilis sexus fuerunt, quorum natu maximus matrimonio sese junxit cum nobili foemina Maria Serughia. Decessit autem anno MDCCLXVI. patri relinquens non solum peracerbum sui desiderium, sed etiam nepotum curam quam mira alacritate & providentia sustinuit. Filiorum alter mortem obivit in pueritia, alter societati Jesu nomen dedit. Filiarum vero quatuor occiderunt in cunis; reliquæ sese Deo virgines voverunt. Fuit MORGAGNUS statura magna & venusta figura, hilari & læto vultu, fulvis capillis, oculis cæruleis, & ad summam senectutem usus est sensibus & valetudine optima; ad hanc autem conservandam plurimum conduxisse putavit quod simplici victu, vestituque semper delectatus est, quod non facile tempus variaverit sumendi cibum, dormiendique, quodque sibi ab intemperie cœli caverit. Optime profecto ad Nestoris instar inter vivos egit, floruit etiam egregia-

rum animi dotium integer, usque dum animam Deo pie, placideque redderet d. VI. Decembris anno hujus seculi septuagesimo primo, cum vitam honestissime traduxisset ultra annos LXXXIX. & menses novem ad dies XI. decenti funeris pompa elatus communi civium luctu, qui probe perpexerint, quantum ornamentum ac præsidium Medicinæ amississet Patavina universitas in uno MORGAGNO.

OPERA EDITA.

Opera omnia MORGAGNI in quinque Tomos *in-fol.* divisa Bassani edidit curavit an. 1765. Antonius Larber ejusdem MORGAGNI discipulus & hæc est divisio.

TOM. I. Adversaria Anatomica omnia: horum prima edita sunt Bononiæ 1706. typis Pisarri *in-4°*. magno; postea Lugduni Batavorum 1714. apud Wishoff *in-8°*, & Patavii 1719. apud Cominum *in-4°*. & Lugduni Batavorum 1723. apud Langerak *in-4°*. & rursus apud eundem 1741. *in-4°*. Altera & Tertia impressa fuere Patavii apud Cominum 1717. *in-4°*. & Lugduni Batavorum apud Langerak 1723. & rursus 1741. *in-4°*. Quarta denique, Quinta & Sexta impressa fuere Patavii 1719. apud Cominum *in-4°*. & Lugduni Batavorum 1723. apud Langerak & rursus 1741. *in-4°*.

TOM. II. Epistolæ Anatomicæ XX. quarum priores duæ prodierunt Lugduni Batavorum apud Joan. a Kerkhem *in-4°*; reliquæ impressæ fuerunt, cum Valsalvæ operibus, Venetiis 1740. typis Pitteri *in-4°*. tom. II. & deinde 1741. apud eundem *in-4°*. minori tom. I.

TOM. III. & IV. De Sedibus & Causis Morborum per Anatomen Indagatis libri quinque, An. 1761. ex Typographia Remondiana, Bassani primum prodierunt; anno deinde 1762. recusi fuerunt Neapoli, sumptibus Dominici Terres *in-4°*.

TOM. V. Miscellanea opuscula tres in Partes divisa. In I. Parte continentur quæ ad rem medicam & Anatomicam spectant eaque sunt.

Nova Institutionum Medicarum Idea Patavii edita, apud Coronam *in-4°*. magno; & Lugduni Batavorum apud Langerak *in-4°*. 1740. & cum adversariis conjuncta 1741.

De via atque ordine in tradenda publice Medicina atque Anatome Epistola, ad Antonium Larber Archiatrum Bassanensem.

Proœmia quædam Anatomicarum Prælectionum.

De Anatomicis Eustachii Tabulis Epistola ad Joannem Mariam Lancisium. Edita hæc epistola a Lancisio fuit cum iisdem Tabulis Eustachianis Romæ 1714. apud Gonzagam, & Genevæ 1717. cum Theatro Anatomico Mangeti apud Cramer & Perachon, & rursus Romæ 1728. sumptibus Pagliarinatorum *in-fol.*

De Glandulis Epistola ad Petrum Antonium Michelottum edita ab hoc fuit in suo de separatione fluidorum libro, Venetiis 1721. apud Pinellos *in-4°.*

De Lacrymalibus ductibus eorumque obstructione epistola ad Dominicum Anelium, qui illam edidit in libro, cui titulus: Suite de la nouvelle méthode de guérir les fistules, &c. Taurini 1714. apud Maireffe, *in-4°.*

De Lumbricis epistola ad Antonium Vallisnerium; a quo edita fuit in suo libro qui inscribitur: considerazioni intorno alla generazione de Vermi; Patavii 1711. typis Semiarii *in-4°.* & recusa inter illius opera Venetiis 1733. apud Coletum *in-fol.*

De acu intra vesicam intrusa, & de excrefcentia membranæ adiposæ epistola ad Lucam Schroeckium: habetur in centuria V. Ephemeridum Cæsareæ N. C. Academiæ: Norimbergæ 1717. typis Heinii.

De calculis Felleis Epistola ad eundem, eaque relata est in II. Volumen Actorum ejusdem Academiæ Ibid 1730. typis Adelbulneri.

De venæ cavæ varicibus epistola ad Antonium Cælestinum Cocchium qui ei locum dedit inter suas Epistolas physico medicas, Romæ 1725. apud Antonium de Rubeis *in-4°.*

De vesicæ calculis a Fratre Jacobo Beaulieu Patavii exsectis, & de casu Cornelie Bandiæ epistola ad salvatorem Morandum.

In locum Vitruvii medicum epistola ad Joannem Polenium. Extat in Exercitationibus Vitruvianis secundis Polenii 1739. Patavii typis feminarum *in-fol.*

De iis quæ a Valsalva in Bononiensi Academia Instituti Scientiarum recitata fuerant epistola ad Franciscum Mariam Zanottum. Extat in *Tom. I. Commentariorum* de eodem illo Instituto, Bononiæ 1731 *in-4°.*

Experimenta circa aquam calcis vivæ; habentur in citato volumine.]

Responsum medico-legale circa obstetricum Judicium de mulieris virginitate, Romæ 1739. typis Rev. Cam. Apostol. *in-4°.*

Responsum medico-legale alterum, super feminis emittendi impotentia.

Responsum medico-legale tertium, an post septem a conceptione menses infans nasci possit vitalis & perfectus?

In A. Corn. Celsum & Q. Serenum Samonicum Epistolæ X. Harum primæ quatuor Patavii prodierunt anno 1721. apud Cominum *in-8°*. & Hægæ Comitum 1724. apud Alberts *in-4°*. & rursus apud Cominum cum Celso 1722. omnes autem tum solæ, tum simul cum Celso apud eundem Cominum 750.

In II. Parte continentur quæ ad Philologiam pertinent, eaque sunt.

De prospero Alpino epistolæ duæ, ad Hieronymum Davidem Gaubium.

De Philologo Ravennate, & de Angelo Bolognino Epistola ad Joannem Astruc, a quo edita fuerat in *Tom. II.* editionis 2^{dæ}, suorum de morbis venereis librorum Parisiis 1740. *in-4°*.

De vita & scriptis Dominici Guglielmini commentariolum extat in centuria IV. Ephemeridum Cæsareæ N. C. Academiae, Norimbergæ 1715. In operibus Guglielmini editis Genevæ apud Cramer & Perachon an. 1719. *in-4°*; in Bibliotheca scriptorum Medicorum Mangeti Genevæ apud eosdem *in-fol.*; & in Decade I. Vitarum Italicorum doctrina excellentium qui seculi XVII. floruerunt Romæ apud Komareckium, 1766. *in-8°*.

De vita & scriptis Antonii Mariæ Valsalvæ commentariolum editum cum hujus operibus Venet. 1740. & 1741. *in-4°*. & in memorata Decade Vitarum Italicorum, &c.

De genere mortis Cleopatrarum Epistolæ ad Joannem Mariam Lancisium, qui eas vulgavit in appendice ad Mercati Metallothecam Vaticanam Romæ 1719. typis Salvioni *in-fol.*

De ordinario Frontini consulatu Epistolæ duæ quarum prima est ad Joannem Polenum, qui eam vulgavit cum Frontino de Aquæ ductibus 1722. Patavii typis seminarii *in-4°*. altera est ad Petrum Pluvenium S. J.

De quadam librorum M. Varronis particula, ut legitur in veteri codice, Epistola ad Joannem Polenum extat in Tomo IV. della Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici, Venezia 1730. appresso Cristoforo Zane *in-12*.

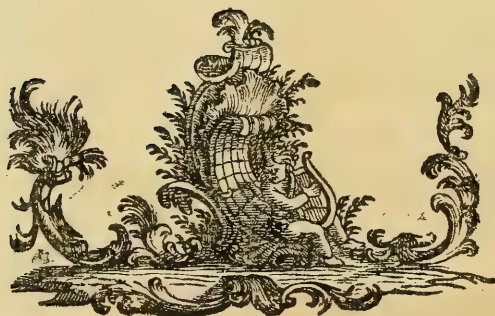
In Vitruvii locum ad tempus, quo is scripsit, attinentem & in alterum Veteris Auctoris compendii Architecturæ epistola ad eundem Polenum.

Laudationes a MORGAGNO habitæ olim cum Gymnasiarchas, aliove Doctoris insignibus exornaret.

In scriptores Rei Rusticæ Epistolæ IV. quarum unam dedit ad Jacobum Facciolum reliquas ad Julium Pontederam, editæ fuerunt Lipsiæ cum iisdem scriptoribus T. II. 1735. sumptibus Fritschii *in-4°*.

In III. Parte continentur epistolæ XIV. Historico criticæ, Æmilianæ dictæ non modo quia pleræque olim scriptæ fuerant in Æmilia, sed & quia omnes ad antiquitates & geographiam attinent partis non modicæ illius provinciæ.

Epistola ad Joannem Mariam Lancisium de vena sine pari, extat in opere cui titulus: Joannis Mariæ Lancisii &c. de motu cordis & aneurysmatibus, Romæ 1745. ex Typographia Palladis apud Fratres Palearianos *in-4°*.

ILLUSTRISSIMIS
 ATQUE EXCELLENTISSIMIS VIRIS
 ANGELO CONTARENO
 ÆDIS S. MARCI PROCURATORI
 PAULO RAINERIO
 FRANCISCO II. MAUROCENO
 EQUITI ET ÆDIS S. MARCI PROCURATORI
 TRIUMVIRIS LITTERARIIS
 TOTIQUE EORUM ORDINI PRÆSTANTISSIMO

JOANNES BAPTISTA MORGAGNUS

F

SÆPE cogitanti mihi, *SENATORES AMPLISSIMI*, grataque, ut par est, memoria tot, & tanta *Augusti Vestri SENATUS* in me beneficia repetenti, nullum prorsus ex decem *Senatus Consultis* ab anno usque 1711, ad hoc tempus benignissime de me factis, visum est quod mediocritati huic meae potius, quam *Auctoritati Gravissimi Magistratus Vestri*, debeatur. *Referentibus* enim qui eum tunc *Magistratum* gerebant, *Viris Summis*; & in iis *Carolo Ruzzino*, *Aloysio Pisano*, *Petro Grimano*, magnis suis quisque meritis postea ad *Principatum* evecti sunt, aut hoc eodem dignissimis *Equitibus Jo. Francisco*, & *Michaele Maurocenis*, aut *Ædis S. Marci Spectatissimis Procuratoribus Federico Marcello*, *Laurentio Theupolo*, *Francisco Superantio*, *Joanne Emo*, *Daniele Bragadeno*, aut *Marino Georgio*, *Petro Mocenico*, *Jo. Petro Paschalico Præstantissimis Senatoribus*, his, inquam, aliis alio tempore, ad *SENATUM* referentibus, decretum est primum, ut in hanc suam, toto Orbe Celeberrimam, *Academiam* honef-

tissimis conditionibus etiamtum juvenis arcesserer, mox autem, ut ab nobili in qua locaverat, sede ad multo nobiliorem ascenderem; neque enim aut hic, aut usquam ulla alia est cui quisquam Vesulii, Columbi, Fallopii, Fabricii, Casserii, Spigelii, Veslingii, & eorum qui his deinceps successe unt, illustris famæ non ignarus, Primariam hanc Cathedram. Anatomicam facile postponat. Paulo post quoque decretum est, ut a quingenis honorarium cresceret, idque raro exemplo, ad aureos octingenos, novissime autem longe rariores, atque adeo intra hos nonaginta annos unico, ad bis milenos. Ego vero qui nimis assentari mihi nesciam, sicuti priora illa non tam mihi, quam eorum quos nominavi, Auctoritati concessa fuisse, credo, ita hoc præcipue quod postremo dixi, ab Sapientissimo SENATU esse datum, puto concilio Barboni Mauroceni, Aedis Marcianæ Procuratoris meritiissimi, & Duorum ex Vestro Ordine Summorum Virorum, quos eadem Honoris amplitudine ornatos, boni Superi Patriæ, & nobis, ut diutissime precantibus, reliquere, cum illum, & ceteros quos supra laudavi, mærentibus præpropera vel in senio visa, mors eripuerit. Et Trium quidem eorum consilium etsi eo spectasse, non dubito, ut regium Venetæ Munificentie exemplum erga Professore Humanitatis eximium superiore sæculo extans, iterum nostro ad ingenia excitanda renovaretur; hoc ipso tamen quod in me potissimum renovari, maluerint, quantus ad cætera Magistratus Vestri in me beneficia velut cumulus, accesserit, cæcus essem, si non perspicerem, ingratiissimus, si non faterer. Sed non minus ingratus essem, si reticerem, qua me singuli benignitate & coram, & per epistolas excipere consueveritis; per epistolas autem? imo reo per Libros etiam Eruditissimos, ut cum Rei Litterariæ Venetorum Historia ad seros posteros meum sit nomen perventurum iis titulis exornatum, quos, ut a tanto Viro datos, olim credar promeruisse. Eadem ergo qua me soletis, & qua tot, ac talia cum Majores Vestri, tum Vos, SENATORES AMPLISSIMI, in me contulistis, singulari benignitate oro, atque obsecro, ut hæc mea, ultima fortasse, scripta accipiatis, testificatura, ut cætera me defecerint, certe voluntatem VOBIS inserviendi in erudienda per tot annos mihi commendata Juventute non defecisse. Faxit Deus, ut meis votis felix respondeat exitus, in quibus illud quidem est, ut vel me mortuo, his perlectis libris illa proficiat; sed hoc in primis, ut Vos incolumes REI Vestræ PUBLICÆ, & huic Gymnasio quam diutissime conservet.

BENIGNE LECTURO AUCTOR.

• QUÆ duo C. Lucilius, ut est apud Tullium (1), dicere solebat, *ea quæ scriberet, neque ab indoctissimis, neque ab doctissimis legi velle*, horum ego pariter utrumque hic dicerem, si ut juvare cupio non indoctissimos, sic me vicissim ab doctissimis adjuvari non averem. Duo enim mihi in his edendis Scriptis proposui, alterum illud, ut Studiosæ Juventuti, alterum hoc, & præcipuum, ut omnibus, sed doctorum accedente auxilio, prodessem. Id quale sit, ex Præfatione hac apparebit.

2. Theophilus Bonetus de Medica Facultate, atque adeo de universo hominum genere egregie, siquis alius, meritus est, cum anno 1679. libros qui *Sepulchretum* inscribuntur, vulgavit. Eorum enim quos morbi sustulerant, dissectiones, quotquot potuit, colligens, & in ordinem redigens, corpus ex omnibus unum confecit, ut quæ per innumera Auctorum volumina dispersæ non magnam afferebant utilitatem, conjunctæ, ordinatæque maximam afferrent. Cum editum Opus plerisque omnibus, ut par erat, perplacuisse; idem, sed parte minimum tertia auctius, prodiit anno 1700. cura & studio Jo. Jacobi Mangeti. De hac igitur nos, ut pleniori, editione loquimur.

3. Et primum siqui sunt qui utriusque illorum consilium, animum, laborem magnis efferant laudibus, cum his ultro facimus, & faciendum censemus. Sed cum apud Viros, cæteroquin Præstantissimos, legimus, *Sepulchretum diligentia incomparabili, ex omnibus optima colligendo, & redigendo ad capita*, esse confectum atque alia hujusmodi: utinam in his quoque adstipulari possemus. Cur vero me quidem non posse, credam mox indicabo, semper tamen eorum memor quæ modo ultro dedi, & præterea novæ, ac vastæ adeo susceptæ provinciæ duos, haud amplius, homines, quantumvis indutrios, non esse pares; quandoquidem, ut est in Iliadis, opinor, quarto, *non simul omnia Dii dederunt hominibus*, & in duodecimo, *multorum autem opus melius*.

4. Quæ tametsi libens & agnosco, & fateor; tamen si Opus tam utile deinceps ut illius reddendum est; reticere non debet, superesse apud Auctores tum veteres, tum ita recentes, ut ante alteram Sepulchreti editionem extarent, superesse, inquam, ut aliorum qui ibi ne nominantur quidem; sic aliorum etiam qui nominantur, Observationes haud ita paucas, dignas sane quæ minime omitterentur: contra autem, omittendas fuisse tum quæ semel jam positæ, in una eademque Sectione, & nonnunquam in una atque eadem pagina, per incuriam repetuntur, tum præsertim quæ a versuto quodam Scriptore ita transformatæ sunt, ut si ægrorum nomina, & conditionem, & civitatem spectes, novæ appareant; at si res ipsas, atque sententiam, continuo intelligas, eisdem omnino esse quæ ex veris Auctoribus supra leguntur. Huc eas adde, in quibus vel

(1) L. 2. de Orat.

mediocriter in sanorum, morbidorumque corporum sectionibus exercitati facile agnoscant, aut quæ secundum naturam sunt, pro morboſis, aut quæ ad certum quoddam pertinent læſionis genus, pro longe altero eſſe propoſita, ut puta aneurysma pro abſceſſu: quæ nimirum Obſervationes aut accipiendæ non erant, aut certe non ſine aliqua ſubjecta dubitatione ponendæ. Mitto quæ ad illud; ad quod attinebant, caput non ſunt redactæ, quæ male ex autographo deſcriptæ; quæ ex quo ſint Auctore, neſcias, aut quas ejus cujus non ſunt, eſſe credas: ne multa, quidquid præterea operarum incuriæ, aut inſcitia imputare malueris, libenter mitto, quanquam non emendata in graviffimos errores conjicere legentes poſſunt; & niſi, emendentur, Operis minuunt utilitatem. Quam & alia duo vehementer imminuunt, de quibus continuo verba faciam, hic interim confirmandum, quæ hæcenus dixi omnia, non temere dicta fuiſſe, quicumque hos meos verſaverint libros, planiffime eſſe cognituros.

5. Cum rari ſint morbi, longiores præſertim, ad quos non alius aliquis ſe adjungat, aut plura, variaque non accedant ſymptomata; propterea illorum ſingulæ Obſervationes, ubi ſub eo capite ad quod potiſſimum videntur ſpectare, plene atque ex tot propoſitæ fuerint, ſub aliis quoque capitibus ad quæ præterea pertinent, ſunt certe commemorandæ, paucis quidem verbis, ſed quæ locum illum ipſum indicent, in quo ſtatim poſſit lector, cui totæ legendæ ſunt, totas reperire. Neque enim, ut ſit in Sepulchreto; ſatis eſt Sectionem quæ plurimas sæpius continet, designare, velut ad Obſervationem illam; ut ex innumeris unam ſaltem, exempli cauſa, proferam; Jo. Petri Lotichii, quæ præterquam quod non ſub omnibus ſub quibus debebat; capitibus commemorata eſt, in quatuor, ſub quibus commemoratur, *de Dolore Capitis* Obſ. X. *de Inſomniis*, & *Incubo* Obſ. II. *de Vertigine* Obſ. VII. & *de Convulſione* Obſ. XIII. ſemper in Sectione indicatur *de Melancholia*. Verſet igitur lector neceſſe eſt Sectionem hanc univerſam, id eſt quinquaginta, ex quibus conſtat, Obſervationes, ut illam tandem, neque ita facile, inveniat, quæ ibi eſt XXXI. Dixi autem neque ita facile, quoniam in omnibus iis quatuor locis ſic incipit *Juvenis*, hic autem ſic *Famulus mercatoris*. Verum ubi perlegerit, & illam eſſe ad quam rejiciebatur, cognoverit, putæne, ibi totam habere? Non habet certe. Deeſt enim externa morbi cauſa, propinatum philtum, deſuntque alia, quæ deeſſe, ne ſuſpicietur quidem, niſi forte aut incidat in illum *de Dolore Capitis* locum, aut quod melius eſſet, auctorem ipſum Lotichium legat. Sed ut illud tantum de quo dicere cœpimus, attendamus, quantum videlicet temporis inſumere oporteat ad id quod quæritur, reperiendum; vides proſecto, multo utilius Opus fuiſſe futurum, ſi tota Obſervatio ſemel ubi commodius fuiſſet, propoſita, & certo numero designata, per hunc, ubicunque commemoranda, erat nec per Sectionem dumtaxat, eſſet indicata.

6. Longe autem majorem adjecti Operi duo ſaltem accuratiſſimi Indices præbuiſſent utilitatem. Memini, cum Bononiam, ubi tunc degebam, reſuſum nuper Sepulchretum fuiſſet importatum, me vehementer eſſe gaviſum, dum in ejus fronte editum legerem *cum Indicibus neceſſariis*. Sed gaudium tandiu perſtitit, donec os quærens, unum tantummodo eſſe, vidi, qui nihil, niſi præfixos Obſervationibus titulos, contineret: quorum plurimi cum ipſi quoque aut latenter, aut aperte nec diſſimulanter ſint manci, omnes autem hæud alio quam Obſervationes, ordine propoſiti; dici non poteſt, quot ſymptomata, aut quot

item læsiones Partium in Observationibus quidem describantur, per Indicem autem neque designentur, nec singula, nec singulæ una cum sui similibus exhibeantur. Unde ingentis Operis magna ex parte utilitas perit, quæ inde præsertim extitisset, si plura similia symptomata præsto essent quæ cum pluribus læsionibus, inter se aut similibus, aut dissimilibus, facile posses comparare, & sic intelligere, quænam illorum sæpius, aut rarius, aut nunquam cum harum utrolibet genere jungantur. Memini quoque jam tum, ut juvenus audet vel de maxime arduis, & labore plenissimis rebus cogitationes suscipere, non desperasse me, quin, si diuturnum olim daretur otium, cum cætera quæ dixi in Sepulchreto desiderari, aliaque præterea, tum præsertim, quod ad Indices spectat, & qua ratione, supplerem, imo cogitatum hoc meum cum Inclyta illa quam nunc Instituti Scientiarum vocant, Academia communicasse.

7. Alia autem quæ, ut modo innuebam, in Sepulchreto præterea desiderantur, fere ad Scholia attinent. Quorum multa esse æquo longiora, non dubitabam; sed tanto longiora videri, quod sæpe utiliorum loco aut minus utilia, aut minus probanda exhiberent, imo nonnunquam iterarent. Utilius fuisset ne bona quidem repetere, sed jam semel posita, verbo, si iterum opus esset, ubi essent posita indicare, dubitationes ad quædam Observationum loca opportunè subjicere, ad alia quantum cum aliis consentiant Observationibus, animadvertere, ad alia quæ inde ad Medicinæ partem illustrandam sive theoricam, sive potissimum practicam consequerentur, docere, ad alia demum quæ minus facile intelligi posse viderentur, non per doctrinas aut jam desertas, aut apud plerofque in dubium vocatas, sed per magis probabiles, faciles, & quoad ejus fieri posset, communes explicare. Et horum quidem omnium aliqua in Sepulchreti Scholiis aliquando facta esse non inficio, & quæ doctrinæ, cum Bonetus viveret; dominarentur, non ignoro. Verum non de eo redarguendo hic agitur; sed de ejus Opere, ut hæc ferunt tempora, magis proficuo reddendo.

8. Cum igitur omnia quæ de Sepulchreto dixi, non semel animo postea verfasse, & quantulumcunque possem ad ejus augendam utilitatem conferre denique cœpisssem; me vehementer in proposito confirmarunt quæ in novis, subinde prodeuntibus, Doctorum Hominum Scriptis legebam, illo *Opere vix aliud utilius esse*, aut quod *magis mereretur suppleri*; & *ad nostra tempora deduci*: item *mirum, quantum adaugeri*, & *meliore Indice pro studentium commoditate instrui posset*: verum; ut cætera prætermittam; longe tamen majori laude, atque honore dignum futurum Boneti laborem fuisse, si partim in seligendis, atque ad singulos morbos, tanquam capita, referendis Observationibus aliquanto accuratior fuisset, partim in Scholiis, adnotationibusque monuisset, quæ hinc inde incerta, aut prorsus falsa, atque ab auctoribus sui parum recte exposita fuerint. Nunc in re quæ ad omnes, neque hac tantum, sed & insequentibus ætatibus spectat, quid a me uno, & quatenus hic expectare æquum sit, ut judicari facile queat, unde mihi prima hos libros scribendi occasio data sit, non est reticendum.

9. Editis jam Anatomicis Valsalvæ Scriptis, & Epistolis in illa meis, forte accidit, ut cum Patavio, sicuti illis annis haud raro solebam, ætivo tempore secessisssem, conveniret me sæpius optimus Juvenis, egregiæ indolis, & cum aliis, tum præsertim Rei Medicæ, studiis deditus. Qui cum illa, easque perlegisset, identidem me in eum sermonem, quo nullus mihi jucundior est, revocabat, de Præceptoribus videlicet meis, Valsalva in primis, & Albertino, quorum vel minuscultas in medendo consuetudines cognoscere avebat: quin de

meis quoque ipsis, nedum illorum, & Observatis, & Cogitatis subinde sciscitabatur. Quæ inter cum illa forte, ut sit in colloquiis, aperuisssem quæ ad Sepulchretum attinebant: omnibus me fatigare precibus nunquam detitit, ut in ea præ cæteris incumberem, & quando in Commentariolo de Valsalvæ Vita, promiseram, daturum me operam, ut ejus plurimæ, quæ superessent, eodem spectantes, Observationes prodirent, cum iis conjungerem meas, & in utrifque exemplo quasi quodam ostenderem, quid in nova Sepulchreti editione, ab se fortasse, si Amici auxiliarentur, aliquando suscipienda, desiderarem. Familiariter, ut vellem, scriberem, sique illa etiam quæ in colloquiis dixeram, aliaque similia, minuta quantumlibet, at sibi gratissima, interjicerem. Quid quæris? Exorari me sivi. Res enim flagitabatur, quam in illo Commentariolo ex parte pollicitus fueram, ex parte autem haud inutilem fore, sperabam, si ex sententia succederet, possetque recensita postea, atque edita, aliquando ad idem laboris genus me longe meliores excitare. Hac mente, Patavium reversus facere periculum cœpi aliquot missis ad Amicum Epistolis. Quas illi non displicuisse, duo ostenderunt: alterum: quod me suis assiduis flagitationibus ad alias, atque alias deinceps mittendas, ad septuagesimam usque perduxit; alterum, quod easdem mihi, ut recenserem, petenti, non antea remisit, quam sancte promitterem, nihil me esse detracturum.

10. Intelligis, benigne Lector, cur initio dixerim, hæc mea ab indoctissimis legi nolle, dicturus pariter, neque ab doctissimis, si ea tantummodo continerent quæ ille retineri voluit, nempe quæ Studiosis Adolescentibus prodesse possent. At vero hic mihi non licet Lucilianum illud (1) meum facere, *Persium non curo legere hæc: Lælium Decimum volo*; imo Persios, id est doctissimos, cupio, qui cætera Decimis Læliis, id est non illiteratis Juvenibus relinquentes, consilium dumtaxat, & desiderium perpendant meum, & si forte non displiceat, assensu; si melius fieri posse, credant, monitis adjuvent; & exemplo, ut ex Sepulchreto denique utilitas quanta maxima potest, capiatur. Quo facilius utrumlibet faciant, quidquid his Epistolis in hunc finem ipse præstiterim, quanto paucioribus licebit in re multiplici, & varia dilucide narranda, proponam.

11. Observationes (ab his enim incipiam, ut eundem fere quo supra usus sum, ordinem conservem) Observationes, inquam, illas quas animadverti sive ex Veteribus, sive ex Recentioribus in Sepulchreto exhiberi potuisse, nec tamen exhibitas esse, illasque insuper quæ ab altera ejus editione ad hoc usque tempus prodierunt, suis sub capitibus indicavi, quæcunque inter scribendum succurrerunt. Quod ideo dico, ut omnes sciant, superesse quæ addantur, quamplurimas; neque enim ex iis quos perlegeram, libris cunctæ; ex iis vero quos non videram, certe nullæ succurrere potuerunt: multos autem non vidi aut quia non huc fuerant his Europæ calamitosi temporibus importati, aut quia iis linguis quas non satis calleo, ab Auctoribus erant scripti; neque enim interpretibus quibuslibet, in rebus præsertim ejusmodi, plurimum fidere consuevi. In singulis quoque Sepulchreti Sectionibus; si paucas ex prioribus excipias; quæ non semel Observationes aut per incuriam, aut ob fucum a transformatoris versutia factum, proponantur, & in quibus aut sana pro morbidis aut morbus pro morbo alio describatur, aut typographus oscitanter, graviter-

---

(1) Ciceron. l. cit.

que peccaverit, quantum animadvertere potui, notare non omisi; ut non levem opem vel in minutis, sed non levis sæpe momenti, rebus, iis qui rursus Sepulchretum sint edituri, mihi videar attulisse. Utinam parem opem afferre licuisset siue cum lectores alio rejiciuntur, ubi plenius descriptam hanc, aut illam Observationem reperiant, nec signanter indicatur Observationis ejusdem numerus, siue cum obruuntur longissimis Scholiis, nec tamen utiliora, sed modo supervacua, modo repetita, modo falsa, aut perquam dubia continentibus. De quibus interdum quidem admonui; at semper facere infinitum fuisset. Ad Indices autem conficiendos, quam necessarios, tam longi, gravisque laboris, otium mihi defuisse, non est cur scientibus dicam. Satis superque iis qui æqui sint, visum iri, spero, quod hac ætate, nemine adjuvante, ne discipulo quidem, aut amanuense, cum in his ultimis, tum in cæteris de quibus dictum est, quæ distinctius omnia nunc ordine recensentur, exemplo saltem qualicunque ostenderim meo, qua ratione existimem, Sepulchretum auctius, simulque utilius aliquando reddi posse.

12. Igitur ineditas ad hoc tempus Observationes profero, bene multas Valsalvæ, Amicorum non paucas, maxima autem ex parte meas. Primis & meriti, & honoris causa primum in singulis capitibus locum tribuo Illas eadem cura qua alia olim, ut in ejus Vita dictum est, collectas, & ubi italice scriptæ fuerant, latine redditas, omnes autem ita, ut ipsum optare consuevisse, sciebam, rescriptas, ea fide propono, ut sicubi nonnunquam subdubitavi, an recte intelligerem, ipsa ejus maluerim verba producere, nihil usquam detrahens, aut addens, nisi ex illius ore acceptum, quod in paucis accidit, quas mihi diligenter narraverat, non scripserat, Observationibus. Cæteras enim ex ejus chartis aut inter se nexis, aut solutis excepi. Quas omnes chartas, ubi Observationes, Experimenta, aliaque his Epistolis proposita, jam satis excerpseram, etsi postmodo ita, uti antea fuerant, & numeratas, & obsignatas reddidi illius Genero Ludovico Montefanio Viro Cl. qui Bononiensi Scientiarum Instituto a Bibliotheca est; tamen si quis forte aliquam velit cum his meis conferre descriptionibus, & ex me quærat, quo illam signo in tanto chartarum numero invenire possit, docere non gravabor, ut neque litteras ostendere, per quas mecum suas, quibus utor, Observationes Amici communicarunt, spectata omnes fide, peritia, & diligentia. Nam quod denique ad meas attinet, quo singulas anno, mense, loco, & quibus adstantibus, aut adjuvantibus, habuerim, semper, nisi antea satis significaveram, diserte descripsi. Et non modo ætatem, & sexum, sed & alia, quantum scire, & nosse licuit, quæ de ægrotantibus requirit Peyerus (1), & in iis, quæ ad curationem adhibitam spectant, adnotavi: quanquam admonendus es, ne mihi usquam, aut Valsalvæ curationem ullam, nisi siquam a nobis præscriptam fuisse, dicemus, magis imputes, quam morborum externas causas, & symptomata; ut enim hæc, ita & curationem narramus. In ipsis autem dissectionibus describendis cavendum præ cæteris mihi duxi, ne quod in aliorum certis quibusdam descriptionibus improbarem, ipse admitterem, si quæ aut secundum naturam sunt, aut non extra naturæ modum, ut quædam sunt varietates, ea tanquam morbosa proponerem. Dedi quoque operam, ne historias dividerem, sed totas semel exhiberem, aut siquando; perraro autem id contigit; condu-

(1) Meth. Hist. Anat. Medic. c. 2. & 3.

cibilius visum est dividere, aut, quod sæpe accidit, commemorare; semper indicarem eum ipsum locum in quo aut reliqua pars, aut tota historia continuo posset inveniri nunquam repeterem, ne tum quidem cum olim in aliquo ex meis Scriptis jam proposita fuisset satis; quippe *odiosum* haud secus ac Homericum Ulyssi (1), *odiosum*, inquam, *mibi est iterum aperte dicta narrare*. Sic enim revera nimis longæ fiunt historiæ; non cum omnia quæ ad prægressas morbi causas, & ad symptomata (quæ utinam ambæ res cunctæ semper notæ esse potuissent) aut ad Partium læsiones attinent in cadavere animadvertas, accurate describuntur. Quin etiam sæpe causæ sunt, cur in utrisque non modo quæ fuerint; sed & nonnulla quæ defuerint, diserte, ut feci, sint adnotanda.

13. Quid vero dicam de scholiorum prolixitate? Non equidem ignorabam, & minus gratam esse plerisque, & quibusdam minus probatam; quanquam Peyeurum, qui ex his est (2), historiæ suæ (3) Scholium adjunxisse video septem paginis quam ipsa, longius. Sed primum dico, non quidquid in his meis libris præter historias est, Scholia esse. Deinde ajo, si præstanda in meis fuerant quæ in multis dixi (4) Sepulchreti Scholiis desiderari, me brevem esse non potuisse. Quid? quod erant certe simul Observationes propemodum innumeræ, quæ illi adderentur, indicandæ, simul quid in iis ex quibus jam constabat, seligendis, describendis, disponendis, designandis, aut ob rerum copiam, aut propter incuriam typographorum peccatum fuerat sæpenumero, ostendendum. Hic quæres fortassis, an non sæpicule peccasse me quoque; credam, non jam dico in operarum, a quibus nimirum longe aberam, hallucinationibus prohibendis; sed in eo ipso dico quod præsertim illis in Scholiis minus probabam, in doctrinarum videlicet, ac sententiarum delectu, per quas explicarem Observationes, faciliorem, probabiliorum, magis communium, seu quas plerique in dubium non revocassent? Ego vero is sum qui siquis alius, nihil humani a me alienum putem, neque in ea re modo, sed in aliis etiam. In ea re tamen memor ad quem scriberem, dedi operam, quantum potui, ne abstrusis, & arduis, sed obviis, planisque, neque singularibus, sed fere communibus uterer explicandi rationibus, fere, inquam, communibus eo tempore quo scribere incepi. Multum enim jam scriptio processerat, cum repente agitari cœptæ sunt controversiæ quædam, propter quas cum operosius fuisset scripta mutare, satis fore, credidi, si in his quæ scribenda supererant, ita me gererem, ut nemo jure conqueri posset, præsertim cum per me cuique & tum, & antea aperte liceret, si quid forte minus probaret, id aliter explicare ad arbitrium suum. Neque enim præcipuum in hoc vertitur propositum meum: neque, si Observata excipias, aliud præsto; reliqua haud secus ac si a me non essent, probare malis, an improbare, libens permitto, veritus alioqui, ne cum ex opinione loquimur, etsi veri similia sequamur, aliquis tamen aliquando existat qui in nos intorqueat illud Homericum (5), *Dixit mendacia multa, dicens veris similia*. Quamobrem neque in explicationibus multus fui, libentiusque interjeci alia ad faciendam Medicinam spectantia, alia ad ejus, alia ad Anatomies historias, alia denique ad alia studia illius ad quem scriberem, juvenis attinentia, ut vel sic ejus animum paulisper abducerem ab horrida mor-

(1) Odyss. l. 12. in fin.

(2) Meth. cit. c. 5. in fin.

(3) Ibid. c. 6.

(4) Supra, n. 7.

(5) Odyss. l. 19.

borum, & cadaverum perpetua tractatione. Quæ omnia si probe perpenderit, & ab Scholiis sejunxeris; facile intelliges, quæ proprie ad hæc pertineant, adeo multa non esse: aut si tamen esse multa, existimes; fac meo non gravate relinquo *Lelio*, & sic cogites, illa, atque alia quæ tibi displiceant, ea fortasse mihi quoque nunc displicere; sed ea ipsa esse, quæ ne demerem, ipse me obstrinxit.

14. Antequam de Indicibus adjectis dico, noli expectare, ut hic quædam iterum quæ in præfatione posui ad Epistolas Anatomicas. Satis ibi (1) dictum est unde omnes intelligant, cur tandiu in hoc quoque Opere, illius in plurimis simili, perscribendo moratus sim, & cur per Epistolas scripserim. Vel si ibi dicta non satis sunt; moræ iustissimam causam ad alias adde auctam adeo ab illo tempore ad hoc ætatem, ut recensita, quantum licuit, hæc omnia sub anno prodeant ex quo natus sum, propemodum octogesimo. Cui vero per Epistolas scripta; non tam post recentium, veterumque Medicorum exemplum (quos inter Manardus (2) Archigenem, & Themisonem recenset, quorum alter, Galeno testante, undecim, alter, Paulo teste, decem scripsit Epistolarum Medicinalium libros) quam post summos Anatomicos, a me ibidem (3) nominatos, qui vel multo longiores quam ego, Epistolas edidere, minus in præsentia mirandum est, cum supra (4) ostenderim, unde mihi has scribendi occasio orta sit, & Epistolæ ipsæ passim quocum agerem, plane commonstrent, opportune quidem, sic enim ad Amicum Juvenem plura simul scribere decuit, per quæ Auditores proficiant mei. Et quamvis Plinius minor (5) Litteras ad Tacitum suas his verbis concludat, *aliud est Amico, aliud omnibus scribere*; tamen cum cæteris eas ipsas Litteras publicavit; non dubitans, fore, ut easdem cum omnes legerent, non omnibus tamen scriptas fuisse, cogitarent. Nec quod has Epistolas videas in Libros divisas, aliter me de his sentire, credas, quam de meis illis Anatomicis. (6) In eadem sententia persto, idque apparere sic satis, puto, ab numerorum quibus singulæ designantur, serie per divisionem illam non interrupta; id quod insuper non modo ad Indices consiciendos, sed & passim ad hanc, aut illam, ut opus erat, Epistolam, indicandam, ut magis expeditum, sic magis mihi commodum fuit, & aliis fortasse erit. Ista autem Librorum inscriptio, istaque in Libros divisio longe aliis de causis est instituta. Id enim optabant Bibliopolæ: id postulabat Sepulchreti, de quo agebatur, in Libros distributio: id denique peropportune respondebat iustissimo, quod statim exponam, cogitato cuidam meo.

15. Scilicet qui adolescens non omissem erga primam quæ me exceperat, Scientiarum Academiam grati animi sensa publica significatione patefacere, eamque significationem vidissem eadem summa benignitate ab illa acceptam, qua tot antea benefacta contulerat, quot in ejus elegantissima Historia (7) is qui ipsi, & Bononiensi Scientiarum Instituto a secretis est, memoravit Celebrerrimus Vir Franciscus Maria Zanottus; num committerem senex, ut prorsus ingratus morerer in quinque alias nobilissimas universæ Europæ Scientiarum Academies, quæ me deinceps perbenigne, perque honorifice inter suos cooptarunt Sodales? Igitur cum mihi nihil esset, aut fore sperarem, per quod

(1) n. 1. & seqq.

(2) L. 1. Epist. Medic. 1.

(3) n. 3.

(4) n. 9.

(5) L. 6. Epist. 16.

(6) Præfat. indicat. n. 3.

(7) Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. 1. ubi de ejus Academia, c. 1. & seqq.

memorem beneficiorum animum, quomodocunque possem, ostenderem, nisi ad singulas allegarem qui simul hunc animum, & obsequium testarentur meum, simul hujus Operis exemplar offerrent, rogarentque, ut quaecunque esset, pro sua quæque spectata Humanitate æqui bonique consuleret; hanc mihi rationem, occasionemque existinavi non amittendam. Atque ut hæc omnibus essent nota, commode accidit, ut Librorum numerus in quos Epistolæ hæc meæ essent, quasi per se divise, responderet numero Academiæ ita, uti Libris præfigere possem singulis eas ipsas Litteras quæ ostenderent quid illarum singulis cuperem meis verbis significari. Præfixi autem non alio servato ordine, quam temporis quo in earum quamque sum cooptatus: atque ut magis a quibusque perlegerentur, alia, atque alia meis grati, & obsequentis animi testificationibus adieci, & ex quinque illis Epistolis totidem quasi Præfationes feci, quibus dissectorum post morbos cadaverum quæ sit utilitas; demonstrarem. Itaque in prima nonnullis occurri, qui eam utilitatem ausi sunt in dubium vocare, & quomodo sint ab dissecantibus; & sedem, causamque morbi ex dissectione arguentibus alioquin faciles, quæ obijciuntur, deceptiones vitandæ, cavendæque, indicavi. In altera eandem utilitatem comprobavi ex summa consensione Medicorum fere omnium, quotquot apud exultas quasque Nationes a vetustissimis usque temporibus in primis florere, singularum in hanc rem merita, & plerorumque nomine ex ordine proponens, eorum præsertim qui ante Bonetum ex propriis, aut ex alienis etiam Observationibus conficere Sepulchretum voluerunt. Tertia is potissimum responsum est, qui, quoniam ad primas illas abditissimas, & sensibus omnino inaccessas morborum causas retegendas inutiles sunt dissectiones, ideo frustra institui, putant, quasi nullas intus evidentes causas retegerent, aut harum inutilis noticia esset propterea quia, his ipsis cognitis, haud pauci nihilominus morbi non sanantur. Quarta disquiritur, post rariorem (nam & horum quosdam secimus) an post magis communem morbum denatos dissecare utilius sit. Quinta denique etsi tum sanorum tum morbo confectorum Anatome sit necessaria; hanc tamen illa multo esse utiliore, ostenditur. Quæ omnia ut prætermittenda, alia ob aliam causam, non erant, ita si in hanc unam essent Præfationem conjuncta; ex longa, qualem prorsus cætera in hac dicenda requirebant, multo longissimam fecissent.

16. Reliquum est, ut de Indicibus tandem loquamur. Quatuor dedimus. Quorum brevissimus est primus, longissimus ultimus. Nam primus nihil præter argumenta singularum Epistolarum, earumque ordinem præmonstrat. Quo de ordine mihi deliberandum non fuit, Bonetum necessario sequenti. Is autem; ut tunc plerique solebant Medici, fere Alexandrum Trallianum secutus, est, qui, ut Freindius (1) animadvertit, cum *ceteri morbos admodum perturbate collocassent*, hoc ipse *consequenter a Capite ad Pedes disposuit*. Habes causam, quare cum potius ab Apoplexia voluisssem initium ducere, ut quo de Morbo & plures habeo Observationes, & plura, ac varia adnotare potui, unde facilius; & certius cognosceres quid in his libris præstitum sit; ab Doloze tamen Capitis cum Boneto incipere debuerim. Ultimus autem Index propterea uberrimus est, quia singillatim monstrat quidquid paulo dignius adnotatione videri potest, sive Anatome utralibet, ejusque Historia, & certæ quædam controversiæ spectentur, seu varietates, aliaque minus frequentia, seu Medica aut monita, aut obser-

(1) Hist. Medic. ad A. 500.

vata, & a quibus sint, quæ a nobis haud sunt, nunc primum propositæ dissectiones. Morem enim servavimus nostrum, diserte sua cuique tribueremus, itemque ut Recentiores bene de nostra Facultate, aut de nobis meritos (qui utinam omnes viverent) Auctores plerosque Clarissimos laudaremus; Veterum autem dumtaxat, aut certe non amplius viventium lapsus aliquos, ne juniores eorum falleret auctoritas, nominatim indicaremus. Inter quæ præsertim, quippe ad institutum nostrum præcipuum attinentes, illi designantur loci, ubi in Sepulchreto quæ desiderari, quæ corrigi; quæ demi, in primis autem quæ addi posse visa sint, non reticendum esse credidimus.

17. Ad idem autem institutum, siquid aliud, duo certe attinent reliqui Indices secundus, & tertius, ut pote quos non tam consecimus, ut Observationes his libris propositæ, quam ut si Viris Doctissimis Index forte neuter displiceat, haud dissimili ratione illæ quoque omnes quæ in Sepulchreto jam extant, aut deinceps addendæ sunt, in promptu non modo ipsæ, verum & singula quæ continent, esse possint, & sic pleniorum multo utilitatem asserre. Horum igitur Indicium alter quæ in vivis, alter quæ in mortuis observata sunt, monstrat, ut siquis Medicus singulare aliquod aut aliud symptomata in ægro animadvertat, & scire cupiat, quæ interna læsio illi soleat symptomati respondere, aut siquis Anatomicus singularem aliquam læsionem in cadavere quepiam offendat, & nosse aveat quod symptomata in aliis læsionem ejusmodi præcesserit; Medicus primo de his duobus Indice inspecto, Anatomicus altero, Observationem quæ habeat ambo, si ambo a nobis observata sint, continuo, & eo facilius inveniat, quia ubi de aliquo symptomate, aut de alicujus Partis læsione indicare plura oportuit, singula non sine certo ordine sunt indicata. Nec vero symptomata solum, & morbos primus Index monstrabit, sed & alia quæ addere perutile esse, duximus, ut morbi prævias externas causas, ut victus genus, ut viduam vitam, aut virgineam, ut teneram ætatem, aut decrepitam, ut artem denique, & opificium, ut siquis rursus de Virginum, aut Puerorum, aut Senum, aut Ramazzinum nostrum imitari cupiens, ejusve librum augere, de Artificum Morbis scribere instituat: his habeat unde sciât tum quibus priores illi, iidemque, aut alii artifices obnoxii sunt morbis, tum quæ in eorum cadaveribus vitia soleant deprehendi. Neque in altero Indice omisimus quod ad sanguinis, aliorumve, ut res tulit, humorum aut copiam, aut constitutionem attinebat, adnotare. Quin etiam cum Vallalva sæpius quæ in lymphæ ductibus viderit; & quæ in effusa intra caveas corporis aqua pericula fecerit, diligenter adscripserit; hæc in Quarto saltem Indice non omisimus.

18. Verum sicuti nostræ omnes Observationes paucæ sunt, si cum illis quas Sepulchretum habet, comparentur; ita ad eas capiendas, quas memoravimus, utilitates longe majori usui esse illæ poterunt, si ex ipsis Indices a Viro aliquo diligenti, & ex aliis quas alii deinceps edant, ad hunc fere modum ab suis Auctoribus conficiantur. Nec difficile adeo, imo commodius mihi fuit hos meos omnes conficere. Ubi enim Observationem, aut scholium, aut animadversionem suo quamque immutabili præfixo numero perscripseram, continuo singula, dum adhuc animo præsentia erant, in suum Indicem referebam. Itaque in longo Opere, eoque digniori, ut si quæ secus ac vellem, irreperint (plura autem irreperisse, perquam credibile est) benigne excusetur, per Indices ipsos admonitus, ne quid repeterem, facile cavebam, & absoluto Opere, ne molestissimus accederet labor illos conficiendi, eadem opera prospectum fuerat, simulque ut siquan-

do forte alia quacumque forma recudatur, ne fallaces Indices evadant, sed idem semper, ut ex altera mearum Epistolarum Anatomicarum editione apparet, significare pergant. Unum est incommodum quod possit accidere, & mihi nonnunquam accidit, æquo major prolixitas nonnullorum articulorum. Cum enim alia, & mox alia addere ibi vellem, nec seriem amplius perturbare numerorum liceret, mihi autem ex quo, Adversariis I. editis, hinc pertuam, optimamque Majorum consuetudinem, inde vero animadverti, quantum & lectoribus, & auctoribus pariter officiat a filo, & vi scriptiois per subjectas notas avocatio; mos nunc propemodum communis fatis placere non potuerit; malui legentes aliquo nonnunquam prolixitudinis tædio afficere, quam sæpius a lectione avocare. Utcunque id est (neque enim eum morem prorsus improbo, & magno Scriptoribus commodo esse, fateor, expertis, ut ego, sicut alias (1) cum Plinio minore dixi, quam *laboriosum sit nova velut membra peracto corpori intessere, nec tamen priora turbare*) in Observationes certe cadere non potest, ut cum semel omnia quæ in ægro, & cadavere deprehensa fuerant, diligenter posuerimus, alia accidant quæ ita multis verbis sint adjicienda. Ad Observationes autem solummodo spectant duo illi Indices; aut ad eum qui dictus est modum conficiendi, aut ad meliorem, quem Viri doctissimi indicaverint. Quod ipsos ut velint facere pro boni publici studio, etiam atque etiam rogo, nec minus propemodum rogo, ut siquid forte minus improbandum in his libris, & in hoc meo senili exemplo, pro sua Humanitate, esse, censeant, id propria, quæ maxima est, auctoritate confirmare, sicque ei pondus addere ne graven-
tur. *Sermo enim, ut ait Euripides (2), ab incelebribus profectus, & a celebribus idem, non idem valet.*

Ex Gymnasio Patavino III. Kal. Septembr. A. CIO IO CCLX.

(1) Præfat. ad Epist. Anat. n. 8.

(2) In Hecuba.

DE SEDIBUS
E T
CAUSIS MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS.

LIBER PRIMUS.

Quo agitur de Morbis Capitis.

CHRISTOPHORO JACOBO TREW

Medico & Anatomico Celeberrimo

Joannes Baptista Morgagnus, S. P. D.

AB anno usque 1708. quo CÆSAREÆ isti Inclytæ NATURÆ CURIOSORUM ACADEMIÆ placuit me in suorum numerum cooptare, in animo quidem id semper habui, ut publico aliquo grata significationis genere tantæ ejus in me adolescentem Liberalitati responderem. Sed novum mox vita genus, & aliæ ex aliis occupationes vix sverunt, ut levicula quadam mea erga ipsam extarent officia. Quæ sicuti ejus Benignitati visa sunt non indigna, ut me anno 1732. novo honoris titulo decoraret, & nomine ADJUNCTI Præsidis officio nuncuparet, ita ego magis magisque me eximia isti beneficentia obstrictum & sensi, & sentio, nihil æque optans atque hæc duo, primum ut facultas par esset voluntati, tum, quando hoc esse non potest, ut saltem mihi ne desit per quem doctissimis Academicis grati mei animi sensa una cum his libris deferantur testibus simul Observantiæ qua eos colo, simul studii bene de omnibus meritis eorum labores, quoad potui, imitandi in morborum historiis, adjunctisque cadaverum dissectionibus proponendis. Quem vero potius, quam Te, Vir Illustri, sperem & velle, & posse hujus me voti compotem facere? cujus singularem in me Humanitatem non semel expertus sum, omnesque ex laudatissimis Tuis Scriptis noverunt; Dignitatem, autem & gratiam cum apud ceteros, cum maxime apud ipsos Academicos, Tuis quæ magna sunt, Meritis non minorem esse perspectum habent: præsertim cum Benignissimis illis Viris non omnino ingrati esse possint libri quos si paulisper versent, & vel obiter inspiciant, persæpe incurrant in sua, aut Majorum celeberrima Nomina, quorum Observationes indicare, & commendare mei propositi pars magna fuit. Vix enim eorum Ephemerides edi cæperant, cum Thomas Bartholinus in suo de Anatome Practica ex cadaveribus morbofis adornanda Consilio (artic. XIII.) horreum illas, & penum ad id divitem fore, sensit; & sane Bonetus in Sepulchreto conficiendo, Mangetus autem in augendo quot inde sumpserint, neminem latet. Mihi igitur fontes ostendenti unde ea petenda sunt quæ ad nova attinent Sepulchreti incrementa, monstranda omnino fuerunt pleraque eorum, quæ erant procul dubio iidem addituri, si ante alterutram ejus Operis editionem tot alia Cæsareæ ACADEMIÆ Volumina prodissent. Quod dum facerem, alios quoque fontes commonstrare non omisi, inter hos merito collaudans egregios Libros (de quibus ipse bene adeo meritus es) qui inscribantur Commercio Literarium, in iisque Tuas indicans, oliorumve Cl. Virorum, quæ ad institutum facerent meum, utilissimas Observationes.

Quantum enim Medicos, & per ipsos genus hominum universum juvent Morborum historiis adjecta, illorum qui inde perierint, Dissectiones, judicia ostendunt Summorum in Arte Virorum quæ suo Operi præfixit Bonetus, eorumque in primis qui tunc in ista florebant Academia, Successoribus idem non modo confirmantibus exemplo suo, sed etiam enixe inculcantibus, puta; ut nunc tot alios omittam; Præstantissimis Viris Christophoro Ludovico Goekelio (1) & Jo. Adamo Reimanno (2). Hi tamen omnes Dogmaticam Medicinam profitebantur. Quid? quod vel eos quos adversus hanc extollere Empiricam nitescentes, & acres subtilioris Anatomies adversarios cognovi, ipsos, inquam, vidi hanc de qua nunc loquor, Anatomem, ut vocant, Practicam non improbare, imo Verum Medicinæ lumen esse dicere, vi evidentissima veritatis ut hoc faterentur, cogente. quo concessio, Anatomem quoque subtiliorem probent, necesse est. sine qua morborum sedes, & naturam in quibusdam præcipue Partibus, oculis videlicet, auribus, aliis hujusmodi, internoscere non liceret. Qua igitur ex Schola, aut quo tandem ex genere hominum paucos illos esse, dicemus, qui

(1) Ephemer. N. C. Cent. 6. Obf. 94.

(2) Act. N. C. Tom. 1. Obf. 170.

cadaverum sectionibus, quas Empirici aequae ac dogmatici, ad morborum causas detegenda esse adeo utiles, censent, non magnopere fidendum esse, pronunciant? Quosdam sciolos audaculos esse, audio, aliquos otiosos, & delicatos esse, video, nonnullos desperatos Scepticos, nonneminem fortasse verentem, ne sic ejus in dignoscendis morbis errores aliquando retegantur.

Ex his tamen qui modestius agunt, & aliquid concedunt, & verum amant, non difficile est convincere. Solent enim suis dubitationibus hæc prætere: posse aliqua esse in cadaveribus quæ in moribundis, aut post mortem sint facta: alia quæ non tam morbo, quam mala curationi sint imputanda: alia demum quæ morbi causæ non sint, sed effectus sic, ut hi sæpenumero, non morbus, interimant. Quarum ego rerum nullam inficior: imo fere omnes ultro in his meis libris agnosco. Sed idem ajo, vix posse quempiam ab his rebus decipi, nisi si velit. Vult autem qui satis in sanorum cadaverum dissectionibus non si antea versatus, & qui ex nimis paucis morbosorum statuere quidquam audeat, & qui denique prægressarum in agro rerum, & symptomatum seriem, atque ordinem minime attendat. Nam qui sæpius sanorum corpora, & alia alio tempore disseceverit, & animadverterit, exempli gratia, quæ concretiones polyposæ in iis quoque haud raro inveniantur, & quas mutationes varia anni tempora, si diutius incisio differatur inducant; ab iis quæ in moribundis, aut post mortem fiunt, non dicipietur; sed ab his secernet quæ non nisi longo mensium, aut annorum spatio, sensimque fieri potuerunt. Neque in cæteris facile eidem accidet, ut fallatur, si cum plura morbosa cadavera scrutatus fuerit, quæ in singulis præter naturamprehenderit, cum iis diligenter comparaverit quæ in viventibus præcesserint, aut comitata sint morbum. Præcedunt autem evidentes causæ, hereditariæ quedam, alie adventitiæ, morbi alii, & in his attendendi præsertim qui gravius, & qui crebrius vexarint. Comitantur vero symptomata; quorum singulorum natura, series, ordo, constantia si attente animadvertantur, conferanturque cum vitiis in cadavere conspectis, & cum iis quæ morbum prægressa sunt, haud ita difficile erit plerumque internoscere quæ vitia morbum effecerint, ab iis quæ a morbo effecta sint, ut dilucide ostendit is qui hæc olim enumeravit, perpenditque in sua ad Bononiensem Anatomen Prælectione de recto morbosorum cadaverum judicio ferendo, Cl. Jos. Ferd. Gulielmus, Dominici filius, ejus qui cum viveret, huic Gymnasio, & isti Academiae ornamento fuit.

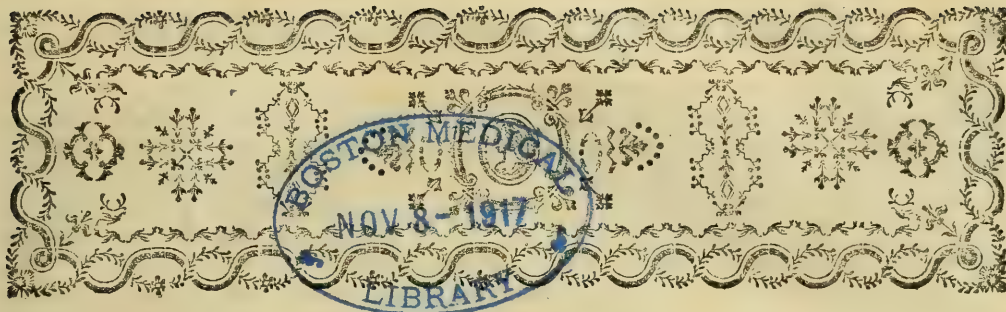
Aut si qua superfit dubitatio; per id tolletur, vel plurimum infirmabitur, quod ante subindicabam, & Glissonius, in Præfatione a Boneto laudatus, præmonstraverat, si plura cadavera, post eundem videlicet morbum denatorum, examinata, inter se comparentur, & quod præter naturam in omnibus similiter fuerit, id pro causâ morbi; quod autem in aliis aliter; id vero pro morbi effectu habeatur. Quæ ipsam effectum cognoscere, & sæpius, an rarius eodem in morbo occurrat, non erit inutile, ni plurimum fallor, adnotare, nempe ut sciamus, quis morbus a quo morbo effici crebrius soleat, & pro symptomatum natura quæ ad prima accedere inceperint, illum jam adesse, conjiciamus, eique simul, unde mors interdum aut infertur, aut acceleratur, quo ad ejus fieri potest, obflare conemur. Sed illud quod dicebam, & in quo omnes convenimus, multorum uno eodemque morbo extinctorum dissectione, præcipuum est, ut cunctæ dubitandi, errandique occasiones tollantur. Neque enim omnes moriendi modo confecti, aut eodem anni tempore, & a morte intervallo incisi neque omnium eadem, quæ accusari queat, mala curatione, neque eadem fuerint ad morbosos effectus intus producendos dispositiones.

Quæ cum aequæ ac ego, atque adeo vel melius scias; non modo non miraberis, quod unius morbi imo unius ejus differentie quotquot potui exempla non semel proposuerim per dissectionem illustrata, sed & gravissimo probabis judicio tuo, quod vel plura aliorum quibuscum conferantur, Vestrorum præsertim Academicorum, indicaverim. Quibus Celeberrimis Viris si ut supra abs Te petii, mei erga Vos omnes grati, & obsequentis animi sensa pro Tua eximia Humanitate detuleris; magnus Tuis, Vir Illustris, in me meritis cumulus accedet. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. MDCCCLX.

DE

DE SEDIBUS
ET
CAUSIS MORBORUM.
AD AMICUM
EPISTOLA ANATOMICA-MEDICA I.

SPECTAT AD DOLOREM CAPITIS.

QUOD tibi pollicitus sum, præsto, incipiens a capitis dolore. Noli autem expectare, ut quæcunque hujus causæ Valsalvæ, aut mihi in cadaveribus se obtulere, eas omnes hac Epistola comprehendam. Pleræque earum posthac, aliæ alio loco, producentur. Plurimis enim cum reliqui corporis, tum capitis ipsius morbis est adjunctus is dolor. Quin solus ad interitum perducit fortasse neminem. Quo fit, ut de eo nullas, quas hic potissimum proferam, habeam historias, nisi perpaucas, in quibus aut cætera incommoda antecessit, aut inter ipsa maxime sæviit. Singulorum generum singulas primum ex Valsalva nostro sic habeto.

2. PUER annos tredecim natus, perspicaciori ingenio præditus, cujus soror, fraterque ex phthisi interierant, cum ipse anno superiore pulmonis sinistri inflammatione laborasset, corripitur dolore capitis supra oculos, atque horum etiam dolore, circa quos viscida effluebat materia. Postridie delirat, oculos in adstantes defigit, nonnihil viscida evomit. Deinde ex improvviso convulsionibus prehenditur: a quibus in affectionem quasi soporosam incidit; sæpius tamen convulsione, cum difficili respiratione conjuncta, excitatur. Denique moritur.

VENTRE aperto, sana omnia inveniuntur; quamquam in ventriculo erat humor quidam æruginosus, vesica autem lotio, & cystis fellea bile turgebant. In thorace dexter pulmo pleura quidem solutus erat; sed in superiore parte, claviculam versus, continebat tuberculum, nucem juglandem ferme æquans, in quo parva erant cava, materię plena, quæ colore, & mollitie substantiam cerebri medullarem referebat: atque hinc fortasse, si diutius puer vixisset, initium morbi qui sororem, fratremque interemerat, extitisset. Pulmo autem sinister, qui inflammationem, ut dixi, ante annum passus fuerat, cum pleura ad dorsum connectebatur. Pericardium feri uncias habuit duas, eoque amplius; dexter autem

rales cerebri ventriculos convestientem, quod ut verum esse possit aliquando; & illud tamen, quod modo innuimus, attendendum est, & profundiores iis duobus ventriculos reliquos, & cerebri basim meninge eadem vestiri, & sub ea; ut cætera nunc omittam; meningis duræ Transversum processum hinc ad latera usque equinæ sellæ produci, tendique adeo, ut vel hoc nomine acerrimis possit doloribus esse obnoxius sive ab irritante effusi humoris natura, sive à prægravante, & præter modum distendente ejusdem copia. Qua ut vehementer urgeantur cæteræ etiam meningum partes, Observationes quoque ostendunt, ad hanc addendæ Sepulchreti primam Sectionem ut puta quæ a Behrensi (1), & quæ a Preussio (2) habitæ sunt. Uterque enim Vir Cl. vix cultro ad Laterales cerebri ventriculos pervenit, cum inclusus humor non sine impetu sursum profilit; tanta fuerat ejus copia, & tanta vis qua parietes, & meningem hos vestientem urgebat. Itaque mirum non est, si dolores capitis usque adeo immanes fuerint, ut ægrorum alter miseris cum ejulationibus quasi deliraret, altera furore percita in puteum se præcipitem dederit. Ostendit autem Preussius tum illa, tum aliis duabus Observationibus (3) quo latere aut omnino, aut præcipue caput doluit, ejus lateris ventriculum aut solum, aut longe magis aqua fuisse distentum, eaque interdum limpidissima, nec minus tamen noxia, quam subflava. Nam vel maxime limpida oculare potest quæ stimulent, ut supra (4) dixi, & Cohausenii (5) historia comprobatur in qua cerebri latus dexterum; ad hoc enim latus acerbissimi dolores magis declinaverant; quasi natate videbatur in magna copia *seri acris, salsi, limpidissimi*. Quod in aliis Observationibus, exempli causa, Jo: Franci (6) sive limpidum fuerit, sive fecus, stimulantibus corpusculis videtur caruisse, ut premendo dumtaxat noceret; siquidem etsi aperto cranio, omnia aquæ plena inventa sunt; dolor tamen capitis *obtus* fuerat. Verum ad Ovem ut redeam; veri est simile, meningem quæ fundum operiebat ventriculi dexteri, a congesta sensim aqua, paulatim a cerebri substantia avulsam, hujusque disjectæ particulas quasdam quæ ipsi adhæserint, retinentem, in folliculum esse conformatam. Quod autem ea aquæ pars quæ gustu explorata est, acidula fuerit, id nimirum confirmat quod indicatum est, antea, aquam intra cranium effusam, interdum posse, etiam vellicando, causæ rationem habere in morbis capitis inducendis. De corruptione vero partis cerebri, & totius tanta laxitate cum animalis tamen vita & motu conjuncta, erit alibi (7), ut opinor, scribendis locus. Postremo ossis Ethmoidis erosio non est a nobis sine aliqua animadversione prætermittenda.

8. Ut sic a cranio aperta erat in nares via, & quod consequitur, ab his in cranium, ita si forte animalcula quædam conspecta essent in cerebro illius ovis, certe multo minor nostra fuisset admiratio, quam cum tot legimus collectas in Sapulchreto (8) historias, lumbricos, aliosque vermes, cimices, & si Superis placet, scorpiones intra humana, secundum naturam undique se habentia, crania proponentes, ab iisque dolores capitis repetentes. Sed aliæ testibus, aliæ diligentiori, quo opus fuerat, carent examina, aliæ si cum libris unde sumptæ sunt, conferantur, alio spectare intelliguntur, velut illa quæ ex Fernelio (9) producitur. Nam si locum apud hanc perlegas, quo in loco describendo, præsertim adeo brevi, nonnulla minime omittenda omiſsa miraberis, eorum autem quæ proxime antecedunt, sententiam si medica lance perpendas, facile agnosces, vermes illos duos

(1) Act. Nat. Cur. T. 2. Obs. 31.

(2) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 14. n. 3.

(3) Ibid. n. 1. & 2.

(4) n. 3.

(5) Act. cit. T. 7. Obs. 74.

(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 72.

(7) Vid. Epist. 9. n. 15. 16. 19.

(8) Sect. hac 1. Obs. 116. & seqq.

(9) Pathol. l. 5. c. 7.

extra cranium inventos esse in nasi recessibus. In quibus vixisse & alios, alios vero e ventriculo in dormientis nares irrepsisse eorum vermium, qui in Scholiis ad illas Sepulchreti Historias, ejecti per nasum memorantur, credibile est. Et in iis quidem narium recessibus qui Frontales sinus dicuntur, vermes crescere haud raro, in ovibus praesertim constat, a quibus irritatae se se agitent; ut vel in ea de qua diximus, credere aliquis, qui se ita circumvolventem cerneret, ante dissectionem potuisset. Quin & hominibus aliquando accidere, ut vermes, ejusdemmodi in locis nidulantes, capitis dolores afferant, vel olim Arabes, de Indorum Medicorum sententia, tradiderunt, nominatim Avicenna (1) signa quoque, & curationem proponens. Quae fere in illis etiam Scholiis adnotantur, atque insuper Aeginetæ liber indicatur 4. cap. 57. quasi ibi „ex vermibus dolores ex-“, citari quidem concederet, in cerebro vero generari, negaret „Sed non idcirco incredibiles historiae rejiciuntur; imo inde harum confirmatio petitur (2) propterea quia ut in illis Sinibus ex putri materia, sic & intra cranium ex abscessu aliquo posse vermes gigni, non dubitatur, errore facile condonando iis temporibus quibus nasi ovium vermes a musca esse, nondum Vallisnerii nostri (3) eximia in observando solertia ostenderat, nec Cl. Reaumurius in sua incomparabili Historia Insectorum (4), confirmaverat. Quando igitur certum est, vermes hosce ovium aliarumque ejusmodi animantium extrinsecus in nares importari; & cum tam crebro intra earum nares inveniantur in cerebro non inveniri; qui contra existimemus, cum tam raro in naribus hominum sedem habeant, toties in humano cerebro esse deprehenso? Non ut a naribus in Frontales Sinus, ita est in viventium cerebrum aperta, quin penitus & nerveis fibris, & vasis, & membranis obstructa via, ut ne ipsæ quidem nicotianæ herbæ prolectus fumus, necdum ejus pulvis quantumvis tenuis, nedum ejuscemodi bestiolæ vel statim ac sunt ortæ, transire queant. Et fuit quidem olim cum illius herbæ pulvis, & multo magis fumus cranium subivisse, ex dissectionibus perhiberetur: quas in Sepulchreto (5) pariter descriptas leges. Sed ibidem tamen aliquam, ut falsam rejici, alias aliter explicari, omnes pluribus quæ contrarium indicant, continuo subjectis infirmari, videbis. Ad quas ultimas addere, si opus esset, alias possem, & in his quæ in Centuria extat X (6) Cæsareæ Nat. Cur. Academiæ.

9. Quid ergo est? inquies. Nullum animalculum intra cranii cavum, nihil ibi fuliginis, aut pulveris nicotianæ herbæ inventum unquam fuisse, credemus? Ego vero eorum qui reapse talia vidisse se, scribunt, aliis quidem plani alicujus fraude, aliis casu, aliis incuria, plerumque impositum fuisse, suspicor. Nosti enim deceptrices præstigiatorum manus; ut vix ac ne vix quidem vel antea admonitus aliquis sentiat, cum quidpiam eo immittunt quo minime videntur immittere: quid non admonitus, alioque intentus? Casus autem ipse non absumiliter illudit; ut cum spongiæ quibus sæpe, aperto crania, sanguis abstergitur, aut humor exhauritur, adhærentes sibi forte bestiolæ inter abstergendum, exhauriendumque, reliquunt. Incuria autem sæpius, ut cum albida, ac teres aliqua tenuis polyposa concretio pro lumbrico accipitur; perrarum est enim, perque difficile, ut verus vivensque lumbricus per viam quam alias memorabo, in Sinum usque Falcis prorepat, ubi a Verneyo (7); si tamen ipse vidit; (8) fuisse dictus est. Aut cum dissecta humoris cujusdam minima concrementa, qualia in urethra virili ad Prostatae glandulæ oscula, immo intra Prostata ipsam non semel vidimus (9) pro

(1) Can. 1. 3. F. 1. tr. 2. c. 3. 7. 31.

(2) ad Obs. 117.

(3) Vid. præsertim Oper. in fol. Tom. 2.

P. 4. Epist. ad Gimnam.

(4) Tom. 4. Mem. 12.

(5) Sect. ead. 1. Obs. 82. & L. 4. S. ult. Obs. 1.

(6) Obs. 89.

(7) Hist. de l'Acad. R. des Sc. An. 1700.

(8) Vid. Epist. 24. n. 23.

(9) Epist. 44. n. 20.

tabacci humidulis granulis, quæ colore, & forma apprime referunt, incaute habentur: Aut cum ex Frontalibus Sinibus quo tenuissimum nicotianæ pulverem involare, vel certe compelli expirationis vi, prono autem capite etiam defluere interdum potest, cum, inquam, hunc pulverem vel ferra, vel scalpra illac in cranii cavum, ab Anatomico referante demissa, traducunt secum: Aut denique cum aliquis angustus, & flexuosus, eoque minus animadversus cuniculus ab externo ulcere in illud idem cavum pertinet, eoque in vivente, aut mortuo animalcula transmittit. Alia sciens prætereo; neque enim plura congerere necesse est tibi præsertim, Inspectorum Historiæ gnaro, ex eaque probe scienti, num cimices, exempli causa, & scorpionis arctius conclusi, ut aere orbentur, num curculiones; num aliæ bestiolæ sine idoneo ipsis cibo, vivere & crescere tamen queant. Certe ex quo illa Historia diligenter excoli, resque singulæ scrupulosis examinari cœptæ sunt, aut nullæ amplius, aut oppido perpaucæ, & perpaucis creditæ, ejusmodi observationes prodierunt. Neque unquam accidit Valsalvæ qui prope innumera, nec mihi qui non multo fortasse pauciora capita perlustravi, ut in talia incideremus, quæ tot olim se vidisse Medici scripserunt. Ex quibus propterea si forte unum aliquem sine fraude, aut errore ullo vidisse fatear; id reverentia potius, quam ratione adductum, fateri me, credito. Nec te illud moveat quod post acerbissimos capitis dolores nihil aliud apparuisse dicatur, quam lumbricus, aut animalcula intra cranium reperta, aut inde prodire visa. Complures enim illorum dolorum sunt causæ quæ aut extra cranium sunt, aut si intra cranium, non facile, aut nullo modo sub sensum cadunt. Quid si quæsitæ non sunt? ut cum ex moribundæ naso lumbricus exiens, creditus est e cerebro provenisse, quasi vero ex intestinis illuc prorpere non potuisset. Quid si quæsitæ causæ aliæ, & jam in cerebro ipso repertæ? & minimi tamen simul accusantur vermiculi postridie in aqua animadversi, in qua particula, ex cerebro sumpta, fuerat macerata. Vehementes quoque ii dolores erant, quos vermes ex centipedum genere creabant duo priusquam e naribus ejicerentur. Nec tamen Viri Doctissimi Litrius (1), & Maloerius (2) qui eos viderunt, quidquam de cerebro suspicati sunt, sed a Sinu Frontali in quem exiguum ovulum vi respirationis immittum esset, repetendos esse, non dubitarunt, haud secus atque Cl. Henckelius (3) cum vermiculos parvos duos, curculionum instar, eadem via prodeuntes, & sævissimos capitis cruciatus solvientes, in narium recessus attractos censuit ex floribus fortasse in quibus rudimenta eorum laterent, arctius ad nares appressis, atque, ut incaute fit, inspiratione, olfactatis. Et ante illum Gahrlepius (4) vermiculos, eodem cum levamine e naribus ejectos, quoniam persimiles vidit illorum qui ex muscis proveniunt, a musca matre deduxit. Recte omnes, quod neque ex putrescente materia, neque in cranii cavo genitos, sed ex ovis minimis, aut rudimentis animalculorum, extrinsecus in vectis, procrevisse in narium recessibus, existimarunt. Illud inter duos Clarissimos Viros quos primo loco laudavimus, non satis convenit, cujus naturæ, & qua ex parte remedia adhibenda sint, ut e naribus educantur. Quam controversiam plane dirimere eo difficilior fortasse est, quod alias, ut vides, alio ex genere vermes sunt. ut iisdem non semper rebus aut fugari, aut allici posse videantur. Ut ut hæc sunt; juvabit tamen per quæ & quomodo pleriqueeducti fuerint, ex medicis historiis cognoscere: ad quas addes quæ in Actis (5) extat laudatæ Cæsareæ Academiæ, & quæ in Commercio Litterario Norimbergeni (6), præcipue autem quæ in Prælectionibus Viri Eximii Boerhaavii ad

(1) Hist. del'Acad. R. des Sc. An. 1708.

(2) & An. 1733.

(3) Act. Nat. Cur. D. 3. Obs. 110.

(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 8. Obs. 141.

(5) T. 4. Obs. 30.

(6) A. 1739. Hebd. 21. II. n. 3.

suas Rei Medicæ Institutiones (1) ubi fanatam ab se puellam memorat, cujus Pituitarii Sinus vermibus omnes erant pleni. Quoniam tamen Frontales ut plurimum incolunt Sinus, quod prima ac præcipua molestissimi doloris sedes, cum sensu præsertim rodentis, seque moventis bestiolæ sæpe numero conjuncti, in alterutrius Sinus regione indicat; idcirco Littrius, si nihil alia omnia auxilia prodessent, ad chirurgiam denique nec difficilem, nec periculosam in osse frontis deveniendum esse, censuit. Non dubito autem, quin eandem intellexerit, qua olim usum esse Cæsarem Magatum de Vallisnerio audiui, nempe terebrato usque ad Sinum osse, & verme quem inesse prædixerat, magna cum adstantium admiratione, educto, sicque dolore adversus quem irrita alia omnia fuerant, feliciter abacto. Quam si curationem, ut in Adversariis (2) sperabam, ex Auctoris inedito scripto Vallisnerius protulisset, illud fortasse inter cætera scitu non indignum novissem, an quæ felicitas in dolore tollendo fuit, eadem in reſerato Sinu claudendo esset consecuta. Quam difficile enim id perficiatur, animadvertit Corn. Celsus (3), & post eum Chirurgi à Palsinio (4) laudati: difficultatis autem causas, & graves a Sinu haud occluso noxas idem Palsinius, & quem has Litteras recensens vidi, etiam Archiater Præstantissimus Nicolaus Rosenius (5) adnotarunt: ex quibus habebis quæ feligas, cum Verheyenio (6) qui eundem ac Palsinius pharmacopolam designare videtur, conferenda, & ad ea quæ super Celsi observatione illa protuli (7), adjicienda. Cæterum si alia forte exempla quæris vermium intra cranium, ut aiebant, repertorum, aut e narium recessibus ejectorum, utrorumque invenies inter illa quæ Daniel Clericus (8), nec sine interposito plerumque judicio, recensuit, secundorum autem inter ea quæ ab Joanne Saltzmanno (9) commemorata sunt, aut proposita, qui neque eorum indicia, neque auxilia per quæ sunt excussi, prætermisit.

10. Jam vero tres quoque meas tibi describam observationes in capite habitas dolore vexato aut ante cætera, aut maxima inter cætera incommoda. ANTE hæc, certe vexari solitum erat in viro mendico, qui semper fatuus, novissime autem adeo stultus, ut quem petierat, panem abjiceret, in Nosocomium exceptus fuerat. Constabat dolori capitis fuisse obnoxium, tunc autem & ventris obstructionibus laborare. MORTUI ex febre nescio qua accedente cadaver in hoc Anatomicum Theatrum A. 1728. illatum est, macilentum, nec in Ventre, & Thorace quidquam ostendens; si obstructum lienem excipias; quod præter naturam se haberet. Sed circumsectum Cranium cum attolleretur, animadversum est, huic in latere frontis sinistro firmissime affixam esse Duram meningem, quæ ibi ad modicum spatium, quasi ellypsis ambitu circumscriptum, non membraneam, sed mediam inter os & ligamentum naturam habebat. Cum Cerebellum molle & flaccidum esset, Medulla autem Oblongata parum firma; durum cerebrum, ut sæpe in stultis solet, inveni; tametsi Lateralibus ventriculis limpida aqua, sed pauca, inesset, cum plexibus decoloribus, quorum posteriori parti vesiculæ, nec tamen multæ, infidebant, eadem aqua plenæ. Denique anteriori faciei glandulæ Pinealis quidpiam adhærebat flavi, quod inter digitos compressum, quasi arenas intermixtas habere, sensi.

11. Horum alia alio attinent, ut nostræ quædam postea declarabunt Epistolæ (10). Illud unum, ut opinor, ad capitis dolorem, quod in Crassa meninge com-

(1) ad §. 792.

(2) VI. Animad. 90.

(3) De Medicina l. 8. c. 4.

(4) Anat. du corps hum. l. 2. tr. 4. ch. 15. 11. & seqq.

(5) Dissert. de Off. Calvar. P. I. n. 28.

(6) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 4. c. 16.

(7) Epist. Cels. 4.

(8) Hist. Lator. Lumbric. c. 13.

(9) Dissert. de Verme encusso §. 4. 5. 6.

(10) Vid. VIII. n. 13.

pertum est. Quæcunque enim causa fuerit siue interna, siue externa; quanquam nullum hujus vestigium animadverti; cur ea pars meningis in ossis pene modum induruiſſet; proclive est intelligere, quotiescumque sanguis aut copia, aut turgentia, aut accelerato per caput motu vim afferret vasis, eam partem versus tendentibus, restitäre illo objecto impedimento sanguinem debuisse, & circumjectas vasis fibras meningis distendere. Neque aliam ad causam referri videbis in Sepulchreto (1) quod *cephalgia miserrima illi essent obnoxii*, in quibus utraque meninx *per aliquod spatium, sæpe duos digitos latum* ita coaluerant inter se, ut *vasorum oscula penitus obserarentur*. Veri quoque simile est, ejusmodi obstacula, quatenus se aut sanguini, aut aliis pariter opponunt succis per meninges jugiter transeuntibus, occasionem interdum præbere doloribus per circuitus recurrentibus, toties videlicet, quoties tanta portio hæsit succorum, ut copia distendere, aut tandiu, ut vitiosa ob moram facta irritare meninges possit, quarum fibris se propterea contrahentibus postquam prima illa portio vi in angustiores laterales canaliculos contrusa est, nova succedat quæ ad eundem modum hæreat & expellatur, & post hanc alia: neque finis antea fiat quam laterales illi canaliculi sic denique sæpius iteratis impulsibus pateant, ut nihil jam hæreat. Sed aut funestum denique prænunciant exitum (2), aut difficilem non raro curationem habent ejusmodi dolores, eoque magis, quo constantius eadem recurrunt hora; an quod ita significetur, laterales canaliculos valentius resistere impulsui dilatanti? Memini me adolescentem in Patria medicinam facere æquali meo Laurentio Bagattrinio externa quidem, sed acerbissima, hemicrania haud ita pridem correpto, quæ mane quotidie eadem hora, ut Itali numeramus, duodecima revertebatur. Quidquid agerem, aut nihil, aut eo dumtaxat conducebat, ut brevior, leviorque cruciatus fieret; nam illa ipsa hora redibat tamen; quin si quid erroris forte accederet, vel pristina vehementia. Frustra adhipitis omnibus complures jam dies auxiliis cæteris, non prius vici, quam tenui lignorum decocto modice agitatis, impulsisque circumeuntibus succis, sudores movissem, id quod Ballonio (3) quoque feliciter celsisse legeram in hemicranii intolerabilibus, & quotidie mane certa hora recurrentibus. Omnino erat in eo Juvene aliquid hæreditarii. Nam & parens, septuaginta annis major, tanto idque paulo antea, capitis dolore prehensa fuerat, ut videndi a tero oculo facultate amissa, magnis nihilominus per eos dies redeuntibus subinde doloribus conflictaretur. Sed cum hi tamen neque ex eodem semper loco inciperent, sed modo ex vertice, modo ex interiore naso, ut calidum lac naribus attrahere prodesset, neque reverterent eadem hora, aliquanto facilius mihi fuit hujus, quam filii, dolorem tollere: quo facto, vivendi etiam vis paulatim restituta est. Juverat inter cætera sanguis e brachio, non tam qui, me imperante, missus est, quam is qui, laxata fascia inter dormiendum, non paulo majori copia effluxit; ut feliciter vel in femina id ætatis idem propemodum acciderit, quod in sexagenaria observavit postea Vallisnerius (4). Sed ad dissectiones redeamus.

12. ADOLESCENTULA, Epilepticæ filia, pauperis uxor, cum Februario mense ex itinere vehementer incaluisset, magno capitis dolore, & acuta febre correpta est. His, sine delirio, sæpius taciturna, intra triduum, aut quatrimum perempta est. Cum lactaret, atque in menstruis tamen esset, tandiu distulerant venæ sectionem, ut denique cum gravius se habenti, arteriarum tamen pulsu, viribusque constantibus, sanguinis, qui mox impenſe concrevit, selibram

(1) Sect. hac 1. Obs. 12.

(2) Vid. Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 14. n.

1. & 3. & Dec. 3. A. 7. Append. 74. Obs. 75.

(3) Epidem. lib. 2. Const. Hyem. A.

1575.

(4) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 7.

e pede misissent, fortuito acciderit ut protinus moreretur. CAPUT in Theatrum, ut ejus anni 1738. Anatomen absolverem; non cætera quoque, ut cupiebam; allatum est. Calvariæ interior facies ex subrubro fusca; exterior autem facies meningis Tenuis qua supernam operiebat cerebri partem, materia quadam erat oblita, non multa quidem, sed æqualiter ubique ducta subflava, crassiuscula, eaque omnino specie, ut quamvis inodora esset, pus tamen & nobis, & iis qui aderant, Medicis, & Chirurgis esse videretur. Verum neque in meningibus, neque in cerebro, quod decolor fuit, ullum usquam vitium, ullumve locum unde ea prodiret materia potuimus invenire.

13. Si pus fuit; an ex alia aliqua corporis sede per sanguifera vasa haustum, & in illam translatum dicemus secundum ea quæ de quodam capitis dolore in Sepulchreto (1) indicantur? Sane hanc etiam ob causam ægrius ferrem, non fuisse reliqui corporis, in quo id quærerem, copiam factam; nisi rerum esset dispar ratio, aliæque mihi notæ essent historiæ, in quibus velut in ea Valsalvæ, quæ superius (2) prolata est, sanies nusquam fuit, quam ad cerebrum inventa quod & ipsum alioqui esset sanum. Num igitur ex meningum visum effigientibus foraminulis, unde humor secundum naturam & paucus, & limpidus is quo ipsæ madent, exire solet, illa puriformis materia, ut ex Recti intestini, & vesicæ glandulis in tenefino, & dysuria sæpe accidit, vi morbi expressa est? Certe enim morbi expertes fuisse meninges, neque ille tantus capitis dolor credere nos sinit, neque is qui in calvariæ facie eas contingente erat color.

14. ALTERIUS mulieris, ob eum colorem, venit in mentem, cujus dissequi caput ineunte anno 1717. Affecta primum Venerea lue, hinc febre cum atrocibus capitis doloribus, & delirio correpta, ex his in Nosocomio Patavino decesserat. HUIUS quoque exactum cranium alicubi apparuit ex rubro nigricans. Duræ autem meningis ea pars, quæ supernæ mediarum regioni Sinus Lateralis dexteri proxima erat, multo crassior facta, cum altera meninge, atque adeo cum cerebri substantia omnino coaluerat, erantque hæc tria eo in loco semiputrida, & lurido quodam colore, ex subflavo cinereo, in corticali præsertim cerebri portione, deturpata. Quin etiam extrema subiecti cerebelli substantia, quanquam ad minorem tractum, ad duos videlicet transversos digitos, cum meninge utraque adeo coaluerat, ut cum e Duræ cavo cerebellum extraherem, hujus ibi substantia, Duræ meningi adhærens relicta sit. Porro cerebri vasa per Tenuem meningem repentina, æquo latiora conspiciebantur, nigroque sanguine distenta, qualis & in Duræ Sinibus fuit. Per medullarem autem cerebri substantiam assulatim dissectam crebra passim, & evidentiora quam soleant, sanguifera vascula se ostendebant. Laterales ventriculi aqua plenissimi subfusca, quo colore & eorum facies infecta erat. Denique Pinealis glandula firmior, & major, & albidior quosdam quasi oculos intus habere visa est. Sed nec illud reticebimus, cum rara observatione quæ in Commentariis extat Petropolitane Imper. Academiæ (3) conjungendum, quod ab ortu, aut certe a prima infantia hujus mulieris cranio peculiare fuit, ut latus posterius dexterum magis curvaret extrorsum, quam sinistrum: quamobrem & ejus cavum, & comprehensum cerebri hemisphærium erat ibi evidenter amplius, quam a sinistris: id quod in altera etiam muliere (4) occurrit mihi, visumque est eo dignius adnotatione, quod tota obliquata cranii cavea tempus dexterum magis excavatum, sinistro contractiori, & vicissim occipitis latus dexterum contractius, sinistro magis excavato respondebat. Sed etfi

(1) Sect. hac 1. Obs. 40.

(2) n. 2.

(3) Tom. 7. p. 222. & seq.

(4) Vid. ut in aliis quoque, Epist. 62.

n. 15.

in ea quoque foemina Laterales cerebri ventriculi prorsus pleni fuerunt aquæ turbidæ; hystoria tamen non huc pertinet, ideoque alibi (1) perscribetur.

15. Neque enim scio, an illa foemina doloribus capitis esset obnoxia, ut neque an ea ejus modo tota hystoria descripta est, antequam febre afficeretur; cum probe alioquin sciam, *figuram capitis vitiosam magnum ad diuturnos dolores inferendos conferre censei momentum*; quæ verba in Sepulchreto quoque (2) referuntur, omisso, ob incuriam, Auctoris nomine, Rolincii videlicet (3). Sed ad descriptam hystoriam ut redeam; si mulier illa, atque illa item de qua supra (4) diximus, adolescentula viri fuissent in fugendo herbæ nicotianæ fumo pene assidue occupati, fuscus ille, aut nigricans in utriusque cranii interna facie animadversus color, quibusdam facile visus esset præsertim olim, ab ejus fumi fuligine repetendus: neque enim qui repeterent defuere, ut in superioribus (5) est indicatum. Nos cum rubedo aliqua ei coloris admisceretur, quin ab resistente sanguine esset, non dubitavimus. Nam etsi mulier lue venerea laborabat, nusquam tamen ulla fuit in cranio caries, quam aliquem fortasse ob atroces illos dolores potuisse suspicari, licet nullum sive tumore, sive colore extima capitis facies præberet indicium, ex aliis & præsertim ex illa in scorto pulcherrimo observatione planum est quam A. 1704. Bononiæ mihi narrare memini Novesium, qui & scriptis mandavit (6) postea. Satis tum ad moram sanguinis per tenuissima passim vascula, ut alibi ostendetur, ex calvariæ intima lamina in Duræ meningis vasa redire soliti, tum ad dolores illos probe intelligendos, satis, inquam, causæ est in descripta meningis illius crassitudine, & cum altera coalitu, vel secundum ea quæ paulo superius (7) proposita sunt.

16. Atque ut plenius intelligas, quam possint ejusmodi coalitus, obicem sanguini ponendo, inducere capitis dolores; fac cogites, ex vasis sanguiferis cum alia sint venæ, alia arteriæ, sanguinem qui per has fertur, ubi ad obstaculum ventum est quo ejus transitus tardior fit, non distendendo solum, sed percutiendo quoque, nocere. Scilicet quot sunt arteriarum pulsationes, tot ictibus, hisque eo majoribus, quo difficilior est transitus, meninges percellit. Sic Brunnerus (8) immanes capitis cruciatus in viro cujus Dura meninx verrucis pisi magnitudine plurimis hic illic, sed præsertim circa arteriarum *ramificationes*, obsidebatur, a singulis arteriolarum vibrationibus deduxit: quanquam distentionis tantum vim, non etiam percussioneis, spectavit. Cæterum non modo coalitus, angustiora quæ per ipsos transeunt, vasa efficiendo, sed & quidquid, sive pungendo, convellendoque, sive comprimendo præstare idem potest, capitis dolores creabit. Pungendo creabat ossæ illa acuta particula, inter meninges sita, de qua leges Observationem III. An. VII. Dec. III. Ephemer. Cæsareæ Nat. Cur. Academiæ. Comprimendo autem, exostosis cranii interior tum quæ Observatione describitur CCLIII. in Dec. eadem An. X. sanguine propterea quoque in meningibus adeo remorato, ut fere essent digitum transversum crassæ, & luxuriantis carnis referrent speciem, tum quæ Cent. VI. Observatione XXI. adjectoque ad hanc Scholio non una proponitur, præsertim vero quæ Observatione extat XCIX. Volum. II. Actorum ejusdem Academiæ: cujus ex minus antiquis libris plura tibi exempla de industria colligo, cum plurima videam ex iis libris, quos ante alteram Sepulchreti editionem vulgaverat, in hoc olim, & merito quidem, esse relata.

(1) Epist. XII. n. 2.

(2) Sect. hac 1. sub Obs. 46.

(3) Ord. & Meth. cognosc. dolorem.
Cap. 1. 2. S. 2. art. 2. P. 1. c. 24.

(4) n. 12.

(5) n. 8.

(6) Lettres. L. 6.

(7) n. 11.

(8) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 69.

17. Nec defunt tamen quæ aliunde accepta, eodem adjiciantur: cujusmodi sunt duo quæ proferam haud inelegantia, & ad propositæ mulieris dissectionem attinentia. Ostendunt enim æquo majorem sanguinis copiam, vasa quæ intra cranium sunt, distendentem, capitis dolores facere. Exemplum alterum Cowperi est in anglica Anatome humani corporis, aut si forte hac cares, in Actis Erudit. Lips. (1) Alterum in Commercio Litterario (2) leges. Primum in eo qui ab ineunte ætate dolori, de quo loquimur, vehementi obnoxius vixerat, Duræ meningis vasa adeo lata fuisse, monstrat, ut *calami* æquarent crassitudinem. Quod ne putes, instante demum novissimo morbo, id est apoplexia, esse factum, sed ut quam antiquum fuerit, scias; illorum vestigia vasorum in calvariæ interiore facie, tam profunda, atque ampla erant, ut ei vasorum crassitudini responderent: poteris autem observationi huic satis similem Bajerii observationem (3) adjungere. Exemplum secundum exhibet scæminam, a prima adolescentia immanibus pariter capitis doloribus excruciatam, iisque eo gravioribus, quo magis augebatur sanguinis aut copia, aut exæstuatio. Scilicet ren dexter non suo loco positus, sic arteriam Magnam, & venam Cavam ad imas lumborum vertebrae apprimebat, ut qua hæc vena excipiebat sanguinem Iliacæ sinistræ, varix ortus esset, cujus diameter duplo propemodum Cavæ diametrum superabat, indicio manifestissimo, tanto plus sanguinis ad superiora, ipsumque caput ferri debuisse, quanto minus poterat ad inferiora. Exemplum autem hæc duo probe intelligis eo spectare, ut a copia quoque sanguinis qua Tenuis meningis vasa, & cerebri vascula sic distenta vidi, ut latiora essent, repeti possint acerbissimi dolores quibus mulier afficiebatur.

18. Cætera quæ in historia scripsi, partim supra (4) ut quæ ad aquam in ventriculis attinent, declarata sunt; partim alibi declarabuntur. Est enim, ut initio dixi, fere cum aliis complicatus malis capitis dolor. De quo hæc in præsentia habui quæ scriberem, eadem ratione perrecturus ad alia, si hæc prima non displicuerint. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA II.

Sermo primum fit de Apoplexia in universum, tum de ea quæ est a sanguine.

QUAS nuper de capitis dolore ad te misimus, gratas fuisse Litteras, scribis; sed tanto gratiores futuras quas de Apoplexia expectas, & de cæteris deinceps morbis; quanto horum quisque gravior est, & periculi plenior. Simul quæris, an Apoplexia revera hoc sæculo crebrior sit, quando Medicos Eruditos duos in diversa vides esse opinione, & quod mirum videatur, ad eundem ab utroque Auctorem provocari, Cornelium Celsum.

2. Ut hinc incipiam; negari non potest, apud Celsum (5) hæc legi: *Attonitos quoque raro videmus, quorum & corpus, & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, hunc ἀποπληξια Græci appellant.* Sed neque inficias iri potest, vix perbrevis at-

(1) A. 1699. M. Feb. ad. Tab. 91.

(2) A. 1744. Hebd. 43. I.

(3) Act. N. C. T. 3. Obs. 121.

(4) n. 3.

(5) De Medicina l. 3. c. 26.

tonitorum curatione proposita, hæc subjici (1): *At resolutio nervorum frequens ubique morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν; hoc παράλυσιν nominarunt: nunc utrumque παράλυσιν appellari video.* Ne autem credas, apoplexiam hanc quam frequentem ubique fuisse dicit, & paralysem tum vocari solitam, paralysem potius fuisse totius corporis, quam veram apoplexiam; attendas oportet, non modo corpus universum resolvisse, ut paraplexia (2) dici posset, verum etiam mentis usum intercepisse: in ejus enim curatione mox a Celso (3) pronunciatur, *post sanguinis missionem, si non redit & motus & mens, nihil spei superesse*; ne illud quoque addam, sæpe paraplexiam (4) succedere apoplexie, ut si illa frequens erat, hæc quoque non rara fuerit, necesse sit. Quid ergo erat, inquires, illa primo loco proposita a Celso apoplexia? in qua & corpus, & mentem stupere, ait, sed raro videri consuevisse. Nisi Mercurialis meus (5) Virique alii ante, & post ipsum Eruditissimi veram esse apoplexiam censuissent, quam ibi Celsus *morbum attonitum* nominavit, quanquam attonitos, ut Rubeus (6) animadvertit, homines dixit, non morbum) ausus fortasse jam pridem essem de voce illa ἀποπληξίαν integra, an mendosa sit, dubitare. Interdum enim cum ultimas in Celsum Epistolas scriberem, suspicatus sum, morbum alium aliquem ibi indicatum ab eo esse, ut puta catalepsim, aut hujus similem, nempe quem raro videamus, in quo & corpus, & mens stupeat, & qui fiat interdum ictu fulminis, unde etiam proprie attoniti dicti sunt (7). Et sperabam quidem, suspicionem meam confirmari, & rationem aliquam emendationis ex Cælio Aureliano hauriri posse, qui fufius quam Veterum, qui supersint, quisquam, de Catalepsi verba faciens (8), docuit, qui primi olim ab aliis morbis hunc separaverint, & id nominis imposuerint, & quo quisque modo curaverint. Sed angustiiis temporis exclusus, & inconstantia quadam, librariis forsan imputanda, tardatus, cum Asclepiadem *catalepsin appellavisse*, mox autem *novum non dedisse nomen*, legamus, sed ejus *sectatores catalepsin vocavisse*; longioris operæ esse credidi rem discutere, nec Celsi curationem volui cum Themisonis, qui nuper vixerat, curatione comparare. Quæ tu facias cenfeo, non tam mea suspicione adductus, quam Summi Viri opinione permotus Gerardi Swietenii, Cæsareorum Archiatrorum Comitum meritisissimi. Cujus Commentariorum (9) Volumen III. mihi, hanc Epistolam relegenti, benigne missum cum versarem, gavisus sum, eandem, utriusque nostrum conjecturam fuisse. Quam nisi sequaris; aliquam nobis excogitabis rationem, qua unum eundemque morbum & raro videri, & frequentem ubique esse, intelligamus.

3. Sed & ante Celsum, & post Celsum frequentem fuisse apoplexiam, cum Hippocrates indicavit. tum alii confirmarunt morborum Observatores: ille quidem; nam si raro accidisset, non inter morbos numerasset qui *in pluviarum multitudine* (10) & qui item *hyeme* (11) magna ex parte fieri solent; hi vero; nam hæc ejus dogmata memorantes, non modo in dubium non vocarunt, sed & suis observationibus comprobarunt. Sic Hollerius (12) complures recensuit apoplecticos *in frigida & austriua aeris constitutione* a se visos. Sic; ne longior sim; Forellus (13) suas produciens observationes, *tota*, inquit, *cæli constitutio tunc pluviosa, & auf-*

(1) Initio seqq. c. 27.

(2) Vid. Galen. apud Gorræum Defin. Med. rº II.

(3) cit. cap. 27.

(4) Apud Gorræum loc. cit.

(5) Prælect. Patav. l. I. c. 19.

(6) Annot. in cit. Celsi c. 26.

(7) Servius ad v. 172. l. 3. Æneid.

(8) Acut. Mor. l. 2. c. 10. 11. 12. & Chronic. l. 2. c. 5.

(9) In Boerh. Aphor. §. 1007.

(10) Sect. 3. Aph. 16.

(11) Ibid. Aph. 23.

(12) De Morb. Int. l. I. c. 7. in Schol.

(13) Observ. Medic. l. 10. Obs. 70.

trina erat, & ita ab initio Decembris ad 18. diem, plurimi apoplectici, & convulsi interierunt: quin etiam in universum tradidit, suis quidem, Batavis regionibus frigidis & humidis non raram, imo frequentissimam esse apoplexiam; frequentem quoque in locis frigidis ob situm terræ, ut Florentiæ, & Lucæ, & Bononiæ, ubi erat ipse studiorum causa commoratus, vel ob regionis naturam, ut Germaniæ, & Britannis. Hi vero duo Medici centum quinquaginta annis circiter, ante hujus initium sæculi hæc adnotaverant; aut si Forestus paulo tardius; non tardius certe Jacchinus (1) unde pleraque istorum verborum, dissimulato auctoris nomine, descripsit Forestus.

4. Noli autem credere, hæc a me dici, ut inficiet quod probe memini, circa hujus sæculi initia frequentes adeo factas esse mortes repentinas, ut rei novitate percussus populus terreretur. Sed hoc dico: quod nostris accidit temporibus, idem aliis quoque accidisse modo post breviora, modo post longiora intervalla, ut tempestatum natura tulit, non earum tantum quæ exempli causa memoratæ sunt, sed & aliarum, ut suo declarabitur loco (2), idque magis, minusve pro regionum situ, & constitutione, & victus consuetudine magis, minusve cum tempestatibus consentiente. Quin fuit aliquando cum inter cæteros pestilentes morbos, noxium fortasse circumjectorum locorum aerem, certe autem vitæ mutationem ex laboriosa in desidem & voluptariam consecutos, *apoplexiæ morbus acerrimus* sæviret, quemadmodum ex Agathia (3) cognosces. Qui alteram quoque sæculo eodem sexto pestilentiam describens (4), cum alia memorat mortis genera, tum *interiisse*, ait, *repentina morte quam multos tanquam apoplexiæ gravi morbo correptos*. Deinde hoc adde, non omnes circa nostri initium sæculi repentinas mortes ab apoplexia fuisse, sed plures etiam a syncope, quasdam a suffocatione. Novissime (id quod pariter per dissectiones animadversum, recreavit populi animos ab incognita quæ lateret in aere, communi quadam causa tantam subitarum mortium frequentiam facile repetentis) novissime, inquam, hoc ajo: qui apoplexia vel eodem mense, atque adeo die plures interierunt, non omnes eandem in cerebro noxam, sed alios longe aliam, & ab alia causa profectam, nec semper recenti, sed antiqua interdum, ostendisse; quod & prægressa incommoda significaverant.

5. Et si enim apoplexiæ cujusque causa illa proxima & quæ morbum continet, una esse videtur, id est intimorum qui in cerebro sunt motuum, cum videlicet movemus, sentimus, cogitamus, subita imminutio, tanta interdum, ut proxime ad cessationem accedat, aut in cessationem continuo transeat; eam tamen imminutionem multæ sunt & variæ quæ inducant, causæ, harumque ipsarum aliarum sensus omnino fugiunt, aliarum sub hos cadunt. Quarum illas, ubi res nonnunquam coegerit, ibi conjicere, quoad ejus licebit, conabimur. De his autem, quæ manifestæ occurrere nobis intra cranium solent, dabimus operam ut dilucide ac partite scribamus.

6. Hæc plerumque aut in sanguine, aut in fero consistunt, nonnunquam & in aliis. Sed nos rariores causas in novissimum rejicientes locum, frequentiores illas duas primum persequemur. Eæ, quippe sæpius animadvertæ, celebrem illam apoplexiæ divisionem pepererunt in Sanguineam, & Serosam, quam qui divisionem improbarunt; id eo fecisse partim credo, quod tunc continentem causam magis, quam efficientes, & ab his profectam in prædicendo, medendoque utilitatem, spectarent; partim quod feri effusionem pro effectu haberent, non pro causa, qua de re alibi (5) & vidi, & videbo; partim etiam quod ut

(1) Vid. init. c. 9. Comm. in Ras.

(2) Epist. III. n. 13. 29.

(3) De Bello Gotth. l. 2.

(4) l. 5.

(5) Epist. I. n. 3. & Epist. 4. passim.

cætera Majorum dogmata, ita hoc quoque abjicere studerent, olim adeo inculcatum, ut vulgo vix aliunde quam a sero crassiore ventriculos cerebri impediante, esse apoplexia videretur. Sed nimirum sæpe veteris doctrinæ fastidio ultra æquum homines progressi sunt.

7. Nec vero et si medentium plerique sic crederent; fugiebat tamen doctiores, apoplexiam etiam a sanguine Medicinæ parentes agnovisse. Hippocratis, Galenique locos non produco; habes enim in Sepulchreto (1), ut verba quoque Turrisani (2) qui sæculo XIV. illorum aliquem locorum probabat. Italorum præcipue alii sæculo XV. & XVI. idem facere perrexerunt, in quibus Jo. Matthæus de Gradi (3), Jacobus Berengarius (4), Leonardus Jacchinus (5), sed præsertim Petrus Salius vicinus meus (6) toto illo peculiari capite, quod *de Apoplexia a sanguine* inscripsit. Quorum et si alii aliter rem intelligebant; nemo tamen præter Salium fortasse, qui id ipsum raro, ea credidit ratione fieri qua ut sæpe nos videre soliti sumus, ita Avicenna (7) olim docuerat, cum videlicet causam secundi, & frequentioris quidem generis ejus apoplexiæ quæ sit a repletione, esse censuit *aut humorem sanguineum effusum ad ventriculos cerebri subito, aut humorem phlegmaticum, & hunc esse secundum plurimum.* Sed paulo ante, quam Salius scriberet, Italus alter Leonardus Botallus, ex Gallis autem Ludovicus Duretus, quamquam serius hujus liber vulgatus est, effusum sanguinem conspexerant in eos apoplecticorum ventriculos, quemadmodum verba utriusque, in Sepulchretum (8) quoque relata, præclare ostendunt; ut permirum sit, eruditissimum alioquin Medicum Casparum Hoffmannum (9) quæsisse, *quis ventriculos sanguine oppletos in apoplexia vidit unquam?* Porro a sanguine, etiam in ventriculos, aut alio intra cranium, non effuso, aut certe ab alia causa quam a frigido humore, tam crebro apoplexiam accidere censuit Prosper Martianus (10), ut affirmare non dubitaverit, *ex tribus apoplexiæ speciebus unicam tantum, & de raro contingentem in frigidos succos Hippocratis consilio referendam esse.* Huc si addideris, Varolium (11) Mercuriali rescribentem, provocasse ad *diffusiones eorum, qui apoplectici moriuntur, & iis fretum, sic locutum fuisse: in eorum ventriculis cerebri (hoc quæso mihi credas) non reperitur major excrementorum copia, quam communiter in omnibus aliis reperiri soleat;* hoc inquam, si addideris; plane intelliges, non modo ante recentiora tempora non defuisse qui apoplexiam a sanguine agnoscerent, sed & nonnullos fuisse qui apoplexiam ab effuso in ventriculos seroso excremento, perraro, ne dicam nunquam, fieri docerent.

8. Attamen alias a sanguine, alias a sero esse hunc morbum repetendum, præter illas tot observationes quas in Sepulchreto collectas habes, confirmabunt aliæ bene multæ post ejus alteram editionem vulgatæ, quarum nos aliquas, ut res feret, postea memorabimus, hic illis tantum indicatis, quas litteris consignaverat eodem ac Duretus, & Botallus tempore, eademque in Gallia Italus, ut videtur, Medicus non vulgaris, & sane dignus, cujus & reliqua in lucem proferat Doctissimus Targionius, a quo (12) hæc exscripta habemus. „ In Damicella de Mauvoyfin, „ quæ obiit a partu Epileptica una & Apoplectica, secta observavi totum ventriculum sinistrum cerebri fuisse plenum aquoso sanguine, seroso, putri, ac præ-

(1) l. 1. S. 2. in Addit. in Schol. ad Obs. 1. & 14.

(2) Ibidem.

(3) Prax. tr. 11.

(4) Ifag. ubi de Anat. part. colli.

(5) c. 9. cit.

(6) c. 2. de Affect. particularib.

(7) Canon. l. 3. F. 1. tr. 5. c. 12.

(8) Sect. cit. Obs. 11. n. 2. & Obs. 16.

(9) Vid. Schol. ad cit. Obs. 11.

(10) Adnot. in Hippocr. de Morbis l. 2. vers. 64.

(11) De Nervis Opt. Epist. 2.

(12) in fine della Descriz. d'un Tumore Follic.

„ vi coloris, & venas Plexus retiformis una cum arteriis fuisse tumidas, quasi
 „ insufflatas, subnigras: ut etiam in D. de Boyffy magno Franciæ Scutifero, to-
 „ tus ventriculus dexter erat irriguus sanguine. Ideo jure Lampridius de Seve-
 „ ro Cæsare, obiit ictu sanguinis, quem Apoplexiam vocant; plerisque enim
 „ Apoplecticorum sectis extravasationem sanguinis in ventriculo vidimus. „ Nec
 displiceat quod, cum sibi scriberet, fortuito, ut sit, memoria lapsus, pro Lu-
 cio Vero severum, Lampridium autem pro sexto Aurelio Victore posuerit, cu-
 jus de Vero hæc in Epitome verba sunt, (1) obiisse videlicet *ictu sanguinis, quem*
morbum Græci ἀποπληξιν vocant; unde sanguineam apoplexiam intelliges etiam sæ-
 culo quarto fuisse notam: aut si forte cum iis facis qui Epitomen illam incerti
 Auctoris esse putant; Eutropii Historiam (2) inspicere quarto sæculo & prius quam
 illa Epitome, scriptam; obiisse Verum leges *subito sanguine ictum casu morbi quem*
Græci ἀποπληξιν vocant. Et sane haud aliam, quam sanguineam fuisse Veri apople-
 xiam illa indicant quæ de ejus vita, morbo, curatione, & obitu sæculo jam tertio
 ediderat Julius Capitolinus (3), convivias, & calices ejus describens, tradensque,
non longe ab Altino subito in vehiculo morbo quem apoplexin vocant, correptum, deposi-
tum e vehiculo, detracto sanguine Altinum perductum, cum triduo mutus vixisset, apud
Altinum periisse. Quem ad locum Capitolini non omittendum est quod Egnatius
 (4) paulo supra ubi idem Historicus eam Veri apoplexiam memoraverat, sic
 adnotavit, ut quam frequens sæculo XVI. is morbus esset, magis magisque in-
 telligeremus: *apoplexi, inquit, frequentissimo jam ac pervulgato ob immoderatum*
vini, venerisque usum morbo per hosce annos quibus ista commentabamur. Sed illuc
 revertor, ut serofas quoque esse apoplexias ex ejusdem Observatoris scriptis com-
 probem, qui in *plerisque apoplecticis effusum in cerebri ventriculum sanguinem*
se vidisse, docuit. Inter illa quæ supra descripsimus verba, hæc interjecit: *in aliis*
vidi aqua plenum limpidissima, extinctis Apoplexia cum tamen vacuus esse deberet omni
omnino re. Jam vero utrumque iis pariter Observationibus planissime confirma-
 tum videbis quæ ex Valsalvæ schedis primum, tum ex nostris quoque proferuntur.
 Nec tamen quod in Sepulchreto promiscue factum vides, hic illas producemus
 in quibus capitis vulnera ictusve apoplexia consecuta est; sed in suum differemus
 locum; editas autem antea ab utrolibet nostrum, dumtaxat indicabimus. Qui-
 bus etiam omisiss, hæc tamen longissimæ essent Litteræ, nisi quæ dissectiones
 spectant ad sanguineam apoplexiam, eas tantummodo, neque omnes, in præsen-
 tia proponeremus, rejicientes in Epistolas proximas, tum earum reliquas, tum
 quæ attinent ad serofam.

9. Ut a Viro Amplissimo incipiamus; cujus propterea historia est a Valsava
 diligentius descripta; ANTONIUS FRANCISCUS SANVITALIS, Cardinalis S.R.E.
 statura mediocri, aut paulo hac majori, corpore carnosio, colore rubicundo, stu-
 diis, & gravibus occupationibus deditus, arthritidi obnoxius, aliquot ante an-
 nis coeperat inani quodam faucium ad excreandum irritamento, & convulsivis
 etiam motibus in facie, & manibus per intervella tentari. Denique cum annum
 ageret quinquagesimum quintum, & regionem duos jam menses incoletet mon-
 tosam, austroque sæpius perflatam, cujus alias regionis cælum valde sibi adver-
 sum expertus fuerat, accessissent autem animi sollicitudines & curæ, & hyemale
 solstitium A. 1714. appropinquaret; in affectum incidit vertiginosum: a quo ta-
 metsi liberatus est; non mediocrem tamen moestitiam, & ad somnum proclivita-
 tem ostendebat. Intra vicesimum circiter diem rediit affectus vertiginosus, vo-

(1) Hist. Aug. Epitom. in M. Antonino.

(2) Hist. Rom. l. 8.

(3) in Vero Imperat.

(4) Annot. ad Capitolini M. Antonin. Philof.

mitumque secum adduxit. Brevi spatio uterque primum, deinde etiam vehemens, qui iis succederat, dolor capitis sedatus est. Verum postridie eadem qua vertigines ingruerant hora, omni propemodum amissa sentiendi, & movendi facultate in sinistra parte corporis, quasi somno profundo sopitus jacet. Naturalis tamen est respiratio; pulsus autem frequens, magnus, vehemens: & quamquam sinistri artus incassum irritantur; iisdem tamen irritamentis ad plantam pedis dexteri, & iis quæ solent, ad nares adhibitis, leviter excitatur, ut quædam nubibus, nonnulla etiam verbis opportune significet. Habent autem hæc irritamenta feliciorum successum præsertim post sanguinis missiones: præcipue vero sexto ab apoplexia die cum secta esset, imperante Valsalva, vena Jugularis dextera; horis circiter post quatuor, expergefacti interni sensus, & loquela ad horam unam, eoque amplius restituta est. Eademque excitatio, sed manifestior, & longius protracta, eadem quasi hora habita est nocte insequenti. Verum excitatio hæc novissima fuit: inde enim æger sensim declinans, & convulsivis motibus per intervalla correptus dextera in parte, præsertim in pede ac manu, & in tota præterea facie, in primisque ad oculos, in ipsoque etiam fortasse corde; nam pulsus sæpe eodem tempore omnino deficiebat; his tandem circa initium diei decimi redeuntibus, vivere desit.

IN VENTRE, & Thorace inventa sunt omnia secundum naturam constituta. Cerebrum vero flaccidius fuit: & in sinistro quidem ventriculo non multum feri; at in dextero uncias duas habuit, & hoc amplius, sanguinis coagulati. Laceratus autem hic erat plexus Choroides, & ventriculi parietes in ipso latere externo posteriora versus, ad profundi ulceris similitudinem erant corrosi.

10. Plura in Amplissimo hoc Viro convenerunt quæ ad apoplexiam disponent, studia, graves occupationes, curæ, arthritidis ipsa, quæ sæpe calculosam, alias apoplecticam quoque post se trahit affectionem. Leges inter cæteras Viri Principis, itemque Comitibus, utriusque podagrici, utriusque apoplectici historias (1), & præter cystitis calculos in utroque, alterius Laterales cerebri ventriculos fero, alterius, qui huc potissimum attinet, cruore effuso scatentes animadvertite. Cardinalis apoplexiam prænuñciarant plura ex signis illis communibus quæ collegit Cælius Aurelianus (2) olim quidem convulsivi manuum, faciei, & faucium etiam, ut ego opinor, motus: proxime autem iteratæ vertigines, quas proclivitas ad somnum, mœstitia, vehemensque capitis dolor consequerantur: quæ ita instantem indicarunt, ut novissimæ vertigines pro leviori quodam apoplectico paroxysmo quadantenus haberi possint, quippe quem gravior postridie exceperit eadem hora. A sanguine hunc esse, poterat illius copia significare, rubicundo colore ostensa, & rarefactio ventris aultralibus inducta, valis ab ætate ipsa jam rigescentibus, mox a bruma arctatis, & ob utramque hanc causam disruptioni facile obnoxiiis. Nec tamen fortis initio, & progressu fuit apoplexia, ut respiratio commonstravit, & sentiendi movendique facultas ne in sinistro quidem corporis latere omnino sublata, & semel, iterum, sæpius cum internis sensibus restituta loquela, donec laceratione in cerebro aucta, & sanguine magis effuso, lethalis apoplexia facta est. Nec profuit, quamvis statim ab ipso initio se prodens, pulsus febrilis, & fortasse febris, quam symptomatum eadem hora nonnunquam observata remissio, & deinde intensio subindicabant; imo vehementer obviit, sanguine videlicet magis, & valentius agitato, impulsoque: ut inter multa ac varia quæ ab Hippocratis Interpretibus, aliisque cum antiquis, tum recentioribus Medicis de febre tradita sunt superveniente apoplexiæ, quam

(1) Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 169.

(2) Acut. Morb. l. 3. c. 5.

per ipsam quidem rarissime solvi, affirmat Experientissimus Werlhofius (1), hic illud in primis locum habere videatur, quamvis in serosa profit aliquando, in sanguinea potius obesse. Sed contra, utilitatem, quam potuit, certe præstitit sanguinis missio, ab Jugulari præsertim vena, eaque dextera, ut scite is qui Bononia advolarat Valsalva secundum observationes in hemiplecticis instituit suas (2), quas & anatome tunc confirmavit. Noxa enim erat in cerebri parte dextera, cum sinistra corporis esset resoluta: id quod infrequentibus etiam dissectionibus inventum leges. In sectione autem Jugularis venæ illud quoque attendas velim, cavisse Valsalvam, ne sibi obijci fortasse possent quæ multis interdum obijciuntur, isto in apoplecticis auxilio utentibus. Scilicet respirationis difficultatem ejusmodi ægris per se noxiam, quippe redituro e cerebro sanguini obstantem, non esse injecta circum collum fascia augendam, aut si ea ratione quam laudat Cel. Heisterus (3), laxior injecta fascia ita deorsum trahatur ad pectus, ut arteriam Asperam non premat, Jugulares venas premat; hanc ipsam pressionem regressui sanguinis officere: modum autem a quibusdam hoc tempore probatum, quem olim Berengarius Carpenis (4) descripserat, neque in apoplectico locum habere, & si haberet, tum ob compressam animam descendente e cerebro sanguini obfuturum, tum ob zonam qua venter constringitur, effecturum, ut multo plus sanguinis ferretur ad cerebrum. Valsalva igitur Jugularem venam incidi jussit apoplectico, non modo naturalem respirationem servanti, verum etiam imminutam prioribus venarum sectionibus copiam sanguinis habenti; ut minus periculi jam esset a Jugularis compressione (quamquam ea dumtaxat quæ digito fit, alias esse usum scio (quam spei ab incisione, & minus quoque metuendum, ne ad cohibendum postea sanguinem arctiore fascia opus esset. Nam quod alii præterea obijciunt, per Jugularis venæ sectionem sanguinem quidem *immediate* e cerebro deduci, sed tanto plus sanguinis ob id ipsum convehi ad cerebrum per arteriam Carotidem; Valsalva certe, ut minime ignorabat, Externam, quæ in collo inciditur, venam Jugularem non eam esse, quæ immediate e cerebro sanguinem revehit, sed Internam; sciebat quoque, huic quidem venæ, non illi, Internam respondere Carotidem, quæ ad cerebrum sanguinem adducit, illi vero Externam respondere, quæ partes alluit capitis extra cerebrum fitas: ad quas ut, vena illa Externa secta, magis resistentia minuitur, ideoque plus sanguinis fertur per Externam Carotidem, sic minus est quod ad cerebrum feratur per Internam. Neque hic vereor, ne forte dicas, quasdam tamen inter Externam & Internam Jugularem venam esse communicationes; sic enim vides, non effici ut immediate sanguis e cerebro, multoque minus ut tanta ex eo sanguinis copia detrahatur, quanta per incisam, si liceret, Jugularem Internam detraheretur, quippe quæ ipsa quidem & continuatio est eorum sinuum in quos venosus cerebri sanguis corrivatur, & majori prædita est diametro quam Externa, nedum quam parvi aliqui Externæ furculi, quos cum iis communicare Sinibus, ultro affirmamus, inter istos furculos ipsam aliquando, si ita vis, Occipitalem venam referentes. Quæ ex vena propter eam immediatam communicationem sanguinem detrahare in multis quidem cerebri affectionibus, & speciatim in contumaci quodam ac perdifficili soporoso morbo a me commendatum esse, ut laudatus inquit Heisterus (5) invenies (6), non sic tamen, ut ejusmodi per cucurbitulas detractionem sanguinis cum hujus missione ex venis brachii, aut ex Jugulari in sanguinea apoplexia stre-

(1) Vid. *Commerc. Litter. A.* 1734. Hebd. 49. in fin.

(2) *Tract. de Aure c.* 5. n. 8.

(3) *Instit. Chirurg. P. 2. S. 1. c. 7. n. 1.*

(4) *Isagog. in Anat.* ubi de Anat. aliquar. part. colli.

(5) *Sect. cit. c.* 5. n. 2.

(6) *Adv. Anat. VI. Animad.* 83.

nue oppugnanda compararem, quemadmodum fortasse aliqui ex Hoffmanni (1) lectione exiltimabunt. Cæterum Hoffmannus recte fecit, quod hoc quoque auxilii genus suis ibi commemorare lectoribus non omisit, a Sorano, ut postea animadverti (2), in *querelis capitis*, & ab nobili Medico Ingrassia in *cerebri affectibus calidis* valde probatum, in ipsa autem apoplexia aliquando necessarium, sicuti ex indicata a me olim Zacuti Observatione cognosces. Apoplecticum enim Juvenem *resoluto pulsu*, ut in *horas moriturus* videretur, *ad ferenda vehementiora auxilia incapacem*, restituit *cucurbitula bis in occipite* profunde *scarificata*. Meadius (3) quoque Illustris Anglorum Medicus *permagnum auxilium* hoc esse, confirmat, in *maxime periclitantibus* apoplecticis *magno opere juasse*, *non semel expertus*. Nemo autem fusius, diligentiusque de præsidio hoc scripsit, quam Celeberrimus inter Germanos Professor nec minus quam Meadius, erga me humanus, Aug. Frid. Waltherus, qui Dissertatione edita de *Scarificatione Occipitis*, *p'urium capitis morborum auxilio*, id verum esse cum in aliis morbis, quos inter phrenitidem, paraphrenitidem, convulsivos, & soporosos affectus, ipsamque epilepsiam, tum ophthalmiam pertinacem, anginam, vertiginem, & obstinatam cephalalgiam, quamvis ab initio sympathicam, nominat, modo a sanguine sint, nedum in sanguinea apoplexia cum aliorum, tum suis præsertim observationibus comprobat. Quod vero ad hanc ultimam spectat, præter Auctores hos duos recentissimos, velim Aretæum (4) legas, magnum inter Veteres medendi magistrum, hæc in apoplexiæ curatione præcipientem: *quum morbus diu trahitur, & caput in causa est, cucurbitula occipitis affigenda, & sanguis largiter hauriendus: plus enim quam venæ sectio proficit, & vires nequaquam labefaciat, &c.* Sed ad Valsalvæ observationes redeamus.

11. VIR sexaginta annos natus, temperamento sanguineo, & laudabili corporis constitutione præditus, ex fortuito inter ambulandum lapsu, caput magno impetu ad solum allidit. Leviter stupidus, fronte confusa, e naribus sanguine erumpente, & hæc consecuta sinistri artus superioris resolutione, ut nihil omnino sensus & motus in eo superesset, in Bononienſe Sanctæ Mariæ de Viræ Noſocomium infertur: ubi saturatus in facie rubor, laboriosa respiratio, durus pulsus, & mediocriter celer animadvertuntur, cæteris omnibus, si paralyſim de qua dictum est, excipias, secundum naturam se habentibus. Die quarto Aphonia, quinto autem ineunte, mors ingruit.

Cum in Ventre, & Thorace recte omnia constituta invenirentur, neque os frontis, paucò dempto sanguine, qui ob contusionem inter ipsum, & tegumenta stagnabat, ullum quod sub sensum caderet, læsionis indicium ostenderet: neque referato cranio, Dura meninx quidquam, nisi levem aliquam contusionis exhiberet notam, quæ ad meningem alteram non transierat; in dextero tandem cerebri ventriculo repertæ sunt uncie concreti sanguinis circiter duæ; corpus autem Striatum ita cum plexus Choroidis parte erosum, ut vix ullum sui vestigium relinqueret.

12. Noli putare, oblitum me instituti mei, apoplexiam huc retulisse, quæ inter illas quæ a capitis ictu sunt, potius fuerit referenda. Etsi illæ quoque, ut in loco videbis (5), mirifice id confirmant quod supra (6) dicebam a Valsalva in hemiplecticorum dissectionibus fuisse observatum; illarum tamen in præsentia non ego. Sed hanc transtuli in hunc locum propterea quia alia mihi, atque ipsi fuit,

(1) Medic. Rat. T. 4. P. 2. S. 2. c. 7.
Theſ. Therap. §. 3.

(2) Epist. Anat. 4. n. 11.

(3) Monit. Med. c. 2. S. 1.

(4) De Morb. Acut. Cur. l. 1. c. 4.

(5) Epist. 51.

(6) n. 10.

de hac aploplexia sententia est. Neque enim eam ex fortuito lapsu, sed potius lapsum ex ea repeto, argumento fretus, quo ad similem in fere simili casu dubitationem tollendam uti non potuit Laubius (1). Scilicet mihi in proposita observatione argumento est ejus vitii natura, quod in cerebro latebat, illius consimile quod legisti in superiore. Ab utroque lethalis denique, ut supra (2) explicatum est, accidit apoplexia; sed antea levior, quæ nimirum huic viro ut in artu superiori vim movendi atque sentiendi prorsus ademisse, sic movendi saltem, in inferiori tantisper videtur, cum inciperet ademisse, ut repente caderet. Cæterum utcumque statueris; semper eam observatione hac confirmari doctrinam, videbis pro qua stabat Valsalva; sed illa vel magis quam protinus ex eodem subijciam.

13. MULIER annorum septuaginta, a multis jam mensibus valde obliuosa erat, neque semper objecta, certo situ posita, cernebat, incedens autem vix pedes attollebat. Hæc cum anno ante, nescio qua capitis repentina affectione tentata, illico evasisset; nunc inter comedendum, ex improvviso cadit, tota sinistra parte corporis, & dextero etiam brachio resoluta. Respiratio quidem naturalis omnino est, ut ferme etiam faciei color, qui ipsi pallidus: neque ullæ apparent convulsiones; sed caput non secus ac si mortua esset, concidit: neque ullum dat intelligendi, aut sentiendi signum; nisi quod dum Jugularis vena dextera secatur, nonnihil se contrahit. Vixit ad horas novem. CEREBRI ventriculi pleni inventi sunt fluido sanguine. Eratque eorum dexter valde erosus circa marginem exteriorum tum corporis Striati, tum Thalami nervi Optici; sinister autem ad hujus tantum, idque leviter. Choroides plexus vix potuit observari. Partes omnes reliquæ sanæ erant.

14. Vides ut ei corporis lateri, quod erat magis resolutum, pars cerebri immineret quæ minus esset vitata, & illi quod minus, quæ magis, & visionis vitio quæ noxa ad Opticorum nervorum Thalamos responderet. Porro ex hac Historia & quædam alia sunt colligenda. Petrus quidem Salius (3) ut apoplexia quæ est a sanguine, internosci & distingui ab ea posset quæ sit a frigidis humoribus, multas diligenter notas proposuit minime contemnendas, nisi quis forte obliviscatur, signa ejuscemodi non seorsum singula, aut pauca, sed conjunctim pleraque esse spectanda. Qui enim hæc tantum attendisset, apoplexiam a frigido humore ægrotantem pati, si sit senex, si mulier, si non rubor, sed si pallor in facie sit; multum ille in hac pallida muliere septuagenaria deceptus esset. Id eo dico, quod memini, cum Sacram Virginem, consanguineam meam, annos natam octoginta, levis apoplexiaprehendisset, quæ graviorem minabatur, non dubitasse me adolescentem, quin ei potius Medico adstipularer, qui mittendum sanguinem, & temperatiora adhibenda esse remedia, censebat, quam aliis qui hæc improbant, contrariam curandi viam inculcabant. Etatem hi; nos signa cetera quæ sanguineam apoplexiam indicarent, spectabamus. Consilium nostrum probavit exitus; nostra enim medendi ratione semel, atque iterum ægram servavimus: quam rationem adversus dissentientes validius tueri licuisset, si tunc vulgata esset Lancisii (4) Observatio in grandævo Mercatore cui gravissima instantis apoplexiæ indicia levavit sanguis e naribus profluens ad libras undecim, omnino autem sustulit post quindecim dies rursus effluens ad libras quatuor. Eorum quoque duorum, de quibus ante scriptum est, & totidem, de quibus mox scribetur, si ætatem solum attendisses, sanguineam esse apoplexiam, negasses. Quin hujus

(1) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 63.

(2) n. 10.

(3) l. et. c. cit. supra ad. n. 7.

(4) De Subit. Mort. l. 2. c. 5. n. 8.

exempla, partim a Valsalva, partim a nobis adnotata, cum ante oculos nunc habeamus viginti tria, si duo videlicet adjicias producta in Epistolis Anatomicis (1); forte accidit, ut vix tria quæ ad juvenes, quatuor quæ ad viros attineant, in iis omnibus inveniamus. Atque ut verum sæpius sit, senum apoplexias in diuturnas resolutiones abire, juvenum cito esse lethales; contra tamen, neque ita raro, se habere utrumque, conspeximus. Fortissimas autem esse, & multo citissime conficere, quæ a sanguine sunt intra calvariam effuso, & ipsi vidimus, & sæpe ab aliis adnotatum esse, scimus. Sed nec eas tantum, neque omnes, aut certe non omni morbi tempore. Ut enim mulier cujus historia novissime descripta est, vixerit ad oras non amplius novem; Vir tamen Amplissimus de quo primum scripsi, ad decimum servatus est diem; ut effusio sanguinis non primis morbi diebus, sed ultimo denique magis accidisse videatur, quod & supra dixi (2), & ideo fortem non primum fuisse apoplexiam, idque symptomatum conditione, & naturali in primis respiratione confirmavi. Hujus enim majorem, aut minorem a naturali recessum nostri præcipuam Medicis normam esse ad fortioris, aut debilioris apoplexiæ gradus constituendos: quanquam, ne quid ferme in Medicina perpetuum sit, in proposita muliere vides, respirationem non modo ordinatam & æquabilem, ut in altera, a Cl. Veratto (3) dissecta, & cum hac conferenda, sed omnino naturalem fuisse; in Sene autem de quo continuo scribetur, quam tarda post sanguinis intra cerebri ventriculos profusionem secuta mors sit, facile poteris existimare.

15. SENEX quidem multo ante obitum tempore affectione apoplectica correptus fuerat, ab eaque tota corporis pars dextera paralytica remanserat. CADAVERIS exsecto cranio, corrosa inventa est pars inferior ventriculi sinistri, cum suo plexu Choroide, circa quem polyposæ erant sanguinis concretiones; ut apoplexia illa originem habuisse videretur ab utriusque corrosione, & a sanguine propterea in ventriculi cavum effuso.

16. Si Valsalva in hac historia mirabilia scribere videtur; multo videbuntur mirabiliora quæ ex gravissimo altero Scriptore Wepfero in Sepulchretum (4) sunt relata: in Nobili quodam Polono *citra apoplexiam, aut aliam graviorum symptomatum colluviem*, non solum intra cranium, meningesque, sed etiam in ipsam, ut ait, *cerebri substantiam, innoxie effusum fuisse sanguinem. Ast merito*, inquit is qui exscripsit, *inter remissa talia cum Wepfero ipso referimus*. Brunerus (5) tamen, acri Vir judicio, in ea quoque muliere cujus apoplexiam annis propemodum quinque ante ejusdem mortem curaverat, ex iis quæ sive in vivente animadverterat, sive in mortuæ cerebro deprehendit, argumenta non dubitavit colligere, quamobrem in cerebri ejusdem substantiam effusus sanguis jam tum fuisse videretur. Quemadmodum autem in altero hemisphærio *tres ipse cavernulas jam olim factas, nunc quasi callosas ac cicatrice obductas circumcirca corpus striatum* deprehendit, quod propterea *flaccidum, obscuri substri coloris, & emarcidum apparuit, ceu atrophia laborasset*; sic mecum animadvertas haud ita absimilia occurrisse Viris Clarissimis, nostrumque Amicis Antonio Leprotto, & Jano Planco. Hæc enim quæ latine reddo, Arimino ad me Plancus scripsit Kalendis Aprilis A. 1721. „ Paucis ab hinc diebus cadaver incidimus viri illius qui Junio superiore te Patavii consuluit de hemiplexia, quæ a forti apoplectico insultu, „ in sinistra parte relicta erat. Non hinc mortuus est tamen, sed a cordis, & „ præcordiorum dilatatione, quam tu præclare ex iis quæ proposueras, remediis,

(1) XIII. n. 19. & 25.

(2) n. 10.

(3) Comm. Bonon. Sc. Acad. T. 2. P. 1.

in Medicis.

(4) Schol. ad Obs. 6. in Addit ad Sect.

2. l. 1.

(5) Ibid. in Schol. ad Obs. 12. n. 3.

„ jamtum videris dignovisse. Cæterum hemisphærium cerebri dexterum tempus
 „ versus, quasi abscessu aliquo videbatur fuisse erosum; ibi enim substantia deerat
 „ ad quatuor transversos digitos in latitudinem, ad sesquidigitum in profundi-
 „ tatem. Proximus autem nervi Optici Thalamus duabus tertiis partibus minor
 „ erat, quam sinister, subflavus præterea, nec secus se habens, ac si cicatri-
 „ cem duxisset”. Nec mihi ipsi antequam has, a te remissas, Epistolas relege-
 rem, propria de hoc genere Observatio defuit, cum aliis nonnullis ad te mit-
 tenda (1). Quin etiam in Jo. Wilhelmi Albrechti (2) observationem incidi, qua
 sub cranio, ante annos tringinta depresso, sed nunquam perforato, sub illæ-
 sisque meningibus foveam in cerebro invenit quæ digitum facile caparet,
 notabili substantiæ medullaris consumpta portione: quod cum sine dilace-
 ratione vasorum sanguiferorum fieri non potuerit, non dubitat, sangui-
 nem effusum, purulentamve materiam sola ope naturæ in venas fuisse resorp-
 tam. Sed rara, inquis, hæc sunt, & a communi fere sententia aliena: quotus
 enim quisque est Medicorum, qui effuso, conclusoque intra ipsam cerebri sub-
 stantiam sanguine, non pronunciet, esse moriendum? Rara vero, imo perrara
 sint, quanquam non ita fortasse rara sunt, ut antea putabas; ideo a nobis de-
 cet commemorari, non ut quæ plerumque in Medicina contingunt, nobis præ-
 cipue spectanda esse, obliviscamur; sed ne quæ aliquando tamen facta sunt, posse
 fieri, negemus. Eodem ferme consilio nonnullas alibi (3) apoplecticorum sectio-
 nes indicavimus, imo duas fusc proposuimus, alteram nostram, alteram Valsal-
 væ ipsius, quæ non secus ac alia lethargici pueri, quam ex Foresto in Sepul-
 chreto (4) habes, ostendant, nonnunquam occurrere in cerebro vitium ab eo-
 dem latere, a quo in corpore est resolutio, tametsi rem contra se habere ut plu-
 rimum; ne dicam propemodum semper; ex commemoratis Valsalvæ observatio-
 nibus planum sit. Qui etsi observationum suarum quam plurimas ad sanguineam
 apoplexiam attinentes minime chartis concredidit; eæ tamen sunt adhuc super-
 stites quas supra descripsimus, ut eæ pariter quæ proxime describentur.

17. SENEX annos septuaginta natus in humum repente cadit, sinistra parte
 corporis movendi, & sentiendi facultate orbata, dextera autem ingentibus con-
 vulsivis motibus agitata. Facies rubet. Vix uno exacto die, interit. CALVARIA
 aperta, sanguis inter dexterum posteriore cerebri lobum, & Duram meningem
 coagulatus invenitur; serum autem quasi concretum inter sanguifera vasa alterius
 meningis: qua incisa, paululum effluxit feri.

18. Si forte quæris, de quinque apoplecticis quorum historiæ descriptæ sunt,
 cur huic uni, qui ad cerebrum potius quam in cerebro, vitium ostendit, ingen-
 tes subjecti lateris convulsivi motus acciderint, cum illi qui primo descriptus
 loco est, ingentes accidisse non dicantur, in tribus reliquis non modo non nar-
 rentur, sed in muliere diserte negentur, quibus tamen omnibus tanto majores,
 & cerebri quidem ipsius, læsiones inessent; minime proclive est causam reddere,
 nisi forte credas, concretum sanguinem, & serum non magis cerebrum compres-
 sisse, quam meninges irritasse, quas videlicet in hoc uno apoplectico continge-
 bant: sicut autem dextera, & sinistra meningum partes non, ut fibræ cerebri
 decussantur, sed recta cum Spinali medulla, & nervis in suum quæque latus def-
 cendunt, ita quod latus corporis irritatæ meningum parti subjiçiebatur, convul-
 sivis motibus agitatum esse: aut si qua irritationis propagatio fieret in oppositum
 quoque latus: hujus musculos, quippe resolutos, in motus cieri non potuisse.
 At si cogitare sic placeat; vide, unde meningum irritationem repetas in apoplecti-
 co primo, in quo, si non tanti, at aliqui convulsivi motus fuerunt: simul ali-

(1) Epist. 3. n. 6.

(3) Epist. Anat. 13. n. 19. & 25.

(2) Obs. Anat. circa duo cadav. §. 13.

(4) l. 1. S. 3. Obs. 34.

quas ex his quæ sequuntur, historias attende, in quibus etsi non deerat causa quæ meninges irritaret, nulli tamen convulsivi motus a Valsalva adnotati sunt. Sed hæc alias fortasse, diligentius indagare conabimur.

19. VIR annorum duodecesaginta, bonæ a natura constitutionis, sed *tabacci* usui multum deditus, dum calceamenta consuit; repente cadit. Nihil loquitur: nullam movet partem. Facies pallet, deinde instar ictერი, nonnihil flavescit, mox ad illum pallorem redit: nonnullæ salivæ guttulæ ex ore defluunt. Intra horæ quadrantem moritur.

VENTRE dissecto, sana omnia: in Thorace quoque; licet pulmonum inferior pars ad diaphragma, & dorsum alligaretur, ipsique ruberent, imo dexter ita sanguine turgeret, ut ex lacerato magna hujus copia erumperet.

Sed in Cranio multum sanguinis concreti sub meninge Tenui inventum est super anteriorem, præsertim a dextris, cerebri ambitum. In dextero quoque, & sinistro ejusdem ventriculo paululum sanguinis cum levi grumo conspectum est: plexus autem Choroides, quanquam sanus erat, inflammationem concepissee videri poterat.

20. Jam vero etiam circa Medullæ truncum, & in cerebellum effusi sanguinis observationes subjiciamus.

FAMULUS annos natus circiter viginti duos, sagaci ingenio, firmaque præditus valetudine, in laboribus imperterritus, dum hyeme summa, & nive cadente; domini quadrigas velocissimo cursu sequitur, multo sudore totus madet: tamen indusio non mutato, vespere ad sua regreditur munera. Postridie autem mane cum electo exsiliret, a mente desertus, ter præceps ruit. Sublatus, de profundo capitis, & præsertim occipitis dolore queritur: mox febre cum lassitudinis, & doloris sensu toto corpore, afficitur. Insequenti die alvus Galeni pilulis subducitur. Die tertio sanguis mittitur; sed incassum; nam ingravescentis morbus ad lethargicam affectionem accedebat. Quinto die, scapularum cute incisa, per cucurbitulas sanguis educitur. Octavo aphonia repente æger corripitur, & apoplecticorum more immobilis horam jacet: post id, occipitis dolor exasperatur: quin etiam ad humores, totamque Spinam vehementissimus extenditur. Nono die ex altero brachio sanguis mittitur: unde symptomata remitti videntur, donec recrudescente apoplectico insultu, vita cum morte commutatur. VENTRE, & Thorace reclusis, in hoc nihil præter mediocrem in dextero cordis sinu polyposam concretionem, est animadversum: ex illo vero omentum a sinistris in scrotum delapsum, ut epiplocelen faceret, tota interna illius tæstis substantia in membranofum corpus mutata. Itaque ad Caput, morbi sedem ventum est: & qua Medulla e cranio egreditur, sanguis grumosus inventus est, qui ex lacerato arteriæ Carotidis Internæ trunco emanaverat. Cerebri ventriculi magnam tubsalsæ aquæ copiam continebant, dexter autem, & sinister portionem etiam densati sanguinis. Denique per medullæ Oblongatæ crura, multa passim extabant corpuscula, quæ, nisi quod pellucida erant, milii granula repræsentabant.

21. Corpuscula hæc ad memoriam revocant *papillulas illas cavitellorum acicularum magnitudine prominulas*, quas Brunnerus (1) in parte postica vidit ventriculi dexteri in quem sanguis serosus in apoplectica redundaverat, *aliquoties jam in levibus alias, ac per politis ventriculorum superficiebus, si morbo laboraret cerebrum, sibi observatas, quas quidem laticis in eodem cerebro scaturientis ductibus quis tantum non hariolaretur.* Huc facit forsitan ob prægressæ externæ causæ similitudinem illa quoque, relata a Malpighio (2) observatio, a Bonfilio habita in equo, qui post vehementem motum, & incalcescentiam, aeri hyberno, & irruenti vento expositus, in-

(1) Vid. Sepulchret. in Adit. ad Sect. cit. Obs. 12. & in Schol. ad Obs. 5.

(2) Epist. de Struct. Glandul.

teriit: in hoc pleura tota copiosissimis vesiculis, ichore turgidis, exasperabatur. Cætera quæ in Valsalvæ historia descripsimus, si excipias quæ spectant ad epiploce-
len, alibi (1) a nobis considerata; tum capitis gravissimum morbum, tum hu-
jus internas causas proponunt, velut magna illa subfalsæ aquæ non sine sangui-
nis densati portione in ventriculis inventa, sed præsertim sanguis in eum locum
effusus, & concretus, ut simul initium Spinalis medullæ, simul cerebellum, &
per hoc cerebrum premeret, simul meninges contingeret, ut lethargici affectus,
& apoplectici, & profundi ad occiput, indeque ad totam Spinam extensi doloris
ratio intelligatur. Quin mirandum est, mortem non multo citius contigisse, ve-
lut aliis quibus sanguis circa hæc loca effusus, ut nautæ cujus légere historiam
poteris in Actis Cæsareæ Academiæ (2), aut illi de quo continuo scribemus; nisi
forte in famulo de quo dictum est, ex Carotide arteria minus inter initia lace-
rata non tantum a primo stillavit sanguinis, quantum postremo profluxit.

22. VIR annorum circiter sexaginta, quamvis a vertigine sæpius cadere so-
litus, generosi tamen vini potator strenuus, die tandem cum recte valere vide-
retur, nisi quod genæ magis rubebant quam solerent; pransusque jam esset, in-
ventus est humi jacens, & mortuus, arbutus superioribus valde contractis, al-
vique sæcibus emissis. CRANIO exsecto, dum Crassa meninx anterieus inciditur,
limpida quæ inter hanc, & Tenuem erat, aqua erumpit. Tenuis subpallida, in
vasorum interstitiis feri concretionem *gelatinosam* habebat. In Lateralibus ventri-
culis nonnullæ plexus Choroidis glandulæ adeo turgebant, ut majoris lentis gra-
na æquarent: in dextero autem duo grumi sanguinis occurrebant. In cerebelli
utraq; parte, sed in sinistra magis; in hac enim erat ad unciam; sanguis ita
concretus, ut unum solidum corpus quasi polyposum referret: ea autem portio
cerebelli quæ corpus ejusmodi circumstabat, fracida erat.

23. Repentinam hanc mortem a sanguinea apoplexia fuisse, ostendunt cum ea
quæ antecesserant, tum ea quæ in mortui capite deprehensa sunt. Cum ea tamen
apoplexia convulsionem quoque ex parte conjunctam, videtur illa artuum supe-
riorum magna contractio significare. Quod vero ea apoplexia acciderit, cum recte
homo valere videretur; id nimirum est, quamobrem ii quibus hic, aut alius
a venarum, arteriarumve disruptione morbus imminet, *suspecta habere*; ut Cel-
si (3) verbis utar: *bona sua debent.* Quanto enim languidius cor, & arteriæ se
se constringunt, tanto minus impendit ejus disruptionis periculum, contra quan-
to illa valentius, ut in bene se habentibus, sanguinem tradunt, tanto majori
debilitatæ vasorum partes in periculo sunt: quam quidem rationem haud raro
novimus observatione esse confirmatam; sed nunquam evidentius, quam in Sa-
cro Oratore, cujus repentinam mortem ex sanguinea apoplexia proximis Litte-
ris (4) memorabimus.

24. Cæterum descriptam apoplexiam fuisse gravissimam, & res ipsa ostendit, &
recrementorum alvi profusio; si quorundam præsertim Medicorum (5) attenda-
mus sententiam; non obscure indicavit. Nisi enim illa gravissima sit, negant,
vel resolutis cæteris omnibus corporis partibus, resolvi sphincterem ani. Quem
etsi animadverto posse interdum non videri paralyticum, licet sit, propterea quia
magis ob inertiores in apoplecticiis intestinorum, & abdominis musculorum im-
pulsus dura, & pauca excrementa non extrudantur, quam sphincteris vi reti-
neantur; haud tamen inficias iverim, hanc, ut retentio eorum quæ in alvum in-
jiciuntur, sæpe indicat, satis conservari, idque communicantium eorundem ner-
vorum ope, quibus plerorumque omnium viscerum, imprimisque pulmonis, &

(1) Epist. 43. n. 12.

(4) n. 17.

(2) Tom. 2. Obs. 109.

(5) Vid. Sennert. Medic. Pract. l. 3. P. 2.

(3) De Medic. l. 2. c. 2.

S. 2. c. 11.

cordis, motus servantur. Quos nervos accipere spiritus, si non a cerebello potissimum, at saltem ab ipso quoque, non videtur negandum. Cerebellum autem in apoplecticis tanto rarius, quam cerebrum, lædi contingit, quanto minus cerebro est: & præterea, ut nonnihil lædatur, iis tamen nervis suum præstare officium diutius posse, credibile est primum quia tanto plus spirituum pro rata portione videtur secernere, quanto plus ipsi datum est corticalis substantiæ: tum quia consentaneum est, vias per quas spiritus in illos nervos immittit, tanto esse patentiores, quanto citius quam cerebrum, quando tenerrima erant omnia, id facere inceptit; neque enim desunt qui multo ipsum antea, quam cerebrum perfici, animadverterint; quod autem tunc inceptit, id semper deinde facere, sine ulla in somno, nedum in vigilia, intermissione, perrexit. Sed quo magis ad eos motus, ad eamque vim servandam illi nervi sunt necessarii, eo citius hæc omnia, & quod consequitur, ipsa quoque vita amittitur, cum viæ tam patentibus, tantumque illos spirituum inferentes præcluduntur, id est cum læditur cerebellum, & eo citius, quo hoc magis graviter læditur, & repente: quorum huic accidit utrumque, sanguine videlicet, nec pauco, ad cerebellum, vel potius intra cerebellum repente effuso. Neque enim illud te moveat quod fracidia visa sit ejus substantia quæ illi erat sanguini circumjecta, quo minus repentinam accidisse lacerationem, credas. Nam & sensim posse, & ferme latenter cerebelli particulam aliquam ad lacerationem disponi, & cum hæc denique repente accidit, sæpe in circumpositæ substantiæ partibus apparere etiam posse læsionem ejusmodi quæ etsi recens sit, antiquam tamen quasi erosionem mentiatur, ex aliis nostris intelliges Litteris (1).

25. Utinam id quoque declarare, vel potius divinare aliquando possemus quod Valsalva nobis quidem olim dixit, sed nusquam, quod sciamus, scriptum reliquit, cum quendam apoplexia interfecisset (erat is janitor Servorum Mariæ) se ex nudi corpori inspectione, prædixisse, apoplexiæ causam in cerebello inventum iri: idque sectionem comprobasse. Nam utra quidem in parte cerebri vitium sit, animadvertentes dumtaxat quod in latus apoplecticus ceciderit, nos quoque conjecisse (2) meminimus; in cerebello autem sit, an in cerebro, quomodo ex cadaveris inspectione conjici possit, non plane assequimur, etsi ex iis quæ de cito intercepta cerebelli vitio respiratione, profusisque alvi recrementis supra attigimus, ex aliisque ejusmodi id quæri posse, suspicemur. Harderus sane ex facie, & labiis *livescentibus*, *striisque sanguineis secundum dorsi spinam*, *hujusque latera multifariam dispersis*, suffocationem accessisse, collegit in apoplectico repente mortuo, in quo & *sanguis grumosus circa cerebellum* quidem *hærens* compertus est: quam observationem habes etiam in Sepulchreto (3). Sed tu pro tua mihi spectata sagacitate, minus ambigua perquires: meas autem apoplexiæ sanguinæ Observationes in proxima Epistola, quando hæc jam fatis longa est, expectabis, & valebis.

(1) Epist. 3. n. 3.

(2) Advers. Anat. VI. Animad. 84. & Epist. Anat. VII. n. 6, & XIII. n. 16.

(3) Vid. in Addit. ad Sepulchr. l. i. S. 2.

Obs. 5. cum Schol.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA III.

Absolvitur sermo de Sanguinea Apoplexia.

Apoplexiæ quæ a sanguine est, Observationes, a Valsalva habitas, superiore Epistola exposuimus: hac nostras, ut sumus tibi polliciti, subjiciemus.

2. MULIER Veneta annos nata quinquaginta quinque, florido faciei colore, statura potius majori, & pleniori potius corporis habitu prædita, olim præterea a partu quodam; nam plurimum erat liberorum mater; ventriosa facta adeo, ut abdomen obstaret quo minus pleraque domestica munia prompte atque expedite obiret, gravibus Coli intestini doloribus erat obnoxia. Quorum causa cum diluto vino uti se posse negaret; meracius, nec parce, bibebat. Torpida, & ad somnum propensa jam erat, cum illud quoque sive ob hanc causam, sive quod caput doleret, novissimis accessit; diebus, ut strepitus moleste audire se, ostenderet. Denique circa noctis horam tertiam cum male se habere, diceret, ac nominatim de dolore temporis, & oculi dexteri quereretur, auxiliumque posceret; sedens apoplexia correpta est sic ut concideret in sinistrum latus, manus autem dexteræ non nisi post horam motum amitteret. Vinum interea, quod tamen eo die haud amplius potaverat quam soleret, vomuit, debilibus utique, & ferme impotentibus conatibus. Non plus auxilii, quantum intelligere potui, allatum est, quam ut in lecto poneretur: in quo posita stertere coepit, cumque ad sextam horam noctis certe vixisset, mane mortua, & frigida inventa est, ut conjicerent, obiisse circa horam nonam; erat autem frigida tempestas, quippe ante medium Februarium A. 1708. CADAVER secui cum Præcl. Anatomico Jo. Dominico Santorino, doctis aliis Amicis præsentibus. Abdomen turgidum, & pinguedine potius abundans, ut omentum quoque. Colon propemodum universum quasi consimile canini; adeo paucas, rarasque cellulas habebat! quin ad magnos tractus multo quam æquum sit angustius cernebatur. Antequam autem in Rectum abiret, amplioribus, quam solet, gyris, umbilicum versus se contorquebat. Foetor erat quidam, ut in gangrenis incipientibus intestinorum: & Tenuia quidem colore erant hic illic sanguineo saturatiori: & cum tempestas esset quam dixi, secaremus autem trigesima post mortem hora; calor etiam tum aliquis superstes erat in ventre. Porro & lien quibusdam fuit veluti sanguineis guttulis superficie tenuis distinctus, cætera sanus: in hepatis autem vesicula, contractiore quam par esset, bilis quasi cruenta. Sed hepar non secus ac si olim ex inflammatione laborasset, pluribus quam consuevit, nexibus, iisque abnormibus, septo Transverso annectebatur, lividum hic illic ea in facie, in altera autem fere ubique, livore tamen parum profundo; cætera albidum. Splenica arteria ad latus habebat quasi diverticulum hemisphæricum, idque ossæum, & concreto, ut videbatur, sanguine plenum. In pericardio subcruenta aqua erat mediocri copia: in corde, & vasis magnis nullæ concrectiones polyposæ, sanguis tantum, isque non æquo mollior, aut durior. Arteriæ Aortæ valvulæ ad imum ambitum præduræ, & ossificationi proximæ. Pulmones ad tactum sani, paulo tamen alicubi rubicundiores. Priusquam Caput incideremus, amplam circa os maculam animadvertimus ejusmodi, ut dubitarem, an ab rejecto vino esset, an præter hoc sanguis quoque exisset. Os ipsum; id quod primis certe apoplexiæ horis non fuerat animadversum; erat in dexteram partem distortum; neque id a convulsione; nam præterquam quod

artus, & collum flexilia erant maxime; os manu in suam sedem reduxi, partibus facile, & sine ulla vi sequentibus, & quo reduceram, permanentibus; ut faciei quoque resolutio a sinistris videretur accessisse. Cranio, quod æquo crassius judicavimus, exsecto, statim translucere per Crassiores meningem vidimus sanguinem, sub hac effusum. Is, ut secando mox perspeximus, universum cerebri hemisphærium dexterum contegebat, nam & sub hujus basi, erat ubique concretus in perpetuam laminam. Qua sublata, non modo sanguifera vasa, ut sinistri, ita & dexteri hemisphærii turgidiora passim in meninge Tenui conspecta sunt, sed etiam duo, aut tria in hac qua externum latus hemisphærii dexteri convestiebat, non parvula foramina, per quæ sanguis de quo dictum est, inter utramque meningem exierat. Ducebant enim ea foramina in amplum quoddam cavum in medullari ejusdem hemisphærii substantia secundum longitudinem efformatum, inter latus hujus externum, & Lateralem ventriculū sic ut latitudine transversos digitos duos, longitudine sex, aut eo amplius æquaret. Id cavum inæqualibus, & quasi erosis parietibus comprehensum, & sanguine grumoso plenum, cum eo ventriculo posteriora versus communicabat, in eumque mediocrem sanguinis copiam effuderat, cujus parva portio, rupta posteriore septi Lucidi parte, in ventriculū sinistrum transierat: sanguis autem in utroque ventriculo se in laminam conformaverat. Sed & alibi vas ruptum aliquod fuisse videbatur, cum sub Transverso quoque Duræ meningis processu sub quem a cavo ejus meningis cerebrum complectente nullum secundum naturam esse aditum, non ignoras, sanguinea esset lamella mediocri quidem crassitudine, sed totum contegens cerebellum: quin etiam in Spinæ tubo quousque desuper licebat intropiscere, sanguis circum Spinalem medullam fuit. Cæterum quarundam partium cerebri erat color leviter subflavus: Choroides plexus flaccidi, & veluti exangues: Sinus Crassioris meningis vacui.

3. Sanguis; ut hinc incipiamus; effunditur nonnunquam in Spinæ tubum, indeque ad cerebellum redundat: alias a cranii cavo in tubum illum descendit: aliquando etiam ex vasis in utroque ruptis exire in utrumque potest. Præclarum primi casus exemplum in caupone à Boerhaavio (1) est adnotatum, propterea paraplectico primum factō, mox autem apoplectico. Quod si non paucus in vertebrarum caveam effusus sanguis inde non effluat; lethalis quidem fit morbus ob compressos Spinalis medullæ *nervos plurimos, qui nervis Intercostalibus ramis præbent originem*, & quod consequitur ob *partium interiorum motum cessantem*, ut jam olim egregie conjecerat is qui alterum hujusmodi generis casum observarat, Verneyus (2), & quamvis paraplegia quoque jungatur; *mens tamen constat*, nec vera accidit apoplexia. In casu autem a me proposito cum ea præcessissent quæ cerebrum ad apoplexiam disponi, significarent, & satis in eo proprii vitii reperiuntur; non est cur illam ob redundantem e Spina in cranium sanguinem ortam esse, suspicemur: ab hoc tamen in illam, an contra sanguinis pars aliqua effusi transierit, an utroque simul effusus sit, in medio relinquo. Si hoc igitur, ut incertum, seponamus, & si quæ alio attinent, & præsertim ad Colicos dolores, in suum locum (3) differamus; duo restant in hac historia, quæ præcipue consideremus. Alterum ad dogma spectat a Valsalva confirmatum; in hac enim quoque muliere cum resolutio animadversa esset a sinistris, cerebri vitium inventum est a dextris. Alterum, ad vitium hoc ipsum attinet, quod qua causa, & ratione fiat, inquirendum est. Et ab hoc quidem incipiemus: de illo autem, cum pluribus in hac Epistola observationibus confirmaverimus, tunc quædam juvabit attingere.

(1) Prælect. ad Instit. §. 401.

Hist. 1. 3. S. 5. c. 2. n. 1.

(2) Vide du Hamel R. Sc. Academ.

(3) Epist. 33. n. 3.

Vetus utique, siqua alia, doctrina est, a Varolio (1) animadversa, a Martiano autem qui (2) *acrem, & rodentem materiam* pro apoplexiæ causa agnoscebat, suo modo explicata, quæ diserte proposita est ab Hippocrate, aut certe ab Auctore libri de Glandulis (3) docente, *si quidem rodatur cerebrum, . . . affectionem fieri* quæ *græce apoplexia appellatur*. Nunquam autem magis erosum cerebrum videtur, quam cum in ejus substantia, aut intra hanc magna præter naturam cava inveniuntur, cujusmodi in hac muliere descripsi, plena sanguine, & fœde adeo laceratis, cruentisque parietibus, ut nihil magis referant, quam ulcera profunde erodentia: itaque & Valsalvam vides in quatuor primis, quæ superiore Epistola (4) productæ sunt, dissectionibus erosionis, & corrosionis vocabulis usum esse, ipsaque profundi ulceris similitudine. Noli tamen credere, ista fuisse vera ulcera in plexu Choirode, aut huic proximis Lateralium ventriculorum faciebus sensim aucta, ut denique ad magnitudinem tantam pervenirent. Ne enim hic quæramus, num ex partes, salva vita, & plerisque vitæ muniis, ejusmodi morbos perferre diutius possint; illud unum animadvertere fatis est, cum tot capita, eorum etiam qui sunt ad sanguineam apoplexiam ex eadem causa dispositi, tam sæpe omnes dissecemus; nunquam tamen in istiusmodi ulcera in iis quæ modo dictæ sunt, partibus inchoata, & minora adhuc, incidere; sed facta, & satis ampla tantum conficere, in iis videlicet quos ingens vis occidit ejusdem morbi. Nec tamen inficior, imo ultro agnosco, ab erodente etiam materia initium esse tantarum lacerationum: sed illud initium ajo, sive ab erosione, sive a distractione sit tunicarum unius, aut plurium vasculorum, sanguinem per substantiam cerebri convehentium, tam esse parvum, & obscurum solere, ut quamvis tam crebro tot cujusquemodi hominum cerebrum assulatim dissecuerim; necdum acciderit, ut sub meum aspectum caderet. Quid ergo est, inquis, cur tam cito tantam afferat cladem, & magna adeo cava efficiat? Dicam, si prius tibi unam, aut alteram ejusdemmodi observationem descripsero.

4. BAJULUM annum agentem quadragesimum, lacertosum, qui nullum unquam dicebatur morbum passus, noctu hora quarta interfecerat apoplexia. CADAVER mihi publice datum ad Anatomen absolvendam A. 1734. eo diligentius perlustravi, quo & ipsum magis; si cerebrum cum perpaucis aliis excipias; erat ad observationes idoneum, & ego, jam ferme omnibus antea demonstratis, plus temporis habebam. Quamobrem plane tibi confirmare possum, nihil in eo fuisse quod secundum naturam non foret, præter hæc quæ adnotabo, nec tamen omnia. Nam cutis quidem universa fusca; sed id ab natura, siquidem facies, nisi qua alicubilivebat, erat multo minus fusca, quam reliquum corpus, imo, si cum hoc conferres, candida. Colon intestinum ubique contractum maxime, præterquam ad utrumque extremum, ubi a flatu turgebat. Cum ipsum dimoveri inciperet, tametsi postridie secabamus, idque mense Februario; viscera quæ ad lumbos erant, adhuc fumabant. Sed quæ manifeste erant præter naturam indicemus Ileii extremum ipsum interiore facie, sed non tota; ex rubro livefcens, tumebat, Jecur durum, colore exterius rubellum marmor referens ex albido variegatum, interius autem elixo jecinori simile, utrobique minimos, ex quibus constat, lobulos passim ostendebat. Habebat præterea foramen, ibi deficiente ab ortu usque, ut videbatur, substantia, in convexa facie, digiti pollicis intervallo supra imum limbum, quod in sinum patebat pro fellis vesicula excavatum, ut extrema hujus fundi particula ab illa facie insipientibus, per id foramen appareret.

(1) De nervis Optic. Epist. 2.

(3) n. 9. in edit. Marinell.

(2) Annot. in Hippocr. de Gland. vers.

(4) n. 9. 11. 13. 15.

Nec erat tamen æquo brevior vesicula; sed in medio suæ longitudinis contracta, & deinde rursus dilatata, fundum contorquebat sursum, & ad anteriora; ita hic per illud foramen conspicui poterat. In ejusmodi vesicula bilis inerat ex viridi nigricans sic tamen ut chartam colore flavo obsoleto inficeret, in illaque ad fundum nigri calculi alii alia figura, sed omnes adeo abnormi, ut posses cum fragmentis conferre in quæ durum corpus quodpiam, si frangeres, fortuito dissili-
ret. Quorum unus cum flammæ statim admooveretur, non hanc concepit, sed crepitavit: cæteri, in aquam projecti, cum vix momento temporis superficiem tenuissent, fundum omnes petierunt. Exigui erant cuncti: paulo major unus intra Cysticum ductum latebat; sed ipse quoque parvus adeo, ut bilis transitum impedire non posset: quam ad intestina habuisse aditum, etsi in Duodeno nec monticulus extremi bilarii ductus indicium, nec quod ipsi apponi solet, frænulum conspicua fuerint, alvi tamen recrementa indicabant subviridi colore tincta. Renes parvi visi sunt pro corporis mole. Valvulæ orificiis cordis quæ venosum sanguinem admittunt, præfectæ, ab ea facie qua spectant inter se, nonnullæ ad limbum protuberantes quasi glandulas ostenderunt, quæ ex densa intus, firmaque substantia compingebantur. Sed a Ventre, & Thorace eo demum quo expectas, ad Cerebrum venio. Hujus hemisphærium dexterum inchoatam sub Tenui meningē effusionem sanguinis ostendebat ea parte qua sinistrum ad anteriora contingit: vasa quoque turgidiora, quam sinistrum. In hoc tamen, cujus propterea vasa erant minus turgida, magna intus quasi in medio latebat caverna in medullari substantia secundum longitudinem excavata, nigerrimo semiconcreto sanguine plena. Ejus parietes cavernæ non modo erant passim lacerati; sed per foramen, digiti apicem admittens, pertuso corpore Striato, in ventriculum sinistrum patebant: hac via multum sanguinolentum serum pervasisse videbatur, quod eum ventriculum, & dexterum quoque, disrupto septo Lucido, opplebat. Porro Fornix erat integer, plexusque Choroides: cerebelli autem vasa toto quoque sinistro latere maxime turgida.

§. Si quod ajebant, ipso viscerum examine haud plurimum sane repugnante, verum fuit, morbis hunc hominem nunquam fuisse tentatum; post tam longam tranquillitatem quanta, ut solet, & quam diuturna fortasse, tempestas impenderet, ex jecinoris constitutione facile intelligis. Sed illam nimirum prævertit acutissimus morbus, qui hominem repente sustulit. Sed acutissimum hunc morbum num forte invecum existimabimus ab illis calculis quos in vesicula fellis deprehendimus? Non defuerunt certe qui ejus vesiculæ calculos *apoplexiæ auctores* pronunciarent (1) suis, & aliorum productis observationibus, qui eos in apoplecticis invenere: earumque numerum aliis insuper, & nostris quoque (2) augere possemus. Contra, Wietbrechtus (3) cum in eodem morbo decem ibi lapillos angulosos, in iisque duos non parvos offendisset, *an istiusmodi calculi*, inquit, *apoplexiæ auctores dici possunt? Mihi quidem tantus in tali ratiocinio hiatus videtur, quem supplere non audeam*. Et sane longa, nec sine ambagibus explicatio per causarum, & effectuum multiplicem seriem esset in plerisque casibus deducenda. Illos enim excipiendos crediderim quos designavit Frid. Hoffmannus (4), cum æger videlicet obnoxius fuit *doloribus ex calculo vesicæ, item cystidis felleæ* ita ut inductis spasmoticis in ventre contractionibus proxima vasa constringendo, sanguinis plus quam æquum foret, in superioribus retinuerint. Quorum cum propositus bajulus nihil unquam passus esse dicatur; nos de ejus, & complurium cysticis calcu-

(1) Vid. Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 169.

(2) Epist. IV. n. 13. & V. n. 6. 19.

(3) Commerce. Litter. A. 1734. Hebd. 9. n. 2.

(4) Medic. Rat. T. 4. P. 2. S. 1. c. 7.
Thes. Pathol. §. 10.

lis, lento vitio, & plerumque inertī, fermonem alio (1) rejicientes, nunc in celerrimo, ut institimus, & perniciosissimo consistemus: cujus en tibi exemplum tertium.

6. MULIEREM quadragenariam bibacem apoplexia prehenderat. Ab hac in latere utroque resoluta erat cum in Nosocomium Patavinum illata est: tibi & cito decessit. IN ejus cadavere ob intempestivum aeris calorem; necdum enim medius erat Martius A. 1740.; vix alia, quam Caput, ibidem inspexi Cranii cavum visum est pro longitudine angustius. Polyposus sanguis in sinu Falcis. Vasa per Tenuem meningem distenta, ut majora nigricarent; minima, quasi a rubræ cæræ injectione, pulcherrime in conspectum venirent. Et cerebrum, & cerebellum molliora, indeque ea meninx detrahentis manum facillime sequebatur. Dum cerebrum affulatim inciderem, non solum puncta, & filamenta sanguinea vel plura quam soleant, passim occurrebant; sed in medullari singulorum hemisphæriorum substantia singula inventa sunt cava, parvum unum ad latus externum Thalami dexteri nervi Optici ea forma, & magnitudine, ut ovale minimum prunum continere vix posset: connivebat, nisi quatenus fusco quasi glutine, seu mucosissimo semisiccato referebatur. Cavum autem alterum in omnes dimensiones amplum, sed præsertim in longitudinem, quippe quod ad totum latus externum sinistri ventriculi producebatur, plenum erat ejusmodi sanguine qualem in bajulo (2) descripsi: cujus pars sanguinis modica in eum ventriculum, indeque in tertium pervenerat duplici trajecto foramine, ex illo cavo in sinistrum ventriculum pertinente, altero ad parietis hujus externi anteriora, altero ad posteriora. Dexter ventriculus, cujus plexus Choroides erat subpallidus, aquam continebat non multam, eamque prorsus incruentam. Cum cerebrum invertissem; arteriæ illius truncus in quem confluunt. Vertebrales, maculam exhibuit albam, ellipticam, modicam: quam perscrutatus, inveni, non quale ossificationis, ut putabam, initium esse frequentius solet, sed quid mollius in ipsis quidem arteriæ parietibus, magis autem interioribus; quanquam neque introrsum, neque extrorsum ullo modo prominebat. Denique glandulam Pituitariam intra Sellam desuper inspectans, valde humilem animadverti. Quæ autem hic scripsi, omnia plurimis, qui aderant, Discipulis ostendi.

7. Ægre tuli, id quod sæpius tamen in plebejis, rusticis, peregrinis ferendum est, neque de bajulo, neque de muliere hac pro certo sciri potuisse, num utroque pariter, an altero latere, atque utro, primum resoluti fuerint, postquam ingruit apoplexia: uterque enim dextero videntur debuisse. Sed de muliere gravius tuli, indicare neminem potuisse, an alias quoque correpta fuisset apoplexia. Mihi enim videtur: indeque facile in sinistris artubus resolutionem, aut debilitatem relictam, cum illud minus quod tibi descripsi, cavum attendo, & cum iis confero observationibus quæ superiore Epistola (3) indicatæ sunt, Brunneri præsertim, qui aliquid etiam tum humoris deprehendit in cellulis ejusmodi. Verum quod dicere potuisset nemo, qua videlicet ratione tam cito factæ sint illæ magnæ, quæ in tribus propositis dissectionibus sunt descriptæ, cavernæ, sanguine redundantes (4), id conjicere, quemadmodum supra polliciti sumus, aggrediamur.

8. Proclivius nihil est, eas cavernas in cerebro, & semiconcretum in iis, aut ex iis in viciniam effusum magna copia sanguinem inspicientibus, quam disruptorum in thorace, aut ventre aneurysmatum recordari, & similia intra cra-

(1) Epist. 37. n. 27.

(2) supra, n. 4.

(3) n. 16.

(4) Cavernas hujusmodi Vid. etiam Epist. 60. n. 2. & 6. in cerebro, & cerebello.

nii quoque cavum interdum fieri, existimare, præsertim cum gravissimas apoplexias ea aliquando antecedant, quæ vel sola ad id cogitandum perducant. Sic eam quæ intra duodecim horas sustulit Collegam nostrum Clarissimum Bernardinum Ramazzinum, duo præcesserant aneurysmata, faba non majora, quorum singula, raro exemplo, in eadem omnino sede increverant dorso utriusque manus ad anguli ejus verticem qui inter digitos est pollicem, & indicem. Ea sæpe nobis optimum Senem ostendere solitum meminimus coorta novissimis vitæ annis, & illas quas antea pertulisset, tum vehementem cordis palpitationem, tum quæ hanc excepit, non minus sævam hemicraniam commemorare, in qua Philippum Masserium, ajebat, Chirurgum, sicut ejus ostendunt libri, sane exercitatum, rem in se grandævo admirabilem deprehendisse, calvariæ futurarum discessum; cujus plurima quidem exempla a Boneto (1), ab Ettmüllero (2), a Stalpartio (3), ab Helwichio (4), a Platnero (5), ab Illustri Hallero (6) memorata esse, scio; sed quot in septuagenario, qualis Ramazzinus tunc erat, nescio; in senibus autem quam difficile futuræ vel omni artis vi disquantur, confirmante insuper Cl. Bergenio (7), non ignoro. Præcesserat demum Ramazzini apoplexiam illa quæ abeuntibus palpitationi, & hemicranix successit, & ad vitæ usque exitum perstitit, unius primum, mox & alterius oculi cæcitas. Quæ sane omnia attendenti mihi, quocum ille pro benevola de me opinione valetudinis incommoda communicabat, veri simillimum videbatur, ab eadem causa quæ cordis olim palpitationem excitasset, interna hemicrania inducta, arterias aliquas, remorante ob dolorificas contractiones sanguine, intra cranium, & fortasse in plexu Choroide, eodem quod in utraque manu conspiciebatur, vitio fuisse correptas, eoque sensim incrementum pressis. Opticorum nervorum Thalamos cæcitatem intulisse: & perruptis denique arteriolarum earum tunicis, effusoque in ventriculos sanguine, lethalem apoplexiam ingruisse.

9. Quoniam ejus cadaver non est dissectum; recte, an fecus conjecerim, nescio: illud scio, si cui forte placeat, cavernas quas intra ipsam cerebri substantiam descripsi, ad aneurysmata, varicesve revocare, cavendum illi esse propter ea quæ supra (8) indicata sunt, ne cavernas ipsas pro veri aneurysmatis, varicesve cavo accipiat, in eam sensim amplitudinem expanso. Multo fatius est, & cum tanta illa quæ vasis per cerebrum reptantibus peculiaris est, tunicarum tenuitate congruentius, existimare, ubi ad modicam, & vix, aut ne vix quidem in oculos incurrentem sensim, aut cito dilatationem pervenerint, repente dirumpi, & pro varia vasculi diametro, & rupturæ amplitudine, & sanguinis copia, & impetu a tergo usque & usque urgentis, & cerebri etiam laxitate, paulo citius, tardiusve majores, minoresve cavernas fieri, hasque pro minori, aut majori parietum laceratione, aut pro varia lacerationis sede modo conclusas, modo in ventriculos, aut extrorsum, per cerebri videlicet superficiem, aut etiam utroque patentes. Cedit enim mollissima cerebri substantia, urgentemque sanguinem admittit; sic simul apoplexia, & caverna fit: quæ donec vis cordis, & arteriarum non elanguescit, augetur porro, & cum ipsa augetur apoplexia, nisi Medicus, vel potius quam rarissimus aliquis casus Medicum adjuvans interveniat, ulteriusque incrementum prohibeat (9). Quin moles ipsa & pondus

(1) Sepulchr. l. 1. S. 1. Obs. 92. & Schol. & Append.

(2) Prax. l. 2. S. 2. c. 3. art. 7.

(3) Cent. 1. Obs. 1. & Schol.

(4) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 31.

(5) Disput. de Off. Epiphyf. §. 37.

(6) Ad Boerh. Prælect. in Instit. §. 304. not. h.

(7) Method. Cran. ossa disfluendi.

(8) n. 3.

(9) Vid. Epist. 2. n. 16.

effusi sanguinis in cavernam, aut ex hac in ventriculum, vel post mortem nonnunquam potest particulam aliquam perrumpere, ut puta pertenuē septum Lucidum, præsertim cum cadaveris agitur caput, aut in sanum cerebri inclinatur latus. Cæterum quæ de cavernæ productione ex effuso per disruptum a distentione vasculum scripsi, ea facile intelligis locum habere, si ex eroso quoque vasculo sanguis profundatur. Habent enim, ut cætera, ita & cerebri vasa non uniusmodi vitia, idque in majusculis nonnunquam evidens est, ut infra (1) ostendam, & sane peculiaris vitii inchoamentum in arteria illa mulieris descripsi, cujus paulo ante (2) dissectionem proposui.

10. Non me fugit, Brunerum in ea quam sæpe laudavi, Observatione (3) ejusmodi, ut videtur, cavernam *ampli hiatus*, seu *fissuræ* nominæ significantem, subicere, *alibi arteriolas ægritudine, seu aneurysmate affectas se conspexisse, quæ tantam sanguinis vim fudisse videbantur*. Sed earum sedem, & aneurysmatis diametrum minime docet. Dilucidior est hac in re Wepferus, cujus quoque in Sepulchreto (4) Observationem habes, qui & *cavitatem seu antrum* describit, & licet *aneurysmate* exemplo utatur; rem tamen, ut video, haud secus quam ego, intelligit, nec verum aneurysma, sed satis apposite *spurium* (5) appellat; ut si aliorum judicio potius quam suo, in istiusmodi explicationibus standum sit, te malim tanti Viri sequi judicium, quam meum. Sed ad alias historias pergamus.

11. ANTONIUS TITA, is qui A. 1713. *Catalogum* hic vulgaverat *Plantarum Horti Mauroceni*, inter primos obiit ex iis qui Patavii sub Maji initium A. 1729. pene quotidie, magno omnium terrore, ex improvise aut statim, aut certe intra horas non multas commoriebantur, cum post diurnas subfrigidas, humidæque tempestates; pluviosus enim autumnus, pluviosa hyems, pluviosum hæcenus ver fuerat; tunc primum, idque repente, aeris calor rediisset. Erat Tita tres & septuaginta annos natus, robustus tamen etiam tum, & lacertosus, quadratoque corpore, & subpingui, sub sole degere, & meracioribus uti vinis, citra ebrietatem, solitus oculorum inflammationibus ab annis aliquot obnoxius factus, & de capitis plenitudine nuper questus apud Cel. Collegam meum Antonium Vallisnerium. Cum IV. Nonas Maji totum diem exegisset sub sole, eo die præter solitum fervente, vespere autem suo more cœnasset, ecce ibi subito se magno morbo corripitur, exclamat, & cum dicto artuum sinistrorum motum amittit, linguæ quoque usum hæcenus, ut verba pleraque intelligi vix possent. Statim rogatus, statim ad eum, quippe vicinus, accurro, & hæc quæ dicta sunt, invenio, atque hominem quidem mente constantem & colore faciei, respiratione, calore corporis secundum naturam se habentem, ut pulsu quoque, nimirum vegeto, & resistente, nullo insuper de dolore, aut molestia capitis querentem, nisi quod sibi somnolentus videretur. Hoc vero, & magis quæ supra narraui, alia cum attenderem, multo graviolem insultum metuens, alterum qui sacerdotem alterum qui Chirurgum advocet, mitto: sanguinem de brachio sano ad justam copiam statim educi, subacre clystma apparari, deinde succini oleum, quod ad nares subinde admoveretur, asferri, jubeo; spiritum vero salis ammoniaci diserte renuo, veritus, ne plus æquo sanguinis motum concitaret, a quo exitium instare posse, prædico: cætera ejus Medicis, quos adventare sciebam, permitto domumque redeo. Eorum alicui placuit vomitum ciere: quod nec mihi antea displicuisset, si ea dumtaxat quæ ipse, spectassem. Verum post vomitionum agitationem, mox

(1) n. 22.

(4) 18. S. cit.

(2) n. 6.

(5) Ibid. in Schol.

(3) 12. in Addit. ad S. 2. l. i. Sepulchr.

hora noctis circiter quinta morbus eo quem descripsi, tanto gravior accessit, ut loquela prorsus amitteretur, stertor inciperet, cum magnis iisque, ut opinor, convulsivis corporis motibus atque conatibus. Itaque postridie mane mortuus est. CAPUT pridie Nonas, me præsente, disseccari jubet Amplissimus Prætor. Meninx Crassa tanto arctius, quam solet, calvariæ adhærebat, ut magna vi opus fuerit ad hanc avellendam. Erat autem illa subnigra a vasorum plenitudine, sed minorum; nam sinus Falcis inanis fuit. In Tenui meninge vasa erant sanguine distenta: sed dexter ventriculus multo magis. Tantum enim continebat nigri sanguinis, & concreti, ut gallinaceum æquaret ovum, idque posteriore sui parte, & proxima illa qua cum hippocampo ad anteriora descendit. Sed in cæteris quoque tribus ventriculis, at multo minori copia, sanguis fuit, isque fluidus, ut crediderim potius serum valde sanguinolentum, ex concreto illo sanguine expressum, in eosque ventriculos delapsum. Cerebrum sanum, & substantia hemisphæriorum cerebri integra, ut nusquam appareret unde tantum sanguinis prodiiisset. Et si posteriorem versus utriusque Lateralis ventriculi partem, sed præsertim dexteri, plexus Choroïdes vesiculas, habebant, aquæ plenas, ea magnitudine, ut majores vidisse non meminero; æquabant enim uvæ acinos bene magnos; sedes tamen in qua maximam copiam sanguinis deprehendimus, eamque concreti, fecit, ut veri similis conferemus, hunc e disruptis sinistri plexus vasis, ejusve viciniæ profluxisse.

12. Ut ab iis vesiculis incipiamus; non parvas in Sepulchreto (1) leges, imo aliquam etiam solidam, Wepferum quoque in iisdem plexibus vidisse; nec inde tamen apoplexiæ causam, saltem proxime, deduxisse (2); Warthonum (3) pariter cum in apoplecticis ut tumidas eorundem plexuum glandulas, ita & cerebri ventriculos oppletos sanguine frequenter invenisset, non aliud illis tribuisse, nisi ut hujus effusionis, ob impeditam per earum vascula circumitionem, causam præberent: idque confirmari, fortasse credes Observatione (4) Drelincurtii, qui in apoplectica plexus illos deprehendit & *vesiculis aqueis tumidissimis adunatis, & conglobatis* refertos, & in medio disruptos, ut multum sanguinis effudissent. At si hæc, si alia quoque, ut opinor, dilatationis, & disruptionis, vasculorum in Tita nostro causa fuit; intelligis sane, ex quo disruptio fieri, & aliquid sanguinis effundi cœpit, quam cavendum fuerit, ne sanguis importunis agitationibus, & concussionibus, impelleretur. Nec credere, possim, Brunerum (5) cum apoplecticam a primo insultu per venæ sectionem, & *quæcumque revellere a capite* poterant, feliciter liberasset, gavisum esse, quod in secundo aut *sulphuratum accensum naribus advomisset*, aut liquore per os infuso *tussim bis terve excitavisset*, tunc certe cum post ægræ mortem, mox consecutam, sanguine refertos plerisque invenit cerebri ventriculos, ipsumque cerebrum ab eruptione sanguinis interiorius diffusum. Sic in Legato illo Danico, de quo extat Weitbrechtii (6) observatio, quid sternutationes, quid vomitiones, sit ut tentatæ sunt, ita moveri potuissent, effecturæ essent in ejusmodi apoplexia, monstrabit tibi dissectio, in præcipuis sane Titæ dissectioni simillima, ut infra (7) cognosces. Ego vero ex iis quæ antecesserant, tanto citius a concitato sanguine exitium veritus, cum in ea de qua supra dictum est, Ramazzini apoplexia Medico obstiti non ignobili, sectæ Empiricorum addicto, ne vomitum excitans remedium, quod nec deglutiri potuisset, in os conjiceret, tum alteri, qui, me digresso, in Tita adhibuit, obstitissem. At enim huic quæ nuper in cœna sumperat, erant, inquit, e ventriculo per vomitum detrahenda, ne mox in vias sanguinis transfuentia, hujus & co-

(1) Sect. 2. cit. Obs. 40.

(2) Ibid. in Schol.

(3) Ibid. Obs. 10. §. 2. cum Schol.

(4) Ibid. Obs. 12.

(5) Obs. sup. cit. 12. in Addit. ad eand. Sect.

(6) Commenc. Litter. A. 1734. Hebl. 9. n. 2.

(7) n. 3.

piam, & impetum augerent. Optandum id certe, si fieri sine conatu potuisset. Aliter, tanto minus tentandum, quod illud quidem futurum sanguinis incrementum, hujus præviis detractionibus irritum facere licebat; præsens autem a conatibus, & concussionibus augendæ vasorum disrptionis, & sanguinis effusionis periculum impediri nequaquam poterat. Novi ego Virum generosissimum, nec illum unum (1), qui cum sanguine plenus esset, in exonerandæ alvi conatu fortissima apoplexia abreptus est: vidit quoque, & dissectione rem confirmavit, ut alibi (2) scripsi, Valsalva. Huc Adolphi (3) observatio pertinet lethalis apoplexiæ ex nixu fortiori & intempestivo, quo sibi parturiens plexum Choroïdem ruperat, effusioque sanguine cerebrum vehementer compresserat. Cujus in vasa quanto plus sanguinis in conatibus urgeatur, & simul quanto minus inde redire tunc possit, Vir Cel. ostendit Swietenius (4). Quin minime desunt exempla (5) eorum quibus vasa cerebri distenta, levem ob commotionem rupta sunt, uti a casu, colapho, inclinatione capitis, &c. Quod si tempus fuit quo multi cum feruntarent, repente spiritum emittebant (6); non id aliunde potuisse accidere facilius, crediderim. Si igitur a concussionibus eæ quæ nondum erant, vasorum disrptiones factæ sunt; quanto magis quæ inchoatæ jam sint, poterunt augeri? ut nihil interea de abusu dicam calidissimorum, aliorumve, sanguinem maxime concitantium, liquorum qui a Medicis quibusdam, nullo ferosæ, an sanguinæ apoplexiæ habito discrimine, sæpe, apoplecticis ingeruntur; non modo naribus subjiuntur: quod magnum, dum viveret, Medicum, & in cæteris quæ fugienda hic credo, alioquin idem quod reliqui ejus pares, merito docentem, adeo non cavisse, miror, ut in hac de qua loquimur, cerebri hæmorrhagia spiritum salis ammoniaci, aut ejus sal volatile pluma ad interiora narium admovendum, aut etiam per calamum scriptorium insufflandum, præcipue commendaverit.

13. Et de ea tempestate aliquid subjiendum est, qua Tita, alique inter cæteros disrptis sanguiferis vasis interierunt. Magnum his certe periculum imminet rigente bruma, aut fervente æstate, nunc quidem se sanguine expandente, tunc vero vasis, externis præsertim contractis, ut tanto plus sanguinis, aucti insuper ob insensibilem impeditam transpirationem, ab internis continendum sit. Sed tamen cum sensim, & per quosdam quasi gradus ad summum aut frigus, aut calorem pervenitur, sensim quoque se contrahentibus vasis, aut sensim cum sanguine expandentibus, aliquantulum minus periculi est, quam cum repente alterutrum fit, velut eo tempore. Tunc enim subitus æris calor insolitam sanguini expansionem attulerat, cum ob maxime diurnas subfrigidas tempestates nec dilata adhuc vasa, nec sanguis per eam quæ oculos fugit, perspirationem esset imminutus. Erant præterea ob æque diurnas pluvias tam infirmæ vasorum fibræ, quam quæ maxime, eaque de causa disrptioni magis obnoxie. Ex his autem omnibus quæ dicta sunt, vides, quæ sint ejusmodi tempestatibus iis vitanda quibus id periculi in universum impendet. Quibus vero speciatim in cerebro, his alia cavenda sunt insuper, illudque etiam, ne animum intendant, præsertim cubantes, quo videlicet corporis situ quanto facilior est sanguinis ad caput ascensus, tanto, difficilior est descensus. Sic Doctum Virum Bononiæ novi, qui siquando animum mane, antequam surgeret in rerum abstrusarum meditationibus, ut Litterati solent, defigeret, ei mox dum surgeret, guttæ aliquot sanguinis e naribus effluebant. Ca-

(1) Vid. etiam infra, n. 22.

(2) Epist. Anat. 13. n. 19.

(3) Act. N. C. T. I. Obs. 241.

(4) Comment. in Boerh. Aph. §. 1010.

(5) Vid. Schol. ad Obs. 1. Sect. cit. Sepulchr.

(6) Vid. apud Stradam Prolus. Acad. I. 3. Prol. 4. n. 3.

ve enim argumentis eorum qui docent „ vim gravitatis ratione reliquarum potentiarum, motum sanguinis generantium, esse nullam; „ cave, inquam, tantum tribuas, ut obliviscaris non utilitatis solum, quam solertes Medici ad avertendum in certis morbis, aut in certis ad morbos dispositionibus nimium sanguinis ad caput affluxum, experiuntur ab ejus erecto situ, verum etiam quod nemo non novit, quam celeriter in demisso capite facies rubeat, & incalcescat. Sed de his in præsentia quidem satis.

14. SENEX qui a longo jam tempore propter magnum ulcus alterius cruris sedebat mendicans ad januam Aedis S. Antonii, multum, ut ejusmodi hominum plerosque hic facere, audio, edere solitus, nihil autem ob eam causam quæ dicta est, aut parum moveri, apoplexia prehensus est, quæ mentis, & linguæ, & sinistri corporis lateris usum abstulit, sicque intra triduum, aut quatrimum interfecit. CADAVER reliquum ob gravem odorem, & fœde colorata ex viridi fuscoque intestina, ad anatomicas exercitationes, quas Martio mense A. 1741. in Nosocomio habebam, minime idoneum, humari jussi; Caput dumtaxat ferveri. Hoc ibi in frequentia doctorum virorum, & studioforum adolescentum ad apoplexiæ illius scrutandam causam cum esset aperiendum; forte animadverti, in anterioribus finibus muscoli Temporalis sinistri levem contusionem: de qua cum quærerem, & tunc factam esse, intelligerem, cum homo, apoplexia ingruente, ex sella ceciderat sua; non dubitavi quin continuo prædicerem, si istius apoplexiæ causa sub oculos caderet, nec in fero consisteret, facile futurum esse, ut secundum conjecturam quandam meam (in proxima superiore Epistola (1) indicatam) in opposita, id est in dextera cranii parte deprehenderetur. Qua in conjectura multo sum magis confirmatus, cum illud addiderunt quod forte eo tempore necdum audiveram, sinistro, ut supra dixi, corporis latere fuisse hominem resolutum. Cranio tunc denique perfecto, quod dum fieret, aqua non omnino pauca defluxit, sub illo sanguinolenta omnia magis quam soleant, statim apparuerunt. Diducta autem Crassa meninge, in cujus supremo Sinu concretio erat parva polyposa, non solum in meninge altera vasa conspecta sunt sanguine a dextris, quam a sinistris, tumidiora; sed & super hemisphærio dumtaxat dextero sanguis semiconcretus, qui ex aliquo eorum vasorum prodixisse, & deorsum inde fluxisse videbatur; nam & sub basi anterioris partis lobi posterioris cerebri dexteri aliquanto plus inventum est ejusdemmodi sanguinis pariter inter utramque meningem: nec quidquam alibi intra cranium effusi sanguinis repertum est præter id quod dixi, duobus circiter cochlearibus continendum. His ita omnibus qui aderant, demonstratis, & reliqua ostensa sunt, minoris, ut visum, momenti, quæ huc redierunt. Per Tenuem menigem translucens humor quasi *gelatinosus*. Vasa non in medullari solum substantia, ut plurima passim sanguinem eructantia puncta ostendebant, sed & quæ per faciem repunt Lateralium ventriculorum, distenta. Aqua in his non multa: vesiculæ autem crebræ ad posteriorem plexuum Choroïdum partem; sed non ex majoribus; minores tamen paulo in dextero ventriculo, quam in sinistro, ut aqua etiam in illo, quam in hoc, paucior. Cæterum ii plexus non modo non decolores, sed in medio vel magis sanguine referti quam soleant. Denique ad anteriorem basim glandulæ Pinealis subflavum aliquid, nec tamen durum.

15. Quid possit ad sanguinem cumulandum, eumque impurum, multum edere, & nihil moveri, præsertim ubi ulcus aliquod magnum sit, unde pravæ, atque erodentes particulæ in venas irrepant; id, ut alia quorum explicationem sæpe prætereo, manifestum est. Quid vero possit ad nocendum, & quomodo possit vel parum sanguinis intra calvariam repente effusi, ostendetur alias (2): nam

(1) N. 25.

(2) Epist. 4. n. 32. & seq.

cætera quæ in hoc cerebro adnotata sunt, sæpe etiam ubi nulla apoplexia est, animadvertuntur. Quod autem is effusus a dextris, resolutionem attulerit a sinistris; nempe hoc Valsalvæ, & meis fere omnibus observationibus respondet. Quarum alias ad alia quædam apoplexiæ genera attinentes, alio quidem tempore (1) habebis: nunc autem ex reliquis ad sanguineam apoplexiam spectantibus eas saltem quas ille, & ego scriptis commisimus, in superioribus (2), & in his Litteris (3) descriptas habes, habiturus multo plures, si ubi de ejusmodi observationibus agitur, suis cum circumstantiis utique proponendis, post aliquod interjectum tempus, meæ soli memoriæ confidere satis consueffem. Earum igitur loco quas ob eam causam omitto, absolvam hic tibi unam quandam, Valsalvæ & mihi communem; nam morbum ego observavi, caput autem mecum ipse dissecuit, historiæque illius tantum edidit (4), quantum erat proprio instituto satis eo tempore. Sic autem ego memoriæ causa adnotaveram.

16. VIR quadraginta annos natus, ex meri abusu vertigini obnoxius, apoplexia correptus est sub initium Februarii A. 1703. Eadem ferme hora in Bononiense S. Mariæ de Vita Nosocomium delatus, cum ipse, ut quotidie mane tum solebam, adesset, jam per se nonnihil levatus apparebat. Imperant Medici, crura, & pedes vehementer perfricari, spiritum salis ammoniaci naribus supponi, quin & guttas ejus aliquot ex aqua idonea in os immitti, sanguinem e brachio educi. Eductus est e sinistro, qua ex parte major erat corporis resolutio. Hæc dum fiebant, homo bis tremore correptus est, cœpitque buccas, & os movere, & magis, ut videbatur, magisque solvi. Sed mox levibus in parte dextera convulsivis motibus, se ostendentibus, gravior apoplecticus insultus rediit eadem die, qui hominem sustulit circa horam secundam noctis. CAPUT dum amputaretur, multum sanguinis effluebat, cujus pars ex ore quoque prodierat. Tum Valsalva mihi: hæc apoplexia, nisi me meæ fallunt observationes, facile a sanguine facta est, dexteram cerebri partem lædente. Interea communia cranii involucria detrahentes, in membranis hoc proxime complectentibus sanguifera vasa vel minima perbelle manifesta animadvertimus. Sed ea magis distenta mox vidimus quæ per meninges repebant, præsertim per Tenuis partem sinistram, ubi præterea in summo hemisphærio erat aliquid effusi sanguinis, nigræ instar sugillationis. Verum ubi ventum est ad Laterales ventriculos, veram admiratus sum Valsalvæ prædictionem. Nam erat quidem in sinistro aliqua sanguinis effusi portio; sed quæ a dextero illuc defluxisse videretur. In hoc enim non modo fuit multo major copia atri sanguinis, & concreti, sed & magnus unde hæc extiterat, hiatus, quasi aliquis rudior cultro ad latus externum demisso corporis Striati, & Thalami nervi Optici, utrumque horum super Fornicem, & tertium ventriculum revolvisset. Cætera quæ ad viam attinent sanguinis qui ex ore fluxerat, satis habes apud Valsalvam (5) indicata.

17. Cur e magis resolutio brachio maluerint Medici sanguinem mitti, an ob rationem ejus similem, quam, ut in Sepulchreto (6) habes, sequebatur Baglivus, an ob alias, haud facile dixerim. Necdum erant Valsalvæ observationes, quibus pondus addit Aretæi (7) præcepto, & doctrinæ: *resolutæ in apoplectico partes considerandæ sunt, inquit, in sinistrone, an in dextro latere resolutio sit: a salubribus enim partibus (ut dicere mox est) sanguinem haurire oportet; hac enim sanguis facile delabitur: hac etiam a lafis partibus materia derivatur, id est a læso cerebri hemisphærio; quippe quod sano corporis lateri, non resolutio, ipse docuerat*

(1) Epist. 11.

(2) Epist. 2. n. 9. 11. 13. 15. 17.

(3) n. 2. 11. 14.

(4) Tract. de Aure c. 2. n. 14. in fin.

(5) Ibid.

(6) in Addit. ad. cit. 2. Sect. Obf. 13.

(7) De Morb. Acut. Cur. l. 1. c. 4.

respondere, ut ejus locus, alibi (1) a me productus, ostendit. De præcepto autem, & doctrina quæ modo Aretæi verbis proposuimus, Cl. Oederus (2) ita sentit, ut præceptum quidem probabile existimet, rationemque illam primam, quod e sani brachii venis facilius sanguis effluat, quam e venis resoluti, ultro illustret, atque confirmet: rationem autem alteram, quamvis Valsalvæ observationibus, quas veras agnoscit, subnixam, ob id unum respuat, quod vulgata quoque nitatur de derivatione doctrina, quam docte utique, & nervose quoad posset impugnandam ipse susceperat. Quapropter ut ex aliis Præstantium Virorum Observationibus, ita ex una etiam Pauli Salani consequi, negavit, quod pro ea doctrina consequi Valsalvæ, & mihi (3) visum erat. Sed cum tanta humanitate suam a me diffensionem conjungit, ut inurbanus mihi viderer, nisi ejus judicio permitterem hæc pauca, quæ dicam. Veriti sumus Valsalva & ego id quod Salanus vidit, casui tribuere, quando cum aliis tum quas Valsalva indicavit, tum quas omitti a me, dixi, observationibus congruere, animadvertimus, & cum ratione quoque, siquidem brachii dexteri venæ cum Jugulari Interna dextera magis, quam sinistri, communicant, id est sua depletione magis videntur favere depletioni illius Jugularis, & quod consequitur, venarum quæ a dexteris cerebri partibus in dextero influunt Sinus: e brachiis autem sanguinem misisse Salanum, intelligi satis posse, existimavimus, cum in sermone a Valsalva, & a me de hemiplexia instituto, de nullo alio loco secandæ venæ sermo fiat. Interea illud mihi ab Humanissimo Viro non negatum iri crediderim, ut cum Gravissimo Medic. & Mathes. Professore Segnero, ejus Præside (4) *communi opinioni, quia in ea periculi omnino nihil est, in inhæream* circa ea quæ *Auctores fideles de electione venarum in morbis secundarum attulerunt, non plena certitudine, magna tamen probabilitate*. Sed ad propositam dissectionem ut redeam; quæres fortasse, num præter nos alii in ejusmodi res inciderint, & hemiplexiæ internam causam in opposito, non in eodem cerebri latere deprehenderint. Ego vero qui ante Valsalvam id viderint quidem, sed quasi fortuitum neglexerint, Wepferum alias (5) & Baglivum indicavi (6). Postea vero quam Valsalvæ observatio vulgata est, idem conspexisse plures, non dubito: aliquos: scio (7). Intra enim eundem annum quo in muliere illa Veneta de qua initio dictum est (8), Valsalvæ doctrinam confirmavi cum Patavium forte venissem, certior sum factus, idem quod in illa, hic quoque nuper in viro compertum esse, nisi quod cavum in opposito resolutioni hemisphærio sibi a sanguine paratum, hunc inter meninges quidem, Tenui perrupta, sed non in ventriculum pariter, alioquin proximum, effuderat. Vix hoc acceperam, cum Venetiis litteræ, quas adhuc servo, allatæ sunt, quibus mihi Alexander Bonis doctus Medicus, & spectatus Amicus quæ ipse tum viderat, significabat, Monachum inter concionandum apoplexia correptum sicut intra horas, quibus dehinc vixit, haud amplius quatuor manum dumtaxat sinistram moveret, habuisse in sinistro cerebri ventriculo tres, minimum, uncias concreti sanguinis, parietes autem ejusdem ventriculi dilaceratos, cum dexter esset integer, nihilque præter exiguam sanguinis portionem contineret, quæ illuc e sinistro per disruptum Lucidum septum transierat. Hic ille Sacer Orator est, superiore Epistola (9) designatus, de quo ipse, paulo post Venetias reversus, illud insuper cognovi, cum plures jam dies a concionando abstinuisset propterea quia se minus bene habere querebatur, eo demum quo obiit die suis confirmasse, nunquam

(1) Epist. Anat. 13. n. 17.

(2) Dissert. de Deriv. & Revuls. per. V. S. §. 29.

(3) Epist. modo indic. n. 24.

(4) in Epist. Dissert. citatæ subnexa.

(5) Epist. Anat. 13. n. 22.

(6) Adde quæ infra Epist. 11. n. 10.

(7) Vid. quæ mox n. 18.

(8) n. 2.

(9) n. 23.

se melius, quam tum valuisse, itaque erectum atque alacrem ascendisse in locum superiorem ad eam concionem incipiendam quam minime erat absoluturus. Venit tunc mihi in mentem Attali regis (1), cum Bæotos ad societatem Romanorum Thebis hortaretur, in ipsa concione intermortui sic ut haud multo post expiraverit: non tamen horis, sed diebus interjectis; nam (2) ager Thebis Pergamum advectus, mortuus est, altero, & septuagesimo anno: quæ ætas, cum infirmis viribus conjuncta, minus vehementi obnoxium reddidit apoplexiæ; si Livii est fragmentum illud quod initio libri XXXIII. legebatur in vetusto codice Bambergensi. Sic enim habet: *Attalus primus verba fecit. Orsus... segnior (lege senior) jam & infirmior, quam ut contentionem dicendi sustineret, obmutuit, & concidit... parte membrorum captus: nec vitæ præsens periculum vis morbi attulisse, sed membrorum debilitatem visa est.* Monachus autem ille neque major quinquaginta annis, & viribus, eo præsertim die maxime confirmatis, cum ad sanguinis plenitudinem, quam facies, totiusque corporis habitus ostendebant, dicendi contentio accessisset, vehementi apoplexia in media concione prehensus est, citoque confectus, secundum ea quæ superioribus Litteris (3), & paulo ante his ipsis quoque (4) exposita sunt.

18. Intelligis eorum memor quæ alias (5) scripsi, in apoplexiæ interna causa & exitu me non ætatem modo, sed & alia attendere. Septuagenarius quidem erat, sed *eufarcus* faber quidam ferrarius (6) quem apoplecticis insultus, dextero toto latere resolutio, occidit sexta die. Causa tamen reperta est in atro sanguine, qui ex turgente Laterali Carotidis arteriæ sinistro ramo, eoque disrupto, late effusus, hemisphærium cerebri sinistrum totum undique ad ventriculorum usque penetralia vitiaverat. Huc alia accesserant quæ longum esset describere. Sed non omittendus est immanis tumor, reni sinistro adhærens, magna sanguinis copia plenus, nec sine substantia quadam *lamellatim sibi incumbente*, ut suspicionem movere possit aneurysmatis in ramo quodam Emulgentis arteriæ, cui minus alterum (velut supra (7), de Ramazzino verba facientes, coniecimus) in Laterali Carotidis ramo illo responderet. Verum qualiscunque is esset tumor, illud certe negari non debet, pressam ab ipso incumbente arteriam Aortam minus sanguinis admittere potuisse, plusque ideo ad dilatandum aliquod, & denique perumpendum cerebri vas, sursum contendisse. Hæc igitur si nobis in apoplectico quopiam nota sit inferioris arteriæ compressio; non faciet magna quantumvis ætas, ne apoplexiam esse posse a sanguine, inficiemur. Sua quoque in Legato illo Danico de quo supra (8) mentio injecta est, alia aliqua fuerit dispositio, jungenda cum jecinore *ad indurationem inclinante*. Natus enim annos quatuor & sexaginta improvisa resolutione sinistri lateris, & mox apoplexia correptus, hora octava vivere desiit, citius videlicet quam in Fabro, multi sanguinis effusione facta. Habuit autem præter hydatides in plexu Choroide plurimas, in ventriculo cerebri dextero *ultra quatuor uncias sanguinis grumosi, unde cavitas illa mire dissoluta fuit.* Illud quoque interea velim animadvertas, observationem hanc utramque, si resolutum hinc latus spectes, inde vero læsum oppositum in cerebro hemisphærium, cum Valsalvæ observationibus omnino congruere. Quibuscum alias pariter congruentis reperies, interque illas viri (9), qui etsi jam senium attigerat temporamento erat tamen, & arte olim, & recentibus in victu erratis ad sanguineam apoplexiam dispositus. Verum alia scire fortasse avebis,

(1) apud Livium Hist. l. 37.

(2) l. 33.

(3) n. 23.

(4) n. 12.

(5) Epist. 2. n. 14.

(6) Act. Helvet. Vol. 1.

(7) n. 8.

(8) n. 12.

(9) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 3.

primum videlicet, unde sit, ut in iis ferme omnibus exemplis quæ his, & superioribus Litteris sive ex Valsalvæ observatione, sive ex nostra, sive ex aliena descripsimus, aut indicavimus, ne iis quidem omiſſis duobus, quorum alterum ex illius, alterum ex nostra, in Epistola Anatomica XIII. (1) proposuimus; ut in iis igitur ferme omnibus, præsertim vero in quibus illa quidem præter naturam cava memorantur, aut non obscuro indicio conjicienda significantur, quæ intra cava sanguis collectus, aut e quibus effusus fuerit, ea fere aut in corpore Striato, aut in Thalamo nervi Optici, aut in utroque, aut juxta alterutrum, aut etiam utrumque, & tunc quoque non raro cum utriusque, aut alterutrius perforatione, & dilaceratione comperta fuerint: deinde cur semel quidem, ut apud Wepferum (2), per lobum anteriorem cerebri ad frontem usque producta, nunquam per posteriorem ad ipsum occiput: & denique cum illa exempla sint ad quindecim; cur in decem illa cava fuerint a dextris; in duobus a dextris, & a sinistris; in tribus duntaxat, a sinistris. Profecto aut his in rebus, etsi a primo fecus videatur, magnam sibi partem casus vindicat, aut, si multo longior accurate descriptarum observationum series hæc ita ut plurimum se habere, ostenderit; causæ in cerebri structura, aut in ejus intimorum vasorum distributione erunt perquirendæ, ut puta si circa eas quæ dictæ sunt, sedes aut plura, aut amplioris diametri vascula ferrentur. Sic aliquando cum Striata corpora assulatim secundum horizontem perfecarem, animadvertisse memini in singulorum externo anteriore latere quandam quasi foveolam, per quam sanguiferum vas meabat manifestissimum: alias autem, oblique & lente secando, ostendisse in eodem latere plura parallela inter se, & crassiora quam alibi, fila rubicunda, id est vasa sanguifera. Accedere huc videtur minor ob ipsam proximam ventriculorum cavitatem, in horum parietum perforatione resistantia. Cum vero ob hæc, aliave istiusmodi eorum causam conjeceris quæ primo, & secundo loco quærebas; de tertio (3) minus eris fortasse sollicitus, cum attenderis, dexterarum plerasque partes corporis esse ut plurimum in frequentiori motu consuevisse, quam sinistras, & quod consequitur, vasa quoque non illarum modo, sed & cæterarum quæ a dextris sunt, ob communicationes, consensusque laborare magis, & dilatari solita esse.

19. Super Valsalvæ autem jam toties commemoratis, & confirmatis observationibus, si resolutæ sunt corporis sinistrae partes; ad dexterarum cerebri vitium esse: si dexteræ; ad sinistras, non puto, esse plura quæ ex me quæras. Nosti enim quæ de hujus rei tum Explicatoribus antiquis, & novis, tum exceptionibus quibusdam, tum additionibus, tum aliis cujusque modi ad eam spectantibus, habebam dicere, ea me ferme omnia in eam quam paulo ante memoravi, Epistolam Anatomicam (4) conjecisse, ut non attineat hic iterare. Unum tantummodo, aut alterum ad prima illa duo capita possum adjicere. Nam si forte legas, quod ad Explicatores illos antiquos spectat, Casp. Hoffmannum (5) hæc scribentem: *Fuit hac ante Galenum Aretæi sententia, . . . quam Cossius Jatroſophiſta, problem. 41. ſequitur. Th. a Veiga . . . nominat etiam Haly Abbatem, & Felicem, quos non vidi. Imo, quis ſit ille Felix, nescio: ſi hæc, inquam legas; nolim ſuſpiceris omiſſum a me eſſe in eo Felice Explicatorem quendam perantiquum, & cum Aretæo, ac Caſſio nominandum. Iſte enim Felix, Hoffmanno ignotus, nimirum eſt hic idem Caſſius, quippe Caſſius Felix quibusdam dictus, ut cognoscere poteris vel ex Lindenio Renovato (6). Ad exceptiones autem illud ſpectat, aut certe ad illuſ-*

(1) n. 19. & 25.

(2) Sepulchret. Sect. hac 2. Obf. 18.

(3) Vid. tamen Epist. 11. n. 12. imo Epist. 62. n. 7. 9. 11.

(4) 13. ab n. 14. ad 27.

(5) Comm. in Galen. de ul. part. I. 10.

(6) &c.

(6) De Scriptis Medic. l. I. Vid. *Cassius Felix*.

trationem doctrinæ illius a Valsalva confirmatæ, quod etsi ubi alterum latus corporis est resolutum, vitium si organicum sit, & sub sensum cadat, in opposita cerebri parte est; non tamen vicissim consequitur quotiescunque ejusmodi vitium in cerebri alterutra parte est, oppositum corporis latus esse resolutum: eadem enim ratione fieri potest, ut hoc minime tunc sequatur, qua interdum fit, ut vitiato utrinque cerebro, neutrum tamen latus corporis sit paralyticum; si-ve quod ea vitia sine repentina cerebri laceratione, aut compressione sint facta, si-ve alia de causa, quam in ejusmodi observationes incidentes, quærere, atque exponere conabimur. Nunc his suum in locum dilatis, cæteras quæ ad apoplexiam sanguineam attinent, proponamus.

20. VIR senectuti jam propior, ex apoplexia, non continuo ille quidem, sed plures post dies interierat: qui hemiplecticus esset, an non, pro certo scire non potui; nedum quæ ante apoplexiam pati consuevisset: hæc tantum accepi, cum apoplecticus decumberet, respirationem non difficilem, pulsus validos habuisse. CADAVER Theatro datum est sub finem Januarii A. 1731. Viscera diligenter perlustrata, nihil in Ventre; in Thorace autem quæ ad res præter naturam attineant, aut alicui videri possint attinere, habuerunt hæc. Pulmones erant undique pleuræ annexi. Cor pingue adeo, in homine aliquin non obeso, ut ab anteriore facie inspectans, nihil videres, nisi pinguedinem. Venæ Coronariæ valvula omni ex parte sic affixa, eademque sic foraminulis pertusa, ut in XV. Epistola Anatomica (1) descripta est. Novissime arteria Vertebralis sinistra ex ipso Aortæ arcu inter sinistras Carotidem, Subclaviamque profecta: quam cum inde, non ex Subclavia, ut solet, enatam, in Theatro ostenderem, monui, hinc etiam fortasse hujus hominis apoplexiam aliqua ex parte repetendam videri posse. Aliquot post diebus, ut Exercitationum requirit ordo, cum ibidem Cranium referaretur, inveni, atque ostendi sanguinem effusum ad selibræ inter meningem Crassam, & Tenuem, vel potius inter Crassam, & membranulam quandam alteram, Arachnoidem puta: quæ membranula, ibi facta crassiuscula, cum effuso sanguine, anteriori ossis temporis sinistri regioni, eique viciniæ respondebat. Præterea in Falce propemodum media os erat, ejus processus duplicatura interceptum, limbo inferiori propius, & secundum longitudine positum, tres digitos transversos, eoque amplius longum, sesquidigitum ferme altum, mediocriter crassum, idque inæqualiter; cum enim in toto ipso ambitu esset tenue, imo in utroque extremo in simplex videretur stratum ex parallelis ossis fibræ desinere; dextera, sinistraque facie, & præsertim altera, in grandes quasi bullas protuberabat, ut melius conspici apud me potest; nam adhuc servo, obductum, ut erat, undique arctissime adhærente Falcis membrana. Denique Carotidum quæ ad basim cerebri sunt, posterior ramus dexter æquo erat crassior; sinister pertenuis, neque cum iis ramis conjunctus qui ab arteria sunt in quam conveniunt Vertebrales. Quorum illud etsi in aliis interdum vidi, atque adeo in altero quod tunc consuecibamus, hydropici cerebro, tenuitatem autem hanc tantam alterius, aut utriusque multo sæpius, nullam denique cum ramis de quibus dictum est, conjunctionem fortasse nonnunquam; tamen hæc quoque tibi volui significare, ut intelligeres, siquid præterea adnotatione aliqua esset dignum, me non fuisse prætermisurum.

21. De cæteris, in iisque de pulmonibus pleuræ undique adhærentibus sine respirationis difficultate, erit alibi (2) scribendi locus. Illud tui permolestè, cum tantum os in Falce offendi, ex nemine sciri potuisse, qua de re is homo conqueretur annis qui apoplexiam præcesserunt. Ex quo enim Franciscus Antonius Catus Anatomicus Neapolitanus non ita contemnendus, ut ignotus esse debuerit

his, quantum video, omnibus, qui de Medicis, aut Anatomicis Scriptoribus egerunt, sicut primam in muliere quadam revera bipartiti uteri dissectionem tradidit (1), sic minus coepit A. 1557. (2) Falcis in *durum os* ex parte aliqua *degenerantis* observationem proponere, alias etiam quas Botallus (3) deinceps, Hornius (4), Scheidius (5), Wepferus (6), Cheseldenus (7), Vaterus (8), Gohlius (9), Mayerus (10), atque alii plures, quorum aliquos mox nominabo, ediderunt, easque insuper quas Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Historiæ, & Commentaria (11) exhibent, omnes perlegi: nec tamen meminisse videor ossis quod supra descriptum æquaret: si paucas in tanto numero Falces excipias, in quarum una *os latum quatuor digitos* fuisse, indicavit Riolanus, (12), & quam Volckamerus, (13) invenit *ad dimidiam sui longitudinem penitus ossæam*, præsertim vero quam in Theatro hoc nostro Anatomico *ossæam omnino* vidit Offredum (14), cui parem vidisse crederes Henr. Albertum Nicola (15) nisi *idem observasse*, adderet, Volckamerum, *simile* autem Offredum; ut dubites, de tota Falce, an de magna hujus parte intelligas, cum se *omnino ossæam* ait deprehendisse: nec sine aliqua ejusmodi dubitatione sis, cum quandam legas observationem, in qua vel ea vox *omnino* desideratur. Cæterum quod scire avebam de isto viro in quo illud a me os inventum est, neminem esse potuisse qui diceret, non ideo ægre tuli quia putarem, aut putem, inde magnum ipsi aliquod incommodum extitisse, nisi forte aut ponderis, aut distractionis sensum aliquem credere malimus; imo quia cupiebam id ipsum mea observatione confirmare quod ex plerorumque eorum quos nominavi, aut silentio, aut diserta etiam naratione collegeram, nisi ossa in Falce, aut ad Falcem, aut alibi in meningibus incrementa intra eum quidem magnitudinis, & ponderis modum quo ad hoc tempus invenerunt, nisi, inquam, ita facta, & posita sint, ut meninges pungant, nullum fere solita esse per se gravius malum, sed ne doloris quidem assiduum sensum inducere: ut videndum propter hæc censeam, an Volckameri, & Offredi, aliæque ejusmodi observationes quibusdam repugnent ex usibus Falci adscriptis.

22. Nec tamen negaverim, ejusmodi, aut alia ossa præter naturam aut genita, aut etiam aucta, posse interdum morbis capitis internis, & apoplexia nominatim, si aliæ accedant causæ, occasionem præbere. Nam primum in fene Tridentino (16), quem levi non ita pridem apoplectico insultu affectum, gravissimus alter, cum hora vix una a sumpto cathartico medicamento alvum exoneraret, puncto temporis confecerat, non modo ligamentum inter os Sacrum, & Ischium, ut in Adversariis scriptum est III. (17) osseum factum deprehendi, sed & ossiculum intra ipsam cordis substantiam eo loco vidi quem altera Mitralis valvula obteggit, modica illud crassitudine, sed longum adeo, ut transversum pollicem superaret: arteriæ autem Magnæ internam faciem crebris hic illic ossis bracteolis opertam; ut si capitis rimari abdita licuisset, quam simillimum veri sit, ibi quoque ossa alia me fuisse reperturum. Deinde in pluribus apoplecticis senibus cerebri vasorum tunicas reapse offendi non uno in loco ab ossis innatis frustulis rigidas, præfer-

(1) Ifagog. Anat. c. 20.

(2) Ibid. c. 3.

(3) Obs. Anat. 2.

(4) Annot. ad eand.

(5) Dissert. de duob. ossiculis in Apoplect.

(6) Exercit. de loco aff. in Apopl.

(7) The Anat. of the hum. body Tab. XI.

(8) Abr. in Diss. qua Osteogenia &c. in Procem. & in Progr. quo Observ. Calculor. &c.

(9) apud eund. in cit. Progr.

(10) Commenc. Litter. A. 1731. Specim. 42. n. 2.

(11) A. 1711. 1713. 1734. & 1706.

(12) c. 32. Comment. in Galen. de Ossib.

(13) Eph. N. C. Dec. 1. A. 6. Obs. 71.

(14) Earund. Dec. 2. A. 1. Obs. 127.

(15) Dec. Obs. illustr. Anat. Obs. 5.

(16) de quo Epist. 43. n. 28.

(17) Animad. 45.

tm Carotidum qua ad latera Sellæ Equinæ tantopere se inflectunt. In ejusmodi sane capitibus id præter naturam Cortellius (1) viderat, cum perinde ac si nihil nisi secundum naturam maxime se habens proponeret, in earum *cavitate* arteriarum, *qua attingunt glandulam* Pituitariam, *duo intus notatione digna, & a nemine hæcenus observata contineri*, scripsit; primumque esse, *quia sunt cellule quadam exiguae*; alterum, *quod sint officula quadam parva* (qualia num postea Riolano (2) quoque imposuere?) *eorum instar, quæ ad articulos digitorum reperiuntur sigmoidea* (sesamoidea) *appellata: .... sed non solum in hac parte arterias in se officula continere, verum etiam in aliis, ut experientia ipsa hæcenus probavit: quod quidem, inquit, factum fuisse puto non sine maxima Naturæ providentia, quæ perpetuo curat eas apertas quodammodo, & elevatas esse, ut dilatationem sustinere valeant.* Ego vero cum alibi, tum præsertim in cerebro ita moderatam esse naturam video quæ ad sanguinis attinent circumitionem, ut siquid tamen morbi vi oriatur quod sanguinis aut ingressum, aut egressum magis quam constitutum sit, moretur, eoque motum tardiozem faciat, non sine detrimento sit: quorum illud arteriæ quoque efficiunt, se ob innata ossa minus constringere, & urgere sanguinem valentes, hoc autem quidquid aut venosorum alveorum arctat diametrum, aut quædam quasi diverticula his adimit, in quæ pro re nata redundantis sanguinis pars quadantenus cedat. Sic quoniam in seniorum calvariis accrescens ossea substantia minora quædam occæcat foramina, ut puta, quemadmodum alibi (3) indicavi, quæ Occipitales venas cum Lateralibus sinibus communicare antea sinebant; hinc etiam fieri, existimo, ut plures ætate illa cerebri sint morbis obnoxii. Venosos autem alveos arctare non unius generis causæ queunt: in his, si Scheidium (4) audimus, officula in Falce innascentia, ipsam videlicet suo pondere aliquatenus deorsum trahendo, atque tendendo, unde sinus longitudinalis . . . falci continuus, ea imprimis parte angustior redditus regurgitanti sanguini non sufficientem transitum concedit. Quod si credibile est, ab altero Scheidii officulorum pondere suo, licet exiguo, esse præstitum; tanto id credibilius erit ab nostro, quanto ut magnitudine, sic & pondere superabat.

23. Ejusmodi tamen coarctationem ut exciperet illa intra cranium sanguinis effusio quam ipse in apoplectica sua invenit, merito censet, *necessum fuisse, ut sanguis tunc aliqua de causa copiosior influxerit.* Idem nos quoque in apoplectico nostro censemus, eoque facilius quod majori impetu sanguis in cerebri arterias ferebatur. Cum enim ad eum impetum moderandum & harum tunicarum, ut supra etiam (5) dixi, tenuiores sint creatæ, eoque minus ad urgendum sanguinem aptæ; & anastomoses ad illum impetum retundendum inter Carotides, ac Vertebrales institutæ, & harum utræque priusquam ad cerebrum accedant, non semel inflexæ, illud insuper quod mecum velim animadvertas, additum est, ne præter Carotides, Vertebrales quoque arteriæ ab ipso Aortæ arcu existerent, ad quem videlicet tanto impetu sanguis a proximo corde alliditur, ut is frequentissimus esse soleat aneurysmatum locus, sed ex Subclaviis demum proficiscerentur. Atqui sinistra Vertebralis, non ex Subclavia, sed ex ipso Magnæ arteriæ arcu in nostro apoplectico nascebatur, in eam autem cum socia consuebat arteriam, quæ amplam quidem, ut dixi, cum dextera Carotide, nullam cum sinistra anastomosim habebat, ut impetum sanguinis quanto magis per illam, tanto per hanc minus, imo nullo modo infringeret. Majori igitur impetu per sinistram partem cerebri sanguis excurrerebat; ut minime mirari oporteat: si tenuissimorum vasorum tunicis ab eo latere sensim magis, magisque infirmatis, auctaque cum osse de quo loquimur,

(1) Miscell. Medic. Dec. 1. c. 7.

(3) Epist. Anat. 4. n. 11.

(2) Animad. in Bartholin. Anat. I. de Venis c. 2. in fin.

(4) Diff. supra ad n. 21. cit. quæst. 4. & 5.

(5) n. 9.

Longitudinalis sinus coarctatione, sanguis denique non modo a sinistris, sed etiam ad anteriora effusus sit, quippe unde in eam Sinus partem debebat pergere, cui parti impedimentum objiciebatur. Non sum nescius, ab aliis quoque, imo & a me alias (1) eandem Vertebralem arteriam ex Magnæ arcu enatam in nonnullis repertam esse, qui obnoxii morbis capitis essent, an non, nec scire ipse potui, nec ab illis memini adnotatum. Idemque de ampla anastomosi Basilæ arteriæ cum alterutra Carotide, nulla cum altera dictum puta. Officulum autem in quodam viro, nunquam propterea de catitis dolore quæsto, superiori Longitudinalis sinus parti innatum esse, scio (2), quem sinum inde premi, arctarique debuisse, intelligo. Sed hæc simul omnia, ut in nostro, reperta fuisse, non recordor. Et de hoc quidem Apoplectico hæcenus.

24. BONONIENSIS puer, quatuordecim annos natus, capillis nigris, a lumbricis vexari solitus, & facile, sive corpus exerceret, sive ad ignem consideret, profusione sanguinis per nares obnoxius, idemque spiritum vini paulo sæpius bibens, quam conveniret illa præsertim ætate, repente ex alacri, & vivido sine ulla, quæ quidem appareret, causa tardiusculus, & obtusior factus, paucis post diebus, cum mane pristina illa comitate, & alacritate inter suos versatus, etiam in prandio, fuisset, inventus est postea in lecto fusus, quem vomitu fordidaverat, manibus caput, ut si ipso laboraret, subinde comprimens, sine loquela, & paulo post sine motu. Accersitus Medicus venam secari jubet, unde meliuscule habere visus est. Spiritus quoque salis ammoniaci tum ad nares admotus est, tum paucas ad guttas exhibitus. Mox in priorem resolutionem torporemque relabitur sic tamen ut quæ dicantur, aliquando intelligere certis ex nutibus videatur: pulsus est humilis, atque intermittens, prava respiratio, aliqua ad os spuma. Quas ob res cucurbitulæ imperantur: has cum in dorso defixas non sensisset, feminibus adhibitas adeo sensit, ut non modo nescio quid inclamaret, sed & manu illas amovere tentaret. Verum iis quæ novissime dicta sunt, malis perstantibus, prioribus autem illis mox redeuntibus, hora noctis circiter nona vivere desit.

CADAVER postridie, qui dies fuit X. Kal. Januariæ A. 1703. inspicientes, furas, & posteriora femorum, aliasque in quas jacuerat, partes a sanguine qui eo decubuerat, multum livere animadvertimus. Capitis etiam, quod unum dissectui, cum integumenta inciderem, atque diducerem, plus sanguinis, quam solet, ejusque nigrioris, & fluidioris, effluxit. Ejusmodi sanguinis perpauca dumtaxat guttulæ in sinu Falcis repertæ sunt, cætera vacuo. In ventriculis lateralibus, & tertio feri copia aliqua. At sub cerebello, cujus æquo mollior est visa substantia, in medio ferme, atrum concretum sanguinem inveni ad duo circiter cochlearia.

25. Si hæc historia ut a me olim inter primas memoriæ causa scripta est, ita nunc tibi primo loco descripta esset; plura ad ipsam haberes adnotata tum quod ad ultimam hanc alacritatem & ad curationem spectat, tum quod ad dissectionem. Quæ quoniam antea partim in hac Epistola (3), partim in superiore (4) posita sunt, nihil attinet hic iterare. Satis est admonere, si quid discriminis inter hanc historiam, atqueque inter hujus generis alibi propositas, velut eam quæ est in Epistolis Anatomicis (5); rationem quarendam esse in loco, tempore, modo, ac copia sanguinis circa cerebellum effusi, & hac quidem cum cranii, & cerebelli magnitudine quæ pro varia ætate varia est, comparata. Hæc autem historia extremo hoc loco posita est, ut quemadmodum cæteræ, sic ipsa quoque responderet ordine quo ad ejus fieri posset, historiis apoplexiæ sanguinæ ex Valsalva desumptis. Verum quia non tantum ab effuso sanguine, sed etiam a remorato, & coacervato in cerebri vasis ea esse potest

(1) Epist. 15. n. 22. & Epist. 56. n. 10.
& 21.

(2) *Commerc. Litter. A.* 1737. Hebd. 34.

(3) n. 2.

(4) n. 21. & seqq.

(5) XIII. n. 23.

apoplexia; idcirco prius quam finem faciamus, hujus quoque generis exemplum accipito.

25. PETRUS FASOLATUS Sculptor Patavinus, anno exacto sexagesimo primo, habitior adhuc, nullique incommodo valetudinis obnoxius, illa eadem tempestate, atque adeo postridie quam Tita (1), mortuus est ad hunc modum. Nullum tulerat laborem; nullis, quibus alias cæteroquin pluries, agitarus fuerat curis, nulla de re questus erat. Imo cum plene cœnasset; abundare enim solebat in alimentis; & maturius solito lectum se petere velle, dixisset, ac periisset; duabus postquam petierat, horis ab uxore, quæ una dormiebat, forte expergefacta, non solum jam mortuus, sed frigidus, inventus est ita uti se primum in lecto composuerat.

POSTRIDIE, dum Capitis integumenta inciduntur, dum cranium circumsectum attollitur, multum effluit sanguinis. Hujus tamen nihil fuerat intra calvariam effusum: nihil usquam incerebri, aut cerebelli substantia, quæ ad tactum quoque ita se habebat, ut secundum naturam solet, nihil, inquam, ruptum, nihil vitiatum. Aqua in Lateralibus ventriculis ferme limpida; nec ea multa: cujus pars aliqua etiam a lateribus cerebelli integri, ut dixi, an ex vertebrarum tubo? effluere visa est. Verum fluidi sanguinis tanta copia, quantam nunquam antea intra cranium, vidisse meminerant, vasa omnia tum circum cerebrum, tum intra cerebrum distendebat, ut vel quædam vascula, quæ tenuissima esse consueverunt, magnopere turgida (2) animadverterim.

Iussi nihilominus Thoracem quoque aperiri. Pulmones; etsi ad costas valide annexus erat sinister; sani erant tamen. Pinguedinis color in mediastino fuscus; credidi a sanguine in minimis vasculis restitante. In pericardio cruenta aqua, neque ita multa. Cor magnum, vasis suis propriis, & auriculis sanguine turgidis: qui grumofus prodiit, dum cor, ut diligentius extra cadaver examinarem, a vasis majoribus amputabatur: grumofus quoque atque ater fuit in ventriculis cordis, nec tamen plurimus. Valvula Mitralis dextera alba: albæ quoque Semilunarium nonnullæ; sed illa multo, hæ paulo duriores, quam soleant: in utriusque tamen natura membranæ in naturam quasi ligamenti degeneraverat. In medioposteriore cordis facie membranula quædam alba extabat, quasi ruptæ hydatidis vestigium. Exterius quoque per auriculam dexteram maculæ albæ. Cæterum arteria Magna, atque alia, quantum inspicere potui, vasa secundum naturam se habebant.

27. Me non præterit, videri posse tibi ad syncopen fortasse potius quam ad apoplexiam, fuisse hanc mortem referendam, spectanti videlicet, præter hujus celeritatem, tum citam, vel ea tempestate, & in lecto, refrigerationem, tum quæ in corde adnotata sunt. Verum; ut ab his ultimis incipiamus, atque cum tanta illa sanguinis copia quæ intra cranium inventa est, comparemus; his sane cordis vitiis quæ exposita sunt, haud raro conspiciamus aliquanto majora in iis etiam in quibus ne levis quidem animæ defectio, nedum vehementissima syncope, acciderit. Illius modi autem abundantia sanguinis intra calvariam, quoniam in nullo præterea alio vidisse memini, effici apoplexiam, & Galenus docuit (3) hoc pacto apoplexias provenire, scribens, *multo nimirum sanguine in principium animantis confertim irruente*, nec Petrus Salius (4) qui de apoplexia a sanguine primus, ut superioribus Litteris (5) memoravi, peculiare caput conscripsit, fere aliter hanc fieri, intellexit, quam *ex cerebri venarum, arteriarum, sinuumque nimia sanguinis repletionem, cujus ratione facta confusio confusior, unde spirituum non tantum transi-*

(1) Vid. supra n. 11.

(4) Ibid.

(2) Vid. etiam Epist. 60. n. 12.

(5) n. 1.

(3) Vid. apud Saliū de Affect. partic. c. 2.

tus prohibeatur, sed etiam & ipsi strangulentur & suffocentur; sit in causa, ut subito motus & sensus una cum detentione principum facultatum amittatur: sicque vera & exacta succedat apoplexia. Et sane tantum sanguinis in omnibus quæ cranium complectitur, vasis congeri non potuit, quin cum hinc ossa circumstarent, quæ nihil omnino cederent, inde vero mollis cerebri, & cerebelli substantia, non modo hanc intus, forisque vehementissime compresserit, sed etiam coarctatis vasculis sub sensum non cadentibus, motum ipsum sanguinis, & quæ sine hoc nulla est, spirituum secretionem interceperit. Hæc autem videntur accidere cerebello non posse, ut alias (1) scripsimus, sine cita respirationis, & motus cordis sufflamine, id est sine celeri morte, & hac, si ita mavis, a syncope, sed quæ a capite, non a corde, provenerit, aut si a corde quoque ob eam quæ dicta sunt, vitia, tamen a capite multo potius, quam a corde. Ubi vero syncope est, undecunque hæc sit, non est cur citam refrigerationem miremur; quamquam illam potius caloris imminutionem fuisse, crediderim, quæ frigus calenti mulieri visa est: Huiusmodi autem syncopes, quas potissimum indicasse videtur Herophilus (2), cum *repentinam mortem, nulla ex manifesta causa venientem, fieri*, inquit, *paralyti cordis*, si apoplexias vocabis a cerebello; me quidem iudice, non valde errabis: quod enim in reliquo corpore apoplexia facit quæ a cerebro est, id in corde facit quæ est a cerebello, utrobique autem quæ utrinque est, qualem istam fuisse, censeo, quando causam utrumque illorum comprimentem spectavi, nec ulla incommoda præcessisse inveni ex illis quæ syncopen quæ ab ipso corde, aut proximis vasis est, solent antecedere.

28. Quod si forte ajas, nulla quoque ex iis incommodis adnotata esse quæ sæpe præcedunt apoplexiam; equidem fatebor: sed simul contendam, id minus oblatre mihi, non ab organico cerebri, aut cerebelli vitio hanc apoplexiam repetenti, sed ad congestum constipatumque in vasis utriusque sanguinem referenti. Homo sanguine abundabat, quod habitus corporis, & plenioris, victus consuetudo satis ostendunt. Cœnatus plene, citius quam solebat, decumbit, id est tanto graviore ventriculo comprimit arteriam Magnam, sanguinem ad inferiora ducentem, ut major ejus copia petat superiora, eoque etiam major, quod ipse, in decubitu, corporis situs quanto est opportunior ascensui sanguinis ad superiora, tanto est incommodior regressui ad inferiora, veluti etiam antea (3) comprobatum est. Quod si non ipsum Aortæ truncum distentus ventriculus premit; at ramos premit tum suos, tum alios ab ipsa ortos, & motui obstat diaphragmatis, ut minus facilis respiratio, minus quoque facilis sanguinis a capite reditionem efficiat. Ad memoriam nunc voca quæ natura instituerit, ut minore impetu, & quod consequitur: celeritate, & copia sanguis in cerebrum ferretur: quorum sunt pleraque a nobis supra (4) commemorata. Sic enim melius intelliges, tanto facilius, iis omnibus positis quæ modo dicebamus, congestionis sanguinis ibi esse periculum, quanto magis hoc natura voluit declinare. Quod si una aliqua ex illis rebus quas natura vel ab ortu ipso instituit, mutata, ut cum sanguis ob brevius iter majori cum impetu ad cerebrum pervenit, quemadmodum in iis qui brevior sunt collo (*parvicolles* Cælius (5) vocabat) propterea sanguinæ obnoxiiis apoplexiæ, facile accidunt in cerebri vasis disruptiones, non modo sanguineis congestiones; quanto hæc facilius contingent, cum repente in homine qualem descripsimus, plures simul res mutabuntur! Ad eas enim quas diximus, hanc etiam adde, quæ ex illis colligitur & Ridleyi, & nostris animadversionibus olim indicatis (6), & ab Sinuum quibusdam quasi diverticulis, & duplicationibus,

(1) Epist. 2. n. 24.

(2) apud Cæl. Aurelian. Chronic. l. 2. c. 1.

(3) n. 13.

(4) n. 23.

(5) l. 2. cit. paulo supra, c. 12.

(6) Advers. 6. Anim. 6.

& situ præsertim in cranii basi repetitis. Cum enim hæc omnia, atque alia, quibus & insignis illa adjicienda est ad initium Internæ venæ Jugularis dilatatio, eo spectent, ut tardius e cerebro sanguis redeat; tum vero multo magis augmentur, ut tunc dictum est, certæ quædam causæ tarditatis ab ipso cranii positu in supino corporis situ, eoque major congectionibus sanguinis occasio datur, unde etiam repetenda causa est, ut opinor, cur qui propter illius difficiliorem motum sive a crassitudine, & lentore, sive a plenitudine ea reductus difficultas sit, repente moriuntur, eorum plures in lecto mortui inveniantur.

29. At enim, inquires, cur in isto homine cum eadem etiam antea essent, non idem tamen antea contigit, quamvis & plene cœnasset toties, & nonnunquam certe maturius pariter cubuisset? Nimirum quia antea erant quidem pleraque eadem, sed non omnia. Nec vero vaforum tantummodo robur dico, quod in dies magis magisque in senibus enervatur, sed etiam, atque adeo potissimum tempestatem illam dico, cujus vi tot alii tam crebro per eos dies de improvviso rapiebantur. Nam post frigus non modo hyeme, sed & eo qui præcesserat, autumnus, & eo quod successerat, vere diuturna, & rara continuatione protractum, calor tunc primum, & is non gradatim, sed totus simul se extulerat, ut repente propterea se expandente sanguine, perinde esset ac si vasa, hujus quasi duplicata improvviso copia distenderentur. Quod cum superius (1) jam satis explicaverimus, hic repetere non est opus.

30. Præstat, siquæ præter eas quas subinde his duabus Epistolis indicavimus, Observationes prodierunt, ad sanguineam apoplexiam pertinentes, eas quoque tibi significare, non omnes quidem, sed quæ in præsentī memoriæ occurrunt. In Principum personis tres suppetunt, duæ quæ ex Dionisio in Lipsiensibus Eruditorum Actis (2) memorantur, a sanguine in ventriculos cerebri effuso, tertia quæ in Commercio Litterario (3), a sanguinis in illius venis, & arteriis congectione, ob quam totum sub Tenui meninge cerebrum lividum erat, & turgidum. Ad duas illas priores attinet quæ de opilionis uxore legitur in Actis (4) Cæsareæ Academiæ, & duæ fortasse, quas Dominicus Gagliardus (5) attigit, altera in sene obeso, & vix colli vestigium habente, vini spiritui nimis dedito, altera in alio ob suppressum per adstringentes pulveres sanguinem e naribus profluentem: una autem certe, quippe ab eo qui refert, habita, in Presbytero plethorico, qui dum capitis diuturno dolori opem a Medico peteret, inter loquendum repente corruit mortuus ita, ut frustra ille scalpellum statim educeret ad sanguinem mittendum; hoc cerebri Laterales ventriculos quam maxime repletos invenit. Is Medicus fuit Vir Doctissimus Jo Bapt. Molinarius; cujus egregium de Apoplexia Specimen (6) si quo tempore has ad te scribebam Epistolas, extitisset; non hoc unum, quod hic addo, ex eodem laudassem. Et hæc quidem Observationes post Sepulchreti editionem alteram prodierunt. Ante illam autem una inter cæteras, in qua etsi apoplexia ab externa causa fuit; ob hanc tamen ipsam digna est quæ minime prætermittatur. Quis enim facile putasset, agrestem puerum ab irato ludimagistro vertice prehensum, & celeri tractu cum impetu, & succussu quodam ad se raptum, ob id unum apoplecticum factum iri, & nocte proxima obituro? Slevogtius (7) tamen vidit, causamque comperit. Scilicet in prehensio vertice pericranium a periostio avulsam, sanguinem per Crassiorem meningem late expansum, & ex vasis quæ hanc ad subjecta alligant, disruptis copiam sanguinis intra lobos cerebri in ventriculos usque effusumprehendit.

(1) n. 13.

(2) A. 1711. M. Septembr.

(3) A. 1744. Hebdom. 3. n. 2.

(4) Tom. 3. Obs. 121.

(5) Dell' Infermo Istruito. P. 2. Veglia 22 & 25.

(6) Part. 2. S. I. n. 9.

(7) Diss. de Dura Matre §. 14.

Habes igitur hanc quoque accessionem ad illa quæ de sanguinea apoplexia pollicitus fueram. Ea si tibi neque inutilia, neque ingrata fuisse, intellexero; alacrius deinceps ad alia pergam. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA IV.

Agitur de Apoplexia Serosa.

CUM celebrem illam Apoplexiæ divisionem in Sanguineam, & Serosam non improbandam esse, scripsimus in earum quas ad te misimus Epistolarum II. (1), minime nos fugiebat quid Viros cum inter veteres, tum inter recentiores doctissimos ab agnoscenda Serosa Apoplexia contineret. Nec vero nos ii sumus qui quotiescunque intra apoplectici calvariam aqua invenitur, continuo ab hac ejus morbum repetendum esse, existimemus. Quin ultro permittimus, ut ex illis quas hujus generis proferemus seu Valsalvæ, seu nostris dissectionibus quot malueris, tot alio censeas attinere; modo hæc vicissim largiariis primum quod ex Varolio tibi in ea Epistola (2) descripsimus, *in ventriculis cerebri apoplecticorum non reperiri majorem excrementorum copiam; quam communiter in omnibus aliis*, id ut ipsi in iis quos forte incidit, usuvenerit; in non paucis multo secus se habere: deinde eam aquam, etsi morbum in quibusdam non faciat, augere tamen, eoque a Medicis neque ignorandam esse, neque negligendam: novissime vel paucam interdum, non modo multam, posse, nec una ratione, ipsam apoplexiæ causam esse, quod suis quidem locis subinde ostendere non omittam. Quæ omnia si attenderis; præclare intelliges, ut opinor, & cur divisionem illam Apoplexiæ retinuerim, & qua mente ad te tot, & tam varias mittam historias, ab illis, ut soleo, initio ducto quas in Valsalvæ schedis inveni.

2. VALERIUS ZANIUS quis fuerit, cum aliunde, tum certe ex nostra Valsalvæ Vita non ignoras. Nunc de illo alia quæ ad rem præsentem spectant, accipies eo diligentius adnotata, quod sæpe, atque adeo pene quotidie apud ipsum Valsalva erat. Zanii patrem apoplexia; patrum, septuagenario majorem, vesicæ lapis abstulerat. Ipse habitu corporis obeso, carnibus mollibus, collo toroso, & brevi, facie valde rubente, vitæ sedentariæ, & assiduæ litterarum studiis, in lauta, ut Nobiles viri solent, victus ratione, deditus, quadragesimo exacto anno, calculis tentari cœpit, quos excernebat, simulque falsæ salivæ copia, quæ postea dentes omnes e suis alveolis excussit. Cum annum ageret sexagesimum primum, defecit ea salivæ excretio, dolores autem vexare interdum cœperunt, caput gravantes. Circa annum tandem, quem non complevit, sexagesimum tertium, postquam solemne dierum quadraginta jejunium; id quod annis superioribus dubiæ valetudinis causa non fecerat; religiose servaverat, queri incepit de dolore in mingendo: qui postea factus est acerbior, atque ut plurimum periodicus. Nam singulis fere mensibus, aliquando etiam crebrius post multam aquæ urinæ excretionem sub hujus finem recurrebat, cum mingendi difficultate conjunctus, diesque aliquot perstabat. Quibus accefferunt, post animi affectiones, dolores, caput gravantes, & his novissime sensus hebetudo, motusque debilitas in parte corporis dextera. Autumno adveniente, œdemate pedes intumuerunt: quorum dexter, cute erosa, ingentem copiam emisit feri limpidi, quod ignis calore concrefcens, ovi

albumen referebat. Ab hac tanta feri excretionē adeo non levatus est æger, ut contra etiam in pejus rueret. Nam primum factus est somniculosus: deinde, hyemali accedente solstitio, austroque flante, sine loquela inventus est, parte autem dextera fere immobili; neque enim, nisi acrius vellicata, movebatur, idque etiam leviter. Et a sumptis quidem guttis pluribus spiritus salis ammoniaci loqui iterum potuit, & dexteram partem quali expedite movere: sed quadrante horæ interjecto, aphonía iterum captus est, sic tamen, ut omnia quæ dicerentur, se intelligere, ostenderet; imo interdum verbum etiam aliquod, sed cum conatu, & submissa voce, proferret. Quinto tandem ab affectione ejusmodi apoplectica die, vivendi finem fecit. VENTRE aperto, aere turgens ventriculus, renes molliores, sani tamen, & sana item vesica invenitur; quanquam lapidem continebat, parvæ pullæ ovum æquantem, forma ad ovalem, sed depressam, accedente, superficie valde aspera, colore autem, non albicante, ut in patruo, sed subrufo. Thorace recluso, pulmones, nisi quod rubebant, secundum naturam reperti sunt: cor magnum, in ejusque dextro ventriculo leve concretionis polyposæ inchoamentum; sanguis enim ita erat fluidus, ut paulo ante cum forte ramus iliacus secaretur, non secus atque ex vivente homine, erumperet. Cranium exsecto, Crassa meninx apparuit corrugata, sub Tenui autem intra cerebri sulcos stagnans serum adeo limpidum, ut ante hujus meningis sectionem, vitrum pellucidum repræsentaret. Ejus copia feri major in dextero, quam in sinistro cerebri hemisphærio esse videbatur. Ejusmodi quoque serum, in majoribus ventriculis compertum est ad uncias duas, & hoc quidem falso erat sapore. Et si vero ex eo omni sero quod intra cranium fuit, non multum, sinceri præsertim, colligi potuit; in tres tamen partes divisum est: quarum ea quæ igni est imposita, in auras tota abiit; altera, admixto spiritu salis ammoniaci & levi agitata commotione est, & nonnihil sanguinis, quod ei forte inerat, brevi ad fundum præcipitavit; tertia vero a spiritu vitrioli nullam passâ turbationem. Cæterum in ventriculo dextero plexus Choroides vesiculam habuit avellanæ magnitudine, cum in sinistro parvas haberet. Arteriæ denique tum Carotides, tum Vertebrales interiore in tunica ubique corpuscula ostendebant disjecta, alba, firma; sed non eadem firmitudine omnia, pleraque enim ad cartilagineam, aliqua damtaxat, ad osseam accedebant.

3. Duplici potissimum morbo afflictus est Zanias, utroque, ut videtur, hæreditario. Sed quod ad lapidem vesicæ attinet, videbimus alio loco (1). Nunc tantum quod ad eam attinet, quamvis imperfectam qua confectus est, apoplexiem. Hujus causam Valsalva in effuso sero indagandam sibi existimavit. Et olim quidem, sicut ex schedis ipsius didici, multa, & varia sibi tentanda constituerat circa apoplexiæ causam: utrum ea induci arte possit, injiciendo in arterias bestiarum Carotides has, aut illas res: utrum, iis ligatis arteriis, animal sentire pergat: utrum apoplecticorum hominum sanguis ab aliorum differat, & qua in re: denique serum quod sæpe intra eorum calvariam effusum est, qua in re peccet, & quid inter ipsum, atque illud discrimen sit quod intra eam sæpe etiam in dolore capitis effusum invenitur. Vides quomodo hoc serum in Zanio examinare conatus sit, nec *concrescibile* ad ignem, quale nonnulli putant, & quale ex pede emanarat antea, invenerit. At simul intelligis, quam sit diligenter curandum, ne quid habeat admixtum; facile enim aliquid sanguinis inter dissecandum admiscetur: præsertim vero quam longa requiratur tentaminum series, & quam caute, solerterque collecta. Dum hæc desideratur, si conjecturis uti licet, atque id quod est manifestius, attendere, non incredibile est, ab ejusdemmodi

fero tum dolorem capitis fieri, tum apoplexiam, sed pro varia copia, & acrimonia illum, aut hanc, & hanc denique post illum. Sic habes in sepulchreto (1), Matronam hemicranie diu obnoxiam apoplexia postremo sublatam, in cujus cranio inventæ sunt *aquæ flavescentis*, *mediocriter salitæ*, *libræ medicinales circiter quinque*. Hanc Matronam cum Zanio compara: utrumque autem cum Viro cujus pariter ut capitis dolores primum, deinde apoplexiam, sic circum cerebrum, & in cerebro aquam descripsimus Epistola I. (2). Nec quia in ejus aqua falsedo, quæ in duobus prioribus adnotata est, omittatur, credibilis est, defuisse, quam perquisitam non esse. Nec quod ea copia qua in Matrona fuit, in eorum neutro fuit, idcirco proposita conjectura abjicienda est prius, quam proximam historiam perlegas, & quæ ad ipsam adnotabimus.

4. PUBLICUS Bononiæ Juris Professor, cujus faciei color ruber ad plumbeum vergens, ætas autem anni circiter sexaginta, questus ad mensem de stomachi si-ve debilitate quadam, si-ve dolore, quo ejus vires adeo infirmabantur, ut in ambulatione vel brevi sæpius quiescere cogeretur; quiete enim levabatur; cum forte die quarto post primam Lunæ Martii quadraturam, flante austro, in amplissima federet Basilica Sancti Petronii, repente cum incondito ululatu, & peculiari quadam corporis contorsione cecidit. Facies multum livebat, spuma circa os erat, ex alvo fæces prodibant, nullus edebatur motus. Itaque intra horulam mortuus est. PAULO post mortem facies pallescit; tamen post horas viginti quatuor livor aliquis tum pone aures, tum nonnullis aliis corporis locis adhuc apparebat. Dum e Cranio cerebrum eximebatur, mediocri serum copia exhibat. Vasa cerebri sanguifera non valde turgida: ad nonnullorum autem latus erat concretio feri *gelatinosa*. Meninx Tenuis facile separabatur. Cerebrum universum valde flaccidum, & colore quasi diluto, in lateralibus ventriculis serum habebat copia vix notatu digna, sapore autem falso.

Thorace aperto, pulmones conspecti sunt quasi atramento tincti; a pleura tamen soluti. In pericardio cum justa aquæ copia cor flaccidum, nihilque in hujus ventriculis adnotatione dignum. Prope ipsum arteria Magna nonnullas offeas exiguas habebat squamas.

5. Ventrem non inspexit Valsalva, credo quia illam stomachi ut æger vocabat, affectionem censuerit ad cordis flacciditatem pertinuisse, cum stomachi nomine in pluribus nostrarum civitatum imam anteriorem thoracis regionem ægri soleant, ignari anatomes, designare. Ejusmodi cor sanguinem celerius præsertim, ut in ambulatione, affluentem videtur non multum sane promovere potuisse: ad eandemque cordis infirmitatem attinuit fortasse ater ille pulmonum color. Ut ut est; apoplexia quæ hominem sustulit tam brevi spatio, quippe flaccido & corde, & cerebro minus resistere valentem, oriri potuit ab sero illo, paucos quidem, sed falso, nimirum vellicante meningem Tenuem, qua etiam ventriculi convectiuntur, ut propterea insultus initium fuerit epileptici instar, qui mox in apoplecticum degeneraverit. *Non est enim inconveniens, unum eundemque humorem modo apoplexiam, modo epilepsiam inducere, quando quotidie observatur, epileptico- rum plerosque a superveniente apoplexia e medio tolli, ut vere scribit Martianus (3), ubi non modo convulsivos motus omnes a stimolata facultate dependere, sed & illud docet, Hippocratem impossibile esse existimavisse, cerebrum non convelli, dum ab illa materia acri irritatur: & sane in eo quem enarrat, vetustissimi Scriptoris loco diserte scriptum est, Apoplexiam fieri, si quidem cerebrum rodatur, inde enim & mens desipit (id est, ut recte Martianus explicat, non intelligit,) & cerebrum convellit, ac distrahit totum hominem. Vides igitur, non esse a veri similitudine*

(1) l. 1. Sect. 2. Obs. 45.

(2) n. 4.

(3) Annot. in l. Hippocr. de Gland. vers. 103.

alienum quod de sententia tantorum Virorum existimamus, a sero vel pauco, modo irritans sit, fieri apoplexiam posse, convulsione videlicet, & quod consequitur, constrictione meatuum cerebri, illam irritationem excipiente. Secundum hæc scis, qua ego ratione explicari posse, credam, quatuor, aut quinque perbreves fere Valsalvæ historias, quas sine ulla adnotatione protinus subijciam. Sive enim cum sero non pauco, ut in duabus earum primis, neque perfectam apoplexiam, neque celerrimam mortem conjunctam legeris, sive cum perpauco modo eadem, ut in tertia, modo omnino opposita, ut in reliquis duabus, inveneris; me in his quidem omnibus non tam feri copiam, aut paucitatem spectare, credes, quam aliam in aliis ejusdem falsedinem, & acrimoniam conjicere.

6. VIR gracilis, annos quadraginta natus, febre acuta laborabat. Circa nonum diem de nocte amittit loquendi facultatem. Interrogatus nullum dat intelligendi signum. In artubus omnibus levis dumtaxat movendi, sentiendique facultas remanebat. Facies rubra non erat. Tandem circa diem moritur decimum tertium. CEREBRUM inventum est secundum naturam se habens; nisi quod inter ipsum, & meninges stagnabat serum, & hoc ventriculi quoque erant pleni.

7. VIR alter annorum sexaginta, coloris subflavi, ulcera in tibiis diu pertulerat. Iis ferme exsiccatis, aphonia corripitur cum omnium sensuum torpore atque hebetudine, & postridie moritur. SERUM inter meninges, Spinalis medullæ, & cerebri, in hujusque ventriculis compertum est.

8. MULIER, furda jam antea, pridie Kal. Januarii movendi facultatem amisit, & pulsum eodem die. Toto corpore frigida erat; nisi quod pars sinistra, in superioribus præsertim, aliquem retinebat teporem. Modo citius, modo tardius respirabat: sæpius autem facilem, & promptam habebat respirationem; tardam autem & querulam expirationem. Sic triduum vixit. IN CADAVERE sanguis omnis fluidus fuit. In Cerebri ventriculis crassioris feri paulum.

9. FŒMINA annum agens quinquagesimum septimum, febrili frigore corripitur, cui calor cum siti, sensuque toto corpore doloris, & debilitatis succedit. Febris bis quotidie iisdem symptomatibus invadit: quin etiam, secundo die pulsus inæqualiter intermittit; sed tertio intermissio cessat. His diebus multæ erant urinæ, & sanorum similes: quarum, progrediente morbo, copia imminuitur. Quinto, & sexto die febris non bis, sed ter recurrit, multumque affligit difficili respiratione, dolore capitis, ingenti siti, aridissima lingua, boni tamen coloris. Nocte quæ finis erat diei sexti, mulier bene dormit: mane, ut lectus reconcinnetur, surgit, tuncque, ipsa fatente, vires perstant. Febris, quæ matutino tempore aliis diebus ingruerat, non redit: dolor capitis omnino evanuerat: ægra jam sibi ex morbo evasisse videbatur: pulsus prementibus digitis bene resistebat: facies tamen quiddam habebat cadaverosi. Prandium recte sumpsit; major tamen solito erat sitis. Deinde cum muliere quadam alacriter loquitur. Vix hæc mulier discefferat, cum rediens in cubiculum filia mortuam invenit. Lectus urina madebat. CADAVERIS cutis ferme tota purpureis, ad dorsum præsertim, & in cunctis artubus, maculis rubescebat. Ventre aperto, ventriculus parvus, intestina, & renes florido sanguine nonnihil turgentia, flaccidus lien, fellis vesicula cum pauca bile reperiuntur. In Thorace pulmones pleuræ nusquam adhærentes, turgidi, nigris maculis distincti, a tergo sanguine rubebant. Cordis ventriculus dexter exiguam polyposam concretionem habebat. Cæterum hic, & ubique sanguis erat valde fluidus. Cranio exsecto, dum cerebrum a Spinali medulla dividebatur, crassius emanavit serum. Circa Tenuem meningem *gelatinosa* erat concretio; in ventriculis feri paululum. Cerebrum ipsum nonnihil flaccidum.

10. Etli constitueram inter has quinque Valsalvæ historias nihil interjicere; tamen facere non possum quin paulisper tecum mirer inexpectatam post tantam mor-

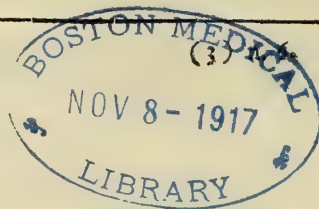
bi remissionem, mulieris mortem. Namque, ut illum fatear non magni modo, atque acuti, sed maligni etiam, ut vocant, non obscuras notas habuisse; cum ea tamen malignitate non valde convenire videntur vires illæ quæ in foemina jam morti proxima describuntur. Attamen si omnia, ut par est, perpendamus, erant alia quæ ægræ Medicum, quicumque is fuerit, admonerent, ne remissioni isti fideret, imo contra ut morbum tanto magis suspectum haberet. Melior facta erat mulier. Sed quid erat illa solito major sitis? quid in facie, semper nobis attendenda, aliquid cadaverosi? quid denique, & quibus præcedentibus faustis indiciis, ex ægræ corpore nuper exierat, ut tanta ista mutatio non præter rationem videretur? Nimirum prava illa materia quæ antea hic illic, irritando, turbas dederat, unam in sedem corporis, eamque præstantissimam, cogeatur, cerebrum. Non illa fuerat percorticem Peruvianum, qui necdum ea tempestate adversus ejusmodi febres in usu erat, opportune correctæ, aut sufflaminata: cujus vi corticis quosdam quasi opoplecticos ex maligna febre insultus, ea per circuitus redeunte, procul dubio, ut in aliis qui inde perierunt, redituros, nos feliciter ante occupavisse meminimus cum in Nobilissimo Comite M. Antonio Trento, tum in S. R. E. Cardinali Eminentissimo Jo. Francisco Barbado Episcopo Patavino. Sed hæc alias (1). Nunc, quoniam materia quæ irritando, & convellendo propositæ mulieris cerebrum, mortem attulit, dubitare potes, an pauca fuerit, quando non solum in ventriculis feri paululum, sed præter *gelatinosam* circa meningem Tenuem, concretionem, crassius quoque serum conspectum est quod, dum a Spinali medulla amputabatur cerebrum, emanavit fortasse ex proximo ventriculo quarto, nec prorsus absimili dubitatione caret historia altera Jureconfulti, quæ supra (2) tibi exposita est; accipe tandem historiam quintam, Valsalvæ, & mihi communem, Civis illius Bononienfis, de quo ob auditus gravitatem, hujusque causam mentio facta est in Epistola Anatomica VII. (3).

II. VIR erat annorum circiter septuaginta, facie pallida, auditu gravi, vertigini interdum, & virium languori obnoxius, tremulus præterea, id quod inde accidisse putabant, quod multos jam annos tractare consueverat argentum vivum, magnam denique habens enterocелеm in dextera scroti parte, cætera sanus adeo, & robustus, ut Veneri non secus atque adolescens, cum uxore melioris ætatis perstrenue operam daret. Quam & pridie ejus diei dederat, quo die cum alacer, & mente æque ac corpore vegetus, cum Viro gravi spatiatu esset, vix, sesquihora ex quo ab hoc discesserat, elapsa, in via mortuus inventus est. CADAVERIS artus superiores valde rigidos, & contractos animadvertimus, & levem adimas costas dexterarum etiam tum calorem; exactæ autem erant horæ ab obitu viginti quatuor. Ventrem non attigimus.

Thoracis viscera, & vasa diligenter inspeximus, & contrectavimus: sana omnia. In Capite adnotavimus os distortum in dexteram partem, ab eademque parte magnam quasi fugillationem, an ab ictu, cum in humum cecidit, an a sanguine illuc in mortuo ob capitis positum de fluente, pro certo scire non potuimus: sanguis utique fluidus passim inventus est; nihil autem in calvaria, aut intra hanc quod ei responderet fugillationi. Cerebrum mollius, flaccidius, decolor, in eoque paucillum feri magis inter amovendam Crassam meningem, quam in ventriculis, animadversum. In his plexus Choroides turgidis vesiculis, ut sæpe solent. In arteria autem Vertebrali sinistra, qua confluxui jam erat proxima, lamellæ parvulæ, aliæ tendineæ, aliæ cartilagineæ, aliæ osseæ naturam quadantenus referentes.

(1) Epist. 49. n. 30. 31.

(2) n. 4.

12. Si hæc ultima, aliaque seponas, quæ ut adjuvare apoplexiæ causas possint, in pluribus tamen non apoplecticis reperiuntur; nempe illud restabit paucillum feri, in cujus acrimoniam rejiceri queas convulsionis cerebri causam, cujus indicium cum distorto ore superiores artus præbuere adeo præter modum rigidi atque contracti.

Intra eos quindecim dies qui inciderunt in mensem Majum A. 1704. cum multis alios Bononienses de improvviso sustulerit apoplexia; minus mirum fuit hunc quoque hominem sustulisse vertigini interdum, & virium languori, tremori autem semper obnoxium, præterea qui id ætatis adeo intemperans esset in re venerea. Illud moleste fero, me nunc satis non meminisse, quæ ejus, & prægressæ tempestatis natura fuerit: quanquam cum is mensis esset quo sæpe in Italia se primum intendere levior hæctenus æstus solet; veri simile est, in eum Majum convenisse quædam illorum quæ de majo diximus (1) A. 1729. præsertim cum alios aliud atque hunc hominem, apoplexiæ genus interemerit, videlicet a sanguine intra calvariam effuso, in quibus Nobilissimus Bononiensis Senator fuit. Sed quoniam de ea tempestate nihilo plus Valsalva, quam ego, adnotatum reliquit; hoc omittemus, & nostras, ut facere instituimus, ejus Observationibus subjiciemus, a Viro Amplissimo initium ducentes.

13. JO. BAPTISTA ANGUISOLO Præsul meritissimus, statura magna, colore ad rubrum vergente, urinæ vitiis obnoxius, annum sexagesimum superaverat, cum A. 1707. antiquo cruris ulcere occluso, primum animi defectione in sua cymba correptus est; erat enim Venetiis, ibique datam a Pontifice Maximo legationem obibat; domi deinde in suo cubiculo cecidit sine causa; novissime prehensus est apoplexia ita ut Medici jam proximam mortem præfagirent. Sed cum hæc omnia contigissent circa medium Quintilem; non ante medium Sextilem defecit. Illi interea medicamenta quæ moverent alvum, ingesserunt; sanguinem e tallo, e cubito, e manu, e fronte miserunt; cuti quæ exulcerandi vim habent, imposuerunt: in vertice cucurbitulam defixerunt: spiritus quos vocant, aliaque id genus præbuerunt. Nunquam tamen obtinuerunt, ut æger loquendi, & dexteræ, quæ resolutæ erant, corporis partes movendi facultatem recuperaret. Inter hæc febris oborta est de genere putridarum: adversus quam Peruviano cortice usi sunt. Suspicio quoque facta est inflammationis thoracis. Postremo sub altera parte menti aliquid abscessit: quam partem scalpello aperuerunt paucis ante mortem diebus, nec multum fuit quod exivit. Stertore demum, qui etiam antea sæpe fuerat, ultimis illis diebus crescente, vivere desiit. Hæc ab ejus intimis omnia accepi, cum a me peterent, ut interesset dissectioni, quæ ab Rinaldiis patre & filio coram aliis Medicis peracta est. ABDOMINE inciso, & diducto, hepatis in convexa facie apparuit oblongis quasi striis distinctum ex rubro subfuscis, a superioribus ad inferiora pertinentibus, cætera sanum, nisi quod in sua vesicula tres, quatuorve habuit calculos, ut in prima quoque Epistola Anatomica (2) memoravi. Reliqua viscera prorsus erant secundum naturam; si urinariam vesicam excipias, quæ tamen quod esset in se contracta eo crassioribus fortasse quam revera esset, tunicis visa est. In Thoracis quoque visceribus nihil morbidum inventum est. Nam quod pulmones neque duros, neque turgidos, neque ad pleuram alligatos, in eo culpæ tamen aliqui non dubitarunt, quod ea facie nigricarent qua dorsum tangebant, nempe id immerito factum censui, mecumque ipse censebis, ut qui id commune esse cadaveribus pene omnibus, sicuti vel olim Christophorus Guarinonius (3) indicaverat, minime ignoras, eo sanguine videlicet mox ab interitu confluyente, quo in supino corpore pondus trahit. Dum Cranii integumenta detrahebantur, rubor

(1) Epist. 3. n. 11. & 13.

(2) n. 48.

(3) Vid. Sepulchr. l. 4. S. 1. in Addit. Obs. 8. & 13.

etiam tum est in pericranio animadversus qua cucurbitula defixa fuerat. Inter dissecandum cranium, ex ejus cavo aqua effluxit. Illo sublato, Crassaque meningē amota, sub altera passim ad cerebri anfractus cinerea quasi *gelatina* translucebat: vasa autem, cerebri, & cerebelli superficiem tenentia, aliquanto erant, quam soleant, sanguine turgidiora. In cerebri substantia nihil erat quod reprehenderes; nisi forte laxitas. Cæterum in ventriculis omnibus aquam vidi, nec tamen multam.

14. Cerebri, & cerebelli vasa, in hoc Præfule turgidiora, faciunt, ut duarum mihi rerum veniat in mentem. Quod supra (1) indicatum est, vel paucam aquam, modo irritans sit, apoplexiam asferre posse, eo nitebatur quod possit convellere, & quod consequitur, cerebri meatus constringere. Nunc velim, huc addas, tanto hanc constrictionem futuram esse perniciosiorem, quanto magis vel ab alia causa acciderit, ut ii meatus constricti ex parte jam sint, aut constringantur eodem tempore, puta a sanguine quo vasa omnia quæ intra cranium sunt, plus æquam distendantur. Hinc alterum colliges, quatenus accipiendum sit quod famigerati Medici docuerunt, inutilem, imo noxiam in serosa apoplexia esse venæ sectionem, & tam quidem noxiam, quam utilis est in sanguinea, secundum hæc Celsi (2) sententiam explicantes: *si omnia membra vehementer resoluta sunt, sanguinis detractio vel occidit vel liberat*. Equidem negandum non est, si ab aqua dumtaxat apoplexia sit; perinde esse hanc atque ascitem per venæ sectionem velle curare. Verum ubi factam ab aqua non multa constrictionem vasa distendens sanguis augeat; nonne constrictionem tuto minuet qui hunc detrahat?

15. Non est hic sermo de hydropē cerebri, in quo aqua plurima, sanguis paucus, & effusus; ut si hunc minuas, sub aquæ pondere vasa penitus conniveant, & languidam sanguinis circumitionem prorsus intercipient. Addendæ tunc sanguini sunt vires, & cerebri, ac meningum fibris non secus laxatis, ac quæ in aqua macerantur, robur quoad licet per illa ipsa externa, internaque remedia conciliandum est quæ in sanguinea apoplexia jure diximus (3) esse fugienda. Itaque sicuti ex malo corporis habitu apoplexia superveniat; non temere ad illud auxilii genus decurram, ex cujus abusu sæpe malus habitus, ex hoc autem ipsa interdum apoplexia suboritur; habes enim apud Zacutum (4), hanc a Galeno, atque Avicenna adnotatam post immodicam sanguinis educationem, quo denique & quædam Cl. Trewii (5) observatio referri potest. Neque eo decurram, siquis senex præsertim, ac debilis, & proprio aliquo capitis affectu, non ex consensu, laborans, ab incautis Medicis, quibus, cum potui, obstiti, ad aquas acidulas potandas missus; inde redux, apoplexia corripiatur: leges enim in Sepulchreto (6) observatione confirmatum quod conjectura significat, tunc *aqua plurima dilui cerebrum*. Sed contra ubi cum aqua turgentiam vasorum esse, conjeci; sanguinem mittere non distuli. Sic in Sacerdote Cive meo (cujus minorem fratrem, cum hæc scriberem, apoplexia sublato fuisse, accepi) obnoxio quotannis convulsivis hypochondriorum affectibus, ab hisque per dejectiones aquosas liberarii solito, cum anno 1711. hæceperissent quidem, sed mox substitissent, dolor autem caput gravans supervenisset, & huic accessisset repentinus mentis stupor, atque aphonia; ego statim atque accersitus sum, in cubito venam incidi jussi: ex qua sanguis adhuc fluebat cum loquendi facultatem recuperavit, ut vigorem quoque mentis postquam, cæteris quæ conveniebant, non omisis, sanguis iterum missus est eodem die. Me namque conjectura eo duxit, ut illius quidem feri, quod per intestina

(1) n. 5.

(2) De Medic. l. 3. c. 27.

(3) Epist. 3. n. 11. 12.

(4) De Medic. Princ. Hist. l. 1. hist. 5. in paraphr.

(5) in Act. Nat. Cur. Tom. 4. Obs. 136.

(6) l. 1. S. 2. Obs. 48.

exire non pergebat, partem aliquam intra cranium effusam esse, existimarem; sed tamen constrictis insuper, ut sæpe in ejusmodi convulsivis hypochondriorum affectionibus usuenit, sanguiferis in ventre vasis, illa propterea quæ ad cerebrum attinent, magis sanguine distendi; crederem. Sic in aliis quoque feci eodem exitu, sic etiam in plerisque eorum facturus quorum proximas subijciam historias, si ad eos forte advocatus essem, aut potius si præceps morbus tempus dedisset, ut quisquam ad eorum curationem advocaretur.

16. JUVENIS erat Venetus annos natus undetriginta, gibbus, bibosus, qui esculenta nescio quæ per urbem circumferens, infimæ plebi vendebat. Hoc dum faceret die quodam Octobris A. 1707. in ipsa via primum vacillavit, mox ibi cecidit, illico mortuus, livida facie, vino, quod biberat, per os, naresque simul cum sanguinolento humore, defluente. CADAVER cum Præcl. Santorino postridie inspicientes, brachia subrigida, & contracta, squallidum corporis habitum ac fœdum, & super hæc recentem in altero inguine bubonis cicatricem deprehendimus. Ventrem deinde incidimus: jecurque, & lienem magna; sed hunc flaccidiorum, illud paulo durius, & albidius invenimus. Pancreas quoque durius fuit. Ventriculus antrum, quod vocant, pylori deorsum versus sub ipso umbilico protendebat: Coli autem intestini pars illa quæ ventriculo subtendi solet, infra umbilicum per medium ventris secundum hujus longitudinem, valde angusta, descendebat. Multo quam hæc, magis ab naturali situ vertebræ omnes, quæ ab ima cervice ad os Sacrum pertinent, aberrabant. Nam totus, qui his duobus terminis interjicitur, Spinæ tractus sinistrorsum adeo curvabatur, ut curvaturæ medium ab recta linea quæ inter duos eos terminos ducta esset, transversos digitos plus septem distaret. Præterea erat Spinæ anterior facies ipsa quoque ita sinistrorsum conversa, ut posteriores vertebrarum processus dexterum propemodum Spinæ latus tenerent. Quo ex posito sequebatur, ut sinistra quoque costæ initiis suis Spinam a tergo operirent: inde autem antrorsum se continuo inflectentes, Spinæque latus complexæ, inter hoc, & se ipsas in thoracis cavo perangultæ fissuræ instar per totum id latus relinquebant. Hanc Spinæ flexuram descendens Aorta imitabatur arteria: nec dubium erat quin descriptus ventriculi, & Coli situs inde quoque magna ex parte occasione habuisset. Thoracis autem cavum quanto propterea & brevius, & angustius fuerit, facile intelligis. Nam etsi pectus multo convexius erat ad anteriora, quam soleat: multum tamen latitudinis sinistrarum costarum situs detrahebat: Spina autem, & sternum, quod segmentum annuli repræsentabat, quanto magis curva erant, tanto magis summum diaphragmatis fornicem supremis thoracis finibus propiorem faciebant; ut cordis, quod potius magnum erat, basis summa sui parte vix a jugulo tantillum distaret. In cordis, ventriculis sanguis paucus,isque concretus, in auriculâ autem dextera polyposa concretio, sed exigua. Pulmones antè passim, postèrè autem altero superiore lobo cum pleura connexi erant per tenues, mollesque membranas. Spuma erat in bronchiis, alicubi etiam rubescens, sed perpauca. Cæterum pulmones, Aspera arteria, & larynx sana. Calvaria, quæ crassa erat, subлата, & Duræ meningis Sinibus incisis, in eo qui Falcis dicitur, levissimam polyposam concretionem, in Laterali autem dextero coactum in grumos sanguinem conspeximus: quo & minora turgebant vasa, magis autem quæ dextera, eaque inferiore, cerebri parte per meningem Tenuem discurrebant. Sub hac meninge serum passim in cerebri anfractibus, ut ipsa propterea detrahentis manum tota facile sequeretur. Nihil autem feri ex Spinæ tubo defluxit, & paucum in Lateralibus ventriculis inventum est: quo tamen non tunc primum irrupisse, indicio erat pallor vasculorum tum quæ per ventriculorum parietes feruntur, tum quæ Choroides plexus efficiunt. In iis plexibus erant præterea vesiculæ aqua plenæ. Quod reliquum est, cerebrum, & cerebellum optime se habebant: nec modo

substantia non erant flaccida, sed longe, cerebrum præsertim, firmissima.

17. In tanta cordis, & cerebri propinquitate, tantaque ob arteriæ Magnæ inflexiones descensus sanguinis difficultate, mirum non fuisset, in biboso præsertim Juvene, si vas aliquod sanguiferum intra cranium esset disruptum. Minus igitur mirum est quod ad aquam sub Tenui meninge effusam vasorum distentio facile accesserit, per hanc repentium, & constrictionem adauxerit, ab aqua factam. Cur autem tanta cerebri firmitudo constrictioni non obstiterit saltem ne hominem puncto temporis interimeret, causam puto, si forte quæris, hanc esse potuisse, quod cum cerebri corticalis substantia minus soleat firma esse, quam medullaris, ex qua præsertim; quia cum sit in se conglobata, multo ampliores sui portiones offert dissecantibus; de cerebri firmitudine judicamus, quanto magis in hoc Juvene firma fuit medullaris, tanto major constrictione fuit corticalis, ut quæ hinc inter firmiorem medullarem substantiam, inde inter aquæ, & sanguinis compressionem media interjacebat. Vel quoniam cerebellum ob id ipsum quod multo maxima ex parte constat ex substantia corticali, minus firmum solet esse, quam cerebrum, & in hoc Juvene certe fuit; tu, si prior illa causa non placet, fac ita cogites, quanto magis sua firmitudine cerebrum obstitit compressioni, tanto minus obstare potuisse infirmius cerebellum. Cum enim ad cerebri molem effusa aqua, & sanguis distendens vasa, accessissent, neque cranii parietes, quippe ossei, quidquam cederent ipsum autem cerebrum ob suam illam firmitudinem minus sane, quam in alio homine, cecidisset; relinquebatur videlicet, ut maxima in cerebellum vis fieret, unde mortem esse quam celerrimam posse, alio loco (1) ostensum est.

18. Neque eo turbari te, velim, quod ab aqua antea irritationem, & quod ab hac sequitur, convulsionem; nunc vero compressionem deducam. Nam & convulsio, & compressio idem inferunt detrimentum constrictionis. Aqua autem cum ipsius naturam, & pondus spectamus, quin comprimat, dubitandum non est: cum vero acrimoniam; quin irriter, ac convellat. Itaque eadem aqua non raro potest & compressionem, & convulsionem inducere, comprimendo autem, aut convellendo, aut utrumque præstando, in tenuissimis vasculis sanguinem remorari, unde turgeant majora, & compressionem adaugeant. Secundum hæc nunc simul omnia convenientia, ut in hoc Juvene, cujus subrigida, & contracta brachia convulsionem quoque subindicarunt, alias non omnia, ut in Viro de quo statim verba faciam, in quo nullæ sunt animadversæ convulsionis notæ, causas poteris gravioris, aut non ita gravis, apoplexiæ, & celerioris, aut tardioris mortis conjicere.

19. STABULARIUS, prope annos sexaginta natus procerus, & obesus, quippe multum & comedere, & potare solitus, ter antea in Patavinum illatus fuerat Nosocomium, semel ob febres nec graves tamen, & breves, iterum ob apoplexiam, qua depulsa, dicefferat, tertium idque proxima ætate, ob thoracis inflammationem, quo tempore incontinentæ urinæ signa fuerant non obscura. Quartum denique illatus est ob secundam apoplexiam, sed eam mora, & incuria facile insanabilem factam. Nam Decembri jam medio, tempestate frigidissima eo anno, 1725. cum pridie non esset animadversus, postridie demum sub noctem in stabuli angulo apoplecticis inventus est, nudus in ea jacens lodice qua nudius tertius se involverat. Dextero brachio magis erat resolutum, caput attollebat, & conabatur si loqui posset. Servare tamen non potuerunt: nam sive a mora aqua acrior facta, sive mavis nova effusione aucta graviolem alterum insultum attulerit, sive sensim magis atque magis urgendo confecerit, decima ex quo hic inventus fuerat hora, intempesta nocte, vivendi finem fecit. MORTUI corpus diligen-

tissime, Studioforum quoque gratia Adolescentum, per aliquot dies a nobis perlustratum, hæc habuit adnotanda. Ventre patefacto, vesica urinaria statim, omentum vero non nisi quaesitum, se ostendit; totum enim inter ventriculum, & huic subiectum Colon intestinum latebat. Ventriculus valde contractus, mirum in ejusmodi homine vel post novissimam illam inediam; & sanus, nisi quod exterius in medio faciei posterioris tuberculum erat subrotundum, ventriculo tamen concolor quod sectum, ex eadem fieri substantia visum est, ex qua pleræque fibræ ventriculi. Tunc ad vesicam, quæ, Tenuibus intestinis fursum compulsis, ferme ad umbilicum usque se extendebat, oculos, manusque convertentes, totam pinguedine opertam, lotio autem distentam, ut mox ureteres pariter, & renes, deprehendimus. Hi quoque pinguedine obducti erant, eaque plurima, dura, ipsisque arctissime adhærente. Ambo exterius inæquali superficie, nec sine indicibus tum veteris, tum præsentis vitii ulcerosi, interius vero quanto majori, quam solent, cavea, tanto minus crassa circumcirca substantia, an quod sæpius remorata urina distendendo extenuasset? an potius ab erosione? ut subobscurè videbatur. Hæc omnia in rene dextero magis apparebant, qui & cellulam habuit mediocrem ex parte prominentem extrorsum, ex parte in renis substantia excavatam, humore urinæ simili plenam. Ureteres quoque etsi ambo erant ita amplificati, ut continuo exponam; tamen paulo minus sinister fuit, quam dexter. Hic enim qua ex rene prodibat, gallinaceum æquabat ovulum, in summo truncatum; reliqua autem parte propemodum tota Aortæ arteriæ truncum Iliacis proximum non paulo superabat, nisi quod prope suam in vesicam infertionem aliquantum se contrahebat, orificio autem extremo minimi apicem digiti vix admittebat. In tanta dilatatione erat insuper longior factus, ut excederet transversos digitos triginta, si extenderes; sæpius enim huc illuc ad angulum se inflectebat: quibus in locis interius a primo valvulis instrui videbatur; sed hæc species, cum in rectum extenderes, prorsus abibat. Cum latitudine, & longitudine creverat quoque crassitudo tunicarum; ut proclive mihi fuerit nonnulla de harum structura perspicere quæ non hic est opportunus describendi locus. Porro vesicæ etiam tunicæ erant crassiores factæ: ejusque fundus quibusdam in locis incipiebat quasi exulcerari. Hæc, & colis glans nuda? erat enim cutis qua contegi solet, retrorsum, quasi ut in paraphimosis, rejecta; & nescio quid obstaculi, non magno ab extrema glande intervallo, immisso specillo occurrentis, urethra autem a penis corporibus mox sejuncta, continuo sublata, fecerunt, ut hanc, initio a vesica ducto, ad finem usque aperirem, & diligentius examinarem: sed nihil vitii repertum est, si quasdam albidas, oblongasque excipias lineas, oblique ante alterum latus carunculæ Seminalis nonnihil extantes, duasque harum similes, quas trium circiter digitorum transversorum intervallo ab extremo urinario meatu deprehendi.

Sterno sublato, pulmones conspecti sunt utrinque ad dorsum concidentem, ut pinguißimum médiastinum omnino detectum relinquerent. Eorum dexter tota ferme laterali, & posteriore facie cum pleura arctissime cohærebat: Sic & cordis universa superficies cum pericardio, & superficies item auriculæ dexteræ; arctius tamen ventriculus dexter, quam sinister. In utroque horum sanguis ater, & picem ferme liquidam referens; sed is liquidam magis qui ater quoque profluxerat plurimus, cum vena Cava ad septum Transversum incisa est. Arteriæ Carotides, per collum scandentes, valde amplæ. Sed Aorta ipsa, & quidquid sciens omisi vasorum, aut viscerum, ut silentio indicare soleo, secundum naturam se habebant: quin & muscoli erant bene rubicundi, nec colore solum, sed & mole elegantes. Cerebrum denique dissecuri septimo ab interitu die. Totum tamen valde notabili præditum duritie inveni; cum cerebellum esset mediocri firmitudine; aqua autem copia non modica intra cranium fuisset. Nam præterquam quod cerebelli lamellas potui nullo negotio diducere, reapse aqua ex cranio effluerat a cervicibus

amputato, & dum ferra circum secaretur, effluebat, & sub Tenui meninge adhuc inerat; & non pauca denique in Lateralibus ventriculis, me cerebrum, ut sæpius soleo, in sua sede secante, deprehensa est. Sic autem facere solitus sum tum ad naturalem partium sedem, ac positum certius cognoscendum, ut jam olim adnotavi in Adversariis (1), quod & postea alii secuti sunt, & Majores indicarant, ut opinor, cum sæpe cerebrum nobis non modo e cranioeductum, sed & cranio insidens, dissectum pinxere: tum etiam ne si forte effusa aqua, aut fluidus sanguis ventriculis insit; contrectato, & multifariam dimoto cerebro, abruptoque Infundibulo, aut locum mutet, aut magna ex parte elabatur. Quin etiam ne ex ipsis Sinibus sanguis non concretus, amputatis venis Jugularibus, aut Cava, Superiore præsertim, effluat, a capite dissectionem incipere ejusmodi adhuc integrorum, corporum quandocunque licet, institui; non semper autem licet, aut ob alia commodum est, ut neque in hoc fuit. Minusque propterea miratus sum, quod Sinus omnes, & Receptacula quæ sunt ad Equinam sellam, inania fuerint. Vasa tamen quæ per Tenuem meningem discurrent, iusto turgidiora conspexi, plus tamen fero, & aere, ut videbatur, quam sanguine. Sed ad ventriculos ut redeam; in Septi interjecti duplicatura inveni paucillum aquæ, in Choroidibus autem plexibus, qui diluto colore non erant, vesiculas plures, eadem plenas. Inverso tandem cerebro, posteriores ambos Carotidum arteriarum ramos, qui ut plurimum quidem sunt perexiles, adeo dilatatos animadverti, ut si ita forent a natura, vix eorum Willisiana delineatio (2) esset digna reprehensione. Nec minus dilatati erant qui cum ipsis communicant ramuli, ab ea arteria emissi in quam confluunt Vertebrales. Sed præterea ramulorum eorum sinister quodam loco, & Vertebralis quoque sinistra prope eum confluentem albicabant. Quorum vasorum utrumque cum propterea aperuissem; corpusculum ibi inveni album, crassiusculum, subdum, & jam ferme cartilagineum, quod ex illorum facie interiore cum introrsum protuberaret, non poterat cavum ex parte non obturare; nam vasis utriusque exterior facies æqualis erat, neque ibi ullo modo prominebat: itaque hoc vitium non ad ossificationes tantummodo, sed ad interiores quoque vasorum excrescentias attinere quodammodo videbatur. Novissime dum Pituitariam glandulam educere vellem ex sua sede; a levi ejus compressione mucus prodiit pellucidus, subflavus, cum eo quid ad osculum uteri est, nisi quod non ita erat tenax, comparandus, pro mole glandulæ non paucus: quem in mucum abiisse crederes non modicam ejus glandulæ partem; nam exigua hujus, & informis restabat portio, eaque tactus, & visus judicio secundum naturam; glandulæ autem reliquum, ejusque Appendix nusquam apparebant. Cæterum Infundibulum, quod paulo ante amputaveram, quantum extrinsecus aspiciendo visum fuerat, non fecus se habebat, quam soleat.

20. Quo prolixior historia fuit, eo breviores erunt adnotationes. Nam de vitiis quæ in renibus, ureteribus, vesica, urethra descripsimus, erit alias, (3) loquendi locus. Hoc unum hic satis est ex ipsis colligere, quod facile ad mortem attinuit. Cum fortasse vel plus multo quam solebat homo bibisset, humoris autem epoti vel minus quam consueverat, per cutis invisibilia foramina, tempestate frigidissima prohibente, emanasset, urinæ autem viæ, & receptacula, in sopito, & mox apoplectico eo etiam minus se contrahentia, quo minus ob descripta vitia sentire, & constringere se poterant, jam magna vi lotii distenta essent, neque ars hoc educeret tum quia abdominis pinguedo vesicæ tumorem animadvertere, tum quia nota urinæ incontinentia hunc suspicari, non sinebat; ob hæc omnia factum crediderem, ut cum feri potulenti quo sanguis redundabat, nihil

(1) VI. Anim. 10.

(2) Cerebr. Anat. Fig. 1.

(3) Epist. 42. n. 19. 20.

amplius recipere, quippe distentissima, urinaria instrumenta possent; quod reliquum erat, in cerebrum aut irruerit, aut destillaverit, sicque hominem confecerit. Cur autem cerebrum potissimum inundaverit, ex apoplexia, quæ olim præcefferat, intelligas licet, quemadmodum etiam ex arteriarum illuc spectantium, & fortasse ex glandulæ quoque Pituitariæ vitio, quorum ab altero quid detrimenti impendere possit, alibi (1) subindicatum est, ab altero autem infra (2) indicabitur. Porro auriculæ cordis dexteræ cohæsiō cum pericardio facile potuit efficere, ne illa impellendo in cor sanguini quantum ab natura institutum est, subserviret, eoque hic minus expedite tum a cæteris partibus, tum a cerebro remearet. Cæterum illius auriculæ, & cordis cum pericardio, & pulmonis dexteri cum pleura arctior cohæsiō, tunc ortum habuisse credenda est quando thoracis inflammatio superiore ætate hominem afflixit; quanquam de ejus pulsibus, & respiratione post illud tempus nihil certi scire potui; tunc autem fuerant quales in ejusmodi inflammationibus solent. Illud denique huic historiæ addendum est, post biennium eodem mense Decembri hujus hominis fratrem, pariter obesum, ipsum quoque ab apoplexia periisse. Ejus pulmones pleuræ annexos, Aortam vero arteriam in thorace passim osseam fuisse, retulerunt. Quod facile credidi; nam ejusdem arteriæ truncum toto illo tractu quo in ventre erat, vitiatum hic illic, & osseum factum inveni, cum semini & lotio inservientia organa dissecarem. In his vesicam animadverti ea amplitudine, & in parte ea figura, ut sæpe nimia urinæ copia distendi solitam fuisse, intelligerem. Cætera, & præsertim quæ in calvaria sunt, ante fuerant humata, quam ea quæ nominata sunt, viscera inciderentur. Aorta vitiata ad memoriam revocat apoplectici alterius historiam, in quo ea arteria non sine vitio, quamvis minori, deprehensa est.

21. N. FERRARINIUS, Sacerdos Veronensis, qui olim Venetiis phthisicus fuerat judicatus, Patavii autem ante decem annos hemicrania laboraverat, nunc anno exacto quadragesimo tertio, canutus, facie interdum nimis rubicunda, gracili corporis habitu, nec tamen macilento, etsi alacer ad actiones, lætusque videbatur, gravibus quas dissimulabat, curis vir alioquin ad iram pronus, valde anxius erat: queri autem solebat de quibusdam intra thoracem doloribus, quorum sedem manu sterni imposita designabat. Quin pridie se non bene habere, Chirurgus dixerat, ideoque remediis uti quam primum velle opportuno illo anni tempore; erat autem mensis ille Majus quo Tita (3), atque alii (4) in hac urbe repente obierant; quamvis tempestate sicca, & calida facta; nonus jam esset dies ex quo id acciderat nemini. Cœnatus est tamen cum hospitibus hilariter; sed intra modum: nec sane, seu copiam, seu qualitatem attendas, peccare in cibus, aut potionibus consueverat. At summo insequenti mane in lecto mortuus inventus est, supinus, habitu dormientis, sine ulla ad os spuma, tantum brachiis adeo rigidis, ut sine vi diduci non posse, viderim, cum antequam advesperaceret domum ejus venissem cum Collegis meis Professoribus Medicinæ Primariis. CADAVERIS facies, & cervices, & dorsum, & latera ex subrubro livebant.

Cranium primum omnium secari jussi. Id dum fieret, non paucus effluxit sanguis colore propemodum obsoleto. Crassa meninx ad Sagittalem futuram atra a sanguine, cujus non polyposi quidem, copia aliqua inventa est in Falcis sinu. Tenuis meningis vasa sanguine distenta, ut & illa quæ per Lateralium ventriculorum parietes, & per supremam partem repunt plexuum Choroidum, cætera pallescentium. Quid medullaris cerebri substantia fusca erat; credidissem a copia sanguinis, & sane passim sanguifera vascula per eam apparebant; nisi & hæc plura,

(1) Epist. 3. n. 22.

(2) n. 36.

(3) Epist. 3. n. 11.

(4) Ibid. n. 26. & Epist. 26. & n. 35. Vid. ibid. & n. 17.

& illam majorem in aliis vidissem, candida tamen ea medulla. In ventriculis aqua non pauca, multa etiam in cervicalium vertebrarum tubo a me est animadversa. In cerebello nihil apparuit vitii, ut neque in cerebro, aut circa cerebrum quidquam quod peculiariter ad hemicraniam attineret; quæ fortasse exterior fuerat; qua olim vexabatur.

In Pulmonibus, excepta sanguinis copia nihil fuit quod adnotaremus. In pericardio nil ferme humoris. In cordis ventriculo dextero polyposa concretio. Tricuspidum valvularum fibrillis ex parte implicata, tres aut quatuor digitos longa, sesquidigitum lata, structura valde compacta; ut qui polypos facile ponunt, hanc pro polypo ante mortem genito habere potuissent. Cum ea sanguis ater semiconcretus, qualis & in proxima auricula. In ventriculo sinistro sanguis minus coagulatus, pauciorque. Ejus columnæ quasi inflammatae, Semilunares valvulae paulo quam æquum esset, duriores. Arteriæ Magnæ truncus a corde ad eum usque locum unde incipit descendere, exterius quidem facie inæquali non secus ac si in tuborum modum quadantenus hic illic assurgeret: sed interius toto eo spatio nihil, nisi superficies rugosa, vix duobus locis, iisque exiguis indicia necdum maturæ ossificationis: cætera per dorsum, & in cunctis ascendentibus ramis naturali superficie. Venter nihil habuit quod vitium ostenderet notatu dignum. Hoc unum ex ejus inspectione collegi, qua hora circiter esset mortuus. Nam cum cibi non essent amplius in ventriculo, neque ulla per mesenterium vasa Lactea apparerent; hinc conjicere proclive erat, non multo antea quam mortuum invenerant, obiisse.

22. Apoplexia censui hunc Sacerdotem sublatum esse, aqua intra cranium effusa, quæ simul convellendo, quod brachia indicabant, simul, cum remorati sanguinis copia comprimendo, cerebrum, ac cerebellum constrinxisset. Fuscus ipse medullaris substantiæ color sententiam comprobabat meam; nam quidquid illud erat quod inter fibras cerebri passim depositum, eam substantiam infuscabat, quantum spatii intra cranium demebat, tanto perniciosior ut constrictio esset, efficiebat. Arteriæ quoque Magnæ vitium, ut alibi (1) indicatum est, credo ad apoplexiam inferendam conspirasse. Nam quod de syncope suspicari posses, cum quæ intra cranium conspecta sunt, tum subruer ipse faciei livor; ne huc alia addam; satis infirmant. Neque a polyposa illa concretionem tibi facile imponi sinas; posse enim, atque adeo revera post mortem plerasque gigni vel ista majores, & compactiores, ipse quoque alias (2) cum Viro Clarissimo, mihi que jam inde ab eo tempore quo meus hic auditor fuit magno suo merito longe charissimo Andrea Pasta confirmabo, nec ii qui plurima attente secant cujusque modi cadavera, diffitebuntur. At enim quosdam hic Sacerdos intra thoracem dolores imposita sterno dextera solitus erat indicare. Audio: sed vitia non deerant ejus portiois arteriæ Magnæ, quæ alte intra thoracem sterno respondet: defuerant autem in alacritate illa, & promptitudine ad actiones indicia quæ cordis ventriculum dexterum ea concretionem impeditum in vivente significarent.

23. Verum cum polypis multum a quibusdam tributum videam ad apoplexiam efficiendam; quid de hoc mihi videatur, & compertum sit, non est hoc loco reticendum. Polyposæ concretiones a veteribus quoque Professoribus adnotatæ sunt, in his a Coitero, (3), qui se, scripsit, *ex sinibus dura membrana cerebri phreneticæ mulieris, ut alias ex suspendio enecatorum cerebris, extraxisse fibras sive filamenta crassa, lumbritic non dissimilia, ex alba pituita conflata: similes sumpsisse ex cordis ventriculis: indeque ortum errorem existima se multorum qui vermes in cerebro, & corde sibi visos ajebant. At Nymmannus cum ejusdemmodi concretiones cir-*

(1) Epist. 3. n. 22.

(2) Epist. 24.

(3) Obs. Anat.

ca Torcular deprehendisset; ab iis hanc sedem obturari, censuit, unde sanguis in totum cerebrum ferri credebatur; & sic apoplexiam oriri. Habes Nymmanni dogma in Sepulcreto (1) secundum leges circumcisionis sanguinis ita instauratum, ut concretiones illæ non circa Torcular, sed ad initium Internarum Jugularium venarum statuantur, sanguini obstantes, non in cerebrum ituro, sed a cerebro redituro: idque *frequentissime in apoplecticis contingere*, existimetur. Illud quoque additum ibidem leges, si ejusdemmodi concretiones e corde per arterias productæ, abruptantur forte a sanguine quamcunque ob causam vehementius commoto, ab ejusdemque impetu sursum trudentur; ad angustiores partes, sedesque minime cedentes Carotidum, & Vertebrarum articularum esse perventuras, sicque omnem ad cerebrum aditum sanguini obstruunt. Imo nec illa omiſsa invenies (2) quæ Fracassatus comperta memoraverat in dissectis, jubente Magno Etruriæ Duce, apoplecticorum cadaveribus, sanguinis videlicet concretiones in sanguiferis pulmenum vasis, & cordis ventriculis. Sed si verum loqui volumus; ibi (3) Fracassatus ipse fallus est, non *Apoplexiam tamen, sed syncopen hanc affectionem nuncupandam fuisse*. Quod vero ad duo illa attinet commemorata dogmata, quamvis polyposas concretiones in viventium vasis facile existere, concederetur; non tamen facile esset omnes simul ad cerebrum aditus, aut a cerebro regressus, per eas sanguini omnino obturari; nisi universa propemodum arteriosa, aut venosa corporis vasa, & cordis cava concreto sanguine replerentur; unde tamen citius lenta syncope oriretur quam repentina apoplexia. Equidem in cadaveribus sæpe inveni ejusmodi concretiones vel in vasis ad cerebrum pertinentibus; verum sic forte contigit, ut eas perraro in apoplecticis deprehenderem, nonnunquam ferme exiguas invenirem, quod tibi & superior, & hæc, & quæ sequetur Epistola satis indicabit; ut meis quidem observationibus minime confirmare possim, id in apoplecticis esse *frequentissimum*, tantum abest ut mihi acciderit quod alicui, in Sepulchreto (4) leges accidisse, ut *quotquot apoplexia mortuos aperuit, in omnibus illas aut in corde, aut in cerebro, aut in ambobus reperiret*. Negas igitur, inquires, quod Martianus (5) exposuit, *sanguinis stationem fieri existimavisse Hippocratem in venis, seu arteriis totius corporis, in apoplexia vero potissimum intercipi eas, quæ sunt in collo, & in pectore*. Ego vero id tantum nego, seu potius de eo tantum dubito quod multis post Martianum certum videtur, & frequentissimum in rei quidem illa explanatione de qua paulo ante dictum est: quanquam ipsa vasorum quæ in collo sunt, interceptio quatenus huc faciat, ex Galeni vetustis quæ Salius (6) objicit, experimentis existimandum est, de quibus cum iis quæ Valsalva habuit, comparatis longior nimirum sermo faciendus esset, quam præsens institutum patiatur; quomobrem alio (7) rejicietur. Nunc reliquas apoplecticorum historias propositi generis subijciemus.

24. SALSAMENTARIUS, cujus erat taberna Venetiis contra portam Armamentarii publici, consistente ætate, bono habitu, & subpingui; ex quo aliquot ante mensibus ægrotaverat, non amplius ita hilaris, ut olim, fuit, nec tamen de incommodo questus est ullo quod ad caput attineret, ad quod neque illæ attinuebant ægrotationes. Huic pridie Nonas Sextiles A. 1708. nulla prævia evidenti causa, nisi forte ex cibo, in quo vel extremis vitæ diebus deliquit, valde intumuit bucca sinistra, tumore inde se extendente infra mentum, atque auriculam. Neque eo minus in taberna fuit sua, aut ea quæ facere, & comedere solebat, omisit. Sed postridie Nonas vix e lecto, in quo noctem bene dormierat, surrexit,

(1) l. 1. s. 2. Obs. 1. cum Schol.

(2) in Additam. ad Sect. cit. Obs. 1.

(3) Dissert. de Cerebro.

(4) Sect. cit. Obs. 37. §. 1.

(5) Annot. in Hippocr. l. 2. de Morbis vers. 64.

(6) De Affect. Particularib. c. 2.

(7) Epist. 19.

seque induit, cum repente magno, & vehementi cum impetu per cubiculum bis terve ambulavit, statimque confedit, atque ut se haberet, interrogatus, heu heu, heu respondit, ibique illico mortuus est. DISSECTIO ante vespertinum tempus a Cl. Santorino habita est, inspectantibus Protomedico, cujus ille vices iis annis gerebat, aliisque cum eo Medicis, & in his nobis. Artus erant subrigidi, abdomen præpingue, qualia omentum, mesenterium, & mediastinum quoque. Tenuium intestinorum pars ad spithamam, eoque amplius, ex livido variegata. Lien æquo major, ac mollior, & convexa in facie quibusdam latis quasi maculis albicans. Hepatis facies cava hic illic ex rubro livescens, limbus lividus, substantia omnis multo magis quam par sit, scalpello resistens. Thoracis cavum ferme totum pulmones implebant turgidi, & graves; multo minus tamen graves, quam turgidi; nam aërem quidem plurimum, serum non plurimum continebant; itaque molliæ erant, & colore naturali. In pericardio subcruenti feri mediocris copia. In cordis sinibus, auriculis, vasis nihil usquam polyposi; sed ut in utroque ventriculo, & Pulmonari arteria, & Aorta sanguinem animadvertimus omnino fluidum. Aortæ autem statim supra cor diameter visa est naturali major. Antequam Cranium fecaretur, quæ natura esset, & quæ penitiores tumoris illius sedes, cujus exteriores descripsi, quæsitum est. Parotis glandula ipsa erat integra; membranæ tantum quæ hanc, & proximas intuebant partes, præsertim vero adiposæ, stagnante in iis sero turgebant: Sanguis vero & ipse stagnans, imo, ut videbatur, quasi effusus, posteriora pharyngis, aliasque interiores colli partes maculaverat. Quæ cum vidissem, innui Santorino, ut pharyngem, arteriamque Asperam cum larynge, annexisque particulis e cadavere eximeret, ut hæc quoque contemplari possemus. Conspectæ igitur sunt membranæ, quæ linguæ radicem, tonsillas, & exteriorem undique laryngem convestiant, lento subflavo sero plurimum turgidæ sic tamen, ut tonsillæ ipsæ, & canalium quos memoravimus, interiora secundum naturam se haberent. Ea dum eximeret, Jugulares Internæ venæ sanguine plurimo distentæ apparuerant. Calvaria interea a Chirurgo adaperata, vasa itidem cerebri, ac cerebelli superficiem tenentia, nec secus quæ supra Callosum corpus feruntur, turgidiora quam soleant, reperta sunt a sanguine hic quoque fluido, ut nihil omnino concreti sanguinis in tota hac sectione conspectum sit. Aqua autem obvia fuit sub Tenui meningē, quæ facile propterea detrahebatur, nec pauca in ventriculis, & multa de vertebrarum tubo effluebat. In plexibus Choroidibus vesiculæ erant majores aliquanto quam sæpius videre consuevimus. Ipsi tamen minime albidi, nec cerebri, aut cerebelli substantia flaccida; sed recte; nam & ipse digitis tentare volui; constituta.

25. Hunc ego virum, nisi moriens locutus esset, neque ullos in ipsa morte respirandi conatus ostendisset, suffocatione potius, quam apoplexia interfectum censuissem. In ejus dissectione mihi, ut sit, venit in mentem dissectionis alterius viri, quam aliqua ex parte non dissimilem Bononiæ ante duos, tresve illos annos habueram, præfente Cl. Viro Jacobo Bartholomæo Beccario, nunc in Bononiensi tum Gymnasio, tum Institutū Scientiarum Academia Professores, imo hujus Prælide meritissimo, consecante autem Medico pariter Experientissimo Heraclito Manfredio, qui in Nosocomio S. Mariæ de Morte summa diligentia, ac pari laude Assistentis Medici munus tunc gerebat. Simul eo tempore pro communi Medicinæ studio, & mutuo inter nos amore ægrotantes visabamus, simul quæ in mortuorum corporibus vitia laterent, quærebat; ut in omnibus fere quas a me in eo Nosocomio adnotatas esse historias dico, velim duos illos Præstantes Viros laborum meorum non testes modo, sed & socios fuisse, intelligas.

26. AGRICOLA annos ad quadraginta natus, multis, acerbissimisque, ob grave infortunium, animi perturbationibus affectus, denique sub initium mensis Decembris A. 1705. ab ardente febre occupatus, in illud quod modo dixi, No-

focomium receptus fuerat. Post aliquot dies calor, & linguæ siccitas se se remittere visa sunt. Contra, arteriæ, quæ ab initio molles fuerant, & alia vi in aliis pulsationibus se attollebant, vel magis inæqualiter movebantur. Ante diem XVI. Kal. Januariæ mane pulsus erant pejores, atque humiliores. Oculi, quod inter initia quoque adnotatum fuerat, fixi, atque intenti. Sitis pariter permanebat. Verum præter hanc, nulla alia de re querebatur. Quin cum singillatim interrogaretur, internusne calor, an quid præterea in capite, in thorace, in ventre, an usquam alibi molestum esset, negavit: vix caput nonnihil videri grave, tarda, ac submissa, ut solebat, voce, sed tamen explicata, nec rauca, subiecit. Nondum erat semihora ex quo hæc responderat, cum subito ecce inter bibendum aquam, a Medico prescriptam, qua aqua & diebus superioribus uti consueverat, sub ministrorum oculis sursum retracto superiore labro moritur. Ad horum clamorem confestim accurritur. In calente adhuc corpore omnes ubique pulsum sedes, si quid forte vitæ superesset, diligenter tentantur; sed incassum: homo jam penitus erat mortuus. VENTREM postridie cum dissecarem in eo aliquanto plus humoris animadverti, quam solet: omentum autem sursum ita contractum, ut sub costarum sinistrarum angulo prorsus lateret. Intestinum vero Colon qua parte se demum flectit, ut cum Recto committatur, ante Ileum, sub quo alias conditur, ita prostabat, ut in medio ferme ossa ipsa pubis contingeret, vesicæque, quæ lotio erat plena, insideret. Exteriores intestini Jejunii tunicæ maculis quibusdam ex rubro liventibus, raris tamen, atque minutis, distinguebantur, ex quibus, leviter vulneratis, fluidi sanguinis guttulæ exhibant. Ileum vero subrubrum erat, ac subdurum duobus in locis, quorum quidem alteri (nam forte altero in loco intestinum discindere oblitus sum) ulcus suberat duos digitos latum, tres longum, quod exesa interiore tunica, ad carneam usque pervenerat, puro tamen sinu, & oris minime tumentibus. In jecinore extremo erat livor, sed qui non ita alte descenderet. De ejus vesicula, quæ insolita quadam figura erat, bilem effudi crassam, & turbidam, nec valde abfimilem aquæ in qua caro recens lota est. Lien magnus erat, & flaccidus. In Thorace pauca utrinque fuit aqua cruenta, qualis etiam in pericardio. Pulmones, nisi quod bronchiis plus paulo quam soleat, inesse humoris visum est, sani erant; quamvis pleuræ ab altera parte adhærent, & ab utraque posterius nigricarent, eandem videlicet ob causam, ob quam exterius quoque & cervices, & omne tergum, & reliquæ in quas cadaver jacebat, partes ex rubro præter modum livebant. Quippe sanguis non concretus, non in grumos coactus, sed omnino fluidus in cadavere hoc toto fuit; fluidum enim de Magna arteria prope septum Transversum incisa, de vasis quæ in collo sunt, dum ab hoc caput amputarem: paucis undecunque effluere vidimus: fluidumque sine ulla vel minima polyposa concretionem in corde ipso conspeximus, quod flaccidis, simum fuit, valvulasque ad sinistrum ventriculum attinentes, omnes habuit hic illic subduras, sicut antea quam ossescant, solent. Cerebrum quoque valde laxum erat, sub ejusque Tenui meninge alicubi quædam bullulæ, ubique mador conspiciebatur. In Lateralibus ventriculis aquæ suberuentæ non multum. Vasa tamen quæ per eorum discurrent parietes, plexusque ipsi Choroides minime pallebant. Utrinque in posteriore plexuum parte vesiculæ erant, pellucido humore turgidæ. Denique glandula Pituitaria humilis adeo, & contracta, quasi ut nulla esse videretur. His ita conspectis, placuit mihi, ut (quod in quibusdam hujusmodi casibus, & cadaveribus soleo) laryngem quoque, & huic proximas partes inspiceremus. Erant autem dentes dentibus arcte adeo, & valenter commissi, ut non sine maxima vi, summisque conatibus diducere potuerimus; cum cæteræ quidem partes minime rigidæ, intentæve essent, neque præter superius labrum, quod in moriente, ut supra, sursum retractum animadverterant, ulla alia nota apparuisset, quæ distentionem nervorum significaret. Ore autem denique aperto, primum

in conspectum venit tumor, nuci juglandi ferme par, qui dexteram palati partem, qua molaris dens erat plurimum vitiatus, & exesus, cum continente gingiva occupabat, & pure, ex parte cocto, turgebat. Porro membrana qua uvula, & contiguæ partes, atque exterior larynx ad extremum usque epiglottidis apicem conteguntur, cum in summo livida erat, tum concisa innumeras quasi cellulas sub se ostendit, quarum tenues, & subrubri parietes quadam, ut sic dicam, *gelatina* cellulas complente, distendebantur. Quæ his cellulis suberant, ea quidem sana apparebant; at interior tamen laryngis facies subrubro colore prope glottidem infecta erat, ipsaque glottidis latera, quæ cæteroquin albicabant, ut solent, multo magis quam soleant, connivebant.

27. In agricola hoc, non secus atque in Salsamentario, fluidum ubique sanguinem fuisse; vides, ut in utroque pariter cum tumore ad oris latus oborto quam facile se conjunxerit lentioris feri collectio in cellulosis membranis quæ exterius laryngem, vicinasque partes convestiunt. Ob eam collectionem circa laryngem suspicio primum nata est, Agricolam suffocatum obiisse præsertim inter bibendum. Sed nulli in moriente conatus animadversi ad respirationem, si qua posset, expediendam, continuo suspicionem hanc sustulere. Reliquum igitur fuit, ut crederem potius, repente ex convulsione apoplecticum factum periisse. Convulsio autem cum in labri superioris, tum maxime in maxillæ inferioris musculis manifesta, latentis illius quæ intra cranium fuerit, indicium est. Nec mirum, tam cito occisum hominem flaccidissimo corde, cerebri autem substantia tam laxa, quam antea stupor ostendebat non sentientis vesicam lotio plenam, neque Ileum exulceratum, neque gingivam, & palatum descripta parulide, neque uvulæ, atque adeo laryngis exteriores membranas lenti feri congestionem occupatas, in mortuo autem cerebri ipsa contrectatio, atque incisio demonstrarunt. Porro ad convulsionem inferendam non multam sane aquæ copiam valuisse, non miraberis, qui vel paucas modo acris, humoris guttas in nervo aliquo resistentes magnas scias distentiones nervorum efficere: non acrem vero istam aquam non possis existimare quæ ex ejusmodi febre in cerebrum, ejusque membranas, quippe in partes, ut in eo homine, maxime infirmas, repente incubuerit. Quod si mihi, ut aliquando Valsalvæ, præsto fuisset qui certos, in cadaveribus deprehensos, humores gustu exploraret, aut si inter dissecandum subiisset animum cogitatio ratione alia aliqua, & fortasse non prorsus incerta, idem inquirendi; quid mihi de hoc quoque compertum esset, tecum perlibenter communicarem. Nunc hilari animo quæ possum accipe: aut quando non modo in his duobus, sed in pluribus etiam aliis ex iis apoplecticis quos Epistola hac descripsi (1), fluidus sanguis inventus est; vide, an hinc tibi cum Lancisio (2) placeat acrium, & irritantium salium, in quibusdam saltem illorum, vim, & redundantiam agnoscere.

28. MULIER sexagenaria, multos jam annos lecto affixa ob musculorum contractionem artus inferiores moventium, cætera sic satis valens, ut certe superioribus præsertim diebus, cum aliquanto plura quam soletet, edisset; de improviso oculos torquet, statimque moritur. VENTRE, Thorace, Cranio a me perlustratis in Bononienfi incurabilium Nosocomio, anno, ut opinor, 1704. nihil in singulis iis caveis quod morbidum videri posset, animadverti, nisi aquam, eamque non tantam.

29. Quanquam in contorsione illa oculorum signum convulsioneis haud defuit; attamen si hic compressionem malis, aut cum convulsione simul compressionem agnoscere; per me quidem licet. Sed fortasse hic, & superius quoque dubitaveris, num recte faciam qui compressioni ab aqua, præsertim pauca, tantum

(1) n. 2. 8. 9. 11.

(2) De Subit. Mort. Obs. Phys. Anat.
4. in Schol. n. 4.

tribuam. Nam primum minime ignoras, esse qui in ventriculis cerebri semper, eoque secundum naturam, statuant pauxillum aquæ, deinde hanc vides, copiosiore certe, quam in hydrocephalo interno esse non posse, & tamen Vesalius (1) qui in puella bienni, eo morbo affecta, novem fere aquæ libras invenit, testari, illam *ad mortem usque sensibus omnibus integre esse usam, & laxis quidem, infirmisque, sed non resolutis fuisse articulis*: ad hæc, tumores intra cranium inventos esse, quos nulla consecuta erat apoplexia, ex bene multis, vel in Sepulchreto obviis, dissectionibus, præclare nosti. Verum; ut ab hisce ultimis incipiamus; ipse quoque olim in Adversariis (2) adnotavi conspectum mihi in tribus cranii ossibus novæ ossæ substantiæ accessionem, ex qua multum illa introrsum protuberabant, cerebrumque comprimebant, neque tamen ab hac compressione ullum morbum, nedum apoplexiam, effectum fuisse. At simul admonui, idcirco, a me credi, non esse effectum, quod illa compressio paulatim facta, & aucta fuerat: idque adhuc credo, & te quoque crediturum existimo; innumera enim exempla sunt, ex quibus intelligatur, ut in detractione, sic in additione, si paulatim, & per partes fiat, animalium corpora nullo, aut levi detrimento vel magnam ferre: at si repente, ac simul, ne multo minorem quidem ullo pacto ferre. Quod vero de tumoribus ejusdemmodi, idem de hydrocephalo quoque dictum puta: sensum enim fieri solitum, non ignoras, sicque istam, de qua Vesalius narrat, aquæ copiam *in mensibus plus minus septem collectam esse*; ne quid dicam de cedentibus, cum hæc hydrocephali species incipit, cranii ossibus. Postremo ut humidus secundum naturam cerebri ventriculos esse fateor; ita in omnibus, semperque, tantum aquæ continere, quantum in iis apoplecticis reperi, in quibus non multam fuisse, dixi, id vero in aliis atque aliis cadaveribus non raro a me habitis observationibus repugnat.

Quæ cum ita sint; non est cur dubites perniciosam eorum cerebri compressionem agnoscere, in quibus cum ferme nihil aquæ antea inesset, jam repente, aut intra perbreve temporis spatium copia aliqua effundatur, aut colligatur, præsertim si alia accedant quæ cerebrum simul in arctum cogant: quorum partim supra indicavi, partim cum historiam proximam tibi descripsero, mox subjiciam.

30. RUSTICUS ex agro Bononiensi, annos supra sexaginta natus, a longo jam tempore ulcera in cruribus habebat fordida, quæ sanari, vehementer cupiebat. Itaque etsi malo ferme erat corporis habitu, nec nisi sexto quoque die, injectis quæ alvum subducerent, hanc exonerabat; tamen nimis officiosum Chirurgum nactus, eo rem post tertium mensem perduxerat, ut purgata ulcera jam sanescerent. Nondum cicatrix inducta erat, cum repente queri cœpit de summa capitis imbecillitate; & sane arteriarum quoque pulsus exigui erant, & languidissimi. Postridie mane pristina arteriis vis redierat, neque illibenter cibum sumpserat. Sed die tertio delirare primum, mox tactus sensum toto corpore amittere: brachia tamen jussus adhuc præbebat, ut arteriæ tangerentur: postmodum in utroque brachio signa animadversa sunt distentionis nervorum: demum omni sentienti, movendique vi orbatus, non sine stertore vivere desiit, humore flavo non multo ex utraque mortui nare exeunte.

SECUI, inspectante Valsalva, ineunte A. 1705. Abdominis muscoli optimo colore, ut & pinguedo satis copiose ipsis imposita, atque interjecta: sed ad Spinæ latera in lumbis, pro pinguedine in cellulis membranæ Adiposæ aqua erat. Colon intestinum ab dextero hypochondrio infra umbilicum se demittebat, Tenuibus intestinis antepositum; indeque se recurvans, hypochondrium sinistrum petebat.

(1) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 5. Vid. & Sepulchr. l. 1. S. 16. Obs. 6.

(2) VI. Animad. 84.

Porro intestina, illudque imprimis, & Crassa reliqua, duris hic illic recrementis distendebantur. Hepar minimis rari coloris maculis, variegati instar marmoris, distinguebatur, & gravæ quiddam subolebat. Vesiculamque cum pauca bile, quasi contractam habebat: ipsum tamen non erat durius quam soleat; sed aliquanto majus. At lien prægrandis, visuque fœdus, nec sine magnis quibusdam oblongis maculis, iisque nigris, quasi ab inflammatione: sed hæc exterius; nam intus quidem non male habebat. Seminales quoque vesiculæ exterius nigricabant. Testiculis vero singulis intra ipsam Vaginalem tunicam singulæ erant hydatides superpositæ, magnæ; sed major quæ sinistro; medium tenentes, & ab omni ferme parte solute ac libere: quarum humor in cochleari ex orichalco igni impositus, non concrevit; sed relicta quadam quasi pellicula, evanuit. Ceterum in ventris, & thoracis cavo aqua pauca. Pulmonum dexter inferius, sinister superius, ille posteriore, hic laterali facie, magnos ad tractus per telas membraneas pleuræ adherebant, vel illic tamen omnino fani, ut cætera quæ de more sciens omitto. Dum cervicales vertebrae a thoracis dividebam, aqua ex harum tubo destillavit. Aqua etiam aperto Cranio, inter Crassam, & Tenuem, itemque sub tenui cerebri meninge conspecta est.

31. Alia sunt in hac historia alio attinentia, quæ singula suo quoque loco explicabuntur: nunc ut soleo quandocunque possum, universa, ne mutilæ, ut sæpe in Sepulchreto, historiæ sint, simul cum iis quæ ad rem præsentem faciunt, propono. Si apoplexiæ quæ ab aqua sunt, semper tam lente, quam hæc, & paulatim fierent, aut quam illa quæ ex Sene alio, ab se dissecto, a Præcl. Trewio (1) descripta est, aliæque ejuscemodi; verum prorsus esset quod ait Martinnus (2), *apoplexiam a frigidorum humorum affluxu non derepente invadere, quemadmodum cæteris evenit*. Sed ut earum nonnullas quæ ex sanguinis effusione fiunt, paulatim increvisse, Epistola ostendi superior (3), ita hæc plerasque exhibet ab aqua factas, quæ de improvviso ingruerunt (4): quibus & alias potes adjungere, in primisque descriptam a Brunnero quandam, & in Sepulchreto (5) relata: inter cæteras autem quæ post ipsum cum Additamentis editum observatæ sunt, illam pariter ferrosam (6) qua senex miles, de nullo questus incommodo, quod præsertim ad eam spectaret, cum ruri eo die fuisset, cœnatusque cubitum ivisset, repente adeo abreptus est, ut ab uxore in lecto mortuus inveniretur.

32. Cæterum quæ postremo a nobis apoplexia descripta est, si ut convulsionis habuit conjuncta indicia, neque hæc quidem præter rationem, quippe ab aqua, uti videtur, facta, erosivis facta corpusculis, quæ antea per crurum ulcera, ut in consimilibus historiis quæ supra ex Valsalvæ schedis, & ex nostris productæ sunt, emanabant; ita ab aqua facta esset quæ non aliter ac premendo nocere posset, eaque, ut ista sane fuit, non multa; haud deesset tamen per quæ intelligere liceret, quemadmodum non multa aqua multum comprimere potuisset. Nam quæ cæteris non multa esset, eadem quibusdam multa esse potest, iis, videlicet quibus intra calvariam spatium angustius aut a natura est, aut ab alia aliqua sive præcedente, sive accedente causa, tunc nimirum cum aqua effunditur, aut augetur. Noli putare, inter has alterius generis causas quæ forte adveniunt, a me illam pro certo connumerari, quæ a Piccolhomino (7) sine ulla ponitur dubitatione, *in plenitudine pro humiditate ita cerebrum turgescere, ut totam calvam impleat*. De hac enim re, quamvis propter Falloppii (8) observationem, haud temere perneganda, mihi

(1) Act. Nat. Cur. T. 4. Obs. 135. cum Schol.

(2) Annot. in Hippocr. I. 2. de Morb. vers. 64.

(3) n. 11. 20. 24.

(4) n. 4. 6. 9. 11. 16. 21. 26. 28.

(5) l. 1. S. 2. in Addit. Obs. 11.

(6) Commenc. Litter. A. 1741. Hebd. 44. n. 1.

(7) Anat. Prælect. l. 5. Lect. 1.

(8) Tract. de Vuln. c. 12.

quidem nihil liquet, ut contra de sanguine liquet, sicuti scriptum est supra (1), quacunque de causa cerebri vasa omnia nimis distendente. Cui vaforum distentioni si auctam forte eodem tempore vim addas qua arteriæ alternis dilatatae cerebrum attollunt, quanto hanc magis augeri posueris, tanto magis spatium quod intra cranium est, imminui, intelliges. Vasa autem sive tum sanguine distendantur, cum aqua effunditur, sive multo antea distenta sint; res eodem redit. Sic in milite illo, quem, cum bene valens lectum petiisset, in hoc dicebamus (2) inventum ab uxore fuisse mortuum, inspecta sunt quidem etiam vasa per cerebri superficiem sanguine turgida; sed cum lectum petiit, neque ipsa turgida, neque aquam effusam videtur habuisse. In gibboso autem quodam Circumforaneo (3) vasa quæ Choroidem plexum faciunt, cum mutata essent in corpus tumidum, subdura, carnei coloris, quæ mutatio brevi tempore non potest fieri, satis ostenderunt, mortem subitanam qua ille homo sublatus est, non propter ipsa tantummodo accidisse; multo enim antea accidisset; sed etiam propter multæ limpidæ aquæ effusionem, quæ cum spatium quod intra cranium erat, imminutum jam offendisset a tumido illo corpore, tanto celerius potuit, quod reliquum erat occupare, compressoque penitus cerebro, vitam repente adimere. Verum hæc omnes, aliæque ejuscemodi causæ ad alterum de duobus generibus spectant quæ proposuimus. Causas autem prioris generis, sive quæ angustius id spatium in hominibus quibusdam nullo non tempore efficiunt, quippe quæ ab ortu, aut a primis ætatibus usque sunt, repetere oportet aut a cerebri, & cerebelli mole æquo majori, si cum cranii capacitate comparetur, aut contra ab hac æquo minori, si cum illa conferatur: quæ quidem ἀσυνμετρία si haud ita raro inter alias occurrit partes; cur non aliquando inter has quoque? Equidem cum de alia in aliis cranii capacitate primum in Adversariis (4) mentionem injeci, ad istam ipsam qua de hic agimus, rem illustrandam; eo, si quæris, me adduxerat alia in aliis cranii sæpe animadversa, & in nonnullis quidem altissima excavatio ad vasa quæ per Duram meningem prominent, excipienda. Sed tacitam conjecturæ meæ causam plane confirmavit, atque amplificavit Vir Sagacissimus Hunauldus (5), quem Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensi, mihiq; ipsi ante diem ereptum, cum hæc scriberem cognovi ex litteris Celeberrimi, & erga me Liberalissimi Viri Reaumurii. Hunauldus enim animadvertit, nec raro, in puerilibus cranii præmature constringi, & ferruminari Sagittalem, & Coronariam futuras, proptereaque minime cedentibus ossibus, augescens cerebrum arctari, premique adeo, ut in quo puero deletam jam prorsus utramque futuram conspexit, in eo profundiores quam soleant, in sincipitis, & frontis ossibus excavationes deprehenderit ad cerebri anfractus excipiendos. Quæ cum ita sint; probe vides quæ in quibusdam aut semper esse, aut forte accedere possint causæ, quæ spatium detrahendo, efficiant, ut quæ aqua in aliis quibus eadem causæ non sunt, usque adeo non nocet, ea repente effusa, aut occlusa addita, comprimendo afferat apoplexiam, eamque vel citius, quam par propemodum sanguinis effusi copia afferret in iis videlicet quibus amplius intra calvariam spatium foret. Non me fugit, Præstantissimos esse Viros quibus non placet ullum in magnis corporis caveis agnoscere spatium, sed plenas adeo omnes ponunt, ut nihil quidquam addi queat. Locus hic non est ea de re fufse, & diligenter scribendi, videndique, num cranium omnino plenum putare necesse sit, cum ejus cavi continuata appendix, tubus videlicet vertebrarum, non ubique sit plenus cerebri ipsius appendice, Spinali medulla, quippe, ut nosti, non parvum præsertim ad tractum, sic attenuata, ut contingere suam nequeat Crassior me-

(1) n. 14.

(4) VI. Animad. 84.

(2) n. 31.

(5) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1734.

(3) Commerc. Litter. A. 1736. Hebd. 46.

ningem; itemque num Callosum corpus quod inferiore facie qua lacunar format Lateralium ventriculorum, convexum non est, ita se imponat Striatis corporibus, Thalamisque Opticorum nervorum, protuberantiis nimirum non modo basim, sed & latera eorum ventriculorum facientibus (1), ut nihil prorsus intervalli relinquat; num pariter nihil omnino relinquatur spatii inter ventriculi quarti latera adeo prominentia; itemque inter cavas facies anterioris, & posterioris partis ejusdem ventriculi; nihil in canali qui Transitus dicitur ad eundem ventriculum; nihil demum qua meare possit humoris quidquam a ventriculis ad Infundibulum, & glandulam Pituitariam, quorum utrumque aliter posset frustra creatum videri. De his autem quærare hic omittimus, cum satis in præsentia esse possit quod diserte iidem fatentur, cerebrum *cavitates habere, ut aliquando laxari inanitis cavis, aliquando comprimi possit, quando ea cava pleniora sunt, & alibi, nullas arterias magis dilatabiles esse, quam quæ cranio continentur, verum easdem coarctari a cranio. Quando adeo sanguis majori copia arterias pia meningis replet, has majus spatium replere, & id spatium demi reliquis partibus encephali.* Hinc a potu liquidorum spirituosorum somnum fieri. Quod igitur spatium ipsi quoque agnoscunt, intraque naturæ, modum imminui, & vicissim restitui posse, dicunt, id, ut cætera, aliud in aliis esse corporibus, non dubitamus: & quibus igitur paulo amplius est, in iis ab eadem effusæ aquæ copia non eandem cerebri compressionem, neque detrimentum idem futurum quod in iis quibus aliquanto angustius sit.

33. Sed tu fortasse cum iis facis, qui aquæ effusionem malunt nunquam apoplexiæ causam esse, sed effectum ejusdem causæ quæ apoplexiam facit, ut puta sanguinis in vasis quæ in cerebro, & circa cerebrum sunt, resistantis. Quibus ego Doctissimis Viris hactenus in I. ad te Epistola (2), multoque etiam magis in Adversariis (3) assensus sum, ut tamen non plus dederim quam quod aliis Sapientissimis Viris satis est, *plerumque* rem se habere, ut illi constituunt. Feci igitur in his quas nunc mitto, Litteris idem fortasse quod in Foro, & Causis homines minus inconsiderati solent, qui ut id ab adversariis impetrent quod equum est, plus aliquanto interdum petunt. Satis enim mihi est, aquam vel convellendo, vel comprimendo, vel utrumque simul efficiendo posse interdum apoplexiæ causam esse. Si tibi eo arbitrio quod jam inde ab initio (4) permisi, utenti non placet in historiis quas protuli, omnibus tantum ipsi aquæ tribuere, quantum ego visus sum; at in quibusdam tribuere ne recusa: rationesque saltem attende, quibus ipse rationibus ostendere conatus sum, aquam aut id revera fecisse, aut certe facere potuisse. Quod si forte iis rationibus nihil egisse tibi videor, & aquæ effusionem omnino effectum esse mavis, quam causam, vide, ne te invitum eo rationes adigant tuæ, ut sanguinis quoque effusionem non pro causa habeas apoplexiæ. Quod qui censuerunt, haud satis videntur attendisse, effusiones sanguinis non semper ab distentorum vasorum ruptione, neque hanc semper a præsentis sanguinis mora pendere; vasorum enim tunicæ tum ab erosione, ut alias (5) scripsi, pertundi queunt, tum postquam a prægressa olim, idque sæpius, mora, aut impetu sanguinis attenuatæ plurimum sunt, repente a quovis, leviori etiam, qui accedat, impetu omnino perrumpi. Apoplexiæ autem quæ sic effusum sanguinem consequuntur, num a resistente in vasis, an a comprimente extra vasa cerebrum, efficiuntur? Certe quid compressio cerebri per se possit, arte, & casu ostensum accepimus cum in brutis animalibus, tum in quibusdam hominibus quibus fortuito pars cranii non parva adempta fuerat; manu enim ad cerebrum appressa, eadem quæ in apoplexia, symptomata accedebant; manu amota, paulatim abibant. Et ne ab ea quæ ab effuso

(1) Advers. indic. Animad. 10.

(2) n. 5.

(3) Advers. indic. Animad. 84.

(4) n. 1.

(5) Epist. 3. n. 3.

sanguine fit, cerebri compressionem recedamus; illud quod sæpe viderunt Chirurghi cogita, vel potius in Sepulchreto (1) lege. *Solam compressionem, a sanguine intra spatium meningum stagnante, ad apoplexiam faciendam sufficere, evincunt illi qui omnibus sensibus & motu privati, solo trepano a præsentissimo interitu vindicantur.* Ex quibus exemplis hoc quoque colligere simul poteris quod iis reponas, qui a compressionem quidem apoplexiam agnoscunt, sed ab ea solum compressionem quæ non ab una aliqua parte, sed ferme undique cerebrum urgeat. Quibus & anatomica adversantur exempla, velut duo illa quæ a Cel. Swietenio (2) sunt commemorata. Est enim evidens, a sanguine effuso ad bina dumtaxat cochlearia; imo ad unum, comprimere undique cerebrum non posse. Ad ea si & nostrum addas, Epistola scriptum superiore (3); intelliges, duo cochlearia sanguinis, partem cerebri tantummodo, idque exterius, prementis, inducere posse apoplexiam: qua autem ratione haud multus sanguis, multum possit, ex iis cognoscas, quæ paulo supra (4) indicata sunt.

34. Si igitur sanguis effusus, cerebrum premendo, apoplexiam facit; etiam aqua effusa, pro rata portione facere poterit, aut certe ad quamcunque aliam causam, quæ sola facere non posset, adjuncta, perficere: ut si forte sanguini necdum in vasis adeo restitanti, ut inferre valeat apoplexiam, effusa interim aqua accedat; erit hæc effusio, si ita vis, effectus illius retardationis; sed compressio quæ ab effusa aqua addetur, causa erit ultima apoplexiæ. Verum quamvis liberaliter in hac disputatione tecum agam; ne tamen credas, me in alteram partem forte proclivorem; cujus rei causas procul habeo; quo jure, quave injuria plus aquæ tribuisse, quam par sit; omiſſis hic partim, partim alium in locum rejectis cæteris apoplecticorum historiis in quorum cranio illam reperi, novissime tibi unam subjiciam in qua multum ibidem aquæ inveni, etsi apoplexia nulla fuerat. Ea historia exposita, perpaucisque ejus occasione additis de uno ex multis modis atque rationibus, quibus in cerebro aqua congeritur, his jam æquo prolixioribus Litteris finem imponam.

35. SENEX prope annos octoginta natus, olim, quod cicatrices ostendebant, tibiæ ulceribus, nunc scædis in cute ferme universa pustulis affectus, in Bononiense S. Mariæ de morte Nosocomium sub noctis initium recipitur. Arteriarum pulsus non frequentes illi quidem erant, sed vi parum firma, eaque inæquali, neque in utroque brachio æque manifesta. Lucebant oculi, intentique erant, & quasi diversa tuentes. Interrogatus, negat, caput dolere, aut grave esse, aut somnolentum. Vomuisse se, ait, idque lingua, ut videtur, titubante. Mens tamen, & sensus, & movendi facultas constant. Nocturno sensim gravius fit: itaque moritur postridie mane. VENTRE aperto, sana omnia inventa sunt, nisi quod erant multo magis quam soleant, madida, hepar autem subalbidum, & duriusculum, ejusque vesicula referta subnigra bile, Colon denique intestinum; si id quoque huc censes attinere; ad crassitudinem pollicis sub ventriculo contractum. Hora erat a morte undecima, cadaver autem in aperto aere jacuerat, eoque frigido; medius enim erat mensis December A. 1705., intestina tamen adhuc calebant. Pulmones undique erant pleuræ affixi, aqua dum sinistro in latere avellerentur, aqua prodiit, quæ ubi stagnasset, pro certo non potuit cognosci. In corde, ut alibi quoque, sanguis fluidus. Capite abscisso, aqua de maximo cranii foramine destillabat: & sane ubique intra cranium fuit, præsertim vero sub tota meninge. Tenui, per quam, spumosa salivæ instar, bullulis videlicet passim admixtis, translucebat. Plexus Choroides vesiculas aliquot aqua distentas habuere; ipsi ta-

(1) l. 1. S. 2. Obf. 9. in Schol.

(3) n. 14.

(2) Comment. in Boer. Aph. §. 1010.

(4) n. 32.

l. 3. & 4.

men ab ea aqua quæ in ventriculis inventa est, minime albicabant. Cerebrum laxum erat: Pituitaria glandula quasi nulla.

36. Sive amplius in hoc cranio, pro mole cerebri, spatium fuit, sive hujus vasa; quæ neque turgida potui animadvertere, neque fore, arteriarum pulsus indicarant: minimè turgabant, sive lente omnino, atque paulatim aqua illa collecta fuerat; nulla, ut vides, hic fuit apoplexia, aqua tamen in cranio multa. Quo autem hæc modo collecta esset, facilius dicerem, si in ventriculis præferti, ut non pauca fuit, sic plurima fuisset, plexusque in illis decolores. Nam Pituitariam glandulam usque adeo extenuatam spectanti suspicio non deesset, minus illam officio suo functam esse, non secus ac mammariam glandulam, & thymum, ac testes eo contractiores videmus, quo jam diutius in munere cessarunt suo. At si officium illius est destillantem e ventriculis humorem per Infundibulum excipere; cur non & multo plus aquæ in his fuisset, & in plexibus multo longioris, ut sic dicam, macerationis indicia? Quæ sane indicia, ut neque aqua plurima, nec in Agricola, nec in Stabulario fuerunt, de quibus supra (1) dictum est, cum in illo tamen ea glandula æque ac in Sene de quo loquimur, contracta esset, in Stabulario autem etiam vitata. Quid ergo est? Num vulgo traditus hujus glandulæ usus est in dubium vocandus? an potius, quoniam is ab structura ipsa, & situ partium indicatur non obscure, peculiari aliqua ratione est ita explicandus, ut quæ nos in tribus iis hominibus glandulæ vitia animadvertimus, defluxi humoris ventriculorum officerent quidem, sed non quantum nobis debere officere visum est? ut puta, si viæ præterea sint aut quales multi esse arbitrantur, aut aliæ quæcunque, minus illæ quidem manifestæ, sed plures, per quas pars humoris possit e ventriculis amandari. Sic enim, nisi hæ simul viæ obstruantur; ventriculi aqua non complebuntur: si & hæ; magnus cerebri hydrops fiet. Itaque ut in illo hydrocephalo oclusas existimo, in quo Hunauldus (2) neque in Pituitaria glandula, neque in Infundibulo vitium ullum sensibile invenit, sic easdem quoque obstructas crediderim in eo hydrocephalo in quo *glandula pituitariæ nullum vestigium*, fuit, sicut habes in Sepulchreto (3); multoque etiam magis in altero in quo, ut ibidem (4) leges, illa *flaccida, & satis magna*, nec multo minus in tertio, & quarto ibi pariter (5) descripto, aut commemorato, in quorum altero *humor* fuit in ea glandula *unctuosus, pellucidus tamen, stylo visci instar adherens*, in altero autem eadem, *qua infundibulum inferebatur, gelatina quadam viscida ad magnitudinem minoris fabæ penitus oppleta fuit*. In his igitur omnibus alias quoque vias impeditas fuisse, censeo; non sic vero in illis tribus apoplecticis quos superius proposui, ut neque in illo quem descriptum habes in Sepulchreto (6), in cujus *glandula pituitaria, duplo majore solito, sinus inventus est plenus muco, qui in gelatinam subflavam pellucidam concreverat*. In his enim non plus ei glandulæ tribuo, quam ut ad *aquæ cumulationem symbolum contulerit*, quæ sententia auctoris quoque fuit hujus postremæ observationis Wepferi (7) in ea Scholiorum parte, quæ non secus ac ejus nomen, in Sepulchreto omissa est. Quam observationem, ut & duas illas quas de hydrocephalo, ultimo loco indicavi, si cum mea illa, in Stabulario habita (8), quod ad glandulæ Pituitariæ affectionem attinet, diligenter jungas; facile intelliges, inter cæteros ejus morbos, viscidum in ea muci confectionem haud ita raro contingere: quo fortasse tu-

(1) n. 26. & 19.

(2) Memoir. de l'Acad. R. des Sc. A.

1740.

(3) l. 1. S. 16. Obs. 7.

(4) Obs. 8. Vid. tamen de utraque hac Observatione Epist. 12. n. 4.

(5) cit. Sect. 16. in Addit. Obs. 12. & in

Schol. ad eandem in fin.

(6) l. 1. S. 2. Obs. 41.

(7) Obs. ex cadaver. Apopl. in Auct.

Hist. 16.

(8) supra, n. 19.

mor quoque referendus est de steatomatum genere, ab eodem, quem supra (1) laudavi, Manfredio A. 1707. in ea glandula deprehensus. Et muco pariter illas quoque alias vias aliquando occludi posse, intelliges, si quam Pechlinus in Sepulchreto (2) descripsit, hydrocephali sectionem relegens, animadverteris, sub maxima limpidissimi feri copia in *ventriculorum fundo lentam fuisse & pituitosam lympham, quæ se glutinis instar parietibus cerebri medullaris, & ventriculorum limbis applicaverat.*

37. Cæterum humoris in Pituitariam glandulam defluxum a ventriculis quidem cerebri omnibus Infundibuli occlusio impedit, velut ea quam Brunnerus (3), itemque æ quas Littrius (4), aliique, & in his Præcl. Hallerus (5) ab se visas tradunt: a Lateralibus vero quatenus impedire possit orarum Fornicis cum basi horum ventriculorum coalitus, aut ad hanc arctissima appressio, videndum esse. Verum aliquando Epistola hic, ut promisi, finem habeat. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA V.

De Apoplexia quæ neque a sanguine, neque a sero est, sermo habetur.

PRæclare, ut solebat, Boerhaavius (6), Apoplexia, inquit, *bene dividitur in sanguineam, & pituitosam; sed non perfecta divisione, quum & serosa, & atrabilia, & polyposa sit, & alia.* Eademque nobis, quippe anatomica inspectione cadaverum eo morbo extinctorum pariter edoctis, si pauca quædam excipias, sententia est. Itaque cum apoplexiam in sanguineam, & serosam divisimus (7), non morbum ipsum divisimus, sed frequentiores potius cum aliorum, tum nominatim Valsalvæ, & nostras apoplecticorum dissectiones, cæteroquin diserte facti, nonnumquam & alias, præter sanguinem, & serum, apoplexiæ causas inveniri, quarum tibi aliquas, ut tunc promissimus, hac Epistola proponemus. Serosam autem potius diximus, quam pituitosam, frequentiora pariter spectantes. Nam ut vera scripsisse, non dubitemus, Columbum nostrum (8), cum se *dissecuisse non semel*, ait, *qui ob fortem apoplexiam obierant, in eorumque cerebro magnam aquæ copiam reperisse: perspicuam quidem, sed glutinosam;* sic minus obvia vidisse, credimus, nisi forte censeas, aquæ illius quæ sæpe sub Tenui meninge (9) primo aspectu *gelatinæ instar* apparet, speciem potius, quam naturam, attendisse. Cæterum si ejusmodi aquam reperit quæ reapse pituitam illam referret, quam tunc vulgo causam esse existimabant apoplexiæ; recte fecit quod ejusmodi observationes in eum librum rejecit quem de *his* inscripsit, *quæ raro in Anatome reperiuntur.* Nec minus recte fecit Varolius (10), cujus locum, alias quoque (11) productum, forsan æquius est ad hunc modum interpretari, si pituitam eandem spectans, negavit, *in ventriculis cerebri apoplecticorum reperiri majorem excremen-*

(1) n. 25.

(2) in cit. Addit. ad S. 16. Obs. 5.

(3) Ibid. Obs. 12.

(4) Memoir. de l'Acad. R. des Sc. A.

1707.

(5) Icon. Anatom. Fascicul. 7. in Ex-plic. Tab. 1. ad P. not. C.

(6) Aphor. de cognosc. morb. §. 1012.

(7) Epist. 2. n. 6.

(8) De Re Anat. l. 15.

(9) Vid. Epist. 6. n. 12. 13.

(10) De nervis Optic. Epist. 2.

(11) Epist. 2. n. 7. & Epist. 4. n. 1.

torum copiam, quam communiter in omnibus aliis reperiri soleat. Verum ad promissa efficienda, ab duabus Valsalvæ historiis initio ducto, pergamus.

2. VIR erat annos natus triginta tres, sanguineo temperamento, gracilis, herniosus, mero, & tabacco summo opere deditus. Hic coepit dolere parte capitis sinistra, ad occipitum præsertim: quem dolorem secutus est dolor, & imbecillitas musculorum colli in eodem latere. Primum febris vehemens fuit; sed postea se remittere visa est. Verum pulsus factus est non modo rarus, sed & debilis, parumque renitens, simulque collabascere, coeperunt vires, ut quivis corporis motus jam essent difficiles. Quin etiam post interruptum delirium, aphonia accessit, neque æger amplius movere se potuit, donec, lente moriens, post diem tandem quartum decimum vivere desit. E CRANIO dum cerebrum eximitur, in hujus basi paululum purulentæ materiæ animadvertitur: qua absterfa, dum cerebrum tractatur ibidem nova conspicitur. Nimirum per Infundibulum e ventriculis prodibat. Nam eadem sinister, dexterque præsertim, redundabant. Quippe in hujus Striato corpore foramen erat, quocum ulcus sinuosum communicabat, tertiam partem occupans substantiæ, quæ a dextris basim cerebri faciebat. A sinistris nihil in cerebro erat vitiatum. His inspectis, ob herniam dissecto scroto intestina reperta sunt testiculo, & circumjectis membranis tam valide annexa, ut neutiquam potuissent in suam sedem reponi.

3. Si effusus sanguis in pus se converteret; tibi fortasse hanc dissectionem cum aliis comparanti quæ Epistola III. descriptæ sunt (1), hæc quoque apoplexia videretur ab effuso sanguine fuisse qui sibi primum in substantia cerebri cavernam istam excavasset, mox in pus versus, Striato corpore perrupto, in impositum ventriculum, ex eoque in alterum irruisset. Verum cum sanguinem effusum persistere, non pus fieri, aliæ alias (2) a nobis productæ, producendæque historiæ comprobent; fatius est conjicere, abcessum, paulatim in cerebro factum, vehementem febrem tunc excitasse, cum ex ejus materia pus conficiebatur, quo confecto, se febris, ut solet, remiserit (3), mox autem cum, via sibi facta per Corpus Striatum, pus in ventriculos redundavit, istam apoplectici generis affectionem accessisse. Extat Laubii (4) observatio, alibi quoque a nobis facile commemoranda, quæ conferri cum hac posset; tamen multo serius post gravem febrem, apoplexia a pure successit, si dilucidius indicata esset hujus sedes. Apparet enim, effluxisse e cerebri hemisphærio sinistro supra os Petrosi; sed non æque intelligitur ubi *versus thalamos* (ambos scilicet, quemadmodum hæc ipsa verba significant, ut prægressam omittamus utriusque oculi affectionem) ubi, inquam, *versus thalamos nervorum opticorum* pus fuerit *antea conclusum*. Longe tamen obscurior scaturigo est illius puris, quod a Valsalva fuit in altera dissectione inspectum, si non post veram apoplexiam, at certe post affectionem de ejusdemmodi genere. Nam res ad hunc modum se habuit.

4. MULIERI annos amplius quadraginta natæ ex valde imminutis menstruis purgationibus abortus est in sinistro crure canerosus tumor: quo postmodum exulcerato, aliisque in eodem crure ulceribus coortis; non levis dolor, & febris prope assidua accessit. Jamque annum, eoque amplius hæc pertulerat, cum diuturnarum molestiarum pertæsa, a Valsalva petiit, ut crus, jam nulla ratione sanabile, amputaret. Quo annuente, & rem feliciter peragente, cum ad tertium ab amputatione diem ventum esset, lividus in mutilata parte apparuit color, qui cum biduum persistisset; adhibito emplastro ex emollientibus, & volatilibus parato, vividus color est restitutus. Interim febris in dies fit gravior, in acutamque dege-

(1) Vid. præsertim n. 4.

(3) Hippocr. S. 2. Aph. 47.

(2) Epist. Anat. 13. n. 23. & Epist. Anat. Medic. 2. n. 15.

(4) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 39.

nerat. Parotis a dextris se attollit, adeoque intumescit, ut ad horas plus viginti quatuor ne liquidum quidem alimentum deglutire sinat. Sed largis obortis sudoribus, remittitur febris, parotis discutitur, & feliciter omnia videntur procedere. Quin etiam cum circa trigefimum diem, ob erratum in cibo admissum, acuta febris rediisset, multoque perstitisset dies; per sudores iterum sublata est. Hæc quæ dicta sunt, minime obtiterunt, quin magis magisque accrescente cicatrice, curatio jam ad finem spectaret. Verum tertio circiter ab amputatione mense, cum mulier e lecto exempta jam esset, affectione corripitur de genere apoplecticarum. Cum delirio enim, & convulsionibus, sensus, & motus imminutio in tota parte corporis dextera conjuncta erat. Quæ mala etsi ad aliquot interdum dies remitti videbantur; tamen vehementius redeuntia ægrant de medio sustulerunt. CRANIO exsecto, multum pus inventum est stagnans in sinistro cerebri ventriculo: nec tamen læsio ulla in ipso cerebro deprehensa est. Verum suspicio esse poterat, materiam, quæ antea in crus ferebatur, in caput illatam fuisse.

5. Suspicio hæc tamen difficilem obscuramque habet explicationem. Materia enim quæ olim in crus ferebatur, in cruris ulceribus pus fiebat; in cerebro autem nusquam ulcus repertum est. Aut si ex diuturnis cruris ulceribus relata in vias sanguinis partem credimus purulentæ materiæ cur non hæc potius ad vulnus defluebat necdum persanatum? Omnino suspicari mallet, acutarum febrium tempore in aliqua interna parte corporis coactam materiam, abscessumque factum; ni Valsalva ipse qua erat diligentia in muliere inviscenda, a solertia in eorum omnium quæ incidebant, causis inquirendis, fatis superque signi dedisset, nihil ejusmodi subfuisse, quando nullam, præter caput, partem corporis sibi disseccandam putavit. Quid ergo est? Num puriorem potius humorem, quam verum pus, fuisse, credemus? Non finit summa in re Chirurgica Valsalvæ peritia, qui pus se invenisse, diserte scripsit. Præstat igitur, ut ex aliqua alia historia lumen expectemus, quam ut nunc temere aliquid, & præcipitanter effutiamus. Interea autem ad historias aliquot proprias tibi describendas pergemus: quarum duæ primæ duabus, modo ex Valsalva propositis, quadantenus respondere videbuntur.

6. MULIER Patavina, Jacoba nomine, Angeli Zanardii uxor (fecit enim inventus in singulis ejus lateribus tredecim costarum numerus, ut quod in plebeis non soleo, nomen quærerem, atque adnotarem) cum annum ageret undecagesimum, apoplexia correpta est. Huic gravis supervenit febris. Ob hæc in Nosocomium illata, dies ibi aliquot superstes fuit. Etsi loqui non poterat; tamen primo quidem die intelligere videbatur; nam sanum brachium Medicis tentandum ultro præbuit. Id erat sinistrum. Dexteræ autem artus ut sensu, ita etiam motu carebant: videbanturque insuper quasi a convulsione contracti. Sic & oculi dexteri connevebant palpebræ; ut fere clausus appareret. Facies rubebat. Sorbitio difficilis non erat. MORTUA muliere, cum hæc accepissem; eo libentius Studioforum juvenum gratia cadaver incidendum suscepi, quod si noxa in cerebro organica esset, hanc sinistram secundum Valsalvæ observationes, tunc me nuper edita Epistola (1) confirmatas, facile se visuros sperabant. Itaque cum Doctis pluribus Viris, ut cæteris, ita huic quoque dissectioni, quæ diligenter habita est, & aliquot occupavit dies, frequentes interfuerunt. Sed hic non alia ferme, quam quæ aut præternaturam, aut præter solitum occurrerunt, perferibam. Primum omnium, inæqualem corporis, quod alioquin justa erat statura, nutritionem animadverti: Cum enim truncus, & femora pinguia essent; crura, & pedes, & superiores artus præsertim erant macilenti. Hora erat a morte decima tertia, cum Venter apertus est, tempestas autem frigida, quippe ultimis diebus anni 1740. Tamen humanæ viscera acrem etiam tum calorem vel post aliam exactam horam retinebant.

(1) Epist. Anat. 13.

Omentum retractum erat ad ventriculum, qui parvus apparebat, cum intestina Tenuia, & pars Crassorum aere essent suburgida. Illa autem fursus repulerat vesica, urina distenta, quæ nulla re, nisi propria operta pinguedine, ad sex digitos supra os pubis se attollebat. Cum manu comprimeremus; lixiviosum lotium, non tamen foetidum, vix guttatim prodibat. Erant enim vasa sanguifera in supremo urethræ orificio, & aliquo supra ipsum spatio valde sanguine distenta, & nigricantia, ad eundemque modum, sed paulo minus, per maximam partem internæ faciei urethræ pergebant, ut facile intelligeres, esse ea loca non modo inflammata, sed gangrænæ jam proxima. Quin etiam interior vesicæ facies sanguineis hic illic punctis distinguebatur. In uteri cavo aliquid subflavi humoris animadvertimus. Neque de ventris visceribus superest quod adnotemus, si hepatis excipias vesiculam bile turgidiorem fusca, ut videbatur, sed quæ colore inficeret maxime flavo, quo & proximum vesiculæ intestinum Colon infectum erat. In ea bile concretiones erant quædam paucæ, parvæque, & molles, nisi quod una tamen in calculum densata erat firmum, & durum, diametro æquantem apicem minimi digiti, superficie undique granosa, figura autem rotunda, ut unum ex iis bellariis referre posset, ex coriandri semine, inductoque saccharo sic paratis, ut superficies asperula sit; nisi colore fuisset cinereo, & quiddam quasi pellucidi habuisset. In Thorace, pulmo dexter magna ex parte ad pleuram annexus, in summo autem posteriori adeo corruptus ex antiquo fortasse vitio, ut humorem graveolentem effunderet. Quo absterfo, & visceribus inde, & ex ventre detractis, duo animadverti, atque ostendi, alterum in diaphragmate, alterum in costis, & vertebis, quæ tametsi ad morbum non attineant, tamen obraritatem digna sunt quæ minime tibi reticeantur. In diaphragmate erant duo proxima quidem, sed inter se distincta, foramina ad venas e ventre in thoracem trahendas. Nam præter majus, quod in omnibus est, ad truncum ipsum venæ Cavæ transmittendum, alterum prope oram primæ anteriorem patebat, unam traducens de hepaticis venis, paulo altius quam solet, id est supra diaphragma, in Cavæ truncum inferendam. Costæ autem erant viginti sex. In singulis enim lateribus singulæ erant costulæ infra duodecimam, mobili junctura nexæ cum primæ lumbaris vertebræ corpore, ita autem breves, ut singularum longitudo transversos duos digitos pollices minime superaret, cum longiores, quam solent, ambæ duodecimæ viderentur. Vertebæ autem lumborum sex erant, aut si primam ob annexas dumtaxat costulas (nam cætera, lumbarium fuit simillima) malis thoracis vertebis annumerare; hæc tredecim erant, lumbaræ quinque. Sed quintæ corpus, magnitudine, & forma qua solet, præditum, iisdemque adjunctis processibus, nisi quod posterior minor aliquanto erat, ornatum, sic erat positum, ut antrorsum, dextrorsumque inclinaret. Minus alta cartilaginea Sacro ossi dividebatur: quin etiam sinistra ora cum eo connatum, alio præterea modo cum eodem se conjungebat. Nam ossea quasi ala utrinque emissæ, quæ, foramine pro nervis relicto, omne propemodum intervallum implebat, processibus vertebræ Transversis, & summis ossis Sacri lateribus interpositum, his infimam ejus alæ partem per *πυγγυμιον* arcte committebat. Erat autem os Sacrum paulo brevius, facieque anteriore minus cava, & inter descendendum, non nihil vergebat dextrorsum. Cæterum, si imam illam vertebram excipias, nihil in vertebis omnibus a capite ad eam usque præter naturæ consuetudinem inventum est. Sed ad Caput, cujus potissimum causa hæc instituta dissectio est, transeamus. Dum cranium secabatur, serum non paucum prodiit. Illius fornice sublato, cerebrum sua in sede persecantes, primum quidem Duram meningem crassiorem animadvertimus. Per alteram autem meningem vasa omnia sanguine non secus ac si usus esset injectione, multum distenta. Erat is sanguis qualis in toto hoc cadavere ater, nec valde fluidus. Sub eadem meninge conspiciebatur in cerebri anfractibus aqua pellucida, cujusmodi aquam mox in ventriculis, Lateralibus dumtaxat, invenimus.

mus, cum plexibus tamen Choroidibus minime decoloribus, quamvis vesiculas habentibus aqua turgidas, & ex his unam, minimum uvæ acinum æquantem. Fuit hæc in plexu sinistro: quo sublato, animadverti Thalamum nervi Optici non eo quo dexter, naturali esse colore, sed fusco. Tunc assulatim cerebrum disseccando, hujus quidem reliquam omnem substantiam reperi quam optime constitutam; sed quæ a latere externo Thalami, quem memoravi, sinistri erat substantia medullaris, ea permollis, & quasi liquata, ac permixta cum cruento quodam, sed obsoleti coloris, humore deprehensa est, ut nihil, nisi gravis odor deesset, ut plane fracidam pronunciaret. Occupabat id vitium paulo plus loci, quam a maxima nuce juglande occupari potuisset, eratque color ille cruenti humoris in ejus medio manifestior. Fuit autem res eo facilius animadvertenda, quod cum cerebrum, ut dixi, alibi suo colore esset, nec cerebello tantum durius, sed mira quadam ubique, & præsertim in toto dextero hemisphærio, duritie præditum; in illo uno, quem designavi loco subcruentum colorem, & substantiam quasi diffluentem habebat.

7. Apostema sui generis (1) fuisse hoc, credo, agnoscente etiam Avicenna (2) apoplexiam a *repletione apostemante*, cujus vim in proposita muliere effusa aqua, & distenta sanguine vasa augebant. Accidit autem apostema circa eam sedem, in qua plerumque magnas, quæ in apoplecticis occurrunt, organicas noxas inveniri, alias (3) indicavimus: quam ad sedem, & ex apostemate quidem, in Viro erat quoque in prima Valsalvæ historia descripto (4). Porro in eadem, itemque in altera (5) & in hac pariter historia nostra ejus confirmatam doctrinam vides, noxa in eo cerebri hemisphærio inventa quod resolutio corporis lateri oppositum erat.

8. Inflammatio autem qua nostræ apoplecticæ vesica laboraverat, quippe tanta urinæ copia distenta, facit ut in mentem veniat ingentis illius collectionis urinæ, quam in Stabulario (6) a me descriptam esse, memineris, nec minoris, quam tibi in vesica anus, ex apoplexia pariter mortuæ, alio loco (7) describam. Ex his atque aliis ejusmodi Observationibus facile intelligis, quam facile possit accidere, ut qui apoplectici paulo diutius vitam trahunt, iis nova insuper malorum accessio fiat ab urinæ retentione, eo minus animadversa, quod cum pauca qui possunt, sed ealiquida, deglutiant, lotium autem sæpe ob infirmitas sphincteris vires guttatim destillans, cubile humectet, his indiciis acquiescunt ministri, ut minime credant de retenta urina sibi Medicos esse monendos. Horum igitur partium erit jubere, imam ventris partem subinde attrectari, ut si tumor indicet, lotium non reddi, hoc arte aliqua, & si res cogat, immunda, quod in scæminis facillimum est, argentea fistula, manu emoliantur.

9. Sed de iis quoque duobus, quæ ob raritatem interjeci, a me aliquid fortasse expectabis. Dicam igitur quæ ibi continuo, ut solitus sum, iis qui aderant, indicavi. Quoad duo attinet foramina, in septo Transverso adnotata, per quorum alterum una ex hepaticis venis trajecta, in thorace demum venam Cavam adibat; rarum id quidem esse; sed multo rarius quod ter intra duos menses A. 1728. id ipsum ostendissem, videlicet bis in Theatro mense Febuario, semel in Nosocomio mense proximo. Verum non bina tantum, ut in tribus illis cadaveribus, sed & terna me semel, iterumque (8) in diaphragmate vidisse foramina sic ut maximum venam Cavam, duo minora totidem hepaticas venas transmitterent, semel Bononiæ

(1) Vid. Epist. 9. n. 16. & seqq. usq. ad 20.

(2) Canon. l. 3. F. 1. tr. 5. c. 12.

(3) Epist. 3. n. 18.

(4) supra, n. 2.

(5) n. 4.

(6) Epist. 4. n. 19.

(7) Epist. 56. n. 12.

(8) Vid. & Epist. 60. n. 6.

A. 1700. in eo septo Transverso, quod in Publica Anatome, consecante me cum Vassalva, demonstratum est, cujus ego septirudem, mea manu descriptam, imagunculam adhuc servo, iterum Patavii ante A. 1726. quam unam observationem, antiquioris illius, ut sit, oblitus, in Epistola I. Anatomica (1) commemoravi; quem locum designat Solers in primis Doctusque Anatomicus Albertus Hallerus (2), cum rarius hoc esse quod ego observavi, confirmat.

10. De Costarum autem numero, ut semel undecim (3), ita semel tredecim mihi visas esse, non sæpius, ajo, & vera Galenum (4) scripisse agnosco, cum hæc ita rara esse, docuit, ut inter mille vis unum tali costarum numero invenias: priorem tamen numerum rariorem altero esse, ante omnes indicavit. Sed de altero numero, id est, ut sint tredecim, Archangelus quidem Piccolhominus (5) verum credidit id quod ipse ait, omnem antiquitatem observavisse, si costæ naturalem numerum excedant, unam tantum, altero in latere, non duas superesse. Et sane etiam Columbus (6) unam tantum costulam præter viginti quatuor invenerat, ut ea quæ subjecit, significant, & quæ ad oram sunt adnotata, confirmant. Veruntamen; ut Bauhinum (7) omittam, quem Piccolhominus legisse non poterat, ternas denas in singulis lateribus costas ab se repertas memorantem sic, ut a sinistris octo essent legitimæ, a dextris sex spurix; at Columbum ipsum, scire poterat, vidiisse postea (8) etiam costas vigintisex: & Falloppium (9) in duobus cadaveribus invenisse utrinque ad tredecim adauctum numerum a duabus costulis ita parvis, ut rudimenta costiarum potius, quam costæ viderentur. Cum his Falloppianis mea maxime convenit observatio, ut in eo pariter quod adjecit, coarticulationem illam quæ in reliquis hominibus in duodecima thoracis vertebra esse solet, in iis cadaveribus nihil variasse. Quod autem dixit, tresdecim in iis se reperiisse thoracis vertebra; verum in lumbis; id quod Columbus, & Bauhinus reticuerunt; quatuor tantum, id vero quatenus a meis discrepet observationibus, præclare intelligis. Et si enim quædam sunt unde suspicari possis, quintam a me descriptam vertebra ad os Sacrum attinuisse; attamen si pleraque attendas, aut potius si hæc quæ servamus, ossa vel aliud agens aspicias; procul dubio primo ipso aspectu cognosces, esse illam potius inter lumborum vertebra connumerandam. Nec vero in observatione hac describenda paulo fusior fui, quod ignorarem, quot Anatomici post illos quos nominavi, similia viderint; sed quod nolui, te in hac legenda, quæ plerique omiserunt, desiderare. Nosti enim, propter omisam mentionem sedis in qua decimæ tertiæ costæ fuissent inventæ, Hunauldium (10) harum originem sic explicandam suscepisse, ut ejus explicatio tunc quidem habeat locum, cum ibi sunt ubi ipse vidit, nempe supra duas costas supremas; ubi autem ego deprehendi, nimirum infra duas infimas, non habeat. Nec te fugit quorundam suspicio, cum hoc loco reperiuntur, nihil videlicet esse aliud; quam Transversos primæ vertebrae lumbaris processus aliquando longiores; non, præter hos, veras costulas, mobili, ut ego ostendi, junctura connexas. Verum ad ea quæ omnino præter naturam sunt, redeamus.

11. SARTOR, qui se vino implere consueverat, aponia correptus, intra biduum mortuus est. Plura de eo scire Alexander Bonis, quem tibi alias laudavi, Doctique alii Medici Veneti, ac Juvenes Rei Anatomicæ studiosi non potuerant, qui concessum sibi cadaver ut ipse dissecarem, cerebrique structuram diligenter ostenderem, a me petierant sub finem Martii A 1708. VENTRIS viscera se rec-

(1) n. 26.

(2) Dissert. de Musc. Diaphr. ad. §. 7. litt. c.

(3) Vid. Advers. Anat. 2. Anim. 32. in fin.

(4) De Anat. Admin. l. 8. c. 1.

(5) l. 8. Anat. Prælect. 8.

(6) De Re Anat. l. 1 c. 19.

(7) Anatom. l. 2. c. 8.

(8) l. 15.

(9) Obs. Anat.

(10) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1741.

te habuerunt. In Thoracis cavea sinistra aquæ sanguinolentæ nonnihil fuit Pulmones graviores, & spumam, si premeres, emittentes, sana tamen eorum substantia. Cor flaccidum, in ejusque ventriculo dextero, & proxima auricula, arteriaque Pulmonari concretiones polyposæ; nullæ a sinistris, sed in eo ventriculo paucus tantummodo sanguis semiconcretus. Aggeres, ut Valsalva (1) postea appellavit, Semilunarium valvularum extantiores, & duritie firmioris quasi cartilaginis. In arteria Magna, & Carotidibus sanguis fluidus non ita paucus; multus vero ejusdemmodi in Pulmonari. Caput cum a cervicibus amputaretur; aqua e vertebrarum tubo exivit: quæ mox sub Tenui cerebri meninge conspecta est multa, non sine specie *gelatina*. Sed præcipue in oculos incurrebat alba quædam quasi sanies per anteriorum cerebri loborum superficiem extensa: quæ materia diligenter examinata, revera sanies, sed inodora, visa est, in ipsa Tenuis meningis substantia inherens, superficie cerebri, quantum sensus judicare poterant, omnino illæsa. Ea autem meninx tota trahentis manum facile sequebatur: & cerebrum, cerebellum, ac nervi summa erant flacciditate. Vasa omnia, etiam tenuiora, atque intima, sanguine turgida: Sinibus autem, præsertim majoribus, inerant polyposæ concretiones. In ventriculis Lateralibus aliquid aquæ adnotavimus, & dilutum plexuum Choroidum colorem: denique in Pineali glandula minimum duriusculæ materię frustulum.

12. Nein frustulo hoc hæreas, vel nostra facient Adversaria (2), in quibus ejusdemmodi in Pineali glandula materiam sæpe nobis aliisq; animadversam memoravimus, facientque Epistolæ ad te nostræ (3), quibus id confirmatum videbis. Nec tamen puta, pro morbo a nobis non haberi. Habetur enim; sed pro morbo, cujus effectus perobscuri, incerti sint, quod alias nullis, alias aliis præeuntibus symptomatibus, aliasque aliis conjunctis cerebri vitiis, occurrat. Et Joannes quidem Salzmannus, Medicus, dum viveret, Doctissimus in Dissertatione *de Glandula Pineali lapidescente*, postquam diligentius, quam hactenus quisquam, ferme omnia, quæ tunc extabant, calculosæ ejus glandulæ collegit exempla, minime dubitavit (4), quin dolorum capitis intolerabilium, aut fatuitatis causa ipsa fuerit tota lapidea facta in viro a Pfeilio apud Schenckium, in virgine a Drelincurtio apud Mangetum, in fene a Kingio, ut est in Actis Anglic. deprehensa. Verum Pfeilii lapis an glandula ista fuerit, non constat, & Kingius graviora in cerebro mala simul invenit, Drelincurtius autem non saxeam modo glandulam, sed ad ovi gallinacei amplitudinem auctam, ut si vel hydatis, vel quidquid aliud fuisset, sua ipsa mole debuisset maximum asferre detrimentum. Quod vero ad naturam attinet hujusce morbi, visum est doctis quibusdam Viris, & nominatim Jo. Valentino Scheidio in ea Dissertatione (5), in qua cæteroquin egregie ipsum prævisse video celeberrimis Observatoribus, qui cerebrum, in lapidem, ut credebatur, conversum, ossæam concretionem esse, tradiderunt; visum est, inquam, illam quoque in glandula Pineali duriusculam inventam materiam ad ossium potius, quam ad calculorum naturam fuisse referendam. Quod ut de iis negare non ausim corpusculis, quæ ab neutro nostrum conspecta sunt, ita confirmare possum quæ ipse deprehendi; ea certe inter digitos compressa, in asperulas quasi arenulas sæpius abiisse, eoque friabilia; quod ipse discrimen ad calculos ab ossibus internoscendos primo loco affert; evidenter fuisse. Huc illud accedit quod alias (6) scribam, invenisse me nonnunquam intra hanc glandulam materiam mucosam, & sublavam, sæpe autem eandem, ejusdemque coloris ma-

(1) Dissert. Anat. I. n. 10.

(2) VI. Anim. 9.

(3) VI. n. 12. X. n. 17. XI. n. 11.

(4) Thes. 15.

(5) de duob. Offic. in cerebro apopl. quæst. 2. & 3.

(6) Epist. 21. n. 24.

teriam extra glandulam in anteriore ejus facie, & præsertim ad basis anteriora (1), quæ materia non dura aliquando, aut vix subdura; alias, inter digitos compressa, asperas jam continere arenulas non obscure ostendebat: iisdem autem locis in aliis cadaveribus aut erat evidenter in minuta granula conformata (2), aut ipsa quidem aberat; sed ibi erant subdura corpuscula (3). Hæc autem corpuscula sive extra, sive intra glandulam cum fere eodem quo illa arenosa denique materia colore, subflavo nimirum, aut flavo, se nobis obtulerit, imo Vieussenio quoque (4), Laubio, (5), Salzmanno (6); nonne veri similis est, calculos esse, qui paulatim ex terreis materiæ illius particulis, aqueis magis magisque absumptis, concreverint, quam officula? præsertim quando, si perpaucos exceperis, cæteris qui viderunt, *arenas & lapillos* nominarunt, nec modo qui sunt a Salzmanno laudati, sed & alii qui antea scripserant, & in his duo, quos Cel. Hallerus (7) indicat, Peclinus, & Brunnerus, & qui postea, ut puta legendi in Actis Cæsareæ N. C. Academiæ (8), & præterea Vir Cl. Phil. Conradus Fabricius (9), & quoniam singillatim designari cuncti non possunt, is saltem quem novissime legimus, Solertissimus Martinettus (10), a quo in Ravennatis Archiepiscopi dissectione tres fuerunt hujusmodi *calculi* deprehensi. At enim is qui, cum meas horum extra glandulam occurrentium peculiare observationes attendo, longe primus omnium videtur eorum mentionem fecisse, si a te inspicatur; Veteres Medici, inquit, pro ossibus, aut cartilagineis corpusculis habuere. Scilicet Galenus in eo de Anatomicis Administrationibus libro (11) cujus argumentum nihil ejusmodi pollicetur (quo factum, puto, ut ejus verba ab nemine fuerint, quod sciam, in hanc rem producta; nisi forte, ita, uti Vesalius (12), ob id repressus ab Riolo (13), plerique intellexerint) Galenus igitur suis temporibus quæsitum esse, scribit, *num cartilagineum quippiam penes cerebri glandem, quæ a turbinis seu pineæ nucis similitudine Grecis κωνάκιον appellatur, vel osseum inhereat? pari modo etiam; in quolibetne corde, cartilagineam vel osseam quadam particulam sit invenire, an magnis duntaxat?* Nec te illud moveat quod utramque hanc quæstionem ibi inter *frivolas* reponat Galenus. Ipse enim secundam tum eodem Opere (14), tum eo quod inscripsit de Ufu Partium (15), utilem esse, ostendit, cum verbis non ita paucis tractavit, ex quibus *frivola* qua mente dixerit, præclare intelliges. Primam autem cur redarguerit, ex Riolo (16) cognosces. Nos autem utrumque os, non ut secundum naturam creatum, sed ut præter naturam factum, hoc tempore spectamus: imo quod apud glandulam nos quidem hactenus offendimus, non secus ac quod in glandula, multo minus os, quam concretionem calculi similem, visum esse ut plurimum nobis fatemur ob eas, quæ indicatæ sunt, causas: quibus & hanc addes, ex materia viridi concretionem virides (hoc enim quoque colore hic lapillos reperit Vestius (17)) existere facilius posse, quam viridia usquam ossa pronasci. Veruntamen siquando crassiuscula aliqua sub manum redeant; non duritiei modo, aut combustorum, ut aliquando, nidorem attendere, sed per alia insuper experimenta inquirere eorum naturam constitui, intereaque rem, ut alias feci, in medio relinquere.

(1) Epist. 1. n. 10. Epist. 3. n. 14. Epist. 3. n. 9. Epist. 14. n. 35.

(2) Epist. 8. n. 6.

(3) Epist. 7. n. 15. Epist. 8. n. 15.

(4) Neurogr. l. 1. c. 11.

(5) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 63.

(6) Diff. cit. Thes. 13.

(7) ad Prælect. Boerh. §. 296. not. p.

(8) T. 5. Obs. 68. & T. 6. Obs. 14.

(9) Idea Anat. Pract. Sect. 4.

(10) Lettera della Separaz. degli umori.

(11) 4. c. 1.

(12) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 6.

(13) in l. Galen. de Offib. post c. 32.

(14) l. 7. c. 10.

(15) l. 6. c. 19.

(16) c. cit.

(17) apud Salzmann. Thes. cit. 13.

12. Quod mihi vel magis de vera faniei illius scaturigine faciendum est, quam in propolita Sartoris observatione descripsi. Ex pulmonibus intra calvariam fuisse translata, suspicarer, si illos, ut graviores inveni, ita usquam læsos deprehendissem: quemadmodum ex calvaria ad urinæ vias transvectam esse aliquando, cum ex aliis, tum ex eo videtur quod Vir Cl. Hippol. Franc. Albertinus a se in Tonfore animadversum narrabat. Quem ex longa sub sole mora cum dolor capitis, sensusque ponderis in vertice, febris delirium, nervorum distentiones, lethargus, resolutio denique prehensissent, repentina urinarum copia liberavit; in quibus pus subsidebat: & annos quidem aliquot capite male habuit; sed tamen, cum hæc mihi narrabantur, sanus vivebat. Quid? quod ex ipsis pulmonibus in cerebrum (ut in Sartore me dixi fuisse conjecturum) aut ex pleura quoque pus traduci, nec Duretus dubitavit, & Paræus, ut videtur, invenit, sicuti habes in Sepulchreto (1).

14. Sed præter pus in cerebro genitum, aut ad ipsum translatum, posse interdum alias causas, minus adhuc animadversas, apoplexiam facere, aut ad ipsam faciendam convenire, non levis mihi suspicio est ex iis quas tibi protinus subijciam, dissectionibus. Quarum primam, quamvis non præsentem me habitam, non secus tamen proponam, ac si ipse habuissim. Namque aderat Nicolaus Mediavia Professor Publicus, & ex Sacro hoc Philosophorum ac Medicorum Collegio Doctor meritissimus, cui non minus quam mihi, credo ob spectatam duodequadraginta jam annos ex quo ipsum in Re Anatomica exercere cœpi, fidem, ac diligentiam, pari cum assiduitate conjunctam; ut quotquot hoc omni, quod dixi, tempore Patavi habui dissectiones, non modo cunctis ferme interfuerit, sed etiam sæpe administrando; plerumque consecando, laudabilem operam, ac perutile auxilium præbuerit. Hic igitur quendam, cui in Patavino Nosocomio ægrotanti ipse ex officio Medicus fuerat, cum mortuum indici, se inspectante, jussisset, eodem die, qui dies fuit IX. Kal. Apriles A. 1740. rem mihi in hunc modum exposuit.

15. SENEM, qui ex cruris ulcere laborabat, repente capitis dolorprehendit. Cum cerebro aliquid instare periculi videretur; eo statim mane sanguis est missus. Nihilominus hora vigesima, ingruit apoplexia, cum dexterorum artuum resolutione. Huic resolutio accessit inferiorum omnium partium, & intra paucos dies mors. CALVARIA exsecta, arteria illa in quam confluunt Vertebrales, & quæ supra Callosum corpus recta ducuntur, sanguine erant turgidæ; reliqua vasa non item. In ventriculo utroque Laterali non pauca aqua, & plexus Choroides pallidi. Septum Lucidum antierius disruptum. Sed quod maxime in oculis incurrit omnis medullaris substantia hemisphærii dexteri valde fusca erat; non sinistri.

16. Hæc audienti mihi, confestim in mentem venit Sacerdotis Veronensis, in quo apoplexia repente sublato, totam, ut alias ad te scripsi (2), medullarem cerebri substantiam fuscā factam adnotavi. Quidquid illud est; quod sanguinem non videri, tunc monui; unde illa candida substantia inficitur, num inter apoplexiæ causas non est reponendum? Nam etsi in hoc Sene, cui prima resolutio a dextris fuit, in eodem cerebri latere animadversa est infuscatio, non in opposito; scis tamen, Valsalvæ doctrinam fere in omnibus; non in omnibus; res pondere (3). Sed age, ad minus obscura veniamus.

17. ÆTHIOPS erat Venetiis annos ad triginta natus, torosus, & bene valens; nisi quod iis ultimis mensibus factus erat obnoxius languori cuidam ventriculi, levi cum sudore conjuncto, qui tamen languor cibo sumpto illico tollebatur. Is cum circa medium Quinctilem A. 1708. hilariter cum Amicis versaretur, jentaculo;

(1) l. i. S. i. Obs. 40.

(2) Epist. 4. n. 21.

(3) Epist. 2. n. 16.

nam matutinum erat tempus; jam usus, in eoque esset, ut stans, tuba, sicuti facere solebat, cum ipsis caneret, sensim, lenteque adeo retrorsum cecidit, ut Amici factum id ludendi gratia fuissent facile credituri, nisi inter cadendum, tremores quosdam totius trunci corporis animadvertissent. Homo autem eodem quo cadebat, puncto temporis est mortuus. SECANTI ut adessem, a me, ut solitus erat, petiit Cl. Santorinus. Hora erat a morte circiter duodecima. Cadaveris superiores artus subrigidos, collum, tanquam resitante sanguine, nigrius reliquo corpore, oculos quasi viventis animadvertimus. In Ventre, si omentum excipias nimis breve, hepatis crepidinem ipsam livecentem, & lienis membranam in convexa facie certo quodam loco quasi tendineam factam, eoque albicantem; omnia secundum naturam apparuerunt. Itaque nihil magis oculos moratum est nostros, quam vasa Lactea quamplurima, chylo distenta, & nodosa, hinc multis radicibus Tenuia intestina ferme usque ad oppositam ipsi mesenterio partem complectentia, inde vero hujus centrum versus contendentia, in quo prælongæ, magnæque glandulæ spectabantur. Thoracem reclusuri, cartilaginum, quæ costas cum sternone conjungunt, insolitam, ea præsertim ætate duritiem mirati sumus. Pulmones omnino sani, quamvis dexteri latus alicubi, sinistri vero suprema pars tota ad pleuram per membranea vincula annecteretur, intusque ambo paulo plus feri quam soleant, continerent. In pericardio quoque aquæ sub turbidæ copia æquo major. Cor tamen naturali firmitudine: in ejusque thalamis sanguis fluidus, qualis in Magna etiam arteria, & Pulmonari præcipue inventus est. Per illius externam faciem in thorace toto sanguifera vascula maxime conspicua. Cerebro denique resecto, sub Tenui meninge aqua apparuit: quin etiam in Lateralibus ventriculis, & in sinistro præsertim, aquæ fuit plus quam secundum naturam solet: Choroides tamen plexus suo colore, & sine hydatibus conspiciebatur: cerebrumque ipsum juxta erat firmitudinæ. Vasa autem ipsius, & Sinus inania potius, quam plena, quidquid habebant sanguinis, sine ulla vel minima concretionem habebant; ut in toto hoc cadavere nusquam sanguinem nisi fluidum offenderimus. Sed nusquam, nisi intra cranium, id vidimus, cujus potissimum causa hanc tibi historiam describendam suscepimus. Scilicet sanguifera vasa quæ & in superiore dissectione memorata sunt, supra Callosum corpus traducta, aere cum paucis sero intermixto distenta erant. Sic illa quoque arteria, quæ per basim ducitur medullæ Oblongatæ ex confluentibus Vertebralibus orta, & alia præterea per superiorem cerebri superficiem vasa ab incluso aere distenta pellucebant.

18. Et si hujus tam repentinae mortis causæ aliæ minime intra cranium videntur defuisse, si ea placeant quæ proxima Epistola proposita sunt; tamen siue illas non omnino credas hic satisfacere, siue hanc præcipue postremam putes, quandoque occurrit, esse attendendam; quid de ipsa censeam, vel potius conjiciam, iis spectatis quæ jam circa hujus initium sæculi proposita, & disputata ab Italis fuerant, non reticebo. Idque eo libentius faciam, quod non hujus tantum, sed & aliorum quorundam sanguinem animadverti spumosum, & aereis bullis distinctum. Igitur vel secundum naturam aerem in humoribus inesse, & nominatim in sanguine, certum est; siquidem ambiguis cæteris probationibus omissis, si segmentum vasis, puta venosi, viventis bestię arctissimis utrinque vinculis constrictum, abscissumque in Boyleana machina ponatur; ut circumjectus aer subducatur, ita is qui cum sanguine inclusus est, vas illud distendet. Et sane nisi se res sic haberet; hujus in quo nostra sunt corpora, aeris circum undique prementis vis, urgendo vasa, motum sanguinis sufflaminaret; quem nunc admittit aer tuetur non impari conatu; nam cum æque atque hic exterior, præter naturam coactus sit, ut Platonis (1) verbis utar, æque secundum naturam renititur, seque revocare in con-

(1) in Timæo.

trarium conatur : itaque dum neuter prævalet, salva res est. Verum ut hanc, atque alias, quas nunc memorare necesse non est sanguini præbeat utilitates, noxam autem nullam; sit in minimas partes dispersitus oportet, quæ inter minimas sanguinis lateant probe interjectæ, & quasi dissolutæ. Nam si ex harum complexu se extricent, aliæque aliis occurrant; & non secus ac perminuti hydragryri globuli, in grandiores prompte coalescunt, & ex viscidulo sanguinis fero sibi quasi tunicam conficientes, bullas conspicuas efformant, sive ut Platonis (1) vocibus iterum locar, *vento incluso humiditate protinus circumfusa fiunt ampullæ, quæ sigillatim propter parvitatem videri non possunt; junctæ vero simul & in grandiore tumefactæ molem, conspiciuntur.* Ex autem ampullæ, sive, iis disruptis, aer ipse solutus, ac liber, si aliqua copia sit inter sanguinis portiones interjectus, harum motui se opponit; neque enim finit, quæ posteriores sunt, eas quæ procedunt, contingere, cum iisque impulsus, a corde, & majoribus arteriis acceptum, communicare: quin tandem ut minus ipse idoneus est ad eum impetum concipiendum, in paulo tenuiores arterias ægre compulsus, multo ægrius potest posteriores angustias superare, quod Anatomici in liquorum injectionibus, si forte aer interclusus obstat, experiuntur. Ille interea dum tenuiora distendit vasa, cum attigua alia coarctat, tum eorum quæ nimis distendit, vim se contrahendi vehementer infirmat. Quæ cum ita sint; apparet, si pleraque certæ cuiusdam partis tenuiora vasa aer obfuderit, in ea motum sanguinis, & quæ ab hoc pendet, interrumpi. Fac igitur, eam partem cerebrum esse, & continuo intelliges, cur inde oriatur apoplexia: laudabisque Hollerium (2) diserte scribentem, *fieri apoplexias etiam ubi arteriæ carotides interceptiuntur in plexuretiformi, flatu, aut alia quapiam re: magisque Hippocratem ipsum (3), cuius hæc sunt: si quidem plurimi status per universum corpus discurrant, totus homo syderatur: si per partem; pars illa percutitur: & paulo inferius, ubi a flatibus Sacrum etiam morbum deduci, scilicet quum plurimus spiritus per omne corpus universo sanguini fuerit permixtus: tum enim, inquit, multæ oppilationes fiunt multifariam per omnes venas: quumque in crassiores, & pleniores sanguine venas aer prodierit, progressusque diutius maneat, prohibet sanguinis cursum, atque alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius.* Hic quæres fortasse, qua ratione aer ex sanguinis particulis quibus est intermixtus, se extricet, ut has turbas det. Hac etiam de re quid conjiciam, proferam, si prius ultimam historiam subjecero, atque explicavero, in qua aer non in vasis dumtaxat quæ intra cranium sunt, sed in omnibus, & magna quidem copia, reperi- tus est.

29. PISCATOR Venetus annum superans quadragesimum, procerus, herniosus, ventris affectionibus flatulentis obnoxius, cum repente hisce sua in navicula correptus esset, illico ibi mortuus est. SECUIMUS postridie, qui dies fuit paulo ante Idus Octobres A. 1707. cum eodem, quem supra laudavimus, Amico Cl. Santorino.

Venter tumebat a distentis aere ventriculo, & intestinis. Ille subrubens, venas quæ in Gæstroepiploicam influunt, valde turgidas habebat. Ipse vero Gæstroepiploicæ, quæ una in cadavere hoc erat, truncus adeo tumidus fuit, ut ubique meum digitum indicem æquaret. Sed vix incisus, detumuit; multum enim aerem cum perpaucis sanguine spumoso, & nigro continebat: Intestinorum Tenuium extremus tractus ad spithamam, rubebat, nisi quod ad tres circiter transversos digitos qua exigui arcus in modum se immittebat in herniæ sacculum, gangrenoso colore foedabatur, substantia tamen adhuc, ut cætera intestina, satis firma. Eodem colore, sed paulo minus, infectus erat sacculus, qui laxè intestinum,

(1) Ibid.

(3) De Flatib. n. 19. & 21.

(2) Comment. in Hippocr. S. 3. Aph. 23.

cum ipso minime cohærens, complectebatur, factus ex laxato peritonæo propius quidem, sed tamen extra vaginam, qualis ea cunque est Spermaticorum vasorum. Haud procul supra medium ferme osium pubis, alter erat sacculus non major, quem pariter alias subire intestinum consueverat, tunc inanis. Cava hepatis facies passim livebat, sed ad exiguam altitudinem. In ejus vesicula, bilis ex nigro flava, & in hac calculus, qui nigredine, granosa superficie, & magnitudine morum referebat: is ardenti cereo statim admotus, flammam non concepit. Magnus lien, nec tamen laxus. Pancreas duriusculum. Serum cruentum jam antequam viscera attingeremus in ventris cavo conspexeramus, ea copia, ut spongii fuerit exhauriendum. In Thoracis autem cavo nihil ejusmodi. Sed pericardium cordi undique sic adhærebat, ut illud avellendo, hoc alicubi laceraretur. Cor flaccidum, & magnum. Niger in utroque ejus ventriculo, & spumofus sanguis, vix aliqua parte nonnihil concretus: qualis in auricula dextera, sed non sine aliqua magis compacta, exigua tamen, concretionem: neque ulla fuit toto corpore vena, ubicunque inspeximus, quæ nigro, spumosoque sanguine distenta non esset. Cujus & Magna arteria, & in Carotidibus, per collum ascendentibus, paucillum fuit. Truncus autem Pulmonaris arteriæ non eo tantum, sed aere quoque valde turgēbat. Sani pulmones, quamvis Asperæ arteriæ interiorē faciem fœdus humor inficiebat, ex cinereo colorem *tabacæ* referens. Eadem arteria in collo, sed larynx magis, erat intus ex nigro livida, & gangrænosa: sic & vicinia. Dum hæc inspiciebamus, pus tenue, ceu ex rupto abscessu, e posterioribus nasi foraminibus in pharyngem defluxit mediocri copia. In Calvaria cavo cum Sinus, tum cætera præsertim vasa quæ per Crassam meningem feruntur, nigro, spumosoque sanguine turgida, vasa omnia, quæcunque per Tenuem sive in basi, sive in ambitu reliquo cerebri, & cerebelli, sive per ventriculos ducuntur, etiam exiliora, longe turgidissima. Quin etiam ex dissecta cerebri, & cerebelli substantia latiores, quam unquam viderim, sanguinis guttæ ultro, omnique ex parte emanabant. Inter utramque meningem parum, sub Tenui paulo plus feri fuit; quamobrem tracta, nullo negotio sequebatur. Ejusdem feri mediocri copia in Lateralibus ventriculis fuit. Plexus tamen Choroides, quamvis plurimas vesiculas aqua maxime distentas in posteriore habebant sede, rubicundi erant: cerebri autem substantia non modo non laxa, sed firmissima. Cæterum in hoc eodem cadavere duo animadvertimus, quæ sunt in Adversariis (1) descripta, caveam intra initium Spinalis medullæ ea magnitudine, ut cum parem, aut quæ saltem eo accederet, alteram nunquam antea, aut postea deprehendere potuerim, tunc quidem præter naturæ modum diserte agnoverim, nunc vero ab aere se evolvente longe amplificatam fuisse, non dubitem: & interiorē scroti membranam, ex communicantibus undique inter se cellulis compactam, ab eodem aere vehementer inflatam. Quæ quidem inflatio eo magis fuit attendenda, quod scrotum cum prius quam cadaver attingeremus, vix esset tumidum, tantisper dum sectio habita est, ad eum modum se extenderat. Eo autem citius absoluta hæc sectio est, quod gangrænofus ventris fœtor diutius ferri cum nobis, tum ab iis qui secantes adjuvabant, non potuit.

20. Huic dissectioni in parte similes audivi, & legi. Sic Valsalvam memini dicere, in quodam cadavere sibi & venas omnes, & cor aere distenta occurrisse; verum neque id scriptum reliquit, nec qua morte homo sublatuſ esset, memorabat. Sic Pechlinum, cujus nunc Observationes non sunt ad manus, ex Cl. Verdriesio (2), scio, in cadavere hominis a multis ventris doloribus, pectorisque angustis tandem oppressi, non solum abdomen, & ventriculum ingenti flatuum copia repletum, utrisque insar distentum vidisse, verum & .... cordis cameram cum dextra au-

(1) VI. Anim. 14. & IV. Anim. 1.

(2) Dissert. Epist. de infl. ureter.

ricula .... a copioso flatu in immensum adauctam : duabus nimirum partibus naturali majorem , ceterum omni seruire vacuam , & præterea toto corpore venas , etiam coronariam , passim flatibus distinctas , & mirificam succi purpurei , fluidique aerei alternationem , quemadmodum in quibusdam Thermometrorum generibus observare licet , oculis ostendentes . Sic Cl. Jo. Henricus Grætzius (1) foeminam commemorat misere demortuam ex continuis lipothymiis , angore , & suffocationis anxietatibus , in cujus cordis parvitatibus ne guttula sanguinis deprehendebatur , sed illud totum flatu distentum conspiciebatur ; tympanitidem cordis dixisset . Sic denique Ruyschius (2) in altera quæ subito ultimum diem obierat , se invenisse , testatur , cor stupendæ magnitudinis ab aere , quo plenum erat , absque ullo fere sanguine , idquod palam factum cuspidi cultelli ; ea enim adaucta , tam subito subsidebat cor , ac vesica aeris repleta , & cuspidi cultelli attacta . Sed hi omnes , id quod ipse non vidi , cor aere distentum repperunt . Imo Ruyschius inde mortuam eam mulierem censuit , quippe nimia aeris copia , in corde copulata , sanguinis aditum in cor prapediente .

21. Videtur ad idem mortis genus mors illa quoque referenda , quæ immisso in quadrupedum venas aere , contingit , experimento , ut Brunnerus (3) vocabat , Wepferiano . Et sane laudatus Verdriesius (4) a Wepfero institutum id experimentum memoravit , qui , ore solum inflata jugulari vena , vastæ molis bovem aliquando prosternebat atque enecabat : Rudolphus autem Jac. Camerarius (5) excitatum fatetur se ab eodem Wepfero ad ejusmodi facienda pericula exemplo sic ab illo occisorum vervecis , & vaccæ . At si Wepferus ejus experimenti auctor fuit , multo antea instituerit quam illi scripserunt , oportet : nec memini tamen in ullo ex illius scriptis hujus rei mentionem reperisse , quæ ante annum 1667 , evulgavit : quo quidem anno Redius (6) ad Stenonium scribens , commemorat , se utrumque ipsorum eodem experimento instituto , duos canes , & leporem statim , ovem autem intra sextam decimam horæ partem , vulpesque item duas interfecisse : itaque se ex eo tempore affirmare consuevisse , causam intermissionis pulsus plerumque esse in aliquam majorem aeris bullam , per cor transeuntem , rejiciendam : quam sententiam in Consilio quodam (7) pro laborante pulsus intermissione declaravit . Sed quicumque primus vel ante Redium instituerit ; Antonius Heydus in iis Observationibus quas edidit A. 1683 (8) cum aliquoties in canibus per Cruralem venam aerem injecisset , animadvertit , strependo per abdomen , momento fere temporis cor petere : canem convulsionibus corripì , respirationem , & cordis motum , quantum est percipere , subsistere adeo , ut canis pro mortuo dissecetur . Tunc e vasis intercostalibus nihil sanguinis effluere . Aperto pectore , motum in cordis dextra auricula observari , diu perseverantem . Cor una cum dextra auricula esse valde expansum , e cujus ventriculis detruncato cono , prorumpere primo purum putum aerem , deinceps spumosum sanguinem , & tandem cruorem fluidum . Heydium non satis aeris immisisse , aut certe non tandiu sectionem distulisse , quandiu ad prorsus occidendum canem requirebatur , ex Brunneri , & Camerarii experimentis facile intelligitur . Nam Brunnerus (9) experimento ad eundem modum inchoato , & stridore in præcordiis audito , cum paulo post canem ceu tetano correptum , concitatissime respirantem , prostratumque instar certo morituri vidisset , & tamen post aliquod tempus surrexisset , tum post horæ spatium repetito experimento , mox convulsus *ὀπισθότρονον* , ejectis fæcibus , reapse mori coegit , vasis plerisque sanguine turgentibus ; & cum in arteriis nulli essent flatus , horum copia in ve-

(1) Disp. de hydr. pericard. in Procem.

(2) Resp. ad Epist. Probl. 16.

(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 73.

(4) Dissert. cit.

(5) Eph. cit. Dec. 2. A. 5. Obs. 53.

(6) Opere Tom. 5.

(7) Consulti Medici.

(8) Cent. Obs. Medic. Obs. 90.

(9) Comm. in Panct. Secund. c. 9.

na Cava, & cordis auriculis collecta. Camerarius autem (1) in Jugulares venas injiciens aerem primum quidem pauciores, & lenius, deinde, post intervallum aliquod, vehementius; etsi nunquam membrorum ullum rigorem, nullam unquam concussionem, sed laxitatem potius, & quasi resolutionem semper animadvertit; primum quidem obmutescentem adnotavit, & quietum canem & post octavam horæ partem sibi sensim restitutum; at posteaquam est vehementius aer immixtus, ejulantem, & post frequentissimam hianti ore respirationem, morientem. Altero autem; nam sic in duobus expertus fuerat; eorum canum dissecto; cordis ventriculos, & vasa aere adeo distenta invenit, ut a corde pericardium prorsus impleteretur, & cordis vasa Coronaria plus aeris, quam sanguinis, continerent. Auricula autem præcipue dextera, quæ magis expandi nulla arte potuisset, nihil sanguinis continebat: at e vulneratis ventriculis cum aere sanguis omnino fluidus, & spumofus profluebat. In universo denique corporis ambitu arteriæ pariter ac venæ bullas in minimis quoque ramulis manifestas exhibebant. Harderus (2) etiam in Jugularem canis venam, aerem, sed validius, conjecit: qui postquam tantisper ejulasset, respirare confestim desistit, sectusque, cor prorsus distentum exhibuit, cujus tamen parietes, vulnere inflicto, illico conciderunt *flaccidi & enervati*, tantillum spumosi sanguinis continentes. Bullulæ quoque spumosæ ubique conspectæ sunt. Denique Experiens Vir Sproegelius (3), ut hæc relegens cognovi, cum in eandem catuli venam immisisset modicam aeris copiam, mors autem brevi, post leves quasdam convulsiones, secuta esset; dexteram cordis auriculam, annexumque ventriculum aere distentissimaprehendit, ut ventris quoque omnes venas: cumque, iterato sæpius in canibus experimento hos inde continuo mortuos incidisset, videri confirmavit, ab aere cor ita distendi, ut se contrahere non possit, statimque propterea cessare sanguinis motum, tunc fluidi semper, imo fluidioris æque ab se inventi, non, ut quidam affirmarunt, & aliquis in pulmone se vidisse, ait, coagulati, nam quod ad Bohonium (4) attinet; non quam aer injectus mutationem in sanguine efficiat; sed celeritatem qua occidit; de hac enim loquebatur; mihi quidem videtur significare voluisse, cum *inftar potentissimi coagulantis, aut alterius veneni*, dixit *animal enecare*. Neque illud tamen prætermittam, Vallisnerium nostrum (5), cum Redii experimenta iterasset, animadvertisse, non modo canes citius, & a pauciore aere injecto mori, quam oves, verveces, & arietes; sed etiam non mori oves, si paucus aer inditus esset.

22. Atque hæc memorare omnia volui ut quid commune sit, intelligi facilius possit: quæ item in effectibus discrimina pro varia vena in quam aer intruditur, aut varia hujus copia, & impulsu, & varia denique animantium natura, seu varia eorum sanguinis, hujusque viarum dispositione. Imo quædam sunt in quorum sanguine multæ passim aeris bullæ secundum naturam conspiciuntur, velut testudines in quarum illis quæ marinæ sunt, etiam tum viventibus cum primum Reditus (6) vasa sanguifera deprehendit sanguine reapse frigido plena, hunc autem aereis bullis plenissimum, vehementer miratus, idem in terrestribus quoque & fluviatilibus sibi quærendum esse, constituit. Quod postea, cum, ipso hortante, ut opinor, Caldesius (7) fecisset, videtur in omnibus per pellucidas, ob tenuitatem, venarum cunctarum tunicas, bullas illas ingenti numero intracarum sanguinem fluctuantes vidisse, qui revera semper frigidus est, nec secus quam cæterorum animalium sanguis, concrevit. Nos certe ut in marina, sic in

(1) Obs. cit. 53.

(2) Apian. Obs. 25. in Schol.

(3) Experim. circa venena §. 42.

(4) Circ. Anat. Prog. 4.

(5) Suppl. al Giorn. de' Letter. T. 3. art. 2.

(6) cit. Tom. 5.

(7) Osserv. Anat. int. alle Tartarughe.

terrestri eas bullas conspeximus: præterea & in viperis multas, & in variolo pisce, & in carpionibus ex Benaco, ut in erinaceo terrestri Lancisius (1), quæ animalium genera, & sanguinem habent frigidum, & motum cordis ferme omnia pertinaciorem. Eodemque fortasse spectat quod paulo ante (2) adnotatum est, ovinum genus, ut canino frigidius est, ita minus ab injecto in venas aere affici. Veruntamen ne æquo citius ad pronunciata universalia decurramus, a quibus per sæpe non satis cavent haud pauci naturæ indagatores; scire licet, in serpente, viperæ simili, frustra a nobis bullas in sanguine quæsitae esse.

23. Jam vero ad calida, eoque etiam nobis similiora, animalia revertentibus, manifestum est, quæcunque ex illis, post immisum aerem mortuis, dissecta sunt, hunc in corde, aut in cordis auriculis magna copia ostendisse collectum, eorumque parietes distendentem adeo, ut qui viderunt, Brunnerus (3), Camerarius (4), Harderus (5), Sprægelius (6) in eandem sententiam convenerint, inamani, & pertinaci distentione sua non secus eos parietes a contractione prohibuisse, quam lotium ultra modum in vesicam congestum solet: quin eorum parietum fibras inde pariter enervari, Harderus censuit: neque in alia ac ipsi, opinione; si probe attendimus; Heydius fuerat (7). Quæ si ad eas, ut par est, transferas quas supra (8) in medium attulimus, Valsalvæ, Pechlini, Grætzii, & Ruyschii observationes, humani videlicet cordis aere pariter distenti; facere non poteris quin, ut illarum bestiarum, sic & eorum hominum mortem ad prohibitum cordis officium referas.

24. Quod in Piscatore, cujus tibi historiam descripsi (9), cor, aut ejus auriculas aere distentas offendissem; eodem plane mortuis genere sublatum censebam. Nunc vero, quamvis ob arteriam Pulmonarem quam aere adeo turgentem conspexi, circumitionem sanguinis etiam in præcordiis impeditam agnoscam; tamen quia nulla alia in parte æque vasa omnia spumoso sanguine tumida inveni, atque in cerebro, & cerebello; non præter rationem me facturum existimo, si ab ejusdem sanguinis motu ob aereas bullas impedito, quæ tenuissimarum in ea parte arteriolarum angustias obsidebant, earumque tunicas distendendo enervabant, simulque initia nervorum premebant, apoplexiam, subitamque illam mortem repetiero. Nec desunt aliæ apoplecticorum dissectiones, in quorum cerebri vasis aer sit animadversus. Binas infra (10) ex Brunnero producam. Ipsi quoque Joanni Wilhelmo Albrechto, Anatomes Professore Gottingensi (11) cum quidam repente ingruens sopor statim sensum, & vocem, intrabiduum autem vitam abstulisset, ut Medici essent qui apoplexiæ nomine comprehendendum censerent, in cerebri vasis evidentissime aer fuit. Attamen in his tribus aliæ erant in cerebro causæ unde vel sine illo aere esse posset apoplexia, quarum vim causarum auctam quidem eo abjuncto, sed non exortam putes. In propositis vero a me Æthiope (12), & Piscatore non erant in cerebro, præter aerem, causæ cum illis comparandæ. Sed multo minus fuere in fœmina, quæ, ut Æthiops, ad sensum sana, subito mortua conciderat. Ejus enim cadaver accurate, ut solet, persecans Anatomicus Clarissimus Philippus Conradus Fabricius (13) cum istiusmodi apoplexiæ causam quæreret, non modo firmam, ut nos in illis duobus,

(1) De mot. Cord. Postul. 15. in Schol. &

(8) n. 20.

l. 1. S. 1. c. 2. Digr. 1.

(9) Supra, n. 19.

(2) n. 21.

(10) n. 30.

(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs. 223.

(11) Commenc. Litter. A. 1736. Hebd. 12.

(4) in Schol. ad Obs. 53. cit. supra ad n. 21.

n. 1.

(5) Schol. ibid. cit.

(12) Supr. n. 17.

(6) §. 42. cit.

(13) Propemptic. ad Dissert. Jo. Barth.

(7) Obs. ibid. cit. 90.

Hoffmanni.

cerebri substantiam offendit : sed ne guttam quidem feri, nedum sanguinis, effusam invenit ; ut diserte confirmaverit, non omnem apoplexiam veram, & celeri eventu funestam ab effuso sanguine, aut fero, aut ab illius in vasis cerebri congestione esse repetendam ; quippe in ea fœmina arteriis, venisque cerebri, & Crassæ meningis Sinibus repertis sanguine quidem carentibus *sed aere dissentis*.

25. Nunc illud unum reliquum est, ut interrogationi tuæ (1) satisfacere conemur, si forte conjecturis asequi liceat, qua ratione aere sanguinis particulis, quibus exacte est intermixtus, se extricet, atque in tot bullas repente cocat. Et Littrius quidem posuit (2), aerem cum omnibus nostri corporis humoribus intime commixtum persistere, quandiu suum hi naturalem motum, & fluiditatem conservant : si hæc duo imminuantur, continuo aerem sese ab illis expedire. Itaque cum in eorum cadaveribus qui paulo post magnas sanguinis effusiones decesserant, quamplurimos venarum ramusculos invenisset aere plenos (3), & duas hujus rei causas proferret ; hanc primam attulit, ob lentiores, fractis videlicet viribus, sanguinis motum, & ejusdem quam reapse videbat, crassitudinem, & densitatem, aerem se in libertatem restituisse, adjuvantibus sanguinis particulis, quæ ut inter se propius accederent, & densarentur, interjectum aerem exprimere debuissent. Verum ad illa quæ ponebat Vir Experientissimus, nisi alia adderemus, quæ ejus sententiam, ut puto, illustrarent ; sequeretur facile, ut multo sæpius in cadaverum vasis evolutum aerem conspiceremus. Hic autem non addo, quia in Æthiope nullam, in Piscatore autem vix portionem aliquam exiguam invenimus concreti sanguinis ; ut alia nobis quærenda sit explicatio. Haud inutile tamen fuerit Littrii explicationem produxisse. Cum enim idem effectus alias in aliis corporibus ab aliis causis esse queat, hic autem *sæpius*, ut Ruyschius (4) docet, *in subito morientibus* occurrat ; juvabit profecto plures causas novisse, ut alias aliam feligas, quæ videlicet, spectatis omnibus, magis in rem propositam convenire videatur.

26. Qua mente alteram quoque considerabimus causam (quæ tametsi ad aeris evolutionem non attinet ; ad ejus tamen nimiam, quam demum Ruyschius, & nos spectamus, in sanguine copiam attinet) causam, inquam, alteram considerabimus de duabus quas Littrius excogitaverat, vel potius, si de hac altera dumtaxat loquamur, a Meryo quadantenus acceperat. Hic enim (5) cum venam Cavam viventis canis supra Emulgentes punxisset, eamque, ut sanguinem emittebat, ita aeris bullis ingredientibus simul cum sanguine ab venæ radicibus, impleri, animadvertisset, eo majoribus, quo minus sanguinis supererat ; non dubitavit quin hæc bullæ ab aere essent qui ope respirationis in Pulmonarem venam trajectus, illinc per sinistrum cordis ventriculum, Magnamque arteriam tandem in venæ Cavæ radices una cum sanguine conveheretur. Hæc autem Meryo tanto facilior, atque adeo commodior erat explicatio, quod aerem vel secundum naturam per venam Pulmonarem in sanguinem admissum, intime cum hoc misceri, pernegabat, quippe jam aeris satis pleno, ut cum potionibus, & cibus, ita cum sanguine, qui ex iis conficitur, intime permixti : itaque hunc quidem intime permixtum aerem censebat, non secus ac sal aqua dissolutum, cum secretis a sanguine humoribus exire per emunctoria quælibet : illum autem alterum aerem per Pulmonarem venam immixtum, æque ac sal quod addas aquæ antea salé saturatæ, semper immixtum persistere, proptereaque e sanguinis alveis non nisi cum ad arteriam Pulmonarem una cum sanguine pervenerit, egredi posse, eadem videlicet usum.

(1) Supra, n. 18. in fin.

(4) Resp. ad Epist. Probl. 16.

(2) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1714.

(5) Mémoir. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann.

(3) Mém. de la même année.

qua advenerat, Asperæ arteriæ via. Cæterum Meryus ipse (1) in alia olim sententia fuerat, censens, immissum per pulmones aerem in horum venis cum sanguine *exquisite* misceri, & nequando nimis auctus contractionem cordis impediat, *per insensibilem perspirationem diffari*: quæ quoniam *tardius fit in testudine*; ideo aerem in hujus valis abundare. Quæ cum ita essent; Littrius sicuti antiquiorem hanc Meryi sententiam in eo rerum statu qui secundum naturam est, sequebatur, ita imminuto per largas hæmorrhagias sanguine, & densiore facto, hæcenus recentiore illius sententiam probabat, ut tunc misceri intime aerem cum ejusmodi sanguine, ipse quoque negaret, illiusque bullas eodem quo Meryus itinere in radices venarum perduceret.

27. Neque est opus, nec licet omnia quæ ad aeris in sanguinem, aut e sanguine vias attinent, hic diligenter perpendere, *cum hæc*, quod alia de re Celsus (2) ait, *per multa volumina, perque magnæ contentionis disputationes a Medicis sæpe tractata sint, atque tractentur*. Et olim fuerunt, & nunc sunt, qui aerem vel per cutis poros ut admitti, sic etiam emitti, contendunt, idque spectasse Asclepiadem, ajant, cum frictionibus tantum tribueret, scilicet, ut diutius retento, eoque corrupto, aeri egressum, novo autem, & salubri aditum aperiret. Ex iisdemque sunt qui per Asperæ arteriæ viam educant, atque inducant præsertim ea ratione quam præmonstravit Jo. Alphonfus Borellus (3), humori videlicet aquoso admistum, & quodammodo dissolutum, qua ratione facile in venas, & lymphæductus ingredi possit, existimant. Quorum aliquos mirari subit, qui cum ita & per pulmones, & per cutem admittant, non pariter cum chylo, in quo ostendi potest eodem modo, ac in sanguine dixi (4), mistum intime, subire agnoscant: sed viam hanc aut sileant, aut diserte etiam negent. Nec me fugit; vicissim esse qui ab his pene omnibus aperte dissentiant. Et quod ad ipsos pulmones attinet, probe memini Celeberrimum Doctorem audire, cum de loco superiore, negaret, si pulmones vel recentissimos, sectis ad basim cordis eorum vasis, in aquam mediocriter calentem demissos, multo etiam magis, quam frequentior inspiratio soleat, inflemus, vel minimam aeris bullam in aqua apparere, indicio manifestissimo, nulla ipsum aerem ratione in Pulmonarem venam transmitti. Veruntamen ex quo olim cum Amicis Venetis multa, & varia in bestiarum, atque hominum partibus tentans experimenta, inflato pulmone, repetitis præsertim, & diutius in eum productis, nec tamen violentis, inspirationibus, Pulmonaris venæ truncum vidi spumoso humore compleri, & post alios, Bergerum (5) legi, qui injectam per bronchia aquam, nulla vi adhibita, in eandem venam cum spuma transire, injectam vero per arteriæ Pulmonaris rami, per bronchia quoque redire, testatur; non ita amplius alienus ab eorum sententia fui, qui illac aerem eo saltem modo quem Borellus docuit, non modo sanguinem per innumera, & disjecta foraminula quo melius admisceatur, subire; verum etiam ex eo prodire, existimarunt; non ita alienus, inquam, fui; neque enim, ut ad aliqua respondere possim eorum quæ obijciuntur; ad reliqua pariter respondere posse videor. Quod si tu potes; non solum jam satis habes unde cum Littrio intelligas, qua ratione aere sanguis abundet post magnas hæmorrhagias; sed & fortasse unde conjicias, cur interdum, his etiam non præcedentibus idem contingat.

28. Si enim tenues illi meatus per quos aeri e sanguine exeundum est, quæcunque de causa constriuantur, aut occæcentur, perviis cæteris perstantibus qui aerem in sanguinem admittunt, quippe non ut illi, in arteriam, sed in venam Pulmonarem pertinentibus; vides profecto, nimiam aeris in sanguine copiam

(1) Vid. Du Hamel R. Sc. Acad. Hist. l. 4.
S. 2. c. 3. n. 12. & 13.

(2) De Medicina in Præf.

(3) De Mot. Animal. P. 2. Propos. 113.

(4) Supra, n. 18.

(5) Physiolog. Med. l. 1. c. 4.

cumulatum iri, & quam prope ad hanc conjecturam accesserit Thomas Bartholinus (1), cum per illam arteriam, scripsit, *in sanis fuligines excerni in expiratione, quæ nihil sunt aliud quam aeræ particule in sanguine cordis, & reliqui corporis excitatæ* sive, ut antea dixerat, *quamaer, flatusque superflui in crudo sanguine, unde flatus in venis quoque, ex Hippocrate, & Galeno, molesti, qui nisi cum fuliginibus evacuentur per commune corporis ventilabrum, non varia tantum symptomata inducunt doloris plena, sed vel venas rumpere, vel universum corpus in tumorem elevare possunt, si restagent.* Sed & Plato (2) non solum totam hanc conjecturam, verum etiam quam postea subjiciemus, attigisse videri potest: cujus me non piget hic verba describere. *Cum spiritus ipsius custos, inquit, & quasi penurarius pulmo, distillatione oclusus, libera & expedita spiracula nobis non exhibet, & hinc quidem nullus mittitur spiritus, illinc vero plusquam oportet, accipitur, tunc quæ respiratione & refrigerio carent, marcescunt. Quod vero accipitur nimium, per venas tractum, eas contorquet, liquefacitque corpus. Et paulo post: Sape etiam intra corpus secreta & rarefacta carne innascitur spiritus: qui cum foras egredi nequeat, iisdem quibus & ingressi aliunde spiritus, doloribus afficit. Sed ingentibus tunc affligit doloribus, quando nervis proximisque venulis circumfusus, hæc inflat.*

29. Verum ut hæ omnes fortasse, cæteræque his similes explicationes aliæ alias possunt locum habere sic vereor ut in propositis a me historiis habeant, in quibus nec densior sanguis, nec lente promotus, nec imminutus antea fuerat, neque ullum oclusorum, constrictorumve in pulmonibus aeris meatuum indicium præcesserat. Præcesserant autem signa vitiatæ coctionis, sive mavis solutionis illius quæ fit in ventriculo, & intestinis; nam languori ventriculi Æthiops Piscator vero flatulentis ventris affectionibus obnoxius fuerat. Num igitur ex male subactis cibis æquo plures, ob indicatam a Brunnero (3), aliamve rationem, prodeuntes aeræ bullæ, chyloque immixtæ, Lactearum venarum oscula sensim antea dilataverant, ut tandem plurimæ, quasi agmine facto, simul in sanguinem cum chylo irruerint? An quoniam, ut in sanguiferis vasis diximus (4) sic liberæ, & explicatæ, sibi poterant venas illas obstruere, atque aditum per glandularum mesenterii angustias intercludere, credemus potius intime quidem permixtas chylo, sed tanto plures, quanto diutius ob languorem, ventriculi, & intestinorum, materia chyli in his subsistebat, in vias sanguinis pervenisse, in iisque demum expedire se, atque extricare cœpisse, insolita causa aliqua præter naturam adjuvante? Quod enim videmus extra corpus, eundem humorem, alio affuso nullas; alio autem multo plurimas bullas emittere, id quoque intra venas cur aliquando non contingat? Videmus pariter de aliis extra corpus succis, dum corrumpuntur, & putrescunt, non minus propemodum bullarum, quam foetoris exire. Quam gravis autem odor ex Piscatoris corpore existeret, quot subitæ corruptionis, atque adeo putredinis manifesta signa apparent, satis superque ipsa per se docet historia. Certe sub manibus, & oculis nostris se passim aliæ, atque aliæ particule aeræ evolvere pergebant, solutis quibusdam quasi vinculis, quæ donec suam sanguis naturam retinet, illas videntur coercere: possunt autem fortasse ante mortem aliqua aliquando, aut alicubi, si non solvi penitus, at sic satis solvi incipere.

30. Sed in Æthiope ut obscuriora putredinis indicia erant, sic & bullæ pauciores, nullisque in vasis, nisi quæ ad cerebrum attinerent, conspicuæ. Cur autem in his dumtaxat vasis? Num quod per ipsorum parietes, quippe ex tenuissimis inter sanguifera omnia tunicis constructos, magis quam per cæterorum, transpici possent? an potius ex peculiari quadam in iisdem causa, ut puta ex

(1) Diatr. de Pulm. subst. S. 2.

(2) In Timæo.

(3) Gland. Duoden. c. 10.

(4) Supra, n. 18.

summa angustia quæ bullulas vel perexiguas retinendo, cogeret; ut cum aliis se conjungendo, majores, & conspicuæ fierent, & proximas vasorum partes distenderent? an denique casu aliquo id acciderit, non facile affirmabo. Quod si ex me id olim quærere potuisses, cum vulgo doctrina de vaporibus in honore erat, caputque cum *alembico* solebat comparari: proclive mihi fuisset rem expedire, & cum iis quæ in Æthiope videram, conferendo, saniores fortasse in modum Avicennæ (1) dogma interpretari, censentis, dolorem capitis *plurimum fieri propterea quod arteriæ afferrent capiti vapores fraudulentos*. Nunc autem video, quod tu quoque poteris ex Sepulchreto (2) cognoscere, Virum Doctissimum, qui ante me in rem eandem ex parte incidit, Brunnerum inexplicatam reliquisse. Cum enim in duorum, & apoplecticorum quidem, cadaveribus ad cerebri alterius latera *arterias per amplas, pene inanes, venas quoque insignes*, & in his *flatus* invenisset, in alterius autem *venis ad finem longitudinalem spectantibus flatus* pariter deprehendisset, & hinc inde *pepulisset digiti apice*; in iis Scholiis quæ utrique dissectioni subjecit, cum de aliis quæ in illis viderat, plura verba faceret, de eo flatu ne unum quidem fecit, sive quod aliæ non deerant in cerebro evidentiores apoplexiæ causæ, sive quod ex his ipsis facilius videbatur posse explicari, cur in proximis vasis aer esset, sive etiam quod in re ab aliis ad id tempus non agitata nihil temere audendum putabatur. Nolo igitur audaciorem me credas. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA VI.

Agitur de reliquis Affectibus Soporosis.

QUOD scribis, missas ad te novissime Litteras eo magis placuisse, quo longior in ea disquisitione fui, quæ ad copiam aeris attinebat in sanguine deprehensam; me quidem gaudeo obsecutum esse in ea re voluntati tuæ. Sed velim simul animadvertas, si porro sic pergam conjecturis, & explicationibus immorari: non facile spatium habiturum tot, quæ reliquæ sunt in cæteris morbis, Valsalvæ, & meas Observationes communicandi, quod præcipuum, & te, meque dignius, initio scribendi propositum fuit. Parcius igitur in posterum conjecturis, quarum veritatem præstare non possim, indulgeamus; in historiis autem, quarum utique possim, si tu non abnuis, potissimum inhæreamus: quanquam ad eam quæ in Sepulchreto proxima sequitur *de reliquis Affectibus Soporosis* Sectionem (3) paucas quæ attineant, observationes habemus; ad duas autem Sectiones insequentem (4), videlicet *de Catalepsi*, & *de Insomniis*, & *Incubo*, de quibus vel in Sepulchreto perpaucæ sunt, nullas. Scilicet Incubus, & ea, quæ cum ipso conjungi solent, horrenda insomnia & perraro contingunt, & non ante necant, quam in alios degenerent morbos. Catalepsis autem multo rarior affectio est, & denique cæteri, præter apoplexiam, Soporosi Affectus, sæpe hi quidem, sed non soli, contingunt, ut pote qui fere cum morbis aliis, & nominatim cum febribus copulantur. Itaque plura de Soporosis Affectibus fortasse alibi: imo hic quoque eas proferemus historias, in quibus ut peculiari quodam modo ipsi fuerint adnotati; tamen cum aliis fere conjuncti ægros de medio sustulerunt. Pri-

(1) Canon. I. 3. Fen. I. tr. 2. c. 1.

(3) L. I. 3.

(2) L. I. S. 2. in Additam. Obs. 11. & 12.

(4) 4. & 5.

mo autem loco quinque habebis ex Valsalva ; nam quatuor in ejus scriptis invenio, reliquam olim de ipso accepi, a qua protinus initium capiam.

2. ALOYSIUS RATTÀ, Bononienſis Senatoris frater, proveſta Vir ætate, a longo jam tempore hypochondriacæ affectioni, & vertigini obnoxius, ætate A. 1705. fitire nimium cœperat, cum menſe, ut meminiffe videor, Novembri morbo quem paucis deſcribam, repente correptus eſt. Pulſui enim bono juncta erant deliria, & quod præcipuum ſymptoma fuit, maxima ſomnolentia. Hæc intra biſiduum circiter Virum Nobiliſſimum confecere. VENTRE, & Thorace recluſis, ſana omnia inventa ſunt : & quamvis odor quaſi ejuſmodi ac in verminofis ſolet, exiſteret, qui aliis lacrymas, aliis ſternutationem movebat ; nuſquam tamen apparuerunt vermes. Cranio exſecto, in cerebri anfractibus aqua *gelatiſſa* : in ventriculis quoque, & qua Oblongata medulla in Spinæ tubum deſcendit, aqua fuit ; ſed pauca utrobique.

3. Videtur cum affectione *Comatoſa* febris peſſimi moris fuiſſe conjuncta : quanquam & cerebrum, diuturnis incommodis obnoxium, cum propterea minus reſiſtere valeret cauſæ morbi, in ſe decumbenti, fortasſe interitum acceleravit. Si ut vermium odor, ſic uſquam vermes apparuiſſent ; haberes in Sepulchreto hiftoriam (1), quacum hanc conferres ; nam vel citius ſoporofa a verminibus affectio puellam ſuſtulit undecennem. Ab eadem autem cauſa vel viros gravibus interdum ſoporibus premi, Ballonium ibidem (2) indicantem reperies. Sed age : febrī pariter maligni generis ſupervenientem affectionem, quæ ad Carum referri poterat, videamus.

4. MULIEREM annos natam ad viginti quinque maligna febris prehenderat, cum ſurditate in principio. Die decimo ſeptimo ſoporofus acceſſit affectus : qui adeo gravis factus eſt, ut interrogata ægra neque oculos aperiret, neque ulli reſponderet. MORTUÆ cerebrum inventum eſt omnino ſanum : parvam dumtaxat feri copiam, dum eximeretur, per Infundibulum miſerat. In Tympani autem cavea, & proximis Sinuoſitatibus ſanioſa inerat materia.

5. Surditates in acutis morbis ſupervenientes, ſæpe inveniriſſe Valsalvam cum aqua in Tympano redundante conjunctas, a me alibi (3) indicatum eſt. Hæc autem & una cum febre inceperat, & a ſanie erat. Porro in lethargicorum capitibus aliquando pus ineſſe, & Veterum illorum (4) doctrina indicat, qui lethargum in cerebri inflammatione, atque apoſtemate ponebant, & propoſitæ in Sepulchreto (5) Obſervationes confirmant. Quarum cum eam relegerem quæ puerum deſcribit ex ſoporifero capitis dolore mortuum, in cujus cadavere pus e cranii cavo per nares exierat, in mentem alterius hiftoriæ venit, quam mihi narraverat Medicus, quem merito laudare ſoleo, Hippol. Franc. Albertinus. Parochus a longa ſub ſole mora ; rure enim degebat ; vehementi febre duplici Tertia continuā, & ad hanc deinceps accedentibus delirio, convuſſionibus, lethargo adeo vexatus, ut a Medicis pro deſperato relictus, quarto decimo die moriturus crederetur, eo ipſo die multo & lotio, & ſudore emiſſo, febre quidem pene omnino ſolutus eſt. Verum cum lethargus nihilominus perſtaret, videns Albertinus, totius corporis victum eſſe communem morbum, non partis peculiarem, in qua videlicet latere apoſtema, ſuſpicabatur, & quidem antea, propterea quia morbum a dolore ad frontem ſciebat incepiſſe, auſus eſt ; ut ipſis narrantis verbis utar ; apoſtematis diſruptionem tentare, ſubjiciendo ægri naribus pulverem nicotianæ, inclamandoque, ut ſurſum attraheret. Quo facto commota ſternutatio eſt, puſque e naribus ſanguinolentum, nec paucum, eru-

(1) Sect. hac 3. Obſ. 42.

(2) In Schol.

(3) Epiſt. Anat. 7. n. 6.

(4) Vid. apud Sennert. Medic. Pract. I.

I. P. 2. c. 20.

(5) Sect. 3. cit. Obſ. 31. 33. 34.

pit. Hac igitur via expurgatus æger, jam die vigesimo primo bene se habebat, nisi quod vertigini, auris sibilis, aliisque ejusdemmodi erat obnoxius, & aliquot annos fuit. Sed hæc eo narrante, sanus vivebat. Optandum esset, ut in quibus ejusmodi observationes habere contingit, eorum capita, quandocunque morentur, sub manus caderent diligentis Sectoris, & qui ea quæ olim præcessissent, non ignoraret; quemadmodum in II. ad te Epistola (1) interdu factum esse, ostendimus; ut oculorum quoque judicio plane constaret, pus ex cranii cavo, non ex Pituitariis sinibus, prodiisse. Sed hoc voto, cujus raro compotes fieri accidit, nunc seposito; paucae omnino; si vulneratorum exempla, ut hic facimus, excipias; tot inter quæ in Sepulchreto collectæ sunt, observationes occurrent puris, in calvaria post soporosas affectiones inventi. Aqua plerumque reperta legitur: quod etiam in his Valsalvæ, meisque Observationibus animadvertes, sive pauca, ut in superioribus vidisti, sive multa, ut in ea quæ sequitur proxima, videbis.

6. ADOLESCENTULUS annorum quindecim, vertigini obnoxius, ex improvviso in terram cadit, suppressis omnium sensuum functionibus. Post horam ad se redit, linguæ motu nonnihil læso. Paucis post diebus in febrem incidit acutam, cui soporosa affectio supervenit cum levibus motibus convulsivis. Facies rubet. Tandem moritur. MULTUM feri in cerebro stagnantis invenitur.

7. Ad tot illas quas paulo ante in Sepulchreto esse, diximus, a pluribus Auctoribus habitas aquæ intra cranium post soporosos affectus observationes, extant aliæ quæ addi possint. Nos duas ex duobus, haud amplius, altero vetere, altero recentiore Anatomico indicabimus. Jacobus Sylvius (2) in aliquibus spectavisse se, scripsit, qui caro, aut catoche mortui erant, repletos omnino humore seroso cerebri ventriculos, Gulielmus autem Cheseldenus (3) se in lethargicis semper cerebrum aqua plenum reperisse, testatur.

8. VIR ebriosus, qui ad annum accedebat sexagesimum, febre acuta laborans, in Nosocomium ultimo duntaxat morbi tempore illatus, hebes jacebat, ut interrogantibus vix responderet. Stragula sæpius abjiciebat, quasi ingenti ureretur calore, qui, sitangeres, vix tepidus, imo ad extrema corporis frigidus percipiebatur. Pulsus interdum omnino latebat: interdum prodibat; sed durus, parvus, intermittens. Respiratio tamen erat naturalis. Per hæc novissimis transactis diebus, prope quartum decimum est mortuus. VENTRE, & Thorace apertis, ventriculus, & intestina levi rubore suffusa inveniuntur, quasi inciperent inflammari: in cordis autem ventriculis sanguis crassior, sed tamen fluidus. Cranio recluso, dum Crassa meninx inciditur, & dum cerebrum eximitur, limpidum, sed non multum, prodit serum. Sub Tenui quoque meninge, quæ leve inflammationis præbebat indicium, fulci qui inter cerebri anfractus descendunt, eodem manabant sero. Denique in Lateralibus ventriculis aliquantum feri, colore sanguineo infecti, repertum est.

9. Febris hæc fuit λειψυρία, sicut in vivente adnotata, & in mortuo reperta significant. Porro si eam quæ ad ipsam attinet, in ventriculo, intestinis, & Tenui meninge animadversam inflammationem seponas, leviolem visam propterea quod ερυσιπελατώδης erat, ut opinor; aqua videlicet restabit, ad quam hebetudinem istam referas tantam, ut semisopiti instar, homo interrogantibus vix responderet. Frequens autem ebrietas tum inflammationis materiam suffecerat, tum cerebrum infirmo, ad aquæ illius secretionem disposuerat: ad quam adolescentulum quoque de quo paulo ante dictum est, prægressæ vertigines crebræ, & denique apoplecticus insultus paraverant.

(1) n. 16.

(2) Calumn. Depuls. 28.

Tome I.

(3) The Anat. of the hum. body book 3. ch. 14.

10. VIR sexagenarius dolore corripitur in sinistra thoracis parte: in dorsum cubat. Circa diem decimum accedit soporosa affectio, qua omnes interiores sensus omnino obscurantur: vix se movet, & quando id facit, tarde & pigre facit. Acriter vellicantur pedes; nec tamen ullum ostendit sensum. Moritur denique. IN THORACE sinister pulmo induratus: in ventriculo cordis dextero polyposa concretio. Intra Cranium, circa vasa Crassam meningem perreptantia *gelatinosa* concretionis initium: in cerebri ventriculis paululum feri invenitur.

11. Thoracis dolor, & induratus pulmo hujus inflammationem designant. Cætera veternum gravissimum, in imperfectam apoplexiam desinentem, & hanc in mortem. Quam facile autem veterinus, & pulmonum inflammatio conjungantur, ex Hippocrate, Ballonio, aliisque colliges, quos ad hujuscemodi Observationes (1) laudatos videbis in Sepulchreto (2). Eodemque spectant, præter aliquam, alias (3) ad te scribendam, nostræ observationes duæ, quas hisce quinque, jam ex Valsalva descriptis, subjiçiemus.

12. SENEX annos natus undeseptuaginta, pallidus, ab aliquo jam tempore de levi dolore cervicis conquestus; hoc aucto, in Bononienſe S. Mariæ de Morte Nosocomium receptus est. Vires erant debiles, pulsus quoque exilis, & frequens: homo qui cæteroquin bene videret, atque audiret, tardus erat ad intelligendum, & agendum, instar semisopiti. Quod unum toto morbi tempore persistit, imo auctum est, cum cætera, & in his cervicis dolor, sic satis mox remississent. Post aliquot autem dies questus est de pectoris dolore, qui noctu accesserat: cujus sedem, manu sternum tangens, indicabat. Quocirca sanguinis paucæ uncix continuo e manu detractæ sunt, eaque præterea quæ incipiente pectoris inflammatione solent, & data, & exterius adhibita. Dolor post hæc intra unum diem recessit sic ut nunquam postea de illo aut de ullo thoracis incommodo conquestus sit. Quoniam tamen abeunti dolori stertor successit, strepente in Aspera arteria humore, isque biduum duravit, vibratique interea facti sunt pulsus, sæpe, & diligenter interrogatus, numquid, & ubi molestum esset, non alia tandem respondit, nisi unde colligeres, grave ipsi caput videri, pungi præterea interius ad tempus dexterum. Interea etiam stertor desierat, liberumque erat in utrumque vellet latus decumbere; decumbebat autem sæpius in dexterum; & denique etiam pulsus vibratio remiserat; nobis tamen is rerum status non placebat: neque id immerito. Nam quarto aut quinto ex quo dolor abierat, die, qui dies fuit circa medium Januarium A. 1706. mane vel magis hebes, & semisopito similior inventus est; pulsusque, & viribus infirmioribus: nocte autem proxima cum coenulam, ut solebat, sumpsisset paulo post alto suspirio edito, continuo agere animam coepit, atque intra horam mortuus est. VENTRE aperto, jecur albidum, & duriusculum animadvertimus, ejusque vesiculam bile multum distentam: ventriculum autem inferius quam par esset, locatum; sanum tamen.

Thoracis cavea dextera serum habuit non paucum, turbidum, & in parte quasi saniosum; sinistra autem paucum, idque cruentum. Hujus caveæ pulmo erat a latere per membranas alicubi ad pleuram annexus, & superius habebat in superficie particulam duram, vitium, ut videbatur, antiquum, cætera aere mediocriter distentus, & si secares, multum effundens spumosi humoris, an illuc ex dextero per bronchia expressi? quippe cujus substantia sic facta erat dura, & compacta, ut continuo intelliges. Namque hic pulmo superius quidem; quæ parte cum pleura nexus erat; corruptus videbatur; tota autem reliqua, quæ multo maxima erat, parte prædurus, & valde tumefactus, manum, si attolleres, prægravabat. Colore exterius erat carneo. Interius quoque, quacunque secares, ex contigatis

(1) Sect. hac 3. Obs. 39. 48. in Addit. Obs. 4.

(2) In Schol. ad cit. Obs. 39.

(3) Epist. 21. n. 33.

carneis particulis, quasi ex tot globulis, constare videbatur, vasculis hic illic distinctum ab incluso sanguine nigricantibus: itaque superioris lobi suprema pars ob confertissima vasa, tota erat nigra. Multus autem humor putridus ex dissecto pulmone hoc dextero prodibat. A quatuor cordis orificiis totidem incipiebant concretiones polyposæ, inde in respondentium vasorum truncos productæ, & in truncorum quoque ramos, ut certe in Pulmonaribus vena, arteriaque conspeximus. Majores illæ erant duæ quæ in venas juxta singulas auriculas ferebantur: quin & in auriculas se expandebant, præsertim autem in dexteram. Erant omnes maximam partem ex alba tenaci, & quasi fibrosa substantia.

Cranio exsecto, concretio polyposa exilis, sed illius ejusdem substantiæ, in Falcis sinu conspecta est. Inter uramque meningem aquæ copia non modica. Multa quoque sub Tenui ad cerebri sulcos; imo, ut attentius inspiciens cognovi, intra membraneam ejusdem meningis substantiam in quasdam quasi mucosas cellulas diductam; quamobrem aquam his cellulis interceptam mentiri quidem *gelatinam*, sed revera esse fluidam, animadverti. In Lateralibus ventriculis pauca aqua, eaque cruenta: nec pallebant vasa, per eorum superficiem ducta, nec quæ Choroides plexus efficiunt; quorum in plexuum posteriore parte hydatides erant. Pinealis glandula, minime laxa, intra se corpusculum habuit inæquale, magnitudine minoris grani piperis, substantia duriuscula, sed neque ossæ, neque cartilaginea, neque manifeste lapidea. Cerebrum, & nervi non valde flaccidi, Cerebellum pallidiusculum est visum. E Spinæ tubo vix paucae aquæ guttæ defluebant.

13. Si ex verbis Hippocratis, tanquam ex oraculis, quædam excerpere, & ad rem nostram accommodare fas esset; profecto ex iis quæ de lethargicis scripsit (1), in propositam historiam convenirent hæc: *soporati, decolores, . . . cum pulsu sepulto, . . . cervicis dolore angi queruntur. . . . Quicumque servantur, fere purulenti redduntur*; id est, ut Duretus interpretatur, *ex pulmonum vomica: nisi ante ad exitium præcipitentur a peripneumonia, nata ex prolapsu materiæ corruptæ, & fractis jam viribus a lethargo*. Verum utcumque de his, & præsertim de isto materiæ prolapsu sentiendum est; certe is de quo regulimus, Senex simul peripneumonia, & fractis a soporosa affectione viribus periit. Sic enim, ut copiose alibi (2) ostendam, tumidus, & densatus; & durus, & gravis pulmo a peripneumonia est quæ solvi non possit; quapropter & in novissima Valsalvæ historia ex indurato post thoracis dolores invento pulmone, hujus inflammationem intellexi (3). Solvi autem in sene infirmo, & semisopito non potuit, quippe qui mobilem adhuc, strepentemque in bronchiis materiam expectorare nec valebat, nec conabatur. Itaque dolorem primum, mox & stertorem desuisse non placebat nobis conjicientibus, quantum mali sub ea quietis specie facile delitesceret. Quod eo magis auctum est, quia multa erat in effuso sanguine materia ad concrescendum, ubi quiesceret, prona, sicuti polyposæ post mortem concretiones tot tantæque docuerunt. Nec tamen a concretionem sub Tenui meninge illud repetendum erat quasi mucosum; namque in speciem erat *gelatina*, revera aqua fluida: & quidquid mucosi apparebat, ad divulsas, distractasve meningis particulas, fibrasque spectabat. Quam speciem & mihi, & aliis imposuisse interdum non dubito: quanquam suspicionem injicere debuisset Wepferus, qui cum *gelatinam* ibidem conspexisset non semel (4), adnotavit, *hac cultello sauciata, aquam exsillasse*. Non adnotavit quidem, unde illa existeret species. Sed neque ego cum unde existeret, animadverti; de vera illius sede sollicitus fui: quod diserte hic tibi significandum esse, censui, ut quandocumque in his Epistolis aquam sub Tenui meninge offendisse me, scribam, aut eandem meningem in iis quidem lo-

(1) In Coac. Prænot. Dureto interpr. l. i. n. 145.

(2) Epist. 20. & 21.

(3) Supra, n. 11.

(4) Sepulchr. l. i. s. 2. Obs. 47. & s. 15. Obs. 3.

cis nominabo, in quibus natura ab ea non disjunxit Arachnoidem, uno eodemque nomine, Veterum more, utramque comprehensam intelligas, & memor tot *nexuum fibroso- rum* per quos Ruyschius (1) docuit ambas inter se connasci, possis cum recentibus Anatomicis in laxatorum eorum nexuum interstitiis aquam congestam existimare. Aqua autem ea copia fuit intra cranium propositi fenis tum quia illiusmodi sanguis lente meabat, tum quia in ea ætate sero abundat, & caput, ut vires ostendunt languidæ, infirmius est. Quod igitur in eo legitur libro qui inter Hippocraticos circumfertur, inscriptus *de hominis structura* (2), cum *cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit, hinc passionem quæ lethargus appellatur, hominem occupare*, id, si latius aliquanto accipias, hac, ceterisque, ut diximus, in hac Epistola Dissectionibus confirmatum vides, duabusque præterea aliis ad soporosas quoque affectiones pertinentibus, quæ Dissectiones in I. (3), & II. (4) ad te Epistolæ conjectæ sunt, & fortasse aliis etiam videbis, ut certe ea ad quam tibi describendam transeo, quando in superioribus Litteris (5) quod habebam dicere de corpusculis duris in Pineali glandula non ita raro occurrentibus, dictum est.

14. VIR exterus, isque, ut videbatur, quinquagenarius in Nosocomio Patavino ex pulmonum inflammatione cum soporoso per quatuor dies affectu, mortuus erat mense Martio A. 1717. A CADAVERE amputatum caput, & detracta genitalia, ad me, tum forte quædam de utrorumque structura recognoscere cupientem, afferenda, ut solebant, curarunt Viri Clarissimi, qui tum mihi in plerisque sectionibus adjutrices præbebant manus, in Publicorum Professorum numerum postea meritissime adlecti, Julius Pontedera, & Jo. Baptista Vulpus. De Thoracis visceribus, quoniam manifestissima pulmonum inflammatio fuerat, nec ego tunc eram sollicitus, nec ipsi fuerunt. Ex genitalibus, quemadmodum ex iis quæ peculiariter habebant, alibi a me descripta, aliasque proferenda, cognosces, proclive erat intelligere, nullam ei viro notam Veneris voluptatem fuisse.

In Cerebro autem; etsi aliud agebam; hæc quæ ad rem præsentem attinent, adnotavi, videlicet in ventriculis aquam, & sub Tenui meninge passim & multam, & flavam: in vasis autem, sanguine distentis, polyposas hic illic concretiones.

15. In hujus quoque cranio, ut ante indicavimus, fuisse aquam, vides. Sed erat hæc flava, ut in comatosa etiam puella, in fartore quem profundus somnus subinde prehendebat, & in puero lethargico, quorum sectiones habes in Sepulchreto (6). Eo tamen noli statim decurrere, ut illud improbes quod ex Carolo Pisone ibidem (7) profertur, serum sanguinis *soporosum* esse, si *excremento cerebri mucoso, vel aliis humoribus (præter bilem) commisceatur*. Nam in illa puella epilepticus insultus, in eo puero ingens capitis dolor præcesserant, fartorem autem non hic modo, sed subinde vigiliæ, subinde somnus male habebant: nec fortasse aliquid ejusmodi, si quis diligentius quævisisset, in vero deerat, cujus modo historiam proposui. Nec me tamen fugit quod in idem quoque Volumen (8) relatum est, a Francisco Sylvio in ipsa, bile, quippe non secus ac opium, impense amara, *vehementiorem narcosin* positam esse, & præter aquam, alia in veteranosorum capitibus, præsertim vero sanguine distenta vasa non raro inveniri: imo in quibusdam (9) *cerebrum* fatis exsuccum, ac *hydrope, aut colluvie serosa, quibus lethargici plerumque afficiuntur, prorsus immune deprehendi*. Quorum ego nihil inficior: quin ultro addo, audivisse me, somnolentos a deglutito opio canes arteriosa omnia cerebri vasa ostendisse sanguine vehementer turgida. Sed illud ajo, utile quidem esse scire, sopor-

(1) Respons. ad Epist. Problem. 9.

(2) n. 3.

(3) n. 2.

(4) n. 20.

(5) n. 12.

(6) Sect. hac. 3. Obs. 12. & 43. & in Addit. Obs. 1.

(7) Sect. ead. Obs. 8. in Schol.

(8) Ibid. in Schol. ad Obs. 13.

(9) Obs. 30.

rosas affectiones in aliis aliter fieri ab alia causa; illud vero utilius, nosse quid *plerumque* ex aliorum quoque confessione post affectiones illas soleat inveniri.

16. Nunc tamen quoniam de sero, quod ut plurimum reperitur, fatis dictum est; de vasorum quoque distentione (quam & ipse in eo soporoso affectu esse, censui, in quo magna cum utilitate Occipitales venas incidi iussi (1), & non raro, fateor, simul cum aqua inventam esse, velut Acta quoque Cæsareæ Academiæ (2), & nostræ aliæ Observationes (3) confirmant) de illa, inquam, aliquid dicamus, præsertim cum in viro de quo loquimur, non defuerit. Huic quanto plus sanguinis inerat, & quanto minus per inflammatos pulmones trajici poterat, tanto plus crediderim in venis quæ intra cranium sunt, restitasse. Hæ enim venæ cum circumjectorum musculorum carent adjumento, tum sanguinem ab iis arteriis accipiunt, quæ ut tenuioribus tunicis sunt, ita non magnopere illum compellere, nec a tergo valde urgere possunt. Quanto autem magis restitat sanguis, tanto plus feri, si nihil prohibeat, ab eo secedit, tantoque magis ab utroque premitur cerebrum: porro quanto major hæc pressio est, tanta gravior est sopor; ut illa vel magis aucta, in apoplexiam hic degeneret, Itaque Sennertus (4) si adeo carus ingravescat, ut respiratio quoque lædatur, tum apoplexiam in propinquo esse, monet. Quin Boerhaavius (5) disertè, *Carum esse apoplexiam levem*, scribit, *Lethargum autem leviorè apoplexiæ speciem*. Quæ commemoro, ne mireris, si quas inter apoplexiæ causas posui, easdem nunc eas agnoscam sopororum affectuum causas. Cur autem eandem in quorundam capitibus, qui ex his affectibus periire, majores interdum esse videantur, quam in aliorum quos interemit apoplexia, fatis ex iis quæ in IV. Epistola (6) indicata sunt, per te conjicies; ego, ut initio dixi, nolo in hac quoque prolixius conjecturis indulgere. Id optimam in partem accipies: & valebis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA VII.

Sermo est de Phrenitide, Paraphrenitide, & Delirio.

CUR duæ quæ *Soporosos Affectus* in Sepulchreto consequuntur, Sectiones sint a nobis prætereundæ, facile ex iis intelligis causis, quas sub initium attigimus Epistolæ superioris. Eadem autem ferme sunt causæ, quare & Sectionem quæ duas illas proxime excipit, de *Vigiliis præter naturam* inscriptam, prætereamus. Nam hæ quoque non solæ sunt, cum interimunt, sed cum gravioribus morbis conjunctæ. Itaque nullum invenies exemplum, in quo Vigiliæ dumtaxat proponantur, ex iis omnibus quæ ibi proferuntur: quæ tamen octo, haud amplius sunt; imo ne octo quidem. Observatio enim VII. eadem ac IV. est: quod unum magis miror intra tam paucas lineas animadversum non fuisse, quam plures in longiore insequente Sectione VII. iterationes; siquidem Observatio XXXV. non alia est ac XXIII. nec XXXIV. alia ac XXIX. Atque utinam in superioribus tribus Sectionibus eadem non obvia esset incuria. Certe in I. facile animadverti potuisset, Observationem XXXII. non differre a XVI. nec XXXIV. a XIX. nec LXIII. a XXXV. nec LXXXV. a XLIV. nec CIII. a XCV. Neque in II. Sectione Obs. XXVIII. a XXIV. aut XXII. ab ea quæ in Additamentis est II.

(1) Advers. 6. Anim. 83.

(2) Volum. I. Obs. 152. & IV. Obs. 39.

(3) Epist. 10. n. 17.

(4) Medic. Pract. I. 1. P. 2. c. 32.

(5) Aphor. de cognosc. morbis §. 1045.

& 1047.

(6) n. 31.

Neque in III. Sectione Obs. XXIII. a XX. aut XXXVIII. a XLIV. Quod si hæc nobis occurrerunt aliud agentibus; credibile est, plura deprehensos esse qui diligenter quærant. Sed hæc, & cætera ejuscemodi, viderint qui eos libros tertium vulgabunt. Nos; ut ad propositum revertamur; Vigiliarum exempla cum aliis morbis relaturi, jam ad istam VII. quam insequi diximus, Sectionem transimus. Ea est de *Phrenitide*, *Paraphrenitide*, & *Delirio*. Historias autem quæ huc attineant, præcipue has quatuor in Valsalvæ scriptis invenimus.

2. ADOLESCENS annos circiter viginti natus, in Bononiensi S. Mariæ de Morte Nosocomio decumbebat. Lenta erat febris cum siti quidem, sed urina, & pulsibus quoadtenus sanorum similibus; ut levis videretur morbus. At circa octavum diem delirium ingens accessit, quod septem dies perduravit. Hoc cessante, æger tamen quasi amens jacebat, nisi quod nonnunquam paulisper sapere videbatur. Tandem moritur. CADAVER exterius ad lividum aliquantum vergebat, præsertim sub manuum unguibus: & musculosa etiam caro ad subfuscum potius, quam ad nativum rubicundum colorem. Sanguis quoque nigricans erat, & crassior; fluidus tamen.

In Ventre, & Thorace sana omnia; nisi quod aquæ in pericardio vestigium nullum. Cranio sublato, *gelatinosa* quædam concretio animadversa est, quæ vasa sanguifera, per Tenuem meningem reptantia, a lateribus comitabatur. Ea meninge ad basim cerebri lacerata, copia aquæ exivit, colore, & crassitie vaccinum serum referentis. Cæterum totum cerebrum erat sanum.

3. Malignam, ut vocant, hanc febrem, delirium autem quod ad ipsam accessit, Phrenitidem fuisse, manifestum est. Sed cur in meningibus nulla inflammatio? nulla vasorum distentio? Num hanc credes, cum phrenitis in amentiam mutata est, solutam fuisse; antea autem non defuisse, eoque tempore ob lentum in distentis vasis sanguinis motum, eam aquæ copiam secretam esse? At neque in duabus proximis observationibus quidquam leges de vasorum in meningibus distensione.

4. VIR annorum circiter triginta quinque dolore corripitur in thorace, cum febre. Dolore abeunte, accedit ad febrem delirium: quod, febre magis semper augefcente, ad mortem usque perdurat, quæ circa diem undecimum accidit. THORACE recluso, pulmonum posteriora dura aliquantum, & rubra inveniuntur. In utroque cordis ventriculo polyposa concretio, in sinistro autem propemodum major, mirante Valsalva, ut qui ad id tempus majorem semper in dextero animadvertisset. Dum e Cranio cerebrum eximebatur, paululum seri ex meningibus emanavit. In Duræ singulis majoribus Sinibus singulæ erant concretiones polyposæ. Molle fuit cerebrum totum: in sinistro autem ejus ventriculo plexus Choroides multum, varicum instar, targebat.

5. De polyposarum concretionum causis, illarumque discriminibus non est hic locus verba faciendi. Sed quæ causa peripneumoniam facere inceperat, ea videbatur in hoc viro ad caput translata, ibique persans ad mortem usque, conspicuam meningum inflammationem facere. Nec fecerat tamen: istæque in altero dumtaxat plexu Choroide quasi varices antiquum facile vitium erat.

6. BAJULUS febre ardenti laborans, ingenti capitis dolore, cui delirium successit, vexabatur. MORTUUS, inter utramque meningem paucum serum ostendit, cujus pars inter sanguifera vasa in *gelatina* modum concreverat: in Sinu autem Falcis tenuem, longamque concretionem. Cæterum totum cerebrum secundum naturam se habebat.

7. VIR autem annos natus triginta quinque, in magnam incidit febrem: deliravit: oculi lucent: pulsus est vehemens. Denique moritur. CEREBRUM est bene constitutum; nisi quod valde turgent sanguine ejus vasa, ventriculi autem seri habent aliquantum.

Præter nonnullas in Corde polypofas concreciones, omnis in hoc cadavere sanguis est fluidus.

8. Ne mireris, uno hoc excepto, in reliquis de quibus dictum est, delirantibus Valialvam distenta cerebri vasa non vidisse; relege omnia delirantium exempla quæ ex ipso retuli in Epistolis superioribus (1); nam & delirium ex iis affectionibus est, quæ tametsi interdum, vel a gravioribus aliis sejunctæ, possint occidere, sæpius tamen cum aliis copulantur; nullum reperies, in quo distentionem vasorum cerebri animadverterit, plura, in quibus aquam. Illud verum est, haud talia plerumque fuisse ea deliria, qualia creduntur conjunctam meningem inflammationem habere. Sed tamen etiam in Sepulchreto quædam extant Observationes (2) in quibus cum vel maxime credibilis esset, nulla fuit vera inflammatio, &, si vasa distenta erant, *aquoso & pituitoso sanguine turgebant*. Quin Willisii dissectiones, & sententia (3) proferuntur, censentis, a meningum inflammatione soporosos potius affectus induci, quam phrenitidem, cerebro videlicet a restitante sanguine compresso, aut si illa post phrenitidem inveniatur, tunc inveniri, cum phrenitis denique in carum, aut lethargum mutata est. Contra in plerisque earum Observationum quæ de phreneticis, aut delirantibus in hanc Sepulchreti Sectionem relatæ sunt, videbis meningum inflammationem, aut saltem earum vasorum distentionem commemorari, quamvis ante mortem sopore occupati non fuissent. Sunt vero Docti Viri qui hæcenus Willisium sequuntur, ut a meningum inflammatione phrenitidem non semper fieri, agnoscant; ipsi autem negari non posse, credunt, cerebrum, aut saltem cerebri corticem semper in phrenitide esse inflammatum. Quod tamen diserte negabat Henricus Meibomius Anatomicus præstantissimus, cum hanc thesim proposuit (4): *In phrenitide ipsa cerebri substantia non inflammatur*. Ego vero non modo aliquando inflammari, non nego; sed ad eas quæ in Sepulchreto sunt, observationes addere alias possum, ut Lanzoni (5), qui in adolescente ex maligna febre delirante *cerebrum maculis nigris undequaque conspersum, cum membranis lividis* invenit, prægressæ inflammationis haud ita obscuris indiciis, & Möglingi (6), qui phrenetici cerebrium *secundum membranas plene inflammatum, & parte aliqua sphacelatum*, vidit cum *ventriculis multo fero repletis*. Sed cum has, aliasque addidero; tot illas dissimulare non potero, in quibus nulla usquam in cerebro reperta est inflammatio, quæ, ne ab Sepulchreto discedam, ex fere omnes sunt, quas proferri video ad ostendendum, sine meningum inflammatione fuisse phrenitidem. Quas inter, eam potissimum attendas velim, in qua egregius Anatomicus Coiterus (7) *nullam, inquit, nec in membranis, nec in cerebri substantia deprehendere quivi inflammationem*: huc autem adjungas quæ solers alter Professor observavit, potius quam in Sepulchreto apud Rhodium ipsum (8) legenda. Rhodius enim cum repertam in uno phrenetico meningum, & cerebri inflammationem proposuisset, *at Fabricius Bartoletus Vir diligens ac ingenuus mihi fassus est, inquit, se in plurimis phreneticorum cadaveribus invenisse piam matrem sine omni cerebri noxa inflammata*. Quod si haud facile credis, tunc corticem saltem cerebri noxæ aliquid a contigua meninge non contraxisse; cave tamen putes, cum cerebri cortex est inflammatus, semper tunc esse phrenitidem. Nam Willisius idem qui sæpius hanc abesse vidit cum essent meningæ inflammatae, docuit ibidem (9), tunc etiam abfuisse nonnunquam, cum *cerebri exteriorem ambitum* offendit *tumore phlegmonode obfessum*. Nec aliæ desunt quæ id confirment, observationes, in hisque ea quæ

(1) I. n. 2. & 4. V. n. 2. & 4. VI. n. 2.

(2) Ex. gr. 13. 14. 16. hujus septimæ Sect.

(3) Ibid. Obs. 1. cum Schol.

(4) Coroll. 4. in calce. Exerc. de Observ.

rariorib.

(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 113.

(6) Earund. Cent. 6. Obs. 22.

(7) Sect. hac 7. Sepulchr. Obs. 16.

(8) Cent. 1. Obs. Med. 40.

(9) Obs. 1. cit.

extat Sepulchreti libro IV. (1). *Tenuis enim meninx erat & ipsa rubicunda, ac sub ipsa pus crassiusculum & subrufum: nequaquam tamen æger deliravit.* Quid ergo est? Cum omnia quæ dicta sunt, attenderis; huc redeas, necesse est, ut aliæ alias causæ esse horum deliriorum videantur, æque pro varia sanguinis, humorumque natura, aut cerebri affecta parte, aut hujus a primordiis, morbisve prægressis constitutione, aut ejusmodi aliis, aut diversa modo plurimum, modo horum omnium conjunctione, aliter in aliis agentes, ut alias hunc, alias alium efficiant morbum. Erit igitur in nonnullis cerebri, in pluribus meningum inflammatio, aut certe vasorum illa distentio, sed non tanta, ut magis comprimat, quam irriter: in aliis effusa aqua, sed irritans hæc quoque; probo enim Bonetum (2) aut quemcumque alium scribentem, *purum putum serum, acrimoniam expers, delirium excitare non valere*: in multis denique; ut alias omittam causas; utraque simul earum quæ modo dictæ sunt. Quo spectant & Observationes quædam in Sepulchreto (3) legendæ, & complures meæ, quarum alias in aliis Litteris ad te scripsi (4), aut scripturus sum, quinque autem in his continuo subjiciam.

9. SENEX annum agens octogesimum, ob varia, sed levia, valetudinis incommoda admissus in Bononienſe S. Mariæ de Morte Nosocomium, cum ibi eſſet, pulſu factus eſt non modo crebriore, & celeriore, verum etiam turgidiore, quam ejus ætati videretur convenire. Ad hæc, delirare cœpit, sæpe item, quaſi ex convulſione, maxilla inferiore, & artubus tremere. Tunc interrogatus quas in capite moleſtias perciperet, pondus diſerte dixit, cætera negavit. Porro cum delirare pergeret, ac tremere ita, uti dictum eſt, ad quindecim, aut ſexdecim dies; tandem pulſus, qui nonnunquam humilis animadverſus fuerat, humilior eſt factus: indeque intra biduum, ſtortore ſuperveniente, ſimul delirandi, & vivendi finem fecit. VENTRE, ac Thorace quarta decima ab obitu hora apertis, viſcera ſunt animadverſa etiam tum calentia, quamviſ toto illo temporis ſpatio cadaver ſub dio aeri frigido, quippe ſub initium A. 1706. expoſitum fuiſſet. Inteſtina qua inter ſe contingebant, & inferiore quoque facie rubebant nonnihil; limbus autem hepatis livebat: lienis denique multum flaccidi membrana qua convexam faciem veſtiebat, valde craſſa facta erat, & quaſi cartilaginea. Hæc in ventre. In Thorace autem dexter pulmo inferiore latere cum pleura cohærebat, in ſummo parvam quandam portionem duram habebat, in qua diſſecta, vaſa omnia pulmonis obſtructa, & ſicca videbantur; ut vitii antiqui veſtigium crediderim. Pulmonis vero utriuſque inferiores, & præſertim poſteriores, partes non modo nigræ erant, ut ſolent, verum etiam ſubduræ. Pericardium vix aliquid aquæ: cor autem concrectiones duas habuit polypoſas, alteram in ventriculo dextero ſubſlavam, & viſcidam, quæ in auricula, & prope Pulmonaris arteriæ oriſcium, quod tamen non ſubibat, alba fiebat, duriorque; alteram albam, & duram in ſiniſtro ventriculo, & initio arteriæ Magnæ. Hujus valvulæ, & Mitrales hic illic duræ; necdum tamen offæ. Ipſius autem arteriæ truncus, ſi exterius inſpiceres qua ſecundum vertebros deſcendit; ſanguifera quibus ornatur, vaſcula oſtendebat multum diſtenta: ſi vero interius; ſquamulas paſſim duriores, mulſique in locis jam offæas, hæſque etiam qua is truncus in ventrem pertinebat, & in ſuperiore aliquo ejus ramo; ſed prope cor minus duras: præterea inter ſquamulas, quibuſdam in locis, interior tunica deſiderabatur, ibique exulcerata, & corroſa videbatur tunica proxima, & in rubræ, putridæque ſubſtantię fruſtula, quæ prodibant, converſa. Cranium exſecturi, dum Temporales muſculos amovemus, valde ſtrigofos animadvertimus, credo, quia jam diu minus valide ſe contenderant, utpote in ſene propemodum omnino edentulo. Dum vero caput a ſumma Spina amputabatur, ex hujus

(1) Sect. 1. Obſ. 10. §. 7.

(3) Sect. ead. Obſ. 16. & in Addit. Obſ. 1.

(2) Sect. hac 7. l. 1. in Schol. ad Obſ. 27.

(4) l. n. 14.

tubo non multum, ex majori autem offis occipitis foramine magna vis aquæ prodit. Quamobrem Craffa meninx mox valde corrugata deprehensa est. Sub Tenui tamen in cerebri anfractibus aqua supererat ejus similis in qua caro recens lota sit: cujusmodi aquæ portio aliqua & in Lateralibus ventriculis fuit, quorum tamen vasa non pallebant. Quin plura videram per Tenuem meningem vasa, nigro, concretoque sanguine pleniora: in Sinu autem Falcis polyposam concretionem exilem, & longam. Cæterum etsi cranium, & cerebrum hoc nescio quid ingrati olebant; cerebri, & cerebelli substantiam invenimus sanam; nisi quod in illo non adeo, in hoc vero multum laxa erat.

10. Vel in fene id ætatis, ut passim Magna arteria ossea fieret, in delirio autem perpetuo quidem, sed minime feroci, vides tamen, cum aqua, vasorum distentionem in meninge Tenui fuisse. Jam vero ab hoc, unde consulto incepimus, ad senem alterum, sed non ita grandem natu, & ad delirium minus quietum transeamus, quando cætera quæ in prioris corpore inventa sunt, habebimus alias commodiorem attendendi locum.

11. FIGULUS, annos natus septuaginta, natura hilaris, potor strenuus, post animi curas, laboremque in arte sua majorem, quam soleret, eaque ætate ferre posset, simul in febrem incidit, & dolorem sinistri lateris vehementem. Quare circiter Nonas Apriles A. eodem 1706. tum in idem Nosocomium statim exceptus est, tum sanguis statim de sinistro cubito emissus. Quarto die febris se valde intendit. Sexto autem delirium accessit tantum, ut vincere necesse fuerit, ne lecto desiliret. Pulsus erat frequens, sed æqualis: respiratio difficilis: nulla expectoratio. Itaque etsi eo die missus est sanguis e talo, omnibus tamen in pejus ruentibus; postridie, stertens, supinus, totoque corpore sudore madens, est mortuus. CADAVERIS facies, humeri, & brachia non secus atque in ictericis, flavebant: cætera quoque; sed minus: ilia autem erant sublivida. Ventre aperto, animadvertimus omentum brevissimum, sursumque retractum: lienis tunicam, qua inum gibbæ faciei vestiebat, præduram: hepar vero cum diaphragmate tota convexa facie connatum, si limbum, ejusque viciniam excipias. Hic ad aliquem tractum faciei autem cavæ magna pars livore inficiebatur cum substantia proxima ad lineas duas reliqua pallida, & marmoris instar variegata, tota autem duriuscula. Bilis in vesicula erat pauca, eaque corrupti sanguinis similis, aut aquæ turbidæ in qua caro lota sit. Nihil obstabat quo minus in Duodenum intestinum descenderet; descendisse autem color ostendebat eorum quæ intestinis continebantur. Hæc aere turgebant, iisque adhærens pinguedo flava erat; ut perpauca etiam aqua, quæ in ima ventris pelvi fuit. Quæ autem pars Tenuium intestinorum in pelvi erat, illa ex fusco subrubebat, ut vicina quoque ureterum portio. At vesica, & lotium quo distentam invenimus, utrumque flavebat: sanguifera autem vascula cervicem versus in posteriori interiorique illius parte turgebant. In hujus vesicæ parietibus illas cellulas, & quasi hernias, vidi, quæ quoniam in Adversariis (1), nec sine conjectura de earum causa descriptæ sunt, hic iterum describantur non oportet, præsertim postquam apud Amicum quoque optimum, virumque Experientissimum Heisterum (2) multo plures videre potes delineatas. Hic unum addam: cum ex hujus Figuli domesticis, atque intimis familiaribus querendum curassem, numquid scirent, de ullo unquam vesicæ incommodo questum esse, diserte negasse, sicut etiam de hernia varicosa: quam ad hunc modum se habentem conspexi. Multiplices venæ, dilatatæ, & crassæ factæ, totum undique testiculum amplectebantur, cujus substantia ita erat compacta, ut in canaliculos, quemadmodum alias proclive est facere, dissolvi non posset. Erat præterea infra testem corpusculum exiguum osseum. Hæc omnia Vaginalis tunica compre-

(1) III. Anim. 36.

Tome I.

(2) Instit. Chirurg. Tab. 32. Fig. i. & 2.

henderebat, undique adnata, nisi desuper, ubi vesiculæ erant dux aqua flava plena. Alteri quoque testiculo Vaginalis tunica erat adnata, nisi qua epididymidis corpus intercedebat; ibi enim erat spatium, ejusdemmodi aqua plenum. Tunc deflexis ad penem oculis, neque in glande, neque in præputio quidquam de frænulo animadverti: lævia ibi omnia; vix albidum quasi vestigium, ubi frænulum esse debuerat, aut olim fuerat. Aperta ab initio ad finem urethra, nihil dignum vidi quod hic adnotetur, nisi minuta quædam quasi *tabacci* granula, quæ utrinque erant ad latera carunculæ Seminalis, & carunculæ quoque ipsi agglutinata esse videbantur. Tunc Prostata glandula dissecta, intra hanc eadem granula cum in parte sinistra, tum præsertim in dextera fere tota, quæquo versus fecerem, deprehendi. Thoracem jam aggredientibus occurrerunt primum cartilaginee, per quas legitimæ costæ inferiores cum sterno committuntur, extrorsum a dextro latere protuberantes, quasi aliquid interius subesset quod impulisset ad exteriora. Nihil autem ejusmodi suberat: itaque conjeci, acceptum id esse referendum nimis in puerili ætate muscoli Pectoralis dexteri contentionibus, & conatibus quos rudimenta fortasse illius artis exigenter. In reclusi thoracis cavo dextero sana omnia. At in sinistro multa aqua subflava: qua exhausta; apparuerunt per faciem pulmonis strata quasi frustra crassæ cujusdam, ut videbatur, membranæ flavæ, & facillime lacerabilis; ut quamvis reticulare quoddam opus in se intextum repræsentaret, concretionem esse censuerim crassiorum particularum in ea flava aqua natantium. Erant ejusmodi ampla frustra per faciem præsertim inferiorem lobi pulmonis inferioris, itemque inter lobum, & lobum. Lobus autem is inferior durus erat ferme totus, & gravis: dissectusque ex densa inventus est substantiâ compactus, non pulmonaris, sed hepaticæ simili; ut vel me tacente, ex iis quæ superiore Epistola (1) tradidi, peripneumonia affectum intelliges. Videbatur autem inflammatio transire in suppurationem cœpisse. Albida enim erat ea substantia, non rubra: & crassa alba materia passim ex quibusdam orificiis, bronchiorum, opinor, sectionibus, exprimebatur. Lobus autem superior in suprema quidem parte sero turgidus spumoso, ibidemque niger, & durus erat; sed ita durus, ut vetus potius vitium, quam recens, existimares: parte autem reliqua ferme exsuccus, nec multum dissimilis sani. Cæterum ad pleuram a latere, atque antèrius neciebatur per plures inter se divisos quasi lacertos rubros, & crassos, sed membraneos. Nusquam autem artius pleuræ adhærebat, quam ad supremam illam partem: eratque ibi pleura crassior, & facile a costis avellenda: id quod proclive erat facere etiam qua lobo inferiori suberat, ubi erat crassiuscula, & rubicundior. Pericardii facies exterior, sinistra tantum, a vasculis minimis sanguine turgidulis rubebat. Intus pauca erat aqua, eaque flava. In auricula dextera, crassa concretio polyposa: in Pulmonari arteria, ejusque ramis teres altera: teres quoque in arteria Magna: nec talia in sinistris auricula, & ventriculo prorsus deerant. Harum omnium concretionum substantia secundum longitudinem spectata, partim erat sinuosa, & flava, partim fibrosa, & subrubra. Supra Magnæ arteriæ valvulas, sub ipsa tunica intima, lamellæ erant ossæ: quin etiam primorum bronchiorum, non modo trunci Asperæ arteriæ, semiannulos animadverti antèrius, id est in media cujusque parte, ossæos factos; ut parum essent flexiles, & si disrumperes, aliquid ostenderent in media illa parte quod medullæ inchoamentum videri posset. Ad Cerebri denique sectionem progressus, in finibus Laterali sinistro, & Quarto, itemque in Primo, & in venis aliquot, cum hoc communicantibus polyposam concretionem albidam, firmam, exilem conspexi. Vasa autem reliqua, per omnem tenuem meningem repentina, etiam qua cerebellum convestit, adeo sanguine distenta, ut trunculi turgerent, minimi autem

ramuli essent luculenter conspicui. Hæc vero in sinistra dumtaxat parte ad hunc modum se habebant. Sed nec vascula per medullarem cerebri substantiam tracta, nec ea quæ parietes Lateralium ventriculorum perreptant, turgere videbantur. Plexus tamen Choroides non decolores, quamvis in ipsis hydatides, & in ventriculis omnino serum non deesset. Multum autem exterius fuerat in cerebri anfractibus, unde per Tenuem meningem translucens, *gelatinam* mentiebatur; sed hæc revera nusquam; fluxile dumtaxat serum fuit.

12. Noli expectare, ut tam longæ historiæ longa quoque respondeat explicatio. Alia nimirum alio attinent, quæ suo quodque loco in aliis Litteris non neglegemus; hic autem omitti non debuerant, ne mutila esset historia. Peripneumonix, atque adeo Pleuropneumonix accessisse delirium, vides: quod & in aliis sæpe (1) contigit, quorum casus in alias rejicio Epistolas. Hunc vero producere malui in præsentī, quoniam vehementius fuit delirium, & quod Phrenitidem continuo appelles, *malam*, ut Hippocrates (2) docuit, *a pulmonis inflammatione*. Quin certior factus sum, hic in quibusdam quasi epidemicis pulmonum inflammationibus, & speciatim hyeme A. 1754. quibuscunque ad has delirium accessit; pluribus autem accessit; eorum neminem evasisse. Quo dignior fuit quæ litteris mandaretur sceminæ, utroque morbo implicitæ, felix sanatio (3), non quod alii non serventur aliquando, sed quod cum vehemens uterque esset, pessimisque signis comitatus, solutus est tamen per multa quæ ultra quatrimum alvus effudit gravissime olentia, & ex atro rubescencia. Porro; ut ad Figulum redeam; sicut pulmo, & pleura, & pericardium inflammata erant a sinistris, ita & meninx Tenuis inflammata erat ab eodem latere, exemplo haud scio an ab aliis adnotato; sed tamen fortasse non dissimili ratione explicando, ac major in ea mala rubor quæ vitiato ab eodem latere pulmone respondet, aliaque ejusmodi quæ *κατ' ἑξῆς* fiunt, ut Hippocratis loquuntur Interpretes, & in his Duretus (4), ubi illius exponit locum: *quibus peripneumonicis tota lingua fit alba & aspera; pulmonis ambæ partes inflammantur: quibus autem dimidia; tantum illa pars quæ spectatur*. Illa autem explicandi ratio, etsi tam difficilis, & retrusa, aut certe, si ad nervos etiam confugas, ambigua sit, quam ex eorum Scriptis qui eam cum antea, tum ætate hac nostra excogitare conati sunt, proclive est exillimare; nonnunquam tamen aliquanto minus difficultatis habere potest, velut hic, si illam pulmonis sinistri supremam partem non solum duritiæ sua antiqua, sed nova addita tum a spumoso sero turgentia, tum a pleura, ibi crassiore facta, compressione, nonnihil urgere potuisse, opinemur, sinistram Subclaviam venam, & quod consequitur, reditum sanguinis a parte capitis sinistra, quæ præterea infirmior, quam dextera, creditur, remorari. Utcunque id est (nam quæ possint objici, non ignoro; sed quantulumcunque concedas, in re hujusmodi satis habeo) illud certe quod proposueram de vasorum meningis Tenuis distentione, cum sero effuso conjuncta, verum in hoc quoque Phrenitico fuisse, vides. Nunc in Paraphrenitico illam distentionem vel magis, nec sine aqua, fuisse, ostendam.

13. VIR procerus, & macilentus, ex cannabis carminatione, quæ ars ejus erat, thoracis inflammationibus obnoxius, a quibus sexies antea, aut septies vexatum se fuisse, narrabat, cum biliosæ & viridis materiæ vomitu in una, cum delirio in altera; non ita pridem a pulvere inter carminandum excepto cum vocis organa læsisset, ut clangere potius, quam loqui videretur; propterea minus pulverulentam cannabim feligens, eamque seorsum a focis depectens, pristinam jam propemodum vocem recuperaverat, quando ab onere ferendo lassus, febrili

(1) Vid. & Jacotii Comment. in Coac. Sect. 2. l. 1. Aph. 21.

(2) Sect. 7. Aph. 12.

(3) Act. Nat. Cur. Tom. 8. Obs. 63.

(4) In Coac. l. 2. c. 16. n. 31.

frigore, & pungente ad lævam mamillam dolore correptus est. Quamobrem, eodem quo duo priores anno, circa medium Februarium, in idem est Nosocomium illatus. Cum domi oleum fumpfisset ex dulcium amygdalarum nucleis recens expressum, & sanguis e sinistro brachio detractus esset, iterum ex brachio altero emissus est. Difficile enim respirabat, nihil expectorabat. In latus affectum sæpius decumbebat. Biliosa & viridia vomuerat. Quinto die phrenitis ingruit læta, feria, interdum ferox, hæcenus tamen ut accedentium ora conspuaret. Medicus ex crure juxta talum mitti sanguinem, iussit, & raso capiti quoddam cataplasma imponi, quod quale esset, commodius cum de Maniacis scribam (1), docebo. Interea convulsivi motus cœpti sunt adnotari leves primum, ut in tendinum carpi subsultibus, deinde majores. Novissime nec difficilis respiratio erat, & si quæreres, ullum se usquam dolorem, aut molestiam percipere, negabat. Sed clamabat interim, atque inscius culcitam permingebat. Tandem pulsu debiliore factò, sed nunquam inæquali, obiit paulo post finem diei septimi. IN CADAVERE latus colli dexterum livebat. Sic, Ventre aperto, jecinoris etiam limbus ad aliquem tractum, sed ad exiguam altitudinem. Vesicula contracta, pauca intus bile, quæ dilutum tabacci colorem referebat. Ventriculus sanus. Pancreas crassius, & subdum. In Thorace nihil erat feri effusi. Pulmo dexter pleuræ undique per interjectas membranas arctissime alligabatur tum ad costas, tum ad septum Transversum: sinister contra paucis in locis, idque ad anteriora. Sed vicissim dexter quidem secundum naturam se habuit: sinistri autem pars multo major morbida erat. Nam primum superior lobus, alioquin sic fatis sanus, tum strigosus erat, tum in summo, quasi intra tuberculum, pus album continebat: quæ tamen, ut & illæ tot tamque arctæ pulmonis dexteri alligationes, præteritis inflammationibus videbantur imputanda. Verum lobus inferior rubens, durus, gravis, ejusque densata substantia, & in superiore parte pus, aut puri similis materia per bronchiorum sectiones effluens, præsentem, quæ suppurare inciperet, commonstrabant inflammationem. Pleura quoque ab eodem sinistro latere ferme tota inflammata videbatur, cum sanguifera sua vascula nimis conspicua haberet, ac tota facillime a costis una tractione avelleretur. Diaphragma autem in ea dumtaxat sui tendinei centri, ut vocitant, parte quæ sinistro pulmoni subjiciebatur, vasa habebat, etiam minima, adeo distantia, ut ibi inflammatum esse, non dubitares. In pericardio aliquantum feri subrubri, & turbidi. Per omnia cordis orificia concretiones polyposæ trajiciebantur, in ventriculis ortæ, in vasa productæ, ex solidiore substantia omnes, si initium excipias illius quæ Pulmonarem peragrabat arteriam, crassissimum quidem in ventriculo dextero, sed ex subflava, & quasi mucosa substantia. Dum Caput abscindebatur, longæ portiones concreti sanguiniseductæ sunt e venis Jugularibus, velut enses e vaginis. Meningum vasa fuerunt sanguine quam maxime distantia. Et concretio quidem polyposa, albida, compactæque structuræ, non modo Sinum Falcis tenebat, sed & in plerisque pergebat venas, cum eo Sinu communicantes. In tribus reliquis majoribus Sinibus Crassæ meningis erat sanguis concretus. Tenuis autem meninx omnia vel minima vascula adeo sanguine habebat turgida, ut valde ruberet universa. Serum in cerebri anfractibus suberat. In Lateralibus quoque ventriculis serum fuit, subrubrum, sed paucum. Plures, nec parvæ, hydatides in posteriore sede plexuum Choroidum. Cæterum sanguine erant distantia, eoque multo quam soleant, manifestiora non tantum vasa quæ per Lateralium ventriculorum superficiem ducuntur, sed si corpora Striata, si Thalamos Opticorum nervorum leviter abraderes, aut si profundius tum ipsa, tum quancunque velles medullaris cerebri substantiæ partem secares;

vafa proportionem ad eundem modum ubique plena, & manifesta occurrebant. In cerebri autem, & cerebelli dissecto cortice vix ulla internoscere licebat.

14. Quam noxius sit pulvis, qui ex cannabe inter carminandum elatus, in arteriam Asperam, & pulmones attrahitur, Ramazzinus noster (1) docuit, tussim inde assiduam sæpe, & asthmaticam passionem Operarum deducens. Sed & acutis indidem pulmonum morbis pro sanguinis conditione occasionem præberi, qui chronicos alios post se relinquunt, aut tandem ipsi vitam adimant, ex proposita historia manifestum est. Nam postquam homo ex prima evasit pulmonis inflammatione, non sivit ejus opificium id viscus omnino convalescere: itaque in alias deinceps, atque alias incidit, donec aliqua non bene expurgata, quasi initium phthisis relinqueret, ut macies, clangor, & illa præsertim puris collectio, velut intra tuberculum, ostenderunt. Cui novissima denique Pleuropneumonia accessit, & huic Phrenitis, atque adeo Paraphrenitis quæ hominem enecarunt. Paraphrenitidem autem dico, non ita accipiens, ut fortasse est a gravissima diaphragmatis inflammatione, symptomatibus, quæ Boerhaavius (2) describit, illis atrocibus stipata: quomobrem neque iis controversiis me implico, quæ erudite sunt in Commercio Litterario (3) agitatae. Satis mihi est, hoc vocabulo nunc a te accipi affectionem, quam possis ad Paraphrenitidem quadantenus referre. Sive enim Paraphrenitidis nomine (4) delirium intelligas, quod, capite non primario affecto, contingit; certe hic præcesserat pleuræ, & pulmonis inflammatio: sive delirium ex inflammatione septi Transversi; hoc quoque inflammatumprehendimus. Noli tamen credere me cum septi ejusdem vitio, & inflammatione delirium necessario conjungere. Novi enim Fernelii (5) adversantem Observationem, vetustiore istis quæ in Sepulchreto (6) proponuntur, Willisii. Quin etiam cum eorum neuter inflammationem diserte memoret ejus præsertim septi partis quam unam maxime attendunt qui delirium ab diaphragmatis inflammatione repetunt, tendinei videlicet ejus centri, sed uterque carnosæ partis vitia proferat; conspexi ego tendineam quoque ejus partem inflammata, cum vix confusa, & subdelira morbi extremo tempore mens fuisset, quemadmodum de Peripneumonia scribens (7) indicabo. Veruntamen in Sepulchreto observationes duæ sunt (8), altera Blasii, Lælii a Fonte altera, quorum hic diaphragma suppuratum vidit post delirium, ille vero graviter inflammatum post phrenitidem. Quorum utrumque cum motus etiam convulsivos, a me pariter adnotatos, commemorare viderem, meminissem autem, a Galeno (9) scribi, quibus inflammatum est septum transversum, hos convulsionibus esse opportunos, tum vero a Blasio animadverterem, non modo inferioris partis hepatis inflammationem, sed & concretionem polyposam in eodem atque a me, Crassioris meningis Sinu, & in eadem propagatam venas fuisse conspectam; non prorsus inutile fore, credidi, si in ipsis utriusque libris eas perlegerem observationes. Sed querendi labor propter ambiguum notam qua Blasii Pars 6. designatur, & fallacem Consult. Lælii numerum, 132. pro 130. indicantem fane major, quam utilitas fuit: quanquam in descripta alterius observatione aliquid emendandum, alterius addendum inveni. Certior tamen factus sum, Blasium, qui caput aperuit; nam Lælius non attingit; Tenuis meningis inflammationem revera non memorasse; ut Paraphrenitidis exemplum habeas in ejus observatione luculentius, quam in

(1) Diatrib. de Morb. Artif. c. 26.

(2) Aphor. de cognosc. morb. §. 909.

(3) A. 1736. Hebd. 22. n. 2. Hebd. 41. n.

1. Hebd. 52. n. 2. & A. 1737. Hebd. 16. n. 1.

(4) Vid. Sennert. Med. Pract. l. 1. P. 2.

e. 6.

(5) Pathol. l. 5. c. 11.

(6) Sect. hac 7. Obs. 1.

(7) Epist. 21. n. 35.

(8) Sect. cit. Obs. 15. & 37. l. 2. S. 4. Obs. 19.

(9) De Puls. ad Tyr. c. 11.

nostra, in qua videlicet, si non primum, at certe postea adeo inflammata ea meninx fuit, ut nunquam magis vidisse meminerimus. Verum utcunque hæc sunt; cum Crassioris quoque meningis inflammatione, aut certe affectu ad inflammationem accedente conjunctum delirium ostendamus.

15. MULIER ex ictu capitis jam pridem in Patavino Nosocomio decubuerat, & sana facta, discesserat. Postea in febrem incidit: deliravit: mortua est. **CAPITE** tantummodo, sub finem Publicæ Anatomæ, quam anno habebam 1736. in Gymnasium illato, cerebrum a me sua in sede diligenter confectum est. Nullum usquam peculiare illius ictus indicium. Crassa meninx sublata interiorem faciem ostendit crebris coccineis maculis, quasi guttis sanguinis distinctam. Tenuis autem vasa sanguine turgida: sub eaque alicubi ferum: quod in ventriculis non fuit. In Plexuum Choroidum posteriore parte vesiculæ. Ante glandulam Pinealem subflavæ materiæ paucillum. Cætera sana; nisi quod cerebellum fuit laxissimum. Nullo in vase quidquam polyposæ concretionis deprehendi.

16. In gravibus deliriis, Crassæ quoque meningis non vasa modo *admodum turgentia*, ut Slevogtius (1) ait, sed & ejus substantiam inflammata haud raro inveniri, constat: quo istas ejusdem poteris coccineas maculas referre. Cæterum ne in hac quidem muliere præter vasorum plenitudinem, sub Tenui meninge aqua defuit. Ubi nec in viro defuit, de quo Valentinus (2) febrim & deliria gravia perpeßo; siquidem cum venis in toto cerebro valde turgentibus, *statim sub pia matre multum pituita, & aquæ flavescens, gelatinæ instar condensata*, repertum fuit. Sed & ventriculos multo fero plenos supra (3) ex Möglingio retuli; ut alia aquæ in delirantium cerebro exempla omittam. Ea nunc in memoriam redigunt conjecturam quandam meam, de qua ut judicare facilius possis, paulo altius ordiar, necesse est. A. 1711. Februario mense ineunte, cæperunt moris pessimi febres in mea Patria vagari. Pulsus in omnibus, etiam robustissimis adolescentibus, quam exiles, & quam imbecilli, obscuri, & confusi: in plerisque ad carpos plurimi subsultus convulsivi, & soporosa affectio: in quibusdam singultus denique, & extrema dejectio virium cum faciei, & digitorum livore, aliisque ejusdemmodi. Primus omnium has febres animadverti, & vel post ea omnia quæ dixi, Superis bene juvantibus, ægros pro deploratis jam habitos felicissime servavi, ex quibus, annis superioribus vivebant adhuc Cornelius Dentius Vir Patricius, qui multa, & diu emissâ urina, & Ignatius Garavinius ingeniosus Opifex, qui alvo etiâ soluta, convalescerent. Circiter Februarii finem subsultus quidem convulsivi, & singultus, & livor ab iis febribus aberant; sed accedere deliria inceperant, non tamen vehementia, & tunc solum cum febris augesceret. Sic etiam affecti evaserunt tamen, in his Patricii Ordinis Sacerdos Tullius Castellinus, quem memini cum ab iis evacuationum generibus, a quibus illi, & præterea a longo cutis madore nihil esset adjutus, minus male habere tandem cœpisse postquam ore lumbricum ejecisset rubicundum, teretem, longiorem spithama, & calamo quo scribimus, crassiorem. Sed Martio demum mense, etsi febres erant cum minus atrocibus in speciem malis conjunctæ, quin pulsus, & lingua contra atque in illis prioribus, spem afferre videbantur; graviorebus tamen atque aliter ac antea deliriis post dolorem capitis ingruentibus, jam minus feliciter res cedebat. Atque ut Hippocraticam simplicitatem in utramque partem imitemur, a senioribus Medicis in media curatione advocati, ægros duos minime servare potuimus, Vincentium Mengazzinum honestum Juvenem, & Hieronymum Gnocchium Patricium Virum, & Sacerdotem. Priori autem vehementem phrenitidem instare præsensimus ex iis no-

(1) Dissert. de Dura Matre §. 29.

(3) n. 8.

(2) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 94.

tis quas Majores docuere, inter quas illam præsertim adnotavimus quod sibi æger pneumatica organa, quorum usus est in Sacris Ædibus, jugiter audire videbatur, cujusdam similis, qui ultimis lethalis febris diebus *melodiam, seu consentum quendam suavissimum, cui tandem successit delirium, perpetuo se audire*, Collectoribus dicebat Bibliothecæ Anatomicæ (1). In Gnocchio id visum est adnotatione dignum, quod deliria tunc solum, & quidem illico adveniebant, cum toto corpore sudaverat. Quæ res tametsi inde quoque possit repeti, quod per sudorem multo sero sanguini adempto, quæ hujus restabant partes, ut minus dilutæ, ita acres magis, & ad irritandum idoneæ fierent; nihil tamen fortasse impedit quo minus ex eo deducamus unde videmur divertisse, ex aqua nimirum acri, in illis prioribus ut tunc præfrigida tempestas ferebat, copiose adeo per renes, in hoc vero sub meninge Tenui eodem tempore quo sudor, eandemque ob causam a sanguine secreta. Sed quoniam per dissectionem haud licuit utra conjectura videri posse verior, inquirere; eo potius transibo, ut simul leve delirium ubi vix aquæ vestigia inveni, sive ratione, sive casu id factum est, fuisse, ostendam, simul levioris delirii, id est Paraphoræ, ut hanc vocem Medici nonnunquam accipiunt, postquam Phrenitidis, Paraphrenitidis, & graviorum deliriorum protuli, exemplum afferam.

17. ANUS levioze febris correpta, quam Peruviaño cortice Medicus pervincere se posse, sperabat, hac non modo non cedente, sed in acutam cum vaniloquio, degenerante, confecta est. VENTRIS, & Thoracis nonnulla viscera, præter caput, in Theatrum illata, non multis antequam superioris mulieris cerebrum, diebus consecimus. Quædam præter solitum quidem, sed non omnino præter naturam in rene dextero, & in ipso corde se obtulerunt, quæ ut tunc non indigna visa sunt quæ omnibus ostenderentur, ita nunc non videntur quæ apud te fileantur. Nam ex eo rene ureteres binixistebant, superior ex simpliciore pelvi, & tenuior; inferior autem aliquanto crassior, quippe ex pelvi quam multiplices tubuli in eam confluentes, majorem efficiebant, & magis extantem. Singulorum ureterum ut ortus, sic progressus, & finis divisus, transversus digiti intervallo inter utriusque orificia interjecto, oblonga ambo, & in eadem obliqua linea qua debebant, in vesicam patentia sic ut alterum altero superius esset. In Corde autem, pro venæ Coronariæ valvula, reticulum deprehendi haud aliter factum ac inter ejus valvulæ varietates penultimo loco in Epistolis Anatomicis (2) a me descriptum videbis. Verum hæc, ut dixi, non omnino præter naturam, ut quæ in Magna arteria, præsertim vero in matrice conspexi. In illa enim tum paulo supra valvulas Semilunares, tum ad lumborum vertebra alba intus vidi ossium inchoamenta. Sed utero aperto, reperi in posteriore, eademque superiore fundi parte *excrecentiam*, circuli ambitu, colore exterius cruento, a dextris sinistrorsum porrectam, cujus oræ pars quasi tertia, inferior, & sinisterior, ab utero sejuncta erat, ut specillo subiecto attolli posset, reliquum cum uteri substantia arctissime annexum, atque adeo ex eadem factum, nisi quod secando, magis alba, compacta, & dura in excrecentia tota deprehendebatur. Nempe scirrhus, seu mavis canceri erat initium, occulti etiam tum, humillimi, plani, lævis, nec majoris, quam ut extensus pollicis apice obtegeres. Si proximæ cervicis superficiei structuram, & hymenis annulum, exiguæ quidem altitudinis, sed nusquam dilaceratum, spectares; vix ullam, aut nullam viri notitiam mulierem hanc habuisse, intelligeres. Cranio tandem exsecto, & cerebro diligenter lustrato, nihil uspiam se mihi obtulit adnotatione dignum, nisi vasa Tenuis meningis sanguine distenta, & ipsa facillime, undecunque velles, trahentis digitos sequens; ut tametsi aquam vix

(1) Tom. 2. in Adnot. ad Du Verney Tract. de Audit. Org. P. 3.

(2) Epist. 15. n. 20.

ullam viderim, non prorsus tamen defuisse, vel ex hoc indicio conjecerim.

18. Si forte expectas, ut priusquam finem scribendi faciam, indicare aggrediar, qua in cerebri ipsius parte, & qua ratione, & qui motus fiant, cum deliria excitantur; me non satis adhuc videris novisse. Vix quædam generalia possem, eoque tibi, & cæteris perquam nota, atque illa ipsa timide, ac pedetentim, dicere. Cætera ei tempori condonanda censeo quo Medici laude dignum putabant omnia non modo abstrusa, sed vel supra captum nostrum posita sic inquirere, ut cum invenire non possent, comminisci non dubitarent. Quibus utinam in Sepulchreti Scholiis tantum loci datum non esset, quantum ipsæ historiæ morborum capitis, vel multæ simul, sæpe non occupant, multoque minus in uno interdum eodemque Scholio (1) fuissent eadem iterata, talia præsertim, ut a veri similitudine abhorre-re, ex pene omnibus dissectionibus intelligi possit, quas proximis Litteris percribam. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA VIII.

De Mania, Melancholia, & Hydrophobia verba sunt.

Sequuntur in Sepulchreto Sectiones duæ, quarum altera de *Mania*, & *Rabie*, seu *Hydrophobia*, altera de *Melancholia*, & *Affectione Hypochondriaca* inscripta est. De hac postrema seorsum agere non est animus cogitanti, hanc ad interitum non perducere, nisi aliis gravioribus adscidis morbis, ut vel ea docent quæ in Sepulchreto producuntur, exempla: itaque simul cum iis morbis quod ad ipsam attinet, pertractabitur. Melancholiæ autem Mania; ut Willisii utar verbis in Volumine eodem (2) prolatis; *in tantum affinis est, ut hi affectus sæpe vices commutent, & alteruter in alterum transeat*: quin sæpius dubitantes Medicos videas, hinc taciturnitate, & metu, hinc loquacitate, & audacia in eodem ægro subinde alternatis, melancholicum, an maniacum pronuncient. Quo facilius tui cum stultorum capita dilecarem, atque utro laborassent delirio, quærerem, responsiones persæpe ambiguas, nunnunquam inter se pugnantes, veras tamen fortasse in longo delirii cursu. Quamobrem etsi in dissectionibus ad te scribendis cum utram in partem magis inclinaverit æger, sciam; id indicabo; tamen quia plerumque id facere non potero; malui his unis Litteris quæ ad utrumque attinent delirium comprehendere, & postremo quæ ad Hydrophobiam spectant, adjicere, præsertim cum de his cunctis deliriorum generibus vix unam Valsalvæ historiam habeam, a qua, ut soleo, initium ducam.

2. VIRGINI annorum amplius viginti, inter Sacras Virgines se recipere maxime cupienti, cum id negatum esset, illico ab audito repulsæ nuncio labare mens coepit, statimque incongrua ratiocinari, idque in dies etiam magis, ut cibum quoque sæpius respueret. Sic aliquot exactis mensibus; quo tempore, præter febrem quæ erratico recurso multoties invasit, violentior sine febre insania accessit, ut assidentes impetere conaretur; labentibus sensim viribus, mortua est. CRANIO exsecto, ad latera Sinus Falcis exterius in Dura meninge exigua quædam corpora albida conspecta sunt, quorum nonnulla rotunda, alia oblonga, quædam abnormi figura erant, mollia tamen omnia: quo ex concreto humore orta Valsalva existimavit propterea quia in mortuis ex capitis vulneribus si-

(1) ad Obs. 1. Sect. 6. l. 1.

(2) in Schol. ad Obs. 1. Sect. 8. ejusd. l.

miles ex stagnante circa eandem meningem pure concretiones viderat. In illo autem Sinu tenuis polyposa concretio per totam longitudinem se extendebat. Cerebrum erat humidum : & in ventriculis ejus majoribus ferum inerat, sed paucum. In plexu autem Choroide glandulæ quatuor majores extuberabant, quæ in corpus induruerant solidum, luteum, & forma ad sphaericam accedens.

3. Præter hanc Virginem, cujus delirium ex melancholico in maniacum degeneraverat, si stultos alios, ut sæpe viventes curandi habuit, sic & mortuos dissecandi Valsalva occasionem habuisset; non dubito, quin facile ipse quoque in eorum cerebro eam quam ego hæctenus in omnibus, duritiem fuisset adnotaturus. Quod vero ad corpora illa tumentia in plexu Choroide, & ad ista attinet quæ in Dura meninge ad latèra Sinus Falcis descripsit, corpuscula; extuberantiam in eo plexu, opinor, majorem, neque tamen in stulto, alias (1) tibi commemoravi, hæc autem e Dura meninge se attollentia corpuscula de eorum fortasse genere fuisse, suspicor, quæ postea a Pacchiono glandulæ sunt appellata, iis ipsis in locis interdum minus, nonnunquam maxime conspicua. Sed quam hæc neque præter naturam sunt, ut sæpe insculptæ in cranio foveæ ad eorum massulas excipiendas ostendunt, nec vel ante duo sæcula Anatomicis, post Vesalium (2) has *tubercula* vocitantem, fuerunt incognita, imo pro novis paulo ante quam Valsalva nasceretur, iterum proposita sunt; eo tamen quo istam Observationem scripsisse videtur, tempore rursus quadantenus obsoleverant. Verum hæc alias omnia fusius demonstrabo, nec mea circa eorum corpusculorum naturam tentamina reticebo. Nunc eam præstat quam mihi in Maniacorum, & Melancholicorum cerebro semper obviam fuisse dixi singularem duritiem sex septemve prolatis dissectionibus confirmare.

4. JUVENEM procerum, & robustum mania prehenderat A. 1729. Huic Medici sub finem Junii sanguinem ex Temporalis arteria educi jusserant ad libram unam. Horula vix erat ex quo id Chirurgus præstiterat, cum Juvenis inventus est mortuus, exerta lingua. Ne in auxilii genus, Veteribus, & Recentioribus usitatum, & M. Aurelii Severini (3) (pro quo Hildanum perperam a pluribus laudari video) aliorumque (4) felicibus, & nonnunquam, ut in robusta Virgine, extemporaneis curationibus comprobatum, neve in immerentes Medicos, ut vulgus solet, aut in Chirurgum culpam conferas, tum ut de quibusdam eorum quæ in cadavere adnotata sunt aptius ferre judicium queas; illud celandus non es, quod satis oculere is qui admiserat, non potuit, cum æger, impellente insania, quæ modo vulneratæ arteriæ imposita fuerant, dimovisset, eaque statim, perpauco effuso sanguine, reposita essent, indignatum nescio quem, cujus erat custodiæ commissus, cum in ventrem, & ad imam frontem pugnos misero impigisse, tum insano ipso insaniorem arctissimo cervicibus injecto vinculo, discessisse. CADAVER postridie inspiciens, minime ob ea quæ dixi, miratus sum, faciem ex atro purpureo livere, & ad Nasalium ossium sedem, quæ digito tentans, fracta esse, cognovi, ferme nigricare, aut ventrem turgidum, alicubi ex viridi livescentem. Quin Thorace hæctenus lustrato, ut pulmones modice tumidos, in Aspera arteria spumam, nec tamen multam, multum autem sanguinem, eumque fluidum, in Pulmonari vena, & valvulas denique Pulmonaris arteriæ æquo duriores animadverterim, cum cætera secundum naturam constituta viderentur; confestim ad Cerebrum diligentius contemplantum transivi. Utriusque meningis vasa ater, & fluidus sanguis distendebat, ut illa pariter quæ per septi Lucidi latera, cæterosque ventriculi dexteri, & sinistri parietes

(1) Epist. 4. n. 32.

(2) De hum. corp. fabr. l. 7. c. 2. & Explic.

Fig. 1. ejusd. libri 7. ad K.

(3) De effic. Medic. l. 1. P. 2. ubi de Arteriot.

(4) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 60.

repebant. Quos ventriculos multa aqua turbida occupabat. Plexus tamen Choroïdes rubebant: eorumque posteriore parte plures infidebant vesiculæ, aqua plenæ, interque has aliqua mediocrem æquans uvæ acinum, per cujus vesiculæ tunicam vascula æque crassâ, & ad eundem modum ferebantur ac per vicinam plexus membranam. Cæterum nihil magis adnotatione dignum occurrit, quam cerebri durities. Sive enim medullarem hujus substantiam, sive corticalem incideres, non modice duras percipiebas, quando cerebelli substantia saltem corticalis vel magis quam solet, mollis erat.

§. In continendis audacioribus infanis plagas quoque adhiberi, Celsus (1) admonuit; non modo eos qui violentius se gerunt, vinciri, ne vel sibi, vel alteri noceant: Sed hæc omnia intramodum, atque instar parentis qui coerceat liberos, non licitoris qui in damnatos desæviam. Valsalvam memini, cum phreneticos, aut maniacos curaret, quorum brachiis vincula injicere conveniret, solícite inculcare domesticis, & custodibus solitum, viderent ne quid illi hinc detrimenti caperent: firma quidem vincula esse oportere, sed neque arctiora, neque dura; ut loris subfui molliorem pannum aut linteum vellet (2). Quoniam maniacos a Valsalva curatos semel, atque iterum memoravi; quæres fortasse, ecquid in eorum curatione peculiare haberet? Ille vero quæ plerique solent auxilia in usum trahebat; sed, ut optimum Medicum decet, in aliis alia; in omnibus autem quanto pauciora poterat, & facilio-
ra. Sic quosdam memoria teneo ne sanguine quidem misso, per solas ex melonum feminibus emulsiones restituisse, quibus nec papaveris semina addiderat, nec quem adversus vigilias illis efficaciorum ipse quoque expertus erat, syrupum de papavere: adeo interdum id levía præstant quod vehementia non possunt! Spectatæ fidei Medicus mihi non semel affirmavit, cum forte in phrenitide insuperabili quinque, aut sex opii grana dissolvi imperasset in iis aquis quæ, linteo exceptæ, fronti erant adhibendæ, hæc autem aquæ per assidentium errorem ægro essent potui datæ; nihil inde effectum vidisse. Quam in rem singularis erat opinio Francisci Spoleti, Primarii olim in hoc Gymnasio Rei Medicæ Professoris: qui Byzantio redux, ubi feliciter vel in Regio illo Gynæceo medicinam aliquando fecerat, cum ea nobis confirmaret quæ de opio legimus multo illic quam apud nos, puriore atque efficaciore, quippe colore ad cinnamomi colorem vergente, odore autem maxime, ut nostri loquuntur, narcotico, ibique tamen a pluribus, ei rei assuetis, non ut dormiant, sed ut læti vigilant, sumpto, eoque ad drachmam unam, aut saltem, quod Chymicus qui cum eo fuerat, Amicus noster viderat, ad scrupulum unum; subjecit, hujus tanti inter nos, atque illos discriminis causam se in eo positam suspicari, quod medicamentorum quorundam pondus multo majus contrarios effectus præstare debeat, ac minimum, non secus atque, ajebat, si fibræ circumjectum filum modice adstringas; fibram premes: at si vi multo majore; fibram disrumpes, non premes: quasi vero antequam disrumpas, non maxime premas! Sed hoc volebat potius quod inverso ostendam exemplo, si levior ventulus agitet; flammulam augeri: si vehemens; extinguí: quanquam ne sic quidem intelligitur, cur id ibi assueti possint; inassueti, ut hic, non possint, id est vegeti a sumpto opii scrupulo vigilare. Neque enim quæro, cur ibi non dormiant, aut cur non vigilant hebetes, & ebriorum instar; sed cur vegeti plerique vigilant? Non ignarus, & alibi, & apud nos fuisse nonnullos quibus paulatim assuescentibus opii scrupulus, aut plus eo non modo esset innoxium, sed etiam utile adversus dolores; & esse inter Turcas qui multo plus opii quam dicebat Spoletus, devorent quidem, sed inde temulenti fiant, ut qui maxime. Verum hæc longius nos ab historiis nostris abducunt, ad quas censeo redeamus.

(1) De Medic. l. 3. c. 18.

(2) Vid. Epist. 61. n. 13.

6. LANIO quartum decimum jam mensem stultus a poculo, ut aiebant, amatorio, denique ineunte A. 1719. vi, ut credebatur, frigidissimæ tempestatis, a qua sibi minime caverat, mortuus est. VENTREM, & Thoracem perlustrans, nihil adnotatione dignum animadverti, si in hoc cor excipias undique pericardio annexum; sub illo autem levia præputii ulcuscula, urethræ cicatrices, canaliculos nostros perpaucos. Quod ad Caput attinet; quamvis aquam sub Tenui meninge effusam invenerim; tamen ea firmitudine cerebrum fuit; ut durius ad id tempus a me dissectum esse, non meminissim. Porro in superiore eademque posteriore Callosi corporis facie non illos extantes duos, ut Lancisius (1) vocabat, *nervulos longitudinales*, sed eorum loco sulcos duos reperi non parum profundos. Fornice autem, qui & ipse durus erat, haut procul ab ejus, quam appellant, basi inciso, & cum plexibus Choroidibus retrorsum revolutis, per singulas ejusdem basis radices singulos reperire pelluentes quasi lympheductus conspexi, qui utrinque pergebant per tractus illos medullares, quibus ornantur summæ oræ ventriculi tertii (*processus* Lancisius (2) seu *nervulos* a Pinealis glandulæ *basi prodeuntes* appellabat) per eosque tractus rependo, paulo manifestius & lympham continere, & nodulis distinguere videbantur, & denique illam versus glandulam se inflectere; cui ab anteriore parte annexa erat parva congeries materiæ flavæ, in minuta grana conformatæ. Vehementer autem mihi displicuit, & ei qui aderat, Cl. Vulpio illam quæ, ut tibi descripsi, ita nobis apparuit, speciem vasculorum pelluentium, variis, ut ibi ab imparatis potuit, tentatam modis, ante evanuisse, quam pro certo quid rei esset, constituere possemus: quanquam illam molestiam minuit inusitata cerebri firmitudo, qua allectus, plura intra ejus, & medullæ Oblongatæ substantiam facilius quæsi, & dilucidius cognovi; ut istiusmodi insanorum cerebrum aptissimum censeam ad persequendum interius nervorum origines, & tractuum ductum, & alia ejusdemmodi, quorum in molliori, ut sæpius est, cerebro multo difficilior, & obscurior est indagatio: modo tamen postea in minus molli aliquo sani hominis cerebro sic satis eadem confirmentur.

7. Maniam a philtro quoque induci, certum est (3). Sed an maniacus is homo fuerit, incertum, præsertim si frigoris vi perierit, cujus solent ejusmodi ægri esse impune patientissimi. Quo indicio adducor, ut suspicer, nec mulieres duas, quarum mox historias subjiciam, mania detentas fuisse tunc saltem, cum rigente hyeme altera anginam, altera thoracis inflammationem contraxit. Quoniam tamen illud plerumque, non semper, neque in omnibus verum est (4); rem in medio relinquemus. Sed quale id cunque delirium fuerit; illud videri potuisset confirmare Lancisii sententiam de sede animæ cogitantis (5) quod a nobis in Calloso corpore hujus stulti conspectum est, si in cæteris quoque aliquid ejusmodi vidissemus (6). Verum quid raro, quid sæpe, quid semper invenerimus, cum ad harum dissectionum postremam (7) ventum erit, cognoscas. Interea quæ de pervulgatis quibusdam internis maniæ, & phrenitidis remediis ad superiorem historiam attigi, in memoriam mihi redegerunt quod tibi de externo quodam adversus utrumque morbum auxilio superioribus Litteris (8) me sum pollicitus esse scripturum. Noli expectare ut hic memorem quod Valsalvæ amicus quidam Medicus, me audiente, confirmabat, se notum utrique eorum maniacum non antea perfanare potuisse, quam caput toties radendum curasset, quoties capilli ad

(1) Dissert. Var. VII. Fig: 1. litt. dd.

(2) Ibid. Fig. 4. litt. gg.

(3) Vid. P. Borell. Hist. Cent. 1. Obs. 65.

(4) Vid. Etmüller. Prax. 1. 2. S. 3. c. 4.

(5) Dissert. VII. paulo ante cit.

(6) Vid. Epist. 61. n. 6.

(7) n. 13.

(8) n. 13.

digiti altitudinem crescerent, quod dum primum fieret, multo plus sordium cuti adhærentium, & male olentium animadversum esse, quam quis putasset: neque ut proferam peregrinum aliquod remedium extrinsecus adhibitum ad somnum opportune conciliandum; quanquam Romazzinus noster mihi testabatur, opium quoque ipsum in vino dissolutum, quo in pertinacibus vigiliis aut tempora madesceri, aut penicillos in nares immittendos intingi iusserat, vix levem soporem fecisse. Parabile erat auxilium, & Samonici versibus dignum, quo adversus phrenitidem, & maniam uti consueverat Medicus, quem, si nihil aliud, longa certe ætas, atque exercitatio commendare videbantur. Is igitur caseum secundarium recentem cum oleo violarum miscebat, rosoque vertici imponebat, ter quotidie mutandum. Quæres, num utiliter? Dicam quod vidi. Robustus vir, ferrarius faber, a puero, ex terrore, tum incubo, tum vertigini obnoxius, hyberno tempore cecidit repente, & confusis verbis de interno thoracis malo questus est. Continuo in Nosocomium illatus, nil ferme interrogantibus respondebat: clausis oculis, lodice caput operiebat, amentis instar: calebat simul, tremebatque: neque ebrietas, neque ulla alia ejuscemodi causa suberat, & febris aberat. Postridie de lecto prosilire, clamare, minari, ferire etiam; ut manifestus maniae, vinculis coerceri debuerit. Continenter, & vehementius clamabat: simulque totum corpus convulsivis motibus agitabatur. Tum Medicus, vena juxta talum incisa, sanguinem ad libram detrahi, & id quod dixi, raso vertici imponi, jussit. Quid quæris? Sic intra horas duodecim omnino sanus factus est, constantique jugiter mente, post aliquot dies domum rediit, casune, an obmissum sanguinem, an exterius quoque adhibito auxilio opis aliquid conferente? Qui infanientium caput lacte fovent, non difficile postremum hoc credent. Tu sive nihil in Re Medica neglegendum censēs, sive in iis quæ ad te scripsi, nihil obscurum relinqui cupis; a me tibi satis esse factum, intelliges. Sed nihilne, inquires, de tuo? Sine me, quæso, duarum, de quibus paulo ante indicatum est, mulierum dissectiones proferre. Tum, ut tibi obsequar, ineptire fortasse pergā; sed sive levia, sive gravia, tamen non nisi certa, proponere.

8. MULIEREM stultam, annos natam ad quadraginta, angina sustulerat. CADAVER in Gymnasium illatum est ante medium Februarium A. 1719. cum publice Anatomen docerem. Cum ad ea quæ vellem, minime esset idoneum propterea quia non ita multis a morte horis abdominis muscoli, jam virebant, neque intestina, quæ distenta erant, inflammatione omnino carebant; vix utero inspecto, cujus parvitas indicio fuit, nunquam mulierem peperisse, idem confirmantibus mammis, quæ, etsi lactei feri aliquid habebant, tamen ipsæ quoque parvæ erant; nihil in iis angustiiis temporis, nisi Cerebrum, dissecandum suscepi. Quod non fecus ac paulo ante in Lanio, prædurum inventum est.

9. FŒMINA altera, quam anno superiore peperisse constabat, neque eo fanio-rem esse factam, per vias, ut antea, nisi quis prohiberet, discurrere pergebat, nemini, quod scire potuerim, nocens. Ante novem ferme annos insanire coeperat ob occisum pridie quam nuberet, quem amabat, virum. Tandem a thoracis inflammatione confecta est, ineunte Decembri A. 1725. CAPUT dumtaxat dissecui. Sub tenui meninge aqua erat non sine aereis hic illic bullis: quas & alicubi in quibusdam vasculis confertissimas vidi, ut hæc replerent. Nulla vero aqua in ventriculis Lateralibus: in quibus vasa, & Plexus rubebant. Basi Pinealis glandulæ antè adhærebat pauca materia ex albo subflava, quæ ageries calculorum videbatur; sed tactu explorata, neque calculosa inventa est, & vix subdura. Cerebrum assulatim secando, medullarem substantiam non adeo candidam animadverti; subfusca enim erat, idque hic forasse ob sanguifera vascula pleniora; nam quo longius a corticali substantia descendebam, eo mi-

nus fuscā medullā conspiciebam. Illud certissimū hanc eandem substantiā in toto cerebro, in ejusque particulis, quæ intra ventriculos spectantur, insolita fuisse duritiæ, nervosque ipsos intra cranium firmiores, minusque humidos inter secandum apparuisse. Cum autem in cerebro corticalis quoque substantia satis firma esset; in cerebello fuit mollissima, quamvis *pedunculi*, & his vicina cerebelli interior medulla essent utique firmiores.

10. Nunc quid ego in ejusmodi fœminis, virisve sine febre delirantibus non inutile sim expertus, si dicam; actum agere videbor. Nam quod inter prima morbi initia, præsertim cum Melancholia esset hypochondriaca, aut locus, objectumve certum ineunti morbo occasionem præberet, nil melius invenerim, quam ut continuo ingrederentur longum iter, comitantibus Amicis gratis, atque prudentibus: aut quod cum minime id liceret, saccharum, ut vocant, Saturni quibusdam caute datum nonnihil opis afferre viderim, balneum aliis, non paucis autem longe plus quam auxilia omnia, ipsam temporis diuturnitatem; hæc, inquam, & similia cum dixerō, nihil quod non sæpe legeris, dixerō. Præstat quam paucioribus verbis possim in re longa, & varia, perspicue tamen, & diligenter, peculiarem describere successiōem morborum, quorum postremus mania fuit, eaque brevi percurata. Cum A. 1711. Ludovico Albertino, Forolivienfis Ecclesiæ Archidiacono meritissimo, in difficillimo casu, propitiis Superis, felicissime mederer, erat ei inter cæteros servus a pedibus viginti tres annos natus, gracilis, non bono colore, quem laboribus festum corripuerat febris, ineunte Septembri, assidua, & quæ, licet ad duplicem Tertianam accedere videretur; abnormis tamen erat, & varia, nec minus variantibus stipata incommodis. Nam modo lumborum, dorsi, capitis dolor, calorque, modo vigilæ, alias hebetudo, vix ut interroganti responderet, interdum caloris interni sensus, & anxietas inexplicabilis nonnunquam sitis, vaniloquium, pedum frigus ingruiebant; sed alias alia, nulloque ordine. Illud plerumque perstabat, parvitas, & imbecillitas pulsuum. Sanguis, intra octo primos dies bis de brachio emissus, sero fuit croceo, parte reliqua dura cum primum, tum magis postea, tuncque insuper crusta insidebat non tenuis, eaque lividula. Urinæ crassæ primum, & ruscæ, deinde tenues, & quamvis copia respondebant potui, ac sæpe etiam superabant, & denique innatantia quædam ostendebant; nunquam tamen hæc ad imum demittebant. Alvus semel reddidit liquida multa, alias fere qualia sani solent, sed flava interdum, semel duobus cum vermibus. Sudor bis toto corpore prorupit, sæpius non nisi ex fronte, hincque interdum frigidus. Sanguis e naribus semel fluxit, non multus. Quin etiam dolor circa aurem, & manuum digitos obortus, visus aliquando est naturæ conatum indicare aliquid ad eas partes deponendi. Per hæc ventum erat ad quartum decimum diem, cum motus apparuerunt convulsivi tum eo, tum diebus aliquot proximis. Iisdemque tamen diebus æger alacrior, & meliore aspectu; nam facie paulo ante fuerat subtumida, atque sublivida. Iisque desinentibus motibus, cutis paulo post humorum, & pectoris leviter rubra, ac subaspera facta est: atque ut intelligeres, non inutilem quidem hunc esse naturæ conatum, sed tamen non satis utilem; jam neque vigilæ, neque sitis, neque aliud ejusmodi incommodum amplius restabat: quin etiam pulsus ad naturæ normam valde accedebat. Verum neque stomachus vigebat, & facile e naribus vix emunctis sanguis destillabat, & mox post ventris dolores fluida dejecta sunt colore *tabacci*, & diebus post paucis non sine frigore aucta est febris. Itaque etsi totum propemodum Septembrem naturam adjuvare conatus sum, ut res poscere videbantur, nihil magis cavens quam ne aut ejus motus impedirem, aut ægri vires attererem; non modò hic non convalescebat; sed morbus ex morbo oriebatur. Nam postridie quam febris, uti dictum est, nonnihil se intenderat, assiduæ de siti querelæ, & facies, ac

pedes tumentes, & venter supra umbilicum æquali tumore se attollens, simul instare hydropem, simul adesse, ostenderunt. Qui porro adeo confestim increvit, ut quanquam urinæ, me quoque leniter adjuvante, non paucæ erant, & mox vel magis profuebant; tamen non modo siti semper vehementiore facta, & aquoso tumore sub universam cutem se se extendente, sed & sicca tussis, eoque infestiore, quod decolor sanguis vel per se de naribus sæpe prodibat, & difficili respiratione cum stertore, viriumque, ac pulsus infirmitate ægrum urgente, eo res intra quinque, haud amplius, dies deducta esset, ut loquendi etiam facultate amissa, pro deposito, & jam jam morituro ab omnibus haberetur. Mihi vero quantulumcunque in præcipiti casu liceret neque antea, neque tunc omittenti, urinarum quæ fluere pergebant, copia aliquid spiculæ relinquebat: quam mox nonnihil auxere animadversæ perminutæ quasi arenulæ, quæ confertissimæ universa vitrearum matularum interna latera propemodum operiebant; hoc enim mihi in ægris pluribus adnotatum felicitis morborum solutionis indicium, ut fusius alias (1) ad te scribam, nunquam fallax ad id tempusprehenderam. Et sane æger paulo minus male habere, & jam loqui, moxque universi corporis tumor, & sitis decrescere, nec sanguis amplius de naribus prodire. Stertor tum etiam perstabat tamen. Sed triduo vix elapso ex quo mors instare visa fuerat, nulla jam ferme supererat, ducendi spiritus difficultas, duobusque additis diebus, nullum usquam hydropis vestigium; ut quot intra dies increverat, intra totidem evanuerit. Vix tussis recurrebat aliquando, quæ semel nonnihil sanguinis, sed bene colorati, e naribus excussit, & nonnunquam jam faciles somnos turbavit. Cui non difficile fuit occurrere, ut alvum quoque tunc nimis adstrictam solvere, simulque detergere. Itaque post longum fastidium cupiditas cibi oborta est, pulsusque, jam antea haud amplius imbecilli, sed frequentes, nunc minus crebri esse cœperunt, & alvus quotidie per se respondere, & vires paulatim restitui, ut jam in lecto sedere diu sine detrimento æger posset. Jam res in vado esse videbatur, nisi quod urinæ quarum copia, vel post hydropis solutionem, aliquot perstiterat dies, cum sensim ad justum modum redirent; nunquam tamen ea quæ descendere ad imum solent inspectanti mihi, qualia obtabam ostenderunt. Itaque cum huc aliquis, ut postea novi, in cibo, & potione error accessisset, urinæque non modo pauciores, sed crassæ, rufæque apparerent, continuo biliosa multa, nec sine torminibus, dejici cœpta sunt decimo ex quo hydrops omnino solutus fuerat die. Ego vero non inscius, (2) *in morbis cum alter alteri succedit, plerunque occidere etiam verebar, ne crebra, & copiosa, & cum doloribus conjuncta dejectio hominem, tot, & tam gravia quam descripsi, incommoda quinquaginta jam dies perpeßum, affligeret adeo, ut rursus erigere non possem; principio tamen paulisper expectare constitui, & hactenus mederi, ne torminibus acrius discrucietur. Non totum biduum expectaveram, cum ecce noctu hominem invadit quartus morbus, tertio adhuc perstante, Mania videlicet, cujus gratia hanc ad te longiorem quam initio putaveram, descriptionem institui. Et primum quidem existimabam, esse phrenitidem; nam simul cum febre visa est semel, atque iterum invalescere. Sed postea quam, vel febri absente, animadvertisse furorem non abire, ut assidentibus non tutum esset ad ægrum, vinculis solutum, accedere; quin mania esset, non dubitavi: didicique, hoc insanix genus post autumnalem diuturnam febrem posse excitari; tametsi hæc non fuerit de genere intermittentium, quas interdum excipi a peculiari quadam mania, Sydenhamius (3) admonuerat, & qui hunc in eo sequitur, confirmavit Boerhaavius (4). Sed & alius nonnunquam febribus hoc delirii genus succedere,*

(1) Epist. 49. n. 21.

(2) Hippocr. l. de Affection. n. 23.

(3) Obs. Med. circa Morb. Acut. S. 1. c. 5.

(4) Aphor. de cogn. morb. §. 1125.

Observatio docet apud Borellum (1), itemque altera ab Etmüllero (2) laudata. Hæc autem mea maniam exhibet, quæ feбри quidem, sed hydropi magis successit, a quo alioquin maniam solvi, aut saltem imminui solitam esse, Hippocratis aphorismus (3), dubitante tamen Cl. Palta (4), indicat: *a furore difficultas intestinorum, aut hydrops, aut expletis, bonum*. Qua cum sententia Jacotius (5) alteram Hippocratis conferens: *in affectionibus hydropicorum comitiales morbi incidentes lethales*, hæc adscripsit: *quamobrem si quæ juvare debent, non modo non juvant, sed etiam in contrariam naturam transeunt, ut videlicet hydropi superveniat gravis aliquis capitis affectus; . . . id pessimum esse multis de causis constat*. Verum hæc de affectu superveniente, non æque de succedente accipienda sunt. Itaque non sine spe aliqua, mei infani curationem aggressus sum tamen ob ea quæ ante pertulerat, neque illam imitari licebat, quæ est apud laudatum Borellum, ut balneo aquæ dulcis, aut venæ sectionibus utergr, præsertim cum oculi, & facies hic non ruberent, nec arteriæ valde essent concitatæ; neque alteram a Sydenhamio propositam, ut calidioribus auxiliis pugnarem, alvumque adstrictam, fervarem; biliosa enim, quamvis non ita crebro, neque amplius cum torminibus, deiciebantur, quæ nec obesse videbam, & secundum illum ipsum quem supra memoravi, aphorismum profutura, sperabam. Igitur pro venæ sectione cucurbitulas, sine ferro, in artubus inferioribus desigi, avellique jussi, & de-raso capiti quæ sedare, somnumque promovere dicuntur, imponi, & quæ idem faciunt, interdum sub noctem dari, intra eum tamen modum, ut & virium, & dejectionum, quas servandas esse, statueram, rationem haberem. Per hæc cum vigilias interrompi, & nonnunquam mitescere delirium viderem; illud unum insequentibus diebus displicuit, alvum conquievissè. Aut enim hac via spes erat, posse tandem aliquando id prorsus ejici quod morbum adeo diuturnum, ac multiformem servaverat: aut quando viæ cæteræ incassum antea tentatæ fuerant, reliquum erat, ut novam aliquam, excitato ulcere, pararem, si forte per hanc demum expelli posset quod per cæteras non potuisset, ut puta *nescio quæ vis maligna, & virus quoddam*; id enim, si Ballonio (6) credimus, *de-clarat subita mutatio, & transitus morbi in alium*. Itaque cum ducta alvus non ultra unum diem flueret, posteaque non alia redderet quam quæ in sanis solet, urina autem non pauca, & crassa nihil proficeret; viam illam novam in altero brachio aperui medicamento adurente imposito, qua via cito frequens humor ferri cæpit, processitque aliquot dies, quibus æger quietior fuit ut surgere, & per ædes ambulare sine sui, aut alterius noxâ jam posset. Minus tamen respue-rat quam ipsi opus esset; nam quod diutius servandum ulcus fuerat, nullo pacto a Chirurgo amplius attingi, voluit. Cum propterea ulcus sanesceret, neque mens adhuc satis constaret; auxilium quod antea optaveram, natura tulit. Bilio-sis enim pluribus per alvum fluentibus, simul infania reliqua, simul novi morbi periculo solutus est post primos Novembris dies. Nam quamvis paulo post sui juris factus, eoque plus quam oporteret, edenti, atque ambulanti crura iterum intumuisse; facile evanuit tumor statim ac sibi in re utraque temperavit. Habes quantum junior animadvertere, agere, & autmare tunc potui in sin-gulari exemplo ad morborum successiones spectante, ad argumentum videlicet Medicis perutile, eoque a Baglivo (7) primis quasi lineis adumbratum, nec mi-nus tamen ab ipso, ab Reusnerio (8), ab aliis desideratum, putantibus ad suum

(1) Cent. 4. Obs. 42.

(2) Membr. 3. cit. supra ad n. 7.

(3) §. S. VII.

(4) Not. ad eum Aphor.

(5) Comment. l. 6. in Coac. S. 2. A. 30.

(6) Epidem. l. 2. ad Ver. A. 1578.

(7) Specim. trium reliquor. libror. de Fibra Motr. c. 1.

(8) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 8.

usque tempus fuisse neminem qui illud tractare aggressus esset. Aggessum tamen fuisse Prosperum nostrum Alpinum, hæc Boerhaavii verba indicant (1): *Utinam possideremus ejusdem Alpini librum „ de variis permutationibus morborum ”*. Stephanum autem Rodericum Castrensem de hoc argumento opusculum edidisse inscriptum *Quæ ex quibus*, admonuit Clariss. Gianella noster (2) qui non propterea sibi prætermittendum censuit, quin eandem materiam doctæ ac partite tractaret, præsertim cum illud Castrensis opusculum (ut in Lindenio Renovato videbis, in quatuor libros divisum, & quater superiore sæculo typis descriptum) difficile ipsi adeo inventu fuerit, ut omni diligentia frustra quæsserit. In illud ego his diebus forte incidi. Sed ne hic tibi quidquam de eo addam, prolixior narratio facit de Juvene, qui post tot morbos maniacus tandem redditus, brevi pristinam sanitatem recuperavit; ut jam tempus sit ad eorum qui infani obierunt, dissectiones redeundi.

11. VIRI a longo tempore jam stulti, & febre non brevi in Nosocomio Patavino sublati, collum duntaxat & caput diligenter persecui sub finem anni 1723. Quæ ex dissectione ea tantummodo quæ huc attinent, in præsentia memorabo. IN COLLO arterias Carotides, & venas Jugulares Internas latiores offendi. Craniî fornice ablato, etsi aqua sub meningibus fuit, nec in Lateralibus ventriculis, atque adeo inter duas Septi quæ dirimuntur, lamellas defuit; cerebrum tamen durum inveni quinto jam, aut sexto ab interitu die. Cerebellum contra molle erat, & flaccidum.

12. STULTI alterius Viri easdem partes habuimus in publico dissecandas A 1734. IN COLLO res animadversa est, quæ tametsi ad præsens institutum non spectat; tamen ob raritatem digna est quæ minime prætereatur. Musculus uterque Sternothyroidæus omnino defuit: quamobrem Hyothyroidæi non interiore tantum latere, sed etiam exteriori ad basim usque Scutiformis cartilaginis se extendebant, illud videlicet spatium occupantes quod ab suprema, contractaque Sternothyroidæorum parte in ejus quam dixi cartilaginis facie, ut alias (3), exposui, ac pinxi, obtineri solet. Quam ego faciem cum, sublati musculis, attente spectarem, & cum aliis quæ ibi non deerant, laryngibus conferrem, multo minus quam has prominere vidi quo loco memorati quatuor musculi definere consueverunt. Præter hæc discrimina, aliud ullum in musculis, & cartilaginibus reliquis ad laryngem, adjunctumque Asperæ arteriæ truncum attinentibus, videre non potui. Nam etsi Cricothyroidæos, & Sternohyoidæos musculos, quibus, hæc quæ dixi in Theatro ostendens, supplendi munus quadante nus attribui, validi, & magni erant; non tam proportionè validiores, majoresve visi sunt. Num vero in laryngis motibus aliquid, dum is homo viveret, animadversum fuerit peculiari adnotatione dignum, scire non potui, ut neque quo tandem morbo confectus esset. In Cerebro quod ad novissimum etiam morbum facile attineret, distenta vasa conspexi. Quod vero ad insaniam, cerebri ipsius substantiam duram, cum interiores particulæ quædam, & in his Fornix, ac Pinealis glandula, essent laxissimæ. Erat præterea hæc glandula valde strigosa, & ex sulco leviter subflava. Cæterum quod aquam sub Tenui meninge non defuisse, indicabat, nullo ipsa negotio a cerebro, cerebello, & Oblongata medulla detrahi potuit.

13. Has sex nostras infanorum dissectiones si cum ea conjunxeris quam tibi descripsimus Epistola I. (4), omnesque cum illis quæ aut in Sepulchreto, aut aliis in ibris habentur, comparaveris; continuo intelliges, ex iis quæ cæteri adnotarunt,

(1) Prælect. in Instit. §. 942.

(2) De Successione Morbor. l. I. c. I.

(3) Advers. l. I. n. 6. & Tab. I. ad litt. q dexteram.

(4) n. 10.

nonnulla nunquam, aliqua raro, quædam sæpe, alia semper a nobis quidem inventa esse. Nam quod Tenuem meningem, exempli causa, ne in eo quidem homine qui a philtro pariter factus esse credebatur insanus, *intra cerebri anfractus*, ut solet, *non se insinuantem* (1) deprehenderim, meum hac de re silentium ostendit in Lanionis historia (2). Quod autem vermes non modo in cerebro non viderim, sed nec me visurum speraverim, fati I. ostendit Epistola (3): quo gravius fero id quod Riolo (4) exciderat relatum fuisse in Sepulchretum, (5) videlicet *Vermis qui generatur in cerebro, & maniam inducit equo, an a putredine humoris? An ab apophysi cerebelli! vermiformi in vermem degenerante?* Sed nec alia vidi, certe digniora quæ Sepulchreto addantur. Baglivus (6) se *Maniacos duos secuisse Neapoli*, affirmat, *duramque matrem adinstar tabulæ duram, ac pene exsiccata detexisse*. Et si ibi non oportebat Willisium arguere his verbis: *debuerat investigare, & examinare in stultis illis statum meningum, nam differentiam invenisset*; in iis enim quos ego secui, certo scio, non fuisse, neque enim quod Epistola I. (7) descripsi in Dura meningē, huc, opinor, attinebat, & certo modicoque spatio continebatur; tamen utramque meningem postea Viri duo Experientissimi Littrius (8), & Geoffroyus (9) singuli in singulis maniacis alter duriorem, magisque compactam, alter crassiores, & firmiores invenere; ne de Falce dicam, quem processum Geoffroyus simul conspexit pene ubique offe is laminis obductum. Hanc firmitudinem, crassitudinemve alterius, aut utriusque maniacorum meningis, ab aliis præterea, ut apud Alexandrum Camerarium (10), & Cel. Swietenium (11) leges, inventam, post violentiora, aut longiora illorum deliria accedere, fortasse crederem, nisi a Wepfero (12) conspectam esse scirem, etiam post melancholica deliria, a Kingio (13), post fatuitatem, ab aliis autem (14), atque adeo a me ipso (15) in iis repertam, quorum sana utique mens fuerat. In mania tamen minus raram esse, video, quam grandiores illas glandulas in cerebri adytis ex Valsalvæ observatione descriptas (16): quanquam in melancholicis duabus (17) similia quadantenus iisdem in locis reperta scio. Neque illa mihi se obtulerunt quæ Santorino (18) in senibus duobus, sed altero fatuo, altero leviter stulto, nimirum foveolæ lymphæ refertæ, aut subluteum corpusculum in cerebri meditullio, multoque minus quod in fatuis aliis Willisius (19), Kerckringius (20), & Kingius (21) conspexere, æquo minor cerebri moles.

14. Raro autem, atque adeo semel in stultis vidi profundos illos sulcos in corpore Calloso, aeras bullulas in sanguiferis cerebri vasis, & fuscam hujus medullarum substantiam (22): quæ fortuito in ejusmodi morbis fuisse pleraque, existimo, & certe in aliis tibi descripsi, præter insanos, neque in his a cæteris adnotata fuisse, video: quin Lancisius (23) in fatuo, ut quædam aliter in Calloso corpore observavit, sic *albidiorē* fuisse cerebri substantiam, animadvertit. Contra, sæpe vasa

- (1) Sepulchr. l. 1. S. 9. in Addit. Obs. 1.
 (2) Supra, n. 6.
 (3) n. 8. & 9.
 (4) Anthropogr. l. 4. c. 2.
 (5) L. 1. S. 8. Obs. 5. §. 3.
 (6) Specim. l. 1. de Fibra Motr. c. 5. coll. 10.
 (7) n. cit. 10.
 (8) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1705.
 & 1706.
 (9) Loc. cit.
 (10) Disp. de Apopsasm. Piæ Matr.
 (11) Comm. in Boerh. Aphor. §. 1121.

- (12) Auct. Hist. Apopl. Hist. 15.
 (13) Act. Lipf. A. 1688. M. Maj.
 (14) Vid. Sepulchr. l. 1. S. 1. Obs. 1.
 (15) Epist. V. n. 6. & Epist. XLIX. n. 16.
 (16) Supra, n. 2.
 (17) Wepfer. Hist. cit. 15. & Histoir. de l'Acad. R. des Sc. A. 1700.
 (18) Obs. Anat. c. 3. §. 5.
 (19) Sepulchr. l. 1. S. 10. Obs. 3. 9. 10.
 (20) Ibid. Obs. 5.
 (21) Act. Lipf. A. & M. cit.
 (22) Supra, n. 6. & 9.
 (23) Diff. Var. VII.

cerebri distenta sanguine, sæpius aquam sub meningibus, aut in ventriculis confixi, nec raro fortasse in lienem magnum, aut scirrhum incidisse, si quorum infanorum cerebrum, eorum quoque reliqua viscera semper tempus habuissent spectandi. Quæ simul omnia in maniaco vidit Cl. Hoyerus (1): distenta autem vasa, & piceo quidem nigerrimo sanguine, Præcl. Swietenius (2) in melancholica; ut plexum Choroidem turgidum & inflatum sæpe reperit in maniaco Solertissimus Anatomicus Phil. Conr. Fabricius (3): aquæ effusæ copiam, non modo in fatuo Kingius (4), aliique, sed & in melancholica Wepferus (5), in maniacis autem etiam ii qui apud Swietenium (6) laudantur, hinc Aphorismum quem supra (7) memoravimus, exponentem, si mania hydrops superveniat, bonum, resorpta videlicet ex cerebro aqua, alioque transvecta: & lienes denique scirrhusos cum laudatus Hoyerus (8) in quibusdam post febres intermittentes ab se inventos scribit, talia subiecta, inquit, plerumque antea gravia deliria melancholica... experta erant. Non sum tamen nescius, in tribus, adeo ex melancholia delirantibus, ut se occiderint, neque durum, neque magnum, imo in uno multo minorem quam æquum esset, lienem fuisse (9), & Præstantissimum Heisterum (10), qui duo ex illis secuit, pancreatis potius, & bilis vitia animadvertisse. Quæ observationes etsi dignæ sunt omnes quæ in Sepulchretum referantur; velim tamen animadvertas, quot fere contineant aliis quoque morbis communia. Quo magis mirari subit, in iis maniacorum, & melancholicorum historiis quæ in Sepulchreto (11) proponuntur, cum sæpe vitia ex his pleraque, atque alia vel communiora recenseantur, vix semel commemorari illa duo, quorum alterum persæpe, alterum semper nobis quidem in stultorum cerebro obvium fuit. Nam quater hæcenus (12) Pinealis glandulæ vitia; septies autem, id est semper duritiem cerebri deprehendimus. Quod ne casu quodam accidisse, suspiceris; protinus aliam adjiciemus historiam, nobiscum a Mediavia nostro A. 1729. postridie Kal. Januarii communicatam. Quo die aliis occupationibus distenti cum ipsi adesse non possemus, sectionem totam spectatæ ejus diligentia commendavimus.

15. VIR sine febre dilirans, noctu, imprudentibus iis qui plurimos jam dies attente custodierant, ita e cubili desilivit, ut capite ad pavimentum, an ad parietem vehementer alliso, continuo ibi mortuus sit. CRANIUM, & cerebrum nullum peculiare ostenderunt ictus indicium. Aqua inter meninges pauca; in ventriculis dextero, sinistroque non pauca sic, ut semipleni essent. Quæ in his erat, ea ex flavo rubescebat. Plexus Choroides rubicundi: quin & vasa cætera pleniora sanguine, arteriosa autem firmioribus tunicis fuerunt. Dura meninx revera crassior, quam soleat. Ad anteriorem Pinealis glandulæ basim corpuscula illa subdura. Sed quod maxime visum est dignum adnotatione, cum cerebelli corticalis substantia mirum in modum laxa esset, cerebri autem ipsius paulo quam soleat, mollior, & dura quidem, sed non adeo, medullaris portio quæ in cerebello conditur, ut etiam Protuberantia Annularis; durius fuit Spinalis medullæ initium, tota autem cerebri medullaris substantia, ipsa vero durissima inventa est.

16. Auctam Duræ meningis crassitudinem ad aliorum paulo ante (13) memoratas observationes adjicito; Pinealis autem glandulæ vitium, & cerebri duritiem ad nostras, imo & ad quorundam Doctorum Virorum. Et de Pineali quidem glan-

(1) Act. N. C. Vol. 4. Obs. 39.

(2) Comm. cit. ad §. 1010. 2. vers. fin.

(3) Idea Anat. Pract. Sect. 4.

(4) Loc. cit.

(5) Id. ibid.

(6) Comm. cit. ad §. 1124.

(7) n. 10.

(8) Act. N. C. Vol. 5. Obs. 68.

(9) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 60.

(10) Earund. Cent. 6. Obs. 28.

(11) cit. Sect. 8. & 9.

(12) Vid. etiam Epist. I. n. 19.

(13) n. 13.

dula in præsentia perpauci occurrunt. Quin Diemerbroeckius (1) cum plurimas indicet arenularum, & calculorum in ea glandula ab aliis habitas observationes, ab his tamen pariter observatum legisse se, negat, in quibus illa reperta sunt, iis quidquam incommodi circa animales actiones contigisse: nec vero eos in quibus ipse conspexi, fuisse omnes stultos contra ac superiores docent Epistolæ (2), contendo. Sed hæc ajo primum et si hujusmodi concretiones nusquam non inveniri, ut Santorinus (3) dicebat, apud Anatomicos jam est manifestum; in nulla tamen alia cerebri particula; id quod ipsi fuerat animadvertendum; sæpe adeo inveniri: deinde, cum sæpe in hac inveniantur, sæpius nobis quidem accidisse, ut in stultis, quam in confictatis uno alio aliquo morbi genere, conspiceremus; & fatuus certe erat is in quo Edmundus Kingius (4), & ex mira oblivione stupidus in quo Berlingerus Gipseus (5) lapideam factam invenere: novissime, præter id, alia esse vitia hujus glandulæ, & ea quoque in quibusdam stultis deprehensa, alterum, quod in eodem fatuo, de quo supra (6) indicatum est, animadvertit Lancisius, tantam videlicet exilitatem, ut in viro trigesimum sextum annum agente, *cannabinum semen vix aquaret*, cujus dissimilis non erat illa, quam tibi antea (7) in stulto viro valde frigosam, at simul laxissimam descripsi: alterum autem vitium, quod ab hoc diversum, atque adeo, si illam summam laxitatem spectes, plane oppositum, in maniaco a Theodoro Zwingero adnotatum, ut *prorsus ruberet ea glandula, & solidior esset solito*, habes etiam in Sepulcreto (8).

17. In quo tamen si, ut pariter supra indicavi, una, haud amplius, ejus quoque rei quæ mihi semper in stultis deprehensa est, Observatio extat (9), Henrici ab Heer, a quo videlicet in eo qui maniacus fuerat, cerebrum inventum est *durum*; non aliæ tamen desunt quæ merito adjiciantur. Nam primum laudati ex Regia Scientiarum Parisiensi Academia Viri (10) Littrius, & Geoffroyus in duobus iisdem maniacis de quibus supra dictum est, cerebri quoque substantiam multo firmiorem quam solet, cum cerebellum sua ferme naturali mollitie esset, compere-runt. Tum in illo ipso fatuo, quem semel, atque iterum memoravimus (11), Lancisius *universam cerebri substantiam solito compactiorem*, ipsumque Callosum corpus *similiter duriusculum* animadvertit. Addendus his Santorinus (12), qui in sene fatuo tum alia, tum cerebrum multo firmitus invenit, *atque pars hæc esse consuevit*; ut in eo quod & nos propterea antea (13) feceramus, & alias fecimus, *nonnulla perspicue magis, ac cominodo & disquirere, & dignoscere præ majore ejusdem firmitate potuerit*. Et Boerhaavius (14) fortasse alias sibi notas attendebat historias, cum *anatomica sectione constituisse*, scripsit, *maniacorum cerebrum siccum, durum, friabile, in suo cortice flavum fuisse*. Sed quanquam etiam Geoffroyus (15) magnam cerebri siccitatem describit; tamen ista universa illa dumtaxat ex mihi cognitis observatio complectitur, quam ut unam de cerebri duritie in Sepulchreto esse, dixi; ita unam ex omnibus quas legisse meminerim, animadverto, non inutiliter, docere, illud tamen ipsum cerebrum *circa ventriculos, & basin mollius, & humidius fuisse*. Neque enim in omnibus stultis omnes cerebri partes æquali duritie inveniri, imo nonnullas interdum magis quam deberent, esse molles, inter se collatæ, quas tibi descripsi-mus, sectiones ostendunt.

(1) Anatom. l. 3. c. 6.

(2) V. n. 11. & VI. n. 12.

(3) Obs. Anat. c. 3. n. 8.

(4) loc. cit. supra, ad n. 13.

(5) apud Contulum de Lapid. Podagr. &c.

c. 5.

(6) n. 14.

(7) n. 12.

(8) Obs. 1. Sect. cit. 9. in Addit.

(9) 1. in Sect. 8. quæ 5. est in Sect. 4.

(10) loc. cit. supra, ad n. 13.

(11) n. 14. & 16.

(12) c. cit. n. 6.

(13) supra, n. 6.

(14) Aphor. de cognosc. morb. §. 1121.

(15) loc. cit.

18. Cæterum etsi minus verisimile est, casu factum esse, ut in iis stultis quos laudati Viri fecuerunt, in iisque omnibus qui incisi a me sunt, ista esset cerebri durities aut universi, aut certe, ut a me semper compertum est, medullaris saltem ejus hemisphæriorum substantiæ; tamen ut rem minime negligendam, sic non tanti demum faciendam arbitror, ut ex ea dumtaxat, stultitiæ causam speciosis, quæ minime deessent, explicationibus repetamus, primum videlicet inquirentes an eam duritiem efficiat siccitas, id est minor copia humoris, intime substantiam illam irrigantis, an austerus aliquis, & adstringens succus, deinde vero utrum quacunque ex causa inducta, ista durities sapientiæ obsit, vias quasdam tenuissimas arctando, an fibras ita contendendo, ut ad leviores quemque motum multo magis quam æquum sit, contremiscant, an minus flexiles efficiendo, ut non nisi ad certos quosdam motus, & tum semper ad eundem modum, agitentur: in quos, aliosque ejusdemmodi inextricabiles disputationum quasi laqueos ne me induerem; ideo quæcunque alia potius quam conjecturas, ad propositas historias adnotavi. Atque ut intelligas, cuream duritiem tanti non faciam; scias velim, in quibusdam pariter qui minime stulti erant, cerebrum me non minus durum invenisse. Sic in mortuo ex thoracis inflammatione. Sic in altero qui ex femoris fractura obierat. Sic in quodam grandi natu, quem ipsa ætas magis ferme quam morbus, ad mortem sensim perduxerat. Sed quoniam Anatomicus Eximius Hallerus (1) *cerebra senum vel cultro judice, duriora esse, indeque mentis, & memoriæ debilitatem* repetendam esse, tradidit; grandævo isto seposito, ipse recordari potes, cum ad te apoplecticorum sectiones scriberem, in ea foemina quæ tredecim utrinque costas habebat, mira cerebrum duritie esse memoratum (2), itemque duritie valde notabili in Stabulario (3), in quo tanta profecto fuit, ut cum ejus cerebrum diebus non ita multis inciderem postquam cerebrum dissecueram illius alterius infanæ foeminæ, quæ supra (4) descripta est; facile animadverterim id quod diserte in adversariis tunc adnotavi, duritia eadem ac hujus fuerat, stabularii quoque cerebrum fuisse. Eorum tamen apoplecticorum neuter decrepitus erat. Sed & aliis interdum in multo minori ætate non dissimilia se obtulerunt. Satis sit duos, tresve nominasse, Phil. Conr. Fabricium, Littrium, & Fantonus patrem. Fabricius (5) in foemina mediæ ætatis, cum bene valere videretur, repente mortua, *substantiam cerebri tam firmam & siccam* reperit, ut id adnotatione dignum censuerit. Littrius (6) cerebri, cerebelli, & medullæ Oblongatæ substantiam visus & tactus judicio densiorem & compactiorem quam soleat, in damnato Juvene invenit, qui ut se supplicio subtraheret, capite ad parietem, in quem valentissime incurrit, alliso, continuo se haud secus occiderat ac is insanus de quo in novissima historia retulimus (7): cujus mortis internam causam non multo magis quam in damnato illo aspectui occurrentem, ex ea posses, quam Littrius proponit, conjicere, si eadem utrobique animadversa essent, nec ille ex densitate ista, tanquam ab ictu producta, repeteret. Fantonus autem vel in tenero infante (8) quem convulsiones interemerant, cerebri *substantiam medullarem, & Oblongatam medullam durissimam* deprehendit: de cujus rei causis quas conjecturas, & quam caute, modestèque protulerit Clariss. Filius, non erit omnino ab re præsentis, si ex Scholio addiscas, quod cum primum, tum secundis etiam curis expolitum paternæ Observationi subjecit. Satis igitur intelligis, cerebrum durum esse posse sine stultitia. Adde nunc, & stultitiam esse posse sine cerebri duritiæ. Neque enim in fatuis solum, a

(1) Ad Prælect. Boerh. §. 475. not. g.

(2) Epist. 5. n. 6.

(3) Epist. 4. n. 19.

(4) n. 9.

(5) Propemptic. ad Diff. J. B. Hoffmann.

(6) Hist. de l'Acad. Roy. des Scienc. A. 1705.

(7) Supra, n. 15.

(8) Observ. Anat. Med. 20.

Tulpio (1), Kerckringio (2) Kingio (3), Scheidio (4) dissectis, flaccidum laxumque cerebrum fuit; sed hic postremus id *mente captis ut plurimum*, inquit, *familiare esse solet, sicut haud raro in maniacis deprehendimus*. Quod etsi ab nostris discrepat observationibus, secundum quas duritiem cerebri in hoc morbi genere neglegendam non putamus; facit tamen ut nos minime pœniteat, non ipsam unice, aut præcipue spectandam esse, censuisse (5).

19. Jam vero quæ ad Hydrophobiam attinent, ut initio polliciti sumus, adjiciamus. Etsi postquam Salius (6), Cæsalpinus (7), Codronchius (8), Aromatarius (9) confirmarunt, multos sine delirio esse hydrophobos, plures passim historiæ, præter eas quas ipse proferam (10) extiterunt quæ observationes comprobarunt Medicorum illorum longe præstantium, atque adeo Theodorus Zwingerus (11) Hydrophobiam a Rabie sic distinxit, ut non modo illam sine hac esse posse, quod verum est, sed hanc sine illa, quod haud pariter est verum, esse non posse, docuerit; tamen quia Bonetus, qui cæteroquin aliquam hydrophobiæ *salvo judicio* exhibet Observationem (12), sequi eos maluit, qui morbum hunc olim inter Maniæ species reposuerant, & maniacorum dissectionibus dissectiones addidit hydrophoborum; nolo ab ejus ordine hic recedere, præsertim cum hydrophobiæ fatear delirium sæpenumero adjungi aut melancholicum, aut ex hoc, & maniacum mistum, aut maniacum adeo, ut quod Medicus Illustrius Meadius (13) confirmat, *musculorum vires ad prodigium usque magnæ sint*, videritque ipse, *virum in lecto fortibus funibus deligatum rumpere uno omnes nisi*. Sed & alii (14) retulerunt, adolescentulum ab hoc morbo per vices ita furentem *ut a quatuor viris coerceri vix posset*: alii (15) quinquennem puerum, *cujus furori coercendo ne fortior quidem vis par erat*. Hæc autem attingi, ut intelligeres, posse, imo debere inter hydrophoborum dissectiones magna discrimina intercedere pro eorum quibus vexati fuerint morborum varietate, siquidem ne febris quidem ulla, ut ex laudatorum Virorum fere omnium, aliorumque observationibus constat, est in hydrophobis non paucis, nedum ullum delirium. Noli enim existimare, hoc ipsum quod aquam sitientes horreant, delirium esse; neque enim horrent omnes: imo aliqui ad se afferri jubent, & bibere conantur. Non bibunt tamen plerique omnes, idque non sine magna ratione. Nam conati quidam vel exiguam humoris portionem, & sensim deglutire, non levi cum incommodo, & dolore fecerunt, ut puer de quo ad Regiam Londinensem Societatem retulit Meadius (16), alii vero aut cum jam pejus habent, aut cum plus bibissent, hinc aut obortis vehementissimis convulsionibus, aut suffocatione ingruente, mortui sunt. Quorum illud accidit Virgini Mutinensi de qua infra (17) commemorabimus; hoc iis de quibus Avicenna indicavit, hæc de hydrophobo, & aqua scribens (18) *Et quandoque sorbet ex ea, quare strangulatur per eam, Et moritur*. Cæteri autem, qui cum rationis essent compotes, sunt, cur non biberent, interrogati, responderunt ob faucium gulæve *magnam angustiam Et constitutionem*, ut Salius (19) testatur, & Aromatarius (20) confirmat. Et sane iis in par-

(1) Sepulchret. l. 1. S. 10. Obs. 16.

(2) Ibid. Obs. 5.

(3) Ubi supra ad n. 13.

(4) De duob. Officulis & c. qu. 4.

(5) Vid. etiam Epist. 61. n. 8.

(6) De Affect. Particularib. e. 19.

(7) Art. Med. l. 3. c. 34.

(8) De Rabie l. 1. c. 1.

(9) Disp. de Rab. P. 2. partic. 1.

(10) Infra, n. 22. 23.

(11) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs.

104. in Schol. addita postea extra ord.

Sepulchr. l. 1. S. 13. in fin.

(12) 8. in S. 8. l. ejusd. 1.

(13) Tract. de Venen. Tent. 2.

(14) Apud Swieten. Comm. in Boerh.

Aph. §. 1137.

(15) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 54.

(16) Saggio delle Tranfaz. Filof. P. 2. c. 8.

n. 3.

(17) n. 29.

(18) Canon. l. 4. F. 6. tr. 4. c. 7.

(19) c. 19. cit.

(20) P. cit. partic. 7.

tibus reapse habere videntur aliquid a quo potiois deglutitio prohibeatur, ut Cæsalpinus (1) comparaverit cum quibusdam anginosiis, quibus porus per nares effluit, putaveritque, iis convelli gulam. Quæ cum legisset Aromatarius (2) per ipsi mirum visum est, neque Salium, neque Cæsalpinum inde id quod sibi statuendum omnino censuit, minime deduxisse, hunc morbum nihil aliud, quam anginam quandam esse.

20. Ab illo ad hoc tempus multo plures morbi, quam cadaverum, observationes editæ sunt. In his quædam videntur favere Aromatarii sententiæ, ut quam habuit Th. Zwingerus (3) qui *interstitia membranosa cartilagineorum Asperæ arteriæ circulatorum vidit intensissime rubentia*, & magis illa quam Chirurgus Meadio (4) retulit, faucium valde inflammatarum, & quam Sauvryus in Regia Scient. Parisiensi Academia (5) narravit, gulæ inflammatae, & nonnihil etiam Asperæ arteriæ: quanquam duo priores pulmonem quoque memorarunt, in parte, aut omnino effusi in vesiculas sanguinis plenum: quem Zwingerus sanguinem in corde quoque, vasisque magnis huic proximis concretum fuisse, & præterea intestina, & magis ventriculorum rubicundis maculis distincta scripsit: Sauvryus autem ut nihil horum, sic cætera illa fere omnia adnotavit, quæ cum horum parte apud Boerhaavium (6) recensita videre poteris. Contra, adversus Aromatarium dissectio est quam in puero de quo supra (7) dixit, habuit Meadius; nam gula, cerebro, thorace, & ventriculo examinatis, nihil usquam præter solitum invenit, nisi magnam in hoc bilis copiam viscidæ ac virentis. Ex quoque adversari videri possunt, quas invenies in Sepulchreto (8) indicatas, & diserte magni nominis Medico (Aromatario videlicet, ut puto) oppositas, qui hunc morbum referebat ad inflammationem faucium, & conjunctam Anginæ speciem. Sed aperta cadavera; quod Rolfinckius, iis fretus Observationibus, continuo subjicit; nulla inflammationis vestigia ostendere. Attamen Aromatarius (9) ut erat in veterum Medicorum lectione non mediocriter versatus, complura ex iis quæ sibi objici possent, eorum auctoritate declinare studuerat, anginam contendens eam quoque esse quæ fit in quacunque parte aut gulæ, aut trunci Asperæ arteriæ, & quæ interdum acuta non est, imo sine febre, quippe cum in varium illarum aliqua angustia, vel obstructione consistat, ut quæ fit a convulsione dumtaxat, atque, ut alia sciens omitam, a phlegmate, vias tantum occupante, nulla existente inflammatione: & quanquam, sicut in eodem Sepulchreto (10) vides, aut hanc ultimam anginæ speciem, aut eam quæ laryngem occupat, videtur in hydrophobis constituere; tamen vel re ita accepta, satis Rolfinckii Observationes declinat. Quod si rem ita non contrahas; favere quoque credes quam in Sepulchreto (11) mox habes, Observationem Brechtfeldii, qui totum œsophagum valde, & quasi constrictum invenit.

21. Sed quanquam illud in Aromataria (12) a primo videri postest non esse improbandum quod ex uno inter hydrophobiæ signa maxime obvio naturam ipsius, & sedem sibi indagandam proposuit; noli tamen credere, me facile in ejus sententiam ire. Neque id eo dico, quod hac posita, non intelligatur, cur cibum plerique hydrophobi levi cum difficultate, non pauci quoque, ut Cæsalpinus (13), alique viderunt, bene sumant, sive, ut laudatus Brechtfeldius loquitur, *solida quæcunque prompte per gulam demittant*: namque huic dubitationi, quæ &

(1) c. cit.

(2) Partic. ead. 7.

(3) Obs. cit. 104.

(4) n. 3. cit.

(5) Hist. A. 1699.

(6) Aphor. de cogn. morb. §. 1149.

(7) n. 19.

(8) I. 1. S. 8. Obs. 10.

(9) Disp. cit. P. 3. partic. 1. & 4.

(10) Addit. ad S. cit. 8. Obs. 1.

(11) Ibid. Obs. 2.

(12) Disp. cit. P. 2. partic. 6.

(13) c. cit.

extra hunc morbum, in quibusdam deglutiendi difficultatibus locum habet, plures occurrerunt, præter Salium ipsum (1) & Aromatarium (2). Ob alia igitur potius dico, quæ hic quoque vidit, sed non satis dissolvit, in primisque ob admirabilem illam vim quæ cum hydrophobia conjuncta est, se per contagionem, longo etiam intermisso tempore, propagandi. Constat enim id quod Salius, (3), cum eoque alii non credebant, vel sine morfu sævissimam esse ortam hydrophobiam a saliva tantummodo in nudam cutem decidente (4). Constat quoque, hoc certæ corporis parti virus inditum, sæpe diu, nonnunquam ipsos fortasse viginti annos (5), ne dicam quadraginta (6), latere sine ulla noxa donec ab aliqua, quæcunque ea sit, causa excitetur, erumpensque ex illa ipsa fortasse parte in alias, atque alias ad perniciem feratur: in ea enim ipsa parte latere, signum illud indicare videtur mox se prodituri morbi, quod *omnibus ignotum Salius* (7) olim præcipuum & infallibile animadvertit, *dolor videlicet quidam in loco jam commorso* & sanato oboritur, qui inde incipiens *per partem post partem* brevi ad cerebrum, ut ipse adnotavit, aut certe sursum, puta a manu axillam, & thoracem versus, ut Zwingerus (8) & Scaramuccius (9), se extendit. Quis vero unquam ab *Anginosi* saliva in cutem affidentium decidua anginam ullum vidit communicatam, nedum ejus fomitem, si forte communicatus esset, diu certa in parte latentem, atque ex hac demum se exerentem? Impotentia enim deglutiendæ potionis nequaquam proprium hydrophobiæ indicium est, nisi cum aliis, & præsertim cum vi conjuncta se propagandi. At enim hydrophobia peculiaris quædam angina est; & a certo quodam, & peculiari veneno orta. Hujus igitur veneni naturam is inveniat oportet qui hydrophobiæ naturam se comperisse, profiteatur. Sed neque hujus morbi sedem comprobata esse, video. Nam etsi Aromatarius (10) ait, quam ipse proposuit, *per Sectionem facillime patere posse*; nullum tamen prorsus ejus rei anatomicum exemplum producit suum; aliorum vero non poterat, quando ad ejus usque ætatem nulla extabat, quod sciam, hydrophobi dissectio præter eam quam ex Capivaccio nostro in Sepulchretum (11) relatam vides. Postea autem quæ habitæ fuerunt, eæ nempe sunt quas supra indicavimus, quæ num, & quatenus ipsi faveant, vides, si anginæ acceptionem contrahas: sin autem quam latissime patere sinas; vereor ne tam generalis doctrinæ minor utilitas sit, quam ut proposito satis faciat.

22. Quid ergo est? Ego quidem pro tam retrusa atrocissimi alioquin morbi natura, fortasse pauciores adhuc habitas esse dissectiones, addubito (12), atque ægre fero, nondum licuisse mihi, hydrophobum, nedum plures, ut opus fuisset, hydrophobos persequere, vel quod ejus rei copia non fieret, vel quod, si fieret, tum vero quasi fato quodam gravissimis occupationibus, aut valetudine minus comoda distinerer. Nam primum Bononiæ puerum vidi duodecim circiter annos natum, qui post dies amplius quadraginta, ex quo ejus partem illam, unde aliis longe celerius perniciēs orta est, faciem videlicet, eamque in bucca momorderat canis, miserrimo hoc morbo occupatus, anxius, clamans, facie rubens, stare loco nesciens, furentique prorsus similis, sed mente constans, eoque neminem lædens patrem frustra manu retinentem secum per urbem circumducebat: quod si quis

(1) c. cit.

(2) Disp. cit. P. 4. partic. 2.

(3) c. cit.

(4) Eph. N. C. Dec. 1. A. 6. & 7. Obs. 142. Vid. & Epist. 61. n. 13.

(5) Dec. ead. A. 9. & 10. Obs. 43.

(6) Vid. Gasp. a Reies Elyf. jucund. Quæst. Camp. qu. 61. n. 11.

(7) c. cit.

(8) Schol. cit.

(9) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. in Append. n. 6.

(10) Disp. cit. P. 4. partic. 2.

(11) S. cit. 8. Obs. 7.

(12) Vid. tamen alias infra, n. 31. & Epist. 61. n. 9.

aquam offerret; omni conatu renuebat, sed inde suffocatum iri, ut ajebat, pro certo habens. Is postquam morbus se prodidit, ultra viginti quatuor horas non vixit: cadaveris autem incidendi facultas non est data: ut neque hic alterius pueri, quem ne horas quidem viginti superstitem fuisse, accepit ex quo potum coeperat averfari. Huic ante quinque menses crux a cane morfus fuerat, incertum an rabioso, quo minor in curatione vulneris, egregii alioquin coloris, cautio fuit: itaque ad cicatricem perductum est. Cumque, non brevi interjecto tempore, in illa ipsa cruris parte ulcus iterum apparuisset; ratio iterum non de fuit cur aliam ad causam referretur, quippe cum puer scabie, & tinea foedus, pravis humoribus abundaret, atque etiam propterea multo citius, si Palmario (1), imo Aetio (2) fides habenda erat, prehendi hydrophobia debuisset. Interim ex improvviso inquietudo, & mox aquæ metus ad vesperam. Mane labra nigra pulsusque jam fere nulli. Ad meridiem mors. Vicissim totidem hydrophobos secandi copia facta est. Quod cum mihi, ut dictum est, non liceret; petii a Mediorum nostro, ut ipse incideret, & quæ animadvertisset, referret. Utramque historiam subjiciam: tertiamque addam, Roma ex Nosocomio S. Joannis in Laterano ab eo qui ægrum pro officio sæpe inviserat, & mortuum diffecuerat, ad me missam, Jacobo de Machy Parisiensi, attento, & cordato Viro, qui postquam hic meus annos aliquot auditor fuerat, eo digressus, nec fecus absentem amans, quam præsentem observaverat, ibi ante diem tabe consumptus, triste mihi sui desiderium reliquit.

23. VIRO, quem ante aliquot menses rabiosus canis momorderat, manifesta denique hydrophobia correpto, datis antidotis, aqua in caput coniecta est. Huic cum melius aliquanto se habere videretur, in balneum ire iussus, homo qui non deliraret, & quæcunque fierent, auxiliandi causa fieri, agnosceret, continuo illuc ire cœpit, hoc unum petens, ne sponte ingressurum, vi mergerent. Sed ubi eo ventum est, cunctari, & se minime id posse, dicere. Itaque in aquam miserunt deprimentes sic, ut biberet. Flagitantem deinde ut se extraherent, extraxerunt, in lectoque collocarunt quietiorem. Non multo post tamen frigidus fieri cœpit, proximaque nocte est mortuus. CADAVER etsi decima sexta a morte hora, non tardius, incisum est, & tempestas magis ad frigus vergeret, quam eo tempore hic soleat; erat enim medius September A. 1723; jam tamen adeo male olebat, ut festinare secantem cogeret, & animadversa in sua vesicula bile nigerrima, amputatum caput, & detracta thoracis viscera in apertum locum asportare, ubi diligentius inspicerentur. Pulmones & ipsi grave olebant: nigrique erant. Cordis auricula dextera valde erat, quamvis non ab iis quæ contineret, dilatata; sinistra arctissima: in ventriculis polyposæ tenues concretiones. Cerebri Dura meninx suis in Sinibus concretiones habuit ejusdem generis, sed facile dissolvendas, & quasi adiposas. Sub ea meninge bullæ aeræ. Vasa omnia cerebri sanguine plena, ut Choroides plexus nigricarent. Nihil feri effusum. Cerebri, & cerebelli substantia sicca potius, quam humida. Aliæ præter has, partes ob eam causam quæ dicta est, inspectæ non fuerunt. Illud universe adnotatum est, sanguinem fuisse ejusmodi, ut ad concretionem potius, quam ad solutionem, inclinaret.

24. Quod Medici caput hydrophobi multa aqua perfundi jusserunt, quasdam fortasse curationes non infelices spectarunt, quæ ferme ad eundem modum in Regia Scientiarum Academia Parisiensi (3) fuerant commemoratæ. Quod hydrophobus ad balneum accesserit sciens volensque, minus mirum est, quam illum Meadii (4) puerum, in aquam demersum, negasse, aquam se timere, in

(1) L. de morf. canis rab. c. 2.

(2) Tetrabibl. 2. Serm. 2. c. 24.

(3) Hist. A. 1699.

(4) Supra, n. 19. & 20.

eaque paulisper acquievisse. Quod denique cordis auricula dextera valde inventa sit dilatata, nec ab iis tamen quæ contineret; facile sic accipio, ut ab aere, qui nimirum conspici non potest, distenta, sicuti in aliis (1) interdum accidit, fervaretur, cum aer in tanta humorum corruptione, quantam gravissimus ille odor, & pulmonum nigredo ostendebant, se ab illis evolvere non difficile posset (2), quod bullæ aeræ, sub Crassa cerebri meninge animadvertæ, confirmant. Ad eundemque fortasse modum illa intelligenda sunt, quæ in sectione hydrophobi a Brechtfeldio (3) scripta legeris: cordis *dextra auricula insigniter tumebat, dexter ventriculus sanguine grumoso plenus, in sinistro sanguis plane fluidus*; cur enim quæ ventriculi non tumidi continebant, diceret; quæ adeo distenta auricula, non diceret? De cæteris quæ in eo cadavere conspecta descripsit, post (4) videbo.

25. VIRUM ante mensem a rabido cane demorsum evidens hydrophobia jam tenebat. Hic vero delirabat, jugiter clamabat, febricitabat. Semel in aquam, serius fortasse, & jam debiliior, immersus, vix inde exemptus fuerat, cum miserrimam alioquin amisit vitam. CADAVER hominis, gravius adeo morbo vexati, vel post horas amplius viginti quatuor, & tempore anni ferventissimo, id est ante Quinctilis finem A. 1739. non valde sætebat. Et facies quidem videbatur hominis quæstabe consumpti; at corpus reliquum erat omne satis carnosum, & nutritum solum eo livore infectum, ut vel postquam inter dissecandum multum sanguinis effluerat; liveret tamen. Tumidus Venter, nempe ab intestinis, & ventriculo aere turgidis: quæ viscera etsi cæteroquin secundum naturam se habere videbantur; vasa tamen quæ per ventriculum repunt, non secus atque ab injecto liquore aliquo videmus, sanguine distenta erant. In ipso ventriculo præter aërem, aqua ex flavo virens. Magna jecinoris pars livida: ejus autem vesicula plenissima bilis, non nigricantis quidem, sed fuscæ. Septum Tranversum non prorsus carebat inflammatione. Pulmones tota posteriore parte non modo nigricabant, sed tumebant etiam, a resistente, ut videbatur, sanguine; duri certe non erant. Sanguis ater in hoc cadavere, non polyposus quidem, sed nec solutus. Gula in thorace, infimoque collo erat sana. At suprema pars gulæ quæ jam pharyngi vicina est, & pharynx universa, & larynx, & Aspera arteria interiore facie ex rubro nigricabant, ut non inflammatae modo, sed gangrænæ esse proximæ viderentur. Nec tumidæ erant tamen; quin uvula perpusilla spectabatur, etsi lingua erat crassior, Pharynx autem usque ad nasi posteriora foramina, suumque ipsum fornicem plena erat spumæ ex flavo virentis. Denique in meningibus vasa sanguine valde distenta, & substantia interior cerebri punctis ubique, & quasi filamentis sanguineis distincta. In Lateralibus ventriculis serum non multum, idque rubellum.

26. Quod adversus hunc atrocissimum morbum *unicum esse remedium*, a Celso (5) olim scriptum est, ægrum *in piscinam projicere* non tam crebro Medicis respondit, quam forsan crederes, tot eorum videns in hanc rem laudari apud Ettmüllerum (6). Nam Foresti, & Tulpii, ad quorum *experientiam* provocatur, si productas Observationes legeris; non ad curationem attinere, ad quam ista spectat, a Celso proposita, in piscinam projectio, sed tantummodo ad præservationem, deprehendens. Eodemque redire agnoscas; si unum de utcunque rabido mulo excipias; *plura illa exempla sic curatarum Rabierum*, quæ apud Schenckium extare dicuntur: quin ab hoc illud (7) Andreæ Baccii proferri, unde non curatum;

(1) Epist. V. n. 20.

(2) Ibid. n. 29.

(3) Supra, n. 20.

(4) n. 30.

(5) De Medic. l. 5. c. 27. n. 2.

(6) Prax. l. 2. S. 3. c. 4. art. 4. m. 1.

(7) Vid. Schenck. l. 7. Obs. Med. 22.

ne dicam auctum; ea ratione morbum intelligas. In eo demum quod indicatur, Paræi capite (1) tantum abest ut felix successus comprobetur; remedii inutilitas confirmatur: & quanquam capite superiore (2) narrare Aetius dicitur de Philo-
sopho, qui cum *se in balneum demersisset*, & *de aqua intrepide hausisset*, sanus eva-
serit; tamen si Aetium (3) inspexeris, bibisse quidem invenies; se autem in bal-
neum meruisse, non invenies. Unus igitur de tot qui laudantur, Auctoribus ref-
tat Helmontius (4), qui senem *jam hydrophobum*, per ternam in mare demersio-
nem *rabie viderit liberatum*, cui exemplo & puellæ illius curationem addes, quam
in Historia legeris Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (5). Pluribus tamen
contra cesserit, necesse est, quando præter Baccium, & eum quem Paræus (6)
indicavit, Cardinalem Ponzettum, non tantum Salius (7) se quoque *aliquando*
expertum, *nullam in eo auxilium utilitatem invenisse*; scripsit; sed & Cælius Aure-
lianus (8) diserte, ut noxium improbaverat. Julius autem Palmarius (9) admo-
nuit, *istam curationem infeliciter cessasse*, *multorum experientia compertum esse*. Et
ne forte credas, id propterea accidisse, quod non *piscina*, sed *mari*, ut Palmarius
indicat, usi essent; certe Aromatarius (10) de mari non loquebatur, cum hoc Celsi
periculosissimum, ait, *esse remedium*; *veluti quod facillime strangulare solet*. Quid ergo
est? Num minus feliciter res successit, quod *ne infirmum corpus, in aqua frigida*
vexatum, nervorum dissentio absumeret, cavere ita, uti Celsus docuit, neglexerunt,
videlicet *a piscina in oleum calidum demittendo*, quod, hyeme præsertim, necessa-
rium censent nonnulli; quanquam illum Meadii (11) puerum video in ipsa aqua
calida cito convulsionibus fuisse prehensum. An quod alterum Celsi præceptum
non servarunt, *nec opinantem in piscinam non ante ei provisam projicientes*? quod Ett-
müllerus (12) inculcat, tum Ridleyi Observatio (13) videtur significare. An quod
ferius, id est *siti & aquæ metu jam oppressos* demerserunt? quanquam his ipsis
id remedium Celsus proposuit. An quod illa neglexerunt quæ Boerhaavius (14)
ante facienda esse, censuit? quæ si non omnibus; & omnino, at pluribus certe,
& quadantenus, valde convenire possent, credo. An, quando in fene illo, in il-
laque puella nihil horum magnopere observatum videtur; quin certe ille in ma-
re, hæc in salis aquam, nec inscii, & oppressi jam morbo demersi sunt, ne-
que postmodum in oleum calidum demissi; an veri, inquam, forte similis est,
ut alii hydrophobi aliter affecti & viventes, & mortui conspiciuntur, ita non
idem omnibus æque posse auxilium prodesse? Quod magis præservationi opera-
danda est: quanquam non dubito, quin alia quoque ejus ratio in aliis servan-
da sit. Atque utinam in omnibus signum illud quod primum a Salio adnotatum
fuisse, dixi (15) se offerret, neque in eo quod inde videtur consequi, dubitatio-
nis quidquam superesset; non adeo difficilis, ni partis conditio interdum obsta-
ret, esset præservatio vel ab imminente jam morbo, si cum primulum dolores,
aut pruritus, ut aliquando etiam contigit, aliæve mutationes in sanata carne
oborirentur, confestim paulo plus de hac abscinderetur, quam olim fuerat de-
morsum, aut alte eadem inureretur, aut saltem id fieret quod ex Gilberto An-
glico, huc spectante, Forestus (16) retulit: *Primum consilium est, ut non claudatur*
vulnus, & si clausum fuerit, statim aperiatur, ut putredo & sanies effluat: quia so-

(1) 14. l. 20.

(2) 13.

(3) c. 24. cit. supra, ad n. 22.

(4) Demens Idea n. 47.

(5) A. cit. 1699.

(6) cit. c. 14.

(7) De Affect. particularib. c. 19.

(8) Acutar. Pass. l. 3. c. 35.

(9) c. 3. l. cit. supra, n. 22.

(10) Disp. de Rabie Part. 5. partic. 3.

(11) Supra, n. 24.

(12) Art. & m. cit.

(13) Act. Erud. Lips. A. 1705. M. Mart.

(14) Aphor. de cogn. morb. §. 1144.

(15) Supra, n. 21.

(16) l. 10. Obs. Medic. 27.

let latere venenum per multa tempora, &c. Sed de præservatione aliquid rursus infra (1) attingetur. Nunc vero, ut id quod paulo ante dixi, magis pateat, hydrophobos alios aliter constitutos tum in morbo, tum in dissectione inveniri; tertiam, quam pollicitus sum, historiam sic habe.

27. SENEX annorum sexaginta, robustus ac nervosus, temperamento cholericò-sanguineo, a rabioso cane morsus fuerat in sinistro metacarpo ante menses tres. Cum vulnus esset ad cicatricem perductum, ne hoc quidem perfunctum, ullum senex hydrophobiæ indicium præbebat, nisi vigesimo ante mortem die atrocibus minis, gravibusque verberibus a quodam exceptus, ex eo tempore cœpisset miro atque insolenti præter rationem timore agitari, ut non modo, quidquid increparet, semper contremisceret, sed & quicumque ignotus occurreret, proditorem continuo putaret, &, si quo posset, aufugeret, ac latebras quæreretur. Ad hæc, luminis, & aquæ horror accesserat, cum in Nosocomium importatus est, in quo biduum vixit. Ibi aquam iussus bibere, tarde, & coacti instar se contorquens, bibere tamen conabatur, & sane cum difficultate, & molestia deglutire incipiebat; sed prima potionis parte hausta, reliquam haud difficile deglutiebat. Nunquam spuma ad os animadversa est: spuebat quidem; sed liquida erat saliva. Ad mortem usque tum incredibilis ille pavor, tum ea aquæ averfatio, & ejus deglutiendi initio molestia, ac difficultas perstiterunt. VENTRE aperto, intestina omnia conspecta sunt aere maxime distenta, præter quem nihil ferme aliud continebant. In ventriculo humor crassiusculus, non multus, nec viscidus, colore cinereo. Pauca in sua vesicula bilis, omnino crocea, croceoque colore Duodenum intestinum inficiens, & proximam vesiculæ, jecinoris partem. Iliacæ venæ sanguine erant adeo turgidæ, ut naturalem gracilis intestini diametrum æquarent; ad sociæ arteriæ prorsus inanes. In Thorace, pulmones; ut Boerhaavii (2) verbis utamur; *coacervato omni fere cruore incredibiliter pleni*: posteriore autem parte vel gangræna affecti dici poterant. In pericardio subflava aqua ad uncias fortasse tres: in corde sanguis non multus, isque nigræ picis similis semiliquatæ. Vena sine pari exiguam continebat sanguinis copiam: omnino autem inanes erant per collum tam Carotides arteriæ, quam venæ Interne Jugulares. Deglutiendi organa sine ullo inflammationis indicio, nisi quod ad pharyngis summum levis quidam cernebatur rubor: membrana autem Epiglottidem cartilaginem vestiens, crispata. Meningum vasa tum venosa, tum arteriosa præter modum sanguine plena, eoque, ut ubique, pernigro. Nervi Optici solito crassiores, sed laxiores, & flaccidiores. Nec vero cerebrum, cerebellum, Spinali medulla sicciora fuerunt, quam soleant, ut neque ventris, thoracisque viscera, & muscoli. In cerebri ventriculis subflava aqua ad uncias tres. Habita hæc sectio est XII. Kal. Junii A. 1727.

28. Etsi mortis metus, minis, & verberibus incussus, simul videtur latens hydrophobiæ virus excitasse, simul ejus temperasse effectus; negari tamen haud potest, affectionem hanc ad hydrophobiam attinuisse, quippe cum & rabiosi canis morsus præcesserit, & aquæ horror sit consecutus: nisi forte, cum Andreæ Sectatoribus, fuisse malles Pantaphobiam. Illi enim, ut est apud Cælium Aurelium (3), memorabant, *esse pantaphobos*, quos nos *omnipanos dicere poterimus, siquidem omnia timere dicantur*: quem morbum, *si vere tamen esse posset*, hinc discerni Cælius voluisset, quod non *solius potus, sed omnium rerum timorem faceret*. Verum si illam qualemcunque deglutiendi potus, quæ in proposito sene erat, difficultatem, multoque magis si præcedentem rabiosi canis morsum spectabimus; nihil esse causæ, intelligemus; cur propter alios fortuito adjunctos timo-

(1) n. 29.

(2) Aphor. cit. §. 1140.

(3) Acut. Pass. l. 3. c. 12.

res, ejus morbum alium ab hydrophobia statuamus. Nam si forte non omnia; sed aliqua dumtaxat, ut lucem, exempli gratia, præter aquam timuisset; num propterea alium morbum esse, diceremus? eos imitantes, de quibus pariter Cælius (1) meminit, qui *Aerophobiam* vocavissent, aeris videlicet timorem, nisi hic *generaliter phreniticis ascriberetur*, nam horum quidam aerem lucidum extimefunt, quidam *obscurum*. Verum communia, & per varias morbos vagantia a propriis sunt secernenda: quanquam sæpe accidit hydrophobis, ut aerem timeant. Neque id eo dico, quod, imminente morbo, soleat in ipsis animadverti, ut Cælius quidem (2) tradidit, *insueta querela aeris, tanquam austrini, quamvis serena fuerit quies*. Sed eo dico, quod, præsentē jam hydrophobia, plures agitant aerem metuant. Sic ille de quo Zwingerus (3), *non secus liberum aerem, atque liquida horrebat, & sane si fenestra, si fores aperiebantur, symptomata statim vehementiora reddebantur*. Quæ alius, ut in Sepulchreto (4), leges, *diligentissime claudi curabat*, sono quem sibi videbatur audire, *fulminei venti perterrefactus*. Is vero, de quo Prymius (5) retulit ad Regiam Anglicam Societatem, vel ab levissimo vento sibi videbatur suffocari. In suffocationis autem periculum ab eadem causa incidebat mulier cujus historiam scripsit Platerus (6): quanquam hæc non ab rabido animali hydrophobiam contraxerat, ut alii præterea quorum non pauca prostant exempla; nisi forte cum quibusdam suspiceris, quoniam aliquando (7) & facillime ex contagione id virus contrahitur, & contractum latet longissimo tempore; a contagione aut minime animadversa, aut e memoria profusus elapsa, hos omnes aquam metuiffe: tamen vicissim suspicari quis potest, in spumam ejectam, aut in vulnus olim inflicto a non rabida fortasse bestia immerito, si non semper, at nonnunquam conferri quod veneno ejusdemmodi intus genito acceptum potius sit referendum. Sed ne harum suspicionum discussio nunc longius nos ab instituto sermone abducatur; de hoc postea (8) videbimus.

29. Hic vero ad quatuor exempla hydrophobiæ, cum aeris timore conjunctæ, quintum addemus, promissam (9) Mutinensis Virginis historiam subjicientes, ne forte pereat cum illa italica, in qua olim Bononiæ legimus, manu exarata (10) Responsione, quam Ramazzinus noster ante hos propemodum octoginta annos scripserat, sed vulgare prohibitum est, adversus Quartam Jo. Andr. Monigliæ Censuram. Quinquagesimus erat dies ex quo ei Virgini labrum catulus momorderat suus, cum illa egregie valens, & nihil minus suspicans, quam se mox hydrophobam fore, dum amiculum quendam forte transiret, hydrophobam manifesto se ostendit. Inter cætera quibus vexabatur, incommoda sensus erat venti tenuissimi, caput ferientis, quamobrem etiam atque etiam orabat, ut fenestræ, atque ostia accurate clauderentur: & ad quemvis motum vel minimum qui in cubiculo accideret, clamabat: si quis autem stragula excuteret, aut flabellum offerret: tum vero horrescebat, & atrocissimis convulsionibus prehendebatur. Fuit qui cogeret aquam tantopere invisam potare, eamque multam. Quo facto, amissa loquendi facultate, & sævissimis convulsionibus cruciata, post paulo vivere desiit. Dum animam jam jam ageret, cum forte crustulum quispiam altera parte vino madefactum illi ad os admovisset; abnuitt: tunc idem qua parte erat siccum, oblatum est; ipsa vero accepit, nec mandare recusavit. Hæc ferme sunt quæ memini legere in ea Ramazzini observatione: ex qua, aliisque ipse quoque

(1) Ibid.

(2) l. cit. c. 11.

(3) Vid. Obs. cit. supra, ad n. 19.

(4) l. 1. Sect. 8. Append. §. 2.

(5) Saggio delle Transaz. P. 2. c. 8. n. 4.

(6) Obs. l. 1.

(7) Vid. supra, n. 21.

(8) n. 31.

(9) Supra, n. 19.

(10) Nuper interea, cum tota illa Con-
troversia, typis Mutinesibus, ut audio,
edita.

colligebat, neque acutam febrem, neque delirium semper hydrophobiam contrari: cogere autem eo morbo affectos ut bibant, aut in aquam demergere, exitum ipsis accelerare: neque enim præter rationem aquam horrere, quippe quæ non mentis, sed deglutitionis vitio correpti, facile suffocationis periculum vereantur. Ego vero hanc Observationem retuli non ad id modo quod proposueram, metum videlicet agitati aeris crebro cum hydrophobia copulari, sed ad alia quoque confirmanda. Scilicet faciet hæc Observatio cum ea conjuncta quæ ex Foresto mox producet, & vel magis cum ea quæ de Baldo J. C. legitur apud Matthiolum (1), faciet, inquam, ut id comprobatum habeas quod supra (2) in puero a me visum esse, dixi, quamvis a rabioso cane ibi admorsa fuerit facies: ubi venenum facile potest cum saliva communicari; non celerrime tamen, ut in aliis ab earundem partium morfu, sed post quadraginta dies ortam esse hydrophobiam. Faciet præterea, ne illorum prorsus obliviscamur quæ Palmarius (3) addidit postquam admonuit, etsi balneum præcautionis gratia plerisque profuit demorsis; non huic tamen remedio omnino fidendum esse, multorum mortes ostendisse. *In plerisque enim, inquit, aquæ conspectus hydrophobiam, veneno in corpore commoto, celerius excuscat, quod alioqui sine ullo ægri incommodo diutius delitescere, & alexipharmaco extingui domarique potuisset.* Sic Monacho accidisse video, cui duobus prope mensibus ex quo catulus quem in sinu habebat, genas, & labra momorderat, Forestus (4) narrat, aquæ metum obortum antea non esse, quam *per fossam, baculo ligneo innixus per tabulam ligneam transfret; aquam enim videntem, metu percussus, transire non potuisse, nisi cum ingenti horrore ac metu; hinc ei hydrophobie primam originem fuisse.* Sic Virgini de qua dictum est, accidit, cujus mali cum exterior causa, tum prima quoque manifestatio ad eundem prorsus modum se habuit; tamen reliqua incommoda longe alia fuerunt. Noli tamen credere, me externum aquæ usum, sive balneo, sive improvisa demersione uti velis, pro noxio, aut inutili ad præservandum habere, dummodo fatis, & mature instituat, quanquam Meadius (5) balneum, suo tamen cum remedio conjunctum, affirmat vel sero admodum in usum tractum æque interdum profuisse, de immersionis autem, quæ apud Batavos in primis est usitata, felici successu valde inter se discrepant duo non ignobiles eorum Medici Tulpus (6) & Stalpartius (7). Certe enim cum Tulpus, & Meadius negent, post tot experimenta novisse quenquam, cui suæ istiusmodi præservandi rationes, cito, satisque adhibita, non fuerint salutare; æquum est pro certo habere, sic plerosque saltem fuisse servatos. At si plerosque; non erit profecto æquum credere, hos omnes ideo evasisse quod veneno aut nihil, aut leviter infecti fuerint. Nec me fugit quid interesse possit inter mori, & mori, vel quod incruentus sit, vel quod nimis cruentus (tamen ad funesta utriuslibet morsus exempla alia sint in promptu quæ addi possint (8)) vel quod mordens canis necdum plane rabidus sit, aut si etiam sit, omnem modo salivam defixis in alios, aut in multiplices vestes dentibus absterferit, aut si qua sunt alia istiusmodi. Illud tamen in tanto servatorum numero difficile in animum induxerim, ita illos omnes fuisse morsos, ut nihil, aut vix quidquam veneni contraherent, aut eorum qui revera contraxerint, neminem inter innumeros illos fuisse de quibus Tulpus, aut Meadius loquuntur. Quin multo veri similis est spectantibus quid plerunque iis accadat qui post morsum nulla præservante curatione utuntur, multo, inquam, veri

(1) Comm. in Dioscor. l. 6. c. 36.

(2) n. 22.

(3) l. de morf. can. rab. c. 3.

(4) l. 10. Obs. Med. 27. in Schol.

(5) Tract. de Venen. Tentam. 2.

(6) Obs. Med. l. 1. c. 20.

(7) Obs. rar. Cent. 1. in Schol. ad Obs. 100.

(8) Ut Eph. Nat. Cur. Cent. 9. Obs. 37. & Act. eorund. Vol. 5. Obs. 5.

similius est, ex innumeris qui curatione alterutra usi hydrophobiam effugerunt, plerisque hac corripiendos fuisse, ni per curationem avertissent. Cæterum illis etiam quæ commemoratæ sunt, in morfu varietatibus, non modo variis dumtaxat in mordente cane morfoque homine fluidarum, firmarumque partium dispositionibus ego quidem libenter tot illa tribuerim quibus hydrophobi differunt inter se, ut citius alii, alii ferius erumpente morbo opprimantur, & ex utriusque alii aliter. Sunt enim qui vehementer delirent, & sunt qui ad extremum usque mentis sint compotes. Sunt qui lucida, & candida, aut qui vel levissimum aeris motum ferre non possint, & sunt qui possint. Ac ne omnia quæ supra naravi, aut retuli, hic repetam, nedum alia addam; sunt qui potiones cujusque modi usque adeo horrent, ut non modo si viderint, sed si nominari dumtaxat audiant, exclament, tremant, convellantur, animoque deficient. Quæ tamen si in pluribus fiant; tamen tantum abest ut fiant in omnibus, quemadmodum illi videntur credere, qui id esse contendunt hydrophobiæ signum *pathognomonicum*, ut minime desint hydrophobi qui vinum bibant, nec qui ad aquæ mentionem non solum non cohorreant, sed in balneum ire jussi, continuo illuc ire incipiant vel morbo jam multum provento (1), nec demum qui aquam, prima deglutitionis difficultate superata, hæud difficulter potent (2).

30. Sed ut multa sint in quibus hydrophobi, dum vivunt, differunt inter se; non minus multa sunt, atque adeo plura sunt in quibus cadavera eorum differunt. Quod statim intelliges, si octo antea vulgatas horum observationes partim in Sepulchreto, partim apud suum quamque Auctorem, quem supra (3) indicavimus, plenius legendas, tresque insuper quas nunc primum addidimus, inter se conferas. Namque ut ab exterioribus ad interiora procedas; in tribus livorem, huncque ipsum aut in digitis, aut in humero, & dorso, aut in collo adnotatum comperies: semel corpus omne, quasi ut in hæctico, vehementer extenuatum; semel faciem solam: semel omnes musculos sicciore multo quam par sit; id quod alias non memoratum, imo semel diserte negatum: ventre autem, & thorace reclusis, semel quod de musculis modo dicebam; tum memoratum, tum negatum: semel omentum penitus absumptum, & mesenterii glandulas, & pancreas prorsus extenuata: semel ventriculum aere turgidum, & sanguine distenta ejus vasa: semel internam ejus tunicam corruptam, cæterasque rubris maculis distinctas: quinquies humorem quidem in eo animadversum: at semel multum, ter paucum, semel subflavum, semel viridem, semel ex flavo virentem, semel valde fuscum, semel cinereum, bis viscidum, semel non viscidum: intestina ter aere distenta, semel nequaquam, sed rubris disjectis maculis infecta: hepar semel flavum, & durum, semel magna ex parte inflammatum, & gangrænæ proximum, semel jam lividum: ejus autem vesiculam semel plenam, bis plenissimam bile, quæ ter aut nigerrima fuit, aut ad nigrum accessit, semel viridiuscula, semel crocea, & tunc pauca. Hæc in Ventre. In Thorace vero hujus tota reliqua interna facies ex rubro livida, at diaphragmatis dumtaxat ad ambitum uno in cadavere; in altero diaphragma quoque non omnino expers fuit inflammationis: pulmones in uno, atque altero aridi & exsuccii, in uno cum vesicis hic illic in superficie; in quinque nigri ex toto, aut magna ex parte; in quatuor magna item ex parte sanguine pleni: pericardium in uno parte aliqua ferme friabile; in duobus sine ullo humore: in uno paucissimum habens; in uno autem subflavam aquam ad uncias tres: cordis auricula dextera in duobus aere dilatata: ipsum autem cor in totidem siccum; in uno flaccidum, & extenuatum: ventriculis in uno prorsus sanguine carentibus; in uno polyposas tenues con-

(1) Supra, n. 23.

(2) n. 27.

(3) n. 20.

eretiones habentibus; in tribus autem sanguinem; sed in uno haud multum, & picis similem nigræ, ac semiliquatæ; in altero concretum sine ullo propemodum fero; in tertio autem sic, ut dexter quidem sanguine plenus esset grumoso, cum sinister plane fluidum contineret. Quod ad collum, & fauces attinet, unius gula, ut in thorace, ita ibi quoque angusta, & quasi constricta erat; unius intus inflammata: pharynx autem in tribus, & Aspera arteria in totidem aut levi, aut magna, aut in gangrænam jam vergente inflammatione correptæ; unius vero sana gula; quorundam fauces sine ullo inflammationis vestigio fuerunt, membrana epiglottidis crispata; unius larynx ex rubro livida, in quo & lingua crassior inventa est, & pharynx spuma ex flavo viridi omnino repleta.

Porro cerebrum unius, & cerebellum, ad siccitatem inclinabant; unius cum initio Spinalis medullæ multo sicciora; unius vero nihil horum magis siccum quam soleat; quin Optici nervi laxiores; unius denique aut alterius cerebrum nihil habuit adnotandum. Et rursus in duorum ventriculis aqua effusa; sed in eorum altero subflava; nec pauca; in altero pauca, & rubella; in alio autem de ea nihil usquam. In uno aeræ bullæ sub Dura meninge; in ejusdemque Sinibus laxæ concretiones polyposæ. In tribus vasa omnia cerebri valde sanguine distenta. Et quod ad sanguinem univérse attinet; unius arteriæ sanguine plenissimæ venæ propemodum inanes; alterius autem vena quidem sine pari ferme vacua, sed Iliacæ maxime distentæ, arteriæ autem sociæ inanes, æque autem inanes per collum & Jugulares Internæ venæ, & Carotides arteriæ, ut æque plenæ intra cranium cum arteriæ, tum venæ, quod & in aliis duobus, ut modo indicavi, adnotatum est. In uno pariter nihil usquam sanguinis concreti, sed omnis sanguis maxime liquidus, & minime ad frigidum aerem concrefcens. Verum in altero concretum; potius quam solutus; in altero non polyposus, sed nec solutus. Quin vasa ad cor magna in uno profus concretum habuerunt, in ipso autem corde qualis inventus sit, supra dictum est. Denique in duobus, aut tribus ater fuit adnotatus. Et ne omitterem quidquam ex iis quæ univérse spectantur; duo male oluisse cadavera, adnotatum est; sed id minus quod pejus debuisset videri poterat.

31. Nec minorem sane varietatem in aliis hydrophoborum dissectionibus inveni, quas antequam hæc relegerem, a Viris Doctis esse editas, aut memoratas novi, Richardo Meadio (1) de quo jam supra, Jano Planco (2), Laurentio Cajetano Fabbri (3), Dominico Brogiani (4), aliisque præterea nonnullis (5), quorum ad me libri non sunt allati. Quas observationes ut cum iis conferam quæ modo productæ sunt, eodem ordine conservato; ab alia quadam incipiam oportet Cl. Phil. Eberh. Dillenii (6) qui, cadaver incidere prohibitus, externos livores, & quasi fugillationes hic illic, & potissimum circa pectus adnotavit. Ex cæteris est qui semel abdominis musculos inflammatos memoret, semel autem musculos univérse tumidos ac robustos. Est qui, tredecim inspectis cadaveribus, scribat, pinguedinem ut plurimum ferme nullam, quin & omentum quasi consumptum fuisse: inter frequentiora autem plurimam in primis viis inflammationem, lacerationem, gangrænam. Alius in aliquo leviter; in aliquo multum inflammata omnia ventris viscera. Singillatim vero in quibusdam ventriculi cavum foetida, nigraque bile foetidum, aliquando sanguineis veluti punctis hic illic distinctum. Intestina in quopiam cuncta cum mesenterio levi inflammatione; in alio tumida aliquantum, & inflammata; in quibusdam autem Ileum

(1) Tract. de Venen. Tentam. 2.

(2) Apud Simon. Cosmopolit. Epist. Apolog. pro Planco, & alibi.

(3) Dissert. 3. intorno ad alcune malattie n. 62.

(4) Tract. de Venen. Animal. P. 2.

(5) Apud Swieten. in Comm. in Boerh. Aphor. §. 1140.

(6) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 54.

præsertim. Jecur non raro tensum, turgidum, subfuscum: ejusque vesiculam alias ferme inanem, alias atræ bilis glutine distentam. Urinariam vesicam in tribus, simulque penem inflammatione correpta: cujusmodi observationibus suspectum reddi cantharidum usum, intelligis, remedii alioquin adversus hunc morbum non modo ab Arabibus olim commendati, aut in arcanis quibusdam contra eundem pulveribus ab Scaramuccio (1) ab aliisque latere crediti, sed diserte, quantum video, ætate hac nostra non unam apud gentem laudati, imo apud Ungaricam (2) pro *specifico infallibili* habiti in summa etiam hydrophobia curanda, quanquam ne ad præcavendam quidem facile inter nostrates exhibebit is cui minus ignota sint tot alia ad hanc rem dilaudata remedia ex eorum numero, quæ non adeo acria sunt, & urinam cient. Ut ad Thoracem transeamus; inflammatum in nonnullis septum Transversum inventum est: inflammatorum autem pulmonum frequentissima indicia: faciles hic illic, ut in ventre quoque, viscerum adhæSIONES: sine humore in aliquibus pericardium: cordis ventriculus sinister in uno prorsus vacuus, cum dexter nigerrimum sanguinem contineret; sed in altero coccinei, & fluidi sanguinis uterque plenus, non secus ac arteria Pulmonaris, & vena Cava. Ex iis vero partibus quæ thoracem inter, & cerebrum sunt, larynx quidem rarius, minusque inflammata; in aliquo tamen inflammati ejus omnes muscoli, & ossis hyoidis, & linguæ, cujus papillæ aliquando tumentes, & in uno exigua quædam ad illius radicem tubercula, quorum aliqua suppurata apparebant. Sed pharyngis inflammatio ut sæpe nulla, ita ut plurimum conspecta est magna, præcipue linguam versus. Quod, & ea quæ de pulmonibus, intestinis, & ventriculo dicta sunt, si conferas cum iis quæ in iisdem partibus deprehendit Cl. Kochlerus (3) cum generosi Viri cadaver incidere, nullo prævio rabidi animalis morfu, hydrophobia sustulerat; quam inter se conveniant, miraberis. Ejusdemmodi hydrophobiam in milite quoque, & ab eadem externa causa observaverat (4) nempe a frigidissimo potu, cum uterque, æstualet; sed militem, aliis distentis occupationibus, dissecare non potuerat. Ab eadem tamen causa hydrophobiam ortam viderat Cl. Genselius (5), qui rubentes quidem pharyngis musculos, & glandulas, sed ventriculum totum quasi exsiccatum, reliqua autem viscera, & in his pulmones, offendit recte se habentia. Hic autem hydrophobus etsi ad lucis, alborumque linteorum conspectum tremebat, & humores quoslibet ne aspicere quidem poterat; non tamen, ut priores illi duo, a potionibus vel procul oblatis, aut ab harum mentione vehementissime angebatur, aut animo deficiebat. Quæ idcirco memoro, ut qui in iis *pathognomonicum* hydrophobiæ signum ponunt, nec eadem facile videntur credere sine rabiosi animalis morfu posse existere, his duabus historiis ad tot alias quæ alibi, & præsertim apud Schenckium (6) prostant, adjunctis, veram illam suam hydrophobiam etiam sine contagione fieri posse, agnoscant: quanquam ut agnoscerent, satis esse debebant ex antiquis illis ex duntaxat quas memoriæ prodidit Marcellus Donatus (7): quis enim credat, de quinque ægris quos unus idemque Medicus intra paucos annos vidit istiusmodi hydrophobia correptos, neminem fuisse qui se ab rabido animali infectum aut animadvertisset, aut meminisset; sed omnes pariter, cunctosque eorum domesticos sic fuisse aut stupidos, aut obliviosos, ut ne minima quidem contractæ labis suspicio in

(1) In Append. cit. supra, ad n. 21.

(4) In eod. Commenc. A. 1740. Hebd. 36.

(2) Commenc. Litt. A. 1735. Hebd. 11. n. 1.

n. 3.

(5) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 50.

(3) Commenc. Litt. A. 1743. Hebd. 5.

(6) Obs. Med. l. 7. ubi de Venen. ex Quadrup. Obs. 17.

n. 2.

(7) De Med. Hist. Mirabili l. 6. c. 1.

eorum animis remaneret? Verum ad reliqua susceptæ comparationis capita redeamus. Fuerunt in quibus Crassa, & in quibus utraque meninx magis, minusve inflammata, & turgidis nigro sanguine vasis reperta est, nec sine parva quadam in uno ad verticem suppuratione; imo in cane rabido non sine ulceribus. Cerebrum ipsum aliquando inflammatum, aut ejus cortex, sed hic leviter, & magis fuscus, aut ejus medulla sanguineis punctis conspersa: ventriculi autem in uno, aut altero minime humidi apparere. Spinalis medulla solito siccior. Sed & corpus omne in uno aridum, & inflammatum; in altero superficie tenus ab inflammatione violaceum. Quin fuit ab alio inter frequentiores observationes adnotata singularis solidarum partium, membranarum præcipue ferme omnium, ariditas, & tensio. De sanguine autem, quo plenissimas fuisse arterias, alii scribunt, eoque fluidissimo, & vix in aperto aere coituro, non desunt qui in uno doceant, arterias quidem eo plenas, sed & venam Cavam fuisse; in altero autem sanguinem omnem fuisse in venis, eumque sero caruisse. Imo est qui confirmet, in tredecim cadaveribus sanguine, non raro aliquin fluidiore, venas semper ab se visas esse refertas; arterias autem inanes. Quocum in hoc quidem faciat, sed in aliis, ut puta in solidarum partium ariditate, discrepet necesse est, qui in cadaveribus quatuor se quidquam eorum vidisse, negat, quæ, ex aliorum dissectionibus plerumque esse, posuit Boerhaavius (1). Denique hydrophobæ corpus legi intra quindecim a morte horas totum vel media hyeme computruisse.

32. Cum igitur huc ferme redeat eorum summa quæ ex comparatis omnibus, mihi quidem notis hydrophoborum dissectionibus colligi possunt; præclare intelligis, multo magis differre inter se mortuos, quam viventes. Dum enim vivunt, certe in eo conveniunt omnes, ut aquam sine difficultate, & plerique sine magno etiam horrore, & detrimento potare nequeant. Qua autem peculiari in re omnia cadavera eorum conveniant, non video. Nam quod olim, & nunc quoque a pluribus evidens siccitas in iis reperiri dicebatur; profecto neque reperitur in omnibus; nec in quibus reperitur, fortasse adeo attendenda est, cum remediis potius sit, aliisve causis haud raro accepta referenda, quæ magnas evacuationes aut sub sensum cadentes, aut hunc, ut sæpius, effugientes, fecerunt: quo multa spectant alexipharmaca, & acutæ haud raro febres, & assidui sæpe clamores, & violentæ corporis agitationes, præsertim cum aut nihil, aut minimum bibatur; quamobrem videre potuisti in Sene illo (2) qui & bibe-
bat, nec maniaco agitabatur furore, sed melancholico potius pavore detinebatur, non modo siccitatem nullam fuisse, sed & pericardium, & cerebri ventriculos non parum aquæ continuasse. Nec vero magis quam ariditas illa, commune est hydrophobis cunctis quidquam eorum, quæ secando diximus esse deprehensa. Ita enim in aliis alia sunt, ut si spectes singulos; veras esse credas non modo singulas quas de hujus morbi sede, & natura Celius (3) recensuit, Antiquorum sententias, sed & plerasque alias quæ postea prodire: at si spectes universos; nullam certam, unam esse verisimiliorem, intelligas. *Præpatis* quidem *eam partem, quæ morfu fuerit vexata*, ex eaque in alias morbum progredi, nemo negat, ut Celius ait: & ex quo Salius (4) illud evidens aliquando ejus progressionis diutius dilatæ signum indicavit, ne tum quidem inde progredi, saltem ex parte, negandum est. Ex doloris autem sursum versus progressionem, ex iisque in quas Salius hanc desinere animadvertit, confusione quasi quadam mentis, & vertigine, & titubatione, non per venas, sed per nervos id virus progredi videtur ad horum origines. Quibus in partibus, aut in motibus qui in iis fiunt,

(1) Aphor. de cognosc. morb. §. 1140.

(3) Acut. Morb. l. 3. c. 14.

(2) Supra, n. 27.

(4) Supra, n. 31.

certa quadam, sed inexplicabili, mutatione inducta, quæ pro alia in aliis dispositione, major, aut minor, magisque, aut minus diffusa sit, nihil jam hydrophobis accidet quod inde potissimum non liceat deducere. Quosdam; ut in congenitis antipathiis alios alia, sed hos magis, illos minus averfari videmus; aquæ capiet averfatio tanta, ut ejus vel nomen, non modo aspectum, de improviso horrere incipiant; alii non nisi periculo facto, & ejus deglutiendæ difficultate percepta, illam bibere se posse, negabunt. Delirabunt alii; quidam sapient. Hos inflammationes corripient magnæ; istos nullæ. Sed ut his in rebus, in aliisque varient inter se; tamen convulsio interior, exteriorve facile erit in omnibus, & pro hujus potissimum, & dispositionis varietate, tanta illa varietas in viventibus, mortuisque animadvertetur. Intelligis, nobis eorum conjecturam veri similiorem videri, qui cum Democrito, & Gajo, Herophili sectatore (1), *nervos*, & *cerebrum* principem hujus morbi sedem esse, rebantur, a quorum opinione haud abfuisse præcipuos hujus ævi Medicos, nosti. Et huc quoque illud spectare, Vir gravis censebat, quod narrabat mihi adolescenti, cum Bononiæ studiis Medicinæ operam darem, de Alberto Fabbri, Medicorum in ea doctissima Civitate paulo ante meam memoriam facile principe. Hic enim cum hydrophobi arteriam tangeret, ab eo manu altera arreptus, & valide retentus, mox in tristitiam inciderat tantam, ut sui jam pene impotem mentem interdum se ipsum interficiendi subiret cogitatio. Cum propterea septem jam dies frequentiam fugeret; accidit ut in sua perpetua mœstitia defixus, maximo antea imbre perfunderetur, quam imminere, sentiret. Locus erat solus, & a tectis longe remotus, ut ad hæc non nisi totus aqua madidus pervenire potuerit. Sed omni prorsus tristitia absterfa, pervenit. Quid ipse crediderit, nescio. Plures quidem initium fuisse illud hydrophobiæ, quo cerebrum primum tentaretur, arbitrabantur. Veri autem similis est, doctum Medicum, memorem fortasse eorum quæ in Dioscoride (2) legisset, ne idem sibi quod Themisoni, amicis hydrophobum curanti, accideret, non mediocriter pertimuisse, præsertim si eorum veniret in mentem quæ de morbo hoc, vel sine morbis contracto, non pauci tradiderunt Scriptores, atque, ut solent multi in suo periculo, omnia pro veris haberet (nam & Stalpartium (3) qui nihil eorum crederet, videmus tamen, postquam illorum qui se hydrophobos fore, suspicabantur, arterias tetigerat, lavisse manus) ob vehementiorem autem metum in melancholicum quasi delirium incidisse, quod repentina aquæ perfusio, quippe recentissimum, tanto facilius sustulerit, si ejus generis auxilii adversus hydrophobiam recordatio imaginationem, quæ morbum fecerat, ad tollendum adjuvit. Sed hæc ut volueris, ita accipies. Quod vero de convulsione dixi facile in hydrophobis omnibus conjicienda, vel una aquæ deglutiendæ difficultas videtur satis probabiliter indicare. Sive enim est nulla faucium, gulæve inflammatio; jam supra (4) vidisti, ut ad illam explicandam difficultatem Cæsalpinus olim, & Aromatarius earum partium convulsionem posuerint, Ridleyo (5) atque aliis inter recentiores sequentibus. Sive ex partes sunt inflammatae; videre potes, ut Cel. Swietenius (6) hanc inflammationem a crebra convulsione, ut effectum a causa, deducat, indeque etiam veri similem rationem eliciat, cur citius ab hydrophobia confectus puer sine illa fuerit inflammatione; serius autem mortuus juvenis sine illa non fuerit. Sic aliæ etiam partes, & viscera cur in aliis hydrophobis valde inflammata, in aliis minime reperiantur, a magis quoque, minusve crebra, aut violenta eorum nervorum qui ad illa pertinent, convulsione de-

(1) Apud Cælium ibidem.

(2) De Med. Mat. l. 6. c. 36.

(3) Schol. cit. supra, ad n. 29.

(4) n. 19. & 20.

(5) Vid. Act. Lips. cit. supra, ad n. 26.

(6) Comm. in Boerh. Aphor. §. 1140.

duces. Quin etiam *nimiam* illam *tensionem* & *siccitatem nervosarum membranarum*, ex qua Meadius (1) scite illud repetebat, ut *acutius quam natura sua*, in hydrophobis *sentiant*, sicque *solita objectorum impressiones non gratum amplius sensum*, sed *dolorem* & *molestiam faciant*, illam, inquam, *tensionem*; si a siccitate tota non est, ut primis diebus morbi esse non videtur; a convulsionibus deducas, quarum hic effectus si non in omnibus, in pluribus certe cadaveribus superstes reipsa est ab Solertissimo Brogiano (2) deprehensus. Mitto cætera quæ a pluribus sunt in medium adducta, ut hydrophobiam convulsivum esse affectum, probarent. Si igitur hoc in morbo tantum est convulsionibus tribuendum, neque earum causa, quippe invisibilis in cerebro, nervisque mutatio, sed earum dumtaxat effectus, iique pro varia ipsorum vehementia, varioque tempore discrepantes, in demortuis sub sensum cadunt; præclare intelligis, ad hæc ipsa quæ diximus, & nunc dicimus, aut comprobanda, aut infirmenda, pauciores adhuc esse habitas dissectiones. Paucae enim in tanto numero sunt quas historia præcedat satis accurata non ætatis solum, & constitutionis illius hominis, sed & modi, & temporis tum quo virus, & unde, contractum fuerit, tum quo perstiterit, & qua symptomatum omnium, & quo die ingruentium, majori, minorive assiduitate, & sævitia, tum deinde omnium, quo ad fieri potest, quæ in universis, & singulis cadaveris ejusdem hominis partibus præter naturam reperta sint: ne si qua forte prætermittatur; certa quædam alia non tam abfuisse, quam non satis quæsitâ fuisse existimentur.

33. In his tamen ne facile putes, vermes fuisse quibus cerebrum scateret; tamen in Sepulchreto (3) leges, conspectos esse in rabiosi canis cerebro, & Aromatarius (4) scripserit, *observatum fuisse generari quandoque vermem in anteriore parte capitis, tam in cane rabido, quam in homine*. Hoc enim accipiendum credo, non de cranii cavea, sed de nasi, aut Sinus alicujus, cum hoc communicantis, recessibus, ut alias (5) tibi significavi. Neque alia ratione intelligo quæ paulo superius in Sepulchreto (6) ex Epistolis; non ex *Observ.*; Bartholini producuntur de vermibus quos in *equis, bobus, & ovibus capiti inesse*, rustici dicuntur observasse, in *phrenitide* tamen, & *vertigine*; non in ea, qua de agitur Rabie: quo uno vocabulo quam varix affectiones designentur, laudatus docet Aromatarius (7). Per hæc illis quoque occurrens quæ in Scholio adduntur ad Observationem, primo loco a me in Sepulchreto nunc indicatam (8). Ea vermiculos quidem proponit in rabidi, ut dicitur, canis cerebro, vel potius *in majoribus bullis, e viscoso putrique cerebri liquore elevatis, vel ex motu interiori animadversos*. Sed num cranium satis examinatum fuerit, ne qua via forte ex morbo alio pateret per quam vermiculi subissent; num satis quæsitum, verine illi essent vermiculi, numve in eo gramine antea non essent, in quod prolapsum cerebrum longe diffluxerat ipsa per se Observatio indicabit. Equidem vereor, ne si *Reysius*, ut Auctor optabat, adstitisset, non ita facile expuncturus fuisset quod scripserat (9) *famam*, a Jacobo de Partibus commemoratam, quasi *canina rabies a verme in canis cerebro nato prodiret, esse merum figmentum, a nemine, quod sciret, confirmatum*. Noli tamen credere, si illa eadem Observatio accuratius habita fuisset; me nihilominus assensum fuisse cohibiturum, quasi nullo modo fieri unquam posse, existimarem, ut vermiculi rabiem de qua loquimur, in cane cierent; quando Zwingerus (10) de cane refert adeo rabido, ut puer quem momorderat,

(1) Tentam. cit. supra ad n. 31.

(2) P. 2. ibid. cit.

(3) l. 1. S. 8. in Addit. Obs. 3.

(4) Disp. de Rabie P. 4. partic. 7.

(5) Epist. 1. n. 8. & 9.

(6) S. cit. 8. Obs. 11.

(7) Disp. cit. P. 1. partic. 2.

(8) Obs. 3. cit.

(9) Elys. jucund. Quæst. Camp. qu. 61. n. 1.

(10) Eph. N. C. Dec. 3. A. 2. Obs. 105.

ante diem quadragesimum, hydrophobia atrocissima correptus, perierit; qui tamen canis a rabie prorsus curatus est postquam herus levem ei in pede tumorem, quem jugiter sibi mordebat, inde, quasi in iram & rabiem actus, circumcurrens, aperuit, vermemque vivum, album, crassiusculum eduxit. Canem quidem rabidum fuisse, Zwingerus sciebat, qui puero illi hydrophobo medicus fuerat. Canem quoque ea ratione curatum esse, quippe vicinus, haud ignorabat. Maluisssem tamen, illum ipse vermem examinasset, ut certius sciremus, verum ex eo tumore vermem, non vermiforme aliquid exiisse.

34. Sæpe enim vermes facile creduntur qui non sunt. De cane rabido, vulgo affirmatur, inquit Ettmullerus (1), sub lingua ejus latere vermem quendam oblongum, quem alii a se ipsis visum testantur, quo mature dempto, nullus canis rabidus fiat; eodem vero increfcente, Rabiem necessario supervenire; unde quidam ad præcautionem solent extrahere hunc vermiculum: quidam existimant non esse vermiculum, sed pro sanguinis congruati particula in venis raninis sub lingua collecti & stagnantis habere. Rem hanc ceu nondum sufficienter exploratam in medio relinquo. Viri hujus prudentiam laudo: quam si alii imitarentur; pauciores fabulas haberemus. Hanc inde ortam esse, non dubito, quod Plinius (2) scripserat: Est vermiculus in lingua canum, qui vocatur a Græcis lytta (al. lyssa), quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec fœdium sentiunt. Plinio autem; ut cæteros nunc omittam; quod antenus adstipulatum esse Sextum Philosophum, Aromatarius (3) censet, quem in suo de Medicina Animalium cap. 9. testatum ait, sub lingua canis rabidi reperiri vermes. Quod ego de Constantinopolitano Demetrio (4) non ausim dicere, si in ejus linguæ inferiore parte non vermiculum, sed vermiculi effigiem, & nervi albi similitudinem esse, scripsit: nec de Fracastorio (5), quanquam aliam ob causam; vulnificum enim vermem revera ponit, sed quantum intelligo, non sub lingua: ibique ut Poeta, opinor, loquitur; namque ubi (6) ut Medicus, rabientium canum signa proponit, de verme in lingua, aut ad linguam ne verbum quidem. Haud equidem inficias iverim, veros ibi aliquando vermes reperiri; sed eum quem Plinius in cunctis, ut videtur, canibus quasi secundum naturam posuit, & quem eximebant, vermem esse, diserte nego. Quod & Codronchius (7) præ cæteris olim negaverat. Sciendum est, inquit, illam partem, quam eximunt, non esse vermiculum, sed nervum, vermiformis figura. Eodem autem anno quo id Codronchius scribebat 1609. editum est Casserii nostri Pentæsthesion, in quo (8) inferiorem caninæ linguæ faciem pingens, vermiforme in ea corpusculum ostendit, quod & seorsum delineat, posteriore extremo in longissimam caudam recta productum, quæ sensim in tenuitatem incredibilem sese contrahit. Aitque, musculum esse, quo canes lingunt, sive ad lingendum factum, eumque in medio apicis linguæ occultari, qui se inventorem habeat, quippe aliis ad id usque tempus ignotum.

35. Fugit autem Casserium locus ille Plinii, ut me ejus, & Codronchii fugerant, cum idem corpusculum in canum lingua olim animadverti, & sæpius deinde ad examen revocavi, quod an alii Anatomici intra hos centum & quinquaginta annos descripserint, aut delineaverint, nescio. Ego vero non ob hanc potissimum causam plura de eo corpusculo verba faciam; sed potius ne cui docto homini; quod hac ipsa ætate accidisse, suspicor; pro verme amplius imponat. Credo autem hic a vulgo nonnullis canibus adhuc eximi; cum enim in quindecim cujuscunque promiscue & generis, & magnitudinis, & ætatis quæsierim;

(1) Art. & m. cit. supra ad n. 19.

(2) Natur. hist. l. 29. c. 5.

(3) Disp. de Rabie P. 2. partic. 5.

(4) L. de Cura, & Medic. Canum, Gillio
interpr.

(5) In Alcon. extremo.

(6) De Contag. & c. l. 2. c. 10.

(7) De Rabie l. 2. c. 10.

(8) L. 2. Tab. 5. Fig. 4. & 5.

in quatuordecim inveni; unus modo ex iis quibus laniones utuntur, maximus omnium, ut multo majus habere debuisset, omnino non habuit: quod si tunc Plinii verba memoriæ occurrissent; diligenter cicatricis vestigium quævissem, quæ tamen luculenta non fuerit, necesse est; nam per se in oculos incurrisset. Et in altero quidem cane, qui magnus erat, parvum id corpus pro canis magnitudine fuisse, memini; non sic tamen in aliis vel æque grandibus. Imo in magno quodam inveni tres digitos transversos longum, cum in mediocribus raro superaverit duos, sæpius æquaverit. Itemque in alio potius magno, quam parvo, cum lingua esset longitudine digitorum octo; trium ipsum, aut eo amplius fuit vel sine tenuissima caudæ parte. Cum enim hoc teres corpus nihil magis, si figuram tantummodo spectes, quam fusum referat, sic utrinque extenuatur, ut antè extremum quod ad ipsam ultimam apicis linguæ oram sæpius, nonnunquam proxime ipsam extenditur, sit minus & acutum, & longum; posterius non modo sensim magis, magisque se contrahit, sed ubi non ita breve spatium emensum est, repente in filum abit quasi tendineum, pertenuè, & albicans, quod corporis unde prodiit, longitudinem sæpe æquans, raro ea minus, non raro majus, & semel, si non triplum, at certe plus quam duplum a me deprehensum, per medium illud musculorū qui hinc & hinc sub lingua prominent, interstitium pergit ad posteriora, alte inter illos se condens. In eodem autem interstitio ad anteriora producto & posterius extremum, & corpus reliquum locatum est, sed hoc tanto exterius, ut linguæ membranā ipsam contingat protuberans, per eamque transpiciatur. Quæ ubi leviter incisa, & simul cum iis duobus musculis sic satis diducta est, tum vero illud cujusdam lumbrici instar apparet; nam ad figuram albedo, & levitas accedunt. At si cultri, aut digitorum ope ab lingua dividas; id quod nullo negotio fit; læve quidem ea quoque facie conspicias quæ latebat, sed rubellum. Itaque hujus pars corporis quæ crassior est, ex duabus constat substantiis inter se arctissime nexis, altera candida, subrubra altera, & quam facile carneam credas, ut illam alteram, quæ ad extrema etiam pertinet, tendineam. Verum nec rubella ex manifestis efficiatur fibris; & candida durior est quam tendinea; ut mediā inter ligamentum, & tendinem esse videatur: quin digitis tractata, hic illic non semel mihi visa est quasi ad carthilagineam naturam propius accedere, nec raro, non perpetua, sed quasi divisa in frustula, eaque inæqualiter distributa. Quotiescunque autem medium hoc corpus, in transversum dissecui, ipsa quidem sectio circuli ferme aream semper retulit; sed alba substantia fere semper, rarissime subrubra majus illius areæ segmentum occupavit. Nec totius areæ diameter usquam magna est; imo vel ubi ab extremis maxime distat, perparva. Nec antè extremum fissuram habet, aut aliud quod os referat; nec corpus quidquam intus mollis, aut cavi. Etsi vero proximorum musculorum fibræ huic corpori adherent; non tamen in ipsum abeunt, neque continuantur: quin ab iis musculis est per tenuem interjectam membranā divisam; ut facile propterea, uti dixi, & lævi undique servata superficie, evolvatur: quod si in mortuis succedit; quanto facilius succedere credemus in vivis? Quæ cum ita sint; ut proclive est intelligere, hoc illud esse quod, licet vermis non sit, pro verme tamen e canum lingua demebatur; sic pariter intelligitur, neque esse nervum, ut Codronchio, & aliis visum, neque ullius vicini muscoli partem. Num vero ipsum musculus sit, quod Casserius credebatur, & ad lingendum datus, an potius mistum ex multiplici substantiæ genere peculiare corpus, quo pro longitudine tenuior canum lingua firmetur, suisque in motibus adjuvetur, nunc quidem in medio relinquo, præsertim cum ignorem hætenus, num aliis pariter certis animantibus tributum sit, & quid discriminis in linguæ motibus inter eos canes quibus est exemptum, & cæteros intercedat.

36. Etsi vero in calce Sectionis hujus (1) quæ de Mania, & Rabie est, adduntur in Sepulchreto Observationes duæ de Furore Uterino, & post Sectionem de qua simul egimus, proximam de Melancholia inscriptam, Sectio altera de Imaginatione, Ratiocinatione, & Memoria depravatis, & abolitis; tu noli tamen expectare, ut hinc ego longissimæ Epistolæ alia adjiciam. Nam neque Valsalvæ, neque mihi accidit, ut Furore Uterino absumptas incideremus, & alia fortasse preter miram ovarii magnitudinem, quam in pluribus vidi eo morbo non laborantibus, intus vitiosa deprehenderemus; quando in Cæsareæ Academicæ observationibus præter illam quæ fere semper (2), & clitoridis (3) quæ nonnunquam inventa est, magnitudinem, alia interdum, & in his uteri inflammationem, reperta legimus (4). Quas Observationes versantibus, ut exempla occurrerunt (5) aliquot juvenicularum quæ sibi ipsæ mortem consciscentes, funestam memoriam Milesiarum virginum, & Lugdunensium mulierum (6) renovarunt, ita se obtulerunt alia, unde communis illius fœminei furoris causa cum pestilentiae quasi cujusdam causa comparari posse videatur. In non magno enim Comitatus unius tractu (7) æstate A. 1698. tot simul fœminæ uterino furore laborarunt, ut Medicus ægras quas inviseret unus haberet duodeviginti, quæ res morbum esse epidemicum, ostendebat: in iisdem autem ædibus sæpe duæ, tres, pluresque mulieres eodem correptæ morbo comperiebantur, quæ res, aliæque contagiosum esse, indicabant. De illarum autem mentis Facultatum quæ paulo ante nominatæ sunt, vitiis quæ poteramus, in has ipsas Litteras, aliasque (8) contulimus: quæ repetere non placet, quemadmodum in Sepulchreto factum videbis: ubi de viginti Observationibus, ad memoratas facultates spectantibus, quas Sectio decima proponit, primum tredecim videbis diserte indicare in aliis Sectionibus fusius descriptas fuisse: deinde si paulo diligentius consideres, facile deprehendes, in illa ipsa Sectione decima quasdam semel atque iterum poni. Sic. X. Observatio eadem videtur ac III. XIII. vero eandem esse prorsus ac VII. XV. ac I. XVII. ac VIII. demonstrabit Observatio XLIV. Sect. I. Libri Quarti; & XVI. Sect. XVI. Libri I. & V. Sect. IV. Libri ejusdem; ne in alias modo inquiram, nec dicam, IX. quod & in Scholio sic satis agnoscitur, nihil ad rem attinere. Sed hæc hæcenus. Vale.

(1) 8. l. 1.

(2) Cent. 4. Obs. 142. & Cent. 8. Obs. 3. & Act. Tom. 7. Obs. 30.

(3) Ibid.

(4) Ibid. & Dec. 3. A. 5. Obs. 124.

(5) Cit. 3. Obs. Cent. 8.

(6) Apud Schenckium Obs. Med. I. 1. ubi de Mania, & ex ea mortuis Obs. 1.

(7) Decur. 3. Nat. Cur. A. 7. in Append. ad n. 8.

(8) Epist. I. n. 10. & II. n. 13.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA IX.

De Epilepsia sermo habetur.

Vertigo, de qua in Sepulchreto, proxima Sectione XI. agitur, haud raro in apoplexiam, & soporosas affectiones degenerat, ex quibus plures denique intereunt vertiginosi. Quod cum productæ in ea Sectione Observationes, diserteque I. & XI. ostendunt, tum propositæ Epistolis superioribus (1) aliæ confirmant. Quæ cum ita sint; præstare arbitramur, ut iis hic minime repetitis, transeamus protinus ad Sectionem XII. quæ de morbo est, in quem etiam sæpe vertigo abit, Epilepsia. Vertigines enim, ut recte Galenus (2) docuit, *proximæ sunt morbis comitialibus, & iis quos apoplexias nominant*, sic ut præcedant epilepsiam, & apoplexiam. Epilepsiæ autem per se, ut visa est, mortiferæ unam, haud amplius, Valsalva reliquit observationem eamque perbreve, quæ ad hunc modum se habet.

2. VIR sexagenarius, epilepsiæ obnoxius, febre corripitur. Huic ex improvviso supervenit epilepsia, ex qua moritur. INTER Crassam, Tenuemque meningem, præter feri ubique copiam, portio etiam effusi sanguinis ad latus invenitur: item ventriculi sero oppleti, in iisque turgidæ glandulæ plexus Choroidis.

3. Si istam sanguinis effusi portionem, novissimis, ut verè similis est, epilepticis convulsionibus tribuis, quæ a febre turgentia vasa constringendo, horum, ubi laxiora erant, disruptionem aliquam effecerint, quam statim sint, ut credibile est, & apoplexia, & mors consecutæ; serum videlicet restabit, cui comitiales insultus, aut saltem postremum hunc possis fortasse tribuere. Habes sane vel in ista ipsa circa quam versamur, Sectione, in ejusque Additamentis non absimiles intra epilepticorum calvarias redundantis feri historias: quarum antiquissima est XVI. illa, Hippocratis, ab ovibus, ac præsertim a capris, quæ frequentissime hoc morboprehenduntur, ad homines ipsos traducta, quæ historiæ etiam multæ sunt (quanquam eandem esse V. cognosces ac illam quæ versa pagina profertur sub num. X.) tamen fore tibi haud ingratum existimo, si alias addam, unam ad sæculum XVI. reliquas ad hoc nostrum attinentes. Illa est Michaelis Gavasseti Novellariensis, Medici quidem, sed non *Professoris*, ut quidam Scriptores vocant, *Patavini*. Memini, inquit, (3), *me videri Illustr. Card. Commend. num sexaginta motus Epilepticos spatio vigintiquatuor horarum sustinuisse, atque tandem natura debilitata succubuisse: quo mortuo statim detracta calvaria, hydrocephalica passione laborasse comperi*. De tribus autem quas Vir Cl. Balthaf. Walthieri ad me postremo die Martii A. 1727. Venetiis misit, duas potissimum commemorabo, quæ ad propositam ex Valsalva magis accedunt. Eadem enim, vel eo majori ætate Vetulæ duæ, altera epilepsiæ jam diu obnoxia, altera cum anasarca laboraret, tribus eodem quo obiit die horrendis epilepticis paroxysmis correpta, ambæ quidem inter meningem Tenuem, & cerebrum, itemque in ventriculis aquam habuerunt, ambæ quoque plurimas in plexibus Choroidibus vesiculas aqua tumentes; sed prima hæc omnia multo magis quam secunda; ut cum hujus Laterales ventriculi eo sero essent ferme pleni; in illa eodem omnes ad crepaturam usque distenderentur; itaque vix tacti ingentem ejus copiam profuderunt. Longe minori tamen copia sæpe in epilepticorum cranio aqua deprehen-

(1) II. n. 9. 22. III. n. 16. IV. n. 11. VI. n. 2. 6.

(2) In Aphor. Comment. 3. 17.

(3) De Indic. Curat. c. 39.

ditur vel ipforum quoque infantum, in quibus plurimam alias inveniri, hæc eadem Sepulchreti Sectio (1) docet. Observatione enim, exempli causa, VII. in annicula puella fuisse vides ad libras quinque; cum in puero, aliquanto majori, vix fuerit ad uncias duas, ut mihi Bononiæ etiam tum studiorum causa degenti in hunc modum narravit diligens Observator, idemque Celeberrimus Medicus Hippolytus Franciscus Albertinus.

4. PUER menses natus XVII. primogenitus nobilissimorum Parentum, inter animi perturbationes conceptus, patre etiam a nervis minus valente, capite erat æquo grandiore, eoque graviore, oculis tristibus, altera thoracis depressa, cruribus non fatis firmis, carnibus flaccidis. Hic jam antea cum vix annum complevisset, iis correptus incommodis, ut uncix duæ sanguinis mittendæ fuerint, mox, ab his liber, epileptici aliquid ob dentitionem passus, novissime dum alter e caninis dentibus superioribus prodire inciperet, verum esse ostendit Hippocratis aphorismum (2), *febres pueris & convulsionibus minantis maxime cum caninibus edunt dentes*. Nam febre primum, tum repentina gravissima epilepsia prehensus, jam stertens, & sine ullo propemodum pulsus indicio ab accersitis Medicis inventus est. Qui cum in ejusmodi angustiis succini oleo *nucham*, tempora, nares inunxissent, his salis ammoniaci non spiritum quidem, sed levem spiritus odorem subjecissent, ad pedes columbas dissectas applicuissent, paulum remittente se morbo, arteriisque micantibus, sanguinem detrahare ad tres uncias non dubitarunt. Unde respiratio quidem minus difficilis facta est, puerque, quasi ad se rediens, sublato brachiolo frontem perfricuit. Sed nihilominus, cum vi morbi oppressum caput minime relevaretur; quin Medicorum digitis, experiendi causa, propius oculos admotis, hi, quippe jam nihil cernentes, persistere aperti; intellectum est, servari puerum non posse: qui sexta ab insultu initio hora vivere desiit. CRANIO a Medico doctissimo Petro Molinello recluso, non plus aquæ inventum est quam ante dixi, ejusque, a sectione fortasse, subcruente tum in cerebro, quod erat mollius, tum circa ipsum undique, sed præsertim ad basim.

Thorax ea in parte qua angustior fuerat aliquid habuit effusi sanguinis: fedesque unde hic e pulmone exierat, quasi erosa, & corrupta videbatur.

5. Quæres, an tantillum aquæ credam posse tantas turbas ciere, quando vel ex Sepulchreto ipso (3) intelligis, Fernelium, & Erastum admonuisse, ne a multa quidem sæpe fieri epilepsiam, sed soporosos potius effectus, quod & nostræ superiores confirmant Epistolæ: quin Willisium (4) & multo ante Willisium Henricum Petrum (5) a subita epilepsiæ tum invasione, tum solutione argumenta repetiisse, ex quibus apparere censebant, ne posse quidem ab aqua fieri: quod in iis casibus non videtur negandum, in quibus nihil omnino invasionem præcedit, & solutionem subsequitur quod cerebrum minus valere ostendat. Non hic tamen sequitur, haud posse comitiales insultus in aliis casibus ab aqua fieri eaque etiam modica, ut infra declarabimus, si prius exempla aliquot illorum attulerimus, neque uno modo inter se discrepantium, in quibus nihil facile fuisse aquæ, nos quoque ultro, libenterque agnoscamus. Nam primum de Patavino Viro Patricio annos nato sexaginta quatuor olim audivimus, se cum annum ageret alterum & quadragesimum, vehementi ira, & simul propemodum, prima epilepsia correptum ex improvviso, cecidisse, post multumque interjectum tempus cum eundem illum cui iratus erat, forte vidisset, iterum cecidisse deinde autem vel eo

(1) Obs. 5. §. 2. Obs. 7. & in Addit. Obs. 7.

(2) 25. S. 3.

(3) Sect. hac 12. Obs. 2. in Schol. & Obs. 14. §. 2.

(4) Obs. 1. in Schol.

(5) Obs. 14. in Schol.

non viso, idem sibi, & sæpe quidem accidisse donec duobus illis, an tribus postremis annis non nisi quibusdam mentis quasi obscuracionibus nonnunquam tentaretur, siue morbi vim longum tempus jam magna ex parte fregisset, siue morbi causas nicotianæ herbæ pulvis, quem naribus, ut sit, attrahere cœperat, minuisse, sic enim multum sane humoris per eam viam effluebat. Quem ut credas ad primam epilepsiæ causam accessisse, non putes certe tunc fecisse cum semel atque iterum invisi hominis conspectus repente prostravit sanissimum Virum.

6. Cum autem eum quem supra laudavi, clarum in medendo Magistrum sectarer Hippol. Franc. Albertinum, memini generosissimum inter Bononienfes Adolescentulum, nunc Senatorem Amplissimum, ex terrore epilepsia prehensum, quæ sæpissime revertebatur, ob eamque aqua utentem in qua herbæ betonica, primulaveris, melissa, & carduus benedictus coctæ fuerant, adjectis guttulis spiritus sanguinis humani admodum paucis, urinam non solum supra potionum modum, sed ad uncias nonaginta quotidie reddere cœpisse. Cum vero neque tanta urinæ vis, neque alyus sæpius per se fusior, insultuum numerum, aut vehementiam minuerent; conversus ad me Albertinus, huic, inquit, si vel omne serum ars exhauriret, frustra foret, quando sic nihil proficit ipsa natura.

Igitur hic intelligis, serum neque a primo, neque postea hunc morbum fecisse. Quod & curatio confirmavit. Neque enim aquam educendo, quod ne initio quidem spectatum fuerat, sed tumultuarios motus sedando, intra diem quadragesimum absoluta est. Bis quidem singulis diebus per alvum oleum infundebatur, sed simplex, ut nihil nisi distentos nervos remittere, laxosque servare posset. Nam per eas accessiones multo magis quam cerebrum, interni vexabantur nervi, atque externi, compertumque fuerat, juvari ægrum, dum morbo concutiebatur, si Spina univèrsa fricaretur molli palma, oleoque uncta ex dulcibus amygdalis recens expresso, in quo terrestres lumbrici incocti, adjectumque esset fuccini oleum. Ad ea autem quæ æger fumebat, remedia opium utiliter additum est. Erant illa ex iis quæ propria adversus nervorum morbos censentur, in vulgus notis: neque enim arcanis multum tribuebat Albertinus: quorum utinam pauciora, sed certiora, circumferrentur. In quibus vel nuper extolli audivi lapillum qui in eo innascitur animalculo, cui nomen est apud Italos *lumacone ignudo*, sic quidem ut non omnes epilepticos liberet: quin eos insultus qui a terrore, velut ii de quibus nunc sermo est, originem habuerant, multo rariores factos accepi ex quo calida forberi cœpta est, verbasco floribus, Gallo homine monstrante, theæ instar, medicata; persæpe tamen quæ sympathicam aliquam epilepsiam sustulerunt, ad idiopathicam quoque tollendam non minus frustra, quam temere & inscite prædicantur, hincque inutiliter arcanorum excrevit numerus. Sed Albertini remedia in proposito casu, illo quod lotium nimis ciebat, intermisso, ad humanum cranium non vetustum redibant, cujus radi particulas, in mortario teri, aqua ceraforum nigrorum humectari, denique siccare in umbra jubebat, idque toties donec in polinem abirent; magisteria enim quæ vocant, merito improbabat: ex eo autem poline tabellæ conficiebantur, opio ea cura addito, ac distributo, ut vix amplius grano uno inesset universis quæ per intervalla unum intra diem capiendæ forent. Quæres fortasse, an sanguinem miserit? Ille vero jam miserat statim ac primus insultus finitus est, missurus vel si gravem illum terrorem nulla esset epilepsia consecuta. Sic enim solebat, credo quia post Malpighium suum (1) idem quod nos quoque aliquando, animadverterat, ab ejusmodi animi affectu sanguinem pronom fieri ad concrendum, quæ ex re varii, & multiplices pronascuntur morbi, tum etiam quia siqua forte, ut sæpe fit, conceptæ inde in cerebro prævæ dispositionis restent vestigia, quæ timoribus præter rationem, terrificisque insomniis produn-

(1) Dissert. de Polypo cord.

tur, ut illi sanguinis concretioni, ita his quasi convulsivis cerebri incommodis venæ sectio adversatur. Mirabatur autem siquando audiebat, esse qui contra Cælii (1) monita, epilepticis sternutationem moverent ambigua spe aut spirituum motus in meliorem mutandi, aut restitantis in cerebri valis sanguinis promovendi. Illum enim motum, quem sedari præstaret, quis spondeat, sic pejorem non fieri? Sanguinem vero, quem in ejusmodi morbo a convulsis fibris retardari, verisimile est, num his magis irritatis, expediri credemus? Itaque ad apoplexias potius illas, in quibus ob resolutas fibras sanguis subsistit, aptius id auxilium existimabat; quam hoc ejusmodi esse in universum censebat, ut raro ad ipsum a peritis quidem Medicis sit decurrendum. Nec facile ipse, præter oleum succini, quidquam epilepticorum naribus subiciebat: spiritus autem qui appellantur, ad illius generis cuius modo dicebam, apoplexias, aliasque ejusmodi affectiones rejiciebat, ob inde animadversas noxas in calidis quæ Veteres dicebant, corporibus, & ex causa calida laborantibus, hysteriarum præsertim, quibus epilepsia prehenis ejusmodi odoramenta, si non aliud, capitis plenitudinem relinquere, expertus erat. Egri autem caput, ingruente hoc morbo, sublimius quo ad ejus fieri posset, locari, ac servari malebat; sic enim in illo minus acervari humores, & spiritum facilius duci, reponebat iis qui forte objicerent, ita ex ore difficiliter spumam excidere; quippe quæ, minus gravato capite, & pulmone, parcius proveniret, nec semper, ut Pechlino (2) refragante, plerique putant, e pulmonibus existeret, sed ex agitata potius in ore saliva fieret; nam hujus minime spumose quosdam quasi rivulos animadverterat ex ore epilepticorum nunquam defluere, capite in alterum latus forte inclinato. Sed nimirum dum meo erga Præceptorem grato animo, & tuo, mihi perspecto, desiderio obsequor, ejus in medendo consuetudines, rationesque persequendo, longius a proposito abductus sum.

7. Ad quod ut redeam; perstringam paucis quantum potero, quæ multa ac diu in cive meo Anastasio Poggio, gravi, proboque Sacerdote animadverti. Agebat is annum duodevigesimum, subpingui habitu, & florido colore præditus, cum primum comitiali morbo correptus est, qui summam pulsum raritatem, itemque corporis perfrigerationem post se reliquit. Sed hæc intra horas septem victa est, nec sæpius redeunte morbo amplius rediit: illa usque persistit. Prima epilepsia dolori succederat hypochondrii dexteri, per biliosas dejectiones soluto: cæteræ, quæ leviores erant, fere succedebant sensui cujusdam quasi fumi ad caput ascendentis ex hypochondriis, quorum turgentia assidue ægro molesta erat, & facile ab assumptis, liquidis præsertim, augebatur. Cum hæc ita essent, dolor autem capitis omnesque hujus per se affecti notæ abessent; Seniores Medici, qui me sibi socium in refractarii morbi curatione haud minus quam æger, optaverant, quin ex hypochondriorum esset irritatione, minime dubitant. Et sane ut in hac quoque habes Sepulcreti Sectione (3), extat apud Galenum historia illa Grammatici, qui cum diutius a cibo abstineret, epilepticus fiebat, non aliam ob causam quam bilem: & pervulgata exempla sunt adulatorum (4), non puërorum modo, (5), epilepsia vexatorum a lumbricis intestina obsidentibus: eodemque observatio Spigeli attinet (6) in catello a lumbris sic interempto, cujus nostra haud ita dissimilis est, ad Vallisnerium olim scripta, ab eodemque (7) vulgata. Sed & ab aliis male affectis ventris visceribus hunc morbum oriri, nosti, quod & laudata Sectio (8) confirmat. Verum etsi Poggio nostro ea curatio, me asti-

(1) Morbor. Chron. l. 1. c. 4.

(2) De aeris, & alim. def. c. 7.

(3) Sect. 12. in Schol. ad Obs. 19.

(4) Ibid. Schol. ad Obs. 41.

(5) Obs. ead. §. 2. & Schol. ad Obs. 15.

in Additam.

(6) Ibid. Obs. 41. §. 1.

(7) Consideraz. int. alla gener. de' Vermi.

(8) Obs. 39. cum Schol.

pulante, adhibebatur quæ referandis, emundandis, leniendis hypochondriis conveniret; tamen accessiones nihilominus frequentes redibant; ut jam vereri inciperemus, ne caput quoque ipsum noxam contraheret, præsertim cum ad hujus celeriore conversionem illæ nunc reverterentur, & sensum in capite ponderis cum hebetudine relinquerent, nec raro cum mucis aliquid sanguinis emungeretur. Itaque cum jam inde ab initio ad minuendam plenitudinem sanguinem a brachio semel atque iterum eduxissent, nec ea quæ capiti auxiliari solent, dare omisissent; auctor fui, ut sanguis ex iis quoque venis quæ sunt ad anum, detraheretur, & alia atque alia quæ adversus id morbi ut maxime propria ab nobilissimis laudantur Medicis, exhiberentur: quorum hæc nulli usui fuerunt; illa autem sanguinis detractio seu caput, sive ea potius viscera levarit quibus vena portarum inservit, hæcenus profuit, ut breve ad tempus insultus quieverint. Cum iterum frequentius recurrerent, sæpe ex usu fuit ægrum ad sedendum erigere, artusque inferiores modo fricare, modo alterne vinculis injectis adstringere, modo cucurbitulis sine ferro affixis, & mox detractis vexare; sic enim illi diutius intermittere videbantur. Certior quoque factus sum, cum aliquando vel multo sæpius ingruerent, arcuisse ipsos, imo jam quasi inchoatos suppressisse spiritum salis ammoniaci ad nares admotum, etsi æger carebat olfaciendi facultate. Erant ii plerumque perbreves; sed minime leves. Oculorum enim distorsiones, & artuum agitationes semper, & interceptio sensuum omnium, sæpe strangulatio, eaque interdum cum stertore, nonnunquam urinæ effluxio comitabatur. Pessime autem habuit, eo die in quem solstitium incidit, eoque pariter in quem defectus solis. Sed ut casu id factum credas; non tamen credes, fortuito accidisse, ut accessiones non modo non leviores, sed graviores sæpius ingruerent, quando urina sive naturæ, sive artis ope aucta erat (1). Nam & hoc curare aliquando debuimus, cum ægrum dormire incipientem subita difficultas spirandi excitaret, ac sedere cogeret: quæ res nimirum hydropis thoracis suspicionem eo magis ingerebat quod æger narrabat, jamdiu crus dexterum sibi plerumque humore subtumidum esse consuevisse, nunc vero, id quod admoniti conspiciebamus, tumorem jam per femur ascendere. Facile autem fuit obvis, innoxiiisque remediis urinas augere, eoque hunc tumorem, illamque suspensionem, quæ & postea omnino sublata est, minuere, non sic insultuum vim, quæ urinis fluentibus, hisque per se opacis nonnunquam & nigricantibus, adeo non minuebatur, ut contra etiam, quemadmodum dicebam, invalesceret. Cum hæc atque alia, quæ promissæ brevitatis gratia prætereo, adversus comitialis morbi incursum nihil valerent, neque ea quæ ad hos retardandos, suppressendosque profuisse aliquando, dixi, præstare id pergerent; unum fuit quod constanter prodesse, opium, datum sub noctis initium pondere dimidiati grani. Insultuum enim frequentia, & vis, & ad has adjectæ vigiliæ ita ægrum alioquin debilitabant, ut induciæ nobis quovis pacto quærendæ fuerint. Sic autem nocturna quies, & somnus conciliabantur tantumque aberat, ut inde caput grave, aut hebes fieret: gravitas, atque hebetudo, quas diurni insultus reliquerant, tollerantur: quæ cæteroquin, cum opii usus intermittebatur, persistabant & pristinæ inquietæ vigiliæ urgebant. Quin post noctem quandam ejusmodi, longe præ cæteris molestiorem; cum ad eam de qua initio dictum est, summam pulsuum raritatem inæqualitas repente accessisset sic ut per sæpe vel multo rariores, deinde non magis quam solerent, mox rariores multo perciperentur, eaque res nos magis sollicitos haberet propterea quod tunc morbus solebat pulsus primum omnino obscurare, & deinde continuo invadere, cumque frustra quæ ad solvendum sanguinem promovendumque laudantur, experti essemus; opio iterum dato, iterum quieta nox rediit, eamque pulsuum inæqualitatem minuit; quam continuatus

(1) Vid. infra, n. II.

quotidie sub noctem opii usus omnino fustulit, & priorem raritatem etiam imminuit. Pulsuum autem raritas an ab epilepsia in hypochondriacis non rarissime relinquatur, suspiceris fortasse cum hanc nostram; & Cl. Gerbezii (1) observationem contuleris, pulsus describentis in robusto viro hypochondriaco *subinde leviter insulsi- bus epilepticis obnoxio*, cum sanus esset, *adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequeretur antecedentem, facile, apud alium sanum tres pulsationes præterirent*. Sed ad nostrum ut redeam; postquam, nulla jam accessione per dies tredecim redeunte, opii intermissus est usus, nocte quidem prima non mala, sed infrequentibus, ob vigilias, eamque tandem, de qua supra dictum est, spirandi difficultatem, valde molestis, nihil nisi opium quietas noctes restituebat. Atque ut multa in pauca contraham; quod morbi aggressiones de frequentissimis, ut erant quotidie mense Junio, eo redierint, ut una Quinctili, una, aut altera Sextili, nec plures Septembri fuerint, nullæ deinde proximis saltem duobus mensibus, & quod excurrit, donec ad Medicinam publice profitendam discessi, opio tribuendum censuimus, oportune datò modo singulis noctibus, interdum alternis, denique pluribus intermissis. Eo enim tumultuarios motus qui ab hypochondriis, manifesto haud raro sensu, ad thoracem, caputque pergebant, compescere, & inducias naturæ, atque arti conciliare potuimus ad hypochondriorum viscera, ut initio statutum fuerat, sed incautum inter primas illas assiduas turbas tentatum, satis emundanda & confirmanda, a quibus dumtaxat, non a cerebro aqua redundante, ipsas fuisset repetendas historia hæc, aut ego quidem fallor, præclare ostendit.

8. Quod si alia præterea exempla cupis epilepsiæ aut ab animi affectibus in homine sano repente exortæ, aut aliunde quam a cerebro, initium capientis; complura inter ea venies quæ a Schenckio (2) collecta sunt: quanquam antiqua adeo est observatio incipientis *aut a latere, aut a manu, aut pede*, ut ipsius tanquam facilius tunc curandæ, mentio diserte fiat libro II. Prædictionum (3), qui si Hippocratis non est, at tam veteris, tantoque in pretio habiti Scriptoris certe est, ut ille hujus locus a Celso (4) fuerit in sua scripta ad hunc modum translatus: *in quo ab una parte corporis venientis accessionis (morbi comitialis) sensus incipit, optimum est a manibus pedibusque initium fieri: deinde a lateribus, pessimum inter hæc a capite*. Cujus vetustissimæ prædictionis vim non satis fortasse attendit Wilisius, qui illas ipsas quæ aliunde quam a capite, videntur incipere, epilepsias *non raro a cerebro oriri*, contendit, ut habes in Sepulchreto (5). Quod ut aliquando fiat, multo tamen rarius quam ipse existimat, fieri, cum memorata, & a Medicis confirmata prædictio docet, tum frequentissimæ comprobant, si recte attendantur, observationes. Quas ne aliunde quam a Sepulchreto, accipiamus; vide, quæso, Tulpianam illam (6) comitialis morbi qui excitabatur *pressa vel solo digito regione lienis*, tum alteram (7), & tertiam quoque (8) ejusdem morbi sic incipientis a pedis aut planta, aut pollice, ut si tempestive arcum cruri vinculum injiceretur; morbus non pergeret: sin minus; suum inde ad superiora, & per univèrsum corpus absolveret cursum. Sed & vetusta, quæ apud Galenum est, in Sepulchreto pariter (9) memoratur historia; quanquam non ille *a pollice pedis*, ut ibi, & apud Saxoniam (10) leges *ex tibia* initium morbi fuisse, tradidit, subjecitque id quod huc facit, in Sepulchreto autem omittitur, accessionem quæ invadere quotidie consueverat revertit prohibitam post alia a Medicis imperata,

(1) Eph. N. C. Cent. 7. in Append.
 (2) Obs. Medic. l. 1. ubi de Epilepsia.
 (3) n. 16.
 (4) De Medic. l. 2. c. 8.
 (5) Sect. hac 12. in Schol. ad Obs. 44.

(6) Ibidem in Schol. ad Obs. 39.
 (7) Obs. 44. in Append.
 (8) In Addit. Obs. 5. in fin.
 (9) In Schol. cit. ad Obs. 39.
 (10) Prælect. P. 1. c. 16.

ligato in medio membro, supra eam videlicet partem, quæ primaria dispositione erat confecta. Alias prætereo: quas ne forte paucas esse, credas; sic habeto, vel unum Medicum Ramazzinum quondam nostrum, ut de superiore loco, cum forte ipse quoque adesset, docebat, epilepticos plures vidisse, quorum insultus a pede ascendens, fascia tibiæ injecta, cohibebatur. In his omnibus, in aliisque ejusmodi exemplis num Willisii explicationi locum *non raro* fuisse, credes, cum videas inter certam illam partem, & cerebrum commercio tempestive intercepto, prohibitum esse exorientem morbum; illo autem non intercepto, neque hunc fuisse prohibitum? Si enim a cerebro exoriebatur; cur semper illam partem primum adibat? aut si hanc ob injectum vinculum adire non poterat; cur aliam aliquam non adiisset? Ne vero dubitationis superesse quidquam possit; cur, ex illa parte si quis morbi causam demat; morbus amplius non revertitur? Prostant ejusmodi curationum exempla in veterum, & recentium Medicorum libris. Satis esto ex illis indicare Marcum Gatinariam (1), id non præcipientem modo, sed & sua producta observatione confirmantem: ex his autem Medicum, de quo meminit Celeberr. Swietenius (2), casus internoscere diserte docens (3), in quibus Willisium sequi liceat, ab iis in quibus non liceat, cum sint certe in quibus epilepsiæ initium neutiquam in cerebro credi potest, nempe tot illi in hoc quidem genere multo frequentiores quos produximus, in quibus, ut ejus utamur verbis, *Semper signa incipientis paroxysmi in eadem corporis parte observantur; non in variis, sive in aliis aliis.* Si igitur non in cerebro initium; nec ab aqua deduci poterit in cerebro stagnante. Verum ut non modo candide agnovi, sed & multo fufius quam opus esset, nisi ad te scriberem, qui a me hæc speciatim requiris, confirmavi, multos esse casus in quibus comitialis morbus ab aqua intra cranium effusa non fieri, nec fieri videatur posse; ita vicissim mihi dandum esse, arbitror, esse casus in quibus contra vel a pauca aqua fierit queat: id quod post proximam Observationem ostendam.

9. ADOLESCENS annos natus duodeviginti, cum viveret in palustribus locis, unde ulvam cædebat qua doliarii utuntur ad rimas explendas, facile in hydropem incidit, huncque universalem. Cum Patavium in Nosocomium venisset; sumptis quæ urinam movent, nonnihil detumuerat, cum epilepsia, qua nunquam tentatus fuerat antea, prehendi cœpit, sæpius recurrente novissimis septem diebus, cui desipientia, & proclivitas ad somnum, his autem acuta febris se adjunxit. Tot morbis simul urgentibus par esse non potuit. CAPUT dumtaxat, cujus facies ab aqua intercute erat prætumida, sectioni subiectum est ibidem XV. Kal. Apriles A. 1741. Calvaria avulsa, & luci objecta futurarum omnium legitimarum sedem universam ostendit pellucidam ad semidigiti latitudinem. Quæcunque intra cranium sunt, vasa parum sanguinis habuerunt; si Laterales Sinus excipias, atrum sanguinem continentes. Sub Tenui meninge aliquid instar *gelatinæ* cum aereis bullulis esse videbatur. Cerebrum; non ita cerebellum; æquo durius inventum est. Laxus tamen Fornix, & Plexus Choroides, qui pallidi erant, multo laxiores; ut membrana, inter dexterum sinistrumque interjecta, solo attactu laceraretur. Corporis Striati sinistri pars anterior qua respicit dexterum, cum ea quæ in hoc ipsi respondebat, comparata, magis protuberans vel primo oculorum obtutu deprehendebatur; neque ullum in re hac erroris periculum suberat, cum cerebrum, ut solemus sæpius, in sua sede dissecaretur. Sana tamen exterius pars illa, &, quantum judicare potui, etiam interior; quanquam reticere non debeo, Mediaviæ meo visam esse cineream substantiam, quæ albis striis interponitur, quasi nonnihil porosam. Nec septum Lucidum, nec Pinealis glandula, neque ulla usquam alia pars cerebri, quod diligenter perfectum est, quidquam

(1) De Cura Ægitud. ubi de Epilepsia.

(3) Ibid. ad §. 1078.

(2) Comm. in Boerh. Aph. §. 1084.

præterea vitii ostendit, nisi quod pauca aqua, eaque subflava, in Lateralium ventriculorum cavo deprehensa est.

10. Habes historiam, qualem protinus; sic enim soleo; cum domum redii, chartis commisi. Memoriae enim meae ejusmodi in rebus diffido: itaque cave credas me facile ab hac deceptum, siquando aliquam fore mearum Observationum a me paulo aliter propositam legas ac ab nonnemine eorum qui interfuerint, relata sit: quod huic cur acciderit, mirari magis possum, quam scire. Cæterum a me causas omnes tot morborum, atque adeo mortis hujus adolescentis te expectare, minime puto, qui animadverteris, nihil mihi, nisi caput, quod secaretur, oblatum esse, & si totum corpus perfectum fuisset; inter eos tamen morbos non minus saltem quam cæteri, exitialis, acutæ videlicet febris, causam Anatomicorum oculos persæpe effugere consuevisse. Restat igitur, ut ex iis quæ in capite deprehendi, quæramus, an quidquam sit, quod causa epilepsiæ, cui se desipientia, & proclivitas ad somnum adjunxit, non ab re fortasse possit existimari. Existimari, inquam fortasse possit; nam reapse causam fuisse, aut non fuisse, neque meum, neque tuum neque ullius hominis est in istiusmodi casibus pronunciare. Itaque seposita cranii pelluciditate ad sedem futurarum; longe enim aliæ fuerunt harum constitutiones, quæ ab nonnullis (1) epilepsiæ causa creditæ sunt; animadversa autem a nobis minus fortasse in adolescente attendenda est; in cæteris fere omnibus quæ adnotata sunt; si non causam, at vim saltem quæ ad juvandam causam valeret ejus de qua loquimur, epilepsiæ, inquiri, & conjici posse, suspicor; causam autem præcipuam posse in aqua poni quæ in ventriculis inventa est, si ve ea multa in vivo, seu pauca fuerit. Fuisse autem multam in hydropico, verisimile est: quod videtur confirmare, Willisii quoque (2) judicio, plexuum Choroidum pallor, eorumque, & Fornicis laxitas, & illa quasi *gelatine* species sub Tenui meninge. Nec vero illud obstat, quod pauca aqua intra cranium mortui reperta sit. Facile enim potuit cum a cervicibus caput abscinderent, multo maxima aquæ pars per tubum vertebrarum effluere. Quod si multa igitur fuit; tanto magis premebat laxum Fornicem, quanto magis reliqua cerebri substantia, quippe æquo durior, resistebat, quantoque minus in ventriculorum cavo, quod cæteroquin secundum naturam, si non, quod aliqui contendunt, nullum; at certe exiguum revera est, quanto, inquam, minus in eo cavo erat spatii ob majorem alterius Striati corporis protuberantiam, si ve hæc a primordiis fuerat, si ve postea propter illos poros, intus additos, sic excreverat: ventriculorum autem cerebri in epileptico *nimis angustorum* aliquam potes in Sepulchreto Observationem (3) inspicere. Sed si mavis, aquæ nihil e cranio defluxisse, & vel in vivente paucam fuisse; hac quoque ratione causa esse præcipua potuit istius epilepsiæ, quæ nempe esset cum proclivitate ad somnum, & cum ea quæ hanc fere consequitur, desipientia, aut specie saltem desipientiæ conjuncta sic ferme, ut in somnolentis videmus. Nam ut pauca aqua Fornicem minus premeret; jam laxum tamen magis laxabat, eoque hominem somniculosum facere poterat. Qui? inquires. Nimirum quia cum usus Fornicis lateat, nihil suspicari vetat esse ejusmodi, ut si laxior sit, dormire oporteat. Hic jocari me forte credes. Atqui ita jocos, ut contendam, neminem tamen esse qui possit meam reipsa falsam esse suspicionem, demonstrare. Sed auferamus hæc; quando & dormitatio repeti fortasse potest ab illa quam fuisse vidimus in valis cerebri, sanguinis paucitate, & satis hic est, explicata jam alibi a nobis dormitatione, illud ostendere quod unum in Nosocomio quoque tunc ostendendum suscepimus, ab ista si ve multa, seu pauca aqua epilepsiam potuisse excitari.

(1) Sect. hac Sepulchr. 12. in Append. ad Obs. 32. & in Additam. Obs. 4.

(2) Sect. proxima 13. Obs. 7.

(3) Sect. hac 12. Obs. 28. & 29.

II. Cum enim ea quæ supra memorata sunt, multæ quæ præfuiſſet, aquæ indicia enumeraffem, & cauſa exempli, quomodo ſecundum Bellini (1) dogmata, ab nimia humoris copia modo hos, modo illos nervos aut contrahente, aut laxante repeti poſſit epilepſia vel nulla poſita vi ſtimuli, indicaffem; illud alterum, prohibentibus temporis anguſtiis vix attigi, nimirum vi tamen etiam ſtimuli excitari poſſe, & in propoſito adoleſcente potuiſſe, præſertim cum indicium ſtimuli non deeſſet, quod & ibi dixi, ſubſlavus videlicet aquæ color. Et ſane inter illos etiam Medicos qui ante recentiores floruerunt, in eadem hac fuit ſententia præ cæteris Saxonia noſter (2). Qui cum epilepticam convulſionem ex irritamento deduceret membranæ tenuis, cerebri ventriculos ſuccingentis, illuc proceſſit, ut ſcriberet, *aquam, dummodo non ſit permixta cum ſucco biliſo, & propterea non ſit coloris flavi, aut viridis, non facere epilepſiam*. Verum eſt quidem, non raro in epilepticorum capitibus reperiri ſtagnantes aquas citrinas, ſerum flavum & acre, lympham ſubſulvum, ſalis more ferientem linguam, ſerum citrinum, ut poteſt vel ex noſtra hac Sepulchreti Sectione (3) intelligere. Sed tamen Saxonia ſcire debuiffet, Coiterum Anatomicum ſane præſtantiffimum in *Epileptiſtis multoties viſiſſe aquam ſimilem* ejus quam in aliis ex capite laborantibus invenerat, hoc eſt *limpidam, tenuem, & puram, hancque pluries quam flavam, vel bili colore ſimilem*, quod & in eadem Sectione (4) habes, ut illis opponas quæ paulo poſt ex Saxonia ſequuntur Obſ. XIX. & præſertim ejus pronunciato quod paulo ante produximus, & in ſubjectis illi Obſervationi Scholiis pariter leges. Ex colore igitur flaveſcente, cum aquæ ineſt, ſtimulum quidem huic ineſſe, conjicimus; ſed non omnes quibus ſtimulare poſſit, rationes ad illum unum colorem contrahimus. Nam id *acre*, id *ſalis more feriens linguam*, quod modo memorabamus, vel in aqua limpida latere poſſe, quis dubitet? Vides certe in hujus Sectionis Obſervatione XV. *morbum comitalem ab humore limido, calido, & ſalſo, aquæ fortis aurificum æmulo nonnunquam ortum*: neque in XIII. Obſervatione Mangoltius, aut in XVI. Hippocrates colore infectam aquam memorant quæ fecerit epilepſiam; ſed hic quidem pituitam in male olente cerebro *erodentem & colliquantem*, ille vero feri *ſaporem acrem, ſubacidum, & ſalſum, & parum exedentem* repertum ſcribit. Itaque cum Slevogtium (5) leges in cane epileptico aquam *citrinam atque turbidam* ad cerebri ventriculos reperiffe, aut in Cæſareæ Academiæ Ephemeridibus (6) in epilepticis puero, & viro *multum ſeri flavoſcentis* intra, aut circa cerebrum occuriſſe; non magis in his eſſe potuiſſe ſtimulum credito, quam ubi ex iſſdem Ephemeridibus (7) ſciſ, intra cerebrum juvenis, itemque puellæ, & infantis plurimum *lymphæ* fuiſſe inventum, quippe quæ, ſi non *procul dubio*, ut Gerbetius ibidem cenſuit; at non ſine magna veri ſimilitudine *acris* fuit. Quid, ſi aqua vel ſola copia irritare poteſt? Sed ſive multa ſit, ſive pauca, modo aut mora, aut ſtimulantibus cujuſquemodi particulis additis ſubinde pluribus, aut paucioribus proportionem ad aquæ copiam quæ tunc eſt, & ad membranarum magis minusve tenſarum ſenſum, irritans fiat; fatiſ, aut ego quidem plurimum fallor, intelligi licebit, qua ratione tunc poſſit comitalem morbum excitare, illudque etiam fortaiſſis, qui factum ſit, ut propoſito adoleſcenti cum urina mota eſt, tunc primum acciderit epilepſia non ſecus ac Poggio (8) ſimul lotium, ſimul inſultuum vis augebatur; ſubducto videlicet humore quo ſtimulantia corpuscula, quæcunque, aut ubicunque ea eſſent, dilue-

(1) De morb. Capit.

(2) c. 16. cit. ſupra ad n. 8.

(3) Obſ. 10. §. 2. & in Addit. Obſ. 7. 8. 16.

(4) Sect. hac 12. Obſ. 6.

(5) Diſſert. de Proceſſib. Mammillar. §. 33.

(6) Dec. 3. A. 6. Obſ. 181. & Cent. 10.

Obſ. 94.

(7) Cent. 3. Obſ. 14. n. 2. & Cent. 7.

in Append.

(8) Supra, n. 7.

bantur, quanto ille magis decrefcebat, tanto horum vires magis videbantur increfcere. Certe autem caufa tanti morbi non ex mole, fed ex vi æftimanda eft. Sic Fernelius (1) *alias circa meninges, alias in cerebri fubftantia putridam quandam & glutinofam fanie quantitate* deprehendit, *quæ crudelis hujus & immanis affectus fomes fuerit.* Ad hæc tamen, duo poffe dici, non ignoro, alterum, effe qui obfervationibus, & experimentis freti, perneget, a membranarum cerebri irritatione convulfiones oriri; alterum, aquam iftam, quam nos harum effe caufam, conjicimus, effectum fortaffe effe poffe. Quorum illud erit infra (2) expendendi locus, hoc vero minime neceffe eft ut ad difcutiendum aggrediar, five quia non ut convulfiones femper, ita femper aqua, quod vel ifta Sepulchreti Sectio docet, eft in epilepticis, five aliis etiam rationibus; cum fatis hic quidem fit illud unum regerere, me aquam interdum epileptiæ effe caufam, non pro certo affirmare, fed fufpicari dumtaxat, ac conjicere: minime autem æquum effe, fufpicionem altera objecta fufpicionem funditus convelli poffe, exiftimare. Sed ad reliquas in quibus aqua interdum fuit, interdum non fuit, noftras, aut Amicorum Obfervationes pergamus.

12. VIR qui coquinarium exercebat, morbis urinariorum partium antea obnoxius, ob affiduam, nec levem, qua prehensus fuerat, febrem in Bononienfis S. Mariæ de Vita Noſocomio decumbebat. Vidi fanguinem quem miſerant, ita in vitreo vafe concreviſſe, ut hujus undique parietibus adhærens, ſerum omne ſupra ſe extruſiſſet, quod paucum erat, & cruentum. Pejus habere pergebat, præſertim vespere. Die ab initio febris circiter duodecima epilepticus mortuus eſt. Hujus ut morbum non multum ſane obſervaveram, ita diſſectioni non interfui: quam peregit idem qui mihi poſtmodum narravit, Sebaſt. Ant. Trombellius, ſtudioſus tunc juvenis, nobilis poſtea Bononiæ Medicus, & Chirurgus. VENTER nihil aliud ſpectabile habuit, quam renes, quorum alter rotundus, & carcinoma quadantenus referens, calculos continebat; alter vero; credo, quod illius quoque ſupplet officium; erat pene duplo major quam par eſſet. Thorax præter pleuram inflammata, cor, & vaſa majora turgida exhibuit nigerrimo, & valde fluido ſanguine, & decima a morte hora calente. Caput denique vaſcula omnia, quæcunque per cerebri ſuperficiem repunt, rubicunda valde, & turgida oſtendit; in ventriculis autem cerebri aquam paucam, eamque lymphæ inſtar limpidam.

13. Si aquam hic accuſare non placet; referas licet epilepſiam ad cerebri vaſcula univerſa, quæ ſanguine ejuſmodi, a febre quoque agitato, & comminuto, adeo tumida, cum Tenuem, cui intexta ſunt, meningem diſtraherent, non irritare non poterant. Quod ſi non omnibus quibus ea turgent vaſcula, morbus comitialis oboritur; fortaffe in ea minus tenſa meninge diſcriminis cauſa quærenda eſt. Non paucos proſecto diſtensis iis vaſis in eum morbum incidiffe, Sepulchreti eadem circa quam verſamur, Sectio indicat. Namque; ut XX. Obſervationem mittamus, quæ & ſub num. XXXIII. iterum propoſita eſt; in Additamenti Obſervatio II. quæ ipſa quoque rurfus pari inconfiderantia ſub num. XI. aſſertur, *inflammata*, exhibet cerebri partem, VI. autem ea vaſa *tenſa & turgida*, & XV. *turgidiſſima*. At enim, inquis, his omnibus non vaſorum turgentia ſolum, ſed & effuſus intra calvariam ſanguis fuit. Fateor; ſed in his omnibus non epilepſia tantum, verum inſuper apoplexia, ſi diligenter attendas, graviffima fuit, quæ epilepſiam excepit; ut proclive ſit conjicere, donec vaſa turgida dumtaxat, & ruptioni proxima Tenuem meningem diſtrahabant, epilepſiam; cum vero jam rupta ſanguinem effuderunt, apoplexiam attuliſſe. Quod

(1) In Addit. ad hanc Sect. Obſ. 1.

(2) Obſ. 34. 36. 38. &c.

ne forte a me temere dictum putes; hanc etiam quam mecum Nicolaus Media-via communicavit, perbreve legito Observationem.

14. BAJULUS annorum circiter quadraginta, cum per eos dies, videlicet circa medium Sextilem A. 1729. multis se vel supra quam solebat, tum laboribus exercuisset, tum cibis, in primisque fructibus implevisset; in comitalem incidit morbum, quo nunquam antea vexatus fuerat, eoque paucos intra dies in Nosocomio confectus est. CAPUT, quod solum dissectum fuit, nihil quidquam habuit attendendum, si vasorum cerebri turgentiam excipias.

15. Casum Apellæi Larissæi, quem in extremo Scholio ad XIX. Sectionis hujus Observationem memorari vides, si in ipso V, Epidemiorum libro (1) perlegeris; propositi similem in eo cognosces, quod ille hujusmodi morbo interemptus est, cum esset *valde vorax multi cibi, & multum luctatus*. Simul fateberis ad præcavendas hujus præsertim generis epilepsias, sanguinem neque nimis per magnos labores ætate præcipue exagitandum, neque multis cibis, fermentescentibus præsertim, augendum, & si forte auctus sit, opportunis detractionibus esse minuendum secundum ea Medicorum felicia exempla, quæ in Scholiis ad Observationem XXXV. tertio loco invenies commemorata. Unde intelligas licet, tametsi turgentia intra cranium sanguifera vasa non essent ipsa, ut in certa meningum, aut cerebri dispositione conjicimus, causa epilepsiæ; non fore tamen inutile rem novisse, quæ causæ vires fovere saltem, & augere possit. Quod & de aliis quibusdam rebus dictum puta, quas in cerebro non epilepticorum dumtaxat conspectas esse a nobis, superiores cum his collatæ ostendunt Epistolæ. Quidquid enim in quocunque cadavere præter naturam deprehendimus, non reticemus, & an morbi prægressi causa aut per se, aut cum aliis conjunctum, potuerit esse, perquirimus, conjicientes quidem sæpius, raro statuentes. Neque enim præterit, fieri posse, vera ut causa nostros sensus omnino fugiat cum in aliis morbis pluribus, tum in his præsertim qui ad cerebrum attinent: itaque nihil usquam vitii a perspicacissimis Viris aliquando post epilepsiam, vel idiopathicam, fuisse repertum, ut Observationes docent quædam in Sepulchretum (2) relatæ; quanquam dubitare licet, an omnes habitæ fuerint post epilepsiam idiopathicam, & prudenter fecit Saltzmannus, cum in earum prima conjicit, foeminam quæ epileptica dicebatur, & vitiosi nihil in cerebro ostendit, *aut epilepsia non laborasse, aut epilepsiam fuisse per consensum*. Et sane Thomas quoque Bartholinus (3), *Epilepsia per inferiorum partium consensum raro*, inquit, *sui in cerebro relinquit vestigium*. Sed nos ad vitia cerebri ipsius peculiaria, & manifesta veniamus.

16. MULIER annos nata ad sexaginta, jam ferme a biennio epilepsiæ obnoxia, ante mensem denique, cum ab ea concidens, caput allisisset, in hoc Nosocomium excepta est. Non apparebant a primo externa signa læsi cranii; sed neque interna læsi cerebri. Illud postea intellectum est allisum fuisse ad medium ossis verticis sinistri; quanquam ibi, cum os retexissent, nihil apparuit mali. Ad cerebrum autem nihil omnino attinebat, nisi epilepsia, sed hæc consueta, cujus accessiones sæpe ad hunc modum recurrebant. Leviter primum tremebat, dein, qua rigida, immobilis, & taciturna jacebat, donec ad se rediret. Tunc semel quidem videri potuit delirasse; nisi quod credita est potius, quippe quæ ab accessione modo emerferat, ob relicta ab hac quandam quasi stupiditatem, minus apta respondisse. Novissime autem delirium evidens fuit, & cum acuta febre conjunctum, leve tamen, neque ullo præterea alio affecti cerebri indicio stipatum. Quin tres, an quatuor postremos dies, debilitato jam pulsu, mente

(1) n. 11.

(2) Sect. hac 12. Obs. 36, 38. §. præsertim 2.

Tome I.

(3) Cent. 2. Hist. Anat. 92.

iterum constitit, donec vivendi finem fecit circa medium Decembrem A. 1741. CADAVERIS urinarias, & genitales dumtaxat partes, præter caput, dissecimus. In illis nihil non secundum naturam esse visum est, si fundum excipias uteri cujus internam faciem totam invenimus ex colore cruento subnigram, sic tamen ut hic color parum alte in uteri substantiam descenderet. Id ad menstruum sanguinem non attinuisse, cum mulieris indicabat ætas, tum frustra tentata subjectis digitis uteri pressio confirmavit; nihil enim sanguinis prodiiit. Cranium diligenter inspectum a facie quidem interiore, non obtulit quidpiam adnotatione dignum; quamvis exterius ea ruberet ossis fedes quæ supra indicata est. Quin etiam cum posterior ossis utriusque sincipitis externa facies quasi depressa appareret; nihil in ea quæ intus respondebat, quod esset præter consuetudinem inventum est. Meninges ubique integræ, ut ne vasa quidem turgida haberent. Sed vix Dura detracta fuerat, cum animadversum est, in cerebri hemisphærio sinistro tertiam anteriorem partem multo humiliorem esse sua compari, multoque molliorem, neque in summo tantum, sed ubique penitus ne basi quidem excepta. Scilicet ob eam molliem ita subsederat: quæ mollietates cum in corticali substantia erat, tum multo magis in medullari. Hæc enim potissimum in quandem quasi *gelatinam* magna ex parte mutata erat, ex cinereo subfuscam, & tamen ferme pellucidam: quod vitium priorem quoque Lateralis ventriculi portionem comprehenderat, quæ intra propositam hemisphærii illius partem continebatur. Nusquam gravis odor, nusquam pus, aut sanguinolenti aliquid in ea *gelatina*; ut peculiaris generis esset in vitium. Sana omnia in reliquo cerebro, & cerebello, vix ut aquæ, fortasse a sectione rubescentis, tantum esset in singulis pariter Lateralibus ventriculis quantum cochleari uno capi posset. Aquæ etiam aliquid, dum cranium circumsecaretur, effluerat.

17. Permirum omnibus qui aderant, videbatur, cum tantæ partis cerebri vitio tanto tandiu mulierem ita vixisse, uti supra expositum est, sive id vitium ante capitis allisionem incepterat, sive post eam denique inchoatum erat. Quorum hoc indicare videtur vitii sedes in eodem latere, in quo caput allisum fuerat. Illud tamen; si quidem epilepsiæ causa erat; morbus qui tanto antea infestaverat, plane requirit: nec alia mihi defunt exempla ejusdemmodi ferme corruptionis cerebri nullo ictu prævio, quorum unum, si Epistolam relegas V. (1) in altera muliere facile agnoscas; quanquam medullaris illa quasi colliquata, & inodora cerebri substantia habebat aliquid cruenti admixtum, & apoplexiam fecerat cum resolutione in opposito corporis latere, non epilepsiam, tametsi multo minus spatii occuparet: quod discernere sedi illi quam tenebat, maxime attendendæ, ad Thalami nervi Optici latus, est fortasse tribuendum, quantum tamen finit exemplum alterum, quod ita se habet.

18. VIR brevi statura, gracili habitu, comitali, quo prehendi solitus erat, morbo gravius recurrente, intra paucissimos dies sublatus fuerat. CADAVERIS plerasque partes cum diligenter scrutarer Aprili mense A. 1722; in Ventre animadverti renem dexterum majorem sinistro. In Thorace exigua hic illic ossis inchoamenta in arcu Magnæ arteriæ. In Capite præter alterius Vertebralis arteriæ, ejusque in quam influit; arteriam Basilarem vocitat Cel. Winslowius (2); inæquales nonnullis in locis dilatationes, nihil quidem in vasis cæteris adnotandum fuit quæ neque inania erant, neque sanguine præter naturæ modum distenta. Nec aqua fuit usquam effusa. Verum ad extremum partem utriusque Thalami nervorum Opticorum color ex fulvo nigricans indicium fecit vitii subiectæ medullæ: & sane quantum hujus substantiæ alte eo descendente colore inficiebatur, tantum & æquo mollius fuit, & veluti semicorruptum aspicientibus apparuit.

(1) n. 6.

(2) Expof. Anat. tr. des Arter. n. 99, & seqq.

19. An huc attinet ea *macula*, de qua in Sepulchreto (1) affertur locus Henrici Petræi? In *seção Epilepsia defunctorum* nullum *obstructionis vestigium apparet*, sed modo *macula*, modo *humor ater*, & *spumofus*, modo *nihil prorsus*. *Macula* certe in utroque producto exemplo (2) mihi indiciofuit latentis proxime vitii, quod, altius secando, se prodidit. Cæterum ad hoc peculiare corruptionis cerebri genus referendum videtur quod in eximio Viro Alexandro Marchetti, post duos epilepticos insultus non multis interjectis diebus forti apoplexia sublato, animadversum est (3). *Substantia enim corticalis cerebri admodum tenera erat, ut etiam leni attactu in fluidam substantiam converteretur, quasi nunquam cohesisset*. Eodemque referenda est, nisi quod longe profundior fuit, ea corruptio quam Ernestus Gottl. Schmidtus (4), & Carolus Curtius (5), hic in juvene muliere post apoplexiam, ille in milite post gravissimos dolores, & mala alia capitis, hujus ictum consecuta, viderunt. Primus enim non modo totius hemisphærii dexteri transmutationem deprehendit ita ut ejus substantia *gelatinæ cuidam liquidiori, sive colliquamento potius similis esset, levissimoque contactu diffunderet*, sed & eandem transmutationem ad hemisphærium quoque sinistrum *variis locis itidem progressam*. Alter vero dexterum totum hemisphærium, & ejus meninges quoque offendit in mucosam substantiam mutatas, ut cultri mucronem attollentem sequens, in fili modum duceretur. Sed in apostema evidentius, aut non hujus generis transferat antè hemisphærii utriusque extremum in ignoto viro, quem mortuum in via publica inventum, secuit Cl. Kaavius (6). Erat enim in *mucum flavum fetidum versus cerebri cortex, ut vascula piæ matris libera in illo fluctuarent*. Fœtor autem in nulla alia est ex propositis observationibus memoratus, imo in aliqua diserte negatus, & defuit certe in quatuor nostris, quarum ultima in quadam anu, post apoplexiam mortua, habuimus & alias (7) ad te mittemus. Verum; ut ad fœminam redeamus, quæ caput alliserat (8); an quodejus in cerebro vitium invenimus, ita ortum sit, ut in tribus aliis per nos dissectis, itemque in Marchetto, & Curtii muliere, an illam potius allisionem, ut in milite Cl. Schmidtii, sit consecuta, judicium tuum facimus, & vel multo magis in uno, atque altero, de quibus jam scribemus.

20. VIRUM crasso ligno in caput incidente percussum, epilepticæ affectiones, quibus etiam antea obnoxius fuisse dicebatur, multo sæpius per eos quibus postea vixit, menses, & certe ultimis hebdomadis corripiebant. Præterea tremore assiduò quatiebatur tanto, ut per vincula cavere debuerint, ne e lectulo excideret. Amaurosis quoque supervenerat; nihil enim jam cernebat, quamvis nullum in oculis appareret vitium, præter dilatationem pupillarum. Cæterum, quod ad reliquas attinebat actiones, quæ dicuntur animales, neque ipse querebatur, neque aliis læsus videbatur, nisi quod minus promptus erat ad respondendum. Sic affectus, sensim denique mortuus est.

CAPUT nobis dissecandum cessit cum in Gymnasio Anatomicum doceremus mense Februario A 1728. Cranii fornix, si loca quædam exciperes, in quibus secundum naturam crassus, introrsum protuberabat, ubique erat usque adeo tenuis, ut credi vix posset. Quin certo in loco qui ad os attinebat sincipitis dexterum, foramen habuit ellipsis propemodum forma, paulo minus quam ut apicem admitteret digiti minimi, membrana oclusum, nullo prorsus aut ad ejus oras, aut usquam in cranio toto vel minimo cariei indicio. Ei tamen ita ut dixi, ocluso foramini,

(1) Sect. hac 12. Obs. 14.

(2) n. 17. & 18.

(3) Eph. N. C. Cent. 7. in Append.

(4) Obs. Chir. Tetr. Obs. 3.

(5) Discussioni di un raro morbo cutan.
&c. in una Nota.

(6) Nov. Comm. Acad. Sc. Petropol. T. 1.
Obs. Anat. 3.

(7) Epist. 57. n. 14. Vid. & Epist. 60.
n. 4.

(8) Supra, n. 16.

in subjecta Dura meninge foraminulum respondebat, ex quo serum colore fusco prodibat. Foraminulum communicabat cum cavea, magni ovi capace, plenaque sero ejusmodi fusco, in quo sanguis concretus, non multus, subsidebat. Erat ea cavea abnormi forma, & inæquali intus superficie, cui quæ partes cerebri circum proximæ erant, eæ pravo colore, qui semicorruptam substantiam indicaret, fusco obsoleto inficiebantur præsertim vero basis cerebri ea pars quæ regioni posteriori imposita est orbitæ dexteræ, & corporis Striati item dexteri pars anterior, quæ insuper subsidebat. Sed & nervi Optici ejusdem lateris Thalamus, quamvis a cavea remotior, strigosus videbatur. Nervus tamen uterque Opticus, intra cranium, extraque inspectus, uti etiam utriusque oculi particulæ, diligenter a me dissectæ, nihil usquam vitii quod quidem sub sensu caderet, ostenderunt, siue colorem, siue magnitudinem, firmitudinemque, siue structuram spectarem. Cæterum etsi hemisphærium sinistrum cerebri nihil habuit eorum quæ in dextero adnotata sunt; in Laterali tamen sinistro ventriculo multa erat aqua pellucida, Choroides autem plexus decolor, cum paucis, parvisque visiculis: tum cerebrum universon subflavo obsoleto colore, & vasis nigro sanguine valde turgentibus. Pituitaria denique glandula plurimum depressa, & parva; non tamen dura.

21. De amaurosi in utroque oculo oborta, quamvis esset cerebrum ab altera dumtaxat parte vitiatum, non est hic scribendi locus (1), ut neque de tremore illo assiduo, seu mavis motibus convulsivis. De abscessu autem epilepsiam in eodem viro saltem multo sæpius ciente, conseras velim indicatam supra (2) Alexandri Marchetti dissectionem; in ejus enim cerebro præter id quod ibi dictum est; abscessus quoque non ita dissimilis fuit. Habes præterea in Sepulchreto (3) observationes Fernellii, & Smetii: quarum illas, etsi etiam alio loco repetitas videbis, malo tamen in primo legas, ubi se, ait, comitialis, qui in cerebro fit morbi causam interdum deprehendisse cerebri abscessum esse: interdum corruptam meningis portionem calvæ adhaerentem. In proposita enim a me historia utramque habes causam & cerebri abscessum, & meningis, parvam quantumvis, utriusque tamen, corruptionem a perforante pessimo humore inductam. At enim Willisius, inquires, hanc causam alteram non accipit, quippe qui, ut in Sepulchreto quoque (4) legeris, neque ex abscessu in Crassa meninge excitato, neque ex pure inde foetidissimo alteram quoque meningem exedente, neque ex magna illius, per terebellum imperiti Chirurghi, dilaceratione quidquam viderit epileptici accidisse. Ego vero, præter hæc, Ridleyanum illud (5) minime ignoro experimentum, in cane habitum qui ex perforatione Duræ meningis, convulsionis cujusvis expertus fuit. Nihil horum negare aulam. Discriminis potius causam quæram inter hæc, & contrarias aliorum observationes, contrariaque experimenta. Atque ut de multis ad pauca sermonem contraham; legisti certe in Historia Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (6) deprehensam in adolescente causam diuturnæ, & progressu temporis, vi & accessum numero crescentis epilepsiæ, minima videlicet officula, quæ basim in Crassa habebant, acutissimos autem apices sic contra Tenuem meningem conversos, ut hanc non compungere, eoque magis, quo magis crescebant, non possent. Vidisti quoque; ut nunc alia Italorum experimenta præteream; vidisti, inquam, in Bononiensis Scient. Academiæ Commentariis (7), cum Vir Cl. Petrus Paulus Molinellus resectam in parte vivo cani Duram Matrem iterum & sæpius pungeret, observasse, canem convulsionibus torqueri variis, præsertim cum ea pars Dura Matris pungeretur, quæ maxime ad os adhaerebat. An igitur causam ejus, quod apparet,

(1) Vid. Epist. 13. n. 6.

(2) n. 19.

(3) Sect. hac 12. Obs. 2. & 21. n. 1. & 2.

(4) Ibid. in Schol. ad Obs. 1.

(5) Act. Erudit. Lipf. M. Maj.

(6) A. 1711. Obs. Anat. 6.

(7) Tom. I. ubi Anatomica.

discriminis ab hac ultima experimenti parte repetemus, conjicientes id quod ratio quoque ipsa confirmat, nisi æque tensæ meninges sint, æquales ab earum irritatione effectus non esse expectandos. Quod vero magis sint tensæ, non solum adhæsiō ad eos, sed & alia, ut vasorum distentio in utraque, & iusto major durities cerebri in Tenui, quæ proxime ipsum convellit, possunt efficere. Quæ duo fac memineris fuisse a nobis in quibusdam, de quibus supra (1) dictum est, cadaveribus, & in hoc præsertim, quo de loquimur, si non conjunctim, at certe seorsum adnotata. Sic enim facilius conjecturas accipies quas in ægris illis proposuimus de membranarum cerebri irritatione. Ad eundemque modum intelligere etiam poteris quod alibi in laudatæ Regiæ Academiæ Historia (2) relatum est de parvorum ossiculorum aculeis ex altero latere Sinus Falcis Superioris extantibus, epilepticas accessiones cientibus, nullo levamine, nisi ex magnis sanguinis detractionibus. Contra in illo Ridleyi cane Duræ meningis perforationem *hamorrhagia* præcesserat, quæ, si levior fuisset, non esset ab experimenti Auctore memorata. Unde laxitas tanto facilius esse potuit quod ea pars meningis quæ perforata est, ossi amplius non adhærebat. Nihil autem prohibet in una, aut altera a Willisio, inter plurimas fortasse de industria, selecta, exesione, & perforationis meningum Observatione, laxitatis causas, si non ejusdemmodi, at aliquas suspicari: quæ laxitas si in Juvene, itemque in Duce illo fuisset, de quorum altero habes in hac Sepulchreti Sectione Observatione IV. de altero autem Observatione XXVII. & fusius in Sectione Prima, Observatione LXIX. perperam a typographo inscripta XLIX. non illi credo pustulis *erosa* Dura meninx epilepsiam attulisset, neque huic *sat magnum os ad instar lapidis stellati acutum, suo acumine membrana Duræ inflammationi atque corruptioni æque facile dedisset occasionem, cum Herculeo morbo conjunctæ.*

22. Illud autem acutum os *in medio cerebro* deprehensum, cum meningem Crassam acumine læserit suo, facit, ut inter utrumque hemisphærium ipsum positum fuisse, conjiciam, sic ut ad Falcem, proximasque meningum partes, non ad cerebri substantiam, attineret, præsertim cum Observationis Auctor, ut omnem amoveret suspicionem ossis a proximo forte diffracto olim cranio illuc delapsi, nequaquam dixerit id quod inculcare non omisisset, nunquam præfuisse vulneratæ illius substantiæ gravia constantiaque symptomata; sed tantum addiderit, *nullum animadversum esse signum quondam disrupti cranii, aut cicatricis relicte.* Quæ verba me admonent, ut occurrā dubitationi tuæ. Quærere enim potes, num in eo de quo agimus, viro animadversum calvariæ foramen ablato inde a Chirurgo post ictum, an exeso olim ossi credam esse tribuendum? Neutram ego causam hic posse agnoscere mihi videor, quando nullam, post ictum adhibitæ, chirurgiæ factam fuisse mentionem, scio, nullumque cicatricis aut supra, aut infra foramen vestigium conspexi, neque ullum cariei, quæ cranium affecisset, indicium; ut non secus ac Lancisius (3) de non dissimili eodem in osse viri apoplectici reperto foramine, interdum potius cogitaverim, in tenuissimo alioquin cranio imperfectam illam, neque osse expletam particulam a primordiis relictam esse. Veruntamen cum vicissim recorder, descripti in cerebro abscessus caveam ei foramini subiectam, ibique utramque meningem foraminulo, cum cavea communicante, pertusam fuisse, non parum sane hæreret me, fateor. Itaque Observationem huc potius adjungam Nicolai Mediaviæ, quam conferre cum hac possis; simul enim cum certis cranii exesionibus abscessus cerebri, & comitialis morbus conjuncti fuerant.

23. MULIERI in superiore frontis parte tumores duo venerei extabant ex iis

(1) n. 9. 12. 14.

(2) A. 1734. Obs. Anat. 2.

(3) De Subit. Mortib. Obs. 1. mortuor.

qui *gummata* vocitantur. Ob eos dato hydrargyro saliva evocata est. Itaque sinister excidit; dexter mansit. Unde ille exciderat, prominentia apparuit pulsans. Constatbat, mulierem antequam hydrargyro uteretur, epilepsiæ obnoxiam fuisse: & sane in media quoque curatione semel, hac autem absoluta, iterum agitata est convulsionibus, spumis ore profluentibus. Denique, nulla parte corporis resoluta, sopore quasi quodam, ut raro loqueretur, jam dies aliquot affecta, interiit circa medium Octobrem A. 1739. CRANIO, & cerebro diligenter perlustratis, inventum est, illam quam memoravi, prominentiam membrana quadam obtegi non tenuiore quam crassior charta, ab nostratibus dicta *cartone*; sed flaccida, ut inter digitos contrita, facile disrumperetur. Ea membrana utriusque ibi meningis tenebat locum; suberat enim corticalis cerebri substantia, inde usque ad medullarem æquo durior, non minus videlicet, quam hepatica est. Sed hemisphærium reliquum sinistrum, si posteriorem partem excipias, contra erat multo mollius quam par sit. In eodemque cavea erat, parvæ nucis juglandis magnitudine, lividis mollioribusque ex medullari substantia parietibus comprehensa, ex qua in summo aperta humor primum nigricans, tum seri habitu, & colore, quo filamenta quasi quædam innatabant, effluxit sine ulla graveolentia. Imminebat hæc cavea anteriori parti Lateralis ventriculi, quocum minime communicabat, ut neque cum illa quæ descripta est, prominentia; quin ab hac distabat digitos transversos circiter duos. Ceterum ei prominentiæ respondebat in cranio foramen ellipsis forma, oris undique æqualibus non secus ac si lima essent lævigatæ. Hæc a sinistris. A dextris autem nihil in cerebro adnotatione dignum fuit. Quod ad cranium attinet; tumor ille qui non exciderat, dexter necdum ad anteriorem cranii faciem exedendo pervenerat. Alio tamen loco, quo loco os prorsus deerat, crassa quædam membrana suberat; an quod tumor inde alter, dato hydrargyro, alias excidisset?

24. Dissectionem hanc si cum iis paucis compares, quæ ad veneream cranii caviem, & gummata spectant in ea circa quam versamur, Sepulchreti Sectione de Epilepsia (1); pluris fortasse facies, quia gummata quid in cranio, & proximo cerebro consecutum sit, docet. Cæterum apostema ad gummata pertinuisse, non protinus, ut opinor, existimabis (2), sicuti ex adverso attinuisse censebis duritiem illam, quæ in subiecta ipsi gummati corticali cerebri portione relicta est. Et illud tamen, & hanc in epilepticis aliquando inveniri, certum est. Quod de apostemate cum vel ex pluribus Sectionis ejusdem Observationibus (3) pateat; nonnullas de ipsa duritie indicabo. Omissis igitur quæ ad cerebri universi firmitudinem attinent æquo majorem, qualis una est in Sectione eadem (4), altera in historia Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis (5), tertia a me supra (6) descripta est; certæ partis duritiem animadvertisse memineris Antonium Pacchionum (7), qui in epileptico Cardinali cerebri corticem quasi insigni hydatidi respondebat, *ad eam resistentem consistentiam devenisse*, invenit, *quæ plane scirrhusa videretur*. Cel. autem Virum Joannem Fantonum (8) in pueri capite quem epilepsia sustulerat, *præduram portionem Callosi corporis cerebri*, & nihil præterea morbosum reperiisse. Huc adde Cl. Viros Abr. Kaavium (9), & Balthasarem Walthierium. Ille enim in classario milite, epilepticis insultibus diu obnoxio, & in horum postremo, qui longe violentissimus fuit, repente mortuo, cum alia, tum cerebri corticem non

(1) Obs. 3. & in Additam. Obs. 3.

(2) Vid. tamen Epist. §8. n. 9.

(3) Obs. 2. 20. 21. §. 2. & in Addit. Obs. 5.

(4) In Addit. Obs. 8.

(5) A. 1705. Obs. Anat. I.

(6) n. 9.

(7) Epist. ad Scrok.

(8) In Pacchion. Animadv. 22.

(9) In Comment. cit. supra ad n. 19. Obs. Anat. 2.

modo ubique *multum induratum*, sed multis in locis *scirrhosum*, in aliis quasi *cartilagineum* præsertim quo propior erat vertici, deprehendit. Walthierius autem ad me cum aliis de quibus antea (1) commemoravi, Observationibus hanc quoque misit, cujus summam continuo adscribam.

25. VIR annorum triginta quinque, habitus gracilis, dolore capitis frontem versus cum sensu ponderis correptus, bene multis quæ intra biennium celeberrimi imperaverant Medici, frustra peractis, incidit in cursum sanguinis ex naribus, qui postquam magna copia erupit, per se dein fluere desiit. Post id, orbatus olfaciendi facultate, deinde epilepticus prehensus insultibus, his sæpius ad annos duos conflictatus, novissime obierat.

CALVARIA reclusa, nihil ab natura alienum inventum est, nisi ad cerebri anteriora, ubi in sinistro quidem latere aliqua sanguinis copia effusa, a dextris autem versus eum processum quem Cristam Galli Anatomici vocant, cerebrum ipsum durum atque callosum, arctissimeque connexum cum Dura meninge deprehensum fuit.

26. Veri simile est, spiritus animales in tumultuarios motus reflecti quotiescunque aliqua de causa velocius acti, ad certa quædam loca pervenerint cerebri ob callosam duritiem, aut ob interpositum apostema prorsus impervia: quanquam & apostema videtur posse aliquid ex se in viciniam emittendo, turbas ciere. Ut ut est, si a cerebri duritie, si ab apostemate, si ab sui generis abscessu, si a vasorum distentione, si ab aqua aut multa, aut pauca, aut flava, aut limpida, si ab aliis præterea causis epilepsiam fieri, aut; si harum aliquas pro effectibus habere mavis; at foveri saltem, servari, augeri posse, non negas; vides profecto, quam difficilis sit aliquando ipsius curatio, atque adeo ut vires Artis excedat.

Vides simul, cum has non excedit, quam varia curatio esse debeat, tunc quoque cum epilepsiæ causa intra cranium est, non modo cum extra ipsum, cujus etiam epilepsiæ, variæque ejus curationis aliquot supra exempla protulimus. Quamobrem nonnunquam immerito, sæpe merito accusantur Medici, iique præsertim qui una omnes epilepsias ratione ac modo aggrediuntur. Verum hæc per alios quoque morbos late patens necessitas variæ, ac multiplicis curationis summam facit in recte medendo difficultatem: quam ut Anatomici, varias unius morbi causas retegendo, magis semper magisque demonstrant; sic utinam Medici varia variarum causarum signa adnotando, possent pariter magis, magisque extenuare. Quod quidem desperandum usquequaque non est, modo utrique, illi quidem accurate secando, hi vero diligenter observando, unanimes, ut par est, in re tanti momenti suas quique partes agant. Quarum utraque, aut certe alterutras suscipe, quæso vel potius tuere, ut facis, si me deserere non vides meas. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA X.

Agitur de Convulsione, & Motibus Convulsivis.

Affectiones hæ quæ Sectione XIII. in Sepulchreto proponuntur, sæpe adeo se aliis adjungunt, ut in plerisque Observationibus diserte admoneat Bonetus, ipsas ad Sectiones alias sui Operis attinere. Nostræ autem consuetudinis cum minime sit non modo in una; id quod subinde illi, atque adeo in Sectione hac quoque (1) excidit; sed ne in variis quidem suscepti Operis partibus easdem Observationes repetere; noli hic plurimas non infrequentis alioquin mali a nobis expectare: sed si plures cupis; in iis quæres Epistolis, quas alias, ad Vulnera præsertim spectantes, mittemus, aut in plerisque etiam earum quas antea misimus, & præter cæteras, in postrema. Neque enim sine convulsivis agitationibus vera esse potest epilepsia: quamvis illæ possint, ut sæpius videmus, sine hac. Cujus discriminis causam, cum illæ a cerebro sunt, certam quidem, & exploratam ab eo requires qui scire se, credat, qua in cerebri parte qui motus fiant, sentimus, aut cum ullo modo cogitamus. Ego qui nihil nisi conjecturas dare possim, historias malo, quam conjecturas proferre, quæ si rem debeant quoquo modo definire; hic quidem prorsus commentitiæ sunt, oportet: si veri similitudinem sequi; nimis generatim, univærseque excogitatæ. His tamen potius quam illis utor, quandocunque uti necesse est, quippe quæ longe minus esse videntur erroribus obnoxia, multoque paucioribus tum verbis egent, tum postulatis, imo his adeo facilibus, atque perspicuis, ut ponantur sæpius, quam exprimantur: velut si dicam, irritationem quæ convulsiones facit, si ejusmodi sit, ut aut vi, aut modo, aut loco, aut ratione alia aliqua intercipere, aut omnino pervertere simul possit ad tempus aliquod eos motus, qui ad sentiendum, cogitandumve in cerebro fiunt, tunc non convulsiones modo, sed epilepsiam ipsam esse facturam. Sed ad historias Valsalvæ primum, tum deinde & nostras veniamus.

2. **JUVENI** viginti sex circiter annorum primum fauces nonnihil intumuerant; appetitus autem dejectus erat. His post aliquod dies accessit convulsio brachii sinistri, ut totum immobile esset, atque inflexibile, deinde autem universo corpori idem accidit repente quod brachio acciderat; ut nullo modo jam æger posset in ullam partem se movere; sed recto, ut jacebat, corpore immobilis, rigidusque perstaret, nisi quod postea manus dumtaxat, & pedes movere nonnihil potuit. Illatus autem fuerat in Bononiense S. Mariæ de Vita Nosocomium, ubi & febris, & convulsio qua tenebatur, agnita est, quam videlicet *τέτανον* appellant Græci. A primo quo hac toto corpore prehensus est, die ad mortem usque multum sudavit. Mors autem, die quinto ineunte, novam contractionem quæ corpus in latus curvavit, secuta est. **IN CADAVERIS** cute multæ rubræ maculæ; in Cerebro autem nihil adnotatione dignum occurrit præter perpaucum serum, idque falsum, in sinistro ventriculo. Thorace aperto, in sinistro ejus cavo aquæ uncia aliquot repertæ sunt: pulmo autem uterque multum rubens; ad dorsum præsertim: pericardium fero omnino plenum. Sanguis parum ab naturali fluore recesserat.

3. Affectiioni huic non adeo frequenti illud insuper accessit quod Mercuriali

(1) Confer. Obs. 7. cum 22. §. 1. Obs. 13. cum 33. Obs. 19. §. 2. cum §. 4.

meo (1) visum fuisset longe rarissimum, ut corpus in alterutrum latus per convulsionem flecteretur. Nunquam, inquit, *videbitis convulsos in alias partes contrahi, & in alias figuras, quam in tres enumeratas*, videlicet ut aut recti sint, aut antrorsum curvati, aut retrorsum flexi; nunquam autem dextrorsum, aut sinistrorsum. Quod autem hunc tetanum per aliquot dies faucium præcessit incommodum, num sub eo latuit ipsius tetani initium? sic enim hunc *aliquoties* animadvertit Wepferus, ut in Sectione hac (2) Sepulchreti leges, *in principio gula* incipientem cum *quadam deglutiendi difficultate*, quam *tertio die* manifestus excipiebat tetanus. Porro multus sudor qui perpetuo profluxit in eo Juvene, num id levaminis attulit, ut manus, pedesque nonnihil moveri cæperint? Sane Bon-tius; quod in eadem Sexione (3) videas; experientia edoctus apud Indos, quos inter, hujus generis malum æque familiare est, ac alibi rarum, inter cætera commendat quæ sudorem moveant. Sed hic fortasse utilior est cum affectio frigori successit, cui temere calefactum corpus expositum fuerit, ut in milite quem memorat (4) *per integram noctem ebrium in solo decubuisse*, in tribusque aliis; quos Patavii scio, cum mero calentes frigidaë se auræ commisissent, pariter rigidos esse factos, pariterque *intra quatuor dies*, ægre uno evadente, periisse, quemadmodum per supervenientem malignam febrem is puer evasit, quem ibidem (5) videbis *ex suppresso sudore in paroxysmo febrili* in tetanum plerarumque partium incidisse. Scilicet Hippocratis prædictionem (6) hi duo non secus acilli, & ferme etiam Juvenis quo de loquimur, quanquam alii aliter, comprobarunt, quam Cornelius Celsus (7) ad hunc modum reddidit: *Ea mala sæpe intra quartum diem tollunt: si hunc evaserunt, sine periculo sunt*. Alibi tamen hujus morbi finem longius Hippocratem distulisse, animadvertit Doctissimus Swietenius (8), qui dilationem hanc nonnunquam accidere, accurate scripta, & in nonnullis cum hac Valsalvæ conferenda, tetani Observatione confirmavit.

4. Rubras autem maculas, quæ multæ cadaveris cutem fœdabant, an secundum Boerhavii (9) placita ex eo deduces quod *musculi nimis rigidi sanguinem excluderant*, isque propterea sub cutem qua minus resistit cellulosa tunica, se se effundebat? nam pulmonum rubor, isque ad dorsum magis, præsertim cum sanguis etiam post mortem suum conservat fluorem, minus habet admirationis. Ob ejus autem, a musculis exclusi, moram hic illic majorem, minoremve, faciliorem aqueæ partis secretionem factam intelliges, unde plurimus ille sudor, & in cava hæc, aut illa feri effusio: nisi hoc mavis ibi collectum credere viis per quas recedere debuisset, convulsione contractis. Quod si haud alias fuisse causas, suspicaris, ob quas serum sit in cerebro quoque animadversum, ideoque pro tetani effectû, non pro causa, habendum videri, præsertim cum per paucum fuerit, & in altero dumtaxat ventriculo deprehensum; fac simul in mentem veniat, hoc tamen fuisse falsum; quæ res de pericardii, & thoracis ferro minime a Valsalva adnotata est; & majorem, aut certe extremam hujus convulsione vim in altero potissimum corporis latere apparuisse.

5. VIRGO eadem ferme ætate ac Juvenis de quo dictum est, febre acuta laborans, convulsione circa diem septimum corripitur, ut interrogata rideatardonio risu: motus autem convulsivi sunt adeo vehementes, ut vinculis in lecto debeat retineri. Hos motus comitatur delirium. Omnia hæc tamen una ante mortem hora quieverunt: quæ, aucto semper laborioso respirandi conatu, die nona contigit. E CADAVERIS aure dextera paulum feri emanasse, animadver-

(1) Prælect. Patav. I. 1. c. 25.

(2) In Addit. Obs. 2. & in Schol.

(3) Obs. 15. in Schol.

(4) Obs. ead.

(5) Obs. 32. in Schol.

(6) Sect. 5. Aph. 6.

(7) De Medic. I. 4. c. 3.

(8) Comm. in Boerh. Aph. §. 712.

(9) Prælect. Acad. in Med. Inst. §. 732.

sum est. Cerebrum autem omnino sanum fuit: neque aliud adnotatum est, nisi dum Crassa meninx quibusdam locis, a calvaria avellendo, lacerabatur, nonnullas feri erupisse guttas, & e quibusdam minimis, quæ forte disrumpebantur, vasis sanguinem, multo dilutum sero, effluxisse. In Thoracis cavo dextero, cujus pulmo sterno, & costis a latere adhærebat, octo, aut novem feri uncix stagnabant: quin eidem pulmoni qua claviculam spectabat, exterius quædam materia accreverat, mediæ inter pinguedinem, & *gelatinosam* concretionem naturæ, qualis interdum in hydropicorum aqua natat, ut suspicio esset, aliqua fortasse, ante hunc morbum, thoracis affectione Virginem laborasse. Polyposæ concretiones, quasi muci instar, singulæ singulis cordis ventriculis inerant; major tamen dextero, quam sinistro.

6. Etsi non diffiteor, tam vehementium convulsionum causam prorsus latere potuisse; nec illud tamen negaverim, potuisse nonnullas illas feri guttas ea natura esse, ut Duram meningem vehementer irritarent. Neque enim ex mole, sed ex vi irritamenta æstimanda esse, Litteris superioribus (1) ostensum est. Nec sane commentitium est, serum in hujus generis ægrotantium cerebro deprehensum, ejusmodi esse, ut queat irritare; quando falsum inventum esse, cum exploratum gustando est, & præcedens docet historia, & illæ confirmant quas habes in Sepulchreto *seri falsi*, indicia proferentes, imo repertum *serum acre* & *salsugineum*, *serum falsum*, *humorem serosum*, qui *acriter linguam mordebat*. Huc adde quam Joannes Saltzmannus edidit, Juvenis, qui *convulsionibus gravissimis* confectus, *notabilem serosi humoris copiam sub dura matre, solito tenuiore*, habuit ea *acredine*, ut illam meningem, subjectamque ipsi interiori additamenti ossis occipitis laminam exedere, imo inferiorem quoque perforare potuerit, sicque exitum sibi e cranii cavea parare. Acris igitur, irritantissime naturæ eam quoque *lympham* fuisse, cujus *insignem in ventriculis cerebri quantitatem* Michael Bern. Valentinus (2) deprehendit in puello *horrendis convulsionibus tandem denato*, ejusdemque generis illud pariter serum fuisse quod a me tibi in proposita, & subsequens Observationibus memoratur, satis, ut opinor, verisimile est.

7. PUELLA quinquemestris febre, & alvi fluxu corripitur. Postridie febris dumtaxat permanet. Tercio die magna ingruit superiorum artuum *clonica* convulsio: quæ ad thoracis quoque posteriores musculos extendebatur, sed leviter; levissime autem ad Glutæos. Ad quinti diei finem remissa convulsio est; per intervalla tantum, nullo autem modo, cum puella dormiebat, se prodens, succedente interim per universum corpus morbo regio. MORTUÆ cutis ubique, sed præsertim in dorso, maculis erat distincta ex subatro rubentibus.

In Ventre nihil adnotatione dignum præter Rectum intestinum, atra nigredine infectum. In Thorace, pericardium plenum erat aqua, eaque flava: cordis autem ventriculus dexter concretionem habebat polyposam, in Pulmonarem arteriam pertinentem, concreti muci instar. Sanguis reliquus erat omnino fluidus: tamen aeri expositus, post aliquod tempus concreverat. Intra Cranium denique omnia conspecta sunt secundum naturam se habentia, nisi quod inter Crassam, Tenuemque meningem serosus inventus est humor, qui circa sanguifera vasa *gelatinæ* in modum concreverat.

8. An convulsio, dormiente puella, ideo quiescebat, quod hæc dormiret? An potius ideo hæc dormiebat quod illa quiesceret, dormientem alioquin excitatura? Hoc certe & veri similis est, & in memoriam redigit quem mecum annis superioribus sermonem habuit Medicus Doctissimus, idemque Humanissimus Franciscus Seraus, cum de *vesicantis*, ut hic vocitant, me-

(1) n. 11.

(2) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 1.

dicamentū vel in convulsionibus interdum utilitate loqueremur. Narrabat is, quinquennem puerum fuisse Neapoli, qui ante unum aut alterum annum in epilepticas convulsiones inciderat, toties recurrentes, quoties puer dormire incipiebat, unde hebes factus, & cruribus resolutis, ut his insistere amplius non posset, cum frustra innumeris usus esset remediis, illo uno est persuasus, imposito, ut ipse imperaverat, circa posterius extremum Sagittalis futuræ. Cito enim insultus, antea innumerabiles, pauciores fieri cœpisse, intra quindecim autem dies prorsus desisse, redeunte simul insistendi cruribus, ambulandique facultate. Confirmabatque Vir Cl. non eo dumtaxat in casu, sed & alias in aliis *vesicantia sibi* adversus convulsiones respondiisse: ut merito fecerit Hippocrates (1) cum docuit, *convulsionem fieri vel ex repletione, vel ex inanitione*: quas duas causas Galenus quoque præcipuas posuit, etsi illam nonnunquam addidit (2), quæ plerisque postea ita placuit, ut priores duas abjecerint, nimirum quæ *ex mordente & tenui humore* petitur, *qui nervosa corpora rodant*, videlicet irritatio, nostris tamen etiam temporibus ab doctis quibusdam Viris ad *repletionem* relata. Utunque id est, certe cum a repletionem, ut in eo puero, convulsiones fiunt, non nisi ablata illa materia tolli, quæ aut gravando, aut distrahendo, eas facit. Hæc ferme ille. Quod vero ad reliqua attinet quæ in historia proposuimus; morbus regius an ob eam causam se prodidit; quia convulsio bilarios etiam ductus constrinxerat, per quos bilis, salubrem fortasse fluxum factura, prodire jam cœperat? An bilis in sanguine retenta, inter causas fuit quæ hunc fluidum ferverant? nam & alias fuisse causas, indicio est ipsius, aeri expositi, secuta concretio, sive quod aqueæ particulæ, sive quod aliæ, intestinum motum cientes, in auras abierint. An convulsioni atra quoque illa nigredo Recti intestini debebatur, sive canales venarum adstricti, sanguinem dumtaxat morando, sive ad gangrænam usque retinendo, eam nigredinem effecerint? Nam de rubris in cute maculis, & de aquæ copia in pericardio satis indicatum est antea (3). Postremo quod non serum, sed *gelatinæ* instar ad meninges inventum est; noli sic accipere quasi ibi serum defuisset, eorum memor quæ alibi (4) scripsimus de cellulosis tenuissimis pellucidisque lamellis ita serum intercipientibus, ut ob earum interjectum, *gelatinæ* speciem mentiatur.

9. PUELLUS, matre genitus valetudinaria, & quæ, præsertim cum ipsum utero gereret, variis, & complicatis obnoxia morbis, crebrius, ut hos sedaret, muliebri consilio, generosi vini potionibus usa fuerat; achoribus primum, dein scabie affectus, cum pustulæ non maderent amplius, febribus correptus est. His, cum iterum pustulæ ichore scaterent, abeuntibus, gravius fævere scabies cœpit, insanisque macescere. Denique multis interjectis diebus, siccatis rursus pustulis, alvi fluxu, & convulsivis motibus crebro intra octiduum vexatus, circa mensis octavi finem, cum Incisores dentes superiores jam essent erupturi, vivere desiit. VENTRIS sana omnia erant viscera, ipsiusque hepatis magnitudo cæteris proportionem respondebat. In Thorace, pulmo dexter undique pleuræ tenaciter adhærebat: & dexter tamen & sinister nullis distincti erant maculis, & omnino illæsi. Cor nullam polyposam concretionem habebat. Inter Cerebri meninges mediocris feri stagnabat copia. Cerebri autem ipsius posterior pars, non rotundata, ad cubicam potius formam videbatur accedere.

10. Apparet ex hac historia, quanti referat primum, matres, cum uterum ferunt, valere, nec meraciore vino abuti, deinde infantium achores, & scabiem intempestive non siccari. Nam dentitio quidem, ut alias scripsi (5), tum nervo-

(1) S. 6. Aph. 39.

(2) Meth. Med. l. 12. in fin.

(3) n. 4.

(4) Epist. 6. n. 12. 13. & Epist. 7. n. 11.

(5) Epist. 9. n. 4. & Epist. in Samonic. l.

rum distentiones, tum simul opem laturos, si intra modum sint, alvi fluxus inducit: sed hi minus, illæ plus valent, siquando sanguis irritantium particulæ, quæ alia via ejici consueverant, tunc redundet copia, velut hic. Figuram autem externam cerebri, quæ cranii formam sequi solet, posse, cum naturalis non est, indicare aliquid in structura quoque interna quod ab naturæ instituto pariter abhorreat, & pronius illud ad morbos faciat, non videtur omnino negandum.

Hactenus Valsalvæ Observationes proposui; nunc ad meas transeo, initio a duabus capto, quas olim cum ipso habui chartæque; id quod ipse facile non potuit, quippe occupationibus tunc maxime distentus; commisi.

II. BARTHOLOMÆUS MANZOLIUS Marchio, & Senator Bononiensis gravissimus, is quem Valsalva (1), & ego (2) ob colores quosdam, mirasque alias species, ejus oculis obversantes, memoravimus, cæteris quæ tum presse, & leviter attigimus, incommodis ad hunc modum est conflictatus. Jam olim, cum ætas vigeret, ea expectoraverat, iisque simul affectibus correptus fuerat, ut Medici duo nobilissimi Fabrius, & Malpighius phthisicum crederent. Evasis tamen. Calculis deinde obnoxius erat. Ita senior factus vertiginosis, aliisque id genus capitis affectionibus sexto ante mortem anno tentatus est. Intra novissimum autem, quem vixit, annum leviter quidem, sed frequenter tum convulsivis, tum paralyticis insultibus prehendebatur, torpore præsertim lateris totius modo dexteri, modo sinistri, plerumque autem sinistri: quem torporem, cum majoris aliquando mali incuteret metum, sanguis ex brachio opposito missus, illico levavit. Difficultate quoque spirandi interdum vexabatur. Postea intumescere cœperunt crura, & denique exulcerari, & aquam emittere. Verum uno ferme ante obitum mense detumuerant: quo tempore urina quoque immutata est. Assidue jam erat spiritus difficultas, in eaque difficultate molestus quidam sensus, cujus sedem ad tres supra umbilicum digitos, sed interius, æger designabat, unde quoque, aiebat, affectionem incipere, & sursum quasi elferri quotiescunque gravioris respirationis accessio jam jam immineret. Nulla tamen sitis, nullus in thorace ponderis, aut rei alterius sensus, unde æger crederet, aquam sibi in illius cavo collectam esse; ut Medicis, id suspicantibus, se assentiri posse, negaret; sed convulsivos mallet incusare ventriculi affectus, quibus etiam interdum obnoxius fuerat. Interea abdomen intumescerebat: & convulsiones cum balbutie exercebant, ultimis præsertim diebus. Quin biduum extremum balbutientem, & aliena fere loquentem, & caput subinde, quasi amplius sustinere non posset, demittentem, acriores, quæ cum distorsione oris demum ingruerant, convulsiones Virum Nobilissimum sustulerunt. VENTER etsi in mortuo quoque tumebat, subjectique coli in volucra aquosus tumor distendebat, neque inter inguinum integumenta aqua deerat; nihil tamen ille aut certe perparum effusi habuit humoris. Scilicet aere tumida intestina extuberans abdomen effecerant. Hepar & colore, & firmitudine erat extra naturæ modum; sed leviter. Renis autem utriusque pelvis calculos granulos, & subflavos continebat. Nec plura in ventre adnotavimus. Thorax vero maxima aquæ vi utrinque plenus fuit, & in hac pulmones ex purpureo nigrescentes, nusquam tamen duri, aut cicatricosi, & vix parte aliqua, eaque modica, pleuræ annexi. In pericardio serum multum, in eoque cor laxius, ac latius, & ad hujus ventriculum dexterum concretio exigua polyposa. Calvaria denique reclusa, multa inter meninges aqua, non pauca in cerebri anfractibus, ubi paulo glutinosior videbatur, nonnulla etiam copia ad basim, nonnulla in ventriculis. Choroides plexus palliduli, in iisque vesiculæ aliquot tumentes. Cerebrum ipsum laxius.

12. Iis quæ in hoc cadavere adnotata sunt, conspectis, & cum morbi histo-

(1) Dissert. Anat. 2. n. 9.

(2) Epist. Anat. 18. n. 5.

ria collatis, adeo Valsalva non dubitabat, multo antea in capite, quam in thorace, effusam aquam fuisse, ut crederet, tunc demum in hoc effundi cœpisse, cum illud jam plus admittere non posset, videlicet haud multo secus quam capitis vulneribus puris copia redundantibus, hujus pars alio, & interdum ad thoracem ipsum transfertur. Mihi illud saltem minime negandum videtur, tunc potissimum in thorace aquam congestam esse, cum detumescuntibus cruribus, & urina imminuta, assidua facta est spirandi difficultas: quanquam ad hanc subinde graviorem efficiendam convulsiones quoque videri possunt convenisse; indicante illo sensu incipientis ad tres supra umbilicum digitos, sed interius, affectionis, indeque ad thoracem ascendentis, fortasse magno mesenterii nervorum plexui earum quidem convulsionum causam insedisse. Verum ea res aliter a Valsalva explicabatur, nimirum prægravato, atque irritato ab aqua septo Transverso, hujus appendices affici debuisse; sibi enim alias quoque in Sacerdote similem eodem in loco molestiæ sensum esse adnotatum, nec tamen quidquam post mortem usquam inventum quod præter naturam esset, nisi aquam in thorace. Ut ut est, certe utraque explicatio, partes respicit, anteriori lumbarium vertebrarum faciei aut proximas, aut insidentes. Quam sedem ne forte credas nimis posteriorem esse, ut ab ægro Spina potius debuerit, quam abdomen designari; fac memineris, quantum illa vertebrarum facies ab extremis distet suorum processuum posteriorum, quantumque in anteriora recurvetur atque extuberet intra ventris cavum; ut non ægris modo, sed & Medicis, minus Anatomes gnaris, viderim, nec semel, imposuisse, duritiem, in macilentis præsertim, insignem mihi in mesenterio, si Superis placet, inculcantibus, quam manu admota, nihil esse, nisi eam, de qua loquimur, Spinæ faciem deprehendi: qua de re cum celebrem olim Medicum, seorsum abductum (sic enim soleo) admonuissem, memini, ipsum, Anatomes contemptoribus valere jussis, magnas mihi gratias egisse.

13. Viro annos supra quadraginta nato, qui cannabem carminabat, pallido, sed tamen, ut videbatur, bene valenti, arte biennium attolli cœperat pars impectoris prope cartilaginem Ensiformem: quæ res etsi nihil ipsi afferebat incommodi; displicebat tamen. Quapropter multa, alia ab aliis indicata, imponebat remedia; sed incassum; nam magis magisque, quantumvis sensim, tumor crescebat; ut nonnihil jam in ducendo spiritu incommodaret. Accefferat ante quinquaginta dies in thoracis vertebris inferioribus dolor quasi a re gravante simul, & pungente, qui dolor interdum hinc ad lumbos, inde ad scapulas extendebatur: cum his erat lassitudo, & totius corporis infirmitas. Ante undecim autem dies totus artus inferior dexter stupore prehenditur, & mox priusquam aliquid afferri possit auxilii nervorum resolutione, sic tamen ut movendi magis, quam sentiendi, facultas intercipiatur. Triduo post urina reddi non poterat, ut manu emoliri necesse fuerit: quod primis quidem successit diebus; sed postea aut nihil omnino educebatur, aut siquando lotium per argenteam fistulam profluere cum impetu inceperat; protinus quasi re aliqua opposita, subsistebat; & sane extremum fistulæ cavum animadvertebatur mucoso quodam, & ferme purulento humore impeditum. Animadversa quoque fuerant duo, cum primum fistula immissa est, alterum, esse aliquid prope vesicam quod fistulæ nonnihil obstaret; alterum, abdomen universum tumere, incertumque erat quanto antea. Sitiēbat æger: & cum jam præ dorsi dolore jacere non posset; si jacere conaretur, multo majore cum difficultate spirabat: crura tamen, & pedes nihil tumeabant. Inter hæc torquere cœperunt superiorum artuum, & trunci ipsius *tonicæ* convulsiones: quæ per intervalla recurrebant, ad quadrantem horæ perstantes, eodemque tempore tum vomitu flavi humoris ciebant, tum menti, quæ alias vigeat, quasi quasdam offundebant tenebras. Jam vero sinister quoque artus inferior

non fecus ac dexter, resolutione captus fuerat. Denique cum pridie quam obiret, male adeo se haberet, ut pulsus amplius non perciperentur; hi rursus paucis ante mortem horis redierunt, ægerque meliusculus esse videbatur, diutiusque tracturus. Sed (quod cautos facere debet Medicos, præsertim ubi convulsiones subinde redeunt) his de improvviso mox revertentibus ereptus est. IN VENTRE multam aquam vidimus, eamque turbidam: intestina autem nonnullis in locis per quasdam flaccidas quasi membranas inter se conjuncta. Lien, sanus alioquin, exterius albicabat. Eodem colore erat jecur, nisi quod in medio faciei convexæ nigra macula apparebat circuli forma, nec major quam ut obolo operiri posset: sub ea erat cavea non ita profunda, quam semiconcretus sanguis implebat. Ren sinister intus, haud procul a pelvis initiis, nonnihil albi puris ostendit. Lotium, non maxima tamen copia, vesica continebat, cujus erant membranæ crassiores factæ, interiorque facies distincta vasis, quæ restitans sanguis valde conspicua reddebat. In urethra quæsitum, inventumque est quid prope vesicam argentæ fistulæ nonnihil resisteret, quædam videlicet quasi carnæ fibrillæ, quas alias quoque vidisse memini, hinc & hinc ab lateribus Seminalis carunculæ obliquo decursu, & inter se parallelo descendentes, ibique per internam urethræ faciem extantes. Testes, iisque circumjectæ tunicæ, ipsumque adeo scrotum ab inflammatione in gangrænâ vergebant. Pectoris tumor priusquam scalpello attingeretur, a me diligenter tractatus, omnino visus est fieri ab imo sterni osse, & ab annexis dexterarum costarum cartilaginibus, extrorsum, quæcunque impulisset causa plus quam deceret, curvatis. Nec me falsum defectio ostendit, quæ & ejus curvaturæ causam docuit non illi fuisse ossi, iisque cartilaginibus continuo subjectam, sed procul sitam in ipsa thoracis Spina, quippe cujus non esse naturalem figuram, conspeximus. Sed prius in thorace hæc dumtaxat adnotatione digna deprehendimus, in pericardio turbidam aquam non paucam: ad singula cordis ostia polyposas concreciones, albas, majoresque in auriculis, exiles in arteriis: per Aortæ interiorem faciem disiecta hic illic parva, albida, subrotunda, nodum tamen dura, ossis inchoamenta, eo crebriora, quo cordi propior erat arteria: septi Transversi vasa vel minima non fecus atque ab anatomica injectione, a sanguine in iis remorante conspicua. Cranii fornice, & subjecta Crassa meninge adeptis, paucæ effusi sanguinis guttæ supra Teneum meningem sub vertice conspectæ sunt prope latus sinistrum Longitudinalis sinus: vasa autem quæ per eandem hanc meningem, hemisphærium cerebri dexterum convestientem, reptabant, valde erant sanguine distenta, & nigricantia. In anfractibus cerebri totius stagnabat aqua ferme limpida. In ventriculis aquæ vix aliquid. At multa ad magnum occipitis foramen sic ut pronum esset intelligere, illac in Spinæ tubum non defluere non potuisse, ex quo reapse mox effluxit, cum Spina ad imam thoracis partem disiecta est. Ibi alba & sana, quantum judicari poterat oculis, Medulla erat. Habita hæc sectio est circa Medium Quinctilem A. 1705. in Bononiensi Incurabilem Nosocomio, secante (ut fere in plerisque aliis quas ibidem a nobis habitas memorabimus) Amico nostro, & in dissectionibus alumno, Viro Cl. Laurentio Bonazolio, qui tunc adolescens munere ibi Assistentis Mediciungebatur, postea autem, quo ad vixit, eo functus est, & merito quidem, in Celebrissimo illo Gymnasio, quod Valsalva secando, atque ostendendo sustinuerat.

14. Pertinet historia hæc ad morbos plures. Primum ad gibber, non ita sæpe ea se ætate ostendere incipiens: quæ causa, opinor, fuit, cur illa pectoris intumescencia multis imposuerit, unde orta esset, non agnoscentibus, atque adeo ne suspicantibus quidem. Spinæ autem in latus flexionem, si non tunc ortam, at certe fuisse tunc auctam, ea pectoris curvatura, quæ antea non erat, satis probat. Num vero ab ictu, a casu, a conatu aliquo potius quam a causa interna

repetendum fuerit ejus flexionis initium, aut incrementum, incertum est. Pertinet deinde historia ad dorsi dolorem, in flexionem illam jam nimis auctam rejiciendum, fortasse & in aquam illam, sicuti in simili dolore Wepferus (1) censuit, quæ in Spinæ tubo crescebat. Cui aquæ facile artuum inferiorum paralytis; ut paralyti nervos quoque afficienti tum cui carnæ vesicæ membranæ; tum deinde & eos fortasse qui renibus ex parte inserviunt, gemina ischuria accepta referenda est, vesicæ videlicet primum, postea & renum; hi namque si suum plane munus exequi diebus ultimis perrexissent; longæ major urinæ vis in vesica reperta esset. Ad eas igitur ischurias quoque, & ad paralytim hic attinet casus. Sed præterea attinet ad ascitem, cui materiam facile sufficiebat hominis sanguis, non tam fortasse a natura, quam ab sua arte pallentis, quæ quantum obesse possit respirationi, & quod consequitur, sanguini perficiendo, haud difficile est intelligere; & alibi (2) in parte indicatum est. Attinet denique ad convulsiones, quæ cum hominem confecerint; idcirco malui ad has potissimum historiam referre.

15. Erant hæ non externæ modo, sed etiam, id quod conjuncti vomitus ostendebant, internæ. Humor autem qui per hos ejiciebatur, non erat ejusmodi, ut convulsiones inducere posse videretur, velut is *fuscus*, aut *porri succo similis*, quem convulsionum fuisse causam, inde Galenus (3) intellexit, quod, ipso rejecto, illæ protinus conquievire: cujusmodi sane *aruginoso*, & *at-o* humore *plenum totum ventriculi fundum* hic repertum fuisse, scribit Mercurialis (4), in Bergomeni Studio, quem immanissimæ convulsiones intra viginti quatuor horas sustulerant. In proposito autem Viro credibile est, excitationem esse ab aqua tum Spinalis medullæ, tum cerebri meninges irritante tunc demum cum retineri cœpit in sanguine urinæ portio, unde aqua falsa fieret. Quod si nervi omnes qui musculos artuum inferiorum adeunt, jam penitus resoluti non fuissent; credibile est, si non æque ac artus superiores, ipseque adeo truncus, at convulsione certe aliqua prehendi inferiores quoque potuisse. Habes in sepulchreto (5) indicatam historiam celebrem ex libro primo Epidemiorum, in qua mulieri quæ statim inceperat & ipsa dolore lumbis extenso ad collum, & caput dolore, *dextra manus languit, cum convulsione, apoplectico modo*. Agnoscunt Enarratores & paralytim, & convulsionem ejusdem manus. Sed Vallesius, ut ibidem vides, non eodem tempore; Duretus (6) eodem quidem tempore, sed paralytim in nervo, convulsionem in musculo; Martianus (7), ab utroque discrepans, & eodem tempore, & eodem in nervo. Sed post tantos Viros licet aliquid subjicere; eodem quidem tempore, & in eadem parte utrumque affectum esse posse, non videtur negandum, præsertim cum Martianus luculentam suam proferat in hanc rem observationem; sed tamen aliis potius nervis, quam iisdem dissimiles adeo affectus esse imputandos. Propterea dixi, si in viro de quo loquimur, non omnes illi nervi fuissent penitus resoluti, id est si aliqui eorum qui inferiores musculos quospiam movent, vel exiliores potius aliquas musculi unius partes, quæ sint movendo membro per se impares, si illi igitur saltem fuissent integri, potuisse, magna ingruente vi convulsionis, aliquo modo aliquam artuum inferiorum partem contrahere. Certe ipsa Coacarum verba, quæ exemplo Duretus explicat illius mulieris, Martino videntur, non modo, ut Dureto quoque, non absolutam paralytim, sed neque aliam convulsionem significare, quam *motus convulsifcos leves*. In artubus autem superioribus hujus viri cum paralytici nihil

(1) Vid. Sepulchr. T. I. S. 15. in Schol. ad Obs. 3.

(2) Epist. 7. n. 14.

(3) De loc. aff. l. 5. c. 6.

(4) Prælect. ad Hippocr. Aphor. I. lib. 5.

(5) Sect. hac 13. in Schol. ad Obs. 8.

(6) In Coac. l. 2. c. 12. n. 9.

(7) In Epidem. l. 1. Sect. 3. & in Coac. Sect. 2. vers. 104.

effet, id est cum paterent nervi omnes vi convellenti; non mirum est, si gravissimæ, & ad quadrantem horæ perstantes convulsiones *tonicæ* sæpe ingruerant. Quarum, & *chlonicarum*, videlicet convulsivorum motuum, cum eadem causa sit; hoc uno maxime videtur differre, quod in his post brevissima intervalla, & quasi alterne; in illis continenter agat: quanquam in utrisque continenter agere fortasse, crediderim; sed in *chlonicis*, quippe lævius agentem, alterne ab naturali partium seu vi, seu pondere superari: in *tonicis* autem vehementissime agere, ut ejus effectus, nisi quid aliud interpellet, persistat porro, nec morte ipsa aliquando tolli omnino posse videatur. Neque enim perpetuum est quod poni Cæsalpinus (1), *cadavera eorum qui ex convulsione perierunt, nequaquam tensa conspici, sed relaxata*. Interdum enim id accidit quod aliquando meminerat se vidisse, Vesalius (2), alterum latus *etiam post mortem remansisse convulsim in quodam qui in capite fuerat vulneratus*: atque ut alia omittamus exempla; Cel. Heisterus (3) dum hominis in Nosocomio Norimbergenfi ex convulsionibus mortui cadaver in Altorfino theatro post demonstratas Operationes Chirurgicas, jam intus esset percrutaturus, abdominis musculos ita *introrsum tractos* etiam tum reperit, ut linea alba proxime incumberet vertebriis lumborum.

16. Quid autem illud sit quod præsentis causæ actionem, ut dicebamus, interpellet, ut non nisi post longa intervalla, membra iterum contrahantur, plerumque adeo obscurum est, ut nullis fere nisi ejusmodi conjecturis locum relinquat a quibus nos diximus alienos esse. Verum siquid in convulsione perdifficiles habet explicatus; nonnulla certe habet longæ difficillimos in historia, quam nisi Valsalva suis in schedis adnotasset, nec facile crederem, neque hic tibi descriptam darem. Puer duodecennis, diu, sed per intervalla, doloribus ventris obnoxius, his novissime redeuntibus cum mercurium, ut vocant, dulcem ab Empirico quidem, sed congrua tamen dosi, præscriptum sumpsisset; paulo post utroque oculo cæcus fit, artusque superior, atque inferior, & caput a dextris convelluntur, flexaque permanent. Post aliquot dies videndi facultas restituitur, tempore autem interjecto etiam capitis motus. Postremo dum conatur incedere, artus inferior is qui convulsus erat, vehementer dolet; sed tamen naturalem motum recuperat. Tunc autem continuo artus superior dexter, quem pariter convulsus fuisse, diximus, multo magis, præsertim ad cubiti flexuram, convellitur: sed hæc quoque convulsio illico remittitur, & sola manus extrema convulsa restat. Quod si nunc aliquis universos hujus manus digitos conetur extendere; tunc continuo sana manus convulsione corripitur, valideque constringitur: at si unum quemlibet digitum; illico in sana manu respondens convellitur digitus, convulsione tandiu durante, quandiu violenta alterius illius durat extensio. Cæterum ex quo puer convulsionibus est captus, ventris dolores nunquam rediere.

17. JUVENEM ætate unius & viginti annorum, arte lanarium febris corripuerat, cui delirium accessit, ut vincere necesse fuerit. Remisso delirio, in Nosocomium hoc tulerunt, ubi statim sunt artuum superiorum convulsivi motus, tendinumque in carpis subsultus animadversi: in sanguine autem misso nulla quidem crusta, sed ipsius densa, compactaque substantia. Soporosa gravis se adjunxit affectio; ut, tres novissimos dies nihil locutus, decesserit. CADAVERE hoc cum ulurus essem ad quædam non intra cranium dumtaxat, sed & intra superiorem Spinx partem Discipulis ostendenda, Thorace primum aperto, nullaque in eo re adnotatione digna; præter unum prædurum pulmonum lobum, animadversa, hisque, aliisque visceribus & partibus, quæ amovenda erant, amotis, dum quinc-

(1) Quæst. Med. l. 2. c. 16.

(3) Eph. N. C. Cent. 2. Obs. 98. n. 2.

(2) Chirurg. Magn. l. 3. c. 5.

ta thoracis vertebra a sexta disjungeretur, multa aqua ex Spinae tubo defluxit. Nonnulla quoque de Cranio exiit, cum mox circumsecaretur. Cujus fornice, subiectaque huic Crassa meningæ demptis, vasa per Tenuem reptantia, ad posteriorem partem sinistri cerebri hemisphaerii nigro sanguine distenta conspeximus (qualis multum, cum vasa colli secarentur, defluerat) ibique sub eadem Tenui meninge quibusdam in locis quasi *gelatine* speciem, non sine aereis bullulis; quanquam nulla erat usquam graveolentia, neque id anni tempus, nimirum circiter medium Martium A. 1745. ut vix triduo a morte putrescere cadaver deberet. Dissectum cerebrum, quod erat prædurum, puncta passim per medullarem substantiam ostendit sanguinea, quæ mox in sanguineas gutta se dilatabant, multi, fluidique sanguinis indicia. Sed & in Lateralibus ventriculis, qui aquæ aliquid vix retinebant, Choroides plexus ex rubro propemodum nigricabant. Cæterum ii ventriculi æquo erant breviores. Verum id a natura: hoc autem quod dicam, a morbo partim acuto, & novissimo, partim lento, & diuturno. Nam acuti morbi fuit quod Pineali glandula colore erat roseo; diuturni, quod faciebus non esset anteriore, & posteriore; ut videre consuevi, depressis, sed turgentibus, aut si hoc etiam ab acuto, at certe ab lento quod duritie erat ejusmodi, ut ea percepta & suspicatus sim, & reapse intra glandulam incisam plures exiguos quasi calculos deprehenderim: in quibus unum milii grani mole, formaque; ossea autem duritie, fortasse & natura, quantum nidor admoti flammulæ subindicavit. Denique Spinali medulla a Cranio ad quintam usque thoracis vertebra diligenter inspecta; vasa sanguifera vidi quæcunque per ejus Tenuem meningem discurrent, sanguinis adeo plena, in facie præcipue posteriore, quasi ab injecta rubicunda materia fuissent præter modum distenta. Sed & sanguifera vascula ex iis quæ Spinales nervos, præsertim quosdam, stipabant, turgiora sanguine animadverti. Ventrem non attigi.

18. Quod pulmonum lobus prædurus fuerit, nihil ad novissimum attinet morbum, in quo nulla vitati ejus visceris indicia sunt animadversa. Scilicet alterius morbi, & quidem gravis, aut reliquæ illæ erant, aut fundamenta, minime in lanario miranda. Hoc enim Opificum genus ex pulmonibus plerumque laborare, atque adeo inde mori sæpenumero, videmus; quippe qui oleo fordidi, gravemque hujus halitum inter respirandum excipientes, in hypocaustis vitam fere nudi degunt, ex iisque subinde calentes exeunt, & seminudi in publicum prodeunt. Nec vero magis ad ultimam ægrotationem attinuerunt corpuscula intra glandulam Pinealem reperta, sive illa calculi, seu potius, in hac quidem, officula fuerunt secundum alias (1) memoratam Scheidii sententiam. Roseus autem ejusdem glandulæ color ab eadem videtur fuisse causa, a qua in Tenui meninge, imo in proximo annexoque plexu Choroidæ novissime sanguis restitit. Quæ causa an convulsio fuit quæ Tenui crispata meninge sanguifera vasa hic illic arctaverit, ut ibi sanguinis cursu tardato, proximi vasorum rami distenderentur? vides enim, idem accidisse circa medullam Spinalem qua parte nervis, qui convellebantur, Brachialibus certe prospicit: imo vides, in superiore quoque viro (2) eandem vasorum distentionem circum alterum cerebri hemisphaerium fuisse: quod memoro, ne in hoc Juvene ad id quod præcesserat, delirium dumtaxat referas. Attamen cum minime constet, ante delirium fuisse convulsionem, possintque vasa a morientis, & mortui decubitu ac positu in certis quibusdam partibus potius quam in aliis, a fluido sanguine distendi; hic, opinor, præstabit ponere id quod multus sanguis indicat, qui ex colli vasis defluerat, & rubra illa puncta quæ ubicunque cerebri albam substantiam secares, apparebant, & mox in sanguineas guttas se dilatabant,

(1) Epist. 5. n. 12.

(2) n. 13.

videlicet omnia cerebri vasa, quæcunque id causa fecisset, fuisse sanguine distenta. Qui dum sibi per tenuissima illa vascula amplificare hic illic vias incepit, turbato in proximis medullaribus fibris spirituum motu delirium videtur excitasse; postea vero quam ea copia aggestus est, ut fibras illas premendo gravando magis magisque constringeret, soporem, & denique mortem attulisse. Fuisse autem simul aquam multam præsertim circa medullam Spinalem, constat, fortasse ob sanguinem sua sibi copia moram injicientem, vel ab initio congestionis, effusam in qua secundum memorata antea (1) exempla vim meninges vellicandi, leviozem tamen quam in viro de quo ante dictum est, suspicari, nihil vetat, & ea quæ supra (2) indicata est, ratione qui convulsivi fierent motus, conjicere.

19. BAJULUS senex, certe canus, in idem Nosocomium illatus fuerat Kalendis Februariis anno eodem 1745. jam sine loquela, & propemodum sine pulsibus; at non sine motibus convulsivis. Itaque eodem die mortuus est. Nec plura de ejus morbo scire licuit propterea quod nullus eum domi inviserat Chirurgus, aut Medicus præter unum qui paulo ante ad ipsum adductus, sic invenerat, ut modo dictum est. CADAVER in Gymnasium importarunt, quippe, nisi quod palmas habebat oedemate subtumidas, summum autem pectus minus altum a sinistris quam a dextris, cætera idoneum visum est ad Anatomem, quam tum docebam, magnum præsertim, & lacertosum. Hæc tamen quæ dicam, ab nature modo plus minusve recedebant. In Ventre jecur duriusculum, intus extraque ex subalbo, & obsoleto flavo variegatum, vesicula plena bilis ex viridi flavescens. Lien magnus, turgidusque: cujus membrana in facie convexa squamas habuit osseas duas, quarum altera non ita parva; at substantia, quamvis solito colore, nimis tamen laxa, & pultis instar. Renum alter meliori jure quam alias a non paucis fieri solet, figura poterat cum folio asari comparari; multo enim erat altero brevior, magisque in se contractus, atque curvatus. Habebat præterea non modo parvam in summo hydatidem, sed etiam sub propria sua membrana ad extremum alterum duas caveas, non parvas, humoris plenas, quales ego in Adversariis (3) descripsi, & Willisius quoque, ut in ista ipsa Sepulchreti Sectione (4) vides. Vesica cum inflata esset, figuram quidem ostendit a me (5) animadvertam; at parvitatem simul, in tanto corpore admirandam, nisi incidendo, valde crassis parietibus, eoque non ita facile extendendis reperissem; ut, quamvis cætera sana esset, vitio aliquo, ad urinam attinente, laborasse hominem, ex his quæ dicta sunt, intelligerem. Pectore integumentis, & musculis exuto, manifestum fuit, summum sternum a sinistris minus alte produci quam a dextris, sinistramque claviculam inferius propterea, quam dexteram, cum sterno committi; ut sic potius ab utero fuisse, crederes, quam ex eo quod puer sinistrum humerum gravioribus subjecisset oneribus. Pulmones a tergo, non rubentes modo, quod solent, sed & duriores fuerunt, hætenus tamen, ut præteriti olim morbi indicium, certe non ultimi hujus, facerent. Eos dum a fronte contuebar, rem animadverti quam nunquam antea. Inter dexteros enim lobos superiorem, atque inferiorem, corpus erat interjectum, latum, sesquidigitum, longum tres digitos, quatuorve, album, quasi ex pinguedine constaret, membranis quibusdam intercepta. Sed diligentius perscrutando cum ramos intus perspicerem ex solitis cartilagineis frustis compactos, & dextero bronchio demum annexos, atque adeo continuatos; plane intellexi, fuisse olim tertium illum parvum, sive medium dexteri pulmonis lobum, qui postea, quæcunque fuisset causa, quasi effectus,

(1) n. 6.

(2) n. 15.

(3) III. Animad. 33.

(4) 13. Obs. 1.

(5) Epist. Anat. I. n. 61.

atque emortuus, ita substantiam, vasaque sua contraxisset, ut neque colore, neque mollitie, neque structura pulmonem amplius referret. Intra pericardium durius quam soleat, eos erat pinguedine opertum: cujus valvulae Tricuspidēs, & Mitrales oras imas habebant, ut sæpe alias vidi, crassiores, duriores, & leviter hic illic quasi glandulis tuberosas; Semilunares autem non solum hic illic erant duræ, sed & quibusdam locis ossæ; ut minus postea mirum fuerit, in facie interna arteriæ Magnæ tum proxima, tum longe remota, videlicet in Iliacis usque, albidas maculas huc illuc disjectas occurrere, futuræ olim ossificationis indicia. Septum Transversum, utra liberet facie inspiceres sive in sua sede, sive ex hac detractum, omnino habebat foramen per quod gula trajicitur, multo quam soleat, brevius, ut nunquam sic vidisse meminerim. Cranium denique cum circumsecarent, aqua, sed non adeo multa, ex ejus cavo defluerat. Cerebrum inspiciens, *gelatinæ* speciem vidi sub Tenui meninge, vasa autem quæ per Lateralia ventriculorum parietes reptant, sanguine tumidiora: sed nihil præterea, persecando, adnotatione dignum.

20. Omisissis cæteris quæ ad historiam absolvendam scripsi, quamvis alia alio pertineant; postrema hæc pauca restant quæ ad convulsivorum motuum causam videri possint attinere. Quod si in hoc homine aliter rem conjicere forte malueris, non repugnabo. Erat enim maxime debilis, & mortui jam proximus, cum in eo sunt illi motus animadversi. *In maxima autem debilitate spasmi*, inquit Boerhaavius (1), & *in animale moribundo solent præcedere convulsiones*; non quod aucta sit vis musculorum se contrahentium, sed quod imminuta sit vis eorum antagonistarum, ut in paralyti. Quo sunt qui referunt illa Hippocratis: *Convulsio ex hæmorrhagia lethalis*, in *aphor. V. n. 2. Convulsio ex belleborismo lethalis*, ibid. *n. 1.* Qui etsi memoria ex parte labuntur; tu a vero tamen non adeo fortasse aberrabis, si convulsionem quam mox (2) Hippocrates *malam* pronunciat, nimix sive hæmorrhagiæ, sive purgationi supervenientem, interdum saltem inopiæ adscripseris sanguinis, & spirituum tantæ, ut cum in omnes æque musculos influere non possint, horum illi cedant in quos minus, illi autem superent in quos plus infertur, quod si persistat, convulsionem *tonicam* repræsentat: sed si illæ vices, sicut in ea summa rerum perturbatione facile est, mox aliter, atque aliter commutentur; subsultus nimirum, & *chlonica* convulsionis imago existit. Neque enim revera, & proprie ibi est convulsio, ubi muscoli ob resolutionem antagonistarum se contrahunt, contractique possunt facile, & sine dolore, ad motus manibus, extendi. In hoc igitur homine si imaginem potius quandam convulsivorum motuum, quam hos ipsos fuisse, volueris; ob ejus summam debilitatem, non pertinaciter refragabor.

21. Veras autem, & proprie dictas convulsiones, nulla interveniente paralyti, ut ex nervorum puncturis, & vellicationibus cum in vulneratis hominibus, tum in bestiis præsertim experiendi causa, excitari, notissimum est, atque inter omnes pervulgatum. Quod & dolor confirmat, cum *tonica* convulsione tunc præcipue conjunctus, cum musculos contractos, ut paulo ante indicabam, manu quis extendere conatur, membrumque in oppositam figuram reducere. Sed & curatio comprobatur ejusmodi certe quæ in paralyti noceret. Memini, de Albertino me audire, fuisse nefarium Chymicum, qui plus laboris, atque artis quam alii ad remedia, infunderet ipse ad venenum parandum præsentissimum, & quod si perficere potuisset, sperabat halitu necaturum. Cum ergo multa, & varia quæ reticere satius est (plura enim de hoc genere imprudenter Medici præsertim quidam chartis mandarunt, quæ utinam possent aboleri) scelestus ille in vitreum vas coniecisset, longoque tempore, ac magno, multiplicique artificio de malis jam

(1) Prælect. in Instit. §. 401.

(2) Sect. 5. Aph. 3. & 4.

multo pejora reddidisset; meritum sceleris fructum cepit. Cum enim vas, inter transferendum prolapsus, perfregisset, impensarum, temporis, laborum perditorum dolore propemodum insanus, quidquid potuit effusi liquoris, spongia continuo excipere, inque aliud vas exprimere ausus est. Ecce autem convulsionibusprehenditur tam vehementibus, ut raptim in cubile delatus, mox earum vi in humum dejectus sit, ubi, cito interea accersitus, Albertinus interveniens hominem invenit serpentis instar se contorquentem, atque oculis extantibus, exertaque lingua horrendum in modum mugientem. Cum in gravissimo casu pluribus auxiliis usus esset; nihil æque profuit ac demittere totum hominem in tepidum oleum; sic enim convulsiones quieverunt. Antonius autem Vallisnerius narrabat, cum Vir Patricius convulsivis affectionibus jam annum laboraret, nec cætera juvissent; successisse sibi curationem nihil aliud imperanti, nisi ut loco cœnæ uncias duas sumere assuesceret olei ex dulcibus amygdalis recens expressi. Verum in re obvia satis sit duo hæc exempla, a Clarissimis duobus Viris accepta, alterum acuti, alterum diuturni morbi, commemorasse. Hactenus de Convulsione. De Paralyfi autem proximis Litteris scribemus. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XI.

Agitur de Paralyfi.

UT ad Epilepsiam Convulsio se habet, de qua superioribus Litteris scriptum est; ita ad Apoplexiam Paralyfis, de qua protinus scribemus. Nam quod proxime in Sepulchreto succedit Sectio de Stupore, Torpore, Tremore, Horrore, Rigore, Anxietate; nimirum intelligis, harum Affectionum alias ad Paralyfim, alias ad Convulsionem, alias alio attinere: quod & Observationes indicant in eam Sectionem collatæ, quippe quæ, si de multis præcipuas excipias, salix ex aliis, ut videbis, Sectionibus depromptæ sunt. Quin Sectio ipsa XV. quæ inscribitur de Paralyfi, non paucas habet aliunde pariter repetitas. Nos vero consuetudinem tuebimur nostram, nullasque huc ex superioribus quæ de Apoplexia sunt, Epistolis, aut ex aliis, quas olim accipies, ad Ictus, & Vulnera pertinentibus, Paralyfis observationes referemus. Itaque tres, haud amplius, dabimus ex Valsalvæ schedis, quatuor ex nostris.

2. SEXAGENARIUS Senex alvi fluxu cum torminibus, & assiduis præterea vigiliis vexatus, cydoniorum oleo abdomen inungit. Et quanquam fluxus ad mortem usque perduravit; insequenti tamen nocte, nullo alio capitis prævio symptomate, ex improvviso corripitur hemiplexia, ut totam corporis partem dexteram immobilem habeat. At primo quidem die a venæ sectionis sensu, & ab irritamenti plantarum pedum nonnihil & manum, & pedem movere potuit; postridie tamen nihil omnino potuit. Quod ad reliqua attinet; dexter oculus erat semiocclusus, malæ rubebant, vix loquebatur, & loquens balbutiebat; nutibus tamen sic interrogantibus respondebat, ut sensus internos vigere, intelligeres. Facilis initio erat respiratio: sed difficilis reddita est uno aut altero ante mortem die, quæ contigit ineunte die quarto.

DUMECRANIO cerebrum eximitur, & præsertim dum Infundibulum a glandula Pituitaria dividitur, limpidum serum, & fluidus sanguis erumpit. A sinistris ad latera sanguiferorum meningum vasorum, paululum materiæ animadversum est *gelatinam* referentis. A sinistris pariter sub Tenui meninge, ipsa cerebri substantia duobus in locis erat nonnihil erosa: id quod in ejusdem lateris ventriculo

manifestius fuit. Nam Striatum corpus ob erosionem, ab sero quod in ventriculis stagnabat, fortasse factam, ab reliquo cerebro omnino separatum inventum est.

3. Quæcunque demum causa fuerit istius separationis corporis Striati; quam sæpe soleat ab eorum alterutrius, aut ejus vicinæ læsione fieri hemiplexia, a nobis est III. ad te Epistola (1) satis ostensum. Huc adde quod Sepulchretum (2) docet, Willisium quoque inspectis aliquoties cadaveribus *a longa paralyti & gravissima nervorum resolutione defunctorum,prehendisse semper hæc corpora præ aliis in cerebro minus firma, instar amurcæ discolorata, & striis multum oblitteratis.*

4. SENEX alter eadem ætate repente cadit, simulque dextera parte corporis sentiendi, movendique facultatem amittit: interrogatus, vix respondet, idque balbutiens. Toto quo superstes fuit, tempore parum minxit, alvum autem nunquam, nisi ope enematum, exoneravit. Denique initio diei vigesimæ primæ, difficili accedente superexpiratione moritur. THORACE aperto, pulmones, & præsertim dexter, in posteriore parte phlegmone correpti inveniuntur. Singuli ventriculi cordis singulas mediocres polyposas concreciones habebant, in proxima vasa productas. In Cranii sectione Crassiore meninge læsa, aqua limpida erumpit. Eadem in dextero cerebri ventriculo reperitur: in sinistro autem æruginis colore infecta, quæ in ejus basi ulcerosam cavitatem effecerat.

5. Basim Lateralis ventriculi facit, ut nosti, corpus Striatum non parva ex parte. Ejus, aut vicinæ læsio minor, minusve acuta, quam in priore, finire potuit, hominem diutius vitam trahere. Cæterum aqua æruginosa an ulcus ipsa induxit? an ab ulcere producta est? Cum limpida esset in ventriculo dextero; in sinistro videtur ab ulcere infecta esse eo colore, quem sibi favere, fortasse existimasset Willisius, quippe paralytis ejusmodi *semper esse causam credens, materiem extraneam, & quasi vitriolicam*, id quod in Sepulchreto quoque (3) commemoratur. Quid autem ulcus istud fuisse putemus, posterius (4) indicabimus.

6. SENEX annos septuaginta natus, qui valde edax fuerat, apoplexia multo antea prehensus, & post hanc paralyti tota corporis parte dextera, parte altera sæpius convulsivis motibus agitabatur: mente non constabat: calculos interdum cum lotio reddebat. MORTUI Ventre aperto, conspectum est omentum eo re tractum, ut totam ventriculi anteriorem partem obtegeret. Hepatis autem sinister lobus, qui ventriculi partem solet obducere, vix hunc tangebat, quippe abductus a diaphragmate, cui firmiter annexus erat. Porro ventriculus, etsi erat corrugatus; tamen, postquam extensus fuit, inventus est amplior quam plerumque solet. Lien autem manifeste erat duplo major quam par esset, colore autem perobsuro. In rene sinistro calculi deprehensi sunt quatuor, unus castaneæ magnitudine; reliqui minores. Thorax reclusus non est. Dum Cerebrum e cranio eximitur, serum quod inter Crassam, & Tenuem meningem continebatur, emanat. In ventriculo sinistro plexus Choroides habebat corpus phaseoli magnitudine, ex variis constans hydatidibus: sub eodemque ventriculo sinus erat, cujus parietes substantia cerebri faciebat flava ac flaccida, quæ corrupta videbatur.

7. Senex hic tertius, quippe cæteris ætate provectior, ac præterea, quod ventriculi ipsa amplitudo confirmabat, edacior, non hemiplexia tantum, ut illi, correptus fuerat, sed & *renum passioibus*, atque *apoplexia*, quas cæteroquin Hippocrates (5) inter senum morbos connumeravit, ad hæc desipientia, denique & motibus convulsivis in sinistra corporis parte, a sero, ut opinor, falso, quod

(1) n. 18.

(2) Sect. hac 15. Obs. 1.

(3) Schol. ad hujus Sect. Obs. 2.

(4) n. 8.

(5) Sect. 3. Aph. 31.

ut inter meninges erat, sic utrinque irritando, dexteram quoque convulsisset, nisi hæc antea resoluta esset. Resolutionis autem causam hic etiam vides sub Laterali ventriculo, hoc est sub corpore Striato ejusve vicinia. Quod vero viciniam quoque comprehendimus, tam observationes alias propositæ, tum illa etiam facit qua Christianus Vaterus (1) post alterius brachii paralytim, officulum, vel *concretum* gypseum durissimum in opposito nervorum thalamo deprehendit.

8. Eandem autem illam quam hoc in fene, ultimo loco, descripsi cerebri læsionem ut diuturnæ hemiplexiæ, sic antiquæ, etiam apoplexiæ causam fuisse, non dubito, eorum memor quæ secundum Brunneri observationem, & judicium ad te alias (2) scripsi. Nimirum quem Valsalva sinum appellavit, cujus parietes corrupta faceret substantia cerebri, mediocrem olim cavernam, repente productam, fuisse censeo ea ratione qua alia ad te Epistola (3) declaravi, quæ arte deinde, & præsertim natura adjuvante, se contraxerit in sinus modum. Sic eodem spectasse minorem illam cavernam credidi, semisiccato muco plenam, quam cum longe ampliore, sanguine referta, in apoplectica muliere descripsi (4). Nec multum fortasse a recto aberrarem, si ejusdem pene fuisse generis illas quoque duas cavernas, dicerem, quas de Epilepsia scribens (5) in viro, itemque in muliere memoravi, minorem in hac, & sero plenam, quod ex parte nigricabat, & fila quasi quædam habebat, majorem in illo, & cum sero, sanguinis portionem intra inæquales parietes continentem: quanquam ibi malui apostematis, abscessusve nomine complecti, cum videri possent illa quidem ab ictu, hæc vero ab lue venerea sensim productæ: quæ res, ne de utriusque sede quidquam dicamus; fortasse fecit, ne ad cætera incommoda apoplexia accesserit, aut artuum resolutio: quæ neque ad vertiginem vituli accessisse legimus, cujus in cerebri ipsa substantia tres hydatides, ovi columbini magnitudine humore limbo plenae deprehendit Brunnerus (6). Tamen quod sensim, & ab sero magis quam ab sanguine, cavernæ quædam producantur, non ideo ex erosio, aut ex disruptis vasculorum cerebri tunicis fieri non possent. Imo possunt, modo levis adeo sit erosio illa, aut disruptio, ut lente exudet potius quam erumpat sanguinis portio, eaque serosa magis quam crassa: quo facit sanguinis ipsius in quibusdam corporibus natura magis aquosa, copia minor, motus segnior. Quod si hæ cavernæ disrumpantur; non multo secus ac illæ quæ sanguinis plenæ sunt (7), nihil aliud quam ulcera fuisse, in cadaveribus videri possunt: idque in eo qui supra (8) descriptus est, secundo fene accidit, ut opinor, unde aqua infecta sit æruginis colore. Nam in primo (9) fluidus, qui cum sero limbo eruperat, sanguis cavernam indicat, quæ Striatum corpus ab reliquo cerebro separaverat, ad eas magis accessisse quæ minus lente fiunt, & III. Epistola (10) expositæ sunt.

9. Quæ omnia cum bene perpenderis; tum legas velim in Sepulchreto (11) illam Wepferi observationem, in qua anatomen describens hemiplecticæ Virginis, duas in dextero cerebri ventriculo proponit cavernas, alteram ovi gallinæ magnitudine nondum apertam, alteram, quam etsi in recludendo ventriculo forte disruperat, tamen ex copia effusæ aquæ turbidæ qualem in prima quoque invenit, non multo hac minorem fuisse, in subjectis Scholiis existimat, præterea autem ait, *in fundo, & ad latera ventriculi, corpora Striata, & portionem corpo-*

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. & 10. Obf. 465.

(2) Epist. 2. n. 16.

(3) Epist. 3. n. 3. 8. 9.

(4) Ibid. n. 6.

(5) Epist. 9. n. 20. & 23.

(6) Sepulchr. l. 1. S. 16. in Addit. Schol. ad Obf. 12.

(7) Epist. 3. n. 3.

(8) n. 4.

(9) n. 2.

(10) n. 3. 8. 9.

(11) Sect. hac 15. Obf. 4.

ris Callosi exulcerata, inaequalia, & quasi lacera apparuisse. Verum si diligentius omnia attendas; proclive erit intelligere, *superficiem* hanc quæ *inaequalis, & quasi exesa & exulcerata apparuit*, non extra disruptam cavernam, sed intra ipsam fuisse. Si enim caverna hæc fuisset, ut illa integra, *peculiari tunica, crassitie penna columbinæ, vestita*, aut certe, si, ut illa, *folliculo inclusa*, ut videtur indicare, cum ambas *folliculos* vocat; profecto, & hujus tunicam, & sedem, ut illius, descripsisset; neque magnitudinem ex sola aquæ copia *divinare* coactus esset. Igitur nullo folliculo hanc quidem proprie comprehensam crediderim; sed ejus parietes illam ipsam fuisse substantiam, quæ, postquam caverna disrupta est, quasi exesa, & exulcerata apparuit.

10. Cæterum laudatam alias (1) Valsalvæ doctrinam haud secus ac triplex propositorum senum dissectio, hæc quoque Wepferi comprobatur observatio. Fuerat enim hemiplexia in latere corporis sinistro, cum læsio, ut videmus, in ventriculo esset cerebri dextero: id quod antequam hanc Sepulchreti Sectionem diligentius versarem, nunquam attenderam, ut neque in Observatione; quæ ibidem est, altera (2) Joannis Bauhini, in illo eodem sinistro latere paralytim, apostema autem fuisse in cerebri parte dextera. Sed nimirum non tam mirandum est, hæc me fugisse, quam Wepferum, qui rem semel iterumque jam viderat (3), parvi adeo fecisse. *Non equidem nego*, inquit (4), *tumores istos ventriculi dextri ad Hemiplegiam sinistri lateris symbolum suum contulisse, nam ipsemet cum plurimis aliis observavi uno latere affecto, oppositum paralyti correptum fuisse verum sociam, & forsan primariam causam Hemiplegiæ, serum extitisse arbitror*, illud videlicet, quo postea cerebri porulos obstructos fuisse, existimabat. Nisi dixisset, id se *cum plurimis aliis* observavisse; suspicari aliquis posset, idem quod Valsalva postea, id est ab interna causa factum in longa dissectionum serie animadvertisse. Nunc idem intelligimus quod *plurimi alii* antea, id est ab ictibus, & vulneribus, Wepferum vidisse. Porro non his tumoribus solum, parum tribuit, partem cerebri dexteram in ejusmodi loco tandiu comprimentibus, & quod consequitur, spirituum influxum in Spinalis medullæ sinistram partem longo tempore minuentibus: ne hæc quidem medullæ parti, quæ propterea fortasse *dextra minor videbatur*, plus censuit tribuendum. *Neque multum*, inquit, *ad hujus rei demonstrationem confert medulla spinalis sinistra minor dextra; si enim præternaturale quidpiam fuisset, æque pes ac brachium ad motum impotens permanisset*; quasi vero hoc discrimen plerumque in hemiplecticis non occurreret, nec ipse paulo ante discriminis causam indicasset in labe adversus remedia pertinaciori *nervorum axillarum, qui graciliores & teniores sunt nervis ex osse sacro ad femora & pedes descendentes*. Nam quod profuisse, ait, *curationem, quæ peragebatur serum discutientibus, absorbentibus, & coacuantibus*; scilicet profuit, serum deducendo atque avertendo, quo tumores antea magis, opinor, distendebantur, natura primum adjuvante per *creberrimam copiosamque* mictionem, tum aliis etiam morbis, ascite videlicet, ac late fuso oedemate, & flavæ aquæ copia intra meninges redundante, in quam illa rejici possunt quæ alioqui tumores illos augeri, videbantur indicare. Quæ omnia tamen sic velim accipias, ut dicta intelligas, non ut Wepfero ipse adverser, cujus memoriam, & egregia merita quanti faciam, non ignoras; sed ne te quidquam celem de conjecturis, quales ex cunctis sint, circa has res meis, quibus non plus tribues quam volueris. Sed historiis Valsalvæ expositis, ad meas veniamus.

11. AGRICOLA annos natus, ut videbatur, ad quadraginta in Bononiensi S. Mariæ de Morte Nosocomio decumbebat. Is primum in thorace correptus fuerat, dolore vago, cum punctiois sensu: tum linguæ deinde, & dexterorum artuum

(1) Epist. 3. n. 16. 17.

(2) 18.

(3) Vid. Epist. cit. 3. n. 17.

(4) In Schol. ad cit. Obs.

resolutione, ut tamen movere nonnihil posset. Inter hæc notos agnoscere, & intelligere videbatur: mox nihil. Vehemens erat pulsus, & frequens; sed æqualis. Respiratio; si ultimum vitæ tempus excipias; non mala. MORTUI Venter maximum eorum quos ad id tempus videram, lienem ostendit, cætera, sensuum iudicio, sanum: jecinoris autem limbum inferiorem livescentem. Thorax utraque in parte mediocrem sanguinolentæ aquæ copiam habuit, tum pulmones pleuræ adhærentes posteriore facie, cæterum, etsi intus extraque ibi rubebant, non duros. In pericardio aqua crassa, sed pauca, eique similis in qua caro recens lota est. Cor flaccidum non secus ac cæteri muscoli, in ejusque dextera auricula & ventriculo magna polyposa concretio, mucii instar subflavi. Hac firmior erat altera quæ Pulmonarem venam tenebat, ascendens quasi a quadam basi, ab *ex-crescentia*, cui annectebatur, coloris cinerei, valvulis Mitralibus innata. Dum e Cranio cerebrum educebatur, aqua erupit quæ inter Crassiâ fuerat, Tenuemque meningem, imo inter hanc quoque, & cerebrum, a quo hæc propterea nullo negotio separabatur. Vasorum trunculi qui per ejusdem meningis superiora feruntur, sanguine erant distenti. Substantia cerebri laxa. Lateralibus apertis ventriculis, natibusque, & testibus cum Pineali glandula resectis, hanc pene totam ex flava, & duriuscula, friabili tamen, materia constare inveni, quatuor autem illarum protuberantiarum colorem ad flavum vergere. Dextero, & sinistro ventriculo aliquid aquæ inerat, ejus similis, nisi quod crassa non erat, quæ in pericardio descripta est. Et superficies quidem utriusque ventriculi minus erat lævis, quam solet: sed in sinistro fuit præterea vitium quod magis in oculos incurreret. Nam præterquam quod flavus, & quasi diffluens erat ille medullaris tractus qui interjicitur inter Optici nervi Thalamum, & corpus Striatum, hoc ipsum corpus, si cum dextero comparares, multo strigosis quasi a tabe quadam factum, subsidebat, & ex ejus medio tuberculum prominebat maximæ fabæ magnitudine, & figura, colore autem rubro, qualis in cute conspicitur cum recens fugillata est. Quod sectus, nihil peculiare ostendit præter eandem rubedinem, cum reliquum Striatum corpus totum flavesceret, eaque esset laxitate, ut quasi diffunderet.

12. Historiæ hujus alias partes considerabimus alio tempore. Nunc illud propter quod hic potissimum scripta est, vides, ut non minus quam quæ supra aut propositæ, aut commemoratæ sunt, Willisi, & Valsalvæ doctrinas confirmet; hujus, quia vitium in latere fuit cerebri opposito ei corporis lateri quod erat resolutum; illius (1), quia in resolutione etiam nec diuturna, nec gravi, vitium fuit non modo in vicinia Striati corporis, sed in hoc ipso, & sane ejusmodi, ut decolor esset ac minus firmum. Hæc poteris ad illa addere quæ scripsimus Epistola III. (2) de gravissimis ut plurimum inter omnes partes cerebri corporis Striati, aut ejus vicinæ læsionibus: & si licet non ejusdem generis vitia conferre inter se; vereri magis poteris, ne casui imputandum sit quod ex illis Observationibus pene omnes vitium exhibeant a dextris, quando hæcenus in his Litteris descriptæ tres ex Valsalvæ schedis, una ex nostris, omnes proponunt a sinistris. Nostræ hujus est; nisi quod vicissim vitium proponit a dextris; in eo persimilis Observatio Peyronii (3) quod in medio ferme Striati corporis durum tuberculum, fabæ multum depressæ crassitudine, profert ex adolescente, cui latus oppositum cœperat paralyti laborare. Nunc postquam tot a nobis hac, aliisque Epistolis tum proposita, tum memorata legisti exempla noxarum gravium, quæ Striatorum corporum læsiones sunt consecutæ; jam tanto libentius probabis quod Cl.

(1) Vid. supra, n. 3.

(2) n. 18.

(3) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1741.
Quatrieme Obs.

Langhanſius (1), ſpectatis obſervationibus noſtrarum ſimilibus, ſcripſit, has Striatas protuberantias eſſe partes cerebri nobiliſſimas, nec mirandum, cum maximam ejus crurum portionem faciant, & quod conſequitur, Medullæ trunco originem præbeant, ſi læſis iſtis, & cerebrum, & reliquum corpus magnis, ut oſtenſum eſt morbis, ſæpiuſque funeſtis afficiatur.

13. SENEX, qui ex apoplexia hemipleſticus tota corporis parte dextera; ſi caput, quod valebat, excipias; neque ſentiendi, neque movendi ullam facultatem retinuerat, in Bononiënſe Incurabilium Noſocomium admiſſus eſt. Ibi febre correptus, & ſpirandi difficultate; quam tamen neque ponderis, neque doloris ullius ſenſus in thorace, comitabatur; imbecillo ultimis diebus pulſu, & penis gangræna accedente mortuus eſt A. 1704. VENTER nihil, præter inteſtina aere turgida, præbuit adnotandum. Thoracis ſiniſtra cavea aquam habuit, ſed paucam: dextera ſuperiorem pulmonis lobum ex nigro purpureum, durum, compactaque ſubſtantia. Nihil aquæ in pericardio: cor autem adeo flaccidum, ut nunquam antea ſic vidiffem; in ſe enim ita cōciderat, vix ut digiti craſſitudinem æquaret. Sed & muſculi alii laxiſſimi. E Cranio, iuter ſecandum, aqua defluxit non pauca: quæ mox & ad cerebri baſim, & in vertebrarum tubo conſpecta eſt. In Lateralibus etiam ventriculis aliqua ejus portio fuit: major autem fuerat, ut opinor, ſub Tenui meninge; hæc certe qua fulcis inter anfractus cerebri interjectis reſpondebat, propemodum albicabat. Præter hæc, nihil in cerebro, aut cerebello adnotatione dignum, niſi quod in plexu Choroide, ſaltem a ſiniſtris, veſiculæ erant aqua turgidæ.

14. Senis hujus, quem pulmonis ſuſtulit inflammatio, hemiplexiæ cauſam noli credere a me facile in iis ſtatui veſiculis, quæ in parte reſolutæ oppoſita turgabant; ſic enim ſæpius vel ſine ulla paralyſi invenire conſuevimus. Multo autem minus in aqua ſtatuo intra cranium reperta, quippe quæ non ſiniſtram magis cerebri partem premebat, quam dexteram. Quod miror quosdam, & in his Williſium, ut in Sectione iſta Sepulchreti XV. (2) vides (niſi quid forte Lugdunenſis, nedum Genevenſis typographi incuria deeſt) non attendiſſe; neque enim ab illuvie ſeroſa & ſanguinea anteriorem cerebri cavitatem implente, unius potius, quam alterius corporis Striati compreſſionem, lateriſque reſolutionem deduxiſſet. Quid ergo eſt? Mox poſtquam aliam ſubjecero Obſervationem, conjiciam (3). Neque enim tam difficile id puto, quam ſi ex me quæreret, cum Generoſiſſimus Senex (4) ſimul hemiplexia, ſimul ictero correptus eſſet, qui fieri potuerit, ut intra idem latus dexterum, quod erat reſolutum, ſe accurate adeo contineret aurigo, *ut etiam naſi dextrum latus icteritium eſſet, ſiniſtrum vero colorem naturalem retineret* quando idem flavum ſanguinis ſerum non minus circumibat per ſiniſtrum latus, quam per dexterum; niſi forte credas, per laxiores hujus fibras lentius promotum magis inficere potuiſſe.

15. ANICULA ex apoplexia jam tres annos hemipleſtica ſictamen, ut ſentienti facultatem retineret, accedente ob decubitus, an aliam ob cauſam clunis gangræna, octo ante diebus in idem fuerat in quod Senem diximus, Noſocomium excepta. Ubi intra paucos dies vehementi dolore correpta eſt, primum reſoluti humeri, mox etiam linguæ: quæ inſpectæ partes nihil, quod ſub ſenſum caderet, vitii offendeabant. Dolorem aſtonia excepit, hanc mors, quæ ſenſim tamen, & ſine ullo reſolutionis incremento acceſſit. CAPUT, & collum dumtaxat hujus mulieris diſſecta ſunt. In collo id glandulæ Thyroidæ vitium deprehendi, quod alibi (5) deſcriptum, hic iterare minus attinet: præterea in quodam arteriæ

(1) Diſſ. de conſenſu part. corp. hum. §. 88.

(2) Obſ. 9. cum Schol.

Tome I.

(3) n. 17.

(4) Eph. N. C. Cent. 3. Obſ. 64.

(5) Epiſt. Anat. 9. n. 38.

vicinæ trunculo concretionem inter tunicas ex flava materia media inter mollem, atque friabilem, parvam illam quidem, sed ita introrsum extuberantem, ut trunculi cavum angustius faceret: denique in altera Parotide parva frusta ex materia quasi tartarea, quæ mora postea in ossæam duritiem transivit. Verum antequam collum, & caput attingerem, dum illud a thorace dividerent, tantam vim aquæ ex vertebrarum canali tum superiore, tum inferiore erupisse, testati sunt, quantum vinarium vas, quod *boccale* vocitant, impleri posse, existimarent. Itaque pauca circa cerebrum, pauca in ejus ventriculis superfuit: præter quam, nihil aliud quod adnotatione dignum esset, invenimus.

16. Ex gangræna quidem, pessimi generis particulas in alveum sanguinis relatas, cum linguæ nervos, tum alios aliquos invasisse eorum potissimum qui ob triennem humeri quietem minus fortasse resistebant, doloresque illos intulisse, non difficile est explicatu. Sed non propterea intelligitur, quomodo tanta aquæ copia intra cranium, & vertebrarum tubum congesta sit, & cum sit, aphoniam quidem, & mortem, sed non simul reliqua apoplexiæ legitimæ symptomata invexerit. Num quod paulatim ad tantam illam copiam pervenerit? (1) Et credere quidem possumus, jam tum ab hemiplexiæ initio multum aquæ in eo tubo, sive, ut vocant, in Sacra fistula fuisse. Sic enim sæpe in paralyticis invenitur, ut Coiterus præmonstravit, cujus habes in Sepulchreto Observationes (2), tum deinde Wepferus, qui ad id facile inquirendum, omnibus jam e cranio detractis, tum statuere hoc humiliter solebat, ut per Sacræ fistulæ ostium declivem ab ea egressum haberet humor: quod a plerisque aliis in certorum quorundam cadaverum sectionibus neglectum, nos certe aut eadem, aut alia ratione sæpe inquirere non omisimus, ut ex superiore etiam Epistola (3) intelligere potuisti. Wepferi autem observationes non in hac modo Sectione (4), sed in II. quoque (5) videas, præsertim in quibus *multum, aut plurimum* feri ex ostio illo exire, conspexit. Nam in qua *ad unciam* vidit effluere, ea minoris faciendæ est, si quod ipsi, & Coitero videtur fuisse incognitum, secundum naturam quidem humoris aliqua copia in ima Sacra fistula est agnoscenda; qua de re quid nobis exploratum sit, erit alibi dicendi locus; neque enim difficile est, ut in cadaveris gestatione, aut multiplici, ut sæpius fit, volutatione ejus naturalis humoris portio ab imo ad summum fistulæ transeat. Verum cum aut copia multo majori, aut alia ac debeat, natura est, intelligere quidem licet, quemadmodum aut hac alia natura lædat, aut ea multo majori copia non jam nervos illos infimos Caudæ Equinæ, sed ipsum longe teneriorem, quem circumfundat, Spinalis medullæ truncum aut magis premendo, aut laxando, inferat artuum resolutionem: sed qui fiat, ut cum illum undique circumfundit; tamen a dextero magis latere, quam a sinistro, aut a sinistro magis, quam a dextero, premat laxetve, ut lateris illius, non hujus, aut hujus, non illius paralyfim faciat, intelligere non licet. Igitur quæ nos difficultas circa aquam in cranio tenebat (6), eadem in Sacra quoque fistula detinet, nisi aliquid præterea huc adjiciamus.

17. Id autem repetendum videtur a præcedente alterius partis aut cerebri, aut Spinalis medullæ dispositione, sive hæc a natura sit, sive a morbo: ut si minus firmam quam altera, intimam habeat structuram, aut si, velut in ea apoplexia quam alias (7) a meningum convulsione fieri, proposuimus, alterum cerebri hemisphærium a vehementiori suæ meningis convulsione magis quam alterum, contractum fuerit. Jam vero si ad nativam, aut si ad relictam a morbo in alte-

(1) Vid. Epist. 4. n. 29.

(2) Sect. hac 15. Obs. 6. & 7.

(3) n. 13.

(4) Obs. 3.

(5) Obs. 40. & 47.

(6) n. 14.

(7) Advers. 6. Anim. 84. & Epist. Anat. 13. n. 27.

ro latere imbecillitatem ejusmodi, quæ per se quidem obeffe vix posset, si ad eam, inquam, undique circumjectæ vis aquæ accedat; nimirum intelligis, cui vi firmitus latus cerebri resistat, aut Medullæ, eidem infirmius non posse resistere.

18. Quod autem de cerebro, ejusque appendice medulla Spinali per suarum meningum convulsiones læsis dicebam, idem quoque de nervis ab illo, aut ab hac proficicentibus & alias (1) dixi, & nunc etiam tanto libentius dico, quanto facilius est intelligere, non Tenuem modo, sed & Crassam meningem circum eos quos convestiunt, nervos undique posse contrahi, quam circa alterum cerebri, aut Spinalis medullæ latus. Sic in adolescente (2) qui ex vermibus intestina irritantibus, linguæ paralyfi corripiebatur, intra aliquot dies solvenda, sed cum ventris torminibus recurrente singulis mensibus, rem ego ex convulsione explicabo per consensum quendam ad meninges quæ linguæ nervos cingunt, producta, levi, quidem, ut facile paralyfis solvebatur, sed cum intestinorum convulsiones redibant, ipsa quoque redeunte. Igitur si nervos quoslibet, non ex durioribus tamen, convulsæ aut meninges suæ, aut contigua musculosæ fibræ constringant, aut si non valde constrictos, & mox sic satis restitutos circumfusa aqua premat, aut laxet; resolventur partes quibus ii nervi prospiciunt: atque hinc quoque habebis unde intelligas quibusdam in casibus, quare cum eadem aqua omnes interdum circumfundat qui aut ex cerebro, aut ex Spinali medulla proveniunt, nervos; non omnes tamen laxentur.

19. Facile autem ad Spinales alterius lateris nervos, suarum meningum convulsione certo tempore, nec tamen arctius, circumpressos, attinebat casus non vulgaris, qui Bononiæ A. 1705. in eodem quod semel atque iterum supra memoravi, Nosocomio diebus circiter octo spectatus est. Virgo erat annorum, ut mihi visa est, quadraginta, quæ post diuturnum dolorem capitis, altero sensum resoluta erat corporis latere sic ut tandem neque ad motum, neque ad sensum hoc uti posset. Ita affectæ sanum quoque alterum latus similis paralyfis quotidie vespertino tempore corripiebat, matutino autem adventante, integram omnino relinquebat. Quod postquam septies, aut octies contigit eadem semper, aut si quando non eadem, una, ut summum, hora citius, aut serius; tum vero thoracis inflammatio continuo accessit, eaque Virginem sustulit, cujus dissectio cadaveris, invitis nobis, omissa est. Sed resolutionum ab ejusdemmodi causa alia quoque exempla a me alibi indicata sunt.

20. Indicata sunt etiam exempla earum quæ a convulsis circa nervos musculosis fibris videntur accidere. Nec vero negaverim, posse interdum ea quoque ratione explicari quæ sic a Boerhaavio (3) proposita est: convulsi musculi *duritas, si nimia fuerit, destruit muscolum, & relinquit paralyticum, uti sæpe post convulsiones contingit fieri*: quanquam ubi simul cum motu sensus tollitur, non tam muscularis fabricæ destructionem, quam compressi tunc nervi, modo ex durioribus non sit, constrictionem præstat incusare, a qua una repeti utrumque potest. Quod autem eisdem placuit (4), *paralyfis membrorum, ubi nullum subest cerebri vitium*, ideoque *auscultantes medicamentis externis*, eas, inquam, sedem habere in *tela cellulosa* qua omnia nervorum vasa cinguntur; hæc quoque explicatio sua laude digna est, si quis apte, nec sine aliquo additamento utatur. Nam cæteroquin haud secus ac aliæ, suis ipsa quoque difficultatibus videtur premi. Vide enim in Sepulchreto (5), vel potius in eo ipso libro (6) qui ibi negligentius descriptus est, quæ Wepferus in hydropicis, motu, & sensu viscerum, atque artuum inferiorum pollentibus,

(1) Ibid.

(2) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 160.

(3) Prælect. in Instit. ad §. 401.

(4) Ibid. ad §. 282.

(5) Sect. hac 15. Append. ad Obs. 5.

(6) Auct. Hist. Apopl. Hist. 13. in Schol. n. 2.

animadvertit, scilicet in abdomine nervos & plexus nervosos, non solum sero copioso inundatos, sed etiam illos ipsos, aqua tenui membrana coercita, veluti gelatina, incrustato, in pedibus vero a planta ad coxam, ipsosque lumbos œdematosos, cutim, pinguedinem, membranas, imo ipsos musculos instar spongiæ aqua turgidissime maduisse; ut dubitandum non videatur, quin cellulosa illæ telæ quibus nervorum vasa cinguntur, ipsæ etiam aqua distentæ fuerint, & in aliis sint, quos pene quotidie, & sine ulla quidem resolutione, videmus, hydropicis.

21. Sed etsi quod de nervorum affectionibus in libro habemus de *Locis in homine* (1); sitamen de iis nervis ibi sermo est de quibus hic loquimur, morbum videlicet qui in ipsos pervenerit, quiescere in eodem loco; & difficile esse ipsum educere; etsi, inquam, id ut plurimum verum est; minus tamen est, cum morbi causa in cellulosis consistit eorum telis, ubi externis parere medicamentis, ut paulo ante indicabamus, expertus est Boerhaavius. Quin aliquando vel citius paret, quam ægro opus esset, ut cum recens resoluta membra, corpore necdum fatis præparato, thermarum balneis, aut lutis præpropere committuntur; serum namque morbidum ex ignobilibus sedibus alio abductum, in nobiliores facile irruit, ut in cranii cavum, aut Sacram fistulam, cerebrum, aut medullam Spinalem, præsertim ubi ad apoplexiam, aut ad paraplegiam dispositio est, male multaturum. Quo Willisii (2) observationes ex parte refero, cum ex usu, aliis paralyticis utilissimo, thermarum Bathoniensium, quorundam membra plura atque prius affecta, gravius resoluta animadvertit. Eodemque facile spectat locus T. Livii (3): *Cn. Cornelius consul ex monte Albano rediens, concidit, & parte membrorum captus, ad aquas Cumanas profectus, ingravescente morbo Cumis decessit.* Quem locum etsi ab iis qui de thermis Cumanis, proximisve Bajanis, earumque usu scripserunt, animadversum esse, non memini; tamen quali de casu in eo sermo fiat, idem Livii significat loquendi modus, alias (4) productus, & explicatus de Attalo inter concionandum obmutescente, & cadente: *concidit... parte membrorum captus.* Verum ad historias nostras redeamus, atque adeo ad ultimam ipsarum veniamus.

22. MULIEREM, quam semel prehenderat apoplexia, rursus corripuit, stupidamque, & semiparalyticam reliquit. Uno, aut altero interjecto mense, febris invadit non mediocris, ut pulsus, sitisque commonstrant, eaque in Bononiensi S. Mariæ de Vita mulierem conficit. CEREBRI vasa nigro sanguine turgidula: ipsum vero laxum adeo, ut Crassam, quam detrahebamus, meningem quibusdam in locis cum Tenui, corticalis quoque substantia sequeretur. Cæterum aqua pauca in tertio ventriculo. Reliqua autem viscera sana. Quæ dum rimamur, & ex sinistro cordis thalamo concretionem polyposam extrahimus, interveniens forte Valsalva, alteram, inquit, reperietis a dextris. Quam, dextera incisa auricula, mox vidimus inde in venam Cavam suis ramis pertinentem. Sinistra tamen, non minus ramosa, firmiorem habuit truncum, substantiam intus compactæ carnis referentem, quam corpus quoddam quasi nerveum cingebat.

23. De polyposis concretionibus erit aptior alibi (5) scribendi locus. Hic fatis a laxo adeo cerebro stuporem mulieris, & semiparalytim deducere. Neque enim fatis spirituum fecernere poterat, & ad membra mittere. Qua de re, ut maxime obvia, non attinet multa verba facere; tamen ad id comprobandum vides in Sepulchreto (6) unam eandemque semel, atque iterum Observationem proferri tam paucis interjectis, ut minus mirum sit, duas ferme ex Willisio (7) paginas in Scholiis ad Observationem III. descriptas, iterum pro Scholio ad Observationem

(1) n. 9.

(2) De Anima Brat. P. 2. c. 9.

(3) Hist. l. 41.

(4) Epist. 3. n. 17.

(5) Epist. 24. n. 26. & seqq.

(6) Sect. cit. Obs. 8. & 13.

(7) c. cit.

XXX. easdem describi. Cæterum hujusmodi in primis sunt paralyfes, in quibus frustra, ad tollendam causam, resolutis partibus adhibentur remedia. Ad tollendam causam, inquam. Nam Valsalva ad fibrarum tonum aliqua ratione adversus majorem laxitatem servandum se, dicebat, adhibere: eandemque ob causam cum ad avertendas apoplexiæ minas, sanguinem e semiresolutis jam diu manibus aliquando mitti, imperaret, imperabat simul, ut aquæ loco vinum calefieret, in eoque manus, ut tum fieri solet, mergeretur. Quæ, cum Valsalvæ consuetudines scire cupias; nolui reticere. Porro aliæ, extra cranium quoque, paralyfis causæ sunt, ad quas inutilis usus est externorum remediorum. Harum selecta quædam exempla satis erit ex Cowpero (1), & Saltzmanno (2) commemorare. Uterque partium inferiorum resolutionem accidisse, deprehendit, Cowperus ab interno tumore, qui duarum dorfi vertebrarum corpora ita exederat, ut per eorum cariem foramen aditum præberet digito ad medullam ipsam Spinalem immittendo; Salzmannus autem ab eadem medulla, non pravo ejusmodi humore læsa, imo plane exsucca in superioribus lumborum vertebra: quod vitii cum in altero, ajat, *in omnibus lumborum vertebra* habuisse: perspicuum est, non Medullam modo, intra supremas earum desinentem, sed & Equinæ, ut vocitant, caudæ partem non parvam (quæ utinam Salzmannus diligentius, aut certe dilucidius proposuisset) idem vitium occupasse. Signa autem quæ latentes has paralyfis sedes quodantenus in vivis indicarent, his perlectis utriusque Auctoris observationibus poteris existimare.

24. Denique ne mireris, quod febris, quæ secundum alias Hippocraticas prædictiones apoplexiam excipiens solvit, foeminam quam proposui, perdidit; Martianum (3) vide, febrium conditiones distinguentem, illisque prædictionibus hanc ex Coacis opponentem: *Apoplectica affectiones de repente exolutorio modo fientes, febre temporis progressu accedente, perniciofa*. Hæc vero febris: ut alia mittam; sane uno, aut altero post mense accessit. Satis de Paralyfi. Vale.

(1) Act. Lipf. A. 1699. M. Feb. ad Tab. 93.

(2) Act. N. C. T. 2. Obf. 102.

(3) Annot. in Hippocr. l. 2. de Morb. S. 2. §. 67.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XII.

Sermo est de Hydrocephalo, & de Aqueis Spinae Tumoribus.

HYdrocephali nomen etsi unum est; plures tamen, ut nosti, & sede, & affectibus, inter se discrepantes affectiones significat, primum quidem; ut rem in paucissima contraham; aquæ congestionem inter cranium, ejusque integumenta; deinde intra cranii cavum, idque aut ossibus, quod fere in foetibus fit, & pueris, diductis amplificatum, aut minime diductis ad eum modum persans ad quem consistente ætate videmus: quanquam hoc ultimum genus ne ii quidem qui hydrophem cerebri appellant, hydrocephalum omnes vocant. Primum illud atque exterius hydrocephalum etsi in viventibus conspeximus, & præsertim in nobili infante, quem cum aliis Medicis consulti, sine Chirurgi ferro, sanavimus; in mortuis tamen examinandi occasionem nec Valsalva, nec ipsi habuimus. Interni autem primum genus, saltem postquam aqua exierat, iis in foetibus vidisse me, credo, quos cerebro carentes dissecuri, velut postea declarabo. Alterius vero generis cerebrum tum Valsalvæ, tum mihi esse observationes, ex superioribus Epistolis non una ostendit. Quarum nullas in animo est hic iterare; sed unam potius proferre, cui locum in iis Epistolis aptum non fuisse, cognosces. Eam cum protulero, tum commemorabo quæ vidi, ad primum, ut puto, interni hydrocephali genus attinentia: nec alia de Spina, ut vocant, bifida, sive de Aqueis hujus Tumoribus reticebo.

2. ANUS, postquam antiqua artuum ulcera, minus jam in dies, minusque manantia, novissime arida apparuerant, sensim quasi a senectute confecta, mortua est.

CADAVER Gymnasio huic cessit, cum altera quæ A. 1725. habebatur Anatome, jam ad finem spectaret. Igitur viscera pleraque omnia ipse perscrutatus, jecur, & splenem animadverti magnitudine excedere aliquantum naturalem modum, nec substantia ipsa omnino esse secundum naturam. Multo autem erant æquo ampliores tum ureteres, tum renum pelves, indicio non obscuro, fuisse olim mulierem calculis, aut aliis renum vitiis obnoxiam: quo & parvitatem censui attinere renis dexteri, dimidio minoris quam sinister. Tuba sinistra Falloppiana, fimbriis, interjectoque his orificio omnino deletis, in unum corpus extremo illo coaluerat cum ovario. Fundo uteri aperto, conspecta est in ipso hujus latere sinistro excrecentia, quæ magnitudine, & forma dimidiatum referebat lupinum, basi dumtaxat utero annexa, facie autem utraque soluta, & lævi, nec secus ac fundi universa interior facies, rubicunda. Cranii, & quod consequitur, cerebri figura erat abnormis, ut Epistola I. (1) descripsi; hæc enim illa femina est, de qua ibi in extrema quadam, ex parte huic simili, historia mentionem injeci, reliqua alibi pollicitus, quod hic videlicet præsto. Laterales ventriculi plenissimi erant aqua turbida. Choroides plexus albescebant. Corpora Striata, quocunque cultrum, assulatum secando, dirigeres, ex cinerea ubique substantia, mirantibus qui aderant, nusquam medullares strias, sed disjecta solummodo medullaria puncta apparere. Cerebellum, ut medulla quoque Oblongata, flaccidum fuit. Denique Pituitariam glandulam cum valde humilem, ac subidentem animadvertissem, diligenter extraxi, & primum sine Appendice esse vidi, in Adversariis VI. (2) descripta, &

(1) n. 14. in fin.

(2) Anim. 25. & Tab. I. Fig. 4.

delineata, tum ejus corpus ex fusco flavere, & in se contractum atque strigosum, præsertim quod ad altitudinem attinebat, multo minus quam soleat, fursum protuberasse.

3. Si antiqua, & novissima hujus fœminæ incommoda, accurate aliquis adnotasset, ex quo inquirendo cognoscere potuissim; cum plura quæ, discendo, perpexi, hic perpendere non omitterem, tum certe alio potius quam huc, observationem hanc retulissim. Quod fieri poterat de quibusdam in hanc Sepulchreti XVI. Sectionem collatis, præsertim vero de ea quæ sub num. VI. & de prima, atque altera quæ sub num. VII. in Additamentis proponuntur; neque enim, quod etiam pro indicavi, plerisque placet, ubi caput non tumet, ibi hydrocephalum agnoscere. Non est tamen dubitandum, quin cum multa intra cranium aqua sensim magis, magisque congeritur, si huic cedere, ut in tenellis, ossa possent, tumor capitis esset oriturus: & quin aliquæ ex iis causis propter quas in illorum cranium aqua congeritur, eadem sint ob quas congeritur etiam in adultorum, ut puta, præter hydatides, de quibus infra (1) dicemus, in plexu Choroide, aut alibi intra cranium disrumpas; ut puta, inquam, aut ea glandulæ Pituitariæ constitutio quæ nullam aquam transmittat, ut in Anglo illo (2) cujus cerebri ventriculis sero plenis hæc suberat glandula parte altera prædura, altera absumpta, aut ea aquæ natura, quæ ad hanc, aut per hanc glandulam transmitti non possit, quorum illud verisimile est, cum aqua dumtaxat limpida; hoc vero, cum turbida ventriculos cerebri distendit, qualis in Viro Principe a Brunnero (3) animadversa est, a nobis autem in ea quæ proposita est, fœmina. In hac enim cum is ichor qui per artuum ulcera amandari consueverat, in eos ventriculos divertisset, impedire ipsa sibi, irritando, & corrugando Infundibuli extremos tubulos, viam potuit in glandulam Pituitariam, quæ propterea, ut ex partes solent quæ ab officio cessant humores excipiendi, subsederit, ac strigosa facta sit. Quod si crassum, nec irritans serum in eam glandulam se intrudat, exire autem nequeat; illud quod e ventriculis eodem illabi perget, glandulam quidem vehementer, ut Peyronius (4) vidit, tumidam reddet, sed reliquo demum sero illuc aditum præcludet. Cæterum in aliis aliunde esse possunt causæ propter quas vel tenui aquæ iter non pateat per eam glandulam. Esse autem ex naturæ institute tenuem in ventriculis aquam, & limpidam, sed vix plus quam ut ea ventriculi madeant, negandum non credo. Quod si plus forte in catulis illis invenit Littrius (5), quibus uno ictu absciderat caput; at illi etiam tum lactentes erant; est autem in cavis omnibus foetuum, & recens natorum animalium aquæ plus quam in adultis; itaque optandum fuerat, ut quod periculum in lactentibus fecit, idem fecisset in adultis. In his enim aquam tum demum abundare, credibile est, cum aut plus æquo fecernitur, aut cum aliqua causa est quæ illi iter ad Pituitariam glandulam intercludat, aut minuat. Quæ autem de glandula hac dico, eadem simul de cæteris quoque latentibus viis dicta volo, per quas aquæ exitum a natura paratum credo secundum ea quæ fusius alias (6) ad te scripta, hic minime necesse est iterare.

4. Illud potius quod tunc me fugit, addendum est, in Sectione hac Sepulchreti XVI. tres unius hydrocephali proponi historias, singulas a singulis descriptas, sub num. VII. a Cummio; sub VIII. a Paisenio, denique sub V. in Additamentis a Pechlino. Hi enim omnes aderant, cum ab Hornio infantis illius cadaver Lugduni Batavorum A. 1666. dissectum est. Cum igitur primi duo in

(1) n. 6.

(2) Act. Lipf. A. 1688. M. Maj.

(3) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 1. in fin.

(4) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1741.

(5) Hist. de la même Acad. A. 1711. Obs. Anat. 7.

(6) Epist. 4. n. 36.

Ephemer. Nat. Cur. Dec. I. alter A. I. (1) alter A. IV. & V. (2) suam quisque descriptionem edidissent; Pechlinus tandem in Observat. Phys. Med. (3) suam addidit, non obscure significans, historiam illam non satis accurate ab aliis traditam esse. Eam ego, inquit, *quod rara sit, minusque pro sui pretio descripta curiosius exponam*. Et magna sane vel in aquæ pondere sunt discrimina, cum Pechlinus a quo in hoc quidem vix discrepat Païsenius, uncias ponat *CLXIII.* quas Cummius dixerat *triginta sex*. Cætera ipse conferens intelliges, illudque in primis quod ad rem præsentem facit, cum Païsenius ajat, *glandulam pituitariam flaccidam & satis magnam fuisse*, Cummius autem contra neget, *de glandula pituitaria ullum apparuisse vestigium*; de hac glandula Pechlinum silere; ut suspicari quis possit, ab singulis singulas hydrocephalorum trium ab Hornio anno eodem sectorum observationes describi, nisi ejusmodi observationem *raram* esse, ut sane est, admoneret Pechlinus, & tot alia unam eandemque fuisse, satis ostenderent. Cui potius igitur de tribus credemus? Brunnerus (4) qui singulos legisse poterat, Cummio certe in eo credidit, quod *glandula pituitaria plane defuerit*; neque enim aliam, quam Cummii designare potest descriptionem; tamen in anno error est vel in exemplari (5) quod in Sepulchreto describitur: neque enim semper hujus typographis, qui alioquin sæpius errare, imputandus est, ut neque obscuritas illa tanta primæ in Sectione hac Observationis; siquidem ad eundem modum legitur in Opusculo Bartholini (6), cujus tamen nomen Scholiis quoque in eam Observationem fuerat subjiciendum. Sed ut illuc redeam; ego singulis in eo credam in quo inter se conveniunt: ubi discrepant, aut hærebo, aut si peritiæ, diligentiae, temporis quo scripsit, habenda est ratio: credam Pechlino. Verum utinam in Sepulchreto de tribus illis Observationibus hæc injecta esset dubitatio. Habes quid modo censeam de duabus illis Observationibus, quas primo loco cum alias de Pituitariæ glandulæ officio ad te scriberem (7) in Sepulchreto indicavi.

5. Nunc iis in foetibus quos ab interno hydrocephalo enectos puto, quid a me sit observatum, commemorabo. Commemorabo, inquam; neque enim hic repetere oportet quæ alias edidi; satis est indicare, & siquid forte illustrationis gratia addendum est, addere. Igitur primum omnium relegas velim quæ de factu sine cerebro nato, & a me Forolivii dissecto, in Epistolis Anatomicis (8) proposita sunt, illudque in primis cerebrum facile a primordiis non defuisse; sed hydrocephalo extenuatum, & in aquam resolutum, per foramen quod in summa erat Spina, abscessisse. Quod tunc facere, sicut ibi sum fassus, *non vacabat*, ut *plerasque aliorum hujus generis observationes expenderem & cum hoc nostro*; enim putabam; *cogitato conferrem*, cum post libri editionem, otii aliquid nactus, mox facere coepissem, gavisus sum incidens primum in Cl. Marcotii Commentarium (9), ex quo intellexi, non aliter ipsi fuisse visum, ac mihi. Qui cum postea observationes cæteras, quas Wepferus (10), & Stalpartius (11) olim collegerant, & iis recentiores, quas Cl. Brin-
nius (12) memoravit, aliasque adnotassem, ut singulas huc magis attinentes feligerem, & quandocunque possem, conferrem; tot alias, interea novis prodeuntibus libris, vidi ad doctissimis Viris indicari, ut satis otii futurum mihi diffi-

(1) Obs. 47.

(2) Obs. 196.

(3) l. i. Obs. 61.

(4) Sect. hac. 16. in Schol. ad Obs. 12. in Addit. ad fin.

(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. i. Obs. 152. in Schol. ad fin.

(6) Consil. Med. de Comet.

(7) Epist. 4. n. 36.

(8) XX. n. 56. 57.

(9) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1716.

(10) Eph. N. C. Dec. i. A. 3. Obs. 129.

(11) Cent. i. Rar. Obs. 2.

(12) Inquis. de Spirit. Animal. n. 35. & seqq.

derem ad cunctas, non dico perpendendas, sed ne apud Auctores quidem rependiendas; tanta sæpe Operarum incuria plerorumque sunt aut nomina proposita, aut loca designata!

6. Igitur collatione hac aliis relicta, nunc fatis mihi est, in non paucis saltem eorum casuum, quos perpendere licuit, intellexisse, cum cerebrum revera defuit, ob eam causam potuisse, ad eundemque modum deesse, de quibus paulo ante indicatum est. Quod si meum aliud aliquod plenius propositum, aut si Amicorum ineditum adhuc exemplum optas; videsis quod suum meumque Vallisnerius (1) memoravit, in adversariis (2) a me descriptum, ut unum dumtaxat hic oporteat addere quod certius memini, videlicet cranii nihil præter hujus basim fuisse, neque hanc totam: nam quidquid de ipsa esse solet post magnum occipitis foramen, desiderabatur. Paucis autem antequam eam puellam fecarem, mensibus, hoc est sub finem A. 1711. cum forte Venetias petiissem, ab Amicis acceperam, & nominatim ab eo, quem alias (3) tibi laudavi, Alexandro Bonis; docto Medico, & diligenti, affuisse se non ita pridem cum Santorinus ipse quoque descriptæ a me similem puellam incideret (sæpius enim; etsi in maribus hæc etiam accidunt; in sequioris sexus foetibus videor novisse: certe ille quoque, de quo paulo ante dictum est, Forolivienis foemineus fuit (4)) vidisse igitur corpus optime nutritum, eaque magnitudine quæ conveniret justo, ut hæc quæ statim a partu mortua erat, partus tempore in lucem editæ: summum dumtaxat caput valde fuisse depressum: a quo cum sublata esset, membrana crassa, capillatæ cuti penitus connata; non cranii fornicem, non cerebrum, quæ nusquam erant, sed quandam quasi vesicam conspexisse, in qua nihil nisi aqua flavida, ab hac autem vesica quæ anteriora tenebat, prorsus sejunctam, in cranii basi, atque adeo in ipsa Oblongatæ medullæ sede particulam, nucleo amygdalæ non majorem, quæ cerebelli loco esse posset. Intelligis, hic ab hydrocephalo, cujus aqua necdum universa effluerat, destructum cerebrum, medullam Oblongatam, & cerebelli maximam partem: quod omnino una cum cæteris destructum, simul cum aqua effluxisse videtur in iis foetibus duobus, quos a me dissectos commemoravi. Nec sane aliter ejusmodi casus esse explicandos, censuit ipse quoque Illustris Hallerus cum alibi, tum in Opusculis Anatomicis (5), quibus pro eximia sua erga me humanitate meum, quale id cunque est, honestare voluit nomen, cum & suam hujus generis in foemineo pariter foetu accuratissimam, ut solet, observationem proposuit, & alienas plurimas quæ summa pollet eruditione, in hisque expositarum simillimas memoravit. Cerebrum igitur a primordiis in suo foetu non defuisse confirmat (6) iis rationibus, quæ non secus ac pleræque a Cl. Lausano (7) productæ, transferri possunt ad alios foetus hujusce generis. Accessisse postea causam quæ aperiret vias per quas cerebrum e sua theca effunderetur. Et sane manifestas in pluribus fuisse vides, ut foramen in Monspelienfi (8), & Forolivienfi nostro, & in nostro altero Patavino (9), in quo necdum effluerat totum. Hiatus autem in nonnullis fuerunt per quos totum prodierat. Sic in eo de quo Gullmannus (10), *occiput apertum lego cum pericranii extensione magna, in qua tota cerebri moles erat inclusa*. Cujusmodi sive pericranii, sive Crassæ meningis, sive potius utriusque herniarum, ut sic loquar, cerebrum includentium exempla alia dabit Hallerus (11). Intelligis autem, quam

(1) Ist. della Generaz. P. 2. c. 17. n. 6. ad litt. b.

(2) II. Animad. 35.

(3) Epist. 3. n. 17. & Epist. 5. n. 11.

(4) Vid. & Epist. 48. n. 49.

(5) Opusc. IX.

(6) n. 9.

(7) Diss. qua infans sine cerebro &c. §. 3. & seqq.

(8) Marcot. cit. supra ad n. 5.

(9) Epist. ibid. indic. n. 58.

(10) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 92.

(11) Opuscul. cit. not. 3. & 13.

facile possint distentæ, distractæque eo pondere membranæ disrumpi tandem; inclusumque pondus emittere. Quod si cerebrum sit hydrocephali aqua dissolutum; hæc & pondus augebit, & per foramina interdum etiam exigua ut fenestram elabatur, efficiet. Qua autem ratione aqua tum accedat, tum cerebrum dissolvat, illud primum supra (1) quomodo propter impeditas Pituitariæ glandulæ, aliasque vias contingat, satis dictum est: ob disrumpas autem hydatides posse etiam fieri, est indicatum. Has, nec mediocri magnitudine, haud ita raro intra cranium, imo intra cerebrum bestiarum increvisse, Observationes, alias (2) a me ex Sepulchreto indicatæ, satis ostendunt: quas si perlegas; idem hominibus quoque nonnunquam accidisse, cognosces. Humanis autem foetibus aut hydrocephalo laborantibus, aut sine cerebro editis, ut sæpe hydatides in meningibus fuerint, is qui a Cl. Jo. Rud. Zwingero (3) descriptus est, & memorati Monspeliensis, Foroliviensis, alique commonstrant. Quo etiam pertinere, facile credes totam illam notissimam ex innumeris compactam vesiculis, limpidissima aqua plenis, Wepferi (4) molem; nisi cum iis facere malis qui ad cerebri ipsius substantiam spectasse, existimarunt. Certe autem Hallerus (5) cum observationem indicat Cl. Spœrlini hydatidum loco cerebri inventarum, tum, *alibi pluscula exempla hujus fabricæ haberi*, admonet. Illæ igitur, aut hæc vesiculæ si vel a sua ipsæ distentione forte dissiliant, aquam intra cranium pro sua magnitudine, & numero effundent: hæc autem quæ intra substantiam increverint cerebri, ut in eam alterna arteriarum pulsatione adiguntur, sic prius etiam quam dissiliant, quantum possint ad comminuendam, dissolvendamque mollissimam circumjectam medullam, excogitavit Laufferus (6). Verum quacunque ratione, & quocunque ex fonte intra cerebri thecam aqua præter naturam congeratur; fane poterit, si necdum illud concreverit, ejus concretionem suo interjectu prohibere: aut si jam concreverit; inter ejus particulas se insinuando, has sensim magis magisque disjungere, donec ad minimas ventum sit, facile cum aqua permiscendas, neque ab ea amplius internoscendas. Cujus sensim progredientis, sed necdum perfectæ disjunctionis loculentum habes exemplum, in hydrocephalo recens nato, quem dissecans Christianus Vaterus (7) hemisphæria cerebri conspexit *ab aqua expansa, & in modum brassicæ capitatæ excavata, ubi nulli ventriculi, nullique anfractus, fibræ vero albicantes, & a copia feri valde turgide & basi & trunco medullæ spinalis per totam cerebri compagem, velut vasa lactea per mesenterium, densissime ad corticem distributæ, & in via multis vicibus invicem quo ad ramos unitæ, & complicatæ apparebant*. In altero autem hydrocephalo; ut perfectæ disjunctionis, atque adeo dissolutionis exempla hic omittam ex infra (8) memorandis Kerkringii, Tombini, Laufferi observationibus; in altero, inquam, hydrocephalo, quem pariter recens editum incidit Rombergius (9), non solum disjunctionem propemodum perfectam, sed disjunctarum particularum cum aqua permissionem ipsa indicabit aqua *lotura carniū similis*, præter quam, & Crassam meningem *nihil distincti in diffuente cerebro licuit*. Nec mirum; aqua enim quæ jam ad mensuras quatuor hic creverat, quanta vi egisset, ostendit, tum ad primam cultri impressionem *cum impetu prorumpens*, tum ossibus cunctis quæ calvariæ fornicem faciunt, ita diductis, ut *magno inter se hiatu distarent, & hinc inde facili modo flecti possent*, cum in priore infante essent tantummodo, ut fere in hoc morbo solent, divulsa.

(1) n. 3.

(2) Epist. 1. n. 6.

(3) Act. Helvet. T. 1. c. 2.

(4) Obs. 129. cit. supra ad n. 5.

(5) not. cit. 3.

(6) Diff. cit. 34.

(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 166.

(8) n. 13.

(9) Eph. N. C. A. modo cit. Obs. 111.

7. Scilicet aquæ in hydrocephalo fenfim congestæ, si tener præsertim sit fœtus, vis urgens manifesta est, eoque magis, quo citius agere incipit in minus resistentes cranii partes. Hinc hujus ossium impeditus non accessus modo, sed & ipsum alias pauciorum, alias plerorumque incrementum, ut prorsus deesse videantur. Verum insuper nonnunquam accidit, ut universa tumori moles non cranium tantummodo, sed & corporis ossa reliqua sic premat, ut fœtus facies, & corpus in transversum magis, quam secundum longitudinem, augeantur. Cujus rei exemplum eo libentius subijciam, quod perfectis plurimis hydrocephalorum observationibus, nusquam memini legisse. Sceleton est apud me ante annos quadraginta, aut eo plures confectum, ut vix id meminerim, ab eo qui dono dedit, audivisse fœminei fœtus esse, a magno interno hydrocephalo in matris utero enecti. Et sane cranii cavum vel nunc habet triplo facile capacius quam fœtus novimestris, etsi ubi pleraque toto corpore ossa spectes, minorem septimestri facile agnoscas; ubi vero dempto capite, altitudinem, vix quinque mestri majorem invenias. Nempe oblonga artuum ossa omnia quanto crassiora æquo sunt, tanto sunt etiam breviora; ut quæ causa obstitit ne in longitudinem crescerent, ea ut in transversum magis auferentur, effecisse videatur. Sed & costæ latiores omnes, crassioresque sunt: faciei autem præcipuæ quantum de longitudine demptum est, tantum de latitudine est additum. Namque hydrocephalum cum maximam ademerit longitudinis partem geminum frontis os non modo crescere prohibendo, sed ita in orbitas, interque eas deprimendo, ut de Nasalibus ossibus nihil appareat; faciem in transversum valde amplificavit, idque singulari prorsus modo. Sphenoidis enim ossis processum quem Præcl. Winslowius vocat Temporalem, huicque annexam Squamosam Temporalis ossis portionem utroque in latere extrorsum antrorsumque impulit, hanc vero simul ita deorsum ut ejus processus Zygomaticus, qui secundum horizontem esse deberet, a posterioribus antrorsum ascendat. Addidit huc insignem protuberantiam quæ faciem utrinque in transversum auget, completa per Crassam meningem, ossa quæ diximus modo, cum totidem quæ mox dicemus ita jungentem, ut cavum non modicum, cranii cavo sic adjiciatur jam satis magno tum per se, tum per ossis ethmoidis, tum multo magis per sphenoidis insolitam depressionem; ut nihil dicamus de osseo externo orbitarum pariete in ipsas compulso. Jam vero ut reliqua intelligas, sic habeto, cranium de quo loquimur ex duobus dimidiatis craniis coaluisse, quorum posterius eo de quo hactenus diximus, est multo majus. Postea enim quam anterioris hujus os occipitis ab suo magno foramine ad transversum pollicem retrorsum ascendis, alterum amplius foramen videre est pariter in media basi, non in vertebrarum tubum, ut prius illud, ducens, sed in parem sibi, sibi que continuatum canalem osseum, minimi transversi digiti apice non longiorem, & priusquam desinat membrana oclusum. Ab hoc foramine suum ascendit os occipitis longius quam in novimestri fœtu, sed angustius. Sincipitis enim ossa partem utrinque occupant debitæ illi sedis, ut quæ sicut ab anterioribus citius incipiunt quam solent, ita a tergo serius finiuntur. Huic tamen latitudini altitudo non respondet; sed mediocris est adeo, ut non modo ad verticem nusquam perveniant, sed ab eo singula distent transversos digitos minimum tres; intervallum namque, utrique interjectum, cum teneat Crassa meningis, calvarie fornicem ob occipitis ossis pene ad orbitam usque conficiens; hæc, quamvis resiccata est, latitudinem ibi æquat digitorum circiter septem, ut longitudine superat novem. Ossibus autem sincipitis, quippe utrique cranio communibus, ut a fronte, quemadmodum proposui, sphenoidis ossis processus Temporalis, & squamosa Temporalis ossis portio anterioris cranii utrinque subijciuntur, sic quoque a tergo eadem ossa quæ ad posterius attinent cranium, ad eum modum subiecta sunt, ut ex extrorsum, retrorsumque compulsa, &

per hand parvulam Crasse meningis partem utraque inter se juncta, insignem illam exterius convexam, interius cavam protuberantiam utroque in latere efficiant, qua faciei latitudinem, & cranii capacitatem non paro augeri, diximus. Denique Squamosis singulis Temporalis ossis. portionibus Petrosæ quoque portiones respondent suæ: sed quanquam ossa temporum cranio posteriori majora contigerint; tamen in duobus dumtaxat anterioribus membrana Tympani cum suo annulo apparet. Habes descriptionem haud vulgaris monstri; sed monstri hydrocephali: ut postquam monstrosæ constitutioni tot assignaveris quot volueris; plura tamen supersint, in cranii ossium aliorum incremento prohibito, aliorum depreffione, aliorum in latus impulsione, & diductione, quæ urgenti vi aquæ tribuere debeas.

8. Quod si aqua sensim in hydrocephalo congesta vel in ipsa foetus ossa tantum potest: quanto plus poterit in mollissimum, & pene diffuens ejusdem cerebrum! Nam si in puero septem, aut octo annorum quem Hunauldus (1) secuit, non modo in trienni, quem, ut habes in Sepulchreto (2), Hildanus, ita cerebrum extenderat, ut *circumvolutiones & gyri non conspicerentur*, qui in ejus alioquin superficie profundi sunt, unde hæc tunc possit, quantum cranii angustiae permittunt, amplificari; quid non aget in foetus cerebrum, in quo nundum gyri illiusmodi, & circumvolutiones sunt; quæ explicari queant, secus ac Paisenius (3), atque Pechlinus (4) in eo cujus caput jam inde a nativitate ex hydrocephalo tumuerat, videntur existimasse. Et si parietum Lateralium ventriculorum crassitudo vi aquæ fuerat in quinquenni illo Tulpii (5), non modo in trienni Hildani (6), aut bieni Vesalii (7), superne, & ad latera usque adeo extenuata, ut prima inspectione nulla esse videretur, cum *instar alicujus crassioris membrana adheresceret undique arcuata dissolutorum ossium circumferentia*; nihil dubii est, quip tanto tenuiores, mollioresque in foetu parietes sic possit aqua distendere, ut denique aut prorsus, aut propemodum debeat, sæpiusque per eos, & in unum cum ipsis tum conjuncta & cerebri, & cranii extensa laxaque integumentum via sibi qua minus resistunt, aperta aut in utero, aut dum per hujus angustias in partu expellitur foetus, cum dissoluto, aut semissoluto cerebro erumpat. Quod autem diximus de superioribus, & lateralibus dexteri sinistrique ventriculi parietibus, idem inferioribus quoque, totique adeo medullæ Oblongatæ, & cerebello, & medullæ Spinali accidere poterit; quanquam aliquanto difficilior. Et fane Cl. Pitschelius (8) cum in hydrocephalo qui duodeviginti menses vixerat, quantum cerebri collicatum esset, Oblongatæque etiam medullæ, perscribit, nullam hujus trunci, nullam cerebelli dissolutionem memorat. Quin certe Vesalius (9) in sua illa bienni hydrocephala cerebellum vidit, *cerebrique universam basim secundum naturam habere*, & Hildanus (10) in suo trienni cerebellum in tanta cerebri attenuatione excepit, & *reliqua in cerebri basi*. Pechlinus quoque (11) in septimestri Hornii cerebellum conspexit *plane integrum*. Sed in eodem videbis tamen, *radicem cerebri jam in fibras diffuxisse*; ut intelligas, in tenerioribus, & multo magis in foetibus ea quoque in cerebro vi aquæ dissolvi denique, & absumi quæ magis resistunt, quia in illius formatione ut Steno (12) de observatis in suo vitulo hydrocephalo verba faciens, animadvertit, structura & nexu

(1) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1749.

(2) Sect. hac 16. Obs. 16.

(3) Obs. cit. supra ad n. 4.

(4) Id.

(5) Sect. cit. Obs. 14.

(6) Obs. cit. 16.

(7) Ibid. Obs. 6.

(8) Epist. ad Kulmum de Hydroceph. Interno.

(9) Obs. modo citatis.

(10) Id. ibid.

(11) Obs. cit.

(12) Act. Hafn. Vol. 1. Obs. 131.

jam sunt perfecta: quando cætera, ut laterales partes, sua adhuc capiunt incrementa. Nos vero post tot alios, nihil in duobus de quibus supra (1) indicatum est, foetibus, Patavino primo, & Forolivienſi, aut cerebri, aut cerebelli, aut medullæ Oblongatæ fuiſſe ſcimus: quin & Spinalis in altero (2) *potius rudimentum quaſi quoddam pertenuē, atque membraneum, quam medullam ipſam, deprehendimus.* Hanc autem omnino ſimul cum cerebro fuiſſe, non modo ætate noſtra, ſed & ante obſervatum eſt. Weſperus (3) namque Fontanum memorat infantem vidiffe, *loco cerebri, & spinalis medullæ aquam limpidiſſimam habentem*: tum refert, *abortum*, de quo Mauritius Hoffmannus, ut eſt apud Veſſchium, ad Veſlingium ſcripſit *Norimbergæ 1641. editum eſſe ſine cerebro & ſpinali medulla . . . in cervice perforatum, ita ut digitus in cavitatem vertebrarum thoracis immitti poſſet*: item Hornium A. 1665. foetum ſeptimeſtrem diſſecuiſſe in quo nulla interna cavitas cranii, ut quod *totum erat oſſeum ſolidumque, uti nec ullum cerebri, vel cerebelli veſtigium*, Spinalis autem medullæ ne *ꝛꝑ* quidem apparuit, quippe cujus in ſolida ſpina tubus omnino deſiderabatur: denique Kerckringianam (4) Obſervationem indicat XXIII. monſtroſi foetus, *cujus cranium nec cerebrum, nec cavitatem ullam habebat*, Spina autem ſuperius biſida nullam continebat medullam ſpinalem. Quibus obſervationibus ſuas hoc ſæculo addiderunt Littrius (5), Fauvelius (6), Meryus (7), Sueus (8), alique fortasſe (9), primus in foetu octimeſtri, ultimus in ſemeſtri, reliqui in novimeſtribus duobus, quorum alter, nec ſine aliquo ſentiendi indicio, duas vixit horas, alter unam & viginti, nec ſine aliqua alimenti ſumptione. Ex his octo Obſervationibus nullam video; ſi tertiam excipias, & in parte quartam; quæ per capitis, Spinæque hydropem nequeat explicari, præſertim cum in prima etiam tum aqua eſſet in cavo utroque, in ſecunda autem perforatio, ſicut a me Forolivii (10) conſpecta ſit, ſpinalis tubi in cervice, in quarta porro, & octava hic idem tubus ad tractum multo longiorem, in quinta denique, ab imo ad ſummum eſſet apertus.

9. In hunc autem Spinæ tubum congeri aqua poteſt tum quæ a cranii cavo deſcendat, tum quæ intra illum ſecernatur; ut modo ſit utriuſque ſimul hydrops, modo alterius, nec ſecus in foetibus, & pueris, quam in adultis; ſed in illis multo magis ut in quibus haud aliter quam cranii, vertebrarum oſſa & facile poſſe, & revera cedere, compertum eſt: itaque dehiſcentibus alias aliquot, alias omnibus vertebris, & aqua urgente involucra Spinalis medullæ, alias minor, alias major in Spinæ poſteriore facie tumor exiſtit, qui hydrocephalo eſt analogus. Dehiſcunt autem vertebrarum oſſa ibi potiſſimum ubi ſedes futura eſt proceſſuum quos ſpinas vocant, non tantum, ut credunt, quia ibi tunc oſſa diſjuncta ſunt; nam ſunt etiam a lateribus ſejuncta qua ad vertebrarum corpora annectuntur; ſed inſuper, ut ego arbitror, quia longe minor ad ſpinarum ſedem, quam a lateribus, reſiſtentia eſt impoſitorum muſculorum, & tendinum. Cur vero is tumor rariffime occurrat in inferiore, & exteriore parte oſſis ſacri, ut experientiſſimus animadvertit Ruyschius (11) miratus (12), non eſſe frequentiorem in dicta parte, ut quæ ſemper in naturali ſtatu hiat, cauſam eſſe, opinor, quod Craſſioris meningis tubus, Equinam, ut vocant, Medullæ Caudam cum aquæ,

(1) n. 5. & 6.

(2) Vid. Epiſt. Anat. 20. n. 56.

(3) ad Obſ. 129. cit. ſupra ad n. 5.

(4) Spicileg. Anat.

(5) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1701.

(6) Hiſt. de la même Acad. A. 1711. Obſ. Anat. 3.

(7) & Ann. 1712. Obſ. Anat. 6.

(8) & A. 1746. Obſ. Anat. 6.

(9) Quin vid. etiam Epiſt. 48. n. 49. & ſeqq.

(10) Vid. Epiſt. Anat. cit. 20. n. 56.

(11) Obſ. Anat. Chir. 34.

(12) Ibid. Obſ. 35.

de qua alibi (1) dictum est, copia aliqua vel secundum naturam, continens, ad illam usque infimam hiantemque partem non descendit. Aliquando tamen morbidæ aquæ vi deorsum urgente, illuc pervenire, & distentus extrorsum, ejusdemmodi facere tumorem potest: itaque ibi etiam, semel Ruyschius (2) vidit, & nos annis superioribus non hinc longe in quodam infante visum esse, scimus, sed Genga præsertim vidit, & rarissima, nec facile speranda in his tumoribus felicitate aperuit in eo casu quem summus dum viveret, Vir Lancisius Cl. Fantono descripsit, apud quem (3) non una de causa relegas velim, sed ob hanc potissimum, ut communem cranii, & Spinæ cavo hydropem fuisse, & ex illo in hoc aquam descendisse, intelligas. Cum enim confusio capitis hydrocephalum, huic vero is post mensem tumor ad coccygem supervenisset, credo quia in puero quadrimulo minus facile vertebrarum ossa laxari, quam integumenta ad hiantem, de qua dictum est Sacri ossis partem potuissent, non modo ex aperto hoc imo tumore multa diu aqua egrediente, caput paulatim detumuerat; sed cum Genga, ex parte superstes in occipite, hydrocephalum manu comprimeret, statim, quod vidit Lancisius, ex aperto in coccyge foramine ichor subpallidus p-ossiebat. Porro a cranio in vertebrarum tubum videtur aqua in aliis etiam Observationibus descendisse. In illo enim infante hydrocephalo quem describit Mayerus (4), ex tumore hujus naturæ qui ad medium os Sacrum extabat, paulo ante mortem disrupto, lymphæ turbida subsalsa effluxit: stylo autem post obitum per tumorem, & Spinam ad cerebrum usque demisso, ex hoc pariter liquor turbidus promanabat. Quoniam tamen quæ intra cerebri meninges plurima inventa est aqua, subsalsa quidem ipsa quoque erat, sed limpida; malo eam Observationem attendas quæ a Brunnero cum XII. conjuncta est earum quæ sunt in Additamentis ad hanc Sepulchreti Sectionem. Nam tumore hujus generis in dorso supra os Sacrum infelicitè, ut solet, exciso, unde plus libra aquæ limpidissimæ effluxit, *caput infantis confidere statim & mole minui observatum fuit.* In ipsa autem Observatione XII. idem a contrario videtur probari. Cum enim tumor ejusdemmodi in dorso compunctus fuisset, unde aqua profiliuit limpidissima, quæ sexies diebus infrequentibus effluxit *qualibet vice ad uncias tres, quamprimum, inducta cicatrice, nihil feri amplius extillavit, puellæ caput attolli cœpit, & brevi hydrocephalus vastæ molis emerfit.* Sic etiam in IV. ibidem Observatione Lechellius cum infantem describat natum cum tumore ejusdem naturæ ab ultimæ thoracis vertebra ad coccygem usque pertinente, diebus infrequentibus, narrat, *interea caput sensim sensimque in molem præternaturalem extensum fuisse; ut videatur aqua, cui locus in Spinæ cavo non amplius superesset, in cranii cavo subsistendo, hoc ad eum modum amplificasse.* Quæ hæcenus scripsi cum perpenderit, & fortasse non improbaveris, si forte in Hippocratis locum incideris, qui sic habet (5): *Alius morbus oritur ex defluxione capitis per venas in Spinalem medullam. Inde autem in sacrum os impetum facit: quo medulla ipsa fluxionem perducit; tanto facilius idem tibi forsitan quod Docto Viro, veniet in mentem, his verbis morbum de quo loquimur, descriptum videri, quanto magis eorum omnium quæ modo dicta sunt, recordaveris.* Verum neque ad hunc, neque ad infantium morbos eum locum attinere, cognosces, si ea perlegeris quæ continuo sequuntur, & *in coxendicum acetabula, sive juncturas deponit, & si tabem fecerit, homo marcescit, atque hoc modo contabescit, & vivere non expetit; statim enim scabula dolent, amboque pedes, ac crura consequuntur, & semper tandem pereunt multo tempore curati.* Quomodo enim infantes vivere expetunt, aut non expetunt? atque

(1) Epist. II. n. 16.

(2) Obs. cit. 35.

(3) In Pacchion. Animad. 6.

(4) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 127.

(5) l. de Glandulis n. 10. apud Marinell.

ut alia præteream; quomodo hic morbus esse multi temporis curationem finit? Quin etiam, si quis forte in duabus novissime commemoratis Observationibus putet, non aquam e cranio in Spinæ tubum defluxisse, imo contra in Spinæ tubo a principio congestam, postquam ad eam pervenit copiam, ut intra hunc, vel dilatatum, contineri amplius non posset, tum demum in cranium redundasse; ejusmodi cogitato etiam non ita favent quæ in dissectione utriusque infantis observata proponuntur; tamen nonnullis aliis in casibus sane haud video quid magnopere adverteretur.

10. Neque enim omnes qui Spinæ, iidem, ut quibusdam placet, capitis quoque hydrope tenentur; certe in suis quos supra designavi, Ruyschius non meminit (1), neque; ut alios sciens omittam; Tulpus: cujus tres hujus generis observationes, non in Sectionem hanc Sepulchreti, sed in II. libri quarti (2) relatas leges; quanquam, ut in anatomica sanarum partium descriptione Spinali medullam a cerebro, cui natura continuavit, non disjungimus, sic in morbidarum, atque adeo in morborum ipsorum tractatione illius hydrops ab hujus hydrope non videtur sejungendus, nec tumores qui utrumque hydropem sequuntur, inter externos cæteros collocandi haud magis quam qui interna aneurysmata, disruptis, extrorsumque compulsis costis, & pectoris integumentis, consequuntur. Quod si; ad inceptum sermonem ut redeam; ad eos quos hic tractamus, tumores duo illi attinent, quid in eadem Sectione II. alter sub Observatione XIII. (3) ex Casparo Bauhino, alter in Additamentis Observatione V. cujus Auctoris non adscribitur nomen, proponuntur; neque in his ullam hydrocephali mentionem videbis. Attinere autem huc utrumque illum tumorem, credes, mollem, & vesicæ instar, humore plenum, in lumbari Spinæ tractu, ex quo factam feri effusionem mors, nec multo post, ex convulsionibus secuta est. Nam quod serum purulentum, ac foetidum, aut sanguinis colore non-nihil tinctum prodierit; neque hoc mirandum est, ubi *inter vertebra lumborum antepenultimam & ultimam* ex erosione foramen fuit in ventrem pertinens, neque illud, cum *duæ vertebra lumborum desiderarentur, integris reliquis*; namque & in iis de quibus agimus, aquosis tumoribus multum de vertebra interdum absumi, docet Jo. Ludovicus Apinus (4), & corruptione ipsos, ac grangræna facile corripì, exemplo quoque ejus quem dat pictum, confirmat Bidlous (5): nec quia ex ejusmodi, quos descripserunt, tumoribus ichor exierit purulentus, aut materia aquosa, foetida, ac purulenta, idcirco Jo. David Mauchartus (6), & Jo. Henricus Linckius (7) dubitarunt, quin ad hoc genus attinerent. Si mecum igitur idem censeas de tumoribus illis duobus de quibus dicere coeperamus; duo consequentur, alterum, Observationem illam Bauhini fortasse primam fuisse tumorum hujus generis; nam quæ apud Forestum (8) legitur, fortasse & ipsa, suo in genere prima, potest ad tumores spectasse, non dissimilis quidem naturæ, & periculi, sed tamen cum cranio magis, quam cum Spina, communicantes, quales in viventibus infantibus a nobis, & antea ab Ruyschio, visos, alibi (9) commemoravimus: alterum, id quod proposuimus, non semper in quo hydro-rachitis est, in eodem hydrocephalum esse debere, qua de re, cum hæc relegeremus, libenter vidimus, non aliter ac nos sensisse Virum Præcl. Trewium (10). Huc adde aquam de qua etiam supra (11) indicatum est, intra imum Duræ

(1) Obs. citæ 34. 35. ut neque 36.

(2) Sub Obs. 13. etiam in Schol.

(3) § 1.

(4) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 180.

(5) Dec. 2. Exerc. Anat. Chir. 7.

(6) Eph. N. C. Cent. 9. Obs. 33.

(7) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 74.

(8) l. 3. Obs. Chir. 7.

(9) Epist. Anat. 26. n. 57.

(10) Commenc. Litt. A. 1741. Hebd. 21. n. 1.

(11) n. 9.

spinalis meningis cavum secretam, quæ si naturalem modum superet, ipsa per se hydrorachitim facere potest. Hanc autem aquam nonnihil viscidulam, cave confundas, ut nonnulli, cum viscoso illo humore, sicut Veteres, a me in Adversariis (1) indicati, vocitabant, quo vertebrae intus obliniuntur: is enim neque aqua est, neque interiore usquam, neque inferiore dumtaxat parte inhæret Crassæ meningis, velut hæc, quam video a Cl. quoque Hubero (2), secundum naturam agnoscî, imo, quantum quidem ipse tradit, etiam a bono *Malpighio in Posth. p. 39.* & cum eo a *Bellino in Lemmatibus Opusculis suis præmissis*, qui tamen pro liquido nervo habuerint, errore certe, quem recensere fere pudet. Verum num de ista de qua nos, aqua locuti sint, ipse videris, itemque (3) num revera nullam invenire possis observationem, medullæ spinalis defectum indicantem, præsentem cerebro vel cerebello. Mihi enim ex binis Caroli Raygeri (4) Observationibus bene penitatis videtur in duobus maturis fœtibus cerebrum quidem maxime deformatum, sed non destructum fuisse, cum in utroque spinalis medulla esset nulla, aut certe nil nisi sanguis concretus, aut sanguini concreto simile.

II. Verum sive aqua illa qua spinales hi tumores distenduntur, inde sit, unde modo indicabamus, sive e cranio defluat, sive utrinque proveniat; adeo similes veri hæc illius origines sunt, ut non fuerit aliunde ordinario quidem repetenda. Namque errorem, olim utcunque ferendum, existimantium, ut tumorem, qualem descripsit Bauhinus (5) *urinae portionem ex vesica deferri*; quis postquam magis magisque innotuit mali natura, jam ferat? Et tamen vel pejus erravit Chirurgus ille, quem merito exploset Eruditissimus Platnerus (6), cogitantem, eo vesicam urinariam pertinuisse, quæ *infanti vel duplex contigisset, vel justo capacior*: quod ego erratum hic non attingerem, nisi scirem, eandem opinionem haud multis ante annis alterius non ignobilis in Italia Chirurghi fuisse; ut jam tertio (7) qui humor ex his tumoribus effluxit, urina sit existimatus. Sapientius, sed minus necessario, ex *hydropse interioris corticis medullæ spinalis* aquam hanc Vir magni nominis deduxit, qui cortex dum eo turget, *medullam spinalem ejusque thecam dividat*. Credibile est, eorum traditionem secutum, qui (8) *in hoc affectu vertebrae ita esse bifurcatas voluere, quasi totaliter in duas partes essent divisa, ut laniones facere assolent*, atque adeo ipsam quoque Medullam; præsertim cum Tulpium citet, qui (9) *dissepcebatur*, inquit, *vitiata hæc spina in duas æquales partes ab ultimâ thoracis vertebra usque in latera ossis innominati, tegente hiulcum hunc hiatus peritoneo*. Quæ verba idcirco protuli, quia in Sepulchreto, quo dixi (10) has Tulpii Observationes relatas, incassum quæreres, multoque minus eas quibus illas vertebrae delineavit, Figuras (11). Figuræ enim ab ipsis Auctoribus simul cum observatis suis editæ, licet ad hæc penitus intelligenda persæpe utiles, interdum necessariæ sint; nusquam tamen poterant, imo debebant, in Sepulchreto proponuntur. Sane Tulpius in primis, hunc affectum illustravit; sed cum diligentius quæsit, in rem videtur incidisse rariorem, si cum cæteris, & præsertim cum Ruyfchio (12) qui multo sæpius vidit, conferatur; hic enim disertè ait, nunquam sic vidisse, atque aliam propterea Iconem (13) subjicit, qua diductas solum a tergo vertebrae, ut invenerat, non etiam a fronte ostendit: quarum corpora per sulcum profundum divisa conspexit quidem Theodorus Zwingerus (14), sed, ut in monstroso fœtu, poste-

(1) II. Animad. 23. & 29.

(2) De Med. Spinal. n. 6.

(3) Ibid. n. 4.

(4) 280. in Eph. N. C. Dec. 1. A. 3. & 64. A. 8.

(5) Obs. 13. num. superiore cit.

(6) Progr. M. Nov. A. 1754.

(7) Huc adde & quarto ex n. 16. infra.

(8) Apud Ruyfch. Obs. Anat. Chir. 34.

(9) Obs. Med. I. 3. c. 30.

(10) num. superiore.

(11) Tab. XI.

(12) Obs. cit. 34.

(13) Fig. 37.

(14) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 29.

riorem sedem obtinentia, nec sine integra medulla Spinali. Quod vero ad medullæ ipsius divisionem attinet; Brunneri quidem Observationem (1) legi quæ hydropi corticalis illius meditullii favere videntur. Inventa enim est *Spinalis medulla in meditullio perforata, & aqua referta*, cuniculo illuc versus tendente, ubi vertebræ hiabant, & aquosus, ante hydrocephalum, in dorso tumor fuerat. Non tamen memini bipartitam hydropis vi Medullam legisse. Nam quod ad alium ejusdemmodi tumorem nervos plurimos idem Auctor (2) tendentes vidit e Spina, indidemque vasa sanguifera emergentia eodem appellare, ut *subtus membrana spinalem medullam alias involvens appareret inanis*, adeo ut vel omnis medulla spinalis hac exorbitans, in dictum tumorem terminari visa fuerit; cave putes, in tot nerviformes partes Medullam aquæ vi fuisse divisam. Erat enim hic tumor in dorso supra os sacrum, hoc est in lumbari Spinæ tractu in quo Medullam ipsa natura in Equinam Caudam, id est in tot nervos divisit, quos cum sanguiferis vasis illuc ubi minor resistantia erat, ab aqua in tumorem fuisse compulso, non est mirandum. Eodem in tractu erant tumores a Tulpio (3), a Lechelio (4), ab Apino (5) descripti. Itaque primus vidit in tribus illis infantibus *nervos Spinalis medullæ per tumorem passim dispersos . . . . extraque orbitam suam delatos*: alter, aperto tumore, *nil spinalis medullæ reperit, filamenta quedam alba & tenuissima si excipias*, quæ rudera potius membranae, investientis spinalem medullam, quam nervorum, ipse quidem existimavit: tertius denique ipsam medullam spinalem, ex cavitate secundæ adhuc integræ vertebræ lumbaris prodeuntem, insertam conspexit, saltem quoad alteram medietatem suam, medio tumoris vertici. Quæ quidem Medulla cum secundum naturam ex ea vertebra prodire ipsa nequeat, ut pote quæ tota jam sit in nervos divisa; hæsitasse in hac Apini Observatione me, fateor, non secus atque in altera quadam Schraderi (6) (ut de illa Brunneri sileam, quæ supra (7) indicata est) quanquam contraria prorsus de causa. Schraderus enim in ejusdemmodi tumore, eademque in sede animadvertendum credidit, Medullam hactenus integram, cum ad hiatum vertebrarum perveniebat, ibi *evanescere*, & *nil nisi membranosa involucria relinquere* sic tamen ut in lateribus sparsim, sed ordine, se se offerrent nervorum ex ipsa emergentium initia. Atqui res videtur secundum naturam sic habuisse. Medullæ enim truncus, uti dicebam, ultra secundam lumborum vertebram non descendit; sed orti jam ex ipsa nervi in latera ordine se demittunt. Attramen cum tumorem fuisse, ajat, circa principium vertebrarum lumbarium; fieri potest, ut pars Medullæ infima aut liquata esset, aut sursum retracta. In Apini autem infante res contra se habebat, Medulla infra illam secundam vertebram non solum descendente, sed extrorsum se vertente, & in mediam internam faciem tumoris, qui in regione erat ultimarum vertebrarum lumbarium se inferente, quemadmodum ex Iconibus plane intelliges, longe clarius exhibitis in ea Caroli Frid. Hoechstetteri Dissertatione (8), qua hæc ipsa præceptoris Apini historia exposita est. Cum rem mirarer; incidi in Maucharti (9) Observationem, quæ in lumborum inferiori parte, quippe ex dehiscensibus duabus infimis eorum vertebris, tumorem proponit, & in hujus medio prominentem medullam spinalem in membranam tumoris intimam, quæ sub Crassa meninge occurrebat, se per fibrillas tenuissimas circumcirca extendentem & plane desinentem. Denique cum reperta ab Solertissimo Trewio (10) in tumore qui hiatui respondebat trium inferiorum vertebrarum lumbarium, & omnium Sacri ossis, novissime

(1) 12. in Addit. ad Sect. hanc Sepulchr.
16.

(2) Ibid.

(3) (4) (5) Obs. cit. hoc n. 9. & 10.

(6) Dec. 2. Obs. Anat. Med. 2.

(7) n. 9. primo loco.

(8) De Spina Riseda.

(9) cit. supra ad n. 10.

(10) Commenc. ibid. cit. hebdom. 20 & 21.

perlegerem, adjectasque Icones (1) prius inspicerem, & inter se compararem; credideram quidem ex formâ primum terete, deinde quasi in acumen sensim definente, corpusculum albicans *c, d, e* Medullam esse extremam infra omnes lumborum vertebrae intra os Sacrum se demittentem. Et sane Auctor quoque illud manifesto vidit *plurimis fibris sparsis coherere cum partibus subjacentibus, ipsumque nil aliud esse, quam medullæ spinalis extremum, quod caudam sic dictam equinam constituit, hic extra canalem suum foras, id est intra tumorem, sub cujus superficie transpiciebatur, productum*. Veruntamen cum postea scribat, fuisse illud *particulam conformationis peculiaris, & sigillatim cohesisse cum extremitate medullæ spinalis ejusque propaginibus: extremum vero medullæ hic ad tertiam usque lumborum vertebrae exprorectum fuisse, mox autem in particulam illam c, d, e desisse, & nervosas propagines sparsisse*, cumque etiam affirmet, *in cavo similis tumoris reperiri tantum medullæ spinalis filamenta, vasis sanguiferis intertexta, testante hac sua quoque observatione*; dubius hæsi, num satis ejus mentem assequerem, & an nervi solum equinæ Caudæ in unum quasi corpus superiori parte ab aqua compulsi, hic proponantur; ab iis autem quos paulo ante nominavi, sic pro ipso Medullæ trunco forte sint habiti, quando ejus quod viderunt, corporis quæ interior fuerit natura, silent, an vero, quod malim credere (2), sine ulla deceptione Medullam ipsam conspexerint. Est Ruyschii locus interpretatione sane dignus, ubi de hoc genere tumorum loquens (3), *infra eum tumorem*, inquit, *spinalem medullam sæpe bene constitutam invenio*. Si de lumbari tumore accipias, & idem vidisse, credas, quod alios malim vidisse, conjicias necesse est, non *infra*, sed *intra eum tumorem* ab Auctore scriptum esse. Attamen quia paulo ante dixerat ejusmodi tumores *sæpe in dorso, aut lumbis* occurrere; verius fortasse erit de tumore dorsi intelligere; infra quem Medullam videre potuit, eamque bene se habentem. Sic certe vidit (4) *in inferioribus vertebrae thoracis exiguum & sanam portionem spinalis medullæ, in cavitate autem vertebrarum lumborum nervos quoque bene constitutos*, cum vertebrae non modo omnes colli, sed & ex proximis thoracis totidem; ut Figuræ quas designat, Kerckringii (5) ostendunt; *postica parte bifida, nullaque spinali medulla prædita*, hoc morbi genere tum in cervicibus, tum in dorso laborasse foetum, significarent. Ex his habes, quomodo Ruyschii, a quo (ut de Apino (6) fileam) ejusdemmodi tumores dorsi in aliis quoque visos esse, non dubito, propositum locum, in quo sunt qui hæreant, interpreteris, & simul quomodo ipsius, & Kerckringii descriptiones ejusdem foetus conjungendo, alteramque ex altera ubi opus sit, emendando, illustrandove, unam perfectam atque absolutam efficias.

12. Sed si medulla Spinalis, ut paulo ante posui, aut certe ejus nervi, vasa (non secus ac cerebrum in hydrocephalo Cl. Waltheri (7), aliorumque, & pars cerebelli in hydrocephalo Lechellii (8)) extrorsum intra tumorem compelluntur; quæres ex me, qua ratione igitur intelligas quod a Viris Doctissimis indicatum est, hunc Spinæ affectum posse etiam tribui aquæ in cellulis stagnanti, quæ Crassam meningem plurimæ exterius ambiunt, pingue illud secundum naturam continentes, quod *viscosum* a Veteribus *humorem* vocitatum esse, dixi (9); ut hic morbus perfimilis sit hydropi peritonæi. Hydrops enim, inquires, peritonæi ea quæ circumdat viscera introrsum urget; non extrorsum trudit; nec eæ cellulae sunt ab anteriori, sed a posteriori maxime canalibus vertebrarum parte, ut si tur-

(1) Tab. 1. Fig. 11. & 12.

(2) Vid. n. 16. infra.

(3) Obs. 34. cit. supra ad n. 9.

(4) Thef. Anat. 8. n. 1.

(5) Spicileg. Anat. Tab. 9.

(6) Apud Hoechstetterum n. 9. Diss. cit. ad n. super.

(7) Partus Monstr. Descript.

(8) Obs. cit. supra n. 9.

(9) n. 10.

geant, Caudam Equinam extrorsum nequeant compellere. At tu noli tamen credere, huic etiam aquarum, tumorumque origini aliquando locum aliquem esse non posse. Nam perraro quidem, sed nonnunquam tamen, punctis ejusdemmodi tumoribus, & aquaeducta, sanitas restituta est; ut in illo infante quem describit, & pingit Jo. Moritius Hoffmannus (1). Cujus aquam tumoris si a cellulis deducas, Crassæ meningis exteriorem faciem oblinientibus, in partu distractis, qui ei infanti, complicato corpore exeunti, difficillimus, nec sine summo rusticæ matris nisu, contigerat; verisimilia dixisse videberis: nihil enim æque ac posterior illa pars Spinæ quæ in lumbis est, distrahi potuit in eo infantis positu; quare, salva reliqua parte, ex illa dumtaxat tumor, qui primum non erat, post aliquot dierum intervallum oriri cœperit.

Fuerunt etiam qui tumorem, de quo superius (2) dictum est, a Genga ad coccygem sanatum, ab humore factum crediderint, qui ex cranii cavo illuc usque inter ossa: & Duram meningem viam sibi per cuniculos paravisset. Sed qui cum Præcl. Fantono (3) rei difficultatem, anatome consultata perspexerint, atque insuper promptum illum feri ex tumore exitum animadverterint statim ac manu occupat comprimeretur, non aliud valent ei humori iter assignare, quam quod ab natura ipsa inter meninges paratum est, sanationem magna ex parte quadrienni illius pueri ætati, & externæ hic quoque, non internæ mali causæ tribuentes. Interna enim, & præsertim nativa causa & diu, & penitus tum fluidas partes, tum solidas lædit, hæcque eo gravius, quo molliores sunt, non, uti aucta jam ætate, firmiores. Huc illud accedit, quod Equina Medullæ Cauda ad coccygem non pervenit: quæ fortasse causa fuit, cur Ruyschius (4) *inter omnes*, aut certe, si ejus proximam legas Observationem (5), *ferme inter omnes*, hujusmodi correptos tumoribus, *nullum viderit infantem tam diu supersitem*, quam eum qui ad coccygem habebat. Sic enim tot nervos extrorsum inflecti, extrudi, lædi, abrumpi non contingit: ex quorum læsione oritur artuum inferiorum imbecillitas, & resolutio, quam in plerisque supra indicatis lumbarium tumorum exemplis discrete memoratam invenies, atque, in aliis præterea quæ omittimus, ex quibus duo videbis Joannis Burgii in Ephem. Nat. Cur. (6): quin etiam interdum sphincteris ani, væficæque paralyfim (7), sæpius agnoscendam, adnotandamque, si pueri sæpius cum hoc affectu diu vitam trahere possent. Non possunt autem cum ob alias causas, tum sæpenumero ob convulsiones, quæ læsiones illas nervorum sequuntur, eoque citius, si hos, tumorem aperiendo, aut compungas, aut aeris injuriis exponas. Quæ convulsiones cur in duobus qui sanati sunt, pueris minime fuerint, ut neque artuum inferiorum resolutiones, ex iis quæ de utroque dicta sunt, intelligitur. Cum hæc autem omnia abfuerint, & malum ab externa causa ortum esse, constiterit; tunc præsertim observatis iis omnibus quæ caute Præcl. Tre-wius (8) admonuit, aliquid audere posse Chirurgus videtur; si quando tamen inter innumera funesta exempla in fallacissimis hujus generis morbis audere licet.

13. Namque; ut ad hydrocephalum redeam; interni quidem Veteres Medici (9) duas agnoscebant species, alteram, cum aquæ inter calvariam, & Crassam meningem, alteram, cum inter hanc meningem, & Tenuem congeruntur, secundam speciem lethalem, primam non infanabilem esse, docentes, in qua ubi inter futuras distractas

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 6. Obs. 208.

(2) n. 9.

(3) Animad. ibid. cit.

(4) Obs. 35. sæpius cit.

(5) Obs. 36.

(6) Dec. 2. A. 6. Obs. 58.

(7) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 127.

& Sect. hac 16. Sepulchr. in Addit. Obs. 12. vers. fin.

(8) Commerc. A. & hebdom. supra cit. ad n. 10.

(9) Apud Fabric. ab Aquap. de Chirurg. Operat. ubi de Hydroceph.

tumor apparet, eminentiorem locum secandum esse, præceperunt. Paræus (1) tamen diferte negat: se quendam vidisset qui convaluerit: & Jo. Francus (2) testatur, vel loco tumidiore aperto; & emissa aqua limpida, & pura, infantem *post aliquot horas in epilepsiam incidisse*, & paulo post *e vita discessisse*: ne Grubelio (3) jubente, profuit per foramen *potentiali*, ut vocitant, cauterio paratum, incluso penitus sero exitum aperuisse, eo quoque infante *paucis diebus post* mortuo, quando ex iis quibus aqua educta non fuit, aliquos septem, novem, duodeviginti, & triginta menses vixisse, memorix prodicium est (4); ne de eo quidquam dicamus quem novit, & secuit Riedlinus (5), annos solidos viginti quatuor hydrocephalo laborantem. Est quidem apud Cl. Fantonum (6) Wepfero adscripta observatio rustici; qui impatiens diurni, fœvissimique doloris capitis a sero inter cranium & meningem Duram concluso, Veterinarium coegit sibi sinciput perterebrare, unde feri copia exsiliente, prorsus convaluerit. Sed fac, audaciam hanc felicissimam fuisse, fac esse, Chirurghum qui in hydrocephalo infantis alicujus ipsam velit imitari, nec imitari solum, verum etiam, si Duram meningem incidere opus sit, ut in gravissimis capitis ictibus usuvenit, superare. Quibus tuto iudiciis, notisque confidet, ut pro certo ponat, nunc inter ossa & Crassam meningem, nunc inter hanc & Tenuem, nunc Tenuem inter, & cerebrum aquam esse? Neque enim defunt triplicis hujus sedis exempla, ut puta primæ in Velsii (7) hydrocephalo, in quo & secundæ: hujusque pariter in dissectis a Laubio (8), & a Cl. Jo. Rudolpho Zwingero (9): tertiæ autem in Falloppii nostri Observatione, quam habes in Sepulchreto (10), in aliisque Mayeri (11), & Kaltschmiedii (12). Fac tamen, si fieri potest, hæc quoque internoscere, eandemque sibi felicitatem quam aliquando in adultorum, eorumque, cum bene valerent, percussorum ictibus; hydrocephalo infantum polliceri posse, in meningibus: si opus est, incidendis, & deinde, quamvis laxæ; aut laceræ, aut crassæ factæ sint, ad cicatricem perducendis; quid? si cerebrum humori quidem subsit, sed tam flaccidum, vix ut in eo internoscere quidquam liceat præter corticalem, & medullarem substantiam, velut in modo laudatis Mayeri, & Zwingeri observationibus: quid? si sub corticali medullaris *tota corrupta*, & *in aquam conversa sit*, ut in puero illo Tombini (13), de quo etiam in Sepulchreto (14) relatum est: quid? si totum cerebrum sit *in aquam mucosam*, aut *in limpidam*, & *sanguine pauco tinctam* solutum, ut in illis Kerckringii (15), & Laufferi (16): aut quoniam hoc rarius est: quid? si ab inclusa ventriculis aquæ copia, ut in duabus, quas Bohnius (17) commemorat Dodartii observationibus: ea vis cerebro allata, sit ut Laterales cum tertio ventriculo unam & continuam cavitatem efficiant, quod ipsum tanto minus conjici liceat, quod ex hydrocephalis quidam, ut duo illi infantes, *aliis morbis, qui nullo modo capitis affectus dici possunt, laborent*: aut quid? si ab incumbentium aquarum pondere, aut circumpressione sit intima cerebri structura insanabiliter labefactata; nam vel exterior forma, & moles ipsa aliquando minime resistunt. Sic hemisphæria cerebri non amplius convexa, sed depressa adeo, ut esset *altitudo eorundem in eodem plano*

(1) Oper. l. 7. c. 1.

(2) Apud Schenck. Obs. Med. l. 1. ubi de Hydroceph. mort.

(3) Eph. N. C. Dec. 2. A. 10. Obs. 42.

(4) Vid. Act. Helvet. Tom. 1. c. 1. n. 6.

(5) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 29.

(6) Animad. cit. supra ad n. 9.

(7) Disp. de mutuo intest. ingress. P. 2. Obs. 2.

(8) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 83.

(9) c. cit. n. super.

(10) 2. in Sect. hac 16.

(11) Eph. N. C. Cent. 1. & 2. Obs. 127.

(12) Progr. de nervis Optic. &c.

(13) Act. Lips. M. Nov. A. 1686.

(14) Sect. cit. in Addit. Obs. 8.

(15) Sect. ead. Obs. 11.

(16) Diff. cit. supra ad n. 6.

(17) De Renunc. Vulner. S. 2. c. 11.

horizonti parallelo, in quo Callosum Corpus erat, conspexit Velsius (1). Sic cerebrum eo redactum, ut pilam palmariam vix mole æquaret, invenit Paræus, non satis accurate in Sepulchreto (2) citatus. Sic exiguum instar oculi bovini ad fescunciam accedens vidit Stegmanus (3), adde & simul totum putrefactum & corruptum: quæ res ad memoriam reducit cerebelli quoque graves ab hydrocephalo læsiones, ut in modo laudata Velsii, & vel magis in observationibus Littrii (4), & Jo. David. Maucharti (5), & in eadem Laubii quæ paulo ante indicata est. Sed plerumque; tametsi hanc speciem Antiquiores non posuerunt; hydrocephali aqua est in ventriculis, ut Vesalius (6) in primis, tum deinde tot alii invenere, ut puta Schulzius (7), & ex modo, aut paulo ante nominatis Laubius, Mauchartus, Riedlinus, Littrius præsertim, qui in tanta aquæ copia quæ ventriculos distendebat, nihil ejus inter calvariam, & Crassam meningem, nihil inter hanc, & cerebrum deprehendit. Mitto alios plures, præter Brunnerum tamen (8), & qui, ut ipse, extenuationem substantiæ cerebri, in hujuscemodi hydrocephalis haud ita raro conspectam, memorarunt. Neque enim hæc eo tantum attigi, ut ostenderem, quamvis Chirurgus sit audax adeo, ut meninges hic perforaret, sæpe tamen aut nihil aquæ, aut non eam cujus major copia sit, nisi cerebrum quoque perforaret, esse educturum; sed eo potissimum attigi, ut intelligeres, facile etiam posse accidere, ut dum nihil nisi Crassam meningem perforare se, credit, cerebrum perforaret. Velim igitur ad Vesalii observationem illas quoque Hildani, & Tulpii observationes adjungas quæ a me ibi sunt commemoratæ; ubi ostendi (9) vi aquarum ventriculos distendentium, horum parietes superiores præsertim, & laterales usque adeo interdum extenuari, & cum meningibus ad cranii ossa, aut pericranium affigi, ut mirum esse non debeat, si qui, nihil præter cranium incidere existimantes, & crassam, & Tenuem meningem, & his, atque illis in membranæ modum adhærentem cerebri substantiam simul pertulerint. Leges litteras Jo. Jacobi Scheuckzeri, ad Vallisnerium nostrum (10) missas. Hydrocephalum infantis videbis in Nosocomio, communi consilio Chirurghi ferro incisum fuisse, cum judicatum esset aquas hæere inter Cranium, & Duram Matrem. Videbis simul, quam judicium talis modi in casibus sit difficile. Cum enim convulsivi vomitus, qui mox primæ illi educationi aquæ ad uncias circiter tres, succedere, ad vitæ usque finem, qui postridie fuit, perstantes, indicare crederentur, Duram meningem incisam esse; anatome ostendit, non pertusam hanc duntaxat, sed & Piam cum ipso cerebro. Fuit enim cerebrum ipsum ad membranæ tenuitatem fere extensum capacitati internæ cranii par, cum aquæ moles, quæ 8. ad minimum fuit librarum medicarum, delituerit in ipsis ventriculis.

14. Ex tanta cerebri extenuatione, & ad cranii fornicem adhæsiōne factum est videlicet, ut in memorato (11) Tulpii hydrocephalo, effusis aquis, plerique Medicorum præsentium, sed præpropere, judicaverint, esse illud caput sine cerebro, itemque ut Steno in suo illo vitulo (12) non parum temporis consumeret quærendo cerebrum in ipso cerebro, jamque historiis, antea sibi non creditis, adhibere inciperet fidem, homines nempe sine cerebro fuisse repertos. Et sane ad hunc fere modum & ipse credo, quidquid veri inesse potest ejuscemodi observationibus, esse explicandum eorum in primis qui Tulpium, & Stenonem haud legerant, puta Carneri,

(1) Obs. supra cit. 2.

(2) Sect. hac Obs. 12. sed Operum l. 7. non 8.

(3) Sect. ead. in Addit. Obs. 11.

(4) Hist. de l'Acad. R. des Sc. A. 1705.

(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 59. n. 9.

(6) Sepulchr. Sect. cit. Obs. 6.

(7) Apud Lauffer. in Diff. cit. §. 23.

(8) Sect. cit. in Addit. Obs. 12.

(9) Supra ad n. 8.

(10) Opere Tom. 1. S. 5. in fin.

(11) Supra ad n. 8.

(12) Ibid.

Zacuti, & siqui alii in Scholiis ad horum observationes, quas in Sepulchreto (1) habes cerebrum non reperisse scribuntur. Cum enim alius *cerebri vicem supplēvisse*, ait, *membranam crassiorem*; alius, pro ipso *duram meningem apparuisse duplicatam*, aquam limpidissimam in se habentem; facile intelligis, quid membrana illa crassior, aut altera illa duplicatæ Duræ meningis lamina esse potuerit, & quid latere sub specie illa *cujusdam mucositatis & phlegmatis valde indigesti*, quæ *festinanter* insipienti Garnerio intra meninges se obtulit. Certe, ut ibidem videbis Kerckringii observationem (2) qui *cerebri loco aquam se reperisse mucosam*, tradit, videbis quoque in subjecto Scholio haud aliter de mucosa hac aqua, aut de cerebri extenuatione suspicari Diemerbroeckium; & tamen Kerckringius non modo Tulpii historiam legerat, sed etiam in ea sua memorabat, & de hydrocephalo necdum semestri verba faciebat, cui intra uterum inchoata cerebri dissolutio sensim increvisse potuerat, donec cerebro prorsus soluto vivendi finem fecerit. Illud præterea objicit Diemerbroeckius; quod a plerisque pariter ejuscemodi historias edentibus omissum requiras, cerebellum, & Oblongata medulla deessent, an non, filuisse. Sed in Billotii (3) historia, quæ inter has solet referri, non modo hoc desideres; verum etiam non penitus absumptum pueri cerebrum fuisse, cognoscas, quando *ejus substantiæ portio* quamvis *exiguum ovum mole vix æquans, reperta est*. Sic etiam in cane fatuo, ut videtur, aut vertiginoso Elias Rud. Camerarius (4) (de ovibus enim quæ Kerckringius (5) aliive scripserunt, lanionum fere observatione, & fide nituntur) Camerarius, inquam, *nullam penitus cerebri, aut cerebelli substantiam*, vidit, *præter posterioris portiunculam vix avellanae medietatem æquantem*. Quæ etsi omnia non sine admiratione, & quædam etiam non sine aliqua diffidentia legisse me, fateor; tamen hoc quoque adjiciam, Memini, cum adolescens quotidie in Bononiensi Nosocomio versarer, S. Mariæ de Morte audire non semel Jo. Marcum Biggattum probum Virum, eundemque ibi Medicum Chirurgum, sua laude dignum, cum suum Decessorem Jo. Galeatium Manzium Medicum, & Chirurgum, cum paucis, dum viveret, comparandum, id vidisse, asseveraret, quod ut accepi sic tibi narrabo, nihil adjiciens nihil detrahens. Cujusdam vulnus curabat Manzium, quod ad Coronariam futuram intinctum, in cranii cavum perveniebat, cum æger circiter vigesimo die duo pati cœpit, alterum, ut quoties vulnus retegeretur, toties convulsivis afficeretur maxillæ inferioris motibus; alterum autem, ut quotiescunque interrogaretur, oculis quidem ostenderet, se intellexisse, & respondere jam velle, sed tamen per aliquod temporis intervallum primum incipere non posset verbum; quo demum incepto, cætera facile sequebantur. Sic fere usque ad vitæ extremum mentis compos visus denique insultu quasi apoplectico prehensus, occubuit. Cranio resecato, nihil intra hoc, nisi humor, inventum est, si fibras aliquot excipias rubras, & quasi carneas, quæ vulnere subiciebantur. Assensum, ut ego audiens sustinebam, sic tu legens sustineas, per me licet. Et sane hæc sunt ejuscemodi, ut nisi ipse videas, nisi diligenter etiam atque etiam perscruteris, velut in hoc casu quid fibræ essent illæ rubræ, & quasi carneæ, & qua cum membrana fortasse, aut quibus cum nervis junctæ, & postquam etiam scrutatus fueris, vix credere tamen possis. Agitur hic quidem de cerebri absumptione, ut in Zacuti, ut Billotii pueris vulnus capitis consecuta. Sed in primo triennii spatium inter vulnus, & observationem fuerat interjectum; in altero totum absumptum non erat cerebrum; in utroque cerebellum fortasse, & pars medullæ Oblongatæ potuit fu-

(1) L. I. Sect. I. Obs. 86. & Sect. hac 16. Obs. 13.

(2) Sect. ead. Obs. 11.

(3) Zodiac. Med. Gall. A. I. M. Dec. Obs. 3.

(4) Eph. N. C. Dec. I. A. 3. Obs. 129. in Schol.

(5) Spicileg. Anat. Obs. 46.

perstes esse: nec cerebri colliquatio in secundo fuit; sed ejus substantiæ, ad nucis myristicæ magnitudinem in quacunque medicatione erumpentis, amissio. At enim, inquis, nullum in quinquemestri Kerckringii puero præcesserat vulnus, nullum in bienni Tombini (1), nullum in Neuholdi (2) puella novenni; & tamen in hac *medullaris* cerebri substantia *tota velut in gelatinam tenacissimam*, in secundo autem, ut diximus, *in aquam conversa*, in primo totum cerebrum in aquam mutatum. Mihi vero hæc ipsa mutationum series videtur ostendere tanto difficilius contingere cerebri dissolutionem, quanto longius ab ortu receditur, ut cerebri substantia firmior sit. Quod si in viro tamen illo Garneri peracta est; at quanta, & quam diuturna pertulerit, videre potes. In eoque ipso ut singulare id fuerit, inde licet intelligi, quod non facile sit alterum in adulto ejusdemmodi exemplum apud probatos Scriptores invenire. Quin mulier, de qua Kalttschmiedius (3), etiam atrocissimis capitis doloribus, iisque post gravem capitis ictum, misere adeo vexata, ut nisi aquæ copia per nares prodiret, tandiu non fuisset victura, cum decimo tandem anno mortua esset, vi quidem feri distendentis cerebri ventriculos, corpus Callosum sic extenuatum ostendit, ut *vix septi pellucidi crassitiem referret*; cerebri tamen in mucum dissoluti nihil habuit. Cum igitur totius adutorum cerebri in mucum, nedum in aquam dissolutio sic rara sit, præsertim si quidquid cranio continetur, simul dissolutum intelligatur; vides profecto cur propositum casum audiens, assensum ego sustinuerim, qui vel de puero eadem, imo leviora aliquanto audiens, hæcere solitus sim, nisi amentem simul fuisse, & plantæ magis quam hominis vitam denique egisse, adjiciatur. At Reditus (4) tamen, cerebro testudinibus exempto, has vidit, inquis, diu, & nonnunquam sex ipsos menses ambulare potuisse. Ego vero de perfectis, ut vocant, animalibus, atque adeo de homine hic verba facio; & tu mihi testudines narras, quas *facere motum vel corde ablato*, non ignoravit Aristoteles (5). Præterea ipse indicare videtur Reditus, testudinibus, una cum cerebro facultatem cernendi, &, quod veri simile est, audiendi quoque, olfaciendi, gustandi fuisse sublatam, & Caldesius (6) certe tandiu superstitis motus satis probabilem causam ostendit, magnam videlicet, si cum exiguo earum cerebro comparatur, Spinalis medullæ crassitudinem. Qua ex medulla spiritus repetere ii quoque solent qui vitam foetuum cerebro carentium in utero volunt explicare, quos hæcenus sequi poteris, ne cum quibusdam tamen ponas, aut in illis omnibus Medullam esse crassiorem, aut quia multo plures quam cerebrum, emittit nervos, multo plus quoque spirituum tunc etiam præbere quando a cerebro unde ipsa accipere magna ex parte alioquin solet, jam nullos certe potest accipere, aut in illis cunctis inesse foetibus, cum plures supra (7) memoraverim, qui nihil omnino, nisi forte aquam, intra cranium, & vertebra habebant.

Sed cerebrum, & Medullam habuerunt, inquis, antea videlicet quam utrumque aut aqua dissolveret, aut vis alia aliqua sive opprimeret, sive extruderet. Rectius hic quidem sentis quam Explicatores plures, qui id minime attenderunt. Quod si ad primordia usque rediens, nihil utrobique, nisi humorem, unquam fuisse, contendas, spiritus vero ab nervorum gangliis repetas: aliquid forsan tribuens suspicioni quam olim (8) vix uno aut altero verbo attingi, in gangliis *fortasse aliquam spirituum fieri secretionem*; ego, tametsi nuper præsertim in gangliis adulti duobus altero mediocri, altero maxima crassitudine præditis inter

(1) Supra ad n. 13.

(2) Commenc. Litter. Vol. I. Specim. 22.

(3) Prog. cit. supra ad n. 13.

(4) Degli Anim. viv.

(5) L. de Juvent. c. 1.

(6) Osservaz. int. alle Tartarughe.

(7) n. 8.

(8) Advers. Anat. II. Animad. 34.

eos qui ad nervos Cervicales spectant, mox Brachiales effecturos, tametsi, inquam, iis in gangliis secundum longitudinem dissectis, substantiam ex cinereo fuscum præclare viderim, & ostenderim, quæ cum alba nusquam permista (cujus erat multo major copia, & exterior in gangliis sedes) horum axem sequebatur; non ausim tamen illi suspitioni pondus addere: & si auderem; locum illi fortasse aliquem esse posse, crederem, in iis ad tempus aliquod servandis foetibus quibus cerebrum, & Medulla abscississent; non vero in iis quibus hæc nunquam fuissent. At si forte in ea sententia nihilominus perstandum tibi, quod credere non possum, existimaveris; hoc unum dicam, si illa prima, & reliqua deinceps in utero vita cum ea tibi videtur conferenda, quam adulti homines, de quibus sermo susceptus est, agunt sentiendo, cogitando, judicando, respondendo, atque, ut opus fuerit movendo; viceris: sin contra; nobiscum facies.

15. Habes de Hydrocephalo, & de Aqueis præsertim Spinæ Tumoribus eo plura, quo minus apud nos in vulgus sunt noti. Perrari inim sunt in his regionibus; non sicuti in quibusdam aliis, adeo frequentes, ut intra menses quatuordecim Burgius (1) Vratislaviæ tres viderit. Quod si forte de utroque morbo plura cupis; de Hydrocephalo quidem tibi poterit satisfacere Vir Cl. Jo. Rud. Zwingerus (2), a quo, cum hæc relegerem, illius exempla non modò collecta vidi; sed & diligenter ac distribute inter se comparata: de Aqueis autem Spinæ Tumoribus, præter Georgium Frid. Orthium in lectu digna, utilique Dissertatione (3), quam, Præsidi Jo. Salzmanno, ediderat, Viri Eruditissimi Platnerus (4), & Trewius (5): quorum ille cum de iisdem Tumoribus aliquid attingeret, ipse quoque plerorumque indicavit, nomina qui eorum historias conscripserunt, hic vero cum Auctores alios addidit, tum suas proposuit observationes, omnibusque perpensis argumentum hoc partite, fuscè accurateque si quis alius, pertractavit, nec quomodo conjiciat, curationem tentari, & absolvi posse, prætermisit. Quorum si omnium Scripta antequam has primum ad te Litteras mitterem in meas pervenissent manus; dedissem utique operam, ut nonnullos, quibus adhuc careo, libros nanciscerer. Pleraque tamen quæ morbi utriusque prostant exempla, ut videre nunc poteris, commemoravi, & quædam alia aut iis quos laudo, prætervisa, aut necdum, cum illi scripserunt, edita adjunxi, id quod omnibus qui ultimi scribunt, facile est. His interea quæ dare potui, uteris. Vale.

16. Vix Epistolam obsignaveram, cum illud non modo non speranti, sed nec opinanti quidem mirifice accidit quod nunquam antea, ut PUER ad me consilii causa afferretur ob tumorem ad lumbares vertebrae extantem. Dum exuunt, ut inspiciam; quæro, valeatne artubus inferioribus? & cum id negarent, pellucidusne sit tumor ac si aquam contineret? quod continuo affirmant, interrogationes quæ ad rem adeo facerent, mirantes. Quod ex responsionibus argueram, mox verum esse, deprehendi. Tumor erat mollis sic satis, perque ejus parietes plerisque in locis aqua conclusa manifestissime translucebat. Is ab ortu exiguus, intra decem menses ad magnitudinem pugni excreverat, ut ea, non minus quam sede, illum omnino referret, quem pictum dedit Ruyschius (6). Erat puer magnus, fortis, egregieque nutritus artubus etiam, quibus dumtaxat erat debilis, inferioribus: recte etiam conformatus, nisi quod æquo grandius caput, cæteroquin sanum, in omnium oculos incurrebat; recte, inquam, iis

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 6. Obs. 58.

(2) Act. Helvet. Vol. 1. c. 1.

(3) De quibusd. Tumorib. Tunic. Ex. 20. & 21.

ternis.

(4) Progr. cit. supra ad n. 11.

(5) Commenc. cit. supra ad n. 10. Hebd.

(6) Obs. Anat. Chirur. Fig. 36.

quoque artubus quos modo dicebam, conformatus; ut ex novo hoc exemplo; ad plura alia addito, falli intelligerem, siqui intortis pedibus nasci omnes qui tumore huiusmodi laborant, propterea existimant, quod horum aliquot sic natos esse, animadverterunt: quos inter an bene puellam referant a Stalpartio (1) propositam, ipse iudicabis: ego ut pessime distortis pedibus fuisse, præclare video; sic tumorem quo in lumbis deformabatur, ad eos attinuisse de quibus hic agimus; non satis video.

Sed ad puerum nostrum ut redeam; non ignarus alienæ sæpius nimie credulitatis, ex matre tamen quæsi, ætate florente, nec minus sana quam maritus, num primogenitum hunc suum utero gereus, in dorsum cecidisset, aut percussa esset, aut quidquam horruisset, timuissetve, aut denique cupidius optasset: quæ omnia tunc quidem diserte negavit; quanquam postea, ut mulierculis solet; in mentem venit sicum concupiisse. Cæterum quod ad consilium attinebat; cum præcise negassem, eum quidem puerum sanari posse; illud etiam atque etiam inculcavi, caverent, ne quis tumorem incideret; tanto enim citius puerum interiturum. Erant homines agricolæ, quemadmodum & parentes illius infantis quem supra (2) commemoravi, cui tumor ejusdem naturæ cum cranii magis quam cum Spinæ cavo communicabat. Sed illi sapientiores, qui periculum a me prædictum verentes, Chirurgis valere iussis, infantem domum retulerunt quoad Deus sineret, victurum. Hi vero vix a me digressi, cum in Chirurgum forte incidissent qui se quidem, ut cæteri & Medici & Chirurghi qui ante me, puerum plerique inspexerant, nunquam ejuscemodi tumorem vidisse, & qualis esset, ignorare, fateretur, sed tamen quod cæteri ob id ipsum ausi non fuerant, se persanaturum promitteret; hominis ætate ac confidentia permoti, facile quod cupiebant, crediderunt. Is igitur, tametsi postmodum certior fortuito factus fuerat eorum quæ ego respondiissem, in proposito constans suo, ferrum medio tumori impressit, exsiliante aqua pellucida, colore nonnihil urinæ simili, non pauca, at postremo instar ejus qua caro recens lota est. Aqua emissa, turundam Chirurgus crassam indidit: qua educta novam quotidie emittebat aquam quoad puer vixit. Non vixit autem ad totum tertium ab inciso tumore diem. Ex quo enim hic incisus est, nunquam flere, & clamare destitit qui antea hilaris esset ac ridibundus, & mammam fere averfari cujus semper appetens fuisset. Interea toto corpore sæpius tremere, facies autem prius nitida, & bene colorata jam collabi, atque pallefcere; omnia; ne multis; malum portendere. Unus tamen ille Chirurgus bene sperabat vel paucis antequam mors ingrueret, horulis; quæ cum levi spirandi difficultate sensim advenit. Horum omnium denique admonitus, ægre tuli, temere hominem occisum esse, & quod reliquum erat, tumoris interiora lustrandi cupidus, continuo domum petii in quam parentes paulo ante mortem puerum tulerant, vicini, & Amici mei. Ibi cum Chirurgum forte offendissem, idem quod ego, cupientem, etsi hominis nuperam confidentiam tantam, audaciamque perniciosam paululo acrius quam mea ferat natura, & consuetudo, hic omnibus satis superque spectata, reprehendere pro eo ac debebam, non omisi; tamen, ut consideratior, ac cautior esset in posterum, jam docili, atque id petenti, continuo annui, ac pollicitus sum, me tumorem dissecanti affuturum, & quæ contineret, declaraturum. TUMORIS parietes etsi erant collapsi, & rugosi, & ob hanc causam crassiores; iis tamen pressis e vulnere aqua exibat non pauca, quæ nonnihil graveolebat, urinæ pallidæ similis: quæ similitudo superioribus etiam diebus, ut dixi, animadversa, & inter Chirurgos vulgata, quosdam hic quoque (3) permoverat, ut urinari-

(1) Part. I. Cent. 2. Obs. Rar. 34.

(2) n. 10.

(3) Vid. supra, n. 11.

am vesicam cum tumore communicare, fuspicaretur. Parietes duabus lineis in decussim ductis incisi, dum caute, ut indicabam, diducerentur, manifesto apparuit Spinalis Medulla, Tenui meninge conveſtita per quam diſtentiſ vasculis totam rubentem, Medullæ corpus cum prodeuntibus nervis ad medium ferme illorum parietum ſecundum longitudinem arctius adhærebat (1), ut ab his ipſe debuerim leviter & ſuſpenſa manu ſejungere, evidenſque eſſet, cæteras Medullæ tunicas in unum cum iſſdem parietibus coaluiſſe. Nec diſfluens erat Medulla, ſed etiam tum ſatis firma, quod ego inter digitos premendo percepi, & mox in tranſverſe incifa, ſubſtantia circumcirca candida, intima cinerea, ſic ſatis ſolida utraque, confirmavit. Amplius autem erat quoquoſverſus tumoris ſinus, offeis lumbarium omnium vertebrarum partibus quæ a tergo eſſe ſolent, in latera depreſſis, abſumptiſve ad earum uſque corpora, quæ tumoris parietem anteriorem faciebant. Nulla uſquam putredo, nigrities nulla. Etſi quæ tibi narraſſi, omnia tam certe perſpexi quam quæ certiffime; Medullæ tamen ipſum corpus non ad primas lumbarum ſubſiſtens vertebras, ſed ad os uſque Sacrum propemodum, ut oculis, manibuſque percepi, productum erat, an ob peculiarem hic ſtructuram? an quia arcte inter initia poſteriori tumoris parieti annexum, ut hic ſenſim increverat, extrorſumque ſe curvaverat, ſenſim ipſum quoque ſequi, augerive potuerit? Id igitur cupidum me fecerat ſuperiores porro vertebras, & caput denique, magnum adeo, aperiendi, præſertim cum hoc compreſſo, quanquam minime cedere viſum fuerat, aquæ aliquid ex evacuato tumore, antequam a nobis recluderetur, caſu, ut opinor, excidiſſet; nam eo diſſecto, & tum iterum compreſſo, capite, nulla excidit. Verum neque tempus, neque locus, neque potiffimum reclamatio parentum, agreſtium, ut dictum eſt, hominum, & qui mihi vix, nec ſine lacrymis, conceſſerant, ut tumor perſecaretur, plura obſervare permiſerunt. Hæc, tibi pergrata procul dubio futura, adſcribere huc volui eo ipſo quo inſpexi die, qui fuit Pridie Nonas Septembris A. 1745. Iterum vale.

---

(1) Vid. ibid.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XIII.

Verba sunt pauca de Catarrho, plura de Oculorum Affectibus.

EX cranii cavo in tubum quidem vertebrarum aquam defluere, a me quoque proxima ad te data Epistola confirmatum est. Sed Veteres non in eum tantummodo tubum, sed & in oculos, aures, nares, os, thoracem, ventrem, artus humores e calvaria demitti, non dubitabant. Quam temporum potius, quam hominum, a vero aberrantem, doctrinam convellere, præcipuum Boneti in XVII. Sectione, quæ inscribitur de Catarrho, studium fuisse videretur, nisi in proposito non satis constans, quædam subinde interjecisset quæ doctrinæ illi patrocinentur. Ea cum alibi, tum in quodam prolixo Scholio invenies, quod ex Willisio acceptum, subjecit §. 8. Appendicis ad Observationem XVI. quasi ejusdem Scholii partem in Sectione etiam superiore non exhibuisset sub Observatione VI. & aliis fortasse locis, imo ex ejus Scholii parte in hac ipsa Sectione XVII. non fecisset Observationem VII. Mihi vero, cui actum agere non placet, satis est admonere, in quamcunque corporis sedem Veteres catarrhum defluere, existimabant, ea in sede suas non deesse glandulas, e quibus plus æquo humores profluant, nec sua vasa e quibus inter fibras, membranasque redundant; ut minime opus sit e cerebro usque arcessere, & per impervia deducere. Manifestum id fiet aliis locis: hic, autem in parte intelligi poterit primum quidem ex paucis quæ de Catarrho, ut vocant, Suffocativo attingemus, tum deinde ex aliquanto pluribus quæ de Oculorum Affectibus, de quibus videlicet est proxima Sectio XVIII. continuo adjicientur.

2. Catarrhi Suffocativi, aut Præfocativi nomen in monumentis Græcorum haud inveniri, sed apud Mefuis Interpretem denique, Valescum de Taranta, Savonarolam, aliosque juniores, de Schneidero (1) cognosces, qui & quam varia apud varios significet, docebit: vel si tam longam refugis, tortuosamque lectionem; ex parte indicabunt Observationes XI. XIV. & quæ duæ huic proxime subjiciuntur in proposita Sepulchreti Sectione XVII. Corruptorum aliæ pulmonum, aliæ cerebri flaccidi, aliæ polyporum cordis, aut cerebri, effectum designant. Quarum ego, aliarumque causarum, quæcunque reapse valent suffocationem, aut hujus periculum repente asferre, effectum non credo catarrhi nomine æque dignum videri posse, ac effectum ejus constitutionis glandularum universæ Asperæ arteriæ, ut plurimum exiguo tempore humorem effundant, præsertim si jam bronchia sint aut ejusdemmodi humore semiplena, aut ob aliam quampiam causam magna ex parte conniventia, atque impedita. Multa enim ac repentina ejus humoris defluxio sive a laxitate, sive a plenitudine sit earum glandularum magna sanguinis copia, quacunque de causa turgentium, & influentis quasi a capite catarrhi sensum poterit asferre, & revera suffocare. Inspice nunc Scholium ad Observationem XIV. itemque extremum Scholium ad XVI: intelliges, me Willisium, & Fernelium sequi, hunc in eo quod ad præfocantem catarrhum simul & pulmonum infarctum & defluxionem requiro; Willisium autem in eo quod defluxionem a capite non deduco, nec tamen a vasis laryngis, & reliquæ arteriæ Asperæ immediate, sed per glandulas, in utraque alias descriptas. Suffocativo autem catarrho sic explicato mortem imputandam crediderim. Viri pietate, nobilitate, ac dignitate Eminentissimi.

3. JOANNES FRANCISCUS BARBADICUS S. R. E. Cardinalis, & Antistes Patavinus, natus annos duos ferme & septuaginta, cum esset catarrhis obnoxius facilius quam cæteri, in eam catarrhalem febrem incidit quæ omnes propemodum arripiebat Januario mense A. 1730. sed cum sibi minus caveret quam cæteri; inter paucos illos fuit qui ea correpti, interiере. Nam ea nocte quæ diei successit XI. Kal. Februarii illo se morbo prehensum perceperat. Surrexit tamen postridie, ut erat magno animo, seque aeris injuriis exposuit tum publici officii causas permotus, tum viribus confusus, quæ, ut corporis color, & habitus, postquam ante duos menses a brevi, sed gravissima febre (1) convalescerat, vel meliores quam pristinæ, factæ esse videbantur. Quin & die proximo surrexit, & sacrum fecit; sed morbo interea ingravescente decumbere eodem die, & Medicos tunc primum arcessere coactus est. Verum de tribus qui in priore illa febre affueramus, Vallisnerius septem ante diebus obierat, ego, & Medicus ejus ordinarius ex communi morbo adhuc languebamur: quod eo dictum puta, ne mireris, si quædam ad ægri incommoda, & mortem, omnia autem ad mortui sectionem attinentia ex aliis, dignis sane quibus crederem, diligenter interrogatis accepisse me, dixerō. Vix enim cum semel, iterum, tertio etiam atque etiam advocarer, videre his potui, non sine aliquo meo periculo ad Virum Amplissimum, & de omnibus egregie meritum vectus primum VIII. Kal. deinde VII. & prima quidem ex quo decumbere cœperat, nocte dormiisse, accepi & multa ac facile expectorasse, quod & tunc faciebat, crassa ut vidi, & tinctura quadam infecta, ut ex rubro flaverent. Naturalis erat aspectus, & color, facilis tussis, facilis in utrum liberet latus decubitus, nullus in thorace ponderis, doloris coloris sensus levis sitis, humida lingua, atque alba. Alvi recrementa; ut in fanis solent. Urinæ ob tempestatem frigidam jam turbatæ, sed, quod unum judicare poteram, decolores. Mens prompta; sed verbum tamen quoddam cum quæreret, non provenit. Pulsus nec debiles, nec parvi; imo validi, & magni: non duri; sed tenfi tamen nonnihil, iidemque frequentissimi. Respiratio quæ his pulsibus conveniret, & cum hac sonus quasi bullientis in pulmonibus catarrhi. Manifestum erat omnibus, non Medicis modo, spretum primis diebus morbum ab sua natura degenerasse, gravemque, ac periculosum, non levem esse, ut uni ægro, quod mihi minime placebat; videbatur. Multo autem magis postridie displicuit idem ægri de suo morbo judicium, cum audirem, infomnem egisse noctem, & sputa, meridianis horis facta jam pauca, & albida, tunc esse nulla; viderem autem respirationem crebriorem, altioremq̃ue, tametsi pulvinis cervicibus, dorsoque subjectis, nonnihil erigere studuerant, sitim auctam, ut frigidam cuperet, stomachum languidum, ut vini paucillum posceret. Quamvis autem cætera essent, ut pridie; quin pulsus essent molles, minusque frequentes, iidemque fatis & magni, & validi; nos tamen valde sollicitos habebant cætera, illudque in primis quod, eadem tussi persistente, nihil expectoraretur. Itaque cum suspenso animo, atque adeo tristi, & nisi expectoratio rediret, pessima quæque ominante, discederem, Medicis cum alia, tum illud in primis commendavi, ut sæpe ipsi, qui bene valerent, interviserent, & pro re nata, ut solebant, & modo insuper constitutum fuerat, adjuvarent. Rediit ex illis unus paulo post, neque in pejus deprehendit quidquam. Redierunt alii duo inter primam, atque alteram noctis horam, & pulsus, vel meliores, sputa autem aliqua ejici, invenire. Una ex quo ipsi abierant, hora non erat, non multa autem temporis puncta, ex quo viri alii, non Medici quidem illi, sed apud ægros tamen diu attenteque versari soliti, cum animadverterent nihil novi, in proximum cubiculum secesserant, cum æger se inclinans, ut nescio quid quod e lecto exciderat, ex

(1) Vid. Epist. 49. n. 30.

humo tolleret, neque id affectus, famulum a cubiculo vocavit. Qui accurens, cum herum in pristinum situm reposuisset, hic autem in eo persistere se posse, negaret, sed erigi vellet, ut respirare melius posset, sensit uterque imminere mortem. Quamobrem famulo, qui poterat, alta voce auxilium implorante, Sacerdos illico affuit, qui morientem invenit mentis adhuc compotem, sibi, ut poterat, deficiente manu in crucis formam ducta pectus tangentem, & pio murmure sacras subinde voces interjicientem. Ad hunc modum confestim, ut summo opere optaverat; inter ejus manus vivere desiit Pontifex multo longissima vita dignus, exacto vix quarto, ex quo morbus inceperat, die. CADAVERE ad condituram dissecto, nec sine pinguedine invento, sanum Cerebrum, sana omnia Ventris viscera conspecta sunt, nisi quod jecur prægrande, subfuscum, & duriusculum visum est; sed facile a natura, cum peculiare vitii ejus visceris indicium neque antea, neque in hoc morbo fuisset ullum. Certe autem Thoracis Spina ad modum litteræ S jam inde a puero contorta, alterum illius cavum multo arctius faciebat, multoque minorem continebat pulmonem. In neutrum tamen cavum humoris quidquam erat effusum. Nihil polyposi in corde. Pulmones neque ad costas, neque ad diaphragma, quod sanum erat, neque ullam ad partem superficiem alligabant suam. Hæc autem erat albida, ut speciem præberet quasi oblitæ vernice, ut vocamus, quadam quæ ad lacteum colorem vergeret. Graves erant ipsi pulmones, sed a catarrhali, quam continebant, matateria, multa passim e bronchiis, quacunque incideres, erumpente. Certe eorum omnis substantia flaccida, non modo non densa, aut compacta, reperta est.

4. Historiam hanc si cum iis contuleris quæ de Catarrho Præfocante superior (1) attigimus; facile ex sententia explicabis mea. Multa jam, uti sectio confirmavit, in omnibus pulmonum bronchiis erat catarrhalis materia, ut per tenuem superficiem membranam translucens, hanc propterea, ut opinor, quasi albida vernice oblitam repræsentaret. Nihil jam ejus ejici poterat extremo die e pulmonibus quidem magis magisque flaccescentibus. Huc ob repentinos & incongruos motus alia de improvviso accessit, sive ab larynge, & superioribus Asperæ arteriæ partibus decidua, sive etiam ob inclinationem illam corporis ab altero pleniori jam fortasse, ideoque inutili pulmone in alterum semiplenum per quem respiratio adhuc fervaretur, devoluta, qui si forte fuit ille multo minor; probe intelligis, quam facile, & quam cito a materia vel pauca quæ partim hoc modo incidisset repente, partim superne defluere pergeret, ipse quoque inutilis potuerit fieri. Sic repentinum explicabis interitum: quem repetere ab apoplexia, ut malebant aliqui in Principe quodam Serenissimo (2), tanto minus hic licet, quia præter *Salvos ad extremum usque halitum, sensus & motus voluntarios, una cum loquela, quibus, tanquam certissimis catarrhum suffocativum ab apoplexia distinguuntibus signis, Medici ad sensum præbent omnes*; in cerebro nihil fuit quod culpares. Erat in eo quoque Principe spina dorsi litteræ S similis, & ex incisus pulmonibus prodibat humor pituitosus & subalbidus: quo spectato, alii qui rectius sentiebant, Medici sententiam Heucheri referebat, *figillatim hi catarrho suffocati censendi sunt, quibus serum, seu lymphæ sanguinis, quacunque de causa, vitiosa, copiosius respirationis organa occupat, & in bronchiis vesiculisque pulmonum pertinacissime restagnat*. Cordis autem polypus, quem cum aliis olim accusasses, in nostro nusquam fuit: quanquam de polypis cordis quid sentiam, alias (3) scribam, & satis in præsentia esset Docti Viri (4) qui eos agnoscit, disensum proferre ab illis qui inde catarrhos suffocativos deducunt. *Evidenter*

(1) n. 2.

(2) Hist. vide in Append. Vol. 7. Act. N. C. n. X.

(3) Epist. 24.

(4) Act. modo citator. Vol. 4. in Append. n. IV. §. 7.

satis in catarrhis suffocativis, inquit, *causa exterius auditu percipitur, dum viscedo in bronchia pulmonum copiose delata respirationem reddit sonoram ita ut quasi in illis coqui materia videatur. Deinde facta post mortem sectione; causa catarrhi suffocativi in manus & oculos incurrit, dum bronchia fere in totum viscedine repleta reperiuntur.* Fuit igitur in Præfule Eminentissimo catarrhus suffocativus, pene dixi qualis ille fuit de quo Cl. Jo. Seb. Albrechtus (1) in alia Epidemia Catarrhali de sexagenaria foemina verba faciens, hæc scripsit, *catarrho suffocativo, febris peripneumonica superveniente, repente periit.* In nostro enim casu defuere peripneumonice febris tum signa quædam præcipua, dum æger viveret, tum peculiaris illa in demortui pulmonibus labes, de qua alias (2) scribemus. Cæterum epidemica hæc nostra catarrhalium febrium Constitutio tempestate ingruerat frigida, & sicca, cælo diu noctuque sereno, quam paulo ante constans præcesserat tepida, austrina, pluviosa. Nosti autem, Hippocratem (3) quamvis aliis anni temporibus, hanc tempestatum successionem excipi docuisse variis morbis, in quibus diserte senioribus minatus est *deffillationes quæ cito interimunt.* Et sane alii quidam fenes tunc apud nos interiere, sed pauci. Cæteros cujuscunque promiscue ætatis homines, occasione, ut apparebat, frigidi aeris pene viritim corripiebant febris, tussis, sputa catarrhalia; sed omnia, si non negligeres, levia plerumque, brevia, salubria. Ac me quidem illa eadem quam mox dicam, facili ratione percuravi qua tunc solebam siquando hyeme catarrhalis febricula prehenderet; a qua me postea, meosque tunc etiam cum quasi epidemice recurrit, plures jam annos servavi ex quo in quotidiana hyemali cœna haud aliis herbis ad acetariam utimur, quam cocta brassica. Scilicet ad prima suppressæ insensibilis perpirationis, & ineuntis febris indicia, bene opertus decumbebam, tutissimoque omnium remedio utebar, perpauco alimento, eoque fluido, mane autem diluti juris unum aut alterum vasculum calidi, ut omnia, bibebam, quietusque expectabam dum per cutem, aut per vesicam, aut per hanc utramque prodiret viam; tunc porro tertium, & quartum addebam. Sic febris cito se remittebat, neque ita multo post abibat, nisi forte intempestive surgere auderem, & corpus necdum satis confirmatum novis aeris injuriis objicere. Porro eandem Constitutionem eodem pene tempore late per Galliam, Germaniamque esse vagatam, audivimus; ut de aliis ejuscemodi alias in Medicorum libris relatam legimus. Quorum aliquas commemoravit Jo. Godfr. Bergerus in ea Differtatione (4) quam olim sub avunculo Faschio proposuit, videlicet *epidemias catarrhos, quales anno 1675. per totam fere Germaniam sæviere, & a Foresto l. 6. observ. 3. (idest. A. 1580. per Belgium, Germaniam, & Galliam) nec non Valesco de Taranta Montispeffuli anno 1387. annotati sunt: quo quidem anno in Æmia quoque mea, longe adeo a Gallia distita, Januario mense, epidemicæ tusses cum catarrhis, & lentis febribus vagatæ sunt ita, ut nemini parcerent, quamvis paucos interemerint, sicut historica mex Patriæ monumenta (5) testantur.*

5. Hactenus sine humorum ex cerebro defluxu explicatum vidisti Catarrhum, de quo Sectio est Sepulchreti XVII. Nunc attendes, num eo forte defluxu utamur in explicandis Oculorum Affectibus, de quibus est XVIII. in eoque præsertim ad quem primæ attinent Observationes, Amaurosim dico: quam olim barbari appellabant *Guttam Serenam*; Serenam quidem ex eo quod claros oculos tunc videmus, ac sine ullo quod sub sensum cadat, vicio, si pupillam excipias plerumque solito majorem, & fere immobilem; *Guttam* vero quod ex cerebro in

(1) *Commerc. Litter. A. 1743. hebd. 14.*
n. 1. in fin.

(2) *Epist. 20. & 21.*

(3) *Sect. 3. Aph. 12.*

(4) *De Circul. Lymphæ c. 2. §. 7.*

(5) *Marchesi Supplem. Istor. di Forl. l. 6. all' A. 1387.*

nervos Opticos obstruentem irruere humorem, Medici non dubitabant, unde etiam quod repente hic Affectus ingrueret, deducebant. Quorum neutrum est necessarium; nam sensim quoque accidere, Brunneri (1), Laubii (2), Kalschmiedii (3) Observationes docent, præter alias, quarum duas habes in Sepulchreto (4), in quibus si præterea naturam perpenderis illarum causarum quæ amaurosim fecerunt, vel ea confirmari id quod dico, facile, intelliges: & qui inter hujus affectus causas velint aliquando obstructionem agnoscere, in iis possunt cerebri sedibus, unde spiritus in nervos Opticos feruntur. Nec sane horum nervorum obstructionem, nisi forte rarissime, Platero ipsi, & Spigelio nostro in hoc vitio accusari placuisse, ex Scholiis cognoscas ad duas illas quas in Sepulchreto modo indicabam, Observationes. Quin etiam Platerum videbis amaurosim causam, convulsiones graves & crebras haud raro consequentis, *non ab humoris affluxu deduxisse, ut alii voluerant*, sed ab ipsis oculorum convulsionibus repetendam esse, docuisse; simul enim cum aliis partibus tunc oculos quoque *contorqueri saepe & convelli, admodumque exeri, & inflecti, attracto sic nimium & tenso nervo optico illis adnato, illoque simul contorto, & laeso*. Quæ doctrina confirmari posse videtur per aliam quam paulo post leges, Observationem (5), in qua nervi *ambo optici, non obstructi vel angustati* inventi sunt, sed *intorti*, cum amaurosi a pueritia incidisset, qua nimirum ætate *convulsiones* juxta ipsius Hippocratis Aphorismum (6) maxime contingunt. Verum ejuscemodi explicationibus quid, & quando, & quatenus tribuendum esse, arbitremur, alias (7) a nobis est declaratum: ubi plura quoque exempla producta sunt amaurosim ex convulsionibus ortæ, & post has abeuntis. Quorum hic nolumus augere numerum, cum per te possis vel in solis Cæsareæ Academiæ Voluminibus (8), & præsertim in Lentilii *Parallelismo* (9), alia bene multa invenire. Illud ad ea quæ tunc scripsimus, addere satis est. Cum ibi (10) occasione oblata a gemina hujus generis amaurosi ex Valsalvæ schedis proposita alia a nobis in Matrona quadam memorata sit, leve in speciem vulnus consecuta *supra supercilium*, eademque per læsionem rami Ophthalmici e Quinto nervorum Pari, de orbita prodeuntis, & illac per frontem ascendentis fuerit secundum ea quæ de convulsiva nervi Optici constrictione ante dicta erant, explicata; istiusmodi explicationem posse magna ex parte ad illum quoque in Coacis (11) Hippocratis locum accommodari: *τὴν δὲ ὀφθαλμοειδέανται*, &c. id est *at vero obscuratur visus in vulneribus, quæ vel supercilio, vel paulo altius infliguntur*: cujus amaurosim causam in ejus loci interpretatione undenam repetere conati sint Jacobus Hollerius (12), Desid. Jacotius (13), & Ludovicus Duretus (14), videre poteris. An vero illi nostræ explicationi locus esse queat in ea quoque amaurosi quæ ab Elia Camerario (15) proposita est, velim cogites. Etsi enim historia illa plura habet, quorum pro certo causam tanto difficilior intelligas, quanto minus constat quo vulnusculum tandem pervenerit; tamen cum inflictum fuerit punctum *in cantho sinistri oculi interno in confinio palpebræ superioris*; vides certe, ab eodem illo Ophthalmico Paris Quincti ramo nerveos furculos in eum locum pervenire, sicuti præ-

(1) Eph. N. C. Cent. 1. Obf. 69.

(2) Earund. Cent. 7. Obf. 39.

(3) Progr. de Nervis Optic. &c.

(4) Obf. 1. & 5.

(5) Obf. 8.

(6) 25. Sect. 3.

(7) Epist. Anat. 18. n. 3. & seqq.

(8) Ut Cent. 1. Obf. 78. & 130. Act. Vol. 3. Obf. 44. & Dec. 3. A. 9. Obf. 36.

(9) Dec. ead. A. 7. in Append. n. 10. ad Obf. 50.

(10) n. 7.

(11) Sect. 3.

(12) Comm. in Coac. l. 1. S. 3. 19.

(13) Ibid.

(14) In Coac. l. 3. tr. 2. c. 2. 12.

(15) Eph. N. C. Cent. 3. Obf. 55.

clare ostendit nervorum omnium Faciei Tabula, quam incomparabili diligentia confectam Præstantissimi Anatomes Professoris Meckelii, Inclyta edidit Scientiarum Academia Regia Berolinensis (1). Hæc autem omnia tanto magis gaudeo hic tibi addidisse, quod Epistolam hanc recensens, ex libris serius quam voluisssem, ad me allatis cognovi a Celeberrimis Viris, qui Valsalvæ, imo etiam meam hujus generis amaurosis observationem benigne memorarunt, & explicarunt, Hippocratis mentionem haud esse prætermisam. Neque enim unus id fecit Illustris Archiater Nicolaus Rosen (2), sed & Eruditissimus, dum viveret, Auctor Platnerus (3) vel fusius jam fecerat A. 1741. ut neque de Observatione Eliæ Camerarii, neque de tribus a me paulo ante nominatis, loci illius Coacaram Interpretibus sileret, addito insuper Martiano, cujus ego ibi interpretationem ubi esse deberet, necdum reperi. Ex iis etiam quas nuper legi, Dissertationibus illa fuit Jo. Bened. Godofr. Oehme (4), quam si tu perleges; ex amaurosis causis, quarum ego complures quidem, sed non omnes, hic enumerandas suscepi, alias poteris colligere; tum præterea dissectionem (5) quam Sepulchreto adjicias, Juvenis post hunc morbum extincti ab Hafnienfi Medico cum Docto, qui tum vivebat, Professore Gunzio communicatam, necnon Observationis Valsalvæ, illiusque similium explicationem (6). Animadvertas autem velim, cum Ciliares nervi in consensum tracti ad explicandas amauroses aut a Valsalva, aut a me observatas descriptasve ponuntur, non esse illos ut jam oculum ingressos spectandos, quippe in quo nihil tunc vitii ad Iridem attingentis conspiciebatur, sed ut nervi Optici involucra arte comitantes, eaque, si distenti sint, aut distendendo, aut constringendo simul cum inclusa nervi medulla comprimere valentes.

6. Porro sunt aliæ etiam causæ quæ nervos comprimant Opticos, eoque amaurosim inducant, in Sepulchreto commemoratæ, & Medicis quoque Observationibus comprobatæ (7) nimia copia, & turgentia sanguinis, arterias ac venas tumefacientis quæ intus extrave comitantur mollissimam eorum nervorum substantiam. Qua explicatione recte utitur Boerhaavius (8) ad Aetii amaurosim exponendam, quæ *in morbis capitis fervidissimis, & post phrenitidem sequitur*, nec male uteretur, ut opinor, qui sic explicaret illa quæ Rolsincius (9) memorat exempla *feminarum, quæ quoties gravide, ob cecatæ semper fuerunt usque ad partus tempus*, aliave cum Cel. Heistero (10) ad idem genus referenda. Huc addit Wepferus (11) *humorem ex iis quæ modo commemoravimus, vasis exstillantem, gutte serene causam aliquando*. Sed compressionis Opticorum nervorum ex qua amaurosis oriatur, luculentissima intra cranium ipsum proferri exempla quædam videbis in Sepulchreto, ut cum (12) magna & gravis quasi struma in parte cerebri anteriore, nervorum eorum *exortui*, (illi videlicet manifestiori, & ultro in oculos incurrenti) *incumbat*, aut cum (13) insignis vesica, aqueæ materiæ limpidissimæ plena, eosdem nervos *occupat circa crucifixionem*, id est ubi inter se junguntur. Non est æque facilis declaratu observatio illa (14) in qua, cæcitatibus causa repertus dicitur *lapis phaseoli magnitudine in origine atque in ipsa nervorum opticorum substantia*; nisi forte intelligas, utroque in latere similem fuisse lapil-

(1) Hist. A. 1752. Cl. de Philos. Experim.

(2) Dissert. de Ossib. Calvar. P. 1. §. 16. & not. p.

(3) Vid. Act. Erudit. Lips. A. 1751. M. Sept. P. 2. ad pag. Probus. 167. & seqq.

(4) De Amaurosi.

(5) §. 8.

(6) Ibid.

(7) Append. ad Obs. 2. hujus Sect.

(8) Prælect. Instit. §. 516.

(9) Disp. de Gutta Serena c. 5.

(10) Diss. de Amaur. n. 12.

(11) In Additam. ad hanc 16. Sect. Obs. 3.

(12) Ejusd. Sect. Obs. 1.

(13) Obs. 2.

(14) In Addit. Obs. 2.

lum; neque enim unus ea parvitate in amborum poterat nervorum esse substantia, amborumque originem premere, sive manifestam illam accipias de qua dictum est, sive alteram retrusioem. Quam præclare intelligo in ea cæcitate fuisse compressam, in qua (1) tumor pugni magnitudine cerebrum & cerebellum inter jacebat, ab eodemque tumore quidem, non ab eo lapillo mortem quoque fuisse allatam. Ne vero mihi objicias forte Observationem aliam (2), in qua etsi uterque oculus patiebatur visus diminutionem; tamen in dextera solum cerebri parte magnum inventum est vitium, aut eam ipsam quam tibi alias (3) descripsi, in qua eadem cerebri pars dumtaxat non levem habebat noxam, cum utrumque pariter oculum amaurosis teneret; utramque relegas velim Observationem. In illa enim; ut fusius data est Sectione II. (4); cum videris, in utroque oculo manifesta suffusionis exordia conspici potuisse: miraberis fortasse, cur mox potius inter eas quæ ad Suffusionem spectant, non fuerit indicata. Mea autem ostendit certe, in sinistra quoque parte cerebri suam labem non defuisse, cum in ejus lateris ventriculo multa esset aqua. Vides sane in Sepulchreto (5), ut compressio cerebri ab aqua sæpe in iis fuerit animadversa quos Amaurosis, Amblyopia, Cæcitas affecerat. Aut si forte sic non satis tibi esse factum, putas, expectanti fortasse, ut semper ab aqua desuper urgente, sive ea ventriculos, sive etiam, quod rarum est, oblongos quosdam sacculos repleat, subjecti ii nervi adeo appareant depressi, ut in amaurosi ab ejusmodi causis invenere Cl. Viri Cheseldenus (6), & Kaltshmiadius (7); at crebras illas epilepticas convulsiones attende quæ utriusque pariter nervi Optici intimam illam, quæ sensum fugit, structuram facile pervertere potuerunt.

7. Sed fortasse inutilem operam sumpsisse me, putas, iis quæ in te cadere non possunt, dubitationibus occurrentem. Quid enim si cum illis facias qui nervos Opticos non modo inter se jungi, sed ita dexterum sinistrumque permisceri, arbitrantur, ut si alteruter supra conjunctionem prematur, noxa pariter ad oculum utrumque pertineat? Verum si hoc ponis; qui factum dices in paulo ante commemorata Observatione (8), ut gravis illa struma, quæ cum in sinistra cerebri sede orta esset, utrique pariter oculo obesse debuerat, sinistro obfuerit primum, deinde ut crescendo dextrorsum quoque se dilatabat, & dextero? In oculo sinistro visio obscurari cepit, & post mensem etiam in dextero. Porro quæ tandem necessitas ejuspermisionis; si quod ex Bartholino in Sepulchreto (9) etiam habes, Vesalius, Aquapendens, Valverda aliquando, observarunt, toto ductu divisos Opticos nervos mansisse, & eum tamen in quo sic conspexit Vesalius, ut alibi (10) adnotavi, de visu nunquam conquestum fuisse, visuque præstanti semper valuisse? Nam Valverdus quidem de suis certum videtur ignorasse; Fabricius autem noster, cum scripsit (11), quod ii nervi non decussentur, Anatome interdum luculentissimum fidem præstitit, cum aliquando separati, non vincti reperti sint; his verbis fortasse Bartholino, suas; mihi non alias quam illorum videtur observationes designare. Sed illa Vesalii observatio ejusmodi est, ut vel sola ostendat, de tot propositis qualiscunque etiam conjunctionis utilitatibus, vix aliquam inveniri, quæ satis verisimilis videri queat, ut ibidem scripsi. Nec me adhuc poenitet; tamen Cl. Viri Danielis Bernoulli (12) rationem valde probem, cur ii nervi postquam inter se

(1) Ejusd. Sect. Obs. 10.

(2) Ibid. Obs. 14.

(3) Epist. 9. n. 20.

(4) Obs. 18.

(5) Sect. hac 16. Obs. 7. 9. 12. 15.

(6) Saggio delle Tranfaz. &c. T. 2. p. 2. T. 1.

(7) Progr. cit. supra ad n. 5.

(8) In hac Sect.

(9) Ibid. Obs. 26.

(10) Epist. Anat. 16. n. 14.

(11) De Oculo P. 3. c. 11.

(12) Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol.

accescere, tum diversi inflectantur; neque enim ea ut conjungantur, nedum ut permisceantur, necessario requirit, neque adversantem, sed faventem habet eandem Vesalii observationem, cum, quamvis se junctos, ita pingat, ac describat (1), curvatos, quasi non coalitus occasione nervi congregerentur, verum ut commode per suum foramen e calvaria prociderent: potissimum quum etiam hoc ductu progredientes, in oculi posterioris sedis medium non inferantur. Tandem; ut alia libens omitam; minime cum permissione illa conveniunt quatuor ibidem a me laudatæ Vesalii, Cæsalpini, Rolfincii, Cheseldeni observationes, quarum oblitus videri potest Santorinus (2), cum suam, earum similem, ita proponit quasi tunc primum hæc controversia dirimeretur ex eo quod ad cæcum oculum pertinens Opticus nervus qualis in orbita erat, talis ad suum usque principium gracilior, & discolor ab eodem semper latere permaneret. Cæterum in hac controversia quanti sint ponderis ejusmodi observationes, ostendunt ii quibus adversantur, cum respondere conati, satis procul dubio non faciunt, ut Cæsalpinus (3), qui; ne aliud dicam; id ponit in eo cerebri hemisphærio quod neque se affirmat vidisse, nec cæteri quos nominavi, viderunt, neque, ut diversæ fuerunt causæ, videre potuerunt; nam quibusdam ex Recentioribus satis mihi videor in Epistola Anatomica XVIII. (4) respondisse. Ibi tamen ingenue, ut par est, sum fassus, me ejusmodi observationem iterandi percupidum, cum in homine, propter cerebrum antea sepultum, non potuissem, in cane tandem expertum, nervi ad cæcum oculum attinentis discrimen ad conjunctionem usque perspexisse, inde vero superiora versus nullum agnoscere potuisse, hujusque rei causam in cæcitatem necdum fortasse satis diuturnam rejecisse. Verum cum ab eo tempore nullam rei pervestigandæ occasionem prætermiserim, duasque sim nactus; eadem me infelicitas persecuta est, ut ex iis intelliges quas protinus subjiciam, observationibus.

8. VIR quidam ex Etruria ingenti, foetidissimoque cruris ulcere pene confectus, proptereaque in hoc Nosocomium receptus, mortuus est circa medium Januarium A. 1740. CAPITIS diffecandi causa propter alias observationes accesseram, cum hominem altero captum fuisse oculo, animadverti: sed unde, & quandiu; quod esset, ut dixi, alienigena; scire non potui: tu ex oculi descriptione conjicies. Cum sinister oculus esset sanus; dexteri qui pessime se habebat, palpebræ nullum usquam, ut neque ulla pars faciei, & reliqui capitis, prægressi olim vulneris, aut ulceris vestigium ostendebant: plurima autem in orbita, ut solet, erat pinguedo, cum musculis, pallidis illis quidem, sed minime strigosis, aut extenuatis. Oculus vero, in se contractus, minor erat vel plus dimidio quam sinister. Facies illius anterior alba, sine ullo Corneæ vestigio, sic in tres parvas prominentias erat divisa, quasi olim trifariam secta fuisset. Eas & reliquum oculi ambitum, imo multo maximam substantiæ oculi partem faciebant tunica Sclerotica, durior, & crassior quam solet, quippe in se contracta. Hæc contractam pariter Choroidem concludebat, quæ etiam tum erat humida, nihil autem præterea; ut reliquæ omnes tunicæ cum humoribus cunctis, olim penitus absumptæ, expressæve viderentur. Nervis interea tum in utraque orbita, tum intra calvariam retecis, cum inter oculorum Motores nullum appareret discrimen; maximum inter Opticos statim se prodidit. Cum enim sinister non secus ac suus oculus, esset sanissimus; dexter magnum ad tractum cinereus erat, & extenuatus. Et primum quidem ab oculo ad transversum digiti latitudinem, aut paulo amplius, nihil substantiæ nervæ continebat, sed humorem dumtaxat cinereum, turbidum, lentum, crassiusculum: quo levi pressione expresso, inanis sedes relinquebatur; ut tunicæ non jam nervi, sed canalisis alicujus esse viderentur; erant

(1) De corp. hum. fabr. l. 4. c. 4.

(2) Obs. Anat. c. 3. n. 14.

(3) l. 2. Quæst. Med. 10.

(4) n. 40.

autem, ut in eo quoque de quo paulo ante memini, homine (1), factæ crassiores. Inde vero continere incipiebant substantiam sic fatis firmam, sed cinerei coloris: quem colorem intus, extraque, & cum eo manifestam gracilitatem nervus servabat illuc usque ut proxime abesset ab ea sede ubi cum sinistro conjungebatur. Repente autem omne inter utrumque nervum evanescebat discrimen, ut dexter sinistri persimilis jam esset intus extraque antequam eam sedem attingeret. In ea vero; non modo supra ad originem usque; sive exteriora diligenter inspiceres, sive accurate dissecando nerveam substantiam tum quæ nervum utrumque jungebat, tum quæ singulos efficiebat, attentissime contuereris: nihil erat prorsus quod non secundum naturam utrinque pariter agnosceres. Quod mei non modo qui fecabam, sed & eorum omnium qui aderant, in his Mediaviæ, judicium fuit, velut etiam in scœmina de qua continuo dicam, ibidem insequenti anno Aprili mense dissecta.

9. MULIERIS, cujus novissimum morbum, & cætera quæ in mortua reperta sunt præter naturam opportuniore loco (2) ad te scribam. CAPUT cum incidere; sinistrum oculum vidi non eo majorem quem a dextris in Viro descripsi, sed paulo minus labefactatum. Habebat enim Corneam, eamque non prorsus opacam; quanquam in medio ferme ubi olim fortasse ulcus, aut vulnus fuerat; nam certum scire non potui; maculosa, & fusca apparebat; quippe intus ad eam ipsam Corneæ partem arcte adhærebat Uvæ portio, quæ translucens, majus in Cornea vitium quam quod reapse erat, mentiebatur. Reliquum oculi ambitum complebat tunica Sclerotica, in se contracta, eoque crassior Choroidem continens, sibi plus æquo adhærentem. Choroidi autem membrana subjecta erat alba, crassa, firma, quæ Retina olim, an Vitrea tunica, an utraque fuerit prius quam sic crassesceret, hinc existimabis, quod antrorsum pergebat, eam quoque totam obducens oculi partem ubi esse Ciliare corpus, & humor CrySTALLINUS solent. Solent, inquam; neque enim usquam in oculo hoc quidquam fuit illius humoris, quod pro certo agnosci posset, aut Vitrei; sed paucæ dumtaxat guttæ aquæ turbidæ, & fuscæ. Haud procul tamen a CrySTALLINI humoris sede corpusculum quoddam inveni durum, magnitudine, & ambitus forma a CrySTALLINO haud multum discrepans, sed paulo majus, & anteriore facie convexa, posteriore cava, ut exiguum quandam quasi scutellam repræsentaret. Factum erat magna ex parte ex lamina non tenui, ossæ, sed non perpetua, quam adhuc assero. Ejus corporis faciei anteriori reliquiarum Uvæ pars arctissime adhærebat: nam pars alia, ut antea dixi, annexa erat Corneæ. Cavam autem illius corporis faciem eadem illa alba convestiebat membrana, quæ Retina, an Vitrea, an utraque esset, tibi paulo ante existimandum reliqui. Ab ejusmodi oculo nervum Opticum ad initium usque suum persecutus, hæc animadverti. Gracilior dextero, & cum incidere, ex substantia magis compacta, & subfusca fuit tum in orbita, tum intra cranium; cum dexter nervus crassitudine, albedine, substantiæ modo secundum naturam omnino se haberet. Verum id discrimen usque ad conjunctionem durabat. In hac autem, & supra ipsam, quacunque ratione inquirereres, nihil nisi sanum utraque pariter ex parte conspici poterat.

10. Quid aliud hic dicam, nisi minus felices mihi quam cæteris, obvenisse occasiones iterandi observationes Vesalii? Ter, si canem adjicias, quæsi; nunquam in conjunctione Opticorum nervorum, nedum ultra hanc, ullum invenire discrimen licuit; quod ut infra ipsam præclare vidimus, cur & supra, si fuisset, agnoscere non potuissimus? Tres certe oculos in quorum nervo perquisivi, cæcos fuisse quam qui maxime, eorum descriptio fatis ostendit. At Cæsalpinus (3),

(1) Vid. Epist. Anat. 18. n. 40.

(6) Epist. 15. n. 8.

(3) Quæst. cit. supra ad n. 7.

ut in Sepulchreto etiā (1) habes, vel in eo vidit, cujus *visus erat* tantummodo *imbecillis*; Santorinus autem (2) in eo, qui etsi cæcus jam diu fuerat, *nullam* tamen habebat *conspiciam vitii notam*, ut neque is in quo Chefeldenus (3) de cujus cæcitate scire nihil contigit. Num cæcitas illis omnibus diuturnior quam nostris? At Vesalius (4) animadvertit satis vel in ejus adolescentis nervo, cui *ante annum* oculus a carnifice erutus fuerat. Num denique id forte est dexteri dumtaxat oculi peculiare, quando bis Vesalio, semel Cæsalpino, Santorino, Chefeldeno a dextris semper videre id contigit? At præterquam quod non videtur illud verissimile, nonne & is de quo dixi (5), Etruscus dextero oculo captus erat? Quin etiam ex quo primum hæc ad te scripsi, cum aliæ se mihi obtulerint ejusmodi inquisitionum opportunitates, bis (6) pariter contigit, ut cum dexter jam diu cæcus fuisset oculus, inter Opticum dexterum, sinistrumque nervum discriminis quidquam ultra conjunctionis locum internoscere non licuerit. Quod tamen, præter eos quos nominavi, aliis quoque video licuisse. Nuper enim incidi, cum aliud quærerem, in locum Heilandi (7), ubi de infanticida hæc scripsit: erat *alter oculorum videndi potentia orbatus, nervo optico & flaccidiore, & justo minore existente, observata hac differentia etiam ultra combinationem in Sella Turcica solennem*. Igitur dum felicitem & nos aliquando occasionem expectamus, interea aliorum observationibus contenti simus. Nostrarum tamen nos omnino non pœnitet primum quia docuerunt, non semper, imo nec sæpe adeo in alterius oculi cæcitate id accidere quod occurrit Vesalio: deinde quia os intra oculum deprehendimus, quam rem non ita sæpe occurrere, alias videbimus, ubi de multo rariore, id est de Retina oſtea, a nobis conspecta scribemus (8); id autem de quo modo dicebamus, officulum, quamvis ita excavatum, & majusculum, an facies, & portio anterior fuerit olim humoris CrySTALLINI, qui denique magna ex parte ex fibris, membranulisve constat (9), & maceratus amplificatur (10), an potius illius membrana, ipso consumpto, antrorsum compulsæ, & crassior facta (11), in medio, relinquitur: novissime quia sic varias cæci oculi a variis dispositionibus, causisve constitutiones aspeximus, quas cum aliis conferre poteris sive quas alias aut proposuimus (12), aut proponemus (13), sive quas alibi, & potissimum in Sepulchreto leges, ut puta cum in puero (14) *omnes humores in sebaceam materiam conversi* reperti sunt, aut cum in bestiis (15) *modo nulli humores, sed carne quadam callosa interstitium inter corneam & crystallinum* oppletum, modo *crystallinus plane cum cornea connexus, modo albugineus induratus* apparuit, præsertim vero ubi cæcitas esset cum Optici nervi extenuatione conjuncta.

II. Cujus ultimi generis illæ Observationes sunt, quibus hæc præfixa sunt argumenta (16) *Cæcitas ab extenuatione nervorum opticorum* (17), *Amaurosis a subsidentia ventriculorum cerebri*, & *marcore nervorum opticorum* (18), *Visus debilitas in uno oculo ab extenuatione nervi illius visorii* (19), *Oculi dextri marcor & extenuatio ab ætate ineunte, ob nervum dextrum tenuiorem sinistro ultra conjunctionem*; quasi in.

(1) Sect. hac Obs. 17.	(11) Vid. Epist. Anat. 18. n. 19. & seq. & n. 38.
(2) c. cit. supra ad n. 7.	(12) Ibid. n. 28. 29. 38. 40. & c.
(3) loc. cit. supra ad n. 6.	(13) Epist. 52. n. 30. & Epist. 63. n. 2. & seq.
(4) c. cit. supra ad n. 7.	(14) Sect. hac 18. Obs. 25.
(5) n. 8.	(15) Obs. 19.
(6) Vid. Epist. 52. n. 30. & Epist. 63. n. 6.	(16) Obs. 3.
(7) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 157.	(17) Obs. 5.
(8) Epist. 52. n. 30. 31.	(18) Obs. 17.
(9) Vid. Epist. Anat. 17. n. 30. & seqq.	(19) Obs. 26.
(10) Ibid. n. 32.	

iis quæ primo, & tertio loco memoratæ sunt, ultra conjunctionem non fuisset extenuatio, ut certe fuit; sunt enim illæ eædem quas supra (1) ex Rolfincio, & Cæsalpino laudavimus, ad quorum propositum, aliter si fuisset (2), neutiquam profecto attinuissent. Sed & illum oculi marcorem quis pro certo affirmat ab nervi extenuatione fuisse repetendum? Bartholinus. At Vesalius, cujus verba; quasi alteram quandam Vesalii Observationem is retulisset; mox seorsum (3), nec omnia tamen quæ ad illam attinent, subjiuntur, nihil ejusmodi. Quin Cæsalpinus, & Rolfincius marcorem oculi ne memorant quidem. Huc adde non dissimile Rolfincii (4) silentium in alia fœmina, cui *dexter nervus opticus tabe fuerat consumptus*, ut ejus tunicæ coalescerent, & *in illo oculo etiam erat visus abolitio*, quam observationem Patavii habuerat. Imo adde quam tertio loco paulo ante ex Sepulchreto indicavimus, Patavii quoque habitam ab Sculteto, & in muliere. Diserte enim mihi videtur negare oculorum extenuationem. *Nervis opticis*, inquit, *sensim marcescentibus* (*apparebant enim hic duplo minores quam in aliis reperiuntur*) *Amaurosis*, seu *Gutta Serena*, *illafis undique oculis inducfa fuit: bene enim adhuc nutriebantur, venis, & arteriis rite constitutis*. Et nos pariter (5) in cane in quo alter nervus erat gracilior, cæcum, qui respondebat, oculum vidimus *naturali magnitudine, & plenitudine præditum*, qualem in hominibus quoque Amaurosi, ut videtur, affectis Cheseldeno, & Santorino occurriffe, paulo ante (6) indicatum est. Quid? quod Rolfincius (7) ut ostendat, ab Opticis nervis minime oculos nutriri; his, inquit, *obstructis, unde oculi nutritio?* Videmus autem in *gutta serena auctum gotius oculum, quam imminutum*. Quæ omnia cum perpenderit; minus Abr. Vatero (8) adversaberis contendenti, quamvis ex una dumtaxat Cheseldeni observatione, *manifestum esse, atrophiam oculi in altero Vesalii exemplo, non a nervi optici... contabescencia, sed ex alia causa, originem traxisse*. Quin si quis dicat, ne cæcitatem quidem, cum extenuatione, ejus nervi conjunctam, ab hac semper esse repetendam; sed interdum potius hanc illi succedere vel quia a suo diu cessans officio is nervus, ut pleræque aliæ partes, contabescat, vel quia ex corrupto oculo parvis humoribus, per vascula, nervum ipsum intus extraque comitantia redeuntibus, oblædatur; is sane refutari non poterit. Nam quomodo aut simul cum oculi corruptione quæ ab externis causis inceperit, se nervi extenuatio aliter conjungat, aut hæc in adolescente illo sic satis fuerit a Vesalio (9) animadversa, cui oculum ante annum eruerat carnifex? Illud prætereo quod alias (10) Observatione duplici ostendam, nonnunquam extenuari nervum Opticum, nec respondentem oculum; quod mireris; cæcum fieri. Sæpe tamen ipsa nervi extenuatio, aut illud potius vitium nervi quod extenuatio consequitur, cæcitatis causa est, ut in Amaurosi, de qua pauca restant huc subjienda.

12. Atque ut illud omittamus, sequi amaurosim cum Optici nervi corrumpuntur; nam & per se manifestum est, & cum aliis in Sepulchreto Observationibus (11), tum præsertim XXIII. confirmatur: aut cum illi, eorumve Thalami puris acrimonia percelluntur, quod Brunneri (12), & Laubii (13) Observationes com monstrant; amaurosis etiam sequitur, cum aut nervi ipsi distrahuantur, aut cerebri quædam partes quæ ipsis subserviunt, vehementer concutiuntur. Quod factum non dubitamus in duobus quos ipsi vidimus, & consilio, quo ad

(1) n. 7.

(2) Vid. Epist. Anat. 16, n. 14.

(3) Obs. 26. §. 2.

(4) Disp. de Gutta Serena, c. 4.

(5) Epist. Anat. 18. n. 42.

(6) n. 10.

(7) Disp. cit. c. 3.

(8) Diff. qua Visus vitia duo &c. thes. 9.

(9) Supra, n. 10.

(10) Epist. 56. n. 21. & Epist. 63. n. 8.

(11) Sect. hac, 13. 24.

(12) Eph. N. C. Cent. 1. Obs. 69.

(13) Earund. Cent. 7. Obs. 32.

ejus fieri potuit, juvimus. Utrique gravis ictus capitis causa fuerat malorum omnium: utrique postea, nec post breve temporis intervallum, repente amaurosis utriusque oculi, cum Byzantii essent, acciderat, utrique demum, cum, tempore interjecto, in Patriam alter Bergomum, alter Licinianum secessissent, vitæ finem attulit, id quod dicta confirmat, apoplexia. Alter is Eques fuit, cujus ab una eademque paralyti in diversis dexteri, sinistrique oculi musculis effectus oppositos explicavi (1), Æneas Suardus Comes, Alter Medicus Doctissimus, quem tibi alias (2) laudavi, Franciscus Spoletus (3).

13. Præter eas quas hactenus consideravimus, Amaurosis causas, noli expectare, ut eam quoque hic perpendamus quæ XVI. Observationis Sectionis hujus in Sepulchreto proposita est ex Rolancio. Alibi (4) quid ipse postea de sua illa Observatione, quid alii, quid nos censuerimus, indicatum est, cum videlicet nostras veteres; nam & novam aliquam habemus (5); dissoluti in aquam inventi Crystallini, & Vitrei humoris non reticimus. Cæterum quæcunque tandem veræ amaraurosis causa sit, cum in hac debeat inspectantibus recte constitutus oculus apparere, qua propter ab aliis, ut dicebamus, Gutta Serena, ab aliis, ut a Rolancio in ea Observatione, Cataracta Nigra vocitatur; maxime opportunum est iis qui certis de causis interdum audent morbum simulare, hoc potissimum correptos se fingere, & Medicis etiam, ut nonnunquam vidi, magni in vulgus nominis, imponere. Attamen ubi fraudis suspicio est, nemo potest decipi, nisi qui forte nunquam cum Plinio (6) animadverterit, quam rari sint qui *contra comminationem aliquam non conniveant, quantæque hoc difficultatis sit homini*. Quin mihi in illiusmodi simulatore cum suspicionem augerent pupillæ nec dilatæ, nec immotæ, memini satis fuisse digitos, quasi per causam diligentius oculum observandi, tacite ad palpebras admoveere; has enim, antequam tangerem, planus ille continuo occlusit, suamque ita fraudem invitus aperuit. Quam facilem adeo obviamque rationem miror Jo. Bapt. Silvaticum in alioquin utili libello omisisse, qui *de iis qui morbum simulant, deprehendendis* inscribitur, ubi (7) *simulata sensuum privatio qua ratione possit detegi*, ostendit. Nam oculos quidem objicere, quod ipse videtur indicare, *maximis splendoribus*, ob id ipsum periculofum est experimentum, quod his, ait, visum *non infestari modo, sed etiam corrumpi*. Ego vero eadem illa ratione deprehendisse præterea, memini, quentem nescio quas accessiones fingentem, in quibus omni cum movendi, tum sentiendi facultate se privatum necessariis postea, Medicisque narrabat, & aspera nonnulla ad ipsum excitandum auxilia pertinacissimo tunc silentio ferentem. Cum enim in una ex suis illis accessionibus apertos oculos forte servaret, ego autem his digitos intentarem; illico, priusquam attingerem, nictando, & videre se, & movere posse palpebras, omnibus qui aderant, patefecit.

14. Longum de Amorausi sermonem habui, sive de Cataracta Nigra. Nun paulo brevior de Suffusione, sive de ea Cataracta, quæ ob pupillæ in ipsa colorem longe alium ac niger ille qui est secundum naturam, simpliciter cataracta dicitur, paulo, inquam, brevior habeo. Nam quod hujus morbi, quamvis Cataracta appellati, causa non sit præceps crassi humoris in oculum, a cerebro præsertim, defluxus, quemadmodum Plempii verbis in Sepulchreto (8) contenditur, & quid veri de cataractæ sede, & natura sit, aut non sit cum in Plempii dictis, tum in iis quæ ex pluribus in Sectione ista proferuntur, Observationibus, satis ex aliorum scriptis, & meis quoque (9) intelligi potest. Sed

(1) Epist. Anat. 18. n. 6.

(2) Epist. super. 8. n. 5.

(3) Vid. Giornale de' Letter. d'Italia, T.

12. art. 13.

(4) Epist. Anat. 18. n. 38. 39.

(5) Epist. 63. n. 6.

(6) Natur. Hist. l. II. c. 37.

(7) c. 11.

(8) Sect. hac 18. Schol. ad Obs. 20.

(9) Epist. Anat. 18. & 19.

& antea (1) quædam fuerant a me indicata, ex quibus pateret quando, & quatenus vel post Chalesii, Pitcarnii, vel aliorum, si mavis, demonstrationes, habere locum possint ea quæ inter Suffusionis initia solebant dictitari, ut in Sepulchreto etiam (2) vides: *quamdiu obversantur culices & atomi, id contingere a corpusculis in humore Aqueo natantibus*: quanquam aliam in postremis humoris Vitrei cellulis esse posse ea corpuscula, alias in Optico nervo, & Retina tunica eas læsiones quæ pro culicibus, punctisve imponant, & qua ratione harum, illorumve sit varia sedes internoscenda, non reticui: quas inter læsiones si vitia posueris vasculorum quæ Retinæ intertexta sunt, hic illic plus æquo tumentium; recte feceris, dummodo præter hanc, illas quoque alias interdum esse posse causas, agnoscas. Verba etiam illa quæ meis aquei sub CrySTALLINA tunica humoris observationibus quasi obiter, nec plura, interjeci (3), velim atente etiam atque etiam perpendas: *credidi, hujus humoris secretionem prohibita, crystallinum siccum, & opacum fieri fere ut in extracto, excitatoque crystallino contingit*. Videorne tibi id quod sit a vero alienum, scripsisse? & quod possis credere, sicuti quidam referunt de Cataracta agentes, de qua mihi eo loco ne mentio quidem injecta est, fuisse præsertim a Petito Medico *refutatum*, quippe quem scias duodecim post me annis illud idem quod ego, docuisse (4). „CrySTALLINUS, inquit, siccescere non potest donec liquore isto (aqueo) humectatur; sed statim atque is illi deest, fit siccus, durus, & opacus”. Profecto nec ipse assequi poteram, quomodo, si non se simul refutasset, in eo me refutare potuisset. Quo libentius legi epistolam (5), quæ ad meas denique pervenit manus, adversus Hecquetum editam, in qua id fecisse dicebatur. Quid quæris? Meam opinionem protulit; de sua quæ prorsus fuerat eadem, siluit! Sed quid tantem objecit? Nempe ea, quæ si objecta essent ipsi; non adversari opinioni suæ, respondisset, quippe ibi propositæ ubi de Cataracta sermo non esset, quasi vero fuisset ubi proposui meam. Qui si fuit, cum hanc ejus consensu addito confirmavi (6); at novem annis ab illa ejus edita Epistola fuit, neque ut ille mox in eadem Epistola, de Amaurosis causa, ita de ea Cataractæ causa univèrse pronuntiavi; sed cum inter plures hanc quoque commemorassem, paulo post (7) de omnibus diserte professus sum, me *nihil affirmare, sed aliquid dumtaxat conjicere*. Non erat tunc igitur, cum eam Epistolam emisit, cur objiceret, se nunquam in cadaveribus humorem CrySTALLINUM cataracta affectum vidisse in quo ille aqueus deesset liquor; nam vere & ego de cataracta locutum me esse, negare potuissem, Hecquetus autem quem acriter urgebat, si diutius vixisset, respondere, nec vascula sanguifera in ullo CrySTALLINO humore ab illo conspecta esse (8), quæ non modo eximius Anatomicus Winslowius (9) sic satis ab se visa indicavit, sed tot alii Illustres Viri, ab Solertissimo Zinnio (10), qui & ipse vidit, laudati, perspexerunt: contra autem quos furculos Petitus (11) sine ulla dubitatione docuerat, ab Sexto nervorum Pari Ciliaribus nervis addi, & oculi interiora subire, *nulla recentiorum industria*, ut idem Eruditissimus Zinnius (12) loquitur, *confirmari* potuisse. Verum ut, Hecqueto seposito, ad me unum redeam; ne tum quidem cum postea ex opinione illa meam quandam inter tot alias cataractæ causam elici posse, conjeci, de *totali* humoris illius aquei de-

(1) Advers. Anat. 6. Animad. 75.

(2) Sect. cit. Schol. ad Obs. 22.

(3) Advers. indic. Animad. 71.

(4) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1730.

Mém. de la Capsule du Crystallin.

(5) Lettre II. sur les maladies des yeux.

(6) Epist. Anat. 18. n. 16.

(7) n. 17.

(8) Mém. cit.

(9) Expos. Anat. tr. de la tête, n. 301.

(10) Descript. Anat. Ocul. hum. c. 5. §. 4.

(11) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1727.

(12) Descri. cit. c. 9. §. 8.

fectu, sed de ejus tantum diminutione conjecturam proposui: quam diminutionem esse in eo morbo ab se visam, nec Petitus negavit certe, nec, si negasset, jure negare potuisset, quia vel in oculis sanis haud semper de eo humore tantundem reperitur, imo non raro paucus est adeo, ut deesse videatur: quamobrem sicuti in quibusdam perperam crederes, præter naturam esse imminutum, ita e contrario in aliis imminutum non esse, male posses existimare. Quid? quod Petitus ipse mox addidit id quod etiam alibi (1) fassus fuerat, non deesse tamen cataractas, in quibus Crystallinus humor ob *totalem* aquei illius laticis defectum adeo siccus factus sit, ut in pulverem conteri queat, sicuti in pluribus cadaveribus deprehendit: ut si idem aliquando fieri, in Adversariis scripsissem; non me potuisset refutare. Vides igitur, quo illius tandem redeat opinionis meæ refutatio: ut propemodum credam, id magis videri ipsum fecisse, quam facere voluisse. Verum tamen cum in pervulgatis non unius Viri Docti Scriptis id fecisse dicatur, & illud negasse, quod ab ipso vides negari non potuisse, respondendum hic propterea censui, ne forte crederes, auctoritatem à me negligi hominis, dum viveret, bene adeo de Re Anatomica meriti, ut vel mortui memoriam colere libenter pergam. Sed ad mea Adversaria ut redeam; illud denique ad Suffusionem attinens non omiseram (2) ut ex ea luce, quam, presso oculo, videmus, indicium deducere conarer bene se habentis Retinæ tunicæ, quæ notitia in maxima, quam suffusio, aut oclusio pupillæ faciat, cæcitate, ut ante curationem necessaria est, sic fortasse absque illo experimento satis haberi non potest; qua de re summopere optassem judicium legere Viri Præstantissimi Georgii Augusti Langguth, cum in ea Dissertatione (3) quam de eadem luce conscripsit, mea cætera non modo humanissimis verbis, sed & suis ipse experimentis comprobaverit. Hæc enim quæ utrique nostrum ad eundem modum responderunt, illudque in primis quod cum Amico iterare voluit, si non generatim, sed peculiariter explicanda susceperis; utrius sententiæ magis congruant, non difficile intelliges. Quo tamen pariter hic atque in Adversariis seposito, si experimentum solum attenderis, facile ab omnibus in se capiendum; non dubito, quin siquis tibi curandus ab ortu cæcus occurrat aut ob congenitas suffusiones, aut ob pupillarum privationem; velis antea ecqua spes sit curationis, experimento prompto adeo, innoxioque explorare: nisi forte credas, in ejusmodi oculis, quamvis sana sint Opticus nervus, & Retina, nullum a pressione sensum lucis excitari, quia curatos forte audiveris negasse, sibi antea ideam lucis ullam fuisse, cum tamen vix fieri possit, ut oculi vel invitis pressi, ictive fuissent nunquam. At tentare, ut dixi, nihil prohibet vel ob id ut scias an vere illud, aut quatenus negare potuerint: in cæteris autem qui diu quidem, sed non ab ortu sint cæci, ne istam quidem dubitationem fore, video; sed in utrisque illam, fortasse unicam, & cui tamen, ob rari morbi conjunctionem, non ita facile sit locus, quam postea in Epistolis Anatomicis ipse indicavi (4). Sed ut illuc denique unde hic noster incepit de Cataracta sermo, revertamur; cum alibi possis non modo pleraque eorum quæ hic pressius commemoravimus, sed & Valsalvæ (5), & meas (6) suffusionis Observationes perlegere; hic ea dumtaxat habebis quæ postea vidi ad eundem morbum referenda, in viro primum, deinde in foemina.

15. **STRUCTOR**, seu faber, ut vocant, murarius, annos natus ad sexaginta, jam diu vix aliquid cernebat, idque a latere, & in præclara solis luce. Mortui nescio ex quo morbo, sed eo tempore cum Anatomen publice docerem Fe-

(1) Mém. cit. A. 1730.

(2) Advers. 6. Animad. 73. & 74.

(3) De Luce ex pressione oculi.

(4) Epist. 19. n. 9.

(5) Dissert. Anat. 2. n. 15. & seqq.

(6) Epist. Anat. 18. & 19.

bruario mense A. 1740. caput in Gymnasium allatum est. Cum omnia frigore illo rigerent longe acerrimo, cujus adhuc facile memineris, vix ut necessariz dissectiones perfici possent; ejus sectio capitis dilata est bene multos dies ad illud tempus quo sub mensis finem frigus plurimum remiserat. Hæc quare commemoraverim, mox intelliges. CAPUT plures in sineipitis, & occipitis cute cicatrices primum ostendit: homo enim ab alto olim ceciderat. Sed quanquam, detractis omnibus calvariz involucris, hujus exterior facies sub cicatricibus nonnihil albebat; interior tamen, & quidquid ea continetur, illæsa erant; nisi quod cerebrum rigidum penitus ac durum, aquam autem, quæ ejus ventriculos Laterales impleverat, offendi gelu adeo concretam, ut apprehensa manum tota simul sequeretur, ventriculorum formam retinens non secus ac cera, quæ liquata in cavum quoddam injecta, postquam refrixit, eximitur. Et tamen frigus complures jam dies magis magisque remiserat, caput autem ipsum haud procul a foco semper fuerat; quin antea non semel cum videlicet existimarent, mox esse dissecandum, sed eo præsertim quo demum dissectum est, die multo propius ad ignem admoverant. Quod nunquam, nisi tunc mihi contigit videre, hic volui Italus ad Italum scribere: quanquam in ipsa Germania, & hyeme quidem multo quam ibi soleat, sæviore, & in via, & in pueri infantis capite idem cerebro, & paucio humori qui in ipso erat, accidisse, Schneiderus memorare non omisit, ut in proxima Sepulchreti XVII. Sectione (1) jam videris. Scripsi etiam, ut scires, non modo post plurimos a morte dies, verum & post plures a frigore congelationes, & a calore regelationes, oculos nos demum incidere non potuisse, nisi jam flaccidos, atque adeo in se concidentem. Unde illud quidem incommodi accidit, quod olim anatomicos, quippe solitos ultimam omnium cadaveris partium oculum, necessario flaccidum, consecare, eo adduxit, ut Vitreo humori sedem multo quam par sit, minorem tribuerint, CrySTALLINUM in centro fere oculi ipsius collocantes; sic enim & nobis, alterum a fronte oculum incidentibus res se obtulere: quapropter alterum a tergo incidimus. Sed nihil præterea, ut opinor, multum obfuit nostræ observationi. Nam primum Opticos nervos tum intra calvariam, tum extra præclare vidimus omnino inter se similes, & similes sanis, nisi quod intra orbitas cum transversos dissecaremus, crassioribus uterque pariter tunicis amicti apparuerunt. Sanam quoque, & sine ullo cicatricis vestigio utramque corneam, & Scleroticam invenimus. Ne multis; vitium omne est in CrySTALLINIS humoribus animadversum; si in Vitreis excipias lentorem quendam quo digitis adhærebant, in longa fila pituitæ instar, se formantes, diductosque digitos sequentes: quod ne moræ, cæterisque causis quas antea commemoravi, omnino tribuerem, discrimen fecit majores in uno quam in altero; observati lentoris. Lentior enim is fuit, cui CrySTALLINUS insidebat colore flavo obsoleto; sed minus in superficie flavo: quæ & mollior erat; quanquam nec durus nucleus fuit. Alter vero CrySTALLINUS ex albida in ambitu fiebat substantia; in meditullio autem ex fusca: hæc a meditullio ad medium faciei utriusque perveniebat, mollior quam albida, quæ tamen nec ipsa erat dura. Præterea hic totus CrySTALLINUS non solum multo minus erat crassus, quam æquum sit; sed etiam ad unum latus quadam sui parte carens, eaque non parvula, ut circulari ambitu non esset. Nec alia in utrovis oculo quæ præter naturam se haberent, animadvertimus.

16. Si pro certo scire licuisset, exiguum id quo homo a latere, ut dictum est, videbat, utroque oculo, an altero, & a quo latere videret; proclivius esset dicere, an ideo videret quod alterius CrySTALLINI humoris ambitus esset dilutius flavus an quod alterius pars illa opaca a latere deesset. Nunc re hac in

(1) Obs. I. §. ultim.

medio relicta, illud quod constat, dicemus, multo morbidiores eum Crystallinum fuisse quem secundo loco descripsimus, quippe totum magis opacum, & ibi molliorem ubi solet præsertim in senescentibus esse durior: æque præterea tenuiorem, atque insuper mutilatum. Hoc autem num quia eam quæ deerat, partem idem invasisset morbus, sed acrior, qui partem mediam tum molliorem fecerat, quam par sit, tum fuscam, id est quasi semicorruptam? Nihil horum in Crystallino altero: flavus autem quo inficiebatur, color sæpe in senescentibus, & ibi præsertim ubi in hoc Crystallino, animadvertitur (1); quamquam hic fuisse longe minus dilutum, visio, in hoc quoque oculo ita ut diximus, impedita satis indicat. Cæterum duo quæ in priore adnotavimus, mutilatio, & fuscus interior color, ejusmodi sunt, ut primæ exemplum in observatione habeas Cl. Morandi (2), qui Crystallinum, quamvis durissimo lapide non minus durum, superiore tamen ambitu quasi attritum, imo, ut icon (3) ostendit, quodam præsertim loco deficientem invenit, idque non a Chirurghi acu, quam semper homo adversatus non secus ac noster, fuerat: coloris autem intus non solum fusci, sed & nigrescentis ipse tibi alias (4) exemplum dabo.

17. ANICULÆ, cujus de morbo ultimo, & dissectione aliis Litteris (5) scribam, cum cæcam fuisse, dicerent, oculos eximi jussi. Quos cum inciderem, in altero nihil vitii, nisi opacitatem in parte Corneæ, inveni. Sed alter, etsi pleraque bene habuit constituta, humorem tamen Crystallinum secundum omnes dimensiones adeo imminutum ostendit, vix ut aliquid de eo superesset, idque album, & opacum, quamvis interius etiam tum humidum. Adhærebat autem cum Iride ad Corneam: ubi hæc magis opaca erat, & nonnihil excavata in foveolan ellipsis ambitu, colore autem infectam flavo obsoleto; hoc vitium ad exteriorem Corneæ faciem non perveniebat.

18. Verisimile est, mala hæc, olim fortasse prægressæ, internæ oculi inflammationi fuisse imputanda. Illud certum, præter opacitatem Crystallini humoris, in qua fere suffusionis natura consistit, consumptionem quoque magnæ illius partis, & alienam sedem, ac immobilem ipsi, atque Iridi contigisse. Cæterum neque hic, neque in Fabro de quo supra (6) dictum est, durities, & siccitas cum opacitate Crystallini conjungebantur; ut has omnes libenter Valsalva (7) fuisset Cataractas appellaturus. Cataractas autem ejusmodi ad veram maturitatem tardius pervenire, non dubito: cujus generis de duabus quæ se intra annos aliquot manifestarunt in illius Fœminæ Primariæ (8) oculis, in quibus olim certas quasdam strias conspexeram, alteram quidem fuisse video, alteram autem & antea censui, & adhuc censeo. Nam altera ex quo in certa Crystallini parte per albedinem quandam se prodidit, ita prorsus sine ullo incremento permanet jam annos plures. Alteram autem quæ universum quidem Crystallinum dealbaverat, neque tamen longo jam temporis spatio opacum quantum oportebat, reddiderat, cum cæteri deturbanda suscipere non auderent, nescio quis magnus promissor advena, qui properaret, ut ait Cicero (9), cui fora multa restarent, inficiis omnibus, deturbavit illico, non sic tamen qui aliquo interjecto tempore, albida iterum pone pupillam opacitas appareret, non tanta quidem illa, quanta a me alias (10) in Nobilissima Virgine, memorata est; sed ea tamen quæ non satis felicem curationem & testetur, & faciat. Non sic alteri, Matronæ illius forori, quippe cui matura suffuso depressa est. Nam Sorori tertie, in qua idem ad-

(1) Vid. Epist. Anat. 18. n. 26.

(2) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1730.

(3) Plag. 28. Litt. D.

(4) Epist. 63. n. 6.

(5) Epist. 35. n. 12.

(6) n. 15.

(7) Vid. Epist. Anat. 18. n. 27.

(8) Ibid. n. 19.

(9) Orat. pro Cluent.

(10) Epist. modo indic. n. 22. 23.

vena depreſſerat, multo citius fuerunt malæ curationis indicia. Tres intelligis cum eſſent Sorores, omnes eidem morbo, cui nemo trium Inclytorum Fratrum, obnoxias fuiſſe. Sic alias (1) ſcribam, una ex matre furdas natas fœminas omnes, mares nullos. Nunc Virginis illius Nobiliſſimæ facta mentio ad memoriam redigit quod de mea in ejus oculis obſervatione judicium fuerit Cl. Viri Gunzii in libello, multa utique laude digno, qui, ipſo Præſide, Lipſiæ prodiit A. 1759. (2) Raram enim uſque adeo cenſuit, ut tot inter quæ eo opuſculo memorantur, una illa fretus, tertium Suffuſionis genus conſtituerit. Equidem ego quoque cum rem mente in omnes partes verſarem, fieri poſſe, indicavi (3), ut *hinc etiam Suffuſionis aliqua ſpecies extra humorem Cryſtallinum, ejuſque tunicam eſſet agnoſcenda*. Sed neque *raram* adeo credidi, neque unde eſſet, ut ſemel iterumque diſerte dixi, quidquam volui ſine aliis, quibus haſtenus carui, paribus diſſectionum opportunitatibus decernere, cum quidquid conjicerem, quibus obnoxium eſſet dubitationibus, nec ipſe neſcirem, nec lectoribus reticerem. Et ſperabam quidem, fore interea qui meas mihi dubitationes eximerent. Verum ut ſenex ille apud Terentium (4), nunc *incertior ſum multo, quam dudum*. Neque enim *poſui*, ſed quærendum propoſui, an glutinoſam illam materiam Cryſtallina tunica forte ſecernere perrexiffet, idque egomet cum per alia, tum per ea ipſa, quæ mihi miror nunc objici (5), impugnavi. Quærendum etiam dixi, num illa forte materia, per humorem Aqueum diſperſa, poſtea ſe illi tunicæ agglutinaffet. De quo pariter cum dubitandum eſſe, admonuiſem, præſertim quia ſic fieri non potuiſſet, quin Iridi quoque, aliſque partibus ſe agglutinaret; nunquam expectaſſem, inter cætera hoc reſponſum iri: tunicam illam Cryſtallini, *ubi homo ſomnum capit, quo tempore viſcoſæ particule quam maxime ſubſidere poſſunt, inferiorem utique oculi partem eſſe*; quaſi vero tunc etiam Iris non inferior eſſet maxima parte humoris Aquei, ut id quoque latus Corneæ in quod forte inter dormiendum caput vergat. Neque ſolum dubitationes ſic non tolluntur; verum his inſuper verbis augentur: *ex Aqueo humore illam materiam fuiſſe, tanto minus dubito, quanto certius eſt, humida corporis noſtri, præſertim quæ non continuo per vaſa moventur, perſæpe viſcoſam indolem acquirere*. Ego vero dubito primum, num is humor per jugiter invehentia vaſa, & per creberrimas Iridis, oculique agitationes non moveatur quantum ſatis ſit, ne viſcoſam indolem acquirat, deinde num hanc perſæpe acquirat, quando certe viſcoſæ in eo ſuffuſiones perſæpe inveniuntur. Quin ex paucis hujus generis, quas ego indicaveram, illa quæ Wepſeri eſt, ab Aqueo exiſtimatur ad humorem Cryſtallinum transferenda: quanquam Auctor mucosam materiam non intra hujus tunicam fuiſſe ſcripſit, ſed Cryſtallinum operuiſſe, nec tamen, ut fortuito, opinor, reſertur, *cir-cumcirca*. Alia omitto. Satis enim mihi eſſe debet, quæ contra ſine obſtreſtatione dicta fuerunt, ea ne jure ac ratione dicta ſint, pro veri ſtudio, ſine obſtreſtatione perpendiſſe. Quin etiam perlibenter confirmo, opuſculum hoc inter pauca eſſe quæ doctæ, diſtributæ, perſpicue de Suffuſione ſcripta ſunt: cujus exempla morbi quæ apud probatos Auctores extant, cum propemodum omnia hic memorentur; nullum eſt quod ad certum non modo genus, ſed ad certam ſpeciem non referatur, ſignis per quæ internoscantur, non omiſſis, rationis autem curandi ſive malæ noxis, ſive bonæ utilitatibus diligenter indicatis. Quod vero omnia propemodum exempla proferri, dixi; ſi forte quæras ex me, quænam igitur deſiderentur, aliqua ex iis quæ ſcribenti occurrunt, non reticebo. Vir Præſtantiff. Burc. Dau. Mauchartus (6) membranaceam, ſolidam, fibroſam, al-

(1) Epiſt. 48. n. 48.

(4) Phorm. Act. 2. Sc. 4.

(2) Animadverſ. de Suffuſion. natura, & curat. c. 1. §. 15.

(5) c. 1. cit. §. 6.

(3) Epiſt. Anat. 18. n. 24. 25.

(6) Synechiæ, §. 8.

bidam cataractam in utroque canis oculo ab se repertam, afferit, cum Aqueus, per cuius ambas cameras extendebatur, cæterique humores pellucidi essent. Idem cum altero laudatissimo Professore Joanne Zellerio vidit utrique mulieris pupillæ antepositam sic ut Corneæ prope hujus internum ambitum firme adhæreret, pelliculam tenuem, & subnigram, nec sine iis humoris Vitrei, & CrySTALLINI vitiiis quæ a Cl. Keckio (1) sunt memorata. Solers Anatomicus Jo. Christoph. May (2) in foemina cui suffusiones olim depressæ fuerant, altera feliciter, infeliciter altera, qualem, & ubi invenisset illam, proposuit; pro hac vero CrySTALLINÆ, ut censuit, tunicæ faciem anteriorem non, ut in oculo primo, pellucidam, recteque se habentem, sed admodum crassam, & opacamprehendit. Cel. Treuius (3) quod discrimen fuerit inter CrySTALLINOS humores grandævi hominis, scripsit, in quorum altero incipiens erat suffusio, in altero perfecta. Nec dubito quin Epistolæ meæ Anatomicæ aliud aliquod tibi sint exemplum daturæ. Nam certe præter tot illas quæ ex ipsis acceptæ sunt, Observationes, eam quoque habent (4) paulo fufius descriptam membranæ muliebris cataractæ, Cl. Balth. Walthierii, quæ, ut ibi indicavi, ab Inclÿta quoque Londinensi Regia Societate proposita est. Noli autem mirari quod promiscue, ut nunc venerunt in mentem, sive ex cane, sive ex hominibus exempla memoraverim; nam promiscue iis quoque omnes utimur quæ ex quadrupedam genere fumuntur, præsertim si peculiare aliquid habent, ut in Observatione Maucharti, quæ cataractam in prima etiam (quod rarum est) Aquei humoris camera exhibet: cui propterea adjungas Observationem Sprogellii (5), ut quæ uno quodam in cane, raro exemplo, simul exsuccos opacosque humores CrySTALLINOS, simul corrugatos, exsiccatosque Vitreos, simul Opticos nervos ad fili mediocris tenuitatem redactos, aliaque præterea peculiaria commonstrat. Sed ne plura de Suffusione, quam de Amaurosi, verba fiant; ad alios Oculorum Affectus veniamus.

19. De Myopia tamen, & contrario huic Affectu satis est admonere, melius futurum fuisse, nihil in Sepulchreto quam id quod leges (6) proponi, jam olim rejectum a Plempio (7). Platerus quidem ingeniosus, doctusque, ut eo tempore, Vir fuit, & qui, si non verum, ut quidam judicant, tum Retiformis tunicæ, tum præsertim CrySTALLINI humoris officium primus ostendit; ad verum utique propius accessit. Attamen, quasi casu accessisset, in iis quæ postea scripsit, non sibi satis constitit, & certe de sede CrySTALLINI in iis qui vera Myopia laborant, illa posuit, quæ contrario affectui conveniunt, & vicissim: itaque vera horum affectuum causa, quæ quidem a majori in primo, a minori in altero CrySTALLINI, & Retinæ distantia repetitur, Platero secus ac alii existimant, ignota fuit. Quæ vero causæ aliunde petuntur, ut a CrySTALLINO magis, minusve aut convexo, aut denso; hæ in Sepulchreto ne nominantur quidem: quamquam & his non minus quam primæ, usu concavorum, aut convexorum *specillorum* medeamur; ut mirer, Summo cuidam Viro excidisse, hæc vitia, densioris videlicet, aut laxioris CrySTALLINI, *medelam dioptricam non admittere*. Denique in Sepulchreto, *Nyctalopia* nomine designatur oppositus, ut in multis finibus videmus, Myopiæ, affectus, quem propterea Scheidius recte censuerat vocari posse Antimyopiam in illa docta, eruditæque Disputatione, quæ *Visus Vitiatu* inscribitur (8). Sed quanquam ab ea Nyctalopia, quam juniores Græci intellexerunt (9), paulo minus distare videri potest is affectus qui opponitur Myopiæ,

(1) In Præfat. ad Dissert. suam de Ectropio.

(2) *Commerc. Litt. A.* 1733. Hebd. 4. n. 3.

(3) *Ejusd. Commerc. A.* 1745. Hebd. 36. n. 3.

(4) *Epist.* 18. n. 20.

(5) *Eph. N. C. Cent.* 7. Obs. 71.

(6) *Sect. hac* 18. *Append.* 2. post Obs. 33.

(7) *Ophthalmogr.* l. 4. probl. 39.

(8) *Sect.* 1. n. 32.

(9) *Vid. apud Plenp. Ophthalm.* l. 5. c. 26.

ut ab ea quam intellexit Hippocrates (1), ipsa Myopia; longe tamen alii ac hi affectus, sunt tum illa, tum hæc Nyctalopia, & a causis longe aliis proveniunt: itaque neutra dioptricam illam admittit medelam: quid enim conspiciilla faciant aut ad primam, id est ad vespertinam cæcitatem, quæ ab Retinæ quadam quasi resolutione, aut ab secundam, id est ad diurnam cæcitatem, quæ ad ejusdem Retinæ nimia tensione repetenda videri potest? Igitur ut hoc signo quod ab inutilitate conspiciillorum deduces, & Nyctalopias ab duobus illis affectibus distingues; sic & nomine distinguas oportet. Ad utram autem Nyctalopiæ causam causa quæarum ex vitio Retinæ occurrentium vilis hebetudinum magis accedit, ex eo quoque conjicies, quod his præclarum lumen incommodum est; illis autem opitulatur non secus ac surdis, aut graviter audientibus ob laxitatem, majores sonos fuisse utiles, tradunt Holderus (2), & Willisius (3). Et quoniam cum aliis ex omnibus quæ memoratæ sunt, Affectionibus pupillæ dilatatio, cum aliis autem contractio haud raro, tanquam effectus cum sua causa, conjungitur; cave, ne tunc morbi causam in circumjecta Iride esse, pronuncies; ut neque cum inchoatæ aut Crystallini, aut alterius humoris opacitatis indicia se produnt: sed cum omnia quæ antecesserunt, aut comitantur, accurate perpenderis; tunc de causa eorum pupillæ affectuum judicato. De morbosa autem sive ejusdem dilatatione, sive Iridis ad Corneam adhæsiōne si legeris quæ Mauchartus (4) edidit; non unum invenies quod tibi utile esse possit tum meditati, tum etiam medenti.

20. De iis pariter quæ de Oculi aut Dolore, aut Procidencia, aut Strabismo in Sepulchreto proferuntur, hæc tantum monebo. Quod ad primum attinet, aut XXIX. Observationem prætermitti debuisse, aut XXXV. Utamque enim eandem esse, facile cognoscēs, non secus atque initium Scholiorum ad Observationis I. §. 1. idem esse ac pleraque verba, quæ mox in ejusdem §. 2. repetuntur. De Procidencia autem quod ex Spigelio nostro, dissimulato ejus nomine, totidem propemodum verbis descripserat Flempius (5), tu vero subjectum leges Observationi XXV. id quidem in leviori oculi prolapsu, seu potius non adeo immoda extra orbi am prominentia minime necessarium est; nam Opticus nervus non tensus in orbita secundum naturam, sed ita laxus est, ut oculum sine disrptione quatenus diximus, sequi possit. Quod vero ad Observationem XXVII. additur ex Hildano, procidentiam quandam oculi explicante, quæ vulnus supercilio inflictum, & male curatum novissime secuta erat, nisi multo aliter ac ipse fecit, res exponatur, non facile probari potest. Nam quod vulnus in Sinum Frontalem dexterum pervenerit, credibile est: quod autem sanguine in eo Sinu putrefacto totus oculus infectus sit ob naturalia foramina ex cavitatibus istis ad oculos penetrantia, quis concedat, nisi qui illa quæ de ejusmodi foraminibus ex quorundam opinione paulo ante (6) attigerat; nequaquam dubitet cum Anatome consentire? Si quem exitum id mali habuisset, aut ibi, aut alio, qui me fugit, loco scripsisset Hildanus; apparere posset, an non potius caries per osseum parietem inter illum Sinum, & oculum interjectum sibi pravisque ichoribus viam in orbitam aperuisset. Strabismi denique una haud amplius, Observatio (7) proponitur, eaque unius oculi, cum repetatur causa *ab alluente cerebrum humore multo quo nervi oculorum motores imbuti* convellerentur. Qua causa sine ullo additamento posita, minime intelligis, cur non ad utrumque pariter oculum strabismus

(1) Ibid.

(2) Act. Philos. Soc. R. in Angl. A. 1608. M. Maj. n. 1.

(3) De Anima Brutor. c. 14.

(4) Dissert. de Mydriasi, & Diss. de Synechia &c.

(5) Ophth. l. 5. c. 32.

(6) Vid. Cent. 5. Obs. 1.

(7) Obs. 37.

fuerit. In addito Scholio aliæ quidem memorantur ex nostro Saxonia Strabismi causæ, mala videlicet *situatio vel pupille, vel crystallini*. Sed plures aliæ interea prætermittuntur. Nec vero internas dumtaxat dico, ut si pupillæ, & Crystallino utrimque recte positis, non ea in altero oculo Retinæ pars respondeat quæ debet, sed altera, multo propior quam par sit, cæcæ illi secundum naturam particulæ, cujus sedes ad ipsam insertionem est nervi Optici, ut nisi musculi aliquanto aliorum traherent, in eam particulam incideret pars imaginis, quæ in Retina pingitur. Externas quoque, id est quæ extra oculum sint, alias dico. Neque enim a sola quorundam musculorum oculi convulsione, sed a paralyti etiam esse Strabismus potest: quam causam diu ante Plempium Auctor docuerat *Finitionum Medicarum*, quæ Galeno adscribuntur. *Strabismus*, inquit, *oculi musculorum non omnium, sed aliquorum resolutio est, ob quam causam vel sursum, vel deorsum, vel in latera nutant oculi*. Sed & aliquo ex his muscularis imbuto humoribus, minus expedite per ipsum circumeuntibus, Strabismus interdum fit, ut in Uxore amici Jurisconsulti fieri vidi, quæ defluxionibus, ut vulgus appellat, ad radicis nasi alterum latus eamque viciniam correpta, in illum oculi affectum incidit, a me intra non longum tempus, cum in Patria medicinam facerem, percuratum. De fluxionibus quoque modo una in gena, modo in altera non ita pridem vexatus fuerat Nobilis Sacerdos cum repente affectus est ea visus depravatione, ut si oculos, ut fit, ad legendum dimitteret, litteræ omnes aliæ aliis quasi decussatim impositæ, & inter se confusæ apparerent: quæ confusio omnino tollebatur statim atque alterutrum clauderat oculum, aut librum contra ambos oculos apertos quidem, sed non demissos, imo, si vellet, etiam sursum conversos statuebat. Aliqua tamen restabat confusio, si librum ita statutum, ad latus dexterum aliquanto transferretur; nulla, si ad sinistrum. Mihi qui per litteras consulebar, cum ex hoc quod novissime dixi, vitii esse aliquid in musculo Abductore dextero videretur, cujus vires Adductori sinistro non omnino ex æquo responderent, visum quoque est idem vitium in Depressore proximo dextero vel magis esse conjiciendum, scilicet ut deprimere non posset oculum æque ac Depressor sinister, cum alioquin reliqui oculorum muscoli naturalibus pollentes viribus, utrumque æqualiter & converterent sinistrorsum, & sursum moverent, sicque litterarum singularum imagines in iis pingerentur in quibus solebant, hujus, & illius Retinæ partibus; in alia autem alterius Retinæ, si dextrorsum, deorsumve, quippe inæqualiter, oculi agerentur; unde litteræ quasi geminatæ, aliæ aliis viderentur impositæ. Levem igitur paralytim, scilicet non graviolem, quam quæ ad leviter inæqualem motum intelligendum fatis esset, in duobus musculis conjiciebam; in neutra enim Retina poteram, cum singuli oculi in quamcunque plagam verterentur, egregie videntes, egregie se habere omnes utriusque illarum partes, præclare ostenderent. Paralytim autem, vel Convulsionem cum ex repentino affectus hujus adventu culpæ deberem; paralytim potius esse, credidit ob nullum adjunctum molestum sensum, nullamque motui cuiquam oculi resistantiam: quibus aliisque ejusmodi indiciiis uti consuevi ad illas in his, aut aliis partibus internoscendas, quemadmodum eo quoque, cui in recenti hoc affectu locus esse non poterat, nimirum diuturnitate, & difficultate curationis, quæ plerumque in paralyti quam in convulsione, sunt majores. Accidit etiam id quod aliquando inveni, ut oculi musculus aliquis ita cum proxima immobili parte coalescat, ut ipse quoque immobilis fiat. Verum hæc plures, varietæque, de quibus est dictum, externæ causæ omnes adventitiæ sunt. Quid? si ab utero aliquis alterutrius oculi musculus sit brevior, aut longior; validior, aut infirmior; expeditior, aut impeditior quam ipsi conveniat. Nonne pro majori, aut minori ejusmodi vitio strabones, aut pæti nascuntur? Hæc, ut nosti, antea ad

te scripsissem; prodiit Cl. Buffonii Commentarium (1), iis subnixum experimentis ad Strabismi causam, & facilem sæpe curationem spectantibus, quæ doctrinæ; secundum quam scripseram, magis communi adversentur. Si tibi quæ deest mihi ea forte copia Strabonum est, ut ejus possis experimenta iterare; quod experienti respondebit, id sequere. Fac tamen animadvertas, de Strabismo innato, & ab interna causa orto ipsum magis quæsisisse, quam de adventitio, cujus externæ quæ sint causæ, hic a me præcipue quæsitum est, ne ipso quidem, si recte memini, repugnante.

21. Antequam de Lacrymalium viarum morbis nonnulla attingam, æquum est de inflammatione saltem Corneæ tunicæ, aliisque ejus vitiis quædam subjicere, quando internarum oculi inflammationum nullas in Sepulchreto anatomicas observationes hic video, nec ipse habeo; nisi quod memini in cane cæco Retinam ipsam vidisse sanguineam, & ferme nigricantem, ut tanto facilius intelligam quid possit accidere Choroidi, quæ ob incredibilem vasorum multitudinem mihi interdum (2) vel in sanis oculis apparuit sanguinolenta, illique ejus parti quæ Uvea dicitur, de cujus inflammationis & signis, & periculo, & curatione multa, ut solebat, paucis docuit Boerhaavius (3). Sed nos in Corneæ inflammationibus subsistamus. Quarum causæ quamvis sæpe inspicientium oculis obvix sint; tamen accidit nonnunquam ut pro effectibus accipiantur. Cujus rei duo, a me visa, proponam exempla, alterum in Nobili Viro, alterum in Molitore. Hoc ad me adducto, ut quid vitii in Cornea ex gravi ophthalmia oriri inciperet, edoceram; in illius medio exiguum maculam animadverti circuli forma, albidam ad ambitum, in centro subnigram. Cum sciscitarer, quid causæ dedisset inflammationi, ipse autem inchoatam diceret ex quo sibi molam malleo exasperanti quædam in oculum resilliverant, quæ tamen continuo eluisset; suspicatus quod erat, infixam aliquam lapidis, vel potius ferri particulam in Cornea, ubi erat macula, restitisse, indeque ortam quæ male haberet, inflammationem, magnetem modicarum virium semel atque iterum propius admovi, & subnigrum illud de quo antea dictum est, e macula jam nonnihil extare, continuo intellexi, propterea quod in claudendo oculo superior palpebra asperi aliquid eo in loco percipere incipiebat. Sed sive illa ferreæ scorix figura esset, ut profundior partem haberet paulo latior, sive potius imbutæ humoribus turgentisque Corneæ fibræ quam inter initia remissuræ fuissent, postea arctius complexæ infixam particulam retinerent; non licuit eo quidem die extrahere, imo cessandum potius censui ex quo homo ait, quoties magnes admoveretur, toties oculum quasi rapi magnetem versus, non sine doloris incremento, sentire. Igitur imperatis quæ hactenus omisæ fuerant, alvi subductione, & sanguinis detractione, tum quæ dolorem mulcendo, fibras leniter laxarent, oculo adhibitis, non ita multo post simul cum lacrymis excidit scoria, qua elapsa, facillime omnia evanuerunt. Nisi autem per se excidisset; magnetem rursus experiri in animo erat, firmato per aptum aliquod instrumentum oculo, ne moleste adeo simul cum scoria attraheretur.

22. Vides, ut ex magneticæ attractionis, sicuti vocant, phænomeno in speciem inutili apud eos quidem Medicos qui si naturæ opera paulo attentius spectare te, videant, odiosa percontatione continuo quærunt, quid inde ad medicinam faciendam? vides, inquam, quæ inde existeret utilitas interdum possit & ad dignoscendam morbi causam & ad tollendam. Nihil enim dubii est quin ejusmodi scorix aut inter initia cum fibræ nondum constrictæ sunt, aut postea cum laxantur, facile possint eximi magnetis ope, aut saltem ita dimoveri, &

(1) Mém. de l'Acad. R. des Scienc. An.
1745.

(2) Vid. Epist. Anat. 17. n. 2.

(3) Prælect. in Instit. §. 841.

protrahi, ut nisi per se excidant, vossellis queant apprehendi. Neque hæc in oculo tantum dico, sed & in quacunque cui forte infixæ fuerint, parte, præsertim cum aliquando vix appareant, aut eo cum dolore, ut neque arripere possis, si velis, aut ægri, imprimisque pueri, nolint. Cum autem scirem, Majores sæpe emplastris quæ ad extrahendum imponerent, magnetem, in pulverem comminutum, admiscuisse, qui sic comminutus, alienisque interceptus particulis, suam vim exerere non valeret; quærere cœpi post id tempus num antea, nemini, id quod credibile non videbatur, eadem quæ mihi utendi ratio adeo obvia, in mentem venisset. Cum a novissimis inciperem: in magno complurium silentio, inveni denique apud Kerckringium (1) acum gutturi inhærentem annos jam novem, per magnetis frustum extractam. Et si ex superioribus qui similia præstiterit, commemoret neminem; quærere tamen perexi donec ab Hildani Indice admonitus, Observationem ejus legi (2) qua docet, scoria ferri, adnatæ infixæ, quibus remediis tandem amota fuerit. Casum equidem inveni, quem per legas velim, in plerisque tam meo similem quam ovum ovo: sed de magnete prorsus nihil. Tandem quod Index ille *copiosissimus* non ostenderat, fors obtulit. Aliud enim perquirens incidi in ejus alteram Observationem (3) *de scoria chilybis Corneæ infixæ, ejusdemque ingeniosissima curatione*. Hæc vero, aliis omnibus irritis, magnetis ope felicissime perfecta est. Porro ut Kerckringium fateri non puduit, quod tot Chirurgis in mentem non venerat, id se a Circumforaneo didicisse, ita neque Hildanum ab Uxore; est enim res, non auctor, spectanda. Illud de suo hic addidit, videndum antea diligenter, ne forte qua facie magnes ferrum repellit, ab ea facie oculo obvertatur. Quam vim etsi scio ab aliis in magnetis altera facie adversus alterum magnetem, non adversus ferrum, agnoscere; Hildanum vero hoc a magnete suo præstari, & Matthiolum (4) idem ab suo quoque testatos, in ferrum incidisse credo magnetis vi imbutum; tamen non repugno quin ante experiaris; nihil enim prohibet, & perfacile est: illud autem hortor: ut modicorum virium magnetem, eumque caute ac sensim magis, ut licere intelliges, magisque admoveas, ne forte ferrum arctius hærens, necdum tempestiva tractione, ejus, cui infixum est, partis dolores augeat.

23. Multo levior causa diuturniorem, & periculosiorem ophthalmiam attulit Affini meo, de quo alterum exemplum est, quod promissi, Thomæ Mangellio. Nemo enim fuit Medicorum, aut Chirurgorum quibus oculum inspectandum homo sane remediorum non ita amans tandem ostendere coactus est, quin procul dubio censeret, inflammationis vi obortum jam ulcus in Corneæ tunica, ejusque curandi causa alius aliis cum internis, tum externis auxiliis metu obtemperantem jam ægrum diu, sed incautum, fatigaret. Denique casu factum est, ut Chirurgus animadverteret, incipere ex ulcusculi fundo nescio quid nonnihil extare squamulæ instar. Quod, cum tentantis specillo facile obsequeretur, integrum exemit. Exemplum dum curiosius contemplatur, alam esse agnoscit minoris muscæ: & sane esse, omnes qui tunc, & postea viderunt, sine ulla dubitatione, ut in re evidentissima, confirmarunt. Tum enimvero in memoriam rediit Mangellius, sibi inflammationem haud ante incepisse, quam musca in oculum forte involasset, quam ibi inter palpebras celerius, ut sit, injecta manu occidisset, atque abjecisset. Totam vero non abjecerat; ala enim restitans, sic ad Corneam se applicuerat, ut illinc sine Chirurgi ope prorsus dimoveri, & reglutinari non potuerit. Sua igitur adhæsiōe irritando, ejusmodi moverat inflammationem, ut circum turgentibus fibrillis, & minimis vasculis, hæc ulceris labella, ala autem illa crassiusculo humore obsita, per ipsumque transpecta,

(1) Spicileg. Anat. Obs. 44.

(2) Cent. 4. Obs. Chir. 17.

(3) Cent. 5. Obs. 21.

(4) Comment. in l. 5. Dioscor. c. 105.

fordidum ulceris fundum mentiretur. Certe ipsa detracta, continuo omnibus in melius versis, cito, ac facile, nulla relicta cicatrice, convaluit oculus. Non sum nescius, Falloppium nostrum (1) se *bis esse passum ulcera oculorum*, scribere, *ex illapsu quarundam muscarum minimarum*, quæ duræ sunt, inquit, & si cadant, vel illabantur in oculum; statim ipsum exulcerant, & noctu maxime mordent. Illa tamen nec minima, nec dura, nec noctu, nec mordendo, sed tantum relicta ala, nocuerat, quæ ulcus ita ut dixi, omnino referebat; nam me quoque tunc per-adolescens spectasse, & ulcus credidisse, præclare memini. Sed fac etiam ulcus fuisse; ala illa tamen amota, statim, ut ablata causa, omnia remiserunt. Tanti ergo interest primas morborum causas, & occasiones, nihil negligendo, sollicite, & diligenter inquirere.

24. Nunc quando de Corneæ morbis ita verba facere instituimus, ut quæ inspectione quidem, sed nulla adjecta dissectione, animadvertere interdum licuit, proposuerimus; missa faciemus quæ de albis quibusdam, quæ in ipsius ambitu esse videntur, opacitatibus non sine scalpelli ope deprehendimus; si enim volueris, ea poteris alibi (2) legere: quod vellem a Maucharto esse factum, ubi (3) quemadmodum ostendit, *non exigui hanc esse observationem momenti* in punctationibus aut incisionibus prope ea loca instituendis, ita miratur, ejusmodi opacitates, earumque naturam fuisse *prætervisas*. Hic igitur iis omittis, potius adnotabo, non raro, vigente ophthalmia, accidisse, ut Medici, Chirurgique mihi ostenderint modo in Cornea albugines, modo trans Corneam quasi pus, aut puriformem materiam, ut ipsis, mihiq; a primo sane videbatur. Verum non semel animadverti, eam rerum speciem in quibusdam nihil aliud fuisse, nisi exteriora Corneæ ulcuscula, quæ si e regione inspiceres, ea quæ dixi, omnino mentirentur; sed ubi ad latus recederes, & ex obliquo inspectares, statim sua excavatione se proderent. Facile enim in acribus Adnatæ membranæ inflammationibus Cornea exulceratur; ut nihil æque metuerim in contumacissima quæ me adolescentulum sub hujus initium sæculi Bononiæ preponderat, ophthalmia, cum acri subinde dolore conjuncta, ut sæpius capere somnum non possem, nisi palpebris imposita pulpa tepida pomorum dulcium. Multa commendata sunt, multa adhibui, frustra omnia. Unum inconsulto respui, quod pluribus postea vidi plurimum profuisse, viroque præsertim Bononienfi qui sic abacta dexteri oculi inflammatione, cum mox sinistè eodem morbo caperetur, incassum adhibitis cæteris, nullo potuit nisi eodem auxilio restitui, cute videlicet quæ pone auriculam est, impositis iis quæ erodendi vim habent, exulcerata. Cum igitur omnia naturæ, & tempori commississem, & non-nihil jam levatus essem non sic tamen, ut legere, & scribere tunc sine molestia adhuc possem, cum rerum memoria magis quam præsentī studio fretus, solemne examen subii, & in album Doctorum sum relatus; in Patriam paulisper secessi, ibique convalui. Quæ omnia eo dixi, ut intelligas, post quantum morbum quanta mihi oculorum sanitas Dei præpotentis beneficentia concessa sit, ut annos jam natus circiter duodecoginta, sine conspiciillis æque propemodum videam ac videbam ante illam inflammationem. Quam si forte quæris qua ratione diutissime arcuerim in tanta, & tam assidua oculorum interdiu, & noctu contentione; non alia dicam, quam faciei, & palpebrarum lotionē matutina, ab eo tempore sic instituta, ut non temere quavis aqua uterer, sed ea dumtaxat quæ modo e puteo hausta esset. Hæc enim hætenus frigida est, ut sine iis periculis quæ a frigidissima timet Hildanus (4), fibrarum vim quam prægressa ophthalmia infirmaverat, & restituere, & fervare potuerit. Cujusmodi

(1) Tract. de Ulcerib. c. 58.

(2) Epist. Anat. 16. n. 28.

(3) Dissert. de Maculis Corneæ, §. 9.

(4) Cent. 1. Obs. 27.

aquam an velit Cl. Dethardingius in eo opusculo, quod de *specifico prophylactico oculorum* inscriptum edidit Hafniæ A. 1745. pro certo scire non possum; quanquam Eruditissimus Hallerus (1), ex quo uno ejus opusculi notitiam habeo, id specificum esse, ait, *lotionem quæ aqua frigida fit*. Sed hoc certe scio, cum forte ejus quam dixi, aquæ tandem omissem usum, inflammationem, quæ annos plus quadraginta abfuerat, cito rediisse primum quidem levem, & palpebras tantum afficientem, sed diurnam, deinde vero cum hic plerisque ætate arriperet, in membranam ipsam Adnatam graviter adeo incumbentem, ut in chemosim degenerare jam inciperet. Quæ tamen sine venæ sectione ita uti alias (2) scribam, pervicta est. Itaque annos inde jam novem oculis ferme ut olim valeo, nec ullo adhuc ægeo conspicii adjumento. Faxit Deus, ne magis magisque ingravescent ætas illorum mihi utilitatem imminuat. Verum ab iis quos ipse pertuli, ad eos quos in aliorum oculis exteriores morbos vidi, redeamus.

25. Unguis oculi; sic enim quod *πρωτόν* cum Græcis diceremus, latine Celsus (3) vocavit, idque novies, & nusquam; nam propter dubitationes quorundam in manu, aut ære descriptis ejus libris quæsi; lectione variante; igitur Unguis oculi frequentiore originem me in Adversariis (4) conjecisse, non ignoras, ex membrana illa semilunari quam ad oculi angulum internum, ut videntur quidem indicare, proposuerat Vidus Vidius de Anat. Corp. hum. libro VII. cap. IV. ibi, opinor, ubi descripta Caruncula, & Lacrymalibus Punctis, glandulam quoque interni anguli in homine, & cartilaginem, si Superis placet, atque hanc involventem membranam, commemorat. Ego vero non a belvinæ cartilaginis membrana, sed ab ea quam ante carunculam humanam descripseram, Unguis originem esse, conjeceram. Id attentius considerandi annis superioribus occasione habui in viro quadragenario, cui in singulis oculis singuli unguis jam inde ab adolescentia aborti, tandem usque ad Corneæ medium se extenderant, cum Patavium ad Experientissimum Chirurgiæ Publicum Professore Hieronymum Vandeliū a quo curaretur, profectus ad consulendum me venit. Esse autem vidi illam ipsam membranam, quæ a lata basi procrescens, in trianguli modum se amplificaverat, Adnatæ non multum adhærens, imo ad longitudinis medium ita disjuncta, ut specillum mediocri crassitudine nullo negotio inter utramque Vandeliū trajiceret, Corneæ autem, ad quam trianguli extremus vertex pertinebat, arctissime connata, ut cum æger oculum ad ea quæ a latere externo erant, aspicienda converteret, totus necessario extenderetur Unguis; hincque etiam acciderat, ut Lacrymalis Caruncula præfixam sibi membranam sequens, & multo longior esset facta, & extra suam sedem protracta. Quo basi prior, eo minus membrana ab sua natura recedebat, a vasculis quibus insternebatur, rubens, ut ibi libentius Pannum appellares; cætera albida, ut Unguem melius vocare posses: opaca tamen; quamobrem non pauca radiorum parte intercepta, æger Nyctalopia Hippocratica (5) quādamtenus jam affici videri poterat; sero enim melius cernebat quam meridie, & subobsuro, quam lucido in loco, nimirum quia ob eam radiorum interceptionem se Iris, credo, dilatationi assuefecerat. Ceterum nullus oculorum dolor, nullum magnopere eorum motui impedimentum.

26. Jam vero de morbosa lacrymatione scribendum est. Quæ de hac in Sepulchreto legeris, aut omiſsa, aut non ita explicata essent, si quæ de naturali lacrymatione in eodem (6) proponuntur ex parte vera, constanter retineri, ne-

(1) Ad Boerh. Meth. Stud. Med. P. 14.

(2) Epist. 57. n. 9.

(3) De Medic. I. 7. c. 7. n. 4. & 5.

(4) VI. Animad. 44.

(5) Vid. supra, n. 19.

(6) Sect. hac 18. post Obs. 33. Append. 1. & Schol. ad Obs. 1. in Additam.

que cum falsis quæ admista sunt, confundi potuissent. Nunc de quatuor Observationibus, ad lacrymarum auctam effusionem attinentibus, tres (1) sunt quæ ejus rei causam exuberantem intra calvariam humoris copiam obtrudant, quasi inde viæ paterent lacrymarum ad oculos: quod tanto minus erat faciendum quia lacrymarum illa ubertas, in fœminis præsertim, aut a tristitia, aut a dolore manifestissime proveniebat. Tunc autem Orbiculari palpebrarum musculo, ut in flentibus videmus fieri, sæpius, arctius, diutius contracto, tum glandula innominata magis urgetur, ut plus humoris secernat, & inter palpebras effundat, tum simul tenues mollesque ejus humori ad majorem Lacrymalem ductum viæ comprimuntur, ut minus humoris ejusdem nasum versus efferre queant. In reliqua autem Observatione XXXIII. *calculus in glandula*, ut scribitur, *lacrymali, ad oculi angulum internum sita, occurrens*, causa quidem esse potuit morbosæ lacrymationis; sed non quia *totam glandulam receptioni humiditatis ad nares transferende ineptam redderet*; neque enim hæc, glandula est in quo adhuc aliquot errare, miror, sed in superficie tantum, Sebaceis minimis glandulis Caruncula obstita, neque illum in se humorem recipit: verum quia calculus non modo *inaequalis valde*, sed pro ea sede etiam valde magnus, ut apud Auctorem inspicienda delineatio (2) præclare ostendit, Lacrymalia Puncta ab oculi contactu, & quod consequitur, ab ejus humoris receptione arcebat, & tenues canaliculos ab iis Punctis profectos, præterea comprimebat.

27. Et sane crebriores diuturnæ lacrymationis causæ in diuturna viarum lacrymalium a palpebris ad nasi interiora compressione, obstructione, coalituve consistunt. Hunc, dum nasi interiora demonstrarem, non perraro accidit ut invenirem, semel videlicet in viro hydropico, cujus imum Lacrymalis ductus orificium cum a dextris tantum deesset, ipsum ductum coaluisse, deprehendi: iterum in muliere quam febris sustulerat. In hac vero cum infirmum utriusque ductus osculum exiguum esset, nec specillum altius admitteret; mirari desii, cum a palpebris immissurus, omnia quatuor Lacrymalia Puncta penitus oclusa spectavi. In altera autem fœmina cui sinistri oculi cilia, omnia propemodum, nescio cujus morbi vi exciderant, memini olim Lacrymale alterum Punctum, & qui ab ipso incipere debebat, canaliculum, & reliquum totum usque ad nasi intima ductum non oclusa modo, sed coalescentibus parietibus in solidum ligamentum degenerasse; alterum autem Punctum cum suo canaliculo non solum patens inveni, sed & cavum utriusque duplo quam soleat, latius, quippe quod subiens quidem humor, sed ibi subsistere donec digito exprimeretur, coactus, in eum modum dilataverat. In alio autem non memini ullam fuisse dilatationem, cui ductus uterque infra Saccum, ut vocant, impervius omnino fuit. Optandum fuisset, a quanto in singulis tempore, & num ab oculorum, an nasi interni inflammatione, suppuratione, exulceratione hæc accidissent, & quibus cum incommodis conjuncta, pernoscere, id quod in plebeiis, persæpe ignotis, nec de alio, nisi quo tunc urgentur, morbo in Nosocomiis queri solitis, frustra post obitum inquiritur. Sed duo tamen certa sunt, his omnibus lacrymationem necessario fuisse, ab altero quidem oculo secundæ fœminæ, illique viro; mulieri autem primæ, & viro huic ultimo ab utroque: neque ulli horum lacrymales vias, adeo coalitas, referari potuisse.

28. In illis autem lacrymationibus, quarum causæ sint aut harum viarum obstructiones, aut si coalitus, is tamen qui in summis, imisve orificiis dumtaxat contigerit, compressiones quoque, sed quæ nedum majorem coalitum intulerint, arte autem possint amoveri, ut puta si polypus, aut si caro, ut in obser-

(1) L modo cit. & 31. 32.

(2) Blasii Obs. Med. Tab. 9. Fig. 10.

vatione Præcl. Molinelli (1), e proximo ulcere excrefcens imam ductus partem comprimeret; minime dubium est poſt felicia ingenioſorum Virorum experimenta, quin Chirurgia poſſit opitulari. Mitiffima omnium eſt, quæ levioribus ſufficit obſtructionibus, Anelliana: de qua alibi (2) a nobis ſcriptum fuit. Hujus tamen illam partem quæ in tenuis ſpecilli per alterum Lacrymale Punctum in narres uſque immiſſione conſiſtit, ſe ante Anellium adminiſtraſſe, & ſic reſeraſſe naſalem ductum, Valfalva in Conſiliis a me perlectis affirmabat.

29. De Tumoribus autem Cyſticis in quos palpebrarum glandulæ dilatentur, deque horum curatione cum ipſe (3), tum ego (4) alio loco ſcripſimus. Reliquum eſt igitur, ut de vitiis Ciliorum unam aut alteram animadverſionem ſubjiciam. Leve illud videtur vitium quod in albo eorum colore eſt. Viſioni tamen noxium ſit in præclara luce, neceſſe eſt. Neque enim ſuperfluos fatiſ arcerere poteſt radios. Itaque apud Caſp. Hofmannum (5) extat cujuſdam exemplum, qui cum cilia haberet albida, quoties hæc pingebantur atramento, melius videbat. Incidi non ſemel in homines quorum pili ab ortu albi erant, iidemque omnes cæcutiebant. Num ob colorem dumtaxat ciliorum? Facile fuiſſet, ſi tempus, & locus denigrare cilia permiſſent, experimentum. Sed quid eſt quod de iſdem audivi, ſi capillos tondeant, tum multo magis cæcutire? Longe graviora oculis, & mala ſunt, & pericula imminent ex iis ciliorum vitiis quæ Trichiaſis, & Diſtichiaſis appellantur. Ciliis enim aut ad ipſos oculos converſis, aut pilorum alio ordine ſub ipſis ſuccreſcente, & protinus, ut Celfus (6) loquitur, *intus ad oculos tendente*, hi moleſte adeo irritantur, ut irritationem inſanabilis, niſi ea tollantur vitia, inflammatio excipiat, hanc autem facile cæcitas. Tolli autem illa ſic ut cito non redeant, nequaquam poſſunt, niſi per eas curationes quæ aut cum dolore, vel potius cum tormento, aut etiam cum palpebrarum limbi mutilatione conjunctæ ſint, quam, præter deformitatem, vereor, ne, forte clauſis poſtea per inductam cicatricem extremis ſebacearum quæ in tarſis ſunt, glandularum ductibus, non unum conſequatur aliorum morborum genus. Hæc cum ita ſint; peroptandum utique fuiſſet, ut auxilium ſaltem ad eam arcendam irritationem a Cl. Erndelio (7) propoſitum, parem ingenio quo excogitatum eſt, exitum haberet. Scilicet palpebras inter, & oculum nitidum ac perpolitum vitrum interjiciendum proponebat, haud aliter factum quam *artificialem*, ut vocant, oculum videmus, niſi quod ſine ulla pictura eſſet: ſic enim fore, ut pili quidem, ſed non lucis radii excluderentur. Verum ſive tenue adeo vitrum ut radios non refringeret, periculofæ oculis, fracturæ metum incuſſit, ſive ne inſenſibilis perſpirationis effluvia vitrum jugiter infuſcarent, aut oculos, æſtate præſertim, nimio colore afficerent, aut per moram acriora facta irritarent, aut moleſtam, & periculofam tenuis vitri identidem eximendi, abſtergendi, reponendi neceſſitatem afferrent; ſive aliæ quæpiam cauſæ, quarum nullæ fere cadunt in *artificialis* oculi uſum, dehortatæ ſint; neminem legere, aut audire contigit, qui ab anno hujus ſæculi vigefimo ſecundo quo id auxilii vulgatum eſt, ad hoc tempus in uſum traxerit, aut qui ejus notitia excitatus, melius aliquod excogitare conatus ſit. Doctus idem Vir modi conjecturam propoſuit quo pili in diſtichiaſi non ſuo loco prorumpant: quem locum altiorem videtur indicare quam in ea eſſet diſtichiaſi, cujus ad me deſcriptionem miſit Cl. Tabarranus (8). Hic enim ex oſculis Sebacea-

(1) Comment. Bonon. Sc. Acad. T. 2. P. 1.
in Medicis.

(2) Adverſ. VI. Animad. 62. & ſeqq.

(3) Tract. de Aure hum. c. 4. n. 4.

(4) Epiſt. Anat. 13. n. 2.

(5) Comm. in Gal. de Uſ. Part. 1. 20. c. 7.

(6) De Medic. 1. 7. c. 7. n. 8.

(7) Eph. N. C. Cent. 10. Obſ. 75.

(8) In Epiſt. præfixa alteri Editioni ſuar.
Obſ. Anat.

rum glandularum quæ paulo ante memoratæ sunt, erumpentes vidisse se, credit. Ego pilos qui præter naturam sint, ut in aliis aliam, ita hanc quoque parare sibi viam posse, non dubito, per quam intra palpebras exeant. Nondum vero accidit, ut in vivis, nedum in mortuis, ut mallet, occasio mihi daretur hæc diligentius examinandi. Nec mirum. Nam si membra quælibet humani corporis ex eo particularum numero constant, ut perdifficile sit omnes singulorum morbos in cadaveribus recognoscendi occasionem habere; quanto id difficilius erit in oculo? qui cum sit ex tot, tam variis, tamque tenuibus tum in se, tum in iis quæ illi extrinsecus adjecta sunt, particulis compactus, præterea est aeris, aliisque injuriis expositus, & assiduo, nisi cum dormimus, usui addictus; ut cum propterea sit internis, externisque innumeris morbis obnoxius, Ocularii Medici qui in iis tantummodo versarentur, nec antiquis temporibus multi defuerint, neque hoc desint. Satis igitur tibi sit de iis quos videre ipse potui, oculorum morbis has a me Litteras accepisse. Proximas de Aurium Affectibus habebis. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XIV.

Agitur de Aurium, & Narium Affectibus. Aliquid additur de Balbutie.

CUM minime ignores, vel plura de Auribus, quam de Oculis, a Valsalva, & à nobis edita esse; minime quoque miraberis, si vel pauciora de Aurium, quam de Oculorum Affectibus restent quæ hic tibi ex utriusque nostrum Observationibus perscribantur. Itaque ad morbos Aurium Narium morbos adjungemus, præsertim quando Sepulchreti Auctor hos, illosque duabus quidem, sed brevibus, Sectionibus XX. & XIX. complexus est.

2. Sectionis XIX. Observationi primæ facile cognoscēs præfixum esse argumentum a vero alienum: *aures purulentæ ab abscessu cerebri*. Nam contra, cerebri abscessus, cujus nulla prægressi indicia narrantur, consecutus est suppressionem, ichoris per aurem effluentis. Sed neque altera Observatio, quæ in subiecto Scholio proponitur, facile fuerat alia quam hac ratione, explicanda, etiam si post mortem, reclusa calvaria, sanies quæ solebat olim ex aure egredi, intra illam reperta esset. Quod cum alias (1) declaraverim, hic confirmare fatis erit indicatis Verneyi Observationibus in III. Parte Tractatus de Organo Auditus: quo ex Tractatu cum in Additamentis ad Sectionem hanc XIX. & eæ, & aliæ produci debuissent; ne indicatæ quidem sunt. Tu, illis inspectis, quam sæpe Medici in ejusmodi judicio fallantur, intelliges, tunc quoque cum suppresso, velut hic, effluente per aurem pure, homines *quasi repente moriuntur*. At enim, inquires, ferum quod intra cranium deprehendit Verneyus, non erat ejus simile quæ per aurem prodibat, materiæ; hic autem quæ post mortem ex auribus & naribus plurima effluxit, eadem videtur sanies fuisse quæ ex aure olim effluebat. Quasi vero non nisi e cranii cavo in aures naresque erumpere post mortem potuisset! cum Sinus Pituitarii in nasi interiora pateant, in quæ & Eustachiana Tuba; in illis autem Sinibus, & aurium cavis, *retenta* a Medicis, sanies secerni, & coæservari potuerit. Sed vide, quam dispar tibi, & mihi infideat opinio. Ego certe etsi eandem quæ per aurem exire solebat, saniem non modo, ut dixi, vidissem

(1) Epist. Anat. 7. n. 8.

in cranii cavo, sed viam insuper a carie factam quæ ab hoc in aurem pateret; non tamen continuo pronunciaſſem, a cerebro ad aurem perveniſſe, ſed potius contra, ab aure ad cerebrum. Quid ita? Dicam, cum duas quas ſubjicio, perlegeris *Observationes*.

3. PUERUM variolarum reliquiæ olim male habuerant ad aurem dexteram. Tumor denique obortus eſt, cum annum ageret duodecimum, pone eandem aurem, quæ ſurda erat, & pure manabat. Tumoris integumentis a Chirurgo ſecundum capitis longitudinem inciſis, pus non paucum effluxit quale ex aure prodibat. Aliquot poſt eam inciſionem horis convulſiones puerum prehenderunt, ut toto corpore ſubſiliret, vocemque invitus quandam, inter clamorem, & gemitum mediam, emittere cogeretur. Hæc, tum crebro recurrentia, facta deinde rariora, ad mortem uſque perſtiterunt. Eodem autem illo die quo primum convulſiones ingruerunt, acceſſit dolor qua integumenta, ut diximus, inciſa fuerant: eratque ſectionis illius certa pars ſenſu adeo exquisito, ut ne leviffimum quidem tactum ferret. Diebus inſequentibus, etſi pus fluere pergebat, cœpit æger delirare, viribusque, ac pulſibus omnino deſtitui. Conquievit poſtea deſirium, viſusque puer nonnihil vires, pulſusque recuperare, vegetis oculis aſpiciens, & loquens. Sed quanquam poſtremis iſſis vitæ diebus locutus eſt, ſpiritumque ſemper facile duxit; tamen iterum pejor factus, deceſſit ſub initium Februarii A. 1740. Quam cum mihi hiftoriam narraſſent qui puerum curaverant in noviffimo hoc morbo; viſum eſt, non a tumoris inciſione graviffimas, quæ ipſum afflixerant, & ſuſtulerant, noxas; ſed a carie fuiſſe oſſis temporum quæ ſimul tumorem excitaveſſet, ſimul in cranii cavum perveniſſet, & ſic denique in hoc etiam, aditum purulentæ materiæ aperuiſſet. Cum hæc reſponდიſſem in Gymnaſio quo allatum fuerat pueri caput; experiri continuo placuit, num me conjectura feſelliſſet. *FACIES* colore etiam tum roſeo (quartus erat poſt mortem dies) pulchra, nec ullo modo cicatricoſa; ut proclive eſſet intelligere, variolarum vim minus olim in cutem ſe effuſiſſe. Cranio aperto, inſpectiſque Lateralibus Sinibus Craſſæ meningis ſanguine plenis, eodemque turgidis vasis per Tenuem diſcurrentibus, primum ventriculi dexter, ſiniſterque recluſi ſunt, & aqua in illo pauca, in hoc non pauca reperta eſt, credo, quia doloris cauſa in ſiniſtrum latus cubare malebat quam in dexterum; & ſane, attollendo ſenſim Calloſum corpus, viſum erat ruptum certo in loco ſeptum Lucidum; quanquam ex partes cerebri erant laxiſſimæ. At certe is decubitus faciliorem introrſum fecerat effuſionem puris: quod, cerebrum mox attollentes, vidimus in cavo Sellæ Equinæ, & paulo poſt cum cerebellum removeremus, ad dexterum quoque hujus latus ſic ut puris aliquid deſcendiſſe videretur ad initium Spinalis medullæ. Aditus puris in cranii cavum, ut omnibus qui aderant, præclare oſtendimus, in ea facie erat Petroſi proceſſus oſſis temporum dexteri, quam faciem cum alii *poſteriore*, alii *internam* & *inferiorem* vocitent; ut citius intelliges, ut opinor, ſi eam faciem dixero qua Petroſi proceſſus dexter, & ſiniſter reſpiciunt inter ſe. In ea enim facie ad illum ipſum angulum, ſi recte memini, qui inter Sinus duos Lateralem, & Superiorem ex adjacentibus Equinæ Sellæ, intercipitur, foramen fecerat caries forma propemodum circuli, lentis autem amplitudine. Inde pus inter eam faciem, Craſſamque meningem effuſum, hanc, & Tenuem eroſerat, qua dexterum cerebelli conveſtiunt latus, hocque inſuper ita vitiaverat, ut ſuperficiæ pars viridis eſſet, ac purulenta, proxima autem quæ ei parti reſpondebat, interna cerebelli portio ad digiti pollicis craſſitudinem colore fuſco inficeretur. Erat pus omne quod intra cranium conſpectum eſt, viride, nec graveolens tamen: ut neque graviter olebat inciſi pone aurem tumoris cavum; ſed hujus parietes erant mundi; ipſum autem cum oſſeo Auditorio Meatu communicabat. Cariei terminis externo, internoque perſpectis, interſectos inter utrumque cuniculos perſequendi tempus deſuit in Pu-

blica Anatome occupatis. Quod tamen ad causam attinet exquisiti illius sensus qui certa in parte labrorum vigeat aperti tumoris; tenuem nervulum animadverti, qui profectus, ut opinor, a Cervicalibus, supra illam sectionem sub communibus tegumentis ascendebat secundum capitis longitudinem; ut pronum fuerit conjicere, ad aliquam illius partem inter secandum compunctam, aut non-nihil incisam id fuisse referendum.

4. Vides, quam obnoxii apud vulgus falsis suspicionibus sint Chirurghi. Quorum ferrum cunctos quidem nervulos subcutaneos vitare non potest; sed neque solis incisis tegumentis accidere tamen potest, velut in hoc tumore aperiendo, qui utinam citius apertus esset, vel potius citius apparuisset, nimirum priusquam caries ad cranii cavum pervenisset. Cujus rei conjectura nostra ex totius consideratione historię tanto facilius ducta est, quod suam nobiscum observationem, hujus magna ex parte similem, vix quatuor ante mensibus communicaverat Nicolaus Mediavia, cariei videlicet a fistula supra apophysim mastoideam non modo in Tympani, sed etiam in cranii ipsis cavum progressę. Cum autem cariei ab istiusmodi fistula vel in solum Tympanum propagationem Vir experientissimus Verneyus (1) *raram satis esse, falsus sit, & se unam duntaxat, aut alteram ejusmodi observationem habere*; non minus tibi fore gratum existimo quam mihi fuit, quod Mediavia eodem quo viderat, die mihi in hunc modum narravit.

5. JUVENIS antiquam, ut videbatur, fistulam supra dexterum mastoideum processum habebat: in quam injecta, redibant ex parte per aurem vicinam, qua tamen audiebat. Is in Nosocomium exceptus non propter fistulam, sed propter febrē quę accesserat; hac intra paucos dies augeſcente, sic delirans, ut ad soporem inclinaret, mortuus est. CRANIO recluso, vasa cerebri omnia sanguine turgida reperta sunt, multa autem aqua viridescens in ventriculis Lateralibus, in qua pus ejusdem coloris subsidebat in ventriculo quidem dextero. Sed multo major ejus puris copia effusa erat inter meningem Duram, & eam faciem Petroſi processus ossis temporum, quę facies in superiore Observatione (2) indicata est, sicque inter utramque sibi viam inde fecerat in tubum usque vertebrarum. Plena erat quoque ejusdemmodi pure Tympani cavea. Progressa autem caries pone Aquæductum Falloppii, & Canales Semicirculares, eam de qua dictum est, faciem Petroſi processus eroserat ad modum rimę non angustę a posteriore latere ejus foraminis quod ambas Portiones excipit nervi Auditorii. Quam rimam obtegens Dura meninx ibi quidem exesa conspiciebatur, sed ad longitudinem minorem quam rima erat. Quanquam autem cerebrum justam habebat firmitudinem, & postridie mortis secabatur; ea erat id caput graveolentia, ut viam puris a rima ad ventriculum dexterum, & num præter Membranam Tympani, alia, & quę læsa in aure essent, perquirere non licuerit.

6. Hoc tantum graveolentię discrimen quod inter utramque intercedit historiam, in anni tempus, ætatem, & humorum constitutionem rejicies in alio aliam; discrimina autem cætera in alias causas, ut soporis in majorem aquę copiam in Juvenis ventriculo utroque, pure etiam a dextris, admisso, ut vicissim surditatis in cariem quę auditus interna organa in puero vitiaſſet magis, ut convulsionum etiam, in læsum ejusdem nervum, ut pulſuum, viriumque lapſum in labefactatum quoque ejusdem cerebellum: Communia autem utrique incommoda in communes utrisque læsiones, ut inexpectatam accessionem malorum adeo gravium in repentinam meningum ab affuſo pure irritationem, ut delirium in hanc ipsam, quę sanguinem in vasis moraretur, propterea turgentibus, ut mortem denique in earundem meningum, & cerebelli, aut cerebri exesione. Sed illud maxime utrique commune fuit propter quod has tibi geminas descripsi historias, ut per

(1) Parte ead. Tract. cit. supra, n. 2.

(2) n. 3.

cariam via inter aures pure manantes, & cranii cavum pateret, nec quifquam tamen cum intra hoc pus confpiceret ejufdem naturæ, fufpicari poffet, illam viam puri fuiſſe a cranii cavo ad aurem: ſed omnes contra, eorum quæ præceſſerant, ordinem attendentes, fuiſſe ab aure ad cranii cavum, faterentur. Cum autem manifeſtum fit, multo aurem diutius quam cerebrum, & gignere pus, & ſine vitæ detrimento ferre poſſe; manifeſtum quoque eſt, quid potius in ejufdemmodi quos initio (1) memoravimus, caſibus fit judicandum. Sunt igitur aurium ulcera non temere claudenda non tam ob id quod rarius eſt, ne ſaniei exitus e cranii cavea per aures intercludatur, quam ob id quod longe frequentius eſt, ne ſaniei ex iſtis auribus intercluſo exitu; caries vel fiat, vel augeatur, ſicque multo facilis, & citius in cranii caveam perveniat. Cum binis autem quas tibi deſcripſi, Obſervationibus totidem conjugas licet, alteram Moglingii (2), Laubii (3) alteram. In utraque poſt fluentem ex aure ſaniem, purulentum circa aurem tumorem, tympanum abſumptum, cariem per os Petroſum ad cranii cavum productam, ichorem, aut pus intra hoc cum funeſtis denique cerebri malis fuiſſe, leges. Et quanquam in ſecunda aliquid credere jam inde ab initio *concluſum* intra cerebrum potes, unde viſus obſcuraretur; tamen non antea adauctum, & ad ſuppurationem perductum eſſe, intelliges, quam puris ex aures fluxu, qui viſus obſcurationem minuebat, deſinente, amauroſis primum, denique apoplectica ſymptomata, quorum nullum ante apparuerat, advenerunt, non adventura, ſi tanta illa puris copia, quæ ter quaterve e tumore externo, cum Meatu Auditorio communicante, profluxerat, & quæ certe intra cerebrum tunc fuiſſe non poterat, par eſſe omni illi putridæ materiæ quæ in aure, & circa aurem gignebatur, exhauriendæ, a cerebroque avertendæ potuiſſet.

7. In aurium diuturnis ulceribus vermiculos naſci, cum haud infrequens apud Medicinæ Scriptores, tum pervetuſta obſervatio eſt, ut ex Dioſcoride, Galeno, Aetio oſtendit Dodonæus (4): quibus antiquiores alios adde, ex quibus Plinius (5) remedia accepit *auribus verminofis* inſtillanda, ad *vermiculos in his* necandos. Non diſplicebit tamen, ſi quanto graviora mala quam Lanſonus (6), & Behrius (7) adnotarunt, ii vermiculi cierent in juniore Matrona, ſubjecero. Forte eram cum Valfalva in ejus Patria, cum illa hunc adiit, narravitque ſe, quæ & olim virgo ſiniſtra aure edidiſſet vermem, alterum ante ſex illos meſes minoris bombycis forma edidiſſe poſt auriſ illius dolorem, & proximæ frontis, ac temporis, qui, verme cum pure ejecto, deſierat: Ab eo autem die non ſemel per varia intervalla dolore eodem correptam, ſed acriore, ut repente caderet, ſenſibus orbata ad horas duas, donec ſoluto dolore ad ſe rediens, paulo poſt vermiculum excerneret pari forma, ſed minorem, remanente ejus auris ſorditate, cutis autem proximarum partium ſtupore, cum pruritu quodam conjuncta. Non dubitavit Valfalva, quin Tympanum eſet exulceratum: ad vermes autem, ſiqui ſupereſſent, proſtigandos aquam propoſuit, ex hyperico deſtillatam, in qua hydrargyrum agitaſſent. Tu alia apud alios, & præſertim apud Verneyum (8) videbis auxilia. Mihi certe, ne innascentur, neve alii poſt primos abactos, vermiculi generis huiusce renaſcantur, nullum tutius videtur eſſe remedium, quam interdium nunquam æſtate, & autumnio aure in qua ulcus eſt, non obturata dormire. Tunc enim ſanie, & ulcerofa carne allecæ muſcæ illam ſubeunt, & inſcio homine, aut ova unde poſtea vermiculi exiſtunt, aut quæ viviparæ ſunt,

(1) n. 2.

(2) Eph. N. C. Cent. 6. Obſ. 21.

(3) Earund. Cent. 7. Obſ. 40.

(4) Medic. Obſ. Exempl. rar. in Annot. ad Valeſc. Tharant.

(5) Nat. Hiſt. l. 20. c. 14. & 24.

(6) Eph. N. C. Cent. 5. Obſ. 72.

(7) Eorund. Act. T. 4. Obſ. 29.

(8) Parte ead. Tract. cit. ſupra, n. 2.

vermiculos ipsos deponunt. Neque enim aliunde sunt quam a muscis: a quibus vel Homerus (1) olim, non a putredine, repetebat, Achillem inducens timen- tem, ne muscæ in vulneribus interfecti Patrocli *vermes gignerent*. Qui si in exul- cerato Meatu Audit orio ut rodendo fatis habent unde crescant, ita locum habe- re possent aptum ubi plures illas mutationes subirent, ab Solertissimo Reaumuri- o (2) descriptas, quarum est ultima, ut muscæ fiant; minus esset difficile ex- plicatu quod a Klaunigio (3) scriptum est, bimestres gravissimas auris, & ca- pitis molestias continuo dissiisse, cum ex illa aure musca evolavit, quam quod videtur credidisse, eam muscam toto illo tempore inhæsisse in Auditorio Meatu. Cæterum ad vermiculos ex auris penetralibus abigendos plurimum fortasse posset idonearum rerum fumus sic ore prolectus, & per Eustachianam Tubam in ca- veam Tympani compulsi, ut alias (4) memoravi, tametsi tunc de vermibus ex illa cavea eliminandis per Membrana Tympani, jam ab ipsis erosam, nihil dixi, quippe cum institutus ibi sermo hanc ita illæsam requireret, ut posset re- silire, aeremque, etiam medicatum, qui illuc ex ore, labris, naribusque com- pressis, per viam Tubæ compelleretur, mox per eandem viam retropellere, ad noxiam, congestam in Tympano, materiam expurgandam. Quæ cum relegeris; velim existimes, quid tandem habeat novi eadem, ut mihi quidem videtur, me- dendi ratio, quæ in perbrevis quodam Medico-Chirurgico Scripto octo post annis proposita est. Sed ad alia veniamus.

8. Observatio quæ hic in Sepulchreto est II. perlegenda autem Sect. II. sub num. LIII. illa nempe est quæ a Verneyo (5) laudatur. Et sane ipsa ostendit, incrementum inter cerebrum, & cerebellum steatomate, compressisque primum Op- ticiis nervis ad originem, tum subjectis Acusticis, denique aliis, amaurosim pri- mum, dein surditatem, novissime mortem sequi debuisse. Docet autem Ver- neyus id quod Scholii loco huic Observationi in nova Sepulchreti Editione ad- dendum fuerat, qua ratione, etsi non quemadmodum oculus, sic intimæ aurium partes sub sensum cadant, ut illæsum esse utrobique organum æque cognoscere in- tuendo possimus; tamen, ut dicebam, docet, quibus indiciis in aure quoque conjiciamus, vitium omne in nervo consistere. A quo sane verisimile est eas fuisse, quæ alibi (6) a nobis in muliere, viroque commemoratæ sunt tibi, sur- ditatem, & auditus gravitatem ante utriusque apoplexiam.

9. Ad Observationem III. non pauca in Scholiis de Tinnitus, aliorumque ejusmodi sonorum causis adjiciuntur, quorum loco alia, ex Verneyo (7) pari- ter sumpta, substitui poterant longe meliora. In iis tamen Scholiis nonnulla sunt minime contemnenda, velut illud de gravi in febribus quibusdam auditu, signo non semper pravo, atque adeo interdum bono, præsertim si cum iis con- jungatur quæ indicent, peccantem materiam ex auris interioribus ejici per Tu- bam Eustachianam. Et sane Valsalva in surditatibus quæ acutis morbis super- veniunt, aquam sæpe invenisse in Tympano redundantem, alias (8) a me tibi indicatum est. Quatenus autem eam aquam, aliosve humores liceat, aut non per nova illius Foramina e cranii cavea in Tympanum, ut ipse faciebat, de- ducere, fufius mihi videor alibi (9) disquisivisse, quam ut hic oporteat aliud addere, quando ii qui post me de iisdem Foraminibus scripsere, meam illam disquisitionem perlegisse non videntur. Nam vascula quidem sanguifera ego quo- que transire per illa vidi; sed *in omnibus non occurrere*, admonui, sic ut *ipsa peni-*

(1) Iliad. 19.

(2) Mém. pour l'Hist. des Insect. T. 4.
Mem. 7. & 8.

(3) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 17.

(4) Epist. Anat. 7. n. 14.

(5) Tract. & Parte cit. supra n. 2.

(6) Epist. 4. n. 8. & 11.

(7) Parte modo indicata.

(8) Epist. 6. n. 5.

(9) Epist. Anat. 7. n. 5. 6. 7. 8.

tus obstruantur : & profecto arteriolæ quomodo illa tunc etiam implere possunt, cum *sane exigua* non sunt? qualia certe, nec semel, & Valsalva, & ego deprehendimus. Sed actum, ut dixi, non agam. Ad tinnitum potius redibo. De quo in Dissertatione quadam Cl. Viri hæc legi: *Rarissima est observatio, quam Hieron. Mercurialis Consult. Med. Tom. II. Obs. 100. de viro, & Felix Platerus Obs. Lib. II. p. 372. de femina commemorat, in quibus tinnitus adeo vehemens fuit, ut etiam ab adstantibus audiretur.* Sed primus, id minime certum fuisse, scribit. In alterius autem laudato libro nihil ejusmodi invenire possum: tantum pag. 371. purulentæ auris foetorem *etiam astantibus fuisse molestam*, lego. Quod si tu forte id quod ego non potui, invenias; vide, ne de sono potius arteriæ, intra aurem pulsantis, sit accipiendum, sicut in Matrona quadam Verneyus (1) memorat: aut si revera sibilus fuit; ab aere fuisse, credito, qui in Tympani cavea coacervatus, & mox conclusus, magna illinc vi repente erumperet per foramen quod in ipsa fortasse Membrana Tympani, aut ad supremam ejus oram sibi posset aperire (2).

10. Surditatis a nativitate causam in deficiente Incude, aut in omnibus officulis tertia parte minoribus Quarta proponit Observatio. Sed in altero Scholio, subjectaque Appendice dubitari video propterea quod perforata Membrana Tympani, fractisque officulis, auditum est. Quod Valsalvæ (3) observatio confirmat in foemina quæ cum Membranam illam utrinque erosam aut prorsum, aut maxima ex parte haberet, inde vero nihil officulorum præter Stapedis basim, hinc autem Incudem a Stapede omnino disjunctum, non surda tamen, sed gravi dumtaxat auditu jam diu fuerat. Eodemque facile attinent Observationes Vieussennii (4), qui in pluribus, non surdis illis quidem, sed tantum difficile, & imperfecte audientibus, idem in eadem Membrana deprehendit, prætereaque male corruptos musculos officulorum, hæc autem extra suum ordinem disjecta; perinde enim habendum est ac si deessent, quod ita locuta sint, ut suis muneribus fungi non possint. Hæc tamen velim tum de officulis, tum de Membrana Tympani animadvertas. Si in hujus perruptiones Stapes excidat; non jam Tympanum dumtaxat, sed & mollissimas Labyrinthi membranulas per apertam sic Fenestram Ovaleni injuriis patere: itaque ab nemine cui Stapes totus excidisset, auditum diu conservatum legisse memini. Tympani autem Membranam etsi Valsalva quoque (5) diserte admonuit non esse omnino ad audiendum necessariam; tu noli tamen oblivisci, necessariam esse ad ea protegenda, quibus læsis, audire non possumus, Labyrinthum dico, a cujus Fenestris injurias arcet exteriores, ut si vel major, vel crebrior harum violentia urgeat membranulas præsertim, quæ minus ab ortu firmæ sint, vix fieri possit, quin saltem longioris temporis cursu prævaleat. Quod si nec foeminæ illi de qua paulo ante indicatum est, nec canibus accidit, in quibus Valsalva experimentum habuit quod Holderus (6), & Willisi (7) memoraverant; nempe citius quam accideret, natura in illa ex parte erosam, in canibus perruptam Membranam Tympani ita resarferat, ut ab eodem Valsalva (8) compertum est. Nec mihi objicias, exteriores tamen injurias auditui eorum non officere, quibus in ea Membrana foramen est, per quod ore prolectum nicotianæ herbæ fumum extrudunt; nisi prius examen a me (9) institutum perlegeris plerorumque Auctorum qui id vidisse dicebantur. Reperies enim primum, quam pauci sint a quibus id visum esse, constet; deinde neminem fortasse, qui id quod vidit, quot annis fieri potuerit, nobis testetur, salva

(1) Tract. Parte sæpe indicata.

(2) Vid. Epist. Anat. 5. n. 16. & seqq.

(3) Tract. de Aure hum. c. 5. n. 5.

(4) Tr. de l'Oreille, P. 2. ch. 4.

(5) n. 5. cit.

(6) Act. Philos. Soc. R. in Anglia, A. 1668.

n. 1.

(7) De Anima Brutor. c. 14.

(8) n. 5. cit.

(9) Epist. Anat. 5. n. 14.

audiendi facultate; denique animadvertes, eam esse posse illius foraminis structuram, ut exire aer queat, non ingredi, eas autem angustias, ut parum aeris, nihil vero pulveris, aliorumque ejusmodi subire per se possit qua non sine conatu impulsus fumus prodierit. Hæc igitur, cum incident casus aut disruptorum officulorum, aut erosæ, pertusæve Membranæ Tympani, animo perpendes. Nunc ad reliquas, in Sepulchreto productas, Observationes redeamus.

11. In V. proponitur auditus læsio a causa, Veteribus incognita, videlicet a fordibus aurium lapidescentibus. Galenus quidem scripserat (1), *e numero eorum quæ auditorium meatum obstruunt, & sordes esse quæ in auribus colligi solent*, nec Apollonii remedium ad aurium sordem (2), nec sua ad sordes aurium educendas (3) reticuerat, ab Apollonio, ut videtur, accepta, unde & sua Celsum (4) antea accepisse, credidero: quæ cum iis conferre poteris, quibus nunc alios, & se quoque usos feliciter, docent Boerhaavius (5), & Dethardingius (6). Sed etsi Celsus (7) *sordium coitum*, easque duras interdum emolliendas, & oriculario specillo eximendas proposuit; ipse tamen, & cæteri Antiqui concretos ex cerumine in auribus calculos haud secus atque ex bile in vesicula fellis, diserte, quemadmodum in hac Observatione Casserius noster, memorasse non videntur. Nec sane frequentes sunt, cum a Casserii temporibus, qui *rarissimos* esse, dixit, unam eorum videam Caroli Josephi Mulleri (8) Observationem vere laudari, quam, & ipse longe arbitratur *rarissimam*. Quin, Patavii saltem, vel hoc quod dicam, rarum est cerumen hactenus concretum invenire, ut e Meatu quem oppleat, universum, quasi gladius e vagina, aut turunda e fistula, trahentem sequatur; nisi forte aures ab altiore causa furdæ sint, eoque neglectæ, ut in viro, de quo alibi (9) mentionem feci, iterumque in anu vidi, cui facta erat ossæ illa membranula quæ cum Ovali Fenestra basim Stapedis connectit. Alias autem esse regiones in quibus vel paulo magis induratum cerumen frequens sit adeo ut inde ortæ furditatis curatio a Chirurgis circulatoribus suscipiatur, facile credo. Nam & in Gallia cerumen *instar gypsi inspicissatum*, totumque meatum *exacte opplens sæpiissime reperiri*, ex Verneyo (10), a Valsalva (11) antea laudato, sciebam; sed eam tamen curationem a peritioribus ibi Chirurgis administrari, in ipso autem Belgio, audiveram, id quod postea lecta Cl. Godofr. du Bois Dissertatio (12) confirmavit, hanc furditatis speciem *raro curari, quia a paucis bene cognita*; ut non ab re duxerim (13) curationis, quam a se quoque, primo fortassis apud nostrates, institutam Valsalva (14) scripserat, exitum referre; exemplumque addere furditatis alterius, ab acuto morbo decimum jam mensem perstantis, ex cerumine, an ex alia materia? ab eodem manu curatæ, eaque occasione quæ in ejusmodi curationibus agere solet, quanquam cum aliis, ut ibi diserte monui, communia, strictim attingere. Num vero eadem omnino Verneyus habeat, ipse videris. Mihi certe illud omisisse videor quod Verneyus ipse narraverat *ex observ. 45. volum. primi Actorum Cl. Bartholini*, hujus videlicet conjugem *lapillos per meatum auris cum cerumine excrevisse*, quam nimirum cum cerumine scirem extraxisse arenulas; non lapillos. Quod reliquum est, & ad propositam in Sepulchreto Observationem attinet, siquando cerumen ad calculi naturam accessit; certe accesserat in ea curatione quam Valsalva a se peractam memoravit: quæ res, &

(1) De Sympt. Caus. l. 1. c. 3.
 (2) De Compos. Medic. fec. loc. l. 3. c. 1.
 (3) De Remed. parat. facil. c. 10.
 (4) De Medic. l. 6. c. 7. n. 7.
 (5) Prælect. in Instit. §. 551. 698. 850.
 (6) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 81.
 (7) n. 7. cit.

(8) Eph. N. C. Dec. 2. A. 6. Obs. 162.
 (9) Epist. Anat. 5. n. 26.
 (10) Parte sæpius cit.
 (11) Tract. de Aure hum. c. 1. n. 12.
 (12) De Audit. §. 15.
 (13) Epist. Anat. 13. n. 3.
 (14) n. 12. cit.

penitior in qua annos jam duodecim induruerat, Meatus sedes summam ejus & peritiam, & diligentiam in illo per partes subinde, ut necesse fuit, eximendo, apud omnes commendavit. Neque tamen æger *coactus est denuo addiscere voces & loquelam*, etsi *post multos annos auditum recuperaverat*; quippe qui, ut surdi passim facere solent, in sua surditate loqui, sicut antea, perrexerat; ut minime intelligam, quomodo a Præstantissimo Viro potuerit; nisi forte de obli-vioso aliquo, necdum, cum surdus est factus, fatis loqui docto; illud dici, quod certe de nostris surdis accidit nemini. Quod vero bruta animalia ut pote manibus carentia quibus aures purgent, *contra obvia ligna lapidesque aurículas confricent*, atque *id ni fecerint, surdescant*, recte quidem is docuit. Juvat tamen addere auricularum ob id quoque ipsis concessam tantam illam mobilitatem, *ut vario motu, undique facto, excrementa acris, & quæcunque negotium facere poterant, ex auribus facilius expellerent*, ut præclare censuit Casserius in eo ipso capite, unde V. hæc Observatio descripta (1) est. Quid? si adjiciam auriculæ primam illam Meatus partem, sive illum tubulum cartilagineum, *in quo sordes aurium continentur* (2). Hunc certe si vel in Iconibus, ab eodem propositis brutorum spectaveris, ipsiusque tubuli sedem, structuram, musculum attenderis; sane intelliges, hoc quoque tubulo multifariam tum simul cum auriculis agitato, tum seorsum producto, contractoque, sordium exitum promoveri facilius posse.

12. Observatione VI. quippe quæ nullam peculiarem aut nervi Auditorii, aut ipsius auris conspectam læsionem proponit, in medio relicta, Observationes sequuntur adjectæ. Quarum prima quatenus surditatis insanabilis causam statuit Membranam Tympani *a prima conformatione crassiores*; si quidem crassitudo hæc maxima sit; probanda utique est: verum an Laurentius ita viderit, incertum est; certum autem, id scripsisse, non lib. 4. cap. 18. sed lib. 11. cap. 13. Historiæ Anatomicæ, idemque in *surdo alio a nativitate* ab Lanzono (3) fuisse conspectum. Quæ vero in eadem Observatione ex Bauhino subjiciuntur de multo & crasso muco in cavea Tympani, eidem Membranzæ sæpius, in pueris præsertim, opposito, ut Fabricius noster animadverterat, cujus testimonium in II. quoque Observatione inculcatur, ejusmodi certe sunt, ut, ea persistente causa, nullum dubium sit de surditate, aut magna auditus læsione. Veruntamen quousque aliqui progressi sint, Fabricii verbis abutentes, fatis a nobis in Epistola quadam Anatomica (4) ostensum est, nunquam propterea negantibus id quod alias (5) ad te scribentes confirmavimus, saniosam materiam vi morbi in Tympano deprehendi: quo Schulzii (6) poteris Observationem referre. Porro in V. Anatomica Epistola (7) ea fuisse, neque indiligenter, sunt agitata quæ ad III. attinent Observationem, a Fabricio eodem acceptam. Membranam hic quidem alteram, Membranæ Tympani exterius adjectam, *bis* in puerulis invenerat *crassissimam, & robustissimam*, eoque surditatis causam futuram. Quam tamen alii eandem fuisse, non dubitarunt, quæ post Kerckringium communis omnibus infantibus tum a Verneyo, Valsalva, Cheseldeno, Walthero, Winslowio, tum ab Ruyfchio, Drakio, doctisque aliis Viris comperta est. Sed cum hi cuticulæ expansionem eise, traderent; quinque autem illi mucilaginosam, subalbidam, mucosam, quasi diffluentem, crassamque describerent; verum utrosque, sed aliud alios attendisse, deprehendi; nam & tenuis cuticulæ expansio in foetibus pariter atque adultis extimam Membranæ Tympani lamellam facit, & huic peculiariter in foetibus, & infantibus recens natis simulatum ex molli materia imponitur inte-

(1) Pentæsth. l. 4. S. 1. c. 19.

(2) Declar. Fig. 2. Tab. 1. I. ejusd. ad CC.

(3) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 62.

(4) VII. n. 15. & 16.

(5) Epist. 6. n. 4.

(6) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 223.

(7) n. 1. & seqq. usq. ad n. 13.

gumentum. Quam materiam cum eandem illam sebaceam esse, ostenderim qua foetus cutis oblinitur; vides quam proclive sit intelligere, sicari illud potius, atque excidere, quam in crassissimam, & robustissimam membranam in nonnullis degenerare, cui sane rei longe minus inepta cuticula est. Quæ presse hic mihi attingenda existimavi simul ut quæ mea de postrema ista Observatione sententia esset, intelligeres, simul ut si me usquam inter eos connumeratum legeres, qui nihil aliud esse quam cuticulam, docuerunt, illam quasi membranam quæ in recens natis Membranæ Tympani invenitur imposita; indicata posses loca Epistolarum relegere. Quod & facias velim ubicunque aliqua, ut supra ad Observationem V. feci (1), non tam ne Valsalvæ, aut mihi, quam ne vero ipsi deessem, rursus attingere coactum me senseris.

13. De IV. in Additamentis Observatione duplicatæ Membranæ Tympani, crustæve ex densato cerumine ipsi adhærentis, post ea quæ dicta sunt, nihil attinet hic adjicere: ut neque de V. Manifestum enim est, si caro excrecens obturet Meatum, auditum intercipi, ni illam demas. Qua autem hoc sit ratione præstandum, multi docent, in quibus, præter Equitem Marchettum nostrum (2) qui adolescenti sic nato, audiendi facultatem, præbuit; est in primis Verneyus (3); qui & alia auditum, auremque lædentia, videlicet altius in Meatum illapsa quemadmodum eximenda sint, tradidit, non omiſsa, ubi necessitas cogat, auris incisione. Paulus quidem, ut est apud nostrum Fabricium (4), & Albucasis, ut apud Marcellum Donatum (5), eandem olim, sed alio, ut videtur, loco proposuerunt, aptiore hi fortasse ad inspiciendum, & ad agendum; Verneyus vero tutiore. Quod autem Donatus de filiquarum semine subjicit in Meatum indito; non infrequens hic esset in pueris casus, nisi inter initia occurreretur. Sed cum instrumentis ad extrahendum immixtis haud raro acciderit, ut ejusmodi semina magis sint introrsum compulsa; non ignotus mihi Chirurgus longe aliam rationem secutus in pluribus, feliciter exemit. Scilicet oleum dulcium amygdalarum, aut lac per siphonem auricularium vi immisit; sic enim simul cum iis humoribus regurgitantibus vidit ea semina referri, & prodire. Cujus ego rationem cum a Celso (6) quidem præmonstratam esse, dicerem, qui tunc *oriculario clystere aquam vehementer intus compellebat*, sed & monitum Sculteti (7) objicerem, in aurium affectibus injectionum violentiam vetantis, *ne membrana tympani rumpatur*; respondit ille, se vero in nemine ex iis pueris, quibus ea qua dictum est, ratione eduxerat illapsa, quidquam in auditu detrimenti, vel tempore interjecto, adhuc animadvertisse. Veruntamen ad hujusmodi suspectas injectiones, aut ad incisionem, a Fabricio (8) minime probatam, ne quis, nisi quam rarissimis in casibus cogatur descendere, cum alia, atque alia a Chirurgis proposita, erunt antea in usum trahenda, tum præsertim, ne illapsa instrumentis immixtis ulterius urgeantur, sed facilius apprehensa eximantur, plurimum proderit ea facili ratione qua laudatus Fabricius solebat, Meatum quoad ejus fieri potest, dirigere ac dilatare, sic autem directum, ac dilatatum, solis luce admissa, maxime collustrare, huc simul translata a naribus, Julii Cæsaris Arantii (9) consuetudine: qui *cum solis ætus, calo præsertim; calidiore, agrotanti, medico, ministris molestiam adferat, idcirco in lignea fenestra clausa artefactum foramen, ei numeri obeundo aptissimum excogitavit; ut per id se se insinuans solis radius ad patientis internas nares recta perveniat*. Sed quoniam sol non semper apparet; ex usu quoque, si meliora desint, esse poterit candelæ

(1) n. 11.

(2) Obs. Med. Chir. 28.

(3) Parte sæpius cit.

(4) De Chirurg. Operat.

(5) De Medic. Hist. Mirab. l. 2. c. 12.

(6) De Medic. l. 6. c. 7. in fin.

(7) Armam. Chir. Tab. 36. ad Fig. 5.

(8) Loco indicato.

(9) L. de Tumor. præter nat. c. 21.

lumen noctu, vel, si interdiu, obscuro in loco per ampullam crystallinam, aquæ plenam, sic trajectum, ut plurimi ejus radii in Meatum incidant Auditorium. Igitur alterutra harum rationum, quæ & ad alios illustrandos recessus, ut oris, & faucium, sunt interdum, noctu præsertim, commodissimæ, illuminato, a Chirurghi latere, altero saltem pariete ejus Meatus; sic enim & oppositus reflexo lumine collustrabitur; illapsa melius percipi, certius apprehendi, & felicius extrorsum duci, non temere introrsum compelli, poterunt.

14. De duabus reliquis Observationibus pauca admonere satis est. In VI. proponitur causa, cur a nativitate plures sensu auditus priventur, quam ullo alio; ex nervorum origine, ut dicitur, detecta. Sed etsi Bauhino, ex quo ista describuntur, daremus; id quod minime dandum est; Mollem Auditorii nervi Portionem per Varolii Pontem, sive per Annularem Protuberantiam ex cerebello pronasci; non inde tamen sequeretur, illam, etiamsi non longum iter conficiat, *facile mucosis excrementis oppleri*. Quod autem continuo addit Bauhinus, *hinc etiam fieri quod semper a nativitate ambæ aures afficiantur, ut Cassius docuit, cum ex morbo plerumque unam solum affici contingat*; nec Cassius id; quod meminimus; usquam docuit, & certe Problemate, quod in Bauhini Opere citatur, 17. longe alia ponit; neque necessarium esset, *semper* ambas aures affici a nativitate, tametsi ambæ Portiones Molles ex Protuberantia Annulari orirentur, nisi constaret, non modo in ipsa origine contingere ambas inter se, verum & semper in eadem ipsa origine vitium esse. Quod pariter responderem, si quis nunc idem explicaturus, utriusque illius Portionis veriore originem illi substituens, quæ Bauhini tempore proponebatur, in nova hac quæ Recentioribus demum innotuit, videri, diceret, utramque Portionem inter se contingere, in medio nimirum Calami Scriptorii. Hic forsitan miraberis, a me Recentioribus id ipsum adscribi quod olim (1) tribueram Piccolhomino, alii autem non huic solum, sed & Varolio, imo Gabrieli Zerbo nunc tribuunt. Verum si utriusque perlegas loca, ab iis designata, & primi Figuram I. (2) inspicias; Varolium (3) deducere videbis nervos auditus ex suo Ponte: si Zerbum (4); invenies quidem scribentem in origine hos nervos concurrere & uniri: sed & *confimilem unionem habere nervos opticos in eorum origine*, præter aliam illam *circa medium descensus*; ut continuo intelligas non visas, sed cogitatas uniones in origine proponi: & sane cum supra (5) de nervis Opticis scriberet, universe tradidit, *omnia nervorum horum paria apud originem suam uniri*, & cum de Acusticis (6), de quibus loquimur, *oriri a ventriculo anteriori*. Quod si ego ea Piccolhomini verba in quibus *videri* ipsum *adumbrasse*, dixi, quod postea indicavit Willisius, cum iis comparassem quæ de aliorum quoque nervorum origine scripserat (7), Figuræque adjecta delineaverat; fecisse illud quidem videri, dixissem; re autem vera non fecisse. Tandem quod in VII. Observatione legitur de auditus acutie profecta a tergemino utrinque nervo auditorio; facilius crederem, si aut peritissimus aliquis Anatomicus nominaretur, qui id conspexisset, aut si ipse (8) minime animadvertissem, singulas ejusdem nervi Portiones sæpe in fibras actu ipso motuve dissolvi, Mollem autem *facillime* interdum in duas *tresve crassiores*, dum cerebrum attollitur, cæque Portiones secantur.

15. Etsi plures læsionum auditus causas hactenus memoravimus; cave credas majorem attigisse causarum partem. Est enim *Organum auditus*, ut præclare ait Boerhaavius (9) *inter omnia sensuum organa maxime compositum*; quamobrem plu-

(1) Advers. Anat. 6. Anni. 27.

(2) Ad litt. b & z.

(3) De nervis Optic. Epist. 1.

(4) Anat. tot. corp. hum. in Anat. Aur.

(5) In Anat. nerv. Optic.

(6) In Anat. nervor. quinti Par.

(7) Anat. Prælect. l. 5. Lect. 5.

(8) Epist. Anat. 12. n. 28.

(9) Prælect. in Institut. §. 563.

rima in eo partes, & diversissimis modis lædi queunt; ut, quod alibi (1) vere affirmat, furditas morbus unus sit, & millecuplus id comprobante magno illo quem ipse (2), alique proferunt, causarum numero auditum lædentium. Quem tamen numerum in dies augeri posse, non est dubitandum, ut puta cum innumeræ membranæ quoquoeversum ductæ, & se mutuo interfecantes, totam caveam Tympani occupant; quod in ea aure inveni (3), qua hominem aut nihil, aut parum audivisse, indicia non deerant, itemque cum musculus aliquis ex iis qui officulorum in Tympano motui inferviunt, immobilis, & strigosus est, ut in altero deprehendi (4), quem viventem, siquis divinare posset, de certis ejus auris incommodis non frustra, opinor, interrogasset. Sed & alios communes omnium musculorum morbos a paucis quos alibi laudavi, memoratos, non mirum si in tanto numero Boerhaavius omisit, qui post mala ab se enumerata, *plurima* præterea esse, scripsit. Ab aliis quoque furditatis plures variasque causas videbis productis exemplis confirmari, quorum pleraque aut eadem, aut ejusdem generis sunt ac supra a nobis commemorata. Quæ utinam omnia spatium habuissent eo quo pollent, acri judicio examinandi, quærendique, an ab Auctoribus, quos laudant, singulis eæ res visæ fuerint, & si fuerint, an eæ ipsæ fuerint causæ furditatis. Id quærentes animadvertissent insuper, nonnulla aut non haberi, aut non ita haberi, in quibusdam ex libris indicatis. Valsalva enim; ut exempli causa de ipso tantum dicam; non a musculorum Tubæ sed a Salpingostaphylinorum læsione deduxit, non furditatem, sed *gravitatem auditus*: quanquam ego (id quod ad istius causæ examen attinet) ne gravitatem hanc quidem in eo fuisse, deprehendi (5), qui non ii tantum *lasi* erant muscoli, sed *molle palatum absumptum*. Cæterum ad Boerhaavium ut redeam; egregie ipse (6) furditatis a lue Venerea sæpe causam esse, censet, Tubæ Eustachianæ concretionem, quæ videlicet ulcerum fauces exedentium cicatricem sequatur. Ad *Paralytica* autem, quæ indicat, *vitia* (7) membranularum, aut nervorum *vestibuli, labyrinthi, cochleæ* (pro qua Typographi perperam alibi (8) *spirales caveas tympani* scripserunt) ad illa, inquam aut ejuscemodi vitia referri videtur posse ea furditas, qua vetulus, & debilis canis jam triennium tenebatur, demum per sanguinis transfusionem non secus ac debilitas illa, sublata (9).

Hactenus de Aurium Affectibus.

16. De Affectibus autem Narium primus est in proxima Sepulchreti XX. Sectione *Odoratus amissio*, aut *privatio*: qua de re sex proferuntur Observationes: quanquam in III. & VI quæ una eademque videntur, nulla sit hujus affectus mentio, ut neque in milite de quo in V. Quod si forte velis conferre III. cum autographo; non plura invenies: quærenda autem est in Rolsincii Dissert. Anat. l. 2. cap. non XX. sed XIX. quemadmodum & II. in Schneideri libro de Ossæ Cribriform. pag. non 118. sed 518. Veruntamen si absque ulla hæsitacione accipienda ista essent quæ de Olfactoriorum nervorum defectu in Tabacci fugis proponuntur, qua de re pag. 503. dubitat Schneiderus; proclive esset intelligere, defuisse quoque olfactus sensum. Quem in Asthmatico, a nobis dissecto, minime dubitamus non æque in utraque nare viguisse. Erat enim ipsi is processus ossis ethmoidis qui Crista Galli appellatur, oblique adeo positus, simulque ita factus, ut sedem foraminulorum per quæ olfactoriæ nervæ fibræ in nasum trajiciuntur, tanto angustiores altero in latere efficeret, quanto in

(1) Ad §. 698. 850. & seqq.

(2) Epist. Anat. 5. n. 26.

(3) Epist. Anat. 6. n. 22.

(4) Epist. Anat. 7. n. 15.

(5) Epist. Anat. 9. n. 9, 10.

(6) Prælect. cit. ad §. 852.

(7) Ad §. 850.

(8) Ad §. 563.

(9) Act. Philos. Soc. R. in Angl. A. 1663.

M. Decemb. n. 2.

opposito latiore, itaque multo minor foraminulorum ejusdemmodi numerus inde erat, quam hinc. Sed hæc rarior inæqualis vis olfaciendi causa est; illa frequentior. quod, ut olim (1) quoque adnotavimus, Septum nasi in alterutrum latus, nec modice, in quibusdam curvatur, ut illinc quidem odoriferis corpusculis altiora atque ulteriora subituris magna ex parte se objiciat. Quæ res cum haud raro in nasi anatome occurrat; videant Chirurghi, ne in reconditis ejus vitiis explorandis, curandisve id quoque a præsentis morbo esse semper credant quod sæpe aliunde, & sæpius ab ipsa natura est, aut tantundem spatii in altero nasi cavo se habituros, quantum in opposito invenerint, ab iis decepti qui, ejusmodi varietatem non attendentes, absolute scribunt „nasum esse divisum „ in duas magnas caveas æquales per septum interpositum „ Huic oppositus est error alter, eorum videlicet, qui Septum esse, ajunt, *semper, si pueros excipias, versus alterutrum latus inclinatum*. Mihi quidem, in hac Anatomies parte frequentissime versato, ut Septa multa videre contigit plus minus curvata; sic etiam multa se obtulerunt sine curvitate, aut inclinatione in ipsis adutorum corporibus: ut quanquam inter causas malæ hujus conformationis esse posse, non negem, celerius præ cæteris superioris maxillæ ossibus, Septi ipsius incrementum, unde se curvare cogatur; id tamen in omnibus accidere, nec ratio, nec observationes credere me sinant. Quod neque Cl. Lipsiensem Professore Quælmalzum (2) credidisse, intelligo, quando tot alias recensens, quas aut conjecit, aut observavit, incurvationum illarum causas, hanc ne verbo quidem attigit. Eas te perlegisse non pœnitebit, ut neque detrimenta, molestias, impedimenta, quæ inde repetit. Illarum plures & ego agnosco; hæc vero, imo & morbos alios sive capitis, sive oculi, sive etiam viarum lacrymalium, quos ab aliis produci, video, non solum fieri posse, credo, dummodo Septi incurvatio magna sit; verum insuper ex his sine ulla nota causa diutissime & pertinacissime vexantibus posse, ajo, Chirurgos adduci ad Septi curvitatē in ægro quem curandum susceperint, conjiciendam, & indagandam. Ipsorum gratia nec illud prorsus omittendum crediderim, esse aliquando & hanc varietatem posse quam nuper animadverti, dum nasi interiora cujusdam anus meis Auditoribus demonstrarem. Septum erat ipsum in neutram partem curvatum, aut inclinatum. Sed infra altitudinis medium aliquanto propius posteriora, quam anteriora, pars ejus modica erat cava in facie altera; in altera autem convexa, idque eo magis quod ibi ossea quædam quasi instita, oblique ducta, surperficiem Septi extollebat, ut propemodum superficiem contingeret respondentis ossis Turbinati. Modica pars illa erat; ut dixi; sed quæ non modicum allatura esset Chirurgis impedimentum. His certe errandi periculum creat qui in iis partibus quæ minus oculis expositæ sunt, omnia quasi perpetua describit: utilior autem est is qui, aut sæpe, aut interdum quæ variare possint, ostendit.

17. Jam vero omiſſis quæſtionibus, huc non ſatis attinentibus, quæ Obſervatione VII. adjectoque Scholio in Sepulchreto proponuntur, an Sinuum Frontalium membrana olfactui inſerviat, in iſſque odores interdum diutius inhæreant, velut in eo exemplo quod in laudato Scheneideri-libro pag. leges, non 112. ſed 122. & ſequentibus, ut certius ſcias, fœtorem quidem morbidī corporis, non morbi tamen, ut alibi legeris, *lethalis* in Mercatoris naribus viginti ipſos dies inhæſiſſe: his igitur omiſſis; quod ad Polypos narium attinet, in proximis Obſervationibus memoratos; optandum fuiſſet, ne iis in Scholiis quæ IX. Obſervationi ſubjecta ſunt, illorum natura, & origo ad eas referretur concreciones polypofas quæ in Duræ meningis Sinibus haud raro conſpiciuntur: quanquam il-

(1) Adverſ. Anat. 6. in calce Explic. Tab. 2.

(2) Progr. de Narium, earumq. Septi incurvatione.

lud tandem additur, an hæc, illique *eiusdem sint indolis, ulterius esse disquirendum*. Cæterum ipsi narium polypi variam tum naturam, tum originis sedem inter se habent. Naturam quidem, ut apud Cl. Palsinium (1) is qui ex humorum coacervatione factus, nasi internam membranam ad magnitudinem ovi columbini distendente, ab summo ad imum apertus, atque ita curatus est: & apud Ruyschium (2) illi qui *membrana involuti, substantiam pituitosam & limosam nati* memorantur: ille autem in primis quem in Sepulchreto animadverti non in hac quidem Sectione, sed in ea quæ inscribitur *de Catarrho* (3), descriptum instar *vesiculæ oblongæ, . . . sero plenæ, . . . membranosa, . . . sæpe extra nares propendentis, . . . quæ evacuabatur subinde exstillante sero*. Longe enim alia natura his est: si inter veros quidem polypos sunt recensendi; ac illis qui ex media inter glandulosam, & carnosam substantia fiunt. Dixi autem si inter veros polypos sunt recensendi, propterea quia Maucharti (4) censura illa, *membrana narium pituitaria subjectis phlegmaticis aliquoties jam excidisse* (idest prolapsum passa) *observata est, ut ignaris imposuerit pro polypo*, in aliquos cadit, si non ex modo propositis, at certe ex horum non dissimilibus. Nec eandem prorsus ac veris polypis naturam fuisse, manifestum est, iis quos Slevogtius (5) commemoravit *cartilagineum videlicet, vel successu temporis osseum, aut ad naturam lapidis accedentem, & si fidem meretur, ligneum, visum a Jobo van Meekren*. Profecto enim si hujus (6) caput a Slevogtio indicatum perlegeris; non ligneum fuisse, intelliges, sed polyposam excrecentiam *frustum ligni in medio continentem*, ab ægro, quippe trienni puello, clam intra nares adactum, quod suppurationis, & excrecentiæ causa fuerat. Sic etiam quem polypum antiquus Auctor libri II. *de Morbis* (7) inter alios ita descripsit, *videtur quidem caro esse: si vero ipsum attigeris, strepitum edit velut lapis*; quanquam Salius (8) polypum cancrum fuisse, putat; num polypum cancrum fuisse credes, ut Slevogtius indicasse videtur, qui ad naturam lapidis tantummodo accederet? an polyposam excrecentiam potius quæ calculum, aut calculos laxius complecteretur duriores? nam calculos e naribus fuisse excussos *forma & magnitudine dactylorum*, tradidit Th. Bartholinus (9); ut minores plures omittam, ab aliis adnotatos, ut a Khernio (10), & ab Riedlino (11), quorum ultimos Chirurgus, qui in nares immisso *instrumento ad corpus durum quoddam alliserat*, apprehensos forcipe, tam diu trahere perrexit donec extraxit. Denique si polypus, non quodammodo cartilagineus, vel successu temporis osseus fuisse dicatur; apud nostrum enim Equitem Marchettum (12), aliosque legi, aliquando polypos *in osseam fere duritiem occalescere*, Meekrenio (13) autem scio cartilagineæ duritiei polypum evellere conanti *fracturam passum esse forcipem magni alias roboris*; si igitur non quod duritie ad os accedat, sed quod revera os sit, polypus osseus dicatur, ut qui apud ipsum Slevogtium (14) erat, malim, cum eodem (15) pro excrecentia ossium nasi, quam pro polypo, habere. Originis autem sedem aliam aliis obtingere polypis, manifestum est. Nam Ruyschius (16) non semel vidit intra Maxillarem Sinum hærentes: ex quo aliquando per ejus excretionem foramen in nasi cavum produci, Chirurgus deprehendit apud lau-

(1) Anat. du corps hum. P. 2. tr. 4. ch. 14.

(2) Obs. Anat. Chir. 6.

(3) L. 1. S. 17. Append. 1. ad Obs. 10.

(4) Dissert. de Hernia incarcer. c. 2.

(5) Disp. de Polypis capitis, §. 29.

(6) Obs. Med. Chir. c. 14.

(7) n. 34. apud Marinell.

(8) Comment. in hunc locum qui ipsi est

text. 68.

(9) Cent. 1. Hist. Anat. 33.

(10) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. & 6. Obs. 46.

(11) Dec. ead. A. 9. & 10. Obs. 145.

(12) Obs. Med. Chir. 27.

(13) Obs. cit. c. 12.

(14) Disp. cit. §. 9.

(15) Ibid. §. 13.

(16) Obs. cit. 77.

datum Palfinium (1), qui jure cenſet, ex aliis quoque Sinibus produci poſſe: quamquam mihi multo facilius videtur, ut ex eo. in quo inventos dixi, Maxillari proveniant, propterea quod cum muci ex hoc exitus difficiliſſimus ſit ob ipſius, & foraminis excretorii ſitum, mora addere, in quibuſdam præſertim corporibus, eam mucro acrimoniam, poteſt, ut membranulam qua intus veſtitur Sinus, erodat, ex eaque excreſcentis polypi initia præbeat. Alia autem ratione Boerhaavius (2) credidit ex Sinibus Pituitariis exiſtere polypos, quaſi, inſpiſſato mucro ut prodire non poſſit, *totus denique Sinus aliquis repleatur, & membrana Sinus in pediculum eduſta per oſtium, in cavitatem narium propendeat.* Quam ego rationem facilius eſſem intellecturus, ſi mucus inter oſſeos Sinus parietes, eamque membranam, alicubi eroſione pertuſam, aut alia ratione aliqua intruſus atque congeſtus diceretur, ut ſic illam tandem a tergo urgens poſſet extrudere. Multo autem ut crebriores, ita etiam majores polyporum origines ſunt extra Sinus, ubi craſſior, & maniſeſtius glanduloſa membrana eſt pituitaria. Ex hac enim oriri; vel hinc ſatis intelliges, quod inde etiam quo ipſa extra nares extenditur, pronasuntur. Sic in Actis Helveticis (3) longum, craſſumque polypum non ex naribus, ſed ex faucibus enatum leges. Sic in Commercio Litterario (4) polypum, qui hominem ſuffocaverat, inventum fuiſſe oſſi non modo vomeris, ſed & proximo oſſis occipitis additamento, ideſt pharyngis lacunari, adhærentem. Ex eadem vero membrana, quæ modo dictas partes conveſtit, inde multo ſæpius exiſtere polypos ubi narium internos parietes, aut protuberantias obducit, cum, uti dicebam, notius ſit; non ut id confirmem, ſed potius ut ſcias quid Vallaſſa, & ego viderimus, nonnullas ſubjiciam Obſervationes.

18. VIRO cuidam in utraque nare polypi excreverant. MORTUI aperta penitus cavea narium dextera, duo polypi conſpecti ſunt, ſinguli a ſingulis Spongioſis ſive Turbinatis oſſibus pendentes. Erat illorum origo ex glanduloſa horum oſſium membrana, maniſeſte adeo, ut quo huic erant propiores, eo magis glanduloſam naturam oſtenderent; quo autem magis recedebant, eo magis a glanduloſa natura degenerarent. Neque abſimilia in ſiniſtro narium cavo reperta ſunt.

19. Ut obſervationem hanc ex Vallaſſæ ſchedis, ita illud ex ipſius ore accepi, ſe cum aliter certius eſſe non poſſet, totum penitus polypum ſuo ferro excindi, tunc ne is iterum pullularet, non dubitaſſe aliquam ſimul ejus cui adhæreret, ſedis lamellam auferre; naturam enim facile id percuſſiſſe, & rem ex ſententia ſucceſſiſſe. Non ignoro, cum polypus, Ruyschio præſente (5) excideretur, & *portio cartilaginea ſimul cum polypo ſequeretur*, non viſum hoc ipſi laudabile, ſed *ſatius eſſe polypum extrahere cum portione integumenti interioris.* Attamen quid contra Vallaſſæ & viſum ſit, & ſucceſſerit, non reticendum exiſtimavi. Sed optandum eſt licere potius rationem ſequi a Celeberrimo Viro Heiſtero (6) feliciter in Nobili Fœmina præmonſtratam, aut, cum id non licet, cavere ſaltem funeſta exempla dilacerati trunci naſalis arteriæ, cujus ſedem præcipuam idem (7) propterea indicavit, Præſtantiffimus autem Hallerus (8) ſumma, ut arterias cæteras, diligentia eum quoque truncum propoſuit.

20. Ego vero; ut ad promiſſas obſervationes redeam; ſemel initia polyporum deprehendi: eaque in naribus intimis cujuſdam ſtulti, de cujus cerebro ad te

(1) Tr. cit. ch. 15.

(2) Prælect. cit. ad §. 498.

(3) Vol. 1.

(4) A. 1731. Specim. 45. n. 4.

(5) Theſ. Anat. 3. n. 80.

(6) Inſtit. Chir. P. 2. S. 2. c. 71. n. 7.

(7) Diſſert. de Anat. Maj. in Chir. neceſſ. c. 1. n. 2.

(8) Ad Prælect. Boerh. in Inſtit. §. 494. not. c.

alias (1) scripsi. Jam nosti ad imam Turbinatorum ossium oram peculiare quoddam & rubicundas narium membranæ haud infrequenter crassitudines a me alibi (2) adnotatas & pro glandulosis esse habitas. In eo autem stulto vidi eas crassitudines quæ ad postremam Inferiorum eorum ossium partem attinebant, in laxiores excrevisse carunculas, singulas a singulis iis ossibus pendentes. Quas cum in quacunque partem inciderem; ita constructas animadverti, ut intra album reticulum, sive mavis intra albos cancellos rubicundas areas complecti viderentur: quæ res simul glandulosam earum crassitudinum naturam confirmabat, simul glandulosam polyposarum caruncularum originem ostendebat. Ad hanc fortasse referenda sunt, quæ in duobus aliis viris, sed aliis in sedibus, & aliter se habentia, animadverti. In altero enim ad superiorem nasi partem tres aut quatuor inter se vicinæ quasi sessiles verrucæ occurrebant, quarum substantia, quantum in earum exigua altitudine judicare potui, fungosa videbatur. Erant hæc in altera nasi cavea prope foraminulentam laminam ossis ethmoidis in Septo ipso, si recte memini. Alterius autem viri, qui hydropicus ille fuit, in quo dexterum Lacrymale ductum coactuisse, adnotavi (3), cum hujus orificium ductus frustra quærerem; animadverti, eam faciem ossis Turbinati Inferioris, qui faciei orificium illud objici consuevit, totam ferme præsertim inferiora versus, confitam tuberculis confertissimis, forma & magnitudine granorum milii, nisi quod partim erant paulo majores, glandulas cinereo colore, & humore, quem pressæ non paucissimum emittebant, referentibus. Erat is humor tenuis, & inodorus aquæ instar: tubercula autem dissecta, etsi mole decrescebant, non tamen obliterabantur; sed suam magna ex parte conservabant substantiam, quæ concolor, & persimilis ejus erat ex qua constabat membrana pituitaria. Itaque tametsi conspicua oscula nusquam apparebant; ea tubercula nihil esse aliud, nisi auctas glandulas existimaui, quarum aliquæ, ut præ cæteris jam grandæscabant, sic, crescente illo quo distendebantur, humore, facile in carunculas possent excrecere. In neutro horum hominum cum reliquos omnes interioris, si parietes diligenter inspicerem, usquam, nisi ubi dixi, verrucæ, aut tubercula reperta sunt.

21. Antequam ab extremo IX. Observationis Scholio recedamus, in quo vas ab Stenone inventum commemoratur, ex eoque etiam stillicidia narium repetuntur; quam vellemus, ut quantum ille (4) in ovibus, *styli* videlicet *capax*, proposuit, tantum in hominibus quoque reperire alii potuissent. Nec vero id dico ob illud tantummodo, ut sic explicari facilius posset observatio Salmuthi, qui nares vidit *quemadmodum aliis sanguine stillant*, sic *pituita tenui cuidam stillare integrum triduum, per intervalla tamen*, sicut in Sepulchreto ipso (5) legeris. Sed potissimum dico ob multo rarius stillicidium in lectissima Veneta Muliere, pro qua A. 1745. sub Junii finem consultus sum. Ex quo enim proxima hyeme coryza laboraverat cum frequenti acri stillicidio e nare dumtaxat sinistra, post cætera, brevi sublata, incommoda, ab eodem jam plures menses, indidem semper, stillicidio mali haberi perrexerat, tumque etiam pergebat, nisi quod simul cum coryza omnibus acredinis indiciis abeuntibus, postea guttæ, instar aquæ purissimi fontis, excidebant ea frequentia, ut uncix dimidium singulis æquarent horis, muliere quidem non decumbente; nam decumbente, per nasi posteriora foramina in fauces multo minori, quantum conjicere licebat, copia divertebant: jamque mulieris habitus, natura plenior, extenuari incipiebat, nihil omnino proficientibus auxiliis, quæ ad minuendum stillicidium a Medicis Præstantissimis tum exhibita, tum adhibita fuerant. Veruntamen quod per unum

(1) Epist. 8. n. 11.

(2) Advers. Anat. 6. Anim. 88. in fin.

(3) Epist. 13. n. 27.

(4) De Glandul. n. 8.

(5) Sect. 17. Append. 2. ad Obs. 10.

ampliolem canalem, cujus orificium laxatum esset, facilius intelligi potuisset, per quamplurima tenuiora oscula præter modum patentia explicatum est, quæ videlicet humorem antea emitterent, quam opportuna mora plurimæ aqueæ particulæ aliæ avolarent, aliæ in sanguinem redirent: commendatisque primum quæ ad alias vias humorem avocando, narium membranam allevarent, tum deinde quæ huic retinendi vim sensim restituerent interius; exteriusque præsertim per idonea, & caute adhibenda suffumigia, præscripta sunt, analogismo in rarissimi affectus curatione ab iis deducto quæ adversus frequentissimum, puta fluorem uterinum, opitulantur. Stillicidium postea audiui, lente adeo imminutum, ut plures post menses duraret, intra anni circiter spatium denique finem habuisse. Multo uberius quam hoc, stillicidium, ut *spatio viginti quinque horarum, circiter viginti purissimi laticis uncia de narium dextra destillaverint*, leges quidem apud Bidloun (1), Verum id ex gravissima, ab exteriori causa, ejusdem naris læsione, unde ulcus, quamvis levissimum, totam intus occupaverat, & mox humor turbidus factus, & turundæ inditæ, puræ conspersæeductæ sunt. Per quas, immissa, injectaque medicamenta cito cohibitum stillicidium: æger autem post vehementia tum initio, tum postea conjuncta mala, intra septem, aut octo menses est mortuus.

22. Proximæ sunt graveolentis saniosæve materiæ prodeuntis e naribus Observationes quatuor, vel potius tres. X. enim, & XIII. una eademque sunt evidenter adeo, ut permirum sit, in tanta vicinitate id minime esse animadvertum. Quod autem ejusmodi excretionum fomes intra cranium esset, credi olim poterat; nunc vero non potest. Cæterum ut Observatione XI. præclare ostenditur, quod pus e moribundi naribus exierat, illuc e pulmonibus redundasse; sic per XII. non constat, quod e lethargici pueri naso egressum est, in hunc ex cerebri abscessu descendisse: quod Epistola quoque ad te XVI. (2) ubi cum alia alterius pueri, hujus etiam historiam, superius in Sepulchreto (3) propositam, ante oculos habebam; fatis indicatum est. Quod si alia forte requiris; potes in Epistola V. (4) relegere, nihil puris intra ejus cadaveris cranium fuisse, e cujus naribus illud defluere, conspexeram. Idem admonere Palfinium (5) videbis, recteque e Sinibus Pituitariis ejusdemmodi excretionem deducere. Indidemque, aut potius ex aliis narium recessibus intelliges deduxisse Fernelium eo loco qui in Observatione V. hujus Sectionis profertur: *circum eas sedes abscessus interdum fiunt, nulla febre, minimo dolore, e quibus ruptis animadverti pus syncerum per nares affatim profluere, perinde atque e purulentis auribus, idque nullo incommodo valetudinis*. Quis enim hæc credat ejusmodi Virum de abscessibus dixisse ad eas partes spectantibus, quas proxime nominaverat, priores videlicet *cerebri ventriculos, & eas propagines in quibus est odorandi sensus*? Certe non iis in sedibus dixit, sed *circum eas sedes*. Quod si Palfinius (6), confirmante observatione Henr. Alb. Nicolai (7), præsertim cum abscessum in Frontalibus Sinibus bis se reperisse, dicat; si Palfinius inquam supuratione quæ in Pituitariis Sinibus contingat, motum iri, ait, *dolorem intolerabilem*; quanto hinc magis debere in meningibus moveri, tunc censuisset Fernelius, quarum altera propagines illæ intra calvariam vestiuntur, alteri incumbunt; nam illarum nomine eandem ipse quoque (8) propagines intelligebat, quas nunc primum nervorum conjugationem vocamus: atque, ut dolorem prætermittam; quomodo nulla tunc febris? nullum incommodum valetudinis? Sane vix hæc de abscessibus credi possunt, qui in nasi aliqua

(1) Dec. 2. Exercit. Anat. Chir. 7.

(2) n. 5.

(3) Sect. 3. Obs. 34.

(4) n. 19.

(5) Tr. cit. supra ad n. 17. ch. 15.

(6) Ibid.

(7) Dec. Obs. III. Anat. Obs. 10.

(8) Vid. Physiolog. l. 1. c. 9.

hebetioris sensus parte fiant. Cæterum ozænarum faniem non de aliis modo narium fedibus, verum de ipsis quoque Sinibus interdum prodire, & præsertim de Maxillaribus, Drakius (1) ostendit, sed ex Cowperi, si recte memini, observationibus, quæ rem ipsam, dignoscendi ejus modum, & quam facili ratione in illos ipsos Sinus immitti queant medicamenta, patefecerunt, non sine Anatomes, cui illa omnia debentur, eximia laude. Nam si veteres Chirurghi, ut est apud Celsum (2), narem incidere, mox tranfuendam, docebant, ut ad longe minus abditam ozænæ sedem sua pervenire præsidia posset; nunc Anatome multo expeditiorem & optabiliorem rationem docuit, qua perveniant in abditissimam. An vero (id quod Epistolam hanc recensens, in Programmate quodam (3) nunc primum legi Eruditissimi Gunzii) eandem curandi rationem Jo. Henr. Meibonius invenerit, & Henricus quoque ejus filius in usum duxerit, alii videant. Ipse enim, præter exitum per evulforum dentium alveolos e Maxillari Sinu materiæ datum, cæterorum quæ a Cowpero sunt, nihil, tanquam Meibomiis pariter notum, hic proferri, animadverto: quin idem ex parte fatetur Gunzius, a quo denique addita etiam alia, ad perficiendam eam curationem attinentia, non illibenter cognoscens. Quem autem ad modum transferri priora illa possint ad Sinus Frontales, per te ipse intelliges, si horum sedem attenderis, & propositam in suppuratione quæ in ipsis accidat, a Palsinio (4) terebrationem: quæ res non esset quidem optanda adeo, & sua, ut idem paulo ante ostendit, conjuncta habere posset incommoda: sed tamen longe majora, & mortem denique ipsam non curata ozæna, & caries sæpenumero attulere. Ubi vero nasi ulcus extra Sinus esset, nec constaret, ad quas omnino partes, & quatenus se extenderet, Valsalvam memini quidquid innoxiorum remediorum injiceret, per fistulam injecisse, cujus caput, & summa latera undique foraminulis pertusa essent, nulla ut pars aspersione careret. Idem quoque cum per ulcus exedi, & subfidere inciperet Septum nasi, simul internis externisque pugnabat auxiliis, ne ulcus cresceret, simul leves tubulos naribus indebat ea forma, & magnitudine, ut concidentes nasi alæ minus, quo ad ejus fieri posset, ab naturali figura recederent.

23. Sequuntur quæ ad hæmorrhagiam narium attinent Observationes. Earum aliæ ad curationem pertinent, neque in mortuorum corporibus habitæ sunt: aliæ vero in his quidem sunt habitæ, sed non ubi maxime debebant, in naso videlicet. Itaque perpauca dumtaxat subjiciemus quæ ad utrumque genus attineant, a secundo incipientes. Cum frequentibus, aut magnis per nares hæmorrhagiis viscerum labem conjungi, jecoris præsertim, & lienis, Observationes confirmant XIV. & XVI. præter alias quas addere potes, in primis unam Mauricii Hoffmanni (5). Nec mirum; nam sive ea vitia effusionem sanguinis præcedunt; ita hujus distributionem naturamque pervertunt, ut cum difficiliter per ventrem, facilius, ideoque copiosius per superiora feratur, simul ob aqueam, aut acrem indolem exitum hinc sibi aut inveniat, aut paret; sive sanguinis profusionibus ea vitia succedunt; in illius alveum ob imminutam resistantiam multa affatim confluent, quæ ob id ipsum non reparent quod deest sanguinis, sed quod restat, obruant, eumque inertiolem, crassiolemve, & ad moram primum tanto facilius efficiant, quod non nisi e bono sanguine boni succi secerni possunt ad bonum chylum conficiendum. Igitur eorum viscerum labes interdum est causa, interdum effectus hujus hæmorrhagiæ: & quamvis mox quæ erat

(1) Anthropol. book 2. ch. 10.

(4) ch. 15. cit.

(2) De Medic. l. 7. c. 11.

(5) Eph. N. C. Cent. 9. & 10. in Append.

(3) Editio Ann. 1753. in quo Obs. ad I. Obs. 5.

Ozænam Maxillar. pert.

effectus, causa fiat; nunquam tamen proxima causa est, sed remota. Proxima quidem causa corrosio illa esset vasorum, quam in XV. Observatione ait Boscus, se observavisse in Anatome eorum qui sanguinis fluxu e naribus moriuntur; si de vasis quæ in caveis narium sunt, locutum esse constaret: nam quod de initio venosi ejus Sinus qui Falcis Superior dicitur: videtur loqui; id certe initium intra nares non extenditur; ut quamvis eadem causa quæ vasa intra has eroderet, illud quoque interdum erosisset, ab illo tamen effusus sanguis, e cranio secundum naturam constituto, descendere non potuisset in nares, quemadmodum ex Schneidero cum in Scholio, illi Observationi subiecto, tum maxime in ea quæ proxime præposita est, II. Appendice adversus plures egregios alioquin Viros, qui narium hæmorrhagiam ex illo Sinu deduxere, plane demonstratum est. Hi qui fuerint, atque alia perperam, inter Schneideri verba, ne suspicante quidem lectore prætermissa, aut oscitanter descripta, auctore ipso inspecto, cognosces.

24. Quamvis autem Valsalvæ Observatio, Bononiæ etiam nunc cum laude commemorata, habita non sit in corporibus mortuorum; non est tamen hic omittenda, quando etiam in Sepulchreto, ut ante dixi, Observationes producuntur, velut ea quæ in Appendice est I. ad curationem attinentes. Vir Nobilissimus postquam ad confirmandos articulos, lutis Euganeis abusus fuerat, cœpit esse obnoxius narium hæmorrhagiæ, sæpe adeo redeunti, ut singulis fere hebdomadis nunc minor, nunc major, nunc tanta sanguinis copia effunderetur, ut summam virium, & capitis imbecillitatem relinqueret. Quadriennium, eoque amplius res ita se habuerunt: nam etsi eos annos, ut ipsius postulabat munus (erat enim inter primarios Magnæ cujusdam Aulæ Ministros) in variis exigit, præcipuisque Europæ Civitatibus, ubi plura tum coram, tum per litteras consilia Medicorum accepit; omnia tamen fuerunt irrita. Tandem in Patriam redux, Valsalvam advocat eo tempore quo major sanguinis fluebat copia. Nota jam antea Valsalvæ erant quæ Nobilissimo Viro contigerant, ut qui inter eos fuerat Medicos qui rogati sua per litteras consilia miserant. Sed raro fit, ut Medici missa ab ægrotantibus scripta legentes, idem intelligant quod videntes intelligerent, ut tum accidit. Cum enim Valsalva animadvertisset, quotiescunque æger forte contrectabat nasum, sanguinis fluxum qui antea remisisset, tunc iterum augeri, & cum meminisset plerumque vidisse in dissectionibus sanguifera vasa intra nares valde turgida circa eam sedem ubi alæ nasi digito plus minus transverso ab imis naribus cumposse committuntur; suspicari cœpit, ex iis vasis tum sanguinem effluere. Itaque eam sedem immisso digito pressit, & continuo sanguis fluere desiit sic, ut neque ad fauces quidquam sanguinis deflueret. Atque hoc facili remedii genere, semper postea respondente, æger qui ipsum didicerat, in usum vocato, intra aliquod tandem menses se ab hæmorrhagiæ recurfu tunc quidem liberum præstitit (1).

25. Felix hæc Valsalvæ curatio indicat, turundas, ad sanguinis fluxum coercendum in nares immisissas, non tam adstringentium, quibus tinctæ sunt, medicamentorum vi, quam compressione ipsa aliquando prodesse posse, nempe cum sanguis e vasis exit aut iisdem, aut iis certe quæ turundis premantur. Memini; ut de aliis sileam; Viduæ cuidam pauperculæ sanguinem e naribus post sternutationem fluere cum impetu incipientem, horas ipsas novem profluxisse donec cum illac forte transfirem adolescentulus, a flentibus mulieribus, rogatus cæteris quæ frustra alii ante me Medici, vena jam secta, nonnulla dederant, plura adhibuerant, laudatis, unum mutavi, nempe ut pro turundis mollibus, factæ ex contorto lin-teolo immitterentur: quo facto, sanguis continuo substitit. Erant hæc quidem

(1) Vid. Epist. 25. n. 6.

madefactæ urticæ succo (quo uno in nares attracto ipse quoque compesci interdum videram hæmorrhagiam) eoque commisto cum ovi albumine, & fuligine ab aheni fundo derafa, & in pulverem tenuissimum contrita. Sed & priores illæ turundæ medicamentis illitæ fuerant glutinandi, adstringendique vi præditis; verum ob mollietiem ad comprimendum non aptæ. Ut ut est; tantum sanguinis ex ejus Viduæ naso prodierat, ut sexdecim post dies ad me venerit, adversus novum morbum consilium petens, malum videlicet corporis habitum cum palpitatione cordis, & spirandi difficultate, ut sæpius solet, conjunctum. Narrabat simul, cum sanguis substitit, anxietatem quandam sensisse, quæ postmodum evanuerat: post aliquot autem dies menstruum sanguinem effluxisse, pauciores sane quam soleret, ac nigrum: &, quod minime displicuit se plurimam urinam excernere. Itaque cum spe, non falsa, pristinæ sanitatis dimissi, modo eam quam suadebam, vivendi normam servaret, ac nonnullis, quæ indicavi, remediis uteretur, facile parabilibus. Sed illuc ut redeam; cum vascula sanguinem fundentia non semper sint in iis nasi sedibus quæ turundis inditis comprimi possint, aut, quod certius esset, siquando in ea parte Septi essent quæ in conspectum veniret, instrumento non valde illius dissimili quod Præcl. Trewius (1) alium in finem excogitavit; videndum est in gravissimis casibus, num ea premere forte liceat ratione illa, quam ad sanguinem post excisionem polype cohibendum Cel. Heisterus (2) a Cl. Dranio acceptam commemoravit, nunc præsertim quando ut faciliorem, minusque incommodam eandem redderet, allaboravit Chirurgus Ingeniosissimus Goulardus (3). Quanto autem minus hujusmodi fuerit auxilii locus; tanto major cæterorum cura habenda erit: inter quæ siquando proxima desperatio Medicum cogat animi defectionem tentare; videtur is minus probandus qui repentino incusso metu, quam qui injectis circum artus vinculis, ægroque ad sedendum erecto id tentet; sic enim vinculis illico solutis, ægroque iterum jacente, auxiliisque ad id antea paratis refocillato facilius poterit animi defectionem tollere, quam si hæc terrorem secuta esset. Cæterum quæ ad servandas vires in contumacibus hæmorrhagiis dare oportet, videndum, ne ea sint quæ aut motum sanguinis incitent, aut copiam repente augeant. Sic Valsalva juscula, cum oryza, aut hordeo confecta, dabat, & hæc ipsa parce, & per vices: quanquam temeritas aliquando felix fuit, ut fauciato illi sitibundo Juveni apud Schneiderum (4), & adolescenti alteri, de quo scribit Lowerus (5): quorum uterque in immodico sanguinis profluvio tantum ille cerevisiæ, hic jusculorum avidè biberunt, ut illi sanguinis guttæ prodirent *maxima ex parte aquosa*, huic autem *ipsis jusculis, quæ toties hauserat, quam sanguini similiores*. Utrumque tamen servatum leges, imo Adolescentem postea in virum robustum, & quadratum excrevisse; ut intelligas, ubi necessitas adigat, multo satius esse jusculis aliquanto largius datis, circulationem reliqui sanguinis, quo ad ejus fieri possit, conservare, quam eam sinere nimia simul & hæmorrhagia, & abstinencia finire. Quod si forte quæras, ubi compressioni locus non esset, quibus Valsava uteretur externis auxiliis; libenter dicam. Primum frigidam per siphonem in nares injici, jubebat, quam sæpe viderat, sic quidem immissam, plus quam sperabatur, præstitisse. Ubi vero non satis fecisset; ad vini Spiritum confugiebat. Nec tamen legisse poterat Experientissimum Schlichtingium (6) scribentem, vini *alchool, specifici instar ab se, & ab alio Medico Amstelodamensi feliciter semper abhibitum fuisse*, sensim sensimque naribus attractum, quippe remedium non minus efficax ad hanc, quam ad

(1) *Commerc. Litter. A.* 1741. Hebd. 16. n. 2. & Tab. 1. Fig. 8. & 9.

(2) *Instit. Chirurg. P. 2. S. 2. c. 71. n. 10.*

(3) *Mém. de l'Acad. R. des Sc. A.* 1740.

(4) *De Catarrh. l. 3. c. 3.*

(5) *Tract. de Corde, c. 2.*

(6) *Act. N. C. Tom. 6. Obs. 20.*

vulnerum hæmorrhagias sistendas. A quibus ad hanc narium Valsalva transtulerat, ut opinor, expertus videlicet, quantum valeret cum sanguinem cogendo, tum præsertim incisarum minorum arteriarum ora contrahendo; hic enim esse videtur, quod, dente evulso, cohibendo sanguini nonnunquam par non sit, tunc nimirum cum arteriolæ disruptæ osculum intra alveoli cavum non prominet, sed ipsa tota intra hujus substantiam latet, non secus atque intra os tibix arteria illa ex qua molestam hæmorrhagiam animadvertit Petitus (1). Vides igitur, aliquando incidere posse casus in quibus ne hoc quidem auxilio, sanguinis per nares fluxum coerceas. Quod tanto magis de cæteris credes tum externis, tum internis, ubi ex utrifque tot legeris frustra a Medicis non raro adhibita, & nominatim ab Lentilio (2), qui prudenter indicat, aliam in aliis hæmorrhagiæ causam esse spectandam. Cum vetera aliquando monumenta versarem Patriæ, & Provinciæ meæ; reperi A. 1200. *interitum hominum ingentem fuisse ex fluxu sanguinis e nari-bus spatio 24. horarum in Etruria, & Romandiola: & sane ad eundem annum, quamvis unde fluere sanguis, reticeat, hæc pariter habet Ariminensis Historicus Clementinius (3): obierunt Arimini multi ex sanguinis fluxu intra horas 24. „ innumeri autem Ravennæ, in aliisque Urbibus Provinciæ nostræ”. Num censes, Medicos omnia quæ tunc in usu erant, adstringentia in primis, non adhibuisse? incassum tamen, ut vides; quippe epidemica causa incognita. De adstringentibus autem ipsis quæ admoneat Lentilius (4), attende, illudque præterea, num sit verisimile, cum assumuntur, tam cito posse, tantisque viribus ad ea potissimum ad quæ opus esset, vasa, neque adstrictis cæteris, pervenire. Et tamen nunc plures videas, urgente periculo, ad fungum coccineum Melitensem decurrere, quem ne verum quidem fortasse habent. Ego enim ex quo me Eques Melitenensis, civis meus, docuit, quam exiguo numero, quippe in angustissimo scopulo, ii fungi in singulos annos proveniant, & qua cura, ut Viris Principibus dono mittantur, servari soleant; plurimum vereor, ne ii qui venales profant, ex alio qui prope Drepanum est, scopulo, aut ex Africa afferantur, similes quidem forma, & quadantenus etiam colore, sed longe, ut idem dicebat, impares viribus.*

26. Duæ quæ omnium postremæ in Sectione hac producuntur, Observationes, ambæ, ut dicitur. Romæ habitæ, ejusmodi sunt, ut altera quæ de hirudine est e nariibus ad cerebri tunicas penetrante, simul proponatur, simul jure, ac merito rejiciatur; altera autem de Pistore Suburrano tanquam certa exhibetur, cui, cum *vicefies quater sternutasset continue, succedens proxime sternutamentum 25. exitio fuit disruptis arteriis & membranis cerebrum circumcingentibus*. De magnis a sternutatione detrimentis equidem ipse non dubito, quæ Medicæ testantur historix: quin etiam si ab ea velis in Pistore illo vascula cerebri disrupta esse, non secus atque in Vidua de qua paulo ante (5) dictum est, in narium tunica aperta fuerant; non valde repugnabo. Illud dubium est, an cerebri vasa, & membranæ revera in eo Pistore disruptæ sint. Famianus enim Strada qui Observationis quasi testis producitur, in ea Prolusione quæ inscribitur Pistor Suburranus (6), nihil, quantum ego reperire potui, de eo habet, nisi relatum sibi, *posteaquam ter ac vicies continenti spiritu sternuisset, vigesimo quarto sternutamento animam efflasse; de causa autem mortis intima, nedum de cerebri inspectione, ne verbum quidem*. Sine hac vero in ejusmodi conjecturis quam proclive sit decipi, subjecta Obser-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann. 1732.

(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 8. Append. n. 10. ad Obs. 90.

(3) Racconto Istor. della Fond. di Rimini, l. 3.

(4) Ad cit. Obs. 90.

(5) n. 25.

(6) L. 3. Prolus. 4.

vatio ostendat, ab duobus non ignobilibus Medicis Salano, & Bigatto Bononiæ, cum ibi essem, habita sub finem A. 1705.

27. VIR Patricius, annos natus circiter quadraginta, præpinguis, Baccho, ut aiebant, indulgens, ab aliquo jam tempore spirandi difficultati a cibo, & a scalarum ascensu obnoxius erat. Is crebro, & vehementer sternutare solitus, post aliquot tandem sternutationes, magna repente thoracis angustia, & respirandi difficultate se corripit, dicit: idque dicens, sternutat simul, & moritur, ore, ut aliqui retulerunt, distorto.

VENTER apertus sana omnia habuit, si magnam pinguedinis copiam, in omento præsertim, excipias.

Thoracis cavum, propterea (1) fortasse, paulo minus æquo visum est. Pulmones lividuli. Nullæ in corde polyposæ concretiones. Denique in Cerebri ventriculis aqua; sed pauca: vasa autem ejus distenta, & turgida; sed integra.

28. Sternutationem, quæ convulsio quædam est ex instituto naturæ, siquando modum excedat, posse in veram convulsionem degenerare, facile intelligis: ab hac autem afferri posse apoplexiam, alias (2) a nobis accepisti: id vero in iis præsertim corporibus accidit, in quibus cum sanguis ob vivendi genus redundet, non potest tamen, obstante alibi pinguedine, alia magis vasa distendere, quam quæ cranio continentur. Quonam autem modo narium membrana irritata, in consensum trahere diaphragma possit, & in violentum sternutationis motum concitare, mirari adeo Viros quosdam Præstantissimos video, ut ex notissima hac inter diaphragma, & nares sympathia argumentum petant adversus illos qui Partium inter se consensum per nervos exponunt. Nihil enim commercii est, inquiunt, nervis Olfactoriis qui ad primum Par cerebri attinent, cum diaphragmatis nervis qui ex Cervicalibus proveniunt; obliiti videlicet nervorum qui a Pari cerebri quinto in narium membranam immittuntur, aut nihil potius opinantes idem Par quintum ad Intercostrales qui & cum Cervicalibus tot habent communicationes, & per diaphragma transeunt, attinere. Attinet autem, si non per duo illa filamenta, quæ a plerisque antea ponebantur, & diuturnæ controversiæ occasionem dederant, at per ramulum quem Diligentissimus nervorum Perscrutator Meckelius (3) aliquanto inferius a quinto in eosdem Intercostrales utrinque perduxit; ut non modo inter nares, septumque Transversum, sed inter illas, & ventris viscera consensum jam liceat explicare, velut eum quem in Procere Generosissimo, pro quo consulebar, annis superioribus animadverti. Infultus enim quibus erat obnoxius, de epilepticorum genere, eosque ex hypochondriis incipientes, sensus præcedebat, ipsi molestissimus, foetoris cujusdam, quem nemo adstantium percipere unquam potuit, ne oris quidem, & narium halitum eo tempore de industria excipientium quo ille maxime de foetore querebatur; ut propterea mihi videretur, ab irritato in hypochondriis ramo aliquo nervorum Intercostrali eum motum in narium membranam propagari qui non ab similis ejus esset quem res graveolens excitaret, donec crescente Intercostrali nervorum irritatione, multo perturbaretur motus cerebrum, & nervos omnes corripere. Sed de Narium Affectibus satis.

29. Sectiones tres sequuntur de Oris, de Vocis, de Faucium Affectionibus. Ad quas si dixerò, non esse, cur Valsalvæ, aut meas Observationes magnopere expectes; fortasse mireris. Mirari tamen desines, ubi animadverteris, non esse meæ consuetudinis iterare historias, aut quæ aptiorem alibi sint locum habituræ, in minus apto proponere. Igitur quæ hac ex parte aliqua attinerent, melius in aliis Epistolis leges. Interea nonnullas ad Sectiones hæc animadversiones habe-

(1) Vid. Epist. 27. n. 2.

(2) Epist. 11. n. 17.

Tome I.

(3) Hist. de l'Acad. R. des Sc. de Berlin, A. 1751. Class. de Philos. Experim.

Hh

bis, quæ hoc tibi consilium commendent meum, aut aliquid a me adnotatum ostendant. Quæ omnia cum possint haud ita multis comprehendi; non visa sunt seorsum scribenda; sed huic potius Epistolæ conjungenda.

20. Sectio quidem XXI. plus triginta quinque exhibet Observationes. Sed præterquam quod Observatio II. est pars IX. XI. autem pars V. VI. vero, quod permirum est minime esse animadversum, nihil est nisi compendium ejus quæ continuo sequitur, VII. si totam Sectionem perlegas, nullam propemodum invenies Historiam quæ non ad graviores alterum morbum attineat, interque alias ad eum spectantes non iteretur. Idemque animadvertes in Sectione etiam XXII. Huc adde; ut institutum de XXI. sermonem absolvam; Observationem XXXI. aliasque, ut quæ gemina Appendice proponuntur, non morbi in donatis observationes, sed conjecturas potius esse, in parte etiam minus laudabiles. Quid vero de nonnullis aliis Observationibus dicemus? In XIII. æger dicitur *cerebrum ipsum excreatu per os expuisse*: quod etsi aliquis perfecta apud Fernelium ea quæ in Scholio strictim narratur, historia, quadantenus fieri potuisse, non neget; non credat tamen facile, nisi basis cranii ita perforata a carie in Observatione proponatur, ut ipsius cerebri substantiæ corruptam partem illac revera in fauces transiisse, constet. XXIX. & XXX. Observationibus argumenta præfiguntur, id quod verisimile non est, confirmantia. Quis enim credat, prægressum olim dentium dolorem, in altera memoratum, fuisse *a sero flavo circa lethargici corpus falciforme*, imo *intra ventriculū cerebri sinistrum contento*? aut quis dentium dolorem, & cariem de quibus in prima sermo est, fuisse *ab humore, e capite per meatum peculiarē in Highmori Antrum stillante*? Scilicet ea Highmori hallucinatio fuit, ut Antri foramen quod conspexit, & Figura adjecta (1) delineavit non pro emissario, ut est, sed pro immisario haberet ejusdem Antri. Denique; ne longus sim; a veri quidem similitudine non abest quod in Observationis XXXII. argumento proponitur, *a resecto dente prominulo convulsiones & mors*; sed dubium est tamen, num quod Casp. Bartholinus in ea Observatione (2) scripsit, *statim convulsa & epileptica decidit*, mortem significet, an epilepticum dumtaxat insultum.

31. Satis animadversionum, inquis, expectans videlicet quæ ipse adnotaverim, in iis præsertim, quibus sæpe adeo torqueris, dentium doloribus. Verum ad ea quæ alias (3) attigi, vix habeo quod addam. Omnino aliis, quantum adnotare licuit, aliud prodest, imo eidem aliud alias, pro varia nimirum causa, rerumque dispositione. In me ipso enim alias lac tepidum utile expertus sum, alias inutile, utiliore autem vini spiritum, camphora saturatum, alias neutrum. Quamquam autem acetum vereor; statueram id quoque experiri, inter cætera, cujus *sape se fecisse periculum*, testatur Jo. Stephanus (4) confirmans, *dentium dolorem veluti miraculo consopiri, si os colluatur aceto decoctionis tartari*. Sed multo melius fuit non opus fuisse hujusmodi experimentis, quando a longo jam tempore me Deus his cruciatibus carere voluit. Nam & alii, ut nosti, eadem quæ Stephanus, polliciti fuerant, officulo adhibito ex bufonis pede. Ego tamen novi Doctissimum Medicum qui frustra periculum fecerit, omnibus bufonis tum mortui, tum vivi extractis offibus, ne forte ob Auctorum discrepantiam in certo officulo definiendo, aliud pro alio sumeret, singulisque deinceps sibi ad dentem, an ad gingivam admotis. Dicet aliquis fortasse, aut idoneo anni tempore illa officula detracta non esse, aut iis gingivam non ita valide, ut oportebat, confricatam. Hoc potius crediderim, qui ipse interdum levamen aliquod retuli ex gingivarum frictione: sed cum digitos ad id meos, non ejusmodi officulum, adhibuerim;

(1) Corp. hum. Disqu. Anat. Tab. 16.
Fig. 3. ad litt. d.

(2) Instit. Anat. libell. 4. c. 12.

(3) Epist. Anat. 13. n. 6. 7.

(4) Comment. in Hippocr. de hom. struct.

proclive est credere, non peculiari bufonis vi, sed frictioni, quando huic locus est, istiusmodi miracula accepta esse referenda. Talia quoque jactasse memini Virum cæteroqui non indoctum, si in eam narem quæ denti responderet, humor attraheretur stillatitius ex vini spiritu in quo nota sibi herba esset macerata calefaciens, amara, cujus dato pulvere febres abegerat, in locis proveniens tum planis, tum montosis, cujus humoris attractionem non maxima narium irritatio sequeretur. Ego vero assensum sustinui, non tam quia herbæ nomen sibi incognitum esse, aiebat, quam quia suum hoc remedium, quæcunque esset doloris causa, æque efficax, & præsentaneum esse, sine ulla hæsitacione asseverabat.

32. De Gustus autem privatione ob vitiosum nervorum situm, nunquam apud Columbum id legi quod in Sectione ista XXI. Observatio exhibet XXXV. quin statim animadverterem, si nihil erroris in observando admissum sit, supervacuum esse disquisitionem aliam omnem ad controversiam dirimendam, quinctum, an nonum nervorum Par, cum utrumque linguæ subserviat, illud sit quod huic afferat gustandi facultatem, quando in homine, facultate hac privato, quinctum erat quod linguam non adibat. Ægre autem fero quod cum huic similem, quod ad nervos attinet, observationem, ut istic pariter vides, alio in homine Rolfincius habuerit, pauca adeo, in re non levis momenti, verba fecerit, ut suus ille Sartor gustu careret, an non careret, prorsus reticuerit. Hoc enim magis scire avebam, quam utrum viva quoque animalia, vitra, saxa, & cætera quæ Lazarus ille Columbi, voraret. Nam cum alii, quantumvis gustu pollentes, non ab similia, aut iis nocentiora devorarunt, ut puta cultrivorus ille Basileensis, cujus ventris non leviter læsi descriptionem, quam Columbus in Lazaro omisit, apud Felicem Platerum minorem (1) habemus; tum vero alii, quod nosti, nervorum rami deglutendo, conficiendoque ingesta observiunt; ut satis non faciat Columbus mirantibus tantam hominis voracitatem, hac una proposita causa, quod gustu careret. Cæterum non te illud moretur quod ipse quinctum nervorum Conjugationem fuisse, dixerim, quam Columbus, & Rolfincius quartam, ut diu consueverant Anatomici, dixerunt. Si enim utrumque inspicias ubi quartam describunt (2), & cum Willisio (3) conferas; præclare cognosces, & me verum dicere, & in brevissimam illam Adnotationem, quæ huic in Sepulchreto Observationi subjicitur, errores non leves irrepisse, quasi eam quæ *Willis sexta est*, indicassent, & sextam hic *ferri in palatum*, doceret.

33. Jam vero ad Sectionem quoque XXII. de Vitiis Vocis aliquid adnotandum est. Observatio I. Aphonia post diuturnam raucedinem proponit in fœmina, in qua Spigelius noster *Asperam arteriam totam inflammatam parte interiore* deprehendit *cum notabili nigredine*. Etsi inflammatio, in gangrænam jam degenerans, interius illam arteriam totam occupabat; satis est tamen ad aphoniam, prægressamque raucedinem intelligendam, laryngem spectare, quæ summa pars est, & quod ad vocem attinet, præcipua totius arteriæ, imo glottidem dumtaxat, quæ præcipua laryngis particula est. Nam si hæc una exasperetur, ut rimula in tibia; continuo raucedo fit, uti Schelhamerus (4) adnotavit: qui & Gordonii prognosticon explicat, *vocis raucedinem par annum quæ duravit, curationem non recipere*: ut illud etiam, *si longius præcedat, vocem parvam efficere, tandemque admetere plane*, quod fœminæ Spigelianæ accidit. Sed minime nobis necesse est omnes de his rebus sequi Schelhameri sententias, & explicationes. Quasdam tamen illarum præterea excipimus, in primis quam Dodartius (5) maxime comprobavit, vocem ipsam tunc gigni, cum aer ad glottidem alliditur; augeri autem, & mo-

(1) Mantiff. Obs. 50.

(3) Cerebr. Anat. c. 22.

(2) De Re Anat. l. 8. c. 3. Dissert. Anat. l. 4. c. 35.

(4) Dissert. de Voce, P. 2. c. 3.

(5) Mem. de l'Acad. R. des Sc. A. 1700.

dificari a resonantibus cæteris, ad quas idem aer mox antequam a vociferante exeat, alliditur, partibus. Nam quod aliqui Doctissimi Viri contra Dodartium contendunt, *omnino vitia narium non loquelam solum, sed vocem destruere, . . . ero-foque palato vocem non vitiatam solum, sed deletam passim legi Forest. L. 32, obs. 22. eundemque vocem recepisse reposita pro ossè lamina, & eundem eventum ab Hildano observatum esse Cent. II. obs. 22.* ego equidem (hæcque magis pro veri studio, quam pro Dodartio, aut pro me, dici credito) ego, inquam, inconditam quidem vocem, ejusque imminutam vim ejusmodi in calibus observavi, sed nunquam deletam, nisi forte quæ causa palatum nareque, eadem glottidem quoque, aut quæ ad glottidis utilitates necessario requiruntur, vitiasset. Neque ibi Hildanus adversatur, qui lamina argentea a foramine, quod in palato erat *maximum*, detracta, *vix verbum unum aut alterum distincte ac articulate proferri potuisse*, scribit; id enim ad loquelam attinet, non ad vocem, velut etiam Foresti observatio, qui sine consimili instrumento ægrum, inquit, cum loqueretur, *vix intelligi potuisse*; illo autem reposito, *commode locutum*. Quod si casus quem ex Amati Cent. 5. Curat. 14. Forestus subjicit, cursim perlectus, non modo ad loquelam, sed ad vocem ipsam videtur spectare, quæ tunc *in totum deficeret*, nunc autem *recuperaretur*; tamen si cum Foresti, & Hildani præsertim, observationibus diligenter conferatur; de vocis vi, & de loquela intelligitur; cum veri simile non sit, foramen quod instrumento, clavi instar factò, claudebatur, majus illo fuisse quod Hildanus *maximum* dixit, nec si minus erat, plus detrimenti quam maximum, attulisse. Cæterum sive humoris exuberantia fibras glottidis, quam inæqualiter distendendo, primum dumtaxat exasperaverat, nimis diuturno affluxu ita laxet, ut omnem denique elasticam vim amittant, sive contra intima siccitas tum crispando exasperet, tum subsidentes, minusque musculorum motibus obsequentes faciat; eo res demum pervenire poterit aliquando, ut raucedo in vocis amissionem degeneret: quod nobili Oratori Q. Hortensio videtur accidisse, si Samonico (1) credimus hæc scribenti:

*Vel rabilis clamor fracto cum forte sonore
Planum radit iter, sic est Hortensius olim
Absumptus: causis etenim confectus agendis
Obtuit, cum vox domino vivente periret,
Et nondum extincti moreretur lingua disert.*

Atque ut intelligas, Samonicum prægressam raucedinem indicasse; fac tibi eorum veniat in mentem quæ de hac Lucretius (2), sæpius, ut alibi (3) ostendi, a Samonico spectatus, conscripserat:

*Præterradit enim vox fauces sæpe, facitque
Asperiora foras gradiens arteria clamor.
Quippe per angustum turba majore coorta
Ire foras ubi ceperunt primordia vocum,
Scilicet expletis quoque janua raditur oris
Rauca viis; & iter ladt, qua vox it in auras.*

Sed de Hortensii casu alias (4) fortasse plura. Nunc de raucedine, & de ea quæ hanc interdum excipit, aponia hæc attigisse satis esto.

34. De Aponia autem *κατ' ἐξοχην* dicta, quæ cerebri consequitur vitium, nonnulla adjiciamus ad Apendicem I. quam post Observationem XVIII. (5) videbis. Medium illam esse affectum inter apoplexiam, & epilepsiam in ea Appendi-

(1) De Medic. c. Uvæ, faucib. & c. mend.

(2) De Rer. Nat. l. 4. v. 531. & seqq.

(3) Epist. in Samonic. I.

(4) Epist. in eund. II.

(5) Sect. 22.

ce leges quod sine sensu quidem, & sine voce æger sit, non tamen sine motu, nec cum agitationibus convulsivis: posse interdum pro causæ vehementia in apoplexiam degenerare: & huc eam quoque Aphoniam attinere, de qua Hippocratis est aphorismus (1): *si ebrius quispiam repente ἀφῶνος fiat, convulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut ubi ad horam pervenerit qua crapulæ solvuntur, vocem recuperet*: denique oriri Aphoniam hanc fere a consensu partium infernarum, & vapore narcotico spiritus animales in cerebro sopiente seu perturbante. Non minus autem recte interjectum hic fuisse istud fere, quam a Celso fuerit in propositi Aphorismi versione, nostra, quæ continuo subjicietur, ostendet Observatio. Celsi autem versio sic habet (2): *qui ebrius obmutuit, is fere nervorum dissentione consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solvi debet, loqui cæpit*.

35. AGRICOLAM virili ætate, strigoso habitu, fusca ubique cute ebrium aphonia prehenderat. In Nosocomium hoc intulerunt, vix caput moventem. Ibi intra quantum ab ebrietate diem exilissimis, & deficientibus pulsibus, non convulsus, fato cessit. CADAVER a nobis in Gymnasio diligenter perfectum est, non modo ut Anatomen absolveremus ante Februarii finem A. 1737. verum etiam, ut in partibus plerisque omnibus nonnulla recognosceremus, quæ alio attinent. Id dum fieret, quæ præter naturam essent, hæc adnotavimus. In ventriculi facie interiore ad fundum nigra quædam puncta occurrebant, quasi grana tabacci crassiora: quæ paulo attentius, intuitus, cognovi, parva quidem, sed certa esse necrosis indicia; tum paulo superius maculas duas animadverti nigras, & quandam prope has rubicundam, quæ aliquanto amplior erat, & vera erat, quamvis levissima, exulceratio. Mirabar autem quid esset, quod talia nuper, imo etiam majora vitia in ventriculo, & œsophago, & Duodeno intestino offendifsem pauperculæ mulieris, a cujus dissectione Anatomen illam inchoaveram, cum longe alia ei domus, & ægrotatio fuisset, ut suo loco (3) ad te scribam. Cæterum viri quem tum secabam, illæsa prorsus & gulam, & intestina deprehendi, nisi quod in Ileï prima parte apparebat intus una aut altera prominentia, modica instar apicis minimi digiti, ex substantia, ut disseccando perspexi, rubicunda, nec glandulosa: Cæci autem exigua quædam portio, Recti vero aliquanto major rubebat. Lien paulo crassior, jecur paulo durius, & subpallidum visum est, in cujus vesicula bilis subviscida, colore viridi absoleto. Urinaria vesica semiplena, & tunicis crassioribus. Cruentæ, an ex dissectione? aquæ in imo ventris pelvi quantum cyathus mediocris caperet. Thoracis utroque in cavo ejusdemmodi aquæ tantundem. Cor exterius pinguedinis parum, in ventriculis polyposas habuit concretiones. Valvulæ, utrique cordis venoso orificio præfectæ, hic illic passim crassiores, ibique duræ, & albicantes inventæ sunt. Magna item arteria a corde ad eam usque partem qua vertebris adhærere incipit, disjectas albas maculas intus ostendebat, prima olim futuræ ossificationis indicia. Cranii fornice, qui crassior fuit, Duraque meninge, cujus in Sinibus aliquid polyposæ concretionis animadversum est, a subjecta Tenui remotis, in hac vasa, nec multum tamen, sanguine distenta apparuerunt, sub eademque ad sulcos cerebri limpida aqua, & in hac bullæ aeræ plures; tametsi id erat quod dixi, anni tempus, & vix sextus a morte dies. In ventriculis quoque Lateralibus multa aqua limpida, & Choroides plexus pallentes. Quos dum retrorsum lente attollerem, animadverti eam Pinealis glandulæ qua ipsis annectebatur, partem flavâ substantia opertam, quæ mollis quidem per se videretur; sed si inter digitos attererem, manifesto erat quasi arenosa. Cerebrum sub scalpello firmum; sed quidquid, incipiendo a Fornice, medullare suberat, nervique ipsi valde laxi.

(1) 5. Sect. 5.

(2) De Medic. l. 2. c. 6.

(3) Epist. 29. n. 20.

36. Vides igitur; ut cætera quæ alio in loco perpenduntur, hic omittamus; neque per consensum dumtaxat, aut a vapore spiritus hic, & cerebrum affecta fuisse, neque convulsam hunc quidem hominem interiisse, cum ebrium aphonia cepisset, neque eo tempore quo ebrietas solvi debet, vox rediisset. Quodnam autem istud esse tempus, dicemus? Scio, in Hippocraticis libris aliud alibi indicari: tamen satis diserte in II. de Morbis, qui inter eos circumfertur, scribi (1): *siquis ex ebrietate voce privetur, . . . si febris statim non corripuerit, die tertio moritur*; ut consequi videatur, saltem intra diem tertium ebrietatem solvi debere. Sed facile Heurnio (2) credendum est monenti, *Galenum quidem dicere, secundo vel tertio die ebrietatem solvi, nam crasso utebantur vino Græci: aliis in locis sex vel septem horarum esse ebrietatem; sed efficientis, & suscipientis rationem esse habendam, videlicet, ut modo dixerat, pro vini conditione, ægri peculiari natura, loco & tempore illam solvi*. Cum Heurnio satis consentientem invenies Cl. Raymannum (3), qui ex ebrietate aphonum, & jam convulsionibus subinde agitatam, qua ratione servaverit, narrat. Mulierem contra ex ebrietate intra horas duodecim mortuam non sine febricula, & levibus convulsionibus dissecuit Littrius (4), qui ut plerarumque cæterarum partium jam pravam a non brevi tempore constitutionem memoravit, sic optandum fuerat, ut quæ cerebri tunc esset, indicare aut voluisset, aut potuisset (5).

37. Jam vero aliquid juvat indicare de longe minus gravi, brevissimaque aphonia, quam adolescens in Patria curavi cum senioribus Medicis duobus, quibus me socium esse voluit Nobilis Vir Comes Alexander Monsignanus. Hic annos supra sexaginta natus, gracilis, biliosus, alta, ut ajunt, voce loqui solitus, obnoxius antea stranguriæ, arthritidi, hæmorrhoidum fluxui, tunc hisce omnibus carens, quin etiam nullo rheumate, quod hyberno tempore sæpe fauces afficere multa cum exscreatione consueverat, novissima hyeme correptus; sub initium Maji cœperat, nulla prævia manifesta causa, vocis, & ex parte etiam respirationis interceptione prehendi sic ut constrictionis sensus circa laryngem, non alibi, esset. Repente illa & ingruebat, & solvebatur, idque sine ulla excretionem. Varium ingruendi, & durandi tempus. Hoc enim duas, summum, sexagesimas horæ partes æquabat; sæpius multo brevius erat. Sed quamvis singulis fere noctibus hora circiter septima id mali invaderet; tamen interdum ab oscitatione, sternutatione, tussi, non quidem semper, at semper a potandi actione movebatur, nec tamen si aqua, amygdalarum oleum, serum, emulsionem, aut quivis alius laudatus a nobis humor, sed tantummodo si vinum biberetur: solebat autem antea quoque, cum vino, ut sit, vir sobrius in mensa uteretur, tale aliquid pati, quamvis multo & levius, & brevius incommodum. Nunc autem ita hoc quidem erat, ut dixi: neque eo correptus æger quidquam ore poterat sumere, nec stare loco; sed ambulare cogebatur. Cæterum caput, thorax, & venter quoque, ac collum, si manu tentares, ut pulsus etiam, bene se habebant. Tonsillæ dumtaxat, eaque vicinia quasi subinflammata apparebant: eratque sputorum copia, quorum sapor manifeste acidus ab ægro percipiebatur: eorumque educio, per saccharum, ut vocant, hordei facilius reddita, affectus invasionem arcere nonnunquam videbatur. Erat veri maxime simile, membranam qua laryngis pars summa, & proximæ ipsi contiguntur, eo exquisitiore sensu præditam quod phlogosi quadam afficiebatur, ubi acrius paulo irritaretur ab acidis particulis aut vini, aut humoris ob oscitationem, sternutationem, tussim.

(1) n. 22.

(2) In cit. Aphor. n. 5.

(3) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 16

(4) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1706.

Obs. Anat. 5.

(5) De hoc Aphoniæ genere. Vid. Epist.

63. n. 13. 14.

sim, & copiam aliquando ipsam, uberius e glandulis circumjectis, in quibus mora magis vitiaffet, expressi, contractam crispatamque in consensum trahere nervos, & musculos, ut laryngem æquo arctius constringerent tanto facilius quod a natura ipsa erant, ut, indicatum est, nonnihil jam ad id proni, & ab affectione hypochondriaca, quam sanguinis fluxus per hæmorrhoides significaverat, fortasse proniore. Quod cogitatum confirmavit eventus. Nam blande expiatis primis viis, & sanguine parce e cubito primum, deinde e sede quoque, unde a natura olim, ut dixi, consueverat, educto, simul autem quæ mulcerent, laxarent, diluerent, acidumque saporem corrigerent, datis, cum aliquot jam noctes sine aphonix insultu ductæ essent, interdiu autem multo hæc rarius ingrueret, brevi itinere commendato, sputa minus copiosa, minusque acida facta sunt, vinumque aqua dilutum ferri potuit, & ne multis, intra diem quadragesimum, an quinquagesimum ex quo inceperat, nec metus gravioris, longiorive mali, aut redituri saltem expers, affectio prorsus victa, & sublata est. Huc placet addere, & simul tamen in medio relinquere quod æger idem, vir certe gravis, asseverabat, Romæ olim a se visum in Viro Principe, qui simili affectu corripiebatur: hunc videlicet tolli consuevisse, si quis in aurem inspiraret. Verum satis dissimilis fuerit affectio, oportet; neque enim noster ad sui curationem nos advocasset, si a tam facili remedio eandem sibi opem ferri, sensisset.

38. De Balbutie quoque est aliquid adjiciendum. Namque Observatione XXI. (1) inducitur Sanctorius noster, hæc docens: *esse in media palati regione, idest in quarto osse superioris maxillæ, in illis omnibus quos ad id tempus vidiſſet qui litteram R exprimere non possent, duo foramina quæ nullo modo aperta & obvia inveniuntur in iis qui illo affectu tenentur: Ergo causam immediatam, quæ posita ponit, fore illos duos meatus apertos.* Imo non apertos dicet aliquis non oscitanter hæc legens, & præfixum Observationi argumentum attendens: *Balbutiem pendere aliquando a defectu foraminum quarti ossis superioris maxillæ.* Verum si Sanctorium ipsum inspiciat; his contraria scripsisse, inveniet. Se enim in traulis vidisse, ait, duo illa foramina, *quæ nullo modo adeo aperta & obvia inveniuntur, in iis, qui illo affectu carent; ergo causa immediata, quæ posita ponit, erunt, duo illi meatus plus justo aperti.* Vide, quæso, quæ interdum incuria Auctorum verba describantur! Hic tamen is Sepulchreti locus est, quem spectantes Viri Præstantissimi scripserunt, *SANCTORIUM balbutiem defectui ductus incisivi tribuisse apud BONETUM Sepulchr. I. p. 473.* Qui si forte Sanctorii caput, quod ibidem citatur (2), inspicere maluissent; procul dubio neque id credidissent, neque ductum incisivum intellexissent. Sanctorius enim paulo inferius hæc addit: *sicuti diximus in media regione palati observari duos meatus qui faciunt traulos, similiter observamus juxta dentes foramina (omnibus iis tamen ab ortu naturæ congenita) majora, per quæ pituita stillans, vel irrigans linguam in parte illa anteriori, blæsam locutionem facit, unde balbi, & semilingues sunt;* ut manifestum sit, a magis patente illo pone dentes Incisores meatu, non traulorum, de quibus in hac Observatione sermo est, sed blæforum vitium deduxisse: quæ duo balbutiei genera quantum differant inter se, erudita ostendent Scholia ad proximam Observationem XXIV. Hic quæres, cur hæc altera Sanctorii observatio in Sepulchreto omiſſa sit, cum prior, quamvis perperam, proponatur? item quæ sint igitur in eodem osse quarto, in mediaque palati regione alia illa duo foramina, quæ magis in traulis pateant, quam in cæteris? tandem quantum sit his Sanctorii observationibus tribuendum? Ego vero ob eandem incuriam quæ primam adeo pervertit, observationem alteram esse prætermiſſam, non dubito. Foramina autem in media illa

(1) Sect. 22.

(2) Meth. vitand. error. l. 3. c. 9.

palati regione in tot quæ inspexi, purgatis, aridisque capitibus vidisse non memini, nec in ullo eorum video, quæ multa nunc etiam hæc scribens, præ oculis habeo; nec tamen facile crediderim, in tanto numero me nunquam in trauli caput incidisse, in quo videlicet, quippe magis obvia, atque aperta, ea foramina conspicerem quæ in cæteris essent perobscura. Quanquam autem suspicari proclive sit, quæ forte in aliquot animadverterat, ea Sanctorium ad traulos omnes transtulisse, nec desint, vel ipso perlecto, imo ex iis ipsis quæ scribit, oriri videantur difficultates, assensum morantes; fatetur enim, vel quibus os a natura semper pituita redundet, non propterea traulos, aut blæfos esse; tamen ob spectatam in aliis Viri præstantiam, æquius erit, ut opinor, non ante aliquid pronunciare quam in traulis pluribus, & blæfis res diligenter fuerit a peritis Anatomicis ad examen revocata. Sic Cl. Delius (1) cum in traulo quodam duplicem uvulam animadvertisset; prudenter monuit, inquirendum esse, an trauli alii uvulæ, vel tonsillarum vitium habeant. Quod si fiat, non improbabili ratione adductus, conjicio, repertum iri, ne in illo quidem quod traulus esset, id duplici uvulæ adscribi posse. Cum enim plura hujus duplicитatis prostant exempla, alibi (2), ut nosti, a me indicata; nec Zerbus, nec ii quos laudat Slevogtius, nec ipse in eo saltem quem Bononiæ dissecui, quidquam audivimus de istiusmodi loquelæ vitio, cum fere omnes quænam essent incommoda cum uvulæ duplicitate conjuncta, diligenter quæreremus: nec certe illa Zerbi Lucretia, si vitiose locuta esset, aut cantandi arti se dedisset, aut cantando, *plurimum*, quod ipse testatur, *delectavisset*. A gravibus autem hyoidis ossis vitiis balbutiem aliquando esse, credibile est: & sane a prava ejus figura *blæfos*, & *mutos fieri*, docuisse intelligo Eruditissimum Hahnium (3). Nec videntur posse musculorum, qui linguam movent, directiones mutari, quin hujus motus ab naturæ norma declinent. Quod si Kerckringius (4) verum scripsisset de ossе hyoide, cum *in fœtibus*, ait, *nequidem cartilaginem ejus aparere*; hinc quoque esse, non dubitarem, quod parvuli serius post ortum loqui incipiant, & cum inceperunt, *adhuc dimidiata verba tentent*, seu *ba'ba dicant verba*, ut Minutius Felix (5), & Albius Tibullus (6) eorum loquelam expressere. Sed tamen illud os, quod fulcrum linguæ est, & aliquot ejus musculorum, quam fero undique perficiatur, & ex toto os fiat, satis indicas Illustris Albinus (7). Molinetto autem nostro (8) visum est, ideo *statim ab ortu non loqui infantem*, quod styloformis processus, a quo musculus Styloglossus, & Stylohyoidæus oriuntur, *in fœtu non apparet*. Quod si ita accipias, quasi esse, negaverit; hallucinatus est, testante Cassenbohmio (9), se in quadrimestri fœtu vidisse, Kerckringio autem (10), vel in trimestri. Sin ita intelligas, ut præ exilitate, & flexilitate cartilaginis, ex qua tunc constat, non pluri fecerit, quam si nullus esset ad illorum præsertim musculorum originem, actionemque firmandam; tueri sic satis ab eo poteris quod, cum hæc relegerem, ejus obijci sententiæ vidi, petium ex singulari Observatione Eximii Auctoris, Halleri (11). Hic enim in viro, annos nato circiter quinquaginta, cui nullum unquam loquelæ fuerat, styloformem offendit processum fescunciali longitudine, dimidia quidem inferiore parte ossæum, dimidia

(1) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 106.

(2) Epist. Anat. 10. n. 21.

(3) Comm. Litter. A. 1736. Hebd. 31. n. 1. ad §. 25.

(4) Osteogen. c. 11.

(5) In Octavio.

(6) L. 2. Eleg. 5. v. 94.

(7) Icon. Off. Fœt. ad Fig. 151.

(8) Dissert. Anat. Pathol. l. 2. c. 1.

(9) De Aure Hum. tr. 1. §. 43.

(10) Osteogen. c. 5.

(11) In Dissert. Willigii inscript. Observ. Bot. &c. §. 2.

autem superiore cartilagineum. Tu vero; ut illud omittas, in eo homine fortasse potuisse musculos de quibus loquimur, ex parte nasci e proximo ossæ temporum, ut eorum focium Stylopharyngæum nonnunquam hinc natum & Valsalva (1), & ego (2) deprehendimus; intelligis certe, cum ea quam Molinettus pro nulla in recens natis habebat, cartilagine exili adeo, & molli, non esse istam quæ pro ætatis incremento, tanto & crassior, & firmitior fuerit, comparandam: tum etiam nosti, quibus, & quot musculis originem præbeant quædam laryngis cartilagine. Sed de hac Molinetti defensione ipse videris. Ego quidem undecunque sint balbutiei puellorum causæ repetendæ; a pluribus enim causis præter eas quarum est facta mentio, repeti possunt; indidem adultorum balbutiem oriri, credo, quotiescunque accidat, ut crescens ætas sive unam, sive plures superare nequeat illarum causarum: quas in tenellis pueris facilius, quippe qui omnes balbutiunt, animadvertendas, inquisivisse juvabit, ut in adultis & sagacius discernere, & quo ad ejus fieri possit, tollere aliquando, & minuire conemur.

39. Postremo quod ad XXIII. Sectionem attinet, quæ est de Angina, primum est, gravissimi, & frequentissimi laryngis, & proximarum faucium morbi nullam in Sectione hac tota Observationem proferri, ex qua constet, quid in mortuis ex legitima angina repertum sit. Aliæ enim earum quæ producuntur, Observationum ad pulmones, aut ad hos, & thymum attinent sanguine infarctos, quorum illi pondere Asperam arteriam deorsum traherent, hic vero aucta male comprimeret; aliæ ad cerebri, aut aliarum partium vitia; ut suspicari aliquis inexpertus posset, num ad laryngem unquam, & fauces hic morbus spectet. Certe autem in angina externus sæpe circa has tumor, aut internus, ut non semel vidimus, & caute indici imperavimus jam pus continentem, in laringe autem ea quæ prima laryngotomiæ, ut vocant, instituendæ causa fuit, anginam testantur ab inflammatione quæ modo dictas corripiat partes, existere: & sane; ut musculos quibus arytænoïdes cartilagine adducuntur prætereamus; nisi quod aliis sæpenumero glandulis accidit ejusdem generis, ab eo prorsus immunes singas quæ laryngem humectant; apparebit, fieri non posse, quin aliquando inflammationes, æque perniciosissimæ, nostras puta Arytænoïdæas, glandulas prehendant, quibus intumescitibus, angusta illac aeris via intercludatur necesse est. Verum hæc non eo dico, quod credam, te aliter existimare; sed ob id dumtaxat, ut intelligas, esse hunc unum ex iis morbis, quorum peculiare, & nunc magis, nunc minus periculosa sedes, natura, & effectus cum maxime quæri debuissent, non æque ac aliorum, per dissectiones quæsitæ esse, videantur (3). Quod a me adeo factum non est, quia denatos ex legitima angina perfecandi cum semel tempus, tum semper postea occasio defuit (4): cum spuria autem fortasse, certe non ex ea mortuos unum, aut alterum dissecai. Quorum in faucibus, & larynge quid adnotaverim, in IV. ad te data Epistola (5) releges: ad veram autem anginam referre ex parte nonnulla poteris, quæ cum de hydrophobia scriberem (6), commemoravi. Vale.

(1) Vid. Epist. Anat. II. n. 4.

(2) Ibid. n. 8.

(3) Vid. tamen Epist. 63. n. 16. & seq.

(4) Sed vid. Epist. 44. n. 3.

(5) n. 24. & seqq.

(6) Epist. 8. n. 19. & seqq.

FINIS LIBRI PRIMII.

DE SEDIBUS
E T
CAUSIS MORBORUM
PER ANATOMEN INDAGATIS.
LIBER SECUNDUS.

Quo agitur de Morbis Thoracis.

THE JOURNAL OF

THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

PUBLISHED WEEKLY

CHICAGO, ILL., U.S.A.

Vol. 10, No. 1

Clarissimo Viro

GUILIELMO BROMFEILD,

Londinenſi Chirurgo Experientiſſimo ,

Joannes Baptiſta Morgagnus, S. P. D.

ANNUS eſt, & quod excurrit, *Vir clariffime*, ex quo litteras ad me dediſti quæ Tua magis Humanitati, quam meis promeritis, convenirent. Quod enim Guilielmum, Filium Tuum, Patre dignum, & comiter excepiſſem, & perlibenter Doctõis Philoſophiæ, & Mediцинæ Inſignibus meis ipſe manibus ornaſſem, gratias mihi agebas illas quas magis ego Vobis deberem, quorum altero mittente, alter ad me audiendum, Anatomen docentem, uſque huc venit, & aſſiduus quotidie, attentuſque audit, nullamque officii erga me, & benevolentiæ ſignificationem omiſit, &, quod præ cæteris gratum fuit, quadam mecum, quibus pro Tua ſingulari Solertia Rem Chirurgicam augere cogitabas, amice communicavit. Quod vero præter gratias, addebas iſdem litteris, ſi quid iſtic pro me forte curandum eſſet, Te libenti animo eſſe facturum; nihil optatius mihi potuiſſe obtingere, ex hac epiſtola jam cognoſces. REGIÆ enim iſti Celeberrimæ SOCIETATI, quæ me inter ſuos ante annum 1724. benigne accepit, hos offerri libros cupio, leve quidem, ſi quod ex me habent, ſpectetur, grati, & obſequioſi animi ſignum: at ſi quod ex aliis continent; tributum ſpero viſum iri non indignum quod ipſi offeratur. Eodem enim illa pertinent quo Societatis inſtitutum, ut per Obſervationes promoveatur, illuſtreturque Naturæ hiſtoria, cujus utinam multo minorem partem facerent morbi, in corporibus tum agris, tum mortuis examinati.

Quod examen quam utile ſit, etſi ratio, & experientia non ſatis oſtenderent; ſatis autem, ſuperque oſtendunt; tamen vel ſola Medicorum graviffimorum auctoritas, eorumque exemplum luculentiffime comprobarent. Vetuſtiſſimis enim temporibus cum hominum cadavera ſecare non liceret, in beſtiarum extis ſedes, & cauſas morborum ab Hippocrate, aut ab iis qui proxime illi ſucceſſerunt, fuiſſe quaſitas, ex antiquiſſimis libris patet qui aut ejus ſunt, aut pro Hippocraticis inter ejus Scripta leguntur. Quem morem tum Galenus, tum alii ante ipſum, & poſt ipſum Medici ſecuti ſunt, nec raro vel noviſſimis temporibus; hiſque etiam noſtris, data occaſione, non illibenter ſequuntur, quemadmodum apparet ex pluribus inter cæteras Obſervationibus a Baneto, Mangeto in Sepulchretum Anatomicum, ex Concilio quoque Thomæ Bartholini, relatis. Quo ſtudioſius vel ante, vel poſt Galenum donec tandem hominum cadavera incidere fas fuit, oblata hac incidendi, rariſſima alioquin aut loco, aut tempore, facultas accepta eſt. Namque aliquot ante Galenum

seculis in Ægypto quidem ab Regibus quoque, ut est apud Plinium (1), corpora mortuorum ad scrutandos morbos infecabantur, & rursus aliquot seculis post Galenum in Byzantina quadam Pestilentia, ut præclare monstrat Freindius Vester in sua eruditissima Historia Medicinæ ad annum 560. idem a Medicis factum est, sic morborum causas, & varia symptomata inveltigantibus. Ex quo autem eadem facultas denique in Italia dari cepta est, & paulatim magis magisque crebrescere, illa eadem pervestigandi studium in Majorum animis non defuisse, ex libris constat qui ante finem seculi XV. aut post sequentis initium prodierunt, ut puta Alexandri Benedicti, præsertim vero Antonii Benivenii: itaque non multis post eos annis Jacobus Carpenfis diserte docuit, non modo sanorum cadavera, sed & agrotantium seligi, hæc videlicet, cum indagandum est, qualiter alicui membro sit ægritudo. Indagasse autem & qui deinceps ex Italis floruerunt, lectio ostendit Massa, Columbi, Falloppii, Eustachii, aliorum, quos inter duo peculiariter nominandi sunt Lælius a Fonte, & Dominicus Panarolus, quorum ille Consultationibus suis, ab Stablio ipso laudatis, subinde adscripsit quæ in agrorum quorundam, de quibus loquitur, cadaveribus sint deprehensa, Panarolus autem suas inter Observationes plura, ut Benivenius, extispicia proposuit.

Ubi vero post eos quos primos ex Italis memoravi, apud cultas Nationes cæteras hominum corpora sæpius incidi cepta sunt, earum Medicis quantum cordi fuerit morborum sedes, causasque scrutari innumera illorum Scripta demonstrant, ut Vesalii, Coiteri, Casp. Bauhini, Salmuthi, Spigeli, Th. Bartholini, Rolsinckii, Veslingii, Rhodii, Hornii, Sculteti Ulmenfis, Wepferi, aliorum quamplurimorum. Cum enim eos dumtaxat nominaverim qui in Italia quoque, & Patavii præsertim, aut docuerint, aut didicerint, aut utrumque fecerint; vides profecto, quot ex eadem Germania, latissime accepta, præterniserim, etiamsi, quod & in Italis feci, ad recentissimos non descenderim, ex quibus duo præ cæteris Illustres Medici non fuissent reticendi Boerhaavius, & Hoffmannus, quorum uterque cum de morbis, & eorum curatione agerent, quid post singulos fere ipsorum per anatomen reperiri soleat, commemorarunt. Huc addamus, si fieri potest, quot suorum intra illud spatium temporis Gallia habuit eidem studio addictos, aut, quoniam id fieri nequit, aliquot saltem ex tanto numero nominemus, Jacobum Sylvium, Joannem Fernelium, Guilielmum Rondeletium, Ambrosium Paræum, Jacobum Hollerium, Bartholomæum Cabrolium, Andream Laurentium, Joannem Riolanum. Sed quæ Regio, ut brevitatis causa quasdam alias prætereamus, in hoc quoque studii genere Magna est Vestra Britannia anteponenda? in qua quidquid excoli incipit, mirum est, quam cito, & quantopere promoveatur. Vir incomparabilis Harveyus suam Anatomiam, ut vocabat, medicam quam multis dissectionibus morbidorum corporum deberet, & quam Medicinæ profuturam censeret, nemini ignotum esse potest qui vel initium tantummodo inspexerit secundæ ejus de Circulatione

---

(1) Nat. Hist. l. 19. c. 5.

Sanguinis Exercitationis. Quam utinam Anatomiam, sicut habebat in animo, edidisset; certe ipso dignam futuram fuisse, quæ ejus vulgatis Scriptis interjecta sunt Observationes, ad id genus attinentes, præclare ostendunt. Ostenduntque pariter quas suis quisque libris interjecerunt Præstantes Viri Highmorus, Warthonus, Glissonius, inprimisque Willisus, quam libenter hac quoque in parte imitati sint Harveii laborem. Omitto alios, & præsertim qui post illos scripserunt: quos inter laudare possem quamplures, in hisque Lowerum, Cowperum, & qui me & honestare, & donare suis Scriptis voluerunt, Meadium, Cochburnium, Ruttium. Ab eo enim tempore ex quo Regia ista Societas, aliaque, ejus maxime exemplo permotæ, sua in publicum emittere Acta, Excerptaque instituerunt, neminem propemodum latere potest, quanta cura Medici quique præcipui, & Chirurghi cum Itali, Germani, Galli, tum egregie meriti Vestrates Anatomicen illam excoluerint, de qua ideo tam longum hic sermonem suscepi, non quod hæc Tibi minus quam mihi, cognita credam atque perspecta; sed ut de hisce omnibus nunc recogitans, haud mireris, si propositum meum id persequendi, quod nisi utilissimum foret, Medicæ Facultatis Magistri non omni & tempore, & loco summa contentione quesivissent; haud mireris, inquam, si propositum hoc meum minime indignum putaverim quod Regiæ Societati offeratur.

Qua in opinione confirmor, cum ea quas descriptas exhibeo, hujus generis Observationes non a me uno, sed haud parva ex parte ab aliis sint, & nominatim a Medico, Chirurgo, Anatomico Clarissimo, & Societatis ejusdem, cum viveret, Sodali, Antonio Maria Valsalva. Cujus egregiis laboribus ne idem forte accideret, quod tot aliorum accidisse dolemus; meæ non modo in Præceptorem pietatis, sed & Studiosos adjuvandi cupiditatis esse duxi id facere quod si Andrea Vesalii, Petri Cuscelli, Guilielmi Harveii discipuli olim facere potuissent; neque apud Joannem Schenckium, neque apud Theophilum Bonetum, neque apud Thomam Bartholinum querelas justissimas legeremus de irreparabili jactura a Medicis facta in posthumis hujusce generis trium illorum Scriptis. Schenckius enim perhibet in Præf. ad Observ. Vesalium Opus alterum Anatomicum conscripsisse, quo vel ex occultis diuturnisque morbis demortuorum corporum dissectionum Historias fusissime complexus fuerat; Bonetus autem in Præf. ad Sepulchr. indicat qui Romanum Professorem Castellum decemtas suas ejusdemmodi Observationes editurum fuisse, scribunt. Et sane Castellus ipse in Epistola quæ Panaroli Jatrolögismi præfixa est, in meo Sepulchreto, inquit, bis centenas observationes, in cadaveribus a me factas, reposui, quod Deo dante . . . typis dabo. Denique Thomas Bartholinus in Consil. de Anat. Præf. ex cadaverib. morbos. adornanda, ad quod Acta Regiæ istius Societatis jam tum utramque paginam implere, dixit, de Harveio hæc habet: Incomparabilis Naturæ Mystra Guilielmus Harvejus, Angliæ immortale decus, haud ulli Veterum virtute secundus, cogitationes suas inter alia faventia studia ad hanc Anatomien partitus fertur (imo, ut paulo ante dixi, partitus fuerat) sed, nescio quo fato, spem publicam implere non potuit. Mihi similia tentanti illussit Vulcanus, Opus, ut mox ait, pene confectum XX. annorum lucubrationibus, subri-

piendo; ut quæ pericula tam gravibus, diuturnisque laboribus, viventibus, nedum mortuis, qui pertulerunt, immineant, omnes intelligamus. Quo magis me juvat officium hoc præstitisse Valsalvæ mortuo; atque adeo viventibus Medicis, & victuris, quod ejus Observationes aliquanto plures, quam Castelli erant, in tuto collocaverim, præsertim si mei hi libri, qui eas complectuntur, & vel propter hoc officium se bonis omnibus ipsi commendant, Regiæ Societati, Te meo nomine demisse offerente, accepti fuerint. Quorum alterum ab summa ejus Benignitate, alterum ab singulari Tua, Vir Clarissime, Humanitate impetraturum me spero. Vale.

D. Patavii Prid. Kal. Septembr. A. MDCCCLX.

AD AMICUM

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XV.

Scribitur de Respiratione Læsa a causis potissimum extra thoracem positis; sed & a positis intra pulmones, calculis præsertim.

ETSI multo pauciores in Thorace, quam in Capite, sunt Partes, neque in iis ulla, cujus fabrica, & fabricæ munera cæcis sint tenebris involuta, sicut est cerebrum; tamen inter paucas hæc Partes tanta est sive ob vicinitatem, sive ob nexum, sive ob officia conjunctio, ut una læsa, plerumque cæteræ lædantur. Quæ res mihi a morbis Capitis ad Thoracis morbos, horumque sedes transeunti magnam afferret, eamque haud raro insuperabilem difficultatem cum in morbo principe a conjunctis reliquis separando, tum in ejus prima sede, ac præcipua definienda, nisi ad te scriberem, qui ut sæpe in aliis, ita in hac re quoque nihil a me nisi probabilem conjecturam requires. Ufu id venit maxime in Respiratione Læsa, de qua prima II. libri Sepulchreti Anatomici Sectio est. Nam præterquam quod morbus illam faciens simul in pulmonibus, simul in alia thoracis parte esse potest, interdum accidit, ut simul in pulmonibus sit, simul in alia extra thoracem parte, ut in capite, in collo, in ventre. Quin Boerhaavius (1) eo processit, ut scriberet, *vix ullam in corpore toto particulam superesse, cujus non aliquæ in negotio respirationis partes sint*, & illud verissime subjecit, *summam in morbis difficultatem facere magnum numerum organorum, quæ ad actionem concurrunt*, & quorum aliquod læsum totam functionem turbat, cum interim difficillimum sit scitu, quæ ex toto numero proprie læsa sit.

2. Neque alia, opinor, causa impellere Bonetum potuit, ut huic Sectioni non modo quæ ad Sectiones quoque alias attinent, passim, diserteque tot Observationes infereret; sed & eandem semel, atque iterum poneret, nisi earum singulæ non unius Partis vitium complecterentur: quanquam tot iteravit, ut si inter se conferas, multo sæpius appareat, incuria potius fecisse, quam de industria. Quæ si forte quæ sint requiras; non omnes facile dixero; sed eas dumtaxat quas aliud agens animadverti. Compara enim XVI. & CIV; Appendicem ad LXXVIII. & §. 2. LXXVII. (quæ ne forte dubites, an una revera Observatio sint; inspicere Sect. VII. libri hujus II. Obs. XCI.) LXXVII. §. ultim. & CXV; LXXXIX. §. 12. & CXII; CXL. §. 13. & CLV. §. 3. Sed hæc diffitæ, ut memoria multo facilius, præsertim in tanto numero, labi potuerit. Videsis proximas. Confer igitur XLVII. & XLIX; LXIV. §. 6. & LXV; LXXXVII. §. 8. & LXXXVIII; CXXXIX. & CXL. §. 6.; & CXLIII. & CXLVI. quas ad eandem mulierem ambas attinere, Sectio docebit XXI. libri III. Obs. XLVIII. Eademque Sectio Obs. IV. §. 9. perspicue ostendit, non aliam esse mulierem, cujus casus hic indicatur Obs. CLV. §. 4. ac §. 10. Quid? quod una quater repetitur non modo inter diffitas, sed & inter proximas Observationes. Vide enim §. 4. in Obs. XLVI. (priorem dico; nam mox per incuriam altera Observatio eodem numero designatur) & continuo lege Obs. CXXVIII. & post hanc in Obs. CXL. §. 2. in eademque §. 12. & an verum dixerim, facile intelliges. Quis non crederet, in Additamentis saltem, quæ huic I. subjiciuntur Sectioni, repetitiones vitatas esse? At tu Observationem III. confer cum VI.

(1) Prælect. ad Institut. §. 601.

utramque tinam eandemque esse, cognosces. Idemque perspicies si XVIII. §. 1. 2. 3. adjectumque Scholium cum legeris; redeas ad Observationes, quas Bonetus ipse proposuerat sub num. XCIII. & XCII. nisi quod hanc, cum Willisii sit, Ballonio videtur adscripsisse. Sed & XIX. eadem est quæ apud Bonetum proxima sequitur, XCIV; quasi non de aliis addendis, sed de supra jam positis rursus ex ordine describendis ageretur: tantum abest, ut ad XIII. & ad XXVI. admoniti sint lectores, videri illam hominis ejusdem historiam hic ex Dominico de Marchettis; apud Bonetum autem sub numero CV. ex Petro, Dominici Parente, acceptam, neque XXVI. Stephanum Blancardum, professum alioquin (1) quæ ipse non observasset, *ex aliorum relatu immiscuisse*, non, inquam, sumpsisse aliunde quam ex Observationibus tot annis ante ab Riverio editis, atque adeo eandem esse quam Bonetus ante Blancardum produxerat sub numero CXXIII. nisi quod Bonetus Riverium quidem nominavit, nec ejus verba interpolavit, sed plura in morbi historia, nonnulla uterque in cadaveris sectione omisit.

3. Quod si omnes Sectionis hujus Observationes accuratius fuissent in certa capita distributæ; cum utilius cæteri eas perlegissent; tum minus facile Collectoribus accidisset, ut memoria laberentur. Mihi igitur cum illud constans propositum sit, nihil ut repetam; certo ordine opus est quo Valsalvæ & meas Observationes, huc præ cæteris attinentes, describam. Nam etsi plures præterea habebam, in quibus, inter cætera incommoda, læsa quoque respiratio commemoratur; tamen quæ magis visæ sunt ad Sectiones alias pertinere, eas omnes ad illas distuli; huc reliquas seposui. Has autem; ne ab iis longe abeam quæ supra indicata sunt; non incommode sic divisurum me credo, ut primum eas proferam in quibus præcipua læsæ respirationis causa extra thoracem est, tum eas in quibus est intra thoracem; ex his autem rursus illas primum in quibus est in pulmone, tum illas denique in quibus in thorace quidem est, sed extra pulmonem. Cum vero, quando extra thoracem est, sedem maxime habeat aut in capite, aut in ventre, aut in collo; me juvat a capite initium ducere.

4. Willisius quidem in Scholis Medicorum de Asthmate Convulsivo doctrinam maxime illustravit, suisque confirmavit observationibus, eorum præsertim, qui nisi erectum semper, aut pronum caput fervarent, *statim anhelii fiebant, ac velut moribundi respirabant* cum retrorsum caput moverent, aut supini decumberent, idque non aliam ob causam, nisi quod feri acris colluvies ingens, quæ intra eorum cerebrum dissecando inveniebatur, dum caput, ut diximus, reclinarent, versus nervorum originem qui pulmone inserviunt, relapsa, illam vehementius urgebat, quemadmodum ex Sectionis hujus I. Observatione CLXIV. cognosces. Sed idem tamen ea melius omisisset quæ in Scholio leges, eidem subjecto Observationi, videlicet *Medicos veteres primam solummodo Asthmatis speciem agnovisse*, quæ omnino a ductibus aeriferis obstructis, aut non satis patentibus procedit; alteram autem, sive Convulsivam ignorasse, quippe solitos hujusmodi asthmata vaporibus a liene, utero, mesenterio, aut alio quodam viscere satis immerito adscribere. Ut enim præteream Galeni, atque adeo Hippocratis locos, & quæ hujus Interpretes super Aphorismo scripsere 68. Sect. 4. (nam Avicennæ verba, quæ pariter produci vidi (2), de asthmate quidem sunt *ex nervis, & nucha, & cerebro*, sed per *catarrhum*, non per convulsionem illato) non ad alios hic provecabo, nisi quos in Sepulchreto possis inspicere. Vide igitur Scholia ad proximas Observationes CLX. & CLXV. In illo cum de orthopnoea ab renis calculo ageretur, *causam ejus rei*, inquit Ballonius, *esse volunt, quod nervulus est a sexta conjugatione pervadens diaphragma, & ad renes usque perreptans, qui oppressus, ut in opposito femore stuporis sensum infert, ita in partibus superis difficulta-*

(1) In Præfat. ad Anat. Pract. Rational.

(2) Canon. l. 3. Fen; non 9. sed 10. tr. 1. c. 38.

tem nonnullam respirationis afferre potest. In hoc autem altero Scholio Platerus, majores præsertim nervi Septi, a dorsali medulla progressi, defluxionibus, aut aliis morbis, inquit, separatim & solitarii infestati, dyspnæam quandam pariunt; qualem in asthmaticis, nullis aliis pulmonum affectionum indiciiis apparentibus, continuo ægrotos infestare observavimus. Num igitur hi veteres Medici de vaporibus hic verba faciunt, an de nervorum affectionibus? num aliam, nisi primam illam asthmatis speciem, quæ fit bronchiis obstructis, aut compressis, omnino ignorant? Vide, quæso, in eodem Scholio quæ paulo infra Plateri verba, Willissii ipsius verba subjiciuntur. Juxta quod nervi diaphragmatis a muniis rite defungendis aut inhibentur, aut pervertuntur, respiratio difficilis varii generis producitur. Num aliter Platerus? Et inferius: Quod lienis perturbationi respiratio difficilis passim in hypochondriacis.... succedat, ratio est, quia nervi splenici cum pneumonicis communicant. Num ab renis perturbatione respiratio difficilis alio explicationis genere deducitur apud Ballonium? Equidem ignoro, qua ratione Vesalius id explicaturus fuisset quod in hydrocephala puella observavit, libro superiore Sepulchreti (1) commemorata, quoties caput ab adstantibus movebatur, & nonnihil, quantumvis etiam leviter, erigebatur, gravem illico tussim puellæ molestam fuisse, cum difficili respiratione. Sed tamen neque a vaporibus, neque a catarrho illico per nervos in pulmones decurrente, ejus rei causam repetiturum fuisse, credo, præsertim cum cerebri quidem, & nonnullorum aliorum viscerum, pulmonum autem nullum omnino vitium adnotaverit.

5. Verum hæc ita accipias velim, ut cuique suum reddatur; non ut Willissio quidquam detrahatur. Ante quem potius mirandum est, non sæpius Medicos id intellexisse quod omnes post ipsum intelligimus. Cum enim ex quo homines sunt, proclive fuerit animadvertere, a terrore, ab ira, a gaudio, a mœstitia, a fletu quam cito, & quam manifesto mutetur respiratio, cumque Auctor vetustissimus libri de Morbo Sacro (2) diserte, ac vere monuerit, ex nulla alia nobis parte voluptates contingere, & latitias, & risus, & lusus, quam ex cerebro, itemque mærores, & anxietates, tristitiaque, ac ejulatus, & querelas; videtur sane, ex his obvium Medicis esse debuisse, quam potestatem habet in respirationem cerebrum, naturalibus dumtaxat cogitationibus, sed quotidianis animi affectionibus nonnihil commotum, eandem, multoque majorem habere posse, cum vi morbi vehementiore irritatur, aut premitur. Cujus vis effectum & præclare vidit, & dilucide explicavit Willissius, modo in cerebro, modo in hujus appendicibus Medulla, & nervis attendens, modo convulsiones inde repetens, modo paralyfes, & horum alterutras modo in ipsorum pulmonum intimis fibris, modo in diaphragmate statuens, aliisque musculis respirationi inservientibus. Quod ad genus difficilis respirationis duæ attinent Observationes, Valsalvæ prima, nostra altera, quas tibi continuo describemus.

6. VIR annorum quadraginta evaserat ex acuta febre, delirio, & soporoso affectu stipata, cum paulo post, admissis in cibo, potuque, & assidua canabis tractatione erratis, rursus petere lectum cogitur valde læsa respiratione, ut erecta spiret cervice, idque cum sibilo, & magna elevatione abdominis. Difficulter loquitur, & per intervalla, idest cum aërem exspirat. Tussit: in faucibus ardorem sentit: dolet, non internis, sed externis thoracis, & ventris partibus; vigiliis torquetur. Demum quatuor, an quinque horis ab assumpto bolo, opium habente, cum in lecto amplius durare non possit, ambulat: lectumque repetens. improvise obit. VENTRE, & Thorace apertis, cætera viscera sana inventa sunt omnia; imo vel in ipsis pulmonibus nihil est aliud animadversum; nisi quod aere valde turgabant, nigrisque hic illic maculis distinguebantur. Parvula con-

(1) Sect. 16. Obs. 6.

(2) n. 16.

cretione polypofa, quæ fuit in dextero ventriculo cordis, excepta, reliquus sanguis naturalem quodammodo fervabat fluorem. Cranio aperto, primum gelatinofa feri concretio circa vafa fanguifera confpecta eft, per Tenuem meningem repentina: tum ferum limpidum, Laterales implens ventriculos cerebri, quale & intra primas vertebbras circa medullam Spinalem repertum eft: denique ipfa cerebri compages æquo laxior eft animadverfa.

7. Etſi facile poterant aliqui ſecundum ea quæ nos quoque, alias (1) ad te ſcribentes, commemoravimus, in hoc viro ſuſpicari, cannabis, quam tractabat, pulverem, ut fauces irritando, tuſſim, & ardoris ſenſum excitaverat, ſic etiam in pulmones irruendo, eoſque male multando; maxima ex parte orthopnoeam intuliſſe: diſſectio tamen aliter docuit. Neque enim hic, ut in illo aſthmatico qui plumas quibus culcitæ farciuntur, ſolebat a detritis particulis expurgare, *pulmonis veſiculæ* inventæ ſunt a tenui plumarum pulvere penitus inſarctæ, ſicut habes in Additamentis ad hanc Sectionem (2); ſed nihil niſi maculæ illæ nigræ, quas Vaſſalva cum ſpectaſſet, minime ad morbi cauſam attingere, cenſuit, quippe quam ſatis intra cranium agnovit. Sed hanc, convellendo, an reſolvendo tantam illam reſpirationis difficultatem attuliſſe, dicemus? Signa non deſunt aliquot, cur reſolvendo videri queat. Si enim reſolutas credas pulmonum fibras; facile intelliges, hos aerem expellere non potuiſſe, eoque præturgidos eſſe deprehenſos, itemque cur opio dato, gravior facta ſit affectio, & mors conſecuta, fibris videlicet iſdem magis magisque laxatis: quæ ſi convuſſione fuiſſent diſtentæ; inde, capturæ fuiſſe videntur utilitatem potius, quam noxam. Neque externus ille thoracis, & ventris dolor convuſſionis magis quam laxitudinis, indicium erat, ſcilicet ob aſſiduos ingentesque muſculorum conatus in ejuſmodi reſpiratione iſtis proximisque laxatis, diſtractisque partibus. Cæterum hæc quæſtio ſive hoc, ſive alio potius modo tibi videatur dirimenda; agitari non poterit ob ſignorum defectum in Obſervatione mea: quam ſic accipe.

8. MULIER quadraginta circiter annos nata, liberorum mater, cujus ſiniſtri oculi vitia aliis ad te Litteris (3) deſcripſi, certis de cauſis, quas requirere non potui, ab iis quos habuerat, Medicis pulmonum inſarctu laborare credita, cum in Noſocomio demum mortua eſſet, pulſibus per extremos illos dies humilibus, facie rubicunda, nullo delirio, nulla ſoporofa affectione tentata, ſub initium Aprilis A. 1741. a nobis, plures tunc forte variaſque anatomicas perquiſitiones, ut ſæpius ſolemus, repetentibus, diligenter conſecta eſt.

IN VENTRE nihil quod præter naturam eſſet, deprehendimus, ſi teſtem ſiniſtrum, & uteri fundum excipias. Ille enim hydatide interiore diſtensus, caſtaneam æquabat: hic quodam in loco faciei internæ anterioris, itemque in altero poſterioris excreſcebat in ſubſtantiam ex fuſco rubentem, inæqualem, ambitu ſubrotundo, altitudine modica. Thorax pulmones habuit ſanos omnino atque integros, ut cor quoque. Sed Cerebrum, ſiquid unquam aliud, vafa omnia oſtendit, quæ per Tenuem meningem diſcurreunt, ſanguine turgida: & ſanguinis multum in iis etiam fuit quæ per medullarem trajiciuntur ſubſtantiam. Cæterum cum cerebellum eſſet laxiſſimum, cerebrum ipſum laxum non fuit.

9. Mirum, hanc mulierem neque deliraſſe, neque ſopitam fuiſſe, ut dixi, illis ultimis diebus; an quod ante noviſſimum morbum, vafa illa cerebri jam habere conſueſſet magis aliquanto diſtenta, quam æquum foret? Sic enim liceret utrumque intelligere, & cur minus quam cæteri, ſit paſſa ab adaucta poſtremo vaſorum diſtentione, & cur ab hac antea, majori fortasſe ad eorum nervorum origines qui ſpirandi organiſ famulantur, magis illæ compreſſæ non ſecus pulmonum officia turbarent, ac ſi hi revera inſarcti eſſent. Nec dicas, ſi res ſe

(1) Epist. 7. n. 14.

(2) Obſ. 4. ſ. 2.

(3) Epist. 13. n. 9.

ad hunc modum habuisset; mulierem fuisse antea de capite magis, quam de thorace, aut saltem æque conquesturam. Nam & quæta esse potuit; nos enim quibus antea obnoxia esset incommodis, ignorare coacti fumus, & potuit etiam non esse quæta. Accipe enim quæ a Valsalva in Consilio quodam scripta sunt pro Nobilissimo Viro, qui cum recte valeret capite, convulsionibus tentabatur ad testes primum, inde ad universum quasi ventrem, hinc denique ad caput. Scilicet in ejusmodi casibus se haud semel invenisse per dissectiones, affirmabat, convulsionum originem in ipso cerebro, quamvis nullum fuisset hujus laborantis indicium vel ipso convulsionum tempore; cæteras autem convulsas, & dolore affectas partes vel summa cura examinatas sine ulla omnino læsionis nota deprehendisse. Huc addebat, sæpe in vulneribus quoque, imminentes convulsiones non illorum, sed pharyngis antecedente dolore præmonstrari (1); cum tamen constet, non in pharynge, sed in vulneribus convulsionum causam esse, & doloris: qua de re tu Wepferi etiam poteris vel in Sepulchreto (2) observationes videre. Igitur cum respiratio difficilis est vitio nervorum, etsi tunc quidem facilius dignoscitur, si causarum aliarum absentibus signis, laborat caput; interdum tamen accidit, ut ab hoc sit, cum omnino videtur illæsum.

10. Cæterum & sæpe nervorum culpa, insonte cerebro, turbari respirationem posse, in acutissimis doloribus manifestum est. Quamcumque enim hi corripiant partem, continuo mutari respirationem, videmus. Itaque sive nervi qui ad respirandum inserviunt, sive illi qui cum his demum sunt colligati, aut acrius irritentur, aut premantur, obstruantur, intimeve pervertantur; ab alterutris nervis respirationem lædi posse, perspicuum est. Et primis quidem; ut vetera Galeni (3) in nervis Costalibus mittamus experimenta, & vel sola recentia, quæ hic in Sepulchreto (4) habes, a Lowero in Phrænicis instituta attendamus; primis, inquam, id est his Phrænicis incisis, eadem continuo respiratio fit, quam in asthmaticis equis conspiciamus; ut inde egregie Lowerus deduxerit hunc equorum morbum, quod nimis depresso diaphragmate nervi illi distracti, *relaxationem*, sive *extra proprium tonum extensionem* sint passi. De nervis autem qui cum inservientibus respirationi colligantur, quid attinet scribere? quando pene quotidie ut irritati respirationi officiant, in hypochondriaciis, præsertim vero in hystericiis videmus. Quin etiam supra (5) vel apud Ballonium ostendimus, orthopnoeam ab renis calculo ad eundem modum fuisse explicatam. Postea vero quam Willisius persecutus est fufius convulsorum nervorum effectus in diffitis quibusque partibus; Medicorum plerique, non modo cum oportuit, hanc illius sequi doctrinam coeperunt; sed haud raro etiam hujus facilitate, & commoditate illecti, interdum quoque fallaci rerum specie decepti, abusi sunt usque adeo, ut cum organorum vitia non deessent, nihil nisi convulsiones in multis morbis, præsertim vero ad respirationem attinentibus, accusaverint non secus ac Veterum plerique accusabant vapores. Qui abusus, nisi caveamus, quam facilis sit, non una in proximis Epistolis (6) docebit historia.

11. Nunc vero cum in hac quidem, postquam difficilis respirationis causa in Capite spectata est, illud sequatur ut pariter consideretur in Ventre; paucis, ut in re a vetustis usque temporibus pervulgata, me expediam. Vides enim Galenum hic in Sepulchreto (7) laudari, aperte id docentem in certis affectionibus ventriculi, hepatis, lienis, aut partis omnino ventris quæ respirationis organis

(1) Vid. Epist. 54. n. 2. & seq.

(5) n. 4.

(2) L. 1. S. 13. in Addit. Obf. 2. & in Schol.

(6) Epist. 17. n. 26. & Epist. 18. n. 17. & seq.

(3) De Anatomic. Administ. l. 8. c. 4.

(7) In Schol. ad Obf. 158.

(4) Append. ad Obf. 110.

fit annexa. Seponimus hinc convulsiones, de quibus satis jam supra ex occasione dictum est, in ventris viscere quoque ortis. Nulla in hypochondriaco fit convulsio: ventriculus tantum, aut proxima intestina flatibus turgeant; obstant certe descendenti ad inspirandum diaphragmati. Sic in asthmatica illa Matriona, de qua est CXLVII. hujus Sectionis Observatio, *bene constitutos* pulmones, *intestina vero omnia*, inprimis jejunum, *mire inflata ac distenta* invenerunt. Hepar autem præter naturam adauctum, non tantum mole sua descendenti, sed & pondere officiet ascendenti diaphragmati; itaque & inspirationi, & expirationi adversabitur. Hinc dyspnœæ exempla ab aucto jecinore habes in eadem Sectione (1): nec desunt ab nimia mole aliorum ventris viscerum aut annexorum septo Transverso, aut tantummodo subjectorum. Inter quæ illius præsertim memini, quod mihi adolescenti narrabat Albertinus. Genuæ quidam asthmate vexabatur, cujus causam Medicus thorace contineri, non dubitabat. Consultus cum esset Albertinus, latere illam potius in ventre, nec procul a diaphragmate, fuscipatus est ob certum quoddam in ventriculo symptoma in cibo capiendo, an post captum; neque enim hoc pro certo recorder. Illud recorder, ægri demum mortui observationem, a Viro docto, atque ingenuo, ejus Medico ad Albertinum missam, hujus suspicionem comprobasse; nempe in pancreate morbus fuerat, quod in plures tumores excreverat totidem poma referentes; & ad canceri naturam vergentes. Sed Valsalvæ, & meas Observationes, huc spectantes, quoniam ob alia, præter respirationis, vitia ad alium servare locum præstat, alibi habebis, in iisque aliqua in quibus ob levem ad speciem læsionem ventriculi, maxima erat conjuncta difficultas spirandi. Hic unum satis fuerit admonere: propter imæ thoracis, & summæ ventris partis communes fines, non satis a pluribus Medicis animadversos aliis non remissentibus, nonnullis ignorantibus, quam altè intra diaphragmatis fornicem, circumcirca thoracis cavo infimo comprehensum, subeat cum altioribus suis visceribus supremum ventris cavum; ob id, inquam, haud raro accidere cum in aliis, tum præsertim in respirandi vitiis, ut causa quæ ad ventrem pertinet, thoraci perperam adscribatur.

12. In Collo autem etfi causa difficilis spiritus in semiobstructione, aut compressione trunci Asperæ arteriæ consistens, obvia plerumque solet esse, ut cum devorata quædam non pharyngem subeunt, sed in laryngem forte illabuntur, aut cum prope eandem arteriam durus aliquis tumor increscit, cujusmodi in Sepulchreto non desunt historiæ; tamen nonnunquam accidit, ut obstructio, itemque compressio latere possint, minus ex ægri narratione, aut ex Medici inspectione, quam ex conjectura dignoscendæ. Quo pertinent deprehensæ olim a Cl. Fantono (2) in virili cadavere *ulcerosa arytenoides*, earumque *crassities ita adaucta*, ut *angustissimus* in larynge *meatus ægro difficillime*, qui dudum sic vixerat, *respiranti superesset*. Eodemque spectant non vulgares Observationes duæ, altera Valsalvæ, & mihi communis, altera Mediaviæ nostri propria. Quarum illa habita est in ea Virgine, in qua primum vidi hymenis foramen bifariam divisum per eandem ejusdem substantiæ quasi institam, qualem ex aliis quoque postea adjectis observationibus in Adversariis (3) descripsisse, iterumque cum sejunctis ab hymene & columnis, & carunculis illis quas nunc aliqui *pisiformes* vocant, memorasse me, scio; ut naturalem autem, sive Chirurgi opera non egentem, me ut iidem scribunt, proposuisse, ita nescio, ut & certa quædam alia, de quibus agendi non est hic locus.

13. VIRGO igitur de qua modo dicebam, annos nata ad quadraginta, jam diu asthmatica, imminuta insuper voce, a Medicis procul dubio ex pulmonibus

(1) In Additam. Obs. 12. & 17.

(2) Anat. corp. hum. Diff. 13.

(3) I. n. 29. & IV. Animad. 23.

laborare credebatur, cum acrius asthma ingruente, de improvise mortua est, & ab Studiosis adolescentibus in Bononiense Anatomicum Theatrum illata A. 1704. VENTRIS viscera nihil quod præter naturam esset, habuerunt, si paulo majores testes excipias, duos, albos, prorsus scirrhosos, quibus hydatides aliquot incumbabant. In Thorace autem ipsisque pulmonibus nihil omnino vitii; ut jam omnes intra cranium morbi causam repertum iri, putarent. Sed & ibi recte constituta inventa sunt omnia. Mirabantur cuncti qui dissecta ex ordine viscera diligenter inspexerant; sed multo nos magis qui disseceveramus; cum ego, quin laryngem quoque aperimus, Valsalva? si forte & imminutæ vocis, & asthmatis, & mortis causa ibi delitesceret: neque enim eo tempore ad *horizontalem* glottidem, ad laryngis ventriculos, ad Arytænoidæas glandulas, ad articulos Arytænoidum, quæ necdum retexeram, aut restitueram, ostendenda larynx in Publica Anatome aperiēbatur. Cum ille annuisse; quæri continuo inter nondum sepultas partes, & ad me referri laryngem, jussit. Quam ubi a tergo secundum longitudinem incisam, diduxi, continuo manifestum fuit quod quærebamus. Pus enim ex albo cinereum, & quasi pultaceum, formatum in obturamenti modum, occludebat penitus cavum laryngis quod intra glottidem est: eoque loco tunica laryngem convestiens erat exulcerata, quemadmodum & quæ proximis annulos aliquot Trachæ arteriæ operiebat; quanquam hic levius. Quibus postremo Anatomæ die in Teatro demonstratis, satis omnibus factum est.

14. Cogitans postea, unde illiusmodi puris tantum cogi in eum locum potuisset, ut viam prorsus obturaret, cœpi larynges diligentius incidere, conspectisque non modo glandulis sub ea tunica confitis, sed & ventriculorum caveis in quas ea tunica se producit, tum ejusdemmodi glandulas, tum inferius crus operiens glandularum Arytænoidæarum; non difficulter conjeci, exulcerationem in Virgine de qua dictum est, ut infra erat manifesta, sic in ventriculis quoque latere potuisse, in hisque lentum pus moram trahere, præsertim corpore ad dormiendum composito, & aliquanto densius fieri, & postea inter loquendum excidere, & ad illud addi quod & laryngis & proximis arteriæ Asperæ parietibus depluebat. Sic aeri magis minusve obtando, magis minusve difficilem respirationem fecisse, donec ea tandem utrinque copia, eaque & ventriculis densitate prorupit, ut expirando inde averti, forasque ejici non potuerit, non secus ac de improvise accidisse, vidit Mentzelius (1) a parva crassissimæ pituitæ portione, inter duos primos arteriæ Asperæ annulos fortuito subsistente, & hanc prorsus, firmissimeque occludente in sana alioquin, vegetaque puella. Jam vero in proposita Virgine, quæ nec vegeta erat nec sana, purulenta sputa, & tussis, & sensus in larynge erosionis, quæ, opinor, non defuerant, & difficultas respirationis, ac vocis imminutio, quæ certe fuerant, pulmonum exulcerationem mentiebantur: nec nisi accurata symptomatum cæterorum, quæ pulmones affectos confirmant, perquisitio, ut puta num materia quæ ejiciebatur, de profundiore loco ascendere perciperetur, num sensus in thorace esset ponderis, aut compressionis, num decubitus supinus, aut in latus difficilis, num ascensu per accliviam incommodus, & quæ sunt alia hujus generis quo plura, eo magis attendenda; nec, inquam, nisi horum absentia, perpetuus autem ab initio usque dolor in larynge persistens movere Medicum ad id conjiciendum poterant, quod revera fuit: quanquam tunc difficilius erat conjicere cujus exemplum non extabat. Hanc igitur primam ex proposita historia utilitatem elicies, ut quod semel observatum est, posse iterum nec forsitan quam rarissime fieri, in ægrotantibus suspiceris: alteram deinde, ne in mortuorum dissectionibus facile pronun-

(1) Eph. N. C. Dec. 2. A. 4. Obs. 62.

cies, nullam morbi fuisse causam, quæ caderet sub sensus, itaque in convulsiones internas, aut alias ejusmodi affectiones rejiciendam esse quæ invisibilibus corpuseculis deberi possint. Quod factum procul dubio fuisset in hoc casu, nisi forte in mentem venisset, ut aliis perlustratis partibus, hæc quoque particula novissime introspiceretur, larynx: quam ubi de respirationis vitiis, & de repentina præsertim morte quasi a suffocatione agetur, cave inexploratam omittas. Sed jam ad alteram Observationem veniamus.

15. MULIER octogenaria major, de spirandi, glutiendique difficultate, cum faucium ardore conjuncta, multos jam dies querebatur, cum in Nosocomium Patavinum excepta est. Ibi tam gravi paroxysmo difficilis respirationis corripitur, ut eo propemodum exanimetur. Servatur tamen, consequente sputo graveolentis puris, cui sanguis admixtus erat. Cum mulier laryngem tanquam morbi sedem non modo indicaret, sed digitis prehendendo antrorsum traheret, & sic paulo facilius spiritum duceret; introspectæ sunt fauces, & uvula quidem, atque ascendentes ad ipsam musculosi arcus apparuerunt retrorsum acti; ut id pharyngis orificium quod ad os est, dilatatum videretur, eaque loca paulo magis ruberent quam soleant; sed nihil præterea conspiciere licuit. Sic dies quindecim, aut eo amplius cum iis sputis, & difficultate spirandi mulier persistit, donec magis hac urgente, irritis omnibus auxiliis, conficeretur circiter Kalendas Septembres A. 1725. COLLUM, in quo evidens erat, morbi causam latere, dissectum est, eaque ad hunc modum inventa. In Asperæ arteriæ tergo, intervallo transversæ pollicis infra cartilaginem cricoidem, tumor excreverat ad magnitudinem dimidiatæ nucis juglandis, gulam quidem retropositam premens, sed arteriam illam multo magis: ut hujus viam ibi angustissimam redderet, in qua per oblongam patebat scissuram. Hac dilatata, tumoris cavum inspectum est putrida refertum materia, pariete autem comprehensum interius duro, exterius vero ex quibusdam quasi milii granulis facto subflavi coloris. Ex quibus duæ quoque constabant glandulæ, tumori extrinsecus proximæ, singulæ modicum pisum æquant; ut ex una, harum simili, sed magis adaucta, effectum esse tumorem, appareret. Ex gula sectione perducta ad pharyngem, hæc intus maxime rugosa comperta est sic tamen, ut digitis rugas dissolvere liceret, pharyngemque amplitudinem justam reducere.

16. Quæ in mortua conspecta sunt, præclaram per se præbent explicationem eorum quæ in vivente fuerant animadversa, ut cum pene ad mortem deducta est instante tumoris, a pure maxime distenti, ruptura, aut cum Asperam arteriam antrorsum digitis trahendo, sicque tumorem a gula, atque adeo a reprimentibus vertebra, ut minus urgeret aeris meatum efficiebat. Duo tamen fortasse quæres, alterum, cur hic rursus, quamvis tumore per exitum puris immixto, mortis causam attulerit? alterum, quænam illæ fuerint glandulæ: quarum tres, & una præsertim, adeo intumuerint? Quorum hoc facile intelliges, si quas a tergo Asperæ arteriæ olim pinxi (1), & quæ de iisdem, interdum; sed minus quam ista, tumentibus observavi (2). Adversariis in manus sumptis, inspexeris. Illud vero materiæ adscribes partim etiam tum in tumore congestæ, partim inde in bronchia delapsæ, quarum illa viam, ut inventum est, aeris angustissimam relinquebat, hæc illuc ab expirato aere forte relata, magis angustam tantisper fecerit, dum fœmina ætate, morbo, alimenti, ob deglutitionis diuturnam difficultatem, exigua copia infirmissima extingueretur. Cæterum propter hanc ipsam deglutiendi difficultatem pharynx tandiu ferme otiata, in eas rugas interius se contraxisse videri potest. Cum hac autem historia illam conjunges quam retulit Vitus Riedlinus (3) *particula sanguinis grumosi, lapidis fere duritiem*

(1) Advers. 1. Tab. 2. Fig. 1. (2) Advers. 5. Animad. 39. (3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 120.

nacti,

nacti, juxta Asperam arteriam invente, & hanc comprimentis, in sene, cui ante plusculos annos graviter lapso, inde primum ejus partis dolor, semper autem postea difficilis fuerat respiratio. Et facilius secundum historiam utramque annues Gabrielio (1), qui orthopnoeam, cum sensu ad fauces strangulantis materiæ, & vocis interceptione conjunctam, abactis autem triginta vermibus solutam, ab his factam censuit, gulam distendentibus, arteriamque illam urgentibus, præsertim cum in alio ex orthopnoea pariter improvisa mortuo, vermes quamplurimos vidisset gulam occupantes, quin arteriam quoque adsitam, in quam sibi viam erodendo paraverant. Sed etsi pressio quæ a tergo sit arctat magis, & facilius arteriam, quippe ab ea facie cartilaginibus non munitam; potest tamen siqua pressio a fronte validior increseat, adeo constringere, ut difficilem respirationem, & denique mortem afferat quemadmodum sarcoma a Vorwaltnero (2) & *glandula thymi ingens, tophis cretaceis referta*, a Christiano Vaterno (3) inventa, ut cordis polypus opus non fuerit advocare ad pueri mortem explicandam, quando summum sternum non sinebat, thymi partem, ut neque sarcoma illud, quod *sub sterno ad jugulum* erat, antrorsum crescere, sicque ibi utriusque incrementum urgebat arteriam ad vertebra, aerique tandem aditum intercludebat.

17. Hactenus de causa, gravem spiritum efficiente, seu Capiti, seu Ventri, seu Collo insideat, scriptum est. Nunc de illa cum Thoraci insidet nonnulla adjiciamus: quanquam ex parte ad thoracem quoque attinent quæ novissime commemoravimus, ut omnino attinent Observationes Laubii duæ, altera vomicæ cum incluso acuto & aspero calculo adhærentis posteriori parti Asperæ arteriæ circa hujus divisionem primam; altera ingentis steatomatis, quo eadem arteria comprehendebatur; quas, ut pote alia habentes digna quæ perpendantur, in Centuriis (4) leges Cæsareæ N. C. Academiæ. Nos enim hic de causis acturi pulmōni ipsi inhærentibus, ad earum perquisitionem festinamus. Illud quidem nemini dubium esse potest, quin omnia quæ aut nimis comprimant, aut infarciant, aut inflexiles reddant ac rigidas pulmōnum cellulas, tenuesque aeris canaliculos, ad has pertinentes, ea simul lædant respirationem. Nimis comprimit, exempli gratia, sanguis annexa iis vascula distendens aut copia, aut turgentia, aut quacunque remorante causa difficiliter transiens per pulmōnes: quorum primum fit in plethoricis, tunc præsertim cum festinantes accelerant gradum; alterum in febribus fervidioribus; tertium videtur factum in Fœmina Principe (5) quæ difficillima respiratione correpta, habuit pulmōnum vasa *usque ad livorem tumida*. Infarcit præter humores quos bronchiorum glandulæ fecerunt aut viscidiores, aut uberiores, tenuissimus pulvis, cum aere jugiter attractus, ut in eo de quo supra (6) mentio injecta est, plumarum expurgatore, & in lapicidis præsertim, quorum pulmōnes duri admodum cum secarentur, culter *quasi per acervum arenæ*, duci videbatur, ut in Sepulchreto (7) pariter leges. Quæ res ut duros, sic etiam inflexiles pulmōnes facit, & inexplicabiles, quorum alterum exspirando, alterum inspirando plane adversatur.

18. Sed idem quod ab involantibus, fieri potest ab inascentibus causis, iisque aut simul bronchia infarciētibz, aut non infarciētibz. Animadverti enim in dissectionibus bronchia persequens, ossæas, nonnunquam fieri eorum cartilaginez vel prius quam ætas grandior sit. Nam in decrepitis pulmōnem *obdurescere*, novit Aristoteles (8), & *fieri terrestrem*, Littrius (9) autem, & Vieussenius (10), ille

(1) Ibid. Obs. 188.

(2) Ibid. Obs. 144.

(3) Dec. ead. 3. A. 9. Obs. 161. in fin.

(4) IX. Obs. 15. & VII. Obs. 40.

(5) Eph. earund. Cent. 8. Obs. 79.

(6) n. 7.

(7) Addit. ad hanc Sect. Obs. 4.

(8) De Juvent. c. 14.

(9) Hist. de l'Acad. R. des Scienc. An. 1706. Obs. Anat. 7.

(10) Traité de la struct. du cœur, ch. 16.

in viro octoginta annos nato, hic in Matrona aliquot annis majore aut quosdam, aut omnes bronchiorum annulos esse ossæos factos, scripserunt: quanquam neuter diserte docuit, an penitus etiam intra pulmones, imo cum *annulos* dixere, id credi possunt noluisse. Ego vero id vidi, & ostendere adhuc possum in penitissimis pulmonibus, ubi loco cujusque annuli plura inter se cartilaginea secundum naturam frustra nectuntur: etsi nonnulli ex iis qui erudite collegerunt exempla omnium corporis humani particularum quæ ossææ aliquando factæ repertæ sunt, non hæc modo, & pleuram, & internum oculum, quorum partem ossæam conspexi (1), sed & facilius obvias trunci Asperæ arteriæ cartilagineas prætermiserint. Cæterum ad meam observationem attinere quæ ex Columbo nostro hic in Sepulchreto (2) memoratur, minus crediderim, quam ad tunicas vasorum, propterea quod in *pulmonibus ossa non parva* vidisse se, scribit.

19. Ab innascentibus autem causis simul bronchia posse & inflexilia fieri, & infarciri, non difficile intelliges, si calculos intra ipsa gigni animadverteris. Equidem non sum nescius, Bronchiales glandulas, ut extra, sic etiam intra pulmones calcis instar aliquando indurescere. Idem tamen accidere multo sæpius credo lento humori, aut puri in illorum cellulis diutius retento; in bronchiorum autem ramis, certe scio. Tu quoque fac legas, ut ego olim, plerasque historias quibus centum propemodum Auctores calculos, tophosve proposuerunt tussi exclusos, aut in pulmonibus repertos; procul dubio mihi assentieris. Plures apud Rhodium (3) indicatas videbis, alias apud Henricum Meibomium (4), alias apud Sachsum (5), quarum penultimam; ne te moretur error typographi; Paavii esse, scito; sed plurimas; ut omittam cæteros; apud Schenckium (6), qui ante illos quas tunc potuit, non modo indicavit, sed etiam descripsit. In Sepulchreti autem Sectionem hanc I. etsi vel quædam Crucii, Blasii, Saxonix, Gendrotii relatæ sunt, quas ab aliis indicari, non memini; tamen præter eas quæ, ut dissectione carentes, ad institutum non attinebant, aliquot in eadem, proximisque Sectionibus omittas animadverti, quæ ex paulo ante laudatis Scriptoribus accipi potuissent, aut ex quibusdam tunc editis Cæsareæ Academiæ Voluminibus (7), itemque ex aliis, ut Contulo (8), & multo magis Mortono (9), nedum ex iis libris, qui necdum prodierant eo tempore, ut Centuriis (10), & Actis (11) ejusdem Academiæ, Commercio Litterario (12), aliisque.

20. Sed quoniam plerisque eorum nunc forte cares, nec indigna tamen res tota est de qua paulo accuratius agamus; summa quidem perlectarum a me historiarum capita huc redeunt. Ex quo Aristoteles (13) in hostiarum pulmone calculos sæpenumero animadversos indicare visus est, Aretæus autem (14), & Galenus (15) extussitas ab hominibus grandines adnotarunt, primi, quod sciam, induratas in veros calculos ejici viderunt Trallianus (16), & Paulus (17). In ipso autem hominis pulmone primus, quantum in præsentia memini, noster invenit Curtius (18), sed num ter, ut quidam ajunt, non memini, qui hæc tantum

(1) Vid. Epist. 21. n. 19. & 22. & Epist. 13. n. 9. 10. & Epist. 52. n. 30. 31.

(2) Obs. 46. primæ §. 6.

(3) Cent. 2. Obs. Med. 3.

(4) Exercit. Med. de Observ. rar. &c. n. 20. 21.

(5) Eph. N. C. Dec. 1. A. 2. Obs. 181. in Schol.

(6) Obs. Med. rar. l. 2. ubi de Pulm. Calcul. cum Straussii. Addit.

(7) Dec. 3. A. 3. Obs. 71. 72. 248. & A. 4. Obs. 109.

(8) De Lapidib. Podagr. &c. c. 8.

(9) Phthisiolog. l. 3. c. 6.

(10) III. Obs. 62.

(11) Tom. 4. Obs. 49. & Tom. 5. Obs. 68.

(12) A. 1743. Hebd. 13. n. 2.

(13) De Partib. Animal. l. 3. c. 4.

(14) Morb. Diut. l. 1. c. 4.

(15) Apud Schenck. cit. supra ad n. 19.

(16) Idem.

(17) Idem.

(18) Comment. in Mundin. Anat. c. 34. in fin.

legisse me sciam, dissecto corpore vidisse ipsum lapillos plurimos in pulmone genitos, inter quos aliquis erat, qui ad magnitudinem faseli accedebat. Porro quod ad numerum eorum attinet, ipsis Fernelius quoque (1) interdum pulmones confertos deprehendit, plurimosque in juvene quodam inventos memoravit Gesnerus (2), quam plurimos in muliere Hildanus (3), aliquot centum in Studiofo Huldendorffius (4), in alio innumeros Raygerus (5); ut fileam ceteros, eosque etiam qui rejectos commemorarunt, de quibus duos nominare satis est, Hildanum (6), qui infinitos a phthisico redditos scripsit, & Boerhaavium (7), qui a Vaillantio ejectos tradidit *quadringentos*, eosque; ut de magnitudine etiam dicamus; omnes exiguos. Sed a granorum milli magnitudine sæpe ad lentis, ad pisi, ad ciceris, ad fabæ magnitudinem crescunt: quin Benivenius (8), & Prævotius noster (9) extussitum viderunt, ille qui ad avellanam æquandam accederet, hic qui eam nucem superaret. Grandes quoque fuerint, oportet, quos mirabatur Koehlerus (10) sine instante suffocatione per glottidis rimam egredi potuisse, & sane in transitu Asperam lædebant arteriam: nec minus ipse miratus sum nuper, cum me Cistarius consulens pro sicca tussi, calculum obtulit mediocri ossæ mali perficæ vix minorem, quem conatu immensi expectoraverat, duosque alios vicinæ magnitudine, postea redditos, omnes ex dextero, nam inde ascendere perceperat, pulmone. Major tamen fuerit qui ab Cethæo (11) describitur, nucem æquans juglandem, a puella, id quod auget admirationem, annorum quatuordecim, & absque ulla subsequuta evidenti læsione, extussitus, si Medici quidem satis sibi a fœminea fraude caverunt. Sed eadem magnitudine intra pulmonem inventum ab Hildano (12) facile credo, ut columbini ovi a Contulo (13), quamvis inepte abuso Malpighiana ranini pulmonis imagine, in qua nobis humanum calculum delinearet.

21. Habet tamen quædam non omittenda de ejus duritie, signis, & incipientis curatione. Cum enim plerumque hi calculi soleant esse similes materiæ, in juncturis arthriticorum concreverint, friabiles, instar pumicis leves, cretacei, tophacei, qualem ex Cistario (14) vidi; non crebro autem præduri, duri supra modum, durissimi, & vix semel filicea duritie, & pondere granorum viginti: is de quo loquimur fuisse dicitur *marmoreus striatus, & ponderosissimus*. Et cum haud raro asthma, & orthopnoea comitari hunc morbum consueverint, sæpius autem diuturna tussis, eaque, nisi hæmoptoe, aut phthisis adjungantur, sicca (perrarum enim est, nunquam fuisse tussim, ut in Jo. Franci (15) Observatione, cum pulmones referti essent lapillis; multo autem rarius est, non modo tussim haud nominari; sed diserte negari, unquam; mitto de ullo dolore; de ulla difficultate pulmonum esse conquestum alterum (16), in quo erant hi calculi pariter referti, nec tamen, sicuti in priore, exsiccati, ut minus irritabiles credi possent) cum symptomata, inquam, prædicta non raro, aut sæpius esse consueverint; adolescenti huic suo Contulus, valida oborta tussi copiam aquæ limpidiissimæ e faucibus, narrat, produxisse, crescente in dies & macie, & dolore in medio thoracis, vehementi, & quasi ab infixio clavo, pertinaci & im-

(1) Apud Schenck. loc. cit.

(2) Idem.

(3) Cent. 2. Obs. 29.

(4) Eph. N. C. Dec. 1. A. 6. Obs. 221.

(5) Earund. Dec. 3. A. 3. Obs. 248.

(6) Cent. 6. Obs. 22.

(7) Prælect. in Instit. §. 835.

(8) Apud Schenck. loc. cit.

(9) Vid. Rhodii Obs. cit. supra ad n. 19.

(10) Commenc. Litter. A. 1741. Hebd. 8. in fin.

(11) Apud Schenck. l. cit.

(12) Obs. cit. supra 29.

(13) c. 8. cit. supra ad n. 19.

(14) n. 20.

(15) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. Obs. 72.

(16) Earund. Dec. 1. Obs. 181.

moto. Non sum nescius, illum quem paulo ante dicebam nulla unquam tussi fuisse vexatum, assiduo pulmonum dolore in latere dextero laborasse, & quam diuturnos, & quantos laterum dolores is tulerit quem supra (1) ex Benivenio indicavi: quin Mortonus (2) docuit id quod prolatis etiam confirmavit historiis, ubi cum hæmoptoe horrendus thoracis dolor, pleuritici, vel peripneumonici æmulus, circa initium phthisis contingat, rite suspicari licere, hanc esse generis calculosi. Sed tamen esse tunc calculos, ait, angulis, & aculeis præditos, & certe etiam Paulus (3) in hæmoptoico, qui asperos tribulorum modo rejecit, dolorem commemoravit: ubi vero calculi læves sint, nec ad lacerandum idonei, quamvis fatis magni sint aliquando, Mortonus tradidit, nihil incommodi asferre præter inanem tussim, & aliquam in pectore gravitatem. Verum Francus, nec Benivenius, nec Contulus suos angulis, & aculeis instructos fuisse, ajunt; itaque nullum sanguinis sputum attulerunt; ut conjicere proclive sit, non pungendo semper, & lacerando, sed pondere pulmonem a pleura, aut mediastino, cui forte affixus sit, distrahendo, interdum dolorem facere, interdum ne sic quidem, sed aliter facere. Imo fuisse non raro ad lacerandum idoneos, & revera non semel lacerasse, nec dolorem tamen ullum attulisse, ex iis intelliges quæ mox subjiciam; ubi quod de sanatione adnotavit Contulus alique, indicavero. Cum Medicorum plerique ad dolorem pacandum, maciemque arcendam, illi adolescenti lac esse dandum, statuisent; Albertus Fabrius is quem tibi alias (4) merito laudavi, acerrime dissenfit, ut qui unus morbi causam divinans, calculosas in pulmonibus concretiones usu lactis augeri posse, censebat: qua in sententia fuisse postea Mortonum (5), videmus, ob eandem istam rationem, lacteam dietam non, nisi urgente necessitate, in phthisi a calculis pulmonaribus permittentem: & sane is cujus pulmones lapillis plenos a Franco inventos esse, dicebam, cupide adeo lac appetere solitus fuerat, ut hoc, etiam loco aquæ, & cerevisiæ biberet. Fabrii autem judicium comprobavit exitus. Lactis enim usus calculum, aut certe dolorem auxit; mortemque acceleravit: cum alteri adolescenti, cujus morbum ex iisdem omnibus signis ab eadem causa repetebat Fabrius, non lacte, sed oleo amygdalino, aliisque ejusmodi, etiam ad lambendum, datis, illud consecutus est, ut extussito lapillo, dolor paulatim abiret, perfectaue rediret sanitas. Sic etiam Benivenius leniendo pectus, molliendo guttur, & Asperam arteriam, calculum de quo diximus, extrudi viderat, omnemque dolorem cum inani tussicula amoveri.

22. Quanquam igitur vel calculis expectoratis, multo sæpius ejusmodi ægri pereunt, sive quod cunctos haud ejecerint, sive quod alios iterum gignant, sive quod in pulmonibus pessimas ab illis servant noxas, unde ex phthisi, aut fere ex sanguinis sputo intereunt, mollibus videlicet pulmonibus facile etiam ab eo ipso nixu læsis quem ad excludendum calculum edunt, ut recte docuit Boerhaavius (6); attamen exempla non desunt, neque ea perrara, illorum qui redditis calculis, non modo longum tempus vixerunt, ut Petrus Borellus (7), Richardus Mortonus (8), Sebastianus Roth (9); Jo. Francus Hildefius (10) testantur; sed etiam convalescerunt, ut nonnulli ex his ipsis videntur, & certe alii de quibus dictum est paulo ante, & quos Trallianus (11), Wierus (12), Hæssus (13) memorant, isque in primis, qui de se ipso idem narrat, sine ullo medicamentorum usu post peregrinationem sanatus, Oswaldus Gabelchoverus (14).

(1) n. 20.

(2) c. cit. supra ad n. 19.

(3) Apud Schenck. l. cit. supra ad n. 19.

(4) Epist. 8. n. 32. & Epist. 10. n. 11.

(5) c. indicato.

(6) Ad §. cit. supra ad n. 20.

(7) Cent. 1. Obs. 67.

(8) cit. c. supra ad n. 21.

(9) (10) (11) (12) (13) (14) Apud Schenck. loc. cit. supra ad n. 19.

Omitto alios, & in his Pechlinum (1), & quem alias (2) tibi nominavi, Casp. Desid. Martinettum (3), quorum ille tres calculos sine ulteriore incommodo extussitos vidit, hic duos, asthmaticis, quæ antea vexaverant, affectionibus omnino abactis. Omittere tamen nequeo Zacutum (4), & Georg. Wolf. Wedelium (5). Uterque enim pristinae sanitati restitutos eos quoque proponunt, qui asperos e pulmone ejecerant calculos, nempe unum gravem, durum, oblongum ossis dactyli instar, eumque asperum, itemque plures, alios pisi, unum fabæ magnitudine, illosque omnes acutis angulis, tricuspidesque: & orthopnoeam quidem, & inanem tussim a primo, ab aliis autem levem hæmoptoem, & tussim inductam antea, memorant; dolorem ullum non memorant. Cujus mentionem ne ab illis quidem factam invenies qui ab asperis calculis mortem, non modo cætera quæ mortem præcefferant, incommoda, allatam tradiderunt. Collega enim Wieri (6) lapillum *inaequalem, asperum*, Hildanus magnum illum de quo diximus (7), *undique asperum*, Raygerus (8) unum *hinc inde acutum*, Jo. Seb. Albrechtus (9) viginti *valde asperos*, Jo. Phil. Wolfius (10) multo plures *formæ omnes asperioris* aut in pulmonibus deprehenderunt, aut extussitos conspexerunt. Cum autem phthisim, tussim, hæmoptoem, asthma, dyspnoeam, febrem hecticam in illis ægris, aliique alia memoraverint; nemo ullam doloris mentionem injecit; ut hic levis fuerit oporteat, non horrendus (qualem proposuit Mortonus (11)) quamvis calculi non solum idonei essent ad lacerandum; sed etiam, ut in quibusdam ostendit sputum sanguinis, lacerassent.

23. Quin sanguis ea nonnunquam copia prodiit, ut occideret, velut generosum illum Virum, quem Dodonæus (12), vehementem quidem tussim, at dolorem nullum memorans, calculum sæpe excrevisse, narrat, *qui in extremis asperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus, loci figuram referebat, forma oblongus, teres, tenuisque subinde adnatis brevibus ramulis*. Contra, nihil rejecit sanguinis vir alter (13), qui lævi dyspnoea, nullo autem dolore vexatus, plurimas in utroque pulmone habuit tophaceas concretiones, *magnitudine avellanas sat grandes æquantibus; multis acutis uncis, qui se se bronchiorum puribus ramis infigebant*. Scilicet ab initio molles, assumerant sensim continentium canalium figuram internam, sicque uncos passim formaverant, *ubi ex uno canali via in alterum patebat*. Conveniunt hæc Plateri (14) Observatione, qui pulmonares calculos *nunc planos, nunc inæquales, & pro ratione vasorum topi instar formatos aliquando sectione se deprehendisse*, retulerat. Jam vero post longum, sed fortasse non inutilem, de his calculis sermonem, illud constare, tandem vides, quod hujus initio proposui, calculos inventos esse qui certe concreverint in bronchiis. In iisdem autem bronchiis, itemque in cellulis in quas ultimi ipsorum desinunt ramuli, plerosque pariter concrevisse eorum quos memoravi, minimorum præsertim, credibile facit eorundem haud raro sine pure, & sanguine secuta rejectio. Quod si crebri passim bronchiorum ramusculi materia quæ sic indurescere possit, obideantur; intelligis, qua ratione ab innata causa pulmones fiant *lapidescentes & topi lapide-*

(1) Act. Erud. Lips. A. 1691. M. Maj.

(2) Epist. 5. n. 12.

(3) Litter. ibid. cit.

(4) De Praxi Med. Admir. l. 1. Obf. 103. 19.

(5) Eph. N. C. Dec. 1. A. 3. Obf. 16.

(6) Apud Schenck. loco indicato.

(7) n. 20.

(8) Obf. cit. supra ad eund. n. 20.

(9) Act. N. C. Tom. 4. Obf. 49.

(10) Eorund. Tom. 5. Obf. 28.

(11) c. cit. supra ad n. 21.

(12) Apud Schenck. loc. cit. supra ad n.

(13) Commenc. Litter. A. 1743. Hebd. 13. n. 2.

(14) Sect. hac Sepulchr. 1. in Schol. ad Obf. 41.

deos emittentes, aut *materiam duram gypseam* referentes, quales videlicet in Sepulchreto (1) commemorantur.

24. Denique non hoc tantum modo, sed & aliis indurescere pulmones possunt, ut cum scirrhi fiunt, aut, quod rarius est, cum tendinem carnemve referunt: quarum mutationum hujus quidem exempla habes, præter id quod alias (2) ex Valsalva accipies, apud Franciscum Sylvium (3), & Jo. Bapt. Fantonium (4); illius autem alio in loco (5) ex me habebis, aut cum ipsam cocti hæpatis substantiam representant, quod cum est, bronchia non solum infarci, & minus flexilia fieri; sed simul maxime premi contingit. Verum cum hæc constitutio ad Sectionem pertineat de Pectoris, & Laterum Dolore; ad eam Observationes ejusmodi nostras differemus (6). Et cum ad cætera, quæ memoravimus, mutationum genera attinentes hic quidem proferre nimis longum sit; satis erit unam tophacei pulmonis adscribere. Quam eo libentius accipies, quod non a me, sed ab summo Anatonico, & Medico Mapighio est. Hic enim, cum Albertinus, a quo illam habui, in Bononiensi S. Mariæ de Morte Nosocomio Medici Assistentis munere diligentissime fungeretur, solebat, si quis obscurior incideret morbus, rogatus inspicere, & quid sibi videretur, illi indicare, velut in eo, quem continuo subijciam, casu factum est.

25. FEMINA levissima scabie, sed non levi macie affecta, subinde tussicula, quam nullum unquam crassus sequebatur sputum, semper autem difficultate spirandi vexabatur, quam sive supina, sive in alterutrum latus jaceret, non propterea augebat, aut minuebat. Erecta quidem cervice paulo facilius spirabat; sed tum gravis erat ponderis sensus quasi a faucibus in thoracis cavum pendentis, easque angustas reddentis. Hanc foeminam, inquit Malpighius, probabile est, pulmones habere, ut ejus verbo utar, *tartarizatos*. THORACE sic mortuæ aperto, statim ad culter pulmonibus impressus est, horum stridor, non secus ac si arenaceas concretiones discinderet, Malpighi diagnosim veram ostendit, quam & continuata dissectio planissime confirmavit.

26. Dici non potest, quanta admiratione excepta fuerit dissectio hæc ab iis qui antea audiverant ex Albertino conjectura Malpighii. Ad quam ipse perducere probabile ratione potuit cum signa attente consideraret, tum etiam propriis, aut certe aliorum ex parte aliqua observationibus adjutus. Nam cum tophaceis, gypseisve pulmonibus præter spirandi difficultatem, *tussim siccam* fuisse conjunctam, memoriæ fuerat litterarum mandatum (7), ut etiam virum qui crebro calculos extussiebat, *in medio thorace gravitatis cujusdam pondus percepisse* (8): imo in plurimis *inanem tussim*, & *aliqualem gravitatem in pectore prementem*, ut supra (9) indicatum est, pati solitis Mortanus *lapides* in pulmonibus *cretaceos leves frequentes*, atque aliquos etiam satis magnos invenit.

Ægre tuli cum ipse in ejusmodi pulmones incidi, quæ, & qualia in viventibus fuissent incommoda, pro certo sciri non potuisse, in viro præsertim jam senescente, cujus pleraque sanguifera vasa sub finem Anatomæ quam publice habui A. 1729. diligenter scrutatus, Vertebralem sinistram arteriam inter Carotidem, & Subclaviam ejus lateris ex ipso arcu Magnæ arteriæ nascentem vidi. In illo pulmonem alter tophaceus fuit, cordis autem ventriculus dexter, & annexa auricula firmis, & in speciem carnis, polyposis concretionibus omnino

(1) Sect. ead. Obs. 47. §. 1. & 2. & in Addit. Obs. 1.

(2) Epist. 17. n. 10.

(3) Sect. hac Sepulchr. Obs. 50.

(4) Obs. Med. 15.

(5) Epist. 18. n. 30. & Epist. 45. n. 23.

(6) Vid. Epist. 20. & 21.

(7) Vid. Sepulchret. Sect. hac 1. Obs. 47, & 1. in Addit.

(8) Sect. ead. Obs. 46. primæ §. 11.

(9) n. 21.

repleta, cum sinistra auricula, magisque ventriculus nil fere nisi atrum sanguinem semiconcretum haberent, itemque erant sanguine venæ omnes maxime distentæ, cum arteriæ pro staturæ modo contractiores viderentur, Magna autem ad partitionem in Iliacas, & inferius hic illic offeas lamellas ostenderet; supra vero nihil usquam hujusmodi. Sed, ut dixi, quæ vivens pateretur, & quo ex morbo interisset, ignoravi. Interea ne graviter feras quod pauciores fortasse quam expectares, his in Litteris Observationes Valsalvæ, & nostras produximus; plurimas in proximis habebis. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XVI.

Agitur de Respiratione Læsa a causis intra thoracem, & primum ab hujus, aut Pericardii Hydrope.

SEQUITUR, ut quæ causæ intra thoracem quidem, sed extra pulmones sitæ, officiant Respirationi, videamus. Earum præcipuæ, & sæpius quam aliqui putant, occurrentes aut ad aquam spectant effusam, aut ad cordis, magnorumque vasorum dilatationes. De utroque autem genere in Sectione quidem hac I. libri II. Sepulchreti Anatomici plures hic illic invenies Observationes; sed de neutro Sectionem peculiarem. Mihi vero & commodius fore videtur, & utilius, si nostras dividentes, his quidem Litteris complectamur quæ ad Thoracis Hydropem attinent, & Pericardii: quæ autem ad Cordis Aneurysmata spectant, & Magnæ arteriæ, eas ad Epistolam proximam servemus. Igitur quæ ad illum pertinent, ex Valsalva quidem sunt hæ novem.

2. MULIER annos nata circiter viginti duos, cachectica, sitibunda, leviter tussiens, & aliquid catarrhalis materiæ exspuens nubit. Aliquot post nuptias diebus decumbens cogitur. Pulsus est celer, frequens, humilis: tussis molesta, paucis cum sputis: sitis ingens. Pedes oedemate tumebant, eoque magis, quo magis ingravescebat morbus: quin jam facies quoque, brachia, & manus eodem tumoris genere occupabantur. Immoderati caloris sensus in sinistra thoracis parte: interdum præcordiorum angustia: respiratio difficilis; ut augefcente morbo, erecta cervice spirare cogeretur. Itaque intra paucos dies moritur. VENTER paululum habuit feri, omnia autem viscera sana, nisi quod lien æquo erat major. Uterus quoque dissectus est, si forte ut in recens nupta, aliquod appareret conceptionis inchoamentum. Inerant quidem vesiculæ duæ, & massa quædam informis. Sed hæc ex mucosa fiebat substantia, cui alia adungebatur ejus coloris, ut non multum esset concreto sanguini ab similis: eratque tota ab uteri parietibus omnino soluta. Contra vesiculæ, quarum altera parvæ lentis altera parvi ciceris magnitudinem æquabat, cum iis parietibus sic implicabantur, ut difficulter avelli possent. Verum nullis instruebantur sanguiferis vasculis, neque humor inclusus igne concrefcebatur; cum ova, idest ovariorum vesiculæ, ex duplici constantes membrana, tum manifesta habeant sanguifera vascula, tum concrefcentem igne humorem & albuminis saporem referentem, quemadmodum vel in hac muliere observatum est. Denique Tubæ utriusque Falloppianæ in uterum ingressus prorsus erat clausus. Thorace aperto, pulmones inventi sunt a pleura quidem omnino soluti; sed duri; ut si propria peripneumonix signa præcessissent, inflammatione laborasse videri possent. Erat aqua in utroque thoracis cavo ea copia, ut ejus portio in sterni sectione eruperit. Erat & in pericardio ad uncias circiter quinque. Cum utrinque sumpta, igni fuisset imposita; illa quidem; non hæc

concrevit. Polyposa contretio fuit in utroque cordis ventriculo; sed major in dextero, quæ & per valvorum ostia se producebat, & in auricula præsertim se amplificabat.

3. Num vesiculæ muliebrium ovariorum sint ovula, non est hic disputandi locus; multo autem minus, an massa illa informis inchoamentum esset conceptus, quando utraque erat prorsus occlusa Tuba. Aquam in hac, & sequentibus Observationibus pulmones circum prementem, eoque obstantem ipsorum facili explicationi, præcipue attendimus, alia quæ eodem attineant, mox in loco non neglecturi.

4. FÆMINA viginti sex circiter annorum, quæ uterum non semel tulerat, post animi perturbationes, toto corpore leviter, abdomine magis intumescit, difficulter, & erecta cervice, respirat, neutrum in latus laboriose decumbit, ingens in thorace pondus percipit, maxime sitit, donec difficultate spirandi ingravescente, mortem obit. IN VENTRE pauca erat aqua; sed ventriculus præturgidus, & hepatis magnum, adeo diaphragma sursum pellebant, ut thoracis cavea minor fieret. Cæterum lymphæ ductus turgabant in ventre, cunctaque hujus viscera bene se habebant, si indurata excipias ovaria. Thorax omnino aquæ plenus: pulmones nonnihil & duri, & rubri, variisque mucus nigris distincti, cætera sani. Dexter cordis ventriculus continebat polyposam concretionem, & circa hanc grumosum sanguinem: qui in sinistro, vasisque omnibus erat fluidus.

5. Quod Valsalva ita, ut reddidi, scriptum reliquit, neutrum in latus laboriose decubuisse quæ difficulter, & erecta cervice spiraret; aut illic negantem particulam, ut sit, per incuriam omisit, aut ad hunc modum est accipiendus, ut dicere voluerit, nisi una difficultas spirandi vetaret, utrumlibet in latus, ut fortasse experiendi causa imperaverant aliquando Medici, sine labore paulisper decumbere potuisse, quippe nulla hinc, aut illinc, ut in thorace aque pleno utrinque, molestia, aut dolore prohibita. Quod autem in hac, & nonnullis aliis ejusmodi Observationibus turgentes lymphæ ductus commemorat; id accidisse, putabimus, aut ob serum in sanguine redundans, aut ob eorum ductuum compressiones, obstructionesve in partibus ulterioribus, tantas aliquando, ut tenues quorundam ex ipsis tunicæ dissiliant, corporisque caveas inundet aqua. Casum habes in Sepuchreto (1) descriptum adolescentis qui se Willisio, ac Lowero curandum tradidit. Is post immodicas equitationes, aliasque corporis diuturnas exercitationes cum aliquandiu in sinistra thoracis parte eum sensum habuisset qui esse sine interna compressione non poterat, ibi tandem sensit dirumpi sibi quasi vas quoddam; indeque per semihora spatium in regione ista humoris velut ab alto in pectoris fundum cadentis fillicidium non tantum ab eo percipi, sed etiam ab adstantibus audiri potuit, res non ita facilis explicatu iis qui inter pulmones, & thoracis parietes negant spatii quidquam intercedere; vera tamen, ut postmodum comprobavit humoris, in eo latere congesti, cum fluctuatio in agitatione corporis ab ipso, ab aliisque evidentissime percepta, tumeductio per immixtam a Chirurgo fistulam primum, semper autem postea per foramen ab natura referatum, & ab arte servatum.

6. VIR ad quadragesimum accedens annum, multas jam hebdomadas febre lenta laboraverat. Ad eam levi se adjunxit pedum tumor, tussis irrita, faucium siccitas. Anhelans, erectaque cervice respirabat: vix pulsus percipiebantur. Ex improvise moritus. Dum ABDOMINIS integumenta a subiectis musculis scalpello separantur, humor exit aquosus in sinistra umbilicalis regionis parte. Sana tamen in ventre omnia, si lienem excipias, triplo quam par esset, majorem. In Thoracis utroque cavo serum limpidum stagnabat: quod in vase vitreo serva-

(1) L. 2. S. 1. Schol. ad Obs. 75.

tum, post aliquot horas, nonnulla quidem, sed disjuncta, & ad fundum vasis, demisit; nihil vero ut serum in thorace repertum solet, in unum conjuncti, atque innatantis ostendit. Pulmones fani, & omnino liberi, nisi quod sinistri inferior lobus per brevem, & tenuem nexum ad pleuram alligabatur. Dilatatum erat pericardium, & feri limpidi plus felibra continebat. Cor magnum, in ejusque ventriculo præsertim dextero laxa concretio polyposa: cujusmodi res sane rara est in eorum corde, quorum in caveis aqua stagnât. Ductus Thoracicus, & lymphæ quoque ductus in ventre adeo erant exinaniti, nullum ut eorum usquam vestigium apparuerit.

7. Hic quoque cum de polyposa in corde concretionem Valsalva loqueretur, negantem particulam fortuito omisisse videri potest, eamque rem haud raram dicere voluisse, quando de his novem hydropis thoracis Observationibus vix duæ sunt, in quibus illam defuisse, adnotaverit.

Quod vero lymphæ ductus vacuos animadvertit in hoc cadavere, fortasse alia hinc causa significatur quæ hydropem fecerit, ac quæ in foemina proxima superiore. Nam vero ea causa fuerit disruptio illorum ductuum, forsitan ex me quæres. Ut enim suspiceris, inducet tum eorum vacuitas, tum effusus limpidus humor, & pauca deponens, tum junioris Verneyi (1) observatio in asciticis, quibus si non absimilem humorem Chirurgus educat; venter brevi iterum extumescere, & nulla fere spes vitæ esse solet. Sed num hæc necessario, an verisimiliter dumtaxat indicent eorum ductuum disruptionem, haud satis tuto in quovis casu determinari posse, censeo: in hoc autem si illorum inanitas disruptionem significaret; venter, ubi inanes sunt animadversi, ipse quoque fuisset hydropicus. Cæterum cum hydropem hoc thoracis, præter cordis magnitudinem, pericardii hydrops, ut in muliere illa recens nupta (2) conjunctus, in eademque pulmonum durities, qua nec altera (3) omnino caruit, cujus præterea septum Transversum tantopere, a subjectis visceribus in thoracem urgebatur, hæc, inquam, omnia facient, ut opinor, eam gratiorem Observationem in qua nihil unde lædi respiratio potuerit, nisi thoracis hydrops, de quo præcipue agimus, proponatur; velut hæc erit quam subijcio.

8. ANUS septuaginta annorum difficulter spirat, non nisi in dorsum cubat, levi tussi catarrhalem materiam exspuit, multum sitit: pulsus aliquando vix percipitur: dexter pes oedemate nonnihil tumet. Antequam moriatur, per horæ quadrantem humorem multum, æruginosi coloris, vomitu ejicit. VENTRE aperto, intestinum Colum repertum est qua jam ventriculo suberat, deorsum ad pubem usque se inflectens, hinc vero sursum donec ad consuetam sedem rediret. Ventriculus ejusdemmodi continebat humorem, qualis per vomitum ejectus fuerat, in eoque natantem concretam ejusdem coloris materiam. Ejus portio humoris seposita, materiam quandam postridie ad fundum præcipitatum exhibuit. Portiones autem duæ reliquæ, cum alteri spiritus, quem vocant, vitrioli, alteri autem spiritus affunderetur salis ammoniaci, nullam tunc quidem mutationem ostenderunt; mox tamen prima sedimentum quoddam in fundo habuit, secunda nullum. In Thoracis cavea utraque stagnabat serum ad libras tres. Uterque pulmo ad anteriora alligabatur. In cordis ventriculo dextero mediocris erat concretio polyposa, quæ per vasorum ostia se producebat.

9. Si quæ ad vomitu redditam materiam attinent, hinc removeas, quippe alio pertinentem, & Coli intestini minus quidem frequentem situm, sed haud ita rarum tamen, & minime, quod animadvertendum, hic nocuum, & pulmonum alligationem, & concretionem illam polyposam, quæ duo, certum est, in iis quo-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann.

(2) n. 2.

1703.

(3) n. 4.

que passim deprehensa esse, qui facile spiritum ducebant; nempe una restabit aqua in thoracem effusa, quæ illum difficilem redderet. Hoc signum, & pedum tumorem, & sitim, aut faucium siccitatem cum in tribus quoque superioribus hydropicis animadvertas; in duobus autem pulsus humilitatem, & tussim aut irritam, aut fere irritam, & cum hac quæ nihil denique, nisi catarrhalem materiam educebat, comparandam; jam potes, opinor, in illis quoque tribus quid ad thoracis spectaret hydropem, quid ad alia, cum hoc conjuncta suspicari. Quæ tamen augere præsertim poterant spiritus difficultatem, ut cervice erecta ducendus esset. Itaque non miraberis quod anus in dorsum cubare posset; quod autem in neutrum latus, nimirum id aqua in utroque pariter cavo aggesta, sed neutrum adeo implens, efficiebat. Hoc, & aliqua eorum quæ hic attigimus, ut planius intelligas, historias attendito quæ sequuntur, & cum hac, & superioribus comparato.

10. JUVENEM mulierem tussis, sitis, respirandi difficultas cum diu vexasset, tum præcipue ultimis vitæ diebus noctu premebant. Tussiens catarrhalem interdum expuebat materiam: in sinistrum latus ob præcordiorum angustiam decumbere non poterat; itaque jacebat in dexterum. Pedes œdemate erant turgidi: facies quoque, & venter, sed hic leviter, intumuerant. Tres circiter ante mortem dies erat quasi somniculosa, tardeque respondebat: biduum ultimum pulsus penitus delitescabant.

IN VENTRE effusum erat serum ad tres quatuorve libras. Hepar subpallidum, lien exiguus; cæterum utrumque sanum. Vix ullum in ventre apparuit vasorum lymphaticorum vestigium. In Thoracis ambabus caveis pulmones sani; sed in sinistra liberi, in dextera pleuræ tenaciter adhærentes: rursus in illa paucum serum; in hac vero quidquid loci inter pleuram, & pulmones relinquebatur, flavo erat sero oppletum. In cordis ventriculis sanguis fluidus, sine ullo polyposæ concretionis indicio.

In Capite denique sanum cerebrum, nisi quod Laterales ventriculi serum continebant, idque levi sanguinis tinctura infectum. Hoc igni impositum, crassa materia ad vasis fundum demissa, ipsum totum in auras abiit. Quod autem serum in ventre & in cavo item thoracis dextero fuisse, diximus, turbidum primum ab igne est factum, deinde sensim hoc quidem totum, illud autem fere totum, relictæ in fundo nonnihil glutinosa pellicula, avolavit.

11. Omissæ quod ad soporosam affectionem attinet, alibi a nobis tractatam, cujus hic causam serum; nec mirum in tali corpore; in cerebro quoque novissime effusum fuisse, vides: atque adeo omissis quæ ad cætera pertinent signa, a te facile cum superioribus conferenda, & eadem invenienda; duo quæ spectant ad difficilem respirationem non omittemus. Alterum, quod mulier in sinistrum latus cubare non poterat, quippe quo, dextero penitus aquæ pleno, potissimum respirabat; itaque si dexteri aqua mediastino incumbens, hoc in sinistrum thoracis cavumurgeret; jam per se non omnino sero vacuum, & dextero alioquin semper minus; angustię præcordiorum ob magis impeditam respirationem vexabant. Alterum, quod hæc noctu præsertim erat difficilior. Id vero si esset signum hydropis thoracis, ut nostri loquuntur, pathognomonicum; mirari deberes magis, in tot aliis seu Valsalvæ, seu nostris Observationibus deesse, quam in hac una memorari. Qui tamen illud docuerint, plures acervatim nominari videbis a Cl. Reimanno (1), & egregios quidem Medicos. Primus autem ex iis fuit Carolus Piso, ut Sepulchretum ipsum (2) monstrabit, qui, & post eum alii id Observationibus comprobarunt suis, ibidem relatis (3). Nec vero negari potest,

(1) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 170.

(3) Ead. S. Obs. 81. 82.

(2) L. 2. S. 1. Schol. ad Obs. 137.

si ad cætera indicia hoc quoque accesserit, ut hominem a primo somno repente excitet gravior spirandi difficultas, veram sæpe esse conjecturam, thoracis hydropes laborare, sive quod a lecti calore sanguis turgens satis spatii ad transeundum per pulmones aqua compressos, ut Willisius (1) indicat, non inveniatur, sive ob aliam potius causam; neque enim sola aqua est quæ pulmones possit comprimere, aut sanguifera per ipsos vasa contrahere: quanquam veri simile est, rem, si generatim accipias, bene Willisium explicasse, cum in morbis quoque aliis idem fere accidere, adnotaverit laudatus Reimannus (2), quibus in morbis animadverto pulmones premi, & sanguinis per eos vias constringi, aut impediri potuisse, ut hic a lecti calore non secus atque a corporis exercitatione turgens, pulmones, in eo præsertim corporis situ, permeare non valuerit. Quod si causa premens, aut constringens, vel si arctandæ in pulmonibus viæ, vel denique si transiturus sanguis, si hæc, inquam, omnia, aut pleraque non ita se habeant, ut id sequi debeat; non modo in iis morbis, sed neque in thoracis hydropes cubans æger primis somni horis ab ingruente suffocationis periculo excitabitur. Itaque intelligis, recte Cl. Helwichium (3) monuisse, ex eo quod æger non sic excitetur, minime consequi hydropes thoracis non laborare: & sane ad Observationes quas ipse indicat aliæ addi possunt, inprimisque Nobilis Adolescentulæ (4) cui *somnus prolixus erat, & in multam lucem productus*, & Senatoris Poloni (5) cui *nulla erat somni cum periculo suffocationis interruptio*, & plurimum tamen aquæ in utriusque thorace repertum est. Intelligis quoque, cum idem Helwichius (6) vicissim non dubitavit, quibus illiusmodi interruptio sit, hos vero thoracis hydropes laborare, intelligis, inquam, plus videri quam æquum sit, tribuisse permultis quidem, ut supra indicatum est, Observationibus, quas & sua ipse confirmat habita in quadam Matrona, & aliorum in altera, & tu aliis confirmare potes, iisque nominatim quas in Tinctore habuit Vallisnerii nostri Patruus (7), & in viro quodam Illustris Buchnerus (8); sed quæ tamen, ut veræ sunt, ita non faciunt, quin illæ pariter veræ sint quas opposuit Reimannus, eaque præsertim quæ Medicum exercitatissimum Jo. Jacobum Vicarium (9) eo adduxerat, ut ob istud in primis signum, *jurare se posse, crederet, infallibiliter ægrum hydropes pectoris laborare*, cujus mortui aperto thorace cum in dextero, sinistroque hujus cavo *nec drachmam unam aquæ; aut feri inveniret*; nunquam satis laudanda ingenuitate mirabundus exclamavit, *quam fallacia sunt subinde diagnostica!* Non me fugit, quam exceptionem postea excogitaverit, signum videlicet illud non valere, nisi pedes post ipsum, non ante ipsum intumuerint, nec quam ingeniose studuerint alii huic, cæterisque objectis a Reimanno Observationibus occurrere. Sed neque exceptionem illam esse video qui sequatur, nec mihi animus, nec opus est meas facere alienas lites, eam exceptionem, aut alias, atque alias examinando, cum vel ipse, etiamsi non examinata accipiantur, exceptionum istarum numerus satis ostendat, quam sæpe, & quam facile illud de quo loquimur, signum, aut, si mavis, ejus similitudo possit etiam bonos Medicos decipere, ut in morbis pulmonum, cordis, arteriæ Magnæ, pericardii, & in spasmodicis suffocationibus quas non semel vidi eadem exacte hora, non modo intra non breve spatium unius, aut duarum, aut trium a primo somno horarum, recurrere, non jam hos morbos, sed aquam in alterutro, aut utroque thoracis cavo esse, putent. Quamobrem neque hoc signum erit per se, & sine crebra hæsitazione, morbi hujus

(1) Ibid. Schol. ad Obf. 76.

(2) Obf. 170. cit.

(3) Eph. N. C. Cent. 10. Obf. 32.

(4) Sepulchr. l. 2. S. 2. Obf. 3. in Schol.

(5) Commmerc. Litt. A. 1733. Hebd. 11.

(6) cit. Obf. 32.

(7) Eph. N. C. Cent. 8. Obf. 74.

(8) Eorund. Act. Tom. 6. Obf. 50.

(9) Eorund. Cent. 1. Obf. 3. in Schol.

maxime proprium, cum in aliis quoque interdum appareat, cumque haud raro, ut vel nostræ, & Valsavæ confirmant Observationes, in iis defuerit, in quibus post mortem hunc morbum fuisse, perfectum est. Non erit tamen contemnendum, si ad alia, ut dixi, se adjunxerit, quibus potissimum aqua in thorace aggesta plerumque solet significari.

12. MULIER annorum septuaginta, temperamenti sanguinei, pinguis, dum filio pleuritico assidue inferviret, pleuritide & ipsa correpta, multos post dies ab hac libera evasit sine ulla materiæ expectoratione. Sed pleuritide continuo successit in sinistra thoracis parte sensus ingentis oppressionis; ut in lecto spirare non posset; nisi in dexterum cubaret latus. Catarrhalem exspuebat, materiam, valde sitiebat, tumidos artus inferiores habebat. Ad hæc, quatuor post mensibus, immanis accessit diarrhœa, quæ crebrius in dies urgens, tres menses perstitit. Toto hoc temporis spatio febris certa periodo, cum frigore, calore, & dolore capitis recurrebat; pulsus autem erat durus, & celer. His omnibus perstantibus, septimo ab ineunte morbo exacto mense interiit. VENTRE aperto, jecur subcinereo colore, cætera sanum: sana quoque reliqua inventa sunt viscera, nisi quod in pancreate erat quædam arteria ad osseam duritiem perducta, cujus initio sanguis ipse concretus, deinde sola sanguinis fibrosa substantia densata continebatur. In Thoracis cavo dextero nullum prorsus vitium. Sinistrum vero aquæ plenum in qua filamenta quasi quædam natabant. Pulmo autem in ea aqua illæsus, nonnihil dumtaxat flaccidus. In cordis ventriculo dextero magna concretio polyposa, quæ inde se in venam Cavam extendebat.

13. Ne pleuritidi successisse empyema, credas, cum cætera ostendunt, tum aqua plurima cum ejusdemmodi filamentis a gravibus thoracis inflammationibus in hoc reperiri solita confirmabit, ubi de iis inflammationibus agemus. Sanguinis autem fibrosam substantiam in arteria reliqua coercitam, qui in ista ossea fuerat, densari adeo, ut viam denique sanguini intercludat qui a tergo sequitur, nempe illud est quod annis superioribus docuit Cl. Chirurgus Petitus (1). Quod vero contra atque in foemina de qua paulo ante dictum est (2), & plerumque fieri solet, non in illud mulier cubaret latus quod aqua erat plenum, forsitan causa quærenda est; si non in mediastino quod incumbenti aquæ hic fortasse magis resisteret; in latere ipso opposito, quod cum prorsus esset vacuum fero, ferre illam posset, ab incumbente aqua factam, sui cavi diminutionem, quam non poterat in priore foemina, quippe & ipsum aqua sua impeditum aliqua ex parte.

14. Mulier quinquagenaria, corpore mediocri, colore pallido, cum annum ipsum dyspnea laborasset, aucto tandem morbo in Bononiense Nosocomium excepta est S. Mariæ de Vita. Respiratio erat maxime laboriosa, sitis ingens, pulsus mediocriter celer, & parvus: quo in dies magis deficiente, ægra interiit. VENTRIS viscera omnia egregie se habebant. In Thoracis quoque sinistro cavo sanus erat pulmo, & undique a costis solutus; sed in sesquilibra subfalsæ aquæ natabat. Pulmo autem dexter arte adeo pleuræ adhærebat, ut unum continuatum corpus cum hac efficeret, itaque nihil aquæ ab hac parte conspectum est; nisi quod ex infimo pulmone, dum cultro a pleura divideretur, lacerato, nonnihil emanavit feri. In corde tres polyposæ concretiones, densatum mucum colore, & habitu referentes; in venis autem crassus, & viscidus sanguis inventus est.

15. Quod fuisse dicemus causæ, cur paucum adeo serum; si cum superioribus historiis conferas; idque in altera dumtaxat thoracis cavea, maxime labo-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1731.

(2) n. 10.

riofam refpirationem efficeret? An quod falinis imbutum particulis, pulmonum non tam copia premeret, quam aculeis quali quibufdam fubinde irritando, constringeret? Hoc noſti Albertinum (1) ſuis fretum obſervationibus docuiſſe, & per ejuſmodi ſalium irritamenta difficilem explicare refpirationem ab effuſo ſero non adeo multo, ſed eo turbido, ac intenſe ſiavo. Tale quidem in propoſita diſſectione non deſcribitur; ſed tamen, id quod in aliis non adnotatur, ſubſaiſum dicitur. Expectas fortalle, ut huc addam tam arctam illam alterius pulmonis, & pleuræ cohæſionem. Sed quantæ ſint lites de noxia, an innoxia cohæſione hac, vel uno inſpecto Sepulchreto ſcire poteſ. Inde enim Hippocrates, ſeu mavis antiquus Auctor II. libri de Morbis (2) eam, Salio interprete, *pulmonis ad latus prolapſum* vocavit, indeque laborioſam refpirationem deduxit: nec ſolum ex vulnere, etiam a Chirurgis ad pus educendum, inſiſto, ſed ab interna quoque cauſa oriri dicitur & ibi, & in libro de Locis, ubi diſerte pulmonem reſiccatum lateri *adhæreſcere* humido, ſcriptum eſt; & ſiccam pleuritidem facere, quod etſi quadantenus invertit, idem tamen Boerhaavius (3) docuit, cum qua ſedes fuit pleuridis, ibi, ait, *pleuram, inveſpirabilem redditam, pulmonis ejus lateris adherere*. Porro Hippocratem ſecuti ſunt alii, hanc quidem adhæſionem aliter explicantes, id eſt *viſcido ægrorum pulmonum ſero tranſudante*, & *glutinis viem præbente in pectoris, ob interceptum ſpiritum, quiete & compreſſione* (4), aut quando *pulmones in magnam excereſcunt molem, ob carrihoſam materiam imbibitam, & ita vix moventur* (5), ſed tamen ab ea cohæſione, in mortuis deprehenſa, difficilem qua vivi urgebantur, ſpirationem repetentes. Contra alii hanc inde repeti poſſe, negant, non ſuas tantum, ſed adverſantium quoque obſervationes proferentes; quando idem qui modo cauſam aſthmatis multorum annorum in ſumma pulmonum cum coſtis cohæſione inveniriſſe ſe, dixerat (6), continuo fatetur, *ſimili modo annexos fuſſe pulmones* in eo qui egregius tamen *curſor fuerat*, itaque *ejusmodi adhæſionem ex neceſſitate aſhma non invchere*. Huic vero tot conſimiles ſunt obſervationes & aliorum, & noſtræ, ut brevitati in re per-vulgata conſulendum putemus. Quin pulmones undique non coſtis ſolum, ſed & diaphragmatis, & mediſtino arctiſſime annexi, nulla aliquando prævia difficultate ſpirandi, inveniuntur, ut in Additamentis ad Sepulchretum (7) Obſervatio, quæ Diemerbroeckii (8) eſt, monſtrabit XXIV. Minus autem amplæ cohæſiones, quales in eadem proferuntur, tot, & tam ſæpe ſuperioribus etiam Anatomicis ſe obtulerunt, ut aliquot eorum ex inſtituto naturæ hominiquè utiles eſſe, cenſuerint (9).

16. In hac tanta diſſenſione ſummorum Virorum; non eſt facilis conciliatio. Nam quod ab nonnullis propoſitum vides (10), ſi laxa, & rara ſit adhæſio, refpirationi non obſtare; obſtare autem, ſi arctior, & ubique ſit, aut ad amplos tractus; id vero minime reſpondet obſervationibus quæ paulo ante ſunt indicatæ. Nec quod rationi eorum qui obſtare, negant propterea quia pulmones utique debent *in inſpiratione, pectoris dilatati motum ſequi, cumque eo in exſpiratione coarctari* (11), altera a Magno Viro quaſi objectæ ratio eſt in *lata accretione pulmonum cum pleura* hos *dilatato pectore non poſſe tamen descendere, neque diaphragma ſequi*; hinc poteſt aliquis conciliationem comminiſci, affirmando respi-

(1) Comment. de Bonon. Sc. Inſt. Tom. I. in Opuſc.

(2) Vid. Sepulchr. l. 2. S. I. in Schol. ad Obſ. 67.

(3) Prælect. ad Inſtit. §. 606.

(4) Sepulchr. S. cit. Schol. ad Obſ. 63.

(5) Sect. ead. Obſ. 64. §. 9.

(6) Ibid. §. 8.

(7) Sect. cit.

(8) Anat. l. 2. c. non 12. ſed 13.

(9) Vid. Schol. ad illam Obſ. 24. & ad ſuper. Obſ. 64. §. ult. & ad 65.

(10) In iſſd. Schol.

(11) Vid. Schol. 3. ad Obſ. 32. in Addit.

rationem lædi ab adhæſione pulmonum tantummodo ad coſtas, non vero ad coſtas ſimul, & ad diaphragma; non, inquam, comminiſci id poteſt. Namque; ut alia omittam; in aliqua memoratarum Obſervationum vidisti, cohæſionem fuiſſe cum coſtis dumtaxat, illæſa reſpiratione: cui ſimiles invenies multas, duasque præſertim Cl. Hahnii (1), & quæ olim, ſimiliter a Piccolhominio (2) in familiari ſuo habita eſt, *pulmonis totius tenaciſſime adhæreſcentis undique coſtis omnibus, cum tamen in eo nulla fuiſſet reſpirandi difficultas*. Quid ergo eſt? Illud certe a me negari non poteſt quod promiſcue in cadaveribus viro- rum, & mulierum, cujuſque modi morbo abſumptorum, diſſecandis plerumque invenio, & quod omnes vident fere quotannis, cum in Theatro viſcera tho- racis ſuis in ſedibus oſtendimus, pulmones plus minus ad hujus parietes an- nexos eſſe; ut cum Diemberbroeckius (3) ſcripſerit, id *fere tertiæ hominum parti commune eſſe*, Tulpius (4) autem, *pulmonem paucis corporibus eſſe omnino libe- rum*; ad hujus aliquanto propius, quam ad illius, obſervationes meas fatear, univerſe ſumptas accedere. Num ergo paucis dumtaxat hominibus facilem eſſe reſpirationem, dicemus? ego ne id quidem fortaſſe dixero, quod dicunt aliqui, *faciliorem*, cum in adultoribus fere perpetuo hanc agnoverint adhæſionem repe- riri. Nec tamen propterea cum illis facio qui a natura id eſſe, cenſuerunt, probe memor, vix in aliquo de tot foetibus, a me diſſectis, connexionem ejus- modi aliquam animadvertiſſe (quanquam *cum ea quempiam naſci*, non videtur credidiſſe Diemberbroeckius (5)) nec minus conſcius, tam raro in cæteris quæ ſtructura propius ad nos accedunt, animalibus eam inveniri, ut ſiquando pau- lo amplior occurrat, illa *de morbo ſuſpecta ſint*. Verum ut a natura non eſt; ſi neque, ut idem Diemberbroeckius putabat, vix unquam niſi a morbo eſt, puta *pleuritide, peripneumonia, aliove ſimili, cum exulceratione morbo*; neque enim cre- dibile eſt, & ſæpe verum non eſſe, ſcimus, ſi paucos excipias, homines omnes reliquos ejusmodi mala eſſe perpeſſos: ſed multo probabilior conjectura eſt quam ad me olim ſcripſiſſe memini Cel. Vernojum, quod ſolis, & prope omnibus ho- minibus, nec eorum tamen foetibus commune ſit, id ab ridendi actione fortaſſe oriri, quæ illis ſolis, poſtquam ſunt nati, communis eſt. Cæterum unde unde ſit quod (ſepoliſtis iis in quibus id a morbo effici potuiſſe, non eſt negandum) unde unde, inquam, in aliis ſit quod plerumque eſſe, certum eſt, qua au- tem potiſſimum parte, & quatenus, incertum; ut recte hinc Columbus noſter (6) admonuit, *poſſe quempiam vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen ſpirare vulnus cerni*, ita prudenter hac etiam de cauſa Chirurgi faciunt, qui pleuræ perforationem digito potius perficiunt, quam ferro. Sed ad illud tan- dem ut redeam quod expectas; cum ab inventa adhæſione pulmonum reſpira- tionis prægreſſa læſio repetita eſt, vehementer ſuſpicio, aut cauſam aliam ali- quam de tot quæ eam lædere proſecto poſſunt, minus animadverſam fuiſſe, aut ſi nulla revera alia uſquam fuit, in ipſa illa pulmonis facie quæ pleura annexa erat, deliteſcere potuiſſe, ut puta criſpaturam aliquam, expedito humorum cur- ſui hactenus obſtantem, ut irritari propterea nervi poſſent, & intima pulmo- num officia turbare: quod; ſi aliam in aliis & humorum naturam, & nervo- rum diſpoſitionem conſideres; fortaſſe aut non prorſus diſplicebit, aut ad alia quæ tibi magis, atque adeo mihi fatiſfaciant, excogitanda in re difficillima ex- citabit.

17. VIRGO annorum quindecim, acuta febre, & diro præſertim dolore ca-

(1) Act. N. C. Tom. 7. Obſ. 13.

(2) L. 4. Anat. Præl. Lect. 8.

(3) Obſ. 24. cit. in ſin. n. 15.

(4) Vid. Schol. ad Obſ. 65. cit. ad eund. n.

(5) Vid. Schol. ad cit. Obſ. 24.

(6) Vid. Schol. ad §. 9. Obſ. 64. cit. ad

n. 15.

pitis; nam mitia cætera erant symptomata; torquebatur. Febris circa diem decimum videtur remittere. Verum paucis post diebus ad hanc accedunt magna fitis, laboriosa respiratio, in sinistra thoracis parte dolor. His duobus ultimis ingravescentibus, intra dies non multos, lingua, & mente libera, præter affidentium expectationem decedit. THORACE aperto, pulmones quidem sani; at sinistrum illius cavum fero plenum invenitur non valde ab simili urinæ jumentorum, in quo concretiones quædam natabant albumen referentes. In dextero quoque cavo ferum, at perpaucum fuit. Sed in pericardio ea copia, ut totum oppleret, crassius autem eo quod in thorace conspectum fuerat: & cum exterior cordis facies leviter esset erosa; fortasse ab eodem fero id factum fuisse, conjici poterat. Polyposæ in cordis ventriculis concretiones densatum mucum quodammodo referebant: major autem erat quæ in ventriculo sinistro.

18. Quod febris ejuscemodi se remittere visa fuerit sine ulla ejus materiæ, quæ ipsam faciebat, excretionem, vehementer suspectum erat: & sane hæc in thoracis, & pericardii cava se effuderat, ea acrimonia prædita, quam dirus capitis primum, mox partis sinistræ thoracis dolor indicabat, confirmavit autem erosio cordis. Cum vero a capite ad thoracem & cor divertisset; non mirum, si lingua, & mens liberæ ad extremum fuerunt, & si mors citius advenit, quam in hydropæ soleat, & affidentes expectarent: quanquam hydropæ ex acutis morbis oborti, ut in *Prænotionibus* (1) habemus, omnes mali sunt. Neque enim a febre liberant, & valde dolorosi sunt, ac lethales. Quod vero concretiones illas in fero effuso Valsalva albumini assimilavit, de ovi albumine accipiendum est in calida densato, quemadmodum in alia declarat Observatione (2).

Novissime quod ad pericardii hydropem attinet, in nonnullis quoque historiis supra commemoratum, seorsum mox videbimus, ubi alterius Virginis morbum, & dissectionem proposuerimus.

19. VIRGO annos nata circiter viginti duos non nisi erecta cervice spirare potest, multum sitit, & tussit, sputumque ejicit quasi purulentum, interdum & sanguine tinctum, febricitat, facie intumescit, tandem moritur.

IN VENTRE aquæ libræ aliquot stagnabant; ejus tamen viscera omnia illæsa. Thoracis cavum dexterum plenum erat fero: cujus minor copia in sinistro fuit. Pulmonum substantia nullam ostendit læsionem: quibusdam solum in locis nonnihil rubebat; in aliis albebat. Pericardium totum aqua oppletum. In cordis ventriculis nihil, nisi sanguis fluidus.

20. Satis de Thoracis Hydropæ, & de plerisque ejus indiciis, quantum ad Valsalvæ Observationes attinet, supra dictum est, ut minus in hac, sicut in superiore quoque historia fecimus, de illo nobis dicendum esse, censeamus, præsertim cum alia, præter ipsum, incommoda adjuncta fuerint: quanquam in hac Virgine sputum non videtur fuisse revera purulentum, & quod nonnunquam sanguine inficeretur, id facile est effectus fortuitus gravioris tussis existimandum. Potius de Pericardii Hydropæ, ut semel, atque iterum polliciti sumus, hic aliqua sunt adjicienda. Freindius (3) inter ea quæ Avenzoaris propria sunt, & peculiariora, illud ponit quod de hoc hydropæ loquatur, addatque, se tamen eum nunquam vidisse „ & Galenum ipsum ne verbum quidem „ habere de eodem”. Æquum autem est sic dictum accipere, quasi nec Galenus in homine unquam vidisset; quando alioquin nihil magis inter hujus affectus est vulgatum, quam quod libro V. scripsit de *Locis Affectis* (4): *palpitationem videlicet cordis aut per se evenire, aut cum significatione quadam, quod in humore cor ipsum moveatur: neque enim mirum videri debere, tanquam humoris multitudinem*

(1) n. 8.

(2) Epist. 20. n. 36.

(3) Hist. de la Medec. P. 2.

(4) c. 2.

cumulari aliquando in ambiente cor tunica, ut ipsum, ne attollatur impedire possit; cum, sicuti pergit dicere, & plurimum ibi humorem viderit in dissecis animalibus, & hydatidem in simia, & in gallo scirrhum tumorem; unde, concludit, vix similem conjecturam elici, homines etiam similibus posse affectibus infestari. Galenum igitur non modo de hoc morbo non prorsus siluisse, verum & sagaciter hunc conjecisse, manifestum est, quin etiam notam aliquam ad ipsum dignoscendum, & quandam rationem qua oriri possit, nempe ex ruptis intra pericardium hydatidibus, mihi quidem, ut postea ostendam (1), videtur indicavisse. Pari autem æquitate si cum recenti Medico, alioquin docto, uti non potes, cui nescio quomodo exciderit, hydropem pericardii *in artificum magis inventis, quam naturæ operibus querendum esse*, at certe cum altero egregio, & supra a nobis laudato Viro agendum est, qui *Hydropem Pericardii affectum rarissimum esse*, dumtaxat pronunciavit. Sic enim intelligemus, quasi dixisset, rarissimum esse per se solum; non cum aliis thoracis morbis conjunctum. Cum his enim, ut plures alii, ita nos quoque sæpissime vidimus; solum autem, quod nunc meminimus, nunquam. Quare & difficillimum fuit peculiariora ejus signa decernere, & diligentius sunt ejus observationes, siquando solus inventus est, attendendæ velut hæc ex Valsalva nostro.

21. VIR quidam, cui ab aliquo jam tempore pedes oedemate tuebant, levi corripitur febricula: respiratio difficilis fit, in diesque difficilior, ut erecta cer vice spirare cogatur: tussit, catarrhalem exspuit materiam, plurimum sitit. Denique moritur. CADAVERE dissecito, pericardium aqua plenum invenitur.

22. Nunc vero te plurimum mirari, scio, nullum in solo pericardii hydrope signum legentem quod supra non legeris in eodem cum hydrope thoracis conjuncto, imo & in hydrope thoracis a pericardii hydrope sejuncto. Quo magis credes, verum scripsisse Cl. Grætzium in Disputatione (2) quam, Præside Hoffmanno, edidit, cum diserte negavit, se pene ulla deprehendere signa quibus hos duos hydropes distinguere rite possit etiam exercitatissimus Medicus. Hæc tamen continuo subjicit; *nisi forsan lipothymias frequentiores, spirandi vero difficultatem mitiorem in hydrope pericardii, quam thoracis esse, quis dixerit, prætereaque agrum pericardii hydrope affectum fluctuationes aquarum, de latere in latus se se convertendo, adeo distinte, ac quidem alias in hydrope thoracis fieri assolet, non sentire observet.* Solent tamen, inquit, inter initia hydropis pericardii plerumque cachexia laborare pituitosa, vel scorbutica, stipata faciei plumbeo colore, pallida viscidaque urina, obstructionibus viscerum variis, functionum corporis inertia, virium languore: crescente autem morbo, pulsus valde diminuitur, urina pallida, tenuis, pauca, frequentes interdum lipothymia, pondus cor aggravans, & constringens sentitur, respiratio paulo existit difficilior, febris lenta cum siti haud raro supervenit, atque alia quæ omittit, truculenta; ut morbus ab initio clanculum aggrediens, & successive sensimque irruens in eam demum quæ dicta est, symptomatum acerbiter erumpat. Quæ omnia recensui, ut conferas cum historiis non modo allatis a nobis, aut afferendis, sed ab aliis quoque propositis, atque adeo cum ea (3) quæ ipsi Grætzio occasionem præbuit illam Disputationem scribendi. Etsi pericardium adeo extensum, ut totum; sic enim ait; *thoracis cavum replet*, ab aqua fuerat ejusmodi, quæ universam cordis extimam faciem exederat, thoracis autem cavum erat propterea omni sero vacuum; de signis tamen hæc tantum legimus, ægrum *pondus gravatum in imo pectoris sentientem, ceterisque symptomatibus hydropem thoracis innuentibus diu vexatum, tandem obiisse quasi hydrope thoracis, ut judicabatur, confectum.* Quod si ab ea discedis Observatione, & Sepulchretum adis, in quo

(1) n. 33.

(2) De Hydr. Pericard. §. 4.

(3) In Proœmio, & §. 3. ejus Disput.

plures sunt aliæ descriptæ, siue eas inspicias in quibus alia quoque mala; & nominatim similis cordis exesio cum magno pericardii hydrope proponitur, ut LXXXVI. primæ in hoc II. libro Sectionis; urinam quidem fuisse, leges *paucam*, sed *turbidam*, & *sanguinem scorbuticum*; at missis aliis quæ alio evidenter attingebant, ut dolore sinistri hypochondrii, unum restabit *asthma*, quod & ex parte alio pertinebat; *violentissimum*; siue eas quæras in quibus nihil nisi pericardium memoratur *plenum aquis*, aut *immanem in tumorem elatum*, *pluribus libris aquæ distentum*; pro signis omnibus hæc invenies, *cor vehementer palpasse*, aut ægrum *jampridem palpitatione laborasse*, & *spirandi difficultate*, ut in §. 10. & 4. Observationis XXI. Sectionis VIII. in quam Sectionem, quippe ad Cordis Palpitationem spectantem, vel plures quam in eam I. relatæ sunt hydropis hujus historiæ.

23. Quoniam ad signum ventum est, Galeni, ut supra (1) diximus conjectura indicatum; de eo, & de altero, simul tradito, *quodam videlicet significatione*; quod in humore cor ipsum moveatur; an res sæpius illi respondeat conjecturæ, videndum est. Noster quidem Saxonia, ut in Sepulchreto (2) videbis, cordis ex hoc morbo palpitantis cum signa diceret pulsus molliores, spirationem frequentem, nullam sitim, oculos concavos, tum sentire ægros inprimis, tradidit, *cor in aqua quasi natare*, idque referre solitum sibi Patricium Venetum, qui in pericardio aquæ magna copia, id quod sectio ostendit, laborabat. Reimannus autem (3) etsi ex alio pariter nostrorum Professorum sciebat, sensum in quodam Sene eundem fuisse; paucos esse, ait; homines sensus tam exquisiti: & sane in tot aliis, non dico ratiocinationibus (4), sed Observationibus memorari, non videmus: Palpitationem autem in hoc affectu interdum deesse, productis ostendit historiis. Quibus (ne forte perraras putes) noli oblivisci tum supra a nobis descriptas accensere, tum infra describendas, aliasque, præsertim in Sepulchretum quoque (5) relatas ex Diemerbroeckio, negante in ullo omnium, quos secuit hydrope hoc etiam non mediocriter affectos, *ullam omnino cordis palpitationem* fuisse, sed contra asseverante, *pulsus languidum, ac rariorem invenisse*; palpitationem autem excitari potius a quovis liquore, etsi paucis, dummodo.... aliqua vellicante qualitate cor infestare possit. Et affectus quidem habet Diemerbroeckius ex recentioribus plures, ex quibus ut hoc probant omnes, ita illud aliqui confirmant propterea quia magna diuturnaque copia undique alluentis aquæ fibrarum cordis tonum & robur infringi potius, minuique, non dubitant. Verum & Observationes sunt cordis in hoc hydrope non vellicati modo, sed & exesi, in quibus nulla palpitationis sit mentio, qualem produximus supra (6), qualesque imo spectabiliores in Cæsareæ Academiæ Centuria III. & IV. (7) & in Sepulchreto ipso (8) reperies, præter eam quæ supra (9) indicata est: in quibus si forte erosionem specie magis, quam re, fuisse, suspiceris; at vellicationem saltem, molestianve a circum hærente materia cordi haud de fuisse, fatearis. Innumeræ autem Observationes sunt; quod ignorat nemo; in quibus cum pericardium aqua careret, longe alios, variosque morbos comitata erat cordis palpitatione. Cujus rei meminisse oportet quandocunque hoc symptoma cum pericardii hydrope conjunctum legitur. Legitur autem persæpe. Nam, ut aliis non utamur exemplis, nisi quæ in voluminibus prostant laudatæ Cæsareæ Academiæ, neque in Sepul-

(1) n. 20.

(2) L. 2. S. 8. Obs. 29.

(3) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 170.

(4) Ut Sepulchr. cit. S. 8. in Schol. ad Obs. 21. §. 4.

(5) Sect. ead. 8. Obs. 22.

(6) n. 17.

(7) Obs. 141.

(8) L. 2. S. 2. Obs. 3. cum Schol.

(9) n. 22.

chretum referri potuerunt; quinquies (1) id invenies adnotatum. Sed quinquies pariter invenies, simul aut Aortam arteriam prope cor, aut venæ Cavæ ad hoc valvulas offeas factas, aut cor etiam ipsum æquo majori, imo nonnunquam stupenda magnitudine, aut pinguedine, præter eam qua vix unquam caret, onustum adeo, ut auriculæ, ipsumque totum nil nisi magnum pinguedinis acervum primo aspectu referrent, aut scirrhosos; pessimeque affectos pulmones, aut denique, nec id raro, hydropem thoracis cum pericardii hydrope conjunctum: thoracis autem hydropem, non modo illa alia quæ dicta sunt, vitia, interdum adjunctam posse habere palpitationem, ex Observationibus aliis constat, quibus & eam addas licet quæ in iisdem est voluminibus (2). At enim sunt, inquit, exempla quoque, unde liqueat palpitationes a pericardii hydrope provenisse, neque enim vel in Sepulchreto defunt in quibus illæ cum hoc uno morbo conjunctæ memorantur, quemadmodum supra (3) agnitum est, & certe qui post has controversias scripsit Medicus gravissimus Boerhaavius (4) diserte confirmavit, *ab hydropo pericardii, cordis vias palpitationes fieri*. Quid ergo est? Vera omnes observasse credendi sunt; sed alii in aliter dispositis hominibus, alioque morbi tempore: itaque sicuti ne hoc quidem signum pro inseparabili, & omnino proprio est habendum, ita non contemnendum est, eoque minus, quo magis cum aliis conjunctum fuerit in hoc hyprope sæpe adnotatis.

24. Qua autem ratione; ut illuc revertar; ab hydropo thoracis hunc distinguemus? Quam Grætzius indicarit, vidisti, (5); nunc accipe quam Reimannus (6). *Adest hic etiam, inquit, respirationis difficultas, præsertim a motu fortiori, vel ascensu acclivium, ea tamen cum differentia, ut oppressio respirationis magis sit anxiosa, quam sonora, adsunt lipothymie frequentes, tussicula sicca, & magis fere quam in pectoris ascite, lentaque corporis, sine causa manifesta, contabescencia*: quam etiam posuit Carolus Piso, & alia nonnulla quæ rationibus allatis explicat, ut videbis in Sepulchreto (7). Verum si observationes potius, quam auctoritatem, rationesque requiras; neque apud Reimannum invenies, quæ ad hunc attineant de quo agimus, morbum, a morbis aliis, ut optandum erat, sejunctum. Erant tamen quædam ante aliquot annos tunc editæ, quæ proferri possent, ex Vieussenio, & una multo antea proposita a Stalpartio (8). Hic enim perfanatam ab se narrat prætumida ac pallente facie puellam, nunquam menstruas purgationes expertam, in qua *distincte admodum, pulsante corde* (cujus palpitatione laborabat) *ipsum aquæ agitationem in pericardio audire licebat*. Et Galenus quidem, ut supra (9) vidimus, scripserat, palpitationem cordis, quæ a pericardii hydrope fit, fieri *cum significatione quadam, quod in humore cor ipsum moveatur*, liberum nobis relinquens interpretari, an ea significatio ab ægris percipienda sit, ut paulo ante (10) dictum est accidisse nonnunquam, an a Medicis, qui ad pericardii regionem manum, auremve admovendo, aliquid ibi fluctuationis animadvertant, egregium utique præ cæteris signum futurum, & pro pathognomonico habendum, si quidem semper, & in iis quoque esse posset, quibus aut pericardium non multum aquæ adhuc habet, aut cor in aqua non vehementer agitur, sed languido & obscuro motu vix contremiscit, sique nulla se interponere aliquando posset fallacia aut ab aquis in thorace stagnantibus, aut ab ipso palpitationis motu, aut a causa alia aliqua Medicum facile decipiente. Quam fortasse suspicati sunt

(1) Dec. 3. A. 5. Obs. 154. Cent. 6. Obs. 51. Act. Tom. 1. Obs. 170. Tom. 2. Obs. 7. Tom. 6. Obs. 143.

(2) Tomo eod. 6. Obs. 50.

(3) n. 22.

(4) Prælect. ad Instit. §. 711.

(5) n. 22.

(6) Obs. cit. supra ad n. 23.

(7) In cit. ibid. Schol. ad Obs. 21. §. 4.

(8) Cent. 1. Obs. 36.

(9) n. 20.

(10) n. 23.

qui Stalpartii Observationem prætermisere, cum præsertim non solum non esset per dissectionem confirmata, verum etiam ob integram ejusmodi morbi sanationem nonnihil forsitan dubia reddita. Sed Vieussenius (1) etsi quatuor de pericardii hydropis observationes pollicitus, in tertia quæ ad pulmonum hydropem attinet, pericardium ne memorat quidem, in secunda autem cum aliis conjunctum morbis hydropem pericardii describit; in prima tamen se junctum ab hydropis thoracis, aliisque morbis proponit, ut pariter in quarta; nisi forte polyposas concretiones mortem diu præcedere, tu quoque credas, pulmonum autem compressionem pro effectu; id quod est evidentissimum; pericardii maxime distenti non habeas. Prima igitur, quæ in puero fuit, hæc signa præbet. Principio ex hilari, prompto, optimeque colorato, tristis, segnissimus minus vividis oculis, pallidus, palpebrisque, & labris ad plumbeum colorem vergentibus est factus. Si paulo celerius incederet, aut scalam ascenderet; perdifficilis fiebat respiratio, palpitatio autem cordis qua assidue vexabatur, violentior. Morbo deinde jam valde progresso, ciborum appetitum amisit, & corporis vires, cujus extrema jugiter habuit subfrigida, pedes vero etiam tumidos, pulsum autem semper mollem valde, debilem, parvum, frequentem, & nonnihil inæqualem. Lenta denique correptus febre, confectusque est.

Observatio autem quarta, in qua pericardii multo maximus hydrops fuit, virum proponit melancholici temperamenti, qui egregie semper valuerat, donec anno ante laborare coepit difficultate spirandi, quæ sensim creverat adeo, ut tandem a tribus, aut quatuor mensibus hominem cogeret dies noctesque in lecto, ne suffocaretur, sedere. Erat tunc macilentus, nullo ne pedum quidem, manuumve tumore, utrisque autem plerumque subfrigidis, parum vividis oculis, facie autem, sed labris præsertim, ne forte hic verba Auctoris latine reddens, obscura, aut ambigua faciam; *d'un gris de fer obscur*. Jussus in dexterum, & mox in sinistrum latus jacere, pari in utrumlibet cum molestia jacuit; in dorsum autem cum multo majori, tuncque faciei color obscurabatur, pulsus magis fiebat & parvus, & frequens, & inæqualis, extremæ autem partes corporis paulo frigidiores videbantur. Hic quanquam tum etiam e lecto ad ignem accedere per se poterat; postridie tamen inter prandendum mortuus repente est, morbum, & mortem præcognoscente, & prædicente Vieussenio. Qui ad morbum internoscendum quæ potuerit ex prima illa pueri Observatione indicia sequi, conferendo intelliges. Certe ad eundem morbum, quamvis cum aliis, & nominatim cum thoracis hydropis conjunctum, in alio mox puero dignoscendum hinc ductum se esse, fatetur in secunda de illis quatuor Observatione, quod in toto morbi progressu, & sub finem palpitatio cordis fuerat, color palpebræ utriusque inferioris, & unguium plumbeus, mœstitia multa, & alia aliqua eorum similia quæ in puero primo: & sane inter initia adnotaverat in puero hoc secundo faciem subpallidam, extrema corporis sine calore, non prorsus liberam respirationem præsertim cum scalas ascenderet, pulsum autem valde mollem, & nimis frequentem. Quæ omnia, a me infra consideranda, tu interim si cum Gratzii (2), & Reimanni (3) signis contendas; quæ discrepent, quæ sic satis similia sint, quæ denique eadem, continuo intelliges.

25. Forsitan hic quæres, in secundo puero quæ notæ adduxerint Vieussenium ad thoracis hydropem, præter pericardii hydropem præcognoscendum. Quoniam puer crura habebat tumida, humili autem capite cubare non poterat, & quoties se in latus converteret dexterum, multo difficilior spirabat; ob hæc, inquit, credidi, in sinistro thoracis cavo esse aquam effusam: & sane illud totum implere comperta est: Noli autem mirari, quod in viro quem pariter hu-

(1) Traité du cœur, ch. 1.

(2) n. 22.

(3) n. 24.

mili capite jacere non potuisse, dixi (1), nullus, nisi pericardii, hydrops fuerit; fuit enim hic præter omnem modum tantus, ut omnes propemodum pulmones distentum obtegeret pericardium: præterea illa duo alia deerant signa: denique hydropis quoque thoracis indicia nulla sunt adeo peculiaria, ut non aliquando Medici vel peritissimi in eo dignoscendo decipiantur; quod in juvene quodam sibi, & summo alteri Viro accidisse, illustri ingenuitatis exemplo ipse fatetur Vieussenius (2), quem Cl. quoque Schreyus (3) est imitatus. Quo magis tibi attendenda sunt tum ea quæ supra (4) admonuimus de signis ejusdem hydropis, tum Observationes ipsius nostræ, quæ jam, ut ordo postulat, huc sunt afferendæ. Erunt enim pleræque earum, uti etiam quæ de pericardii hydropis adjicientur, profecto ejus generis, ut non tam doceant, quam dedoceant: nam & hoc facere non inutile est, ut perspicue; quod Vieussenius (5) ait; appareat, non tam facile esse thoracis hydropem cognoscere, quam aliqui credunt. Medici, nimium sibi tribuentes, anatomen ignorantes; & qui nunquam sibi, putarunt cadavera esse incidenda, aut cum ab aliis inciderentur, inspicienda. Nam qui plura inciderunt, aut inspexerunt, hi saltem, cum illi minime dubitant, ipsi dubitare didicerunt.

26. VIR Bononiensis cum difficultate respirabat, nec jacere poterat in latum sinistrum: in dexterum non solum poterat; sed assidue jacebat. Etsi neque elatiore cubabat capite, nec tumidos habebat pedes; quæsiui tamen, num primis forte somni horis repentino quodam suffocationis sensu excitaretur? Negavit. Querebatur autem de duritie quadam ad superiorem partem ventris: quæ & manu admota percipiebatur, eo in loco, ut cuiusdam posset induratum pancreas videri. MORTUI apertus Venter patefecit, id esse jecur, sanum quidem, sed depresso a dextris diaphragmate, cujus ibi natura haud amplius carnea videbatur, illuc quo diximus, compulsam. Thorax autem reclusus ostendit, tantam illi diaphragmatis parti aquæ copiam incumbere, ut etiam mediastinum, quamvis crassius factum, sinistrorsum impelleret.

27. Diaphragma aliquando ab amplificato certa de causa pulmone dextero fuisse depresso, adeo, ut jecur, alioquin sanum, deorsum actum pro tumore a Medicis haberetur, audivi: ab aquæ autem copia, in sinistro thoracis cavo cumulata, diaphragma ea qua œsophagus progreditur parte instar sacci versus sinistrum renem protrusum fuisse, ut ventriculus hepatis superjaceret, in Sepulchreto (6) legi. Cæterum quæ hic mihi hydropis thoracis signa defuerint, satis intelligis. Homo tamen difficile respirabat, & in alterum dumtaxat latus jacebat. Quid, cum etiam hæc defunt? Credes fortasse, me hic producturum Ruffi in Virgine, & Wepferi in Adolescente Observationes: quas nimirum qui indicat, illam Virginem, ait, *thoracem totum aqua virosa repletum habentem, sine difficultate spirandi ad mortem usque permanfisse*; hunc autem Adolescentem, *licet in ejus dextri pectoris cavitate lib. tres, in pericardio autem lib. una feri inventa fuerit, tamen... ad ultimum vite articulum semper humili situ decumbere valuisse, quin acclivis sine impedimento, scandeat*, inquit, *atque currendo magis, quam lento gradu alta petiit*. Sed tu in Sepulchreto; nam & in hoc, ubi de Tabidis agitur (7), Observatio utraque relata est; hæc recognoscens, invenies, Adolescentem quidem ea quæ novissime dicta sunt, tunc fecisse, cum effusæ aquæ nihil dum esse videretur; postea autem *difficilius respirasse, & quamvis incederet lento gradu, frequenter ac-*

(1) Ibid.

(2) ch. cit.

(3) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 34.

(4) n. 9. II. 15.

(5) ch. cit.

(6) L. 2. S. 7. in Schol. ad Obs. 25. in Additam.

(7) Sect. ead. Obs. 91. & in Additam. Obs. 48.

rem disento pectore captoſſe: Virginem autem narium pinnas inter expirandum expandiſſe, nec tamen inſignum dyſpnæam adſuiſſe. Satis eſt igitur, utrumque decubuiſſe, & Adoleſcentem certe, ſemper humili ſitu.

Ego vero Obſervationem huc aſſeram a Mediavia noſtro eodem quo habuerat, die XIV. Kal. April. A. 1745. mecum, ut ſolet, communicatam: ex qua cognofces, accidere nonnunquam, ut thorace quantumvis aqua pleno, non duo tantum quæ in propoſito viro ſigna non deerant, ſed & cætera, quæ præcipua habentur, deſint omnia.

28. LANARIUS, conſiſtente vir ætate, & gracili corporis habitu, ante aliquot dies inſiſtum cultro vulnus acceperat altera ſcapula, ut per ipſum hujus latum os immitti digitus poſſet. Maniſeſtum erat, inter id os, & coſtas pus eſſe, quod etiam aperta illuc a decliviore ſede ex arte via, multum prodibat. Sed an intra thoracem quoque eſſet, & an vulnus in hujus cavum perveniſſet ambiguum. Nam eſſi cruenti aliquid in ſputis fuerat animadverſum, non ſatis conſtabat, quippe in macilento lanario; vulneri, an labi, fortaſſe antiquæ, pulmonis id eſſet imputandum; præſertim cum alia omnia penetrantis vulneris, effuſique in thoracem humoris deeſſent indicia. Certe humili capite, & in utrum latus ſive Ars juberet, ſive ipſe mallet, aſſidue jacebat, neque ulla unquam ab inſiſto vulnere ad vitæ uſque finem tentatus eſt ſpirandi difficultate. Sub eum finem pulſus erant duri, parvique. CADAVERIS Thorax intus, extraque diligenter inſpectus eſt. Et extra quidem amplius ſub toto lato illo oſſe erat ſinus unde pus fluere ſolebat, & in quo etiam tum ſœdiſſima continebatur materia parietibus graveolentibus, & nigricantibus. Nulla tamen cum thoracis cavo fuit uſquam communicatio. Exteriorem inſpectionem confirmavit interior. In neutra enim thoracis cavea pus erat; ſed utramque implebat aqua, eaque ſlava qua noviffime eduſta; nullum uſquam indicium apparuit viæ, aut cuniculis per quem ſinus de quo dictum eſt, cum thorace communicaret. Pulmones ad aliquem tractum pleuræ fuerant annexi, & qua diaphragma tangebant, *gelatina* quali quadam obducti. Qua abſterſa, cum inſpicerentur, & ſecarentur, eſſi inventi non ſunt egregie conſtituti; nihil tamen oſtenderunt vitii, quod magnopere attendendum eſſet, aut quod recens videri poſſet.

29. Quod ad vulnus attinet, omnino crediderim, non recta, ſed oblique inſiſtum fuiſſe, latoque ſcapulæ oſſe tunc forte ab ea coſtarum ſede quam verſus culter, per ipſum jam tranſmiſſus, pergebat, ſic ſatis abducto; itaque in cavum thoracis non perveniſſe. Quod vero ad aquam; facile hujus congeſtionem poſt acceptum vulnus jacente, ideoque otiante homine, antea in aſſidua exercitatione, & calore verſato, increviſſe potius, quam incepiſſe. Verum ut ut fuerit; illud certe vides, tanti hydropis præcipua ſigna deſuiſſe omnia; ut mirari minus debeas, ſi eorum quædam in tribus deſuerint Obſervationibus, quas, ut prima illa, Bononiæ a me olim habitas, continuo producam.

30. ADOLESCENTULUS nulla maniſeſta, quam accuſare poſſet, cauſa in difficultate ſpirandi inciderat ante finem A. 1704. Ob hanc in Noſocomium S. Mariæ de Morte exceptus poſtea, & pluribus, variisſque remediis, ſed fruſtra, curatus eſt. Ex iis ſcio, venæ ſectionem ſemel, atque iterum imperatam, ſemel eſſe atque iterum viſam ſtatim quidem eam difficultatem nonnihil minuere; ſed id levamen non permaniſſe: quæ autem alvum moverent, ne id quidem præſtiſſe; quanquam nec maniſeſto nocuerunt. Sed hæc mihi narrata ſunt, cum primum inſpexi, idque non toto ante mortem triduo, pallidum, erectaque ſemper cervice reſpirantem. Cum inſpiraret, animadverti, imum pectus valde attolli. Nec ſitis, nec calor, nec alia ejuſmodi erant febris indicia. Pulſus tamen arteriarum frequens; ſed cordis, quod, manu admota, palpitare videbatur, multo frequentior: quæ comparatio ſæpe, & diligenter inſtituta; ſemper ad eundem

modum respondit, ut in eo pariter quod & arteriarum, & cordis pulsus mire essent inæquales. Aucta spirandi difficultate, obiit centesimo circiter ex quo hæc inceperat, die. MORTUI erat tumidior facies, ut moribundi quoque fuerat; sed pedes non tumidi. Circum oculos, & in Abdomine livor. Quo diducto, omentum apparuit nigricans, & globulis, ab utraque facie, quali glandulosis operum. Sanus lien. At jecur exterius album, intus ad *tabacci* colorem accedebat: vesicula ejus ex albo flava, & valde contracta. Ipsum vero per tenues membrana-ceas telas ad proximas partes, & præsertim ad septum Transversum, etiam qua alioquin non solet, alligabatur. Erat autem peritonæum qua septum illud con-vestit, asperum parvis quibusdam quasi globulis, magnitudine, & forma variis. Porro aqua ex flavo virens in ventre non deerat. Thoracis vero utrumque cavum ejusdemmodi aqua implebat: quæ dum spongiis exhauriebatur, videre erat his adhærentia cum *gelatina* quadam varia frustra quasi membranularum. Dexter pulmo ad latus annexus erat per telas plures, quales cum jecinore descripsi: eo-que manu sinistrorsum reducto, pleura apparuit quæ ejus posteriori parti res-ponderat, hic illic tanquam minutis ictibus percussa, ut resitantes coccineum sanguinem ostenderet. Pulmo autem sinister & suprema, & laterali tota facie valentissime cum pleura cohærebat, quæ iis in sedibus, & præterea in subjecti diaphragmatis magna parte, & in mediastini anteriore, & qua hoc pericardio appositum est, non modo erat globulis exasperata, ut peritonæi partem fuisse, dixi, verum insuper ea erat & duritie, & crassitudine, ut arteriæ Magnæ a corde exorientis parietes, nec paulo, superaret, ex alba intus substantia cons-tans, minutis particulis compacta: Pulmones ichore spumoso, albidoque, si manu comprimeres, scatere conspiciebas. Cæterum nihil habebant vitii, ut neque ip-sum cor; nisi forte duas, tresve concreciones polyposas magni facias exiguas, & pene mucosas, quarum una in auriculam dexteram, duæ reliquæ pertine-bant in Magnam, & Pulmonarem arterias, singulæ in singulas. Intra pericar-dium autem fuerat aqua ejus persimilis quæ in ventre, & thorace descripta est, sed copia vix majori quam modica. Quod reliquum est, Thyroidææ glandulæ sinister lobus quid vitii haberet, hic esset adjiciendum, nisi id satis jam esset factum in Epistola Anatomica IX. (1), in qua Adolescentulum quem thoracis hydropes interemptum ajo, hanc ipsum fuisse, scito.

31. Cum multa, & varia super hac historia adnotari possint; nos brevitatis stu-dio pauca seligemus. Et primum, quod ad pleuram attinet, difficile est veram causam assequi, cur in dextera posteriore thoracis parte inflammatae instar, resi-tante sanguine, apparuerit. Nam si forte aquam accuses ex flavo virentem, quasi aculeis salinis irritando id facere potuisset, eandemque conjicias, in pericardio vellicando cor, pulsus adeo pervertisse; tunc vero dispiciendum est, cur aqua eadem cum esset in ventre, & in sinistro quoque thoracis cavo, neutrubi irri-tationis effectus ediderit, imo ne in reliqua quidem dextera thoracis maxima parte. Difficile etiam, mihi quidem, est dicere, cur pleura, cum certa ea in sede appareret inflammata; nullum tamen afferret dolorem pleuriticum. Denique cur adeo & crassa, & dura facta esset ad tot, & tam magnos tractus a sinistris; ad nullum a dextris. Nam si ad aggestam aquam spectare id, credas, eadem hæc erat etiam a dextris; ut multo sit in hac nostra difficilior explicatio, quam in Observatione LXXV. quæ in II. libri Sepulchreti Sectione I. immerito, ut mox ostendam, uni adscribitur Francisco Michino. In ea enim Observatione in eadem *sinistra tantum thoracis cavitate* maxima proponitur aquæ copia, qua in ca-vitate etiam tantum erat *pleura admodum crassa & callosa, & similiter pulmones, mediastinum, septum transversum... erant callosa fere.*

32. Utinam vero priora illa omnia tam possem dilucide ac facile explicare, quam animadversionem meam de præcipuo illius Observationis Auctore. Vide enim Fallopii nostri septem illas quæ inscribuntur *Observationes de Venis*: & in extrema Septima totidem verbis; nisi quod pauca alia, quæ mox proferam, interjiciuntur, & subjiciuntur; illam ipsam quæ Michino tribuitur, leges. Eas autem Observationes ad Fallopium attinere, cum hujus Institutiones, Observationesve Anatomicæ ostendunt quodocunque de iisdem rebus sermo incidit quæ in plerisque harum septem Observationum memorantur; tum vero procul omni dubitatione confirmant verba illa quibus concluditur Quarta: *Et hunc consensum venarum observavi ego Fallopius eo anno in pluribus cadaveribus*. Verum ne forte putes, ab Editoribus Operum Fallopii Omnium huic temere adjudicatas fuisse Observationes Michini, aut Michinum sibi tribuisse quæ essent Fallopii; sic habeto. Cum hujus *Expositionem in Librum Galeni de Ossibus* Michinus edidit Venetiis A. 1570. eique addidit septem illas quæ pariter tunc primum in lucem proferbantur, Observationes, ingenue ipsum in libri fronte fuisse testatum, omnia esse ejusdem Authoris, Fallopii videlicet, ab se autem ejus discipulo ex fidelissimo codice, dum ille ea publice profiteretur, descripta fuisse: itemque iisdem illis Observationibus hunc titulum, suo loco præfixisse, *Observationes Anatomicæ Gabrielis Fallopii a Francisco Michino, de S. Archangelo; illo dictante, descriptæ*. Illud a Michino adjectum est quod inter Quintam, & Sextam Observationem in ejus quidem editione ad hunc modum legitur: *Hæc omnia cum Et ego vidissem, Et observassem in uno ac altero cadavere eo anno 1554. Et in privata, Et in publica anatome, quam secuit, narravit, ac ostendit eruditissimus Fallopius, ideo ad faciliorem hujus veritatis cognitionem volui apponere harum venarum figuram delineatam ab ingeniosissimo mihi tunc condiscipulo Moybano germano*. Hunc, Joannem illum Moibanum, eruditum Medicum, fuisse existimo, qui tunc, sicut ex Mercklino (1) facile colliges, annum agebat duodetrigesimum, ut cum Michino iis Fallopii dissectionibus interesse potuerit, & Magistro petente Iconem illam delineare, quam inter has Observationes in Fallopii Operibus habemus, eandem, nisi quod multo minor est, quam apposita a Michino. Et ipse tamen Michinus, inquit, hæc vidit & observavit. Quidni? sed, ut cæteri qui aderant, Fallopii discipuli. *Hoc observavi*, inquit in Observatione Quarta Fallopius, *non solum in unico cadavere, sed Et in pluribus, Et astantibus patefeci*. Nempe qui patefacit, is auctor est observationum; qui astant dumtaxat, & vident, hi vero testes sunt. Nec plus sibi arrogat ipse Michinus, ubi in calce Observationis Septimæ hæc leguntur: *Et quoniam eodem anno duos affectus præter naturam vidimus, qui forte raro contingunt, Et rarius videntur: ideo volui eos hic apponere in studioforum gratiam*. Et continuo subjicit quid viderint in cadaverculo puellæ, & mox *In cadavere autem adulti vidimus*, inquit, *hydropem pulmonis*, eamque adjicit, de qua nunc loquimur, Observationem. Non dicit *reperi*, sed *vidimus*, ut facile hic quoque intelligas *secante, enarrante, ac ostendente* Fallopio, vidisse præsertim cum hæc Observationi interjiciat; *Et hunc morbum eruditissimus præceptor meus Fallopius empyema, vel thoracis hydropem dici posse asseruit*. Michini igitur ingenuitatem laudo, nec tamen, ut Marcellus Donatus (2) aliena ipsi tribuo. *Franciscus Michinus*, inquit, *qui quasdam anatomicas suas observationes typis edidit, in quinta scribit, se Et c.* Qui enim Michini esse potest quinta Observatio, quam Michinus, ut cæteras, fassus est, *dictæ a Fallopio, se descripsisse*? Credidissem potius; nisi quæ profert Donatus, Observationes hæc ipsas evidentissime designarent; alias quasdam indicatas ab eo esse *Observationes Anatomicas*, quæ ab iis qui Medicorum, aut Anatomicorum Scripta recensent, dum

(1) In Linden. renov.

(2) De Med. Hist. Mirab. l. 3. c. 9.

fere alii alios describunt, Michino tribuuntur, *Venetis* editæ A. 1554. eo nempe anno quo inter Falloppii discipulos, ut supra vidimus, hic, non consecandi, sed discendi causa versabatur! At enim dissecuisse potuit antea. Fortasse potuit; sed ne unum quidem verbum animadvertere mihi licuit inter ea quæ Falloppii edidit, aut in præfixa Epistola, data ex *Florentiola in Comitatu Placentino XII. Cal. Novembris 1569.* ubi Medicum fortasse agebat, quo ex verbo Anatomicum fuisse, intelligerem. Quæ etsi ita sunt, neque unquam mihi, imo ne Eruditissimo quidem Hallero (1), ut hæc relegens, cognovi, alias quam has Falloppii, a Michino editas Observationes videre contigit, aut in unum aliquem incidere qui vidisset; non tamen propterea non editas esse, contendam. Satis mihi est, dum ipso astipulante Michino, sua assererem Falloppio nostro, quædam attinentia ad primas hujus operum editiones, & ad Anatomes Historiam attigisse, quæ te, utriusque studiosum, a proposito paulisper abductum, opportune recrearent.

33. Morbum igitur qui illa Sepulchreti Observatione LXXV. proponitur, *empyema, vel thoracis hydropem dici posse*, asserere Falloppius: qui paulo infra de eodem morbo hæc etiam addebat: *De quo quidem thoracis hydropem loquitur Hippocrates in 2. de morbis cap. proprio, & in libro de internis affectionibus circa medium, ubi tractat de reliquis speciebus aquæ intercutis, & hanc appellat pulmonis hydropem.* Itaque jam vides, cur ea sic incipiat Observatio: *In cadavere adulti vidimus hydropem pulmonis.* Sic enim vocatus fuerat in proprio illo capite, quocum scite conjunxit Falloppius libri illius alterius locum, ut collato inter se utroque, eundem esse morbum, ex signis, & curatione intelligamus, qui utrobique proponitur, idest hydropem thoracis, educta, cum licet, per sectionem aqua curandum. Quo autem modo aqua in thoracem effundatur, non aliter secundus indicat locus, ac mihi Galenus, quippe Hippocratem sequi solitus, supra (2) visus est, in pericardium effundi aquam, indicasse, id est ex ruptis hydatidibus, quæ ab Hippocrate *tubercula* ibi appellantur; *si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectore rupta.* Sic autem fieri & in bove, & in cane, & in sue. Porro videri talia multo magis & in homine fieri quam in pecoribus, quanto etiam morbosiore dieta utimur. Vides, ut vetustissimi illi Medici, quos nihil de his hydropis speciebus attigisse, nonnulli putant, cum morbos, & morborum origines in hominum cadaveribus scrutandi copiam non haberent, in bestiis inquirerent, ex iis autem quæ in his viderent, sagaciter conjecturas ad humanum genus ducerent. Similia hodieque in bobus, & ovibus conspici, pervulgatum est, & Willius præfertim: ac Willius suis in Sepulchretum (3) relatis Observationibus confirmant: in sue autem, cæteroquin sano; ut cætera ejuscemodi hic omittam, a me in bestiis, hominibusque conspecta; hydatidem vidisse memini, quæ minorem sui partem in pulmonis superficie ostendens, interius adeo se amplificabat, ut aquæ limpidæ uncias aliquot contineret. Sed in hominibus ut Falloppius in primis effusam aquam vidit, sic ejus discipulus Coiterus (4) etiam hydatides postea deprehendit. Postquam enim se multoties, dixit, *vel utramque pectoris cavitatem, vel alteram aqua plenam invenisse, unde cum Hippocrates asserere liceat, in pectore hydropem fieri;* duo subjicit exempla, alterum Professoris Bononienfis, quem precibus adductus Hieronymi Cardani, suo studiosissimi, dissecuit, alterum Virginis: in quorum illo hydatides invenit omnibus ventris visceribus adhærentes, in hac vero unam quidem ad latus cervicis uteri, sed tantam ut quasi duplo major esset quam vesica uri-

(1) In Boerh. Meth. Stud. Med. P. 7. S. 6.

(2) n. 20.

(3) L. 2. S. 1. Obs. 135. & Schol. ad Obs. 75.

(4) Obs. Anat.

naria, aqua tenui lucidaque, sicut infra dicit, plenissimam; ut proclive sit, concicere, ex similibus disruptis vesicis aquam extitisse, quæ dexterum in utroque thoracis cavum implebat, præsertim cum in I. quoque libri II. Sepulchreti Sectione (1) ab aliis postea repertum hominum pulmonem legamus *vesicis plenum, quibus apertis*, aut *aqua exibat*, aut humor pellucidus, qui etsi tunc lentus erat *inftar albuminis ovi*, tamen fluxilior antea in iisdem, vel potius in aliis, quæ disruptæ essent, vesicis fuisse poterat, & hydropem, qui erat in altero thoracis latere, fecisse.

Verum hic duo forsitan ex me quæres, alterum, quomodo hydrops pulmonis dici possit, cum, ruptis jam hujus hydatidibus, aqua in thoracem est effusa? alterum, an hydrops thoracis ista plerumque ratione fiat? Quod ad primum attinet, proprie quidem pulmonis hydrops tunc dici videtur, cum serum in ipso hæret pulmone, quemadmodum Tozzius (2), & Albertinus (3) in cadaveribus ab se repertum describunt, alia quæ ad eum pertinent morbum, non reticentes, cujus signis addi posse, indicavit Jo. Maur. Hoffmannus (4) querelas *de ponderis angustia pressoria & gravitatis sensu, a jugulo per medium thoracem deorsum exporrecto*. Et quanquam extant Observationes (5) hujus hydropis cum thoracis hydropes conjuncti; sæpe tamen accidit, ut hydatidibus, cum in his aqua pulmonum est, disruptis, primus abeat, alter fiat, quem plures pulmonis hydropem vocare pergunt, sive originem spectando, causam pro effectu malunt designare, sive etiam Hildani (6) imitari exemplum, qui multa *aqua serosa* circum cor in pericardio deprehensa, non pericardii hydropem morbum illum, sed *hyd-ocardiam* appellavit. Num vero thoracis hydrops, quod erat alterum ad te quæsitum, ista plerumque ratione fiat, in multiplici causarum varietate nemo, opinor, facile dixerit. Ad has enim inter cætera illud etiam attinet, quod aliorum postea, & Valsalvæ, & meis Observationibus (7) confirmatum videbis, laudatus autem Coiterus jam tum suis quas in Sepulchreto quoque (8) habes, adnotavit, diversos esse morbos, quos pectoris *hydrops comitari* possit, & in his *peripneumonias, pleuritides, tabes, & hydropes*: quare *hujus aquæ collectionis in pectore non unam semper esse causam, sed multas variasque esse videri*. Atque ita egregius ille Anatomicus humana cadavera post præceptorem dissecando, non modo illustrabat, verum insuper amplificabat antiquissimorum Medicorum doctrinam. Ad quam respexisse Fallopius in eo quoque, existimaverim, quod propositum morbum *empyema, vel thoracis hydropem* dici posse, assererat (9), id est si vetustissima signa attendas, empyematis perisimilem. Eger enim, ut in loco illo est libri II. *de Morbis* quem Fallopius indicabat, *patitur talia, qualia is qui suppuratus fit*; sed, ut internoscere possimus, *debilius, ac diuturnius*. Attamen & vehementia, & cito necantia vel hos interdum pati, qui aquam, non pus, habent in thorace effusam, nonnullæ ex productis Observationibus (10) satis ostendunt: & contra, signis illis carere nonnunquam omnibus, haud ita raro plerisque; ut certe ei adolescentulo (11) unde hæc scribendi occasionem cepimus, neque *febris* erat, neque *tussis*, neque *pedum tumor*, neque *unguium contractio*, & hydrops tamen erat thoracis. Cave autem credas, a me hæc ideo dici quod censeam, *veterem doctrinam oportere rejici, quod non habeat circa omnia certitudinem exactam*. Imo ideo dico, quia hoc ipsum, in libro *de Veteri Medicina* (12) ingenue agnitum, ii Medici quos supra

(1) Obs. 33. & 36.

(2) Medic. Part. Pract. ubi de Morbis Pect.

(3) Comment. de Bonon. Sc. Inst. Tom. I. in Opusc.

(4) Act. N. C. Tom. I. Obs. 213.

(5) Ut cit. Sepulchr. Sect. I. Obs. 73. & 77.

(6) Cent. I. Obs. 43.

(7) Epist. 20. & 21.

(8) L. 2. S. 7. Obs. 40.

(9) n. 32.

(10) Vid. n. 2. & 17.

(11) n. 30.

(12) n. 21.

(1) cum Vieuffenio designabam, tunc maxime ignorare se, ostendunt, cum apud populum nihil tam verentes, quam ne dubitare de abditi alicujus morbi natura videantur, id sæpe faciunt quod merito Hippocrates (2) vituperavit, ut *morbum alium existentem, alium esse*, pronuncient. Sed ad promissas reliquas Observationes pergamus.

34. VIRGO Bononienſis annos nata duodeviginti, cum ſcabiem ungendo repulſiſſet, graviffima orthopnœa, ſine febre, ſine cæteris, quæ modo memorabamus, correpta eſt. Sanguine e brachio ad ſex ſeptemve uncias detracto, pejus habuit: e pede autem poſt dies aliquot ad uncias totidem miſſo, ita corruit, ut vehementiore facta ſpirandi difficultate, poſtridie interiret anno, ſi recte meminimus, 1703. CADAVER nuſquam tumidum, ſed juſta ubique pinguedinis copiatereſ, & ſine ullo ſcabei veſtigio conſpectum eſt. Venter jecur habuit lividiuſ, & duriuſ quam ſoleat, ſana cætera, & in hiſ lienem, etſi ſuperiuſ hujus extremum erat propemodum ab reliquo lienis corpore omnino diſjunctum, ut niſi per lateriſ alteriuſ particulam continuaretur, duo futuri fuiſſent lienēſ, non unuſ. Quæ in muliebribuſ diligenter obſervavi, minus ſunt hujus loci. Unum tamen, aut alterum propter illa tum quæ mox dicentur de mammis, tum quæ in Aphoriſmiſ (3) leguntur, non eſt reticendum. Hymeniſ, atque uteri ſumma erat integritas: hujus autem cavitat lento quodam humore ſcatebat, aquæ ſimili in qua caro recens lota eſt. Quo deterſo, ex media potiſſimū fundi uterini facie digitis ſubtuſ appreſſiſ, ſanguinea quaſi puncta prodibant, quæ, preſſione nonnihil aucta, guttulæ ſanguiniſ fiebant: ſanguine autem infarcti paſſim per ſubſtantiam uteri certi quaſi ſinuſ videbantur; ut minime dubitarem, quin ſigna hæc eſſent menſtrui ſanguiniſ, mox huic Virgini, ſi paulo diutiuſ vixiſſet, erupturi. Pectoriſ ſectiōnem aggredienti placuit ſororiantēſ mammāſ incidere, quod dum facerem, miratuſ ſum, non uno ex loco, nec ſine ejaculatiōe quaſi quadam, lac prorumpere. Mox ad primam cultri in coſtarum cartilagineſ altioreſ impreſſiōnem ſubcærulea, qua thorax omniſ implebatur, aqua erupit. Qua exhausta, pulmonem quidem ſiniſtrum inveni aliqua dumtaxat poſterioriſ faciei parte, dexterum autem tota & poſteriore, & laterali facie cum pleura arctiſſimē cohærentem. Pericardium quoque congeſta aqua adeo diſtendebatur, ut priuſquam inciderem, prædurum tactu, multo maximum cor menti-retur. Hoc vero juſta inventum eſt magnitudine, nihil ferme ſanguiniſ, ſed concretiōeſ polypoſaſ continēſ ventriculo utroque, pinguediniſ ſimileſ ex albo flaventiſ. Caput, quoniam Virgo, a me ſæpe in Noſocomio interrogata, neque dolere, neque alio incommodo tentari, conſtanter reſponderat, non at-tigimus.

35. Inter morboſ cæteroſ, qui ſcabei repulſiōnem conſequentur, jure hydro-pem, thoraciſ quoque, recenſeri, hæc noſtra vel clariuſ, quam Storchi (4) Viri experientiſſimi, confirmat hiſtoria. Cæterum noli credere, Medicum non ignobilem, qui ſemel atque iterum ſanguinem miſit, id eſſe ſuſpicatum, & ſanguinem tamen eduxiſſe, aſtipulanteſ Valleſio potiſ (5) probanti quadante-nuſ, quam Galeno haud laudanti præceptum quod extat in extremo ferme libro *de ratione viſtuſ in morbiſ acutiſ*, ut apud Valleſium latine redditum eſt: *ſi hydro-picuſ difficulter ſpiret, fueritque anni tempuſ æſtivuſ, & atāſ vigeat, & robuſ adſit, ſanguinem a brachio auferre oportet*. Nihil ejuſmodi in mentem venerat ſuſpicari, ut neque alteri illi Medico, a quo non ſecus detractum ſanguinem eſſe diximus (6)

(1) n. 25.

(2) De Morbiſ, l. I. n. 5.

(3) Sect. 5. Aph. 39.

(4) Act. N. C. Tom. 5. Obſ. 147.

(5) Vid. hujus Comment. in Hippocr. l. 9. cum indicatum.

(6) n. 30.

adolescuntulo. Tu quid ægro utrique inde acciderit, adnotabis: utrique tamen ignosces Medico, eoque facilius, quod neuter ex illorum erat numero qui se falli non posse, credunt, sibi omnia, nihil cæteris tribuentes. Imo uterque, & præsertim alter, quot adhuc Arti, sibi que deessent, ingenue fatebantur, etiam in abditis morbis dignoscendis, velut hoc, & pericardii hydropes, qui insuper, ut in hac Virgine, sic & in aliis tribus, quæ protinus afferam, exemplis ad thoracis hydropem adjungebatur.

36. MULIER quinquagesimum agens annum, a multis jam diebus difficulter, nec sine sono, spirabat. Et tamen difficultas neque decubitus prohibebat, neque somnum abrumpebat. Verum præterquam quod brachium alterum, quod dolebat, oedemate habebat tumidum (qualem tumorem in thoracis hydropes Fantonus pater (1), & Buchnerus (2), alique, & in his Valsalva noster (3) interdum adnotarunt) cum ad thoracis motum diceret fluctuationem in eo sentire, pondus autem vel sine motu; quin aqua in thorace esset, non videbatur dubitandum. Huc denique & pedum oedema, minime aucta difficultate spirandi, accessit tribus, an quatuor ante mortem diebus: quæ mulierem abstulit, dum forte cibum capere inciperet. Hæc neque animi defectionibus obnoxia fuerat, nec unquam de ulla ad cor angustia, aut constrictione querebatur; neque de lumborum dolore, neque demum ullo de incommodo quod ad ventriculum attineret: quæ memorare hic volui partim ob alia quæ ante harum Litterarum finem, partim ob ea quæ continuo scribentur. ABDOMINE discisso, contractus ventriculus inventus est, in eoque prope ipsum pylori annulum, ut in III. quoque Adversariis (4) indicavimus, caruncula non parva, oblongo petiolo affixa ad tunicam illam internam, eodem atque hæc colore, si exterius aspiceres; interius enim ex molli fiebat substantia e rubro albicante, ut nihil magis referret quam aliquam mesaræi glandulam, chylo imbutam. Pancreas qua Duodeno intestino adhæret, crassius erat, & durius; ut minus miratus sim, quod ejus ductus latior supra esset, quam soleat.

Thoracis utrumque cavum plurimam aquam habuit, eamque virescentem. Pericardium quoque erat distentum aqua, eodem fortasse colore infecta: quod ideo dico, quia cum dies aliquot illud incidere distulisset, ut ratio postulabat Anatomicæ quæ in Bononiensi Gymnasio habebatur, colore tunc fuit aquæ in qua carota est: quin eam ob moram videbatur imminuta; duas tamen circiter æquavit libras. Cor, ferme totum pinguedine obductum, nec ea tenui, concretiones in ventriculis habuit polyposas. Capite demum aperto, nec inter meninges, neque in ventriculis Lateralibus aqua defuit.

37. Etsi vel in vivente facile erat intelligere, aquam esse in thorace; quæ tamen signa defuerint, & quæ vix tandem accesserint, vides. Quibus facile omnibus carere possemus, si unum illud sensus humoris, nulla prævia suppurationis causa, in thorace fluctuantis perpetuum foret. Nam interdum quidem non ab ægris modo percipi, verum etiam ab aliis eam fluctuationem audiri, olim Hippocrates iis in locis, in quibus de hoc hydropes agi, supra (5) diximus, fatis docuit, cum ægrum, inquit, *humeris apprehensum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuat, audito, & rursus qua parte strepitum perceperis, ea secato*: idque non una recentium quoque Medicorum Observatio confirmat, qualem superius (6) commemoravimus, & qualem Parentis sui (7) edidit Cel. Fantonus; nam ad ægrorum sensum dumtaxat, pertinet hæc nostra, & Cl. Virorum Jo. Davidis Mau-

(1) Obs. Anat. Medic. 30. & 38.

(2) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 50.

(3) Supra, n. 2.

(4) Anim. 4.

(5) n. 32. & 33.

(6) n. 5.

(7) Obs. Anat. Med. 29.

charti (1), ac Jo. Philippi Wolffii (2). Sed tamen hoc signum neque est, neque esse perpetuum potest. Nam præterquam quod in nostris cæteris, & in omnibus Valsalvæ frustra perquire, idem quoque accidet in plerisque aliorum perlegendis, qui tam luculentam hujus morbi notam, si extitisset, prætermittere potuisse non videntur. Quin diserte a quibusdam adnotatum videbis, illam defuisse. Si in ea Virgine, sic in Polono illo Senatore, quos supra (3) memoravi; ut alios nunc omittam; cum ea aquæ copia in thorace esset, nullam, dum viverent, fuisse fluctuationem, in eorum historiis leges. Nec vero crediderim, suspicari te posse, in his, illisque omnibus tunc demum in thoracem effusam, aut plurimum auctam fuisse aquam, cum morerentur. In illorum enim plerisque indicia aliqua non defuerant aquæ antea effusæ: & si de duobus præcipue quos modo indicavimus sermo sit; in Virgine de qua potissimum suspicionem istam apud aliquos videor legisse, quod tandem aquæ, præsertim *virosæ*, augmentum a morte repetes, cum *placide*, & *sine agone expiraverit*? aut in Senatore, qui cum *omnino bene se tunc habere sibi videretur*, ludens, *stimulo naturæ album depositurus*, & *fellam adiens*, *subitâ morte extinctus est*? Non est igitur hujus morbi signum perpetuum fluctuatio ab ægris percepta, nedum ab aliis audita. Sed neque, ut dicebam, esse perpetuum potest; at si aqua sit, quod etiam, præter laudatum Fantonum (4), alii monuerunt, aut omnino perpauca, aut tanta copia, ut thoracem prorsus impleat. Nam & quibus *suppuratis*, dum *concutiuntur*, ... *strepitus quidem nullus fit*, verum *difficultas spirandi fortis*, & *ungues lividi*, hi, sicut ipse alibi (5) docet Hippocrates, *pleni sunt pure*. At saltem, inquires, eo temporis spatio quo ab exigua copia aqua crescit, nec ad summam tamen adhuc pervenit, ejus fluctuatio videtur percipi debere. Videtur utique. Sed quidam certe non percipiunt, ut Senator, de quo dixi, qui nullam fluctuationem humoris in thorace se sentire, aut *sensisse*, affirmabat: alii non attendunt: alii denique non indicant Medicis; signa autem reliqua tunc adeo pauca, levia, & morbis aliis communia esse possunt, ut siquis de illo interroget, præter rationem id facere videatur: humeris vero apprehendere, & concutere, aut aliter agitare non omnes ægros sane licet. Quæ plane videbis in eo qui sequitur, casu convenisse.

38. MULIER rusticana, non multo major annis viginti quinque, alba, pallidæque facie, cum ante quatuor nupisset menses, ad tres uterum jam ferebat, cum ob febriculam quandam erraticam in Nosocomium Patavinum excepta est, in quo mensem, aut eo amplius decubuit. Pulsus neque parvus, neque intermittens. Sitis nulla; etsi fere fructibus vesceretur; quod in gravida non mirabantur. Nullus pedum tumor. Nullæ animi defectiones. Neque de angustia ad cor, aut anxietate, neque ne ponderis sensu, neque omnino de ullo thoracis incommodo unquam est quæstæ; nisi quod tussicula quadam sicca subinde, idque a multo jam tempore, sed leviter, tentari consueverat: tum etiam, si oblata fumeret eum adhuc calerent, difficili respiratione corripiebatur; quam ob causam refrigerata peterè solita erat. Extra quem casum non incommode spirabat, tantum aberat, ut noctu illo suffocationis sensu excitaretur, aut sedere cogeretur. Itaque, ut dixi, cubabat, sed in latus dexterum: in quod etiam cubans mortua est, cum ad febriculam nihil præterea mali accessisset, si dolorem ad lumbos excipias, de quo novissimo dumtaxat tempore conquesta est. VENTREM intra horæ dimidium a matris obitu hætenus aperuerunt, ut proles, si viveret, sacra ablui aqua posset: quod & feliciter peractum est. Infans enim, utero, membranisque suis caute incisis, continuo se quasi exeruit, manusque movit, nec nisi una post ma-

(1) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 100.

(2) Eorund. Act. Tom. 5. Obs. 34.

(3) n. 11. & 27.

(4) Schol. ad cit. Obs. 29.

(5) Coac. Prænot.

trem hora mortuus est. Eo exempto, uterum cum adhærente placenta, & membranis, & corpus reliquum maternum, uno excepto capite, diligenter postea nos persecuimus eodem, & infrequentibus diebus ante Kalendas Decembris A. 1724. Sed alia alio differentes, hic ferme nihil, nisi quod præter naturam fuit, scribemus. Cætera igitur omnia egregie constituta fuisse, credito, ut totus certe erat corporis habitus, iusta optimæ pinguedinis copia rubentibus musculis imposita, & interjecta, vix ut aquæ paucillum inter eam apparuerit, ubi neque in vivente, ut diximus, neque in mortua, ante dissectionem, esse videbatur, hoc est in extremis pedibus: quod ipsum tamen me non fugit posse ab aliquo ipsi uteri gestationi acceptum referri. Major æquo lien aliquanto, hepar autem magis, ut quod & inferius quam soleat, & ad lienem usque se extenderet. Exterius pallidum; intus ex suo, & ex tabacci colore leviter variegatum: nec tamen durum. Venter in medio ferme suæ longitudinis contrahebatur, utrinque extuberans, sed a dextris minus, quæ pars oblique descendebat; altera in transversum posita, fundo aliquantum antrorsum converso, aeris, & humoris semiplena. Vermes plurimi teretes in Tenuibus intestinis, quæ ubi illi erant, & quodam præsertim in loco, subrubeabant, ibidemque quasi per vim dilatata protuberabant. Antequam Pectus incideremus, tumere collum animadvertimus a turgente glandula Thyroidæa: ex mammis autem lac facile exprimi. Thorace patefacto, ecce id quod causam præbuit & tum quæ prægressa essent, omnia diligentius inquirendi, & hic, ut fecimus, scribendi. In ejus cavo dextero plurima erat aqua subflava, in eaque crassæ quædam, sed mucosæ, quasi telæ. Cujusmodi aquæ aliquid in sinistro cavo etiam fuit, in pericardio autem tantum ut esset prope modum plenum, nec sine telis quales modo diximus, innatantibus. Denique in utroque cordis ventriculo erant polyposæ concretiones quasi ex muco quodam; in sinistro tamen paulo densiores.

39. Faciei pallor, febricula, sicca tussis, & decubitus in alterum latus fuerant quidem in hac muliere; sed reliqua signa, eaque præsertim quæ omnino propria esse dicuntur hydropis thoracis, non fuerant. Hydropis autem pericardii quænam fuerunt, inquis, peculiare notæ in hac, & duabus, de quibus proxime dictum est, fœminis? Priusquam aliquid respondeam, sine quarta proponam dissectionem, quam Bononiæ habui cum Valsalva sub finem A. 1704.

40. VIR erat annorum amplius quadraginta, qui Foro Corneli Bononiam identidem ventitabat pedes, res traditas huc illinc, & vicissim hinc illuc ferens. Is cum sæpe vel ab itinere calens, biberet, postremo præsertim tempore quo assidue sitiebat, rheumate ad fauces gravi, & febre correptus, in Nosocomium admissus est. Mox ibi de faucibus non amplius conquestus, suum in ventre morbum omnem esse, dicebat; nulla tamen de re querebatur magis, quam de Spinæ ad lumbos dolore, quo ea sibi media diffecari videbatur. Erant propterea qui intestinorum inflammatione laborare hominem, crederent: Valsalva autem in thorace eam esse, suspicabatur. Erat autem pulsus debilis, humilisque; sed qui tamen ligatus, ut ajunt, videretur. Surgere, quasi abiturus, sæpe voluit. Per hæc intra tertium, an quartum ex quo in Nosocomium venerat, diem confectus est. VENTER nihil habuit quod secundum naturam non esset. In Thorace autem ab altera potissimum parte humor stagnabat, in quo frustra natabant quasi membranularum albissimarum; ut nihil magis referret, quam serum vaccinum, particulas retinens casei secundarii. Pleuræ vasa magis quam solent, rubebant, nec multo id tamen. Pericardium vero fuit adeo distentum, ut vix compunctum, aquæ ejus qua erat plenissimum, tenue quasi filum ad non modicam altitudinem ejaculaverit. Cordis mucro plus æquo rubens, leviter inflammatus fuisse videbatur. Caput denique cum fecarem, primum animadverti, plerosque deesse dentes, qui autem restarent, hos omnes nigros, & alios magna, alios maxima ex parte

cariosos, an quod calens, solebat bibere? an ex aeris cui se quacunque tempestate objiciebat, injuriis? Tum cranio recluso, multum aquæ inter Crassam, Tenuemque meningem inventum est. Illa, siqua alia unquam, extantibus ad Processus lacertis prædita erat. Per Tenuem autem reptantia vasa quacunque cerebrum circumvestiebat, omnia sanguine præturgeta; non sic quæ in ventriculis Lateralibus. Cerebri demum basis, & huic proxima substantia flaccida.

41. Quod sæpe homo surgere, quasi mox abiturus, volebat, in eo deliri aliquid manifestum erat, ejusque causa in distentis adeo cerebri valis, aut in aquæ ei circumfusæ acrimonia quærenda est. Nam in thorace quoque & pleuram, & cordis mucronem eadem quasi inflammasse videri potest. Quid, si pars illius ex cranii cavo in Spinæ tubum delapsa, tam acerbum illum ad lumbos dolorem faciebat? nihil enim proclivius est, quam ubi aquam in plures effusam corporis caveas videmus, & in alias aliquas effusam conjicere. Id vero dico, ne forte credas, eum dolorem ita esse repetendum ab hydrope pericardii, ut cum aliam præter hunc habere causam non posset, inter peculiaria sit ejus morbi signa fortasse numerandus, præsertim cum in illa quoque foemina de qua novissime dictum est (1), lumborum dolor accesserit, & *gravissimus* fuerit in Juvene; cujus historia, a Blasio descripta, in Sepulchretum (2) relata est. Utrique certe, & huic potissimum Juveni is hydrops fuit; neutri tamen alia deerant, in quæ ille dolor rejici posset. Ipse autem Valsalva in eo de quo loquimur, viro, non pericardium definite, sed generatim aliquam thoracis affici partem ex dolore illo conjecturam ducebat. Quin facile meminisse potes quod alias (3) ad te scripsi, ut solumer molestum sensum circa eam Spinæ sedem ab affectis appendicibus pressi, aut irritati septi Transversi deducere sic tamen, ut aqua in thorace, non in pericardio, congestam argueret. Et quanquam in cadavere de quo ibi loquebamur, ut in hoc quoque, utrobique reperta est; in alio tamen viro (4) qui *illa parte dorsi, in qua diaphragma mediam & infimam corporis regionem dividit, immanem patiebatur dolorem*, humor serofus in thorace, non in pericardio, inventus memoratur. At enim pericardium, inquit, quos magis distenditur, eo magis tendineam, cui arctius alligatum est, diaphragmatis partem distrahit: quamobrem cum hanc non solum gravando, sed & distrahendo afficiat; ab oppleto potius pericardio, quam thorace, videtur is dolor repetendus. Verum si res, ut conjicis, ita se habet; quid ergo est cur in nulla ferme cæterarum Observationum quas aut Valsalvæ aut nostras his Litteris complexi sumus, de eo dolore ægri conquesti sint? Num forte quia non adeo pericardium distentum fuit? Atqui non magis esse potuit, quam a Grætzio (5), & Vieussenio (6) repertum est; nec propterea ab ipsis est inter cæteras hujus mali notas is dolor memoratus. Relinquitur, ut dicas, in eorum ægris sensim pericardium fuisse distentum, in nostro autem hoc viro celerime, ut paulatim laxari ejus, & diaphragmatis fibræ non potuerint. Noli ergo uti aliis exemplis, a nobis, aut ex Sepulchreto petitis, in quibus contendere non potes, fuisse brevi tempore dilatatum. Ex adverso autem Observationem relege Virginis (7), in qua intra dies non multos, aut eam lege, quam mox subjiciam, alterius Virginis, in qua repente multa in pericardio aqua congesta est; cum tamen neutram ille affecerit lumborum dolor. Quod ego signum eo diligentius excussi, quod ab nemine, quod sciam, pro hujus morbi indicio propositum, mihi in mentem venit, dum novissimam Observationem describerem, quærere, an cæteris posset, quæ non sunt perpetua, annumerari. Fortasse enim aliquando

(1) n. 38.

(2) L. 2. S. 1. Obs. 60.

(3) Epist. 10. n. 12.

(4) Act. N. C. Tom. 6. Obs. 50.

(5) Vid. supra, n. 21.

(6) Vid. n. 24. & 25.

(7) n. 17.

poterit, cum aliis conjunctum usui esse, cum pericardium & celeriter, & maxime distenditur, quorum alterum ut in duabus illis Virginibus fuerit, alterum fateor non fuisse.

42. Interea ne illud quidem esse perpetuum, intelligis, quod tradunt (1), & sæpius verum est, pericardii hydropem sensim fieri; nam brevissimo tempore non secus ac hydrops thoracis, interdum fit, quod sane cum Observationem perlegeris Cl. Löw (2), aut cum ipse thoracis inflammationum historias proferam (3), multo etiam magis cognosces: quibus eam quoque addes quæ seorsum alibi (4) scribetur. Nunc illam adjiciam quam modo pollicitus sum, eo pluris a te faciendam primum quod ex perraris illis est in quibus nisi pericardii hydrops, inventum fuit, cui quidquid ægra passa fuerat, adscribi posset, tum quia a Medico in quærendis, adnotandisque signis omnibus diligentissimo mihi non semel narrata, ac confirmata est Hippolyto Francisco Albertino. Eam consulto ad extremum hunc locum servavi, ut ea proposita, quid de cæteris hujus morbi indiciis habendum sit, certius, ac facilius exponam.

43. MONACHA erat Bononiæ, cujus illustre tum Genus, tum Cœnobium hic memorare possem, si vellem, quam defluxionibus in gingivas, malasque obnoxiam Medicus dato ex fudoriferis lignis decocto sanaverat: postmodum autem acuta febre correptam, pari felicitate sanam fecerat. Cum posset una, atque altera curatione esse contentus; ut sunt aliqui male seduli; Aprili mense redeunte, urgere Virginem cœpit, ne tam opportunum remediis tempus, quibus se a defluxionibus immunem fervaret, abire sineret. Negare illa primum, quippe optime valens, & quæ satis sibi superque & decocto, & febre purgata videretur. Homine tamen eadem sæpius inculcante, tandem annuit, invita, quasi animus id quod accidit, prælagiret. Cum enim ejusdem syrupi, ut vocant, aurei tantundem sumpsisset quantum eo die in Cœnobio aliæ, hisque omnibus id bene cessisset; ipsi quidem, quæcunque casus edeo insoliti causa fuerit, quinquagies propemodum alvum movit. Hinc magnæ feri dejecti copię cum sitis, ut fere solet, intolerabilis successisset, neque hæc ab jusculis largissime epotis remitteret, vim maximam dilutæ emulsionis ingessit: neque huic tantæ potionis copię urinæ copia respondit. Postridie cum in lectulo, surrectura, resedisset, seque induere cœpisset, ecce quadam cordis oppressione, & hanc excipiente animi deliquio corripitur. Exinde ea oppressio nunquam desit exacerbari quotiescunque nimis aut loqueretur, aut moveretur. Plures accersuntur Medici. Quorum sententiæ cum valde, ut in ejusmodi morbis fit, inter se discreparent, additur eorum concilio Quinctili jam mense Albertinus. Ibi alius aneurysma, alius polypum, alius tuberculum pulmonum conjicere: nec deerant qui de horum, aut de thoracis hydropse suspicarentur. Ubi ad Albertinum ventum est (cujus me tantam cunctationem imitari in loco nunquam poenituit potius quam nonnullorum audacem celeritatem) negavit, esse modestiæ suæ quod tot Viri, ætate, auctoritate, doctrina, ingenio, usu præstantes, tertio propemodum jam mense satis definire non potuissent, id se, vix ægra tunc primum visa, continuo decernendum suscipere: sinerent igitur, se iterum, tertiove ægram visitando, morbi obscurissimi naturam ex iis quæ inspecta melius quam audita, fortasse intelligeret, perscrutari. Quæ cum diligenter fecisset, atque ea non modo quæ adessent, sed & quæ abessent, peratrente considerasset; convocato rursus Medicorum concilio, primum quidem singillatim rationes attulit, quare minus sibi verisimile fieret, esse illum morbum ullum ex iis qui sunt memorati, quam hydropem, & hunc pericardii: hydropem quidem; nam protinus

(1) Vid. n. 22.

(3) Epist. 20. & 21.

(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 154.

(4) Epist. 45. n. 16.

ab ingesta aquei humoris tanta copia ortus erat, cum hæc neque e corpore prodiret, neque tam brevi tempore satis cum sanguine misceri potuisset, ut propterea pars ejus aliqua credenda esset in locum quempiam fecisisset, facile a primordiis, ut fit, ad id magis quam alia, dispositum: pericardii vero, quod nonnullos aquam in eo congelatam habuisse per sectionem deprehendisset, in quibus eadem, aut similia, dum viverent, incommoda adnotasset. Accipe nunc quæ ab hac Virgine abessent, mala. Bonus erat faciei color: somni imperturbati. Recte alvus, recte menstrua respondebant. Respiratio, sive staret, sive supina jaceret, sive in utrumlibet cubaret latus, æque erat facilis. Pulsus neque tensi, neque duri, neque vibrati; neque ullo prorsus modo, inæquales. Nulla in thorace palpitatio, aut magna pulsatio. Nullus in pulmonum regione dolor. Tussis nulla. Omnino erat nihil, si quæ supra dicta sunt, & quæ mox dicentur, excipias; nihil, inquam, erat quod improbares, aut de quo illa conquereretur. Quibus permotus Albertinus in aliorum non ivit sententiam. Pro sua autem hæc esse, existimabat, quod Virgo sibi cor gravari, tanquam saxo imposito, sentiebat, & quod cum silens, & quiescens oppressione illa cordis, de qua initio diximus, non angeretur; si aliquid agere, aut paulo diutius loqui vellet, continuo eadem angebatur, cujus ita sensum exprimere solebat, quasi cum in magna constipati populi frequentia, undique constringimur, & coarctamur: eam autem cordis oppressionem levis quædam animi quasi defectio comitabatur: pulsus vero semper, etiam cum quiesceret, debiles erant. Quæ res sane perdifficilem reddebant curationem; nam præterquam quod si medicamentis elicere conarentur aggestum serum; metus erat, ne illo potius quod sanguini necessarium est, imminuto, hic multo minus facile per cor mearet, aqua pressum, & hujus tam diuturna mora jam flaccidum; illud certe erat evidentissimum, quæcunque remedia paulo essent majorum virium, idem factura quod faceret corporis motus; quæ autem leviora, ea vero aut nihil, aut non satis opis esse latura. Quod & accidit; nam sicuti hæc prospiciens, tunc prædixerat Albertinus, eo Virgo confecta denique morbo est. Nam cum annum ab ineunte morbo vitam traxisset; ad cætera addi cœpit momentarius punctionum sensus, subinde recurrens, in affecto loco, cum levibus ibidem convulsionibus, pulsus autem sensim magisque infirmari, & quasi obscurari: quæ non fallacia proximæ jam mortis fuerunt indicia. **THORACEM**, ad abstrusi morbi sedem, naturamque patefaciendam, recludere, Albertino permissum est, uno, haud amplius, socio addito Roberto Muratorio, seniore Medico, Viroque spectato. Sana igitur omnia inventa sunt, nisi quod pericardium tumebat aqua ad uncias novem, cordis autem membrana manifesto erodi cœperat, facile ab eadem aqua, longa demum mora acriore facta, unde ille esset punctionum sensus, cæque leves convulsiones.

44. Historiam habes qualem recens ab Albertini sermonibus jam eo tempore conscripseram cum alia habentem quæ doceant, quid invitis non inculcandum a Medico, & quid in loco imitandum, tum illa certe quæ ad propositum morbum internoscendum prodesse possint. Et quoniam in ea dictum est, in aliis quoque Albertinum ipsius signa adnotasse; poteris quæ de his in Commentariis de Bononiensi Scientiarum Academia (1) universis docuit, legere, & cum hujus Virginis Observatione conferre, quam, opinor, indicat ubi superficiem cordis *leviter corrosam in muliebri cadavere conspexisse se*, dicit. Nec te moveat quod ubi aqua erodens est, quædam fieri aliter scribat, quam in hac Virgine fiebant; neque enim huic aqua inter initia erodens erat, ut ad extremum fuit, cum maxime infirma vis fibrarum cordis vibrato pulsui efficiendo par amplius non erat, & leves tamen illæ ad cor adnotatæ convulsiones nonnulla tunc secus fieri,

(1) Tom. I. in Opusculo.

quam antea, etiam si Virgo quiesceret, indicabant. Quam autem a motu accidere memorat spirandi difficultatem, *sive potius*, ut dicit, *apnœam* mox evanescentem, vix differre, credes, ab iis brevibus animi quasi defectionibus, quas cum in Virgine certe observasset, in Commentariis diserte non exprimit. Cætera quæ in his habet, fere non discrepant, aut pro varia dumtaxat aquæ sive copiae, seu qualitate discrepant. Ipsa autem qualitas, etsi mora, ut diximus, mutari potest ea ratione quæ a Grætzio (1) exposita est; vel initio tamen esse valde ab aquea diversa potest, cum videlicet serum sanguinis valde ipsum quoque diversum est. Haud raro enim hoc vidimus e morbidis corporibus aut flavum emitti, aut ad viride, ad cæruleum, ad albidum vergens, non secus ac humor persæpe est, quem effusum in hujus, aut illius hydropici, ventrem, aut thoracem, aut ipsum denique pericardium conspiciamus; unde capere argumentum possent qui pericardii aquam, non per glandulas; sed per ipsas tenuissimas arterias asserri, non dubitant; quanquam ubi certæ quædam particulæ in sanguinis sero nimis prævalent, eadem pariter in secretis per glandulas humoribus ita dominantur, ut saliva eorum, in quibus renes paulo diutius ab officio cessant suo, visa sit colore, sapore, odore nihil ab lotio discrepare (2).

Qualis vero secundum naturam sit aqua pericardii, non recte arguitur ex illis Vieussennii (3) experimentis, in quibus ex iis qui pericardii hydrope diu laboraverant, acceptam, aut ad ignem, aut per se etiam, vidit coagulari, cum tinctura autem florum malvæ commistam, virescere, & sal denique ab ipsaeductum, spiritibus, quos vocant, acidis in fermentationem cieri. Sic neque ego ex Valsalvæ experimento (4), in quo, aqua in ejusdem cadaveris thorace, & pericardio stagnante, illius quidem portionem conspexit, igni impositam, concrevisse, hujus autem non concrevisse, recte arguerem, humorem quo secundum naturam tum illud, tum hoc cavum plus minusve madere invenimus alium in hoc, atque in illo esse. Scilicet pro varia tum mora, tum morbida sanguinis, & viscerum constitutione hæc variari, non ratio solum indicat, sed & plurima, ut in parte Valsalvæ quoque nostri experimenta (5) confirmant. Quod vero ad copiam attinet humoris pericardii, quem in sanis quidem corporibus *modicum* inveniri, primus, ut opinor, docuit vetustissimus Auctor libri *de Corde* (6); in morboisis, & præsertim in hujus partis hydrope correptis non modo multum esse, aut plurimum, verum etiam interdum incredibili propemodum copia, vel ex superius scriptis, aut commemoratis Observationibus manifestum est, videlicet ut minor, majorve ejus causa est, aut brevius, diutiusve hæc persistit, sive ea in impedito humoris refluxu, sive in aucto affluxu consistat, hic vero aut feri copia sit in sanguine redundantis, aut ab hujus circa præcordia retardato diutius motu sive ob virium aliquod organicum, sive ob aliam quamcunque causam, aut denique; ut alia, & in his ruptos cordis lymphæ ductus omitam; ab dissiliantibus hydatidum folliculis. Has enim post Galenum, qui in simia, ut supra (7) indicatum est, animadverterat, alii intra belvinum, plerique intra humanum pericardium conspexerunt. Wepferus enim (8) multas per exteriorem suilli cordis faciem passim disjectas deprehendit. Ballonius autem (9), & Cordæus (10) in mulieribus duabus cor hydatidibus oblitum fuisse, retulerunt. Rolfinkius (11) *nos*, inquit, *in cordis membrana in palpitationi subjectis agris*

(1) Disp. cit. supra ad n. 22. §. 19.

(2) Vid. Epist. 41. n. 5.

(3) ch. 1. cit. supra ad n. 24.

(4) Vid. supra n. 2.

(5) Vid. supra n. 6. & 10.

(6) n. 1.

(7) n. 20.

(8) Sepulchret. l. 4. S. 3. in Schol. ad Obs. 26. n. 4.

(9) Ibid. l. 3. S. 37. Obs. 3. §. 12.

(10) Ibid. S. 21. Obs. 21. §. 14.

(11) Ibid. l. 2. S. 8. Obs. 6.

observavimus hydatidas. Fantonus pater (1) in quodam homine copiosissima, & crocæ lymphæ cor innatans vidit, cujus apex erat a corrupta hydatide ulcerosus, in alio autem (2) plurima in superficie cordis hydatides. Præcl. Thebesius (3) in Mercatore, cujus thoracis dextrum latus una cum pericardio valde expanso aqua plenum erat, invenit externam cordis membranam hydatidibus scabram. Et ipse quoque, ut alias (4) ad te scripsi, quasi ruptæ hydatidis vestigium in eadem conspexi, & de magna quæ indidem pendebat hydatide sum scripturus (5). Quæ omnia attingere hic volui, quo facilius intelligeres, ut hydrops hic pericardii & origine, & qualitate, & copia aquæ plurimum variare potest, sic posse ejus etiam signa variari, sicut in pulsibus præsertim ab Albertino (6) scriptum est, qui parvos potius frequentes semper quidem, sed tunc magis deprehendit, cum aquæ multo maxima copia erat; molles autem, cum illa pura, aut lenta; vibratos denique, ac tenfos, cum salsa, & vellicans fuit. Tu qualis, & qua copia fuerit, apud Vieussenum leges in illis duobus, quorum alteri, ut supra (7) narravimus, pulsus fuisse, indicavit parvum, frequentem, inæqualem, alteri autem præter hæc semper valde mollem, & debilem. Sero autem, ut cætera commostrarant, viscido intra crassum pericardium, libræ pondus superante, exiguos fuisse pulsus, ac languidos, in Vidua quadam generosa adnotavit Hoffmannus (8). Qui cum subjicit, quid in Vidua altera observatum sit a Ballonio (9), si hujus verba amanuenses illius, aut typographi diligentius descripsissent, facile cognosceres, pulsus mulieris magnum, elatum, tardum, intercisum, & intercaltarem habentem in pulsatione una atque altera intermissionem, & quæ de ea referuntur cætera, si forte ad pericardii hydropem, at certe ad ipsum, non, ut hic spectamus, solum, sed cum aliis conjunctum morbis, attinuisse. Ejusmodi igitur Observationibus, quarum magnus suppeteret numerus, hic prætermittis, tanto minus attendendæ sunt quæ ex Zacuto ab Doctis alioquin Viris in hunc modum proferuntur: *Zacutus Lusitanus ter vidit hunc affectum* (pericardii hydrope) *ubi ægri animi deliquio, cordis palpitatione, pulsu duro, parvo, nulla præcedente causa syncope oppressi vitam ducebant, & accedente febricula consumpti sunt: ob quam corporis consumptionem nonnullis affectum hunc Tabis pericardii nomine insignire placuit.* Verum si locum in quo hæc scripsit, indicassent, quem esse invenies Observ. CXXXVII. libri I. de Praxi Medica Admiranda, aut si ipsi eam perlegissent Observationem; proclive fuisset intelligere, non de pericardii hydrope illa dici, sive de humore in ejus cavum effuso, sed de parvo duriusculo tumore in tunica, id cavum complectente, innato. His igitur merito sepositis, si quæ in paucis huc attinentibus Observationibus de pulsibus sunt scripta, spectemus; varios in variis esse, constabit, & si quid forte sæpius sit adnotatum, id ad parvitatem, debilitatem, frequentiamque referendum videri: quæ res ipsæ non modo quam variare possint pro vario morbi tempore, sed etiam quot aliis sint morbis communes, satis omnibus notum est.

45. Quod si nunc tandem pleraque alia ex iis quæ superius (10) ex Cl. Virorum observatione, aut sententia hujus morbi signa memoravimus, cum historiis comparemus quæ descriptæ sunt a nobis, aut indicatæ; manifestum quoque erit, illorum alia perpetua non esse, alia ne frequentia quidem, velut animi defectiones, quæ crebrius in hoc, quam in thoracis hydrope, accidere dicebantur, tu vero in nulla seu Valsalvæ, seu Vieussenii, seu nostra sive alterutrius,

(1) Obs. Anat. Med. 15. ult. edition.

(2) Ibid. Obs. 11.

(3) Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 115.

(4) Epist. 3. n. 26.

(5) Epist. 25. n. 15.

(6) In Opusc. cit.

(7) n. 24.

(8) Medic. Rat. T. 4. P. 4. c. 9. Obs. 4.

(9) Ephem. l. 1. A. 1570. Constit. Hyem.

(10) Vid. n. 21. 23. 24.

sive utriusque hydropis Observatione leges memoratas, imo in quibusdam ex nostris (1) invenies diserte negatas, vix in postrema, quæ Albertini est (2) quâdantenus indicatas. Non equidem inficior, in iis fuisse quorum historiæ a Fischero (3), a Reimanno (4), a Lowio (5), ab Hoffmanno (6) traditæ sunt. Sed si pericardii hydrops cum summo ex diuturna hectica febre languore, si cum valvularum cordis vitio, si cum thoracis hydrope in tribus ægris prioribus conjunctus erat; nempe una ferme restat Hoffmanni Vidua in qua morbum ipsum de quo loquimur, deliquia animi, & crebriora quidem comitata esse, sciam. Quo igitur modo ea possim; etiam si tot aliis non convenirent morbis; in hoc sæpius observari solita esse, dicere? Porro tussiculam illam siccam quæ fere major in pericardii, quam in thoracis, hydrope proponebatur, num majorem legisti in iis quos utroque affectos descripsimus? In illis certe quos ego vidi, ne nominatur quidem, si mulierem unam excipias: in viro autem qui utroque & ipse laborabat, tussim non fuisse, diserte adnotavit Cl. Kellnerus (7). At erat, inquis, in aliis quos pariter affectos viderunt Lowius (8), Bonetus (9), Wepferus (10). Tantum abest, ut diffitear; miror magis, in tot aliis, quos dicebam modo, defuisse. Aqua enim in thoracis hydrope nervos phrænicos, pulmones, omnemque pleuram contingit, ut, si irritans sit, non possit non vellicare, & sic tussim ciere, cum in pericardii hydrope nihil eorum tangat, & quod consequitur, non videatur æque, nedum magis, tussim motura: quanquam si valde irritans sit; pericardium vellicando possit fortasse per hoc denuo in consensum trahere annexum diaphragma; id quod tamen per tenuiorem, & multo ampliori spatio annexam pleuram vel magis poterit aqua thoracis. Sed tussiebant, inquis, ex Harderi (11), ex Schrockii (12), ex Erndlii (13), ex Reimanni (14) observatione illi etiam quibus, non thoracis, sed pericardii hydrops erat. Tussiebant utique; sed vomicæ non deerant aut pulmonem occupantes, aut inter hujus tunicam, pleuramque interjectæ: vel si hæc deerant, alia non deerant, unde septum Transversum ab inferiore saltem facie laceffi posset. Quod si denique spectemus illos in quibus unus morbus fuit, hydrops pericardii; vir sane quem Valsalva (15) secuit, tussiebat; sed nec Vieussenius, nec Hoffmannus tussim memorant in suis, neque in Monacha animadvertit Albertinus. Qui cum in Commentariis laudatis (16) universe scripsit, *tussim hunc Affectum vel nullam, vel modicam adjunctam habere*; non majorem certe voluit, quam in hydrope thoracis. Ex adverso autem quod plerique ajunt, leviolem in pericardii, quam in thoracis, hydrope, esse difficultatem respirandi, non raro saltem, idque oculorum, auriumve judicio, verum esse, libentius agnovero. Ea enim difficultas quanta esse plerumque soleat in hydrope thoracis, præclare ostendit junior Verneyus (17), cum inter ejus signa illam primo loco ponit, eamque maximam, aut cum ex ascitici ventre aquis eductis, illam aut nihil, aut parum levatam videns, aquas in thorace quoque stagnare, docet, idque aut aquarum e thorace educatione, aut cadaveris dissectione luculenter confirmat, non secus ac olim Jacobus Oæthæus (18) suspicionem confirmavit suam humoris in thoracem

(1) n. 36. & 38.

(2) n. 43.

(3) Act. N. C. T. 8. Obs. 31.

(4) Eorund. Tom. 1. Obs. 170.

(5) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 154.

(6) Obs. 4. supra cit. ad n. 44.

(7) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 1. not. 1.

(8) cit. in Eph. Obs. 154.

(9) Sepulchr. l. 2. S. 2. Obs. 3.

(10) Ibid. l. 4. S. 3. Obs. 26. in Additam.

(11) Ibid. l. 2. S. 7. Obs. 24. in Addit.

(12) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 118.

(13) Eorund. Cent. 3. & 4. Obs. 141.

(14) Act. N. C. Tom. 1. Obs. cit. 170.

(15) Supra, n. 21.

(16) Supra, n. 44.

(17) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1703.

(18) Sepulchr. l. 2. S. 1. Obs. 76.

effusi, cum etſi ventrem ſubtumidum, purgationum ope, *humorum mole ſublevaret*, tamen *ſpirationem difficilem* animadvertiſſet non eſſe *diminutam*. Quin relege quas tibi his litteris deſcripſimus Obſervationes, & quam laborioſe reſpirare ſoleant eo morbo affecti, & quam ſæpe erecta cervice, recognoſce. Nec quod in eorum pluribus utrumque hydropem fuiſſe, leges; idcirco credito, a pericardii potius, quam a thoracis, hydrope, repetendam eſſe tantam illam reſpirationis difficultatem. Qui enim primum ſine ſecundo, & ſine aliis dyſpnœæ cauſis obſervarunt (intelligis, cur a me ſeponendæ hinc ſint Obſervationes Kellneri, Schröckii, Erndlii, Reimanni, Vicarii, & ejuſmodi aliæ quas ſciens prætereo), qui, inquam, ſine alio reſpirationi officiente morbo, unum pericardii hydropem obſervarunt; Hoffmannus in Vidua, Vieuſſenius in puero, Albertinus in Monacha orthopnœam certe non memorant. Imo Vieuſſenius, ut antea (1) diximus, in altero puero ad pericardii hydropem additum hydropem thoracis inde etiam coniecit, quod æger humili capite jacere amplius non poterat: & Albertinus non modo in illa Virgine, ſive ſtare, ſive in dorſum, ſive in utrum liberet latus decumberet, æque facilem fuiſſe reſpirationem, affirmabat: ſed & univerſe ſcripſit, ſuis fretus obſervationibus (2), *difficilem in hoc morbo decubitus, & frequentem reſidendi neceſſitatem vix unquam incidere*. Valſalva autem (3) etſi in quodam viro, plurimum jam, ut videtur, hoc hydrope progreſſo, orthopnœam, quemadmodum ſemel Vieuſſenius quoque, ut ex quarta ejus obſervatione ſupra (4) diximus, & mox iterum dicemus, in morbi ſummo progreſſu, animadverterat; tamen in Obſervationibus quas tibi alias (5) deſcriptas mittemus, duorum Juvenum quos abſtulit peripneumonia, cum primum ſcripſiſſet decubuiſſe, *deſiſſoque capite minus incommode egiſſe*, alterum aut ſic cubuiſſe, *ut caput ſubmiſſum teneret*; hæc continuo ſubjicit, *ut plerique eorum ſolent, quibus pericardium ingenti aquæ copia turget*; & ſane erat in utroque ab aqua adeo dilatatum, ut in primo *pericardii hydrops merito vocari poſſet*, in altero autem *ingens occuparet thoracis ſpatium*. Lanciſius vero (6) cum ipſe quoque huius hydropis ſigna afferret, hoc idem quod modo diximus, ſed multo aliter propoſuit. Nam eo laborantes *difficili eſſe anhelitu*, cum ſcripſiſſet; & uſque *ab initio non niſi extra lectum reſpirare poſſe*; denique *prope mortem*, inquit, *coguntur ad decubitus, videlicet quia pericardium una, aut etiam ſeſqui-altera liquoris libra turgidum diaphragmatis centro vim inferit, neque alium ſtandi ſitum, qui ſit minoris incommodi, ægris permittit, quam horizontalem, in quo pericardium verſus jugulum aſcendens, diaphragma non amplius premit*. Non dubito, quin Vir Cel. in quibuſdam ſic obſervarit: neque id quod rationi conſonum eſt, nego, quod & Williſii (7) in eo Juvene obſervatio confirmat, qui cum thoracis hydrope laborare cœpiſſet, & ſupinus in lecto jacens, *caput a margine ejus*, ut experiendi cauſa Williſius jubebat, *uſque ad pavimentum reclinari ſineret, illico perſenſit aquæ verſus claviculas decurſum, ſimulque illuc doloris metaſtaſim*. Neque tamen ſcio, an ſatis intelligam, cur ii pariter, non tamen dico qui thoracis hydrope vexabantur, quam qui pericardii vel multo eo majori qui ab Lanciſio designatus eſt, non idem levamen decumbendo ſint conſecuti. Quin contra is qui multo maximo, ut paulo ante memorata Vieuſſenii Obſervatio oſtendit, urgebatur, poſtremis aucti jam morbi menſibus in lecto jugiter cobeatur ſedere; nam ſi decumbere, quod ſuperioribus potuerat menſibus, conaretur, illico evidens inſtabat ſuffocationis mortisque periculum. Num forte; ne de aucta ſan-

(1) n. 25.

(2) Comment. cit.

(3) Supra, n. 21.

(4) n. 24.

(5) Epist. 20. n. 35. 36.

(6) De Mot. Cord. l. 1. S. 1. c. 5. Prop. 23. in Schol.

(7) Pharmac. Rat. P. 2. S. 1. c. 13. in ſua

guiferorum vaforum pressione cum Vieuffenio quidquam dicamus; ea causa erat, quod pericardium tanta aquarum copia distentum; jacente homine diaphragma quidem non gravabat; sed prægravabat pulmones, quibus sic incumbibat, tum mole etiam sua horum expansioni tanto magis officiebat, quanto sursum magis tunc ascendente diaphragmate, ipsum quoque sursum contrudebatur. Quod si ita se res habet; hoc quoque signum intelligis, sive ut ab aliis, sive ut ab Lancisio propositum est, a varia congesti humoris copia variari: quæ tamen in pluribus (1) videtur, cum eadem esset quam Lancisius designat, aut etiam aliquanto major, neque ab initio ægros coegisse, ut respirandi causa extra lectum essent, neque extremo tempore ut jacendo spiritum ducerent: quin utro liberet modo minime propterea augebatur difficultas spirandi; etiam si cum pericardii hydrope thoracis hydrops erat conjunctus. Quæ res quoque facit, ne signum hoc facilius decubitus pro illius peculiari habeamus, eoque id magis cum in iis pariter qui uno thoracis hydrope laborabant, idem sit aliquando animadversum (2).

46. Non me pœnitet Lancisii Observationem, quamvis adeo a Vieuffenii Observatione discrepantem, paulo ante protulisse. Ecce enim hæc relegenti a Petropolitana Imper. Academia Novi ejus Commentarii (3) mittuntur, in quibus, ut rara alia, sic Cl. Schreiberi Observationem (4) invenio, pericardii quod *libra circiter quatuor aquæ cruentæ adeo extendebant, ut pulmonibus versus posteriora, & latera compulsi ipsam partes pectoris mediam, & anteriores laterales repletet.* Ægro tamen cum tandem adcessisset summum molestiæ respirandi incrementum, . . . in alterutro pectoris latere cubare impossibile, sed in dorso jacere tolerabile fuerat. Erant & huic pulmones pleuræ valde adhereti, quin etiam *screatu denique rejecta alba, viscosa materia, multo sanguine admixto*: præterea cordis superficies omnis villis hirta, a sero quidem formatis, sed per quos sinister ventriculus pericardio quam firmissime adhærebat. Nec palpitaciones tamen, nec deliquia hic memorantur; sed *pressio in pectore, & tussis sicca perpetua*: quæ tu singula ad ea adjunges quæ de signis supra diximus, aut infra dicemus hydropis pericardii, tussi una excepta propterea quia hæc initio jam fuerat, cum interna thoracis inflammatio, ut videtur, morbum præcessit, & quomodo pulmones deinde se haberent, ex dictis intelligis, & *supra diaphragma aliqua portio seri flavescens fluctuabat.* Sed hic præcipue attendas, velim, cum tantus pericardii hydrops esset, orthopnoeam tamen defuisse, qui in respirando corporis situs Vieuffenii ægro, quæcunque tandem causa esset, adeo fuerat necessarius. Et de animi deliquiis igitur, & de tussi, & de respirationis difficultate satis visum est. Nunc ad reliqua pergamus. Et fitis quidem tam raro accidit pericardii hydropi, ut nollem, inter hujus signa fuisse commemoratam, præsertim cum Saxonia noster (5) inter illa diserte posuerit, *nullam esse fitim.* Attamen et si e contrario in thoracis hydrope aut siccitatem faucium, aut fitim in illis omnibus, quas ex Val-salva descripsimus, Observationibus invenies; fit aliquando, ut in ipso quoque nulla sit, idque præter alias, & nominatim Rufii (6) Observationem, non una ex nostris confirmat historiis (7). Quamobrem fitis absentia, aut præsentia pro certo hos duos non distinguet hydropes. Sed multo minus pedum tumor, ut quem inter signa quidem recensitum leges hydropis thoracis, eundemque tamen aliquanto sæpius quam fitim, in pericardii hydrope videmus fuisse, de-

(1) Vid. n. 27. & 36. supra, & Sepulchr. l. 1. S. 2. Obf. 3.

(2) Vid. n. 26. 28.

(3) Tom. 3.

(4) 5. inter Phyc.

(5) Vid. supra, n. 23.

(6) Sepulchr. l. 2. S. 7. Obf. 91.

(7) n. 30. 38. & Epist. 10. n. 11.

fuisse autem, nec rarissime, in illo altero (1), & nonnunquam in conjunctis ambobus (2), vel nostræ probant Observationes. Una ferme est fluctuatio, quæ interdum quidem in illo altero hydrope, ut supra (3) diximus, percepta est, cum in pericardii hydrope non recordemur legisse perceptam ad corporis quidem concussionem: quanquam illa hydropem esse thoracis, significare potest, pericardii vero tunc abesse, non potest. Quod vero ad fluctuationem aquæ attinet in pericardio ipso ab ægro, aut a Medico hac, vel alia qualibet ratione percipiendam, cum Grætzius (4) non ita *distincte* sensibilem, ut in hydrope thoracis, fore, censui, tum ego, quando vel minus, vel nullo modo sensibilis esse possit, vel fallacia aliqua fortuita simulari, ibi non reticui, ubi, si hæc omnia auferre liceret, optimum præ cæteris signum futurum agnovi (5). Lenta vero febris, & *contabescencia*, tristitia, faciei pallor, oculi minus vividi facti, extrema corporis subfrigida, & id genus alia non dubito quin sæpenumero possint utrique hydropi esse communia: imo pleraque horum communia esse, vel ex Vieussienii ipsius alia Observatione (6) certo scio. Nec si vel plura ex iis quæ antea examinata sunt, signis in aliquo simul extitisse, videam, in quo pericardii hydrops deprehendatur, propterea statim de sententia decedam; sed prius cætera considerabo. Brunneri (7) Observatio est, quam, cum plures alias possem, hi potissimum exempli loco afferam, quia cum Sepulchreto addi posset; edita enim fuerat A. 1687. frustra a me in eodem quæsitæ est. Pericardium ille aqua turgens reperit in juniore Milite; qui de dyspnœa, & præcordiorum angustia querebatur, noctu vix, nisi erecto corpore, dormire poterat, sitiebat, pedes oedemate tumentes habebat, & plerumque *siccæ* tussiebat. At vero idem nonnunquam sputum turbidum excutiebat, abdomen extumescens habebat, scrotum prætumidum, subtumidum autem totum corporis habitum, latere præsertim dextero, quo plerumque in lecto inclinabat. Præter hæc, atque alia quæ vel ante mortem animadverti potuerant, inter quæ nec cordis palpitaciones, nec deliquia, nec vitia pulsus, imo hujus æqualitatem videas commemorari; per dissectionem in ventre hepar vastum inventum est, aquæ autem libræ octo; eademque; ut cætera omittam; latus dexterum thoracis oppletum; ut si vel cuncta quæ præceiserant, symptomata ex iis fuissent quæ ab nonnullis aut pericardii, aut thoracis hydropis propria esse dicuntur: læsionum tamen multiplicitas utrum potissimum significassent, scire prohiberet.

47. Cum igitur hydropes hi duo per ea quæ hætenus considerata sunt omnia, fatis internosci non queant; relinquitur ut videamus sitne signum aliud aliquod ita proprium hydropis pericardii, ut neque hic sine eo signo esse possit, neque hoc sine illo. Te autem credere, non puto quod a Vieussenio (8) propositum est, palpebrarum, labrorumque colorem qui ad plumbeum vergat, illud esse quod requirimus, cum in aliis quoque esse morbis queat, nec in Monacha (9) certe fuerit. An igitur potius sensus illi, quos Albertinus (10) confirmavit, id est ponderis cordi impositi, & oppressiōis in quamlibet levi motu, & quasi constrictionis ipsius cordis: confirmavit, inquam; nam & Grætzius (11) *pondus cor aggravans, & constringens*, crescente hoc morbo, *sentiri* dixit, quem sane postea etiam Lancisius (12) *cum cordis pondere, . . . gravitate, . . . præcordiorum anxietate*, scripsit, esse conjunctum: & Hoffmannus Viduam, quam eodem afflictam

(1) Supra, n. 26. 28. 30.

(2) n. 34. 38.

(3) n. 37.

(4) n. 22.

(5) n. 24.

(6) *Traité du cœur*, ch. 16. Obs. 1.

(7) *Exercit. de Gland. in Duodeno*, §. 5.

(8) *Traité cit.* ch. 1.

(9) Supra, n. 43.

(10) *Ibid.*

(11) *Vid. supra*, n. 21.

(12) *In Schol. cit. supra*, ad n. 45.

morbo memoravimus (1), de magno pondere cor aggravante, & respirationem impediēte agrius conquestam fuisse, tradidit. Huc virum referes, qui Fantono patri (2) gravissimo pondere pectoris se se opprimi, dicebat, nisi forte copiosissimo pericardii sero id minus imputandum suspicaris, quam duro densoque pulmoni, ut quemadmodum Franciscus Sylvius (3) non raro offenderat, minime membranaceus, sed plane carnosus videretur. At facilius spectare huc, credes pressionem illam in pectore, & tantas illas cordis oppressiones, quas in pericardii hyprope adnotarunt Cl. Viri Schreiberus (4), & Fischerus (5). Verum hæc etsi rationi quoque consona sunt; vereor tamen, ut sint qualia quærimus, cum in accuratis Vieussenii Observationibus (6) videam prætermissa, in Observatione autem Olai Borrichii (7) diserte negata, atque; ut Valsalvæ plures omittam; cum Senator Bononienlis (8), & mulieres duæ (9), in quibus omnibus pericardii hydropem conspexi, nullam unquam de ejusmodi ad cor aut ponderis, aut molestiæ sensu querelam habuerint: & quamvis earum altera in thorace pondus sentiret; in ipsius tamen thoracis dextero sinistroque cavo magna vis aquæ erat effusa. Unde factum est, ut alteram Fantoni patris (10) Observationem, & Gerbezii (11), Boneti (12), Kellneri (13), Reimanni (14), aliasque paulo ante non produxerim. Nempe in hisce de onere magno pectori imposito, de pectoris gravitate, de gravativo dolore ad sternum inum, de pectoris stricturis, & anxietatibus præcordialibus, de angustia præcordiorum, & de sensu cordis sibi compressi querelas conjunctas quidem lego cum hydropes pericardii: sed hunc simul lego in primis quatuor Observationibus cum hydropes thoracis conjunctum, in quinta autem cum amplitudine cordis, aliisque ejus, & Magnæ arteriæ vitiis, quæ cordis magnitudo, nec ea vulgaris, erat etiam in quarta, neque in secunda defuerant alia, & nominatim glandulosum corpus scirrhosum, quod, remoto sterni, se exhibuit, extremo uno pulmonis dextri inferiori lobo affixum, altero autem mediastino, & diaphragmati. Itaque etsi earum querelarum causam ex parte velim aquis tribuere in pericardio redundantibus; tamen quod in priore Fantoni Observatione feci, id in his quoque singulis facere coactus essem, ut plusne iis aquis, an aliis causis imputandum esse, dubitarem, quæ aut suo, eoque majori, pondere diaphragma prægravarent, aut pulmones, & cor ipsum, aut vasa, utroque pertinentia, coarctando, aliave aliqua ratione expedito sanguinis per cor transitui officiendo, eos alios sensus inducerent de quibus dictum est. Post quæ minus necessarium esse, puto, Epistola præsertim longius, quam initio credidi, producta, an illi ipsi sensus vel sine ullo pericardii hydropes, aliunde esse interdum possint, disquirere, multoque minus de palpitatione, de pulsibus, de lumborum dolore, de quibus supra (15) fatis dictum est, verba facere.

48. Quæ omnia cum ita sint; diutius adhuc esse expectandum, facile credes, antequam ad hunc curandum morbum in usum ducantur terebratio sterni, & pericardii perforatio, ab Riolano in Anthropographia (16), & alibi (17) indicatæ, si juxta Schrockii (18), & Grætzii (19) monita, certissime antea constare debet de

(1) n. 44.

(2) Obs. Anat. Med. 15.

(3) Sepulchr. l. 2. S. 1. Obs. 50.

(4) Vid. supra, n. 46.

(5) Act. N. C. Tom. 8. Obs. 31.

(6) Vid. supra, n. 24. & 25.

(7) Sepulchr. Sect. cit. Obs. 86.

(8) Epist. 10. n. 11.

(9) Supra, n. 36. 38.

(10) Obs. cit. 37.

(11) Eph. N. C. Dec. 3. A. 7. Obs. 186.

(12) Sepulchr. l. 2. S. 2. Obs. 3.

(13) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 1.

(14) Eorund. Tom. 1. Obs. 170.

(15) n. 23. 41. 44.

(16) L. 3. c. 7. in fin.

(17) Encheirid. Anat. l. 3. c. 4.

(18) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 118.

(19) Disp. supra ad n. 22. cit §. 25.

ipſius ſerī abundantia in pericardio. Necdum enim Ars, quantum video, adeo profecit, ut id certiſſime, & evidentē cognosci queat. Utinam liceret, ſæpius repetitis obſervationibus, ſi non alia ſigna animadvertere, at ex iis quæ propoſita ſunt, quæ ſæpius, quæ rarius tum inter initia, tum ſaltem prope morbi finem, ipſum comitentur, ſtatuerē. Non raro enim video, hoc detentos *ex improviſo. præter aſſidentium expectationem, inopinata morte, repentina morte deceſſiſſe* (1). Interea ubi aliorum abſuerint morborum indicia, illius vero quem huic valde aſſinem eſſe, conſtat, hydropis thoracis alia quidem abſuerint, ut fluctuationis ſenſus in thoracis præſertim partibus a corde remotioribus, ut ſpirandi erecta cervice neceſſitas poſt primas potiſſimum ſomni horas; ut decubitus in alterutrum latus multo difficilior; neque enim ſæpius accidit, ut par aquæ copia in utrumque thoracis cavum intra idem tempus congeratur; alia autem ejuſdem hydropis indicia vel nulla ſint, vel multo leviora, ut artuum tumor, ut tuſſis, ut ſitis; æger vero ad ipſam cordis ſedem pondus quaſi quoddam ſentiat, ad motum autem corporis opprimi cor, & quaſi conſtringi, ſpiritu quadantenus deſiciente, hæc vero ipſa tollantur mox, aut leventur, cum quieti ſe reſtituet, commodiusque hanc capiat decumbens humili capite; ubi, inquam, hæc omnia ſimul fuerint, aut ſaltem complura, ego quidem ob pleraſque earum, quæ ſupra aut deſcriptæ; aut commemoratæ ſunt, Obſervationem; etſi pro certo non pronuntiabo; veri tamen ſimillimum, & maxime probabile eſſe, dixero, hydropem eſſe pericardii. Dixero autem tanto facilius, ſi præterea ex iis forte æger ſit qui tunc ſibi cor quaſi in aqua natare, ſentiunt, aut in quibus ſignificatio alia aliqua eſt aquæ in diſtento pericardio, non alibi, fluctuantis. Nec vero ubi complura eorum fuerint quæ memoravi, alia quædam contemnā ſigna, ut cordis in primis palpitationem; quanquam vix in una fuit a me tibi deſcriptarum tot Obſervationum animadverſa, ut extrema quoque ſubfrigida, ut pallorem faciei, labrorumque præſertim, & palpebrarum, ad plumbeum vergentem, & quæ ſunt hujus generis alia, quæ cum interdum aut quærere, atque attendere negligant Medici, aut ægri dicere, quippe rudes perſepe homines, & gravioribus afflicti; non mirum eſſet, ſi, cum fuiſſent, in quibuſdam tamen prætermiſſa eſſent hitoriis. Hæc de thoracis Hydrope, & hujus occaſione, etiam Pericardii in præſentia habui quæ ſcriberem. Vale.

49. HANC, ut ad te remitterem, Epistolam vix recensueram, cum eximium de Cordis ſtructura, Actione, & Morbis Tractatum Summi Viri & Regis Potentiſſimi Gallorum Archiatri Petri Senacii Joannes Baptiſta Molinariuſ Doctiſſimus Medicus, Humaniſſimuſque, qui me illo ſciret jam quintum ex quo edituſ fuerat, annum invitum carere, perliberaliter Vindobona uſque, huc ad me perferendum curavit. Nihil jam diu ægrius tuli, quam ſero adeo in meas perveniſſe manuſ ejuſmodi Opus, ex quo cum plura alia didici; tum illud non ſine ingenuo pudore, & magna admiratione intellexi, tantum mediocritati huic meæ a Præſtantiſſimo Viro tribui, quantum neque ego agnoſcere, neque tribuere quicuquam poſſit, niſi forte Amicuſ benevolentiſſimuſ, mecumque uſu, officiique omnibus conjunctiſſimuſ, Verum quod facere tandiu non potui, ut tantæ erga me humanitatis gratiſſimo ſaltem animo reſponderem, non deſinam facere dum vivam. Nunc quod propoſituſ flagitat harum Litterarum, neſcire te nolo, inter alioſ morboſ Illuſtreſ Auctoreſ ſcripſiſſe de Hydrope Pericardii (2) ea copia, ac diligentia, quas frequenſ, eoque ingenio, ac judicio, quæ *difficiliſ cognitu*, & *difficilior ſanatu*, ut vere ait, morbuſ requirebat. Partite, ac dilucide ejus cauſaſ, naturam, ſigna, curationem examinat. Et quod ad hanc attinet, auxilij

(1) Vid. ſupra, n. 6. 17. 24. 36. 38. & Act. N. C. Tom. 5. Obſ. 121. & Tom. 6. Obſ. 143.

(2) L. 4. ch. 5.

ab Riolano propositi (1) locum sic mutat, ut neque Mammaria arteria, neque cor possit vulnerari, sed utiliter aqua e thorace educi, si forte hujus hydrops pro pericardii hydrope imponeret. Cujus tamen signa ea cura antea perpendit & auget innixus & aliorum, quorum nonnulla Scripta mihi non erant in manibus, & suis Observationibus, ut ab hydrope thoracis, aliisque doceat morbis quo ad licet internoscere: quo ad licet, inquam; neque enim difficultates omnes amovisse se putat, quod si putarem, sapienter inquit, non eas satis me intelligere, ostenderem. Sed quid plura? cum tibi copiam egregii Operis facturus sum statim ac in recensendis quibusdam aliis Epistolis ejus doctrina, & auctoritate usus fuero: quod utinam in hac facere potuisssem. Verum tu cum leges, plura ejus invenies loca per quæ tradita his Litteris confirmes. Quod si in quædam incidēs, ubi forte inter nos discrepemus, per mihi gratum fore, credito; si minus mecum, quam cum tanto Viro facere malueris. Iterum vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XVII.

Sermo est de Respiratione Læsa a Cordis, aut Magnæ Arteriæ intra thoracem Aneurysmatibus.

NUNC thoracis interna Aneurysmata sunt proferenda, quæ & mole pulmones comprimunt, & sanguinis per ipsos motum pervertunt, & sæpe etiam pondere diaphragma prægravant, ut multifariam lædant respirationem. Præcipua, & frequentiora, alia Cordis sunt, alia arteriæ Magnæ. Quorum antequam Observationes producimus, occurrendum est tacitæ cuidam interrogationi tuæ, unde videlicet factum sit, ut cum morbi hi sint, ut dicimus, adeo frequentes, nulla tamen certa extet eorum mentio apud Medicos vetustiores. Nam quod huc aliquis attinere fortasse velit, quæ legimus I. libro de Morbis (2) ubi aliquando in pulmone fieri vena dicitur *velut varix*, nomine autem venæ arteriam quoque, ut prisca solebant temporibus, esse ajat intelligendam: is si omnia perlegat, ibi agnoscat quæ indicantur dilatationes, & in venis designari, & ejusmodi, ut denique disruptæ, non jam nimiam copiam sanguinis effundendo, citam mortem, sed ulcus relinquendo, & purulentum pulmonem faciendo, lentam afferant. Neque aliter Martianus (3), & ante hunc Salius (4) intellexerunt. Quin etiam, cum mox ibidem legimus, *varicosas quoque fieri, & intus elevari* venas lateris, Salius admonet (5), idcirco has significari ab Hippocrate ad hunc modum *quæ intus in superficie sitæ sunt*, ne quis forte illas intelligat, quæ per intermedia costarum, & alia spatia interna perreperant, ubi videlicet arteriarum Intercoastalium dilatationes nonnunquam fieri, a posteris animadversum est: & sane a varicosarum earum venarum disruptione, *suppurati* fieri ægri dicuntur a vestutissimo illo Medico. Sed & in libro de Internis Affectionibus (6), ubi in pulmone *varix*, hujusque signa, & curatio proponuntur; non remittente se morbo post quatuordecim primos dies, eadem exhibenda indicantur, quæ ei qui pulmone *suppuratum* habet. Quanquam

(1) Supra, n. 48.

(2) n. 10. apud Marinell.

(3) Annot. ad cit. l. vers. 219.

(4) Comment. in ejusd. I. S. 3. t. 19. & seqq.

(5) Ibid. ad t. 22.

(6) n. 5.

et si hæc omnia quis velit ad aneurysmata trahere nihilominus; erit hoc tamen, aliis diffidentibus, non satis certum, aut, si certum credatur, incertum porro, ex conjectura potius, an ex dissectionibus petiitum, præsertim cum bestia, quæ tunc pro humanis corporibus solebant incidi, raro morbis ejuscemodi corripian- tur: & tandem quos morbos frequentiores diximus, & de quibus tu quæris, illi ad cordis, & Magnæ arteriæ, non ad alias, attinent dilatationes. Hæc autem a priscis illis Medicis cur non fuerint memoratæ, præcipuam causam, illam ip- sam quam modo attigi, fuisse, cenfeo.

2. Postquam enim ad Anatomen instaurandam aliquanto sæpius humana cada- vera secari denique cœpta sunt; mentio quoque fieri cœpta est illorum morbo- rum. Certe video, ab Nicolao Massa (1) quendam indicari dissectum A. 1534. *qui habebat cor magnum, & tantæ magnitudinis, quantam nunquam in alio homine viderat*; a Vesalio autem (2) *doctissimi viri cor, in cujus sinistro ventriculo glandu- losæ, sed subnigricantis interim, carnis libras propemodum duas reperit, corde instar uteri, . . . ad ejus carnis molem extenso*; tum etiam a Carolo Stephano (3) *con- spectam in cadavere, cujus propter aliquod vitium, dextra pulmonis pars omnino con- sumpta ac corrosa esset, cordis auriculam ejusdem lateris, quæ in amplam magnitu- dinem usque adeo excreverat, ut triplo major altera videretur*. Post hos, aliosque, & nominatim Ballonium, qui cor memoravit (4) *majusculi capitis magnitudinem adæquans*, & aliud, ut habes in Sepulchreto (5), *adeo cum suis valvulis, & Magna arteria discentum, ut triplo, aut saltem duplo quam soleat, amplius videretur*, Andreas Laurentius (6) *Equitis Guicciardini cor invenit prodigii instar in eam molem excrevisse, ut thoracem fere totum contineret, sanguine ad libras pene tres quatuorve cordis utrumque sinum distendente*. Sed hunc casum, aliosque dein- ceps eo frequentiores, quo crebrius cadavera incisa sunt, & alii passim memo- rarunt, eoque diligentius quæ in viventibus precesserant, adjecerunt, quo ho- rum est utilior conjuncta notitia, & magis tamen, si Vesalium, & Ballonium excipias, a prioribus illis neglecta.

3. Neque aliter dilatationum arteriæ Magnæ certa ad Medicos pervenit cog- nitio. Sic Vesalius quidem, exempli causa, cum in dorso circa vertebrae tumo- rem quendam pulsantem animadvertisset, ea secutus quæ in exterioribus aneurys- matibus antea deprehenderat, ibi esse, dixit, *aneurysma ex dilatatione aortæ ar- teriæ*. Sed tamen non ante Medici verum dixisse Vesalium pro certo sciverunt, quam cum ægro mortuo, eam arteriam dilatatam adeo invenerunt, ut *ovi stru- thiocameli magnitudinem fere æquaret*, quemadmodum ex Sepulchreto ipso (7) cognoscas, unde præterea intelliges, quid aneurysma illud contineret, ac qua- tenus proximas vertebrae, costasque vitiaffet. Conspectum id anno est 1557. sic- que additum pondus iis quæ Fernellius scripserat tum ubi docuit (8), *cordis pal- pitationem sæpe arteriam foras dilatasse in aneurysma contracti pugni magnitudine, in quo & tactu, & visu conspicua erat pulsatio*, tum ubi externis aneurysmati- bus propositis, hæc subjecit (9): *Fit & nonnunquam aneurysma in interioribus arteriis, maxime sub pectore, circa lienem, & mesenterium, ubi vehemens sæpe pul- satio animadvertitur*. Poterat enim hæc tradidisse ex conjectura: nec certe omnis pulsatio, quantumvis vehemens, ab aneurysmate est; ut ex nostris quoque Ob- servationibus alibi (10) ostendetur. Alioquin eximius Medicus Ballonius qui nun-

(1) Lib. Introd. Anat. c. 28.

(2) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 5.

(3) De dissect. part. corp. hum. l. 2. c. 33.

(4) Epid. l. 2. in Constit. Autumn. A.

1575.

(5) L. 2. S. 8. Obs. 26. §. 2.

(6) Hist. Anat. hum. corp. l. 9. qu. 18.

(7) L. 4. S. 2. Obs. 21. §. 7.

(8) Patholog. l. 5. c. 12.

(9) Ibid. l. 7. c. 3.

(10) Epist. 24. n. 34. & seqq.

quam memoria sua tam alte palpitans pulsusque hypochondrium contigerat, quam in Joanne Formageo non se ita decipi passus esset, ut subesse aneurysma non nisi ex repentina morte, & cadaveris sectione, agnosceret, quemadmodum candide fatetur in Consilio (1) scripto A. 1575. Tot, puto, illos Hippocratis locos magis attenderat, qui tum in eo Consilio, tum in Annotationibus (2) proferuntur, aut indicantur, in quibus de hypochondrii, aut ventris reliqui pulsatione verba fiunt, tanta nonnunquam quanta neque a cursu, neque a timore circa cor generari possit (3). Quos omnes si attente perlegas; aut ad acutorum morborum symptomata pertinere, aut si ad morbos alios (4) pertineant, non ad aneurysmata spectare, intelliges. Sed post dissectionem illam qua præcognitum a Vesalio aneurysma conspectum est, aliæ quædam illo ipso sæculo habitæ sunt eodem attinentes. Quas inter cave referas, quasi nihil dubitans (5) ut videtur facere Freindius (6), illam Paræi (7). Dilatationem enim, hic ait, se deprehendisse venæ pulmonaris, quam si non varicem, sed *aneurysma* dixit, nempe ob eandem rationem facere id potuit, ob quam, ut eo tempore solebant, illam venam designavit nomine *arteriæ venosæ*. Sed præter illam Ballonii, de qua supra (8) indicatum est, & alias tum Ballonii ejusdem in Mercatore (9), & in Coquo (10), tum aliorum, ejus sæculo viventium, bene referes cum Freindio (11), Lancisium (12) secuto, illam ipsam, quam supra pariter (13) commemoravimus Laurentii Observationem in Equite Guicciardino, qui, ut adeo dilatatum habebat cor, sic etiam *arteriæ magnæ os ita patens* habebat, ut *brachii æquaret amplitudinem*. Hæc illa Observatio est, quæ in gallica Historiæ Freindii versione „casus „ dicitur inveniendus apud Laurentium, editum per Guicciardinum” novo documento, quanto sibi tutius paulo ante nostram memoriam Doctissimus ferme quisque Auctor consuleret, sua ipse noto Doctis cæteris idiomate, scribens, latino.

4. Cæterum & sæculo illo XVI. & proximi magna parte XVII. lentos adeo progressus habuit Aortæ dilatationum doctrina, ut A. 1595. cum Joannes Bapt. Silvaticus suam ederet *de Aneurysmate Tractationem*, nullam earum mentionem in eo, late, & generatim pertractato, argumento injecerit, plurimis autem post annis docuerit Jo. Riolanus (14), *raro aneurysma in Aortæ trunco, propter crassitiam tunicarum accidere*: quin etiam A. 1670. Medicus cæteroquin eruditus Joach. Georg. Elsnerus, cum arteriæ Aortæ aneurysma a Guiljelmo Riva deprehensum proponeret, Observationi præfixerit titulum de *Paradoxico Aneurysmate Aortico*, & affirmare non dubitaverit, aneurysma *raro vel nunquam in majoribus arteriis accidere*; *excitari autem potuisse in ipsa quoque aorta, ... mirum videri*. Quid? si nullum ipsi exemplum simile notum fuisset, contra atque sub ipsum Observationis finem ostendit. Observatio autem hæc est quam designare Lancisius (15) voluit, cum ait, *Aneurysmatis Rivæ iconem anno primo expressam cura Germani observ. 18. insertam fuisse*. Ephemeridum namque Germanicarum Naturæ Curiosorum nomen, Operarum culpa ibi aut omisum, aut ita, ut descripsi, vitiatum est, non secus ac tot alia in posthumis illis Summi Viri Scriptis passim videmus.

(1) 107. l. 1.
 (2) 5. & 6.
 (3) Epidem. Hippocr. l. 7. in Eratolai filio.
 (4) Vid. etiam Vallesii Comment. in cit. locum n. 4. & in l. 5. Epid. n. 11.
 (5) Vid. Epist. 24. n. 35.
 (6) Hist. de la Medec. P. 1.
 (7) Oper. l. 6. c. 32.

(8) n. 2.
 (9) Paradigm. 136
 (10) Ibid. 26.
 (11) P. cit.
 (12) De Subit. Mort. Schol. ad Obs. ult. n. 8.
 (13) n. 2.
 (14) Encheir. Anat. l. 5. c. 46.
 (15) De Aneur. l. 2. c. 2. Prop. 22.]

Sed ab eo anno 1670 ad nostra usque tempora magis magisque allaborantibus Anatomicis, tot Observationes ad priores illas additæ sunt, ut non amplius miræ, aut rare Aortæ dilatationes habeantur. Quin simul eo ventum est, ut præcedentibus harum causis, & occasionibus, & signis ex ordine omnibus sæpius animadversis, & adnotatis, eum morbum, cujus olim, quantum vides, Medici notitiam habuerant nullam, & quem sæculo XVI. tum demum cognoscere inceperant, cum thoracis parietes jam attollens, tumore, & pulsatione se proderet; nunc minorem adhuc, & penitus abditum, atque retrusum internoscere se posse, credant, & sæpe internoscant. Quamobrem minime fuerat reprehendendus Malpighius (1) quod inter *cognitiones* sui sæculi, quod & meum ex parte fuit, *dilatationem* retulit *arteriæ aortæ*, multoque minus ipsi obijciendum, in *schola Græca, Arabica, & Latina prisca, aneurysmata innotuisse, & universos libros antiquorum de aneurysmatibus loqui*. Neque enim de externis aneurysmatibus quæstio erat, sed de internis, & nominatim arteriæ ipsius Aortæ. De quibus si quis ex ulla de tribus illis Scholis scriptum aliquid reliquisset; Silvaticum certe non fugisset, qui in Tractatione illa sua se adeo ostendit in singulorum lectione versatum. Nam quod Aetius (2) scripsit, aneurysma in *qualibet corporis parte fieri*, nempe ibi *externa* subintelligendum esse, manifestum est cum ex eo quod de externis tumoribus Sermone illo agit, tum ex perpetuo ejus silentio de internis, tanto periculosisioribus, aneurysmatibus, cum externorum quidem signa, & curationem proponat.

5. Jure igitur Lancisius (3) scripsit, cum Hippocrates nullius aneurysmatis meminisset arteriarum, cumque apud Galenum, Paulum, Oribasium, Aetium, Actuarium, & Avicennam istius in arteriis mali plurima legantur exempla; apud eosdem tamen, quantum videre potuit, altum esse silentium de Aneurysmatibus cordis, ejusdemque maximorum vasorum, quæ deinde minoribus natu Chirurgis, & Medicis frequentiori cadaverum sectione innotuerunt. Quorum aliquot Observationes ipse memoravit, ut de Laurentii, & Rivæ Observationibus fecisse, dixi (4); de Harvei autem, & Marchetti, & aliorum pariter fecisse, inspectis ejus libris (5) per te videbis. Non minus enim cordis, quam arteriæ Magnæ, dilatationes ante se notas fuisse, ipse quidem nunquam dissimulavit. Quæstus est tantummodo (6), quas apud Observatores Medicos legisset dilatationum cordis historias minus plene, atque accurate fuisse descriptas, quam cæteris, & sibi præsertim opus esset, illorum doctrinam absolutam, quo ad ejus posset, proposituro. Easdem autem vocavit Cordis Aneurysmata: quo nos quoque nomine promissæ, & dilatationum cordis utemur, cum quia minime implicari hic volumus ea questione, quid Græci Medici aneurysmatis vocabulo proprie significarent, tum quia aliquid tribuere æquum est Viro, de aneurysmatum doctrina, si quis alius, optime merito; præsertim cum hunc ejus morem secutos videamus Medicos nobilissimos; nisi forte olim indicasse, credas, Ballonium Consiliorum l. 1. non, ut est in Sepulchreto (7) cap. 15; sed Consilio 109. scribentem, si in corde ipso aneurysma sit, lethalem esse affectum. Proponemus autem, ut soliti sumus, Valsalvæ primum, tum deinde nostras Aneurysmatum Observationes, hoc ordine distribuentes, ut primo loco Aneurysmata Cordis, secundo Arteriæ Magnæ, tertio utriusque proferamus, neque omnia tamen quæ habemus; nam plura opportunius ad alias Epistolas differuntur, ad easque in primis, in qui-

(1) Resp. ad Epist. de Rec. Med. Stud.

(2) Medic. Tetrab. 4. Serm. 3. c. 10.

(3) De Aneur. l. 1. Prop. 2.

(4) n. 3. & 4.

(5) Schol. ad Obs. 2. Repent. Mort. n.

11. & de Aneur. l. 2. c. 6. Prop. 48.

(6) Ibid.

(7) L. 2. S. 8. in Schol. ad Obs. 27.

bus de Morte Repentina (1) scribetur. Hic autem illa describemus quæ ad læsam attinent Respirationem, novam hanc doctrinam pro viribus illustrantes. *Apud nos*, inquit Albertinus (2), *egregie de eadem meritis, olim in læsa respiratione vel nunquam, vel perraro audiebantur nomina vitiatæ structuræ cordis, & præcordiorum. Modo post observationes sæpenumero institutas in mortuis, eadem nomina plus nimio audiuntur, ac timentur in vivis.* Ne igitur in iis in quibus non sunt, hæc dilatationes temere ponantur, & contra, ut in iis in quibus sunt, facilius agnoscantur, proderit Observationes, quas duabus proximis superioribus Epistolis complexi sumus, cum iis conferre, quas hac, & insequente Epistola proferemus.

6. SENEX annorum circiter quinquaginta quinque, corpore athletico, colore subpallido, queri cœpit de dolore, thoracem gravante, in sinistra præsertim parte, in quam cubare non poterat. Crebro, sed non vehementer, tussiebat, & serosa exspuebat. Identidem pectoris oppressione vexabatur cum difficultate spirandi, & anxietatibus cordis. Pulsus primum quidem rarus, durus, vehemens, vibratus, factus est postea, persistente duritie, celerior, & inæqualis. Abdomen non tumidum, sed tamen tensum. Mortuus est. VENTER aquam habuit.

Sed quamquam lien arcte adeo hepatis necebat, ut sine laceratione separari vix posset; hæc tamen duo, & proxima quoque viscera sana erant. Lymphæ ductus per intestina, & mesenterium nulli; per Emulgentia vasa nonnulli; per magnos autem vasorum truncos ad regionem lumborum multi, & turgidi apparuerunt. In Thorace serosus humor, in sinistro præsertim cavo, quod totum implebat. Pulmones, atro infecti colore, & nigricantibus ubique maculis distincti, naturalem tamen servabant molliem. Cor magnum præter modum; dextera autem auricula dimidiatum cor æquabat. Qua vulnerata, fluidus non secus atque ex vivente, sanguis erupit. Magnam tamen auriculæ partem mollis polyposa occupabat concretio, quæ ex proximo ventriculo producebatur, in quo etiam erat concreti sanguinis portio. Ejusmodi concretum, sed levius, sanguinem continebat sinister ventriculus. Arteria Magna qua secundum vertebrae dorsum descendebat, ad duorum circiter transversorum digitorum secundum ejus longitudinem tractum, a sua sede disjuncta erat.

7. Hæc disjunctio an esset ab ortu, an cum tantummodo minus ibi arcta esset connexio, accedente ad nativam hanc dispositionem pulsus vehementia, & vibratione Arteria disjuncta sit, non facile dictum est. Sed dilatatio cordis, & auriculæ dexterae hydropem thoracis, an hic illam præcefferit, quamquam dubium esse potest; mihi tamen veri similis sit, cordis vitia fuisse priora, sive qui primi fuerint pulsus, attendo, seu quanto facilius fieri ob illa hydrops possit, quam ob hanc illa. Videtis Lancisium (3), & quæ de cordis proximis aneurysmatibus ipse tradit, transfer ad cordis ipsius aneurysmata in iis præsertim, in quibus, ut in hoc subpallido Sene, dispositio est ad hydropem. Nec tantum tribuas dolori thoracem gravanti in sinistra præsertim parte, in quam jacere non poterat, ut oblitus cordis præter modum aucti, ejusque auriculæ potissimum dexterae, repetenda illa omnino censeas ab humore qui thoracem, & a sinistra quidem magis parte, occupabat; nam id impedimento potius fuisset, ut fere solet; ne in dexterum, quam ne in sinistrum cubaret latus.

8. VIR sexaginta annos natus, orthopnoea corripitur. Vix de pectoris oppressione potest queri. Pulsus a naturali suorum motuum lege non declinat. Tandem ingravescente in dies spirandi difficultate, sic inspirans, expiransque obit.

(1) Epist. 26. & 27.

Tom. 1. in Opusc.

(2) Comment. de Bonon. Sc. Academ.

(3) De Aneur. l. 2. in fin.

die sexto. THORACE aperto, pulmones ad posteriora duri aliquantum, atroque infecti colore inveniuntur. Cor prægrande, magnam polyposam concretionem ventriculo dextero continebat: quæ in proximam auriculam expansa, hanc adeo dilataverat; ut ingens æquaret marsupium: longasque in vicina vasa productiones mittebat, ut iusta sanguinis copia prompte excipi non posset. In Ventre supra renem sinistrum tumor rotundus apparuit, proximis quidem cæteris Partibus per membranas firmiter alligatus, reni autem Succenturiato accte adeo adhærens, ut ex una parte continuatum cum ipso efficeret corpus. Ex glandulosa constabat substantia, quæ ad centrum sinus habebat duos inter se diversos, & serosum quendam humorem continentes. Cujus portio humoris, igni imposita, concrevit: altera, affuso spiritu, quem vocant, sulphuris, sensim colore atro infecta præcipitans, multarum horarum spatio concrevit tota: tertia, admisto spiritu salis ammoniaci, fluida perstitit jugiter.

9. Parvæ esset hic tumor renis tantummodo Succenturiati, minus hic præstat quærere, ubi quæ præcesserint, ignoramus, ad eum renem atinentia, quam conjicere, quæ fuerit mens Valsalvæ in nonnullis hujus historiæ locis. Nam ut in ea describenda, sedulo, ut solitus sum, cavi, ne quid ejus sententiæ adderem, aut demerem, ita postquam id fideliter præstiti, nunc mihi liberum esse, puto, rem ita intelligere, ut quod mortuum ait die sexto, accipiam ex quo homo aut erecta cervice spirare cœpit, aut in Nosocomium aliquod exceptus est: quod autem ait, vix de pectoris oppressione queri potuisse, sic intelligam, non quod hæc ferme abfuerit, imo potius quod tanta fuerit, ut ob respirandi difficultatem vix ei liceret loqui, ut de ipsa quereretur. Cæterum de pulsu quod vehementer, ut in priore, vibratusque non fuerit, aut de hydropneumothorace quod non sit pariter consecutus; noli magnopere mirari. Namque aut dispositio, aut tempus deesse potuit, ut hic fieret: cor vero aut ob magis enervatam auriculam dexteram, quippe in marsupii ingentis modum expansam, minus sanguinis accipiebat, aut adaucta ejusdem cordis magnitudo magis amplificatis ventriculis, quam simul crassioribus factis parietibus debebatur, ne quid dicam de amplioribus hic, & certe minus mucosis concretionibus quæ cor non modo, sed & vasa obsidebant: & quanquam non ante eos postremos dies fieri cœpissent; pulsus tamen Valsalva non nisi his ipsis diebus potuerat explorare.

10. PUELLA annorum tredecim, ab ortu usque fere semper valetudinaria, postremis mensibus queri cœpit de laboriosa respiratione, tussique cum multo, crassoque sputo, & ventris intumescencia. Ad hæc, ultimis vitæ diebus facta est magis siticulosa, & valde famelica; sed a cibo ingens abdominis tensio accedebat. Pulsus erat celer, durus, & parvus. Pectoris autem angustia aliquando usque adeo invalescebat, ut non semel e lecto gemebunda improvise surgeret. Tandem uno ex hujusmodi paroxysmis correpta, magno cum clamore, & impetu repente obiit. IN VENTRE copia feri flavi effusi. Ventriculus, & intestina aere plurimum distenta. Lien prædurus, colore atro. Ren sinister interius quadantenus inflammatus. Thorax feri tantum continuit, ut dum cartilagineas ad sternum secarentur, prosiliret. Thymus magnus. Pulmones sani nisi quod sinistri substantia prope bronchia majora adeo induruerat, ut solidiorem carnem mentiretur. Pericardium quatuor, aut quinque uncias feri subflavi; dextera autem cordis auricula eam intus habebat sanguinis copiam, ut distenta, magnitudinem cordis ferme æquaret. Uterque hujus ventriculus polyposam concretionem, mucî densati quam simillimam, continebat; sed dexter grandiore. Quod reliquum est; tum pericardii, tum ventris serum, igni impositum, in auras abiit, crusta dumtaxat relicta, quæ lateribus, & fundo vasis adhærebat. Sed alterum tenuiorem reliquit crustam, quam primum, eamque nonnullis hic illic striis distinctam in modum nitri *crystallizati* dispositam.

11. Veri simile est, jam inde a primordiis non humores modo minus salubres, sed & laxam firmarum partium, imprimisque auriculæ dexteræ, vim, & structuram huic Puellæ obtigisse, unde fere semper valetudinaria fuerit donec illa auricula in aneurysma laxata, facile accessit in ejusmodi corpore, ventris, thoracis, pericardii hydrops; ut non uno morbo, sed pluribus, in thorace præsertim, simul urgentibus, violentissimo mortis genere extincta sit.

12. VIRGO quæ ab nativitate usque semper ægrotans jacuerat, ob summum præsertim virium languorem, anhelans respirabat, & tota cute colore quasi livido infecta erat. Tandem cum ad annum circiter decimum sextum pervenisset, mortua est. COR habuit exiguum, & mucronem versus, quasi subrotundum. Ventriculus sinister forma erat qua solet dexter, & dexter vicissim qua sinister; & quanquam hoc latior, parietibus tamen crassioribus. Dexterâ pariter auricula tota duplo erat grandior, quam tota sinistra, duploque carnosior. Inter utramque etiam tum patebat foramen Ovale, ut minimum digitum posset admittere. De tribus valvulis Triangularibus justam una magnitudinem; duæ reliquæ minorem habebant. Sigmoides autem quæ Pulmonaris arteriæ ostio præficiuntur, ad basim quidem erant secundum naturam; sed parte superiore cartilagineæ videbantur; quin exiguum ossis frustulum jam habebant: erantque ea parte sic inter se colligatæ, ut vix foramen relinquerent, lente non majus, per quod sanguis exiret. Erant autem ad illud foramen quædam exiguæ productiones carneomembranosæ, ea ratione collocatæ, ut valvularum vices supplere possent, egredienti sanguini cedendo, regressuro autem obstando.

13. Huic etiam Virgini jam inde ab initio fuisse inchoamenta crediderim, ejus vitii ad ostium arteriæ Pulmonaris, cui vitio, sensim magis magisque adaucto, omnia quæ vivens patiebatur, & quæ in mortua deprehensa sunt, accepta facile sint referenda. Scilicet minus expeditus sanguinis in eam arteriam ingressus hinc efficiebat, ut æquo minor illius copia per eandem arteriam, sociamque venam ad auriculam sinistram, sinistrumque ventriculum, ex hoc autem in omne corpus mitteretur, inde vero, ut æquo major sanguinis copia in dextero ventriculo, dexteraque auricula & venis omnibus restitaret. Unde totius cutis color quasi lividus, & dexteri ventriculi, dexteræque auriculæ dilatatio, & foraminis Ovalis persistens hiatus, quippe cujus valvulam multus sanguis a dextris sinistrorsum urgeret, paucus autem a sinistris repelleret, ad oramque foraminis applicaret. Contrariis vero de causis auricula sinistra, & sinister ventriculus nec satis erant explicata, nec satis valida, & deficiente justo sanguinis ad cerebrum, omnesque partes influxu, & apulsu, virium summus languor, & anhelata respiratio consequiebantur, hæcque etiam ob causam quod ab exili subeuntis sanguinis portione amplum, & firmum vas quale est Pulmonaris arteria ut urgeri satis, & dilatari non poterat, sic neque se poterat valenter restituere, illamque, ut par est, per pulmonem promovere. Quod autem in hac Virgine sensim, & a primordiis, cum laxiora adhuc erant omnia, fieri cœptumerat, idem, atque adeo plus multo ab non dissimili, sed alibi posito, impedimento factum videbis intra perpaucos menses in Viro, triginta circiter annos nato, cujus historiam describit Vieussenius (1). Nam Mitralibus valvulis, ossis factis, orificium valde imminuentibus, per quod sanguis sinistram adit ventriculum, hujus tum capacitas, tum crassitudo parietum; quod Figura 2. Tab. 13. comparata cum Fig. 2. Tab. 11. satis ostendit; fuerant imminutæ, contra autem ambæ auriculæ cum adjunctis truncis; sic enim vocat; Pulmonaris venæ, & Cavarum (quos Valsalva uno auricularum nomine comprehendit) & Pulmonaris arteriæ truncus, & ventriculus dexter multum erant dilatata, ejusdemque ventriculi columnæ, & lacerti cras-

(1) Traité du cœur, ch. 16.

Assima facta, num ob aliam, quæ alibi (1) indicabitur, causam? an quia crebriores, & validiores motus, ut in artubus videmus, major musculorum crassitudo sequitur? certe autem hæ cordis particulæ jugiter, vehementiusque contrahi, & exerceri debuerant, ut conarentur tantam resistentis sanguinis copiam in Pulmonaria vasa contrudere, quæ ob difficilem in sinistrum ventriculum ingressum non facile admittebant; hic autem ventriculus nullo ferme conatu opus habebat, ut exiguum sanguinis portionem in Magnam arteriam conjiceret, quamobrem exiles, debilesque pulsus hic quoque nervorum, & totius corporis languorem testabantur. Cum hac historia, & explicatione velim conferas Observationem quandam satis consimilem, in quam, postquam hæc scripseram, forte incidi versans Sepulchreti librum II. (2). Hactenus quænam cordis ventriculorum, & auricularum aneurysmata protuli, a Valsalva deprehensa. Nunc alia subjiciam, quæ reperit in arteria Magna.

14. SENEX annos natus septuaginta quinque, promptissimo ingenio, sanguineo temperamento, procera statura, laudabili totius corporis constitutione præditus, aliquot ante mortem annis, & magis his ultimis macilentus est factus, simulque dolores quosdam gravantes, quos jam diu patiebatur in sinistra thoracis parte, a flatuum dumtaxat eruptione mitescens, graviores redditos sensit hac præsertim hyeme ineunte. Molesta etiam tussi conflictabatur, per quam creberrime nunc ferofam, nunc globosam, & compactiorem expuebat materiam. In concitatore motu, gravi corripiebatur respiratione, eoque, de quo diximus, thoracis dolore, aliquando etiam cordis palpitatione, ob quæ subsistere cogebatur. Tandem III. Nonas Januarii paulo ante diei finem quodam animi quasi deliquio capitur, copioso sanguinis sputo, gravissimaque respiratione cum stertore. A venæ sectione circa primam noctis horam hæc mitescunt, superstiti solum dolore quasi pungente sinistri lateris, in quod, nisi cum molestia cubare non poterat: pulsus erat debilis, rarus, durus, vibratus, non sæpe inæqualis. Hora quinta priora illa recrudescent symptomata, resonante stertore, & materia alba sputo sanguineo permixta. Post mitiora aliquando fiunt, donec hora decima, stertore, & sputo desinentibus, ore hiante, quasi aerem identidem captaret, est mortuus. DUM THORAX aperiebatur, ex sinistro hujus cavo profudit serum, quo, & concreto sanguine totum id cavum repletum erat, altero illæso. Pulmones parum ab naturali recedebant constitutione: solum circa bronchia, nigra animadvertiebantur corpora, quasi glandulæ. In pericardio tres feri uncix: in cordis ventriculis sanguis dumtaxat grumofus, nec multus. Arteria autem Magna toto illo tractu quo a corde pertinet ad diaphragma usque, in enorme dilatata erat aneurysma, non æque tamen ubique latum, sed aliis in locis minus, in aliis vicissim magis. Adhærebat tenacissime quartæ, & quintæ thoracis vertebris, quæ dextrorsum nonnihil incurvari videbantur: & juxta has disruptum erat, amploque hiatus sanguinem in thoracis sinistram caveam effuderat. Circa hoc foramen concretio erat polyposa, in tubuli formam excavata: ipsum autem foramen ulcere circumdatur: ut succo quodam erodente prius exulceratus arteriæ paries, deinde ulcere magis, magisque profundo facto, ad eam tenuitatem redactus fuisse videretur, quæ sanguinis impetum ferre amplius non potuerit. In Ventre adnotatione dignus fuit ren dexter, cujus dimidium inferius secundum naturam se habebat; alterum autem totum erat in amplam vesicam mutatum, ex tenui tantum membrana factam, per quam elegans, quamvis inæqualium arearum, vasculorum rete ducebatur, quod, atramento per Emulgentem arteriam injecto, in conspectum venit. Turgebat ea vesica sero ad uncias circiter tres, quod igni impositum, urinosum exhalabat odorem, & ebulliendo, &

(1) Epist. 18. n. 35.

(2) In Addit. ad Sect. 8. Obs. 3.

spumando, in auras abiit. Illud quoque Valsalvæ occurrit vel magis dignum quod adnotetur. Cum vasa chyliſera e Tenuibus inteſtinis ab octavo infra pylorum digito ad ulnas circiter duas crebra naſcerentur, centrumque peterent meſenterii, ille quem modo designavimus, inteſtinorum tractus certis quibuſdam diſtinctus erat albeſcentibus maculis, imo quaſi, ut ait, *cavernulis irregulari*, atque alia aliis figura, & magnitudine præditis, ut aliæ lentem æquarent, aliæ duplo eſſent majores, nonnullæ autem minores: ex quibus etſi vaſa illa videre non potuit egredientia; ea tamen credidit iſdem cum *cifternulis* communicare, ut quæ certiffime chylo eſſent turgidæ, cujus ſaporem cum exploraret, ſimilem, niſi quod magis ad falſum vergebat, lactis invenit.

15. Ut quærere omittamus, an nigra illa ad bronchia corpora glandulæ revera eſſent Bronchiales; præter æquum fortaffe adauctæ; noli mirari, quod inter cetera quæ procul dubio morboſa ſunt, quædam noviſſime deſcripſerimus, quæ ad naturalem ſtatum magis attinere videantur. Iſtæ enim *cifternulæ* multo huc magis ſpectare poſſunt quam illa magnæ partis alterius renis in veſicam mutatio, de qua alibi tum ſcripſimus, tum ſcribemus (1). Suſpicari enim licet, ideo illas *cifternulas* apparuiſſe quod a tanto Aortæ intra thoracem aneurysmate compreſſus Thoracicus ductus anguſtiorẽ viam chylo relinqueret, ut ſubſiſtere in ſuo per parietes inteſtinorum trajectu cogeretur, in eoſque ibi quaſi varices ſua vaſcula dilatare, aut, ſi mavis, lacuſculos quofdam, ſecundum naturam minus conſpicuos, ad eum modum patefacere. Sane qui ejuſmodi ibidem *cifternulas*, niſi quod panici erant magnitudine, conſpexit poſtea Santorinus (2), ipſe quoque, ut Valsalva, ſemel, & in eo vidit quem interfecerat aneurysma. Cuius etſi non indicat ſedem; ibi tamen eſſe potuit, ubi chyli motum retardaret: certeque ipſe qui vix ſemel aliquid ejuſmodi animadverti, in prægnante cane memini animadvertiſſe, ut compreſſio aliqua viarum chyli non deeſſet. Utcunque eſt; Valsalvæ opinionem Santorinus, & ego plane comprobavimus, cum ille ex *cifternulis* ipſis vaſcula emergere chyliſera conſpexerit, ego vero non id tantum, ſed & alia minora quæ eas adirent. Sed ad certiores, gravioreſque propoſiti aneurysmatis effectus veniamus.

16. A multo jam tempore hoc aneurysma incepiſſe, diuturni illi dolores oftendunt qui ſiniſtram thoracis partem gravabant. Quod autem a ſtatuum eruptione miſceſcerent, poterat id huic ægro imponere, quemadmodum tot aliis vidi, nulla ſe propterea, niſi ſtatulenta, affectione vexari, credentibus. Scilicet thoracis parte ab aneurysmate occupata, sæpe oſophagus ita premitur, ut minime facilis ſit ſtatibus erumpendi via diſtendunt ideo ventriculũ, & huic proximam oſophagi partem, moleſtiasque augent, thoracis ſpatium vel magis minuendo, & aneurysma comprimendo. Hæ igitur, ſtatibus denique eluctantibus, miſceſcant neceſſe eſt. Non tamen tolluntur: quæ res, & ponderis, aut alterius incommodi ſenſus, qui rejici in ſtatus non poſſit, admonere Medicum debet, ne ſe, ut ægrum, falli patiat. Sed hæc, atque alia alibi etiam explicanda, ſunt in hiſtoria hac faciliora. Nonnulla autem ſunt minus facilia, in quibus hæc duo: alterum, quomodo poſt diſrupti aneurysmatis ſigna, decem horas vivere, aut eo amplius hic ſenex potuerit; alterum, qua via copioſum illud ſanguinis ſputum extiterit. Quod ad primum attinet, Vir Claris. Paulus Valsalva (3) in caſu quem cum propoſito quadantenus conferre poſſis, rem explicat ponendo, ſanguinem non omnimode ſtatim ab aneurysmatis ruptione; ſed paulatim effluxiſſe. Quoniam autem illius æger ad quatuor circiter horas vixit, is autem de quo ſermo eſt, ad decem; ſuſpicari licet, concretionem polypoſam, quæ circa amplum aneurysmatis hiatum in tubuli formam excavata reperta eſt, ſemel, atque iterum,

(1) Vid. Epiſt. 38. n. 39. & ſeqq. (2) Obſ. Anat. c. 9. §. 10. (3) De Aortæ Aneur. Obſ. 2.

ut bis rediens gravissimorum symptomatum mitigatio indicat, quasi obturatam fuisse portione aliqua non absimilis concretionis, aut grumis etiam concretis sanguinis, quos reliquus fluidus secum ex cavo ampli aneurysmatis illuc abriperet, donec fenel, atque iterum pars eorum e tubulo extrusa repetitæ per vices effusioni aditum semiapertum, novissime autem omnino apertum relinqueret. Quod vero ad sputum sanguinis attinet, possis fortasse ab ejusmodi aneurysmate cuniculos aliquos in utrumlibet proximum aut œsophagi, aut arteriæ Asperæ canalem excavatos concipere, qui propter obliquum ductum intra polyposam illam concretionem, minus fuerint ab eo præsertim qui perquisivisse non videtur, animadversi. Cæterum, quacunque id sit ratione explicandum, illud certum est, aliis quoque, dum aneurysma intra cavum pectoris rumperetur, sanguinem simul per os exiisse. Sic is quem laudatus Valcarengus describit, *eodem tempore modicam sanguinis copiam per excreatum eduxit.*

17. VIR quinquaginta quinque annorum, parvæ staturæ, sed robustus, & valde falax, qui se cisiarii modo, modo rhedarii laboriosa arte tuebatur, ante decennium circiter multis, ac variis obnoxius esse morbis cœpit, febribus primum, deinde lienis vitiis, postea cachexiæ, hydropi denique. A quo, anno ante quam e vita excederet, liberatus, citrinum tamen cutis colorem, & difficultatem spirandi retinuit. Hæc a motu ingravescebat, non sine quodam cordis quasi angore. In jugulo, & temporibus arteriæ evidenter saliebant: pulsus erat durus, rarus potius, & vibratus, nunquam intermittens, nunquam inæqualis. In utrum liberet, cubabat latus. Sæpe tussiebat, & exspuebat, sed pauca, & serosa. Missus sanguis, postquam concreverat, perpaucos fecedente, sero, & hoc luteo, albam, ut in iis qui peripneumonia laborant, crustam ostendit, tres digitos altam, cum rubra subjecta pars duos, haud amplius esset. Cœpit deinde interdum animi deliquis corripiri, & sensim in pejus ruere, facie ultimis diebus intumescere. Tandem cum de lecto in lectum transferretur, subito est mortuus. VENTRE aperto, intestina conspecta sunt anteriore facie cum omento, laterali autem inter se nexa: sed & cætera viscera præter solitum, valide ad proximas Partes alligata. Sic etiam Thorace recluso, pulmones pleuræ cohærentes, dexter quidem plerisque in locis ubi ea costas succingit, sinister vero pene ubique, ut neque a mediastino, neque a diaphragmate, neque ab ulla ferme parte solutus esset. Circa bronchia quamplurimæ erant nigre, duræque glandulæ, aliæ fabæ, aliæ hordei magnitudine. Arteria autem Magna indurata, intusque ossis squamis prædita, dilatata erat, ut aneurysma efficeret tres digitos latum, palmum longum: quin etiam circa quartam thoracis vertebra magis dilatabatur, ut ejus vertebræ excavato corpore, ipsa hujus occuparet locum: ubi erat nexa arcæ adeo, ut sine laceratione avelli non posset. Polyposa concretio ex sinistro cordis ventriculo orta, hoc aneurysmate continebatur. In sinistro thoracis cavo feri aliquid stagnabat, magnusque præterea grumus sanguinis, qui ex rupto fortassis aneurysmate effluerat: quanquam rupturæ vestigium nusquam apparuit manifestum.

18. Nullo fortasse in hominum genere sæpius arteriæ Magnæ aneurysmata ego, & Amici conspeximus, quam in cisiariis, qui ab nostratibus *Vetturini* dicuntur, veredariis, aliisque equo pene assidue insidentibus. Nec mirum; nam vel cæteris quibus se exponunt, casus, nifus, aeris injuriis omittis, nimia ipsa concussio, & succussatio hinc motum sanguinis concitando, & parietes arteriæ urgendo, inde vero hos, quippe concussos, in occursum concitari sanguinis ictuum subinde compellendo, ipsorum denique structuram parietum laxet, ac vim infringat, necesse est. Quod eo quoque facilius contingit ubi salacitas, & morbi accedant ut in hac historia. Iis morbis, & nominatim prægresso hydropi (1) eas viscerum alligationes facile tribuerim, quæ in cadavere compertæ

(1) Vid. Epist. 39. n. 30.

sunt. Bronchiales autem glandulæ non omnibus quidem ita notæ erant eo tempore; non tamen ob id præsertim, ut in superiore etiam sene (1), adnotatas crediderim, sed quod majori aut mole, aut numero, aut duritie quam in cæteris, soleant, se se obtulerint. De ossibus intra dilatatam arteriam lamellis alias (2) scribemus; ut de proximis adstitisque ossibus excavatis. Hic satis est admonere, vel a primo, quod per anatomen recognitum sciam, interno aneurysmate vertebrae quæ ipsi connexa erant, fuisse excavatas, ut supra (3) indicavi. Cum eam in Sepulchreto hitoriam leges, id quoque animadvertes quod ad propositum facit, primum illud aneurysma *ex saltu & concussione equi ferocientis originem habuisse*.

19. VIR annorum quinquaginta, laudabili corporis constitutione præditus, tribus, aut quatuor ante annis de gravi respiratione, a violentiore præsertim motu, queri cœperat. Huic tribus circiter ante mensibus in sinistra juguli parte apparere incepit tumor durus, doloris experts, &, quantum indicari extrinsecus poterat, ad sarcomatum genus referendus: qui paulatim auctus, crassioris pugni magnitudinem æquabat; imo jam duos, alterum alteri impositos, repræsentare videbatur. Exceptus est homo in Bononiense S. Mariæ de Morte Nosocomium, cum, sensim labantibus viribus, febricula ingruisset. Pulsus erat aliquando celer, & durus, aliquando tum ordine, tum vi inæqualis. Caput vehementi dolore, quin etiam subdelirio vexabatur. Respiratio magis vitata, & cum stertore: vox autem sic imminuta, ut ad fœmineam accederet. Thorax aliquantum dolebat. Hisce addita mox est difficilis, imo prorsus impedita deglutitio: & tandem, facie, atque adeo toto capite valde rubente, mors ipsa XVI. Kal. Januar. A. 1688. TUMOR, qui, vivente homine, durus fuerat; mortuo, factus erat jam mollis. Cum incidi cœpisset; statim ingens sanguinis copia emanavit: cumque ad radicem usque diffecaretur, inventus est plenus sanguine, partim in grumos concreto, partim fluido. Glandulæ quæ ad illam partem locari solent, valde induratæ, aliæ (premebant) cesophagum, aliæ ipsam venam Jugularem, quæ multum in suis membraneis crassifacta erant. Hæc autem in trunco majori, uti etiam Aorta, ostendebat sui lacerationem. Tumore perlustrato, Thorax incisus est. Pulmones exterius nigris maculis hic illic distincti; intus vero globulis tartareæ materiæ pluribus in locis, ubique autem multo fero repleti. Dexter pulmo per multas fibras ad pluram alligabatur: sinister omnino liber; sed valde erat inflammatus. Cordis ventriculus dexter continebat polyposam concretionem, quæ venæ etiam Cavæ, & Pulmonaris arteriæ orificia occupabat. Ventre denique aperto sana omnia inventa sunt; si Ileæ intestini finem excipias, qui inflammatione affectus erat.

20. Anceps hæsi, an hanc Valsalvæ Observationem describerem, &, si describerem, quo referrem, num ad tumores quosdam sanguine turgidos; quales in Thyroidæa glandula non semel deprehendi (4), an ad alios, cum rupto venæ alicujus trunco communicantes, quos Valsalva (5): & ego (6) alibi memoravimus, an potius ad eas, de quibus nunc scribo, dilatationes arteriæ Magnæ. Huc denique magis animus inclinavit, cum gravem attenderem, quæ tanto antea inceperat, a violentiore præsertim motu, respirationem. Nam quod nulla tumoris adnotetur pulsatio; tot sunt causæ quæ hanc possunt tempore progrediente obscurare, ut mirari non oporteret, si ultimis illis diebus, quibus in Nosocomium admissio homine, observatus est tumor, ipsam animadvertere non licuisset. Eas causas attigi alias (7), & proximis Litteris (8) earum aliquam commemorabo.

(1) n. 14.

(2) Epist. 27. n. 20. & seqq.

(3) n. 3.

(4) Epist. Anat. 9. n. 39.

(5) Tract. de Aure Hum. c. 4. n. 8.

(6) Epist. Anat. 13. n. 4.

(7) Ibid.

(8) Epist. 18. n. 20.

Sic igitur rem concipio, ut arteria Aorta ibi ubi, dissecto tumore, lacerationem ostendisse dicitur, se paulatim in eum saccum qui tumorem faciebat, sursum dilataverit; hic vero circumjecta omnia premendo, pleraque eorum effecerit, quæ in vivente sunt animadversa. Pressæ enim arteria Aspera, & larynx, eoque angustiores factæ; vocem minus gravem edebant: pressæ gula, & pharynx difficilem primum, mox nullum alimentis transitum præbebant: pressus denique truncus major Jugularis venæ, id est Internæ reditus sanguinis ex superioribus, & præsertim ex cerebro, impediēbat, unde dolor, rubor, subdelirium. Quoniam tamen & Jugularis ejusdem venæ laceratio indicatur, & nonnulla in ea dissectionis parte ita a Valsalva scripta sunt, ut fortasse aliter ac mihi, videri tibi possint accipienda; ipsa eo in loco Auctoris verba proferre malui qualia inveni, & hoc unum admonere, cum eam habuit Observationem, necdum annos natum fuisse tres & viginti: quanquam circa idem tempus, & aliam habuit, in qua nihil hæsitemus.

Ea erit prima de tribus proximis, in quibus simul Cordis, & Magnæ arteriæ aneurysma conspexit.

21. PAUPER annum agens sexagesimum quintum, cum sanguineo esset temperamento, & corporis satis bona constitutione, ante aliquot annos tentari per intervalla coeperat oppressione quadam pectoris cum pulsu raro, tenso, ac vibrato, consequente animi viriumque defectu. Mense autem Decembri A. 1687. cum Tertianæ febris causa in idem Nosocomium receptus esset, cumque jam febris remedium ope remittere videretur; pectoris angustiae cum palpitatione cordis adeo invaluerit, ut circa undecimum febris diem & sibi, & cæteris morti jam proximus videretur. Eadem tamen usque ad vigesimum tanta vehementia perstiterunt, ut aphonum, & pene desperatum relinquerent. At circa vigesimum septimum de gravi pectoris repletionē quo poterat modo conquirebatur: circa trigessimum autem remittentibus his paroxysmis, pulsuque jam ad naturalem accedente, magnam cujusdam quasi *gelatinae* copiam excreabat, cui multa erat subrubra pallida substantia admixta. Eger interea cum ederet nihil vinum, clam omnes allatum, large ingurgitabat; unde oculi primum dexteri, mox & sinistri nata est inflammatio, ex hac autem cæcitas. Tandem ab assiduo decubitu, & excrementorum injuria, gangræna ad os Sacrum correptus, circa diem quadragesimum obiit. THORAX, adjuvante Hippolyto Francisco Albertino, qui in eo Nosocomio tunc Medici Assistentis munere diligentissimeungebatur, dissectus est. Pulmones pleuræ arcte adhærebant: quæ tamen res in multis cadaveribus solet occurrere. Incisi materiam ejus quæ excreabatur, simillimam ostenderunt, nisi quod erat tenuior: pulmonum autem ipsorum substantia atro erat colore infecta. In pericardio serum ex atro subflavum, insipidum, ad sesquilibrium ferme: cor autem ea magnitudine, ut bubulum æquaret. Ventriculus ejus dexter caveam quidem secundum naturam, sed crassissimos parietes habebat. Sinistri vero tanta erat cavea, ut posset cor alterum, naturali non majus, continere; sed vicissim parietes adeo tennes, ut vix motum cordis sustinere potuisse videretur. Tanta hujus ventriculi capacitate non multo erat minor capacitas arteriæ Magnæ; ut hæc quoque non humana, sed bubula videretur. Intus autem ejus membranea substantia in cartilagineam degeneraverat.

22. Vini intemperantia vel eo tempore, quid antea fieri solet, indicio est. Facile prima inde morbi causa: & sane Medicus Exercitatus Lancisius (1) testatur, de centum, sponte ortis aneurysmatibus plus quinquaginta *in gulosis & bibosis se vidisse*. Quis autem inter eos morbos præceperit, quis subsecutus sit, difficile est pro certo dicere. Veri tamen simile est, factam prius fuisse arteriæ

(1) De Aneurysm. Propos. 41.

Magnæ, quam ventriculi unde oritur, dilatationem. Dilatatus enim cum tanta parietum extenuatione ventriculus non videtur posse ea vi sanguinem extrudere in arteriam, ut hanc dilatet: hæc dilatata, simulque cartilaginea videtur utique ita sanguini in venas usque propellendo minus apta esse, ut compulsum a ventriculo cum propterea ex aliqua dumtaxat parte admittat, partem reliquam in eo restitare cogat, ipsumque dilatare, & quod consequitur, morari etiam in pulmonibus, unde illæ pectoris oppressiones, & angustię, & hinc auctæ separationes, expressionesque e glandulis in bronchia influentibus, quemadmodum etiam ob moram sanguinis in circumjecta cordi membrana, & crebros cordis diutius palpitantis ictus, hydrops ortus est ejusdem membranæ: sive pericardii.

23. VIR annos natus ad quinquaginta, lanam quotidie agitans ad culcitas conficiendas, queri cæpit de difficili respiratione, quæ cum sibilo fiebat. Præcordiorum aliquando, & respirationis angustias corripiebatur quas vehemens ad lumbos dolor interdum excipiebat. Arteriæ in collo valde pulsabant. Ad hæc, nonnullis ante mortem diebus accedente sanguinis sputo, cum gravi, atque turbato respirationis motu vivendi finem fecit. IN THORACIS utroque cavo serum, diluti sanguinis colore, stagnabat. Pars inferior sinistri pulmonis, dexteri autem lobus unus ab effuso intra eorum substantiam sanguine nigrescebat. Cor mole auctum, nullum in suis thalamis polyposæ concretionis indicium ostendit. Magna arteria prope cor dilatata erat in aneurysma, cujus interni parietes ossis hic illic squamis obtegebantur. E Cranio dum flaccidum cerebrum eximeretur, ex hoc mediocris feri copia emittebatur: sed major fuit circa Spinalis medullæ initium; in ventriculis autem pauca.

Ventrem dissecare, ut doloris causa ad lumbos inquireretur, vehemens graveolentia prohibuit: quanquam frustra ibi quærendam Valsalva tunc existimabat, quippe quam ex nervis, alibi fortasse irritatis, repetendam potius censebat.

24. Nisi is dolor, respirationis, & præcordiorum angustias excipere alias consuevisset; fortasse ejus causam in illa etiam aqua suspicari liceret, quæ ut summam tubi vertebrarum partem ea copia tenebat, sic, imo vel magis implevisse inferiorem, credi posset: nunc potius septi Transversi vehementioribus, in respirando conatibus adscribendus videtur, quod extremo altero vertebrae lumborum affigitur. Cæteram hic arteriæ Aortæ dilatationem libentius tribuerim vi nimie qua cor, mole auctum, sanguinem in illam contrudebat; nam eidem quoque causæ ossæarum squamarum productio videtur assignari posse; quando ossæum factum ejusdem arteriæ initium eos dumtaxat cervos habere qui diutius, & crebrius currando se exercuerint, non eos qui in Magnatum vivariis quieti aluntur, auctor est Boerhaavius (1). Sed ut hæc vi nimie sinistri cordis ventriculi, sic nimie vi dexteri illud imputandum est quod sanguis suis demum disruptis vasculis, in pulmonum substantiam, hoc est intra vesiculas, unde per sputum prodiit, effusus sit eo facilius quod non ita sanum, firmumque id esse poterat viscus ob assidue illapsum cum aere lanarum pulverem. Posita autem ad aliquod tempus ista Aortæ dilatatione, verisimile est, ventriculos quoque cordis ab restitante sanguine fuisse nonnihil dilatatos; ut molis augmentum non crassitudini solum parietum, sed & amplificationi ventriculorum deberetur. Idemque dictum putabis de ea quæ proxima sequitur Observatione.

25. MULIER annorum circiter sexaginta, jam diu tussi interdum, & difficili respiratione, præsertim post violentiorem motum, laboraverat. Tandem pulsans tumor apparere cæpit sub clavicula dextera ad sternum: qui duorum aut trium mensium spatio usque adeo crevit, ut alterum quasi caput e medio sterni enatum videretur; inde enim, globi propemodum simile; ad jugulum extendeba-

(1) Prælect. in Instit. §. 478.

tur. Sensus in eo caloris, & doloris urentis. Interea pristina illa incommoda majora erant facta, atque alia insuper accefferant. Namque a mediis humeris ad totas manus, & a summis pene cruribus ad totos pedes œdema pertinebat, eo spectabilius, quod cum a suprema parte ad mediam usque multum essent humeri extenuati, inde repente illa non modica crassitudo incipiebat: quæ res, quamvis non ita evidenter, in cruribus quoque poterat animadverti, ubi supremæ horum partes cum proximis conferrentur. Facies etiam intumuerat aliquantum. Sputa erant crebra, eaque ultimis diebus ferme purulenta. Pulsus debiles, & parvi. Nulla quies, nisi sedenti. Nam vel levis quilibet motus, non modo supinus decubitus, continuo in suffocationis periculum conjiciebat. Idem & cibi, potusve faciebat sumptio; ut denique ab his prorsus abstinere cogeretur. Itaque cum sex dies abstinuisset; inedia potius cum levibus convulsivis moribus, quam morbo ipso, confecta est. IN VENTRE limpidum stagnabat serum. Hepar, & ventriculus inventa sunt inferius quam soleant, locata. Colon intestinum a parte dextera non pergebat in sinistram; sed ubi ventriculi fundum attigerat, inde continuo per ventris medium ad Rectum intestinum descendebat. Alvi recrementa quæ multo ante obitum tempore dejecta non fuerant, prope omnia intra Coli initium continebantur. Reni sinistro exterius adstabat glandula, castaneæ magnitudine, colore intus subluteo. In Thorace stagnabat serum, quod spongiis fuit exhaustiendum. Pulmo sinister valde contractus, & quasi inflammatus, in medio saniosum ichorem, hic illic autem parva tubercula continebat, quorum nonnulla erant suppurata. Sero pericardium abundabat. Cor aliquanto inferius, quam soleat, & totum ferme sinistra in parte collocatum, duplo erat majus, neque ulla polyposæ concretionis habebat. Arteria autem Magna oblongum, ingentemque aneurysmatis saccum ex se producebat. Hujus orificium sacci cum arteria communicabat ad superiorem & nonnihil anteriorem arcus ipsius partem sic, ut communi quoque trunco Subclaviæ, & Carotidis dexteræ in saccum illum dilatato, hæ duæ arteriæ ex facie posteriore incipientis sacci prodirent. Cum autem saccus quo magis ab orificio distabat, eo latior fieret; primum quidem interiores thoracis Partes, & in arteriam Asperam, & œsophagum valde comprimebat: deinde vero cum anteriora thoracis ossa, præsertim vero claviculam dexteram, tum proximas huic costarum, & sterni partes assidua sua pulsatione, & erodente ex se emissio humore penitus absumpsisset; viam sibi ad exteriora paraverat, musculoque, & integumenta attollens, illam quasi alterius, ut dixi, capitis, imaginem effecerat. Hæ autem quas extulerat, partes circumjectu suo prohibuerant, ne sanguis facile disrupto aneurysmatis sacco profunderetur. Exterior namque arteriæ tunica, quo magis a trunco recedebatur, eo magis externuata, vix amplius agnosci, & percipi poterat ubi extra thoracem ventum erat. Tunica autem interior ipsa quoque apud truncum quidem naturalem servabat constitutionem, & mox etiam ex tribus videbantur constare membranis quæ singulæ in alias videbantur subdividi, sed crassiores, & quasi carneas, & quæ, si firmiores fuissent, musculosum ferme corpus repræsentassent, cujus tendo in tunica hac interiore, ubi ex trunco erumpebat, esset ponendus. Attamen hæ quasi carneæ membranæ, interiorem sacci tunicam efficientes, quæ nonnullis in locis transversî digiti crassitudinem æquabat, aliis quibusdam in locis erant laceræ, atque erosæ; ut nisi aut exterior tunica, aut partium circumjectarum parietes prohibuissent, inde sanguis erupturus fuisset. Cæterum intra sacci cavæam grumofus sanguis continebatur. Artus quoque œdemate tumentes dissecti sunt: nihilque feri inter musculorum fibras inventum est; sed omnes inter musculos, & cutem in dilatatis. Adiposæ membranæ cellulis concludi videbatur. Credibile autem erat, in iis quas diximus, artuum partibus substituisse ob debilitatum sanguinis per arterias impulsus, eoque sursum compellere non valentem;

nam certe propriores cordi artuum partes, nequaquam, ut supra expositum est, tumeant. Id serum ex brachio, multis in locis incisâ cute, expressum; colore aquam referens, cum igni fuisset impositum, neque turbidum factum est, & totum in auras abiit. Sed quod ex thoracis caveis acceptum fuerat, colore ad flavum saturatum accedens, & turbatum est, & paulo post in fummo pelliculam duxit, hancque, procedente semper evaporatione, denique in imo vase reliquit. Serum autem ex ventre haustum, ut colore ad primum illud accedebat, sic quamvis non secus ac alterum, avolaverit; nullo tamen modo turbatum est. Quin etiam cum singulorum portio, non igni commissa, sed in vasis vitreis seorsum esset asservata, alterumque brevi tempore multa in sui medio natantia concrementa ostendisset membraniformia, eorum similia, quæ sæpe apparent in vino; primum, & tertium multo pauciora exhibuerunt.

26. Plura in hac historia sunt adnotatione digna, seu viventem mulierem, five etiam mortuam spectemus.

In vivente illud imprimis, quod non modo a violentiore; ut plerique alii aneurysmate laborantes; sed & a levi quolibet motu, atque adeo a cibi, potusve sumptione in suffocationis periculum incideret. Similiora his, & aliis quæ in hac muliere descripta sunt, non memini unquam conspexisse, quam cum Octobri mense A. 1705. medicus assiderem Marchioni Excellentissimo Aloysio Pauluccio, Supremo Pontificiarum Copiarum Præfecto, & trium Amplissimorum, S. R. E. Cardinalium ejusdem cognominis Fratris filio, Fratri, & Avunculo, multo longiore, & feliciore vita dignissimo. Hic enim ob ejuscemodi morbum neque decumbere, neque intestinorum, aut vesicæ onus deponere, neque adeo alimenta deglutire poterat, quin fere paroxysmus illico excitaretur, præsentem suffocationem, ipsamque propemodum mortem aliquando intentans. Nam repente exsilire e sella, cui perpetuo, motum omnem cavens, insidebat, ad fenestram spe melius respirandi accurrere, cum stertore nihilominus spiritum ducere, tota facie livere, lotium, & cætera recrementa præter voluntatem ejicere, hæc, atque alia ejusmodi crebrius accidebant. Nonnunquam autem angustia usque adeo invalescebat, ut spiritu intercluso ne stertere quidem amplius posset; sed moribundi prorsus similis antrorsum concideret super brachia sustentantium utrinque servorum, & cum denique ex tanto periculo evadere inciperet, ac sorte interdum matulam posceret, frustra propter penem, incredibilem prope in modum introrsum retractum, mingere tunc quidem conniteretur. Ægrotuli priusquam is inevitabili fato succumberet, fuisse mihi necessario e Patria Bononiam redeundum, ut publico, qui primus omnium habitus est, Conventui Illustris Academiæ, nunc Instituti Scientiarum dictæ, ex officio præessem. Sic enim haud licuit quem morbum cum paucis cogitando internoveram, dissecando penitus examinare; non quin dubium fuerit, aneurysma hœdini capitis magnitudine ad arteriæ Aortæ curvaturam per anatomen esse deprehensum, quo gulæ, & magis arteriæ Asperæ canales premerentur; hoc enim vel ille diserte fassus est Nobilissimi Viri Medicus, cæteroquin doctus, qui antea cum plerisque referebat ad convulsiones quidquid ægrum male habebat, ob eam potissimum rationem, quæ, ut a Cl. Pasta (1) demonstratum est, sæpenumero aliis etiam imposuit, aut imponere potuisset, non videri a perpetua causa, qualis aneurysma est, effectus esse non perpetuos posse: Sed quod sedem ejus aneurysmatis magis perspicue designare, & ad simplicem Aortæ dilatationem, an ad sacculum pertineret, & id genus alia pro certo scire potuissim.

27. Neque enim dubito, quin memineris, fuisse olim (2) Aneurysmata a me divisa in ea quæ vas; æque in omnem partem expansum, format, & in ea quæ

(1) Epist. de Cord. Polyp. n. V.

(2) Advers. 2. Animadvers. 39.

facci instar e vasis latere excreſcunt, meamque eſſe diſiſionem ab Doctiſſimis Viris Schreiberō (1), a Valcarengho (2) probatam: poſito autem ſacco ad hunc, vel illum modum, facile ab Littrio (3), & a Boerhaavio (4) rationem fuiſſe redditam nunc animi defectionum, nunc ſuffocationum, a mutato corporis ſitu ingruentium, ſanguine videlicet modo in ſacci fundum, decliviorē factum, ea copia relabente, ut jam non reſtet in arteriis quod ſervandæ circulationis ſatis ſit, modo in oppoſitam ſacci partem ita recidente, ut bronchia, ſi forte proxima ſint, arctiſſime comprimantur, quod in propoſita accidebat muliere. Cæterum in Pauluccio ſive erat, ſive non erat Aortæ ſaccus; ea certe erat dilatatio, ut arteriæ Aſperæ impoſita, id quod reſupinato corpore fiebat, hanc arctius premeret, idque eo magis, quo plus ſanguinis illic ſubſiſteret, expansionem ſimul, & pondus augentis. Facile autem ad quamvis vel levem mutationem ſubſiſtere & in ipſo, & in ea muliere conſueviſſe, alimenti deglutitio indicabat, qua gulæ proximum aneurysma vix premi nonnihil poterat, aut agitari. Sic perpetui quidem, ſed non ſemper æque dilatati, aut graviſ, aneurysmatis effecta quædam poſſunt non eſſe perpetua. Sic etiam intelligis, ſi levis quæpiam accedat interna cauſa, aut alia, minus animadverſa, ut ſtatus per gulam eluctari nitentes, ut fortuitæ compreſſiones artuum, & quod conſequitur, vaſorum aliquæ, obſtantes ſanguini, ipſiuſque propterea motum in trunco Aortæ, & aneurysmate pauliſper tardantes; poſſe in iſtiuſmodi quidem ægris vehementiſſimo paroxyſmo occaſionem præbere: & viciniſſim, ſi artuum vaſa tempeſtively laxentur, cum ſubſiſtere in aneurysmate ſanguis incipit; poſſe aliquando ita ejus motum expediri, ut paroxyſmus in ipſo initio feliciter intercipiatur. Utrumque horum in Pauluccio accidebat. Interdum enim cauſa apparebat nulla, cur paroxyſmo correptus eſſet. Alias autem imminentes jam, atque adeo inchoati paroxyſmi arte hac ſupprimebantur. Jam inde ab initio cum obſcurus adhuc morbus ſub larva falleret redeuntium quorundam dolorum per humerum ſiniſtrum, vicinaſque partes vagantium, levamen æger expertus erat a ſubjectæ manus, brachiiſque immerſione in aquam ſic ſatis calentem. Ex quo autem morbus aliis minus ambiguus indiſciis, & iis præſertim de quibus dictum eſt, paroxyſmis ſuffocativis ſe prodere inceperat, ſubinde in horum progreſſu, aut declinatione eandem poſcebat aquam, ut manus dumtaxat lavaret, ac frontem, hincque ſe nonnihil ſemper magis levare, quam ullo alio remedii genere, aſſeverabat. Tunc ego, qui ægrum iis primum diebus viderem, & hæc audirem; quin potius, inquam, venienti paroxyſmo iſta ipſa ratione occurrimus? manus tamen non tantum lavando, ſed & ipſa, & brachia ad cubitum uſque merſa in eadem aqua, ſi res votis noſtris reſpondeat, tandiu detinendo dum indiſcia omnia imminentiſſimi paroxyſmi proſuſſus abeant, atque evaneſcant. Non diſſentientibus cæteris, ægro autem inprimis annuente, res tentata eſt eo exitu, ut cum paroxyſmi alii graves, alii leviores tribus proximis ſuperioribus diebus creberimi fuiſſent die quo ſic illis primum occurſum eſt, qui dies fuit Octobris ſeptimus, & quatuor inſequentibus nullus ſe exerere inſultus potuerit, cum plures ſeptimo præſertim die incepiſſent, cuncti autem ea quæ dicta eſt, ratione continuo reprimantur. Et quanquam diebus proximis duo fuerint qui prohiberi non potuerunt, alii tamen nonnulli, & in his gravior quidam ingruens die quartodecimo, repreſſi ſunt remedio eodem; crede enim mihi, qui donec adfuit, quidquid contigit, & quo die contigit, perattente, accurateque adnotavi. Atque utinam ea ratio arcendis omnibus par fuiſſet, ut eos quos dixi, certe arcuit, non minori ægri gaudio, quam ſi toties præſentem mortem repuliſſet. Eodem

(1) Act. Erud. Lipſ. A. 1731. M. Aug.

(2) De Aortæ Aneur. Obſ. 1.

(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1707.

(4) Prælect. in Inſtit. §. 826.

postea auxilii genere, additis brachiorum sub eadem calente aqua frictionibus, haud inutiliter usus sum in duabus Virginibus, quas vehemens ad præcordia anxietas, alteram cum suffocationis sensu, alteram cum sensuum omnium interceptione, per vices corripiebat. Hanc enim Virginem sic excitavi, & insultum, alioqui non brevem, ut solebat, futurum, mox solvi; illi autem aliquod saltem lavamen attuli. Et ne ab iis longius abeam, quibus esse organicum ad præcordia vitium, & ob id crebras cum difficultate spirandi anxietates, constabat, cum illud tollere nemo posset, has saltem prompte adeo, ut mirarentur qui aderant, præsertim in Nobilissimo Patritio Veneto, eodem facili auxilio leviores feci. Sed etiam in Principe Serenissimo, ad quem, non dissimiliter affectum, consilii causa accitus fueram, eadem spe idem proponere non dubitavi: quanquam Medici, qui, me continuo Patavium ad docendi munus regresso, mox instare mortem, pronunciarunt, in usum trahere neglexerint, adeo in eo iudicio decepti, ut plures menses; id quod ego fieri posse, dixeram; aliis curantibus, Princeps optimus superstes fuerit. Quoniam autem internæ convulsiones, ut in illis Virginibus, sæpe ejusmodi anxietates inducunt, & sæpe quoque, ut in cæteris qui memorati sunt, addere se possunt ad organicum vitium, & sic insultuum accelerare adventum, & vim augere; idcirco si frictionum in calida aqua utilitatem revocare etiam volueris ad quandam motuum revulsionem, immersionem autem in sic satis calida ad relaxationem quæ ab artubus ad viscera propagetur, non secus ac frigoris contraria actio a pedibus se introrsum adeo extendit, ut non raro colicos dolores inferat; me non solum non refragante, sed valde probante, huc transferes quæ ad hunc modum Archiater docuit Illustri, Senacius (1) de causa cur sæpe frictiones, & sæpe itidem pediluvia palpitationes cordis pacaverint. Sed ad fœminam, a Valsalva dissectam (2) redeamus.

28. De quorundam viscerum sede, quam in ea mutatam animadvertit, non est cur multa hic dicamus. Nam Colon intestinum eam quam ex parte descripsit, habere, neque ita raro, a primordiis usque, cum olim (3) admonuimus, tum ex pluribus harum ad te Epistolarum & potuisti colligere: & poteris. Hepar autem, & ventriculum inferius detruferat cor, ipsum quoque detrusum non suo tantum pondere, ac mole, sed & ejus, a quo sinistrorsum etiam compulsum fuerat, aneurysmatis arteriæ Magnæ; nec vero detrudere illa duo viscera cor potuerat, quin diaphragma interjectum deorsum compelleret. Hunc autem jure meritoque appellari posse Cordis Prolapsum, in Epistolis Anatomicis (4) posui: quo nomine eum quoque libenter vocem qui a Pacchiono in *Prima*, atque *Alterâ Historia* (5) descriptus est; nam alios quosdam, ab aliis frequentius propositos ob id tantum quod cor natura incumbere diaphragmati non videntur animadvertisse, non injuria rejeci: nec sane in ejusmodi errorem usquam video Valsalvam incidisse. In vero autem cordis prolapsu diaphragma usque adeo nonnunquam deprimitur, ut quam in cucullum quandam se deorsum extendat, quo cor amplectatur, sicut in Marchione *du Palais* vidit laudatus Potentissimi Gallorum Regis Archiater (6). Sed ut magis, minusve diaphragma, & cor descendunt, sic magis, minusve compressi ventriculi incommoda, & pulsationes cordis in sinistro hypochondrio animadvertuntur, ut Pacchioni confirmant historiæ: itaque non ægri modo, sed & Medici, non accurate omnia perpendentes, pro ventriculi morbo, & pro Cœliacæ arteriæ pulsatione possunt morbum cordis, hujusque pulsationes accipere. Neque ab dissimili septi Transversi compressione haud raro accidit, ut pericardii

(1) *Traité du Cœur*, l. 4. ch. 11. n. 19.

(2) *Supra*, n. 25.

(3) *Advers.* 2. *Animad.* 2.

(4) XV. n. 53.

(5) *Oper. Edit.* 4. vers. fin.

(6) l. cit. ch. 8. n. 4.

hydrope affecti de dolore, & pondere conquiesci sint, regionem ventriculi gravante. Te autem mirari non oportet; quod Valsalva in ea muliere nec de ventriculo querelas, nec pulsationes circa hujus regionem memoraverit. Cor enim haud multum, sed aliquanto inferius descenderat: prætereaque ultimis quibus eam invisisse videtur diebus, tanto graviora non deerant de quibus ægra quereretur, leviora, ut fit, prætermittens; ne de cordis pulsibus quidquam dicamus, qui tunc facile, ut in longo, permolesto, & ad inediam denique cogente morbo, ipsi quoque parvi fuerint, & debiles.

29. Cæterum id quod aliis pluribus, Valsalvæ pariter est condonandum, scilicet quod eo tempore quo Observationem hanc habuit, videri quadantenus ipsi potuerint esse Aortæ membranæ, quæ polyposæ erant concretiones, illi intus adhærentes, carnemque mentientes: quanquam ejusmodi carnem non attinere ad arteriæ tunicas, monuerat Harvejus (1), quem omnium primum fuerunt qui crederent illam scriptis memorasse. Tu vero in illa ipsa, quæ supra (2) non semel a nobis laudata est, tanquam prima quæ aneurysmatis in trunco Aortæ per dissectionem habita sit, Observatione invenies, sanguinem contentum fuisse concreto quodam cruore, seu carniformi materia fibris destituta, quam rursus circumdedit subalbida & dura quadam substantia transversæ digiti spissitudine, colore & specie lardo suillo elixato non absimilis. Quæ cum leges, velim attendas non solum id quod evidens est, concretionem istam fuisse duplicem, verum etiam an circum undique ducta fuisse videatur. Eademque fac attendas in facile prima dissecti Aortæ aneurysmatis tum delineatione, quæ ex Riva est (3), tum pleniore, quam Ruyschius (4) dedit tunicarum (seu potius concretionum) annumerabilium *carnosarum* descriptione, quæ quasi lamellatim dispositæ, aneurysma conflabant. Mitto alias, quæ sunt postea editæ, in quarum aliquot, velut in ista Valsalvæ, utrumque eorum quæ dixi, non difficile a te potest agnosci. Quod si est; ut certe ex meis quoque observationibus haud raro est, in iis præsertim aneurysmatibus, quæ sacci instar ab arteria propendent; minime grave futurum spero Doctissimo, meique amicissimo Viro, si has saltem concretiones, a me quoque olim (5) descriptas, habere pergam propolypo ante mortem efformato. Neque enim pro vario cadaverum positu invenire solitus sum ad unam aliquam, modo hanc, modo illam plagam, sed in immoto etiam cadavere circum undique locatas, & adhærentes, easque colore quodam lurido, nedum obsoleto, substantia autem præter modum exsucca, ut quanto magis ab iis discrepant omnibus quas in cordis ventriculis unquam viderim, tanto magis significant, non se, ut has esse novissime productas, quippe non ut hæc, sanguinis similes, qui unquam mihi se obtulerit, postquam pridie in vitreo vase concrevisset, examinandum, sed longe aliter ad tactum, aspectumque ipse habentes. At enim in cunctis non occurrunt aneurysmatibus, etiam si crassus, viscidusque sit sanguis, arteriæ autem superficies inæqualis, latitudo multo amplior, parietes infirmi, denique omnia ita disposita, ut depositiones, adhæSIONESQUE contingere, sanguinis videlicet motu valde imminuto, facile debere videantur; quin hoc ipso in viventibus canibus obligata arctissime arteria omnino sublato, polyposa tamen concretio supra vinculum, ut Lancisio (6) apparuerat, nequaquam apparuit. Ego vero non hoc solum Viro qui propter ingenium, diligentiam, doctrinam, & amorem erga me suum mihi est charissimus, libenter credo; sed insuper quod de aneurysmatibus quibusdam conten-

(1) De circ. Sangu. Exerc. 3. five ad Riolan. 2.

(2) n. 3. & 18.

(3) Eph. N. C. Dec. I. A. 1. Obs. 18.

(4) Obs. Anat. Chir. 38.

(5) Advers. 2. Animadv. 41.

(6) De Aneur. Propos. 38.

dit, meis nonnullis, Valsalvæ autem plerisque Observationibus ultro confirmo. Cæterum ut innumeros alios polypos quos nimia plerique facilitate in viventibus ponebant, recte ab ipso in dubium vocatos esse, fateor, neque alium novi qui nervosius de tota ea re disputaverit, meliusque hac in parte de Medica Facultate sit meritus; sic perpaucos quosdam polypos ex tanto numero crediderim posse excipi, imprimisque eos qui ubi diu aut sublatus aut plurimum impeditus fuerit sanguinis motus, inveniuntur. Nam quod ab Lancisio in canibus, idem ab aliis in hominibus compertum est, velut ab Experientissimo Chirurgo Petito (1), qui in mutilatorum arteria polypum describit, ac pingit, supra ligaturam efformatum, huncque perfectum fere inveniri, dicit, non modo post vigesimam, aut trigesimam, sed & post secundam ab amputatione diem. At si motus sanguinis sit non, ut ibi, omnino prohibitus, sed valde tantummodo retardatus, ut in magno aneurysmate; per mihi difficile in multis videtur, nihil tandem longo saltem spatio temporis cedere, nihil concreescere, & adhærere e sanguine aut lentius illac progrediente, aut etiam, ut in facciformibus aneurysmatibus, propemodum subsistente. Per idem enim facci orificium, per quod facile illapsus, impulsusque est, non potest facile totus redire: quæ res ab Littrio (2) inter causas ponitur, motum sanguinis retardantes, ipse vero haud scio, an non omnium præcipua sit. Quid, si cum hac, præter cæteras illas universas causas, ægri aut syncopem, aut suffocationem timentis, perpetua fere, ut demum solet, quies conjungitur? Quod si vel sic nulli fortasse nonnunquam ante mortem polypi gignerentur; peculiarem latere in eo homine causam, putarem, ob quam ne post mortem quidem gigni possent, aut vix possent. Verum hæc aliorum, imprimisque ejus quem merito amo, ac laudo, Clarissimi Viri judicio, arbitrioque permittam.

30. Antequam scribendi finem facio de aneurysmatibus, a Valsalva multo sæpius quam credidisset, per anatomen in arteria Aorta deprehensis, committendum mihi non esse, intelligo, ut silentio id prorsus dissimulem, quod tanta exitialis morbi frequentia permotus, cogitare cœpit, nimirum ut ipsi inter initia occurrendo incrementum, progressumque interciperet. Occurrendi ratio illa est ab ejus studiorum socio Hippolyto Francisco Albertino (3) vulgata: quam si perlegeris; continuo tecum existimabis, neminem alium facile extitisse qui tam severa diligentia executus sit quod Hippocrates (4) olim in venarum internarum varicibus, de quibus supra (5) dictum est, in hunc modum præceperat: *conducit autem talibus, si ab initio curandos susceperis, ut & venæ de manibus sanguinem emittant, & diata e qua quam siccissimus & exanguissimus fiat.* Sed tantæ severitati par utilitas respondit. Nam quod Hippocrates subjecit: *si curentur incipiente morbo, rursus in loco venæ confidunt ad latus, humilesque fiunt,* idem prorsus ab eadem curatione, in tempore adhibita, ipsis quoque accidit arteriis. Neque hoc Valsalva ex pulsationis dumtaxat, cæterorumque signorum discessione intellexit, quæ aneurysma incipiens comitantur; sed & ipsis oculis usurpavit. Cum enim Vir Nobilis, quem sic persanaverat, ex alio postea morbo forte interiisset; arteriam, in qua olim aneurysmatis initium fuerat, contractam rursus ad naturalem modum, sed quasi callosam eo loco, deprehendit. Hoc quidem, ut multa alia annis illis posterioribus Valsalva scribere prætermisit: cum aliis tamen communicavit, ac nominatim cum Præstanti Medico, spectatæque, siquis alius, fidei Viro Joanne Antonio Stancario, a quo ipse, cum A. 1728. Bononia transirem, id, & quæ subjeciam, accepi. Scilicet misso, quantum oportebat, sangui-

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. An.

(2) Mém. A. 1707.

(3) Opusc. cit. supra, ad n. 5.

(4) De Morbis, l. I. n. 10.

(5) n. 1.

ne, factisque cæteris quæ postea scripsit Albertinus, cibum, potumque Valsalvam magis, magisque in dies singulos imminuere consuevisse usque dum eo perveniret, ut pulvis selibram mane daret, vespere autem dimidio minus, neque aliud præterea, si aquam excipias, & hanc quoque intra certum pondus, quam aut gelu, ut vocant, cydoniorum, aut lapide osteocolle, medicabat in tenuissimum pulverem comminuto. Ubi satis ægrum hac ratione macerasset, ut præ imbecillitate vix e lectulo in quo, ipso præcipiente, jam inde a principio decumbebat, manum attollendi facultatem haberet, paulatim in dies singulos alimentum auxisse, donec rediissent necessariae ad surgendum vires. Hoc autem addebat Stancarius, ut qui ipse quoque juniorem Monacham, eadem ratione usus; feliciter percurasset, primis illis quibus sic curati surgere incipiunt, diebus pulsationem redire; sed terreri non oportere; neque enim illa perstare, non demum omnino evanescere, neque amplius reverti, nisi forte homines nolint se intra moderatas vivendi leges continere. Juveni enim Doctori, qui id noluit, frustra ea curandi norma Valsalvam antea pulsationem abtulisse; hanc enim reversam iterum, & cum ea morbum hominem denique confecisse. Hæc, si velis, adjicere iis poteris quæ tradidit Albertinus, & mecum interea animadvertere, quam longe a Valsalvæ ratione, qui vel aquam non nisi intra certum pondus præbebat, eorum absit consilium, qui *thermopotationem* eodem affectis morbo commendarunt: & contra, quam prope ad illam curatio acceda Bernardinus Genga (1) feliciter expertus fuerat, Joannes autem Maria Lancisius (2) merito confirmavit, ad exteriora aneurysmata ab initio ipso coercenda; ut nisi Hippocrate, quemadmodum supra indicatum est, quadantenus præmonstrasset, translata ipsa per Valsalvam ab exterioribus ad interiora aneurysmata videri posset.

31. Non sum nescius, fore plures, quibus multo gravior Valsalvæ curatio, quam aneurysma suum videatur eo præsertim tempore quo illa esse utilis posset; levia enim tunc incommoda, neque instans adhuc periculum sibi ægros in morbo, quem non vident, blandiri sinunt, longe aliter sensuros cum eo res deducta fuerit, ut neque gravissimæ, assiduæque molestiæ, neque mors ipsa in singulas horas impendens, ullo amplius præsidio vitari queant. Qui illam in cibo parsimoniam, cum sanare poterat, ferre noluerant, in ediam aliquando extremam, ut proposita mulier (3), pati coguntur, quæ non salutem afferat, sed mortem potius, quippe infirmissimo, exhaustoque jam corpore, acceleret. Ob eandemque infirmitatem, venarum sectiones, quæ in tempore auxilium tulissent, exitio sunt. Contra, quantum hæc, & parsimonia illa initio possint, nihil magis, quam utrarumque ostendit utilitas Medicis nota, si vel moderate ad aneurysmatis jam facti, necdum tamen nimis provecti, retardandos progressus, in usum trahantur. Sed Anum ego Bononiæ vidi, quæ ob gravem oculorum inflammationem in Nosocomium excepta fuerat. Cum pulsus plenus, vibratos, & renitentes perciperem, in collo autem micantes Carotides arterias spectarem, sinistram præsertim, quæ haud procul ab larynge in aneurysma extuberabat, æquans nucem juglandem; quæsi vi, recens, ad vetus id esset, & hæc quæ referam, audivi. Ante novem annos cum se biduum assiduus laboribus, non sine totius corporis contentione, fatigasset, ea quæ in collo animadverterem, oborta esse. Quæ cum Medicis duobus non ignobilibus ostendisset; utrumque id quod evidens erat, aneurysma esse, pronunciasse, sed alium aliud consilium dedisse. Alterum enim, ut sanguinem mitteret alternis mensibus, imperavisse: alterum, ne sanguis mitteretur, sed potius ut cibus parce uteretur, aliaque id genus præcipisse, ratione hac addita, notum sibi fuisse homi-

(1) Anat. Chirurg. l. 2. c. 24.

Propos. 11. in fin.

(2) De Mot. Cord. & Aneur. l. 2. c. 1.

(3) Supra, n. 25.

nem, cui dum sanguis ex incisa vena efflueret, aneurysma eo ipso tempore disruptum esset: Quod sive casu factum est, nimis videlicet jam extenuatis, & semilaceris parietibus aneurysmatis ruptura per se imminente, sive hæc paululum accelerata fortasse est, nonnihil aucto, dum sanguis e vena efflueret, reliqui in ejusmodi parietes sanguinis impetu; addi quidem hoc potest ad cæteras causas, cur extremo tempore, aut cum rupturæ jam jam instantis indicia sunt, nihil a Medico movendum sit, præsertim cum, præter Ballonianum (1), alterum haud ita ab simile exemplum non ignorem, quod mox subjicietur; non tamen prohibere debet utilissimum incipiente, & progrediente aneurysmate, venæ sectionis præsidium. Quod & ei de qua narrare cœperam scæminæ etsi nimis placuit, satis tamen profuit. Prioris enim Medici consilium omnino secuta, alterius autem vel ea in parte, quam & prior ille certe probasset, usque adeo exosa, ut quos, & quocunque sive occasio ferret, sive appetentia suggereret, in recte vivendi norma errores admitteret; novem tamen ipsos annos; etsi cordis quoque palpitationes interdum accesserant; sine ullo prorsus incremento ea pertulit quæ in collo descripsit. Verum hanc imitari scæminam periculosum; nisi quis forte tantundem gignat sanguinis, quantum ipsa gignebat. Nam præter eum qui altero quoque mense mittebatur, anno ante quam ipse viderem, post tussiculam expectoraverat eam copiam sanguinis, ut ad extrema pervenerit, neque in cachexiam tamen inciderit, imo denique gravi, ut dixi, oculorum inflammatione laboraret.

32. Nunc alterum illud quod paulo ante sponendi, exemplum accipe, haud ita, nisi fallor, ejus dissimile quod Anui narraverat Medicus. Vir Nobilis annos natus amplius quinquaginta sub initium Maji A. 1730. Patavium venit, ut me, simulque alterum consularet senio rem Medicum. Narrabat, ex quo sibi recidivam scabiem sulphureo unguento repulisset, ex eo tempore; decimus tunc annus erat; obnoxium paulatim esse factum molesto cuidam ponderis sensui, & constrictionis, quasi cum in medio oesophago bolus hæret: ejus sensus sedem videri sibi in thorace intimo contra mediam sterni regionem; nisi quod nonnunquam, sed raro, eo usque extendebatur, ut infimo sterni responderet: Tunc vero & respirationem nonnihil lædi, & gravissimum stuporem quandam diffundi per utrumque artum superiorem. Et initio quidem cum sensum ortum sibi esse dumtaxat inter ambulandum, præsertim per acclivia; postea vero etiam cum se inclinaret, eoque in situ permaneret. Perraro æstate, aut ante prandium oriri: sæpius hyeme, & a prandio, & cum lectum peteret. Plurimumque cito evanescere, si staret: at nupera hyeme cum dormientem, quod antea acciderat nunquam, excitasset, duas, tresve horas, etiam si surrexerat, perstitisse. Cæterum neque pulsationem perciebat ullam, neque intermittentes pulsus habebat; habebat tamen valde frequentes, & vibratos, cum ipsos, molesto illo sensu haud prorsus absente, exploraremus: quo etiam tempore arcte appressa circa mamillam sinistram manu, cor aliquanto validius quam æquum esset, pulsare visum est. Cum præter ea quæ dicta sunt, nihil usquam mali interrogando deprehenderemus, præsertim vero neque cephalicæ neque hypocondriacæ affectionis vestigium subesse; ambo suspicari cœpimus, retropulsas olim irritantes, erodentesque scabiei particulas non tam ganglio; aut plexui cuidam nervorum, præcordiis inservientium, quam Magnæ fortasse arteriæ tunicis insedisse, ac dilatationi opportunam fecisse. Ut in re tamen minus perspicua id consilium dantes, quod si non prodesset, nocere non posse, crederemus, omittendam non putavimus venæ sectionem, quippe in homine firmis viribus, & laudabili habitu corporis, & rubra a puero usque facie prædito, non noci-

(1) Vid. n. seq. in fin.

turam, imo facile sive a nervorum contractionibus, sive ab arteriæ dilatatione morbus esset, eo præsertim verno tempore profuturam. Hoc etiam discedenti inculcasse me memini, si profuisse sentiret, interandam postea ante veris finem curaret; at si a prima turbati, aut debilitari se, animadverteret, prætermitteret, idemque in cæteris remediis faceret, uno excepto apto videlicet, quem accurate commendaveramus, rerum usu, quas Medici vocitant non naturales. Igitur cum feliciter domum, quæ non ita longe distabat, pervenisset, primisque innocentissimis remediis uti cœpisset, e brachio autem dextero sanguis missus esset ad uncias octo, visum est ejus Medico mitti rursus oportere propterea quia esset, ut dicebat, incensus, & certe niger, ac valde viscidus. Ubi autem quartus dies advenit, quo die constituerat esse mittendum, repugnare æger, monitorum meorum fortasse memor, ac debilitatem, quam percipere se, ajebat, opponere; & sane duabus quæ proxime præcesserant, noctibus vexatus aliquantum fuerat morbo suo. Sed cum ea debilitas neque solitam hilaritatem, neque ambulandi fucultatem, neque pulsus, ut Chirurgus affirmabat, vigorem tolleretur, hujus tandem vocibus victus, pedem, ut Medicus jusserat, præbuit, ex quo sex, haud amplius, uncia sanguinis emissæ sunt. Quo facto, se a Chirurgo occisum fuisse, dicens, animi defectione correptus est, moxque, cum ab hac relevatus esset, altera, denique cum alvi exonerandæ causa, per se e lecto surrexisset, tertia, simulque suo captus morbo, levare amplius non potuit, itaque vivendi finem placide fecit eodem, idest vigesimo circiter ex quo Patavio discesserat, die. Cum plerique ex ejus Civitate Medicum, ut sit, & Chirurgum inculcarent, quasi temere, & præter rationem eo die sanguinem mittentes, Virum Nobilem continuo insecuta morte sustulissent, nosque ea de re per litteras consuleremur; quid ex ejusmodi, qualem suspicati eramus, morbo, vel nullo sanguine emissio, persæpe accidat, docuimus, motumque in illos animorum sedavimus. Quod illi, si disseccandi cadaveris facultatem habuissent, multo citius, ut opinor, per se fecissent, mortis causam non ex eo qui per venam eductus fuerat, sanguine, sed ex eo qui, interno vase aliquo perrupto facile profluxerat, ostendentes: quanquam Ballonius, cui non absimiliter contigit, ut Formageus, cujus aneurysma supra (1) est a nobis commemoratum, *tribus a venæ sectione horis, repente eo rupto interiret*, non negavit, *magna artis nostræ, quæ multis est auxilio, calumnia id sibi accidisse, & turpem fuisse calamitatem*, agnovit. Sed ipse qui morbum pro alio accepisset, prævertere calumniam non potuit: illi nostra suspicione, & iis quæ ægro inculcaveram, auditis, sibi melius antea consulere potuissent. Cæterum magno hic quoque descriptus a nobis casus documenta est, ne repugnantes ægri, in obscuris præsertim morbis, ad aliquod remedium, quod magnum sit, aut magni speciem habeat, admittendum cogantur. Tu vero interea valebis, & meas aneurysmatum Observationes per anatomen confirmatas, proximis Litteris expectabis.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XVIII.

Absolvitur sermo de Respiratione Laesa a Cordis, aut Magnæ Arteriae intra thoracem Aneurysmatibus.

MEAS quoque accipe Aneurysmatum intimi thoracis Observationes eodem ordine digestas, quem superiore Epistola in Valsalvæ Observationibus secutus sum, ut siue illa in Corde, siue in Magna arteria, siue demum utrobique sedem haberent, inde pariter intelligas, læsionem qua de agimus, Respirationis extitisse.

2. SUTOR annos natus triginta tres, obnoxius a paucis annis spirandi difficultati, quæ vel sedentem, ut sutores solent, vexabat, & levibus quibusdam animi defectionibus, pulsu tunc quidem, sed non postea, inæquali, aliquando etiam vertiginibus, sed iis quæ dixi, potissimum, ut ab eo accepti qui ante annum ipsi fuerat Medicus; denique circa medium Januarium A. 1739. mane cum in Nosocomium scalarum gradibus, qui plurimi sunt, per se ascendisset, lectuloque statim exceptus esset, dolorem ad diaphragmatis regionem manu, & verbis indicabat, tussiebat, pulsus languidos, & nonnihil frequentes habebat, sed qui neque intermitterent, neque ullo modo essent inæquales. Cum mors vicina adeo non videretur; viridia evomit, & intra horæ dimidium ex quo venerat, vivere desit. CADAVER, ut Anatomen inchoarem, in Gymnasium delatum, inspiciens, habitu vidi sic satis laudabili, quamvis minuta scabie, & colore quasi cachectici fœdatum esset, pedibus tamen minime tumidis. Ventre aperto, in quo paucum serum subcruentum effusum erat, magna pars intestinorum Tenuium ex fusco subrubens conspecta est; Colon autem ad tractum non parvum, & præsertim qua a dextero ad sinistrum hypochondrium fertur, adeo contractum, ut non valde superaret, crassitudinem digiti pollicis. Contractus quoque ventriculus, intus vero striis inflammatoriis hic illic, & potissimum in rugis, distinctus, superiore autem orificio jam livido, & subnigrescente; bilis flave aliquid continebat: quæ in sua vesicula etsi nigricans appareret, colore tamen saturate croceo vesiculam, & viciniam infecerat. Lien æquo crassior, sanus tamen, septo Transverso tota facie gibba validissime annectebatur. Præ cæteris incurrebat in oculos tenuitas arteriæ Magnæ quæ ab eo Septo ad divisionem usque, mulierculæ magis convenisset quam viro magnæ potius, ut hic, staturæ: quam ego tenuitatem eram ex eo fortasse repetiturus, quod hic Aorta non ut solet, sub arcu Appendicum diaphragmatis in unum convenientium, siue non per dimidiatum foramen, sed per foramen transibat in ventrem; nisi id foramen consueta latitudine, longitudine autem fuisset duorum digitorum. Ne vero in re quam apud alios nunc quidem non memini legisse, obscurus videar; sic habeto, eo intervallo quod modo indicavi, a summa illius arcus parte retrorsum, deorsumque relicto, tendinem, linearum novem Bononienium (1) longitudine, unius crassitudine, ab interno latere Appendicis dexteræ in transversum fuisse ductum in latus internum sinistræ: sicque inter hunc tendinem, & illum arcum Aortam in ventrem se trajecisse. His, atque aliis, quæ hic memorare minus attinet, perspectis, cum vena Cava qua ex hepate diaphragma adit, incideretur, multum sanguinis prodivit adeo crassi atque atri, ut spongæ adhæreretur magis quam surgeretur, ipsamque tingeret atramenti instar. Nec

(1) Vid. Valsalvæ de Aure Hum. Tab. 9. ad *.

minorem copiam ejusmodi sanguinis per eandem venam exiisse postea invenimus, cum decimo post die, qui a morte erat decimus tertius, singulis interea ventris visceribus ex ordine demonstratis, ad cadaver redimus, nihil tempestate ea frigida grave olens. Thorace referato, in utroque ejus cavo aquam limpidam, non tamen multam, deprehendimus, pulmonem autem dexterum ferme undique, sinistrum vero ex parte dumtaxat aliqua pleuræ adhærentem. Uterque turgidus, sed neuter gravis, aut in bronchiis, vasisque cæteris, aut substantia ipsa usquam morbosus. Illud tantummodo animadversum est, multo difficilius quam soleat, eam substantiam a bronchiis, cæterisque vasibus distrahi, abrumpique potuisse. Sic etiam mox in Aortæ extrema tunica avellenda, resistentia major quam consuevit, inventa est. Cæterum ad arteriæ Asperæ in primâ bronchia divisionem glandulæ Bronchiales non modo plures, sed crassæ adeo fuerunt, ut mediocres uvarum acinos æquarent. In pericardio aqua rubens non multa: cor autem vel majus quam si duo corda in unum conjungeres. Et ambæ quidem auriculæ, & Sinus, ut vocitant, Pulmonaris venæ erant ampliores; sed ventriculi, sinisterque in primis multo magis. Hic autem in latitudinem ubique creverat usque adeo, ut omnium ejus parietum imminuta crassitudo vix crassitudinem æquaret parietis illius qui ventriculi dexteri est proprius. Laceratuli tamen illi qui intra sinistrum ventriculum implicantur in retis modum, non propterea disrupti, nedum absumpti, conspiciiebantur. Nullum autem evidens ullis in valvulis erat vitium præterquam in iis quæ Aortæ orificio præficiuntur; valde enim strigosas vidimus, & in se contractas, tum subrigidas, atque duriusculas, idque in summo præsertim singularum limbo. Ejus autem quem supra descripsimus, sanguinis cum mediocris esset copia intra Aortæ initium, major erat in sinistro ventriculo, idemque Coronariorum vasorum ramos qui per cordis superficiem ducuntur, ita repleverat, ut plures quam soleant, inter eos laterales anastomoses ultro oculis se objicerent. Et si autem nusquam, non secus ac vena Cava, dilatata præter modum apparuit arteria Magna; non levia tamen vitia toto ostendit trunco, & eo majora, quo magis hic ad cor accedebat. Cum enim ab Iliacis usque intus esset magnis albidis maculis, inchoamentis videlicet futuræ ossificationis, ita variegata, ut paucis parvisque locis secundum naturam se haberet; quo magis per thoracem ascendebat, eo magis id vitium crescebat, ut priusquam ad sinistram ventum esset subclaviam, manifestius ex maculæ hic illic ad naturam accederent ossærum squamularum. Verum tamen os nusquam fuit, ne inter cor quidem, & illud orificium quod dexteris Subclaviæ, & Carotidi commune est: quo toto tractu lurida intus erat arteria, & inæquali pluribus in locis superficie: quia vitia pone ipsas etiam valvulas Semilunares ostendebat. Sed & eo toto quem modo dicebam, tractu ea parietum duritie fuit, ut vi etiam magna adacto cultro vix posset discindi, apparente in sectionibus substantia inter cartilaginis, & ligamenti naturam media. Cranium denique reclusum est. Sed præter meningum venas turgentes sanguine atro, quali & plerique Sinus in quos ex corrivantur, distenti erant, nihil quidquam dignum fuit adnotatione, cum in ventriculis ipsis cerebri nihil feri effusi, nedum alibi morbosus quidpiam conspiceretur.

3. Fulse narravi quæ vidi, narraturus pariter, cætera, si vidissem, aut pro certo scivissem, ea videlicet quæ novissimis mensibus, aut saltem diebus præcesserant. Præcesserunt autem fortassis quæ ventriculorum, & Tenuia intestina irritarent, ut conspecta in utrisque, & viridium vomitus indicare possunt, sive ea quæ irritarent, homo ingessit, sive paulatim congestit, bilem puta, quæm descripsimus, acidosque humores. Aut etiam quacunque de causa jam phlogosi corruptum fuisse ponito ventriculorum, ut stricte illæ rubescentes ostendebant, & superius ejus orificium vel magis, quod hujus nigricans livor significabat. Ex

his fatis intelliges, unde vomitiones, & pulsus languidi, & dolor ad regionem diaphragmatis, mortem proxime antecesserint, præsertim cum diaphragma tunc magis, magisque laboraret ab imposito cordis pondere, aucto a crasso illiusmodi sanguine, qui tanto magis subsistebat, quanto minores expellentis cordis vires, quod significabat pulsus, fiebant. Quo si addas compressionem quoque cerebri a sanguine, ob languidum impulsus, in meningum vasis resistente, &, quod consequitur, exiguum spirituum ad cor affluxum eo tempore, quo magno fuisset opus; proclive erit assequi conspirantes causas tam celeris mortis; non mirandæ tamen, si plura, ut Lancisius (1) animadvertit; eorum exempla attendamus, quorum cor cum esset dilatatione affectum, eo facilius moveri delit, prægravatum nimirum, & mox, si quid accederet, oppressum onere sanguinis remorantis: qualia exempla, ne apud Auctores, aut in superiore Epistola (2) quæras, in quibusdam proximis invenies Observationibus (3).

4. Unde autem factum dicemus, ut cor in hoc homine, sit dilatatum? Erat ei, ut diximus, magna pars trunci Aortæ præter modum angusta: quæ res quantum ad dilatandum cor possit, & mox apparebit, & collata cum hac nostra, Solertissimi Anatomici Meckelii (4) Observatio, in Virgine habita, confirmabit. Ad hoc vitium, a primordiis innatum, accessit postea in nostro homine id vitæ genus quod progressum sanguinis per eam arteriam vel magis difficilem redderet. Sutores enim non modo, ut cæteri sellularii opifices, magnos illos inferiores arteriæ ramos non uno in loco ad angulos flectunt, flexosque retinent; sed insuper quo magis antrorsum se curvant, eo magis ventris, sæpe in eorum plerisque cibo, & potione pleni, viscera, & per hæc diaphragma quoque comprimunt, ut minus expeditus sit per ventrem, ac per thoracem sanguinis motus, arteriarum ramis, truncoque ipso contractis, & magis in angustum reductis. Ob has igitur causas obice posito ut progressui sanguinis per arteriam Magnam, sic egressui e corde; majori hoc conatu impellere illum debuit per eam arteriam, & hæc majori quoque reniti, & se restituere, donec ob hæc ipsa, ejus ita structura vitiata est, ut præsertim prope cor eam quam descripsimus, duritiem, in valvulis autem strigosam insuper restrictionem contraheret. Tunc vero neque apte cedere hæc arteria ad sanguinem excipiendum, neque se constringere ad promovendum jam potuit. Restitare igitur in corde aliqua sanguinis portio debuit, & eo major quod valvulæ neque ob rigiditatem poterant satis se ad arteriæ parietes reclinare, ut egressum liberum permitterent, neque ob eandem rigiditatem, huicque additam strigosam contractionem satis se explicare, ut mox reditum intercluderent. Itaque ut in aliis, puta Verdriesii (5), & Zwingeri (6), Observationibus, quorum ille Aortam prope cor intus ossilem, hic Aortæ valvulas duras, & cartilaginosas invenit, sic in nostra quoque haud obscure vides, quæ causæ resistendo cordi, & in eo, quanto plus sanguinis, tanto magis irritati, & renixuri ejus adauctis conatibus, retinendo, potuerint sensim magis, magisque cor distrahere, & dilataré, eoque hic facilius, quod & vitii utrumque genus erat in Aorta conjunctum, & sanguis tum sua crassitie magis renitebatur, tum salibus foetus erodentibus, quales vel scabies illa indicabat, abrumpere poterat minima (quæcunque ea sint) vincula quæ cordis fibras connectebant. Quod si hoc forte, aut pars ejus aliqua laxior a primordiis, & infirmior fuit; tanto ipsum, aut hæc dilatari facilius potuit.

5. Necessarium autem videtur, si non hoc in casu, at in nonnullis certe

(1) De Subit. Mort. Schol. 11. ad Obs. Phys. Anat. 2.

(2) n. 10.

(3) n. 8. & 14.

(4) Mém. de l'Acad. Roy. de Berlin, A. 1750.

(5) Ench. N. C. Cent. 6. Obs. 51.

(6) Eorund. Act. Tom. 1. Obs. 18.

hanc ultimam causam agnoscere, velut cum obex est ad Aortam, nec tamen sinister, sed dexter cordis ventriculus dilatatur, ut in eo Canonico cujus dissectionem profert Lancisius (1). Nam alioqui cujus ventriculi emissario opponitur obex, is fere ventriculus magis solet dilatari, ut puta sinister, cum impedimentum est ad arteriam Magnam. Quamobrem dubito, num Lancisius, si suis ipse Scriptis supremam manum imponere potuisset, ea subjecturus fuisset: cum ad Aortam est obstaculum, dilatationem in dextris cordis cavis plerumque solere accidere: cum vero in sinistris accidit, fere semper in auricula, non in ventriculo observari, idque patere in casu relato ab ipso Boneto in hoc Sepulchreti lib. 2. sect. 7. observ. 49. ex Daniel. Horstii animadversione. Nam si eum relegisset casum; sinistram quidem auriculam majorem apparuisse dextra, vidisset, sed de ventriculorum magnitudine nihil sigillatim; illud dumtaxat generatim dictum, cor nimia quantitate excessisse, ut tam magnum adstantes summe admirarentur. Si vero non modo aliorum, sed & sui ipsius respexisset Observationes; continuo sibi aliter sentiendum, animadvertisset; nisi forte ne alterum quidem Celeberrimum Virum hoc per se editurum fuisse, arbitremur, cor dextrum rarius, frequentius vero sinisterum, ex Lancisii experimentis aneurysma pati. Sed ego certe seu meas, sive alienas spectem Observationes; plura ventriculi sinistri, quam dexteri, invenisse, & legisse aneurysmata, videor meminisse; sinistrae autem auriculæ non multa: itemque sinistri ventriculi aneurysmata cum vitio aut proximæ Aortæ, aut hujus valvularum fuisse conjuncta, dexteri autem cum impedimento fere aliquo aut ad valvulas quæ ejus emissario præficiuntur, aut ad sanguinis ipsas per pulmonem vias, aut denique ad immissarium ventriculi sinistri; si quædam excipias in quorum observatione aut hæc quæ modo dicta sunt, non perquisita esse videntur, aut hæreditaria laxitas dexterarum fibrarum, Lancisio ipso præeunte (2), est facile agnoscenda. Non est ergo tenuior, inquires, & quod consequitur, infirmior paries proprius ventriculi dexteri, eoque dilatationibus opportunior? Est vero; si pares causæ; & ad eundem modum applicatæ, vi pari ad ventriculorum dilatationem nitantur. Sed de re in hunc modum proposita minime hic instituta est disputatio. Itaque cum ad emissarium sinistri ventriculi obstaculum est, neque hic tamen, sed dexter, aut si uterque, dexter magis est dilatatus; videtur majus quidem robur quam soleat, obtigisse ventriculo sinistro, minus autem dextero, sive hoc a primordiis, sive postea quacunque de causa acciderit, velut in eo homine, cujus morbi, & dissectionis brevem historiam olim mecum communicavit Vir non minus humanitate, quam doctrina, & virtute, vel eo tempore, in primis spectatus, nuper autem magno merito suo Archiatrorum Pontific. Comes Marcus Antonius Laurenti. Sic autem agebat.

6. QUIDAM affectione, Incubo simili, sæpe vexatus, itemque difficili respiratione, ad quam se levis febris adjunxerat, detracto sanguine convalescere ferme ex toto visus est. Sed recrudescente morbo, interiit, facie, colloque liventibus. THORACE recluso, & aqua in eo animadversa, magnitudo cordis occurrit tanta, quanta nunquam antea, ob summam præsertim ventriculi dexteri, annexæque auriculæ dilatationem. Arteria autem Magna erat prope cor ad miram angustiam contracta.

7. Est etiam aliquando cum sinistri ventriculi, sed simul auriculæ dexteræ dilatatio invenitur, ut in ea Observatione, quam medio jam autumno A. 1708. Venetiis ab se recens habitam, & cum quadam Valsalvæ (3) a te comparandam, in hunc modum narravit Præstantissimus Santorinus.

(1) De Aneur. Obs. 53.

(2) Ibid. Propos. 47.

(3) Epist. 17. n. 10.

8. VIR qui antea laboraverat per intervalla brevi respirandi difficultate, novissime se mori clamans, vehementer ambulare per cubiculum coepit, & demum in lectum concidens, illico mortuus est. THORAX plures libras habuit feri cruenti, non pari tamen utrinque copia. Arteria Magna squamis ossis, & inter has tuberculis quibusdam, intus aspera deprehensa est. Cordis ventriculus sinister, & auricula dextera dilatata. Caput post hæc recludere, supervacuum visum est.

9. Quæ duabus proximis Observationibus proposita sunt, non dubito quin pleraque vel per ea quæ supra posui, tibi ipse explices. Unum potius, quod in neutra est, fortasse ex me quæres, an defuerit, & si præsertim in prima defuit, quid ergo sentiendum sit de Lancisii (1) dogmate, quo ex dilatatione auriculæ, ac ventriculi cordis dexteri sequi, tradidit, ut orificium quoque illud utrique interjectum, quod Triangularibus valvulis instructum est, dilatetur adeo, ut cum amplius haud possit his omnino præcludi, sanguinis portio per rimas, inter has necessario hiantes, a ventriculo se constringente in venam Cavam repellatur, unde earum Jugularium venarum, quæ externæ cum sint, omnium oculis in collo patent, conspicua dilatatio, & mox, se dilatante ventriculo, par constrictio alterne contingant, quæ minus cautis Medicis pro arteriarum Carotidum pulsatione, & contractione aliquando imponant. Quæres igitur, an pulsatio hæc, seu fluctuatio Jugularium venarum in iis fuerit, de quibus modo dictum est: aut si non fuit; qui possit igitur illa *pathognomonicum signum merito dici* dilatationis dextrorum cordis cavorum? Ego vero in illis fuerit, an defuerit ea pulsatio, pro certo dicere non possum, qui preesse, ut sit in colloquiis, summa dumtaxat capita eorum quæ ad illas historias attinerent, a Clarissimis, spectatæque fidei Viris acceperam. Illud tamen non me latet quod nec Lancisium, in Nobili Matrona, asthmaticis paroxysmis obnoxia, in qua earum, & Brachialium præterea venarum pulsatio frequens erat, censuisse Hombergium (2), vehementissimam, sine qua hæc nunquam accidebat, cordis palpitationem, illas quidem valvulas, si recte intelligo, non diduxisse, sed eo dumtaxat impetu extrorsum versus alterne coegisse, ut in venarum sanguinem eos singulos concussus transferrent, tanto majores, quanto difficilius sanguis, qui ventriculos valde dilataverat in arterias immitti poterat, jam polypis impeditas: quamquam cum id cor flaccidum, instar sacculi ex corio molli, fuisse dicatur; in proclivi est suspicari, orificium, ad venas pertinens, amplificatum fuisse, ut exacte a valvulis claudi non posset. Utralibet autem utaris licet explicatione, si forte ob aliquas venarum ipsarum valvulas minus tibi facilis videatur sanguinis per illas recursus; nam aut dilatatæ venæ sunt, sicque a valvulis occludi non possunt; aut non sunt, sicque per valvulas concussiones quoque, magnæ præsertim, traducuntur. Sed alia præterea non me fugiunt, quæ Lancisius, quippe edita post ejus mortem, scire non potuit. Namque Cl. Vir Morandus (3) cum alia in femina, præter palpitationem, & animi deliquia, assiduam animadvertisset pulsationem venarum Jugularium, quarum crassitudo digitorum pollicem æquabat, in ejusdemque cadavere, ut prædixerat, auriculam cordis dexteram invenisset polyposa concretione propemodum plenam, cujus rami per proximas venas in Jugulares usque pertinebant; arbitratus est, sanguinis portionem a polyposa concretione prohibitam in ventriculorum descendere, eam, inquam, portionem, quotiescunque se contrahebat auricula, hujus constrictione in venas illas secundum ramorum polyposorum directionem fuisse repulsam, itaque illas alterne dilatasse. Postea autem Vir Experientissimus Andreas Pasta (4) in ea

(1) De Aneur. Propos. 57. & 60.

(3) Mém. cit. A. 1732.

(2) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704.

(4) Epist. de Cord. Polyp. n. 9. & 13.

Epistola in qua fretus pluribus tum rationibus, tum observationibus polypos in corde, aliisque sanguinis receptaculis, vivente homine, in dubium ita revocavit, ut minime facilis videatur dilucida quidem, & firma, & plena responsio, diserte proposuit quid in tribus invenerit, qui nonnullis ante obitum mensibus hac venarum colli pulsatione laboraverant, accedente per intervalla palpitazione cordis, spirandi difficultate, animi defectionibus, non sine inequali, intermittenteque continenter pulsu. Se igitur ait, nullum usquam polypum, nullam auriculæ dexteræ expansionem; sed huic adjunctum ventriculū in altero duplo majorem, in altero vel multo ampliorem deprehendisse; in tertio autem ne hoc quidem, prohibente, opinor, in parte, ingenti quodam osseo annulo pericardii quod cordi arctissime adhærebat, quo certe annulo constringente sinister ventriculus factus erat triplo minor, auriculæ autem dexteræ vix apparebant vestigia, cum sinistra, quam non comprimebat os, admirandum in modum esset dilatata. Quæ omnia cum ita sint; videndum est nobis, quatenus signo uti liceat quod Celeberrimus proposuit Medicus, Lancisius.

10. Animadvertenti igitur mihi, de quinque modo indicatis Observationibus tres saltem esse, quibus, si non dexteræ etiam auriculæ, at dexteri certe ventriculi dilatatio reperta est, hasque cum Lancisii Observationibus conjungenti, verum ab eo signum, ut in pluribus quidem, videtur propositum, hoc autem nunc ea quam ipse excogitavit, ratione, nunc altera quam Hombergius docuit, esse explicandum; quanquam est facile, ut supra (1) innui, quemadmodum ventriculus ille, ita illud quoque ejus orificium dilatari, aut si parietes ventriculi nimis expanduntur, magis jam distare ab illo orificio eas sedes quibus valvularum tendinæ chordulæ sunt alligatæ, quam ut valvulis possint chordulæ satis obsequi, ut prompte, atque omnino valeant suum orificium ocludere: nisi forte semper (id quod ejusmodi in cordibus observandum erit) valvulæ quoque amplificentur, & chordulæ producantur. In Observatione autem Morandi, & in ea Pastæ, quæ tertio loco prolata est, nulla, fateor, occurrit dexterorum cordis cavorum dilatatio. In utraque tamen impedimentum sanguini, ventriculū dexterum subituro, agnoscendum est: in illa enim indicat vel tanta venarum Jugularium dilatatio, cum palpitazione cordis, & animi defectionibus conjuncta: in hac vero decrementum sinistri ventriculi, & mirifica auriculæ ejus expansio; quantum enim hæc retardabant a sinistris sanguinis transitum, tanto plus sanguinis videtur in dextero ventriculo cumulari, & advenienti resistere debuisse, qui cum auriculam non haberet, in quam alterne diverteret, tanto majori copia videtur proximas venas distendendo earum parietes, hisque affixas valvulas longius ab axe removisse, & sic facilius traduci potuisse concussus, quos a palpitante corde sursum vehementius actæ Tricuspidæ valvulæ sanguini communicabant: quemadmodum eos in Morandi Observatione, cum venæ essent ad eundem modum evidenter dispositæ, portio illa sanguinis communicabat, quæ dexterum ventriculū (quæcunque esset vera certi impedimenti causa) subire non potens, sursum a contrahente se auricula repellebatur. Præter hos alii incidere possunt casus, in quibus neque dextero ventriculo, neque ejus auricula dilatatis, sanguis tamen, illo se contrahente, redeat ex parte per orificium utrique interjectum in venas, easque propterea alterne attollat: ut si valvula aliqua Triangularis strigosa, aut inflexilis facta sit, eoque inepta ad suum officium præstandum, aut si chordulæ de quibus antea dictum est, erosæ, aut disruptæ, aut laxatæ non possint amplius ibi retinere valvulam, ut orificium ocludat, sed a sanguine sinant extrorsum inverti, sicque apertam ejus regressui viam relinquere. Hæc igitur omnia perpendenti sic videbitur, ut opinor,

signum ab Lancisio propositum, sæpius quidem indicare ventriculi dexteri dilatationem; interdum vero non hanc indicare, sed vitium tamen semper aliquod, cujus aut sedes in cavis dexteris cordis sit, aut affectus ad hæc attineat sic, ut circumitio sanguinis per dexteram cordis partem secundum naturam non perficiatur.

II. Ut vero bene utamur signo hoc; primum omnium videndum est; ne forte aliquando non pulsatio, sed turgentia quædam alterna sit Jugularium venarum, violentæ inspirationi, expirationive respondens, velut in eo Experimento, quod in alia ad te Epistola (1) describemus: facile autem erit internoscere, cum inspirationum, an cum pulsuum numero magis congruat. Deinde si pulsatio revera sit; attendendum est, ne forte quæ arteriarum Carotidum sit pulsatio, eam venarum Jugularium esse, credamus. Quo spectantem invenio Galeni (2) locum. *Videntur, inquit, in vehementibus capitis doloribus, & præsertim ubi cum multa caliditate sunt, pulsantes, & quasi vibrari temporum venæ. Sæpius autem & colli jugularias, quæ videlicet in superficie collocantur, motione pulsui cuidam non dissimili agitari vidimus. Videtur quoque & in temporibus ex subjacentibus arteriis motio accidere, quo tempore illæ maxime pulsant.* Dixi autem, huc spectare Galeni locum, si ex ultimis verbis conjecturam capiamus, qua ratione illa quæ superioribus scripserat, explicaret. Sin autem malumus, ut fortasse debemus, aliud illis, aliud his verbis omnino significasse; animadversam igitur olim quoque fuisse fatebimur, ipsam & temporalium, & Jugularium venarum pulsationem. Nam Hippocratica illa *venarum jugularium pulsatio vehemens* ab Jacotio (3), & Dureto (4) de arteriis accepta est: quod facere in Galenica hac non licet, ubi ab arteriis diserte venæ distinguuntur, & Jugulare venæ Externæ apertissime designantur. Sed quando has venas alterne attollat subjectarum arteriarum ingens pulsatio; haud difficile erit animadvertere, non ipsas tantum venas, sed & partes colli proximas simul attolli, imo eas magis quæ Carotidibus e regione magis respondent. Quod si ipsa vasa pulsantia dilatata in collo extent, atque promineant: tum vero a Carotidibus venas, de quibus loquimur, distinguere licebit, si extimam harum sedem, & parietum mollitudinem, illudque in primis cum Morando (5) attendamus, appresso digito quæ pars vasis infra hunc erit, eam, ut circumitionis sanguinis requirunt leges, detumescere: quæ supra, tumorem augere, aut certe servare. Nolo autem mireris, quod ad venarum pulsationes ab arteriarum pulsationibus internoscendas, non adnotaverim, attendendum esse, alio, an eodem quo cor pulsat, tempore contingant: hinc enim interdum posse nos falli, intelliges postea (6). Præterea animadvertendum est, possitne alia aliqua esse propositi signi causa, quæ in organico vitio cordis necdum consistat, ut puta in Virginibus chlorosi affectis. Lancisius (7) namque etsi ad eundem modum in his Jugularium venarum pulsationem accidere, non dubitat, tunc præsertim cum per acc'ivia ascendendo, recursum crassioris sanguinis versus dextram partem cordis accelerant ex qua per obstructa, aut compressa, aut convulsa pulmonum vasa, æque celerem exitum habere non potest, etsi etiam addit, si diu ea pulsatio remediis non cedens perseveret, vel his in virginibus, ut ipse interdum observavit, illius partis cordis tandem fieri dilatationem; non est tamen cur antea hanc esse, existimemus; quando nihil sæpius accidit, quam ut simul cum chlorosi omnia abeant quæ eam comitantur incommoda. Cum autem neque hic morbus, neque alius ejusmodi fuerit cum ea pulsatione conjunc-

(1) Epist. 19. n. 33. 34.

(2) In l. Prorrhet. Hipp. Comm. 3. n. 9.

(3) L. 2. Comm. in Coac. S. 2. n. 42.

(4) In Coac. l. 2. c. 10. n. 1.

(5) Loc. cit. supra, ad n. 9.

(6) n. 12.

(7) Propos. 57. ibid. cit.

tus; significari hac, ait (1), tanto magis dexterorum cavorum cordis dilatationem, si notæ aliæ adjunctæ sint quæ ipsam commonstrent, in quibus ponit cordis angorem, & palpitationem, pulsusque plerumque magnos, & æquales, hos, & cordis oppressiones confirmante Albertino (2), & huc animi defectiones addente. Et cæteras quidem notas sæpe respondere, intelliges vel eas relegens historias, quæ aut paulo ante (3) commemoratæ sunt, aut hæcenus in præsentī, aut primo loco in Epistola proxima superiore (4) descriptæ. Sed in pulsibus fortasse hæreas, cum de tribus a Cl. Pasta (5) dissectis ne unum quidem fuisse, memineris, qui inæquali, & intermittente continenter pulsu non esset, quamquam duo certe dilatatum ventriculū dexterum habuerunt. Velim igitur animadvertas, id signum a pulsibus petītum, non esse necessario verum cum alia ad dexterorum cavorum dilatationem vitia adjiciuntur, qualia, Pastam ipsum legendo, in duobus illis fuisse, invenies, non secus atque in Canonico, quem supra (6) ex Lancisii Observatione memoravimus, cui pulsus inæqualitas, & intermissio non defuerant. Contra autem vide, in quibus Valsalva (7) simul eorum cavorum dilatationem; simul pulsus adnotavit, num hi, nisi forte postremo, tempore, fuerint inæquales. Sed nec Sutor cujus tibi historiam descripsi (8), inæquales habuit, cum animi defectiones abiissent, ne proxima quidem jam morte. Atque, ut aliis quoque scias idem quod Lancisio, Albertino, Valsalvæ, & nobis, accidisse; aspice illam præsertim ingentem auriculæ dexteræ dilatationem, cujus imago, & descriptio a Petro Dionisio editæ sunt in calce Anatomies suæ (9). Auriculam quidem capite recens nati infantis majorem videbis; sed nullam in pulsuum commemoratione, inæqualitatis mentionem invenies. At enim est alius qui post difficultatem respirationis, & intermissionem pulsus, repertam in alio scribat *dextri ventriculi cordis istiusque auriculæ dexteræ magnitudinem ita auctam, ut una cavitas insignis adesset*. Utique; sed neque in sinistris, neque in Aorta, neque in pulmonibus quid vitii esset, aut non esset, adjicitur, ut neque ea pulsus intermissio diuturna fuerit, an ultimorum dumtaxat dierum: quamquam & pulsuum æqualitatem in dextræ partis cordis dilatationibus sæpe esse, proposito huic nostro satis est.

12. Cæterum hanc, & illam quæ ab Dionisio edita est, Observationem duabus in rebus satis convenire, animadverto. Nam primum si in hac ex dextera auriculā, & ventriculo una facta insignis cavitas deprehensa est; in illa orificium, utrique interpositum, mirandum in modum erat amplificatum. Deinde si in hac *auriculæ parietes erant crassi, duri & collofi, & interius cartilagineosi*; in illa auriculæ membrana interna, ossæa, squamosaque substantia, simili durissimæque testæ, obducta erat. Quæ cum ita essent; facile in utroque ægro Jugularium venarum pulsatio fuerit propter illam tantam sæpius memorati orificii amplificationem; sed in neutro certe fuit ab alternis contractionibus auriculæ dexteræ, ut quæ prohibente crusta interna sive cartilaginea, sive ossæa, ipsaque hujus, aut parietum reliquorum duritie, contrahere se non poterat; sed rigida, & inflexilis in perpetua dilatatione permanebat. Igitur cum in his, pluribusque aliis casibus, & in illo præsertim, in quo (10) vix supererant vestigia auriculæ dexteræ, ea pulsatio a ventriculo repetenda sit, quæ in aliis nonnullis ab auricula esse potest; si forte quæris, qua liceat ratione internoscere, ab utro sit eorum cavorum; licere tunc, dicam, ubi paulo minus frequentibus ictibus jam

(1) Propos. ead. & 60.

(6) n. 5.

(2) Comm. de Bonon. Acad. Tom. I. in Opusc.

(7) n. cit. 6. 8. 10.

(3) n. 9.

(8) Supra, n. 2.

(4) n. 6. 8. 10.

(9) L'Anatom. de l'homme.

(5) Supra, ad n. 9.

(10) Supra, n. 9.

micent tum arteriæ, tum Jugulares venæ. Si enim obtutu simul in his fixo, simul digitis arteriæ aut temporum, aut carpi admotis, evidenter cernes, eodem temporis puncto venas illas se attollere quo pulsare senties arteriam; a contractione illas micare, intelliges ventriculi dexteri: sin contra, non ab hujus, sed a contractione auriculæ annexæ. Nosti enim, arterias tunc pulsare, non cum auriculæ contrahuntur, sed cum ventriculi, & vicissim tunc subsidere, non cum ventriculi, sed cum auriculæ contrahuntur. Itaque subsidentibus arteriis si venæ attoluntur Jugulares, harum pulsatio a dextero, qui tunc otatur, ventriculo esse non potest: contra autem si arteriæ, & venæ ille simul pulsant; necesse est, venarum pulsatio non ab otante auricula, sed a ventriculo sic tunc agente, & fursum impulsis vehementer valvulis, si hæc quidem orificium claudant, venarum sanguinem succutiente, aut sui portionem sanguinis in venas repellente, si valvulis orificium non exacte, ut natura instituit, occludatur, cujus rei indicium verisimile ab iis notis petendum est, quæ supra (1) indicatæ sunt, dilatatorum cavorum in dextera cordis parte. Hæc de pulsatione Jugularium venarum in præsentia habui quæ dicerem. Cujus signi, meique hujus examinis si quam vides utilitatem esse posse ad cordis morbos abditissimos internoscendos; vides simul, juræ, an injuria adversus Recensiores Medicos scriptum sit: *exacta cognitio usus valvularum cordis quid prodest Medico curanti in morbis cordis pro cognitione morbi?*

13. Sed ne forte credas, oblitum interea me esse promissarum (2) Observationum, ex quibus videlicet intelligas, non raro accidisse, ut quibus cor dilatatum esset, eos mors opinione celerior tolleretur; tametsi plures habeo cum meas, quas alias ad Litteras rejicio, tum Amicorum; malo ad eam quam protuli ex narratione Cel. Santorini, alteram hic addere, qua memoriam recolam auditoris mei Angeli Nicolai Villii, probitate, & diligentia ornatissimi, cujus progressus in ipso medicinæ faciendæ tirocinio mors intercepit. Sic autem sub finem anni 1727. ad me scribebat.

14. VENATOR, qui erat quasi assidue brevispirus; hac enim voce uti juvat; cum dies jam octo se minus valere, diceret, sed de stomacho dumtaxat quereretur, tandem, cum Sacris interfuisset, paucumque cibum sub meridiem sumpisset, coactus se in lectulum reclinare, uxore vix advocata, vivere desit. CADAVERIS cute, quæ erat cachecticis colore similis, tenuissimæque Adiposa membrana incisis, mox Venter, & Thorax aperti sunt. In illo sana omnia. In hoc vero pulmones aere erant maxime turgidi, & undique cum vicinis partibus, si modo supremas excipias, connexi, & propemodum connati, magna ut vi opus fuerit qua a costis, a diaphragmate, a mediastino avellerentur. Intra pericardium humoris ferme nihil, cor vero flaccidum, sed perquam magnum.

15. Videbatur Villio incommodorum omnium, atque adeo mortis causa in tantam illam pulmonum cum proximis partibus cohesionem esse rejicienda. Ego vero Observationem ipsi commemoravi Diemberbroeckii (3), qui non ad illas modo partes omnes, sed ad supremas quoque annexos pulmones tam firmiter, ut non sine magna dilaceratione avelliposent, in eo deprehendit, qui bene sanus absque ulla spirandi difficultate vixerat donec suspendio necatus est. Sed ut aliquid illi etiam adhæioni tribueremus secundum ea quæ aliis ad te Litteris (4) hac de re conjecimus postquam eandem illam Diemberbroeckii Observationem, aliasque indicavimus; multo plus tamen, non dubitarem, ingenti cordis, præsertim flaccidi, magnitudini esse imputandum ob præcipuas earum causarum, quæ supra (5) sunt in Sutoris morte commemoratæ. Quin distenti cordis, eo-

(1) Supra, n. 11.

(2) Supra, n. 3.

(3) Anat. l. 2. c. 13.

(4) Epist. 16. n. 15. 16.

(5) n. 3.

que mediastinum ad pulmones, hos vero ad costas urgentis, & compellentis; effectus esse ex parte aliqua interdum potest ipsa pulmonum adhæsiō quæ in Suttore quoque adnotata est, ut effectus certe vel ob eam constringentem compulsionem est difficultas respirationis. Quo magis miror aliquando cum in asthmaticorum historiis explicandis vel maxime aucta cordis moles non attenditur, velut in ea quam Sectione I. libri II. in Sepulchreto (1) legere est. Etsi enim in pulmonum, pleuræ, & pericardio adhærentium, bronchiis sanies non deerat, neque alia, valde ab naturali constitutione remota, in quibus sinistri pulmonis substantia *compacta & densa, subrubro pallidum hepatis parenchyma representans*, hoc est lethali, sed minime ibi agnita, inflammatione correpta; non erat tamen ullo modo inter causas illius asthmatis cor omittendum, cujus tanta amplificatione circumitio sanguinis, & quod consequitur, per vasa pulmonum transitus multum procul dubio retardari debebat. Erat enim *cor vasum, amplitudini pericardii respondens*, hæc autem adeo ingens erat, ut *pericardium dicatur totam thoracis cavitatem investisse*. Quanto aliter, ut in eadem Sectione (2) leges, magnus Medicus, Ballonius: *Quidam, inquit, difficulter spirabat, anhelus erat, macruerat. Omnes accusabant pulmones. Aperto cadavere nihil commemorabile in pulmone reperiunt. Cor; quod admirabile; majusculi capitis magnitudinem æquabat: adeo increverat, ut omnis sanguinis & spiritus eo facta sit suppon & συνδραμν*. Et sic ille quidem ut eo tempore. Marcus autem Gerbezius (3) in Monacho, cui tanta cordis moles erat, ut id ad bilancem possum triginta uncias civiles ponderarit, pulmones vero parvi, extenuati, flaccidi, & corrupti, aperte indicavit, se conjicere, diuturnæ & intra ultimum annum auctæ anhelitus difficultatis, & deinde corruptionis pulmonum unicam causam cor fuisse, quatenus hos mole sua comprimebat, sanguinisque circum per eosdem remorabatur. Hanc igitur causam tu quoque addes cæteris ob quas motui sanguinis per pulmones officit cor amplificatum, eoque difficilem spiritum reddit: quod symptoma passim leges cum eo morbo conjunctum non modo in nostris, verum etiam in aliorum historiis, ut Hottingeri (4) in eo cujus cor bovino corde erat majus, auriculis ei magnitudini respondentibus; ut Zwingeri (5) in alio cui moles ingens cordis fuit cum insigni hujus auriculæ dexteræ magnitudine; ut Fraundorferi (6) in novimestri infante, cui tanta erat auricula eadem, ut totum cordis latus dexterum non modo obduceret, sed & ultra mucronem extenderetur. Huc attinent; ut alias omittam, Observationes etiam Reidlini (7) qui cor vidit solito longe majus, tum Budæi (8), & Laubii (9), quorum alter cor extraordinariæ magnitudinis, alter autem triplo majoris invenit, & Grassii filii (10), qui auriculam cordis dexteram offendit consuetam molem vel duplo superantem. Sed in omnibus hisce casibus si forte quæras, præter spirandi difficultatem, quæ fuerint in vivis animadversa ad morbum de quo agimus, attinentia; in ultimo cum palpitatione cordis, quæ ab Hottingero quoque memoratur, crebras fuisse lipothymias, & mortem denique inexpectatam, reperies. In cæteris autem casibus vix quidpiam huc referendum adscriptum est, si Zwingeri historiam excipias, in qua pulsus parvus, languidus, & inæqualis, & Riedlini, in qua pulsus inequaliter intermittens adnotatur; erant tamen in utroque ægro pulmonum quoque vitia, & humor effusus in thorace, in eo pariter de quo Hottingerus. Symptomata autem illius quidem generis alia commemorata haud esse, non miror, ægri ætate nonnunquam, aut temporis quo in-

(1) In Additam. Vid. Schol. ad Obs. 34.

(2) Obs. 91.

(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 223.

(4) Ibid. Obs. 89.

(5) Dec. ead. A. 5. Obs. 8.

(6) Ibid. Obs. 124.

(7) Easund. Cent. 3. Obs. 45.

(8) Cent. 2. Obs. 106.

(9) Cent. 20. Obs. 84.

(10) Cent. 5. Obs. 24.

terrogari potuit, brevitatem, aut eorum qui retulerant, negligentiam, aut rerum quæ scribendæ erant, numero, & varietate prohibentibus, aut causis denique aliis obstantibus. Difficile enim credas, in famigeratissimo Viro Alexandro Marchetto (1) cum esset moles cordis admodum magna, & insignis dexteræ hujus auriculæ dilatatio, ne respirationis quidem fuisse vitium aliquod, nedum alia eo peculiariter spectantia. Neque aliter de fœmina (2) credas, in cujus pariter historia nihil ejusmodi reperies, cum tamen auricula eadem *tantum dilatata esset, ut annexum ventriculum non modo aquaret, sed magnitudine superaret.* At in Mercatore (3) cujus magnum & tumidum cor auriculam pariter dexteram multum habebat expensam, idem Clarissimus Observationis auctor, Thebesius anhelitus saltem difficultatem a multis annis adnotaverat, & *sæpe alia*, quæ fortasse huc attinebant, *symptomata.* Atque ut de sinistra quoque auricula, cujus dilatationis exempla pauciora extant, quam dexteræ, aliquid attingamus; præter ea quæ ex Cl. Pafsa supra (4) indicavimus, & in hac, aliisque ex nostris Epistolis invenies, Schreyus (5) Vir ingenuus in septenni puero cordis palpitacionem, & celerem, debilemque pulsus animadvertit, cum ejusdem cor *stupendæ magnitudinis adulti superaret formam, auricula sinistra ovi magnitudinem æquante:* multa autem in hujus, & Mercatoris thorace aqua fuit. Quod si alia considerare libeat dilatati cordis exempla; plura habes passim in his Epistolis memorata: tum præter ea quæ indicabit Cel. Swietenius (6), non pauca invenies aliorum, & sua apud Eximium Virum Senacium (7) in eo capite, quo argumentum hoc peculiariter tractat ea copia, atque solertia, ut eo perlecto, plura non facile desideres sive de causis quæ cor dilatant, sive de noxis a dilatato corde provenientibus, sive de auxiliis ad has minuendas, sive de signis non cordis modo, sed partium ejus singularum dilatationem indicantibus, præsertim si, quod ad hæc attinet, ea simul attenderis quæ alibi (8) de iisdem aut prænotavit, aut excepit.

16. Hactenus de Cordis Aneurysmatibus. Nunc illud proximum est, ut Aneurysmata proponam arteriæ Magnæ. Incipiam autem ab illo cujus historiam minime dignam puto quæ intercidat, sive ob Virum quem sustulit, sive ob eos præsertim qui de ejus morbo scripserunt. Fuit ille Mutinensis Protomedicus Antonius Ferrarinius; hi vero Bernardinus Ramazzinus, & Marcellus Malpighius. Cum enim omnia Malpighii ipsius manu scripta Consilia Medica (quorum neque numerus, neque aliquorum præsertim, ratio facile æstimanda sunt ex illis quæ nonnulli ediderunt, ejusdem Consiliis) Medicasque ad ipsum undique missas Epistolas, Albertini sui beneficio perlegerem; in illas forte incidi, quasa morbi quem dixi, initio ad finem usque Ramazzinus consulendi causa identidem ad Malpighium mittebat. Ex quibus omnibus, aliisque interjectis chartis diligenter a me excerptam, digestamque historiam; hactenus ineditam, sic habeto.

17. ANTONIUS FERRARINIUS melancholico, ut vocabant, temperamento, habitu autem ad cachecticum inclinante, jugiter expuere solitus salivam multam, hancque erodentibus salibus fœtam, cum annum jam ipsum ferina tussi vexatus esset propemodum assidua, ad quam denique accesserat aliqua spirandi difficultas, in motu præsertim per acclivia loca; repente ante finem Sextilis A. 1689. tanto pectoris angore intempesta nocte correptus est, ut metuerit, ne protinus suffocaretur. Non pauca tamen catarrhali expectorata materia is angor sublatus est.

(1) Cent. 7. Append. n. 4.

(2) Cent. 4. Obs. 120.

(3) Ibid. Obs. 115.

(4) n. 9.

(5) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 34.

(6) Comment. in Boerh. Aphor. §. 176.

(7) Traité du cœur, l. 4. ch. 8.

(8) L. 4. ch. 4. n. 4. ch. 9. n. 7. & ch. 11. n. 9.

Sed biduo intermisso, cum alvum indito enemate exoneraret, eodem, quamvis minus gravi, angore prehenfus, & postea erecta cervice spiritum ducere conatus, misso sanguine levamen sensit non modicum, sed minime diuturnum. Nam vigiliæ sæpius, molestissimum interdum tussis, & ferme irrita, præcipue vero sensus quasi laquei summam Asperam arteriam constringentis male habebant; tamen si rursus cubare aliquando poterat. Macies interea accesserat, & paroxysmorum major gravitas, & frequentia. Pulsus tamen nihil unquam habuit febrile. Visum aliis qui aderant, Medicis, repugnante Ramazzino, e pede sanguinem esse mittendum; unde vires quæ sic satis ad id tempus persistenterant, multo sunt infirmio, res factæ; morbus autem vehementior. Jam enim angor cum Asperæ arteriæ, & faucium constrictione quotidie invadebat, nonnunquam ter, aut quater, & ad horas duas, tanta violentia, ut nemo esset, quin jam jam suffocatum iri, existimaret. Evadebat tamen, nihil ore ejiciens, sudore autem totus diffuens. Sed sive cibum, sive aliud quidpiam deglutire conaretur, sive ex lacte enema inderetur, non modo ex quovis humore alio; continuo is angor, eaque præsertim constrictione redibant. Cum hæc aberant; nullum usquam dolorem, molestiamve percipiebat, si consuetam spirandi difficultatem, quæ mediocris erat, excipias, & sensum auræ, ut agebat, cujusdam ex hypochondriis ad fauces ascendentis. Quæ res, & repentina insultus invasio, ac discessio, & aliquod interdum ex flatuum eruptione levamen, & temperamentum, ut dictum est, melancholicum ægotantem, Medicum, & plerisque alios movebant; ut paroxysmos ferme ut in histericis, ex irritatis dumtaxat, convulsisque nervis repetendos putarent. Nam etsi inter initia alii crassam materiam in pulmonibus congestam, alii tenuem in eos ex faucium glandulis defluentem conjiciebant; postea tamen plerique, ut dixi, esse convulsiones, censebant ex nervis per hypochondriacos succos, quos nonnullis ex liene nominatim deducebant, subinde irritatis: quamquam aliqui a cerebro usque irritamenta repetebant, epileptici quidpiam in paroxysmis comminiscentes. Nec deerant tandem qui cum minime intelligerent, qua ratione tot, tamque violentis paroxysmis esse superstes posset, nec superstes solum, verum etiam viribus in tanta abstinencia non omnino dejectis, fascinationem fuisse aliquam, suspicarentur. Unus Malpighius, id quod ejus ad Ramazzinum pene omnes litteræ præclare ostendunt, verebatur, ne præter nervorum irritationes, *magnum aliquod in structura lateret obstaculum, læsio aliqua organica, quam humores pleni erodentibus salibus intulissent*, cauteque propterea neque usum narcoticorum, quæ ægro data interdum fuerant, neque balnea, quæ proponebantur, sed alia minus suspecta probabat, aut ipse, ut solebat, commendabat. Denique intra septuagesimum a primo insultu diem cessit æger vehementiæ morbi sui, cum toto eo tam longo spatio sedere fere semper in lecto, aut in sella coactus esset, ut facilius spiritum duceret, præsertim si inclinato federet capite, vel potius corpore in arcus modum antrorsum curvato; quem propterea positum fere assidue servabat. ABDOMINE diducto, neque lien, neque ulla alia viscera morbidum quidquam ostenderunt. In Thorace quoque illæsi pulmones inventi sunt. Sed in Aorta, supra cor se attollente, magnum aneurysma conspectum est, ex quo concreti sanguinis libram, eoque amplius exemerunt, in cujus medio polyposa erat concretio longitudine, & crassitudine digiti indicis.

18. Cum alia in Ferrarino fuerant, quæ postea in Marchione Pauluccio ex eadem causa observavimus, tum illa præsertim, quæ ad dicta alias (1) de Pauluccio nunc addes, quod auram quasi quandam ex hypochondriis ascendentem sentiebat, & quod nullo situ commodius sedebat, quam capite, & corpore in ante-

(1) Epiſt. 17. n. 26.

riora inclinato. Quarum quidem rerum ut altera poterat in errorem inducere, sic altera avertere ab errore debebat. Nam si primam accipere velles pro hypochondriacæ convulsionis indicio, per quam unam horribiles illos paroxysmos explicares; obstabat altera, quæ longe aliud significabat, videlicet esse intra thoracem quod Asperam arteriam premeret magis, nisi ea corporis inclinatione ab ea nonnihil abduceretur. Ita rem exponebat Ramazzinus, cum dissectionem modo propositam Malpighio nunciaret, similiter fane ac Reiselium videbis in Observatione, illo ipso anno edita, ac postea in Sepulchretum (1) relata, explicavisse, cur puer *asthma suum a summa angustia levare sentiret, quando stans caput & pectus inclinabat scamno*, nimirum quod cor oppido magnum, sterno incumbens melius quiesceret, quam si supinos pulmones premeret. Sic postea Vieussenius (2) rationem attulit, quamobrem miles minus difficilem sibi faceret respirationem eodem positum in cubili sedendo quem in Ferrarino descripsimus, scilicet ne corculum quasi quoddam concretionem polyposa maxime dilatatum Asperam arteriam adeo comprimeret in supino, ut in suffocationis periculum adduceret. Neque alia fortasse causa fuerit, cur is quoque, cujus tantam dexteræ cordis auriculæ dilatationem ex Dionisio memoravimus (3), eundem ferme fervaret positum, nisi ut ab illius mole, & pondere minus pulmones paterentur. Cæterum eundem situm commodiorem fuisse alteri, Aortæ aneurysmate in thorace laboranti, vidit Freindius (4), Albertinus autem (5) id ipsum refert inter signa quæ non leviter nobis indicent alveorum sanguinis intra thoracem dilatationes. Neque aliud significabat quod in ægro quodam observavit Pachionius (6), *quotiescunque magnum suffocationis periculum urget, toties subsidio & levamini fuisse caput inclinare, clunisque sublime erigere*; sic enim *diaphragma pro aliqua saltem parte cordis onere*; id erat duplo majus; *relevabatur*; diaphragma, inquam; nam eadem inclinatio levamini erat, *sive homo supinus, sive pronus esset*. Alter vero æger, cui quoque fuit cor mole majus, a Beggio (7) descriptus, a suffocationis periculo evadebat, si *pectus genua versus inclinaret*, aut *aliquantulum pronus federet*. Sed alia hujusmodi exempla infra quoque memorabimus.

19. At enim, inquires, in I. Sectione libri II. Sepulchreti (8) itemque in XIII. libri superioris (9) ex Observationibus Willisii constat, fuisse qui nisi caput aut erectum semper, aut antrorsum inclinatam fervarent, alii continuo in cordis tremores, & spirituum deliquia inciderent, alii vero, quod ad rem præsentem magis attinet, statim anhelii fierent, ac velut moribundi difficillime respirarent, cum tamen neutri aneurysmata in thorace, sed utrique in cerebri ventriculis magnam falsi, aut acris feri colluviem haberent, quæ capite non erecto, aut non inclinato recidens versus origines eorum nervorum qui præcordiis inserviunt, horum immanes convulsionem excitaret. Ego vero non hic de capite erecto, sed de thorace potissimum antrorsum inclinato verba facio: illudque insuper dico, quorum in cerebro tanta ejusmodi feri copia esset, eos signis aliis capitis male se habentis carere non potuisse, quibus fere carebant plerique eorum de quibus a me dictum est, cum interea sine indiciis non essent quæ præcipuam morbi sedem in thorace significarent, si ea quæ præcesserant, cum iis quæ aderant, diligenter conjungeres. Alii enim gravissimis animi affectibus percussi, ut Pauluccius, & is, quam, Dionisio auctore commemoravimus: alii diuturna, immanique tussi, ut Ferrarinius, agitati in morbum inciderant. Ut vero in ejusmodi tussi quam cerebro, quam violentius naturalis motus respirationis, & quod consequitur, etiam

(1) In Additam. ad Sect. I. l. 2. Obs. 29.

(2) Traité du cœur, ch. I.

(3) Supra, n. 11. & 12.

(4) Hist. de la Medec. I.

(5) Opusc. cit. supra, ad n. 11.

(6) Oper. Edit. 4. vers. fin. Hist. 2.

(7) Ibid. Hist. seq.

(8) Obs. 164.

(9) Obs. 4.

sanguinis mutetur, hujusque in parietes suorum receptaculorum, vasorumque quæ in thorace sunt, repentinæ fiant percussiones, manifestum est; ita in affectibus animi quam varie, quam vehementer per easdem illas vias modo concitetur, modo retardetur sanguinis cursus, facile tunc possunt facies, respiratio, pulsus commonstrare, ut mirandum non sit quod ex magno in supprimenda, aut dissimulanda indignatione conatu ingens illud dexteræ auriculæ aneurysma non secus acciderit apud Dionisium, quam tanta cordis, & Aortæ dilatatio ex eadem causa acciderat apud Harvejum (1), ut Amici ex inaudita morbi violentia hominem *beneficio a malefica effectum, aut cacodæmone obfessum* ante cadaveris dissectionem, haud aliter ac de Ferrarinio est dictum, existimarent. Atque ea est humanorum affectuum vis in sanguinis alveis, ac receptaculis in thorace dilatandis, ut hinc etiam merito causam deduxerit Albertinus (2), quamobrem dilatationes illæ perraro in bestiis; sæpe adeo in hominibus reperiantur. Ubi igitur hæc, aut alia præcesserint, unde aneurysmata oriri possint; tunc orta jam esse, conjiciemus non modo cum affuerint pleræque notæ quibus illa ostendi solita esse, idem tradidit accuratius, quam ut a nobis aliquid addendum sit, verum etiam cum morbum alium in thorace abditum nullum esse, cæterorum ejus morborum causis, signis, & remediorum effectibus inter se comparatis, intelligemus. Male autem aneurysma conjiceret qui hæc non attenderet. Sic alter de duobus viris quos descripsit Cl. Capperus (3), difficile quidem spirabat, & *adeo inflexo corpore . . . sedere cogebatur, ut caput intra genua quasi recondere videretur*; nullum tamen aneurysma, imo *cor habuit admodum parvum*. Sed alia aneurysmatis indicia deerant, & manifesto erat phthisicus. Sic puer in Sepulchreto (4) propositus, cui non aneurysma, sed moles quædam carnea, pleuræ & costis proxime adhærens, mortem attulit, de pectoris dolore obtuso, & difficultate respirandi quebatur, ut in obscuro morbo, qui ab lateris alterius ictu ex graviore casu initium duxerat, potuisset aliquis aneurysma suspicari, præsertim cum signum denique illud quadantenus accessisset, quod in Pauluccio, & Ferrarinio fuisse, diximus; neque enim puer capeffere jam somnum poterat, *nisi mensæ decliviori inclinato capite*. Attamen alia, quæ in illis erant, aneurysmatis indicia, & quidem potiora, in puero deerant. Nos autem non quædam, sed pleraque attendi oportere, idcirco admonuimus, quia, ut omnia non semper occurrunt; nec certe in duobus illis occurrebant omnia; ita quædam tantummodo si spectes, sæpe numero decipiaris.

20. Quæres fortasse, qua ratione fieri posset, ut cum in utroque illorum dilatatio esset arteriæ Magnæ: in neutro tamen ulla esset pulsatio? Hujus sane absentia utriusque Medicorum plerosque in errorem adduxit: quanquam ut pulsatio esse potest sine arteriæ aneurysmate (5), sic arteriæ aneurysma esse potest sine pulsatione, sive quod hæc in nonnullis, ipsis potius, quam Medicis, animadvertenda, leviter, & prius dumtaxat quam morbus sævire incipiat, se prodatur, ut fortasse in Ferrarinio, sive quod in aliis inter initia reagentis se morbi Medicis occurrat, at certe in Pauluccio priusquam in patriam rediret, deinde vero in utrisque adeo obscuretur, ut nulla esse videatur. Causas autem obscuræ rationis cum tres olim (6) memoraverim, non hic repetam. De earum prima dumtaxat, quippe ad hos duos ægros maxime attinente, hic satis est illud addere, vel in externis aneurysmatibus non raro illam, ut nos quoque vidimus, locum habere, & recte olim Paræum (7), cum inter eorum signa pulsationem

(1) De Circ. Sangu. Exerc. Anat. 3.

(2) Opusc. cit. supra, ad n. 11.

(3) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 47.

(4) L. 2. S. 2, Obs. 4. in Additam.

(5) Vid. Epist. 39. n. 19. 20.

(6) Epist. Anat. 13. n. 4.

(7) Oper. l. 6. c. 32.

proposuisset, mox admonuisse, *ne fallamur signis supra commemoratis: nam nonnunquam in insignibus Aneurysmatis nec pulsus ulum percipere licet. . . quia sanguis in thrombos coit & concrevit.* Quod si verissimi hujus moniti Chirurgi postea aliqui non essent obliti, aut in parvis aneurysmatibus id accidere non posse, credidissent; profecto neque ille Ruyschii (1) Amicus tumorem circa talum nucis juglandis magnitudine, etsi *omnis pulsatio deerat propter sanguinem coagulatum*, aperire ausus esset, neque Ruyschius. (2) iterum admonuisset, *non in omni aneurysmate pæcise sentire pulsationem, quantumvis Authores eam tanquam pathognomonicum habeant signum. Si sanguis in aneurysmate coaguletur, nullam percipi pulsationem.* Ad didit autem id etiam in maximis aneurysmatibus expertum se esse, exemplumque attulit ingentis illius, quod ex trunco Magnæ arteriæ tribus circiter digitis supra cor incipiens, exteriora pectoris instar pulvinaris occupabat, cujus aneurysmatis magna ex parte simile alterum postea descripsit Littrius (3): uterque autem adnotavit, aliquo ante mortem spatio temporis omnino obscuratam pulsationem fuisse, idque repetendum esse a copia lamellarum de quibus alibi (4) dictum est, sive polyposarum concretionum, quas intus subsistens sanguis magis magisque adauxisset. Sic igitur observatio obscuratæ pulsationis ab externis aneurysmatibus ad illa quoque traducta est, quæ ut extrorsum sibi viam fecissent, ad intum tamen attinebant Aortæ truncum: Deinde vero & ad illa quæ penitus sunt abdita; univérse enim Lancisius loquitur Propositione LVIII. (5) & Albertinus quoque (6), ubi de aneurysmatum pulsatione, si non, prorsus deficiente, at certe longe minori facta, ac languida mentionem injicit. Etsi vero uterque horum de inveterato jam morbo sermonem tunc habent, aliasque insuper præter eam quam diximus, causas attingunt; nihil tamen satis fortasse obstat quominus in nonnullis citius eadem causa pulsationem intercipiat, id est qui demum in Pauluccii, & Ferratini aneurysmatibus concretus sanguis circum undique inventus est, is concrevere ocyus cœperit, & multo crassior pro portione obicem inter Medicorum tangentium manus, & pulsationem, facile etiam ab his magis distitam eo tempore, interponere. Satis igitur intelligis, qui fieri potuerit, ut cum in utroque illorum esset aneurysma, in neutro occurreret pulsatio. Qui fieri autem posset, ut cum semper esset is morbus, non semper essent paroxysmi, superiore Epistola (7) indicatum est. Itaque non quia pulsatio desit, nec quia per longiora, aut breviora temporis spatia graviores morbi effectus non appareant, tu continuo existima, ægrum aneurysmate carere: sed noli vel longioribus induciis fidere, nisi cum paroxysmis simul omnia prorsus abeant aneurysmatis indicia, nec illi jam redeant, si causæ redeant quarum occasione excitabantur, ut corporis motus, deglutitio, aliæ ejusmodi, quæ in duobus propositis ægris solebant, in aliisve eorum similibus solent insultus renovare.

21. Si forte hactenus miratus es, me qui in his Litteris Observationes promissimè meas, animadversiones potius, quam observationes, protulisse, cum de quinque harum quas proposui, una a me sit, cæteræ ab aliis; mirari jam defines, ubi animadverteris, maluisse me postea (8), mearum pluribus in alias Epistolas rejectis, alienas quidem, sed ineditas, ne forte interciderent, communicare. Ne tamen id ægrius feras, quod libentius deberes accipere; quas subjiciam, ad unam omnes ex me habebis. Erit autem prima quæ cum postremo exposita conveniat, sive causæ genus velis attendere, sive gravem in deglutitione molestiam, sive ipsam denique aneurysmatis sedem spectare.

(1) Vid. Anat. Chir. Obs. 38.

(2) Ibid.

(3) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1707.

(4) Epist. 17. n. 29.

(5) De Aneur.

(6) Opusc. cit. supra, ad n. 11.

(7) n. 27.

(8) Supra, n. 13.

22. TUBICINEM Patavii vidi anno, opinor, 1723. quem ars sua jam pridem conjecerat in aneurysma insanabile, obsidens pectoris intima, & superiora. Id quo magis increfcebat, eo augebat magis deglutiendi molestitiam, spirandique difficultatem, donec illius primum, mox hujus omni facultate intercepta, hominem interemit. EX CADAVERE quidquid sedes morbi fuerat in Theatri Anatomici Atrium cum illatum esset; arcum vidimus arteriæ magnæ cum ramo illo insigni qui dexteræ Subclaviæ, & Carotidi originem præbet; ita dilatatum, ut Asperam arteriam, gulamque comprimeret. Quod aneurysma cum ibi secaret Cl. Vulpius, intimam illius faciem occupatam conspexi polyposa concretionem crassissimam, cujus structura quidem in eo erat similis cæterarum quas antea videram, ut cæpæ instar resolvi posset in laminas, curvas quarum aliæ alias comprehenderent; substantiæ vero pars magna erat dura, ex alboque subflava, ut nihil magis referret, quam duratum sebum.

23. Materiam, *sebum referentem*, intra aneurysmata a Vesalio interdum repertam scribit Friendius (1) ex testimonio, ut videtur, Adolphi Oconis. Quod ego in hujus narratione minime invenio, sive ut in Sepulchretum (2) relata est, sive ut paulo fusius legitur apud Schenckium (3): quanquam nihil frequentius est quam concretiones polyposas sebi, lardi, adipis similes invenire, ut sæpe harum rerum aut nomine, aut similitudine eas concretiones olim, & postea indicaverint Observatores: neque in corde solum, verum etiam interdum in ipsis aneurysmatibus. Sic in illo quod omnium primum dissectum fuisse, creditur, exteriorem concretionis partem *colore & specie lardo suillo non absimilem* repertam esse, memoravimus (4). Sic Lancisius (5) *polypeam substantiam instar lardi* in fornicem dispositam in eo aneurysmate descripsit, cujus *longitudo non excedebat longitudinis Aortæ, quæ curva est, dimidium*; ut non videam, cur Freindius (6) sic referat, quasi *in tota Aortæ curvatura quiddam lardo simile, Cysti inclusum*, Lancisio apparuisset: sicut nec video, cur ingens illud aneurysma ab Ruyschio (7) descriptum, & cum altero quod Littrius proposuit, magna ex parte comparandum (8), ajat, *sine externo quovis tumore totum thoracis cavum inferfisse*. Levia hæc esse, fateor, si propositum Freindii attendas, neque huic omnia fortasse imputanda; sed tamen eadem, atque alia (9) insuper, paucis in paginis, cum aliud agerem animadversa, ut suspicionem faciunt memoriæ, sibi in scribendo præfidentis, sic te reddent in legendo cautiorem.

24. Cæterum ut aneurysmatis causam in Ferrarino ex tussi ferina, diuturnaque deduximus (10), ita in Tubicine petendam credimus ex frequenti, & valida tubæ inflatione. Quidquid enim violenter, ac diu mutat naturalem respirationis motum, motum quoque sanguinis mutat, ut modo cohibitus, modo incitatus, si qua forte vasis alicujus minus robusta pars sit, hanc tandem sive distrahendo, sive urgendo dilatet. Quamobrem in aliis pariter qui tuba, aut fistula contentiore spiritu canunt, aneurysmata non raro fieri, adnotavit Lancisius (11), Albertinus autem (12) ex ejusmodi artis genere indicium petiit, ex quo cum aliis juncto, latentia adhuc adneurysmata conjiciamus. Quod vero non omnes tubicines neque omnes ferina tussi vexati hos in morbos incidunt, aut firmior valorum quæ circa præcordia sunt, structura efficit, aut levior, minusque assidua contentio, atque agitatio, aut denique minor copia sanguinis, meliorque

(1) Hist. Medic. ad. A. 1640. ubi de Aneurysm.

(2) L. 4. S. 2. Obs. 21. §. 7. partic. 2.

(3) L. 5. Obs. Medic. 5.

(4) Epist. 17. n. 29. Vid. Sepulchr. §. cit. partic. 1.

(5) De Subit. Mort. Obs. ultim.]

(6) Loco indicato.

(7) Obs. 38. cit. supra, ad n. 20.

(8) Ibid.

(9) Vid. Epist. 17. n. 3.

(10) Supra, n. 19.

(11) De Aneur. Propos. 39. & 55.

(12) Opusc. cit. supra, ad n. 11.

conditio, ut sic ad eam quam diximus causam aliæ distendentes, aut erodentes non accedant. Sic neque omnibus aut ferina tussi affectis, aut tuba, tibiave carentibus pulmonum ulcus est, aut arcta horum ad pleuram adhæsiō, quamvis in duobus qui consueverant ejusmodi instrumentis uti, utrumque deprehenderint Cl. Viri Duisingius (1), & Fabricius (2), qui attinere censuit ad numerum augendum eorum morborum, quibus hujus generis Artifices obnoxios esse, noster docuit Ramazzinus (3), recte ille quidem; sed sic, ut alios pro varia dispositione aliis ex iis morbis magis esse expositos, agnoscamus. De molesta autem, & denique impedita in nostro Tubicine deglutitione repetenda a mole, & positu, & sede aneurysmatis, sic gulam nimium comprimentis, cum res per se manifesta est; tum aliis quæ supra (4) posita sunt, exemplis confirmatur. Postremo quo ad sedem attinet aneurysmatis in arcu ipso arteriæ Magnæ, sæpe adeo accidit, ut aut ibi, aut prope eum locum aneurysmata reperiantur, ut si ab illo incipias quod ab Riva diximus (5) facile primum omnium fuisse delineatum, imo etiam ab iis quos ex Lazaro Riverio, & Ottone Heurnio adnotata habes in Sepulchreto (6), & per descripta ab Ruyschio (7), ab Littrio (8), ab aliisque deinceps, quos brevitatis gratia sciens omitto, ad nostra descendas, & in eo, aut ad eum quem diximus, locum reperta cum iis aliis omnibus conferas, quæcunque alibi ab interna causa leges exorta; miraturus sis procul dubio, universas Aortæ partes tam raro in aneurysma excrevisse, in quæ ista una sæpe adeo excreverit. Cujus discriminis causam, quam olim in Adversariis (9) attigi, non hic repetam, præsertim cum a Viris Doctis probatam postea fuisse, videam, & in his a Cl. Valcarengo (10), qui a Freindio, & a Michelotto ostendit esse confirmatam. Duo addam potius. Alterum: quanto majori vi in objectum Aortæ arcum a sinistro cordis ventriculo sanguis impellitur, tanto majori a mox contrahente se arcu in utramque proximam Aortæ partem repelli. Sed cum facilius recipiatur in partem illam quæ descendit, quam in eam quæ a corde ascendit, quippe quæ & longe brevior est, neque in ampos ramos aperta, imo valvulis Semilunaribus occlusa; hinc sequi, ut si in alteram arteriæ partem vis facienda sit, in hanc potius fiat, & quod consequitur, inter summum arcum & cor multo plura, quam in parte altera proxima, inveniri soleant aneurysmata. Alteram, etsi non magis distet finis trunci Pulmonaris arteriæ a ventriculo cordis dextero, quam Aortæ arcus a sinistro; neque magis resistere truncus ille posse pro portione videatur viribus ventriculi dexteri, quam truncus Aortæ, sinistri; tamen multo pauciora in illo, quam in arcu, aut prope arcum hujus, reperiri aneurysmata, facile propter aliam trunci Pulmonaris arteriæ positum, non ita objicientem se cursui adacti sanguinis, neque hunc omnem, neque tam subito, violenterque inflectentem. Sed ad reliquas Observationes pergamus.

25. BELLUNENSI annos nato circiter quinquaginta, qui laneas telas forficibus magnis quidem, sed non illis tamen maximis, ac gravissimis, tondebat, ante annum attoli ceperat dextera pectoris pars superior, causam præbente an meri potu quo usus fuerat aliquanto liberalius? an Venereo morbo? an potius utroque ad eam artem addito, in qua, ut diximus, se exercebat? Quæ enim præcessissent incommoda, aut quæ postea successissent, scire non licuit, nisi quod sal-

(1) *Commerc. Litt. A.* 1741. Hebd. 44. n. 1.

(2) *In Propempt.* edito Helmst. A. 1751.

(3) *Diatrib. de Morb. Artif. c.* 37. vers. fin.

(4) n. 17. *Epist.* 17. n. 25, & 26.

(5) *Ibid.* n. 29.

(6) *L. 4. S. 3. Obs.* 21. §. 10. & l. 2. S. 5. Obs. 8.

(7) *Anat. Chir. Obs.* 37. & 38.

(8) *Mém. de l'Acad. R. des Sc. A.* 1707. & 1712.

(9) *II. Animad.* 41.

(10) *De Aort. Aneur. Obs.*

tem ex quo Venetias redierat circa Octobris initium A. 1707, five ambularet, five loqueretur, spirandi difficultate vexabatur: quæ tamen neque per paroxysmos ingruerat, neque suffocationem intentabat, neque sonum abrumpebat: & ad artem hominis ipsa quoque facile relata esset ab iis præsertim quibus notum, probatumque fuisset in ejusmodi aurificum officina a Kerckringio (1) habitum experimentum. Sed præterea edere jam, aut bibere multum non poterat. Facies erat tumida, & ex rubro fusca: vox obscura, & rauca: sputa crassa: tumoris pulsatio aliquando, & certe ante viginti ultimos dies, vel eminus conspecta fuerat. Hic sub initium insecuti Decembris inter domesticos prima nocte versatus, ut solebat, cum iisque locutus, cum lectum petiisset, & mox sedormire velle, dixisset; post paulo moribundus inventus est cum stertore, & spuma ad os, atque nares, sicque intra quatuor circiter horas est mortuus. CADAVERIS facies turgida, & livida: manus & pedes non tumida: præputium vero, & glans tuebant, livebant, & grave olebant, quasi in gangrænam vergerent; sed urethram scrutari cum ipse, & Cl. Santorinus vellemus, nec tempus, nec locus, nec qui forte aderant, sinebant. Quamobrem Ventre aperto, in eoque durioribus animadversis jecinore, & splene, & hoc insuper æquo majori; omnis diligentia nostra conversa est ad Thoracem. Et exterius quidem in ea pectoris sede quæ inter axillam dexteram; & sternum est, tumor prominebat in modum hemisphæri sed depressi, a costa quarta ad claviculam pertinens, sterno propior, quam axillæ, cedens, si premeres, adeo ut intelligeres continuo, nulla ferme jam superesse ossa, aut cartilagines, quæ ibi inter musculos, & thoracis cavum interjicerentur. Et revera claviculam ruptam, & carie interius exesam, supremarum autem costarum quatuor eam præcipue partem quæ diu solet esse cartilaginea, corruptam invenimus, aut absumptam ab aneurysmate, cujus magnitudo hædinum caput superabat, figura ad ovalem accedebat, sedes autem a cordis basi ad summum thoracem extendebatur. Erat autem aneurysma sacci instar cujus sinistrum latus per foramen, duos admittens digitos, cum latere dextero communicabat arteriæ Magnæ priusquam hæc commune dexteris Subclaviæ, & Carotidi initium præberet. Fieri videbatur is faccus ex producta ejusdem Magnæ arteriæ substantia, sed magis alba, tenaci, densa, nec minus crassa. Hanc intus convestiebant curvæ laminæ multiplices, aliæ aliis impositæ, quasi fibrosæ, reapse polyposæ, sed exluccæ: quæ ambitu suo tantum sanguinis complectebantur ferme concreti, ut hic cum polyposis iis laminis eductus, & lanci impositus uncias pependerit quadraginta. Aneurysma pulmonem dexterum retrorsum, magisque deorsum compulerat mole sua; ut a compressionem minor factus videretur. Incisus album pus ostendit, hinc illinc prodians e dissectis bronchiis. Pulmo sinister sanus erat. In utroque tamen thoracis cavo, sed magis in dextero, feri copia fuit flavescens, qui mucosa quasi pelliculas admistas habebat. Per mucosam quoque & subflavam ejusmodi materiam pericardium undique adhærebat cordi. In hujus auricula dextera, annexoque ventriculo polyposa erat concretio: in Pulmonari arteria sanguis: in ventriculo sinistro neutrum. Denique arteria Magna descendens intus erat quibusdam in locis inæqualis, nec sine indicibus officationis, per duritiem quasi tendineam incipientis.

26. Et si plura in hujus hominis thorace inventa sunt quæ uti, five incideret, five dumtaxat loqueretur, difficilem spiritum faciebant, sic re aliqua addita, hunc intercludere, id est suffocare potuerunt; tamen si forte mavis mora etiam injecta sanguini, e cerebro redeunti, aliquid insuper apoplectici accessisse; spectata descripti aneurysmatis sede, non valde repugnabo. Ibi enim erat, ut venæ Cavæ Superioris comprimere truncum posset in decumbente præsertim, & fortasse in

(1) Vid. in Act. N. C. Tom. 5. Schol. ad Obs. 85.

dexterum latus: quo in situ videlicet non mole tantum eum truncum urgeret sed & pondere prægravaret, utrumque autem horum tanto magis efficeret, quanto plus sanguinis tunc admitteret, quippe per Aortæ truncum ab anterioribus in posteriora devexum, non ascendens in cubante, sed potius descendens, ut orificium ipsius sacci subiret, huncque distenderet forte quantum nunquam antea distendisset, sive quod sacci parietes eo denique redacti essent, ut magis cederent, sive potius quod sanguinis major esset ea nocte aut turgentia, aut copia propter ingestum paulo plus meri, aut ob suppressam, ut frigida tempestate, insensibilem perspirationem. Hæc igitur ita pones, uti volueris, quando & stertor, & spuma ad os, & turgida ac livida facies utrique generi mortis conveniunt.

27. Proximorum autem aneurysmati ossium, & cartilaginum corruptionem, assumptionemve, qualem in proposito viro, in aliisque deprehendimus, non raro Anatome obtulit sive gravi contusioni aneurysma successisset, ut in Subcenturione, de quo Cl. Christianus Vaterus (1), aut ut alia, vetustiora quoque, exempla omittamus, & nostro magis simile proferamus, in viro, quem Cl. Schreiberus (2) describit, costis, & cartilaginibus carie exesis, musculis autem aneurysma, sub ipsis disruptum, obtegentibus; sive nullo ictu prævio, ut in juvene, de quo Cl. Fackius (3), arteriæ dilatatio ortum a sanguine acriori, incrementum autem ab nimio, in lusu pilæ, brachiorum, & corporis motu cepisset, claviculæ proximæ labem asserens. Tu vero quam in costis, & claviculæ cariem, assumptionemque confeximus, repetes, ut malueris, a contigui aneurysmatis aut pulsatione, aut erodente ichore; quamquam & pulsatio ubi non sine carie excavat, non agit sine ejusmodi ichore. Vascula enim periostii, & perichondrii, & quæcunque alia, ut puta attentæ his pleuræ, inter resistentia illa corpora, & assidue, ac vehementer pulsans aneurysma interposita, ideoque contusa, atque extenuata, facile tandem hic illic rumpuntur, & quædam quasi ulcuscula faciunt, perminuta quidem, sensumque fugientia, humorem tamen inter lamellas membranarum illarum fundentia, qui mora acredinem contrahit, & erodendi vim, in quibusdam præsertim corporibus, non mediocrem. Quæ de vasculis etiam credito, per eam parietum aneurysmatis partem reptantium, quæ pars ad resistentia illa corpora urgetur. Sed erodens ichor non semper aneurysmatis effectus est, quemadmodum nunc exposui, verum etiam causa, ut alias (4) indicavi, rem postea multifariam explicante ingeniosissimo Lancisio, nempe aut acribus humoribus in arteriæ alicujus percussa parte inter ejus tunicas remoratis, ut in iis aneurysmatibus quæ, ut paulo ante memoravi, ictibus, contusionibusque succedunt (5), aut ibidem sine prævia externa causa subsistente ichore quodam erosivo, ut in iis quæ in hypochondriacis, scorbuticis, aut hystericeis corporibus exoriuntur (6), vel etiam e vicinis erosivis partibus in arteriæ parietes destillante, ut in iis quæ prope ossa, carie Venerea jam affecta, contingunt (7). Nullus tamen dubito, quin erodentia corpuscula, eorum humores qui lue Venerea infecti sunt, inquinantia, ut in aliis etiam quæ minime offensæ sunt, partibus subsistendo, se produnt, sic in arteriarum quoque tunicis, non secus atque in scorbuticis, & hystericeis dixit, haud raro subsistant, quas hic illic corrodendo infirmant, eoque dilatationibus obnoxias reddant. Et sane erosionis manifesta indicia, ut alibi (8) a me scriptum est, in ipsis tunicis arteriæ

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obs. 162.

(2) Nov. Comm. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 3. inter Phys. n. 4.

(3) Eph. N. C. Cent. 5. Obs. 74.

(4) Advers. 2. Anim. 41.

(5) De Aneur. Propos. 20. & seqq.

(6) Ibid. Propos. 30. & seq.

(7) Ibid. Propos. 32. & seq.

(8) Animad. indic. 41.

Magnæ, præsertim cum hæc esset; nam interdum etiam cum non esset; ossibus squamulis hic illic intus obducta, sæpenumero deprehendi. Quas Observationes ad alias Epistolas (1) differo, in quibus commodiorem locum sunt habituræ. Quæ autem jam proferuntur, etsi non sine iis erunt squamulis; illuc tamen spectabant quo ordo postulat, ad Aneurysmata videlicet Cordis simul, & Magnæ arteriæ.

28. ANUM propemodum octogenarium, cum Bononiæ degerem A. 1702. sæpius audiveram de stomacho querentem; sic autem ibi vulgus solet partem inferiorem pectoris designare. Pulsus erant maxime vibrati: difficultas autem spirandi tanta, ut federe in lectulo cogeretur; quæ tamen remittebat interdum, dato oleo, ex dulcibus amygdalis recens expresso. Denique ita aucta est, ut mulierem suffocaverit. THORACE referato, non pauca in hoc aqua a nobis confecta est; sed in pericardio plurima, ut ipsum non mediocriter distenderet. Cor ea mole, parietum crassitudine, thalamorum capacitate, ut juveni videretur. In utroque horum polyposæ concretiones non parvæ, in vasa pertinentes. Aorta a corde ad primum usque orificium superiorum ramorum maxime dilatata, & toto ferme eo tractu aperta intus squamulis ossibus, & nihil magis quam creberrimas albæ ceræ guttas referentibus postquam in pavimento refrixerunt. Sinister pulmo, inferiore præsertim parte, laxior, & semicorruptus non secus, ac si diu fuisset, ut ab Anatomicis interdum solet, in aqua maceratus.

29. Historiam, in multis huic similem, apud Malpighium (2) leges, siue pulsus vibrationem attendas, siue copiam aquæ in pericardio, siue thalami cordis præcipui, Magnæque arteriæ dilatationem, & huic intus adnatas ossæas squamas. Quæ tria postrema in duabus quoque insequentibus Observationibus animadverti a nobis reperies. Quas antequam proferimus, & ipsæ, & duæ pariter quæ proxime scriptæ sunt occasionem præbent interjiciendi aliquid de opinione Cel. Viri super aneurysmatum causa, & ossæarum in his bracteærum. Hanc esse posse existimat in ossium carie; sed longe alia ratione ac paulo ante explicatum est (3). Scilicet cum plures arteriæ sint ossibus, tanquam fulcris, contiguæ; si forte caries os excavet, ibi deficiente fulcri resistantia, pronam arteriam fieri ad dilatationem, ad conglutinationem cum osse carioso, & ob destitutam ab hoc succum ossæum, etiam ad ossæarum bracteolarum productionem. Credibile est, si huic Scriptori id forte accidisset quod Præcl. Targionio (4), ut magnam foveam in thoracis vertebra excavatam videret, eique appositam venam sine Pari admodum varicosam; credibile, inquam, est, foveam potius pro varicis causa fuisse habituram contra, atque habuit Targionius, cui facilius astipuleris si varix tunc coeperat, cum vertebra necdum ob ætatem cedere desierant. Cæterum opinionem propositam, quod ad peculiare quædam arteriarum dilatationes attinet, libens fateor, posse aliquando ex parte aliqua locum habere, velut in Cisiario de quo Epistola superiore (5), magisque eo in casu, ejus occasione opinio ista exorta est; erant enim in posteriore Aortæ facie hemisphærica quædam tubera, foveis respondentia, quæ in contiguis vertebrarum thoracis corporibus excavatæ, singulæ singulas illas hemisphæricas dilatationes excipiebant. Attamen Aorta anteriore quoque facie erat dilatata, neque ea facies similibus hemisphæricis dilatationibus carebat: quorum neutrum a foveis illis esse poterat vertebrarum. Sic etiam apud me est siccata ex quodam homine arteria Magna cum oblongo aneurysmatis sacco, qui oriri incipit antequam ex illa rami superiores existant; ex ipso autem sacci initio peculiaris extuberat

(1) Epist. 26. n. 17. & Epist. 27. n. 2. 22.
& seqq.

(2) Epist. de Struct. Glandul.

(3) n. 27.

(4) Prima Raccolta di Osserv. Med. pag. 22.

(5) 17. n. 17.

hemisphærica dilatatio, capax extremæ partis cujusque crassissimi digiti pollicis: quod certe tuber, ut indicata sedes ostendit, nulli ossi vicinum fuerat. Sed & eum quem in Viro Bellunenſi (1) descripsimus faccum, corruptas claviculam, costasque attingentem, num hujus corruptelæ causa natum dicemus, cum ejus prima origo ex illa pariter efflet arteriæ parte quæ & ab illis, & ab ossibus aliis omnibus adeo distat? Legisti præterea in superiore Anus historia, in aliisque pariter legisti, & leges, in eadem Aortæ sede fuisse aneurysmata: fuisse etiam; ut de his quoque dicam; lamellas osseas. Num ab ossibus, quæ remota, & integra erant, hæc repetemus? ne quid dicam de osseo succo, nuperis Cl. Hamelii (2) experimentis vel ibi in dubium vocato, ubi e fractis ossibus effluere credebatur; ut si cum eo facias, tanto minus e cariosis jam videatur repetendus. Sed de ossiarum lamellarum in arteriis origine mox alia perpendemus, cum aliam protulerimus Observationem, quam Bononiæ pariter, biennio post superiorem, habuimus.

30. VIR, cujus patrum abditus in thorace morbus sustulerat, magna cum pulsatione conjunctus; veneri, præsertim cum junior esset, & conviviis nimium deditus; maturus vero animi affectionibus, curisque gravibus vexatus, primum quidem similem pulsationem sentire, tempore autem interjecto, spiritum insuper cum difficultate ducere cœpit cum per plana ingrederetur, multo autem magis, cum per acclivia. Hæc difficultas singulis fere mensibus in peculiaris paroxysmi modum usque adeo invalescebat, ut homo jam jam suffocandus videretur, nisi propere sanguinem mitterent; sic enim levabatur. Denique levi febricula correptus est, qua maxime occasione animadvertit Medicus, pulsus non modice peccare; neque enim ei febriculæ conveniebant, quippe vehementes, multumque vibrati, præsertim sinister. Quæſivit continuo, numqua pulsatione pectus laboraret? hanc enim siluerat æger, quamvis diuturnam, ut diximus, & tantam, ut manum, sub sinistra mamilla admotam, sæpe violentius urgeret, quasi repperet. Jamque spiritus non nisi erecta cervice trahi poterat: sputa etiam quædam sanguinea, perpauca tamen, reddebantur. Misſus sanguis, sed ad uncias, haud amplius, duas, sane optimus visus est. Æger interea sensim macilentior, hecticæ instar, fiebat; nec tamen plurimum; pedes oedemate tumentes, vires debiliores, pulsus humilior, vibratione tamen non amissa, illaque persistente sub mamilla pulsatione. Quin die ex quo febricula invaserat, circiter quadragesimo, hora una prius quam obiret, maxima, si unquam alias, ea pulsatio facta est. VENTER nihil ferme præter naturam habuit, nisi lienem, justa quidem magnitudine, sed durum, & pernigrum. In Thorace nihil aquæ, ut neque in ventre, neque in pericardio, congestum erat. Cor vero maximum, venis, per ejus faciem reptantibus, dilatatis, & quasi varicosis. Secto ventriculo dextero, in quo levis concretio polyposa, & sinistro, in quo nihil tale, simul omnes cordis parietes crassiores inventi sunt, simul ambo ventriculi dilatati, multo autem magis sinister, in quo Mitrales valvulas ferme triplo majores quam soleant, columnasque ad quas alligantur, ampliores animadverti. Magna quoque arteria a corde ad viciniam usque Emulgentium multo latior, totoque eo tractu rigida ob crebras, quas intus ostendit, lamellas osseas. Dum ea quæ dixi, inspecta sunt, & cor a vasis est amputatum, ex his magna vis nigri, & semiconcreti sanguinis excidit, cujus etiam oblongus quasi cylindrus non secus ac gladius e vagina, ex uno eorum, puta Superiore vena Cava, eductus est. Pulmones, dissecando, variegati, & spumoso humore scatentes, & quasi tendinea, si tangeres, duritie reperti sunt.

31. Cum sanguis a validioribus parietibus cordis violentius in arteriam Mag-

(1) Supra, n. 25.

(2) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1741.

nam contruderetur, hancque eo facilius fortasse dilataret, quod minus robusta esset; aliquid enim avitæ hæreditatis subindicat ille patrum morbus; sanguis autem a dilatata, & postea rigida facta arteria non ita ut par est, promoveri posset; nempe in proximo ventriculo, sicut alibi quoque diximus, subsistere in parte cogeatur, huncque potissimum distendere; quanquam & in pulmonum vasis, & ventriculo etiam dextero ob eandem causam, sed paulo minus violenter, quippe *mediate*, & *successive*, retardatus, hunc itidem dilatavit, sed minus. Ex his igitur, & ex aucto cordis pondere, diaphragma prægravante, difficultatem spirandi intelligis, & sputa illa sanguinea; ex conatu autem utriusque ventriculi eo majori, quo plus sanguinis, & in vias alio sanguine impeditas erat expellendum, num harum duritiem repetes, & rigiditatem? quarum illa in pulmonum, hæc in Aortæ dissectione se prodidit. Si inde repetes feceris; secundum Boerhaavii, a plurimis receptam, doctrinam (1), non duriores modo, sed & ossæ per senectutem, & vitam laboriosam redditas partes a perpetuo, & iusto validiore motu deducitis. Sive enim longiori vitæ spatio valide, sive breviori tempore, sed multo validius, minima partium vascula urgeantur, & comprimentur adeo, ut immeabilia fiant, & tandem nulla; earum duritiem, & ossæam demum rigiditatem intelliges. Verum cum sciam, ab doctrina hac dissensisse tamen Cl. Viros, eorumque unum, cujus Disputatio est in manibus, cum rationes, tum observationes præsertim, quibuscum meæ, ut alias (2) ostendam, in parte conveniunt, protulisse, ob quas dissentiat; pedetentim, nec sine distinctione quadam hic tibi censeo procedendum.

32. Itaque primum duriores solum esse partes, negari non potest, quando & Anatomici (3) vel ipsum illorum cerebrum firmiter, & durius esse, confirmant, nec quisquam annosorum animalium carnes, ignorat, quanto difficilius dentibus, & stomacho conficiantur, aut igne ipso coquantur. Hanc autem duritiem inde repetere, unde Boerhaavius censuit, licere credo. Rigida quoque, & ossæa facta seniorum quædam ligamenta, & membranas, & tendines, atque adeo partem musculosæ cordis substantiæ; ut alii (4), & nos quoque interdum (5) vidimus; cur ab eadem præsertim causa non dicamus, nihil est, opinor, quod magnopere obstat. Atqui ex membranis, & musculosis fibris arterias constare, manifestum est. Videtur igitur, in his quoque eandem rationem posse locum habere, si quando ad eundem modum ossæa fiant: secus vero; si aliter. Sæpius autem aliter fieri, inficiari nequeo, cum dissectarum squamarum, de quibus hic sermo est, & eorum quæ cum iis simul animadverti, venit in mentem. Sed ut libens hoc fateor; sic & illo priore modo interdum fieri posse, credam; nihil enim video, cur quod aliis in tunicis agnoscimus, id in tunicis arteriarum omnino negemus. Neque enim obstat quod media sit musculosa, ac jugiter in alterna contractione, & relaxatione versetur, quando, ut modo dicebam, cordis ipsius carnem ossæam factam esse, scimus. Nec officit cellulosum contextum, tunicis illis interpositum: siquidem secundum naturam inter ipsas coarctatum, cellulosi forma non apparet, nisi distractionis, aut aeris injecti ope, quare satis tuta a compressione transeuntia in tunicas vasa non præstat, & sane membranas alibi, quibus ejusmodi contextum subest, ossæas nihilominus factas videmus: quanquam hic non tam vasa spectamus tunicas petentia, quam ultimos eorum ramusculos, per earum intimam substantiam dispersos. Sed & vasa quæ arteriarum tunicas adeunt, in ipso celluloso contextu elidi per ætatem, & coalescere, spectatis post injectionem inde factum, hinc seniorum arteriis, & vasis utrarumque collatis Boerhaavius (6) ex Ruischio

(1) Prælect. ad Instit. §. 415.

(2) Epist. 27. n. 21. 22.

(3) Vid. apud Haller in extrema ad cit. Boerh. §. Adnot.

(4) Ibid.

(5) Epist. indicata, n. 18.

(6) Prælect. cit. ad §. 471.

indicavit, & diserte Illustris confirmavit Hallerus (1). Nec vero propter cellulosa pulmonum substantiam, horum arteriæ ab hoc vitio immunes sunt, cum exemplum (2) proftet, in quo *arteriæ in pulmonibus, earumque rami penitus fuere ossæ*. Nam quod venæ quoque ossæ fiant, in quarum parietes non incurrit sanguinis impetus, ut in parietes arteriarum, aut quod hæ non semper prope cor incipiant fieri ossæ, ubi a sanguine compulso magis urgentur; nempe illud multo rarius contingit, nec mirum est, si ob alias causas id interdum venis accadat, quod & cæteris membranis, aut si certi arteriarum tractus sive a primordiis, sive ex peculiari vitæ genere, & crebriore quodam corporis, aut artuum situ magis disposita aliquando habeant intima vascula ad compressionem excipiendam a sanguine arterias omnes distendente. Quæ dispositio cum ab ortu ipso esse queat in parvis etiam hic illic arteriarum particulis, aut in externis magis, quam in internis tunicæ intimæ lamellis; hinc quoque esse potest, ut non perpetuum os pergat, aut intimæ tunicæ facies intima, quamvis incurfui sanguinis magis exposita, ossæ ipsa non fiat, cum ea fiat, quam obducit.

33. Quod si forte quædam horum, quæ a me reposita sunt magis, ut te ad meliora reponenda excitarem, quam quod satis mihi placeant omnia; & sane alibi (3) perspicies, non multum plerisque horum a me tribui; non continuo tamen illuc nobis decurrendum censeo, ut arterias fateamur nunquam ad eum modum in ossæam naturam mutari, ad quem tendines, aliæve quædam partes mutantur. Quid enim si aliquando vel tota intima ipsa tunica, si arteria tota in eam naturam mutaretur? Fallopius (4); nam & veteres illi Anatomici hoc non ignorarunt observationum genus; cum illud diu ante Stenonium animadvertit, *aves seniores habere muscutorum chordas ossæas propter nimium usum & laborem, ac juniorum avium chordas molles esse*; tum diserte testatus est (5), *se vidisse in quadam vetula omnes arterias sinistras ossæas esse factas*. Coiterus autem (6) hoc usuper de Falloppio scripsit, *Viros fide dignos sibi Bononiæ retulisse, se se Patavii in corpore, a Falloppio dissecto, vidisse arteriam aortam, sive magnam, totam ossæam*. Certe autem illa ejusdem arteriæ descendens portio tota ossæa fuerit, oportet, quam e nobilissimi Viri cadavere, cum duobus *cruralibus ramis spithamæ longitudine* exemit Harvejus (7); nam ejus *tunicas in calamum & tubulum ossæum totaliter conversas* dixit, nec certe, si tunica aliqua superfuisset, erat ejus argumento locus *per soliditatem ossis, facultatem pulificam deduci non potuisse*. Omitto alias observationes, cum in hac Harvejus tantum dixerit, quantum satis est, ne propter ejus silentium aliter conjicere, nedum ostendere, aut evincere facile possimus. Sed hæc, non ut dissentiamus, sed ut tantisper assensionem cohibeamus, dum verum nobis inquirentibus se magis prodatur. Nunc ad reliquam dilatati cordis, & Magnæ arteriæ Observationem veniamus.

34. MULIER annorum, ut videbatur, circiter quadraginta, pinguiuscula, quæ purgando lintea victum quærere consueverat, cum intra sexennium hoc ultimum propter spirandi difficultatem, quæ asthmatis convulsivi speciem habebat, sæpe in Nosocomium venisset, neque pulsus unquam percipi in ejus carpis potuissent; eodem redierat ob eandem illam difficultatem, cum intra dies quindécim mortua est, crassa, & purulenta, ut referebant, sputa reddens extremo tempore. CADAVER, Publicæ Anatomæ causa in Theatrum illatum, inspexi. Nusquam, ne ad pedes quidem, tumidum, neque omnino improbandum videbatur. Sed postridie a morte cum integumenta abdominis sublata essent, mus-

(1) Ad earund. §. 467. not. 2.

(2) Eph. N. C. Dec. 2. A. 3. Obf. 38.

(3) Epist. 27. n. 21. 22.

(4) De Partib. Similar. c. 10.

(5) Ibid. c. 14.

(6) Obf. Anat.

(7) Exercit. Anat. 3. de Circ. Sang.

culi virere cœperunt, tertio autem die multo magis, nec sine teterrimo odore; quanquam Ventris viscera mox resecta, neque livida, neque morbida conspecta sunt. Verum paulo post quam ventriculis, omentum, mesenterium, & alia quædam viscera exempta fuerant, hæc omnia livere, & foetere cœperunt, ut postridie pancreas viridi obsoleto colore infectum, nihil minus quam pancreas esse videretur. Interea autem in Theatrum modo, sed totum propemodum Gymnasium vehemens, & intolerandus foetor impleverat, cum tamen gelida esset, ac nivosa tempestas per eos dies, qui proxime antecesserunt maximam illam vim frigoris quæ se IV. Idus Februarii A. 1740. exerere incepit. Etsi igitur propere auferendum, humandumque cadaver fuit; tamen antea integumenta ad utrumque carpum incidi, volui, si forte arteria eo quo solent Medici loco quærere, aut nulla esset, aut exigua, aut aliqua ratione impedita, thoracem autem ad inquirendam morbi sedem referari. Et arteria quidem utrumque ad carpum fuit sicuti, & qualis solet. Thorax quoque nihil habuit effusi humoris, neque annexos pleuræ pulmones: qui turgidi, quidem erant, & referti humore spumoso; at nihil præterea intus, extrave quod morbidum esset, ostenderunt. Sed intra pericardium durius, & crassius, & quasi tendineum, invenimus cor magnum. Quod cum dissecarem, animadverti, eam magnitudinem, & ventriculorum capacitatem cum extenuatione parietum, qui crassiores erant potius, non esse conjunctam. Polyposæ concretiones albidæ quidem, & crassæ, sed non duriores quam crusta, in summo concrevens sanguinis emissi, imo facile discerpendæ, in utroque erant ventriculo, sed præsertim in dextero, unde una longissima per arteriam Pulmonarem se se extendebat. Quibus amotis, cum ventriculorum intimam faciem, valvulas, auriculas, & magna vasa diligentius perlustrarem; omnia intra sanitatis modum inveni, si hæc excipias. Adjectus sinistræ auriculæ Sinus amplior erat, & interna superficie magis quam soleat, inæquali. Aggeres, ut Valsalva (1) appellat, valvularum arteriæ Magnæ, hic illic crassiores, duarum præsertim; sic & unius earum quæ arteriæ Pulmonari præfectæ sunt. Cum illos spectarem, facile fuit animadvertere, præter duo orificia unde Coronariæ incipiunt arteriæ, tertium hic insuper fuisse, nec vero ad latus dexteri, sed sinistri, eaque magnitudine, ut tanta nunquam illud conspexisse meminerim quod alias (2) ad dexteri latus descripsi. Sed multo facilius fuit agnoscere, ab iis valvulis ferme ad eam usque sedem, unde primæ oriuntur Intercoştales Inferiores, Magnam arteriam esse dilatatam. Quod non minus manifestum erat, quam toto eo tractu durioribus, & crassioribus esse tunicis, facie autem interna plerisque in locis flava, & indicia ostendente proximæ in os mutationis, qualia enim initium exhibuit alterius Subclaviæ. Quin statim atque Aorta vocari descendens poterat, nonnullas parvas, sed revera ossæas laminas intus habebat, ibidemque non secus ac si distracta fuisset, fibras, nec angustam ad spatium ostendebat suas. Postremo qua ad diaphragma accedebat, quibusdam quasi fulcis secundum longitudinem ductis exarata videbatur.

35. De his quidem fulcis alias (3) ad te scribam; nam & in aliis animadverti. De tanta autem illa a visceribus, ventris præsertim, concepta ad insolitam putredinem dispositione, aut de pulsibus qui percipi non poterant, nihil habeo quod dicam, nisi hos forte convulsioni (4), illam vero pessimæ, quæ se nuper adjunxisset, febri velimus imputare. Sed purulenta quoque, an potius puriformia sputa novissime extiterint, in medio relinquam. Unum, quod necdum exposui, tamen in duabus quoque superioribus historiis (5) memoratum

(1) Diss. Anat. 1. n. 10.

(2) Epist. Anat. 15. n. 8.

(3) Epist. 24. n. 34. & 37.

(4) Ibid. n. 7. in fin.

(5) n. 28. & 30.

est, explicari conabor: quomodo cum dilatatione ventriculorum cordis possit horum parietum non imminuta, sed aucta potius crassitudo conjungi; quod Vir Celeberrimus, præter naturale carnis musculosæ vel in cordis aneurysmatibus augmentum negans, videtur aut non vidisse, aut non satis attendisse. Cordis ventriculi cum aneurysma patiuntur, non omnem sanguinem in arterias expellunt, & quod consequitur, ad eum quem ex venis excipiunt, portio addenda est quæ antea restitavit. Major igitur sanguinis copia magis resistet sanguini ex ipsa cordis substantia per plures, sed angustos, meatus in ventriculos redituro: quamobrem pars hujus sanguinis intra parietes cordis subsistens, ipsos efficiet crassiores. Quod si aneurysma ventriculorum cum aneurysmate conjungatur, ut in his tribus de quibus proxime diximus, arteriæ Magnæ; illud insuper accedet, quod cum hæc promovere tunc nequeat pro eo ac par est, sanguinem a corde immissum, multo plus ejusdem sanguinis, mox contrahente se arteria, in orificia repellatur utriusque arteriæ Coronariæ: ideoque parietes cordis simul plus sanguinis excipient, simul minus ex se ejicient, itaque eorum crassitudo duplici de causa increfcet: eoque magis, si vel meatus per quos ejiciunt, natura angustiores sint, aut pauciores, vel orificia per quæ excipiunt, majora, aut, sicuti in hac muliere, nonnunquam plura. Neque tamen omnibus quorum ventriculi sint dilatati, crassescant horum parietes, imo in quibusdam extenuabuntur, sive quod non eadem, imo contrariæ sint a primordiis emissariorum, & immissariorum istorum diametri, sive etiam quod laxior sit, eoque ad cedendum pronior structura fibrarum interdum a natura, alias ab erodentibus succis, qui plures de tenuissimis ex quibus illæ coalescunt, aut per quas inter se connectuntur, fibrillas dissolverint.

36. Diu est, ut probe nosti, cum hanc ad te explicationem misi. In qua nunc quædam esse, video, cum Illustri Viri Senacii Observationibus non consentientia, præsertim ubi (1) disquirat, num in facie interiore ventriculorum cordis revera pateant oscula, sanguinem in ipsos, emittentia, quemadmodum videri poterant demonstrasse tot clari Auctores quos fere omnes sequebantur. Velim igitur rem perpendas, & quas explicationis meæ particulas mutandas censueris, mutes, aut abjicias. Sed cum libros illius versabis, sæpe in alia incidet huc attinentia. Confirmabunt enim quod proposita novissime historia docuit, non omnia cordis, nedum Aortæ, aneurysmata cum vehementioribus pulsibus, ut nonnulli videntur credere, esse conjuncta, & cur non sint, causam haud unam indicabunt (2), & quod consequitur, cur non omnia cordis aneurysmata dilatent Aortam (3), & cum utrobique aneurysma est, utrum alterius causa fuisse videatur (4), & quæ tunc indicia utrumque significant, etiam si obscuræ sint pulsationes (5): quæstionesque alias hujus generis; tametsi non minus difficultatis habeant, quam utilitatis; præclare tamen, nec minus perite quam ingeniose, quoad rei natura patitur, solutas invenies. Nec deerunt monita, & animadversiones quæ ex usu esse possint, ut puta cum leges (6), cor aliquando esse dilatatum, nec videri, nisi impleas: idemque (7), nisi diligenter attendas, accidere interdum in Magna arteria, quæ non ab latere in sacci formam, sed æque ab omni parte sit dilatata: & (8) sanguini e cordis ventriculis exeunti officere auricularum dilatationes, arteriam illam, aut Pulmonarem comprimendo. Quibus addas licet, alterutrius arteriæ aneurysma, attiguum premens arterius truncum, vel magis sanguinis exitui obesse; premens autem al-

(1) *Traité du cœur*, l. 2. c. 5. n. 11.

(2) *L. 4. ch. 4. n. 4. & ch. 8. n. 9. & 10.*

(3) *ch. 8. n. 6.*

(4) *Ibid.*

(5) *ch. 4. n. 4.*

(6) *ch. 8. n. 2.*

(7) *Supplem. ch. 3.*

(8) *L. 4. ch. 11. n. 2.*

terutram auriculam, aut venas eo pertinentes, regressui obſtare. Sed ad Senacium ut redeam; præter ea quæ de multis pauca attigi, proprias etiam habet aneurysmatum cordis simul & Aortæ Observationes, hæque non, ut Lentilius (1) sine peculiaribus symptomatibus, imo cum plerisque omnibus, præsertim in Marchione *du Palais* (2) inter quæ & illud, quod cum aliis aneurysmatum indicis conjunctum supra (3) perpendimus, ut jacere non posset, curvato autem ad anteriora corpore sedere cogeretur.

Quem corporis situm aliquod levamen afferentem, cum signis aliis diuturni cordis vitii in Sene etiam legeris (4) in quo cor fuit *fere stupendæ magnitudinis*, arteria autem Magna statim ac infra diaphragma pervenerat, in *crassitiem pugni extensa* erat: quam aneurysma fuisse crediderim, cui polyposa intus adhæreret materia; nam si membraneus fuisset folliculus, sive apostema quod se in Aortam aperuisset; potius quam ipsum in hanc, ut creditur, pus suum derivasset, hæc suum, quippe tanto validius impulsus, in illud sanguinem contruisset.

37. Etſi Aneurysmatum arteriæ Magnæ plura tibi exempla nostra protulimus; & alia tamen alias in loco proferemus, neque eorum modo quæ in arteriæ ferme æquali in omnem partem dilatatione consistunt; sed & eorum quæ sacci infar ad ejus latus excrescunt; ne forte hæc credas perraro inveniri; quando casu factum est, ut unum haud amplius, ipsorum tum ex Valsalvæ observatione produxerim, tum ex mea. Vicissim certe cum aneurysmata quatuor habeam, olim a Cl. Vulpio infarcta, & siccata, eaque omnia sint in arteriæ Magnæ aut arcu, aut eo tractu qui inter arcum, & cor interest: eorum unum est primi generis, tria secundi. Quæ, siquando Patavium, ut cupio, veneris, apud me videbis. Interea vale, & me, ut amas, ama.

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 3. in Append.
n. 3. ad Obs. 31.

(2) L. 4. ch. 8. n. 4. 6. 7.

(3) n. 18. 19.

(4) Act. N. C. Tom. 3. Obs. 32.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XIX.

De suffocatione verba sunt multa, de Tussi pauca.

QUI de Læsa respiratione quatuor ad te, & plerasque bene longas, Epistolas misimus; de Suffocatione, & Tussi hanc unam mittemus. Scilicet cum spirandi difficultas sæpe tussim adjunctam habeat, sæpius autem suffocatione finiatur; de illa scribere non potuimus, quin simul utriusque harum, alterius diserte, alterius vel subobscuræ sæpenumero mentio fieret. Idemque accidat necesse est in quibusdam aliis deinceps tractandis thoracis morbis. Alibi igitur quæres ea quæ hic videbimur omittere. Sed neque plurimæ Observationes sunt; si cum iis quas superior complectitur Sectio (1), conferantur, quæ in hac II. de Suffocatione, aut in proxima de Tussi exhibet Sepulchretum, in quo tamen videas diserte repeti plures, nonnullas quoque per incuriam iterari. Sic enim quæ hic sub num. XXI. data fuerat, mox reponitur sub XXIX. & quam Bonetus ipse proposuerat sub XV. (2), eadem in Additamentis rursus legitur sub III. In proxima autem Sectione, eadem sunt III. & 4. in XVIII; XII. & XV; 1. & 7. in XVII; 3. in XVIII. & 2. in XIX; XXX. & 6. in XXXVII, XXXI. & 8. in XVIII; & quod nemo facile crederet, duæ inter se proximæ 4. & 5. in XX.

2. Quoniam vero Suffocatio non ab internis solum causis accidit; sed etiam ab extrinsecus advenientibus, quas quidem hætenus non attigimus; ab hoc genere incipiemus; & primo loco, quemadmodum soliti sumus, aliquas tibi Valsalvæ nostri Observationes describemus: quibus post quasdam nostras, quæcunque eæ sint, nonnulla quoque ab eodem, & a nobis habita experimenta subiciemus. Tum vero ab eo genere ad alterum transeuntes internarum causarum, sique nobis erunt Observationes primum quæ ad Suffocationem, deinde etiam quæ ad Tussim peculiariter attineant, non reticebimus.

3. MULIER unius & viginti annorum suspendio publice necata est. CADAVER ad dorsum, lumbos, natesque, cute erat alibi subrubra, alibi sublivida. Os distortum, oculi semiaperti, facies autem tota livida, quæ mox ab Jugularium venarum Externarum sectione in pallidam mutata est. Sanguis enim fluorem ferme naturalem servaverat. Thorace recluso, pulmones a pleura solvendi fuerunt, qui multis in locis ad utrumque latus adhærebant, dexteri autem imus limbus etiam ad diaphragma. Quæ dorsum spectebat, levi phlogosi correpti esse videbantur.

4. Faciei livorem a subsistente in ejus venis sanguine fuisse, Jugularium venarum sectio confirmavit, quæ & servatum sanguinis fluorem ostendit. Hoc autem posito, quidquid in posterioribus tum corporis, tum pulmonum partibus a Valsalva adnotatum est, facile intelligitur accidisse ex quo cadaver e patibulo deductum, supinum locatum est.

5. GRASSATOR, major quam ea mulier, annis haud amplius duobus, eodem supplicio affectus est. IN CADAVERE ad Publicam Anatomen tradito exterius quidem facies, in qua oculi semiaperti erant, brachia, dorsum, nates alibi subrubra, alibi livida animadversa sunt. Interius autem nihil adnotatu dignum, nisi quod pulmones quasi a phlogosi rubentes apparuerunt.

6. Hic vero etsi reliqua ad eundem modum sunt explicanda; id tamen quod ad pulmones attinet, cum a tergo solum non sit conspectum, a suffocatione videretur repetendum, si prior, & duæ quæ sequuntur, consentirent Observationes. Oculi autem in duobus de quibus dictum est, semiaperti, imo in eo de quo proxime dicitur, aperti, non multum profecto adjuvant illam Garmanni (1) adnotationem: *omnes fere violenta morte extinctos oculos obtinere palpebris tectos.*

7. SUSPENDIO necati, oculi aperti erant, & turgidi, facies aliquantum livens. IN VENTRE chyliifera vasa nonnulla circa lumbares glandulas, ad quas definere videbantur, conspecta sunt. In Thorace pulmones, qui ad pleuram ambo, & præsertim dexter, sic adhærebant, ut separari vix possent, a tergo subrubri. Polyposæ concretiones in corde nullæ. In Capite sanguifera Crassioris meningis vasa nonnihil turgida.

8. VIR gracilis, consistentis ætatis, ob plura, & magna furta suspenditur. Hic per intervalla, & præsertim inter ambulandum, obnoxius fuerat spirandi difficultati, tussique molestæ. VENTRE in Publica Anatome recluso, nonnulla in mesenterio vasa Lactea conspiciuntur. Thorace autem, pulmones variis distincti maculis quasi nigricantibus, a pleura tamen soluti, si dexteri superiorem partem excipias; quæ ad pomi magnitudinem erat indurata, & peculiari infecta rubedine non secus ac si inflammata esset; hæc enim valide ad pleuram circa costas & qua claviculæ respondet, annectebatur. In pericardio serum vix ad uncix dimidium; in corde nullus grumus sanguinis inventus est. In Collo, musculos qui os hyoides cum larynge, proximisque partibus connectunt, carnificis laqueus disruperat; ut illud os ab larynge esset separatum. Ad Caput tandem ventum est. Cutis, cranium tegens, interiore facie sanguiferis turgebat vasculis. Cerebrum nihil, quantum judicare sensus poterant, ab naturali constitutione discrepabat. Musculi, & cætera oculis circumjecta a stagnante sanguine quasi inflammata videbantur: tunica utraque Retina sanguineo erat colore suffusa. Alterius auris Membrana Tympani cum annexis officulis sanguine tincta; alterius tympanum ipsum lævius quidem, sed tamen solito majorem ostendit rubedinem.

9. Quod in pulmone gravius erat vitium, id, procul dubio non ab recenti supplicio, sed ab antiquiore causa aliqua repetendum, videtur hominem fecisse obnoxium respirationis difficultati, & tussi molestæ, præsertim cum sanguis, inter ambulandum concitatus, ad impeditam viarum suarum partem in eo viscere perveniebat, per quod majori tum copia, & velocitate erat transeundum, simulque in proximas vias aeris ex vitiata illa in quam incurfabat, sede aliquid facile exprimebat, quod irritando tussim moveret. Varias autem illas quibus pulmones distinguebantur, maculas quasi nigricantes etsi ad suffocationem referri posse, non negaverim; tamen neque hoc pro certo affirmem, & in hac, & præcedentibus Observationibus non ea plane invenio, quæ in duobus, eodem supplicio necatis, deprehendit Bartholinus, ut in II. hac Sepulchreti Sectione (2) leges. Vidit enim in altero pulmones *grandes*, nec solum *variegatos*, *cæruleos*, *rubore inspersos*, *marmoris instar*, quo illas possemus referre maculas; sed & *sanguine spumoso tamplenos*, ut non tantum *externæ venæ tumidæ* ubique in *membrana apparerent*, sed in *dissectione cordis demonstrantem se fere impedirent*: in altero autem *fistulam pulmonum spuma copiosa impletam*. Littrius quoque (3) in foemina quam duo viri, manibus constricto collo, suffocaverant, pulmones invenit valde tenfos ab incluso aere, externam autem eorum membranam dilatatis vasculis

(1) De mirac. mortuor. l. 1. tit. 5. §. 7.

(2) Obs. 23. & 24.

(3) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704.

Obs. Anat. 2.

sanguiferis totam distinctam. Sed & Pacchionus (1) in iis qui laqueo suffocati pereunt, pulmones memorat nigro suffusos sanguine, ac muco. De spuma autem satis est Hippocratis aphorismus (2) inspicere, præsertim ut latine redditus a Celso (3) est in extremo VIII. capite libri II. *Neque is ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore detractus est*: quanquam de hoc aphorismo inferius (4) aliquid adnotabimus, & tu adnotata alia pariter videbis a Præcl. Langgutho (5): apud quem etiam inter cætera quæ reperit in suspenforum dissectione (6), multo sanguine turgidos pulmones invenies. Cur talia igitur Valsalva minime adnotavit? An quia ferius ut Publicæ Anatomes ratio postulat, ad pulmones examinandos veniebat? Harvei (7) Observatio, quam non secus ac alias huic proximas, & ad superiorem Sectionem attinentes, miror in Sepulchreto prætermisam, rem poterit, quadantenus illustrare. Ego, inquit, aliquando in cadavere humano noviter strangulato, intra duas horas a suspensione, aperto pectore & pericardio, antequam faciei rubor evanuerat, auriculam dextram cordis, & pulmones plurimum distentos & infarctos sanguine, multis attestantibus ostendi, præcipue vero auriculam, ad maximi hominis pugni magnitudinem, turgentem adeo ut disruptam iri putares. Quæ moles die sequente, refrigerato penitus corpore, & per alias vias cruore dilapso, detumescens evanuerat. Scilicet fluidus sanguis, qualem in ejusmodi cadaveribus observatum esse, diximus, facile ad inferiores, pro eorum situ, vasorum partes delabitur, ad easque a refrigeratis, ideoque contractis fibris undique compellitur, ut sic pulmonum haud æque tumere anteriora vasa, ac posteriora in supinis cadaveribus possint. Spuma autem, elapso e bullis aere, in paucum subsidet humorem, facileque, dimoto corpore, effluxurum.

10. Quid vero causæ esse dicemus, cur Valsalva fluidum, ut retulimus, sanguinem adnotaverit, illudque præterea diserte, polyposas concretiones in corde nullas, in corde nullum grumum sanguinis inventum esse, quando in ista ipsa Sepulchreti Sectione (8) ex Beslero positum est, in virgine quæ suffocatione expiravit, fuisse cordis corpus grumoso repletum sanguine, idque in suffocatis esse familiare? Dicemus nimirum, in ea Besleri epistolæ parte, quæ in citato ibidem Zacuti libro Observationem facit 64; non 63; sicuti de virgine fermo est, cuius sexenni ægrotationi novissimus tandem accessit morbus, suffocatio; ita veri simile esse, hujusmodi potius suffocatos Beslerum intellexisse, quam eos qui cum sani essent, repente externa vi strangulati sunt, quales fere a Valsalva proponuntur. Aliam enim his, atque illis, ut viscerum, sic etiam sanguinis esse constitutionem, manifestum est non minus, quam crassum, & grumosum sanguinem, quanto ineptior est ad pulmonum vascula trajicienda, tanto aptiorem esse, ut in iis subsistat, & suffocationem inducat. Quin ipsos etiam qui laqueo strangulantur, si forte sanguinem habeant ad concrendum proniorem, non grumos tantum, sed polyposas quoque concretiones in alveis sanguinis habituros esse, non dubito, quales, ut alios omittam, a Coitero (9) fuisse intelligo ex Sinibus Duræ meningis suspendio enecatorum extractas.

11. Porro idem sanguinis fluor, qui in iis erat quos, cum sani essent, violentia externa strangulavit, admirationem minuit quod in iisdem Valsalva cerebrum invenerit ab naturali statu nihil discrepans, aut Crassioris meningis vasa nonnihil dumtaxat sanguine turgida, cum interea cutis cranium tegentis interio-

(1) Oper. Edit. 4. in Prolaps. Cord. Hist. 1.

(2) 43. Sect. 2.

(3) De Medic.

(4) n. 36.

(5) Disp. de redd. rec. præfocatis adempta anima, §. 11.

(6) Ibid. §. 10.

(7) De Circul. Sang. Exerc. 3.

(8) Obs. 32.

(9) Obs. Anat.

ra vascula, & quæ oculis circumjecta sunt, aut per Retiformen horum tuni-
cam, aut per aurium tympanum feruntur, adeo turgerent; ut aliæ harum
partium inflammatae viderentur, nonnullæ, ut Membrana tympani, & annexa
ossicula, tinctæ etiam sanguine apparerent. Soluta enim laqueo, amplissimisque
viis Internarum Jugularium venarum redituro sanguini reclusis, multo maxi-
ma hujus, quippe fluidi, pars e cerebri Sinibus, venisque majoribus in hos
desinentibus, facile defluxit, cum is qui per anfractus, angustiasque magis
diffusitarum venularum minus expeditum reditum haberet, in iis subsisteret, non-
nullis earum exceptis, quas aut magis plenas, aut minus resistentes laqueus an-
te disruptisset, aut alia exterior violentia; nam Littrius in ea de qua supra (1)
dictum est, foemina tympani alterius Membranam, non cruentam modo, uti
Vallalva, sed laceratam deprehendit, ut unciam circiter sanguinis emisisset:
quanquam pro vario strangulationis modo major esse, ut minor vis causæ po-
test vasa disruptentis, ut inferius (2) indicabitur; ut aliam in aliis cum venu-
larum, tum membranarum ejusmodi partium laxitatem, dispositionemque omit-
tamus, unde cæteroquin fuisse videtur, ut Cl. Anatomicus Phil. Conr. Fa-
bricius (3) Corneæ oculi tunice *lamellam anticam in laqueo strangulatis*, non sem-
per, sed *aliquoties, ab interna, seu postica secedentem* invenerit, & Egregius Vir
Petrus Christoph. Burgmannus (4) oculorum tunicas spectaverit in duo cor-
nicula, digitorum ferme similia, se conformantes, & paulatim descendentes ad
buccas usque unius de tribus in patibulo suspensis, rarissimo quidem exemplo;
neque enim *sine exemplo* dices, ut Garmannus (5) olim dicere fortasse potuit,
cum haud absumile produceret ex Kornmanno, hujus ipsius verba proferens:
Chymistæ furcis suspenso duo cornua ex oculis longitudine instar digiti nascebantur:
quæ verba descripsi, ne cum Burgmanno forte quæras, sed non alia esse, scias,
ac quibus Bertramus antea usus fuerat apud Bartholinum (6).

12. Denique a vario pariter strangulationis modo, variaque strangulatorum
constitutione illud in collo discri-men repetendum est, quod in aliis muscoli qui-
dam disrupti, in aliis nonnullæ etiam laryngis cartilagine, in aliis supremæ
vertebræ luxatæ, vel potius fractæ, in aliis vero nihil fere horum reperiatur.
Ruptos musculos Vallalva in novissima historia (7) memoravit. Cum iisdem
vero etiam aliquam laryngis cartilaginem disruptam scripsit in ea quæ continuo
subjicietur.

13. SUSPENSUS laceros habuit musculos Sternothyroidæos, & Hyothyroi-
dæos, ut membranacea tantum substantia, illorum loco, remaneret circa An-
nularem cartilaginem. Quin hæc ipsa cartilago disrupta erat.

In Thoracis cavo sinistro pleura hic illic inæqualis tuberculis multis, duris-
que: horum alia lentis, alia ciceris, alia fabæ magnitudinem æquabant.

14. Tubercula hæc ad morbum attinebant, & hunc facile in squallore carceris
contractum. Hunc enim ipsum virum, cujus ego cadaver simul cum Vallalva
dissecui in Gymnasio Bononiensi A. 1703. adnotatum habeo, annum ferme fuisse
in carcere, & præter ea tubercula duritie quasi cartilaginea, & totam pro-
pemodum pleuram ejus lateris obsidentia, sinistram quoque pulmonem quibus-
dam locis duriusculum habuisse, in eodemque thoracis cavo copiam modicam
humoris rubentis. Quæ autem causæ faciant, ut reorum, qui diutius in car-
cere detinentur, vix ullus inde egrediatur sanus, Sepulchretum ipsum (8) com-

(1) n. 9.

(2) n. 38.

(3) *Ideæ Anatom. Pract. Sect. 4.*(4) *Dissert. Epist. de singulari tunica.*
utriusque oculi Expans.(5) L. 1. cit. supra, ad n. 6. tit. 10. §.
10. & 11.

(6) Cent. 2. Epist. Med. 11.

(7) n. 8.

(8) L. hoc 2. S. 7. in adnot. ad Obs. 12.

memorat, videlicet pravus semper aer, & sæpe etiam victus, moror assiduus, & deses vita: quæ etsi quosdam ex illis pingues reddat; non ego tamen huiusmodi pinguedinis usum probabo, sed ejus quæ ex homine, dum bene varet, forte interfecto apparata sit.

Sed ut redeam ad illa, quæ ad violentam attinent læsionem partium quæ in collo sunt; maxima quidem ea fuit, quod ad cartilagineas spectat, quam in suspenso milite invenit Cl. Professor Weiffius (1). Annularis enim cartilago in multa erat frustula diffracta, inferiorque tracheæ pars prorsus ab larynge abrupta, ut sanguis, nec paucus, tum per os, & nares efflueret, tum in bronchia descenderet. Verum non cartilagineis modo rumpi, sed & vertebrae interdum quasdam, Columbus (2) videri potest indicavisse, negans, in suspensis caput luxari secundum observationes suas, sæpius Patavii, Pisis Romæque habitas, imo tantum esse, confirmans, ligamenti id prohibentis robur, ut animadverterit, *frangi facilius, quam luxari secundam vertebrae posse, neque secundam solum, sed primam quoque*. Id si ita fieri posse, agnoscimus; tum Latinos proprie locutos esse fatebimur, cum hoc de quo loquimur, supplicii genus *cervicis frangere*, ut est apud M. Tullium (3), dicebant. Sin minus; tum verius locutos putabimus, cum dixerunt *laqueo gulam frangere*, ut est apud Sallustium (4), modo guttur intellexisse, ponamus, cum gulam dicerent. Laryngem autem inde aliquando rumpi, cum Valsalva vidimus; vertebrae non vidimus: sed neque tamen luxatas. Quod cum dico, non ita dico, quasi aliquid in dissensione pronunciam quam animadverto inter Experientissimos Viros. Alii enim, ut legeris etiam apud Palsinium (5), deprehendisse se, ajunt, in iis ferme omnibus de quibus hoc supplicium sumptum fuerat, vertebrae colli primam omnino a secunda separatam. Contra alii quod Columbus de his vertebrae negaverat, non de his modo, sed de omnibus negant. Nec vero nescio, scriptum esse a Panarolo, exempli gratia; utar enim Observatione quam in Sepulchreto (6) habeas; se cervicis vertebrae secundam luxatam per anatomen invenisse. Sed idem scio, id in eo reperisse qui ex arbore deciderat, ut vertebra simul frangi, luxarique potuerit (7). Igitur donec redeat occasio hæc diligentius inquirendi, ægre feram, cum ea olim Bononiæ fuerit, non venisse in mentem id ut facerem, tum quia minus eo tempore his de rebus disputabatur, tum quia ejusmodi cadavera, quippe hominum, ob brevem ibi plerumque moram in carcere, plane sanorum, me in iis quæ secundum naturam sunt, perquirendis adeo detinebant, vix ut tempus superesset ad peculiare strangulationis effectus vel obiter animadvertendos. Itaque ex iis quæ tunc in schedis adnotavi, nihil huc attinet, si perpauca quædam excipias, quæ continuo subjiciuntur.

15. JUVENIS annos nati viginti quatuor, suspensio puniti, cadaver ad Anatomen Publicam A. 1705. Theatro Bononiensi concessum est. SCROTUM quasi fugillatum rubebat. Larynx omnino integra; sed nec circumjecti muscoli rupti erant, imo nihil, aut parum læsi: neque aliud quidquam in Colli dissectione obvium fuit, quod præter naturam videretur. Minima sanguinis vascula, quasi ex injectione, plurima præsertim in Capite eleganter apparebant. Sed tamen nulum intra cranium vitium inveni: neque miratus sum, Craffioris meningis Sinus inanes fuisse, qui ex antea amputatis cum capite Jugularibus venis multum profluxisse sanguinis, animadverteram.

16. Mollissime juniorum larynx, laqueo cedendo, minus disruptioni obnoxia

(1) Commenc. Litter. A. 1745. Hebd. 24.
I. sub n. 7.

(2) De Re Anat. I. 3. c. 2.

(3) In Verrem, l. 5. & in Vatin.

(4) De Conjur. Catil.

(5) Anat. du corps hum. tr. 5. ch. 8.

(6) L. 4. S. 6. Obs. 1.

(7) Vid. etiam Epist. 56. n. 35. & 37.

est? Certe in junioribus ruptam Valsalva, ut vidisti, non memoravit, neque ego memini vidisse (1). Cutis vero quæ scrotum efficit ut sugillata appareret, sanguinis copia fecit, e suspenso corpore in ea quæ minus compressa sunt, vasa defluentis. Sic e duobus de quibus proxime dicam, alterius videbis non modo scrotum pariter affectum, sed penem insuper tensum fuisse.

17. FURES erant duo, vir, & juvenis, de quibus simul A. 1706. idem supplicium sumptum est. UTRIVSQUE corpus citius quam solet, intra horam videlicet a morte quartam, de patibulo detractum, & eo delatum, ubi cum Amicis protinus dissecare possemus, exterius adhuc tempestate frigidissima tepebat. Primum cum secaretur, & Magnæ arteriæ truncus sub Emulgentibus secundum longitudinem incideretur; animadversum est, fluidum sanguinem tum a superiore, tum ab inferiore trunci parte effluere, nec modica id copia: socius autem venæ Cavæ truncus valde erat sanguine distentus. Priusquam hæc conspiceremus, adnotatum fuerat, Ileum intestinum ad aliquem tractum ex livido rubere, eoque loco teretes continere lumbricos.

18. Nolui hoc ultimum prætermittere, quoniam sæpe etiam in suffocatis canibus, ibi phlogosi quasi quadam affecta intestina animadverti, ubi lumbrici nidularentur, ut is color, cum aliqua intestini extuberantia conjunctus, eorum mihi indicaret sedes. Hic autem homo certe de nullo intestinorum incommodo questus fuerat; ut vermium agitatio aliqua, ejus mortem consecuta, illuc versus sanguinem, quippe fluidum, ut dixi, concitasse videatur. Unde sequitur, cum in cadaverum intestinis partem aliquam colore ejusmodi infectam videmus, non continuo eo decurrendum esse, ut inflammatione, aut gangræna jam in ventibus tentatam pronunciemus; nisi ea quæ aut obitum antecefferunt, aut eum colorem in mortuis comitantur, id nobis commonstrent; cum vel post mortem aliquando possit is color induci, præsertim cum dissolutus sanguis, & fluidus est.

19. JUVENIS autem cadaver præter scrotum ecchymosi quasi quadam affectum, tensum adhuc penem ostendit. Sexta circiter a morte hora dissectum, intus calebat: septima autem vel exterius teporem servabat. Sanguis erat fluidus. Cætera quæ de hoc, & superiore cadavere scripta habemus, huc minime attingunt, & nonnulla alibi scripta sunt, velut infra umbilicum fuisse eam Coli intestini partem quæ subtenditur ventriculo, qui in hoc Juvene & ipse inferius quam soleat, locatus erat; in primis autem quæ ad Lactea attingunt vasa, chyli plena, ferme semiconcreti, eoque magis resistentis, & frequentissimis valvulis quasi nodulis distincta; nam reliqua in L. Animadversione Adversar. II. ex hoc ipso juvene descripta habes.

20. Penis erectionem in cadaveribus, æstivo tempore ad putredinem vergentibus, quomodo explicaret Ruyschius (2), nosti. Sed propositi juvenis cadaver tunc a putredine maxime aberat, nec alias habebat inflatas partes, & frigidissima, ut diximus, tempestas erat. Paulus Zacchias (3) idem quod in hoc, in aliis etiam suspenso adnotatum esse aliquando, scribens, causam affert ei quo scribebat, tempori convenientem. Lancisius autem (4) ejusdem rei causam in eo prolaturus quem, prævio suffocativo anhelitu, universi corporis convulsio occiderat, simul affirmat (5), perseverantem post mortem penis tensionem raro in strangulatis non inveniri, docetque, esse a convulsis fibris, reditum sanguinis per colic venas intercipientibus. Quam si velis sententiam sequi; quippe convulsiones in strangulatis vel ex ea oris distortionem facile agnoscens, quam supra (6) cum

(1) Sed vid. Epist. 56. n. 37.

(2) Thef. Anat. 10. n. 95.

(3) Quæst. Med. Legal. l. 5. tit. 2. qu. 11. n. 5.

(4) De Subit. Mort. Obs. har. 4.

(5) Ibid. in Schol. n. 8.

(6) n. 3.

Valsalva adnotavimus; adde copiam sanguinis in suspenſi corpore deorſum labentis, eoque majorem, quod ultimis cordis pulſationibus tanto plus ſanguinis in arterias inferiores immittitur, quanto minus ob conſtrictum laqueo collum contrudi poteſt in ſuperiores. Unde facile illud quoque petendum fuerat, quod Columbus (1) in ſuſpenſa muliere ab inſtantibus menſtruis repetebat, videlicet venas vaginam adeuntes, *inſignes fuiſſe, & nigerrimas*: indeque illud etiam quod in viro vidimus, qui ſe in carcere ipſe ſuſpenderat. Cum enim totum corpus eſſet livido rubore ſuffuſum; tum multo magis, longeque præter ſolitus ſuſfuſa erat urethræ facies interior: vix autem aliud in fœtido eo cadavere examinavimus, occupati Publica Anatome A. 1718. & minus commoda valetudine impliciti. Sed indidem certe meminimus, Valsalvam pariter deducere quod, vincita in vivis canibus arteria utraque Carotide, a ſe obſervatum narrabat, tenſo illos fuiſſe pene. Cujus narrationis non eſſe oblitum me juvat, cum id caſu prætermiſſum animadverto in iis ſchedis in quibus cætera adnotavit, quæ conſtrictis in collo arteriis, acciderunt. Ejusmodi autem Valsalvæ communicandis Experimentis, quæ in Epistoſis Anatomicis (2) pollicitus ſum, me partite alias, & diligenter eſſe propoſiturum, nec eodem pertinens Galeni experimentum prætermiſſurum, adeo opportunus hic eſt locus, ut niſi eo utar, parem occaſionem haud facile ſperem meam liberandi fidem. Eo enim ſpectant, ut de cauſis quæ præferri ſolent, eorum mortis qui ſuſpendio puniuntur, judicium ferre poſſimus. Sed quoniam ab antiquiſſimis uſque temporibus aliis aliter ea reſponderunt experimenta; altius a nobis capiendum initium eſt, & pro veri ſtudio vetera, & recentia accuratius perpendenda ſunt, & inter ſe comparanda.

21. Primus omnium qui ligatæ in vivis utriuſque arteriæ Carotidis experimentum memoraverit, videtur plurimis fuiſſe Ariſtoteles, columbo videlicet (3), Salio (4), Sanctorio (5), aliis. Mihi vero; ſi fas eſt modeſte ab Doctis Viris diſſentire; non illud videtur Ariſtoteles, ſed longe aliud, id eſt conſtrictæ utriuſque Internæ venæ Jugularis experimentum memoraviſſe. Nec jam me movet is locus (6), quem unum ab illis video, & a Cæſalpino (7) indicari, quo preſſius rem attingens Ariſtoteles, *quibus in collo venæ apprehenduntur*, ii, inquit, *inſenſibiles ſunt*: neque enim me fugit, ſæpius priſcos venarum nomine arterias quoque deſignaviſſe. Sed alio illo permoveor loco (8), ubi poſtquam ab Aorta venam Majorem, ſeu Cavam, diſtinxit, & Superioris Cavæ deſcriptionem ſuſcepit, & ad Jugulares pervenit, hæc, inquit, *qua ſciſſa cervicem ſubeunt, juxta pulmonum arteriam tendunt, quibus interdum foris apprehenſis corruunt homines ſenſibus ereptis, & palpebris compreſſis, ita porrectæ, amplexæque arteriam, ad intervallum aurium feruntur, qua maxilla faucibus coeunt*. Non ego hic cum Riolano (9), qui alioquin mecum venas Jugulares intelligit, meam hinc ſententiam confirmo quod dicantur intelligit, meam hinc ſententiam confirmo quod dicantur in medio ſui accipere, ſeu complecti arteriam; neque enim Carotidem arteriam, & multo minus, ut Niſphus (10) exponit, Aortam, ſed *pulmonum*, ut Ariſtoteles modo appellavit, *arteriam*, id eſt Aſperam, juxta quam in imo collo aſcenderediſtæ ſunt, hinc & hinc pergentes porro, inter ſe excipere dicuntur. Jugulares enim venas, non Carotides arterias, hic deſcribi manifeſtum eſt tum ex ſuſcepta, ut antea poſui, Cavæ Superioris deſcriptione, tum etiam ex eo quod, hac abſoluta, continuo de reſpon-

(1) De Re Anat. l. 6.

(2) XIII. n. 30.

(3) De Re Anat. l. 14.

(4) De Affect. Partic. c. 2.

(5) Comment. in Art. Med. Gal. qu. 35.

(6) De Somno & Vigil. c. 2.

(7) L. 2. Med. Quæſt. 15.

(8) Hiſt. Animal. l. 3. c. 3.

(9) Anthropogr. l. 3. c. 9.

(10) Expoſ. in hunc loc.

dente ipsi Aortæ parte sic traditur (1): *Vena etiam minor, quam aortam diximus nominari, eodem spargitur modo in ramos, qui partes venæ majoris consequantur.* De Internis autem, non de Externis, venis Jugularibus fermonem fuisse Aristotelis, ascensus earum juxta *asperam* arteriam satis comprobatur, ne forte quod dixit foris *apprehensis*, de Externis dixisse, putes.

22. Quod si ex me quæris, qua ratione id potuerit fieri, vix aliud dicam, quam quod olim Casp. Hoffmannus (2): *An vidit Aristoteles tale quid quale Costæus l. 6. Disq. Physiol. c. 6. de circulatoribus, affert, qui in capra videlicet vinculo injecto nervis & vasis jugularibus, quod pro arbitrio contrahere clam possint, aut laxare, modo illam concidere cogant omni sensu, & motu destitutam, modo sinant resilire.* Et quoniam de *hominibus* diserte locutus est Aristoteles; addit alibi (3) idem Hoffmannus, Benedictum I. *Pract. 34.* scribere, in *Affyria moris esse, ut adolescentibus, quibus præputia adimere volunt, ligent venas circa guttur. His enim perire sensum & motum.* Huc nos locum Valverdi (4) adjiciemus: *Carotidibus obstructis, sive quavis tandem ratione occlusis, statim, inquit, obdormiscimus. Cujus quidem periculum fecisse Realdum Columbum Pisfis anno 1544. ipse vidi in adolescente quodam in frequenti nobilium virorum corona, non minori eorum terrore, quam nostrum risu, qui id incantamenti vi effici, ipsis persuadebamus.* Apparet, facilem esse debuisse occludendi rationem, quam joci causa adolescens ille admitteret, adstantes autem incantamentum esse, putarent. Quo magis optandum erat; ut Valverdu hanc, aut Columbus exponeret. Quod neque ille fecit, ut animadvertit Riolanus (5), & Columbus multo minus, ut qui in maxime opportunis ad id locis (6) non solum id factum siluit, sed omnino nervis in cane simul cum iis arteriis, quod sæpe usu venit, deligatis; non arteriis ipsis, vocis tribuit amissionem. Quem si perlegisset Hieronymus Rubeus (7); non dubito, quin scripturus fuisset, sibi aquam hære in Valverdi narratione, ad quam respiciens, *verisimile esse*, negavit, *doctissimum anatomicum Columbum conjunctos nervos imprudenter una cum arteriis adstrinxisse*: quanquam neque Aristotelis librum de Somno, & Vigilia attente ab Rubeo (8) lectum putabis, quem fugisse videntur illius verba, a nobis primo loco (9) proposita: *Quæ insignem, ac memorandam, ut certe est, Philosophi auctoritatem vocabat quidam, cum forte apud Cæsalpinum legisset; iisdem tamen abutebatur, contendens, quod Stenonius docuisset, fibram muscularem a sanguine actuari pro motu, id didicisse ab Hippocrate, & aliis veteribus, necnon ab ipso Cæsalpino in quæst. Peripat. quæst. 3. in fine, ubi argumentum ex ligaturis expresse proponitur, & refertur locus ille Aristotelis, de quo dictum est.* Quid? si locum illum alterum legisset in quo *corruere* homines dicuntur, aut quæ paulo ante de circulatorum capris, aliisque hominibus prolata sunt. Sed hæc omnia, ut vera evidenter essent, & quæ Cæsalpinus in extrema ea quæstione attigit libri, quod addendum fuerat, V. non eo tamen spectabant, ut constrictis arteriis musculos adeuntibus, horum continuo intercipi motum, intelligeremus, Galeno (10) præsertim dicente: *qualibet arteria vinculo excepta, nullam id in præsens noxam particule quam adit, afferre*; sed eo tantum spectabant, ut constrictis vasis quæ in collo sunt, non amplius ex corde in cerebrum, nervosque id quod necessarium esset, influere, perspiceremus. Neque alio attineret Hippocratis (11) locus: *ut aliquis de repente voce privatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si ut laudatus Hoff-*

(1) Initio, c. 4.

(2) Comment. in c. 10. l. 8. Gal. de Usu Part.

(3) De Thorace, l. 2. c. 29.

(4) Anat. corp. hum. l. 6. c. 11.

(5) c. 9. cit. ad n. 21.

(6) l. ibid. cit. & l. 7.

(7) Annot. in Cels. l. 4. c. 1.

(8) Ibid.

(9) n. 21.

(10) De Puls. Usu, c. 2.

(11) De Vict. rat. in Acut. n. 37.

mannus (1), hanc Hippocratis interceptionem venarum, eandem esse, putarent cæteri, cum interceptione venarum in collo, Aristotelis. Sed quoniam Galenus (2) venarum interceptiones, inquit, appellat Hippocrates oppletiones quæ a copia exoriantur, & Hippocrates ipse cum has interceptiones exponit quæ sano contingunt absque manifesta causa, cor quidem, aut hepar memorat, cerebrum autem nequaquam; idcirco non ausi sumus, experimentum de quo loquimur, Hippocrati notum dicere, quasi ad hoc alluisset, maluimusque ab Aristotele initium capere. Nec te pigeat, quod experimentum, ab eo memoratum, non ad colli arterias, sed ad venas spectare, ostenderimus. Namque etiam de hoc altero videbis postea, quanti retulerit hic verba fecisse.

23. Illud tamen quod ad colli arterias attinet, experimentum, ipsum quoque priscis fuisse cognitum, præclare liquet ex Ruffo Ephesio (3), qui arterias per collum subeuntes, Carotidas, id est Somniferas, antiquos, ait, nominasse, quoniam compressæ hominem sopore gravabant, vocemque adimebant. Tum illud subicit, quod in errorem traxit Danielelem Clericum, pereruditum alioquin Virum: Caterum nostro sæculo non arteriarum, sed nervorum sensoriorum prope jacentium id vitium esse, compertum est. Hinc discite, inquit Clericus (4), „ nervos qui postea Recurrentes sunt appellati, tunc recens inventos fuisse „ & quod consequitur, alibi (5) ait „ esse animadvertendum, Gallenum sibi tribuere inventum horum nervorum; quamquam Ruffus Ephesius, qui antelipsum vixit, de iisdem jam fecerat mentionem. „ Scilicet Clericus non attendit, cum propiores quam Recurrentes, illis arteriis trunci sint, unde hi ramuli inferius oriuntur, nervorum Vagorum; eos truncos Ruffum designare voluisse, quos certe haud dicit suo sæculo esse repertos; sed eorum (simul cum arteriis facile vincitorum) compressione id accidere quod ad arterias antea referebatur, id vero suo sæculo compertum dicit. Huc autem spectant cum alii, tum hi præcipue Galeni loci, quos miror Clericum præterfugisse. Vocare, inquit (6), vocales nervos consuevi eos, quos ipse invenit: nam præceptores mei eos dumtaxat qui apud arterias sunt, cognoscebant. .... Atque idem est modus, quo gutturis musculi læduntur, sive recurrentes nervi, sive hi qui juxta arterias sunt, vitentur, nimirum, ut paulo ante dixit, vel incisi, vel laqueis intercepti. Itemque alibi (7) cum memorasset nervos, qui carotidibus arteriis annexi, atque associati sunt, ex eorumque nervorum; non ex arteriarum; constrictione mutum statim effici animal, experimentis fretus, admonuisset; denique hæc scripsit: Plerique vero & Medici & Philosophi una cum arteriis nervos etiam vinculis constringebant, atque inde cum vocem illico concidere animali viderent, arteriis ascribendam noxam illam censuerunt: soporemque appellarunt, non recte, nisi velint fortasse obmutescentiam soporem nominare; nam præter vocis editionem nulla alia functio neque tunc illico, neque post aliquanto noxam aliquam contrahit, ut supra dixerat, si nervi qui arteriis annexi sunt, etiam præsecantur. Sed tu interea qua in re discrepet ab Ruffo, & ab iis qui hujus sæculo vivebant Medicis ac Philosophis, præclare vides. Vides pariter, quatenus conveniat, aut non conveniat cum iis qui postea hoc idem experimentum iterarunt, quorum quidem, & Valsalvæ præsertim, observationes cum fuscæ alias (8) proposuerimus sive quod ad nervos attinet Carotidibus proxime aditos sine his ligatos, aut sectos, sive quod ad eosdem simul cum his arteriis constrictos (9); non est sane cur hic repetamus. Nec quia

(1) Comment. in c. 12. l. 16. de Uf. Part.

(2) Comment. 4. in cit. Hippocr. l. n. 23.

(3) De corp. hum. part. appell. l. 1.

34.

(4) Hist. de la Medec. 3. Part. l. 2. ch. 3.

(5) l. 3. ch. 7.

(6) De loc. aff. l. 1. c. 6.

(7) De Hippocr. & Plat. Decr. l. 2. c. 6.

(8) Epist. Anat. 13. n. 27. & seqq. usq.

ad 40.

(9) Ibid. n. 30. & 31.

post illas editas observationes, Cl. Abrahamo Enſio (1) accidit, ut in juniore catulo, iis ligatis nervis, *perire momento ſenſum*, videret; idcirco plurimum mirari oportet, quando & aliis interdum contigit; quæcunque ejus rei cauſa fuerit; ut idem, imo quemadmodum ibi (2) retulimus, illico mortem inde ſecutam conſpicerent: ſed quod longe ſæpius, atque adeo fere ſemper obſervatum ſit, id vero decet meminiffe. Quin etiam cum Jo. Henr. Brunnerus (3) Illuſtri Avo dignus, hæc non ita pridem experimenta in cane, & cuniculis repeteret; nihil unquam illiuſmodi, ſed alia potius animadvertit: quæ cum plerorumque, & nominatim Valfalvæ obſervationibus conſeras velim, & cum iis quæ ad has adnotavi, ſive cum vincula quibus nervi conſtringuntur, non omnia idem efficere, admonui, ſive cum diutius vixiſſe animal cui nervi diſciſſi quam cui vincti fuerant, animadverti. Illud quoque demonſtraveram, falli paſſim qui, ut in homine, ſic in brutis quoque animantibus putant Vagos nervos ab Intercoſtalibus ſejunctos per collum deſcendere, ut illi ſine his vinciri poſſint, aut ſcindi: cujus moniti non valde, ſi verum dicendum eſt, videntur fuiſſe memores plerique eorum qui poſtea hujus generis experimenta, diſquiſitioneſque aut expoſuerunt, aut commemorarunt. Verum hæc mittamus. Satis enim in præſentia eſt, ſi propoſiti non immemores, quæ ad ſanguifera pertinent vaſa in collo, ſine ullis nervis, adſtricta, Galeni, aliorumque experimenta ſpectemus. Galeni autem dixi, ut ſolitus ſum, quia ſiqui forte, animadverſo jam errore, vaſa ante ipſum ſine ullis nervis obſtrinxerunt, eorum ad nos minime pervenerunt obſervationes.

24. Igitur Galenus ubi de nervis id ſcripſit quod paulo ante retulimus, ibi (4) pariter docuit quid obſervaverit ſeorſum vinctis arteriis, aut venis inter cor, & cerebrum ductis, id eſt Carotidibus, & Internis Jugularibus. Et arteriis quidem conſtrictis, *animal neque mutum, neque ſopitum evadere: id quod plerique, qui poſt Hippocratem diſſectione male uſi ſunt, memoriæ prodiderunt: Venis autem conſtrictis, functionem evidenter interire nullam: concluditque ita, ut dicat, animal nec nervis quidem ſectis nedum arteriis, (omni tamen prohibito ſanguinis profluvio) ſopitum effici: ſed ſi nervi ledantur, obmuteſcere: ſi arteriæ, nequaquam id fieri: ſi venæ, multo etiam minus. Porro obligatarum Carotidum ſæpe experimentum ſeſeciſſe, alibi (5) confirmat, nihilque paſſum animal neque ſtatim, neque poſtea, quin ſe aliquando hoc obſervaviſſe totum diem, & ad profundam jam noctem maſtaviſſe, ut qui putaret, tam diutinam experientiam non amplius fidelem ac tutam eſſe: poſſe enim in tanto temporis ſpatio, quo laquei arteriis circumnexus fuerant, aliquod ex principalibus membris per conſenſum læſum eſſe. Denique alio loco (6) poſtquam aſſeveravit, ſic per integrum diei ſpatium, ut ſæpe expertus fuerat, animal ſine noxa perdurare, hoc unum addidit, cum idem currere coegiſſet, diu probe currere vidiſſe, dein languidius, poſtea currere non potuiſſe: porro cum ruruſus coegiſſet, nec ruruſus diutinum curſum continuaviſſe, ſed eum ſtatim remiſiſſe. Atque hæc ſumma eſt eorum quæ Galenus, ligatis Carotidibus, obſervaviſſe ſe, dicit, tribus a me quæ in calce paginarum indicavi, ejus inſpectis locis; nam quod præterea a Viris Doctis librum in hac rem citari video octavum de adminiſtr., nihil adhuc quod eo pertineat, in hoc potui invenire. Habuit Galenus aſtipulatores plures, & in hiſce ex iis qui experimenta iterarunt, Columbum, id quod ex ſupra (7) dictis licet intelligi, & Sanctorium (8), qui vidimus, inquit, canem, cui fuerunt ligatæ carotides, quò*

(1) Diff. de Cauſſa vices cord. altera produc. n. 4.

(2) n. 30.

(3) Experim. circa ligatur. nervor. §. 25. & ſeqq.

(4) c. 6. l. 2. ſupra, ad n. 23. cit.

(5) De utilit. Reſp. c. 5.

(6) De Pulſ. Uſu, c. 2.

(7) n. 22.

(8) Quæſt. 35. cit. ſupra, ad n. 21.

*spatio unius horæ poterat se movere, & sentire: etenim post multas horas non est dubium, quin ob mirabilem consensum qui est inter cor & cerebrum, tandem moriatur: & ne facile putes, post horæ spatium defecisse cani motum, & sensum; causam cur ita scripserit, fortasse intelliges ex alio ejusdem Sanctorii loco (1) ubi ait: vidimus canem, cui ligatæ fuerunt carotides, deinde ex toto incisæ, qui per aliquod spatium adhuc poterat moveri, deinde ob sanguinis arteriosi defluxum vitam amisit: quem si eundem canem fuisse, credis; cur diutius sensum motumque non retinuerit, vides: sin alium, bis pro Galeno respondisse intelligis experimentum. Inter eos autem qui ætate nostra scripserunt, Eximius Archiater Swietenius (2) cani, inquit, ligavi utramque carotidem, nec potui observare, illum aliquid mali inde pati: inveni enim hoc animal post octo dies elapsos vegetum & alacre. Eum quoque fuisse per aliquot septimanas optima sanitate, & vivacitate, Cl. Emmetus (3) scribit, in quo idem ipse peregerat, imo & Jugulares venas simul constrinxerat, quod in suo non nisi post octo illos dies Swietenius fecerat. Addit tamen (4), sæpe repetito experimento, etsi nullus apoplexia captus, nullus mortuus canis sit, aliquando accidisse, ut per bihorii spatium somnolenti canes apparuerint. Quod spatium longius adnotatum videris in eo cane, cui ligatæ fuerant ambæ Carotides apud Dionisium (5), quippe inde nonnihil sopito ad aliquot dies; tametsi post hos pristinum vigorem, & promptitudinem ad actiones recuperavit. Et horum quidem; si postremos duos ex parte aliqua excipias, observationes cum Galenicis potes conjungere. Sed contra plerique alii minime Galenum secuti sunt, ut Avicenna, qui, ut est apud Salium (6), *venis apoplecticis*; sic enim Carotides vocabant Arabes; *ligatis, perditur*, inquit, *statim motus & sensus*: quocum fecisse videtur Carolus Stephanus (7), & ex recentioribus Baglivus eo loco quem alias (8) protulimus. Ex iis autem qui periculum fecerunt, laudari video Drelincurtium (9), cujus experimentum etsi unum, brevique tempore protractum est; tamen satis Galeno adversatur. Sic enim habet: *Arteriis caroticis constricis, necdum reclusis, penduloque molossi capite extra mensam, veterinus illum oppressit; at erecto capite, sinistraque aperta carotide, molossus se se concussit & exagitavit. Neque prorsus silendum est, Experientissimum Virum Lamurium (10); quanquam non ex proposito id quærebat, & per brevi tempore spectabat; cum earundem arteriarum truncos robusto cani obligasset, hunc in soporem incidisse.**

25. Inter experimenta adeo discrepantia, accipe quæ Valsalva, id unum, & ex proposito quærens, non semel, sed ter instituit, nec brevi, sed longiori quam quivis alius, quod sciam, temporis spatio protraxit, adnotando tum in viventibus canibus, tum deinde etiam in mortuis, quod ab nemine qui id unum experimentum susceperit, factum legi; nam Drelincurtius (11) in eodem molosso tot simul tentaverat, ut pauca quæ ex mortuo descripsit, alio potius quam huc, referenda esse videantur. Igitur cum Valsalva Carotidem utramque arteriam in collo infimo cani obligasset; artuum motus nihil detrimenti passus est: demissum tamen manebat caput, & quasi obtusum apparebat. Insequente autem nocte, multa ex ore saliva emissâ, mane jam hebetudine illa discussa, hilari aspectu canis oblata avidè comedebat, cum aliqua tamen in deglutiendo difficultate. Sic commodè quinque dies vixit, omnes pro re nata partes corporis expedite movendo; & per ædes ambulando. Interea vero labia, & caput, & colli antero-

(1) Qu. 108. ibid. cit.

(2) Comm. in Boerh. Aphor. §. 170. n. 3.

(3) Tentam. de Morb. Cap. n. 30.

(4) not. a, ad n. 33.

(5) L'Anat. de l'homme. Ed. 5. Demonstr. 7.

(6) De Affect. Partic. c. 2.

(7) De dissect. part. corp. hum. l. 1. c. 88.

(8) Epist. Anat. 13. n. 30.

(9) Experim. Anat. Canicid. 1. n. 10.

(10) Mém. de l'Acad. R. des Sc. A. 1749.

Exp. 2.

(11) Loco modo cit.

ra tumere cœperant: & quamvis feri magnam copiam ex ore emitteret; tamen magis semper crescente tumore, ac viribus paulatim deficientibus, sexto obiit die. In dissecto collo repertum est, laceras quasdam partes gangræna tentari cœptas esse: nihil autem per constrictas arterias meare ad caput potuisse. Jugulares Internæ nonnihil sanguinis grumosi habebant; cum venæ cæteræ, quæcunque per caput, extra cranium, feruntur, plurimo sanguine tumerent. Sed paucus erat in vasis cerebri, egregie alioquin se habentis.

In dextero cordis ventriculo initium concretionis polyposæ. Denique tumor qui partes omnes occupabat colli, & capitis exteriores, stagnante fiebat sero, quod colore, & concretionem *gelatinam* referebat. Hæc quæ novissime Valsalva observaverat, cum per litteras Malpighio significasset; gratias hic egit epistola, paulo postquam Romam venerat, data pridie Idus Decembres A. 1691. simulque ad experimentum rursus, nec semel, iterandum hortatus est, videndi causa, num semper illa quasi *gelatina* occurreret, cæteraque ad eundem modum responderent.

26. Itaque alteri cani easdem vinculis constrinxit arterias: eandemque primis diebus vidit capitis demissionem, quod, ut collum quoque, nonnihil intumuerat, eandemque in cibo capiendo aviditatem, in deglutiendo autem difficultatem animadvertit: præterea manifestam musculorum debilitatem. Sed accidebat sæpe, ut sanguis e vulnere manaret: quod cum fiebat, canis eo die respuebat omnino cibum, quem poltridie, conquiescente sanguine, vegetior factus: avidissime appetebat. Per hæc exactis diebus pluribus, cum sanguis omnino effluere destitisset, & canis æque propemodum jam valeret, ac antequam arteriæ obligarentur; vigesimo secundo ex quo id factum fuerat, superato die, necatus a Valsalva, sectusque est. Carotidum altera infra injectum vinculum levem passâ lacerationem, sanguinem illac sæpe fuderat, donec paucis ante mortem diebus sic fatis glutinata est. Sed qua vinculo constrictæ fuerant, ambæ connexis inter se parietibus in ligamentum induruerant instar umbilicalium vasorum, ut nihil humoris; nihil aeris injecti transmiserint (tu quales Swietenius (1), & quales Emettus (2) deprehenderint, apud ipsos videbis). Neque ullæ tamen arteriæ aliæ, & nominatim Vertebrales, factæ ne pauxillo quidem erant latiores. In cerebro nihil fuit adnotatione dignum, nisi quod circa Spinalis medullæ initium repertus est humor, cujus pondus tertiam circiter uncia partem æquaret, natura autem persimilis videretur humoris illius qui in cavo articularum occurrit.

27. In parva quoque catella, vincitis arteriis Carotidibus, hæc observavit. Prioribus canibus vegetior fuit. Sed triduum, haud amplius, vixit, cibum semper omnino averfata, & quadam quasi rabie percita, ut omnes allatraret. Dissecta nihil adnotatu dignum obtulit: quanquam Carotides in hac pariter arcte constrictæ repertæ sunt.

28. Non parvi momenti est pro Galeno, de tribus canibus in quibus Valsalva ejus iteravit experimentum, ne unum quidem fuisse qui aut sopore, aut obmutescencia corripereetur. Nam quod latratum in primis duobus non memoravit, noli ideo credere, defuisse; cum videas in catella ipsa, nisi ut quadam rabie percitam significaret, non fuisse memoraturum, in duobus autem prioribus vel quantum in deglutiendo difficultatem, ab aliis, quod sciam, non animadvertam, adnotasse, indicio manifestissimo, tanto minus prætermisurum, siqua fuisset, omnibus in cane observatu facilem vocis imminutionem, non modo abolitionem. Cæterum ex iis quæ adnotavit, videntur quædam ad peculiarem singulorum canum dispositionem potissimum attinere, ut quod catella cibum respueret, ac rabida quodammodo esset, aut quod primus ille canis præter magnam vim hu-

(1) (2) Locis indicatis supra, ad n. 24.

moris ex ore emissam, sero stagnante tumidum adeo collum, caputque haberet; nisi forte dicas, catellam citius quam hæc fieri possent, interiisse; in altero autem cane cum fluente sæpius sanguine, feri etiam partem per plagam exiisse, ut tumor qui in ipso quoque attolli cœperat, non crescere, sed decreescere potius debuerit. Sane aut aliquid ejusmodi, aut alia in aliis quorundam vasorum dispositio videtur effecisse, ne eodem omnes tumore efficerentur, si vera hujus causa est a Valsalva in priore cane excogitata (1). Putabat videlicet, sublato sanguinis per arterias impulsu, eum quem respondentes venæ ferrent, in his substituisse, unde tanta illa ipsarum turgentia, & quod consequitur, feri secessio, & stagnatio, præsertim cum, infirmato ob deficientem influxum sanguinis, fibrarum robore, satis propelli non posset. Quod si cogitato huic objicias, in cerebro tamen serum effusum non fuisse, neque ejus venas, Sinusque, nec eas in quas hi desinunt, Jugulares venas Internas restitante sanguine tumuisse, quæ vasa omnia Internis Carotidibus respondebant; fac tibi Vertebralium arteriarum veniat in mentem, quas etsi Valsalva minime latiores factas animadvertit (2); negari tamen non potest, tanto plus sanguinis, quanto minus Carotides poterant, excepsisse, & ad cerebrum transvexisse, & in Carotidum ramos, non illos tantum duos posteriores, qui crassiores bestiis, quam hominibus, obtigere, sed & plures alios minores, suis proximos furculis, cum hisque communicantes, immisisse, eaque ratione sanguinis per cerebrum circumitionem quadantenus servasse, & quod consequitur, ejusdem inde per venas reditum adjuvisse.

29. Atque hæc ipsa, quamvis aliter ab aliis explicata, ratio est, quamobrem olim Andreas Vesalius (3), & Christophorus a Vega (4), non modo Recentiores, non experimentum quidem Galeni, sed quod Galenus inde arguebat, negandum esse, existimaverint. Quod si ab Recentioribus iisdem quæras, cur idem experimentum repetens Drelincurtius (5) apoplexiam, ut ipsi ajunt, certe venterum sequi viderit? non aliud fortasse discrimen proferre poterunt, nisi aliam aliis in canibus arteriarum dispositionem. Sin autem quæras, unde ergo strangulationem cita mors consequatur? ajunt, a constrictione sequi Jugularium venarum, quippe illatum interea e Vertebralibus arteriis, quæ laqueo non possunt constringi, in cerebrum sanguinem non referentium. Et ne forte dicas, nec Vertebrales tamen venas laqueo constringi posse, itaque per has sanguinem reductum iri; animadvertunt alibi, tunc per Carotides quoque aliquid sanguinis ad cerebrum importari; eminentia enim Asperæ arteriæ has a laqueo sic satis defendi, cum venæ Jugulares *pene nude cuti subjaceant*. Equidem fateor, Carotides, interiores esse quam sint Jugulares internæ: addo etiam, compressioni magis resistere ob tunicarum crassitudinem, & sanguinis impetum quo distenduntur. Sed tamen ipsæ quoque Jugulares Internæ prominentia Asperæ arteriæ non nihil defenduntur; ne certe illæ; sed Externæ sunt quæ cuti subjacent pene nudæ. Internas autem hic potissimum spectare convenit, ubi de sanguinis e cerebro reductione sermo est; non Externas. Nec sane Externas, sed Internas, quippe ductum sequentes arteriæ Asperæ, apprehensas esse in Aristotelis experimento, supra (6) a nobis ostensum est: idque ex eo quoque confirmare licet quod Harderus (7) cum Externas in molosso vinxisset, soporeneque inde cum ictu epileptico expectaret, nihil ejusmodi conspexit. At sunt hoc tempore qui huc addant alterum illud Galeni experimentum, quod simul cum primo est a me antea (8) commemoratum. Verum cum Galeni propositum in eoque experimento

(1) Vid. enim infra, n. 32.

(2) n. 26.

(3) De corp. hum. fabr. l. 7. c. 19.

(4) Vid. apud Casp. Hofmann. Comment. Schol. fine.

in c. 10. cit. supra, ad n. 22.

(5) Vid. supra, n. 24.

(6) n. 21.

(7) Eph. N. C. Dec. 2. A. 3. Obs. 115. in

(8) n. 24.

fuerit, ut ligaret vasa *quæ cerebrum cordis conjungunt*; neque animum inducere, ut credam, Externas ab illo, non Internas Jugulares venas fuisse constrictas. At enim, hic facile dices, si constrinxisset Internas; qui fieri potuisset, ut inde *functionem evidenter interire nullam* deprehenderet? præsertim cum Aristoteles sensus sic eripi, confirmaverit. Utri an neutri habebimus fidem? Rolsncius (1) enim habebat neutri. Harvejus autem (2) quoddam aliud Galenicum in vasis pariter sanguiferis experimentum nunquam habitum fuisse, pronunciavit. Pedetentim, quæso, præsertim cum de summis agitur Viris, ne plus, minusve quam dixerint, per incuriam affingamus. Rolsncius quidem non Galenico solum, sed etiam omnibus reliquis experimentis fidem derogare se, dixit. Nulla tamen horum negavit; sed vim tantum infirmavit quorundam, idem causatus quod diximus paulo ante, sive arteriæ, seu venæ ligentur; semper restare Vertebrales, quæ ligari non possint. Quod si animadvertisset Cæsalpinus; non facile pro Aristotele priori illi Galenico experimento objecisset, *antiquos Carotidas vocasse non solas arterias, sed omnes venas, ad cerebrum delatas*; quasi vero sic omnes apprehendere potuisset Aristoteles. De Harvejo autem seorsum videamus.

30. Utinam hic illius experimenti in quo immissa in arteriam fistula, nulloque prius circum hanc vinculo adhibito, infra fistulam pulsare arteriam; adhibito, non pulsare, Galenus (3) tradidit: utinam, inquam, vim infregisset dumtaxat, ostendendo non animadversæ a Galeno fallaciæ causam, nec scripisset, Galenum, ac Vesalium *non cogitantes aut intelligentes difficultatem* ejus experimenti, quod non ajunt à se probatum cæteris instituendum proposuisse, in eaque re *Vesalii errorem, & aliorum inexperiencem* ostendendam non suscepisset. Nam si Vesalium (4), & multo magis si Galenum attente legas; ea asseveratione utrumque locutum esse, intelliges, qua nemo sanus solet, nisi qui rei periculum fecerit, ad eamque paratus sit omnibus qui voluerint, commonstrandam. Neque aliorum oportebat *inexperiencem* ita accusare, quasi proposita administratio esset propemodum impossibilis, & præterea si vinculum adstringeres; arteria superius dilataretur, inhibitoque propterea sanguinis fluxu, inferius pulsaret obscure admodum: sin autem vinculum solveres; sanguinis e vulnere profusientis effusione omnia perturbarentur. Namque; ut præteream, antequam Harvejus scriberet, testatum esse Sanctorium (5), se quoque hoc Galeni experimentum in brutis *probavisse*; certe Vieussenius (6) postea felicissime peregit, neque cum vincula adstrinxisset, inhiberi vidit sanguinis fluxum, imo æque valide fere infra, ac supra tubulum, arteriam pulsare, aut cum mox nulla vincula adhibuisset, effusione sanguinis perturbatum est alterum experimentum, quod Sanctorius (7) ait a Galeno quoque fuisse propositum eodem, quo primum, capite, in quo ego quidem non invenio. At enim, inquires, utrumque cessit contra Galeni sententiam. Fateor: neque unquam in animo habui ut hanc tuerer. Illud unum habui, ut ostenderem, non oportuisse in dubium vocare Galeni fidem, quasi experimentum quod alii capere potuerunt, ipse capere non potuisset. Nam quod in capiendi falli ipse, & Sanctorius potuerint propterea quod adstricto vinculo, ob causam ab Harvejo animadversam, aut aliam aliquam ejuscemodi, obicure adeo arteria pulsaret, ut pulsare non videretur, tanto facilius concesserim, quanto magis video, ipsum quoque Harvejum, non servatis omnibus quas Vieussenius postea inculcavit, cautionibus, multo minus quam hunc, pulsare conspexisse. Una interdum cautio omiſsa in causa est, ut minus respondeant expe-

(1) Dissert. Anat. 1. 6. c. 44.

(2) De Circ. Sang. Exerc. 3.

(3) An sanguis in art & c. c. 8.

(4) c. 9. cit. supra, ad n. 29.

(5) Comment. in I. Fen. I. Can. Avic. Doctr. 1. c. 2. & quæst. 121.

(6) Neurog. 1. 1. c. 4.

(7) Locis modo cit.

rimenta, velut experti olim fumus in illo Pecqueti (1); ne a vasis sanguiferis, & sanguinis per ipsa motu longius abeamus; quo scripsit, ligata arteria Crurali, sanguinem qui ex turgente vena comite incisa scaturiebat, *extincto prorsus impetu, guttatim primum exstillasse, demum penitus fluxum compe-scuisse*; at relaxata arteria, *iterum ex vena pari vigore erupisse*. Sed quoniam pleraque eorum quæ in canibus duobus tunc observavimus una cum Homob. Pisone, Medico & Professore Clarissimo, & erga nos humanissimo, ab hoc sunt edita, dilucidæque proposita (2); satis hic erit commemorare, neutram experimenti partem iis in canibus respondisse. Nam sanguis e vena relaxata arteria, majori quidem vigore profluit, quam modo cum erat ligata; non tamen pari atque ante quam ligaretur: ligata autem arteria (id quod Piso magis attendit) fractus quidem est impetus effluentis sanguinis; sed tamen in primo cane, qui vegetior erat, non destitit cum saltu aliquo, copiosæque effluere & in neutro guttatim, multoque minus nullo modo extillavit: neque ante potuit fluxus omnino compe-sci quam vinculum sub elevatis nonnihil arteria, venaque, ut in Walæi Figura (3) vides, traductum, arcte circum femur adstringi juberem in cane altero. Cum enim in hoc quoque eundem experimenti esse exitum, animadverterem; non dubitavi, Pecquetum forte in eum canem incidisse, in quo cum tenuiores, paucioresque essent, quam in nostris, rami alii qui ab arteria supra ligaturam orti, cum Crurali vena communicarent, aliud propterea ipsi, ac nobis, videre contigisset: aut etiam altius fortasse, quam nos qui aliquanto infra inguen spatio injecimus, arteriæ vinculum injecisse. Itaque intelligis, non fuisse Pecqueto omit-tendum, quo loco vincienda arteria, aut femur esset, si modo idem volebat ab aliis conspici, quod ipse conspexisset: quanquam interdum experimenti alicujus auctor, ut puta Valsalva, in eo proponendo nihil omisit; frustra tamen; nam qui repetunt, aliquid manifesto mutant, & quasi nihil mutassent, experimentum sibi non respondisse, mirantur! Sed hæc aut alias, aut potius nunquam.

31. Credas fortasse, me longius quam oportuisset, a proposito esse digressum. Neque digressus sum tamen. Erat enim propositum, ut postquam de artieriarum Carotidum ligatura Galeni experimentum perpenderam, de altero ejusdem viderem quod in constrictione Internarum venarum Jugularium consistit, nulla inde evidenter pereunte functione. Quod etsi creditu difficile videretur; dedi tamen operam, ut ostenderem, non esse illius experimentorum fidem in dubium præpropere vocandam; sed videndum potius, num cautione quapiam omissa, aliquid humani passus sit, ut puta si forte iis vix ligatis venis, mox vincula detraxisset, aut animal occidisset, securus eorum quæ paulo diutius protracto experimento sequi possent, quippe qui adversus vim pugnaret, quæ, si a corde in cere-brum per venas mitteretur, esset utique, sicut alibi (4) in re simili contende-bat, *momento temporis transmittenda*. Hoc autem dico eo fidentius quod cum de vinctis in animalis collo sive nervis (5), sive arteriis (6) verba faceret, experi-menta se protraxisset, diserte scripsit; de venis autem nihil, quod sciam, ejus-modi scripsit. Quod si hoc in venis habitum experimentum, sæpius, ut illa, memorasset; facilius esset hac de re judicare. Verum semel, quantum in præsen-tia memini, de eo dixit (7), nec certe iterum *lib. de pulsum usu, cap. 2*; licet id Salius (8) indicet; commemoravit.

Sed neque dixit, quo in genere animalium, nec qua in colli sede venas conf-trinxerit. Quorum utrumque eos cogitasse, æquum fuerat, qui ejus vellent ex-

(1) Differt. de circul. sang. c. 1.

(2) Nov. in sang. circul. Inquis. c. 7.

(3) l. in Epist. l. de mot. chyl.

(4) An sang. in arter. &c. c. 8.

(5) De Hippoc. & Plat. Decret. l. 2. c. 6.

(6) Vid. supra, n. 24.

(7) cit. c. 6.

(8) De Aff. Particul. c. 2.

perimentum in dubium vocare. Nam quod ad primum attinet, Recentiores hæc fere solent in canibus, quos ille vel mortuos quam raro dissecuerit, neminem fugere potest in ejus lectione versatum: quibus autem vivis animalibus ad experimenta uteretur, quod ad nervos quidem attinet, scimus (1); quod vero ad sanguifera vasa, si recte memini, nescimus: & tamen aliam in aliis animalium generibus esse posse valorem dispositionem, aut communicationem, quis neget? quando haud raro in eodem genere, imo vel in uno eodemque animali, si quæ sunt in dextero, & sinistro latere inter se comparemus, varias illas esse, deprehendimus. Quamobrem & illud alterum spectare decet, id est qua in colli sede ligatæ fuerint venæ Jugulares. Nam inter altiore, & inferiorem sedem, sive ob eam quæ modo indicata est, sive ob constantem causam vel in canibus discrimen esse, conjicias licet ex Cl. Lamurii (2) experimentis. Hic enim cum aliud inquirens, multorum viventium canum Jugulares Internas venas spectaret, hæcque ad breve temporis spatium in duobus obligandas curasset; in primo quidem (3) postquam vinculum injectum fuerat infra earum bifurcationes, soporem adnotavit nullum; in altero autem (4) cum injectum esset, quò ad fieri potuit, propius thoracem, canis, inquit „incidit in profundum soporem.” Utinam plures, & diutius protractas, hujusmodi haberemus Observaciones, ut quod in superioribus fecimus, conferendo inter se antiquas Galeni, & novas, ex his ducere firmiorem aliquam de illis conjecturam possemus. Sed nullæ succurrunt in præsentia præter unam, aut alteram, quas infra (5) proferam, Galeno faventes potius, quam adversantes. Favent quidem & illæ quas ex Emetto, & præsertim ex Cel. Swietenio supra (6) indicavi. Hic enim se *ligavisse*, testatur, *venas jugulares sine ullo observabili inaleo*, quin etiam *post quatuor dies invenisse canem sanum omnino*. Veruntamen cum in illis ipsis canibus aut simul, aut antea Carotides quoque arteriæ fuissent vinctæ; præclare vides non eadem prorsus ac Galenicum, hæc esse experimenta. Cætera quæ suppetunt, ad Externas aperte attinent Jugulares venas: quas etsi cum Internis communicare, scio, eaque ratione, & per se quoque non parum facere ad expeditiorem ex interiore cranio sanguinis reditum; non tamen censeo, in hoc usu esse cum Internis comparandas: & sane Harderus cum in cane Externas vinxisset; non modo læsi cerebri, ut supra (7) etiam dictum est, symptomata non conspexit, verum etiam in dissecti cerebro sanguinis extravasati parum omnino deprehendit, nec in sinibus grumosi vestigia, firmissimo, ut ait, argumento, *via hac præclusa, aliam per venas maxime jugulares internas naturam sibi parasse*. Prælectiones quidem Boerhaavii (8) Canicidia memorant Drelincurtii, unde pateat, Externis ligatis, stertere, tumere, suffocari canem. Verum si Canicidium indicant IV. (9) in eo quatuor alias simul venas, Crurales videlicet, atque Axillares, colligatas legimus, & in cane jam triduum non una ratione vexato. Sed fortasse alia Canicidia sunt intelligenda quæ me fugiunt, an illa etiam quæ Drelincurtius scripta habebat, ut in calce eorum indicatur quæ typis vulgata sunt? Nam & ibidem, & alibi (10) eadem Prælectiones ponunt alia Drelincurtii experimenta præter Carotides, Vertebrales quoque arterias ligantis, quæ in editis non memini legisse; ut neque Stenonis experimentum, alio loco (11) memoratum, quo visum est a vinculo venarum Jugularium animal apoplecticum factum; nisi forte Prælectionum Auctorem, Summum quidem Vi-

(1) Vid. de Anat. Admin. l. 8. c. 8. & l.

de Præcogn. ad Posth. c. 5.

(2) Loc. cit. supra, ad n. 24.

(3) Exp. 3.

(4) Exp. 4.

(5) n. 32.

(6) n. 24.

(7) n. 29.

(8) In Instit. §. 360.

(9) n. 2.

(10) §. 695.

(11) §. 286.

rum, sed ex tempore eas habentem, memoriam, ut sit, in rebus ejusmodi fefellit, existimemus.

32. Sunt tamen qui Loweri (1) experimentum ad Jugulares Internas venas referre videantur; cum id Lowerus minime dicat, & quæ in vivo cane animadvertit, & in mortuo quæsit, nullam cerebri læsionem ostendant. Nam *post aliquot demum horas partes omnes supra ligaturam mire extumescabant, & intra duos dies canis quasi angina suffocatus interit, toto eo tempore non solum lacrymis copiosius fluentibus, sed & plurima saliva ex ore*: post obitum autem partes subcute tumefactæ, nimirum *musculi omnes & glandulæ sero limpidio maxime distentæ* repertæ sunt; ut non levis in plerisque similitudo inter hunc canem, & primum illorum appareat, quibus a Valsalva obligatas fuisse retulimus (2) Carotides arterias, nec secus fortasse ac mox indicabitur, hujus sit observatio explicanda cum ob alia, tum præsertim ob quoddam Jo. Bonii (3) experimentum. Optandum fuisset, ut Peyerus (4) (nam & ipse, Lowerum imitatus, *multum aquæ passim sub cute capitis in membrana adiposa atque musculorum intercapedinibus congestum* vidit) scripsisset diserte, utrasque canis venas ligasset; Jugulares enim ligasse, dumtaxat scripsit. Neque clarius locutus est Peyerus amicissimus Harderus (5), ubi iisdem fere verbis idem *notasse alios secum*, retulit: quanquam credibilis est, haud alias venas, quam Externas, ut aliquot ante annis loco, a nobis supra (6) indicato diserte fecerat, significare voluisse: contra autem, Lowerum videtur intellexisse Pechlinus. Namque, ut in Sepulchreto ipso (7) habes, *vulgato experimento jam olim cognovi*, inquit, *ligatis venis jugularibus internis in vitulo semimortuo cerebrum copiose a restagnante sero inundatum fuisse*. Denique Cl. Oederus (8) cum in cane vinxisset Externas, hæc observata a se, scripsit: *Neque intumescere multum venæ supra filum, neque multum aperti damni passus est canis, neque stupidus factus est, sed pene per totum diem vegetus, continenter latrans, suffecit deinceps alii experimento. Portio infra filum singula respiratio evanida denuo replebatur. An inspiratione forte ipse scripserit, ex iis conjicies quæ paulo inferius (9) proferentur. Cæterum & ipse perspicuitatem in Loweri narratione desiderat: cum ait „venas se jugulares“, ligasse, obscurum est, inquit, solasne externas. Et sane utrasque olim videtur intellexisse Novesius (10), qui externis simul, Internisque vincula injecit. Quod cum in uno, itemque in altero fecisse cane, animadvertit quidem (id quod apud Lowerum non invenio) signa capitis facti ponderosioris, & lacrymas aliquot; sed canibus aliquo post tempore mortuis, nihil quidquam feri extra, aut intra cranium effusi deprehendit: censuitque, vel cunctis ligatis venis Jugularibus, harumque ramis, persistere, quamvis lentiore factam, sanguinis circummitionem quippe redeuntis ut ipse ait, per Sinus medullæ Spinalis. Præclare autem memini, cum Valsalvæ, & mihi Bononiæ hæc, non multo post edidit, narraret Novesius, subjecisse, se venas illas vincientem cavisse diligentissime, ne quidquam præter nudas venas ligaret: suspicari igitur, Lowerum simul cum iis venis adhærentes lymphæ ductus colligasse, hisque ob nimiam plenitudinem ruptis, ferum illud limpidum extitisse. Quam suspicionem Valsalva non improbat, & confirmare liceret observatione quadam Drelincurtii (11). Utcumque id est; certe Novesii observationes ostendunt, potuisse Galenum læsionem adnotatu dignam nullam videre paulo postquam Internas adstrinxisset Jugulares ve-*

(1) Tract. de Corde, c. 2.

(2) Supra, n. 25.

(3) Circ. Anat. Prog. 6. in cane quarto.

(4) Meth. Hist. Anat. Med. c. 6.

(5) Apiar. in Schol. ad Obs. 72.

(6) n. 29.

(7) L. 1. S. 16. Obs. 5. in Additam.

(8) Dissert. de Derivat. & c. §. 33.

(9) n. 33. & seq.

(10) Lettr. de G. Desnoyes IV.

(11) Experim. Anat. Canicid. 6. n. 4. &

nas, quando, Internis simul, Externisque constrictis, non plura Novellius animadvertit.

33. Quæres fortasse, quid Vir experiens Valsalva iisdem constrictis venis observavit. Ego vero cum propter hanc quoque causam diligenter olim ejus omnes schedas excussissem; nihil ad illarum vinctionem attinens; sed alia tamen inveni, quæ quoniam ad easdem, & ad Carotides arterias pertinent, in vivis canibus spectatas, aut incisas; hic tibi, ut superiore promisi Epistola (1), describere, & quid ipse, iisdem iteratis observationibus, conspexerim, paucis subijcere non gravabor. Valsalva igitur secta in collo cute, venisque Jugularibus detectis, animadvertit, has venas sanguine turgidas, aerem inspirante cane, detumescere; expirante autem, præsertim cum respiratio accedebat: eademque postea in aliis etiam canibus perspexit, & quandam earum venarum systolem, ac diastolem. Præterea ipsas comprimendo, sanguinem vidit qui infra locum compressum erat, cor versus fluere, quamvis a superiore non urgeretur. In alio cane arteriam dissecui Carotidem, viditque id quod propter ramorum utriusque Carotidis altiores inter se communicationes expectabat, a superiore quoque dissectæ arteriæ parte sanguinem effluere, nec mediocri quidem copia, sed minore impetu, quam ab inferiore. Sed hæc tamen quæ de Carotide, & ea quæ secundo loco de Jugularibus adnotavit, generatim quidem erant omnibus, ista autem ipsa quæ adnotavit, ratione haud omnibus, puto, æque nota erant eo tempore. Illa vero quæ primo loco de Jugularibus observavit, nemini fortasse ne hoc quidem tempore nota essent, nisi Præcl. Schlichtingii (2) observationes, anno editæ 1750. impulsissent ad quærendam causam, cur in quavis expiratione cerebrum attollatur, in quavis autem inspiratione subsidat. Illam enim causam cum Gottingæ, & Monspellii inquirerent Sagacissimi Viri, in eandem ac Valsalva olim, observationem inciderunt, eisdemque motus venarum, nemini, quod sciam, præter illum, ad id tempus visos, ad alias majores venas diligentia propria extenderunt. Quod unum, hanc Epistolam recensens, addere hic volui inter ea quæ tanto antea ad te scripseram: nec tamen propterea quidquam eorum quæ sequuntur protinus, omittere. A primo quidem tot, & tam constantibus tum Valsalvæ, tum Præstantissimorum quos modo indicabam, Virorum experimentis, quæ pro verissimis habeo, minime respondere videbuntur. Sed non ideo prætermittenda: imo non silenda esse, arbitror primum ut tot inter anatomica hujus generis experimenta unum extet, quod iis quæ ratio, imo oculi ostendunt in corporibus viventium hominum haud repugnet, esse videlicet aliquando cum venæ inspirationis tempore intumescunt, eademque detumescunt tempore expirationis: deinde ut illorum experimentorum Scriptores Ingeniosissimi possint, si velint, congruenter suis quisque explicationibus constituere, quæ causa tanti discriminis sit inter illa, & meum experimentum, an eadem quam ad id explicandum, quod in vivis conspici hominibus, dicebam, video esse commemoratam (3)? an alia, quæ si attentius legas quæ ego vidi ab initio statim cujusque inspirationis, cum his magis congruat.

34. Cum enim ipse ea quæ paulo ante descripsit, Valsalvæ repeterent experimenta sub finem A. 1723; sic observavi. Integumentis a dextera colli parte ita in cane separatis, atque reductis, ut tota quæ ipsis obiecta fuerat, Jugularis externa vena omnino pateret, tremulus quidam in ipsa motus, sed & in proxima, quanta quanta resecta erat, colli parte conspiciebatur. Mox attentius oculis in vena defixis, manu autem abdomini admota, evidentissime perspexi, quo-

(1) n. 11.

(3) Vid. Walstorff. Dissert. Syst. Experim.

(2) Mém. présent. à l'Acad. Roy. des Sc. circa mot. cerebri &c. §. 28.
Tom. 1.

tiescunque hoc ab inspiratione attollebatur, eodem tempore venam illam statim tumere, neque prius detumescere, quam abdomen in expiratione subsideret; tunc enim simul venæ quoque turgentia manifesto decrescerebat. Quæ cum Valsalvæ observationi adversarentur, tanto diligentius & ipse iterum, iterumque observavi, & ab iis qui aderant, Oculatissimis Professoribus Vulpio, & Mediavia, ab aliisque attentissimis Viris, & adolescentibus observari volui: semper autem ita ut exposui, res se habuit: eoque minus videbatur errandi periculum, quo magis utraque respirationis pars, & certe inspiratio, magna erat, & diuturna, & alterno ordine sui semper similis, ut non alia in tota illa fuerit observatione. Et optabam quidem eo tempore, ut tandem respiratio ad naturalem modum rediret, quo certius cum Valsalvæ observatione compararem meam. Nunc vero illæ ob quas hæc non reticui, causæ faciunt, ut minus ægre feram, non rediisse. Nec vero aliam præterea Jugularis venæ systolem, & diastolem videre potui, & illam ipsam fortasse Valsalva sub his nominibus intellexit subsidientiam, turgentiamque Jugularis venæ, alternis respirationis partibus respondentem. In reliquis autem observationibus nihil fuit quod Valsalvæ adversaretur. Nam summæ proximam venæ partem cum ita constrinxissem appresso digito, ut a superiore sanguine inferiorem penitus dividerem; sanguis tamen qui infra digitum erat, intra breve temporis spatium defluxit, venamque inanem aut ferme inanem reliquit. Denique his quæ dicta sunt, iterum ac sæpius perspectis, Carotica ejusdem lateris arteria detecta est, a proximisque partibus sejuncta, tum nonnihil elevata, & ad medium circiter longitudinis colli transversa dissecta est. Cum dubitarem, num statim a dissectione, ut certe ab inferiore, ita etiam ab superiore parte sanguis effluxisset; ne dubii aliquid esset in reliqua observatione, placuit, ut Cl. Vulpius, qui administrans adstabat, inter digitos utramque dissectionis arteriæ partem, sed alteram altera manu retineret hætenus ne conciderent, simulque modice alteram in alterum latum inclinaret, ne sanguis occurreret sanguini, remque confunderet, sed proclive esset discrimina inter superiorem, & inferiorem præclare animadvertere. Quod cum ille dicto citius fecisset, evidentissimum fuit, sanguinem ex utraque parte ad magnam distantiam prosilire, quamvis tenuiore filo, & minore impetu ex superiore, idque diu, & donec voluimus. Non erat tamen superius filum ea tenuitate, ut non satis appareret causa, cur vel olim admonuisset Galenus (1), ut in iis experimentis quibus sanguifera in collo vasa dissecantur, *ne pereat statim animal inmodica sanguinis profusione enectum*, admonuisset, inquam, ut *prius ejus collum tum superiore, tum inferiore parte laqueis duobus*, scilicet pone Asperam arteriam traductis, *arte constringamus, deinde inter laqueos partem vasorum in medio acceptam præcidamus*. Re satis jam observata, animadversum est, arteriæ partem inferiorem qua secta erat, se adeo contraxisse, nihil ut propemodum efflueret. Sed pauxillo ex eadem extrema parte forficibus adempto, sanguis continuo ad pristinum illum effluxum rediit: cum interea musculus Mastoidæus, quem antea in medio collo transversum secueramus, dissecatas partes sua extrema versus non contraxisset, ut nulla prorsus vi adhibita, easdem manibus prehensas liceret alteram ad alteram adducere, ut inter se contingerent non secus ac paulo ante vigente adeo etiam tumescere, ut his omnibus satis superque inspectis, & mox abdomine discisso, multisque partibus in ventre spectatis, & nonnullis circum vasa laqueis adstrictis cum thoracem denique recluderemus, cor tunc etiam valenter, constantique ordine micaret. Verum hæc alio attinent.

35. Nunc ad primum illud propositum (2) redeamus: a quo te gaudeo prolixa experimentorum recensione, atque examine abduxisse; longe enim minus

(1) Cap. illo 6. cit. supra, ad n. 31.

(2) Supra, n. 20.

triste, atque horrificum est in vexatorum per experimenta canum, quam in strangulorum hominum cogitatione detineri. Ad hanc jam revertamur, oportet, de causis, quæ afferri solent, eorundem mortis existimaturi, quando illa quæ ad id necessaria erat, experimentorum tum veterum, tum recentium consideratione perfuncti sumus. Ad nervos igitur qui per collum vasa sanguifera commitantur, laqueo constrictos, non video hoc tempore qui referant celerem illorum mortem: & si viderim; ad ea rejicerem antiqua, & nova experimenta, quæ supra (1) sunt indicata. Nec sane plures esse, existimo qui ad compressionem referant arteriarum Carotidum: quos tamen iis perpenlis, quæ fuscæ antea (2) proposita sunt, atque explicata, valde jam puto de sua sententia dubituros.

Sed contra, plerosque scio Viro Doctissimo assentiri, qui post Wepferum (3) non uno in loco docuit, adstrictione Jugularium venarum prohiberi sanguinis reditum, qui per Carotides arterias non omnino compressas, & multo magis per Vertebrales interea in cerebrum importatur; itaque confestim apoplexiam lethalem fieri, *neque aliam esse rationem mortis suspensorum*; sic enim congestum in cerebro sanguinem hoc, ajunt, vehementius comprimere, vel disruptis etiam tenerrimis vasis, in ventriculos, & anfractus effundi. Verum potestne plus sanguinis in cerebrum ferri, quam nulla Carotidibus arteriis compressione adhibita, aut magis illius redditus impediri, quam vinculis tunc simul adstrictis singulis circum singulas Jugulares venas, nec modo aut Internas, aut Externas, ut in Galeni, aut Harderi, Oederi, & fortasse etiam Loweri experimentis factum est, sed Internas simul, & Externas, sicut Novesium fecisse, diximus? Num ullam tamen, non apoplexiam dico, sed soporosam affectionem vidit horum quisquam, quæ continuo sit, aut mox consecuta? Relege, quæso, eorum experimenta, quæ supra (4) a nobis sunt recensita. Nihil certe ejusmodi visum invenies: aut si quibusdam aliis nonnunquam accidit, ut a venarum, aut arteriarum, aut nervorum in collo vinctione aliter viderent; fac memineris, nos hic de suspensorum morte loquentes, causas quærere, non quæ interdum, sed quæ semper, aut fere semper, & cito interimant. Quid ergo est? an aliæ, præter modo examinatas, sunt causæ, quas potius accusemus? ut supremarum vertebrarum luxatio, quam nunc ponunt aliqui (5), Wepferus autem (6) tunc suspicari videbatur, cum suspensorum humeris insultat carnifex, ac pede caput in transversum agit. Sed neque in usu id ubique est, & ubi est ibi Columbus (7) negabat adeo, se luxationem invenisse, ut faciliorem vertebrarum fracturam esse, diceret, quam luxationem, & tandem sive hanc, sive fracturam esse, malles, unde ipsum medullæ Spinalis vitaretur initium; hinc tamen potius mors illico, quam apoplexia, sequeretur. Et ne forte oportere apoplexiam tunc sequi, dicas, cum vertebrarum seu luxatione, seu fractura, sic Vertebralia quoque vasa comprimuntur, aut læduntur, ut ne per hos quidem rivos in cerebrum sanguis inferri, & ab ipso referri possit; mittamus denique ejusmodi casus, quos communes suspensis omnibus non esse, diximus, nec certe iis fuerunt, qui post suspendium ab apoplexia, vel potius ab sopore illo quo correpti fuerant, liberati sunt, & videamus saltem qua ratione soporem illum, omnibus communem, effici, dicamus; nihil enim dubii est, quin eadem causa quæ ipsum efficit, si cito etiam atque etiam augeatur; cito sit hominem jugulatura.

36. Celsipinus (8), *referunt, inquit, qui laqueo suspensi non interierunt, in cons-*

(1) n. 23.

(2) n. 24. & quinque seqq.

(3) Exercit. de loco aff. in apopl.

(4) n. 29. 31. 32.

(5) Vid. supra, n. 14.

(6) Exercit. cit.

(7) n. 14. cit.

(8) L. 2. Quæst. Med. 15.

trictione laquei stupore correptos esse, ut tandem nihil sentirent. Wepferus quoque (1) mulierem, & virum commemorans suspensio superstitis, illam omnium oblitam, instar *apoplectica* jacuisse, ostendit; hunc *constricto laqueo ne minimum dolorem perpeßum esse*, . . . & *sine omni sensu, aliquot horas profundo quasi sopore sepultum* exegisse. Audivi ego de gravi, & verace Viro, furciferum qui ob eandem, ut credebatur, causam ob quam illi de quibus in Sepulchreto (2) narrat Cardanus, prorsus interfici carnificis rete non potuerat, interrogantibus retulisse, primum sibi quasi scintillas ante oculos esse observatas, mox nihil, nihilque præterea, quasi dormiret, omnino sensisse. Qui casus ejus similis fatis est, quem narrat Baconus (3), nisi quod is qui se suspenderat post *speciem ignis*, cum *tenebras* jam id est nihil videret, brevissimo illi suspensio per Anicum præsentem continuo ereptus, colorem quandam pallidiorem videre coepit: nullum tamen dolorem sensit. Denique ipse foeminam vidi, cui nocturni fures, ut securo animo expilarent domum, collum sudariolo contorto sic obstrinxerant, ut interemptam esse, non dubitarent. Ea inventa est facie tumida, & livida, ore spumosissimo, quod ideo adnoto, ut intelligas, aphorismum de quo supra (4) mentio injecta est, esse cum exceptione, ut sæpe alios, admittendum; servata enim est Medicorum industria sanguine de brachio, & pede misso, datisque, cum primum potuit, cardiacis, ut vocant, medicamentis; quo ferme curationis genere strangulatos alios evasisse, additis fomentis, balneisve calidis, apud Riolanum (5), & Baconum (6) videbis; ea igitur mulier postquam sudariolo detracto, adjuvari coepta est, permultas horas etiam tum jacebat priusquam ad se rediret. Vides, me plura exempla commemorare, ne quid strangulatis commune sit, dubites, simulque possis recogitando proposita in canibus experimenta, num quid ejusmodi constrictis, in collo aut nervis, aut arteriis, aut venis eorum plerisque contigerit, animadvertere. Quod si non contigit; aliunde rei causam quæras necesse est.

37. Et mihi quidem hæc omnia reputanti restare videtur quidpiam, de quo per experimenta quæri potuisset, id est an canibus aliter accideret, si non singula illa in eorum collo, sed universa, injectis utrinque vinculis adstringerentur. Aliud enim constrictis singulis, aliud universis, accidere posse, cum indicat ratio, tum confirmat experientia. Nam quid nervis, quid item arteriis folis obligatis fiat, cum possis ex hac, & ex Epistola nostra Anatomica XIII. cognoscere; ibidem (7) videbis, quam dissimilia, & quanto etiam graviora acciderint, utriusque colligatis. Fac item, ut eorum tibi veniat in mentem quæ supra (8) de circulatorum capra, & de adolescentibus tum Assyriis, tum Pisano commemoravimus, ut illi atque hi intercepto sensu, & motu conciderent, & obdormiscerent. Atqui illa certe sic concidebat, cum vincula iis quæ per collum simul feruntur; vasis, & nervis injecta contrahebantur; non est autem circulatorum arterias, venasque discernere; ut veri similium sit, omnia simul fuisse compressa. Neque ipsis licet Anatomicis in tanta nervorum, & vasorum utriusque generis vicinitate, imo cohæsiione hoc potius, quam illud, comprimere sub illæsa cute: nec aliter fecisse videtur Columbus (9). Idemque erit denique sentiendum de experimentis Aristotelis (10), qui etsi verbis Jugulares venas, easque Internas designat; *foris* tamen *apprehensas* dicit, *corruentibus hominibus, sensibus erepris*, & *palpebris compressis*. Sane etiam Salius (11) de his ipsis loquens, non

(1) Exercit. paulo ante cit.

(2) L. 4. S. 12. Obs. 11.

(3) Hist. Vit. & Mort.

(4) n. 9.

(5) Anthropogr. l. 1. c. 18.

(6) Hist. modo cit.

(7) n. 31.

(8) n. 22.

(9) Ibid.

(10) Vid. supra, n. 21.

(11) De Aff. Partic. c. 2.

dubitat, simul venas, arterias, nervos fuisse constrictos. Et Riolanus (1) illo Aristotelis producto loco, non constare, ait, inter antiquos authores de vasis, quæ laqueis intercepta soporem inducunt, quoniam hæc vasa venæ, arteriæ, & nervi, sunt ita contigua, ut unum pro altero acceptum fuerit.

38. Præterea in strangulatis, de quibus hic potissimum quæritur, cum obvium sit, non modo universa illa, sed & Asperam arteriam eodem tempore constringi; cur non hanc præcipue causam ad illas addendam esse, putabimus? Nec sane opus est experimenta instituere ad proprium occlusionis hujus canalis effectum cito lethiferum comprobandum. Casus ipse non raro obtulit: ut cum Drusus, Claudii Cæsaris impuber filius, suffocatus est pyro per lusum in sublime jactato, & hiatu oris excepto, ut tradit Suetonius (2), aut cum juvenis robustus, de quo habes in Sepulchreto (3), frustulo carnis in laryngem illapso, & hanc totam obturante, subito pereunte respiratione, antequam advocaretur chirurgus, est suffocatus. Utinam rarissimæ, imo nunquam talia acciderent, nec celeres adeo mortes ab ejusmodi causa narrandas Petitus Chirurgus (4), & nuper quoque; ut alios præteream; Illustris Hallerus (5) habuissent. Itaque mirandum non est, pluribus, inter Recentiores etiam, ut Dionisio (6), Langgutho (7), aliis placuisse ob hoc unum interire suspensos, quod respiratio intercipiatur, in eandemque sententiam demum Viros Celeberrimos transiisse, quibus antea visum esset, constrictis venis Jugularibus id potius esse, quam ab impedito aeris usu, repetendum. Et ne mihi objicias cum Wepfero (8), sine respiratione urinatores, & hystericas vivere; quanquam has non omnino negat respirare, sed ad sensum dumtaxat; scito, nunc in hisce immorari me nolle, neque de præcipua inspirati aeris utilitate disputare; sed hoc tantum dicere, si vasorum, nervorumque simul facta compressio non eum satis credatur effectum, cujus causam quærimus, per se productura; at producturam esse, ubi constrictio eodem tempore accedat arteriæ Asperæ. Illa enim sanguinis per cerebrum circulatio, quæ Carotidibus arteriis, & Jugularibus venis omnibus compressis, vix per Vertebrales arterias, venasque servari quadantenus potest; si respiratio prohibeatur, ipsa quoque facile prohibetur. Dilatante enim se aere a pulmonibus novissime hausto, & quoniam a calido eo loco jam redire, ut solebat, non potest, validius minima vascula comprimente, quæ per eos sanguinem traducunt, subsistat hic magna ex parte in pulmonibus, & ventriculo cordis dextero, & vena Cava, necesse est, ut reapse in animantibus, intercluso spiritu mortuis, Thomas Cornelius (9) deprehendit. Quo facto, simul arteriis Vertebralibus subtrahitur sanguis, quem ad cerebrum convehant, simul venis, earum fociis, difficilior fit ejus qui in cerebrum influxerat, sanguinis in Subclavias reportatio, quippe Cava in quam hæc confluunt, a subsistente, ut diximus, sanguine adeo distenta, ut interdum in strangulatis animalibus, ex Cornelii ejusdem (10) observatione, disrumpatur. Nec jam dico, per pulmones non respirantes statim nihil sanguinis omnino transire; sed minus, & deinceps minus, minusque, ut quod transit, servandæ circulationi non sufficiat; neque enim tunc, ut in hæmorrhagiis, tempus est quo se arteriæ sensim magis, magisque contrahant, & ad modicam illam sanguinis copiam se accommodent; sed interea dexter cordis ventriculus adeo sanguine dilatatur, ut mox constringere se non possit, nec vel exiguam

(1) Anthropogr. l. 3. c. 9.

(2) De duodec. Cæsarib. l. 5. c. 27.

(3) Sect. hac 2. Obs. 6.

(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1742.

(5) Opusc. Pathol. Obs. 7.

(6) Locis supra indic. ad n. 24. & ad n. 9.

Vid. §. 5.

(7) Ibid.

(8) Exercit. cit. supra, ad n. 35.

(9) Progymn. 7.

(10) Ibid.

copiam sanguinis per pulmones ad sinistrum, arteriasque compellere. Quod si igitur impedita respiratio circumitionem sanguinis per se impedit intra breve tempus; intra brevissimum impedit per cerebrum eorum in quibus ob Carotides, & Jugulares, eodem tempore laqueo constrictas, vix tantum sanguinis illud habebat, ut per Vertebrales arterias, venasque fervaret quadantenus circumitionem. Siquando autem priusquam transitus sanguinis per pulmones omnino impediatur, forte contingat, ut ob eas causas quæ supra (1) commemoratæ sunt, aliquid sanguinis influere tunc pergat per Carotides minus abstrictas, quam sint Jugulares; non modo sanguinis circumitio per cerebrum subsistit; sed ipse ea copia cumulabitur, unde mox vasa disrumpantur, velut in ea muliere quam viri duo, ut antea (2) relatum est, manibus constricto collo, strangulaverant. In illa enim sanguinem effusum supra basim cranii, & in ventriculis invenit Littrius: cujus explicatio non ita discrepat ab hac nostra. Secundum quam illud pariter intelligi licet, cur in suspenso fure, quem Petrus Nannius, cum Bononiæ essemus, dissecuit, Sinus ruptus esset *Longitudinalis* meningis *Craffioris*: Multoque etiam magis, cur Lancisius (3) in strangulatis viderit *puncta sanguinea spisso agmine candidam medullæ cerebri substantiam variegare*: nosque ipsi illa omnia quæ ad te alias (4) scripsimus, in cerebro, & pulmonibus cujusdam maniaci, quem eodem mortis genere extinctum esse, pleraque indicabant.

39. Locus hic esset de iis etiam verba faciendi, quorum subitas mortes a denfiore, aut rariore inspirato aere plerique repetunt, illo videlicet, non secus denique ac paulo ante dicebamus, minima pulmonum vascula constringente, hoc vero eadem non explicante, ut concidentia, ac corrugata minime sanguinem transmittant: quanquam Cl. Greenwoodii experimentis (5) neque densitate, aut gravitate, neque humiditate, neque elasticitate a communi aere discrepare putei aer inventus est, in quem descendentes homines, aut demissæ faculæ citissimæ extinguebantur. Sed quoniam etsi ejusmodi mortes non raro accidunt, & ipse A. 1731. pro Sacro Patavinorum Medicorum Collegio quid agendum, responderim, ne in sepulchrum quoddam Atestinum descendentibus id amplius contingeret quod tribus nuper acciderat, ut continuo suffocarentur; tamen quia nullum ejusmodi letho sublato cadaver mihi, aut Valsalvæ oblatum est, in quo viscerum, & sanguinis constitutionem perscrutaremur; disquisitionem hanc in præsentia transio. Quod si forte quæris, cur suffocatos illos tres dixerim; nempe dixi tum quia ante quinque, aut sex menses vespillo, qui in idem sepulchrum descenderat, illico respirationis angustia correptus fuerat, tum etiam quia illorum trium aliquis, ululatu quodam emissio, reliqui non aliis motibus editis quam qui suffocantur, mortui sunt, quidam etiam livido nigroque corpore. Neque aliter ferme cum decem illis actum est qui A. 1724. Veronæ cellam vinariam, ferventis uvæ halitibus plenam, unus post alium ingressi, idem fatum subiere, cum alii ululantis, mugientisve sonum edidissent, plerique autem mox humi se se jactarent, atque agitent eorum instar qui suffocantur. Sed & in antro quod a canibus nomen apud Neapolitanos accepit, illico bestias concidere non secus ac si essent mortuæ, nisi quod membra pleræque jactando, misere se contorquent, experimentis suis edoctus Leonardus Capuanus (6) testatur. Et ne forte putes, has membrorum agitationes convulsivos potius ob affectum primario cerebrum, quam consuetos esse motus in iis qui se suffocari, sentiunt; animadvertite quæ apud Leonardum sequuntur: re-

(1) n. 29.

(2) n. 9.

(3) De Subit. Mort. Obs. 4. in fin. ad n. 8.

(4) Epist. 8. n. 4.

(5) Saggio delle Tranfaz. Tom. 5. n. 21

(6) Delle Mofete Lez. 1.

tracta inde semiviva animalia in aerem innoxium, ita restitui, ut si nihil mali passa essent: quæ natura non respirant, ea in antro ferius, & vix mori: canem, & ranas in eo mortuas, illum quidem contractos aliquantum pulmones, has vero eisdem concidentes, aerisque inanes habuisse. Quæ omnia attingere hic volui, ne facile credas quæ leges in Sepulchreto (1): qui vel multi vaporibus, vel fumo carbonum extinguuntur, eos *placidissime mori: quod canibus etiam in antro illo dicto* „ la grotta de cani „ *usu venit*: qui omnes si ex pulmonum, non cerebri potius affectione morerentur, *næ illi brachiorum jactatione, tibiarum attractione, & totius corporis denique agitatione atque labore molestantur*. Hæc ibi. Cæterum neque in antro illo vapores lethiferi altitudinem mercurii mutant in barometro (2): sed non hoc tantum; barometrum quoque nullam ostendit mutationem in caverna Pymontana (3), cujus, & antri Neapolitani phænomena sunt inter se persimilia. Quæ autem sine dissectione, aut per hanc observata sint in eorum corporibus, quos aut carbonum, aut putei cujusdam halitus extinxerant, *Commercium docebit Litterarium* (4), magisque Regiæ Scientiarum Academiæ Parisiensis Historia (5).

40. Sed etsi neque hominum submerforum cadavera incidere Valsalvæ, aut mihi datum est; tamen cum olim variorum generum animalia, quæ submergenda curaveram, non semel dissecuerim, quæ adnotata habeam, non reticebo. Nam Galeni (6) exemplum secutus, qui *accipere ad dissectionem simiam in aqua suffocata consueverat*; non verebar, ne propterea nimis turgent, citiusve putrescerent: hæc enim qui verentur, ea, opinor, cadavera intelligunt, quæ diutius in aqua fuerint, ut cessantibus nonnullis causis quæ internum aerem servabant compressum, hic jam se se explicet atque expandat, ut credere cum Cel. Senacio (7) malumus, quam ab aqua per cutis poros subeunte illam voluminis amplificationem repetere, ob quam submerforum, corpora e fundo enatent, in fummoque consistant. Neque cadavera, nisi recentia, optabat, ut puto, Jacobus Sylvius (8), qui hominum aquis merforum corpora cæteris anteferebat, quod in his omnia sunt integra, *si aqua magnam vim ex ventriculo manibus compresso per æsophagum effuderis*: quanquam hæc ipsa exceptio Sylvi, adversantibus multorum observationibus, sæpe tibi minus videbitur necessaria. Nam Platerus, sicuti in Sepulchreto (9) habes, aliquoties expertus, paululum dumtaxat aquæ in eorum ventriculo deprehendit: ut ab aqua, aeris loco in arteriam Asperam illapsa, mortuos potius existimaret. Sed Wepferus (10) in submerso castore ne in pulmonibus quidem invenit, & Waldschmidtus (11) tandem in submersis ne guttulam quidem aquæ in ventriculo, aut in thorace reperire unquam licuisse, confirmavit, astipulantibus deinceps cum Beckero (12) sive in homine, sive in bestiis, pluribus aliis Observatoribus, donec Littrius (13) paucam quidem in hominum pulmonibus, sed multam in ventriculo aquam reperisse se, scripsit.

41. Mihi vero in iis quas dicam, bestiis hæc contigit observare. Porcelli duo Indici, mas, & foemina; quorum ille qui & crassior erat, multo diutius in aqua vixit; nihil hujus in ventriculo, nihil in gula, nihil in trunco arteriæ

(1) Sect. hac 2. in Schol. ad Obs. 15.

(2) Vid. Mead. de Venen. Tent. 6.

(3) Comm. Litter. A. 1737. Hebd. 8.

(4) Ibid. A. 1736. Hebd. 14. n. 2.

(5) A. 1710. Obs. de Phys. n. 5. & A. 1701. n. 4.

(6) De Anat. Admin. l. 1. c. 3.

(7) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1725.

(8) Ifag. Anat. l. 1. c. 23.

(9) Sect. hac 2. Obs. 44.

(10) Eph. N. C. Dec. 1. A. 2. Obs. 251.

(11) Earund. Dec. 2. A. 6. Obs. 153.

(12) Tract. de Submers. morte sine potu aqua.

(13) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1719.

Asperæ habuerunt: spumofus dumtaxat humor manu e pulmonibus exprimebatur. Cum dubitaret aliquis eorum qui aderant, ne forte dum porcelli ex aqua auferrentur, ea quam gula, aut larynge præsertim hauissent, defluxisset inobseruata; tertium pariter suffocari iussi, capite autem arreptum sic afferri, nihil ut posset effluere; res tamen ut in duobus primis se habuit, nec quidquam e compressis pulmonibus prodiit, nisi alba aquea spuma, nec sane multa. Epiglottidem quæ his est animantibus perbrevis, non inveni depressam; itaque aditus in laryngem patebat. Erinacei quoque illam breuem, & hanc patentem habuere. In quorum tribus eadem quæ in porcellis quæsiui. Primus, eadem cautione ex aqua eductus, spumosi aquei humoris portionem exiguam in ventriculo, nihil autem ferme in pulmonibus, qui erant flaccidi, ostendit. Cum hic, mortuus antea visus, sub cultro vivum se prodidisset; duos reliquos, marem, & foeminam, volui sub aqua detineri diutius; magna enim vi, non secus ac prior, foemina præsertim, quamvis minor, emergere conabantur. Dum autem sub aqua essent, omnes, sed maxime foemina, aereas ex ore bullas animadverti subinde emittere, quæ ad summum aquæ contendebant. In mortuorum ventriculis aquæ nihil: ex albicantibus pulmonibus spuma elici exprimendo potuit. Erant hi erinacei, ut prior quoque, ex eorum genere, qui naso canibus sunt similiores: quo minus miratus sum, pilos, qui collum, mentum, pectus, & huic subiectam abdominis partem, axillasque, & inguina obtinebant, pulcibus, non secus atque in cane quopiam, refertos; incidebam autem hos duos sub Maji finem. Sed in primo, quem extremo Octobri dissecueram, nonnihil miratus eram, quod intra unum bronchiorum vermem deprehendissem vivum, oblongum, tenuem, album, cum ibi, aut in reliquis pulmonibus, Aspera arteria, thorace, œsophago, ventriculo, intestinis, quæ omnia aperui, & diligenter sum perscrutatus, nec morbidus quidquam, nec vermem alium ullum potuissem reperire, ipseque esset erinaceus valens ac vividus ut qui maxime. Quæ etsi ad hoc propositum minus attinent; tamen quando in hæc simul tunc incidi, hic nolui præterire; ut conferre hunc cum vermibus possis quos e pulmonibus extussitos Majores (1) tradiderunt, sive ibi genitos, sive aliunde potius censeas advenisse. In Talpa, quam ut in aqua suffocarent, laboraverant diu, & quam tamen semivivam dissecui, ventriculus paucam aquam habuit; e pulmonibus autem, alioquin turgidis, non aqua, sed spumofus humor expressus est. Muris domestici nec ventriculus, nec pulmones quidquam habuerunt aquæ, in qua perierat.

Neque in Glire nostrate, eadem morte perempto, aliter inveni; nam etsi ventriculus subflaccidus humorem continebat; is certe non erat aqua. Hujus quoque laryngem non oclusam inveni, epiglottidem autem humilem adeo ut vix appareret. Quanquam autem non in submersis singulis, quæ dissecui, animalibus minime depressam epiglottidem, minimeque oclusam laryngem memorem; nullum tamen omnium fuisse, scito, in quo hæc quæsiuerim, quod ad eundem modum non habuerit.

42. Cum vero alias aliis de causis unum catulum, & feles duas, nocte proxima editas, incisurus, meminissem, illum diutius in aqua vixisse, has vero, postquam diu conati essent sub aqua suffocare, & suffocasse demum crederent, allatas, per mensam anatomicam reptare cœpisse; pluribus in felibus recens natis periclitari volui, visurus quandiu in aqua viverent, sed præsertim, cum denique mortuæ essent, quid aquæ in ventriculo, & pulmonibus haberent. Igitur duas, ante duodecim horas editas, cum vivere in aqua natantes octavam jam circiter horæ partem, viderem; pertæsum est moræ, iussique mergi, & sic mer-

(1) Vid. apud Schenck. Obs. Med. l. 2. ubi de Pulmonib.

fas retineri. Quod cum aliquandiu factum esset, mox vidi sine ullo motu in summa aqua manentes, ut omnino crederentur extinctæ. Sed cum altera ibi relicta, alteram diffecarem, totius corporis, & cordis præsertim, motus animadverti. Cæterum neque in huius, neque in alterius, paulo post mortuæ, ventriculo quidquam, nisi lac semiconcretum inveni, ut caseum secundarium referret. Sed utriusque pulmones cum aspicerem totos confertissimis bullulis plenos, per membranam extimam translucetibus, ratus per laryngem, quam epiglottide non oclusam inveneram, aquam subjisse, dissectione rem confirmavi; plurimus enim, exprimendo, per sectiones humor exivit spumofus, quo pulmones distenti erant. Totidem feles, ante horas ferme quadraginta natas, nec manu submersas, sed tandiu in aqua relictas donec, quod non adeo longo tempore factum est, prorsus mortuæ viderentur, secare aggressus, etsi alteram dumtaxat, quæ aliquanto diutius in aqua fuerat, reapse mortuam inveni; in utraque tamen illas per totos pulmones bullulas vidi; sed aere hos magis, quam humore plenos deprehendi. Ventriculus autem illius quæ semiviva dissecta fuerat, cum aquam contineret paucam; alterius erat aqua maxime distentus, quam priusquam necari jussissem, certe non potaverat: utraque autem arrepto capite ad me dissecanda allata est; ne forte ex primæ ventriculo refluxisse aliquid, tu quoque, ut plurimi solent suspiceris. Eadem quoque cautione arreptas feles alias duas perpaucorum dierum, quæ ad eundem occisæ fuerant modum, cum diffecarem, aqueum in ventriculo utriusque humorem vidi non ita paucum, multam autem albam aqueam spumam de pulmonibus expressi. Denique feles quatuor, editas nocte proxima, etsi ut capiendâ quædam postulabant experimenta, lassari potius in aqua vehementer, quam suffocari, jussissem; velim tamen, scias, omnium ventriculum ad ingentem proportionem magnitudinem tumidum fuisse paucis quidem lacte semiconcreto, plurima autem aqua.

43. Ex cunctis propositis observationibus, inter se comparatis, id primum liquet, non multum denique opis ab aperto non modo Foramine Ovali, sed & tubulo Arterioso expectandum esse ad suffocationem effugiendam: tum deinde felibus recens quidem natis non paucam in pulmones aquam, sæpe etiam multam in ventriculum descendisse; cum adultis pluribus animalibus neutrum fere acciderit. Et vero Littrius (1) cum plures tum canes, tum feles mergendo necaret, in eorum ventriculo nonnunquam nihil omnino, semper autem multo minus aquæ deprehendit, quam in ventriculo hominum submersorum; aquam enim in his multam, quod supra (2) etiam diximus, solitus erat invenire; ut non videatur fuisse a viro Doctissimo inter eos referendus, qui contrarium docuere; imo Beckeri Observationes qui nihil aquæ in ventriculo, nihil in pulmonibus offenderat, inter rariores ponebat casus: aqua in re tamen vereor ut possimus Littrio assentiri. Namque si ad Beckerum eos adjungamus, quos laudavit Charisius (3), & quos supra (4) ipsi laudavimus Platerum, & Wepferum, & quos Charisius addere potuisset, Kulmum (5) & Leprotum (6); ex his nimirum, atque aliis tot habemus observationes, ut raræ adeo dici non possint, præsertim postquam Regia ipsa Scientiarum Academia Parisiensis, in Monito illo commendatissimo, quod ad opem ferendam iis qui sub aqua mortui creduntur, vulgandum curavit A. 1740. diserte agnovit, per submersorum distentiones a peritis Anatomicis institutas compertum fuisse, aquam plerumque non nisi paucam illorum ventriculo contineri. Huc porro aliorum; ne de meis iterum.

(1) Hist. cit. supra, ad n. 40. A. 1719.

(2) Eod. n.

(3) Specim. de Morte Submersi. §. 10. ad
prim. & secund.

(4) n. 40.

(5) Obs. adject. Descript. Fœt. monstr. §. 2. 3.

(6) In Epist. post Comment. de Bonon.
Acad. Tom. I.

quidquam dicam; observationes accensebis. Quas inter minime omittendæ sunt habitæ a Medicis Clarissimis (1), ut a Beckero tradita examinarent. Quemadmodum autem ille proposuerat, *rem sic se habere deprehenderunt, nullamque in stomacho catulorum submerforum invenerunt aquam*, & quamvis hanc aliquando, *sub certis quibusdam circumstantiis*, posse, non negant, *intra pulmonum canales & vesiculas ingredi*; tamen communiter *sine pota aqua mori solere submersos*, affirmant. Nec Viri Experientissimi Halleri (2) sunt hæc verba prætermittenda: *Non inutile erit monuisse, in vivis catellis (quos ipse demerserat) & pulmonem, & ventriculum ab omni aqua puros fuisse, etiam quando sub aqua hiaverant, & linguam exseruerant. Adeo vere Beckerus.* Sed quemadmodum hæc protuli, ut intelligeres, non videri hujusmodi observata inter rariores casus posse referri; sic vicissim non modo nolim obliviscaris earum observationum quæ his adversantur, verum alias insuper præter illas quas memoravimus, existare, scias, tum a Charisio (3) diligenter indicatas, tum quas addere iis poteris, a Genselio (4), qui tamen excipit pulmones, & ab Olao Borrichio (5) propositas. Quod enim hic olim scripserat, puellum inter natandum a marinis undis abreptum, mersumque profundo, ut agre inventus sit, mox inter frequentes rotantium manus subitæ mortis fuisse ereptum, huc ideo spectare, animadvertes, quod inter rotationes illas oborto vomitu *salis aquam copiose rejecit*. Quin idem quem paulo ante laudabam. Hallerus in fœmina A. 1747. (6), & in altera A. 1748. (7), cum utraque diutius sub aquis fuissent, dissectis, compresso ventriculo, & pulmone, in illum descendisse aquam in utraque, deprehendit, in altera ex hoc regurgitare aquam vidit. Et quamvis ubi ex proposito hoc argumentum tractat (8), priorem illam non memoret, ut errore typographi in anno designando ex una duæ videri possint esse factæ; tamen nova in submersis quatuor canibus, & una fele sua addidit experimenta, per quæ, si selem excipias, in omnium ventriculo aquam reperit, in pulmonibus autem omnium, ne fele quidem excepta, multam aqueam spumam. Tum alia adjicit, quæ infra attingemus, confirmata sæpius non secus ac priora, a Cl. ejus auditore Evers (9). Quorum ego de his rebus Scripta pervellem multo antea existare potuisse quam hanc recenserem Epistolam. Experimenta enim lego ea industria, & solertia capta, ut percipi liceret, an sub aquis inspirarent, & deglutirent animalia, nec dubitari, an eas revera, quippe certo colore infectas, in ventriculum, pulmonesque demisissent. Utroque autem demisisse, per dissectionem compertum est. Num omnia? inquires. Ad unum omnia. Quod in tanto præsertim experimentorum numero miraturum te, scio, tot aliorum tum varias, & discrepantes observationes non minus quam recentissimas istas, pro veris habentem, nec facile, ut opinor, existimantem, posse vim discrepantium illarum satis declinari ponendo, sic contigisse, quia frigidissima tunc aqua deglutitionem, inspirationemque prohibuisset. Neque enim ferebant experimenta, quorum occasione Hallerus in demersis catellis nihil usquam invenit aquæ, ut hæc esset frigidissima: nec ipse unquam ad id, nisi egelida usus sum: nec Leproti adolescentulus; ut alios omittam in Italia, Galliaque eodem genere mortis ereptos; eo anni tempore submersus est quo perfrigidæ apud nos sint aquæ; in ventriculo tamen vix quidquam humoris habuit, in pulmonibus autem *ne guttam quidem*, in quos certe, si non per os, at per nares potuisset descendere.

(1) Vid. Commenc. Litter. A. 1737. Hebd. 37. n. 1. ad 2.

(2) De Respir. Experim. P. 2. ad n. 39. not. i.

(3) cit. §. 10. ad f. prim.

(4) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 85.

(5) In Bartholin. Act. Med. Hafn. A. 1671. & 1672. Obs. 95.

(6) not. i. cit.

(7) Opusc. Pathol. Obs. 62.

(8) Ibid.

(9) Diss. sist. Experim. circa Submersos.

44. Sed tamen unde hæc discrimina repetenda sunt quæ inter alias aliorum, imo inter nostras ipsas intercedunt observationes? Num quibus nihil aquæ in pulmonibus, & ventriculo est, si laryngis, & gulæ aditum occluserunt? quibus autem aliquid, aut multum est, hi vero aditum non occluserunt? Fuisse enim video qui ex vario hominum, dum submergerentur, consilio rem ad hunc modum explicarunt, ut qui ob copiam deglutitæ aquæ submersos mori, audiverint, arctissime illi ingressum claudant; at qui ob prohibitam respirationem, aperiant. Sed in bestiis cum varia hæc consilia esse non possint; rem tamen in aliis earum quoque aliter invenimus. Deinde fac, alios homines aliud velle; qui volunt, quomodo laryngem occludent? Num glottidem constringendo? Sed quomodo constrictam fervabunt, cum, cessante respiratione, spirituum influxus cesset in musculos constringentes? Idemque ajo, si epiglottidem deprimeret eos homines, dicas, ut laryngem prorsus operiat; quanquam musculos qui valenter præstare id possint, ego quidem necdum satis agnosco. Reliquum est, ut convulsionem comminiscaris, cujus vi illi, & qui gulæ aditum præcludunt, muscoli vel post mortem contracti maneant, non secus ac qui inferiorem maxillam ad superiorem adducunt, reapse erant in submerso illo adolescentulo, quem cum Leprotto (1) dissecut Plancus? os enim, ut Vir hic Clariss. quadragesimo circiter post die, idest Nonis Maji A. 1722. ad me scripsit, os, inquam, mortuus servabat arctissime clausum. Verum ego nec laryngem clausam, nec epiglottidem depressam inveni (2) in iis animantibus, in quorum pulmones aqua ne post mortem quidam illapsa erat: neque aliter ullo in submerso invenit Littrius (3) is qui alioquin epiglottidem vel in illis qui post mortem in aquam projicerentur, non modo in submersis de quibus loquimur, depressam existimaret, neque credibilem, neque cohærentem cum iis quas posuerat, rem comminiscens; qui enim ad epiglottidem deprimentam retrorsum attolere se lingua posset in mortuis, aut in eo posito servari, quam in viventibus tandem laxari, & & antrorsum relabi, posuerat? Huc illud accedit, linguam in porcellis Indicis, quorum in pulmonibus aquam non invenisse me, dixi (4), oblongam quidem esse; verum, si primam excipias partem, affigi adeo basi oris, ut attollere se nequeant, & epiglottidem, cæteroquin ita brevem, vix ut totum protegere possit laryngis hyatum, deprimeret. Quid? quod inter communiter visa & annotata in cadaveribus submersorum a Charisio (5) ponitur *lingna exserta*; linguam autem exsertam epiglottidis ob connectantia ligamenta sequitur necessario, ut in re nota æque apertis utar Palfinii (6) verbis. Atque horum pleraque a me dicta putes, non tam ob Littrii, quam ob Dethardingii (7), & Asseclarum sententiam. Hi enim ab adstricta ad orificium laryngis epiglottide & respirationem intercipi, & aquam excludi; quasi vero hæc in omnibus excluderetur; non dubitant; neque tamen eorum quispiam est qui in submersorum dissectione epiglottidem depressam a se, aut ab aliis repertam dicat: contra autem non secus atque ego, apertam glottidem, elatam epiglottidem Evers quoque (8) in tot suis experimentis semper conspexit, ut etiam in puero (9) cujus pulmonem aqua subierat, uti & ventriculum. Illa tamen quam dixi, re posita, Dethardingius præcipua statuit submersorum auxilia esse illa per quæ epiglottidis attollatur, aut, si id non possit, viam aliam aeri pro ea quam cartilago hæc intercludit, aperiamus. Itaque hanc immisso tum statim in fauces digito, aut penna potius, peni-

(1) Epist. cit. supra ad n. 43.

(2) n. 41.

(3) Hist. cit. ad n. 43.

(4) n. 41.

(5) §. 8. Specim. cit. supra, ad n. 43.

(6) Anat. du corps hum. tr. 3. ch. 8.

(7) Sched. de subven. submersis per laryngotom.

(8) Differt. cit. supra, ad n. 43.

(9) §. 3.

culove ex fetis irritandam, tum excitandam etiam posteaquam sub larynge arteria Aspera pertula fuerit, subinde ad hujus vulnus digito appposito, aut tussi imperata, ut alterutro modo impulsæ ab aere, epiglottis attollatur. Quorum; si id quod posuit, revera esset; pleraque certe & ego probarem; nisi ex iis quæ paulo ante dicta sunt multo promptius, idemque validius ad eam relevandam cartilaginem auxilium pateret, nempe linguam protinus digitis apprehensam antrosum protrahere. Verum etsi epiglottis depressa non est; esse tamen potest, irritis præsidiiis cæteris, quæ plura laudato (1) Monito commemorantur, proposita a Dethardingio bronchotomiæ locus vel ob eam quæ eodem Monito indicata est, causam, calidi aeris per fistulam aliquam propius in pulmones immittendi, aut si cum Recentissimis sentire mavis, ut aqua, in pulmones illapsa, alteram quoque habeat viam per quam citius egrediatur: quanquam & hoc, & cæteris, non usitatis modo, sed exquisitioribus etiam quæ a quovis adhuc proposita sunt, auxiliis se frustra usos adeo fatentur ad canes plures, sub aqua octo haud amplius *minuta* demersos; in vitam revocandos, uti spem nobis fere omnem adimant submersis hominibus succurrendi. Si quemadmodum partite, nervose, docte, ingeniose argumentum tractarunt suum, ita spatium habuissent, quod certe non breve esse oportebat, perpendendi singula eorum submerforum, qui in vitam, ut loquuntur, revocati fuerunt, exempla; plura fortasse quam videntur credere, inveniissent quæ opitulandi spem faciant etiam per remedia interdum non exquisita, etiam ubi submersio non contingat in aqua gelida, aut glacie permixta, unde impedita possit dici aquarum tum deglutitio, tum inspiratio. Leges, exempli causa, in Cl. Langhansii Epistola (2) Gottingæ edita A. 1748; hominem *per dimidium circiter diem* submersum, ut nullum prorsus esset vitæ superstes signum, *brevi pristinam recuperasse vitam, solo spiritu salis armoniaci naribus ejus admoto*. Leges quoque in Actorum Cæsareæ N. C. Academiæ Volumine VII. (3) ex cauti Medici Vratislaviensis Kundmanni observatione, duos, quorum caput, alterius ferme quadrantem, alterius ferme dimidium horæ sub aqua fluminis demersum fuerat, per auxilia non ita exquisita brevi tempore fuisse excitatos. Et, ne plura congeram, fac selegas quam facili ope sit morte ereptus puellus ille, quem supra (4) ex Borrichio memoravimus. Num omnes, dicemus, in aqua gelida fuisse, ideoque illam non ingessisse? Puellum hunc certe non dicemus, qui, tametsi in regione frigida viveret, nisi anni tempus fuisset ejusmodi, ut aqua jam egelida esset, cum sociis natatui non *indulisset*, nec eam, demersus, *copiose* in ventriculum; id quod de gelida negant; demittere potuisset. Reliqui tres quo anni tempore in aqua fuerint, adnotatum non video, nisi quod de Juno Kundmannus scribit, fuisse *vigilia paschali*: de altero autem mox assidua tussi oborta, *sæpe sanguinem grumosum ex pulmonibus ejecisse*; quod pro indicio aquæ habere posses quæ inspirata vim attulisset tenuissimis eorum vasculis. Vides, me neque illa minus credibilia, neque multa, minusque tota; sed pauca, obviaque omnibus, memorare exempla, nulla autem ex calidioribus, aut magis temperatis regionibus petita, in quibus ut multo frequentior est, præsertim ætate, natandi consuetudo, sic plurima, si quæsisseris, te non dubito esse inventurum. Hinc enim videtur Romanus Medicus Zachia (5) eo facilius adductus, ut de submersi, & post horam e flumini exempti juvenis restitutione fidenter scriberet, *certum esse debere, non modo hoc miraculosum non esse, sed neque inter ea eventa connumerandum quæ multam admirationem audientibus excitare consueverunt*. Sed ab his quæ in re gravissima veri dumtaxat

(1) n. 43.

(2) De Causa a pastu somnolentiæ.

(3) Obs. 124.

(4) n. 43.

(5) Quæst. Med. Legal. Tom. 3. Consil. 79.

inquirendi, non contradicendi, studium expressit, ad superiora redeundo, cur ergo tandem, inquires, si in submersis omnibus per apertam, & minime protectam glottidem patet aditus in pulmones, hos non pariter in omnibus ege- lida saltem aqua subit? Docebit id Cel. Senacius (1), ad quem te, ad alia pro- perans, libenter rejicio. Docebit simul, id quod consequitur, notam, ab Lit- trio quoque (2) laudatam, ad eos qui vivi ab iis qui mortui in aquam projecti sint, ex illapsa intro, aut non illapsa aqua internoscendos, facilem alioquin, & in quæstionibus medico-legalibus haud inutilem, non omni ex parte pro per- petua esse accipiendam.

45. Verum hic scio, me abs te interpellatum iri, vel properantem, de signo illo al- tero, simul ad easdem quæstiones, simul ad suffocationem, qua de agimus, attinente, quod ex pulmonibus infantis petitur in aquam coniectis, ut ex illis vel ad fun- dum labentibus, vel in summo natantibus hic mortuus, an vivens editus fue- rit, dignoscatur. Quid quæris? Cum iis facio qui signo hoc, sed caute, & pru- denter, utuntur. Novi enim, quot exceptiones sint adnotatæ intra non lon- gissimam annorum seriem. Nam etsi Galenus (3) pulmonum substantiam non modo rubram ac densam, sed & *gravem* in fœtibus contra atque in respiranti- bus, esse indicavit, idemque alii postea; & in his Spigelius noster (4) iterave- rint; haud scio tamen, an cuipiam propterea in mentem venerit, ut ex hac re experimentum illud non nisi paucis ante meam ætatem lustris excogitaret. Certe ne apud Zacchiam quidem, nedum apud Fidelem, & Paræum, ullam ejus mentionem invenire datum est iis in locis in quibus magis convenisset. Objec- tum igitur video, infantis qui vivens prodierit, pulmones tamen in aqua posse subsidere, si vel distenti satis ob virium debilitatem non fuerint, vel graviores aut a morbo sint, aut ab ipsa etiam suffocatione: & posse contra, ejus qui mortuus exierit, pulmones innatare, si distenti sint ab aere, quem aut evolve- rit putredo, aut ipse, antequam exiret, inspiraverit, aut aliquis postea, ut respirationem excitaret, per os immiserit. Hæc autem, & siqua alia præterea subsint de ceptionum pericula tum prænovisse, tum ad eum fere modum ca- vere oportet, qui protinus indicabitur.

46. Et primum de eo minime dubitandum est, quod se vidisse, Gravissimus Vir testatur Laurentius Heisterus (5) (nam quasdam alias, cæteroquin non ab- similes, observationes, quod ad ejulatum spectat, desperantium muliercularum testimonio non spontaneo niti, video) post vitam horarum novem, debilem quidem, & debili cum vagitu actam, pulmones, alioquin fanos, non aliter se habuisse quam in iis qui nunquam respirarunt, & sicuti in iisdem solent, in aqua subsedisse: quod non ita mirum videri debet, si cum laudato Auctore (6) animadverteris, aerem in cujusque fœtus pulmones, paucissimum, & leni ac debili omnino conatu a nobis immisissum, imparem esse, ut experimento sæ- pe comperit, tot vesiculis expandendis, quot omnino debeat, ut pulmones in aqua natent. Quæ cum ita sint; priusquam ex horum subsidentia arguamus, mortuum infantem editum esse, indicia magnæ ejus imbecillitatis quæremus ex matris prægressis, aut præsentibus etiam tum morbis, ex partus difficultate, ex cadaveris ipsius infantis constitutione, aliisque ejusdemmodi: quorum si nulla sint, neque aliud obstat; quin mortuus emissus fuerit, non dubitabimus. Sed contra evidens erit, non posse nos fidere signo proposito, siquando pulmones non illa naturali, & fœtus propria, sed morbosa gravitate præditos animadver-

(1) Hist. cit. supra, ad n. 40.

(2) Hist. hoc n. cit.

(3) De Ufu Part. I. 15. c. 6.

(4) De form. Fœtu, c. 18.

(5) Dissert. de fall. pulm. infant. exper. n. 10. & seqq.

(6) Ibid. n. 16.

temus; vel quod scirrhusi, vel quod inflammati, vel quod infarctu quocunque alio usque adeo affecti sint, ut vel si adulti hominis essent, non possent tamen in summa aqua consistere, quod plerique, & nos quoque interdum experti sumus. Nam & in foetibus infarctus ejusmodi aliquos esse posse, cum ratio indicat, tum observatio confirmat; ut apud Zellerum (1) illa in vitulo habita, qui vixerat ad dimidium horæ. Quod si ipsa denique suffocatio possit nonnunquam infantis pulmones tanta sanguinis copia obruere, quanta obrutos in strangulatis adultis memoravimus (2) ex aliorum, & Harveii in primis observatione; non se tamen ipsa sub proposito signo occultare poterit suffocatio. Namque ut hujus externa omnia deessent indicia; at certe alia ac soleat esse in foetu, pulmonum constitutio, & amplificatum præsertim volumen admonerent, ne tametsi forte in summa aqua non innatarent, huic signo temere crederemus. Præterea in iis qui aerem duxerint, difficile est, ne aliquæ pulmonum particulæ tantum ex illo retineant, ut descendantibus cæteris, ipsæ non innatent: quæ particulæ tum aliter, tum discisso in partes pulmone, & singulis in aquam coniectis, diligenter sunt a nobis in hoc, & in superioribus duobus casibus inquirendæ, ne facile a subsidente pulmone in errorem trahamur.

47. Ne vero ejusdem visceris natatus vicissim imponat; illud primum cavendum est, ne tametsi Docti Viri non defuerint qui foetuum pulmones conspexerint etiam post summam putredinem ad fundum ruentes; vera tamen eos scripsisse, negemus, qui contrarium vidisse se, affirmant: quos inter Clarissimus est Professor Weiffius. Cujus si legas Observationem (3); ultro fatearis, qui nunquam haurire aerem potuerit foetus, ejus putrescentis pulmones non aliam ob causam ad tactum fuisse *spongiosos*, & in aquam injectos *supernataisse*, nisi quod *putredine*, aerem evolvente, *jam infecti* erant. Eodemque spectasse crediderim, Frid. Ruyschium (4), cum scripsit, *nunquam liquori supernaturum pulmonem bene constitutum, si foetus in utero materno moriatur*, ubi de illis quæstus est, qui sibi olim ea in re adversabantur, quæ controversia haud scio an ea fuerit, cujus alicubi (5) mentionem injicit Boerhaavius. Cum ergo pulmonem haud *bene constitutum*; sed putredine infectum deprehenderimus; etiam si in aqua natet; non propterea foetum esse vivum editum, pronunciabimus. Multoque etiam minus, quandocunque probabilis suspicio erit, inter ipsos difficilioris partus conatus, ruptis jam membranis potuisse aerem ducere priusquam in ea mora postea mortuus, ederetur, quemadmodum Palfinius quoque (6) inter cæteros admonuit: quanquam fieri vix potest, ut in hoc, & proximo superiore casu mulierculæ astutia fallamur, cum adjutrices manus uterque requirat, neque satis oculi, aut fingi quæ aut præcedunt, aut comitantur, aut subsequuntur, facile possint. Sed contra nullius negotii esset, illud ultimum mulierem comminisci, se mortuo edito infanti, cum semivivum existimaret, aerem, in os valentius sufflando, quo ad respirandum excitaretur, immisisse: eo igitur aere pulmones, in aqua natantes, distentos esse. Quin etiam ut in omne scelus prona quorundam hominum sunt ingenia, posset inimico in mulierem animo quispiam, aut quæpiam, in cujus manus infans, mortuus editus, pervenisset, clam omnibus id fecisse, ut immerentem calumniaretur, quasi spirantem occidisset. Verum si nulla sint interna, aut externa vis, adhuc viventi illatæ, indicia; alia enim sunt ac mortuo, & præsertim non statim a morte, illatæ; hinc calumniam licet convincere; matri autem quæ aerem immisisse se, dicat, eo magis tunc credere,

(1) Disput. quod pulm. infant. in aq. &c. Vid. Hist.

(2) n. 9.

(3) In Medit. Behling. sup. cas. ruptæ in partu uteri.

(4) Thef. Anat. V. n. 40.

(5) Prælect. ad Instit. §. 691.

(6) Tr. 3, supra ad n. 44, cit. c. 9.

cum adversatur nulla ex rebus cæteris circumstantibus, neque pulmonum diffentio major est quam quæ ea quidem ratione effici in recens, aut minus recens mortuo factu, experimentis fedulo in eam rem habitis, possit: quanquam hæc magis ne Medicis, ac Judicibus sint prorsus incognita, attingenda a nobis cenfeo, quam ut in vulgus emanent, non aliter ferme ac quæ de venenis necessario scribuntur.

48. Habes qua ratione caute, & prudenter utaris proposito experimento. Quod si nos pressius hæc videmur exposuisse; conferre potes cum iis quæ fufius scripsit Vir Cl. Michael Alberti (1), qui, ut Heisterus quoque (2), circumspecte adhibendum experimentum, non abjiciendum, existimavit. Nec aliud intelliges fuisse judicium Prudentium Medicorum Beherensii (3), & Trewii (4), aliorumque, & ne Juris Consultos prorsus omisisse videamur, etiam Schoepfferi (5), quorum versans Opuscula, cum alios qui argumentum hoc tractarunt, cognoscas, tum præsertim quæ ad res attinent circumstantes, sive ad signa cætera Infantidii, perspicies, & qua arte hæc quoque sint, ne decipiamur, examinanda. Sive enim absint, sive adsint, vim addunt, aut detrahunt experimento: quod alioquin respondet plerumque, ut vel mihi nuper in vitula, geminis, ut capite, & collo, & corde, sic etiam pulmonibus prædita. Ex his enim contractis, densis, ex rubro atris, & cum in justam aquæ copiam; exigua enim potest interdum fallere; vel frustillatim injecti essent, illico fundum petentibus, intellexi, mortuam esse editam, quam natam stetisse, & horas aliquot vixisse, scripseram. Re igitur ab eo qui partui affuerat, diligentius, ut petii, exquisita, alteris litteris certior factus sum, revera mortuam prodiisse. Verum de cæteris quæ in ipsius dissectione conspexi, erit alias (6) scribendi locus. Nunc tandem ad alterum genus Suffocationum (7), quod videlicet ab internis causis est, transeuntes, eo breviores in hoc erimus, quo in primo fuimus prolixiores.

49. ANUS, cui cancer, sinistro labrorum angulo absumpto, inde ulterius in os sub lingua ferpebat, cum thoracis affectionibus quas *catarrhales* ipsa dicebat, obnoxia esset, suffocata mortua est. CADAVER cum inciderem, laryngem, & viciniam integras, & purulentum tamen ichorem sub glottide, & in proxima Aspera arteriaprehendi: eundemque intra summam partem sinistri superioris pulmonum lobi, & alibi in ipsis. Lobi autem inferiores vehementer inflati erant. Ubicumque pulmones secarem, cinereo colore inveniebam, quem nigra lineæ, & ramusculi, vasculorum videlicet in quibus stagnabat sanguis, passim distinguebant. Cor quoque nigro sanguine plenum, non omnino illo quidem concreto, nec tamen sine polyposis concretionibus, quarum una, forma, atque albedine lumbrico similis, in pulmonare vas pertinebat. Valde etiam erant sanguine distentæ Coronariæ venæ, & Jugulares omnes, harumque per collum rami. Magnæ autem arteriæ valvulam unam ossescentem inveni: idemque crebris in locis vitium conspexi, in facie ejusdem arteriæ interiore ad Iliacas usque.

50. Mulier hæc redigit in memoriam virum, cujus cadaver circa idem tempus ibidem, hoc est in Bononiensi Incurabilium Nosocomio dissecuimus. Nam & ipsi ulcus, sed in penitioribus erat oris partibus, similiterque larynge, & proxima arteria illæsis, eadem quæ in muliere, pessime affecta erat pulmonis sedes: & ipse quoque suffocati instar decesserat. Sed ex ejus historia quidquid restat, ad Deglutitionis læsæ tractationem servamus; nam cætera quæ modo attigimus, & qua

(1) Dissert. de pulm. subsid. experim. prud. applic.

(2) Dissert. supra, ad n. 46. cit. n. 22.

(3) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 28.

(4) Eorund. Tom. 8. in Schol. ad Append.

(5) Dissert. Jurid. de pulm. infant. nant. &c.

(6) Vid. Epist. 48. n. 57.

(7) Supra, n. 2.

ratione ejus pulmones non secus atque hujus mulieris, oblædi potuerint, alibi (1) indicavimus. Hi igitur pulmonum vitio suffocati sunt, ut vitio laryngis, & Asperæ arteriæ alii, de quibus præter ea quæ ex Platero (2), & Kerckringio (3) legeris, alio loco opportunius ad te scribemus (4), aut scripsimus (5). Hic vero nullam præterea Observationem adjiciemus, nisi quam ab Exercitatissimo Santorino accepimus eodem quo habuerat die. Pertinet autem ad suffocationem ex vitio arteriæ Magnæ.

51. VIRGO, cui jam aliquanto prius sanguis aut minus, aut nihil per uterum respondebat, difficilis autem, cum se moveret, facta erat respiratio, tandem velut ex convulsionibus, suffocata est. ABDOMINE diducto, animadversum exterius in ipsa uteri substantia est tuberculum, eorum simile quæ *natte* vocantur. Thorace autem recluso, Magnæ arteriæ initium repertum est ea parietum crassitudine, ut vasis capacitatem non parum minueret. In ea erat arteria sanguis; sed multo copiosius in pulmonibus, quos prægravabat.

52. Quæcunque demum causa fuerit in arteriosis parietibus ejusmodi crassitudinis quæ vasis minueret capacitatem, cujus rei in aliis arteriis exemplum habes apud Littrium (6); manifestum est, ob angustius factum arteriæ initium, sanguinem non nisi minori copia, & minori vi per hanc emitti, & promoveri potuisse. Itaque in hac inventus est; sed longe majori copia in pulmonibus, quorum in vasis tanto plus ejus congeri, necesse erat, quanto minus poterat in Aortam immitti. Ex hujus igitur angustia & difficilis, præsertim moto corpore, oriebatur respiratio, & suffocatio denique nata est. Sed de hac satis superque. Reliquum est, ne ob perpauca quæ de tussi scribenda habeo, peculiarem conficiam Epistolam, ut huic illa addam potius, quemadmodum initio pollicitus sum.

53. Tussis causæ, non secus ac læsæ Respirationis (7), aliæ quidem in pulmonibus sunt, aliæ extra pulmones. Harum autem aliæ in thorace, aliæ extra. Et rursus quæ extra thoracem sunt, aliæ in Capite, aliæ in Collo, aliæ in Ventre. Cum autem a causis, tot, & tam varias sedes habentibus, tussis oriatur; est alias cum febribus, ut appellant, corruptivis semper comparanda, tunc autem solum cum salubribus, & depurativis, quando a materia oritur quæ vi ipsius tussis extrudi queat. Et si enim febris, & tussis, utraque per se malum est; tunc utraque tamen est boni causa: quapropter ex ipsa corporis natura, & constitutione, quam naturam vocamus, utraque existit, & pessimo tunc consilio suppressitur, quæ, si non adesset, optanda foret. Est enim aliquando in pulmonibus materia peccans, nec pauca, & quæ expelli possit; sed nulla est tussis propter hebetem, ac deficientem sensum in tunica intima bronchiorum: quo fortasse attinent duæ in Sepulchreto Observationes XXV. & XXVII. Sect. I. secundi hujus libri. Contra autem, pulmones alias materia obsidet quæ nulla tussi possit everri, ut, exempli causa, Observatione XII. hujus III. Sectionis, aut ea quam aliis Litteris (8) descripsi, pulmonum tephaceorum. Nec secus tibi cogitandum est de tussis causis, quas ex superiore via aeris, aut aliunde valeat, aut nequeat ipsa tussis excutere: quanquam nullas fere, fitas extra vias aeris, potest, si in thorace sint, ut cum in hujus hydrope (9) tussim interdum, sed irritam, aut nihil certe ejus aquæ educentem memoravimus, si sedem habeant extra thoracem. Habent enim in Capite, ut diximus, in Collo, in Ventre: quæ singula exemplis declarabimus.

(1) Epist. Anat. 9. n. 9. & 10.

(2) Sect. hac 2. Sepulchr. Obs. 4.

(3) Ibid. Obs. 9.

(4) Epist. 28. n. 9. & 10.

(5) Epist. 15. n. 13. & seqq.

(6) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. Ann. 1712.

(7) Vid. Epist. 15. n. 3.

(8) Epist. 15. n. 21.

(9) Epist. 16.

54. Et primum tussis causam in Capite esse posse, vel ex eo omnibus manifestum est quod levem Auditorii Meatus ab auriscalpio irritationem sæpius tussis consequitur; sive irritatio per interiores membranas auris, Tubæque Eustachianæ, & pharyngis demum ad laryngem usque propagatur, sive efficit, ut aliquid ex ea Tuba in pharyngem protinus deturbetur, hanc, & laryngem stimulaturn, sive tandem certos quosdam nervos in consensum trahit, ut puta membranis inservientes quæ proxime cum intima laryngis tunica continuantur. Atque, ut dixi, ejusmodi tussis excitatio nemini non cognita est. Anatomicis autem ea quoque nota est, quæ irritatis fit initiis nervorum, velut interdum in hydrocephalis. Perlegesis in Sepulchreti superiore libro (1) Vesalii Observationem ad id mali pertinentem; & ad levem capitis motum, gravem illico tussim excitatam reperies, cum in pulmonibus nihil vitii memoretur. Sic etiam in Observatione Lechelii (2) tussim leges, cum tamen præter cerebrum, nulla alia viscera male haberent, & nominatim pulmones, sed laudabiliter, optimeque constituta, & absque omni culpa fuisse dicantur.

55. In Collo autem, non est qui nesciat, tussis causas sæpenumero insidere, nimirum in arteria Aspera, præsertim vero in larynge, illasque interdum per ipsam tussim, nonnunquam nullis Medicinæ præsidiiis tolli posse, ut cum ita larynx vitata est, quemadmodum post annuam tussiculam, & varii humoris excreatum descripsit Vir Cl. Fantonus (3). Lancisius autem in quadam ad nos epistola scripsit, Malpighio, & sibi de quibusdam violentissimis tussibus olim colloquentibus, quas alii perperam inter convulsivas referebant, visum esse inter eas potius collocandas, quas commovet paucus, sed falsus & acer, humor, qualem illi exscreabant ægri, ab laryngis glandulis præter naturam secretus: quibus quidem glandulis ipse accensuisset postea Arytænoidæas nostras eo libentius quod has in quodam cadavere *aliquantum monstruosas* invenisset. Nostras autem diximus tum quia primus ipse, Vir Eruditissimus, nobis tribuit (4), tum etiam quia non idem nobis, ac nuper Viro alteri, cæteroquin Doctissimo, unquam visum est, scilicet has glandulas a Carpo, & Schelhammero fuisse præmonstratas. Ne grave, obsecro, sit tibi si paulo prolixius rem examinavero; tanto enim diligentius faciendum hoc est, quanto plus auctoritati uterque tribuimus Illustris Viri. *Carpus dixerat, inquit is, super glottidem carnem glandulosam sedere p. CCCXCIII. Addiderat Schelhammerus, substantiam glandulosam arytanoidi insidere l. c. p. 11. Tu vero utrumque inspicere: locos ipse ultro indicabo, ne retrosum ibi quærendo per multas paginas, labores, neve sic in aliud forte incidas huc minus attinens Schelhammeri opusculum. Dissertatio hujus est intelligenda de Voce, in cujus I. Parte, cap. 3. de Arytænoidibus verba faciens, fulcimentum hæ sunt, inquit, substantiæ alicujus peculiaris, quæ nullibi alias in corpore reperitur, quam commodè expressit Galenus, dum adiposam, cartilaginofam, & membranofam dixit: nonnullisque de hac substantia interjectis, ut similem esse, ostendat, medioque se habere modo inter illa tria quæ memoravit Galenus, sic protinus indicata pagina 11. concludit: Hæc itaque substantia duplici arytanoidi cartilagini, seu duplex crista inhæret, mollis, laxa, levis, magis a se distans dum spiramus, ad se invicem accedens, ubi vocem edimus, plane occlusa, dum spiritum premimus. Hanc partem medio se habentem modo rimulam vocalem appellant, & glottidem. Lingulam Galeni interpretes verterunt. Num ergo dicit, substantiam glandulosam arytanoidi insidere? ne potest quidem, cum illam dixerit esse ejusmodi, ut nullibi alias in corpore reperiatur, idque etiam quinto capite extremo (5) confirmet. Iltas igitur cristas, vel emi-*

(1) I. Sect. 16. Obs. 6.

(2) Ibid. in Additam. Obs. 4.

(3) De Observat. Med. & Anat. Epist. 8. n. 8.

(4) De Subit. Mort. edit. Venet. l. 1. c. 18.

ad n. 3.

(5) Part. I.

nentias aritanoidum; sic enim alibi (1) vocat; nec usquam satis explicatam glottidem Schelhammero relinquamus, undecunque illas confecerit, & quocunque hanc modo intellexerit; nam & musculum quem *arytænoidæum proprium nominant*, ille (2) *ipsius gutturnii substantiam putabat*. Satis enim est, aperte, ut mihi quidem videtur, constare, *glandulosam* ab eo non *additam esse substantiam*.

§6. Nec vero minus perspicue, ut opinor, intelliges, cum a Carpo dictum est, *super glottidem carnem glandulosam sedere*, non aliud omnino voluisse, quam suam epiglottidi insidere glandulam, quod olim in Primis ipsis Adversariis (3) admonui Verba enim Carpi quæ in *Commentariis* habentur *super Anatomia Mundini* (4) in posteriore facie ejus quæ indicata est, paginæ 393. hæc quidem sunt: *ut infra videbitur, natura ordinavit certam carnem adenosam supra seu infra linguam fistulæ illi (aeris) adherentem ad mollificandam epiglotim, seu laringam*. Sed *lingua ista fistulæ* non est Carpo quod Interpretibus Galeni *lingula*, seu glottidis rima, ut paulo ante Schelhammeri verbis commemoravimus. Verum ea lingula omnino est, quam Celsus (5), superiore pagina a Carpo laudatus, ita descripserat: *exigua in Aspera arteria sub ipsis faucibus lingula est: quæ, cum spiramus, attollitur: cum cibum potionemque assumimus, arteriam claudit*. Scilicet ipsa est cartilago epiglottis, ut ante paucos versus in ista eadem pagina 393. Carpus ostendit, hæc scribens: *proprius tamen epiglottis vi vocabuli indicat epiglotidem quæ est lingua fistulæ supra posita cimbulari cartilagini*: quod cum passim toto reliquo eo commentario 29. confirmat, tum ibi maxime declarat, ubi (6) epiglottidem proprie dictam describit *figura linguæ humanæ, sive linguæ fistulæ arte factæ*, eo autem situ, ut *sua parte acutiore tendat versus meri* (id est gulam) *claudendo partem superiorem cartilaginis cimbularis*, hoc est arytænoidis, in cujus mox descriptione cum hanc duplicem esse, ostendisset, ita (7) singulas laryngis cartilagine indicavit: *post* (id est præter) *istas duas (cymbalares) cartilagine, sunt aliæ tres, scilicet clipealis cartilago: & cartilago nomen non habens: & cartilago dicta lingua fistulæ*: qua ipse addita, loco trium quas antea ponebant cæteri, quinque esse laryngis cartilagine, concludit. Etsi vero hæc ita perspicua sunt, nihil ut possit esse evidentius; tamen hoc insuper adde. Dixerat Carpus, ut paulo ante retulimus, *infra visum iri* de ea carne glandulosa apposita ad linguam fistulæ, & de ejus utilitate. Ubi nam igitur id præstitum est? Non alibi omnino, quam ubi epiglottidem proprie appellatam describens (8), *in ea carnem pinguem agnovit*, cujus etiam utilitates retulit in *humefacienda epiglotti*, hoc est larynge, ipsaque epiglottide proprie dicta. Quem locum ut recte de epiglottidis glandula paulo inferius accepit is quoque Doctissimus Vir, qui priorem censuit ad Arytænoidæas pertinere; ita ubi animadvertit, ad eundem illum primum locum hunc alterum esse referendum; non dubito quin, prospectata ejus ingenuitate, apud alios potius priscos Auctores, quam apud Carpum, jam dicat Arytænoidæas glandulas, si forte earum aliquod indicium extaret, esse quærendas: neque tamen apud Galenum aut apud Fabricium, etsi *glottidem ipsam viscosam olim dixerint ille de util. part. L. VII. c. 13. hic vero l. c. 9. id est de Larynge Parte I. cap. 9. nimis enim hæc quidem sunt obscura vestigia*. Quod si tu forte huc attinere potius crederes quæ Galenus ibidem scripsit capite 11. Fabricius autem 2; sic saltem, primi verba produceres diserte affirmantis, *glottidis corpus membranosum esse, adiposumque, & glandulosum*, Fabricii autem, in porcis, utique idem quadantenus confirmantis. Id enim, ait, dixisse Galenum *propterea quod ad unguem descripsit glot-*

(1) Ibid. c. 4.

(2) Ibid. c. 3.

(3) n. 3.

(4) Comm. 29.

(5) De Medic. l. 4. c. 1.

(6) pag. 396.

(7) pag. 397.

(8) pag. 396.

tila porcorum, quæ adiposa est, adipe tamen duriore ac densiore, ut glandula etiam substantiam præ se ferat. Sed quatenus, & ubi sint Arytænoidææ glandulæ in porcis, non est hic videndi locus, neque an eas Galenus indicare voluerit: Fabricius certe *alias plerasque glottides adiposo & glanduloso* illo corpore quod in suilla agnoscit, *fere destitui*, affirmat, neque in ulla demum id ibi esse, indicat ubi sitæ sunt Arytænoidææ humanæ glandulæ, sed omnino antè, & inferius, ut perfecta citati capitis ea parte qua glottidem ipse describit, non difficile intelliges. Quæ num pro me, an potius pro vero dicta sint, quod studemus ambo in historia Anatomies illustrare, ille ipse quem suo magno merito plurimi facio, Vir Eruditissimus iudex esto.

57. Nunc ad Tussis causarum sedes revertamur. Harum erant reliquæ, illæ quæ in Ventre sunt. Quarum eas maxime obvias video quæ diaphragmati sunt propiores, in hepate præsertim, & ventriculo, nam in pancreate quoque, & in liene ex parte, quin etiam in renibus hic in Sepulchreto (1) adnotatas invenies. Sive contactu ipso irritatur septum Transversum, sive distracto, oblæsove peritonæo quod iis visceribus, & faciei septi inferiori commune esse, nostri, sive denique pulmones ipsi consensum trahuntur affectis nervis qui tum illis, tum iis visceribus prospiciunt, tussis illæ, per se aridæ atque inanes, eorundem affectus viscerum consequuntur. Hujusmodi causarum ultima ventriculo præsertim videtur convenire, inspectis ipsis quos modo indicavimus nervis, hoc primum ex ventris visceribus maxima copia adeuntibus: quanquam esse etiam potest qui credat, e ventriculo per œsophagum irritationem aut in adhærentem truncum Asperæ arteriæ; aut in ipsam quoque laryngem, in quam intima gulæ membrana se se tandem immittit, aliquando propagari. Ut ut est; inanis tussis exemplum, ortæ, ut videtur, ob tumorem ventriculo annexum proferam: & continuo prolixiori huic Epistolæ finem imponam.

58. ANICULA septuagenaria, nutrix olim ebriosa, semper autem meri avida, a mensibus saltem duodeviginti famulatui inepta reddita erat ob hæc valetudinis incommoda, tussim in primis, eamque siccam, spirandi difficultatem, & capitis dolorem assiduum, quamvis modo auctum, modo, remissum, & quæ hæc consequebantur, vigilias, & cibi fastidium, ut propterea pauca ederet. Hæc a foeminis contubernalibus accepimus, cum propter ea quæ in hujus cadavere inventa sunt, alias exquirendas res curaremus, præsertim vero an de ulla in ventre duritie, tumore, ponderis sensu quereretur: quod ab illis negatum est. Novissime autem, cum paucis diebus quasi peripneumonia laborasset, decesserat. CADAVER macilentum erat; eoque notabilior fuit pinguedinis globus, pugni magnitudine, qui sub cute inventus est ad cartilagineum ensiformem (2). Ventre aperto, nihil observatione dignius occurrit, quam tuber subrotundum, pondus, minimum, libræ, quod posteriori ventriculi faciei annexum erat ad hujus quasi medium. Erat illud exterius minoribus assurgentibus hemisphæricis albis tuberibus inæquale, intus autem albo; subfusco, & sanguineo quoque ob vasa, colore variegatum: & durum cum esset ubique adeo, ut pro scirrho habere non dubitares; intus alicubi duritie ossæ præditum erat. Dissecti bifariam sectiones, digitos transversos tres secundum unam diametrum, quatuor secundum alteram æquabant. Nullam cum ventriculi cavo habuit communicationem: isque apertus inventus est rugosus, & omnino qualis in sanis solet, ea etiam parte qua tuberi respondebat, ad spatium videlicet duorum circiter digitorum. Quin etiam tunice quæ intimam ad illud spatium operiebant, sanæ erant, nec tuberi annexæ: quod per extimam dumtaxat ventriculo alligabatur. Hæc per tuberi faciem vi-

(1) Sect. hac 3. l. 2. Obs. 27. §. 7. Obs. 22.
§. 2. Obs. 30.

(2) Vid. Epist. 50. n. 24.

debatur produci, & sanguifera vafa perferre, quorum unum, venofum vifum, a tubere profectum per inferiorem ventriculi fuperficiem repebat, craffitudine ferme calami fcriptorii. Omnino facile erat conjicere, minimam quampiam ex Conglobatis glandulam extimæ tunicæ, fubjectæve cellulofæ inhærentem, aut hujus aliquot, fi mavis, cellulas congeffa fenfim materia eas tunicas fuo pondere ab reliquis diftraxiffe, in eamque molem excreviffe. Cæterum lien aliquanto major quam æquum efferet, intusque pallescens, ea fuit laxitate, ut videretur pul-
tem quandam potius, quam id quod folet, continere. Jecur in tranfverfum longiffimum, inferiore fubftantia pallidula, & propemodum variegata, nec tamen dura. Arteria Magna quafi flexuofa, magisque Iliacæ, ut quæ alicubi pene in div-
verticula turgere videbantur. Alba hic illic harum, & illius interior facies, nec fine squamis offeis, parvis tamen, paucisque in locis. Et hæc quidem in Ventre. In Thorace autem, & Capite pari uti diligentia non potui, quippe Anatome Publica diftentus A. 1745. ad quam alia quædam minus inepta fuppettebant ca-
davera; hujus enim mufculi erant laxiffimi. Illud tamen fcio, cor vitio, quod obvium efferet, affectum non fuiſſe: pulmones autem annexos quidem pleuræ, & fubduros, nihil tamen habuiſſe quod veram inflammationem, & multo minus quod inveteratum morbum oftenderet. Qualis autem vera in pulmonibus inflam-
matio occurrat, proximæ Epiftolæ demonſtrabunt. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XX.

Agitur de Pectoris Laterum, & Dorſi Dolore.

TOT funt tum Valfalvæ, tum noſtræ Obſervationes ad Dolorem Pectoris, Laterum, & Dorſi, fed præcipue Pectoris, & Laterum pertinentes, ut quamvis earum aliquot in aliis ad Te Litteris (1) ad quas etiam ſpectabant, ſcripſerimus, & ſcripturi ſimus; cogamur tamen reliquas dividere in Epiftolas duas, quarum prima quæ Valfalvæ funt, altera quæ noſtræ, complectatur.

2. RHEDARIUM igitur ille vidit annorum circiter quinquaginta, qui etſi annum totum febribus vexaretur, atque adeo noviffime etiam Peripneumonia, inani tuſſi, difficili refpiratione, & quodam ſubdelirio ſtipata; nunquam tamen decum-
bere voluit, fed ſua qualitercunque obiit munia. Itaque non niſi quinto, aut ſexto die a peripneumonix initio, in Noſocomium fuiſe ſe pedibus contulit: ubi iſdem ſymptomatibus valde agitated, intra horas XXIV. vivere deſiit. In VENTRE paululum feri limpidi: ſplen triplo major inventus eſt. In Thoracis cavo dextero uncix aliquot feri turbidi: lobuſque pulmonis ſuperior, præſertim dorſum verſus, totus inflammatus, qui cum ſecaretur, minimi hic illic abſceſſus intus funt ubique deprehenſi materiam fanioſam continentes. Pleura erat illæſa. Pericardii cavea ſuo humore ad dimidium uſque repleta. In corde poly-
poſæ concreciones, majores in auriculis, minores in ventriculis ad oſtia arte-
riarum, & ex his majores quæ in ventriculo dextero.

3. VIRUM quadragenarium, qui ut leve ſibi in crure vulnus curaretur, jam diu in Bononiænſi S. Mariæ de Vita Noſocomio decumbebat juxta alterum vi-
rum quem magnus femoris abſceſſus demum fuſtulerat, febris acuta prehendit cum tuſſi, ſputo ſanguine tincto; poſtmodum ad colorem viridem inclinante,

(1) VI. n. 10. 12. 14. VII. 4. XXII. 10. 16. 22. XXXVI. 23. XXXVII. 29. XLV. 16. XLVIII. 32. LII. 15.

difficili respiratione, dolore in latere dextero, quibus sævientibus, in dextero idem latus jacens, in quod facilè habuerat decubitum, circa quartum ab acuti morbi initio diem, obiit. PULMO sinister sanus, & liber. Dexter superior lobus, & proximi lobi pars superior, qua uterque dorsum spectabant, tumore turgabant inflammato, & prædure, arctèque per membraneos nexus pleuræ adhærebant. Hæc tamen nullam inflammationis habebat notam. Singuli cordis ventriculi singula concretiones polyposas continebant non exiguas; dexter tamen majorem: & cum earum singulæ tum in auriculas, & venas, tum in arterias producerentur, in has minus quam in illas, producebantur.

4. Utraque historia aliquid per se docet notum quidem omnibus, sed nunquam satis inculcatum, prima quidem, nisi magnis morbis tempestive occurratur, prævalidos etiam homines, eoque sibi prædentes, in quibus ille certe rhedarius fuit, opinione citius absumi: altera, pessime sibi consulere qui leves ob morbos in Nosocomiis diutius cubant, præsertim si prope ægros jaceant, aerem pravis halitibus inficientes; ad multo enim graviore morbos disponuntur, quam si fuerat cujus abigendi gratia illuc concesserunt, velut isti accidit viro, acutissima propterea correpto inflammatione, eaque maligna, si Fontanum audias, qui (1) ejusmodi inflammationum causam in humore statuebat tenui virescente, qui color in propositi ægri sputi est animadversus. Ceterum quod ad dolorem attinet ejusque causam, & sedem, erit opportunior infra scribendi locus. Interea non li mirari, quod nullum Valsalva in prima historia memoraverit. Cum enim peripneumoniam dixit, non secus gravativum dolorem, quam febrem, etsi neutrum diserte posuit, significavit. Non sum nescius, in hoc morbo nonnunquam dolorem videri nullum, ut alias (2) ostendam, febrem autem leviorē (3). Verum id ipsum tunc non est omittendum; imo diligenter, quod utique Valsalva fecisset, adnotandum. Nunc autem febrem, tanquam facile subaudiendam memorare prætermittit non una in historia (4), velut in duabus præsertim quas continuo subjiciam.

5. SENEX annos natus sexaginta quinque, cum ante biennium brachii dexteri paralyti correptus, ab eademque liberatus, sæpius postea dolore capitis affici consuevisset; novissime ob pulmonis inflammationem in illud quod paulo ante memoravi, Nosocomium exceptus, multum de dolore, & sensu ponderis in sinistra thoracis parte querebatur, materiamque purulentam expectorabat: cujus excretio cum per multas horas defecisset, ex improvviso prope vigesimum tertium diem est mortuus.

THORACIS cavum sinistrum tumidus, ac durus pulmo totum replebat, ulcus continens, quod multa sanie scatebat, per majorem etiam pulmonis illius partem diffusa. Pleura autem erat omnino sana. Cordis thalamus dexter concretionem polyposam habebat, quæ se per venam Cavam quasi ad cubiti longitudinem extendens, varias ejus partitiones imitabatur. Erat altera in sinistro thalamo: sed hæc in arteriam Magnam vix perveniebat. In Cerebri autem ventriculis aqua inventa est ad felibram: nec præterea quidquam in toto cerebro præter naturam deprehensum est; si plexus Choroidis excipias glandulas, quæ valde turgabant.

6. Nihil magis in morbis ejuscemodi accelerat mortem, quam materiæ expectorandæ suppressio. Hæc autem eo facilius accidit, quo vires ob ægrotationis diuturnitatem, ætatem, & nervoli generis labem infirmiores sunt: quæ omnia in proposito sene conjuncta vides. Quod autem in ejus cerebro conspectum est, qualis fuerit prægressæ paralytis causa, & sæpius officientis caput doloris, tibi

(1) In hac l. 2. Sepulchr. Sect. 4. Obs. 28.

(3) Vid. infra, n. 26.

(2) Epist. 21. n. 5. & seqq.

(4) Vid. infra, n. 20.

poterit indicare, ad ea respicienti, quæ alias (1) de utroque affectu ad te scripsimus.

7. MULIER annorum circiter viginti septem, quæ nupta ante quadriennium, nunquam conceperat, dolore in thoracis sinistra parte afficitur cum spirandi difficultate, & tussî vehementi, quæ aliquid expectorabat. Moritur.

THORACE recluso, in hujus sinistro cavo invenitur cum serum, albo infectum colore, tum pulmo a posteriore parte inflammatus: ex cujus sectione; etsi nullus apparebat abscessus; sanies cum sanguine effluebat, nigræ autem hic illic per ejus substantiam maculæ conspiciebantur. Ventre aperto, in testibus, vesicularum humor totus concretus deprehenditur non secus ac si ad ignem fuissent coctæ: unde veri simile est, ejus infœcunditatis causam extitisse.

8. Hanc quoque adjunges ad cæteras infœcunditatis causas. De quibus cum hic non sit agendi locus; ad historiam alterius transibimus fœminæ, quæ sæpe conceperat, & ad partus tempus accedebat, cum pulmonis inflammatione confecta est.

9. MATRONA nobilis, annos nata quadraginta quinque, præpinguis, sero abundans, cui vel sanæ gravis, præsertim a motu, respiratio erat semper, levius autem tussis non raro, crebrumque sputum, ac pene quotidie post laboriosum nocturnum somnum vomitus mane crassæ, viscidæque materiæ, unde levare videbatur, jam plures enixa filios, pluresque etiam passa abortiones, cum denique A. 1689. nonum mensem ab nova uteri gestatione inchoasset, aerique frigidiori importune se exposuisset, magno toto corpore rigore correpta est, quem par consecutus est calor cum ingenti siti, spirandi difficultate, molestiore tussî, gravativo dolore in dextera thoracis parte, ad scapulam vergente, pulsus frequenti, celeri, duro, vomitu bilioso (ex quo aliquod in speciem levamen) & ea quæ insequentibus etiam diebus permolesta fuit, inquietudine, ac totius corporis jactatione. Secta in brachio dextero vena est, nec cætera ex arte omissa. Tamen sæviore facto morbi impetu, altero, die ad prima illa pulsus vitia intermissio quoque accessit, & erecta cervice respirandi necessitas, cum aquosæ, & lividæ per sputum, biliosæ autem per secessum materiæ ejectione. Tertio die aucta spirandi difficultas, stertor, sputa & pauciora, & valde crassa, densa, albescentia, interdum & flava: iteratæ dejectiones: pulsus vel magis inæqualis. Missus iterum est sanguis, aliaque in usum tracta remedia; sed incassum. Nam die quarto pejora facta erant omnia: thoracis autem ille dolor, qui gravans, ut diximus, fuerat, pungens jam erat, præsertim cum ægra tussiret, aut corpus moveret: cui postmodum non absimilis infimi ventris se dolor adjunxit, ut instantis partus faceret suspicionem. Verum infecuta nocte inter crebras inæqualitates, & intermissiones deficere pulsus cœpit, & consopitis doloribus, remissa assidua illa totius corporis jactatione, suppressis sputis, fatiscentibus viribus, quinto ineunte die, vivendi finis est factus. VENTRE illico aperto, nonnihil inflammatus uterus, in hoc autem puella jam mortua inventa est, cujus alioquin viscera, ut & cætera quæ in materno erant ventre, secundum naturam se habebant.

Sed Thorace matris dissecto, pulmo dexter immanem inflammationem ac duritiem, & sub his inchoatum jam abscessum ostendit.

10. Etsi a primo fortasse desiderabis, ut qua diligentia morbum, eadem Val-salva anatomen thoracis hujus Matronæ descripsisset; tamen neque durities pulsus, neque dolor ex gravante pungens factus, necessario indicant, præter pulmonis, quam memoravit, inflammationem, pleuræ quoque cujus nullam mentionem fecit, inflammationem fuisse. Quo de utroque signo cum infra iterum

(1) Epist. 21. & I.

(1) in eandem sententiam scribendi occasionem sim habiturus; hic de singulis vix pauca attingam. Pulsum enim durum fuisse in peripneumonicis; quorum pleura sine ulla inflammatione reperta sit, alias (2) videbis: nec Galenus, cujus auctoritate maxime nituntur qui in peripneumonia pulsum durum esse, negant, hoc ipse negavit (3): imo disertè, ut admonuit Schneiderus (4), *raro* saltem id accidere, falsus est, & cum biliosa, velut in proposito casu, abundet materia. In tanta vero quæ in eadem erat pulmonis inflammatione haud mirandum est, si ejus quoque extima inflammata denique membrana fuerit, quod cum accidit, pungentem fieri dolorem posse ob nervulos in ipsam immixtos, non dubitabat laudatus Schneiderus (5), idem postea confirmante Vieussenio (6), & *nervæas quamplurimas fibras* in eam *definere*, tradente. Nec dubitaverat antea Sennertus (7), nec dubitavit postea Auctor Scholii quod in Sepulchreti hac IV. Sectione adjicitur Observationi (8) (cujus locus apud Tulpium perperam indicatur) præsertim si *vel tensio sit valida, vel inflammatio magna*, quemadmodum in hac Matrona. Ad cujus exitium vide quot, & qualia conspiraverint. Primum erat præpinguis: quæ res significat gravissimam morbi causam; obesa enim corpora minus pleuritidi, & peripneumonix sunt obnoxia, ut animadvertit æque Dili-gens, ac Eruditus Medicus Trillerus (9): quod, cum memoria repeto peripneumonicos omnes a me aut visos, aut curatos, verum esse, intelligo, & ipse poteris perfectis eorum qui a Valsalva, itemque a me dissecti fuerunt, historiis cunctis, hac, & altera (10) illius excepta, facile cognoscere. Præterea nimia pinguedinis copia quantum pulmonibus, in decumbentibus præsertim, loci demat, quantoque respirationem, & expectorationem reddat difficiliore, satis est manifestum. Huc accedebat quæ ista augeret, uteri distentio, quanta jam nono mense est. Nec omnino defuit ejusdem uteri inflammatio, tunc opinor, inchoata, cum pungens ille infimus dolor falsam imminentis partus attulit suspicionem. Sed & ipsa uteri gestatio, ubi accedat peripneumonia, quanto hanc, & hæc illam periculosiorem faciat, sive morbi symptomata, sive præcipua remedia spectes, non difficile cognosces: crebras dico hinc tussis concussionem, dolorem, vigiliam; inde vero cum tenui victu, sanguinis missiones, quando nec foetui subtrahendum est unde nutriatur, nec ipsius, & matris vires ita extenuandæ sunt, ut partui non possint sufficere, vicino præsertim velut hic. Quamvis autem Hippocratis (11) sententia, *mulierem utero geentem capi ab aliquo morbo acuto lethale esse*, non secus accipienda sit quam latine a Celso (12) reddita est, *acuto morbo facile consumi*; neque semper facile pro certe posuit; aut si ibi posuit, veteres illas, prægnantibus intolerabiles, curationes spectavit; nam postea & tot aliis, nec raro adeo, ut aliqui putant, & nobis medicinam facientibus, tenuique mediocriter victu, & ipsa, ubi res cogeret, sanguinis missione, sed! caute, utentibus, Deo bene juvante hæctenus contigit, ut matrem simul cum foetu servaremus vel affectu interdum anginx simili, ut in Jacoba Severia, cum interna thoracis manifestissima inflammatione conjuncto; non erant tamen nostræ obesæ, neque laxæ, infirmisque pulmonibus, ut Matrona de qua sermonem habemus. Quæ cum esset jam diu tussi, & crebris sputis obnoxia; procul dubio ita erat ad perineumoniam disposita, ut hujus prægravanti vi par esse non po-

(1) n. 38.

(2) Epist. 21. n. 16. & seq.

(3) De Causis Puls. l. 4. c. 12.

(4) Dissert. de Peripneumonia, c. 2. §. 26.

(5) Ibid. c. 1. §. 10.

(6) Neurog. l. 3. c. 4.

(7) Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 3.

(8) 20. §. 3.

(9) Vid. Commerc. Litter. A. 1741. Hebd. 2. n. 2. ad Aph. 14.

(10) Infra, n. 61.

(11) Sect. 5. Aph. 30.

(12) De Medic. l. 2. c. 6.

tuerit; neque enim ex levibus fuit, ut vetustissimus Auctor, aut si mavis, Hippocrates (1) loquitur ex non perniciosarum genere, & mollium, quandoquidem non habuit pauca, ut hæc, sed pleraque eorum signorum quæ idem recenset. Erat enim febris acuta, spiritus frequens ac calidus, & anxietas, & jactatio, & dolor sub scapulas, & gravitas in pectore, & tussis vehemens, & præter hæc alia insuper, ut erecta cervice respirandi necessitas, & sitis ingens, & gravia pulsum vitia, & livida sputa, & fusa alvus crebrius, opinor, & copiosius quam oporteret, ut sic infra humore secedente, ut idem Hippocrates (2), ait sputi purgatio sursum non prodiret, & sane. exinde facta sunt sputa pauciora, & valde crassa. Quamobrem alibi (3) pronunciavit, a morbo laterali, vel pulmonia habito, alvi profluvium adveniens, malum. Non me fugit, quæ Medici contra nec rarissime, viderint quidve excipiant propterea, Hippocratis quoque ipsius observationes quasdam, ac sententias laudantes. Attamen plerumque diarrhœa; nisi forte ex contingenti primis diebus opportuna sit, aut in progressu critice succedat; in hujusmodi morbis noxia est. Sic; ut tot aliis omissis, duos illustres generis memorem Viros; Cives meos Thomam Augustinum Marchionem, Stephani S. R. E. Cardinalis fratris filium, & Joannem Gaddium Comitem, alterum annos tunc natum sexaginta quinque, alterum octo annis majorem; in primo quidem peripneumonia correpto, perutilem in morbi fine diarrhœam observavi, quæ curationi summam manum imposuit: sed alterum, eodem morbo prehensum, cui tertio die fluxus idem accesserat, sputaque primum pauca, lenta; & quasi arida effecerat, deinde cum viribus interceperat, frustra illum moderari, & has servare conatus, obtinere vix potui, ut ad nonum usque diem vita produceretur. Quod & Virgini accidisse, duodeviginti annis ipso minori, ex proxima cognosces Valsalvæ historia.

II. VIRGO annum agens circiter quinquagesimum quintum, thoracis dolore, præsertim circa sternum, corripitur; febricitat, capite dolet, difficile spirat; ingentem materiæ copiam exspuit. Cum accessisset diarrhœa, cumque omnia facta essent graviora, respirandi autem difficultas tanta, ut non nisi erecta cervice spirare posset, circa nonum diem est mortua. IN VENTRE animadversa est fellis vesicula bile turgida, multumque induratus uterque testis. Thorace aperto, sinister pulmo inventus est cohærens adeo pleuræ, ubicunque hæc costas investiebat, ut sine laceratione separari non potuerit. At dexter arcte adhærens toti mediastino, itemque pleuræ, superiores costas vestienti, dum manu tentatur ejus ab hac separatio, ob fraciditatem disrumpitur, simulque ex abscessu quem continebat, ingentem ejicit copiam materiæ saniosæ, ex rubro pallescentis. Pericardium erat plenum feri. In cordis ventriculo dextero non parva polyposa concretio, quæ proximam præsertim auriculam occupabat, & per communicantium venarum orificia se se producebat. Nulla in ventriculo sinistro; leve dumtaxat in Aortæ, & venæ Pulmonaris initiis erat inchoamentum. Sanguis autem in hoc cadavere fluorem emiserat.

12. Cætera quæ in hac legisti Observatione, loco opportuniore commemorantur. Hic illud juvat attendere: cum dolor esset præsertim circa sternum, vitium pulmonem toti mediastino arcte adhæsisse; quod videlicet ad sternum alligatur. At alligatur, inquis, etiam ad thoracis vertebrae, circa quas non memoratur dolor. Verum hoc est: sed verum id quoque, inviolenta respiratione, qua uti ea Virgo cogebatur, sternum moveri; non vertebrae; itaque illas magis affici mediastini partes quæ ad sternum sunt alligatæ. Ut ut est; si legeris in hac Sepulchreti IV. Sectione (4) Observationem II. & Scholium non modo ei sub-

(1) De Morbis, l. 3. n. 16.

(2) Ibid. n. 17.

(3) Sect. 6. Aph. 16.

(4) L. 2.

jectum, sed & illud quod perperam subjicitur proximæ III. cum subjiciendum ipsum quoque fuisset huic II. itemque Observationem XXIX; animadvertes profecto, cum in mediastino ipso, aut in pericardio, ad idem, ut nosti, attinente, annexoque inflammatio fuit, molestum sensum, non ad vertebrae, sed ad sternum perceptum fuisse. Ad ea quæ diximus, proxima quoque historia ex parte referri potest.

13. LANIO quinquaginta circiter annorum, dolore prehenditur in dextera thoracis parte, atque etiam in medio sterni. Supinus cubat, multum tussit, parum expuit. Erecta cervice spirare cogitur. Tandem die septimo obit.

PULMO dexter superiore parte tota induruerat, & nonnihil sterno arctius autem mediastino adhærebat. Sinister a tergo infectus erat colore atro. A sinistris quoque thoracis cavea paululum habebat feri: quo pericardium plenum erat. In cordis ventriculo dextero polyposa concretio adnotata est. Sanguis autem in hoc cadavere ad fluorem potius, quam ad concretionem, vergebat.

14. In ejusmodi quidem morbis sanguis solet ad concretionem vergere; unde & polypos, hoc est polyposas concretiones repetunt, quas in Valsalvæ etiam, meisque peripneumonicorum dissectionibus plerumque adnotatas videbis. Quin eo res interdum procedit, ut sanguis fluorem amittat, quod in superiore Virginis cadavere (1) animadversum est: sed & in viventibus nonnunquam cum maxime perniciose inflammatio est, ad concretionem adeo accedit, ut venis pertusis, vix lentissime delabendo e foramine non parvo exeat: quod cum in aliis, tum potissimum in Maria Varania, quam insuperabilis peripneumonia sustulit, omni frustra artificio adhibito ut efflueret, accidisse memini. Verum contra, interdum fit, ut sanguis in peripneumonicis ad fluorem vergebat, sive concretio quædam polyposa adsit, ut in proposito Lanione, sive nulla, ut in tribus quæ sequuntur, Observationibus. Harum prima tanto rarior est, quanto minus pueri, nedum recens nati, huic morborum generi obnoxii dicuntur ab Aretæo (2), confirmante Cl. Trillero (3).

15. PUELLA dierum quatuordecim, stertore afficiebatur, cum faciei rubore: lactis suctionem respuebat, ut arte in os immittere oporteret. His octo diebus perstantibus, vivere desiit. PULMONES, præsertim qua dorsum spectabant, inflammati erant: & nigris quibusdam maculis distinguebatur eorum substantia. In Ventriculo bilis plurima. In vasis autem sanguis naturalem fluorem servans.

16. VIRGO annorum viginti, dolore corripitur in sinistra primum, hinc in dextera thoracis parte. In hanc cubare non potest: tussit: noctu delirat: convulsione afficitur adeo, ut retracta membra quædam remaneant. Tandem moritur. PULMO dexter nonnihil inflammatus, a tergo præsertim. Sinister autem, qui undique pleuræ, costas, & diaphragma convestienti, adhærebat arctius, ut eximi sine laceratione non posset, multum rubebat. In corde nulla polyposa concretio: sanguis dumtaxat in utroque ventriculo ater, & coagulatus. Ater quoque in vasis, & crassior; sed tamen fluidus. Caput etiam, ac Venter dissecta sunt. In illo saniissimum cerebrum: paululum dumtaxat feri circa ejus basim. In Ventre autem, qui ante Sectionem animadversus fuerat nonnihil tumidus, causa hujus rei inventum est Colon intestinum, multum aere distentum. Cæterum sana erant viscera omnia, ipsumque Colon: quamquam hoc, ubi ad ventriculum pervenerat, inde se deorsum infra ventris medium demittebat; hinc rursus ad superiora reflectebatur, suamque pergebat viam. Appendicula autem Vermiformis crassitie calanum anserinum, longitudine octo circiter digitos transversos æquabat, oblique renem versus dexterum porrecta.

17. JUVENIS prope annos tringinta natus, post plures labores, levi, obtuso-

(1) N. II. (2) De causis Acut. morb. l. I. c. 10. in fin. (3) Loco supra ad n. 10. indic. Aph. 16.

que in sinistra thoracis parte dolore corripitur, febricitat, difficulter respirat, nihil exspuit. Durant hæc ad quartum decimum usque diem, quo nonnihil remitti videtur morbus. Sed ex improvviso ingens accedit spirandi difficultas cum stertore, & sputo materiæ spumosæ rosei coloris, quam multam sine tussi, ulla-ve difficultate ejicit. Cum toto hujus morbi tempore in dexterum cubuisset latus, & nonnunquam etiam in dorsum: dum ex hoc in latus dexterum se converteret, mortuus est die decimo septimo. THORACE aperto, illæsa pleura inventa est, pulmoneſque ab hac omnino soluti. Sed erat sinister ubique inflammatus, si partem superiorem excipias: ex qua tamen, quamvis sana, duobus in locis stillatim sanguis erumpebat; ut hujus libræ amplius quatuor, in eadem sinistra thoracis cavea stagnantis, repertæ sint. In corde nullæ polyposæ concre-tiones.

18. In nulla harum trium Observationum polyposas concretiones fuisse, vi-des. Quod si in tenera infante (1) qua in ætatula perraro (2) inveniri dicuntur, id minus mirandum est, in illa autem Virgine (3) quamvis fluidus, sanguis ta-men erat crassior, & in cordis ventriculis coagulatus; nihil horum certe occur-rit in ultima historia. Quin sanguis in sinistrum thoracis cavum ea copia effu-sus, vel in mortuo erumpens, suum indicat fluorem. Videtur autem tanto plus ipsius in superiorem, quæ sana erat, illius pulmonis influisse partem, quanto jam minus admitti poterat in subjectam, quippe inflammatione omnino impedi-tam: itaque alio usque & usque a tergo influente, rupta denique ibi esse vasa, nonnulla quidem, & exiliora, in viis aeris, unde roseus ille sputorum color, alia autem aliquanto minus tenuia in membrana extima pulmonis, unde tan-tum sanguinis in cavea illa thoracis: & cum a ruptione, & effusione sangui-nis in utrumque locum, omnia graviora facta essent, tum demum ingruisse mor-tem postquam inutili prorsus facta ab effuso intus, extraque jam magis magis-que sanguine illa etiam quæ sana erat, parte sinistri pulmonis, convertit se ho-mo in latus dexterum, sicque alterum, quo uno spirabat, pulmonem tum obruit demisso ex sinistris in dextera bronchia cruento humore, tum compressit, ce-dente mediastino, pondere sanguinis, circum sinistrum pulmonem effusi, ad-dito ad pondus ipsius ab inflammatione gravis pulmonis sinistri. Tot enim simul ferre non potuit pulmo dexter, qui antea unum hoc pulmonis sinistri pondus ferebat.

19. Sed erunt fortasse nonnulla, quæ super hac ultima Juvenis, & super illa altera Virginis (4) Observatione ex me quæras. Illud primum, cur posset Juve-nis in sanum latus cubare, Virgo autem in ægrum magis cubare cogeretur, quemadmodum & Vir, quem diximus cum levem ob morbum in Nosocomium venisset, ex gravissimo periisse (5), facilem in affectum latus habebat decubitum. Credibile est, hinc causam discriminis petendam, quod in Juvene solutus erat gravis pulmo; in Viro autem, & Virgine ad pleuram alligatus, ut si in latus sanum jacere conarentur, illico pulmonis pondus pleuram distraheret, moleſ-tiamque crearet. Cætera quæ ad Virginem attinent, partim extra fines haud prorsus sunt naturalis constitutionis, ut quæ in ventre describuntur, partim ad alias tractata pertinent, ut quod in capite, partim facillima sunt explicatu, ut puta doloris in sinistram primum, inde vero in dexteram partem invasio. Cum enim inflammationem efficiens materia in eo primum pulmone substitisset, qui, ut arctius, ad costas, & Transversum septum adherens, eam dimovere materiam minus poterat, magis hunc gravare perrexit; pars autem materiæ reliqua in al-

(1) n. 15.

(3) n. 16.

(2) Vide tamen *Commerc. Litter. A.* 1744.
Hebd. 42. n. 1. ad art. 15.

(4) n. 16.

(5) n. 3.

tero qui solutus erat, nonnihil substitit, leviozemque inflammationem effecit. Cæterum qui pulmo primum occupatur, aut quia magis quam alter infirmus est aut quia ab inchoato morbo efficitur, minime mirum est; si majorem habeat inflammationem: quod & in proximo casu fuisse, videbis.

20. SACERDOS annorum propemodum triginta, difficili corripitur respiratione, multum exspuit: principio de dolore queritur, in dextera thoracis parte, deinde in sinistra. Die decimo obit. IN THORACIS utroque cavo erat serum, sed non multum: cujus portio undique super pulmones concreverat, tunicæ instar palleſcentis. Pulmo autem dexter ea parte qua spectabat dorsum, valde rubebat: induruerat quoque; minus tamen, quam in aliis solet peripneumoniis: circa medium vero gigni intus cæperat materia purulenta. Sinister pulmo a tergo pariter leve inflammationis initium ostendit. Pericardium æquo erat crassius, & flavescente sero turgebat: ex hujusque feri concreta portione quasi reticulare quoddam corpus effectum erat tum per extimam cordis, tum per intimam pericardii faciem: qua pressa, feri guttulæ erumpebant. Cordis ventriculus dexter continebat polyposam concretionem.

21. Historia hæc ubi dexterum pulmonem describit, occasionem mihi præbet alteram subjiçendi: ubi vero serum in thorace, & pericardio, alias plures. Ut a primo incipiam; verba illa attendenda sunt, pulmonem induruisse quidem; minus tamen, quam in aliis solet peripneumoniis. Plerique autem credere videntur, pulmonis inflammationem in rubore ferme consistere: quod aliquando fieri posse, non est negandum, ut siquando de genere est legitimi erysipelatis. Verum in plerisque inflammationibus densus durusque fit pulmo. Quod inter cæteros post Coiterum, cujus verba alias (1) proferam, Guarinonius olim, ut habes in Sepulchreto (2), animadvertit. *Karo*, inquit, *in cadaveribus pleuroſi extinctorum non pulmones plenos & duos invenias*. Wepferus autem, quod ibidem (3) leges, postquam de cujusdam pulmonibus hæc scripserat: *rubor tamen iste non erat index notabilis inflammationis; nam ibi molles permanserunt*; eo processit, ut diserte hoc adderet: *inflammati enim pulmones semper simul indurati deprehenduntur*. Durities autem, & densitas, ut plurimum ejusmodi est, ut tunc secti aliud omnino quam pulmones videantur (4). Sic Valsalvæ in magna inflammatione solidiori carni visi sunt similes, & in multis quidem cadaveribus. Quod in certo suo quodam Scripto repeti probabiliter posse, existimabat, ab acido vitriolico, sanguinem in pulmonaribus vesiculis coagulante: cum musculorum quoque caro nihil aliud sit, nisi filamenta membranea alba, quæ quoniam in suis sinibus sanguinem retinet, carnis acquirunt nomen. Utcunque autem id esset; sic certe invenisse se, confirmabat; in pulmonibus hominum quos intra quatuor, aut quinque dies peripneumonia interemerat; ut non dubitandum sit nobis, quæ ratione affectos in iis deprehenderit quos intra ejusmodi breve tempus hoc morbo confectos proposuimus (5). Sed cum eo in Scripto id ageret, ut ostenderet, intra paucos dies id accidere pulmoni posse; non inde consequitur, in iis vero qui diutius vixerunt, non idem reperisse; quod cum aliæ passim subindicant, tum diserte proxima confirmat historia.

22. SENEX, annos circiter sexaginta natus, dolore prehenditur in dextera thoracis parte, febricitat, tussit, exspuit, facilius decumbit in dorsum. Sputi copia major fit; sed ob sectam die decimo venam supprimitur. Itaque undecimo obit. PULMO sinister sanus, quamvis undique pleuræ adhærens. Dexter contra, quamvis a pleura solutus, dorsum versus summopere inflammatus deprehendi-

(1) Epist. 21. n. 38.

(2) Sect. hac 4. in Additam. Obs. 2.

(3) L. 4. S. 3. in Addit. Vid. Schol.

ad Obs. 26. n. 8.

(4) Vid. Epist. 21. n. 20. 23.

(5) Supra, n. 3. 9. & fortasse etiam 2.

tur, ut solidiorem carnis substantiam referat. Duæ exiguæ, quasi inter se æquales, concretiones polyposæ singulæ in singulis inveniuntur cordis ventriculis.

23. Observatio hæc dat tanquam ansam ad plures annectendas priusquam illas quas, ob serum in thorace, & pericardio inventum, promissimus, tibi describamus.

Omittamus, quippe superius (1) jam dictum, nulla re magis in peripneumonia accelerari mortem, quam sputi suppressione. Hanc autem sæpe accidere propter intempestivas, præsertim in senibus, missiones sanguinis, etiam omittimus: quanquam plures sunt Medici qui ægros ob id interimunt, quia nesciunt ipsi quiescere. Quos inter senioremem quendam olim novimus, qui iteratis usque, & usque venarum sectionibus, vehementiam quidem frangebatur peripneumoniæ; sed ægris adeo vires demebatur, ut plerique cum expectorare non possent, in ipsa morbi declinatione suffocarentur; quando ibidem, in eandemque Constitutione alter Medicus, qui sanguinem quidem mittebat, sed non extra modum, pene omnes servabat. Est certe vel senibus, quibus addere animos poterit felix casus *Mareschalli de Botsheim* nonagenario majoris (2); est, inquam, certe vel senibus in hoc morbo sanguis detrahendus, & detraxi ipse, cum res tulit, & licuit, etiam duobus continentibus diebus, ut in grandæva muliere, ad quam non nisi quinto peripneumoniæ die vocatus fuero, Anna Mazzonia, cujus sanguis simul cum tota aqua in quam mittebatur, quippe a manu eductus, in *gelatinam* concresebat: sed plus non detraxi in dies illos singulos quam uncias quinas, quantum videlicet sinebant vires, non eæ modo quæ tum erant, sed & quæ expectorationis causa servandæ fuerant, per quem ultra diem fracti jam morbi vigesimum tertium feliciter productam, anicula evasit. Verum ne contra ac promissi, facere videar, hæc quoque omittamus: illudque unum in proposito sene spectemus, facilius in dorsum cubuisse.

Cujus rei causa non semper ita in propatulo est, ut in eo casu videtur. Cum enim pulmo dexter esset dorsum versus adeo inflammatus, & gravis, a pleura autem solutus: neque aliquid distrahere, neque sanam sui partem, aut pulmonem alterum gravare poterat, supino corpore. Lanio autem de quo supra (3) dictum est, quomodo supinus cubare poterat, qui durum pulmonem ad sternum habebat alligatum? An forte quod initio, ut rationi consonum videtur, minus gravis esset pulmo, quippe necdum tanta congesta materiæ copia? Quæ posteaquam aucta est, tum denique amplius decubitus in dorsum ferre non potuit: sed erecta, ut scripsimus, cervicis spiritum ducere coactus est. At ejus qui sequitur, casus quam explicationem asseremus?

24. VIR annum agens circiter quadragesimum, duplici autem laborans hernia, cum thoracis dolore, & difficili respiratione correptus esset, initio quidem facilius in latus cubabat dexterum, deinde in sinistrum; in dorsum nullo modo poterat. Multum exspuebat; Erecta cervicis spirare cogeatur. Die decimo est mortuus. PULMONES ambo & adhærebant pleuræ sic tamen, ut sine laceratione separari possent, & dorsum versus inflammati erant, ac multum duri. Nihil aquæ in pericardio. In corde tres polyposæ concretiones, una in ventriculo sinistro; duæ autem crassiores, firmioresque, altera dexterum ventriculum, altera totam hujus auriculam occupabant. Quod ad hernias attinet, Circocelen, & Hydrocelen; hæc a sero fiebat, cavum implente tunicæ Vaginalis, quæ compressa guttas aqueas emittebat; illa autem a varicosa venarum scroti productione, quæ catenæ figuram haud ineleganter representabat.

25. Cur hic initio in latus dexterum facilius jaceret, deinde in sinistrum, in dorsum autem nullo modo, difficile utique explicatu est, si nihil nisi quod de-

(1) n. 6.

(2) Vid. *Commerc. Litter. A.* 1744. Hebd. 3. n. 1.

(3) n. 13.

nique in cadavere est inventum, spectemus. Sed cum illa initio acciderent, & priusquam erecta cervice cogeretur respirare; ratio postulat, ut quo se modo tunc in thorace res se habere possent, reputemus. Nihil autem prohibet quo minus morbificæ materiæ congestio major primum fuerit in pulmone dextero, deinde autem in sinistro, donec par in utroque facta hominem coegit sedere. Sed ante id tempus ut minus difficile in dexterum, mox vero in sinistrum poterat latus decumbere, in dorsum tamen ideo non poterat, ut opinor, quia tametsi pulmones erant; ut Senis de quo proxime dictum est (1), pulmo dexter; inflammati, & graves; non erant tamen, ut ille pulmo, a pleura soluti. Itaque hic vir supinus jacere non poterat, quin pleura ad quam erant annexi, distracta ab anteriore parte molestiam faceret, eumque situm non permetteret. Cæterum quæ ad hernias spectant, ad alium attinent locum. Alterius dumtaxat herniosi Observationem mihi revocant ad memoriam, in cuius peripneumonia aliquid est quod ad decubitus spectet, ut continuo perspicias.

26. VIR annorum quinquaginta, fuscum a primordiis colorem, & atrabilium temperamentum nactus, Veneris affecla, XII. Kal. Januarii difficili respiratione, ut si a catarrho esset, prehenditur. Res paulatim gravior fit adeo ut XI. Kal. Februarii A. 1690. cogatur decumbere. Vox clangosa, exspuitio aquosæ materiæ uberrima, difficillima est respiratio, cum sensu ad fauces quasi strangulationis: difficilis in utrumlibet latus decubitus, sed in sinistrum difficilior, graviolem facit respirationem. Hæc denique fit suspiriosa: nec nisi erecta cervice spirare licet. Progrediente autem morbo, multa illa aquosa sputa in pauca, viscida, lenta, & nonnihil graveolentia mutantur, facilliorque fit respiratio, illo tamen superstite suffocationis sensu. Levis semper est febris. Attamen pridie Idus Februarii vita cum morte commutatur. THORACE aperto, dexter pulmo ab naturali constitutione parum alienus invenitur. At sinister pleuræ, nullo interjecto spatio cohærebat totus, substantiaque erat durior, & inflammata. In singulis cordis ventriculis singulæ polyposæ concretiones, &, quod necdum Valsalva viderat, in sinistro major. Fauces, ubi majus fortasse vitium erat, examinare non licuit. Ventre dissecto, lien undique per interjectas membranas ad vicinas partes alligatus reperitur, in eoque arteriosa vasa cartilaginea. In dextera scroti parte cum hydrocele animadverteretur; secundo aqueus humor inter Albugineam tunicam, & testem conclusus, inventus est: cuius humoris limpide guttæ ex ea membrana, præsertim ad latus majusculorum vasorum compressa, distillabant. Is humor validiore ignis vi in albissimam concresebat substantiam; debiliore autem paulatim in auras dissipabatur, lymphæque notas relinquebat.

27. Quod ad herniam attinet; quamvis sub Albuginea tunica membranulam alteram tenuissimam viderim, quæ testiculi substantiam proxime complectitur, & sic aqua inter utramque membranam concludi potuerit; tamen iis quæ continuo subjiciuntur spectatis, malim credere, non ita ut fideliter descripsi, Valsalvam scribere voluisse; sed inter Vaginalem tunicam, & Albugineam. Cæterum non unum est in historia hac quod animum suspensum teneat. Unde sensus ille quasi strangulationis? neque enim hic, ut in quibusdam peripneumonicis, quos Gagliardus (2) memorat, pro *anginosi* perperam habitos, a puris copia repeti poterat quæ esset in pulmonibus. Cur minor respirationis difficultas ex quo sputa ex uberrimis pauca sunt facta? Qua ratione levis febris conjuncta fuerit cum peripneumonia; hunc enim morbum fuisse in eo viro, Valsalva qui & viventem vidit, & mortuum secuit, non dubitabat; titulum enim huic Observationi adscripsit *De Pulmonia*. Tandem; ut alia mittamus; cur diffi-

(1) n. 22. 23.

(2) Relaz. de' Mali di-Petto.

cilis decubitus fuerit in utrumlibet latus, cum alter dumtaxat pulmo affectus esset? imo cum hic esset sinister, difficilior decubitus fuerit in sinistrum latus? Quod siquid præcessisset ejusmodi, ut in latentis alicujus partis læsionem haud satis intellecti impedimenti causam conferre possemus, velut in eo quem protinus subjungam casu; magis audere in proferendis conjecturis liceret.

28. ADOLESCENTULUS annos natus quindecim, inter rixam cadit, dorsumque allidit circa ultimam thoracis, & primam lumborum vertebra. In jacentem adversarius insilit adolescentulus, pectusque genibus premit. Qui ceciderat, valde queritur de dolore circa allisam partem: ubi tamen nulla, quæ notatu digna sit, conspicitur læsio. Capite multum dolet; & dum consueta domi conatur obire munia, syncope corripitur. Mox primo ipso die dejectus animadvertitur appetitus ciborum: & post unum aut alterum diem febris accedit. Erat antea perpetuus in thorace dolor. Huic additur respirationis difficultas, & tussis, quæ duo postea graviora sunt facta: simulque sanguinea exscrebantur, & fubrubra dejiciebantur. Accessit delirium, & convulsio, ut omne corpus quasi immobile remaneret: mors tandem circa decimum a casu diem: quo toto temporis spatio nunquam æger flectere dorsum potuit, sed extensum fervare coactus fuit. CADAVERE dissecto, non major a facie interna circa allisam partem læsio inventa est, quam ab externa conspiceretur. Num forte læsio erat ad Medullam, nervosve in vertebrarum interioribus, quæ rimari permissum non fuit? Cæterum Pulmonum superior pars a dextris quidem inflammata: a sinistris vero nonnihil dura comperta est, pulmone dextero valide ad pleuram adhærente, sinistro autem soluto.

29. Tot interjeci Observationes, ad decubitum, situmque corporis spectantes, ut ferme te oblitum earum putem, quas promiseram (1) ad ferum pertinentes, in peripneumonicorum thorace, & pericardio collectum. Prima harum simul ad illud, simul ad decubitum attinebit, & præterea ostendet, quatenus pulmonis inflammatio aliquando jecinoris inflammationem mentiat.

30. CLERICUS, qui modo vigesimum tertium inierat annum, jam ante triennium acuta febre cum parotidum eruptione laboraverat: a qua liber factus, in duplicem Tertianam inciderat, quæ postquam diu vexaverat, recessit quidem, sed pallidum faciei colorem, maciemque etiam quadantenus reliquit, præterea gravem aliquando respirationem, & nocturnum somnum interdum turbatum, urinas autem fere semper rubras. Ad hæc tandem acuta febris accessit, cui post tridie se comitem addidit dolor, qui tangendo augebatur, infra ipsas costas notas a dextris, infraque Ensiformem cartilaginem. Primis diebus vomitus fuit, & diarrhœa, tussis quoque nonnihil humida, sed perpauca post dies sicca atque irrita. Difficilis erat utrum liberet in latus decubitus, ut non nisi supinus jacere posset: vehementis autem ægro quidem caloris sensus ad dorsum, renem versus dexterum: pulsus celer, frequens, debilis, inæqualis, intermittens. Multum erat Valsalva incertus animi, quam esse morbi sedem censeret. Attamen cum æger nullum in thorace doloris signum patefaceret, sed propriis manibus ibi semper ubi dictum est, videlicet in regione hepatis, dolorem suum indicaret; tandem esse credidit hepatis inflammationem. Interea morbo in dies ingravescente, magisque semper aucta spirandi difficultate, pulsusque debilitate, septimo exacto die mors accessit. CADAVERIS sectio, *mei judicii*, inquit Valsalva, digna ipso ingenuitate, *detexit errorem*. Nam in Ventre sana omnia erant viscera, si lienem excipias quadruplo majorem, quam par fuisset. In Thoracis autem sinistro cavo serum limpidum stagnabat ad duas, eoque amplius, libras: dexterum sero plenum erat crassiori, cujus partes aliquæ concreverant, ut cor-

pora quasi membranacea, in eo innatantia, mentirentur. Erant pulmones a pleura quidem soluti; sed dexter, quamvis mole non adeo aucta, totus tamen ab inflammatione valde induruerat. Pericardium magis quam soleat, amplum, fero quo repletum erat, sic dilatante. Dexter cordis ventriculus præter medicrem polyposam concretionem, sanguine coagulato plenus, a quo proxima auricula valde turgebat. Ejusmodi sanguis, sed minori copia, in sinistro quoque fuit ventriculo.

31. Quod Valsalvæ ipsi accidit, tanto facilius plerisque aliis potuisset accidere, ut hepatis inflammationem esse, crederent, quæ erat pulmonis, sicuti vicissim pluribus accidisse, novimus, ut quæ erat hepatis, pulmonis, aut pleuræ esse, existimarent, cujusmodi exempla habes hic in Sepulchreto Observatione XXXVI. quam potissimum indico, ut videas, quæ signa in ea, tanquam hepatis peculiaris, enumerantur, magna tamen ex parte in proposito quoque Clerico non defuisse. Adeo in Medicina facile est per ea ipsa interdum decipi, quæ facere videntur ad vitandas deceptiones! Accedebant in Clerico quæ a prægressis morbis relicta erant: ut siquis conjuncta spectaret cum iis quæ novissime ingruerant, multo facilius posset falli. Quin etiam alia quæ ad designandam jecinoris inflammationem fortasse requiras, aut ne ipsa quidem defuerunt; quanquam a Valsalva forte in eo rerum numero sunt omiſsa: aut si defuerunt, fuisse tamen poterant iis dumtaxat politis vitiis quæ in cadavere deprehensa sunt: aut denique si hoc non facile concedis; concedas certe necesse est, pleraque hic signa fuisse hepatis inflammati; rarum autem esse, ut in medicina facienda unius cujuslibet morbi signa universa concurrere videamus. Quo magis cautos esse decet Medicos in ea parte quæ merito ab Hippocrate (1) *difficilis* pronunciata est, judicio videlicet, præsertim vero ubi in eadem regione corporis quæ affecta est, plura subsunt, velut hic. Nam pone jecur dexter pulmo suberat inflammatus, unde etiam caloris sensus ad dorsum, renem versus lateris ejusdem: & quanquam is pulmo non erat adeo aucta mole, erat auctus tamen, & serum præterea crassius, quo thoracis cavea dextera opplebatur, septum Transversum deorsum, & antrorsum urgendo, hepar urgebat, & hoc vicissim a costis spuris, earumve cartilaginibus, & abdominis musculis, præsertim inter respirandum, multoque etiam magis, si admoveres manum, repressum, inflammatum pulmonem comprimebat, molestumque efficiebat sensum. Huc adde quadruplo majorem lienis molem, quæ facile jecur a latere magis in arcum compellebat. Unde etiam repetes difficilem in dexterum latus decubitus; in sinistrum enim esse debuisse, intelligis, a pulmone oppositi lateris gravi, & a tanta indidem feri copia, mediastinum in sinistram thoracis caveam urgentibus, sicque alteri, quo unoeger spirabat, pulmone tanto magis officientibus, quanto is pulmo magis impeditus jam ex parte erat sive ob serum in suam quoque caveam effusum, sive ob adjacentem proximo sibi diaphragmati lienis molem. Hæc autem a tempore usque prægressarum febrium diuturnarum non secus in hoc Clerico videtur fuisse, quam in illo Rhedario fuit de quo dictum initio est (2). Num vero & priusquam febris hæc inflammatoria accederet, serum in Clerici thorace collectum fuerit, suspicionem haud levem ea faciunt signa, quæ præcessisse, narravimus. Quæ suspicio cum in duabus quoque historiis, quas continuo subjiciemus, oriatur; post eas malumus quid in singulis de hoc sentiamus, adjicere.

32. VIRGO annorum sexdecim, cui menstruæ purgationes ab octo jam mensibus suppressæ erant, cachectica: catarrhalem materiam exspuens, nonnullam patiens in motu difficultatem respirationis, queri solita de quodam ardore,

(1) S. I. Aph. I.

(2) n. 2.

atque irritatione in sinistra thoracis parte, repente orthopnœa laboriosa corripitur, ut nullo modo possit decumbere, sputo sanguineo - catarrhali, sensu ponderis opprimentis in eadem illa sinistra thoracis parte, pulsu duro, extremorum frigore, & denique morte quarto ab initio orthopnœæ die. IN THORACIS utroque cavo aqua invenitur limpida, quæ seposita, non aliter ac sanguis mora concretam rubram partem a serosa separatam ostendit, concretam in sui medio substantiam, *gelatinæ* instar, secretam ab reliquo sero exhibuit. Hoc quoque igni impositum, eodem modo quo sanguinis serum, concrevit. Cæterum totus sinister pulmo valde erat durus. In dextero cordis ventriculo pregrandis polyposa concretio; in sinistro altera, sed minor. In Ventre autem animadversa est fellis vesicula crassioribus factis tunicis, exigua, & nullum vel leve bilis vestigium servans.

33. SENEM annos natum quatuor & septuaginta dextri lateris dolor prehendit, gravando potius, quam alia ratione, permolestus, molestior autem, si in oppositum latus cubet; itaque in dexterum dumtaxat jacet. Dolorem comitantur importuna tussis, cruentum sputum, dolor capitis, vigilia, in primis autem vehemens febris cum pulsu duro, & frequenti, sed non valde turgido. Die tertio moritur. THORAX dum aperitur, e dextero ejus cavo erumpit serum, quo illud totum opplebatur; num vi brevis adeo morbi secreto? an prius coacer-vato? Qui in eo cavo erat pulmo, ater, & phlogosi affectus, durus præterea, & valde compactus, membrana autem extima facillime separabili; per membranas, scapulas versus, pleuræ adhærebat. Pulmo sinister vix labem conceperat. In cordis ventriculo dextero mediocris polyposa concretio, majori ex parte ad auriculam pertinens; gracilior altera in sinistro: ille in venam Cavam, & Pulmonarem arteriam; hæc in Pulmonarem venam ad brevem, in arteriam Magnam ad longum tractum producta: ambæ concreto sanguine stipabantur.

34. Quod in hoc Sene Valsalva dubitabat, an serum ante pulmonis inflammationem effusum jam esset in thorace, facilius id esset creditu, si ejus effusionis indicium aliquod præcessisset, velut in Virgine, & Clerico non unum prægressum animadvertimus. Cachectici prius erant uterque, & illa quidem usque adeo, ut cystis nullum bilis vestigium fervaret; unde aliquis posset cui forte illa Drakii (1) improbabilis alioquin sententia placeret de felle menstruorum causa, argumentum ducere hac diuturna suppressione eorum spectata, ad eandem sententiam quadantenus confirmandam. Clericus vero urinas rubras, nocturnum autem somnum habebat turbatum. Denique; ut cetera omittam; neutrius fuerat prorsus integra respiratio. Quod etsi in cachexia esse solet; tamen & sanguis in ea solet plurimo sero abundare, & hoc facile hic illic deponere. Itaque si in his duobus existimes, feri partem in thorace antea stagnasse, quam morbus novissimus reliquam adderet; facile assentiar. Nec in Sene tamen idem pertinaciter negabo, cum prægressa potuerint ob id quoque Valsalvæ esse incognita, quod decrepiti sua pleraque incommoda ætatis potius quam morbo, adscribere soleant, eoque negligere: mirum autem videatur, tantam aquæ copiam tridui spatio in thorace acervari omnem potuisse. Cæterum cave credas quod in tribus hisce non diffiteor, in reliquis peripneumonicis quibus in thorace serum sit effusum, locum habere. Nam & Coiterus, ut alias (2) ad te scripsi, inter morbos quos *pectoris hydrops* comitatur, esse, animadvertit, *peripneumonias*, & in nostris quoque, & Valsalvæ Observationibus tot reperies, in quibus uterque morbus conjunctus est, ut veri simile non sit, eos omnes antea thoracis, & pericardii hydropse (nam hic quoque sæpe adjungitur) laborasse. Quin plerisque eorum, cum pulmonis inflammatione correpti sunt, sanissimos fuisse, constat; ut cum egregio aliquis

(1) Anthropol. book 1. ch. 23.

(2) Epist. 16. n. 33.

a labore calens, aeri se præfrigido exposuit. Quod si huic inde & sanguinis per pulmonum vascula circumitio retardetur, & humoris ex intima Asperæ arteriæ, extimaque totius corporis superficie invisibiles quidem, sed innumeræ jugiter prodeuntes particulæ cohibeantur: hæc per alia aliarum membranarum foramina exitum molientur, earumque præsertim, quæ magis tunc calentes, magis quoque patulos habebunt poros, hoc est thoracem intus, ejusque viscera convestientium: isque erit exitus tanto facilior, quanto difficilior sanguinis per pulmones transitus, & moræ propior, quantoque crebriores, & validiores ad hunc expediendum thoracis conatus sive respirando, sive tussiendo. Sic enim simul ex membranarum poris uberius humor exprimetur: qui cum semel laxati fuerint, & dilatati, vel per se pergent exitum sero faciliorem præbere. Hæc autem omnia in iis magis fiunt, quorum tum ex membranæ magis erunt ad id paratæ atque dispositæ, tum sanguis magis foetus aqueis corpusculis. Quod si utrumque horum, & eorum quæ modo dicta sunt aliqua contra se habebunt; tunc aut levior, aut nulla feri in thoracem, & pericardium erit effusio. Nam vel in hactenus propositis observationibus, ut partim sunt in quibus aqua in thorace, & pericardio inventa describitur, sic partim sunt in quibus non memoratur, aliqua etiam in qua (1) diserte adnotatur, nihil aquæ in pericardio fuisse. Verum hic duos in quibus plurima fuit, Juvenes proponemus, quorum historias nos tibi alias (2) pollicitos esse, meminimus.

35. JUVENIS annorum propemodum viginti quatuor pungente corripitur dolore in læva thoracis parte, difficile respirat, multum sinit; tussit; sed nihil expulit. In affectam dumtaxat partem decumbit, demissoque capite minus incomode agit. Tandem in dies graviore facta respirationis difficultate, decimo sexto die moritur. PULMO sinister undique nectebatur valide cum proximis partibus, eratque inflammatus; quin circa claviculam jam suppuratus. Pericardium ingenti erat humoris copia dilatatum; ut hic merito ejus hydrops vocari posset. Parietibus erat valde crassis, hisque interius, ut cordi exterius, concreciones quædam albidæ substantiæ nonnullis in locis adhærebant. Cor quoque mole auctum erat: quod dum secaretur, fluidus ex ejus ventriculis sanguis emanavit. In iisdem tamen inerant & polyposæ concreciones, major in dextero, minor in sinistro.

36. ALTER, qui duobus circiter annis minor erat illo de quo modo dictum est, primum de dolore in ventre conquestus, hoc desinente, dolore corripitur in thorace cum difficili respiratione, tussi, & siti molesta. Pronus assidue cubat sic tamen ut in dexterum vergat latus: caput autem submissum tenet, ut plerique eorum solent quibus pericardium ingenti aquæ copia turget. Denique ingravescentibus symptomatibus, circa diem obiit eundem quo prior, decimum sextum. IN THORACIS sinistra cavea limpida stagnabat aqua, in qua sanus, & solutus undique erat pulmo. Induratus vero, proximisque partibus, & præsertim versus scapulam valide annexus, qui in dextera: ubi humor erat vaccini feri similis, in eoque concreciones quædam, referentes albumen in calida densatum. In pericardio omnino similis humor, similibusque cum concretionibus, interiori ejus faciei, cordis autem exteriori annexis ea copia inerat, ut pericardium hinc distentum, ingens occuparet thoracis spatium. Cordis ventriculi concreciones polyposas dexter majorem, sinister minorem continebant.

37. Quæ ad pericardii hydropem attinent, alibi (3) ex duabus hisce Observationibus excerpti, ac perpendi.

De concrecionibus autem interius illi, & cordi exterius adhærentibus, aut in effuso in thoracem sero innatantibus, duratumque albumen referentibus,

(1) Supra, n. 24.

(2) Epist. 16. n. 45.

(3) Ibid.

non fecus habendum est, ac de cæteris quæ aut in *gelatine*, aut in membranarum modum alias innatant, aut instar reticularis corporis, aut tunicæ alicujus, memoratarum partium superficiei, sæpe etiam pulmonum, & pleuræ impositæ reperiuntur, quemadmodum in hac Epistola (1), in aliisque (2) descripsimus, & describemus. Scilicet quod ego alibi, Valsalva autem etiam supra (3) diserte dixit, ex concreta sunt portione effusi feri. Namque ut membranarum pori magis, aut minus ob eas causas quæ paulo ante (4) indicatæ sunt, dilatantur, ita cum sero plures, paucioresve, crassiores, aut tenuiores, quæ concrefcere possint, particulæ effunduntur, eoque varias istas concretiones tunc præsertim, ut opinor, efficiunt, cum languidior factus cordis, & pulmonum, & caloris ipsius motus, & denique post mortem omnino cessans, serum jam minus, aut nihil agit, easque inter se implicari, aut etiam deponi particulas sinit. Atque hæc scripseram, cum forte incidi in Opusculum Viri Docti, qui circa ejusmodi concretiones plura experiens, ejusdem ac Valsalva, & ego, naturæ existimat; sed in explicatione ut quædam habet in quibus convenimus, sic & alia vicissim in quibus discrepamus, cujusmodi tamen de rebus ego quidem libenter non soleo disputare. Illud potius dicam, nihil crebrius contra atque ipse videtur credere, quam istiusmodi concretiones occurrere, cum serum in thorace, aut pericardio multum deprehendimus, quemadmodum hæc, alique nostræ ostendunt Epistolæ, præsertim cum pulmo *valde durus est... æquabiliter, & solito major, & plus ponderans*, hoc est, ut nos intelligimus, inflammatus. Sed & præter nostras observationes, aliæ, nec paucæ, aliorum sunt vel in IV. hac; ne longius abeamus; Sepulchreti Sectione, ut Panaroli (5), qui cor totum albidum, & *tomentosum* ob materiam, *tunicæ* ipsius adhærentem, proposuit, ut Harderi (6), qui pericardium *intus hispidum, & velut holoserico obductum* descripsit, cor autem *lymphæ crassa circumdatum*, quæ *corticis in modum illud ambientis detrahi* potuit, atque ut una plures observationes complectar, ut Guarinonii (7), qui *vidisse se*, affirmat, *plerosque lateris dolore & peripneumonia oppressos & extinctos* in quibus vitiosa materia cordi *loricam albam efficeret*, sive cor *quasi lanugine, aut calce cooperiret* (8), ut supra (9) dixerat, ubi etiam testatur, in illiusmodi cadaveribus non modo se *cavitatem thoracis sèpissime aquosi, albi tamen, humoris plenam conspexisse*, sed & *pulmones plenos, & duros*, quemadmodum antea (10) indicatum est, & *sua membrana crassissima facta deterfos, ac si eryspelate fuissent affecti*. Videor autem hic mihi, secundum multiplices observationes meas quæ sæpius, & quæ rarius occurrant, spectando, posse facilius credere, crassiorem concretionem membrani-formem, pulmonibus impositam, a Guarinonio fuisse conspectam: nec sine omni suspitione sum, concretionem fortasse ejusdemmodi, sed tenuiorem, fuisse, quæ supra (11) a Valsalva dicta est membrana extima a duro Senis pulmone facillime separabilis.

38. Sed tu magis fortasse aves scire, cur in quibusdam ex postremo allatis peripneumonix historiis nonnulla pleuritidis indicia fuerint, ut in priore Juvenis pungens dolor, in Sene autem de quo ante ipsum proxime scriptum est, pulsus durus? Primum igitur, quod ad pungentem dolorem attinet, sic habeto, qui inter Recentiores docte atque ingeniose pro vetere pleuritidis sede steterunt, vel ipsos non unum modum ultro agnoscere, & proferre, quo, solis pulmoni-

(1) n. 20. 30. 32.
(2) Epist. 16. n. 17. 30. 38. & Epist. seq.
& aliis.
(3) n. 30.
(4) n. 34.
(5) Obf. 20. §. 7.

(6) In Additam. Obf. 11.
(7) Ibid. Obf. 2. §. 2.
(8) Vid. Epist. 45. n. 16.
(9) Obf. modo cit. §. 1.
(10) n. 21.
(11) n. 33.

bus inflammatis, molestus dolor, atque etiam acutus percipi queat: eisdemque minime diffiteri, pleuritidem, absolute loquendo, absque hoc dolore acuto punctorio, vel saltem levi tantum comitatam esse posse: quorum omnium fac meminervis; vera enim sunt, & cum Valsalvæ, nostrisque Observationibus (1) videbis esse congruentia. Quæ sicuti inter relegendum has Epistolas libenter cognovimus, ita etiam libenter vidimus, qua ratione alii Præstantissimi Viri non dubitent, quin pulsus in peripneumonia modo esse possint duri, modo autem molles. Quamvis enim pulmonum arteriæ, si Bronchiales excipias, non sint, ut cæteræ omnes, & in his Intercoştales, cum Aorta continuatæ, ut cum hac tota suas possint communicare irritationes; tamen irritata pulmonum vasa ea vehementia sanguinem urgere in sinistrum cordis ventriculum, ut hic irritatus sanguinem vehementer in Aortam compellat, sicque ipsam irriteret, donec ob auctam inflammationem pulmonum compressa, & impedita horum vasa minus vehementer, minorique copia sanguinem in eum ventriculum, & hic in Aortam impellat, sicque hac minus, minusque irritata, minus duri pulsus atque adeo molles fiant. Quæ omnia tum de pungente dolore, tum de pulsus duritie in peripneumonia hic tibi volui commemorare, ut quæ ex his licet, addere possis ad illa per quæ utrumque in Matrona, cujus casum multo superius (2) descripsi, tibi explicare conatus sum, itemque ad ea per quæ in propositis Sene, & Juvene singula aliter nunc explicabo. Durities enim pulsus in Sene annos jam nato septuaginta quatuor magis fortasse ætati qua rigent omnia, quam morbo, videri potest adscribenda. In Juvene autem pungentem illum dolorem si ad validam inflammati pulmonis cum pleura connexionem rerulero; nonne ita rem potero declarare, ut pleuram, quamvis haud inflammata, distrahi intelligas, quoties distentus jam, sed non omnino, ab inflammatione pulmo, inspirato aere magis distenditur, & hoc ipso omnia superficiæ suæ puncta aliud ab alio dimovere, & quod consequitur, annexam pleuram quasi divellere conatur. Sic ferme expositum videbis in Sepulchreto (3) casum hujus nostri similem. Num ergo, inquis, pungens dolor eos omnes afficit quorum inflammatus pulmo ad pleuram adhæret? Non utique omnes, quod plures vel in hac Epistola Observationes ostendunt; nam ut in earum aliqua pungentem scribere dolorem Valsalva forte oblitus sit; in tot reliquis oblitum esse, non est credibile. Quid ergo est? Aliis fortasse minus arcta pleuræ, & pulmonis connexio; aliis pulmo superficiem versus adeo inflammatione impeditus, ac durus, ut ibi ab inspirato aere distendi non possit; aliis denique esse alia causa potuit, cur vel ea posita connexione, dolor tamen pungens non fuerit. Nam quare hic sit, aut non sit, aliquando causa in propatulo est; aliquando, ut verum fatear, non ita facile occurrit. Utrumque ex proximis intelligere poteris Observationibus.

39. VIR annorum circiter sex & sexaginta, cum diu catarrhalem exspuisset materiam, denique ex frigidi aeris injuriis corripitur dolore pungente sinistri lateris, plurimum tussit, febricitat. Cum a doloris usque principio ingentem semper expectorasset materiæ copiam crassæ, flavæ, lineisque sanguineis paucis distinctæ, tandem sputo suppresso interit septimo die. IN THORACIS sinistro cavo aqua erat similis feri vaccini; pulmo autem prædurus, ad mediastinum, & pleuram, costas succingentem, valide adhærebat. Eodemque pacto pulmo dexter mediastino, & pleuræ qua diaphragma, & præsertim qua antierius summas costas convestit, alligabatur. Ad hunc ultimum locum latebat in pulmone ulcus cancrosum, sedes fortasse morbi inveterati. Minor in sinistro cordis ventriculo fuit polyposa concretio; in dextero autem multo major, cui concreti san-

(1) Vid. histor. seqq. & Epist. 21. n. 17. & histor. seqq.

(2) n. 9. & 10.

(3) Sect. hac 4. in Schol. ad §. 10. Obs. 20.

guinis copia adhærebat. In Ventre animadversus est lienis color ad rubrum inclinans.

40. Si de fede antiqui morbi, Valsalvæ conjecturam merito probas; intelligis sane, quid catarrhalis materiæ nomine ægris interdum, utinam ne & Medicis quibusdam, imponat. Sed hoc in transitu. Hic illud potissimum attendas velim, quo in latere pungens erat dolor, in eo quoque inflammatum pulmonem valide ad pleuram adhæsisse; inflammatum, inquam; tametsi Valsalva eam quæ in ejusmodi morbo non prorsus defuisse, intelligitur, spirandi difficultatem, non fecus ac in sequenti, in aliisque Observationibus febrem omisit, cum titulum iis, ut huic quoque, adscripsisset illam *De Pulmonia*.

41. MULIEREM annos natam sexagintaprehendit pungens dolor in dextera thoracis parte, ut in hanc cubare nullo pacto possit. Tussi vexatur; pauca exspuit: difficile quidem, sed non difficillime, respirat: viribus est omnino prostratis. Remittit postea dolor, ut sine ullo labore decumbere jam possit in latus dexterum. Sed interea magis in dies deficiente pulsu, ægra quoque deficit. THORACE aperto, uterque pulmo adhærens pleuræ invenitur; sed dexter arctius. Hic totus, & superiore præsertim parte induruerat: in qua abscessus erat, quo inciso, multum feri effluxit fusci coloris. Hoc ipso colore proxima quoque pulmonis substantia infecta erat, & sphacelo quodammodo correpta. Sinister pulmo, non ut dexter ex uno, sed pluribus ex lobis constans, qua dorsum spectabat, leviter inflammatus, totaque extima superficie reliqua nigris hic illic maculis erat distinctus. In pericardio multa aqua. In cordis utroque ventriculo magnæ polyposæ concretiones; sed longe major in dextero. Ventre quoque dissecto, intra extimam lienis partem corpus quoddam inventum est osseum, figura omnino sphærica. Cæterum in hujus mulieris vasis sanguis pene totus concretus fuit.

42. Osse in liene, & majori in sinistro contra atque inveniri solet, quam in dextero pulmone, lobarum numero hic omisissis, tanquam alio pertinentibus; nisi forte ob inflammationem tres dexteri pulmonis lobi in unum coaluisse videbantur; præclare intelligis, cum illa in sphacelum coepit degenerare, eam doloris remissionem secutam, quæ interdum Medicis quibusdam, cætera non attendentibus, turpiter imposuit, ut in Sectione hac Sepulchreti (1) etiam vides. Sed priusquam ad sphacelum fibræ quadantenus laxarentur, inflammatus is qui pleuræ arctius adhæserat, pulmo, ipsam adeo divellebat, ut propter doloris vim non posset mulier id latus cubando premere, quod cæteri, cum doloris vehementia non tanta est, premere plerumque solent peripneumonici, iique præsertim quibus pariter ad pleuram annexus est pulmo. Quin etiam illi qui vetustis, recentibusque temporibus pleuræ inflammationem sine pulmonis inflammatione sæpissime accidere, non dubitabant, pleuriticis *decubitus in latus inflammatum facilem esse*, docuerunt; *in sua enim ipsius sede (pleuram) collocari: in oppositam vero partem decubitus dolorem concitare; a pondere enim, & phlegmone, & suspensione in omnes membranas (pleuræ) continuas partes . . . dolorem protendi*. Quæ verba, & explicatio sunt Aretæi (2). Ad quam hæc etiam alia addita fuit explicatio, quod sicuti certum est, compressum in cubando latus, multo minus inter respirandum agitari, quam oppositum, quippe liberum; sic minus agitari, extendi pleuram, apparet, quæ compresso, quam quæ libero adhæret lateri. Quas explicationes quatenus ad pleuram transferre liceat, ad quam inflammatus pulmo annexus sit, vides. Sed interdum tamen illi iidem aliter accidere circa decubitus, animadverterunt; ut patet apud Cælium Aurelium (3), ubi alia

(1) Obs. 22.

(2) Morb. Acut. l. I. c. 10.

(3) Acut. Morb. l. 2. c. 16. n. 98. edit. Almelov.

insuper pronitur explicatio. Quam tamen si consideres; iis convenire, intelliges qui facilius in latus affectum cubant, non quibusdam illis, qui *supra patiens latus jacere prohibentur*; ut vel hinc appareat, hos rarius, primos autem creberrime occurrere. Neque enim ob stare debent quæ antea (1) apud Cælium leguntur: *sequitur etiam ægros supra id latus jacendi difficultas, atque cum se supra contrarium latus verterint, dolor*. Nam etsi id latus nequeo cum aliis intelligere quod sanum est, tum quia Cælius sanum latus non memoraverat, sed ægrum, tum etiam quia sic *contrarium*, quod continuo memorat, *latus*, ægrum deberem contra frequentissimam observationem intelligere; tamen aut in mendosissimis alioquin codicibus ibi vitium suspicor, ut puta si ultima *jacendi* syllaba, ab oscitantibus librariis repetita, pro *facilitas*, aut *facultas* orta esset vox *difficultas*: aut si *difficultas* legendum est; sic accipio ut molestiam quidem a decubitu vel in ægrum latus intelligam, nullo tamen modo cum eo dolore comparandam, quem facit decubitus in contrarium latus. Sic etiam in proposita muliere Valsalvam quidem indicasse impotentiam video cubandi in latus affectum; sed non propterea crediderim, non multo majorem fuisse cruciatum, si mulier in sanum latus jacere conaretur: neque enim id negat: aut si non fuit; redire ad id cogor quod supra (2) factus sum ultro, difficilis decubitus causas non semper in propatulo esse; ut si, exempli causa, non modo pleura, sed & periosteum, costas undique succingens, ob arctissimum in hac muliere pulmonis nexum, & pulmonis, tum inflammatione, tum abscessu distenti, ita fuisset distractum, ut premi incumbentis corporis pondere sine eximio dolore non potuisset. Utcumque id est, etsi Albertinum meminisse dicere, in peripneumonia decubitus modo in affectum, modo in oppositum latus esse faciliorem; tamen & Valsalvam meminisse, cum id fateretur, sic distinxisse, ut illud in plurimis, hoc vero in nonnullis dumtaxat, sibi animadversum asseveraret, id quod Observationes quas scriptas reliquit, inter se collatæ, satis confirmant.

43. VIRGO annos nata viginti duos fixo dextri lateris pungente dolore cum tussi, sputo, difficili respiratione, & febre corripitur. In nullam partem cubare, nisi in dexterum latus potest. Progrediente morbo, sputum sanguine tingitur, qui uno die non paucus prodit. Aliquot ante mortem dies doloribus ad ilia vexatur. Nono autem, convulsivis accedentibus motibus, in sinistrum decumbens latus, e vivis excedit. IN VENTRIS cavo serum animadversum est, lien prægrandis, & Tenuium intestinorum pars major inflammata. Thorace dissecto, pulmo dexter pleuræ arcte adhærens inventus est, totaque ejus substantia inflammatione magna affecta, & ulcere insuper qua pleuram spectabat certo in loco, inter quod ulcus, & pleuram ferofa erat materia. Pulmo autem sinister, præterquam ad atrum vergebat colorem, nigris quoque hic illic maculis distinguebatur. In sinistro pariter thoracis cavo aliquot erant feri uncix. In corde concretiones duæ polyposæ: quarum minor in sinistro latebat ventriculo; major totam auriculæ dexteræ, multum dilatatæ, caveam implebat.

44. In quibus sanguis est ad faciendas inflammationes idoneus, haud raro accidit, ut plures Pares aut simul, aut una post aliam inflammantur, thoracis præsertim, & ventris. Cujus rei præter Virginis hujus exemplum vel in his Litteris alia videntur subindicari; nam in Viro de quo paulo ante (3) dictum est, lienis color ad rubrum inclinabat sub inflammato pulmone: in Juvene autem (4) priusquam pulmo inflammaretur, dolor in ventre quid alicui hujus visceri mali immineret, significaverat. Cæterum huic Virgini pungens dolor mitior videtur fuisse, quam Mulieri cujus novissime (5) exposui historiam. Virgo enim, quod Mulier non poterat, in affectum cubabat latus, quanquam & in

(1) L. cod. c. 14. n. 91. (2) n. 23. (3) n. 29. (4) n. 36. (5) n. 41. 42.

alterum tandem jacuit postquam serosa ulceris materia laxavit pleuræ fibras, ut distractionem facilius ferret ab appenso pulmone. Ab hujus igitur, & pleuræ nexu causam pungentis doloris ea ratione quæ supra (1) indicata est, repetere licuit in his quidem tribus Observationibus. In totidem vero quæ sequuntur, indidem repetere, nisi forte per conjecturam non licebit.

45. VIRUM quinquagenarium postridie Kal. Martiiprehendunt acuta febris, laboriosa respiratio, dolor a sterno usque ad medios ferme abdominis musculos, tussis permolesta, quippe magnum dolorem faciens ad mamillam sinistram, & costas nothas. In neutrum potest latus decumbere: non exspuit: quinto morbi die moritur. IN STERNI exsectione paucum serum fuscum e sinistro thoracis cavo emanavit. Qui in eodem cavo erat pulmo valde induruerat, ad subviridem colorem vergens, nigrisque distinctus maculis: cum secaretur, serosa, ac putrida colluvies cum misto sanguine erumpebat. In cordis ventriculis polyposæ concretiones.

46. Hoc in casu liquet utique, in quem exitiosum morbum pulmonis inflammatio degenerasset. Verum non liquet, cur decubitus neutrum in latus ferri posset, neque cur dolor a sterno ad medios ferme abdominis musculos pertineret; nisi forte permolestam, irritamque tussim accuses, a qua magnus certe ille dolor ad mamillam sinistram, & costas spurias fieri credebatur. Qui, si ut videtur, ac solet, pungens erat; satis ejus causa non intelligitur, nisi conjicias omisissam forte a Valsalva inflammati pulmonis ad hæc loca adhæSIONem: qua posita, facilius appareat, quomodo in exsectione sterni, cum thoracis neutra cavea sero esset plena, prodire illud paucum, fuscumque serum potuerit e sinistra quidem thoracis parte, scilicet ob laceratam superficiem annexi, & putrida, serosaque colluvie redundantis pulmonis. Sed hæc ex conjectura dumtaxat. Quod si cum ista peripneumonia conjunctam pleuræ inflammationem legereamus; pleraque intelligere facilius liceret, quæ sane in pleuriticis quibusdam contingunt, & a Cælio quoque Aureliano (2) adnotantur, ut dolor ad *pectus*, *atque ilium*, & *jacendi negata*, *atque displicens omnis positio*.

47. JUVENIS annorum circiter viginti sex pungente corripitur dolore in dextera thoracis parte, cum febre, & tussi. Parum exspuit. Circa octavum diem accedit delirium, noctu præsertim. Dolor abit; sed respirationis difficultas semper gravior fit. Facilis est decubitus in utrumlibet latus. Die tandem decimo obit. PULMONES ambo induruerant toti, ambo dorsum versus ad pleuram erant alligati; sinister etiam a latere. Præterea cum substantia quædam alba, quasi membranacea, universæ pleuræ, & pulmonibus imposita esset, quasi reticularis instar cujusdam corporis laxi, & mollis; per hanc tamen nonnullis in locis pleura, & pulmōnes inter se erant firmiter colligata. In utroque thoracis cavo, sed magis in dextero, multus erat humor colore similis feri vaccini: qui tametsi, sepositus nullam, ut alias quoque animadversum fuerat, separationem ostendit: igni tamen impositus, sanguineis instar feri concrevit. Pericardium sero turgebat. Concretiones polyposæ, in dextero cordis ventriculo major, in sinistro minor.

48. Cum inspectum non fuerit cerebrum; scire haud licet, an ibi quoque secundum ea quæ paulo superius (3) dicta sunt, aliquid fuerit inflammatorii, cui delirium imputandum. Huic autem imputo quod sine ratione dolor abierit, eoque facilis decubitus factus fuerit in utrum liberet latus. Nam *quibus causa doloris, neque sensus ejus est, his mentem laborare*, post Hippocratem (4), ut nosti, admonuit Celsus (5). Sed pungens dolor cur in dextra fuerat thoracis parte,

(1) n. 38.

(2) Acut. Pass. l. 2. c. 14.

(3) n. 44.

(4) S. 2. Aph. 6.

(5) De Medic. l. 2. c. 7.

cum pulmo quidem, non dexter, sed sinister, ad pleuram esset a latere alligatus? Neque enim alligatio ad dorsum spectanda est, quia nec ibi dolor, & alligatio pulmoni ibi erat utrique communis. An igitur quæ alligationes sub molli illa, de cujus origine, & natura satis antea (1) dictum, quasi membrana quadam latebant, eæque satis firmæ, hic magis a nobis attendendæ sunt? Verum hæ nonnullis in locis, atque ut videtur, utrobique indicantur. Reliqua igitur conjectura est, majores illas, firmiores, & delirio priores fuisse quæ in cavo erant dextero, in quo etiam plus effusi humoris inventum est.

49. MULIER annos nata ad sexaginta, habitu gracili, & temperamento sanguineo, febre prehenditur vehementi, sicca tussi, & pungente sinistri lateris dolore sic tamen, ut si in hoc cubet, non multum doleat. A sanguinis missione adeo remittitur dolor, ut jam possit in quamcunque partem decumbere. Febris dumtaxat, & sitis urgent. Crassa aliquando exspuit. Gravior fit respiratio. Tandem die decimo tertio moritur. PULMO sinister omnino solutus, a pleura; quæ prorsus illæsa erat; subalbidus, nigris distinctus punctis, carne durior, nonnulla ostendit tubercula, sanie scatentia. Pulmo sinister (*sc*) superius quidem pleuræ per se adhærebat; sed longe minus erat vitiatus, quippe nigris tantummodo conspersus maculis, & jugulum versus durior, parvum abscessum continebat. In pericardio feri uncia. In cordis ventriculo dextero polyposa concretio magna, majori tamen sui parte auriculam implens, indeque se in vasa producens. In sinistro ventriculo erat altera; sed minor.

50. Hic vero qua conjectura utemur? Ea videlicet quam manifestus, sed facile condonandus, Valsalvæ, vel potius ejus calami error suppeditat. Cum enim singulos pulmones describens, neutrum dexterum, sed utrobique sinistrum nominet; liberum nobis est suspicari, quem primo loco descripsit, fuisse dexterum: quem secundo, fuisse sinistrum. Ita res facile explicabitur. Hactenus per conjecturam causam deducere coacti sumus pungentis doloris a pleuræ, & pulmonis connexionem. Sed historię quædam sunt, in quibus præter eam connexionem, etiam inflammatio aliqua pleuræ fuit, pungens vero dolor non fuit, quem tamen plures ab hujus membranæ inflammatione repetebant. De eo genere præter aliam quam alibi (2) proferam, hæ duæ sunt quæ sequuntur.

51. JUVENIS annos plus viginti natus, qui chronica antea febre laboraverat, acuta corripitur cum dolore pectoris, difficultate respirandi, tussi, & paucæ materiæ exspuitione, sanguineo colore tinctæ. Hic primis acuti morbi diebus plerumque, ultimis assidue in sinistrum jacebat latus. Circa decimum sextum est mortuus. IN VENTRE splen triplo major. Thoracis universum sinistrum cavum suus pulmo omnino replebat; adeo hic intumuerat! durus totus, & inflammatus, pleuræ autem undique annexus: quæ levi dumtaxat suffusa rubore, inflammationis inchoamentum exhibebat. Pericardium humore, fero vaccino simili, non opplebatur modo; sed valde etiam distendebatur, ejusque humoris nonnulla concrementa per cordis faciem sternebantur. In hujus singulis ventriculis singulæ inerant polyposæ concretiones exiguæ, & flaccidæ; paulo tamen major quæ in dextero: majoresque ab singulis in auriculas, & venas ferebantur productiones, quam in arterias.

52. En jam tertium in hac una Epistola (3) qui post diuturnam febrem lienem habuit ingentem. Alios autem alibi quoque (4) adjiciemus. Sic etiam lienis infarctum post omnem febrem chronicam, præcipue quartanam, in Hungaria constanter observari, leges apud Cl. Kramerum (5); non modo in cadaveribus quorundam,

(1) n. 37.

(2) Epist. 45. n. 26.

(3) Vid. supra, n. 2. & 30.

(4) Epist. 31. n. 2. & Epist. 36. n. 17. 18.

(5) Vid. Commenc. Litter. A. 1738. Hebd.

15. n. 2.

febris intermittibus defunctorum scirrhusos lienes animadversos videbis a Cl. Hoyerō (1). Porro qui ejusmodi lienis morbis tenentur, quanto facilius in peripneumoniam incidant, ab Doctissimo Fantono (2) indicatum est. Quod ut Rhedario illi (3), & Clerico (4), ita huic etiam accidit Juveni. In hoc quidem inflammati pulmonis connexionem cum pleura fuisse, vides, & præterea membranam hanc, inflammatione haud prorsus carentem; dolorem tamen qui pungeret, memoratum non vides. Quod si pleuræ inflammationem, quippe hic levissimam, forte contemnis; at pulmonis cum ea connexionem longe amplissimam attendes. Quid ergo est? Tanta illa ejusdem pulmonis magnitudo, suum ut cavum prorsus oppleret, cum duritie quoque superficiei (5) conjuncta, fortasse efficiebat, ut pulmonis neque pondus, quippe undique suffulti, neque distantia ab inspirato aere, quippe non cedente superficie, afferre molestiam posset, eoque minus, quo magis & magnitudo, & durities progrediente morbo augebantur. Itaque primis diebus plerumque, ultimis assidue æger in affectum cubabat latus.

53. **FAMULUS** Equitis cujusdam, annos natus ad quinquaginta quinque, de dolore queritur in medio thoracis: in dorsum cubare dumtaxat potest, & nonnihil in latus sinistrum. Erecta cervice spirare cogitur. Die sexto interit. **PULMO** sinister dorsum versus, totus, multumque induruerat, & pleuræ quæ aliquantum rubebat, adhærebat valide, etiam qua hæc diaphragma convestit. Pulmo dexter sanus erat; quanquam in eo thoracis cavo paululum ferossæ materiæ animadvertebatur similis puri. Aqua in pericardio turbida. In cordis ventriculo dextero cum polyposa concretionē sanguis erat in grumos coactus: qui alibi aliquem fluorem fervabat.

54. Historia hæc satis, quod ad propositum spectat, similis prioris, si ad similem modum tum quod ad observationem, tum quod ad explicationem pertinet, a te intelligitur; non est cur plura addam. Verum scire fortasse cupis, an pungens dolor tunc saltem vexet cum pleuræ inflammatio perfecta est. Duos hujusmodi subijciam casus, ex quorum primo vexasse, intelliges; ex altero autem non vexasse.

55. **VIRO** illi, cujus diuturna, & varia mala, ad ventrem fere attinentia, vitiatumque inventum jecur satis descripsi Epistola Anatomica III. (6), accessit denique dolor pungens in læva thoracis parte, & difficultas in hanc cubandi, cum facile posset in alteram, tussis quoque, & sputi, in principio, aliquantum. Sputo suppresso, circa decimum ab illius doloris initio diem excessit e vita. **PULMONIS** sinistri pars superior tota in tumorem obduruerat, proximas undique partes comprimentem, nonnullisque in locis per tenuia filamenta se pleuræ annectentem: quæ & ipsa inflammata erat. Dexter autem pulmo, valide alioquin cum pleura nexus, ut vix posset sine laceratione separari, inventus est sanus. In pericardio mediocris aquæ copia. In cordis thalamis polypossæ concretiones, in sinistro exigua, ad arteriam magnam porrecta, in dextro major, pertinens ad venam Cavam, & ad arteriam Pulmonarem.

56. **VIR** annorum circiter quinquaginta, qui multos jam annos lepra dextro in femore laboraverat, angina prehenditur. Hæc cum ad biduum perdurasset, desit in dolorem quendam dorso: cui postmodum accessit sicca tussis, ingens sitis, decubitus in sinistrum latus, cum in dexterum ferri non posset, item dolor quidam gravans, qui zonæ instar in imo thoracis percipiebatur. Etsi febris ultimis diebus videbatur mitis, neque præter ea quæ diximus, signa ulla fuisset.

(1) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 68.

(4) Ibid.

(2) Schol. ad Patris Obs. Anat. Med. 27.

(5) Vid. supra, n. 38.

(3) n. supra indic. 2. & 30.

(6) n. 9.

sunt quæ thoracis inflammationem indicarent; tamen æger mortuus est nono ex quo decumbere coeperat, die. THORACIS sinistrum cavum plenum feri purulenti repertum est: quo ex fero quædam concreverat quasi membrana, quæ pleuræ adhærens, hujus corruptionem mentiebatur. Pleura tamen, illi subjecta, inflammata erat; nec dissimile quidpiam pulmones, quamvis levissime, passi fuerant. Exiguæ autem polyposæ concretiones in magnis ad cor vasis latebant.

57. Pungentem in hac, ut in superiore historia memorari dolorem, non vides; tamen pleuram in hac quoque inflammata legis: imo, si cum pulmonibus conferas, ejusmodi inflammatione affectam, ut ob hanc potissimum homo interiisse videri possit. Rara autem propter hoc ipsum usque adeo Observatio hæc est, ut inter omnes sive meas, sive quas Valsalva scriptas reliquit, ei similem non meminerim offendisse. Sed & Nannius (1) cum plurimos thoracis inflammatione sublatos incidisset, præcipuamque læsionem in cæterorum pulmonibus deprehendisset; vix unum, aut alterum invenire potuit, quorum pleura dumtaxat inflammatione affecta esset; eos autem morbus intra biduum sine sputo sanguinis interemerat. Quam ob rei raritatem, & mortis ab ea tantum causa intelligendæ difficultatem, & tunc dubitavi, & adhuc dubito, an potius febris pessimi generis cum ea inflammatione conjuncta, homines confecisset, præsertim cum quandam solum pleuræ partem in iis se diceret Nannius inflammata reperisse. Nam si pleuram totam ab axillis usque ad septum transversum inflammata conspexisset, qualem unum, aut alterum casum, haud plures, ex Diemerbroeckio in Sepulchretum (2) referri vides; aliquanto minus dubitarem; quanquam in priore hujus casu erat insuper pleuræ suppuratio, ex ejusque abscessu effusio puris in thoracem; in altero autem ea causa præcesserat, quæ vel sola potest citam mortem asferre, magnus videlicet frigidæ cerevisiæ haustus in exæstuante. Quod si pariter descriptæ: non verbo, ut ibidem (3), indicatæ usquam legerentur cunctæ Observationes Willisii, & Riverii; quot tandem essent & quales, cognoscere, & existimare possemus. In nostris certe regionibus quam rarissimum esset, si quis in iis quos interna sustulit inflammatio thoracis morbi sedem in pleura confisteret, aut hanc solum corruptam & putrefactam inveniret.

58. Sed & perraræ apud nos sint pleuritides, necesse est, quales tam crebræ occurrebant Diemerbroeckio, ut se in multa pleuriticorum sectione, scriberet (4), nunquam pleuritidem illæsa pleura factam invenisse; sed in quibus pulmo pleuræ affixus adhærebat, in iis pulmonem, qua parte pleuræ adnæscitur, simul etiam affectum vidisse: in aliis vero, quibus pulmo liber a pleura erat, eum nihil affectum fuisse: ... tertie autem, vel quartæ dumtaxat (non pleuriticorum, ut quidam intellexerunt) sed hominum parti contingere, ut pulmo pleuræ affixus adhæreat. Lege enim omnes quas hætenus proposuimus, undetriginta Valsalvæ Observationes: lege etiam nostras, quas brevi ad te mittemus, duodeviginti. Ut nobis cadavera offerantur eorum quos internæ thoracis inflammationes sustulerant, promiscue incidimus. Quid ego deprehenderim, videbis (5). Valsalva certe in quinque & viginti, tum in duabus præterea quæ mox subjicientur (6), nunquam pleuræ læsionem ullam memoravit; imo in nonnullis, in quibus potuisses aliter suspicari, diserte illæsam pleuram fuisse, admonuit. Vix in quatuor, de quibus a nobis postremo scriptum est, pleuræ inflammationem deprehendit. Sed in duobus (7) levem adeo, si cum annexi pulmonis inflammatione conferretur, ut ab hoc in illam; non ab illa in hunc progressum esse, existimares. In tertio (8) erat

(1) Vid. Comment. de Bonon. Sc. Acad.
Tom. 1. inter Medica.

(2) Sect. hac 4. Obs. 14. §. 8. & 9.

(3) Ibid. §. 1. & 4.

(4) Ibid. §. 10.

(5) Epist. 21.

(6) n. 59. & 61.

(7) n. 51 & 53.

(8) n. 55.

quidem, ut etiam in quarto (1), non ita levis. Sed in illo tamen gravissima erat in pulmone, quamvis nonnullis in locis tantum, & per tenuia filamenta ad pleuram alligato: in hoc vero, quo de agimus, nulla memoratur pleuræ, pulmonumque connexio; qui tamen haud prorsus inflammationis expertes erant. Quod si quæras, unde igitur mortuum censeam? neque pleuram, neque pulmones accusabo; sed purulentum serum quo altera thoracis cavea implebatur, eamque etiam partem, quæcumque illa fuerit, unde pus ipsum extiterat. Cum enim Hippocrates (2) doceat: *quicumque ab angina liberantur* (videlicet subito, ut Celsus (3) reddidit, id quod huic ægro videtur accidisse) *his ad pulmonem verti, & in septem diebus perire: si vero hos effugerint, suppurari*, idque aliqua parte, ut Celsus loquitur; ego qui in ægro, post diem septimum superstiti, pus inventum fuisset, video, partem autem unde effluxit, non video; quanquam pulmonem, si historia sineret, libenter culparem; liberum tibi facio Hippocratem sic interpretari, ut cum pulmonem dixit, proximas etiam pulmoni partes, ut erat studiosissimus brevitatis, indicasse censeas. Dolor autem ille dorsi qui anginae proximus successit, item ille alter gravans, qui zonæ instar in imo thorace percipiebatur; nisi hunc forte referre malis ad purulentum serum quo septum Transversum gravaretur; suspicionem tibi fortasse aliquam, si non conjecturam, supeditabunt. Qua ego interim in medio relicta, illud admonebo, ut in descriptione proposita (4) illam attendas falsam membranam; quæ pleuræ adhærens, hujus corruptionem mentiebatur. Huc enim altera spectat Valsalvæ Observatio, ad hunc modum se habens.

59. MULIER quantum annum agens & sexagesimum dolore corripitur in dextera thoracis parte, ut difficulter cubare in hanc possit, nec sine dolore ipsam tangere. Frequens est respiratio, inanis tussis, celer, frequens, parvus, debilis pulsus. Die septimo sudor circa caput oboritur. Deficientibus viribus, nono circiter decedit.

THORACE aperto, pulmo in cavo dextero occurrebat valde turgidus, ut hoc totum impleret, leviter adhærens ad pleuram ope cujusdam quasi membranæ, inter illum, & pleuram interjectæ. Quæ revera nihil aliud erat quam serum, quod postquam ex utriusque poris exierat, ita concreverat, & se extenderat, ut membranam sanie turgidam, atque adeo corruptam pleuram primo aspectu mentiretur. Cujusmodi species, inquit, imposuisse videtur Riverio (5) affirmanti, se in pleuritide corruptam pleuram comperisse. Sed hic, diligentius quærendo, ipsa quidem pleura sana inventa est; pulmo autem qua dorsum spectabat, magna cum duritie inflammatus. Cæterum alter pulmo multis quidem locis ad pleuram alligabatur; sed erat illæsus. In pericardio multa aqua. In cordis cavéis polyposæ concretiones plures latebant, major in auricula dextera, minor in adjuncto ventriculo, quarum illa in venas Cavas, hæc in Pulmonarem arteriam producebatur: hac vero minores in ventriculo sinistro duæ, impari inter se magnitudine, harum major in arteriam Magnam, minor in sinistram auriculam se extendebat.

60. Riverius hallucinatus sit, an non, & si forte sit, an ea dumtaxat ratione, definire non ausim. Nam & aliam interdum esse erroris causam posse, scio. Quam, cum proximam historiam legeris, declarabo.

61. FŒMINA annos nata plus sexaginta, plethorici habitus, & obesi, prehensa est Kalendis Decembris thoracis dolore in dextera potissimum parte, cum vehementi febre, magna siti, ulcerosa corporis lassitudine: nec respirare poterat

(1) n. 56.

(2) S. 5. Aph. 10.

(3) De Medic. l. 2. c. 7.

(4) n. 56.

(5) Vid. supra, n. 57.

sine dolore. Mittitur sanguis, atque alia ex arte præstantur; sed frustra. Imo illa augetur lassitudo, mens torpida fit, atque adeo subdeliria. Tandem sputum, quod antea modicum erat, nec glutinosum, rotundum ejicitur, & purulentum; respiratio fit laboriosior: delirium accedit; & mors duodevigesimo morbi die.

THORACE recluso, cum dexter pulmo a pleura, cui adhærebat, separaretur, multum purulentæ materiæ erupit, scilicet ex abscessu in pulmonari substantia, circa quam magna erat inflammatio; pleura tamen illæsa. Sinister pulmo erat sanus. Ventriculus dexter cordis mediocrem polyposam concretionem; alter inchoamentum dumtaxat continebat ejuscemodi concretionis.

62. Nunc si relegas quod etiam in dissectione cujusdam Virginis supra (1) a nobis scriptum est, dum manu tentaretur pulmonis a pleura, cui arcte adhærebat, separatio, illum ob fraciditatem disruptum esse, simulque ex abscessu, quem continebat, magnam eiecisse copiam saniosæ materiæ; facile intelliges, quam proclive sit, ut illud accadat, de quo ante hos quinquaginta annos monui in Bononiensi Scientiarum Academia, quod monitum non indignum censuit cujus benignissimam mentionem faceret in suis immortalibus Libris (2) Princeps, & Dominus meus, beneficentissimus litterarum, quas ipse eximie ornabat, Patronus, BENEDICTUS XIV. Pontifex Maximus. Fac enim, aliquos, ut haud semel ego vidi, vel celebres in vulgus Medicos, in ægris invisendis multum, in cadaveribus autem introspectandis leviter, aut nihil exercitatos, hominis qui non sine pleuritidis signis obierit, dissectioni interessè, per inexpertum, ut sæpe accidit, Chirurgum institutæ, huic autem pulmonem a pleura remove conanti id contingere quod in hac Muliere (3), aut in illa Virgine (4), ut disrupto repente abscessu in ea parte pulmonis quæ arctius pleuræ affixa fuerit, pus erumpat, puris vero, & dilaceratæ annexi pulmonis reliquæ ad pleuram, ut solent, etiam tum restent adhærentes, cum pulmo reliquus, emissio pure statim concidens, abscessus cavum contraxerit, & fere occultaverit, aut siquid hujus ostendat; effectum potius & partem cujusdam proximi in pleura suppurati tumoris ostendere videatur. Noli dubitare, quin continuo pronuncietur, satis esse quæsitum, pleuram ab se evidentem conspectam putrefactam, corruptam, & colecto pure manantem, præjudicata opinione nullam erroris suspensionem relinquentem! qui perquam facile vitari potuisset, ubi reliquiis illis, cauti, & diligentis Professoris manu abrais, sub iis pleura aut levissime affecta, aut etiam, quemadmodum Valsalvæ contigit (5), sana prorsus, & omnino illæsa resecta esset.

Non propterea tamen nego, solertibus, & exercitatis Anatomicis magnam interdum pleuræ ipsius læsionem post thoracis internas inflammationes occurrissè.

Tantum quid de jactatis inter minus expertos Observationibus suspicer, non reticeo. Nunc quoniam a pleurisque eorum qui de sede harum inflammationum, pleuræ asserenda, pulmoni autem abjudicanda laborant, omnem pene sensum visceri huic adimi, animadverti; unam, haud amplius, eamque perbreve, Valsalvæ Observationem, unde contrarium possit confirmari, subjiciam.

63. ANUS septuaginta annorum, duos circiter menses de interno thoracis dolore conqueritur: non tussit: non exspuit: in neutrum cubare potest latus. Denique moritur. PULMO uterque nigris erat distinctis maculis: dexter præterea qua vertebra spectabat, durus, & exulceratus; quanquam nihil apparuit saniosæ materiæ. Ingentis magnitudinis polypus in ventriculo cordis dextero, hinc per ejus utrumque orificium in vasa, & vasorum ramos se producebat, & mole sua multum auriculam dexteram dilataverat.

(1) n. 11.

(2) Vid. ejus Comment. loco cit. supra,

ad n. 57.

(3) n. 61.

(4) n. 11.

(5) n. 61.

64. Si polypum, seu potius; quando ne illa quidem fuerunt polypi signa quæ vulgo proferuntur, ut neque auriculæ dilatatæ; seu potius, inquam, polyposam concretionem, tunc polypi nomine etiam a Valsalva indicari solitam, vitæ ultimo tempore, non fecus ac nigras illas pulmonum maculas, productam intelligis, (1) & auriculam per se laxam, eoque tempore ob infirmissimas suas vires minus resistentem dilatasse; reliquum est nempe, ut internus ille thoracis dolor haud alibi sedem per duos menses habuerit, quam in pulmone exulcerato.

65. Nunc quando bene longam seriem habes Valsalvæ Observationum; unam enim & triginta ante hanc ultimam proposuimus; si forte quæres, utra in thoracis parte sæpius fuerit inflammatio; longe aliter ipsi accidisse, invenies ac Doctissimis illis Viris, qui dextram ut plurimum ab ea affici, sinistram autem rarius, scripserunt. Namque ubi cadavera seposueris in quibus Valsalva utramque partem inflammata deprehendit; reliquorum ferme totidem reperies a sinistris, quot a dextris inflammationem habuisse: idemque propemodum ex nostris quoque duodeviginti, protinus mittendis, Observationibus cognosces. At enim illud, inquires, non de pulmonum dumtaxat, sed de pulmonum, & pleuræ conjuncta inflammatione scripserunt. Tu vero ne sic quidem cum illis congruere invenies Valsalvæ Observationes. Quarum cum quatuor, haud amplius, utramque conjunctam inflammationem proponant (2); eæ ipsæ omnes proponunt a sinistris. Nostrarum autem si una (3) congruit; altera (4) non satis congruit. Multo igitur & plures, & ampliores videntur requiri Observationum series, ut de re hac aliquid pro certo statuatur, suscipiaturque ex Anatome explicandum, cur pleuritis a dextris frequentior, sed mitior sit. Cujus problematis enodatio quam Præstantes Viri non minus modeste, quam ingeniose, dederunt, an magis per Anatomen illustrari, & perfici possit, cum minus præcox videbitur; tunc ipse existimabis. Interea autem valebis.

(1) Vid. Epist. 24.

(2) n. 51. 53. 55. 56.

(3) Epist. 21. n. 33.

(4) Ibid. n. 34.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXI.

Absolvitur sermo de Pectoris, Laterum, & Dorsi Dolore.

EODEM ferme ordine quo Valsalvæ Observationes, meas quoque ad te scripturus, ab iis initium capiam, in quibus intima Thoracis Inflammatio, illæsa prorsus pleura, sedem habuit in pulmonibus.

2. MULIER ex peripneumonia, nec sine pulsum, inæqualitatibus, mortua erat in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Morte A. 1706. Martio mense, cum ego pro Valsalva, Parmam accersito, cadavera in Theatro Anatomico disseccarem. PULMONES compactam, ut in hepate est, substantiam habebant: pericardium autem multam aquam. Cordis exterior facies primo aspectu corrosa maximam partem videbatur: nec erat tamen; sed inæquales concrectiones, ipsi adhærentes, id mentiebantur: quibus nullo negotio amotis, extima cordis membrana lævis, & integra se ostendit (1). Interiori quoque faciei pericardii adhærebant concrectiones aliæ, a prioribus prorsus sejunctæ, sed ejusdem generis; ut facile conjiceret, utrasque pariter ex crassioribus, quæ ab illa aqua secessissent, particulis coaluisse. In cordis ventriculis, & auricula dextera magnæ albæ, nec firmioris tamen structuræ, concrectiones polyposæ.

In fellis vesicula calculi duo nigri, sic satis duri, ad cubi formam accedentes, impari magnitudine; sed neuter parva.

3. JUVENEM torosum, annos natum duodeviginti, quem Venetiis intra octo circiter dies peripneumonia sustulerat, Amici mei Viri docti a me petierunt, ut disseccarem mense Decembri A. 1708. multo magis ut quæ secundum naturam essent, pleraque diligentius cognoscerent, quam ut quæ ad morbum attinerent. Ad hunc tamen quæ spectarent, hæc demonstravi. PULMO dexter artius undique adhærebat vicinæ per tenuem quandam membranam. Ejusdem superior lobus durissimus, gravissimusque, quippe ex substantia hepar referente, quam & pars reliqua ejus pulmonis, & sinistri pars maxima quadantenus ostendebant. In sinistro thoracis cavo aqua multa, eaque cruenta, & quasi nigricans: cujusmodi aqua, nec pauca, in pericardio quoque erat. Cordis auriculam dexteram, facile videlicet cedentem, sanguis plurimus extremo, ut censui, tempore in ea resistans, multum dilataverat. Niger is erat, & grumofus, nec sine polyposa concrectione tenaci, & magna, cujus pars in subjectum ventriculum pertinebat: altera autem, huic substantiam non dissimili, sed teres, in arteria erat Pulmonari. Nulla autem in sinistro ventriculo, adjectaque auricula, in quibus ne sanguinis quidem, nisi forte inter disseccandum effluerat, quidquam inveni. In Ventre aliqua aquæ copia fuit; jecur ad crepidinem lividum: intestina, alicubi subrubra, grave olebant.

4. SENEX annorum septuaginta quatuor, staturæ humilis, cauponas frequentare solitus, his ultimis annis obnoxius pulmonum inflammationi, hac novissime in Patavino Nosocomio intra octiduum confectus fuerat. Peculiariora symptomata, eo tempore animadversa, non fuit qui accurate satis narraret: quomobrem ipsa, ut in duabus pariter superioribus historiis feci ob eandem causam, non refero. Hoc unum quod pro certo scire potui, non reticebo. Nullo prorsus symptomate quod speciatim ad describendum cordis vitium attineret, hic laboraverat, non deliquiis, non palpitationibus, non pulsum, qui parvi cætero-

(1) Vid. Epist. 25. n. 24.

quin erant, inæqualitatibus, neque aliis ejusdemmodi. Quæsi enim hæc diligentius postquam ad absolvendam Anatomen Publicam A. 1730. ejus cadavere usus fueram. PULMONES undique erant pleuræ annexi. Dexteri pars summa dura, & nigricans: ejusdemque pulmonis sanguifera vasa connexa arctissime cum bronchiis: interque ea vasa unum animadversum est quod ad tractum aliquot digitorum erat dilatatum; eo autem emenso tractu, ad justam diametrum redibat. Sed & Bronchialis arteriæ truncum existere vidi ex arteria Magna insolita amplitudine, ut diametro esset triplo propemodum majori quam solet. A posteriore autem superficie sinistri ventriculi cordis, intervallo gemini digiti transversi supra nucronem, extrorsum prominebat tuberculum, mediocris cerasi magnitudine, & figura, cujus dimidium exstabat, dimidium intra substantium cordis se immittebat. Erat instar alicujus hydatidis ex iis quæ intra alia viscera, pulmones puta, aut renes, ita innascuntur, ut parte sui aliqua promineant tamen. Sed compunctum paucam emisit aquam; turbidiorem autem humorem retinuit. Qui ex prorsus aperto eductus est una cum membranula, in qua alba quædam erant, & mucosa, tum particula quasi tendineæ duritie. Visæ est ea membranula locum intimæ tunicæ in tuberculo obtinere; nam exterior erat altera densa, & albidæ, intus aspera, & inæqualis, quæ universum cingebat tuberculum; ut suo quodam modo ad eos tumores videretur referendum, qui, ut Celsus (1) loquitur, *ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increscunt, & tunica sua includuntur*. Quam ego tunicam dum a circumjecta carne separarem, hanc sanam reperi tum circumcirca, tum qua tuberculum inter, & ventriculi caveam intercedebat; neque enim illud ultra dimidium crassitudinis ejus in quo creverat, parietis se multum extendebat. Denique sinistra cordis auricula multo quam soleat, longior, & in facie interna. Aortæ frequentes ossæ squamulæ conspiciebantur; ad curvaturam præsertim, & prope cor sic tamen ut earum apparerent dumtaxat inchoamenta pone valvulas Semilunares. Cæterum illarum aliquæ etiam alibi, & nominatim ad Coeliacæ officium, non deerant.

5. De cordis tuberculo hic primum dicam quod dixi cum id Auditoribus ostenderem, ex hac quoque observatione intelligi, non satis cum vero congruere Pliniana (2) illa verba: *solum hoc viscerum (cor) vitiiis non maceratur, nec supplicia vite trahit: læsumque mortem illico affert*. Nunc addo: nec satis cum vero convenire plerorumque opinionem, nimirum cor læsum sine aliquo, aut pluribus eorum symptomatum esse non posse, quorum nullum in hoc Sene fuisse, retuli. Quænam autem fuerint in Veslingii nostri Observatione, rariore ob sedem, ad idem tamen ac mea, genus attinente, Rhodius (3) qui illam proposuit, peculiariter docere prætermisit. Quantum enim certum est, exemptum e dextera illa cordis auricula, non polyposum quidpiam fuisse, ut in aliis quibusdam Observationibus dubitamus, sed verum *in quo nihil puris, folliculum, quippe venulis ei ad nutritionem annexis*, tantum quoque evidens est, hydropem, & pus initio morbi excretum pro peculiaribus illius signis haberi non posse. Cæterum quod ad presens attinet institutum; pulmonum inflammationibus, quibus noster Senex obnoxius fuerat, num illius tuberculi initium, augmentumque imputandum est? Vidisti enim ex superiore Epistola, atque adeo ex dissectionibus, hac quoque productis; quam crebro in peripneumonia serum in pericardio cumuletur, idque crassius, & alienis fœtum particulis, quæ aut secedentes cordi adhærere, aut quapiam alia ratione nocere possint vel postquam inflammatio finita est. Quin etiam videbis quæ de corde ex pulmonum inflammatione in non paucis

(1) De Medic. I. 7. c. 3.

(2) Nat. Hist. I. 11. c. 37.

(3) Cent. 3. Obs. Med. 4.

dilatato infra (1) attingemus: & conijcere inde poteris, ut hic auriculæ sinistræ evidenter, ita subjecti quoque ventriculi substantiæ, quamvis non ita manifeste, vim fieri potuisse. Sed illa facile videntur, sæpius prægressæ peripneumoniz esse adscribenda, quod Bronchialis arteria multo esset crassior, quod vasorum, bronchia stipantium, aliquod esset varicosum, quod ea vasa cum bronchiis multo arctius quam soleant, cohærerent, fortasse etiam quod pulmones undique cum pleura coaluissent. Cursu enim sanguinis per hos a crebris inflammationibus retardato, & ex parte impedito, vasa, & pulmones ipsi distendantur, necesse est, eoque illa arctius bronchiis, hi pleuræ se applicent; quæ autem a sanguine tunc sæpius per se viscido, mora autem viscidioris factæ exprimuntur particulæ, glutinis instar partes cum partibus connectant. Cur autem plus humoris, magisque crassi, tunc exprimatur, utque præter pulmones aliæ simul partes, in ventre etiam, sæpe inflammatione corripiantur, aliaque ejuscemodi cum satis fuerint proximis Litteris (2) explicata: noli expectare, ut his iterem: quæ causa nimirum fuit, ut duabus historiis, ante-hanc propositis, nullam adnotationem subjicerem. Quod vero in tribus hisce observationibus signa non retulerim sigillatim quæ peripneumoniam comitata fuerant, non mea in perquirendo, aut describendo incuria factum est, sed eorum, ut dixi, qui ægros viderant: quanquam sunt interdum causæ propter quas ne illis quidem ipsis qui ægros vident, pleraque, aut certe quædam signa perspicere satis liceat. Juvat hic secundum singulas, quas proferam, ejuscemodi causas, singulas historias producere, initio capto ab dissectione quam per illos eosdem dies quibus primam (3), in eademque occupatione Bononiæ institui.

6. **STRUCTOR**, sive, ut vulgo appellant, Faber Murarius annorum circiter triginta ex labore in febrem incidit. Huic si addiderunt periodici quotidiani rigores, quorum demum tempore cœpit delirare. Sed cum delirium, quod mox finire quotidie consueverat, assiduum denique factum esset, exinde æger in pejus ire. Erat delirium triste, & querulum: pulsus æquales: sanguis e naribus nonnunquam prodiit. Etsi venam semel, iterum, tertium secuerant, atque alia quæ e re ægri fore credebantur, non omiserant; is tamen sensim quidem, sed semper in pejus labens, mortuus est. **CADAVERIS**, nona a morte hora dissecti, viscera etiamtum fumantia calebant: & sanguis ex eorum incisis venis fluidus, calensque exibat; tametsi polyposæ concretiones eductæ sint postea non modo e Cruralibus venis, sed etiam e corde, unde in Pulmonaria vasa alterius saltem lateris producebantur. Pulmones, si anteriorem partem excipias, quæ albida, & sana erat, fere ubique naturalibus duriores fuerunt; a dextris autem, & superiore præsertim lobo, durissimi, gravissimique, distenti, rubri, ex densaque substantia compacti. In Ventre splen magnus.

7. Delirio supervientis peripneumoniz quæ signa, ad doloris præsertim naturam, sedemque attinentia, satis queas ab ægro accipere? Facile autem potest, id quod indicata, & producta in VII. & in superiore Epistola tot monstrant exempla, utrumque hoc malum conjungi tum ob polyposas particulas sanguinis pronas ad restitandum, tum etiam quia delirius sæpe, diutiusque obliviscitur spiritum ducere, eoque sanguinem per pulmones promovere: peripneumonius autem, ut minus liberum habet sanguinis cursum per pulmones, sic hujus expedito a partibus regressui obicem habet jam paratum, addo, a superioribus præcipue cum Superior vena Cava a distento pulmone premitur, velut in proposito Structore. Itaque sæpius rubere, ac turgere partes superiores in hoc morbo exterius, videmus, ut proclive sit quid interioribus quoque accidat, aut certe imminuat, intelligere. Quo minus miratus sum cum alias, tum

maxime A. 1730. cum in publico cerebri anatomen docerem de pluribus quæ aperta habebam, capitibus ne unum quidem fuisse, in quo cerebri vasa distenta sanguine non essent; quippe casu factum erat, ut omnia sumpta essent ex hominibus quos tunc vagans interemerat peripneumonia: nec defuit ibi in singulis effusa aqua, sicuti in thorace quoque peripneumonicorum sæpenumero effusam videmus. Sed de his Epistolam releges VII; nolo enim hic repetere quæ in illa sub num. præsertim 11. & 12. huc attinentia proposita sunt.

8. Causa etiam est altera, cur ægri ab inflammato pulmone nullam aliquando molestiam percipiant, sensus hebetudo sive ob cerebri, sive ob nervorum, sive ob pulmonis, aut pleuræ annexæ laxitatem. Et ob cerebrum quidem, nervosque exemplum habes in duobus Senibus, quorum alterum in VI. (1) alterum in XI. (2) Epistola descripsi. Utrique erat pulmonis inflammatio. Sed alter semipidus ac tardus ad intelligendum, vel tum negabat, se molestum quidpiam in thorace sentire, cum etiam tum percipere maxima ex parte debuisset. Alter vero ex apoplexia hemiplecticus qui tota corporis parte dextera nihil sentiret, non mirum, si pulmonis; ab illa eadem parte inflammati, nullum prorsus haberet sensum. Reliquum est, ut idem a pulmonis, pleuræve annexæ laxitate posse fieri, exemplo indicem.

9. AGRICOLA annos natus ad triginta quinque cum ex alto cadens, dexterum latus contudisset, in Bononiensē S. Mariæ de Morte Nosocomium exceptus fuerat. Postquam curatione quæ conveniebat, adhibita, & respiratio & cætera satis recte se habebant, jamque homo dimittendus videbatur, cœpit is pane, aliisque crassis alimentis clam se adeo ingurgitare, ut in ardentem febrem inciderit, mox etiam in spirandi difficultatem, quam nullus tamen comitabatur thoracis dolor. Administrata sunt quæ morbus requirere videbatur, inter quæ una, atque altera sanguinis missio. Sed frustra omnia. Nam jacens, ut solebat, in dorsum, & stertens, & pulsibus, qui magni antea fuerant, vibratis, & frequentissimis cum per hæc ultimos traxisset dies, intra octiduum ex quo ardens febris invaserat, mortuus est circa medium Aprilem A. 1706. CADAVER postridie secimus, in quo prius laudabilem habitum, sed faciem, & collum, ut in strangulatis, livida, & livens quoque abdomen non ad ilia modo, sed late etiam circa medium spectavimus. Pulmones undique ad pleuram adhærebant tum per membranas, tum per se, ut a primo videbatur. Verum si diligentius attenderes, inter pulmonum membranam, quæ sana erat, & pleuram flava tenuisque intercedebat concretio ita disposita, ut alteram mentiretur membranam. Cum hac, ubi pulmonem avelleres, pleura ipsa ultro sequebatur. Sinistri pulmonis lobus inferior prægrandis, & gravis, totusque durior, & hepaticam substantiam referens. Reliquæ pulmonum partes non illaudabiles. In pericardio multa aqua subflava, & turbida. In singulis cordis orificiis, & auriculis polyposæ concretiones: quas inter maxima quæ in auricula dextera, inde ramos promittens in ipsas usque Jugulares venas. In Ventre se præ cæteris offerebant Crassa intestina, quippe aere turgida. Sed magis attendendæ imæ Ilei partes, quæ ad magnos tractus undique ex atro rubebant, sanguiferis vasis non secus ac post injectam coloratam ceram, manifestissimis: gravis autem erat odor, qualis solet intestinis inflammatis. Hepar subalbum, nisi quod ad limbum livescebat, intus variegatum marmoris instar. Ejus vesicula pauca cum bile, nec prorsus naturali. Lien magnus, albicans, laxior.

10. Pleuram quæ adhærentes pulmones facillime sequeretur, si laxam fuisse, agnoscas; possis inde, ut opinor, assequi, cur pondus inflammati lobi non sentirent. Verum etsi hanc, aliasve præterea causas proferri interdum posse, nec

(1) n. 12.

(2) n. 13.

sine veri similitudine, censeam, cur peripneumonici quidam auctum adeo pulmonis pondus non percipiant; me tamen fateor in eorum nonnullis hujus rei causam, quæ mihi quidem satis placeat, non videre, multoque etiam minus, cur cætera hujus morbi signa ipsa quoque partim desint, partim levia adeo, & obscura sint, ut vix cum inevitabilis mors jam imminet, a Medicis, imo ne tum quidem nonnunquam; sed tantum post dissectionem cognoscatur. Intelligis, me de re loqui maximi momenti, & cujus notæ, atque indicia diligentissime sint quærenda, ac pervestiganda, ut siquando incidat, liceat noscere, & satis tempore occurrere. Atque utinam Valsalva, a quo primam hujus rei mentionem audiui, in suis quoque schedis commemorasset, signisque nonnullis designasset. Verum si hæc ob casuum raritatem animadvertere, nisi ægris jam desperatis, non potuit, siue animadvertit quidem, sed postremis annis, cum videlicet assiduus prohibitus occupationibus, vix amplius quidquam ejusmodi, chartis mandabat; nihil certe in ejus scriptis reperire potui quod huc attineret. Igitur quod ab ipso audiui, & ego vidi, communicabo, a brevi incipiens historia, cujus eam partem quæ ad morbum spectat, Valsalva narravit; quæ autem ad dissectionem, illam vero ipse vidi, ut qui cum Valsalva cadaver fecui.

11. FRANCISCUS CORALLIUS Bononiensis, jam senex, catarrhali affectione, ut homines id ætatis solent, sed levi adeo in speciem detinebatur, ut ne dignam quidem crederet ob quam Medicum accersendum curaret. Itaque casu factum est, ut cum postridie domo exire cogitaret, domesticis autem id æquo maturius videretur, ab his Valsalva rogatus sit, ut hominem sibi notum, & familiarem obiter videret, ab eoque consilio abduceret. Venit igitur postridie mane, & ea animadvertit indicia, quæ sibi in quibusdam aliis ejusmodi casibus adnotata vicinam mortem, præter adstantium opinionem, significaverant. Quamobrem sevocatis domesticis, nihil tale suspicantibus, quid immineat, continuo demonstrat, & quamvis æger nullum in thorace siue gravantem, siue pungentem dolorem percipiat, imo sibi ipse satis bene habere videatur; tamen pulmonis inflammatione, eaque jam desperata, teneri, confirmat. Prædictionem comprobavit eventus; nam intra duodecim horas, aut eo citius mors ingruit. Morbi autem cognitionem sectio cadaveris confirmavit. THORACE enim aperto, lobum superiorem pulmonis dexteri tumidum, durum, sanguine infarctumprehendimus.

12. Hic minime dubito, quin duo quæras, alterum, qui ratione Valsalva rem explicaret? alterum, quibus signis fuerit ad dignoscendum, prædicendumque permotus? Quod ad primum attinet; miranti mihi, qui fieri posset, ut in farcti pulmonis pondus minime sentiretur, nihil aliud memini respondisse, nisi id quod similiter mirarer, nempe scire se, plumbeum globum duas pendentem uncias, bellico instrumento quod *moschetto* vocitamus, ejaculatum, in pulmone hæsisse, neque ponderis sensum fecisse. De signis autem illis, ut in historia quæ aberant, memoravi, ita quæ aderant, non omisurus eram, si Valsalva pariter narravisset. Verum cum sileret ipse, ego autem per se editurum sperarem; nolui tunc iteratis interrogationibus importunus videri. Casus tamen fecit, ut quæ illa fuerint, conicere me posse, credam ex iis quæ hic A. 1730. in Celeberrimo professore Antonio Vallisnerio, quem eodem morbi genere nobis ereptum fuisse, censeo, non sine magno animi dolore adnotavi.

13. In illa epidemica catarrhalium febrium Constitutione quam Epistola tibi descripsi XIII. (1) communi morbo prehensus est pridie Idus Januarias, fere omnibus levi, & salubri; ipsi vero levi pariter in speciem, sed lethali, siue quod laxioribus esset pulmonibus, siue quod viscida materia tunc plurimum

abundaret, sive etiam quod tametsi annos natus ad LXIX. tamen ut cruda erat, & robusta senectute, morbum in primo ipso initio, nec semel quoque in progressu nonnihil contempserit. Et is sane erat qui videretur posse contemni. Namque; ut omittam quod a duobus accepi Medicis qui secundo die forte inviserant alter sub meridiem, alter ad vesperam, in pulsibus nihil ferme fuisse febrile, imo eos ad vesperam fuisse rariores, neque alia tibi narrem, nisi quæ vidi ipse, & inveni; cum die quarto gratulatum quasi ad convalescentem venissem & cibo jam sumpto sedentem in lecto offendissem; faciem, respirationem, vocis vim, & cætera ejusmodi, quorum spectando, audiendove ferri iudicium potest, omnia qualia in sano solebant esse, deprehendi. Tum ille, ut erat officiosus, vides, inquit, cujusmodi meus fuerit morbus; neque me tibi purgare oportere, si te propterea non advocavi. Cum assedissem, & ille tussiret aliquando; materiam, quam facile eduxerat, inspexi, vidique sic satis concoccatam. Linguam ostendit; viscidula erat & alba. Brachia porrexit; carnes erant, ut sani hominis, pulsus autem æquales, & moderata magnitudine, ac robore, justo inter ictus singulos intervallo, nisi potius paululo langiore, ut ad raritatem vergerent. Hæc ut dixi, die morbi quarto. Postridie misi qui saluaret meo nomine. Vel magis alacrem esse, retulit, ut in lecto sedens quandam epistolam dictaret. Sexto die, etsi ob publicum Gymnasia negotium eram occupatissimus, mane tamen sic in transitu invisere Amicum volui. Ecce autem longe alium ac nudius tertius, invenio. Facies decolor, demissa, concidens; respiratio difficilis; vox humilis, & languida, & tanquam ex profundo educta; expectorata materia omnino perpauca, crudiuscula, & permisto hic illic sanguine obsoleti coloris, infecta. Percussit illico animum tanta mutatio, eoque magis, cum mihi ut se haberet, quærenti, & cur iis horis; erant enim duæ ante meridiem, tempestas autem præfrigida; sic in lecto federet? eodem se modo, vel etiam meliore, quam biduo ante videram, habere, respondit. Tum ego: non sensum aliquem ponderis, num dolorem quempiam, num calorem forte percipis in thorace? Diserte negavit. Hoc tantum addidit, se in læva pectoris extrema parte eam a tussi molestiam sentire, quam omnes solent, eoque contemnere: quod vero siti, ut sæpe etiam diebus superioribus, vexaretur, ne propterea calorem ullum internum ab se percipi, suspicaret; suæ enim sitis sedem adeo in visceribus non esse, ut quidquid aquei coactus biberet, a ventriculo respui, sentiret: esse illam sedem non infra fauces; has enim viscida obsideri materia, qua etiam eorum quæ fumeret, sibi gustus obtunderetur, vini quoque, cujus paxillulum, ut in morbo a lenta materia facto, se pridie, aiebat, hausisse. Etsi mens, ut ex sermonibus hisce intelligis, quos non continenter tamen habuit, probe vigeat, etsi lingua, carnes, pulsus, nisi quod hi minus erant validi, non secus se habebant, ac die quarto, urinas autem, quas non vidi, confirmavit ipse omnino bonas & semper fuisse, & adhuc esse; mihi tamen, præter expectoratæ materiæ qualitatem, summamque imminutionem, respiratio, vox, facies magis magisque pene in singula momenta usque adeo displicebant, meum ut dolorem, quantumvis oculare studerem, vultu ipso nonnihil proderem. Tum ille: quid dubitas? ad summam, huic pulsui; digitis autem carpum tangebatur; credendum est. Sed me interea proditricis quorundam morborum naturæ non ignarum, & Corallii (1) probe memorem, ista ipsa certiorum in metum agebant, quod tantum suum non sentiret morbum, & quod cum pravis cæteris signis alia, & in his urinae, ac pulsus præsertim non consentirent: cur enim hic non frequentes; sed rari potius? Quæsi vi igitur, num sanus rarioribus forte pulsibus esse consueffet? Quod cum negasset; subjecit, a

(1) Supra, n. 11.

sexagesimo anno intermittentes, ut seniores non pauci solent, habere cœpisse; eas intermissiones his diebus desiisse, indicio videlicet alicujus impetus paulo majoris. Hoc unum, & sitim, febris alicujus indicium reperi in morbo usque adeo jam progresso, ut intra viginti quatuor exinde horas Virum sustulerit multo longiore vita dignissimum.

14. Noli mirari, si forte aliquid hic a me habes paulo aliter atque in ejus Vita proditum est. Familiars enim, quibus utebatur, Medicos, & amantissimam præterea Uxorem, & lectissimos Filios interea alium post alium epidemica febris prehenderat, ut cum extremis illis diebus omnes in lecto essent; satis absolutam notitiam eorum quæ ipse tum vidi, atque animadverti, ad Generosissimum & Eruditissimum Vitæ Scriptorem mittere non potuerint. In eorum statu, continuo dedi operam, ut Medici, & quidem experientissimi, advocarentur, si forte iis aliter ac mihi videretur, & meritissimus æger auxilio adhuc aliquo servari posset. Atque utinam ipse deceptus essem. Sed actum jam erat, omniaque semper vel manifestius in præceps ruere pergebant, facie jam prorsus facta, qualis in cadavere esse solet, respiratione difficiliore, sputis denique omnino suppressis. Ipse tamen; ea erat deceptoris morbi indoles; Medicorum alteri ad vesperum redeunti, & quid ageret, roganti, melius se habere, respondit. Et quamvis totam noctem stertore, & magna spirandi difficultate vexatus, vix tandem mane perpaucis ante mortem horis, cum pulsus jam facti essent frequentes, & humiles, suum sibi morbum imposuisse, agnovit, ingenuèque, uti solebat, iis qui aderant, fassus est. Ex quibus hæc ipse cognovi: etenim ex quo inevitabilem, atque adeo jam proximam Collegæ amicissimi jacturam perspexi, præ dolore interesse non potui. Multoque minus cadaveris sectioni, si habita esset, interfuissem, quanquam neque apud me, neque apud eos qui post me inviserunt, Medicos Doctimos dubium fuit, quin illum pulmonis inflammatio sustulerit tanto perniciosior, quanto magis latenter, & occulte errepit, ut cum denique cognoscere licuit, curare amplius non licuerit. Quo magis signa insidiosissimi morbi a Medicis, quotiescunque inciderit, adnotanda sunt diligenter, si forte aliquid inveniat quod aut perpetuo, aut crebrius saltem adjungat se morbo jam tum quando occultissime incipit. Nam etsi illa etiam quæ postquam prorsus confirmatus est, comitantur, haud omni careant utilitate non modo ne ab ægri fiducia, & aliquot non malis indiciis fallamur, verum etiam ut instans exitum prædicamus; tamen longe utilius est latens periculum, ni continuo occurratur, dignoscere, morbumque inter initia oppugnare. Sed tibi fortasse in mentem nunc venerit suspicari, quæ ego signa desidero, illa jam a Sydenhamio (1), & Boerhaavio (2) animadversa fuisse, & proposita ubi Peripneumoniam, quam *notham* uterque vocitant describere. Verum si eorum quæ viderunt ipsi, & eorum quæ ego in Vallisnerio adnotavi, descriptiones paulo attentius conferas inter se; an ejusdem sint morbi, vehementer dubitabis: quanquam nec satis illi conveniunt inter se. Nam potulentorum omnium vomitum, urinam turbidam, intensaque rubentem, a tussi capitis dolorem tantum, ut hoc videatur in partes dissilire, dolorem item omnis thoracis, & quædam alia quæ Sydenhamius proponit, Boerhaavius ne memorat quidem: imo in urina vix aliquid unde timendum sit, spectari, indicat. Contra, decet ipse, prostratum esse jam inde ab initio omnem fere animi motum, videlicet, ut mentis Boerhaavii conscius Vir Celeberrimus interpretatur, hebetudinem esse insolitam, dum nullis fere animi motibus amplius afficiuntur tales ægri, sensusque externos, & internos torpere: quod in Sydenhamio frus-

(1) Obs. circa Morb. Acut. Hist. S. 6.

(2) Aphor. de cogn. & cur. Morb. §. 867. & seqq.

tra quæras. Inter utrumque autem convenit, si paulo habitiores, & crassi, aut si pituitosi, frigidi, catarrhosi liquoribus spirituosus, vini maxime spiritui, plus æquo sint addicti, aut ebrietate in primis a valide calefacientibus, eos præ cæteris hoc morbo corripi: nunc incallescere, nunc frigere, seu vagis horripilationibus affici: anhelos esse, sive spiritum crebro ac celeriter ducere: oppressionem pectoris, sive pulmonum coarctationem non deesse: nec unum, aut alterum quæ mox perpendemus. Nunc si ea in quibus duo isti Medici peritissimi tum discrepant, tum conveniunt inter se, cum iis conferas quæ nos descripsimus, sciasque præterea, Vallisnerii colorem optimum, adstrictum habitum, laudabilem in ciborum, potionumque usu consuetudinem; facile intelliges, quantum ejus morbus ab eo distaret quem illi descripsere. At enim, inquires, conveniebat in eo quod vix calor, febrisve indicia de periculo monerent, cujus in urina, & pulsu vix ullum aderat præfagium. Conveniebat utique: etsi de inexpectato mortis periculo nihil habeat Sydenhamius, qui præterea fatetur quidem, nulla fere, præsertim in habitioribus eo morbo affectis, esse febris indicia; ibi tamen ubi docet, quomodo peripneumoniam hanc notham ab sicco asthmate internoscamus, in illa, ait, manifesta febris, atque inflammationis signa se prodere, quamvis minora sint longe, ac obscuriora quam in vera peripneumonia. Sed fac, in his quoque utrumque Scriptorem inter se omnino convenire; nos tamen signa quærenda esse, dicebamus, per quæ, si idem qui insidioso adeo Vallisnerium sustulit, rediret morbus, mature, aut saltem in medio cursu perniciosum ejus exitum prænoscere possemus: quod num per ea quæ tradiderunt illi, nobis liceat, jam satis vides. Multi enim sunt ab initio fallaces morbi; sed alius aliis dignoscitur notis. Sic ne a pulmonum inflammatione recedamus; quam fallaci specie inciperet, quam exitiosum in finem desineret illa quæ a Præcl. Jo. Gesnero (1) descripta est, videre poteris. In ea quoque pulsus, & urina, signaque alia nonnulla ad speciem erant non mala. Sed horum fallaciam quæ satis ostenderent; peculiaria indicia non deerant. Quod si morbi qui Wilh. Huld. Waldschmidium post leves molestias aliquas catarrhales Medicæ Reipublicæ improvise furripuit (2) eodem fere tempore quo Vallisnerium, sed anno insequenti, non ignota nobis esset descriptio; signa alia quam in hoc vidimus, facile quædam legeremus. Erat enim morbus, ægri quoque judicio, & sensu, levis adeo, ut invisere ægrotantes suos ad extremum usque diem perrexerit: quo ipso die cum satis alacer surrexisset, mox ob magnum virium, ad id usque temporis nec ab eo perceptum, nec ab domesticis animadversum, languorem decumbere coactus, non multis post horis, Medicis periculi magnitudinem frustra agnoscentibus, vivere desiit. Mihi vero de signis, per quæ Vallisnerii morbus, aut ejus similior alius posset fortasse inter initia dignosci, potissimum cogitanti; ex iis quæ die quarto in ipso adnotavi, imo vel die secundo adnotatum fuisse, dixi; illud, exempli causa, inquiri posse videtur, an siquis cum cæteris catarrhalis febris indicis pulsus, non habeat plus, minusve frequentes, sed rariores potius quam sanus habere consuesset, an, inquam, in eo se mox prodatur ejusmodi inflammatio pulmonis. Est certe animadversione dignum, vel postquam hæc se prodiderat, pulsus tum etiam fuisse rariores. Huc adde, in eo quoque Suffocativo Catarrho, quem Schneiderus (3), ac Ettmüllerus (4) describunt, rarum pulsum inter signa proponi: qui catarrhus etsi, ut vel cæteræ ejus notæ monstrant, non est eum eo morbo quem nos descripsimus, confundendus; tamen ab utroque Auctore fieri dicitur, cum sanguis, præsertim pituitosus, seu viscidior, aut quacunque ratione spissior red-

(1) *Commerc. Litter. A. 1743. Hebd. 8.*(3) *De Catarrh. &c. l. 5. S. 2. c. 4.*

a. 1.

(4) *Prax. l. 1. S. 14. c. 3. art. 4.*(2) *Eod. Comm. A. 1731. Specim. 25. n. 2.*

ditus, in pulmonibus subsistit. Verum tu hæc melius; ipse enim nihil adhuc definio. Hoc tantum dico, pro varia sanguinis, & corporum, pulmonumque in primis dispositione, varioque modo quo in his illius congestio accidit, veri simile esse, variari signa; ut modo præcipua omnia, aut pleraque inflammationis indicia occurrant, idque ut plurimum, modo nulla ferme illorum, aut etiam contraria, ut cum pulsus rarus est, denique nulla interdum, sed pulsu tamen plus minusve frequenti, vel ut in hac, quam protinus subijciam, historia.

15. SENEX nonagenarius, qui ob contusum femur ab aliquo jam tempore in hoc cubabat Nosocomio, febricula, cujus nulla exterior causa, nullaque apparebant notabilia symptomata, novissime correptus, sic fatis frequentibus, & debilibus pulsibus, nunquam tamen intermittentibus, sensim intra paucos dies defecit sub Novembris finem A. 1741. IN THORACIS utroque cavo rubens aqua, non tamen multa. Ad pleuram, omnino, & ubique illæsam, sinister pulmo adhærebat alicubi; dexter vero ferme nusquam. Hic tamen in lobo inferiore tumidus ab inflammatione erat, ac durus. Cor tota propemodum anteriore facie, in fene alioquin macilentissimo, pinguedine opertum. Cum disseccando, valvulas quæ ad ventriculi dexteri orificia sunt, omnes invenissem non modo non rigidas, aut crassiores factas, imo quæ ad Pulmonarem spectant arteriam, visæ essent ex tenuiore potius membrana, quam soleant; ubi ad alterum thalamum ventum est, æquo crassiores occurrerunt Mitrales, Semilunares autem præterea ossæ omnes ad eundem modum, atque inflexiles, introrsumque protuberantes, ut a parietibus arteriæ distarent sua facie interiore, & in medio limbo in crassum corpusculum excrescerent, quasi illud quod ibi maximum omnium delineavi in Adversariis I. (1) non solum factum esset osseum, sed mole etiam auctius. Magna tamen arteria a corde ad eam usque partem qua vertebri adhæret, tum Carotides, atque Subclaviæ ossæ squamulas non habuere: quæ in reliquo per thoracem Aortæ tractu conspectæ sunt. In Ventre quoque eadem arteria, & Iliacæ iis squamulis non carebant. Pylori orificium ab una tantum parte, sua quam vocant, valvula instructum erat; ab reliqua tota, eaque majori, nihil ejusmodi extabat, nec unquam extitisse, apparebat: insuper ipsum per se orificium multo amplius est visum, quam soleat.

Renis sinistri substantia duobus in locis erat excavata, in altero magis, in altero minus: eæ caveæ humorem quasi aqueum continebant, desuper propria renis tunica conclusum. Vesica urinaria, sana cæteroquin, excrescebat in herniam, cujusmodi alias (2) proposui, hemisphæricam, mediocrem, in quam, laxatis ipsius tunicis, patebat per orificium parvum, supra finem ureteris sinistri apertum. Sed vera hernia altera, quæ olim intestini alicujus partem, aut majorem quam nunc, omenti continuisse videbatur, ad scrotum occurrebat. Erat sacculus non ita parvus, ab dextero annulo, ut vocant, abdominis ferme ad testiculum usque pertinens inter eam tunicam quæ cum musculo Cremastere adimitur, & membranam, ut videbatur, illæsam, obducentem Spermatica vasa, quorum interno lateri sacculus adiacebat. Ad idem enim latus inde dixi, per orificium digiti capax se peritonæum demittebat, dilatatum deinde in sacculum, & crassius factum. Omenti autem exigua, tenuisque lacinia per id orificium in sacculum delapsa, hujus parieti artissime adnata erat.

16. Ex hac sectione, cujus aliæ partes alio attinentes a nobis in loco memorabuntur, satis est, si id nunc attendas quod spectat ad pulmones. Quorum inflammationis, suis non stipatæ signis, cum exempla protulerim; ad ea jam transeo, in quibus illam videas indicis saltem pleuritis, quæ nusquam erat, comitatum.

17. SENEM annos natum plus sexaginta, simul febris, & pungens dolor corripuerat ad anteriorem partem lateris dexteri. Cubabat in dorsum. Lingua erat arida: pulsus magni, & frequentes. Post dies aliquot consuetæ curationis, in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Morte institutæ, ita a febre, & dolore liber jam factus videbatur, ut senior ille Medicus pleniorē victum concesserit, post triduum autem ad abstergendas morbi reliquias: sic enim solebat; purgans pharmacum propinaverit. Cum ab hujus usu multum homo comedisset, nocte quadam proxima febris, & dolor illius ejusdem partis redierunt. Pulsus erant duri, frequentes, magni, vibrati ad diem usque ultimum, atque adeo ad paucas ante obitum horas; nam cum respiratio frequens esset quidem, nec tamen pessima, & sponte se in lecto erexisset ad sedendum, ut victurus dies aliquot videretur, mox accedente stertore, mortuus est, circa medium Aprilem A. 1706. CADAVERIS, eodem die secti, habitus illaudabilis, & macilentus, scabiosa femora, subsidens abdomen. Thorace recluso, pulmonis dexteri superior lobus magnus, durusque se obtulit. Quem cum secarem, substantia factum vidimus hepaticæ similem, pus autem, certe puris non absimilem materiam simul cum spumoso humore effluere. In sinistro thoracis cavo aqua ex flavo viridis, mediocri copia. Pulmo qua diaphragma spectabat, itemque ad superius latus, ibique arctius, pleuræ adhærebat, flava quadam, tenuique intercedente quasi membranula. Pleura tamen nusquam in toto hoc thorace apparuit læsa. Sed ad pulmonem sinistram ut redeam; lobus ejus inferior, ater posterius, & durus, ex eadem ibi fuit substantia, quæ a dextris conspecta est, nec pure caruit, quod album ex eo defluere vidimus, cum pulmones e thorace detraheremus. In pericardio aqua multa qualis paulo ante descripta est. Ad singula cordis orificia polyposæ concrectiones: quarum illa minima quæ ad auriculam sinistram, maxima quæ per Aortam pergebat. Quam arteriam valde latam animadverti, æqualiter tamen, nec sine indicibus supra valvulas incepturæ ossificationis. Ventre aperto, gravis ille odor perceptus est, qui ex intestinis solet inflammatis. Et sane Tenuia ad longos tractus circumcirca rubebant. Hepar; cujus vesicula subjectum pylorum, & Duodenum intestinum tinxerat plurimum, tinctura tamen ad intimas tunicas non pervadente; limbum, & proximum in cava facie exiguum tractum lividum habebat. Lienis autem sima facies valde nigricabat. Pancreas duriusculum fuit.

18. Vides igitur, pleuritidis signa in peripneumonia fuisse. Et certe cum hanc descripsit Hippocrates libro de Internis Affectionibus (1), *aliquando etiam in latere* dolorem esse, dixit. Quem locum Ballonius, ut in Sepulchreto ipso (2) videris, non modo animadvertit, sed insuper Observationibus confirmavit suis *maxime* in iis quibus *aut thorax hydropse laborat, aut pulmo duriusculus sanie multa scatet*. Sapienter autem ab eo scriptum fuisse, non in iis tantum, sed in iis *maxime*, vel proximæ nostræ duæ Observationes indicabunt, paucis ante superiorem hebdomadis habitæ, in eodemque Nosocomio.

19. LANIUS, annos natus duodecoginta, procerus, colore ex fusco pallido, qui alias sputo sanguineo laboraverat, jam ante dies quatuor paulo infra sinistram mamillam internum, eumque pungentem, dolorem sentire cæperat, cum in Nosocomium admissus est. Pulsus erant non modo inæquales, sed & crebro intermittentes, frequentes autem, & qui parum digitis explorantium resisterent: tussis crebra, eoque sono qui latratui esset propemodum similis: sputa crassa, in iisque albæ particulæ quasi polyposæ; difficilis respiratio: decubitus dumtaxat in dorsum. Sanguis ea die quæ morbi videlicet erat quinta, emissus ad uncias octo, feri non plus habuit quam uno cochleari excipi posset: id erat turbidum:

(1) n. 4.

(2) Schol. ad §. 4. Obs. 20. Sect. hujus.

crusta autem flava, in summaque superficie quæ concava erat, lividis punctis distincta, duos digitos alta, scissioni resistens; at subjectum crassamentum diffuens in tot quasi grumulos. In sputis postea apparuit sanguis. Cum morbus nihil remitteret; vena iterum secta est die septima. Tunc crusta apparuit tenuis; serum autem, quod aurei erat coloris, iusta fuit copia, & crassamentum naturali firmitudine. Sputo immixto, & cæteris omnibus persistentibus, cum homo amplius loqui non posset, in dexterum autem latus se convertisset, in hoc cubans, placide, & sine stertore mortuus est octava die. THORACEM postredie secantes, pulmonem dexterum invenimus adhærentem ferme undique ad pleuram, sic tamen, ut facile, illæsq; sua membrana, separari posset; si lobi superioris supremam partem excipias. Hæc enim cum pleura connata erat, intraque substantiam ex livido atram plures continebat cellulas rotundas, parvas, proprio singulas folliculo undique comprehensas, ut nullus, quantum observare licuit, pateret exitus, læves intus, & prorsus inanes: quas antiqui morbi, de quo indicatum est, vestigia esse, censui. Odor ex incisa hac pulmonis parte existerat qualis ex acido sero, sive ex ore puerorum existit quos lumbrici male habent. Sinistri vero pulmonis superior lobe nihil habuit vitii: nimio dumtaxat seroso humore scatebat. At inferior gravis, rubens, durus substantiam omnem suam in hepaticæ similitudinem mutatam ostendit. Hic alicubi adhærebat pleuræ: latis autem, albisque mucosæ quasi membranæ portionibus passim tegebatur: quali, sed rubra, sub perpaucis turbido sero ea quoque obducebatur diaphragmatis facies, quæ ei lobo respondebat. Facile autem erat ejusmodi membranas ab illæsa ejus lobi, aut diaphragmatis facie amovere, & ab hac præsertim, cum pleura, thoracis parietes, ipsumque adeo diaphragma convestiens, raro spectaculo non solum cartilaginea duritie esset, aut ossæ, sed ex magnis passim, nec tenuibus laminis revera ossis compingeretur, extarentque ex illa ejus superficie qua thoracis cavum spectabat, præsertim ubi ossæ erant laminæ, creberrima tubercula ossæ, hemisphærica, granorum vicæ magnitudine. Quæ omnia etsi in dextera magis, quam in læva thoracis cavea spectabantur; tamen in hac quoque multis in locis pleura ad descriptam constitutionem accedebat, in quibusdam vero jam erat affecuta; in nullis autem erat subrubens, nedum inflammata. Pericardium mediocrem aquæ subrubræ copiam habebat: dexter autem cordis thalamus polyposam concretionem carneo colore, planam, sed amplam, & in auriculam proximam se extendentem, præterea aliam terebrem, & densiorem, quæ pertinebat in arteriam Pulmonarem. Ei similis a sinistro ventriculo subibat Aortam: minima omnium, crustæque non absimilis ad sinistram erat auriculam. Sanguis autem ater, & semiconcretus inerat præterea in thalamo utroque, Magnaque arteria. Ad Ventrem denique convertimus oculos, ejusque præsertim infimam partem. Ad ile enim dexterum in flaccidum, sublividumque tumorem abdomen se attollebat. Quem, hoc diducto, ad Colon intestinum, aere ea in parte distentum, cum pertinere conspiceremus; continuo ad tumores alios examinandos perreximus. Parvum, qui in sinistro erat inguine; fieri vidimus ab inguinali glandula, unum transversum digitum crassum, duos longa, unum cum dimidio lata: quam incidens, maxima quidem ex parte colore, & substantiæ modo esse comperi secundum naturam, ex reliqua autem albam, & quæ ex parvis quasi globosis particulis constare videretur. Tunc scrotum, utrinque, sed a læva præsertim, tumidum, a dextera autem in fundo rubens, dissecando, tres hernias deprehendi. A sinistris primam, sacculum videlicet a ventris cavo pertinentem ad superiorem usque testiculi partem, tunc quidem rugosum, & nihil, nisi omenti bene longam laciniam, & quæ facile posset extrahi, continentem; sed quem alias admissio intestino fuisse distentum, cum illæ ejus rugæ, tum præsertim llei, & nonnulla ex parte,

parte, etiam Coli insoliti in ventre gyri, & complicationes indicabant. Herniæ autem aliæ duæ, alterius generis, singulæ intra singulas Vaginales tunicas, densiores factas, ab aqua fiebant subflava: quam facile illuc ex disrupta hydatide effusam fuisse, censui, cum hujus mihi viderer reliquias agnoscere in parvula quadam quasi vesicula, crassis, ut si contracti in se fuissent, parietibus effecta, proptereaque jam propemodum solida, carneique coloris: ea per pedunculum ab Albuginea tunica pendebat, qua hæc prope majorem epididymidis globum ventrem testiculi convellit; quam omnino sedem tum quæ dextero, tum quæ sinistro adnata erat testis, vesicula obtinebat (1). Canaliculi qui semini elaborando, fed multo magis vasa quæ sanguini evehendo inserviunt, præter morem ampla erant; ut Varicosæ etiam herniæ quasi initium quoddam utrinque esse videretur, a cæteris potius herniis, quam ab hominis salacitate repetendum, quippe cui sine ullo prægressi unquam morbi vestigio præputium non secus ultra glandem adstrictum esset, ac in probis adolescentulis invenitur, qui necdum ullam veneris notitiam habuerint.

20. Quæ in proluxa historia legisti, non omnia, ut vides, ad hunc attinent locum; tamen omnia, ut fere soleo, simul conscripsi, ne quæ observatione conjuncta fuere, obscurarem, si narratione dividerem. Ex iis quæ huc spectant, fuerunt in vivente albæ illæ quasi polyposæ particulæ quæ cum sputis rejiciebantur. Facile fuerint re ipsa polyposæ. Ut enim aliquando in utero, & intestinis ex viscidis corpusculis in unum compactis fiunt polyposæ concretiones; cur non etiam in Aspera arteria? Quin ut illas vidimus uteri, & intestinorum formam referentes, ita has pariter conspeximus in adolescente præsertim qui A. 1704. in Bononiensi Nosocomio S. Mariæ de Vita ex peripneumonia decumbebat, qua etiam paucis diebus extinctum; sed non dissectum, quæcunque fuerit causa, fuisse, memini. Cum enim sputa, eaque plurima expectoraret qualia nec ii qui diu ægris inservierant, nec Medicus ipse Exercitativissimus alias vidisse recordarentur, ex albis frustulis, sanguine & spuma aspersis, constantia; alicui nostrum visum est, ut sputa illa examinis gratia in aquam conjecta agitarentur, quod dum fieret, frustulum vidimus se se dividere in ramos tres, hos autem singulos in ramusculos plures, qui demum in capilli tenuitatem desinebant. Postea autem apud Cl. Chelfeldenum (2) pictam conspeximus ejusmodi concretionem rejectam ex Aspera arteria, ut hujus divisionis modum ostendat. Et tunc rediimus in memoriam, apud quos antea alias hujusmodi concretionum imagines vidiissemus: primum videlicet apud Ruyschium (3), qui vel capillares expressit ramusculos; sed cum admonuit, vasiformes ejusmodi polypos *nulla in re ab arteriis, venisque in speciem differre, quam sola cavitatis absentia, cum ubique solidi, durique existant*; in errore quem tollere volebat, invitus, nonnullos, quorum parcendum est nomini, confirmavit, qui nimirum in istiusmodi polypos, qui cavi essent, forte inciderunt. Buslierus enim cujus quoque delineationem in Eruditorum Actis videram, quæ Lipsiæ eduntur (4), quomodo cavi formari possint, non solum docuit, sed unum, qui erat cavi, ex universa Aspera arteria puelli exemit, a quo dum viveret, extulsum venosum pulmonum vas perperam credebatur. Sed & Cl. Nichollsius (5), qui postea etiam pictam dedit, expectorata ab asthmatico unam, & alteram concretionem, vidit utramque ramosam, & cavam. Eodemque pertinuisse, non dubito; quamvis ramosa non esset, *massam carnosam rubentem instar carnis recens mactata, sine ullo fetore, ad articuli longitudinem, & minimi digiti crassitiem, interius autem adinstar*

(1) Vid. Epist. 43. n. 16. & seqq.

(4) A. 1701. Tab. 4. Fig. 5.

(2) Anat. of the hum. body, Tab. 19.

(5) Vid. Comm. Litt. A. 1733. Hebd.

(3) Resp. ad Epist. Probl. 6. Fig. 4.

37. & Tab. 2. Fig. 1.

vos *cujusdam venosi*, qua per tussim ejecta, duodecennis puer (1) diu quavis hyeme vehementer tussiens, & viscida exspuens, continuo liberabatur. Cæterum extulitas concrectiones ramosas viderunt plures, & in his Illustris Senacius (2). Pasta autem noster Experientissimus (3) cum tria protulit hujus generis exempla, sibi conspecta, tum etiam, nec sine summa ratione, cum iis fecit qui eodem retulerant duo, quæ sic a Tulpio (4) proposita fuerant quasi exempla essent veri pulmonaris vasis per tussim rejecti. Quo pariter referenda facile credes non modo recensitum a Bartholino (5) qui non secus ac Tulpus, imaginem addidit, sed & cætera, quæ apud Moellenbroccium (6), & Mackium (7), & alios fortasse leges, tanto autem magis illud *vena frustum parvum per tussim excreatum e pulmone*, quod ex Nicolo Florentino memorat Marcellus Donatus (8), quanto ea tempestate minus cognita erant quæ hac nostra sunt: quanquam mirari subit, Donatum, qui id, ait, *tanquam raro admodum contingens, omittere noluisse*, de Galeno, in cuius valde erat lectione versatus, non ibi fecisse mentionem, scribente (9), *se frustum quoddam vasis, haud ita parvum, tussiendo rejici vidiisse, quod ex pulmone fuisse educum, plane intelligebant dissectoria artis haud imperiti professores*: quoque enim ad asperam arteriam in collo perveniunt vasa, omnia capillorum fere speciem referre. Num vero Hippocrates in ea Epidemiorum (10) historia quæ sic incipit: *Pherecida post solstitium hybernum nocte lateris dextri dolor*: desinit autem, ut recte agnovit Vallesius (11), in his verbis, *ante mortem tussiendo rejecit velut ex muco fungos compactos*: *excrearat autem* & *antea parva alba lactea*, num, inquam, his ipsis verbis concrectiones de hoc genere indicaverit, eo libentius in medio relinquam, quod historiam illam idem consultissimus Interpres vitiatam esse mille modis, non dubitat, idque ob vetustatem, & codicum corruptionem. Illud satis est, ex iis quæ dixit, intelligi posse, ex polypofo sive sanguine, ut in utero, sive etiam fero, ut in intestinis, in bronchia ejecto, mora fieri in eorum cavis ejusmodi concrectiones. Quo posito, aliud quoque intelligi posse, cenfeo, hoc est unde fiat, ut penitus inflammati pulmonis substantia hepaticam repræsentet. Scilicet ubi non solum vasa sanguifera, sed & bronchiorum rami, ramulique omnes ad quandam pulmonis sedem pertinentes, & cum his communicantes vesiculæ polyposis concrectionibus infarctæ, oppletæque sunt, ibi pulmoni id accidat, necesse est quod in libro *de Veteri Medicina* (12) sic legitur: *quum pulmo suscepit ipse in seipsum humorem; & vacua, & rara, ac parva penitus explentur, & pro raro ac molli durus, ac densus evadit, & neque concoquit, neque dimittit*. Unde igitur sit pro mollicie, & raritate, nova ista durities, & oppletis quæ natura inanes erant, tenuissimis cunctis fistulis, & vesiculis, quasi hepatica densitas, præclare intelligis, & quod consequitur, pro levitate etiam pondus quod hepati conveniret. Color autem alias rubicundior, aut ater est, alias pallidior, ut rubra pars sanguinis alias minus, magisque constipata, alias parcius aut neutiquam prorsus cum polyposa in utroque genere vasorum subsistit; neque enim semper est sanguis qui, vi facta suis vasculis, in arteriam Asperam distillet; sed vel sæpe ex hujus dumtaxat glandulis serum, foetum uberrime particulis polyposis, quippe quæ in morbis ejuscemodi ea copia cum sanguine circumeunt, quam ostendit polyposa crusta in hujus emissi, & jam concreti

(1) Aët. N. C. Tom. 1. Obs. 196.

(2) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 2.

(3) Epist. de Cord. Polyp. n. 11.

(4) Obs. Med. l. 2. c. 12. 13.

(5) Cent. 3. Hist. Anat. 98.

(6) Eph. N. C. Dec. 1. A. 2. Obs. 91.

(7) Earund. Dec. 2. A. 10. Obs. 102.

(8) De Medic. Hist. Mirab. l. 3. c. 10.

(9) De loc. aff. l. 1. c. 7.

(10) L. 7.

(11) Comment. in eund. l. n. 82.

(12) n. 40.

summa parte, nec tenuis, plerumque spectanda: qualis in hoc quoque, de quo loquimur, Sene conspecta est, cum primum quidem missus est sanguis.

21. Cur vero tenuis in eo sanguine fuerit quem post biduum emisere, num causam fuisse, censebimus, quod polyposæ materiæ pars magna interea in pulmone hæssisset, ejus adaugens infarctum? Quam si causam forte non improbas; intelligis certe, quam intempestive lætentur nonnulli Medici, qui, cætera non attendentes, id unum spectant, tenuiorem, aut nullam in sanguine jam esse crustam, quæ antea fuerat crassa. Cave tamen, ne vicissim iis in universum assentiaris, quos ego aliquando pronunciantes audiui, si in hujusmodi morbis sanguis, secundo missus, crusta careat, id adeo malum esse, ut si tertio mittatur, intereant ægrotantes. Scilicet plura sunt quæ casu possunt efficere, ne crusta existat, extitura alioquin, si illa non accidissent, quæ sæpenumero non attenduntur. Sydenhamius (1), qui longe alio tempore in Anglia floruit, ac quo ille vivebat quem tradidisse, ajunt Marcellus Donatus (2), & Vincentius Baronius (3), *apud Anglos pleuritidem morbum . . . . rarum admodum conspici, ut novum promodum sit illis malum*; cum certe ipse non alium hoc frequentiore offendisset, plura, ut nosti, de eodem adnotavit, quorum aliqua etsi nostrates Medici non imitantur, exempli causa, ut *durante morbo, . . . lecto quotidie eximatur æger, idque ad horas aliquot*; bona tamen sunt quædam alia, interque hæc, quæ de crusta sanguinis animadvertit, si non semper, ut alii (4) adnotaverunt, at sæpe adeo respondentia, ut pro veris acceperit Boerhaavius (5). Quæ cum attenderis; facile intelliges, quam pronum sit falli, cum ea crusta aut tenuis, aut nulla apparet, nisi Medicus, concretum inspiciens sanguinem, sciat, tunc cum mitteretur, primum per cutemne reperet, tum an minus pleno exiret filo, denique an calens adhuc fuerit agitatus. Hæc vero quotus quisque in quibusdam præsertim locis, inter inspiciendum sanguinem, exquirat? aut concreveritne in aere præter omnem modum frigido, an calido? postquam ab utrolibet feri præpediri separationem, Doctissimus memoravit Senacius (6). Ob illa igitur, de sanguine a me descripto propositi Senis, etiamsi forte tunc exquisiverim, in meis schedis non adnotata, nihil de causa ejus mutationis definire paulo ante nolui, præsertim cum haud una illa in re mutatus sit, nec ignorem, quæ ad missi sanguinis observationes, & causarum inquisitiones attinent omnium quæ tot, ac tam varia in ipso spectantur, multa apud Medicos adhuc deesse, & diu facile esse defutura.

22. Quod vero ad pleuram attinet, in mortuo osseam inventam; res sane multo rarior est, quam ut a sola ætate sit repetenda. Seniores hoc plures disse- cuimus, in his illum de quo superius (7) dictum est, annis circiter duodecim majorem natu, quam hic esset; nec unquam alias in par spectaculam incidimus. Vix A. 1741. in sene mediocris habitus, ex diarrhœa mortuo, cujus cadavere usi sumus ad plura secundum naturam se habentia Discipulis nostris demon- stranda, cum pulmonem alterum a dorso avellere sine laceratione non liceret, animadvertimus inter costas, & pulmonem laminam osseam intercedere, cujus adhuc partem asservamus. Adhærebat ea lamina sic ut detrahi tamen posset, costis aliquot, & spatiis illis quæ inter eas erant interjecta, proxime vertebra: quam vicinitatem in sequenti etiam animadvertes historia. Sed præterquam quod dubitavi, eam laminam non tam ex pleura esse, quam ex pulmonum membra-

(1) Sect. 6. cit. supra, ad n. 14. c. 3.

(2) De Hist. cit. supra, ad n. 20. l. 6. c. 4.

(3) De Pleuripneum. l. 1. c. 2.

(4) Vid. apud Swieten Comm. in Boerh.

(5) Aph. §. 314. & 901.

(6) Tr. cit. supra, ad n. 20. l. 3. ch. 4.

n. 8.

(7) n. 15.

na; nec latitudine pollicem, nec longitudine decem transversos digitos multo superabat, neque alibi quam eo in loco, quidquam simile occurrebat. Cæterum Præstantissimus Hallerus (1) aliquoties vidit pleuræ *callositatem*, præsertim vero in suspenso fure, ut *magnam, manique parem sedem occuparet*. Erat in hoc pariter *qua costas* pleura *posterius* tegit: neque tamen *os erat, sed callus*. Cl. autem Hottingerus (2) *pulmones sinistro lateri accretos, pleuramque materia quadam cartilagini haud absimili vestitam* invenit, eaque a pleuritide qua ante aliquot annos mulier laboraverat, esse censuit. Fortasse & fur ille, & senes de quibus dictum est, ex prægressa olim inflammatione callosam, osseamque factam eam membranam habuere. Verum, ut his missis, ad primum illud propositum (3) revertamur; pleura non erat inflammata in ea de qua hactenus locuti sumus, historia, neque pulmo sanie multa scatēbat, neque thorax hydropē laborabat; & tamen pungens dolor infra mamillam perceptus fuerat. Nunc ad alteram, in his omnibus fatis consimilem, transeamus.

23. VIRUM annorum circiter quadraginta pungens corripuit dolor lateris dexteri cum febre, & calore magno. Cum domo, ubi sanguinem miserant, in Nosocomium illatus est, quarta videlicet inchoata morbi die, pulsus erat parvo, frequenti, & nonnihil inæquali; frequenti quoque, & debili respiratione. Supinus jacebat. Vultus erat soporosi. Mens parum constabat. Noctem egit inquietam cum difficili respiratione. Hæc mane jam erat difficillima. Sic, addito stertore, obiit circa finem ejusdem diei quartæ. THORACEM insecuta nocte diffecantes, nihil in pleura quod præter naturam esset, spectavimus, nisi quod propter Spinæ sinistrum latus tribus, quatuorve exasperabatur tuberculis, quorum color albus, durities instar ossis. Ab ea parte pulmo ferme sanus, fulvo cæteroquin humore imbutus quacunque secaremus. Qui vel uberius ex pulmone prodibat dextero. Hic vero & major, & gravior, & durior, ubique, hepatis substantiam referebat, exceptis quibusdam non exiguis tractibus in quibus substantia erat albida, & quasi ad corruptionem vergente. In omnibus cordis orificiis aliquid polyposæ concretionis, minimum ad sinistram auriculam, multo plus ad dexteram, utrobique cum grumoso sanguine, inter utriusque modum id quod polyposi in Pulmonarem, & Magnam pertinebat arterias. Cranio recluso, vasa turgidula inveni quæ per Tenuem feruntur meningem: sub hac autem aquam: cujus in ventriculis Lateralibus portio fuit aliqua, sed subrubentis. Choroides plexus minime pallidi; nec sine hydatidibus tamen.

Ventre tandem aperto, Tenuia intestina conspecta sunt nonnullis in locis, iisque perpauca, leviter inflammari incipientia. Hepar duriusculum visum est: eratque lividum tum in limbo, tum per magnum cavæ proximæ faciei tractum; sed hic superficiei tenuis, non illic. Denique lien adeo laxus, ut digitis admotis nullo negotio discerneretur.

24. MULIER ætate consistente eodem A. 1706. eodemque in Nosocomio haud ita multo ante tres illos de quibus novissime diximus, mortua est: cujus morbus ad hunc modum se habuit. Cum uterum ferret mensem jam tertium; abortum fecerat. Post hunc etsi ex utero tantum sanguinis defluerat, quantum fati ipsi esse videretur, etsi insuper vena secta fuerat: tamen octavo, an decimo post abortum die, causa nulla prævia, quam sciret, interna thoracis inflammatione correpta est: ob quam domi primum, deinde in Nosocomio cubuit ad diem usque ultimum, qui trigessimus circiter fuit post abortum. Ibi jacens semper in latus dexterum; nam in sinistrum, dorsumve non poterat; præter febrem, spirandique difficultatem, de thoracis dolore querebatur, interiore illo

(1) Progr. de indur. corp. hum. partibus,
§. 2.

(2) Eph. N. C. Dec. 1. A. 10, Obs. 231.
(3) n. 18.

quidem, non qui tangendo exasperaretur; sed cujus sedem designare fatis non poterat. Tussiebat; sed aut nihil exspuebat, aut si quidpiam, nihil certe. quod attineret ad morbum. Surditas accefferat, & in auribus dolor: quamobrem quoque, ut opinor, sanguinem cum e brachio antea misissent, e pede quoque miserunt. Verum incaustum omnia. THORACEM, Caput, Ventrem non nisi post triduum, secare potuimus. In primo paucam utrinque, pauciorum tamen a dextris, aquamprehendimus turbidam, atque subluteam. Pulmones, ferme ubique ad pleuram annexos, cum abstrahere conarentur, pellicula sequebatur quædam albida, & facile disrumpenda, quæ pulmonum certe non erat membrana, quippe quæ omnino integra suberat, & illæsa: num vero ex pleura esset, ut videbatur, neque tunc satis constitui, neque nunc pro certo crediderim, cum membraniformium illarum, de quibus sæpe dixi, concretionum venit in mentem: quas neque ad pleuram neque ad pulmones attingere, non sæpius modo, cum recentes adhuc essent, & molles, sed vel posteaquam longa mora, & tempore siccatae erant, mihi evidens fuit in nonnullis eorum qui ab huiusmodi morbis olim evaserant, cadaveribus, velut in eo quod, cum hæc scriberem, dissecabam. Pulmonem enim dexterum, toti pene lateri, dorsoque proximo arctius, nulloque relicto intervallo coherentem; avellens cum perpetuam, æqualem, siccam, densam toto eo spatio restare membranam viderem, quæ ad pulmonem, quippe sua integra membrana vestitum, non attingebat, ad pleuram quoque minime spectare, animadverti propterea quod hanc omnino illæsam ei subesse membranæ, vidi, quam uno tractu non difficile sequentem adimebam. Sed ad mulierem ut revertar; erant ejus pulmones inflammati, præsertim ad posteriora; substantiam enim ostendebant magis densam, atque duriusculam, & alicubi etiam nigricantem. In pericardio subrubra aqua, & turbida copia aliqua. In utroque cordis ventriculo polyposæ concretiones quasi ex muco quodam, colore inter album, & flavum medio. Cranii exsecto fornice, alia ejusdemmodi, exilisque concretio in Superiore Falcis Sinu, aqua autem modica sub meninge Tenui conspecta est; in ventriculis ferme nulla. Neque erat cerebrum omnino laxum: Choroides autem plexus bene se habebant. Glandula tamen Pinealis ea magnitudine, ut mediocrem uvæ acinum propemodum æquaret, vix leviter, cultro tacta est, cum aquam turbidam, & paucam materiam subflavam, ac mucosam emisit, emissaque detumuit. Tunc auribus introspectis, utriusque Tympani Membrana nigricans, & flaccidissima visa est, tum utrique proxime adjectæ cellulæ Mastoidæ nimis humidæ: quin altero in Tympano materia quasi purulenta: exterius autem in proximo occipitio, ad sinistram præsertim partem, quidquid cellularum in communibus tegumentis est, quasi mucosa aqua distentum. Utrinque tamen Parotis glandula, & Meatus Auditorius sana fuerunt. Ventrem denique vel ob id recludere visum est, quod ab epigastrio deorsum tumeret, sique eum premeres tumorem, flatus continuo per os prodirent. Igitur jecur, omnium quæ ad id tempus videram, maximum, ventriculum in regionem umbilicalem compulerat. Hic erat aere tumidus. Illud vero durum ubique; colore tamen, quamvis ad album vergeret, non ita denique ab eo quo esse solet, alieno. In ejus vesicula, bilis quasi nigrescebat. Lien magnus; nihil tamen ad hepar. Uteri parietes visi sunt paulo crassiores, exsangues tamen, siue ipsos transversos inciderem, siue digitis subtus appressis sanguinem ex intima quæ livida erat, fundi superficie exprimere conarer. Tubarum altera in fimbriis appensas hydatides sic habebat, ut posset majus illius orificium clausum videri. Verum utraque suo illo albo puriformi humore multo adeo scatēbat, ut si Tubarum crassiorem partem orificium versus comprimeres; existeret ille, & hoc monstraret. In Tubæ autem alterius medio corpusculum intus erat, nigrum, forma uvæ acinum, nec sine quodam quasi petiolo, repræ-

sentans, quod sanguinis grumulus videbatur, & fortasse erat. Testes superficie inæquali, & una atque altera nigra macula distincta. His maculis peculiaris suberat parva cystis, nigro globulo occupata. In unius autem globuli medio erat minor alia quasi cavca colore ex nigro, flavoque misto. Cæterum uteri, annexarumque partium odor gravis quasi sphaceli: in pelvi autem ventris pauca aqua subrubra, & turbida.

25. Hæc ultima, ob prægressum abortum quærendo, animadvertimus. Quæ in Pineali glandula adnotata sunt, falsos esse quosdam ejusdem usus, confirmant. Quæ in auribus, ea vero ad illa referenda sunt quæ alibi (1) attigimus de causa surditatis in morbis acutis.

Ad propositum attinent quæ in pulmonibus sunt animadversa. Unde tamen decubitus impotentiam in sinistrum latus non repetes; sed potius ab ingenti illa jecinoris mole, minus ventriculorum gravante cum mulier cubabat in dexterum. Quantum autem a prægrandi hepate deorsum trudi aliquando ventriculus possit. Sepulchretum alibi (2) ostendet.

26. Nunc a Bononiensi illa quasi epidemica tunc inter pauperes pulmonum inflammatione ad Patavinam quandam transibo, quæ hyeme A. 1738. nusquam magis quam in quibusdam Monacharum Cœnobiis grassata est, in uno autem maxime, ut quæcunque ea prehenderentur, omnes, nonnullæ etiam intra dies quatuor, interirent. Quæ causa videlicet fuit, ut cum jam novem decessissent; publice mihi mandatum fuerit, ut morbi naturam, etiam per dissectionem. Non erat difficile intelligere, nihil in eo esse contagiosi, cum ex iis quæ ægris assederant, nulla morbum contraxisset, imo quæ ab ægris sibi maxime caverant, illæ morbo correptæ essent, nec sine peculiari causa, & dispositione fere singulæ, nimirum alia veteris ulceris in crure occlusionem, alia prævio in pectus casus, quæ multum in hac ultima ægrotatione expuerat sanguinem, alia ad phthisim jam ante disposita, aliæ denique alia causa quæ thoracis vires, pulmonumque infirmasset, ut quæ decrepita erant ætate. Sed tamen, cum earum quæ tunc ægrotaverant; etsi tres, neque ignobiles Medici aliis aliis adhibiti essent; ne una quidem, ut diximus, servari potuisset; id vero non tam morbi vi, quam non bene cognitæ ejus naturæ, a multis, & a Monialibus in primis, adscribebatur. Quam ego opinionem qua arte convulserim, ex subjecta cognosces historia. Cum enim decima jam mortua esset, Medicique illi, & ego ad ejus sectionem convenissemus; priusquam hæc inchoaretur, petii, ut quæ in ejus morbo adnotata essent, actaque, narrarent. Quod senior, qui eam curaverat, diligenter fecit ad eum modum quo mox referam; confirmantibus reliquis duobus, se quoque in cæteris non dissimilia vidisse, & egisse, nisi quod unus qui oleum dederat ex dulcibus amygdalis recens expressum, ingenue addidit, inde ægram pejor habuisse. Verum ad eam quæ tunc dissecanda erat, veniamus.

27. VIRGO annos nata ad quadraginta duos, quotannis hyeme non mediocri tussi obnoxia, optimo habitu, sanguine abundans, in magnis, assiduisque laboribus, ut suo inferviret Cœnobio, versata, noctu febri correpta est, qua primum toto corpore perfrigit, mox incaluit. Ad febrim, interjectis horis viginti quatuor, dolor pectoris accessit altera ex parte cum spirandi difficultate, tussi prorsus irrita, pulsibus subduris, & ferme ad mortem usque digitorum pressioni resistentibus. Progrediente morbo, dolor ab illa ad oppositam pectoris transivit partem. Erat sensus ponderis intra thoracem. Neutrum in latus cubare licebat. Missi sanguinis virescens serum, polyposa crusta, huic autem subjecta pars reliqua nigredine fuit summa, & duritie. Sanguis autem statim ac dolor invasit, & deinde alias, atque alias missus est; iusta copia ejusmodi in corpore, tum e brachiis, tum sicut hic semper in foeminis solent, intra eundem diem etiam e pedi-

(1) Epist. 6. n. 5.

(2) Vid. l. 2. S. 7. Obs. 61.

bus. Neque præterea omiffum est quidquam eorum quæ ejusmodi in morbis hic præstari ut plurimum consueverunt. Attamen die incunte septima, mortua est. Quæ cum ego audiviffem; fretus iis quæ post ejusmodi signorum præcipua femper invenieram, agite, inquam, fecetur cadaver; morbi natura hæc facile reperietur, ut in pulmonibus substantia appareat jecinoris. IN THORACE igitur, per Chirurgum aperto, nihil fuit effusi humoris, & nulla pulmonum cum pleura connexio, præterquam ad latus finiftrum, & hæc quidem neque arctiffime, neque multum ad spatium. Dum eam disjungeret, pulmonemque propterea premeret, inde ferum turbidum effluxit, nec omnino paucum, an ex pulmone, ut visum est, an ex interstitio inter hunc, & pleuram intra oras connexionis relicto, eo magis incertum fuit, quod ibi nec pulmo, nec pleura peculiarem ullam ostendebant læsionem; sed ille subalba, crassiuscula quasi membranula operiebatur, qualem sæpe in superioribus historiis, etiam qua pulmo solutus erat, descripsimus; pleuræ autem respondentis, superficie tenuis, adhærebat rubicundum quoddam quasi sedimentum, quale in aqua subsideret in qua recens caro lota esset. Alio in loco ubi nulla fuerat adhæfio, pulmonis superficies quasi in tuberculum prominebat, quo inciso, subalbum instar puris ferum effluxit. Tum pulmones extrahi, jussimus. Non modo graves erant; sed etiam non uno in loco duri. Dissecti densam compactamque, ut prædixeram, hepaticæ instar, substantiam a superficie introrsum ad magna spatia ostenderunt, alibi rubriores fere, & subalbo illo sero scatentes quod in tuberculo deprehensum fuerat; ut evidens esset, utriusque pulmonis inflammationem, quæ jam in suppurationem degenerabat, mortem attulisse. Cæterum in pericardio vix quidquam feri; in corde autem nihil polyposi inventum est: quin sinister ventriculus vix aliquid; dexter autem paulo plus habuit nigri sanguinis, & minime fluidi.

28. His ita perspectis, reversus cum cæteris, ubi Antistita nos expectabat, non ignotus, dixi, ut timebatis, rarusque morbus tot Virgines sustulit; sed notiffimi, & frequentiffimi vehementia. Cujus rei id vobis argumento fit, quod ante cadaveris dissectionem tales pulmones inventum iri prædixerim, quales revera inventi sunt; neque enim hoc facere potuiffem, nisi creberrime ex hoc ipso morbo denatos incidiffem: feci autem consulto, ut vos ipse verum esse id quod modo pronunciavi, plane intelligere possetis. Sic metus, & opinatio illa sublata sunt: conversusque sermo est ad eam, quæ feliciffime cessit, rationem proponendam, qua cæteræ possent, & præsertim quæ laxioribus, & imbecillis essent pulmonibus, morbum cavere; neque enim dubium nobis videbatur, quin ob hanc potiffimum causam in iis quæ decesserant, vinci non potuiffet peripneumonia. Quæres hic fortassis duo: alterum, qui primi olim in iis quos hæc inflammatio absumpsit, pulmones animadverterint substantiam hepaticam referentes? alterum num post lethales thoracis inflammationes, sicuti pulmones ad hunc modum affectos vidi, ita nunquam magnas pleuræ quoque læsiones offenderim? Quod ad primum attinet, haud facile nunc meminerim, an quispiam ante Lælium a Fonte diserte adeo rem exprefferit. Sed ejus oportet librum inspicias. Nam etsi ejus Observatio ter saltem in I. Sepulchreti Volumine posita est, semel ubi de Læsa Respiratione (1) verba fiunt, iterum ac tertium in Sectione hac de Pectoris Dolo (2); femper tamen id quod dico, omiffum est. Vix tandem Voluminis III. libro IV. sub tit. de Febris, ad quem Lectores rejiciuntur, invenies, si diligenter excussa proluxa illa Sectione I. incideris in §. 6. Obs. 45. Verum ibi hoc quidem leges: pulmonis caro inventa densa, dura, & rubra, quemadmodum esse solet hepatis caro; sed non leges tamen, morbum post quem sic inventa est, ab Lælio sine ulla dubi-

(1) L. 2. S. 1. Obs. 24.

(2) Obs. 9. §. 10. & Obs. 16.

tatione Peripneumoniam, ut reapse ostendebant signa, fuisse judicatum. Hujus igitur Consultationem inspicias oportet, quæ in Sepulchreto aut non designatur, aut sic designatur, ut C. credas, cum sit XCVIII. Post ipsum autem etfi alios, & quosdam etiam hac nostra ætate, in iisque Jo. Bapt. Fantonum (1), Dominicum Gagliardum (2), Frid. Hoffmannum (3), ut infra (4) ostendetur fusius, sic invenisse, non ignoremus; cui tamen acciderit; sicuti Valsalvæ, quantum videtur, & nobis, si unam dissectionem excipias, certe accidit; ut semper ad hunc inveniret modum, non facile recordamur. De altero autem, hoc est de pleuræ læsione insigni, & quæ cum ea quam in pulmone descripsimus, conferri posset, si Valsalvæ, & meas, quæcunque ad lethales thoracis inflammationes attinent, ad unam omnes Observationes perlegeris; plane cognoscas, nunquam accidisse nobis, ut illam sine hac, sed ne cum hac quidem conspiceremus. Sunt autem meæ non modo hæcenus propositæ, sed & quæ aliis Epistolis (5) prolatae sunt, & quæ præterea in hac continuo proferuntur. LæSIONEM quidem in illarum quibusdam, & in his quæ sequuntur, omnibus pleuræ invenies cum pulmonum læsione conjunctam; sed non tantam, ut per se mortem, afferre aut certe magis quam illa pulmonum læsio, potuisset, ipse existimabis.

29. ANCILLA annorum undeviginti, paulo habitior Virgo, & plethorica, dum in menstruis esset quæ a tribus jam mensibus parcius quam antea, provenire consueverant, ex auræ frigida occurfu correpta est pungente pectoris dolore, & difficili respiratione. Fixus hærebat is dolor infra mammam sinistram, & tangendo augebatur, ut cubare in id latus non liceret. Illata est in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Morte postquam domi vena secta fuerat brachii lateris ejusdem. Perstabant ea quæ dicta sunt. Jacebat in dorsum. Frequentes erant pulsus, parvi, & parum, si premeres, digitis resistentes; nec tamen inæquales: sonus quasi bullientis humoris in Aspera arteria: profunda tussis, & prorsus irrita: lingua sicca: alvus laxa, sed intra modum. Huc per intervalla subdelirium accessit. Sanguis missus e brachio dextero, cum inspiceretur post horas sex, paucum serum, idque aurei coloris, & nonnihil turbidum, ostendit, crustam autem crassitudine duorum digitorum, colore flavo, ut lardum rancidum referret, corona in quam assurgebat, vasis latera circumcirca attingente. Quæ crusta, cum vas inclinaretur, in plures laminas se ipsa disjunxit, subjecta autem pars sanguinis in plures grumos, non secus ac quodpiam pulmentum. Ab hac venæ sectione eodem die nonnihil sanguinis, vel potius feri levissime cruenti ex utero defluxit. Omnibus in pejus ruentibus, pulsusque profundiore facto, quasi arteria introrsum retracta esset, cum ex ore humor efflueret aquæ instar spumosa, in qua caro recens lota sit, sub initium diei septimæ vita defecit. CADAVER secui postridie, qui dies fuit XIV. Kal. Apriles A. 1706. Thoracis parietibus iis etiam quos facit septum Transversum, ubique adhærebant pulmones, paucis in locis per membranas, in multo autem pluribus, & præsertim ad latera, & dorsum, per se ipsos, ubi eorum membrana illæsa pleuræ se annectebat paulo quam soleat, dumtaxat crassiori, & facile in duas laminas dividuæ, sinistri pulmonis superior lobus ex dura totus, compactaque, hepaticæ instar, substantia, colore ad subalbum vergente. Reliqui omnes pulmonum lobi, quamvis spumoso humore prorsus distenti, naturalem substantiæ modum servabant: ex qua dissecta in humor prodibat, simul autem ex bronchiorum non paucis ramulis materia effluebat alba, omnino similis puri; ex uno tamen; nisi forte fuit sanguiferum vasculum; alba quidem, sed non fluida, comprimendo, exi-

(1) Obs. Anat. Med. 27.

c. 6. thes. path. §. 12.

(2) Relaz. de' Mali di petto.

(4) n. 40.

(3) Medic. Rat. Syst. Tom. 4. P. 1. S. 2.

(5) VI. n. 12. & VII. n. 11. & 13.

bat materia, pro polyposa concretionē a me habita. In ipso Asperæ arteriæ trunco, majorumque, in quæ se primum illa dividit, bronchiorum, aggestam hic illic, & concreſcentem materiam vidi ex albo cineream, qua lingua quoque obducebatur: subalbam autem, & craſſiuſculam ex oſculis exprimebam glandularum quæ a tergo iis truncis inhærent. Quæ autem majores ad primam illam diſiſionem occurrunt, Bronchiales dictæ non omnes fanæ viſæ ſunt. Porro inter lobum, & lobum pulmonum quibuſdam in locis intercedebant albæ illæ quæ ſæpius ſupra deſcriptæ ſunt, hic duriuſculæ craſſiuſculæque, ſed tamen falſæ, membranæ. In pericardio copia aliqua ſubrubræ aquæ. In cordis ventriculis nihil ſanguinis, ſed polypoſæ concreſiones ſolidæ maxima ex parte, & quaſi ex carnoſis membranis conſtantes; ex aliqua tamen etiam mucoſæ. Earum quæ erant in ventriculo dextero, altera ſe intra auriculam proximam dilatabat, & in Cavas pergebat venas; altera, quæ erat teres, ſe in Pulmonarem arteriam, ejuſque ramos extendebat. Per ventriculū autem ſiniſtrum una, teres pariter, dumtaxat tranſibat, inflexa hinc Aortam inde vero in ſiniſtram auriculam, & venam Pulmonarem, Celluloſæ membranæ, quæ memoratis magnorum vaſorum truncos cingunt, e pericardio egreſſorum, ob congeſtam aquam mucoſæ videbantur. Abdomine diducto, gravis odor, qualis ex viſceribus inflammatis, & jam in gangrænam vergentibus. Sed hepar albidius erat: ſplen autem gangrænoſa quidem nigredine infectus, ſed non ita profunda, & ad mediocrem ſpatium, idque inferius, ut diaphragma, quod ſanum erat, ea parte non attingeret. Graveolentia autem ex utero, adnexiſque utrinque, & a tergo partibus maxime exiſtebat. Circa ipſas erat aqua modica, eaque ſubruba: omnes autem exterius livebant a prægreſſa inflammatione, quæ in ima parte Recti inteſtini, & pudendi quoque ſe ſuo rubore adhuc prodebat, vaſculis vel minimis quaſi ab injecta rubicunda cera conſpicuis. Quas dum omnes partes ſimul exſecarem, ut ſingulas inſpicerem diligentius, in oculos incurrerunt femina, ab igne quem multum, ac ſæpius ſibi ſubdere hyberno tempore ea Virgo conſueverat, foediſſime variegata: quod ſic in tranſitu adnoto, quia de quorundam ſententia videri poterat ob hanc cauſam debuiſſe proximis hyemalibus menſibus ſanguis ex utero magis, non minus, reſpondere. Teſtes, virilibus mediocribus non minores, ac molles, inter quamplurimas veſiculas majores, minoresque humoris, ut ſolent, plenas, & ſanguiferorum vaſculorum, quæ innumera in his teſtibus obvia erant, ramuſculis inſtructiſſimas, ſinguli binas cellulas habuerunt, quarum altera corpuſculum nigrum perfecte ſphæricum, grumi ſanguinis exſiccati ſimillimum continebat, altera autem nihil, conſtans ipſa ex membranula corrugata, quæ ex albo, & flavo viſcebat, eratque in altero ſaltem teſte proxima ſuperficiē, ſi non hianti, eo in loco, at certe non ſine indiciis prægreſſæ læſionis. Utero, & vagina apertis, in hac circa illius oſculum duo erant adhuc ſanguinis grumuli: quem nullo negotio exprimere licebat ex interiore illius cervice, præſertim autem ex fundo: cujus ſuperficiēs, quippe hic non tenſa, quendam quaſi mucus quo ipſa obducta eſſet, primo aſpectu repræſentaverat. Sed hoc minime eſt hujus loci, ut neque Tubarum ſitus, & rugarum vaginæ natura, & ſedes, & globosæ carunculæ pone hymenem, hic integerrimum, locatæ, & alia ejuſcemodi, quæ mihi in hac, in aliſque Virginibus adnotata, quidam Viri Docti partim non videntur viſiſſe, partim videntur a me olim eſſe propoſita, non meminiffe. Neque etiam ſatis huc pertinent deprehenſus in hac Virgine Pituitariorum ſinuū Maxillarium, & Sphenoidæorum defectus, ut quorum uſus aucta magnitudine, & numero cæterorum ſupplebantur. At reliqua pertinent, quæ ſubjiciam. In Capite enim fauces, & vicinia quaſi ex inflammatione foetere incipiebant. Ex aperto autem cranio odor ille prodibat, ut ſic dicam, acidus, qui ex ore verminantis pueri ſolet.

In superiore Falcis Sinu concrectiones polyposæ subalbæ. Vasa per Tenuem meningem repentina paulo turgidiora. Inter illam, & cerebrum aqua, copia tamen modica; ut in ventriculis quoque Lateralibus, in quibus subrubebat. Plexus Choroides palliduli, hydatides paucas quidem, sed majusculas, habuerunt. Denique cerebrum paulo, cerebellum autem multo mollius fuit, quam solet.

30. VIR annos sex & quinquaginta, mediocri habitu, statura procera, vita multis in rebus extra normam acta, cum in nolis sacrarum turrium agitantis, qua se arte tuebatur, nimium haud ita pridem labore sustinisset, aliquot jam dies dolorem tulerat leviter pungentem ad interiorē inferioremque sterni partem, cum tandem is dolor valde auctus est, accedente, nec multo post, febre eodem die cum difficili respiratione. Interea alvus sponte mota spumantem humorem biliosum, & calidum bis terve ejecit. Denique in idem Nofocomium, in quo ante duas hebdomadas Virgo obierat de qua novissime dictum est, fero adeo est illatus, ut vix ante finem diei ex quo febris inceperat, quartæ sanguis mitti e brachio potuerit. Is paucum habuit serum, crustam autem duos digitos crassam, ex albo flavam. Quinta die pulsus plenus, & durus: nox ferme insomnis: homo spirare non poterat. Ante ejus diei finem urina inspecta saturo erat colore, nec valde pellucida: pulsus frequens, æqualis, non durus: difficilis respiratio, & cum gemitu: dolor ibidem: decubitus in utrum liberet latus: sputum crassum, spumofum, variegatum ex flavo. Nocte proxima dolor, & tussis vexarunt. Mane dolor remissus: pulsus, & sputa eadem, urina quoque, nisi quod rubella erat, pauca, & nonnihil turbata. Prope finem ejus diei, quæ sexta erat, sanguis missus est e manu dextera: sed quoniam omnis in aquam effusus est; sic inspectari, ut par erat, non potuit. Septima ineunte die æger aliquanto melior videbatur. Tamen circa illius diei finem dolor major, & frequentior, ut respiratio quoque; lingua arida. Initio diei octavæ multus sudor: quem Medicus, a quo hæcenus interius, exteriusque adhibita fuerant quæ a plerisque solent, blande promovere instituit; sed sine levamine. Imo nox implacida, & ad ejus diei finem respiratio frequentissima, pulsus parvus, & parum pressioni resistens, sputum crudæ, flavæque materiæ, quæ fluida erat, & sine spuma, urina eadem. Die nona inchoata, cum brachia, ut vellet, e stragulis posset exerere, & tum etiam, quamvis cum difficultate, loqueretur, ministris propterea tunc moriturum non credentibus, mortuus est. THORAX utrinque aquam habuit, eamque a dextris saltem flavam & turbidam. Pulmo uterque superius ad pleuram neciebatur, quæ ibi, & aliis quoque in locis thoracis dexteri crassior fuit. In quo frustra illius quasi membranæ imposita erant illæscæ alioquin superficiei pulmonis. Hic valde gravis, totusque ex substantia illa hepaticæ simili, sed albida, & dura quidem, at minus quam solet, cum ita densa est; ut semicorrupta hic videretur, præsertim cum ex sectorum bronchiorum orificiis, multis in locis, subalbus, & turbidus prodiret humor. Per faciem tum pulmonis, mediastino qua pericardium continet, attiguam, tum mediastini ad eam sedem, extensum erat crassiusculum quoddam quasi rete, subflavum, neque inelegans, facile detrahendum, quemadmodum & alterum quod ibidem præterea per mediastinum vidisses sanguinei coloris. Nihil horum a sinistris: quin ibi pulmo aut sanus, aut ferme sanus. In pericardio aqua inerat non pauca ejusdemmodi ac in thorace dextero memoravi. Cor vel pro hominis statura magnum; sed valde laxum, concrectiones habuit polyposas, alteram quæ in auricula incipiens dextera, inde per ventriculum annexum in Pulmonarem producebatur arteriam; alteram paulo densiorem, multo autem majorem, quippe quæ totum pene sinistrum ventriculum occupabat, inde vero Aortam subibat. Ex hac cum extraherem, cylindrus secutus est ex sanguine valde con-

creto ad spithamæ longitudinem. Nec minus concretus sanguis erat qui vasis saltem superioribus, ut collum dissecans perspexi, continebatur. Laryngis, & pharyngis vasa turgabant. Facies ex rubro livebat. Ibi in sinistra auricula sanguis erat semiconcretus. Caput tamen non incidi, aliis occupatus, ut vix altero post mortem die thoracem, ac ventrem dissecare potuerim. Venter exterius livebat ad ilia. Interius tamen nihil nisi Colon intestinum respondebat fanum, sed aere distentum. Hepar in transversum adeo porrectum, ut summam lienis partem, sibi arcte nexam, totam obduceret, lividam crepidinem ad magnum tractum habebat. Livor, alioquin haud alte penetrans, proximam quoque cavam partem ad trium circiter digitorum spatium inficiebat. Cæterum non durius erat jecur; sed paulo tantum albidius. Ejus vesicula intra paucam bilem, quæ tamen subjectam tinxerat externam faciem Antri pylori, calculos ad viginti continebat, alia alios magnitudine, sed plerosque parvos, unum maximum, qui, ut cæteri, intus extraque nigricabat non secus ac si carbo esset, quem etiam rara, & friabili substantia referebat. Nullus horum, lucernæ admotus, flammam concepit, aut scintillas emisit; leves tantum quosdam crepitus interdum edidere. Lien magnus, etiam si cum hominis statura conferres; laxus, & exterius albicans. Ventriculus denique tota sinistra parte exterius habuit utramque faciem magnis quibusdam, & quasi ramosis maculis distinctam ex atro lividis. Hæ interius quoque apparebant, & ad œsophagum usque producebantur, guttulasque sanguinis circum inter tunicas hærentes habebant; ut his omnibus inspectis, de adjecta demum ventriculi inflammatione non dubitares.

31. Si ad has longas duas historias longas quoque animadversiones adderem sive ad morbum ejusve curationem, sive ad deprehensa per sectionem attinentes; quis foret Epistolæ modus? præsertim cum plura adhuc restent, minime omittenda. Satis est, si in illarum utraque duo attendas, alterum ad morbum, alterum ad sectionem spectans. Ad morbum attinet color, in crusta illa sanguinis, flavus: quem mihi meminì Albertinum dixisse, pejorem, & periculosiorem inflammationem secundum observationes suas significare. Quod & in meis, quantum recordari possum, respondit. Neque enim solum in his duabus, sed etiam in ea quæ supra (1), in Lanione descripta est; in aliisque præterea animadverti vel cum dissectionem adjungere haud licuit, ut præsertim in viro ebrioso, qui in eadem illa Bononiensi Constitutione, simul pungente dolore pectoris, & acuta febre correptus, vino quidem, sed non venæ sectione usus est donec quarta morbi die in idem Nosocomium excepto, illa primum die, mox & quinta iterum sanguis e brachio mitteretur. Qui missus est quarta, is valde sectioni resistebat, tenuique opertus erat crusta ex livido variegata, difficile secanda. Qui autem quinta, is vero crusta obductus æque tenaci, sed digitum alta, & flava, in grumos, dum inverteretur, se ipse dissolvit; adeo res mutatæ apparebant intra unum diem! Hanc eandem facilem crassamenti sanguinis in grumos dissolutionem in Ancilla quoque (2), & in Lanio illo memoravimus, in quo intra biduum mutationem animadverteres, sed contrario ordine. Hi omnes mortui sunt, ut is etiam de quo dicere coeperam, ebriosus, qui ad vespertum decessit diei ejusdem qua iterum sanguis mane missus fuerat. Semper cubuit in dorsum, jam inde a quarta die vertiginosus, & delirans, lingua nigra, frequenti pulsu, & intermittente, quanquam sic satis digitis resistebat: ad quæ perpaucis ante mortem horis stertor, & sublimis respiratio accessere. Jam vero quod ad sectionem attinet; vides sane, his quoque novissimis perlectis historiis, pleuræ læsiones, quas mihi quidem in hujusmodi morbis accidit ut offenderem, ab eo multum abfuisse,

(1) n. 19.

(2) n. 29.

ut mortis causa censerī possint. Crassiorē videlicet pleuram inveni; sed non adeo ut apud Riolanum scribitur, hic in sepuchreto (1) memoratum, ut *decuplo solito esset crassior*, nec lividam, & sideratam, imo neque ab inflammatione rubentem. At ille, inquis, aliique invenerunt: quin & hoc addidit, *propterea scripsisse Hippocratem, cadavera pleuriticorum dissecta apparere fulgurita, quod de partibus thoracis internis est intelligendum*. Ego vero aliorum observationes non nego: Quas hactenus tibi perscripsi, eas hic dumtaxat recenseo. Tamen si Riolanus, memoriæ minus confusus suæ, Hippocratis locum relegisset, qui extat, opinor, in libro de *Victus retione in morbis acutis* (2); nullum in eo esse dissectionis indicium, sensisset, cum Veteres dicantur quosdam pleuriticos *sydere ictos* ob hoc etiam putavisse, *quod mortuis ipsis latus lividum reperitur, ut simile quid plagæ appareat*: imo cum Galeno (3) in ejus loci expositione agnovisset in cute apparere istum *nigrorem* non secus atque in *illis qui ita ex plaga affecti sunt*. Quod autem Riolanum facere, præstitisset; afferemus nos locum Cælii Aureliani (4), aperitissime pro ipso facientem. Loquens enim de pleuriticis, & de pleura, hæc, inquit, *expirantibus sæpe ægrotis nigra invenitur*. Nec vero existimes, id dixisse conjectura fortasse fretum capta ex partium lateris externarum livore consequente ægrotorum decubitus, præsertim si forte accidisset, ut quemadmodum in morbo solent, in morte quoque in idem illi jacerent latus. Neque in istam sententiam addas, sane id non dixisse de omnibus: & continuo ea verba quæ externum livorem indicent, subjecisse: *hos denique venenatos quidam putaverunt*. Quin si forte opinionem tuam inde potissimum confirmare te posse, crederes, quod Cælii ætate humana cadavera non secabantur; primum vide, num ætate Hippocratis, quem modo cum Riolo objiciebas, revera secari cœpta essent? deinde Cælium inspice; intelliges, quo in capite id dixit argumenta pro pleura ex Erasistrato quoque attulisse, quem corpora humana incidisse, constat: denique ipsa relege quæ prima protulimus, Cælii verba; videbis, non conjecturæ, sed observationi convenire. Cui si forte unum illud opponi igitur posse, existimas, decubitus videlicet, de quo dicebamus, morientium, quasi sanguinis in decliviora delapsus non externa modo, sed etiam interna lateris vasa, eorumque ramusculos distendendo, pleuræ quoque livorem, qui antea non esset, tunc effecisset; si forte, inquam, sic existimas; primum vide, num in latus quo dolent, cubare soleant pleuritici, deinde & illud vide, ne casus objiciantur tibi pleuriticorum, qui, ut Dux Rupefoucaultius (5) erecta cervice ad obitum usque spirare coacti, lividam tamen altero in latere & cutem, & pleuram habuerunt. Sed hæc tu videris. Neque enim mihi sic rem explicare necesse est. Qui etsi livorem istum, & cætera quæ dixit Riolanus, in eorum pleura, de quibus hic loquor, conspexissem; tamen non inde potius mortis causam, quam a tanto illo pulmonum vitio repeterem: nec sane in his quæ sequuntur, historiis, in quibus pleuram rubicundam, & liventem quoque interdum, ac semicorruptam nonnunquam, & valde crassam inveni te ipsum aliter puto esse existimaturum.

32. MULIER annos nata ad quadraginta quinque, ex ulcere alterius cruris antiquo, sicca autem scabie toto corpore, additaque ad scabiem lenta febricula male habebat. Scabie evanescente, ulcere autem acrius vexante, consilium capit, ut in Bononienſe Incurabiliū Nosocomium admittatur. Antequam in hoc veniat, prospiciens fortasse, qua re ibi esset caritura, generoso vino se ingurgitat, ut nihil ferme, nisi id, sumat tridui spatium. Itaque nocte prima qua in No-

(1) L. 2. S. 4. Obs. 14. §. 2. & 3.

(2) n. 8.

(3) Comm. I. ad t. 35. l. cit.

(4) Acut. Pass. l. 2. c. 16.

(5) Sepulchret. S. 4. cit. Obs. ult.

focomio jacuit, inquires fuit, & valde incaluit. Mane habuit melius. Pulsus tamen erat frequens, celer, durus, vibratus, non ita digitis resistens, nec magnus. Hora eadem redit calor: accedit dolor pungens ad infimam legitimam costam sinistri lateris, qui etsi, tangendo, non cresceret, neque in id latum cubando; decubitus tamen erat commodior in latus dexterum propterea quia decubitus in sinistrum tussim movebat, quod semper in brevi hoc morbo animadversum est. Abiit postea, neque amplius reversus est dolor; ut meliufcula ægra videretur, præsertim cum pulsus; etsi vitia cætera retineret; tamen minus frequens esset factus. Sed quarta die post horrorem incalescit, pejus habet, per tussim autem, quæ sicca hætenus fuerat: pus reddit cinereum, lividum, foetidum, incruentum. Non nisi erecta cervice spirare potest. Pulsus fit minor, & debilior, pus autem expectoratum nigricans. Leve delirium accedit. Febris per hos ultimos dies serius increfcit. In medio sextæ diei quasi ex repentina suffocatione mortua est, autumno A. 1705. THORAX utrinque habuit foetidi cinerei feri non multum: pulmones autem leviter laxæque ad pleuram adhærentes. Hæc a sinistris qua pulmo adhæserat, aspera hic illic, rubrisque exiguis quasi tuberculis erat inæqualis. Pulmoni ejusdem lateris; nam dexter sanus nihil habuit eorum quæ sinister; qua diaphragma contingebat, dux flavæ suberant falsæ membranulæ, quarum altera ipsi, altera diaphragmati adhærebat. Erat is pulmo non ruber, sed lividus, & hepate durior. Sectus pus intus ostendit ejusdemmodi atque expectoratum fuerat, præsertim in quibusdam quasi sinibus, qui & puris flavi aliquid continebant. Eos sinus tunica cingebat nulla durior, aut peculiaris: neque in arteria Aspera quidquam erat. In vena Cava, & Pulmonari arteria concretiones erant polyposæ minores: major in sinistra fuit auricula. In ventre sana omnia. Caput non dissectui.

33. MILES ætate consistente, habitu mediocri, vel potius ad macilentum inclinante, cum mortuus esset in Nosocomio Patavino sub initium Martii A. 1743; mihi, qui tunc ibidem nonnulla de Re Anatomica studiosæ Juventuti explicabam, ejus cadaver oblatum est. Antequam dissectionis initium fieret, quæsi, ut soleo, quibusde æger quereretur? Cum responsum esset, primis diebus de pungente alterius lateris dolore conquestum fuisse, cum febre, tussi, & difficultate respirationis conjuncto, donec ferme soporosus factus, & leviter delirans, trementibus digitis, & jam sine pulsibus diebus illis ultimis, decesserat; non dubitavi, quin frequentissimæ illi discipulorum, Doctorumque coronæ hepaticæ substantiæ similitudinem in pulmone, concretiones polyposas in corde, circa cerebrum turgentia vasa, & humorem aqueum facile inventum iri, prædicerem. THORACE igitur ibi protinus, & Capite mox aperto, viderunt omnes, pulmones, qui ferme undique, excepta anteriore facie, quæ & naturali propemodum erat colore, ad pleuram artissime adhærebant, cum extracti essent, alterum ab altero magnopere discrepare. Dexter enim valde amplificatus, gravis erat, & durus totus; si parvam in summo portionem, & eam quam dixi, faciem exciperes; æquali præterea, & lævi, ut jecur, superficie, ut ne vasculorum quidem rete in hac appareret, intus autem compacta illa substantia quæ coctum jecur, & dissectum repræsentaret. At sinister pulmo vix a naturali in eo differebat, quod sectus paulo durior, & rubrior, quam soleat, ex atro videbatur. Sed & pleura cum a sinistris decolor esset, vel potius albida; in toto fere latere dextero rubicunda ex manifesta inflammatione spectabatur. Nihil in thorace effusi humoris: at pulmonibus ab Aspera arteria abscissis, quæ valde lata huic viro obtigerat, glandulisque Bronchialibus pluribus, & majoribus quam consuevit, circa partitionem instructa; mox aquæ sanguinolentæ, & spumosæ non modica copia sensim defluxit a dextris, modica a sinistris. In pericardio non paucissima aqua fuit ex flavo levissime rubescens. In utroque cordis ventriculo albæ po-

lyposæ concreciones inde per Magna vasa longe productæ cum adhærente ubique nigro sanguine, & grumoso: quin aliquas, tæniarum instar, in Iliacis ipsis vasis postea inveni, alias autem, ascaridum similes, in sinus longitudinalis initio. Sed partite, ut soleo, cætera quæ in capite, & ventre animadverti præter naturam, adjiciam. Cranium dum secaretur, non pauca aquæ copia defluxit. Mox per Tenuem meningem vasa pleraque conspeximus sanguine turgida, ex medullari autem cerebri substantia passim inter secandum sanguinis guttulas creberrimas minores, majoresque existentes, in ventriculis autem Lateralibus aquam multam, eamque turbidulam, Choroidibus plexibus non pallidis quidem, sed nec sine vesiculis plurimis, & in his quibusdam majusculis, aquæ plenis. Laxus Fornix: laxa medulla Oblongata. Ventre aperto, & omento, quod cum initio concreverat intestini Coli, inde soluto, & ad superiora retracto, insolitus apparuit ejus intestini positus, eoque hic non omittendus. Nam vix jecur attigerat, cum inde se infra umbilicalem regionem demittebat, unde oblique sursum in sinistrum hypochondrium ferebatur. Hæc tota ejus pars dumtaxat, erat aere, nec parum, dilatata. Hepar denique, lien, pancreas non secundum naturam se habebant. Hoc enim subdurum erat: lien autem æquo non paulo major, & properterea humilior: hepar quoque magnum; & majori ex parte albidum, neque, a dextris præsertim, si incideres, omnino sanum: ejus autem biliaris ductus qua parte Communis dicitur, justo latior.

34. VIRI quoque alterius cadaver ibidem mihi oblatum est ante finem Martii A. 1744. Cribrare triticum ars ejus fuerat, pulmonibus sane inimica. Itaque pleuritidem antea passus, ex recidiva mortuus erat undecimo die. In qua de dolore querebatur, thoracem gravante præsertim a dextris, sedere in lectulo coactus, ut spiritum duceret; multum tussiens, nec multa expectorans, eaque viscida, & sanguinolenta; facie rubens; pulsibus duris, maxime confusis, inæqualibus, intermittentibus; nec sine quibusdam interdum tremoribus convulsivis. Sanguis bis, terve midus fuerat, cui crassa polyposa crusta infidebat. Quæ cum ab iis acciperem qui sæpius in novissimo hoc morbo inviserant, & cadaveris subtumidum ventrem pedesque, & extrema crura oedemate affecta spectarem; continuo illis, & reliquæ Auditorum coronæ dixi, facile hic effusam aquam non in ventre modo, sed in thorace etiam, ac pericardio nos esse visuros: fortasse & concreciones ad cor polyposas, & ruborem, aut vitium aliud pleuræ, aut pulmonis cum hac connexionem, facilius autem in eodem viscere turgentiam, & substantiæ duritiem, ac densitatem. PECTUS illico incidi cœptum. Quod dum fieret, per incisuras cartilaginum, costas cum sterno committentium, aqua exundabat: quæ turbida, & flavescens utrinque, sed a dextris præsertim, multa inventa est, nec sine quibusdam concrecionibus, quales in imo dolio per vinum natæ solent. Ea exhausta, neuter pulmo ad pleuram adhærens conspectus est; sed hæc in lateribus, sinistro præsertim, in quo fortasse illa antea pleuritis fuerat, apparuit rubicundior. Pulmones, alibi fere molles, inferiorem partem dexteram habuerunt duram, & turgidam, & quæ secta, densiorem ostendit substantiam ex fusco purpuream. Ex utroque bronchio in truncum arteriæ Asperæ sanguinolentus humor exprimebatur. Pericardium antequam incideretur, justo amplius conspectum est. Sed eo inciso, manifestum fuit, eam amplitudinem non tam aquæ; etsi non pauca erat, eaque ejusdemmodi atque in thorace dictum est; quam magnitudini cordis deberi, cujus non crassiores quidem erant parietes, sed ventriculi, dexter præcipue, dilatati, magnamque copiam atri sanguinis continebant. Erat hic certe non fluidior, nec ullam tamen aut ibi, aut usquam polyposam concrecionem ostendit, excepta una, eaque tenui, crusta in ventriculo dextero; ut me non pœnituerit, quod concreciones, & pulmonis ad pleuram adhæSIONem non asseveranter prædixidem; tametsi illas semper in emissio

hujus viri sanguine, & quidem crassas, conspectas esse, hanc autem ubi pleuritis fuerit, a plurimis poni, non ignorarem, & sæpius ipse deprehendissem. Quod si quis narrare potuisset quæ facile ante ultimum hunc morbum, & saltem post primam pleuritidem fuerant indicia dilatati cordis, & hydropsis in thorace incipientis; procul dubio eorum quæ in novissima inflammatione vehementer adeo hominem vexaverant, partem alio rejecissem quam in pulmonum morbum, qui denique inventus quidem est qualis a me prædictus fuerat, sed non tantus, quantum ea symptomata requirebant. Dixi autem, post primam pleuritidem signa esse potuisse dilatati cordis. Huic enim, neque ita raro, id ex pleuritide accidere, hoc est ex pulmonum inflammatione, non una dissectio indicat superius proposita. Sic Vir de quo proxime ante hunc scripsimus (1), sic etiam Senex, de quo sub initium dictum est (2), ille cor majus quam ejus vel procera statura ferret, hic sinistram cordis auriculam multo quam soleat, longiorem habuere. Sic Juvenis ille, secundus ex iis quos inter Valsalvæ Observationes descripsimus (3) cor mole auctum ostendit. Nec vero mirum est, si viis sanguinis per inflammatos pulmones compressis, & coarctatis, ille aut nimis distendendo, aut nimis irritando cor, & propria hujus vasa, vim afferat ipsius parietibus, intimæve horum substantiæ. Et quanquam distentio major esse debeat in cavis dexteris, quippe quorum oxonerationi obstaculum tunc oppositum est in pulmonibus; tamen in substantia intima sinistrorum quoque cavorum venæ distendantur, necesse est, sanguine quo cava dextera nimis opplentur, obstante sanguini per Coronariæ venæ ostium e sinistris quoque redituro. Irritatio autem quæ a sanguine fit vehementius compulso, major sit a sinistris oportet, donec inflammatione nondum perfecta, viæ per irritatos pulmones sunt magis patentes. Præterea aliis alia pars cordis esse potest aut ab orta, aut post ortum proportionem minus firma; ut pari causæ quæ aut distendendo, aut irritando vitare cor possit, minus quam cæteræ hujus partes, resistat. Itaque in aliis cor universum, in aliis partem ejus aliquam, præsertim vero a dextris, amplificatam interdum offendere post graves, aut repetitas pulmonum inflammationes, minime est mirum. Quæ cum possemus aliorum Observationibus confirmare; indicare malumus quas, hæc recensentes, forte legebamus, Illustris Senacii (4), qui, ut apud ipsum videbis, neque rem aliter explicat, & sæpe post ejusmodi inflammationes cor se vidisse amplificatum, affirmat, præcipue a dextris, quemadmodum a nobis in proposito Viro accidit. In quo ne alia quæ præter naturam occurrerunt, omittamus; Venter aquam habuit, nec paucam, ejus similem quæ in thorace, & pericardio descripta est. Hepar durum, ex livido pallens exterius, internis autem crebris particulis albis variegatum. Caput secare, aliis distenti occupationibus, non potuimus.

35. VIRI alterius consistente ætate, sano habitu, sed ad macilentum potius, quam ad pinguem, vergente, cadaver incidimus eodem in loco, eodemque mense, insequente autem anno, cum plura ipsi in aliis secundum naturam animadversa, recognoscere, ut soliti sumus, & frequentissimis Auditoribus demonstrare instituissemus. Aderat cum cæteris Assistens Nosocomio Medicus. Hic sciscitantibus narrabat, cadaver tunc disseccandum lapicidæ esse: cujusmodi artificum pulmones ob involantem pulverem quantum opportuni morbis sint, cum ratio indicat, tum observatio (5) confirmat. Huic primum febrim, mox pungentem sinistri lateris dolorem, mox alvi fluxum, ut octies intra horas viginti quatuor fluida egereret, non flava, neque cum molesto sensu, mox gravantem

(1) n. 30.

(2) n. 4.

(3) Epist. 20. n. 35.

(4) Traité du cœur, l. 4. ch. 8. n. 3.

(5) Vid. Act. N. C. Tom. 5. Obs. 85.

in thorace dolorem advenisse. Serius, ut a plebeiis sæpe fit, nec ullo domi præsidio adhibito, hominem sub quintam morbi diem in eum locum fuisse illatum, jam omnibus quæ dicta sunt, laborantem, eaque ad extremum usque perstitisse. Missum ob morbi præcipui naturam, & violentiam sanguinem densiorem quidem fuisse, nec tamen cum crusta polyposa. Sputa, non sine aliqua sanguinis tinctura, apparuisse; verum non processisse. Confusa demum, & subdelira mente, mox etiam pulsibus, qui tensi, intermittentes fuerant, sensim deficientibus, initio diei undecimæ interiisse. Quæ cum omnes audivissemus; tum ego, jam noctis, inquam, in pulmone quid mecum videre ejusmodi in morbis consueveritis. Vidistis insuper aliquando etiam in pleura læsionis aliquid: in diaphragmate quoque ego quidem nonnunquam vidi (1), cum peripneumonici mens labasset: at sæpe aquam in thorace: multo autem sæpius polyposas in corde, vasisque annexis concretiones. Hæ tamen, & illa facile deesse possunt in hoc casu; illa, cum tanta feri copia sit per alvi fluxum ejecta; hæ, cum in misso sanguine crusta fuerit nulla. THORAX, cum hæc dixissem, sub oculis omnium continuo reclusus, nihil aquæ habuit. Pulmo uterque erat anteriore facie turgidus, & ibi quidem mollitie, & colore naturali: facie posteriore, & inferiore, a sinistris autem insuper laterali pene tota, arcte ad thoracis parietes adhærens. Ubicumque adhæserat, ibi inæqualis pleura, ad dorsum autem subnigra, in latere sinistro crassior, & colore non naturali. Sed & diaphragma, quibus ejus partibus tum carneis, tum etiam tendineis annexi pulmones fuerant, iis in partibus ex fusco erat rubicundius, & sanguifera habebat vascula magis quam soleant, evidentia. Extracti pulmones prægraves erant, totaque posteriore, & ima facie nigri, nigredine alte subeunte per subduram, compactamque substantiam, quæ durior, magisque compacta, & densa inventa est a parte sinistra ad magnum tractum; cum ab anteriore parte, a dextris præsertim, mollis, & rara substantia, eaque roseo colore secanti occurreret. In pericardio aquæ paulo plus quam solet. Cordis vasa propria in plana præsertim facie, sanguine turgida. Sic & vena utraque Cava, & auricula dextera sanguine distendebantur. Hic autem erat nigerimus; at sine ullis polyposis concretionibus: quæ neque in cordis ventriculis, neque ullis in vasis usquam apparuerunt: vix semigrumoli aliquid in eo sanguine, idque ipsum paucum. Venter diarrhœæ etiam causa dissectus, Tenuium intestinorum partes aliquas ostendit quasi inflammatas. Sed Colon, quod statim in conspectum venerat, quippe aere, quamvis non plurimum, tumens, recte se habebat, nisi quod a medio illius tractus per quem in transversum ferri solet, ad umbilicum se inflectebat, unde sursum quidem, sed non alte adeo redibat. Jecur vero pallidum, intus extraque, & vesicula inani aut certe bilis guttas vix paucas continente, quæ chartæ illita, colore quodam hanc infecit flavo, fusco, atque obsoleto. Lien æquo & major, & laxior. Cranii sectio, propter alias interjectas observationes, in diem quintum dilata est; ut eam quoque fortasse ob causam laxiora omnia deprehenderim. In altera Falcati processus facie officulum fuit abnormi figura, sed planum potius, quam asperum, non tenuissimum, magnitudine haud æquans unguem digiti minimi. Sub meningē Tenui in anfractibus quidquam *gelatine* initar. Per eam meningem sanguiferorum vasorum & plerique trunci turgidiores, & minimi ramusculi passim manifesti. Sanguine quoque abundabant ii qui sunt in Plexibus Choroidibus, & qui per Oblongatam medullam repunt: nec crebra deerant sanguinea puncta ubicunque cerebri medullam secares.

36. JUVENIS annos natus ad viginti quinque, pallidula facie, & qui strumis antea, ac Venerea quoque, ut aiebant, lue laboraverat, cum a nimio, ut erat

(1) Epist. 7. n. 13.

famulus, motu incaluisse, horrore, & febre correptus est cum dolore pungente, quem toto ferme pectore, proprie dicto, sentire se, dicebat, magis tamen ad inferiora. Dorso etiam dolebat, imo universo corporis ambitu, ut ubicunque tangeres, ibi dolorem ipso tactu augeri, diceret. Cubare, nisi in dorsum, non poterat. Pulsus, erat frequens, & parvus: sitis nulla, calor internus: respiratio difficilis: sputa fluida, & rufa. Quarta morbi die biliosa dejecit. Octava autem cum multum minxisset, lethaliq; sudore maderet, obiit circa finem ejusdem diei in Bononiensi, quod sæpius memoravimus, Nosocomio ad medium Januarium A. 1706. IN THORACIS cavo dextero serum turbidum, & saniosum. In utroque pulmones ferme undique ad parietes, eos etiam quos diaphragma facit, adhærentes, sinister quidem anteriore facie per filamenta dumtaxat; idem autem pulmo, & dexter quoque, reliquo propemodum toto ambitu per interjectam crassam quandam quasi membranam non modo arctissime connexi, sed quodammodo etiam connati. Hæc membrana alba, tenax, & alicubi vix dimidio minus crassa, quam digitus auricularis a dexteris quidem; nam a sinistris multo minus tum alba, tum crassa erat; pulmones quos vi necesse erat avellere, sequebatur. Eandem tamen si a pulmonibus, quod facile erat, separares, eorum membranam subesse illasam, & integram, perspiciebas. Itaque pleuram esse, dixisses, nisi a sinistris sanam & integram pleuram sua in sede restitisse, animadverteres, per quam proximi transpiciebantur Intercoastales muscoli, iique potius rubentes. A dextris tamen, pleuræ loco, membrana altera apparebat illius similis, nisi quod paulo minus erat crassa, quæ inde simul cum pulmone avulsa jam fuerat; quam alteram membranam si detraheres; albidos subesse Intercoastales musculos, conspiciebas; ut hic quidem pleura morbi vi crassior facta videri posset. At pleura certe qua pectoris musculum Triangularem dexterum operiebat, semicorrupta erat, & levi digitorum affricu lacerabatur. Is inflammatus erat musculus: sed & carnea pars diaphragmatis, quæ utrinque hujus centro propior erat, qua pulmones adhæserant, inflammatae similis alicubi videbatur. Pulmones autem ad hunc modum se habebant. Sinister uno in loco albam, & velut ex granis quasi *tarturizatis* substantiam ostendi, cæteris in locis ferme omnibus duram tantum, & densam, & gravem; minus tamen anterius. Dexter vero vel magis fuit, quam sinister, & durus, & densus, & gravis. In pericardio aqua erat paulo majori copia eaque turbida. Polyposa concretio ex albo flava, sed laxior, ex cordis ventriculo dextero per utrumque hujus orificium se producebat. Nec dissimiles concretiones erant quæ per ambo sinistri orificia pergebant. Quæ hinc, in venam; ab dextero autem ventriculo in arteriam Pulmonarem pergebant: eæ divisæ in ramos, partitiones imitabantur horum vasorum. Ventre aperto ventriculus, & intestina, Colon præsertim, aere multum distenta occurrerunt. Lienis inferior pars nigredine peculiari infecta erat non secus ac si inflammationem gangræna excepsisset; ea nigredo ad sesquidigitum introrsum pergebat. Contra hepatis albidum, idemque maximum: in cujus vesicula cum pauca bile ex albo flavescenti calculos inveni plus septuaginta, quorum maximi, qui perpauca erant, fabam non superabant, minimi grano piperis minores haud erant: illi ad figuram ovalem, sed non una ex parte depressam; reliqui ad cuboidem quadantenus recedebant. Intus madebant bile, & ex quibusdam quasi granulis constructi videbantur. Hæc crusta, duplex saltem, undique concludebat, subviridis in plerisque, in nonnullis ex parte alba. Omnes flammam semel conceptam alebant, & tunc subinde levi cum crepitu scintillabant. Ren dexter valde laxus. Arteriæ Aortæ truncus tum in ventre, tum inde per thoracem ad curvaturam usque angustior visus pro corporis, alioqui non parvi, & plerorumque viscerum magnitudine. Caput non attigimus.

37. Pleuræ majorem læsionem quam in hac historia, consulto in postremum

locum servata, mihi quidem in thoracis inflammationibus videre non contigit. Veruntamen credisne, hunc ipsum Juvenem ob illam, an ob conjunctum pulmonum morbum interiisse? Nunc si nostras omnes, & Valsalvæ Observationes relegeris, & cum aliis aliorum quos infra nominabimus, tum veterum, tum recentium Medicorum contuleris; facile intelliges, longe proclivius nobis esse (si alterutrum omnino sequi necesse foret) eorum sententiæ adstipulari, qui lethalem pleuritidem docent in sola pulmonis, id quod sæpe vidimus, quam eorum qui ajunt in sola pleuræ, id quod nunquamprehendimus, inflammatione consistere. Et diserte quidem Hippocrates, ut Praxagoram, Herophilum, & antiquiorem forsitan Hippocrate Euriphontem Gnidium, atque alios præteream, quos Cælius Aurelianus (1) , eorum quoque rationes proferens, testatur, *in pleuriticis locum patientem esse docuisse pulmonem*; diserte, inquam, Hippocrates, in libro *de locis in homine* (2) non peripneumonix tantum, sed & pleuritidis sedem in pulmone collocaverat, hujus, cum altera; illius, cum ambæ ejus visceris partes sunt a copia influentis calidi humoris tumefactæ: quod ego discrimen revocandum esse in usum, non contendo; hoc tantum ajo, præstitisse (id quod Demetrius Herophilus (3) fecerat) eodem uti, quam ob alios Hippocratis locos, quod veri hoc in loco fuerat, obscurare. Quod an Martianus fecerit, hic non quæram. Sed videre poteris vel in ipso Sepulchreto (4) cum de hoc eodem Hippocratis loco disputaret, rectene contra ac Joubertus (5) *in finitorum cadaverum apertione* subnixus, illud affirmaverit, *raro evenire, unam pulmonis partem inflammari, altera permanente illaesa*: aut *dolorem oriri non ratione inflammationis pulmonis*, sed lateris: & cum objecerit eorum Observationibus qui se scripserant, *pulmones læsos in pleuritide semper reperisse*, cum objecerit, inquam, non mirum esse, si id Romæ observaverint, ubi *pleuritides, & peripneumoniae sint fere omnes de numero earum de quibus hoc in Hippocratis loco fit mentio*, continuo subjiciat, *quotidie Romæ observari cadavera pleuriticorum in Nosocomio S. Spiritus*, scilicet ex Romano agro illatorum in quibus *latus læsum & corruptum reperitur*, nulla pulmonum mentione habita. Tu vero fac tibi illarum Observationum veniat in mentem, quas Hoffmannus (6) memorat sub ea tempora in eodem illo S. Spiritus Nosocomio a Petro Servio *vel in trecentis pleuriticis institutas*, in quibus *hic semper lobum pulmonis infectum, materiaque repletum conspexit pleura aut nihil omnino ad sensum vitata, aut leviter tantum quodammodo inquinata*. Tum vide, quanto cum his magis, quam cum illis nostræ fere omnes Observationes consentiant: quæ certe, ne quem tibi scrupulum injiciat Martianus, aliæ aliis in locis, aliisque temporibus habitæ sunt. Eadem singillatim, non ut Joubertus, generatim ostendent, num rarius sit, alterum dumtaxat, an ambos inflammari pulmones, itemque num pungens dolor semper lateris inflammationi debeatur. Quod non modo sæpe non inflammatum, sed ne ullam quidem interdum cum inflammato pulmone connexionem habens tunc reperitur: id quod cæteroquin ab Diemerbroeckii (7) Observationibus discrepare, & cum Recentiorum quorundam placitis minus convenire, non ignoras. Quid? quod si nostras quasdam inspicias, XVI. Epistola (8) tibi descriptas, Observationes, pleuram aliquando non sine omni inflammatione fuisse, intelliges, at sine lateris ullo dolore; ut quærere omittamus, an huc plane attineant pleuritides *sine punctorio lateris dolore* non uni Auctori adnotatæ apud Ettmüllerum (9).

(1) Acut. Pass. l. 2. c. 16.

(2) n. 24.

(3) Apud eund. Cælium, l. cit. c. 25.

(4) Schol. ad §. 5. Obs. 14. hujus Sect.

(5) Sect. ead. Obs. 24.

(6) Medic. Rat. Tom. 4. P. 1. S. 2. c. 6.

§. 2.

(7) Vid. Epist. 20. n. 58.

(8) n. 30. 31. 40.

(9) Prax. l. 1. S. 18. art. 9.

38. Jam vero si nostras omnes, simulque Servii Observationes attendas; continuo intelliges, quam iis facile assentiri possis qui in lethali pleuritide *solum pleuram*, pulmone ipso illæso, *sepiissime inflammari*, autumant, licet cum iis facere videatur Sydenhamius (1), qui *materiam peccantem in pleuram deponi*, censet, *nonnunquam & in pulmones*. Quanto aliter ii Medici, qui per anatomen quid sæpius contingat, vel olim indagarunt, ut Coiterus (2), cuius verba omnia hic describemus non modo quia cum Observationibus consentiunt nostris, verum etiam quia in hac Sepulchreti Sectione frustra perquisivimus. Anno salutis 1563. autumno cum per totam fere Italiam tussēs, peripneumoniæ, & malignæ pleuritides epidemialium morborum instar grassabantur, atque multos occidebant, inveni, inquit, in omnibus, quos secui, quasi totos pulmones sanguine media ex parte putrido repletos, turgidos, atque mirum in modum induratos: id spatii, quod pulmones non replerant, aqua loturæ sanguinis non dissimili plenum fuit: capita etiam magna aque limpidæ copia referta erant. Vides, cum alia memoret, pleuram non memorare. Sed tu vicissim objicere mihi Vesalium (3) potes, pariter in Sepulchreto prætermissum, qui cum de foeminis duabus mentionem injiciat, quarum alteram ex laterali dolore extinctam fuisse, conjiciebat, altera ex inflammatione tertia die interierat; pleuram quidem, sed non pulmones, commemorat. In illa enim inflammationem, scribit, totam fere sinistram sedem membranæ costas succingentis, præcipue tamen ad costarum radices, occupasse. In hac vero secundum venæ paricarentis ingressum, & ipsius propagines totam posteriorem thoracis sedem occupavisse, & sibi ad morbi lateralis essentiam dignoscendam egregium specimen præbuisse. Ego vero non hic dicam, Vesalium tunc aliud agentem, & ea obiter memorantem, pulmonum læsionem omittere potuisse eo facilius, quod illo tempore minus hæc controversia agitabatur: sed pulmones, si vis, illæsos in duabus illis mulieribus fuisse, dabo, dum tamen tu quoque des, in illis omnibus, quos certe multo plures Coiterus designat, pleuram sine læsione fuisse, aut cum ea quæ negligi posset. Hic autem quid sæpius fiat, profecto quærimus; non quid nonnunquam. Neque enim vel in Epistola superiore (4) quasdam aliquando accidere Observationes, negavimus, quæ sint istarum Vesalii similes. Quin etiam ut istas Vesalii, sic aliam aliquam, in hac Sepulchreti Sectione pariter omissem. Harde-rii videlicet (5) adderemus, nisi præter alteram mortis causam in cerebri cortice purulento propositam, minus dilucide sedem indicasset multi puris, quod in thoracis caveam effusum invenit; accurate enim ejusmodi sedes sunt definiendæ, neque, ut aliquando factum videas, marsupium idem in quo pus fuerit, aut adhuc sit, modo ad pulmonem, modo ad pleuram est quasi pro arbitrio referendum. Observationes igitur, in quas dubitatio non cadat, ampliorum, graviorumque, illæso pulmone, pleuræ læsionum in pleuritide non negamus; sed oppido perraras esse, si nimirum cum immani earum numero comparentur, quas & Coiterus, & Servius habuere, & qui idem quod Servius, in viginti pleuriticis observavit, Barthol. Vicarius (6), & Gagliardus (7), qui triginta circiter disseccandos curavit, & Nannius (8), & : ne de me, aut de aliis, quos infra laudabo, quidquam hic dicam; Valsalva demum, qui plurimos inciderunt. Neque enim horum quisquam in tanto numero dissectionum unquam in pleuræ læsionem incidit tam gravem, tamque amplam, illæsis pulmonibus.

39. Quin etiam pleuræ inflammatio cum pulmonum inflammatione conjuncta non tam crebro in cadaveribusprehenditur, quam Viri alioquin Doctissimi

(1) Obs. Med. circa Morb. acut. S. 6. c. 3.

(2) Obs. Anat.

(3) Epist. de Rad. Chyn.

(4) n. 57. 58.

(5) Apiar. Obs. 53.

(6) Vid. in Obs. 87. Cent. 1. N. C.

(7) Cit. supra, ad n. 28.

(8) Vid. Epist. 20. n. 57.

videntur existimare. Quod verumne sit, an fecus, tunc optime intelligitur, cum magna series Observationum spectatur. Si quæ Coiterus, Servius, Vicarius indicarunt, bene perpendas; plurimas habes quas ad Vallalvæ, nostrasque adjungas. Quibus has quoque addes, præter alias, quæ in Sepulchreto leguntur Zwingerus (1), & Dillenius (2) pulmones duriores, & gangræna jam affectos viderunt, & cum cæteras partes iis in cadaveribus male se habentes describant, neque pleuram nominant, & primus diserte addit; *nullibi tamen adnatum fuisse pulmonem in ægro qui cum lateris intolerabili pungente dolore sanguinem extussiverat*; alterum autem pleuritis exquisita sustulerat, in peripneumoniam degenerans. Lanzonus quoque (3) in mortuo ex forti pleuritide pulmonis abscessum invenit *mortis ac morbi causam*; de pleura ne verbum quidem. Imo in epidemica ejusdem anni Constitutione cum ex pleuritidis signis plerique Medici inflammatam pleuram esse, censerent, aliis contra disputantibus, aperto cadavere, ut *lis tanta dirimeretur* (4) alterum deprehendit pulmonem, *absque ulla pleuræ læsione*, erysipelate infectum, & tumefactum, & ex flavo maculosum. Sed & Cl. Fischerus (5) in altera Constitutione, ut videret, in *controversia de loco inflammationis tam acriter a quibusdam agitata*, quid sentiendum esset, inciso cadavere nihil aliud sibi repertum narrat, quam pulmonis dexteri inflammationem, & concreciones polyposas in vasis majoribus pulmonaribus. Neque Præstantissimus Gesnerus in ea quam supra (6) memoravi, fallaci quidem, sed non sine punctorio in lateribus, aut sub scapula dolore, Uriensium pagi Constitutione, uno, altero, aliis disiectis corporibus, pleuræ ullam refert inventam læsionem, cum pulmones utique inflammatos, aliterve intus, aut extra male affectos proponat. Denique ut alios omittam, prætermittere nequeo Illustrem Hallerum (7), qui cum suas pleuritidis, & peripneumonix quatuor Observationes ediderit, vix in una earum tradidit, in *pleura signa fuisse inflammationis*, in omnibus autem pulmones, scripsit, aut magno fuisse abscessu vitiatos, aut a sanguine qui intra eorum vesiculas, cellulasse destillaverat, aut ab albo humore intra eorum substantiam coacto graves, & in parte duros & solidos, quemadmodum in eorum inflammationibus, sæpius accidere, supra (8) a nobis expositum est. Hæc cum ita se habeant; præclare intelligis, pleuræ inflammationem cum pulmonis inflammatione conjunctam minus crebro deprehendi, quam Medicus nostra ætate nobilissimus credere videbatur cum *peripneumoniam*, scripsit, *ex se ipsa raro oriri, verum supervenire pleuritidi, & paraphrenitidi*. Quæ verba ad memoriam revocant Hippocratis locum, sic a Dureto (9) latine redditum. *Peripneumonia pleuritidis succedanea, tutior est primigenia*: qui locus Interpretum, & Medicorum ingenia torlit cum ob alias causas apud Cælium Aurelianum (10), & Balonium (11) commemoratas, tum præsertim quia in Aphorismis (12) scriptum est: *A pleuritide peripneumonia malum*. Et Martianus quidem (13), atque Sennertus (14), quibus fortasse nimis ausi fuisse alii in textu emendando viderentur, rationem excogitarunt, qua, nulla verborum mutatione facta, rem non incommode intelligi posse, crederent, si nimirum, quod Sennertus ait, reputeremus, materiæ parte in thoracis parietibus antea deposita, pauciorum, minorique cum impetu in pulmones reliquam ferri, aut si, quod censet Martianus, vox ἀσφαλες εἶναι non ita accipiatur, quod

(1) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obs. 8.

(2) Ead. Dec. A. 10. Obs. 241.

(3) Ibid. A. 5. Obs. 122.

(4) Ibid. Obs. 120.

(5) Cent. 9. N. C. Obs. 80.

(6) n. 14.

(7) Opusc. Pathol. Obs. 13. & seqq.

(8) n. 20.

(9) Coacar. Prænot. l. 2. c. 16. n. 28.

(10) Acut. Morb. l. 2. c. 25.

(11) Annot. 6. ad Consil. 27. l. 1.

(12) Sect. 7. Aph. 11.

(13) Ad Coac. Sect. 2. n. 277.

(14) Medic. Pract. l. 2. P. 2. c. 16.

vulgo faciunt, ut tutiores tunc securioresve peripneumonias significet, sed *stabiliores*, live minus jam transmutabiles. Quarum interpretationum ne primam sequar, facit aphorismus modo memoratus, quocum illam ut satis conciliem, non video: ne vero alteram, vel ipse constans, quantum perspicere potui, in vocis usus illius vocis, eive affinium, ut majorem non stabilitatem, sed securitatem, hoc est minus periculi omnino significant (1). Quæ cum ita sint; in mentem mihi olim venerat quærere, num forte liceret primam illam litterulam, quasi librariorum incuria additam, a proposita voce abjicere, ut mutatione omnium minima id quod ratio postulare videbatur, non jam tutiores, sed periculosiores eas esse legeremus peripneumonias quæ pleuritidi succedunt: aut si id non liceret; num sequi fas esset conciliationem a Petito (2) traditam, aut certe probatam, ut aphorismum accipiamus de peripneumonia, quæ perstanti pleuritidi addatur, Coacorum autem locum de peripneumonia, in quam pleuritis mutetur. Tu autem videbis, num eo loco duæ istæ peripneumonix inter se comparentur, an potius hæc altera in quam pleuritis mutatur, cum ea comparetur quæ sit *primigenia*. Quod si est, ut plane est; nempe illuc redimus, ut rationem quæramus, cur peripneumonias, quæ accidunt ægris, jam pleuritide, & ipsa pleuritidis curatione debilitatis, eas tutiores pronunciet Hippocrates quam quæ, nulla prævia pleuritide, valentes robustosque homines aggrediuntur? Illas sane ipsas apud Ballonium (3) videbis censeri *lethales*, nec ratione solum, aut Galeni auctoritate, sed & exemplis productis citioris inde mortis *Reginæ Navarrae*, *Domine Dupuy*: ad quæ alia, atque alia sæpe addiderunt deinceps Medici funesta exempla, & non ita pridem Vir Clariss. Gianella noster (4): tantum abest, ut eas peripneumonias; si quod sæpius contingit, spectemus; credere in universum possumus *primigeniis tutiores*.

40. Verum ut ab his quæ succedunt, ad illas quæ simul cum pleuritide sunt, peripneumonias redeamus; non tam crebro eas quidem; id quod jam satis vidisti; sed tamen haud rarissime occurrere, non nostræ modo, sed & aliorum Observationes demonstrant. At certe multo minus crebro occurrunt illæ quibuscum gravior pleuræ sit inflammatio conjuncta. Testis est præ cæteris vel is Civis meus, qui de utroque simul juncto morbo peculiare volumen edidit, primusque ambobus *Pleuripneumonia* nomen, si non imposuit, at certe sic confirmavit, ut nunc pervulgatum ab recentissimis etiam laudetur, Vincentius Baronius: cujus Observationes jam inde ab A. 1636. typis commissæ haud scio cur non fuerint in Sectione hac Sepulchreti propositæ, in qua cæteroquin præter eam quam supra (5) indicavi, aliæ quædam non semel tantum, sed bis ponuntur, ut quæ tum §. 7. Obs. 9. tum §. 2. Obs. 40. & quæ tum in extremo Scholio ad Obs. 33. tum nono articulo Appendicis ad Obs. 25. & quæ tum in hujus Appendicis articulo quarto, tum in secundo Scholii ad Obs. 38. eædem leguntur. Baronius igitur (6), cum in nostris illis regionibus Pleuripneumonia epidemice vagaretur, tresque eo morbo interemptos ipse in Nosocomio patrio dissecaret, in nullo eorum latere *abscessum*, nec ullum alium in membrana *costas succingente inflammationis*, aut tumoris *vestigium*prehendere potuit, præterquam in una tantum *multicula*, in qua ipsa tamen non inflammata eam membranam, sed *tubidam* invenit, ut arcte adhærentem pulmonem cum avellerent, sequeretur. Ex singulorum autem morbi descriptione, quam sectionibus præmittit, ap-

(1) Vid. apud Duret. cit. cap. n. 17. cui adde n. 16. & cap. 17. n. 1. Adde cap. 15. n. 4. & l. 1. n. 149.

(2) Comment. in Aret. de Morb. Acut. l. 1. c. 10.

(3) Annot. 6. cit.

(4) De Succell. Morb. l. 2. c. 6.

(5) n. 28.

(6) De Pleuripneum. l. 1. c. 1.

paret, omnes acuto ac pungente lateris dolore fuisse cruciatos. Quin etiam, ut suarum similes, his subijcit Plateri, & Zecchii Observationes: quorum ille in pleuriticis duobus *maculam tantum lividam* in pleura, cui quidem affixos pulmones ipsos potius male affectos deprehendit; Zecchius autem in pluribus non illam, sed pulmones viciatos invenit, ut in Sepulchreto quoque (1) adnotatum leges: quanquam in extremo Tractatu de *Lateris Dolo*re, qui ut *Methodo de Urinis* subjectus, sic *Consultationi* illi quæ editarum Venetiis est ultima, præpositus est; idem Zecchius scribit, in pleuriticis cum magno pulmonum vitio, pleuram *interdum prorsus illesam, nonnunquam vero parum immutatam* repertam esse. Huc Jacotium (2) addito, cuius hæc sunt verba: *experimento in dissectione pleuriticorum raro tumere pleuram observamus*: & ne Valsalvæ, & nostras dissectiones sæpius inculcemus; trecentas illas Servii (3) adjicito, in quibus pleuram aut nihil omnino viciatam, aut *leviter tantum quodammodo inquinatam* offendit. Quemadmodum autem cum supra (4) ostenderem ampliorum, graviorumque pleuræ læsionum, ubi salvi pulmones sint, aut illius inflammationis cum horum inflammatione conjunctæ raritatem, non me certe ex iis esse, credideris, qui *nullam pleuritidem a membranæ costas succingentis inflammatione excitari*, contenderunt, nominati plerique a Cl. Titmanno (5), ita hic pariter recte credes, non ideo me graves pleuræ inflammationes cum pulmonis inflammatione junctas negare, quod in dissectionum maximo numero deprehensas perraro fuisse, ostendam. Neque enim earum oblitus sum quæ in Sepulchreto recensentur: ad easque addere alias possum, ut puta quas Gagliardus (6) indicat, & in pluribus quidem, a pulmone in pleuram extensas aut cum Hoffmannus (7) vidisse se, ait, *inflammatam & sphacelatam pleuram*, viciato parvis abscessibus pulmone adhærentem. Hoffmannus tamen id etiam, quasi nonnunquam, vidisse se, addidit, postquam id quod frequentissimum est, sic in universum tradiderat: *In sectione pulmones inveniuntur inflati, duri, instar hepatis, & aquæ fundum petentes*: quæ præclara quoque Observatione (8) confirmavit, eorum immane describens pondus, & distentionem, & duritiem, quia *vesiculas quasi carnea crassa rubicunda substantia* habebant *infarctas*: & cum thoracis nullas omitteret internas partes: pleuram ne memoravit quidem. Gagliardus autem, ad triginta, ut dictum est supra (9) dissec-tis, in aliis pulmonum substantiam sic in hepaticæ similitudinem invenit mutatam, ut in quodam Chirurgiæ studioso sectus pulmo a secto ejusdem hepate internosci non posset, in aliis nigram; in aliis utroque illo vitio, quorum primum *phlegmonosum*, alterum *gangrænosum* vocat, promiscue affectam. Amplissimus quoque Senacius (10) cum universe scribat, substantiam pulmonis „indurari in pleuritidibus, & massam formare similem hepati „alibi (11) tamen cujusdam Constitutionis pleuritides excipit, in quibus *gangrænosum principium* accusat, & in ægris, mortuisque animadversa non reticet. Tu quid inter Parisiensem, & Romanam Constitutionem discriminis fuerit, conferendo utrumque Scriptorem, intelliges. Gagliardus enim tribus illis singulis vitiis sua peculiaria adscribit signa, & remedia. Sed ut phlegmonosi in suppuratione abeuntis progressum in paulo serius extinctis satis dilucide ostendit; sic in gangræ-nosi, & in misti ex utroque descriptione perspicuitatem desiderabis; neque enim

(1) Sect. hac, Obs. 20. §. 1. & 29.

(2) Comment. in Hipp. Coac. Sect. 2. l. 1. aphor. 1.

(3) Supra, n. 37.

(4) n. 38. 39.

(5) In Proœm. Mechanismi venæ Azyg. Pleurit. causæ.

(6) Cit. supra, ad n. 28.

(7) Cit. ibid.

(8) 1. in Enarr. Morb. cap. ibid. cit.

(9) n. 38.

(10) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 2.

(11) L. 3. ch. 8. n. 9.

licet intelligere, phlegmone, an erysipelate, an neutro inflammationis genere eæ partes essent affectæ pulmonis, quas gangræna corripiebat. Et progressum quidem substantiæ illius quasi hepaticæ in suppurationem a me quoque tum in hac (1), tum in aliis (2) Epistolis adnotatum videbis: sic etiam in dura, ac densa illa eadem parte nigredinem (3), in eademque conspexisse Valsalvam cum *atrum*, & *phlogosi effectum*, *durum*, & *valde compactum* pulmonem Senis (4) descripsit, tertio die mortui, & cum Mulieris (5) prostratis omnibus viribus decumbentis, cujus postea remisit dolor, *indurati* pulmonis partem *fuscam*, & *sphacelo quodammodo correptam*, & cum Viri (6) quinto die extincti pulmonem *valde induratum*, *ad subviridem colorem vergentem*, *nigrisque maculis distinctum*. Sed nec Valsalva, quod sciam, in peripneumoniacis pulmones, qui non essent indurati, nigros deprehendit, nec ipse, nisi uno in Viro, de quo Epistola Anatomica scripti XIII. (7): quanquam illos, quippe ad caput præcipue intentus, *cursum* inspexi, & graviter quidem læsos fuisse, memini; sed ea tamen nigredo a gangræna esset, an a sanguine, qui non ita prorsus in eorum vasis substitisset, ut ad gangrænâ faciendam requiratur, adnotatum non habeo, ut neque intelligo, durine essent, an a sphacelo laxati, & molles, cum Lancisius in Romana illa epidemica peripneumonia (8) *præcordia rubentia usque ad diaphragma* fuisse, scripsit, & *nigricantia sanguine coacta*, id est, ut inferius (9) loquitur, *rubia*, & *sphacelo tentata*. Verum utcunque id fuerit; hæ omnes pulmonum labe, in quibus commemorandis me a proposito divertisse, fortasse credideris, videntur tibi ejusmodi esse, ut si cum pleuræ noxis, quantumvis gravibus, nonnunquam jungantur, his potius, quam illis, debeas ægrotorum interitum imputare? Lancisio id certe non est visum, qui vel eos in quibus rami venæ Azygæ lateris primum inflammati *in varices abierant*, ad me scripsit, (10) *ex seava* quidem *pleuritide*, *sed in peripneumonia*, & *septi inflammationem facessente*, *diem juum obiisse*. Quin Riverio ipsi, dum contrariam tueretur sententiam, veritas expressit verba hæc, quæ in Sepulchreto quoque (11) a te reperientur, nobisque satis esse debent: *pleuritides vehementiores, quæ mortem inducere consueverunt, in peripneumonia ut plurimum degenerare*. Sed universe asseverat Medicus Præstantissimus Trillerus (12), in vera pleuritide, *non pleuram solum affici, quod hactenus quidem temere creditum; sed ipsam quoque pulmonum substantiam simul infestari*, quod unicus medicinæ ocellus, anatome, docuit *luculentissime*, & *nullam veram pleuritidem acutam sine peripneumonia agnoscit*. Denique; ut alios hic omittam; satis fuerit. Anatomicum Exercitativissimum Hallerum (13) negare, sibi *unquam visum*, *solum pleuram inflammatione sua hominem necasse*.

41. Nec vereor interim dum in controversia hac de veræ pleuritidis sede diutius hæreo, ne tu forte Empiricos imitatus, quibuscum mollius, quod ad illam attinet, egit Galenus (14), de re inutili tot verba a me fieri, arbitreris. Nam si Dogmatici ea tempestate, *contra illos parum idonea se responsione tuebantur*; at nostris temporibus si Celeberrimos inter Dogmaticos Medicos duos consulueris, Boerhaavium (15), & Hoffmannum (16); non facile credes, eadem cura-

(1) n. 17.

(2) Epist. 6. n. 11.

(3) Supra, n. 4. & 24.

(4) Epist. 20. n. 33.

(5) Ibid. n. 41.

(6) Ibid. n. 45.

(7) n. 23.

(8) Epidem. Rheum. A. 1709. c. 2. n. 6.

(9) c. 4. S. 1. n. 7.

(10) Dissert. de Vena sine pari.

(11) Sect. hac Obs. 14. §. 4.

(12) Vid. Commenc. Litter. A. 1741. Hebd.

2. n. 2.

(13) Opusc. Pathol. Obs. 13.

(14) De Loc. aff. l. 3. c. 2.

(15) Aphor. de cogn. & cur. Morb. tum §. 849. & seqq. tum §. 886. & seqq.

(16) c. 6. cit. supra, ad n. 28. §. 2. & seqq.

tionis discrimina Empiricos illos per solam experientiam accurate, partite, dilucide adeo novisse, atque hi, anatome, & ratione duce, proposuerunt, præsertim autem Boerhaavius. Ægre etiam feres, fuisse ætate nostra seniore Medicum, qui eadem omnes uti curatione, scripserit, sive pleuram morbus teneat, sive pulmones, oblitus videlicet vel ejus discriminis quod ne ii quidem negant, qui cætera extenuare conantur, si res ad suppurationem vergat, tunc saltem requiri aliam curandi rationem, si pus in pleura sit, aditisque musculis, aliam, si in pulmonibus, & longe alia via ex illa, atque ex his, esse educendum. Non me fugit, alios quoque, & longe quidem eo peritiores, memoria nostra fuisse Medicos, qui eandem fere, imo parem omnino medendi rationem docuerint utrique morbo convenire. Sed hi aut sedem utriusque in pulmone, aut simul utrumque esse, arbitrabantur, & quæ remedia utrique morbo communia, & recte quidem, statuerent, satis intelligitur. Ille vero, ut omnem Anatomicorum operam in disquisitione hac inanem esse, dictitaret, idem affirmabat de universa curatione; quasi illud saltem verum non esset, magis sollicitum de morbo, & de celeri magnorum auxiliorum administratione Medicum fore, qui multo creberrimam ejus sedem sciat esse in pulmonibus, rariorem in pleura. Tu autem, si bene tuum novi animum sciendi cupidum, & veri cognitionem rebus cæteris anteferebantem, non iis modo quæ de morbo hoc mihi hæcenus conspecta esse, dixi, contentus non eris; sed illud insuper fortasse optabis, ut quemadmodum pulmonum membranam toties integram sanamque fuisse, animadverti, ita & nonnunquam ipsam dumtaxat quasi erysipellate affectam, profundiore substantia illæsa, & minime infarcta, deprehendissem, ut sedes omnes harum thoracis inflammationum per anatomen ex me cognitās haberes. At aliis quoque me diligentioribus, aut felicioribus aliquid relinqui, ne gravius feras: intereaque ex ea sede, quam omnium frequentissimam esse, confirmavi, tibi satis sit cum alia, tum hæc præsertim multo facilius intelligere. Primum, cur empyema sæpe adeo non sequatur, ut sequi oporteret, si pus in pleura unde extrorsum nullus patet exitus secundum naturam, acervaretur. Alterum, quomodo tanta puris copia a pleuritidis quibusdam expectoretur, aut in eorum thoracem effundatur, quæ si a pleura proveniret, exili sane, tenuique membrana, *magnum profecto esse miraculum*, ut Aretæo (1), sic & aliis videri posset. Nam quod ab inflammatione tam crassa fiat, ut tantam possit materiæ vim continere, nec mihi unquam, nec Valsalvæ, nec ulli ex iis Anatomicis videre pro certo contigit, quorum longe maximum fuisse numerum Observationum, supra (2) dictum est. Ad pleuram autem pinguedinem addere, ut materiæ copiam non defuturam intelligamus, vide non liceat. Exterior enim pinguedo ad spuriam pleuritidem, non ad veram spectat, & latentem, de qua hic loquimur. Interior autem quantula demum sit in non obesīs, minime ignoras; obesos enim minus esse pleuritidi obnoxios, agnovimus alibi (3) cum Medico Diligentissimo Trillero. Tertium denique, ea posita quam frequentissimam esse hujus morbi sedem probavimus, a te facilius intelligendum, illud est, quomodo cruentum sputum sæpe adeo vel inter hujus initia se ostendat.

42. Non sum nescius, quot rationes Viri ingeniosissimi excogitarint hujus explicandæ rei, quando etiam in sola pleura statueretur inflammatio. Quarum antiquissima Erasistrati est, cujus verba, nobis a Galeno (4) contra disputante servata sunt. Quam rationem quamvis Sennertus (5), dissimulato auctore, secutus esset, nunc tamen plerique ignorarent, nisi inter Italos Vir Doctus, idem-

(1) De caus. diurn. l. 5. c. 9.

(2) n. 38. & seqq.

(3) Epist. 20. n. 10.

(4) De Loc. aff. l. 5. c. 3.

(5) cap. 16. cit. supra, ad n. 39. qu. 3. in fin.

que de Pleuritidis tractatione bene meritis in bono lumine collocasset, imo probabilem reddisset, Erasistrati verbis non modo ad nunc cognitam sanguinis circumitionem accommodatis, sed etiam per Bronchiale arteriam, quam Erasistrato notam, ac Galeno, secus ac respondentem illi venam, sermo utriusque (1) satis ostendit, singillatim expositis: qua in expositione tamen cum alia fortasse, tum illud certe optare possis, ut per *concam arteriam* non Bronchialis intelligeretur, sed Magna; nam & vena quod *maxima* sit, ob id ipsum *cava nominatur*, ut a Galeno alibi (2) traditum est. Inter recentes autem sputi illius cruenti explicandi rationes, ut vetustas alias, quas Schneiderus (3) jam satis refutavit, præteream, nihilque de ramis venosis dicam, a pleura in ramos venosos pulmonis pertinentibus, ab nonhemine in rem hanc indicatis; ut nihil, inquam, de iis ramis dicam nisi quod si vel essent perpetui, quidquid inferrent, minime illud in pulmonibus subsisteret, quippe ab angustis in latiores semper venas cum reliquo eorum sanguine perrecturum, alio traducendum; at eam profecto rationem sine laude omittere non possum, quibusdam in casibus fortasse locum habituram, quam per tubulos inter Venam sine pari, & arteriam Asperam injectionibus detectos mihi quondam significavit Lancisius (4). Verum ut summi Viri ingenium, & diligentiam probem; certe quotiescunque pulmonem ipsum esse inflammatione affectum sciam; non facile ego in pleura expectorati sanguinis causam quæram, nec via recta, amplissimaque relicta, obliquos, angustosque tramites sequar præsertim donec meminero earum Observationum, quas olim in disputatione mecum, ut solebat, amice habita in Bononiensi Scientiarum Academia proposuit Nannius, præstè nimium in vetere, illa scheda indicatas, ex qua una potuit Vir cæteroquin non minus diligens, quam doctus, qui nunc magno suo merito illi Academiæ a secretis est, in ejusdem Commentariis (5) describere. Nannius enim sic narrabat, ut ego illo eodem die memoriæ causâ mihi adnotavi: in se pleuritidum epidemia in qua vix unum aut alterum pleura dumtaxat læsa deprehendit, hosque mortuos sine sputo sanguineo, ut in Commentariis scriptum est, cæteros (id quod ibi minime leges) in quibus pulmones potissimum læsos offenderat, qui sane quamplurimi fuerunt, omnes præviis cruentis sputis decessisse. Nunc itaque intelligis tum quare sibi non omitendum putaverit, in duobus illis, ejusmodi sputa defuisse, tum quid mihi ab ejus observationibus in rem præsentem indicari videatur.

43. Eodem die memini quæ in Nosocomio S. Mariæ de Vita ipse videram in duobus adolescentibus, sed in alio tempore, cum Academia communicasse. Alter ex frigore externo correptus fuerat perforante dolore circa medium lateris dexteri, qui in eo, quam exiguum tenebat, loco se movere, & circumferre videbatur, linteis calidis admotis non remittebat, tangendo autem crescebat, ut in id latus æger decumbere non posset. Noctu febris accessit cum frigore incipiens, cum sudore autem desinens. Quæ etsi erat intermittens; tamen cum rediret singulis noctibus, dolor autem idem perstaret; in Nosocomium venit adolescens: ubi sanguine emissio e brachio, latere autem inuncto ex oleo calido de lini feminibus expresso, sedem quidem mutavit dolor, & naturam hæcenus, ut potius gravando, quam perforando molestiam afferret; cæterum mucronata cartilago; ad eum enim locum transiverat; manum tangentis ferre non poterat. Cum hæc nono jam die ab initio doloris ita se haberent; ex improvviso tussi oborta, sanguinis grumum fœrentem, majoris castanæ magnitudine æger rejecit. Quo ejecto, omnia quæ dicta sunt, abiire, ut nec febris nocte proxima,

(1) Cap. 3. modo cit. infra medium.

(4) Dissert. de Vena sine pari.

(2) De Venar. &c. dissect. c. 2.

(5) Tom. I. inter Medica.

(3) Dissert. de Pleuripneum. c. I. §. 33. 34.

sed sudores potius redierint, deinde vero ne hi quidem. Igitur quærebam, unde is grumus? nam ex arteria Aspera non videbatur ea magnitudine provenisse: e naribus autem intimis, etsi per extimas haud ita pridem sanguis prodiiisset, æger venisse constanter negabat; tum quæ præcesserant, eorumque subita solutio, aliæque præterea ut ipsi crederem, faciebant, Relinquebatur, ut e ventriculo: quamvis nulla ad hujus regionem molestia primis diebus præsertim se prodidisset, neque ulla nausea, ulla ad vomitum propensio ipsam grumi rejectionem antecessisset. Certe autem ad ventriculum attinebat quod in altero acciderat Juvene. Is enim dolore lateris, tussi, cæterisque pleuritidis indiciis affectus, & de his dumtaxat conquestus, nisi quod tamen simul nausea tentabatur, cum ab iis quæ cæteros juvare pleuriticis solent, vel pejus se haberet; denique rejecto inter vomitum sanguineum terete lumbrico, statim ab iis, quæ dicta sunt, omnibus liber est factus. Nec vero hanc Observationem eo die commemorabam, quod raram esse, censerem: neque enim me fugiebat, ex quo Gabucinus (1) unam ejusdemmodi proposuerat, quæ Donato (2) adeo mirabilis visa erat, quot proditæ essent aliæ tum ab iis quos laudat Ettmüllerus (3), tum ab aliis, qui in Sepulchreto (4) memorantur: ad quas esse quæ addi possint, non ignoras præsertim ex Hardero (5), Raygero (6), ex Virisque aliis Clarissimis, nominatim Joanne Baptista Verna (7), & Josepho Antonio Pujati (8) Auditore olim nostro, nunc Collega meritissimo, a quo una plurimæ doctæ, ut solet, accurateque propositæ sunt. Verum ideo commemorabam, quod sermo de Pleuritide erat eo die in Academia institutus ob litteras a Cremonensi Medico, dum viveret, Experimentissimo, qui condiscipulus meus fuerat, Ignatio Pedratto ad me datas, in quibus verminosas pleuritides summa cura describebat, quæ hyeme A. 1705. Farnesii, ubi tunc ille medicinam faciebat, in eaque vicinia epidemice grassabantur. Ut igitur appareret, primum quidem, a vermibus inferri aliquando pleuritidis similitudinem, quæ, ejectis vermibus, continuo evanesceret; deinde autem, veram ipsam pleuropneumoniam interdum fieri, si porro illi irritare pergerent, & sic ad thoracem non vapores nescio qui, sed constantes spasmodicæ membranarum crispaturæ traducerentur, quæ sanguinem denique, præsertim lentum, in vasculorum angustiiis retinerent, visum est, ut hoc licebat ex recentibus Pedratti Observationibus intelligere, sic illud quoque recenti mea Observatione confirmare.

44. Quoniam vero in Sepulchreto nullam invenio dissectionem, quæ in pleuritide verminosa ostendat, revera posse thoracis interiora inflammari, cum eæ quæ ex Quercetano proferuntur (9), lumbricorum cumulos dumtaxat exhibeant, in ventriculo & intestinis repertos; quæ tunc Pedrattus in thorace mortuorum viderit, adscribam; si prius tamen quæ in viventibus adnotavit, ex iis quæ tum scripserat, tum coram addidit postea, cum plura post scriptam epistolam observasset, summam significavero. Juvat enim decipientium morborum Constitutiones plures, & alibi observatas, legisse, & inter se contulisse. Ille igitur sic observavit. Lateris dolor obtusus potius quam pungens, primum omnium existerat, qui præterquam quod nonnullas habebat intermissiones, initio erat tolerabilis. Interea autem apparebant indicia vermium in ventre nidulantium quin horum aliqui ut plurimum ex ore ejecti, aut cum alvi recrementis conspicieban-

(1) Comment. de Lumbric. c. 13.

(2) De Medic. Hist. Mirab. l. 4. c. 6.

(3) Prax. l. 1. S. 18. art. 9.

(4) Schol. ad Obs. 38. hujus Sect.

(5) Apiar. Obs. 96.

(6) Vid. Act. Lips. A. 1691, M. Januar. in fin. ad Obs. 26.

(7) Princ. morb. acut. Pleurit. P. 3. c. 11. n. 19. & seqq.

(8) Dec. rar. Medic. Obs. 7.

(9) Obs. 38. paulo ante cit. & Schol. ad cand. in fin.

tur. Simul autem non sine tussi, & hac vehementi, sputa erant alba, non cocta, eademque sanguineis quasi filamentis jam tincta. Febris, quæ cum horrore inceperat, uno fere tenore, & cursu perstabat: Pulsus, non, ut in pleuritide solent, duri, tensive; humiles erant, parvi, inæquales. Ad quintam usque, aut, summum, ad septimam diem morbus non modo non crescere, sed potius decrescere, atque adeo jam propemodum victus esse videbatur, dolore, ac tussi abeuntibus, febre autem ipsa non mediocriter imminuta. Postea vero hæc omnia usque adeo majora quam antea, fiebant, tantaque & spirandi difficultas, & virium dijectio adungebatur, ut intra horas quadraginta ægri misere inquieti, intus æstuant, toto autem corporis ambitu perfrigerati, &, quod certissimum erat mortis signum, cadaveris instar liventes, nullis tunc proficientibus auxiliis, interirent. Sed in morbi initio, ut denique animadversum est, profuit iis qui firmis essent viribus dare quæ vomitum moverent, & nominatim quam benedictam vocant, Rulandi aquam, de qua confer quid in ejusmodi pleuritidibus censeret Quercetanus; habes enim vel in Sepulchreto (1). Alvim autem in hoc morbo ciere etiam ipso ex amygdalis recens expresso, aut mercurio, ut vocant; dulci, ad abigendos certius vermes cum pauca myrrha, & corallina conjuncto, non ita proderat. Nam etsi hoc lumbrici mirifice expellerentur; mox tamen a dejectionibus exacerbabatur dolor, & crescebat inflammatio. Oleum autem illud cum a primo expectorationem reddere faciliorem videretur; paulo post tamen, quasi pulmones laxasset, aucta spirandi difficultate mortem accelerabat; ut omnino fuerit omittendum. At sanguinis missione, quippe vires dejiciente, abstinere oportebat, vix ut nonnunquam, maxime urgente inflammatione, partite tamen, ac parce, fuerit instituta. Sive igitur hic morbus ita erat explicandus, ut paulo ante (2) indicatum est, explicationem confirmante utilitate ex Rulandi aqua inter initia statim id quod lentiores sanguinem facturum esset, ejiciente, sive etiam aqua eadem quasi antidoti instar cum Quercetano, aliisque spectata, morbum hunc mavis pestiferi aliquid habuisse, quod vermes comitarentur potius, quam facerent; nam & pestilentes pleuritides interdum observatæ sunt, quo illæ apud Ballonium (3) in Adnotatione I. referuntur quæ ab eo sunt descriptæ initio Constitutionis Vernæ A. 1571. pressius in Sepulchreto (4) commemoratæ; illud certum est cum multorum, quos descriptus morbus abstulerat, cadavera tum Farnesii, tum in proximis oppidulis secarentur, viscera quidem ventris in aliis aliter, ut propriæ singulorum affectiones ferebant, constituta apparuisse, scirrhusa videlicet, obstructa, aut alia ratione male habentia, præ cæteris autem valde affectum ventriculorum, & tympaniticum in modum, inflatum, putridaque & graveolenti humorum saburra onustum; sed præcipuam læsionem in omnibus intra penetralia thoracis, fere eandem ac quæ propterea ex uno tantum subjicitur, deprehensam esse.

45. VIRI quem modo propositi morbi vis atrocius, ac celerius absumperat. PULMONES tuebant adeo, ut totum thoracis cavum implerent. Sinister autem, quo in latere dolor fuerat, penitus inflammatus ac nigricans conspectus est, præterea inferiora versus albido ichore infarctus, abscessus instar. Pleura ubique inflammata, livescens, & nonnullis quasi punctis sanguineis distincta. Intercostales musculi, Interni præsertim, & sinistri, hæcenus inflammationem contraxerant, ut sugillati viderentur. Denique in cordis ventriculis, annexisque Magnis utriusque generis vasis grumi fuerunt atri sanguinis, nec dissimiles polyposæ concretioni.

(1) In eod. Schol.

(2) n. 43. in fin.

(3) Epidem. l. 1.

(4) Schol. ad Obs. 28. hujus 4. Sect.

46. Ex his quæ a nobis de Verminosa Pleuritide relata sunt, conjunctis tamen cum iis quæ de eadem supra (1) laudati Auctores scripserunt, jam tibi facile apparebit, nulla esse veræ pleuritidis signa, quæ non aliquando in illa quodque sunt observata non modo cum jam in veram degenerasset, sed tum etiam cum hujus tantummodo similitudinem referret. Quo magis, in pueris præsertim, itemque in aliis qui soleant vermibus esse obnoxii, nec non in iis Constitutionibus quæ horum feraces sint, cavere Medicos, oportet, ne forte pro vera habeant pleuritide aliquam in qua necdum aliud sit, nisi pleuritidis similitudo, solis anthelminticis curanda. Sed de pulmonis, & pleuræ, & utriusque inflammationibus legitimis; aut nothis hætenus. De inflammatione autem diaphragmatis, aut mediastini, & pericardii quidquid vidi cum leve fuerit, & cum pulmonum inflammatione conjunctum; simul cum hac jam in his Litteris (2), aut in aliis etiam (3) indicatum est. Videre igitur poteris qui peculiare illarum membranarum inflammationes non conspexerunt modo, sed & earum signa adnotarunt. Neutrum enim solum satis est. Sic olim Avenzoar, cujus non brevem locum Zacutus (4) protulit, & fusius ante Freindium (5) consideravit, signa proposuerat inflammationis Mediastini, quam se pertulisse, non dubitabat. Sic etiam Jacotius (6) non reticuit notas quas eidem morbo de Avicennæ quoque sententia credidit convenire. Sic denique Heurnius pater (7) quibus ex indicis conjiceret, Juvenem quandam esse indidem mortuum, legeris. Contra, Nicolaus Massa (8) qui apostemata etiam in mediastino vidisse se, scripsit, de eorum signis nihil adjecit, cum illa quæ in Nobili Florentino pleuriticum apostema comitata erant, diligenter retulisset, cujus morbi, & dissectionis in Sepulchreto nullam video mentionem fieri: & quamvis se vidisse, ajat, & multos alios, a pleuritico apostemate mortuos, quorum apostemata magna erant; tamen hæc superius non memoravi, incertus, an ejusmodi magna apostemata ad ea spectarent, de quibus agebam, an potius, ut in Florentino illo de quo dicebat, ad musculos etiam proximos occupantia, frigida, antiqua, & multos annos perpetua tussicula, & gravante dolore permolesta. Opus igitur est signis, per dissectiones comprobatis, ut morbum dignoscere, & accelerata auxiliorum administratione curare possis, aut si hoc non liceat, saltem de gravi periculo monere, & ne deceptus videare, quid in cadavere sit inveniendum, prædicere. Utrumque autem quod simul requiri, dicebam, ostendet Medicus præstantissimus, Salius, vicinus meus (9). Qui cum junior in mediastino inflammatorium tumorem, nec parvum, primus omnium vidisset, quæ autem symptomata in ægro fuissent, diligenter adnotasset; postea non cessavit unquam ea cum illis quæ in ægris aliis similia occurrerent, solerter conferre: itaque & morbi signa constituit de eoque docte periteque scriptam primum quam Medici habuerint, integram tractationem vulgavit. Observationem, quæ tractationis causa fuit, in hac habes Quarta Sepulchreti Sectione (10): in Sectione autem Prima hujus libri II. alteram (11) leges, quam insequenti sæculo litteris mandavit Panarolus, prætervisam iis quos de hoc morbo scripsisse, vidi: in qua utinam alia, quæ defuisse non puto, symptomata adscripta essent, & inflammationis sedes, quæ fortasse pericardium attingebat, dilucide esset indicata. Quorum alterum non desiderabis quidem in Heurnii filii Observatione, pariter in Sepulchretum (12) relata;

(1) n. 43. & seq.

(2) n. 35. 36.

(3) Epist. 7. n. 11.

(4) De Medic. Princ. Hist. I. 2. hist. 23.

(5) Hist. Medic. ad A. 620.

(6) Comment. in Coac. Sect. 2. l. 5. aph. 65.

(7) Enarrat. Hippocr. l. 5. aphor. 24.

(8) I. Introduct. Anat. c. 27.

(9) De Affect. Particular. c. 6.

(10) Obs. 2.

(11) Obs. 125.

(12) Sect. 4. Obs. 27.

at signorum quæ fuissent inflammationis hujus peculiaria priusquam in vomicas abiret, imo vel postquam abierat, nullum adnotatum invenies. Ut inflammationis, & abscessus Mediastini, si & Pericardii quotquot memorari exempla vidimus, ea tibi, ut perlegere citius possis, in Sepulchreto indicabimus. Primum igitur eandem illam quam Salii esse, diximus, Observationem inspicias, ut quæ inflammatorium tumorem exhibet, in parte etiam ad pericardium attinentem: quapropter de utriusque membranæ inflammatione Salius agit, certe antequam Rondeletii Observationem (1) inspicere potuisset, quippe Lugduni editam eodem A. 1583. quo Salius Præfationem Idibus Martiis scribebat Faventiæ, libro suo præfigendam. Historias autem quas proximo sæculo conscriptas, ex Hildano, itemque ex Zacuto citari videris: binas; ne forte fallaris; ex eorum singulis citari, scito. Hildani enim primam reperiens in Sepulchreto (2) haud procul ab ea Rondeletii, quæ modo commemorata est; alteram autem Sectione hac IV. (3). Ubi etiam est Zacuti propria (4), nec tamen eo quem ibi a typographo indicatum videbis, libro illius 2. sed si conferre, forte volueris; & sane paulo aliter Auctor scripserat; libro 1. perquirenda, Zacuti autem altera ad pericardium certe non attinet; imo illa est Avenzoaris morbi sui descriptio. A quo ut mediastini, sic etiam pericardii inflammationem, & abscessum esse memorata, cum Freindius (5) admoneat; quomodo Salium, & Rondeletium excusabimus, nullam ejus mentionem facientes? præsertim cum hic scripserit, eum *affectum neminem, quod sciret, adnotasse*, & Salius, *mirandum esse, qua ratione praxim docentes, utrumque affectum ita neglexerint, ut ne horum quidem minimum fecerint verbum*: quanquam hic quos intelligeret, novissimos videlicet *Medicos*, sua satis Præfatione declaravit, in suaque Præfatione ostendit, cur Avicennæ, ut Jacotius non dum morborum omnium curationem, sicut *Ordinarii Practici*, doceret, sed dum Coacas interpretaretur, censuerat, inflammati mediastini cognitionem ipse quidem tribuere non potuerit, tanto libentius tributurus Avenzoari, quod vetulti ulicujus Medici, ut tum solebant, auctoritate sua signa pleraque sic confirmasset. Verum, quod pro Rondeletio quoque dictum velim, tanta præ cæteris Arabicæ Scholæ Medicis Avicennæ fama invaleverat: ut quod in Magno ejus Opere non extaret, frustra apud reliquos perquiri posse videretur. Longe difficilius est Ludovicum Mercatum excusare, a quo scripta de hisce affectibus (6), si cum Salii, quem ne nominat quidem, tractatione contuleris, ab Salio omnia sumplisse, statim cognosces. At quanto minus erga Salium grati, ut sæpe fit, aliqui fuerunt qui eodem vivebant tempore, tanto gravior, æquiorve fuit hoc nostro sæculo nobilis Scriptor Freindius (7), gratique pariter fuerunt Archiatri duo Amplissimi, quos, hæc recensens, qua parte de his Morbis scripserunt, nuperrime legebam: imo alter Observatione sua Salii Observationem diserte confirmavit; alter quomodo, & quando a præfrigido aere inspirato, aut a gelida potione mediastinum, quippe a pulmonibus interceptum, gulam autem intercipiens, non difficile inflammari possit ostendit. Nec tamen Salio ingratum fuisse, crediderim Virum alioquin Doctum, qui cum anno postquam Freindii Historia Medicinæ prodierat, decimo Scriptum vulgaret suum, questus est, Mediastini inflammationem fuisse ab omnibus ad id usque tempus prætermisam, cujus interim signa quædam produxit, inter ea quæ Salius proposuerat, occurrentia; neque enim hic vel syncopen, ubi inflammatio pericardium attingeret, prætermisit. Eam igitur querelam inde po-

(1) Sect. 8. l. hujus 2. Obs. 4. §. 12.

(2) Obs. ead. §. 5.

(3) Obs. 4.

(4) Obs. 29.

(5) Hist. & A. cit.

(6) De Intern. Morb. Curat. l. 2. c. 6.

(7) Loco modo indicato.

tius ortam putaverim, quod nec omnes omnia legere, nec quæ legerimus, omnium possumus meminisse. Cæterum animadversa ab Salio signa relegens, illud fortasse miraberis, cum molestiam ad sternum animadverterit, ad dorsi vertebrae non adnotasse, aut cum illius rationem hanc redderet; quod mediastinum ad sternum alligatur; non attendisse, ad vertebrae quoque alligari: aut saltem non admonuisse (id quod fortasse erat) propius sternum, quam vertebrae, fuisse illas inflammationes: quod discrimen in locis quibusdam Hippocraticis de *pleuritide ad dorsum*, aliter in Sepulchreto (1) explicatis, attingit Cl. Verna (2): quanquam Epistola superiore (3) alia quoque a me ratio indicata est, cur mediastino affecto incidere interdum possit, ut sternum, potius, quam vertebrae, compatiatur.

Sed vertebrae facta mentione, id etiam mirari subit, cum sæpe adeo capitis dolores per sanguinis impetum aut moram in cerebri meningibus, aut per aliam harum læsionem, irritationemve explicentur, cur ad dorsi dolores, de quibus nominatim in hac Sepulchreti Sectione agitur, explicandos perraro soleat commemoratio fieri meningum Spinalem medullam convestientium, quæ nihil demum nisi illæ superiores meninges sunt in vertebrae cavum productæ. In hac ipsa Sectione exempla etiam afferuntur dolorum thoracis ab aneurysmate provenientium. Quorum; etsi in alia Epistola de Aneurysmatibus plura scripserim, aliaque in alia sim additurus; unum, atque alterum exemplum seorsum hic proferam, primum quidem propterea quia vix aliud ejus aneurysmatis indicium rescire potuimus, quam dolorem intra thoracem; alterum autem, quia non solum ab aneurysmate, sed etiam ab jecinoris pondere is thoracis dolor videtur repetendus.

47. MULIER consistente ætate, quæ alias in Nosocomio Patavino fuerat ob dolorem in sinistra intima thoracis parte, in idem rediit ante medium Januarium A. 1717. de eodem illo dolore querens, nunc magna cum febre conjuncto. Pulsus erant vibrati: morbusque omnino videbatur gravis, sed non adeo, ut mors jam proxima esse crederetur. Fuit tamen; nam postridie quam in Nosocomium venerat, mulier improvise mortua est.

THORACE aperto, hujus quasi hydrops a primo apparuit. Sed cum infra aquam magna concreti sanguinis copia occurreret; intellectum est, hujus ferum hydropis speciem repræsentasse. Quærentibus, unde sanguis prodiiisset, magnum se obtulit Aortæ aneurysma, idque perruptum. Quam arteriam cum diligenter spectarem; sic observavi. Jam inde ab initio, æquo erat latior, intusque inæqualis. Nec tamen in manifestius aneurysma se dilatabat priusquam Subclaviam sinistram emisisset. Inde non in saccum quendam lateralem, sed in omnem partem truncus ipse se expandebat, ut cavum efficeret magnum, formæ ad sphaeroidem accedens: ad cujus infimam partem, iterum se in arteriæ modum contrahebat, secundum inferiores thoracis vertebrae, ut solet, descendens. At superius, ubi dilatatam fuisse, dixi, hinc altiore sinistri pulmonis partem premebat, inde vertebrae aliquot corpora, & laterales processus, & proximam costarum partem, a sinistris pariter, urgebat. Et hæc quidem ossa omnia erant ibi valde excavata; illa autem pulmonis pars atra erat, tum dura adeo, atque compacta, ut mirabile hic officium, quod verbo attingi in II. Adversariis (4) præstaret. Scilicet aneurysmatis interior facies, nullis in hac muliere corticibus polyposis obducta, intimam arteriæ substantiam, sicuti nonnullis in locis, perraris tamen, & angustis, laxam adeo ostendebat, ut ex ea quasi squamulæ nullo negotio avelli possent, ita & eandem, & extimam ubi

(1) Sect hæc 4. Append. ad Obf. 39.

(3) n. 12.

(2) P. 3. c. 8. n. 9. & 12. libri cit. supra,
ad n. 43.

(4) Animad. 39. ad fin.

cum pulmone aneurysma arctissime conglutinabatur, exesam, & prorsus deficientem spatio duorum digitorum commonstrabat: eam autem parietis arteriosi partem supplebat mirifice, sed evidenter, pulmo, ut neque per oras spatii illius ob firmissimam, amplamque conglutinationem, neque per pulmonis substantiam, quippe adeo ibi, & in ea vicinia compactam, quidquam sanguinis exire posset: itaque nec cruenta sputa mulieri fuerant, & ipse incruentam prorsus arteriæ Asperæ, & bronchiorum intimam faciem inveni. Cæterum nullum in corde vitium, nulla polyposa concretio, si unam excipias, longulam quidem, sed exilem, quæ ex sinistro ventriculo per Aortam ad hujus usque curvaturam pertinebat: quin sanguis in corde, & alibi fluidus non minus, quam ater, conspectus est. Abdomine, quod rugis non carebat, diducto, præter eum singularem, quem ex hac muliere satis in Adversariis III. (1) descripsi, flexum, & situm incipientis Crassi intestini, & jecur decolor; generationi attributæ partes nonnulla exhibuerunt digna adnotatione. Uterque enim testis erat niger, sinister autem durus præterea, & ex parte plenus sanguinis semiconcreti. Ambo ad Tubas, & proximas partes sic annexi, ut pro certo scire non posses, ad quas potissimum attinerent hydatides circumjectæ, a dextris quidem multo minores; a sinistris autem magna una, aliæque hujus parietibus adhærentes eo numero, ac magnitudine, ut universæ creditæ sint aquam continere ad uncias quatuor. Hæc erat subflava: hydatidum autem singularum tunica duplex, quarum intima tenuior, vasculis erat instructa albescentibus, ut tunc apparebant. Tubarum utraque inter hydatides illas, & deinceps impervia, prope uterum autem crassior facta, & non modo pervia, sed dilatata: ibique sinistra plena erat muci ferme limpidi. Sed in uteri interna cervice, quæ hic erat prælonga, mucus fuit ex atro flavus, tenacissimus. Osculi autem uterini corona quæ in vagina prominet, ac vagina ipsa oblita erat tota quadam albida materia, quasi mulier; id quod pro certo sciri non potuit: fluore quodam laboraret, eoque originem haud altiore habente: quod muci color indicat longe alius in cervice, Tubaque descriptus. Scire etiam frustra cupiebam, numquid mulier quæstæ esset de mammis. Has enim cum extra, intusque scrutarer, & hic illic duriores quam æquum videretur, in rugosis præsertim, ac procidentibus, animadvertentem; comprimendo serum expressi, quod ex nonnullis papillarum foraminulis turbidum, & colore diluto quidem, sed ad eum quem *tabacci* dicimus, proxime accedente; ex aliis autem prodibat colore omnino ex viridi nigricante. Quin ex incisa glandulosa mammarum substantia serum aliunde erumpebat viride, aliunde autem atrum: tamen eo sero absterfo substantia illa apparebat alba, satisque sana. Denique; cum aquam in Spinæ tubo esse, intellexissem; perlustratis intus, extraque iis thoracis vertebis quas ad aneurysma excavatas fuisse, dixi, harum vitium minime ad tubi cavum pervenisse, manifestum fuit.

48. De viridi illo, atroque mammarum sero aliquid scribam alio loco (2); ne a proposito nunc divertam. Hic autem si forte miraris, aneurysma, cujus vis ossa illa excavasset, tanto molliorem pulmonis substantiam pariter vitare non potuisse, aut eam saltem quæ erat circumhiatus oras, conglutinationem divellere, hortabor, ut Observationem legas Cl. Maloetii (3), in qua cum aneurysma adhæreret trunco arteriæ asperæ, hujus autem cartilagine aliquot partem facerent aneurysmatis, ut pulmo faciebat in nostro; ea tamen vis sanguinis quæ illas cartilagine attriverat, & ex parte eroderat, neque adhæSIONem illam quæ circum erat, dissolverat, neque tanto molliores, & tenuiores parietes reliquos aneurysmatis corroderat, aut perforaverat. Nimirum quæ ictibus magis cedunt, minus

(1) Animad. 14.

(2) Epist. 50. n. 47.

(3) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. An.

1733.

læduntur; quæ autem valentius resistunt, ea vero detrimentum multo gravis accipiunt. Sic etiam; ut inter multa, recentiore exemplo utar; ex Cl. Schreiberi Observatione (1) cognosces, cum ingens Aortæ aneurysma sub Pectoralibus musculis Minori, & Majori ita esset disruptum, ut foramen posset pignum admittere, tresque ibi costas absumpsisset; tamen neque intus pulmonem, quem represserat, aut diaphragma, quocum concreverat, neque extra violasse musculos, quibus occludebatur, Pectorales. Sed jam ad ultimam Observationem veniamus.

49. JUVENIS meraci vini potationibus deditus, eoque largioribus, quod sitim ars sua movebat, quæ erat coquinaria, post nimios in hac labores, cœperat ante mensem thorace & stomacho male habere, & difficile respirare: mox etiam durities quædam ad umbilicum accesserat. Erant hæc omnia sine febre. Sanguine bis, sed intra modum, e brachiis misso, & datis quæ ad demulcendum, & expectorandum facerent, ita melius habuit, ut sibi perfanatus videretur. Sed post dies octo, cum in eo solum peccasse se, diceret, quod debilioribus etiam tum cruribus nimis ambulasset; redierunt illa omnia, multoque graviora. Vidi ego cum demum in Bononiense Nosocomium S. Mariæ de Vita esset illatus pridie Kal. Maji A. 1703. die recidiva octavo, an nono. Facie erat albida, atque subtumida, frigidis pedibus, & a diebus jam tribus non secus ac crura tumentibus. Pauca mingeat, multum sitiebat. Pari in quovis situ difficultate jacebat: sed si caput attollere tentaret; sudor in fronte prorumpebat. Cum de his, & de iis quæ supra dicta sunt, quereretur; tum maxime de pectoris angustia, & ingenti præsertim pondere querebatur propemodum ac si, ut ajebat, molam ad pectus haberet frumentariam. Pulsus explorare cum vellem; frustra carpum utrumque tetigi; in neutro percipi poterat, homine, quod ad caput attinet, egregie valente, & quantum respirationis difficultas sinebat, fatis prompte omnia quæ dixi, narrante, & hoc insuper addente, se nunc quavis nocte febre corripi, a qua tamen corpus incalesceret dumtaxat a medio fursum. Cum scire averem, an tunc saltem pulsus se proderent, qui interdum latebant; omnibus in pejus ruentibus sic, ut postridie interiret, neque id, neque alia inquirendi facultas fuit, nisi per cadaveris dissectionem: cujus ex ore plurimum sanguinis prodierat. IN THORACE, & Ventre aqua erat; non magna tamen copia. Sed in illo cor ex majoribus quæ unquam viderim, idque, ut auricula quoque dextera, quæ valde erat dilatata, & vasa Coronaria, quæ ampla exstabant, sanguinis plenum atrii, & ferme fluidi, sine ulla polyposa concretionem. Magni autem hujus cordis fibræ laxissimæ erant; ut vel ipsæ, quæ in ventriculis prominent, columnæ facillime sequerentur trahentis digitos. In Ventre ea pars intestinorum Tenuium, quæ umbilico respondebat, quasi inflammata videbatur ad palmi tractum. Sed lien, diaphragmati arctissime annexus, revera colore fuit præter naturam. Sic hepar quoque. Dura præterea hæc duo viscera; sed hepar magis, eoque gravius; ut minime dubitaverim, quin hujus pondere addito ad pondus cordis ingentis, & sanguine oppleti, magis diaphragma gravaretur, deorsumque compelleretur, eodemque a diaphragmate urgerentur hepar, & viscera alia proxima. Unde vero, & qua via sanguis in cadaveris os pervenerit, cum diligentius quærendi tempus non esset; minime prehensum est.

50. Ex cæteris autem quæ in mortuo reperta esse, dixi, proclive est quæ viventem afflixerant, explicare. Nec tamen faciam, ne, si plura addam, voluisse videar non jam epistolam, sed librum mittere. Tu cum iis quæ de vero cordis prolapsu, ejusque aneurysmate ad te alias (2) scriptæ sunt, Observationibus si hanc contuleris, superiorem autem cum illis quæ de aneurysmatibus arteriæ

(1) Nov. Comment. Acad. Sc. Imp. Petro-pol. Tom. 3. in Physic. Obs. 4.

(2) Epist. 17. n. 28.

Magnæ (1); nec aliquid ab re alienum facies, & utrifque adjecta invenies pleraque eorum quæ hic confulto prætermittuntur. Vale.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXII.

*Verba sunt de Sputo Sanguinis, & de Sputis Purulentis,
Sordidis, Empyemate, & Phthifi.*

ÆQUUM est tot Epistolarum longitudinem unius tandem brevitate pensare. Itaque minime prolixa hæc erit, etsi morbos de quibus tres in sepulchreto extant Sectiones, & in his una longissima, comprehendet. Quod tamen ne incuria quadam, & præpropera festinatione factum credas; primum, omnium causas accipe tum aliorum prolixitudinis, tum nostræ brevitatis.

2. Multa quidem, & digna quæ multum laudentur in tribus illis invenies Sepulchreti Sectionibus V. VI. VII. sive Observationes legas, sive Scholia. Sed simul invenies tamen quæ facile nolles. Exemplo sint in V. (2) *cordis substantia per sputum rejecta* (3): *hæmoptysis ex ruptione alicujus vasis in latere dextro, suspensorii hepatis*: (4) *in pulmonibus vena cava disrupta*: in VII. autem (5) *tabes ob renes, præsertim dextrum, jecori per membranas peculiare, quibus vestiebantur, quasi adnatos*. Quid? quod aliquæ, & in his prima illa in Sectione altera (6) iterantur, ut Scholia quoque (7). Atque ut in una Sectione VII. substituamus; confer, quæso, Observationem LXIX. cum §. 2. XXIV. tum CXXXI. Observationis §. 1. cum 2. denique Observationem CXLIV. cum CLIV. intelliges, sexies ea proferri quæ ter satis fuerat protulisse: iterari autem cum lectorum perturbatione, qui in tertia duos credent libros Thomæ Bartholini citari, cum unus idemque citetur; in secunda ambigent, Francofurti ad Viadrum, an potius Francofurti ad Oderam, ubi revera Observatio est habita, id contigerit; in prima denique cum in dissecto Christophori Richteri cadavere de utero; si Superis placet, verba, nescio quo casu, fieri animadvertent, quanta credis admiratione perculsum iri. Sileo Observationem (8) *Tabis a Glandula pyloro adnata* non esse observationem, sed conjecturam, eamque, si quæ ego ibidem similia vidi, & sine tabe, attendamus, non satis firmam. Scholium quoque sileo Observationi subiectum XXXVII. ad hanc nullo modo attinere posse, in qua neque de *matrona*, neque de *cerebro* fermo sit (qui & alibi (9) error admissus est: nec tanti esse quæ de actione hepatis, lienis, & pancreatis olim Diemerbroeckius comminisceretur, ut plures paginas in Scholio adjecto CLV. Observationi implere debuissent. Quid vero dicemus de Additamentis ad VII. eandem Sectionem? Mitto complures paginas *Consultationibus* (10) occupatas. Mitto Observationes, in quibus ne nomen quidem est ejus quo de agitur affectus, Tabis, velut in IX. At certe Observatio III. cum parte ejus Scholii, jam antea in Sectione ipsa vel paulo fusius Observ. LXII. producta fuerat, quemadmodum Observ. XCVIII. & LI. jam data

(1) Epist. ead. & 18.

(2) Obs. 21.

(3) In Schol. ad Obs. 24.

(4) In Additam. Obs. 1.

(5) Obs. 126.

(6) Sect. 6. Obs. 14.

(7) Ibid. secundum ad Obs. 9. & ad 31. in Sect. 7.

(8) CXXXVIII.

(9) Ut Sect. 5. Obs. 10. Schol. quod attinebat ad 9.

(10) Obs. 17.

eadem quæ in Additamentis Observ. X & XXI. repetuntur, si pauca in primarum addita excipias verba, & plura in altera, quæ Blancardus, ut solebat, aut omisit, aut mutavit, quasi non Thomæ Bartholini, sed sui ipsius illa esset Observatio, in quo cautior, quamvis non omnino vel in hac ipsa, fuit Bonetus. Ad hæc omnia, & istiusmodi alia, quæ ipse, diligentius inquirendo, fortasse animadvertes, si tot illæ Observationes addantur, quas Bonetus etsi ad alios titulos fatetur pertinere, non prorsus tamen hic prætermittit, tum aliarum de quibus ne id quidem fatetur, cum alio ipsæ quoque pertineant tamen, tum denique illarum ingens numerus, quas, ubicunque maciei esset causa, in VII. Sectionem conjectas videmus, in qua, ut libri hujus secundi inscriptio de *Affectibus Pectoris* indicabat, non alia Tabes locum habere debuisset, quam quæ causas obtinet intra thoracem; neque enim de Tabes, ut de Respirationis læsione, censendum est, quæ, ubicunque sit ejus causa, ipsa quidem semper thoracis evidens affectio est: si ergo hæc quæ dicta sunt, attenderis universa; facile intelliges, unde factum sit, ut quæ occasione propositorum morborum in Sepulchreto prolata sunt, tantum paginarum numerum occupaverint.

3. Nos autem contra, tantum abest, ut in hac Epistola velimus tibi aliquas Observationes semel, atque iterum narrare, aut quæ ad thoracem præcipue non attineant, huc dissectiones conicere; ne verbo quidem hic illas commemorabimus, quæ etsi quoque attineant; tamen alibi aut habuimus, aut habituri sumus occasionem ipsas proferendi. Quin etiam erant fortasse aliquæ ad phthisim magis, quam ad peripneumoniam, spectantes, quas duabus proximis Epistolis cum de hac ageremus, referre ad ipsam maluimus. Nam etsi aliquando aut sputa, aut febris ejusmodi essent, magis ut phthisi quam peripneumoniarum, convenirent, aut repertum in pulmone vitium non ita recens videretur; tamen cum Valsalva, qui ægros, & cadavera inspexerat, diserte adscripserit, ex peripneumonia esse mortuos, aut ego thoracis incommoda quæ præcesserant, omnino ignorarem: quæ novissime fuissent, scirem; hæc potius, & sententiam illius fecutus, eo retuli quo aliqua certe ex parte spectabant, & unde tamen huc, si malles, revocare tibi liberum foret. Præter hæc, præcipuam causam accipe brevitatis nostræ. Valsalva posteaquam juvenis in phthisi periculum venit, ut in ejus scriptum est Vita, cadavera istiusmodi morbis absumptorum minus, opinor, quæsit. Ego vero, ut me tibi aperiā, illa fugi de industria adolescens, & fugio vel senex, tunc ut mihi, nunc ut Studiosæ, quæ me circumstat, juventuti prospiciam, cautius fortasse quam opus sit; at tutius (1). Itaque non multa ille, ego vix aliquod dissecui. Quorum nunc ordine historias describam, & eorum primum quæ incidit Valsalva.

4. VIR quinquaginta annos natus, multos in itineribus labores passus, domum tandem redux, valde querebatur de pectoris dolore, & tussi, per quam paucam omnino exspuebat materiam: commodius, capite demisso, jacebat: ventrem, & pedes habebat tumidos: multum sitiebat: cum anhelatione respirabat: a cibo valde gravabatur. Ad hæc accessit sanguinis sputum. Sed hoc quievit; perstiterunt cætera, nisi quod uno fere ante obitum mense a dolore pectoris vacavit. Tres tamen, quatuorve ultimos dies in latus dexterum cubare non poterat. Tandem ingenti sanguinis copia e pulmonibus erumpente, suffocatus est. VENTREM totum aqua replebat flavescens, non absimilis feri quod misso, concretoque jam sanguini circumjectum videmus. Nusquam lymphæ ductus conspiciabantur. Lien naturalem hepatis æquabat molem, arctæque adeo cum proximis partibus nectebatur, ut separari difficile posset. Hepar aliquantum videbatur contractum, & intus, extraque palibat: ejus vesiculæ crassiores factæ erant tunicæ. Vesicæ autem

---

(1) Vid. Epist. 49. n. 32.

urinariæ tunicis multæ hic illic cartilagineæ concrectiones inhærebant. In Thoracis cavo dextero pulmo sanus, nisi quod inferiore parte multum rubebat. In sinistro autem pulmo totus erat pallidus, contractus, & durus, saniosamque continebat materiam: præterea circumjectis partibus ita erat annexus, ut quasi cum ipsis corpus facere videretur, nec posset, nisi violentia adhibita separari. Pericardium quoque undique cordi annexebatur. Hujus ventriculi prorsus inanes fuerunt.

5. Quæres fortasse, quomodo sinister pulmo contractus dicatur, idemque circumjectis partibus adeo annexus? Scilicet aut non undique omnibus annexus erat, sed quibusdam: aut si erat, omnibus; non ambitu contractus, sed intima substantia fuit, quamobrem, contractus, & durus dicitur, saniosa materia quidquid spatii intra contractam substantiam relinquebatur, eo magis opplente, quod minus de ipsa tussis poterat ex duro, & alligato undique pulmone ejicere. Cujus hæc vitia cum pectoris dolor, tussisque significant, non post primum sanguinis sputum cœpisse, cumque doloris ejusdem absentia ultimo ante obitum mense, indicet summopere auctam pulmonis duritiem priusquam alterum multo exuberantius sanguinis sputum contingeret; veri simile est, ad utramque sanguinis eruptionem multum contulisse duritiem illam, quæ primum vasorum partem, novissime autem omnia arctando, sanguinem coegerit primum quidem in eodem sinistro pulmone vas aliquod nimis distendere, ac rumpere, postremo autem id facere in dextero. In hunc enim, sanguinem, propemodum exclusum a sinistro, contracto, duroque jam toto, ob idque pallente, vim fecisse, tum impotentia illa extremis diebus in latus dexterum cubandi, tum ejusdem pulmonis dexteri, cætera sani, ingens ad inferiora rubor videntur commonstrare. Et certe non modo in phthisicis, qualis & vir iste fuit, qui ore sanguinem ejecerant, pulmonum durities & a Wirungo (1), & ab Ingrassia (2) reperta est, verum etiam in aliis, quibus nunquam purulenta, sed cruenta semper fuerant sputa, ut a Willisio (3), cujus hic fere sum explicationem secutus, alibi secuturus aliam, ubi magis credam convenire. Cæterum quamcunque sequi placeat in eo sanguinis sputo, de quo me consuluit juvenis Sacerdos ex S. Dominici Familia; non erit facile causam reddere, cur iis potissimum contingat, de quibus ille referebat. Cum enim ex eo quærerem, pater, an mater, an alterius parentes, aut avi eo sputo laborassent; diserte negavit: illud vero continuo adjecit, se Armenio patre, matre autem Itala procreatum; animadversum autem esse Venetiis in domibus aliis tribus, liberos quos Armenius pater, Itala mater genuissent, ejusmodi malo fuisse obnoxios, cui parentes, avique non fuissent: jamque sibi tres, aut quatuor germanos fratres eo sputo correptos periisse. Scorbaticum autem id mihi, & ipsi sanguinis sputum videbatur. Sed ad Empyicorum Observationes transeamus.

6. ADOLESCENTULUS annorum circiter duodeviginti, cum ab dexteri pulmonis inflammatione congruo remediorum præsidio liber jam esse videretur; nova iterum corripitur febre cum tussi, purulento sputo, & siti. Facies interim tumescit. Assidue in dexterum cubat latus, neque alium vel ad breve tempus ferre decubitus potest. Venter tumet. Denique postquam duos menses, eoque amplius his fuerat vexatus, moritur. VENTRE, qui in cadavere detumuisse videbatur, dissecto, non parva feri limpidi copia prodiit: nulla tamen in ejus visceribus apparuit læsionis nota. Thorace aperto, dexterum hujus cavum pure omnino plenum invenitur, in eoque pulmo adeo contractus, ut principio deesse videretur. Quoniam autem dum cadaver antea moveretur, per arteriam Asperam pus erumpebat; quæsitum est, num forte ex thoracis cavo per poros tunice pulmonis, an per ulcus quo hæc esset erosa, in bronchia pervenisset. Sed nul-

(1) Sepulchr. l. 2. S. 7. Obs. 6.

(3) L. 1. Sepulchr. S. 21. Obs. 7.

(2) Ibid. Obs. 102.

lum in ea deprehendi ulcus potuit, quantum per intolerandum foetorem inquire licitum fuit. Neque cum pulmonis contracta substantia diffecaretur magnum intus ulcus repertum est; sed nonnullis tantum in locis exigua tubercula parvam puris copiam emittentia. Cæterum sana erat pleura: pericardium autem aqua plenum.

7. Optandum fuisse, ut longiori, & accuratiori examine constitutio membranae pulmonis explorari posset, ut de via puris non tam e thoracis cavo in pulmonem, quam e pulmone in thoracis cavum statui aliquid liceret. Cum enim pleura sana esset; relinquebatur, ut in illud ea puris copia excidisset e pulmone. In quo etsi ulcus minime repertum est magnum, sed parva dumtaxat tubercula, unde pus quod e cadaveris ore effluxerat, exiisse, & paulatim in bronchiis collectum esse, existimemus; pulmonis tamen contracta substantia, abscessus, qui in eo antea fuisset, caveam non modo plurimum minuere potuit, sed etiam occultare. Neque enim sicuti in viro de quo paulo ante (1) dictum est, in hoc quoque adulescentulo ita contracta pulmonis substantia erat, ut ambitus minime esset imminutus; quin hic adeo decreverat, ut a primo deesse pulmo videretur: Cujus tanti decrementi duplex potuit esse causa, altera substantiæ intimæ pulmonis magna per suppurationem consumptio: altera ambitus pulmonis compressio a puris in thoracem effusi copia tanta, ut illam hujus caveam omnino compleret. Utriusque autem causæ quanta vis sit, ex hisce ipsis Sepulchreti Sectionibus intelligi potest. Non paucas enim, nec paucorum in iis leges Observationes (2), ex quibus constat, pulmonis præsertim alterius non multam modo, sed universam prorsus substantiam suppuratione absumptas fuisse. Quibus non desunt quas addas. Amplissimus enim Senacius (3) nonnunquam pulmonis lobum totum vidit consumptum, & in pus redactum, Laubius autem (4) pulmonem dexterum intra incredibilem ferme copiam puris crassi, ultra medietatem absumptum: quo referenda videtur Observatio quoque humanissimi Senis Dominici Passeri Medici Pisaventium Primarii, ad me scripta anno quo edita est, 1734. & quæ mirabilior est Marci Gerbezii (5) qui eundem pulmonem dexterum totum una cum Aspera arteria præ putredine in pulvem collapsum deprehendit. Et quamquam Jo. Tackius (6) ita vidit plane corruptum, ut latus dexterum pulmone destitutum fuisse, scripserit; majori tamen admiratione afficeret Cl. Ritterus junior (7) qui in sinistro latere alba purulenta materia ad medium usque repleto, tradit, pulmonis illius, qui totus fere erat consumptus, oscula vasorum fuisse aperta; nisi Celeberr. Anatomicus Hallerus (8) confirmaret, se loco pulmonis ejusdem sinistri, qui totus evanuerat, multum aquæ subfoetidæ, albuminis instar viscidæ, offendisse, in eaque arteriam Asperam, & vasa majora arteriosa, & venosa quasi resecta, patulo sine hiantia, ut sanguinis effluxum quid moraretur, ægerrime invenires. Nam Platerus qui non semel in phthisicis nihil penitus de pulmonibus alterius lateris superfuisse, deprehenderat, *callo saltem aliquo vasa cordis quæ illuc pertinebant, & arteriæ ramos obturata* conspexit, quemadmodum in hac VII. Sepulchreti Sectione (9) leges. Quæ omnia ad priorem de duabus quas dixi, causis decrementi pulmonis spectantia, cum ipse perpenderit; tum quod ad alteram attinet, velim inspicias extremam partem primam illius Scholii quod subjectum est Observationi IV. Sectionis VI. ut animadvertas, e suppurato pulmone non illud tantum pus in thoracem effundi, in quod pulmonaris

(1) n. 4.

(2) S. 6. Obs. 4. 11. & in Additam. Obs. 1. §. 2. & Obs. 4. & S. 7. Obs. 20. §§. 103. & cæt.

(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 3. n. 2.

(4) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 107.

(5) Eorund. Eph. Dec. 3. A. 3. Obs. 6.

(6) Dec. ead. A. 8. Obs. 155.

(7) Eorund. Act. Tom. 6. Obs. 14.

(8) Opusc. Pathol. Obs. 17.

(9) Obs. 55.

abiit substantia, sed & longe majorem puris copiam, in quod illa abeunt magna ex parte quæ per vasa in eum pulmonem conferuntur. Necesse ergo est, ut illo repleto thoracis cavo, tanto magis decrescat pulmo, quanto magis pus adhuc crescit, magisque urget reliquam pulmonis substantiam, facile in arcum compingendam tum quia membranæ, ex quibus constat, vesiculæ natura mollem, tum quia cavæ, a suppuratione intus relictæ magis insuper cedentem efficiunt. Quin etiam ob has, aut aliam aliquam ejusmodi causam factum puto, ut aliquando pulmo aqua multa circumfusus, compressus adeo fuerit, ut pene deesse videretur: Sic Columbus (1) *inveni, inquit, partem thoracis pulmone destitui, hoc est, minimam pulmonis portionem adesse: quod vero reliquum erat cavitatis, ab aqueo humore occupabatur*. Sic alias quoque Valsalva, cujus alibi (2) proferretur Observatio, nullum primo aspectu esse credidit pulmonem; adeo sub multo humore contractus erat! Sic; ne longior sim; laudatus Hallerus (3) *in hydrope pectoris pulmones vidit adeo compressos & innatos pleuræ, ut nullos adesse incauto videretur, certe tribus lineis vix crassiores*. Ob eandem vero causam deceptionem ejusmodi accidisse in Observatione (4) quam Disputatio exhibet LVI. inter Practicas ab ipso collectas, probabilius eidem (5) videtur. Laudat tamen historias, huic Disputationi passim insertas, quæ ad pulmonum, & proximarum glandularum vomicas spectant. Eas tu perlegas velim. Reperias enim quas Sepulchreto adjungas, quantum videre potui, non ita paucas. Quarum nullam in his Litteris commemorare mihi licuit, fero adeo Disputationem illam accipienti, vix ut, Epistolis jam prope omnibus non recensitis solum, sed etiam descriptis, hic potuerim hæc interjicere. Sed ad alias Valsalvæ Observationes, in quibus pulmonis imminuta erat moles, transeamus.

8. VIR annos natus prope quadraginta quinque, qui in paludosis regionibus vixerat, queri cœpit de thoracis incommodis, in his de gravi, & a motu, difficiliore respiratione. Aliquot post mensibus corripitur febre vehementi cum sinistri lateris gravante, & pungente dolore, ut difficile in ipsum cubet, siti magna, tussi molesta, sputo aliquando subrubro, pulsuque duro, & frequenti. Cum hæc remisissent, postquam in Nosocomio unum mensem decubuerat, domum repetit, superstiti siti, leviori dolore, & copia ferofi sputi. Post dies circiter duodecim ardentior febris refurgit cum siti majori, sensu ponderis in thorace toto, copioso sputo, molestaque tussi. Hypochondria, quasi a circumjecta fascia, dolent. Tandem moritur. IN VENTRE nihil aliud animadversum est, nisi splenem nimium mollem fuisse. In sinistra autem Thoracis cavea pulmonis anterior facies pleuræ adhærebat; sed reliqua ad dorsum accedens, a pleura sejuncta, inter hanc, & suam crassam valde factam membranam, sinuosam quasi cavitatem comprehendebat, multa serosa materia plenam, in qua membranæ innatabant frustula, *gelatinam* referentia, qualia nonnullis in locis firmiter membranæ pulmonis annexa erant. Erat hic pulmo nigris intus conspersus maculis, parvaque adeo mole, ut vix quartam naturalis pulmonis partem æquaret. Contra, pulmo dexter sua aucta magnitudine illius parvitatem fatis pensabat. Sanguis; si ejus nonnullos excipias grumos, in dextero cordis ventriculo repertos; eundem ferme quem in vivis solet, fluorem servabat.

9. Etsi Valsalva in hac dissectione non aliud serum in thoracis sinistro cavo, quam quod sæpe post pleuripneumoniam solet, videtur describere; saniosum tamen id fuerit, necesse est propterea quia huic morbo Empyematis nomen adscripsit. Et sane inflammationi successit pulmonis minus feliciter judicatæ: qui

(1) De Re Anat. l. 15.

(2) Epist. 50. n. 4.

(3) Ad Boerh. Prælect. §. 102. not. 17.

(4) §. 65.

(5) In Tabula Disputation. Volum. 2.

& tanta ista fluxæ molis imminutione quid præterea passus esset, subindicat. Quod vero ad nigras attinet maculas, quibus intus distinguebatur; si hic credis Olao Borrichio in Observatione CXVI. Sect. VII. (1) *vera vel presentis, vel brevi sequutura corruptionis illæ erant argumenta*; sic enim sæpe adnotasse se, scribit, in pulmonibus mortuorum quos catarrhi infestaverant: quanquam cum toties eas maculas Valsalva in historiis, Epistola XX. & alibi descriptis, memoraverit; existimare poteris, num veri simile sit, eos omnes, aut plerisque fuisse catarrhis infestatos, sicuti in ea, si perlegas, Observatione conjicere videtur Borrichius.

10. VIR triginta circiter annorum, palustrium locorum incola, ex venerea lue thoracis affectibus obnoxius factus, diu in Ferrariensi cubuerat Nosocomio, in quo ab ardenti quidem febre, sed non a pectoris angustia omnino liber evaserat. Hæc sensim molestior facta est. Quin etiam crura, venter, ac ipsum denique caput tumere cœperant, cum levi febre, siti, majori spirandi difficultate, lateris sinistri, in quod libentius jacebat, dolore, crebra tussi, assiduæque serosæ materiæ exspuitione. Interea a decubitu adeo increverat capitis œdema, ut non paucus ichor sinistra ex aure efflueret: donec languescente tandem pulsu sic ut extremo biduo percipi vix posset, mors accessit. EX CADAVERIS integumentis, & carnibus, dum scalpello via fieret ad interiora, serum destillabat. In Ventre quoque serum inventum est pellucidum, sed lutei coloris, quod igni impositum, pene totum in auras abiit, pellicula videlicet, ac striis quibusdam exceptis. Intestina pallida omnino, & aere turgida. Hepar vero atrum. Thorace recluso, cum forte incidereetur vena Mediastina, pari propemodum impetu sanguinis exsilliebat, ac in viventibus, cum vena secatur; fuit autem in toto hoc cadavere sanguis valde fluidus, & quasi fusus, nulla, ne in ipso quidem corde, apparente polyposa concretionem. Pulmo dexter per membranas exiles superne ad costas alligabatur: a tergo inflammatus erat. Sinistri autem pars superior dura, & præ inflammatione quasi carnea videbatur: inferior vero in frustula erat divisa, in sanie innatantia, quæ substantiam referebat quasi *gelatinosam*, & multa in eo cavo sinistro erat. Pericardium undique adhærebat cordi arcæ adeo, ut unum cum ipso efficere corpus videretur. Alicubi erat cartilagineum, alicubi tum crassum redditum, ut semipollicem æquaret: hæc autem crassitudo debebatur ejus filamentis crassioribus factis, & quasi carneis, ac ovalia quædam corpora intercipientibus, quæ incisa, serum luteum emittebant, eoque expresso foveas parvarum instar vesicarum repræsentabant.

11. Illud utrique huic viro commune fuit, ut cum palustrem incoluissent regionem, fluidum adeo sanguinem haberent, hic autem secundus etiam magis, ut non modo empyemate, sed etiam hydropse laboraret: qui morbus in priore quoque viro, ex parte aliqua fortasse cum empyemate conjunctus, causam præbuerit, ut deprehensus in thorace humor, serosus magis appareret, quam purulentus. Sed in hoc altero cum hydropis vis tanto major fuerit in reliquo corpore; num inde factum dicemus, ut quamvis ad cæteros morbos nova pulmonum inflammatio accessisset, levis tamen appareret febris? an hanc levem ideo apparuisse, quod pericardium, Malpighiana patefacta structura crassius, & cordi undique arctissime adhærens, majori hujus obstaret agitationi? Cæterum lues venerea quæ primum fecerat hunc virum thoracis affectibus obnoxium, pulmonem procliviorē videtur ad corruptionem hanc tantam reddidisse. Certe ad luem illam non raro phthisim tandem se adjungere, tum Medicinam, tum Anatomem exercentes non ignorant. Id potest scripta ad te alias (2) viri sectio indicare, in quo simul genitalia pessime affecta, & pulmonem purulentum deprehendimus. Sed & mulieris ob stultitiam vagantis, eoque minus sibi ab inquinatis

(1) L. 2. Sepulchr.

(2) Epist. 17. n. 25.

ma plebe caventis, cum cerebrum diffecaremus (1); corpus vidimus jam macie confectum; pulmonem autem magna ex parte refertum pure fuisse, audivimus. Sic eundem in meretrice valde læsum fuisse, accepimus, cujus nonnullas, alias inspeximus Partes sub finem A. 1716. Hæc pus cum sputis expectoraverat, & diu venerea febricula macerata fuerat, ut in cadavere *mammæ neque vestigia extarent, solæ autem papillæ cernerentur*, quemadmodum in phthifici corporis descriptione loquitur Aretæus (2). Sic in meretrice altera post similes phthifis notas, quales pulmones Valsalva invenerit, mox (3) videbis. Nunc enim priusquam ad phthificorum transeamus historias, alia restat empyici, quam continuo describemus.

12. VIR quidam a prægressis quibusdam febribus liber existimabatur. Sed postmodum conqueri de siti cœpit, difficilique respiratione, ut erecta cervice spiritum ducere cogeretur, de sensu item cujusdam ponderis in medio thoracis. Decubitus in sinistram latus ferre nullo pacto poterat. Quod si præterea oedemate pedes intumuisent; nullo autem modo tumebant; haud alienum fuisset de hydrope thoracis dubitare. POST MORTEM empyema, sive pus replens sinistram thoracis cavum, repertum est. Sinistri pulmonis lobus superior aliquantum induruerat: & qua claviculam spectabat, vesiculas, ex quibus constat, mirum in modum auctas habebat; ut nonnullæ avellanæ magnitudinem æquarent; cæteræ multo minores erant. Quædam globi figura, reliquæ oblonga, & ovali, omnes plenæ erant aeris, exterius autem sanguiferis vasculis circumcirca instructæ, quorum insolculationes in una; aut altera apparebant. Una insuper, minima quædam foraminula per interiorem faciem hiantia ostendit.

13. Hic æger quare in affectum latus, in quod superiores plerique poterant, cubare non posset, haud liquet, præsertim cum dolor nullus, ut in primo (4) de duobus viris proxime descriptis, eo in latere commemoretur. Sed neque eo in viro; a quo Epistola hac (5) incepimus Valsalvæ Observationes proferre, cum præter illas, quæ in ventre erant, causas, aliæ in thorace non deessent difficilem respirationem facientes, proclive est intelligere, cur non erecto, sed demisso capite jaceret commodius. Multo autem difficilior videri potest explicatio Observationis Cl. Capperi (6) in quodam putridos corruptosque pulmones habente, qui ultimis vitæ quinque horis supinus denique cubare potuit, cum antea adeo inflexo corpore in lecto federe coactus esset, ut caput inter genua quasi recondere videretur. Hic vero phthificus alter est de duobus, quibus laudata adeo ab Sydenhamio (7) equitatio mortem acceleravit: quæ res occasionem præbuit Amplissimo Præfidi Buchnero Scholium adjiciendi unde intelligas, quando in phthifi illud exercitationis genus vetandum sit, & quando non sine spe commendandum. Nimirum ut in cæteris morbis, ita in hoc quoque non omnia omnibus profunt auxilia. Itaque iis qui phthifi obnoxii sunt, siquis Medicus imperaret concionari, aut alio modo vehementer, & acute fermocinari, aut canere, quia Sanctorius noster (8) hæc non commendavit modo, sed & eximii Sacri Oratoris exemplo comprobavit, qui in juventute huic morbo obnoxius, postea quotidie ingenti voce concionem habendo prosperam sibi valetudinem comparaverat, neque ille tamen Medicus qua hic esset Orator, & qua item cæteri quibus id laudabat Sanctorius, pulmonum constitutione, attenderet; quot tandem credis in illud ipsum a quo retrahere vellet, malum temere esse præci-

(1) Epist. 8. n. 9.

(2) De Caus. & Not. diuturn. Affect. I. I.

c. 8.

(3) n. 15.

(4) n. 8.

(5) n. 4.

(6) Act. N. C. Tom. 4. Obf. 47.

(7) In Dissert. Epist. ad G. Col.

(8) Comment. in Art. Med. Gal. c. 67. partic. 2.

pitaturum? Sane cum esset in juvene M. Tullio; ut ipse de se tradidit in eo libro qui inscribitur *Brutus*; cum esset, inquam, *summa gracilitas, & infirmitas corporis, procerum & tenue collum: qui habitus, & quæ figura non procul abesse putatur a vitæ periculo, si accedit labor, & laterum magna contentio, ipse autem vi summa vocis, & totius corporis contentione diceret; optimi & Amici, & Medici hortantur, ut causas agere desisteret: itaque recessit a foro, nec nisi biennio post rediit prope mutatus. Nam & contentio nimia vocis resederat, & quasi deferbuerat oratio, lateribusque vires, & corporis mediocris habitus accesserat. Contra vero qui sibi non temperant, Oratoribus, Lectoribus, Cantoribus quid in pulmone sæpe accidat, noster ostendit Ramazzinus (1), atque idem viscus ut exulceratum, purulentum, prorsus putridum fuerit juveni qui tibiis canebat, & cuidam Mulico, laudatus alias Duissingius (2) docebit, & Stegmannus (3). Quin ipse memini, in Forolivienfi Juvene, qui acuta voce in Cæsarea Aula magno cum plausu cecinerat, spirandi organa fuisse adeo exulcerata, ut vitio ad laryngem; faucesque producto jam deglutire nihil posset, & dum vitellum ovi forbilis ingerere sensim vellet, suffocatus interierit. Quid autem Valsalva in pulmonibus alterius fenderit, qui in eadem arte, ejusque instrumentorum usu versatus fuerat, mox (4) leges. Prius enim de ejus historia quem novissime (5) proposui, hæc pauca adjicienda sunt, non liquere videlicet, unde pus extiterit quo cavum replebatur sinistri lateris, an aliunde eo translatus, an effusum ex superiore illa pulmonis parte aliquantum dura, in amplasque vesiculas dilatata. Nam si quibus symptomatibus stipatæ fuissent prægressæ illæ febres, constaret, aut quæ pars alia corporis fervaret aliquod læsionis vestigium; posset esse primæ conjecturæ locus. Nunc etsi cavæ illæ pulmonis ad eum modum apparuerint, ut pro amplificatis ejus vesiculis posse accipi visæ sint; tamen summa illa sedes in qua erant, & adjuncta durities suspicionem fortasse aliquam movere possunt, conjecturæ alteri faventem, apud eos præsertim qui non casu factum credant, ut in phthisicorum dissectionibus Valsalvæ acciderit eandem potissimum læsam invenire pulmonis partem, quemadmodum proxima ostendit Observatio, & duæ confirmabunt, quæ post illam proferentur.*

14. QUIDAM musicæ artis, ususque hujus instrumentorum peritus, ætate jam consistente, tribus ante annis in sputum incidit sanguineum, cui, tussis cum exspuicione materiæ, ut vulgo dicitur, *catarrhalis* succcessit. Multis elapsis mensibus sputum sanguineum rediit, deinde alias quoque, donec post se expectationem reliquit materiæ & multæ, & crassæ, & pejoris notæ. Facilis quidem erat decubitus in utrum liberet latus, nullusque in thorace dolor. Sed tussis noctu, & præcipue post cænam molesta erat. Gravis quoque erat respiratio, post motum præsertim, quantumvis levem. Ad hæc, multa sitis: a cibo autem assumpto stomachi gravitas. Aliquot ante mortem hebdomadis crebri erant sudores nocturni: & cum pedes aliquando intumescere, & postmodum omnino detumescere consuevissent; novissimis diebus haud amplius detumescebant. Accedente autem diarrhœa, qua multa serosa materia profuebat, cum se, ut surgeret, vestire cœpisset; defecit. PULMONES huic homini multis repleti erant tuberculis. Insuper sinistri pulmonis lobus superior, & superiore quidem parte, sternum versus, exterius prædurus, ulcus intus, nec parvum, habebat, in quo sanies, quasi pulsus instaret. Hic autem Valsalva animadvertit, phthisicis quos ad id tempus secuerat, ulcus, & læsionem in superiore fuisse pulmonum parte. Quod reliquum est; huic in dextero thoracis cavo feri quasi selibra; in

(1) De Morb. Artific. c. 37.

(2) Commenc. Lister. A. 1741. Hebd. 44.

M. I.

(3) Eph. N. C. Dec. 3. A. 4. Obs. 109.

(4) n. 14.

(5) n. 13.

pericardio tantumdem repertum est. Hoc pericardii serum, impositum igni, totum evanuit, nisi quod pelliculam reliquit in vasis fundo.

15. MERETRIX viginti circiter annorum, plures jam menses lenta febre, tussi, sputo peioris notæ, totius corporis macie laboraverat. Querebatur de dolore in sinistra thoracis parte, in quam si decumberet, ferre vix poterat. Spirandi difficultate urgebatur. Huc accessit copiosum sanguinis sputum: quo represso, diebus post duobus, australi sæviante constitutione, in qua simili morbo laborantes plerumque pereunt, vivendi finem fecit. PULMO dexter vix costis adhærebat. Uterque duris, & ad album colorem vergentibus scatebat tuberculis, glandulosa corpora mentientibus. Præterea utriusque pulmonis superiores lobii superiore ipsa parte vitia alia habebant. Nam dexter quidem sternum versus, ingens excavatum ulcus, & in hoc purulentam materiam continebat; sinister vero, latus versus, duram substantiam ad pyri majoris magnitudinem, quæ substantiam indurati pancreatis quodammodo referebat, in ejusque medio parvum ulcus, puris plenum. Serum in pericardio paucum: in cordis ventriculo sinistro exigua polyposa concretio; in dextero mediocris, cujus major productio in proximam auriculam inferebatur.

16. VIRGO annos nata quatuor & viginti, post sputum sanguineum tussi vexatur, catarrhalem materiam expectorat, quæ novissime saniem refert, febricitat, thorace dolet, a sinistra præsertim parte, in quam non potest decumbere, toto corpore macescit, pedibus exceptis qui ambo nonnihil tument, dexter etiam erysipellate nonnullis ante mortem diebus tentatur. THORACIS sinistrum cavum repletum sero invenitur, portiunculis concreti sanguinis quibusdam in locis, tum pleuræ, tum infimo pulmonis limbo adhærentibus. Illa multum rubebat non secus ac si inflammata esset. Hic quoque, ut inflammatus pulmo solet, valde induruerat. Cavum autem alterum feri quidem parum, & pleuram sanam habebat. Sed ejus pulmo, qua claviculam spectabat, aliquantum durus, in duriæ hujus centro albus recondebat. Pericardium vix aliquod sui humoris vestigium ostendit. Cordis ventriculi erant concreto sanguine omnino pleni.

17. Omissa Pleuripneumonia, quæ novissime in hac Virgine ad phthisim videatur accessisse, eidem, ac Viro (1) commune fuit tum pedes tumidos habuisse, tum aquam in thorace; cum Meretrici (2) ut hæc absuit, sic ille quoque defuerit tumor. Est autem antiqua Coiteri observatio, hic etiam in Sepulchreto (3) laudata, aquæ in phthisicorum thoracem effusæ: quanquam id quod ait, se effusam invenisse a dextris, quod latus *majori ex parte his malis obnoxium sit*, etsi secundum ejus inspectiones haud minus vere dictum est, quam in eadem Sepulchreti pagina (4) a Bontio, *nunquam sinistrum pulmonis lobum solum adnatum costis se vidisse, sed vel utrumque, vel dextrum*; tamen ejusmodi res etiam contra ac ipsis accidit, neque ita raro, ab aliis spectantur. Sic etiam casu factum credes, ut Valsalvæ contigerit in phthisicis ad illud usque tempus (5) dissectis læsionem pulmonum præcipuam in superiore parte (ubi certe in tribus descriptis modo cadaveribus fuit non secus ac in alio de quo Cl. Hoyerus (6)) deprehendere; nisi forte major a septo Transverso, & inferioribus costis, & quod consequitur, a majori agitatione distantia facit, ut in summa pulmonum parte facilius aliquanto hæreant quæ hos demum exulcerant. Nam tubercula quidem, unde non infrequens phthisis ortus secundum Francisci Sylvii (7) & aliorum observationes, tubercula, inquam, ut in Viro, & Meretrice animadverteris, sic in aliis

(1) n. 14.

(2) n. 15.

(3) Sect. 7. Obs. 40.

(4) In Schol. ad Obs. 38.

(5) n. 14.

(6) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 118.

(7) Sepulchret. Sect. 7. cit. in Schol. ad Obs. 30.

ſæpe in quavis promiſcue pulmonum parte reperiuntur. Et quamvis in puero, cujus ſororem, fratremque phthiſis ſuſtulerat, Valfalva (1) invenerit in ſuperiore pulmonum parte; in Virgine tamen quadam, cujus hiftoriam continuo ſubjiciam, ne ipſe quidem certam in pulmone ſedem tuberculis fuiſſe, prodidit, ut neque in Adoleſcentulo de quo ſupra (2) dictum eſt; Mulieris autem, cujus eſt alibi (3) ſcripta diſſectio, pulmonem ſiniſtrum *hic illic* parva tubercula continentem vidit, quorum nonnulla erant ſuppurata.

18. VIRGO ex pavore incidit in febrem lentam, cum dolore ad pectus. Parotides, & colli ferme omnes glandulæ tumebant. Moritur. VENTER aquæ limpidæ aliquantum continebat. Omentum per quædam parva quaſi ligamenta cum meſenterio, & peritonæo neceſſebatur. Erant hæc tres Partes, & præterea inteſtinorum, uteri, & ſelleæ, atque urinariæ veſicæ ſuperficies protuberantibus, diſſectiſque paſſim corporibus inæquales, variæ figuræ, & magnitudinis, ſic tamen ut per omenti quidem ſuperiorem partem eſſent minora, per inferiorem autem multo majora, & præterea conferta atque inter ſe contingentia. In ſiniſtro pulmone tum ulcus erat, & ichor in hoc ſanioſus, tum præterea corpora ejusmodi qualia in meſenterio, & aliis ventris partibus. Eorum nonnulla pus, quædam materiam quaſi pultis inſtar continebant, alia autem adhuc ſolidiora, quaſi glandularum Conglobatarum naturam referebant.

19. Recte Mortonus (4) animadvertit, *mirum non eſſe, ſi ſcrophuloſi, qui tumoribus glanduloſis in aliis partibus frequenter obnoxii ſunt, non raro etiam ejusmodi tuberculis vel in iſſis pulmonibus afficiantur*: quin etiam phthiſis ſcrophuloſæ certifiſimum diagnoſticum ſumendum eſſe a tumoribus glanduloſis in externo habitu corporis eam comitantibus. Quam ego rationem, & dogma, aliorum quoque, & in his Cl. Laubii (5) obſervatione confirmante, ſecutus, in juvene Monacha, cujus videbam collum ita glandulis inæquale, ut in Virgine Valfalvæ erat, cum gravia, ut in phthiſi, thoracis incommoda pulmonibus adſcriberem quos non abſimiles tumores facile occuparent, præſertim cum alios in ventre quoque perſentirem; ejus Generoſus Parens poſtquam meam audivit opinionem, nimis vera, inquit, opinari te, credo, qui puellam, hujus ſororem, paribus incommodis abſumptam, cum amiſiſſem, ejuſque pulmones inſpici, juſſiſſem, tuberculis hic illic obſitos fuiſſe, acceperim. Ille idem Scriptor, ut ſæpe, & paſſim in cunctis phthiſicorum pulmonum partibus tubercula offenderit, ejus oſtendent Obſervationes, quæ in Sepulchreto etiam (6) extant. Earum una (7) triplicem materiæ, iis tuberculis comprehenſæ, varietatem commonſtrat, cum alia pure, alia ſubſtantia mellea, pleraque autem, & hæc quidem minora, materia ſteatomatoſa referta exhibet, cujuſmodi fortasſe erat quam Valfalva in tuberculo grandiore vidit illius pueri, cujus paulo ante (8) injecta eſt mentio, referentem colore, & mollitie ſubſtantiam cerebri medullarem. Sed & alia continent aliquando, ut puta; ne longius a propoſita Valfalvæ Virgine abeamus; materiam quaſi pultis inſtar. Verum hæc, aut alia pro cauſarum, & corporum varietate, in progreſſu; antea autem, ut vel ex ejus Virginis inſpectione intelligis, ſolida tubercula Conglobatas glandulas repræſentant. Quin etiam poſſunt annis primis magna ex parte ſenſum fugere, crescente autem ætate ſe prodere, tantoque citius augeri, & matura fieri, quanto citius cauſæ acceſſerint, exempli gratia, in eadem Virgine is pavor, qui humorum alioqui craſſorum, & viſcidorum motum in pulmonibus retardaverit.

(1) Epift. 1. n. 2.

(2) n. 6.

(3) Epift. 17. n. 5.

(4) Phthiſiolog. l. 3. c. 1.

(5) Act. N. C. Tom. 2. Obſ. 106.

(6) Additam. ad Sect. 7. l. 2. Obſ. 34. 36.

37. 38. 40. & 43.

(7) 38.

(8) n. 17.

20. Sic autem potissimum ingenitam phthisim se se producere, cum Sylvio (1) existimo, qualis futura erat in puero commemorato: alias vero, in aliisque aliter pro varia in pulmonibus aut firmarum partium, aut fluidarum dispositione. Namque pro hac varietate adventitiam quoque phthisim, iisdem positis contingentibus causis, quæ plerosque aut non lædunt, aut parum, tardeve lædunt, in quibusdam contra oriri facile videmus, & multum, citoque invalescere. Neque dubium est, quin causis quoque phthisim in cujuscvis pulmone producturis hic magis resistat, si sanissimus sit. Ejusmodi autem causæ sunt pulmonis inflammationes, & vulnera, si utraque male curentur, aliæque, & in his quæ extrinsecus illabuntur, ut puta globulus qui arteriam Asperam subiit sexennis pueri (2), cujus historiam cum legeris, facile suspicaberis, operarum incuria aliquid esse peccatum; nam globulus *nuce juglande paulo minor* nec illuc introisset, & celerrimam suffocationem, non lentum morbum unde *pulmones pure repleri* possent, attulisset. Est etiam causa alia, nempe præfrigida multa potio, dum ab nimia, exercitatione corpus æstuat, ingurgitata, res fere perniciosissima, quamvis non ex pulmonis tantum læsione. Namque, ut de sanguinis alveis, gulæ proximis, nihil dicam; ventriculum quoque, in quem potio excipitur, inde primum fuisse vitiatum in phthisico puero, non sine ratione aliqua contendebat Lentilius (3). Cui ut in illo casu non refragemur, nec in aliis fortasse in quibus multo prius ab exteriore illa causa læsiones ventriculi quam pulmonum, animadvertantur, unde mala ciborum confectio viscidos, acresve succos paret, qui & stomachum vellicando, tussim excitent, & in pulmonibus tandem subsistendo, irritandoque, causam præbeant phthisi, qua ratione ille, si non Vateri (4), at Cel. Heisteri (5) Observationem explicare forsitan maluisset; ut in nonnullis, inquam, minus refragemur; tamen vel in his casibus negari non potest adhærentes œsophago a fronte quidem tenuiores arteriæ Asperæ, & primorum bronchiorum parietes, proximos autem ab utroque latere pulmones a præfrigida multa allabente, aut interlabente potione, si corpus æstuet, aut protinus lædi, aut ad læsiones accipiendas, quod ipsum sine læsione aliqua fieri non potest, vehementer disponi. Hæ igitur, aliæquæ causæ, siue ingenitæ, siue adventitiæ phthisicos faciunt, occiduntque pro earum, & corporum, & roboris varietate, vario modo: quod Observationes inspiciens aut in Sepulchretum relatas, aut alias, subinde a me indicatas, statimve indicandas, cognosces. Pus in plerisque, nec raro, ea copia fuisse invenies, ut pulmonem repletet, atque infarciret (6): contra in quibusdam vix puris vestigium (7); imo in quamplurimis a quodam Chirurgo dissectis, ut in Sepulchreto (8) legeris, nihil. Quod factum si cum Sylvio (9) credas ob eandem causam ob quam ulcera etiam externa in moribundis exsiccantur: non adversabor, adversus, si cum eodem (10) universe dicas, *siquis phthisicorum cadavera secuerit, non ita multum puris reperturum in ipsorum pulmonibus ...., a quo credi possit suffocatus ager.* Obstant enim aliorum dissectiones in iisque; ut alias ex modo indicatis præteream; Roderici a Fonseca (11), & Cl. Jo. Adami Gorizzii (12). Cujus Observatio purulentam materiam, pulmones & bronchia infarciendam, aliam *albam*, aliam *subviridem*, aliam denique *instar facum cerevisiæ* proponit:

(1) Cit. supra, ad n. 17.

(2) Vid. Eph. N. C. Cent. 4. Obs. 121. in Schol.

(3) Earund. Dec. 3. A. 7. in Append. n. 10. ad Obs. 7.

(4) Dec. ead. A. 10. Obs. 161.

(5) Eorund. Act. Tom. 1. Obs. 174.

(6) Eorund. Cent. 4. Obs. 116. & 118. &

Act. Tom. 1. Obs. 39. & Tom. 2. Obs. 19. &

Haller. Opusc. Pathol. Obs. 15.

(7) Act. N. C. Tom. 4. Obs. 47.

(8) Sect. hac 7. Obs. 77.

(9) Ibid. in Additam. Schol. ad Obs. 2.

(10) Obs. ead.

(11) Comment. in Hipp. l. 7. Aph. 16.

(12) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 19.

fuscam autem vidit Præcl. Daniel Hoffmannus (1): *tabum* denique *atramento simile* Illustris Hallerus (2). In quibus autem, secto pulmone, sanguis cum pure, & sanie permixtus effluxerit, supervacuum est memorare. Attamen cum Tozzius (3) non semel a se observatum scripserit, *phthi si peremptos in tam extremam sanguinis consumptionem pervenisse, ut is solum in arteriis & venis superfuerit, qui vix circulationi ejusdem satis foret, reliquo penitus ex hausto*; ne forte id credas esse perpetuum; non est reticendum, in phthifica (4), cui præ summa totius corporis macie, & consumptione vix cutis pertenuis hæreere ossibus videbatur, incisos pulmones *quantitatem ingentem sanguinis*, cum pure & sanie permixti, effudisse: quin etiam addendum est, in duobus (5) quorum alter pus expectoraverat, uterque in pulmone exulcerato, & putrido multum habebat, etli ex ore & naribus, alter vero insuper ex omnibus partibus per quas contingunt hæmorrhagiæ, immanem sanguinis copiam, nec semel excreverant: tamen secundi cadaver in rene sinistro *magnam sanguinis stagnationem*, & in regione *lumbari vasa sanguifera valde tumida & inflata* ostendisse, primi vero eadem vasa *sanguine valde turgida in omento, ventriculo, & mesenterio*. Cæterum, ut illuc redeam, pus, & sanies aliam in aliis naturam habent, aliumque odorem, & modo seorsum, modo una sunt cum induratis pulmonum partibus. Quæ tum ex plerisque indicatorum Observationum, tum ex his quoque intelliges quas pergam indicare. Sic in Juvene (6) pulmonum pars concava pure erat foeta, convexa autem ferme tota tophacea: & in Viro (7) pulmo dexter pus fluidum; sinister materiam quandam indurata[m] habebat. Et cum in quibusdam (8) pulmones pleni scirrhis cartilagineis, aut steatomatibus duris obstiti, in aliis referti exiguis, purulentis grandinosis abscessibus, aut vomica, vomice (9) deturpati reperti sint; fuerunt alias inventi simul callosi, & compacti, simul vomicis passim obfessi, itemque (10) penitus obstructi, & exulcerati, aut (11) steatomatibus in numeris, & hic illic vomicis infarcti, aut denique (12) fœdati apostematibus multis, & tuberculis, quorum aliqua inflammata videbantur, alia adhuc erant immatura: qualia in proposita Valsalvæ Virgine (13) fuisse, retulimus.

21. Etli autem in tot quæ indicavimus, & in aliis, quæ, ut morbus est frequentissimus, prope innumera sunt, exemplis tanta & causarum, & effectuum apparet varietas; si tamen hanc in aliis peculiaribus singulorum hominum conditionibus alio referas, unamque communem omnium, quod vides, effectuum originem quæras; hanc in humore aliquo facile agnosces, qui ob quamcunque sive ingentem, sive adventitiam causam in pulmonibus subsistens, modo, si crassior sit, & tenuiores particulæ abeant, ibi indureseat, efficiatque propterea, ut aliquis aliquando qui ipso pejor sit, erosurus humor subsistat, modo, si ipse jam sit per se acer, vel mora, aliorumve admixtione acer fiat, citius, aut ferius membraneas incipiat pulmonum cellulas erodere. Una autem erosa, vitium ad proximas propagatur, fitque, pluribus absumptis, manifestum ulceris cavum, quod circumjectarum a puræ compressæ, eoque crassiores factæ membranulæ duro circumcirca pariete possunt concludere, ut in externis ulceribus, fistulosis præsertim, videmus. Nec tamen negandum est, effusos humores,

(1) Eorund. Act. Tom. 2. Obs. 2.

(2) Obs. cit. 15.

(3) Comment. in Hippocr. 1. 7. Aph. 16.

(4) Eph. N. C. Cent. 7. Obs. 83.

(5) Eorund. Act. Tom. 1. Obs. 173. & Cent. 10. Obs. 36.

(6) Commenc. Litter. A. 1731. Specim.

46. n. 5.

(7) Eph. N. C. Cent. 3. Obs. 2.

(8) Vid. Halleri cit. Obs. 15.

(9) Commenc. Litter. A. 1743. Hebd. 30.

n. 11. & A. 1745. Hebd. 24. n. 1. ad V.

(10) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 8.

(11) Eorund. Dec. 3. A. 9. Obs. 243.

(12) Dec. ejusd. A. 7. Obs. 9.

(13) n. 18.

eosque in primis qui fibrosis, ut vocant, abundant particulis, ipsos sibi, his depositis, & ad cavi parietes agglutinatis, cystim construere ex falsa ejusmodi membranæ specie, ut Cl. Maloetius (1) ostendit. Valsalva autem in Scripto quodam italico ex iis quæ vulnerato pulmone animadverterat, non dubitabat, quin natura quædam interdum produceret filamenta membranæ, a se bis, terve conspecta, quæ progrediente tempore aucta, in firmum abirent folliculum, qui effusum pus comprehenderet, ut in aliis qui diutius vixerant, se agnovisse, existimabat. Utcunque id est; aliis etiam ex causis, ut fatis superque intellexisti, quam ex suppuratis tuberculis, phthisis pulmonaris fieri potest, nec si pus, aut pulcus peculiari tunica conclusum deprehenditur; continuo censendum est, a tuberculo esse, cujus adhuc tunica superstes sit. Sed ea tubercula num veras, & quæ omnibus natura insint, glandulas esse, credemus, atque adeo illas ipsas quas passim ad bronchiorum divisiones vel intra pulmonem describunt, & Bronchiales appellitant? quæ cum intra ipsum exiguæ sint, ab accedentibus causis in dispositis hæreditario præsertim vicio, augeantur. Num vero ut id credamus, juvat signum illud futuræ phthisis, quod Mortonus (2) his verbis recensuit: *matutina & diuturna phlegmatis nigri & viscosi excretio: quippe quod procedit a glandulis in pulmonibus juxta tracheam positis, humore nigricante repletis. Quod symptoma sicuti scorbuticis & scrophulosis familiare est, ita Phthisim Asthmaticam progressu temporis insecuturam monstrat.* Et nuper quidem Viro Docto visæ sunt etiam secundum naturam liquorem suum in bronchia immittere ob sputa nigricantia concolora succo ipsarum glandularum. Sed neque secundum naturam sputa nigricant, & satius fore, crediderim, si eundem sequaris ubi eas glandulas certissime esse de conglobatarum genere, affirmaverat, itemque ubi ob hanc causam negaverat suum aspera arteria succum infundere, itemque ubi, & recte, animadverterat, cum aliquæ ipsarum per faciem utramque pericardii ad diaphragma usque spargantur, *ab omni cum aspera arteria commercio remotas esse.* Ego vero cum de quatuor continenter inspectis cadaveribus earum aliquas, ex prima illius arteriæ divisione sumptas, dissectuissimæ, affricatæque sectionibus chartam fuliginosa quadam tinctura non secus, ac si contritum carbonem multa aqua dilueres, infectam semel, iterum, tertium vidissem, ex quarto autem cadavere, quod hominis erat consistente, ut cætera, ætate, glandulasque eas habebat nec minus fanas, nec minus intus, extraque nigricantes, nullum inde nisi subflavum, maxime dilutum, obsoletumque colorem retulissimæ; haud aliter in tribus illis prioribus atque in hoc quarto inveni tinctum quem aperueram, proximum Asperæ arteriæ truncum, & prima bronchia, id est nihil quidquam vel leviter nigricantis coloris habentia. Quamobrem quocunque eæ glandulæ sint intus colore infectæ, necdum a mea perpetua sententia mihi discedendum censeo; sed in eo adhuc permaneo, ut non facile ipsas credam cum arteriæ illius cavo communicare, præsertim cum aliæ non desint glandulæ quæ, cum earum succus in illud, & prima bronchia manifesta influat (3), præbere in hæc aditum possint illiusmodi sanguinis fæci, ut Willisius (4) loquitur, cui quoque noti erant qui sputa redderent attramenti instar nigricantia, non secus ac Salio in Commentariis ad verba illa Hippocratis (5): *saliva crassa, ac fuliginosa tussi rejicitur.* Cæterum in Bronchiales glandulas, erosione aliqua facta, communicare interdum cum bronchiis præter naturam, non negavero; ita an eandem sint quæ in phthisicorum pulmonibus tubercula faciant, in medio ob

(1) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1732.

(2) Phthisicolog. l. 2. c. 2. ad n. 10.

(3) Vid. Advers. 1. Tab. 1. ad F. & Tab.

2. Fig. 1. ad O. O. O.

(4) Sepulchr. l. 2. S. 1. in Schol. ad Obs.

9. & ad §. 2. Obs. 105. hujus 7. Sect.

(5) De Morbis, l. 2. t. 117.

eam causam relinquo de qua supra (1) dictum est, cum videlicet vix unquam ejusmodi pulmones dissecare voluerim, multoque minus hæc tubercula, & illas glandulas, præsertim quod ad sedem attinet, diligenter accurateque inter se comparare. Unam propterea, haud amplius, paulo attentius habitam, hic a me Observationem accipies.

22. MULIERI agresti, annos natæ ad quadraginta, tumor ad calcanei dexteri latus internum adeo increverat, ut modicum æquaret hominis caput. Ob eam magnitudinem, & quod ab steatomatis natura degenerans, factus jam erat cancrusus, in Venetum Incurabilem Nosocomium excepta fuerat mulier, & is tumor extirpatus. Sed cum repullulasset, annum jam alterum ibi permanenti mulieri, neque ullo de affectu conquestæ unquam qui ad thoracem attineret, accidit ut ad hujus sinistram partem pungente dolore corriperetur, quem febris, & spirandi difficultas comitabantur. Semel, atque iterum missus est sanguis, cui alba infidebat crusta, datum oleum ex dulcibus amygdalis recens expressum, neque alia omiſsa quæ in pleuripneumonia ex usu esse consueverunt. Per hæc, etsi nihil quidquam expectoratum est, illa sublata visa sunt omnia. Verum dies necdum advenerat quadragesimus ex quo inceperat pleuripneumonia, cum respirationis difficultas ingruere cœpit cum sensu angustiae, & suffocationis, ut jam altiore capite, & dorso cubare ægra cogeretur: & pulsus qui, cum fuerat inflammatio, intermiserat, rursus vel magis intermittebat. Nullus tamen dolor, nulla tussis, nullum sputum, febris nulla; nisi quod ultimis tandem diebus febricula accessit. Qua, & spirandi difficultate illa identidem magis, noctu autem præsertim urgente, ad maciem, & ad extremam virium infirmitatem mulier redacta, vix ut exili voce de faucium erosionem, in quibus nil tale conspici poterat, quereretur, mortua est die post novam respirationis difficultatem decimo quinto. Hæc cum ego, Amicique ab Nosocomii Medico, diligente, ac probo Viro, Senense Rinaldio accepissemus, rogatus ab omnibus, ipsoque Rinaldio adjuvente, cadaver dissecui sub Aprilis initium A. 1708. PECTUS cum incidere cœpissim, & cartilagine per quas costæ cum sternone committuntur, secare, cruenta aqua prodiit e sinistro thoracis cavo: quod mox eadem plenum conspexi. Cum ea; etsi nullus gravis odor ex ipsa, aut ex pulmone existeret; pus tamen permixtum fuisse, non dubitavi, cum pulmonem ad imam anteriorem partem corruptum viderem, absumptumque, magna ibi cavea ultro se oculis objiciente. Sed & dissectus, hic illic ostendit ad tractus non modicos substantiam, primo quidem aspectu, & inquisitione, steatoma, albedine videlicet, ac firmitudine aliqua referentem; sed ubi cultro dimoveres, similiorem purulentæ materiæ. Reliquus pulmo minime durus, rubicundo erat, quasi a stagnante sanguine, colore infectus. Multo quam sinister, minus vitiatus erat pulmo dexter, ut qui intra non sanissimam quidem, sed tamen leviter peccantem, substantiam suam pauciora, & minora condebat illa quasi steatomata, quæ peculiari tunica concludi videbantur. Cæterum uterque pulmo, sed dexter arctius, ad thoracis parietes ferme undique adhærebat. In pericardio multa fuit aqua turbida, subflava. In omnibus cordis caveis polyposæ concretiones, inde per Magna vasa productæ, mediocri omnes firmitudine; sed ea minima quæ ad sinistram pertinebat auriculam. Venter quoque, cum exterius magna ex parte liveret, apertus est. Sed is livor intestinis deberi visus, aere valde turgentibus. Omenti vix aliquæ erant reliquiæ. Hepar duriusculum, albidum, variegatum, ejusque vesicula bile plenissima. Lien prægrandis, & æquo durior. Durius quoque pancreas. Duri testes, albique, & grandiores, & in iis nigræ quædam cellulæ. Quamvis autem intra summam vaginæ partem annulum invenerim quem pessum vocant, ut mulierem uteri, vagi-

næve prolapsui obnoxiam fuisse, appareret; tamen eo annulo detracto, neque ita laxam vaginam comperi, ut facile se invertere deorsum posse videretur, & uterum sua in sede conspexeram; itaque ejus annuli, & decubitus ope multum profecisse mulierem; existimavi. Quod reliquum est, turbida aqua, nec tamen multa, stagnabat in ventre.

23. Empyematis simul, & phthificæ in pulmonibus dispositionis exemplum habes. Dabo alterum phthisis, in qua ossiculum quoddam rejectum est, non quod ego cadaver secuerim; nam qui clam hominis consanguineo secare aggressi sunt, ne ipsi quidem persecare potuerunt; sed quod horum mihi spectata erat fides, æger autem, cum Bononiæ degerem, non secus atque ejus incommoda, maxime notus.

24. MEDICUS consistente ætate, qui jam diu cachectica facie fuerat, postea autem etiam anhelus, & rucus, sputa denique reddere cœpit varie colorata, inter quæ non exiguum frustum extulsiit curvi officuli, quod & mihi ostendit, læve a cava parte, asperum a convexa. Interea suffocationis sensu, neque ita raro, corripiebatur. Nocte demum quadam cum se melius habere, dixisset, horis post paucis inventus est mortuus, nihil omnino sentiente qui inserviendi causa in eodem cubiculo, atque adeo propter ipsum dormiebat. PULMONES cum extra, tum intus vesiculis obfiti erant, albo pure plenis, inæqualibus sic ut majores uvæ acinum non excederent. In pericardio multum aquæ turbidæ. In corde vix una parvula concretio polyposa. Altiores Asperæ arteriæ truncum, & laryngem incidere, ob eam quæ dicta est, causam non licuit.

25. Et tamen eas potissimum Partes introspicere oportebat, ut unde ossiculum extitisset, cognosceretur. De hoc enim alia aliorum sententia fuerat, nonnullis inepte pro ossis hyoidis particula, aliis vero pro annuli Asperæ arteriæ, ossi facti, portione habentibus: qui propius ad verum fortasse accedebant, quando vel ramulum ejus arteriæ in os conversum, & in phthifici quidem pulmone, deprehendit Blasius (1); nos vero non illius modo arteriæ annulos, sed & frustula quæ intra pulmones annulorum loco plura conveniunt, ex cartilagineis facta ossæ, ut scripsimus ad te alias (2), observata habemus: bronchiorum autem fragmenta, qualia a corrupto pulmone avulsa, in sanie intra phthifici thoracem reperta sunt, talia hominem in magna quantitate excreare consuevisse, testatur Bonatius (3). Neque id ignoravit Hippocrates (4), cum sputis pus, scripsit, & velut ulceris vicinis bronchia in pulmone cartilaginosa: quæ ad verba videlicet quæ in rem nostram Salius (5) adscripsit. Quin Aretæus (6) sermonem de iis habens qui pulmonis abscessibus laborant, ad propositum a nobis casum vel propius accessit. Rauescere enim, & breve spirare, dixit, & aliquando eorum quempiam subitanea ac multi humidi attractione strangulari, quod arteria puris multitudine obstructa, aerem non recipiat: ab iisdem autem bronchia, id est asperæ arteriæ circulos nonnunquam expui ob ulceris varietatem, si alte abscessus penetrat: quando & fragmenta visceris expelluntur. Cæterum hic quoque, ut verba ultima ostendunt, latentia intra pulmonem bronchiorum frustula significavit. Sed frustum istud osseum, a Medico rejectum, neque figura cum frustulis illis bronchiorum conferri poterat, neque magnitudine; ut ad majores arteriæ annulos esset referendum. Quin Valsalva ex larynge ipsa, cujus grandiores cartilaginee haud raro ossæ fieri, scimus, abscessisse, suspicabatur, ex gravi etiam laryngis vitio improvisam Medici, subitamque mortem deducens propterea, quod duos in Nosocomio Incurabili, laryngis ulcere alterum, alterum carcinomate laborantem, utrumque subito, & cum minus id expectaret, mortuum esse, animadverterat: quo

(1) Sepulchr. l. 2. S. 7. Obs. 164.

(2) Epist. 15. n. 18.

(3) Sepulchr. S. 7. modo cit. Obs. 12.

(4) De Morbis, l. 2.

(5) Comment. in ejusd. l. t. 119.

(6) De Caus. & Not. diuturn. Affect. l. 1. c. 10.

Virginis quoque casum, tibi alias (1) a me descriptum, referre poteris.

26. Laryngis facta mentio ad memoriam illud revocat adeo usitatum ac tritum inter Veteres Medicos dogma de acri a capite in laryngem, pulmonesque destillante materia, & phthisim demum afferente. Quod dogma, si capitis nomine pharyngis fornicem, internasque nares accipere dumtaxat velimus; cum vero interdum consentire, non negabimus. Glandulosam enim tunicam qua illæ instructæ sunt partes, humorem aliquando secernere qui erodendi vim habeat, erosiones quæ in ipsis accidunt partibus, satis videntur comprobare, unde & alii, & nos (2) sputum sanguinis interdum provenire observavimus, quod & ab iis quas oris vocant hæmorrhoides, proveniens, imponere pro pulmonari Medicis posset qui signa non attenderent ab Hippocrate (3) olim, ab Aristotele (4), & a Cælio Aureliano (5) proposita, ab Helwichio autem (6) erudite, nec sine observationibus, illustrata, ad quas poteris aliam addere Cl. Dethardingii (7). Itaque si ex altioribus quæ dixi, locis delabentem humorem, præditum erodendi vi, subjectum palatum mobile, & adjecta huic uvula ab larynge non avertant; nihil prohibet quin hanc subeat, ipsamque, & pulmones tandem erodat, aut vitiet. Quamobrem quibus ea palati pars cum uvula ab lue venerea, ab aliave causa absumpta est, eos tussi, & phthisi tandem obnoxios fieri, non unus Medici, atque Anatomici Observationes ostendunt, ut ex Cl. Jo. Zachariæ Petsche (8), nostrisque etiam Scriptis (9) cognoscas. Neque enim quod aliter in parte nobis videre contigerit, aut id quod vidimus, posse etiam aliter explicari, indicaverimus; idcirco eam quam modo memoravimus, & tunc etiam attigimus; explicationem prorsus displicere nobis, existimaveris. Quin eadem posita, planius intelligi rationem, fatemur, quæ Mercurialem (10) & Gavassetium (11) permovit, ut decubitum supinum, & demisso capite imperarent ad gravissimas, diuturnasque ab hoc in thoracem defluxiones, in œsophagum potius, & ventriculum avertendas. Sic enim primus eo uno auxilio Germanam mulierem liberavit; alter autem Virginem, jam sanguinem ea de causa exspuentem, a Medicis nobilissimis destitutam, & ab omnibus deploratam, eadem ratione juvat adeo, ut postea etiam perfanare potuerit.

27. Aetius vero (12) Asperæ arteriæ ulcera curare docuit, ægro *supino reclinato*, atque *iis quæ capiti subjiciuntur; sublimius instratis*, credo cum in laryngem nihil deflueret. Ea autem ulcera, maxime prope arteriæ extremum, aut in ipso extremo, *sanabilia omnino existere*, suis etiam fretus experimentis, asseveravit. Quapropter videndum est, ne curatæ phthisis exempla quædam, non ad pulmonis ipsius, sed ad arteriæ potius ulcera attinuerint. Quod non tam de aliorum, quam de mea quadam curatione dictum velim, unde multum laudis adolescens retuli, cum in Patria medicinam exercerem. Res autem ad hunc modum se habuit. Vir erat Lucensis, qui Stephanus Cheli vocabatur, longa statura, habitu corporis exsucco, solers, atque industrius, in curis assiduus, gravibusque negotiis versatus, hasque etiam ob causas hypochondriacus. Hunc tussicula, quam tincta sanguine sputa comitabantur, jam diu male habebat. Seniores Medici cum alias herbarum permulcentium, & quæ pulmones juvare creduntur, succis, alias lacte asininio, alias *gelatinis* quas vocant, & jure testudinis, interdum lignorum dilutis decoctionibus, nonnunquam iis quæ adstringendi vim habent, a cha-

(1) Epist. 15. n. 13.

(2) Epist. Anat. 9. n. 14.

(3) Prædict. l. 2. n. 27.

(4) De Partib. Animal. l. 3. c. 5.

(5) Morb. Chron. l. 2. c. 11.

(6) Eph. N. C. Dec. 3. A. 9. Obf. 118.

(7) Earund. Cent. 7. Obf. 73.

(8) Sylloge Anat. Obf. §. 87.

(9) Epist. Anat. 9. n. 9. & 10.

(10) De indicat. Curat. c. 52.

(11) Ibid.

(12) Medic. Tetrabibl. 3. Serm. 1. c. 64.

lybe sumptis, & lapide hæmatite, ad hæc Villensium aquarum potatione, & balneo ex aqua fluviali, aliisque ejusmodi si curare possent conati, adeo non profecerant, ut macilentiores ægrum, morbum autem facerent deteriores; adstringentia enim minuere urinas, balnea in sputis augere sanguinem videbantur; Villenses autem aquæ intra primos dies, quod minime transirent, omnino fuerunt omittendæ, & pleraque tandem stomachus averfabatur. Cum haud minus ægrum Medicorum, quam Medicos morbi periculis esset; ventum ad me est, qui tum reverentia erga seniores, tum communi apud omnes desperati jam morbi opinione ductus, excusationes attuli plures donec victus auctoritate, & gratia eorum quibus ægri salus cordi erat, ita manus dedi, ut scirent cuncti, me invitum, & nihil promittentem, alienæ obsequi voluntati non tam ut ægrum curarem, quam ne desererem. Erat hic extenuatus, infirmisque jam viribus, & somno brevi atque interrupto. Tamen cum febrem, saltem assiduam, abesse viderem, *rejeci autem per sputum ut Aetius loquitur* (1), *purulenta pauca, ac cruenta, neque alibi sensum doloris manifeste percipi, nisi juxta exulceratum Asperæ arteriæ locum*, id est paulo infra laryngem: cumque ex omnibus quæ adhibita fuerant, auxiliis duo aliquid contulisse, invenirem, quæ ad ea ulcera ab Aetio (2) laudantur, arteriaca videlicet *sub lingua detenta, ut paulatim liquefacta, in asperam arteriam delabantur*, & *exhibitum lac quotidie recens multum ab adstante adhuc animali*; spem aliquam, sed tacitam, fovere cœpi, & rationem quærere efficiendi, ut quæ nonnihil profuerant, ea denique persanarent. Usi erant trochiscis, qui in ore liquarentur, ex speciebus diatragacanthi frigidi, & lacte, ut dictum est, asinino, unde punctio in Aspera arteria sensus tunc cum illa adhiberentur, propemodum sublatus fuerat, & vires cum somno nonnihil auctæ. Cum quærerem, cur igitur in eorum quæ juverant, usu non perstitisset; a trochiscis quidem lædi sibi stomachum, respondit; a lacte vero cum primum ea præstari utilitas videretur; mox tamen priora omnia rediisse. Sed tu, inquam, *vitasti interea ventum, & solem?* id enim ab Hippocrate (3) iis diserte imperatum memineram, quibus *ex fervido ulcere, aphtha appellato, pulmonis fistula laboraret*. Non vitasse autem, sciebam: trochiscos autem illos ex natura, & dulcedine sua stomacho, quippe hypochondriaci, obsuisse, intelligebam. Cum igitur quæ mihi facienda, quæ vitanda essent, constituiissem; forte accidit, ut meum communicare consilium possem cum Paulo Piella, Medico inter Bononienses præstante, qui tunc nobiscum in morbo gravissimo curabat Joannem Baptistam Ursium Comitem, eum qui postea Cæsenatum Pontifex fuit. Paulus autem, etsi quæ a me proposita erant, non improbabat; tamen cum sputa attente inspexisset, accepissetque, sæpius sic esse tenuia, & pauca, nec semper quidem, sed tamen subinde fieri nonnihil sanguinolenta: vereor, inquit, plurimum, ut sanare possis hæc ulcera, quæ præterquam quod profundiores sedem fortasse habent, certe, si quid video, ad genus accedunt ejusmodi herpetis, ut si vel in cute ipsa extaret, summa cum difficultate ad cicatricem perduceretur. Quod judicium, ut magistri, in re præsertim chirurgica, si quis alius, experientissimi fecit quidem, ut me nihil promississe, gauderem; ne tamen ea quæ constitueram, experirer, non fecit. Erat anni tempus quo & aeris injurias diligentissime vitare oporteret, nec propter ineptum pabulum a brutarum animantium lacte sperari multum posset. Itaque primum omnium in tepidum, nec tamen humile, aut angustum cubiculum hominem includere se, ju-beo, ibique, missis curis omnibus, amicos, ac familiares audire magis, quam ipsum loqui, idque submissa, & minime concitata voce. Tum iis præscriptis quæ lenire arteriam, nec stomachum lædere tamen possent, & hoc ad lactis usum pa-

(1) c. 64. cit.

(2) Ibid.

Tome I.

(3) De Morb. l. 2. t. apud Salium 112, & 114.

rato, muliebres lac impero primum quidem non ita multum, tentandi causa, tum deinceps, cum optime cederet, quantum sagaci, & attento ægro felibram circiter æquare videretur, matutino tempore, tantundem vespertino e mammis sugendum horis quatuor, aut quinque ante prandium, coenamque. Quorum utrumque erat mediocre, sed hæc magis, sine vino utrumque & siquæ alia nocere possent; sed non sine pulve ex hordei farina, quæ radicis chinæ pulvere ad unciam in libras singulas, nullo autem saccharo, adjecto, lento igne fuerat quasi in calcem redacta, & ex lacte, recens e vacca emulcto, quæ hordeo & paleis; non faba, & fœno; pascebatur. Nutricem quoque, sanam in primis, ut idoneis uteretur alimentis, & horum, quo ad ejus fieri posset, varietatem fugeret, admonueram; quæ res neglecta, una maxime videtur facere, ut sæpe in medendo mulieris lac non præstet lacti cæterarum animantium, quamvis illud ut familiaræ, ejusdemque nobiscum naturæ, cæteris præferebant ad tabificos affectus vel antiqui illi Medici, in primisque Euryphon, & Herodotus, a Galeno (1) laudati. Per hæc ab extremo Novembri ad medium Majum diligentissime servata, ita homo restitutus est, ut sexdecim ipsos annos egregie valuerit. Quibus elapsis, ejus sanguis iterum corpusculis erodentibus foetus, hæc per biennium in cute sub impetiginum forma deposuit. Sed his de improvviso evanescentibus, imi pedes acerrimis doloribus cum aliquo tumore, sed majori rubedine, capti sunt. Quæ post dies viginti cum repente abiissent, ecce tibi per biduum urinæ suppressio: & post hanc crurum tumor sæpe evanescens, sæpe rediens, tum febres, tandem inter umbilicum, & pubem dura quædam interna protuberantia, atque alia præterea ventris incommoda, quibus conflictatus, vivendi denique finem fecit. Sed hæc omnia, absentibus nobis, contingere: quæ ob id tantummodo commemoravimus, ut curationem illam nostram perfectam, absolutamque fuisse, intelligeres, cum homo non solum tandiu valuerit, sed & postquam iterum ægrotare cœpit, tot inter morbos nunquam primo illo tentatus sit. Quem cum phthisim fuisse, vulgo existimarent; non fuit phthisicus in civitate, qui eundem sibi curationis modum non præscriberet; nemo tamen eorum evasit.

28. Sunt & aliæ multo etiam profundiores arteriæ Asperæ affectiones, quas vulgus sæpius, interdum & Medici, cum phthisi confundant, in quibus tamen affectionibus ipsi pulmones sani sunt. Sic; ne alias (2) ad te scriptas Observationes hic repetam; sic, inquam, Valsalvam memini dicere, in nemine se pulchriores, quam in Forocorneliensium Episcopo Zanio pulmones vidisse, cui vitii credebantur ob multos, quos expectorabat, humores, a propriis videlicet bronchiorum glandulis secretos. Qui etsi revera non sint purulenti; interdum tamen ejusmodi sunt, ut siquis purulentos esse, contendat, facile inter tot illas puris formas ac species quas Aretæus (3) sic enumeravit, ut prope infinitas esse, diceret, aliquam reperiat, ad quam referre illos posse quadantenus videatur. Atque utinam cum dubitatio interdum aliqua injicitur, tunc certæ semper, & de quibus inter omnes conveniret, veri puris notæ signaque extarent. Nam quod Jacotius (4), exempli gratia, ita pus a pituita distinguit, ut illud cinericium sit, hæc alba, illud foetidum saltem modice, hæc nequaquam, illud fecedens in partes maxime si in aquam conjiciatur, hæc glutinosa; haud satis scio, qua ratione hæc omnia cum Aretæi doctrina conciliet, qui inter puris genera glutinosum quoque, & odore carens diserte collocaverat, præsertim cum ibi id fecerit Aretæus, ubi ab Jacotio laudatur quod solo aspectu pus a sputo distinguendum censuerit, nec multam suppurationis notitiam haberi ab iis qui humiditates

(1) De succor. bonit. & vit. c. 4.

(2) Epist. 4. n. 21. & Epist. 10. n. 11.

(3) De caus. & not. diuturn. affect. l. 1.

c. 9.

(4) Comm. 1. in l. 6. S. 2. Aph. 9. Coacar.

igne vel aqua explorant, notans videlicet qui Hippocratis aphorismo (1), in Coacis (2) repetito, alteroque in his adjecto (3), ad pus dignoscendum abutuntur, quando neuter, sicut recte Jacotius admonet ad puris diagnosim, sed uterque manifesto ad mortis prognosim scriptus est, sive phthisici sputum, igni impositum, gravius oleat, sive subsidat injectum in aquam marinam, quæ vase quidem æneo contineatur. Quale vas cur requirat Hippocrates, etsi Duretus (4), & ipse Jacotius causam reddere conati sunt; vereor tamen, ut satis, non dicam tibi, sed sibi ipsis fecerint: & certe hic alter eo redit denique, ut Holle-rium (5) secutus, referre parum credat, quo vase aqua illa excipiat: quod num Hippocrati in tanta brevitate conveniat, ipse videris. Joannes autem Hieronymus Zanichellius, Vir qui multa in re cum medica, tum chymica expertus erat, cum mecum Venetiis loqueretur de Amico utriusque nostrum Doctissimo Victorio Francisco Stancario, quem Bononiæ phthisis, tussim, & sanguinis sputum consecuta, vexare jam coeperat, & tabidos mihi nominaret duos per eclegmata restitutos, alterum quidem per illud quod *rob* nucum vocatur, alterum autem per *rob* maturarum ebuli baccarum, certa quadam ratione confectum, nec quod ipse pro arcano habebat, siceret, balsamum sulphuris cum balsamo copaibæ paratum, cumque inde, ut sit in sermonem forte incidisset de isto Hippocratis loco; credere se, ostendit, per æneum vas aliquid detrahi marinæ aquæ, ut sic resistat paulo minus descendantibus sputis, quam si alio ac æneo, vase contineatur; ad illud enim experimentum facilius certiusque incundum neque idoneam esse, ut multi arbitrantur, aquam puram, quippe minus quam oportet, neque item marinam, quippe paulo magis quam opus est, resistantem. Confirmabat autem, sibi hac ratione quam proponit Hippocrates, periculum sæpe facienti, nunquam non Hippocraticam prædictionem respondisse: nec quorum sputa nataissent, eos ita brevi, ut quorum subsederant, periisse; ut non dubitaret, si postea, cum deterior videlicet factus esset eorum morbus, tum rursus captum esset experimentum, non dubitaret, inquam, quin sputa fuissent ad fundum lapsura. Nec vero collecta sputa, quod multi faciunt, de pelvi in aquam dejici, sed ab ægri ipsius ore, ut Hippocrates jubet, in aquam rejici, volebat, imo ab ipso ægri pulmone, & id sæpius, probe conscius, nec sputa semper a maxime vitiata pulmonis parte educi, & contra quid ipsis postquameducta sunt, per moram detrahi possit, ut alia esse quam statim per se fuissent, in experimento videantur.

29. Sed Cælius Aurelianus (6) ubi plurimos commemorat Medicos qui non ad mortem prædicendam, sed ad *discernendum purulentum liquorem*, ægrorum sputa in aquam (marinam non dicit) mittebant, aut carbonibus imponebant, itemque Cornelius Celsus (7) ubi eorum mentionem facit, qui hoc altero utebantur signo, cum *de phthisi dubitabant*; non obscure videntur probare istiusmodi consuetudines: primus autem in phthisicis ex sanguinis rejectione sputa ex lividis vel prasinis fieri *alba atque purulenta*, diserte scribit, quod primo illi repugnat ab Jacotio (8) posito inter pus, ac pituitam discrimini. Præterea ambo illi veteres Medici, quos plerique, & nos fere hac in Epistola ita sequimur, ut eos tamen qui aliter sentiunt, non improbemus, eam tabem in qua saniosa ac purulenta sputa non sint, phthisim non vocarunt ne tum quidem cum pus in thorace, atque adeo in pulmone collectum esset. Itaque primus *phthisicæ passionis*, & *empyicæ* vel tum discrimen esse, docuit, cum in hac pus

(1) Sect. 5. & 11.

(2) Aph. modo cit.

(3) Aph. 10.

(4) In Coac. l. 2. c. 17. n. 3.

(5) Comm. in cit. Aph. 10.

(6) Morb. Chron. l. 2. c. 14.

(7) De Medic. l. 3. c. 22.

(8) Vid. n. 28.

rejecitur non paulatim per sputa, sed acervatim. Celsus autem non tradidisset (1), a phthilicis *pus excreari*, si empyicos pro phthilicis accipi, voluisset. Empyicos enim cum describeret (2), ad eaque signa quæ Hippocrates prodiderat, aliquid, ut Ronseus (3) animadvertit, de suo adderet, ad venas attinens quæ sub lingua sunt, nihil tamen in iis quæ excreantur, mutavit. Hippocratem enim videbat non in eo tantum, quem potissimum tunc Celsus spectabat, Prænotionum (4) loco, sed & in Coacis (5), inter suppuratorum signa constanter hoc ponere, quod *nihil memoratu dignum spuant*. Quod si alio in libro; is vero est qui inscribitur de Locis in homine (6), antequam suppuratum ex eo conjectare doceret, quod *spiritum multum habet, subraucosiusque loquitur*, &c., eundem *pus excreare*, dixit; hoc aliter, aut post alia quam phthilicos, ejicere, intelligebat, sicuti ex laudati Cælii lectione colliges: & certe eo ipso in loco alios esse Hippocrati phthilicos, alios suppuratos, illud manifesto monstrat, quod paulo ante (7) dixit, *suppuratos ex his tabidis sive phthilicis græce appellatis, fieri, ubi corpus humectius factum fuerit: & contra ubi siccus fuerit factum, ex suppuratis tabidos*.

30. Verum ut ad eum a quo tibi fortasse digressus videor, sermonem redeam; intelligis profecto, quam facile possint homines decipi in tanta aliquando puris agnoscendi, judicandique difficultate, ut etiam si phthisis non in sola pulmonum abdita exulceratione, sed & in puris evidenti per sputa expectoratione statuatur; tamen sibi interdum videantur jure credere, eam phthisim fuisse, quæ non fuerit. Quod ita dico, ut non tamen veros phthilicos nonnumquam sanatos fuisse negem, inter initia præsertim, & pure non multo ibi collecto, unde apertum, facilemque in bronchia aditum haberet. Sed rarius id factum cenfeo, quam illi existimant qui minime experti sint, quantâ Medici diligentia, & quanta simul ægri obedientia requiratur vel ad eas tollendas affectiones quæ fortasse vera phthisis non sunt, etsi ejus, quod ad pleraque attinet, consimillimæ videantur. Quandam ejuscemodi tibi describere hic placet, ut si minus possim in his Litteris, mortuorum, ut soleo, dissectionibus satisfacere, at ægrorum observationibus, fusius, quemadmodum optari a te scio, & minutius descriptis, satisfaciam. Tu cum illam, felicemque ejus curationem perlegeris; tunc quo sit nomine appellanda, existimabis.

31. Comes Feltrienis, non gingivarum modo, & dentium molestiis haud secus ac Nobiles Viri, ejus Fratres, sed præterea narium exulcerationibus, & pruriginosis per cutem herpetici generis affectionibus quotannis obnoxius, cum voluptatem quam ex venatione capiebat, secutus; summo mane per autumnum sæpe se frigori objecisset, in rheuma inciderat grave, cui se tussis, & mense demum Novembri sanguinis sputum adjunxit. Quapropter secta vena est, & cum sputum sanguinis rediisset, iterum secta: datumque caprinum lac, item *gelatina* eboris, & vitulini pedis, quæ in aqua conficiebatur in qua fervens chalybs sæpe extinctus, & quæ præterea vim adstringendi, & glutinandi habent, fuerant incocta. His Decembrem jam totum adhibitis, sedari morbus visus est; subinde tamen redibat tussis. Martio autem mense omnia recruduerunt. Quamobrem decoctiones mane exhibitæ sunt lignorum, & radicum, quæ adversus defluxiones solent a multis Medicis laudari, herbis additis antiscorbuticis, & vulnerariis; fero autem antihecticum, quod vocant, Poterii, primum cum emulsione frigidorum seminum, deinde autem cum aqua bardanæ. Qui-

(1) c. cit.

(2) l. 2. c. 7.

(3) Enarrat. ejusd. c. 7.

(4) n. 16. apud Marinell.

(5) n. 3. ante med.

(6) n. 28.

(7) n. 27.

bus, aliisque ejusdemmodi cum a medio Martio ad Aprilem totum usus fuisset; lac caprinum iterum sumpsit, simulque balsami Peruviani guttas ad duodecim, hæc autem diebus circiter quadraginta. Interea alter superiorum artuum candente ferro exulceratus est, ulcusque servatum. Ex his curationibus etsi aliquod interdum levamen perceperat; tussis tamen, & raucoedo pertinacissimæ affligebant: quin illa sævior facta erat, & ex imo usque thorace oriri videbatur: sputa autem ex albidis, & catarrhalibus colore jam alia alio esse cœperant, & alio pondere, aliaque tenacitate: ad hæc quidam angustia pectoris, & constrictionis sensus accesserat, internique ad sternum caloris, quorum de hoc sæpe, de illo autem assidue æger querebatur. Quæ omnia eo majorem incutiebant metum, quod fauces, antea rheumate vexatæ, melius se habebant ex quo illa accesserant, simulque cutanæ maculæ factæ erant pallidæ, nec ullum pruritus afferebant; ut vis omnis morbi ad thoracem se convertisse videretur. Jamque ipsam etiam vocem, non modo reliqui robur corporis in homine annos necdum nato triginta duos, infirmari, maciem augeri, faciei, oculorum, & animi vigorem minui, omnes animadvertabant. Atque ita res se habebant, cum sub Junii finem a me consilium per litteras petitum est, ægrum enixe commendante eo, qui imperare poterat, Senatore Veneto Præstantissimo, & Patavii tunc Præfecto, ac Proprætore Angelo Emo. Erant multa, ut vides, quæ metum facerent: nec deerant tamen alia, ob quæ nondum spem abjiciendam censerem, facilis noctu somnus, facilis decubitus in utrum liberet latus, appetitus ciborum non dejectus, minime post hos aucta pulsuum frequentia, nullus in sputis fœtor, nullus in thorace ponderis sensus, nulla anhelatio. Et quamquam hæc ad me omnia vix scripta fuerant, cum æger, profunda urgente tussi, sputa expectoravit, qualia nunquam antea, quinque vel sex cruenta, & corrupta; non ideo sententiam mutavi, præsertim cum certior fierem, ex quo illa ejecta fuerant, nullam esse amplius de sensu illo caloris, & constrictionis querelam. Itaque ut æstivum illud tempus, & variæ morbi causæ, varique effectus suadebant, varia commendare institui sic ut alterum posset altero contemperari. Non est opus hic omnia, & quæ alia aliis, siqua forte non ferrentur, substitueram, tibi recensere: satis est quæ ex illis potissimum in usu fuerint, indicare. Quotidie mane pauxillum fumebatur resinæ terebinthinæ, qua fauces, pectusque non leviter juvari, affirmabat æger. Post id, diebus viginti primis potabatur aqua, ut nunc vocitant, lactis, in quo erant fuerantque antea anagallis aquatica, hederæ terrestris, hyperici flores, & pauxillum corticis sassafras macerata, cujus aquæ potio semper quinta a prandio hora, etiam, iterata est. Sed matutinæ post dies illos viginti, substituta potio est juris viperini, cum ranis, & caudis fluviatilium cancrorum parati. Quo postquam uti cœpit, evidentius proficere visus est; cutanæ enim maculæ, uti speraveram, rursus coloratæ, & pruriginosæ factæ sunt, & color simul faciei melior, & vires nonnihil auctæ, & corporis habitus paulo minus macilentus, rarior tussis, levior raucoedo, sputa pauciora. Cibus nunquam alius quam ex fœmineis gallinaceis pullis, sive ut nostrates vocant, & Varro (1) fortasse scripsit, *pullastis* quæ, ventre herbis farcto, quas supra memoravimus, elixabantur, & ex pulve quæ ex oriza, aut avena cum amygdalis conficiebatur. Potio in mensa aquæ semper, radice chinæ, & cortice sassafras quam levissime medicatæ; extra mensam, aquæ Brandulæ, quæ æstivo calore, & siti urgente, paulo etiam largius propinabatur. Hac curatione factum est, ut æger post medium Sextilem posset e Patria se Venetias conferre, & me Patavii sub initium Septembris convenire, spei plenus, ut qui, per litteras significatum, morbum levassent, visum, & per

(1) De Re Rust. l. 3. c. 9.

me exploratum depellerem. Perplacuit, gravi in quo fuerat, metui fiduciam hanc successisse. Homine autem per biduum quo hic fuit, diligentius observato, hæc etiam placere, primum quod illa omnia quæ mihi spem fecerant, adhuc perstabant; deinde quod conformatio thoracis nihil ostendebat, unde possem dispositum ad phthisim conjicere; talis enim erat, ut lata scapularum ossa proxime attingeret, non ut ab iis recedens, faceret, ut illa in alarum modum prominere; tum quod nullus erat hecticus calor, nulla pulsuum frequentia, nulla sitis, nulla spirandi difficultas ne per acclivia quidem gradienti; tandem quod diuturna illa, & pertinacissima rauco omnino esset a plurimis jam diebus sublata. Adhuc tamen tussis, sputa, macies me sollicitum habebant. Magis enim macilentum videbam, quam ex litteris credidissem. Sputa autem, etsi ex quo cruenta illa, & corrupta expectoraverat, nunquam ejusdemmodi apparuerant; tamen nondum, matutina præsertim, colorem ex subdavo cinereum, saporem autem subsalsum amiserant. Tussis denique, quamvis multo rarior facta per horas cæteras, molesta adhuc erat vespertinis, & matutinis, eaque oriri ex irritamento intra thoracem, quantumvis summum, videbatur. Augebat sollicitudinem vicinum jam tempus quo morbus cœperat, quod non secus atque hyemem, non una res ægrum cogebat traducere in Patria. Ibi autem quam matura, diuturna, acria sint frigora, cum illius sedes, ac situs docebant, tum antiquum carmen, quod Cæsaris creditur, confirmabat,

Feltria perpetuo nivium damnata rigori (1);

quando contra, in ejusmodi morbis, Celsi (2) ætate, *Alexandriam ex Italia ibatur*. Quo magis etiam atque etiam inculcavi, quanta se ibi deberet cura, & diligentia tueri, & quanta remediis uti quæ tunc commendarem. Quæ inter cum lac præcipuum esset primum asininum, deinde vaccinum; ipse domum redux, illo ad mensum usus, sputa vidit adeo in melius mutata, ut copia, colore, cæterisque omnibus conditionibus jam naturalem prope servarent modum; tum ad vaccinum lac transiens, & in eo diutius; ut imperaveram, si satis prodesse videretur; persistens sic ut ad extremum usque Decembrem illud sumpserit, sputis qualia secundum naturam esse debent, omnino jam redditis, omni irritamento, malaque affectione sive thoracis, sive faucium sublatis, pristinum & faciei colorem, & reliqui corporis tum robur, tum habitum recuperavit, integraque deinde valetudine fuit, eratque adhuc cum hæc recenserem, anno ex quo convaluit, duodevigesimo: tantum in adverso & loco, & anni tempore, singulari Dei benignitate, unum remedii genus, lac, potuit, adjuvante summa ægri in se custodiendo diligentia, & pari in utraque curationis parte ex animi mei sententia administranda studio, ac vigilantia Ludovici Alberti, Medici apud Feltrienfes solertissimi, & multo longiore vita digni, cujus litteræ VIII. Idus Januarii A. 1740. ad me scriptæ raram, minus a plerisque sperati, eventus felicitatem nunciarunt. Quam vere proximo ipsius qui ægotaverat, vix a me amplius, nisi se indicasset, agnoscendi, conspectus gratissimus confirmavit. Habes quod promiseram. Vale.

(1) Apud Bembum in Rer. Venetar. Hist. l. 9.

(2) De Medic. l. 3. c. 22.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXIII.

Agitur de Palpitatione, & Dolore Cordis.

QUI proximis Litteris cum Valsalvæ aliquot dissectionibus vix unam meam accepisti, nunc contra, meas quidem aliquot, illius autem nullam habebis; non quod plures in ejus schedis non extent quæ ad Cordis Palpitationem, & Dolorem attineant, sed quod locus singulis aptior in aliis quas aut misi, aut missurus sum, Epistolis esse visus est. Nam sive ea cordis incommoda causas habent procul a corde, sive in ipso, aut prope ipsum; tunc quidem fere accidit, ut alibi simul alia, & sæpe graviora, mala se prodant; nunc autem raro fit, ut sine aliis majoribus noxis cor palpitatione agitetur. Quamobrem nostræ quæ mox proferentur, Observationes ipsæ quoque ex parte aliqua alio spectare videbuntur non secus ac plures in ea quæ huc respondet Sectione VIII. Sepulchreti, neque illæ tantum de quibus fatetur Bonetus, cum diserte adscribit, quibus præterea in Sectionibus fufius sint ab se antea propositæ, aut postea proponendæ; sed & aliæ, exque in primis, quarum Auctores aut nullum prorsus quo ægri vexarentur, affectum, aut alium quam cordis, indicarunt. Ad hoc genus referes Observationem VIII. in qua (1) scabies dumtaxat, & hydrops memorantur; palpitationem sic in Scholio nominatur, ut, si animum attendas, fuerit, an non fuerit in ægrotante, pro certo nescias. Illius vero generis Observationes esse X. & XVI. ne ipse quidem negat Bonetus; quin ultro agnoscit in Scholiis utrique adjectis, alia ac de quibus ibi agit, mala esse potuisse. Utrobique tamen, quamvis non conjecturæ dandæ fuerant, sed Observationes, levius fortasse id feras, quam ubi quæ in Sectione hac non longissima jam semel attulerat, in eadem iterum ab se proferri, non sensit. Idem enim est quod legimus Obs. VIII. §. 3. ac quod versu ipso primo Obs. I. in qua cæteri qua diligentia descripti sint, nosces, ubi cum Hollerii ipsius Scholio ad citatum caput, quod in ejus libro I. est, conferre volueris. Porro idem est quod Observationi XV. primum subjicitur, ac quod primum est in V. Idem quod in XVIII. ac quod in extrema I. Idem quod circa initium Scholii ad §. 6. Obs. XXI. ac quod in fine est Scholii ad X. Denique puella proposita §. 2. Obs. XIV. haud alia est ac quæ §. 11. Obs. XXI. &, quod facile non credas, nisi per te ipse recognoscas, in hujus ultimæ Observationis §. 8. unus idemque puellus est qui continuo ibidem reponitur §. 9. Nec vero in Additamentis ad hanc Sectionem minus obliviose res acta est. Ex illis enim Observationibus quæ in unam III. congeruntur, si duas illas quarum altera Civem quandam quinquagenarium, altera Virum nobilem proponit, cum illis compares quas supra Bonetus sub num. XXI. §. 5. & sub num. XIV. initioque adjecti huic Scholii, suis indicatis Auctoribus, protulerat, easdem statim esse cognoscas, hanc Riverii, illam Hildani. Neque enim Blanchardus, qui in *Anatomia sua Practica* tanquam suas, aut *ex aliorum relatu* (2) ambas (3) dederat novum in modum personatas, omiſſis quibusdam; imo etiam additis nonnullis quæ in cadavere Hildanus non memoraverat, fucum tibi poterit facere, tanto minus credituro, quia vel in ea Observatione quæ illas in Sepulchreto proxime præcedit, Ruyschium, tanquam, se dissecante, præsentem, nominat, qui se illud ipsum cadaver *disscuisse*, postea, quod minime ignoras, ostendit (4). Sed

(1) §. 1.

(2) Vid. ejus Præfat.

(3) Obs. 35. & 75.

(4) Obs. Anat. Chir. 69.

ut Blancardum cum suis istis artibus missum faciamus; quid attinebat denique Observationibus ex ejus libro descriptis, quæ saltem, quales eæ cunque sint, ad palpationem spectant, Observationem illam subicere, quæ cum Asphyxiæ tantum sit, non ad istam, sed ad proximam Sectionem omnino pertinebat? Nihil ejusmodi mihi placet imitari. Historias nullas iterabo, & quæ ad alias magis spectare Epistolæ videbuntur, eo differam: præsertim vero nisi quæ ipse, aut Amici quos nominare possim, dissecuerint, cadavera non describam. Incipiam ab eo quod Mutinæ incidit Jo. Franciscus Bernardonius, is qui postea illa in Aula Archiater fuit, tunc mecum Bononiæ, cum recentem dissectionem narraret, studiorum causa versabatur.

2. MULIEREM quæ nobiles pueros educabat, cordis palpitatio corripuit. Missus e brachio sanguis magno auxilio fuit ad dies circiter duos. Quibus elapsis, palpitatio remittit ea vehementia, ut pectus attolli ad singulos ictus cerneretur. Simul erant isthoracis dolor; ea spirandi difficultas, ea febris, ut magnam facerent peripneumonix suspicionem. Missus iterum e brachio sanguis nihil profuit. Missum autem e pede mors intra horam circiter est consecuta, quam pulsus indicavit sensim inde minor, minorque factus, minusque resistens comprimantibus Medici digitis, magis autem frequens.

CADAVERIS ex ore multum sanguinis effluxit. Tamen in Thorace, & Ventre sana omnia. Caput, ut in quo nullum apparuerat morbi signum, non attigere.

3. Et si propositi morbus, & obitus, cum ista cadaveris observatione conjuncti, quacunque uti malimus via, & ratione, difficiles habent explicatus; crediderim tamen, internas convulsiones ex parte saltem aliqua ad illum faciendum. Namque; ut cerebrum absolvamus; nervei plexus, nervique restant de quibus suspicemur. Horum autem læsiones quis satis possit, ubicunque oporteret, inquirere? aut inquirendo, plerumque dignoscere? quæ nimirum causa est, ut in ejusmodi cadaverum inspectionibus quam rarissime quærantur. Attamen si certis quibusdam in cerebro motibus cordis palpitatio continuo succedit, ut vel sanis accidit in nonnullis animi affectibus; quis neget, si in nervis fiant motus, qui proportionem illis cerebri motibus respondeant, quis, inquam, neget, fore ut tunc eadem palpitatio contingat? Nam quidquid cerebrum in corde potest, per nervos potest inter ipsum, & cor, aut proxima vasa tractos, per quos videlicet ii motus ad cordis, aut vasorum carneas fibras perveniant, aut horum, si mavis, tunicas exterius constringant; ut jam perspicue appareat, eundem secuturum esse effectum, si iidem motus qui a cerebro alias incipiunt, aliquando ab interpositis incipiant nervis, haud secus ac iis qui post amputatum pedem, de hujus pergunt dolore queri, idem effectus lest a motu qui interpositis in nervis oritur, atque erat a motu consimili, qui a vitiato usque pede oriebatur. Recte igitur vel olim Saxonia noster docebat, non modo *ex cerebro ortum ducere palpitacionem cordis*, sed & eandem *aliquando fieri ex solo nervorum vitio, nulla apparente læsione in cerebro*: quæ verba in Sectione hæc quoque Sepulchreti, subiecta leges Observationi XLII. ex qua cæteroquin illud confirmatur quod paulo anteponebamus, a certa in cerebro mutatione ac motu, illico motum naturalem cordis mutari. Quod si in tenella infante, quæ in *Commercio Litterario* (1) memorata est, nihil revera præter illas polyposas concreciones inveniri poterat quod culparetur, palpitaciones cordis ipsam inquietantes, eo facilius per convulsiones undelibet ortas explicabis, quod ex *convulsionibus mortua* est. Cæterum quæ dicta sunt, ad nervos quoque transferre poteris cum Magnorum vasorum, aut cordis nervis communicantes, ut quæ in hypochondriacis præsertim, & hystericeis palpitaciones haud raro accidunt, inde etiam aut omnino, aut in parte originem

(1) A. 1744. Hebd. 42. n. 1. ad art. 15.

ducere, intelligas. Nervi enim sunt in ejusmodi corporibus multo procliviores ad abnormes repentinos motus suscipiendos; quamobrem siqua alia, illa certe vel ab levioribus animi affectibus statim corripi palpitationibus cordis, videmus. Et quanquam in mulieribus tribus, quarum protinus subijciam historias, alias aliquas palpitationis fuisse causas, agnosces; tamen quin illa quoque cum cæteris interdum convenerit, minime dubitabis.

4. UXOR Patavini cujusdam Pictoris, annos nata quadraginta, liberorum quatuor mater, neque in cibo, neque in potu peccare solita, sed natura delicata, eoque iracundior, nec sane iræ causis, & mœstitiæ carens, a longo jam tempore appetitu ciborum dejecto, menstruis tamen purgationibus non deficiebatur, cum sex ante mensibus de cordis palpitatione queri cœpit, qua ad mortem usque assidue quidem, sed interdum magis, alias minus vexata est. Huc aliæ accedebant querelæ de sensu erosionis intra thoracem, & ad hujus spinam, & palpitationis ad Spinæ latus productæ, tum de perdifficili alimentorum in Ventriculum transitu postquam per gulam jam prope ipsum descendissent, tandem de nervorum, ut dicebat, dolore in brachiis præsertim, quo ad cætera illa adjuncto, cum se œdema quoque addere cœpisset, præcipue in dextero artu inferiore conspicuum; de Aortæ aneurysmate opinio apud quosdam non ignobiles Medicos confirmata est. Contra alii, cum facilem in utrum liberet latus decubitum animadverterent, pulsus autem non vibratos, non intermittentes, & in utroque brachio consimiles, ad hystericam affectionem illa omnia referebant eo magis quod interea paroxysmo quodam correptam scirent, in quo illam dentibus arcte inter se constrictis mulieres invenerant, quæ etiam interdum multis in locis frigidam a se perceptam dicebant. Inter has controversias mulier denique, contractis jam pulsibus, inter loquendum mortua est. Quæ cum mihi omnia Collega meus Præstantissimus, qui sæpius mulierem inviserat, Antonius Vallisnerius diligenter narraisset, duoque a me peteret, alterum, ut quæ mihi de eo morbo sententia esset, dicerem, alterum, ut secum cadaveris dissectioni præfessum; hoc continuo pollicitus sum; ad illud nihil aliud tunc respondi, nisi post multa, etiam graviora mihi non semel accidisse, ut in Magna arteria non aneurysma, sed interioris faciei vitia quædam tantummodo deprehenderem. CADAVER non paucis interjectis a morte horis, tempestate frigidiora quam anni tempori conveniret; erat enim A. D. XII. Kal. Apriles 1726; adhuc calebat, laudabili habitu, sed collo crassiusculo, ventre autem turgidulo sic tamen ut nulla in cute appareret nota quatuor uteri gestationum. Thoracis utrumque cavum, sed præsertim dexterum, aquam habuit non paucam, minime graveolentem: pulmones sanos, quamvis sinistri facies ima, itemque posterior ex parte aliqua, arcte illa ad septum Transversum, hæc ad dorsum adhæreret: denique in Aspera arteria, in œsophago, ad ventriculum usque aperto, in mediastino, pericardio, corde, auriculis, vasis omnibus majoribus diligenter intus, extraque perlustratis, nihil quod culpæ posses, si ea excipias quæ in corde tamen, & Magna arteria censui esse animadvertenda. Arteria enim hæc, & cor exterius aspicienti mihi, & inter se, ac cum toto corpore comparanti visa sunt cor quidem majus, arteria autem contractior quam oporteret; neutrum tamen multo. Corde mox dissecto, & exiguis duabus polyposis concretionibus, quarum altera ad Tricuspidis valvulas, altera ad Aortæ initium erat, cum sanguine ademptis, qui in ventriculis vix paulo, & modica in parte, minus erat quam reliquo in corpore fluidus, corpuscula ad medium valvularum quæ arteriis præficiuntur, limbum animadverti duriora, & simul ampliora, unum præsertim, quam soleant. Sed hæc levia. Quæ in Aorta autem conspecta sunt, quamvis ipsa quoque primo aspectu levia videri possent, tamen universo ejus trunco non per thoracem modo, sed mox etiam per ventrem secundum longitudinem aperto, cognita sunt multa gra-

viora. Tota enim ejus interior facies a corde ad eam usque sedem quæ orificiis sub est arteriarum Emulgentium, si cum reliqua usque ad divisionem in Iliacas conferretur; manifesto ab naturali quæ in hac erat, albedine, & lævitate ad flavedinem inclinabat, & inæqualitatem, quæ oculis paulo attentius defixis ex eo esse videbatur quod alibi in leves protuberantias se attolleret, alibi in exiguos sinus subsideret. Verum hæc omnia superficie tenus; nisi quod paulo supra valvulas arctum erat spatiolum, ubi, quasi ab erosione, nonnihil excavata, divisas, quæ suberant, fibras ostendebat: in vicinia autem arteriarum Emulgentium lamella intima, leviter admoto ungue, nullo negotio abradebatur. Cæterum nulla usquam in Aorta induratio. Sed vitium quod in tanto ejus tractu descriptum est, in aliquos saltem ex superioribus ipsius ramis producebatur, quemadmodum horum in curvatura orificia introspiciens, animadverti.

In Ventre aqua fuit, neque ita pauca. Omentum contractum, & vix modica hic illic pinguedine reliqua, multo laxissimum. Peramplus ventriculus & humore plenus. Jecur pallens, cujus vesicula paucam, & decolorem continebat bilem. Splen durus, nec magnus tamen. Uteri quoque, cætera fani, duriores parietes, sed & crassiores. Dura etiam ovaria, & alba exterius, nec parva: intus cellulæ fuerunt, aliæ inanes, quarum unius erant parietes subflavi, aliæ humore sanguinolento refertæ. Bene se habuerunt reliqua. Caput non sequimus. Collum crassiusculum fuisse, ostendi, propter glandulæ Thyroidæ crassitudinem, multo quam æquum esset, majorem. Dissecta, parvis quasi lobulis compacta videbatur, quos inter globulus inventus est humoris plenus, nihil magis quam expressum ex amygdalis oleum, referentis. Sanguis in hoc cadavere multus fuit, & ubique, ut dixi, fluidus, si exiguas illas, concretiones in corde excipias.

§. In foemina iracunda, accedentibus iræ, mœstitiæque causis, & appetitu ciborum dejecto, intelligis sane, qualis ex alimentis chylus, & quales ex hoc humores conficerentur. Itaque si cum liquore illo oleaceo, quo Lancisius (1) lævem, ac lubricam fervari intimam arteriarum faciem, censuit asperæ, alienæque particulæ in Aortæ interiorem substantiam se insinuarunt, & circa intimam tunicam subsisterunt; non erit obscurum, quomodo genitæ, nec quomodo eam quam ibi conspeximus, asferre mutationem potuerint. Quod si etiam quæris, cur in illo potissimum Aortæ tractu, & superiorum ejus ramorum subsisterint; nisi hunc forte a primordiis fuisse infirmiores suspiceris; ex iis ipsis quos memoravimus, animi affectibus rationem duces. Nervi enim ob hos commoti, in majora potissimum (ut ea indicant quæ tunc & sentiuntur, & apparent) in majora, inquam, potissimum agunt vasa, & cordi propiora, ut mirari non oporteat, si quo tractu Magna arteria major est, ipsaque & ejus rami a corde minus distita sunt, eo in tractu arteriosæ annulares fibræ in vehementiores, aut diuturniores sine certa norma & lege contractiones tunc adigantur, sicque ex vasculis, inter se, & utinam tunicam interjectis, eo urgeant quo per se non irent, vel crassiores, siquæ sint, asperioresque particulas, hærendique ibi occasionem præbeant. Quæ quoniam particulæ huc illuc adactæ, præter illam intimæ superficiei mutationem, erosionis quoque sensum, quippe asperæ, possunt inducere; proclive erit intelligere unde esset ejusmodi sensus qui mulieri molestus erat ad Spinam, itemque ille alter qui per brachia præsertim se extendens, aneurysmatis suspicionem augebat, cum ab arteria quidem facile esset, non tamen dilatata, sed quadantenus erosa, quæ tametsi ramos dat per omne corpus pertinentes, magis tamen brachia afficiebat, ad quæ ramos, ipsos quoque eodem correptos vitio, prope truncum saltem, mittebat. Jam vero si Aortæ non

(1) De Aneurysm. l. 2. c. 1. Propos. 6.

quasi ab illito oleoso quodam humore lævem, sed asperam, & inæqualem factam, ut diximus, intimam faciem attendas, minusque propterea lubricam, & mollem, &, quod consequitur, non modo transeunti, sed & distendenti sanguini minus cedentem, multoque etiam minus cedentem musculosam tunicam, ob fibras videlicet magis, minusve, sed sæpe adeo convulsas, ut vel in cadavere truncum arteriæ aliquanto contraciorem invenerim; perspicuum erit, quantum ob has omnes, & præsertim ob ultimam causam Aorta sanguini resisteret; ut esset propterea cordi vehementius connitendum ad obstacula superanda, & sanguinem, sæpe ex parte aliqua in se resitantem, omnino extrudendum: quorum ex altero palpitacionis causam, ex altero etiam auctæ cordis magnitudinis intelligimus. De hac autem cum alias (1) ad te scripserimus, neque de ejus causis, aut effectibus; neque de ejus Observationibus nunc opus est plura dicere; satis est ex his illas in quibus cordis palpitatio adnotata fuit, indicare, velut quæ a Valsalva (2), a Meckelio (3), ab Schreyo (4) habitæ sunt: cujusmodi alias infra quoque commemorabimus. Habes præcipuarum historiæ propositæ partium explicationem, unde liberum tibi erit siquid forte placeat, accipere, negligere cætera, & nervorum convulsionibus paulo etiam magis uti, quam ego fecerim. Nam sunt omnino in hac historia quæ sine his minime videantur posse explicari, ut paroxysmus ille in quo se adeo contraxerant musculi, inferiorem maxillam attollentes, & obstaculum illud alimentis oppositum ne postquam proxime ventriculum venerant, in hunc descenderent, convulsis, ut puto, iis lacertis diaphragmatis, inter quos extrema traducitur gula. Sed jam vide, an proxima quoque Observatio postulet, ut nervos aliqua saltem ex parte accusemus.

6. MULIEREM annos natam sexaginta quatuor ingens cordis palpitatio vexabat. Simul utrinque in collo vasorum pulsatio conspiciebatur: in carpis autem pulsus erant inæquales, & subobscuri. Respiratio difficilis; novissimis autem diebus difficillima, ut jam non posset, nisi erecta cervice, spiritus duci. Nuper quoque œdema accesserat utriusque manus, sed multo majus inferiorum artuum, cum ventris universi tumore conjunctum. Credebatur mulier aut polypo, aut aneurysmate, aut magno alio aliquo ejusmodi morbo laborare, cum mortua est in hoc Nosocomio circa medium Februarium A. 1741. Quando autem, & quas ob causas morbus cœpisset, post ejus mortem scire non licuit; Venetiis enim huc venerat paucis ante hebdomadis. CADAVER, e cujus ore sanguis effluerat, inspexi postridie mortis, aut certe non serius biduo. Manus detumuerant; sed ventris, & artuum inferiorum tumor persistabat. Nihil facilius quam claviculas ab sterni disjungere & cartilagine costarum incidere; ut nisi mulier ætatem quæ supra scripta est, falsa ipsa esset, multo junior credi potuisset. Sterno sublato, pulmones turgidi apparuerunt, iidemque albidii, nisi quod a tergo saturo colore, ut solent, rubebant. Molles erant, neque ulla ex parte ad thoracis parietes annexi. Non pauca aqua flava, & inodora tum in utraque thoracis cavea, tum in pericardio fuit; nec tamen plurima. Cordis ventriculi, & auriculæ sanguine distenta, qui in grumos quidem concreverat, sed polyposi nihil habebat, vel postquam vacua facta fuerant, æquo majora conspuebantur, id quod in sinistra præsertim auricula animadverti. Arteriæ quoque Pulmonaris, & Magna æquo capaciores; cunctæ autem valvulæ majores. Sed hæc tamen quæ dicta sunt ferme omnia iusta inter se proportionem, & cordis quidem, ejusque partium, & memoratarum arteriarum, si conferres cum reliquo corpore, auctam magnitudinem cognosceres; non plurimum tamen auctam. Cum hæc igitur ita se haberent, nec plurima, ut dixi in pericardio, aut thorace, fuisset

(1) Epist. 17. & 18.

(2) Epist. 17. n. 21.

(3) Epist. 18. n. 4.

(4) Ibid. n. 15.

set aqua, & pulmones sani conspicerentur; cœpi diligentius tum cor, tum illas arterias, tum alia vasa & extra, & intra pulmones inspicere. Sed in corde nihil præterea adnotare potui, nisi in valvula majori Mitrali qua facie alteram spectabat, mediocrem semilunare orificium, per quod specillum inter valvulæ membranas ad lineam circiter secundum longitudinem ascendebat: crassitudinem vero, & duritiem in limbis potissimum unius, atque alterius ex valvulis arteriæ Magnæ. Hac autem arteria a corde ad diaphragma usque secundum longitudinem aperta, toto eo tractu primum lineas quasdam subobscuras in longitudinem ductas ubique apparere, vidi, a corde præsertim ad curvaturam, circa quam uno in loco quædam etiam albida macula cernebatur: deinde tunicam intimam animadverti undecunque velles unguibus arreptam, aut impulsam, ad frustra non parva nullo negotio detrahi posse. Tum Pulmonaris arteriæ trunco, ramisque ejus aliquot dissectis, in horum quibusdam inveni sanguinem quasi in tubulos alicubi conformatum. Adhærebat ei sanguini pauca polyposa substantia: eratque ipse colore quodam obsoleto; cum substantiæ illius nihil in corde, ut dixi, nihil alibi cerneretur; sanguis autem esset ubique nigerrimus. In Pulmonaris venæ ramis pariter incisis, venaque ipsa Cava antea aperta cum quidquam non occurrisset adnotatione dignum; bronchia dissecta sunt: in quibus erat spumofus humor; qui etsi alibi purulentus, alibi sanguinolentus videri poterat; reapse tamen purulentus non erat. Tum sectione a bronchiis per Asperæ arteriæ truncum ad laryngem totam perducta, pariterque œsophago aperto, hisque omnibus partibus, & pharynge perlustratis, ne tinctura quidem sanguinea usquam apparuit; ut qua via sanguis in cadaveris os venisset, obscurum esset. Ventrem, in quo aquam esse, non dubitabam, aperiendi & tempus, & causa defuit; neque enim is, nisi ultimis tandem diebus, intumuerat, neque ullæ unquam de ipso querelæ mulieris auditæ fuerant: ut neque de capite.

Et Cerebrum sane cum postridie, Publicæ Anatomæ causa, diffecaretur, nihil obtulit quod adnotarem, nisi majorem, quam soleat, copiam sanguinis, ex ejus vasis defluentem.

7. Si ex iis quæ in hoc cadavere animadverti, seponas omnia, quæ ut morbi violentiam augerent, morbum tamen ipsa non fecerant, sed illum potius, tanquam causam effectus solent, sunt consecuta; ad pauca redeas, necesse est quæ pro morbi causa proxima accipias, nisi quidem suspiceris, ex his ipsis alia pariter effectus fuisse, alia autem esse fortasse leviora, quam ut talem morbum sola facere potuissent videantur. Utrumque enim tradiderim ego de illo sanguine, in quibusdam ramis descripto Pulmonaris arteriæ: quem si forte ipse malis, non extremo tempore, sed diu antea ibi substituisse, & subituro a tergo reliquo sanguini eum obicem posuisse, unde arteriæ illius, & dexteri ventriculi cordis aditæque auriculæ dilatatio sit repetenda; equidem cum objicere alia possem, unum illud quæram, unde igitur Aortæ, & sinistri ventriculi, atque auriculæ dilatationem, & sanguinis qui sic distenderet, moram deducas? Quæ autem in valvulis adnotata sunt, eorum aliquod ne ad ullum quidem morbum fortasse attinet, velut istud in altera Mitrali orificium quod in modicum interstitium ducebat membranarum illam facientium. Ejusmodi enim membranæ a membrana parvas disjunctiones sine ulla ibi alia vitii nota, nec semel in valvulis cordis vidi, & ab ortu esse, existimavi. Sic præsertim in una ex Aortæ valvulis ita sejunctas membraneas laminas animadverti, ut specillum inter se admitterent. Sed quoniam, sicut alibi (1) dicam, cor erat hominis qui aneurysmate ad Aortæ curvaturam laboraverat, si forte velis utramque hanc disjunctionem violento transeuntis sanguinis incurfui deberi; morbi hic quoque erit effectus non causa, quemadmodum & ea quæ in facie interiore Magnæ arteriæ conspecta sunt. Cras-

(1) Epist. 58. n. 13.

situdo autem, ac durities limborum, quas in duabus ejusdem arteriæ valvulis animadvertimus, si ipsæ quoque morbi effectus non sunt; at certe a me sæpe adeo in iis quoque repertæ sunt, qui nullum circa cor affectum paulo graviorem passi fuerant, ut minime videantur pro causa eorum habendæ quibus hanc mulierem vehementer conflictatam fuisse, dixi. Quorum quidem indicium aliquod eæ præbuerunt in caveis cordis, annexisque arteriis dilataciones; modicæ alioquin, omnes & proportionem ferme inter se respondententes: sic tamen ut quærendum relinquunt, unde originem ipsæ habuerint. Quæ si forte repetatur a convulsionibus; nec a veri similitudine alienum id fuerit, & ad violentiam morbi melius intelligendam erit accomodatum. Jam vero ad tres propositas Mulieres quartam adjungamus, in qua non tam palpitatio; etsi hæc quoque non deerat; quam molestus ad cor sensus erit nobis explicandus.

8. FEMINA paulo minoris ætatis, ac quæ novissime descripta est, in eodem Nosocomio de cordis palpitatione interdum; sed de spiritus difficultate, quem non nisi erecta cervice, ducere poterat, semper querebatur, multo autem magis de tanta ad cor angustia, atque anxietate, ut sæpius quamprimum moritura videretur. Erant qui pericardio hydropicam crederent. Huic pulsus nunquam intermittentes: venæ autem amplæ erant. Mortua est cum ad Anatomen in publico absolvendam Muliebria quærentur paulo ante medium Martium A. 1731. THORACE, & Ventre apertis, aliqua utrobique inventa est aquæ copia; nec tamen hydrops pericardii. Arteriæ Magnæ valvulæ erant induratæ; imo una ossæa. Ipse autem arteriæ truncus interiore facie passim ostendebat aliquid aut ossæi, aut ad ossæam naturam vergentis, ut ne ea quidem pars, quæ ad ventrem pertinebat, a me post Muliebrum ostensionem dissecta, aliter se haberet. Neque enim solum ad latus orifi. ii Mesentericæ Inferioris, & alibi, sed vel ad ipsam in Iliacas divisionem, inveni ossæam: passim autem inæqualem, & colore hic illic ita albedo, ut solet, ubi ossæa fieri incipit.

9. Negandum profecto non est, Aortam, cujusmodi descripsimus, sanguini a corde impulsio resistere, eoque & palpitationem, & difficultatem spirandi, & angustię sensum illum efficere posse, quibus mulier angebatur. Sed illud simul declarandum est, quare de iis tot hominibus, in quibus ejusmodi fuisse Aortam ad te alias scripsi, & scripturus sum, plures certe iis affectibus, aut tam vehementer, non laboraverint. Quod ut fiat, alia procul dubio addenda sunt ad vitium Aortæ, quæ in muliere hac fuerint, in illis non fuerint, ut puta vitium præsertim in organis aliud, aut alia sanguinis constitutio, alia copia, & siqua præterea sunt hujus generis; ne semper ea, quisitiorem nervorum sensum & convulsionem in medium proferre videamur. Sic in Verdriesii alias (1) indicata Observatione post immanem cordis palpitationem, & asthma violentum, Aorta quidem conspecta est intus ossæa prope cor, sed hoc quoque stupendæ magnitudinis, durumque, ac tumens. Sic in alio, qui diu variis conflictatus morbis, in horum initio plurimum obnoxius fuerat cordis palpitacioni, invenit Cl. Plancus (2) non modo illam arteriam multis in locis ossæam factam, sed & Coronariam utramque cordis, hoc autem maximum, & præcipue auriculam ejus dexteram, quæ amplissima erat, & robustissima; ut intelligas vel ex uno hoc vitio, potuisse cor a validius contruso in subjectum ventriculū sanguine vehementius irritari, minusque mireris, si forte in alias (3) memorata Grassii filii Observatione nihil videbitur præter auriculam dexteram duplo majorem causa esse potuisse palpitacionis. Denique; ne longior sim; in Illustri Fœmina, cujus palpitatio cordis & assidua, & tanta fuerat, ut ab adstantibus audiri, a remotioribus cerni posset, Magnam quidem arteriam totam callosam vidit Cl. Cohausenius

(1) Epist. 18. n. 4.

(2) Epist. de Monstr.

(3) Epist. 18. n. 4.

(1); sed etiam in corde ipso, nedum in pulmonibus, scirrhus, sanguinem vero viscidum, & mucosum. Itaque & in proposita a nobis muliere præter osseam passim, aut ad osseam vergentem Aortam, hujus quoque valvulæ attendendæ sunt. Quarum ut una erat ossea, reliquæ induratae, ita minus sanguini obsequentes, augere obstacula huic exituro potuerunt, & contra, non satis reditum intercludere eidem, mox repulso a contrahente se Magna arteria, ut cum portio illius aliqua in sinistrum cordis ventriculum tunc rediret quando hic alium, venientem a pulmonibus, sanguinem debebat excipere; necessario fieret, ut tam portio redux, quam portio, propter obstaculum paulo ante non extrusa, partem occuparent aliquam ejus loci, qui totus ex instituto naturæ adventuro e pulmonibus sanguini debebatur. Quæ res denique & pulmones, & cor non prægravare non poterat, & hoc cogere, ut subinde majori conatu sanguinem in se resistentem ejiceret. Hæc quæ ratio præmonstrare videtur, non una Anatomicorum Observatio confirmat. Sic Vieussenius (2) in Viro, & Matrona, quorum utrumque cordis palpitatio, & cubandi humili capite impotentia diu vexaverant, cum pulsuum inæqualitate conjunctæ, inventas refert in Matrona quidem Aortam, ejusque valvulas osseas, in Viro autem illam præduram, & tanquam cartilagineam, valvulasque non modo osseas, sed & limbis discissis, iisdemque lapideis revera factis, re, inquam, vera; ne forte credas, ut alibi aliquando, ita in corde quoque id quod esset osseum, pro lapideo imposuisse. Nam præter eas quæ infra memorabuntur, consimiles in Sepulchreto hic leges aliquanto vetustiores Observationes, ut Gregorii Horstii majoris (3), qui *calculus ex tartaro concretum deprehendit membranosa valvularum dexteri ventriculi cordis substantiæ adnatum*, & Jo. Georgii Greiffelii (4), qui unam ex iis quibusde loquimur, Aortæ valvulis *mediam vidit plane consumptam, & deperditam, & illam partem ubi arteriæ adhærebat, etiam friabilem in similem arenam*, ac fuerat *particula quedam alba instar unguis minimi digiti*, quæ in sanguine erat paulo supra initium arteriæ Magnæ, pars videlicet valvulæ quam novissime sanguis avulserat; corde in ambobus, post palpitationem mortuis, non secus ac in Viro illo Vieussenii fuerat ventriculus sinister, permagno. Igitur quod limbos valvularum Semilunarium lapideos ab se inventos scripserit Vieussenius, non miraberis. Illud miraberis, quod semel, iterumque negaverit, se legisse unquam, aut audivisse, ullam in iis valvulis naturalis structuræ mutationem esse ab Anatomicis deprehensam, cum vel ista Greiffelii, a Boneto edita Observatione prætermissa, non deessent in pervulgatis libris aliæ ossearum Aortæ valvularum, ut quam Raygerus in Miscellaneis Nat. Curios. (5), & quam Ruyfchius in Observationibus Anatomico-Chirurgicis (6), quamvis addita Figura (7) minime ipso digna, proposuerant. Has consecutæ sunt postea; ut alias præteream; Cowperi, & aliorum Anglorum Observationes sex (8), quæ valvulas easdem exhibent, aut in parte qua excresecbant, aut omnino osseas, aut lapideas factas, aut gypseas, aut denique ita densas, contractas, & albidas, ut mox osseæ, aut lapideæ futuræ esse viderentur. Quibus Observationibus tres saltem, quatuorve alias adde Virorum Præclarissimorum Theodori Zwingeri (9), Josephi Exup. Bertini (10), & Alberti Halleri (11), qui easdem valvulas offenderunt primus in Sene qua parte cohærebant Aortæ, duras admodum, & cartilaginofas, alter in duabus Vir-

(1) *Commerc. Litt. A. 1743. Hebd. 21. n. 4.*(2) *Traité du cœur, ch. 16.*(3) *Obf. 35.*(4) *Obf. 13.*(5) *Dec. 1. A. 3. Obf. 282.*(6) *Obf. 69.*(7) *Fig. 57.*(8) *Saggio delle Tranfaz. tradotte dal Derham. Tom. 2. P. 2. c. 3. §. 7. 8. 9. 13. & Fig. Tab. 5.*(9) *Act. N. C. Tom. 1. Obf. 78.*(10) *Quæst. Med. an causa mot. altern. cord. multipl. n. 3.*(11) *Opusc. Patholog. Obf. 52.*

ginibus offeas, & sic dispositas, vix ut calamus scriptorius inter eas transfret tertius in Juvene fabulosam materiam inter suas membranas, offeas autem squamulas suis in tendinibus habentes sic ut rigidæ essent, & inexplicabiles.

10. Noli tamen credere, in hisce omnibus Observationibus cordis palpitationem memorari. Nam de quatuor ultimis in postrema tantum, eam leges, & cui potissimum vitio de tot aliis gravioribus quæ infra (1) dicuntur, tribuenda esset, dubitabis: ut dubitares in prima quoque, si palpitatione præcessisset, erat enim pulmonaris arteria nonnihil cartilaginosa, & cor justo grandius, ut alibi (2) indicavimus; præcesserant autem diuturnum asthma, & thoracis hydrops; ut in duabus Bertini anxietates, animi deliquia, & omnimodæ pulsuum inæqualitates. Pariter de sex illis Anglorum historiis ultima (3) dumtaxat palpitationem proponit sic tamen, ut ab arcta pericardii ad universum cor adhæsiōne repetatur; qua de re post (4) videbimus; certe hæc, aliaque præter naturam, ut magna in primis sinistrarum cordis cavearum dilatatio, non deerant. Quarta autem, & quinta nil aliud quam hydropem, & asthma commemorant: cæteræ pulsus intermittentes, & secunda brevissimam præterea respirationem, minus commodum decubitum, sensum quandam ad cor molestum, & animi refert defectiones; ut palpitationem, si fuisset, non videretur omisura. Hanc neque Ruyschius (5) nominavit, cum asphyxiam non modo, & lipothymias, quæ extremis diebus, sed etiam asthma, quod diu ante fuerat, non prætermitteret: consulto, an ex oblivione, viderit qui Blancardo magis, quam ipsi, credat; hæc enim illa dissectio est, cui Ruyschium interfuisse dumtaxat, si Superis placet, ut initio est dictum (6), significavit. At si illi credimus, palpitationem interdum non defuisse; credamus quoque necesse est, cor fuisse duplo majus, quam soleat: cujus sinistri ventriculi dilatatio cum aliis quæ erant præter naturam, in plerisque sane earum Observationum proponitur, quas modo ex Anglis laudabamus. Illa quidem quam antea ediderat Raygerus (7), omnino minime videtur patere istiusmodi exceptionibus, cum *in toto corpore nihil morbosum, nihil præternaturale repertum scribatur, nisi quod tres valvulæ seminales, ad arteriæ magnæ ex sinistro cordis ventriculo egressum sitæ offeæ fuerint*. Si tamen omnia quæ de eo homine indicantur, diligentius perpendas; nulli incommodo obnoxium fuisse, fortasse arbitraberis donec repentina morte, quæcunque hujus causa fuerit sublatus est. Verum cum illæ quæ ex aliis Partium conjunctis læsionibus exceptiones repetuntur, ibi magis locum habere possint, ubi quæritur, quæ palpitationis causa fuerit, quam ubi quæritur, cur non fuerit; nos exceptiones, quas subinde indicavimus, eo servantes ubi de pulsuum vitiis, quæ simul aderant, verba faciemus (8); illis hic utemur Observationibus in quibus cum Aortæ valvulæ rigidæ essent, atque inflexiles, palpitatione tamen nulla commemoratur: quod incuria tantum, aut oblivione in illis omnibus accidisse, veri simile non videtur, præsertim cum id certe mihi non acciderit, sicuti relictis quibusdam earum quas alias misimus, historiarum facile cognoscas. Vide enim, ut in Sutore (9) essent ex valvulæ in se contractæ, subrigidæ, atque duriusculæ; nunquam tamen, cum de tot aliis quereretur, de palpitatione conquestum fuisse, accepi. Atque; ut Anum quandam (10) omittam, quæ cum Aortam, & unam ejus valvularum sic ferme constitutas haberet, ut ea foemina (11), a qua in hunc sermonem ingrediendi occasio data est, similibus tamen Affectioni-

(1) n. 12.

(2) Epist. 18. n. 4.

(3) c. 3. cit. §. 13.

(4) n. 17. & seqq.

(5) cit. supra, ad n. 9.

(6) n. 1.

(7) Supra, n. 9.

(8) Epist. 24. n. 21.

(9) Epist. 18. n. 2.

(10) Epist. 19. n. 49.

(11) Supra, n. 8.

bus minime vexabatur; Senes tibi descripsi duos (1), quorum incommoda omnia cum diligentius sciscitarer, de cordis palpitationibus nihil audiui, pulsus autem, ut in Sutore quoque; nam de Anu pro certo non memini; tunc potissimum cum sunt attendendi, id extra lipothymias, & graviolem febrem, non intermisisse, compertum habui: & tamen utriusque Senis Magna arteria ossis intus laminis prædita, valvulas ostendit in altero hic illic duras, in altero jam prorsus ossæas, inflexiles, & suo ipsas corpore quod ab orificii parietibus distabat, introrsum protuberantes, corpusculis etiam quæ in medio limbo sunt, ossis, & mole auctis: erantque præterea Mitrales valvulæ in hoc crassiores, in illo non secus ac Semilunares, hic illic duræ. Sed & aliæ præter illas, mihi sunt Observationes, earum non absimiles, velut hæc.

11. ANUM decrepitam gangrænæ, quæ post superatum acutum morbum remanserant, tandem ad summam maciem, & interitum deduxerunt. Ei semper ex quo primum illum morbum evaserat, parvi, debilesque pulsus fuerant, primis diebus non frequentes, postea autem cum sitiret, frequentes; sed nunquam intermittentes, aut inæquales. Nulla cordis palpitatione, nulla spirandi difficultas; hæc enim omnia singillatim, re adhuc recente, quæsi a Medico qui illam quotidie inviserat: quæsi autem postquam sub Januarii finem A. 1739. in Gymnasio cor ejus Anus perlustraveram. Cum ea respondisset quæ modo scripsi, addidit, de stomacho tantum conquestam esse: quo nomine præcordia, ut plerique de populo solent, intellexisse conjecimus, cum alimenta appeteret, oblataque assumeres, nec dissectio aliter indicasset. VENTRE enim recluso, si excipias uterum, sana fuerant omnia, ut ventriculus quoque; in se contractus. Uterus autem fundum habebat ferme totum intus ex subrubro atrum, ut gangræna affectæ Partes solent, eundemque inæqualem, præsertim quodam in loco, ubi superficies in parvam humilemque excrescentiam se attollebat. Ejus Tubæ circa longitudinis medium prorsus imperviæ. In Thorace, præter albidas interioris Aortæ maculas, & ossæas nonnullas squamulas, illud maxime adnotandum fuit, quod ejusdem arteriæ valvulas contractas, duras, ossæas, & ad limbum in non parva quasi tubercula crassæscientes invenerim.

12. Apparet igitur ex aliorum, nostrisque Observationibus, cordis palpitationem contra atque cæteroquin non raro solet, haud semper consequi ubi rigidæ, ossæque sunt Valvulæ Magnæ arteriæ: idemque apparet de pulsuum inæqualitate, & intermissione. Quorum vitia etsi ad proximam Epistolam attinent; hic tamen, ut cum valvularum illarum morbis erant, aut non erant conjuncta, subinde una eademque opera attingo, ne in ea Epistola opus sit eadem Observationes repetere, sed satis sit indicare. Idque ipsum consilium sequi placet in plerarumque earum quas proponi video, causarum palpitationis examine. Quarum illa primum considerandam se offert quæ in vicinarum valvularum Mitralium vitio aliquo consistit. Sic Vieussenius (2) vehementissimam cordis palpitationem cum pulsu humillimo, debili, & omnino inæquali ex deprehensa harum valvularum contractione, & in os mutatione deducit, quæ plurimum sic imminuto illo, cui subjectæ sunt, orificio, non multum sanguinis admittentes, & (quod tu addes) ei quem admiserant, reditum omnino intercludere non valentes, maximam sanguinis partem cogeant in pulmonum vas, & dexteris cordis caveis, quas dilataverat, restitire. Sic Cl. Reimannus (3) cum eadem quæ modo dicebam, symptomata in ægrotante animadvertisset, *valvulas venæ cavæ Mitrales dictas* (quod nomen, & alia indicant, scribere voluisse *venæ pulmonaris*) & unam præcipue harum, deprehendit cum la-

(1) Epist. 7. n. 9. & Epist. 21. n. 15.

(3) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 170.

(2) Traité du cœur, ch. 16.

certulis suis & columnis carneis ad latera ventriculi extantibus, asperas, & penitus officatas. Sic Experientissimus Vir Morandus (1) in eo qui cordis palpitatio- nibus obnoxius fuerat, alteram earum valvularum invenit in sacculum dilata- tam, pollicis capacem; credo, quod sanguinis copia, aut impetus sensim am- plificasset interstitium, cujusmodi me supra (2) dixi parvum aliquando inter valvulæ membranas animadvertisse orificio patente; cujus sacculi parietes & crassiores erant, & pluribus hic illic officulis instruebantur. Erant tamen Aortæ etiam valvulæ tum crassiores, tum officulis durissimis instructæ: & Reimannus præter columnas, ut dictum est, osseas, arteriam illam lapideis intus adhæ- rentibus concretionibus angustiore, & pericardii hydropem simul conspexe- rat: Vieussenius autem & thoracem, & pulmones sero plenos, & vasa Magna omnia, si arteriam excipias, dilatata deprehenderat. Sic etiam Præstantissimus Vir Hallerus (3) post hæreditariam cordis palpitationem, Mitrales quidem val- vulas totas durissimas & solidissimas offendit, & calculorum materia adeo ple- nas, ut passim dissectis fibris creparent, sed & carnem proximi Pulmonaris Si- nus lapidosam, & cordis ipsius partem semilapideam, & pericardium passim tum scirrhis obfessum, tum cordi adnatum; aut alia, & in his quæ de rigidis, & inexplicabilibus in eodem cadavere Aortæ valvulis retulimus antea, prætermitta- mus, multoque magis quæ in Anu quadam (4) conspexit non modo in aliqua earundem valvularum, sed & in proxima Aorta, arteriaque Pulmonari, corde ipso, & ejus arteriis Coronariis, quippe graviora quam quod in altera Mitrali valvula erat, præsertim vero quia de morbis qui mulierem vexassent, nihil constat.

13. Sed huc adde eorum Observationes, qui cum osseas, aut rigidas, fuis- que officiis impares Mitrales valvulas invenerint, minime in iis quæ viventes, afflixerant, palpitationem memorarunt. Nam Peyerus de ea Virgine, a Glasero, suo Præceptore, dissecta? in qua illas mutatas vidit *in osseam plane substantiam, ostium præcludentem*, cum haud uno in scripto verba faciat (5), nihil usquam com- memorat, nisi subitaneum in bene valente hydropem, respirandi difficultatem, & inopinatam suffocationem: quin pauciora habet qui de eadem Virgine ad Bonetum scripsit, Mangoltius (6). Nec Bellinus (7) lapidem ait, in altera valvularum Mitra- lium genitum, aliud nisi *maxime variam intermissionem pulsus produxisse*, mirisque ægrum doloribus afflixisse. Nec Cowperum, cujus sunt quatuor de sex illis An- glis, supra (8) laudatis, Observationibus, cum in tribus proponat, aut pingat easdem quoque valvulas ex parte lapideas, videri tamen palpitacionem comme- morare. Quam si fortuito, aut alio properantibus iis, diligentissimis cæteroquin, Scriptoribus, omissem contendas; non pertinaciter repugnabo. Neque aliter sen- tiam, si volueris, de Hunauldio (9), qui nihil nisi phthisim recenset in ea fœ- mina, cujus valvulas Mitrales reperit hic illic osseas fieri incipientes, atque ita inter se glutinatas ut arctata, sanguinis in ventriculum via, sinistra esset au- ricula amplificata. Rogabo tamen, ut Cl. Fantoni (10) Observationem legas, qui Mitrales valvulas *in solita duritie & crassitudine invenit, in earumque altera fol- liculos duos, in altera unum, singulos fere ciceris magnitudine, quibus apertis, putrida effluxit, subflava, & virescens materia*; hæc autem se in Sene quodam conspexisse,

(1) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1729.
Obs. Anat. 7.

(2) n. 6.

(3) Obs. cit. supra, n. 9. & 10.

(4) Obs. 51.

(5) Meth. Hist. Anat. c. 6. in Schol. & Pæon. & Pythag. Exerc. 24.

(6) Sepulchr. l. 3. S. 19. Obs. 3. §. 6.

(7) De Morb. Pect. 1.

(8) n. 9. & 10.

(9) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1735.
Obs. Anat. 6.

(10) De Obs. Med. Epist. 8. n. 20.

testatur, in quo, cum ex lenta febris, & stomachi, ut aiebat, languore diu agrotasset, nulla unquam affecti cordis signa apparuerant. Quod si missas ad te antea Epistolas relegas; Agricolam (1) reperies in quo *excrecentiam* vidi cinerei coloris, iisdem valvulis innatam, raram sane vel in cæteris cordis valvulis affectionem, uti Lancisius (2) animadvertit: nec tamen inter alia quæ ægotantem male habebant, palpitatio fuit, aut pulsuum inæqualitas; quanquam hæc, si minus illi vehementes, frequentesque fuissent, non defuisset fortasse. Sculptorem quoque (3) invenies, & Bajulum (4), nulli, donec improvisa apoplexia utrum quæ statim confecit, morbo vel levissimo obnoxios, quorum illi altera Mitralis valvula, colore, naturaque mutata, facta erat multo quam æquum sit, durior; huic autem & Mitralium, & Tricuspidum nonnullæ ad limbum protuberabant in quasdam quasi glandulas, ex densa, firmaque substantia compactas. Sed; ut brevis sim; nec duos illos Senes, de quibus supra (5) cum de Semilunariibus valvulis sermo esset, indicatum est, hic iterum commemorabo, quorum alteri Mitrales crassiores erant, alteri hic illic duræ: & omittam complures alios, in quibus earum limbos duos, & tuberosos inveni, quæ res aliquanto minus idoneas reddit officio suo, sive a peculiari vitio illa sit, sive ab eo quod invehit ipsa ætas; nam & in vetulo cane sic vidi; testque tum in his valvulis, tum in Tricuspidibus, in quibus pariter haud raro conspexi, quasi gradus, ut Cel. quoque Hallerus (6) censet, ad naturam osseam induendam. Quas vero osseas jam factas deprehendi, eas vero ob graviores quibuscum junctæ erant, morbos, alio differam oportet.

14. Interea autem, ut vides, posito aliquando, nec levi, valvularum Mitralium vitio, non continuo palpitationem cordis sequi, aut pulsuum intermissione; sic etiam credito, ubicunque alius obex vel propior dexteris cordis cavis, quam illæ sint valvulæ, illa sanguinem remorando, dilataverit, non statim vero ut palpitatio consequatur; nam pulsuum quidem inæqualitatem minus tunc accidere consuevisse, Epistola XVIII. (7) indicatum est. At enim, inquires, illo ipso loco a te agnitum, confirmatumque esse, memini, tunc palpitationem angere ægotantes solere. Recte meministi; siquidem sæpe tum esse palpitationem, agnovi. Sed num forte id nego? Quin libenter aliis insuper adjectis Observationibus confirmabo. Satis nunc sit illam indicasse Cl. Chomelii (8), qui Virum, cujus arteria Pulmonaris lapideis intus, extraque tuberculis obfessa erat, cor autem permagnum, crebris vexatum fuisse palpitationibus, adnotavit. Scilicet nullam ego ex propositis palpitationis causis negaverim cum hac interdum fuisse conjunctam; quasdam vero etiam sæpius, fatebor. Id tantum admoneo, ubi causa aliqua ejuscemodi posita sit, non continuo eo decurrendum esse, ut palpitationem simul fuisse, omnino, & semper credamus. Vide enim, exempli causa, ejus dissectionem Virginis (9), in qua præfectas Pulmonari arteriæ valvulas hic inter se colligatas Valsalva invenit, ut viam sanguini vix relinquerent lentis diametro æqualem, qui propterea in dextris caveis cordis restitans, ipsas dilataverat. In iis tamen quæ viventem affligerant, palpitationem minime adnotatas reperies. Quod si forte incidas in historias, ex quibus sanguinis cursus per compressum extra intusve pulmonem retardatus, cordis palpitationibus causam videatur præbuisse, qualis inter alias observationes illa est Cl.

(1) Epist. 11. n. 11.

(2) De Subit. Mort. l. 2. §. 7. & 8. Schol.
ad Obs. Phys. Med. 4.

(3) Epist. 3. n. 26.

(4) Ibid. n. 4.

(5) n. 10. in fin.

(6) Ad Boerh. Prælect. §. 149.

(7) n. 11.

(8) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences,
A. 1707.

(9) Epist. 13. n. 12.

Grimmii (1), qua Virum proponit incommodo hoc ferme perpetuo annum, eoque amplius vexatum, ejusque pulmonem alterum effusa aqua circumdatum, utrumque autem vix numerabilibus vomicis intus oblitum; hinc quidem ortam palpitationem fuisse, credito, sic tamen, ut simul memineris, hanc vix unquam in tot fuisse, quos superioribus Epistolis aut thoracis hydropo, aut pulmonum, ut in peripneumonia, duritie, & tuberculis, ut in phthisi, confectos descripsimus.

15. Longum esset per omnes causas ire, quæ proponuntur, palpitationis, nolenti præsertim quæ alibi aut dicta, aut dicenda sunt, iterare. Nam de cordis ipsius ossibus, ulceribus, polypis erit in proximis Epistolis opportunior scribendi locus. De pericardii autem hydropo, a quo tot sunt qui palpitationem reputant, nihil attinet ad ea addere quæ de morbo illo, & de hac ipsi modo adjuncta, alias absente, Epistola XVI. (2) sunt scripta. Præstabit igitur quasdam alias hic pericardii affectiones quæ inter palpitationis causas proferuntur, unamque potissimum quam non semel vidimus in mortuorum corporibus, considerare. Nam conclusi intra ipsum flatus, & multo minus vermes nondum se nobis obtulerunt. Quin etiam si plures in Sectione hac Sepulchreti Observationes (3) leguntur palpitationis, tremorisve cordis a vermibus pericardii; tamen alibi certius, alibi gravius visorum in eo vermium testimonium desidero. Visorum, inquam; neque enim vel in Sepulchreto ipso desunt magnorum Virorum nomina Francisci Sylvii (4), Hartmanni (5), Ballonii (6), Hollerii (7), Riolani (8), aliorum, qui Veterum quorundam doctrinæ astipulati, vermes in pericardio, & corde ipso aliquando sine ulla dubitatione posuerunt. At si quis viderit, quærat; Riolanus quidem ait, *de hoc morbo tractavisse Salium*; sed hoc ipsum, ubi tractaverit, minime dicit. Redeamus igitur ad Observatores oportet. Prima ex indicatis Observationibus (9) eximium sane Auctorem habet Lowerum. Sed si attente legas, conjectura est, non observatio. Neque enim eos vermes vel semel conspexisse se dicit: qui si, ut credebat, *sapenumero* cor arroderent; non ipse modo, sed & alii intra pericardium deprehendissent. Secundæ autem Observationis (10) vermen si forte qui viderint, aut quo in Principe & quando viderint, quæris; ne ipse quidem Observationis Scriptor hæc videtur scivisse. Tertia (11) ex *M. S. Stockeri* est, qui tamen eos vermiculos a se conspectos non dicit. Ultinam denique (12) ut totam legere possimus, ad Sectionem X. rejici-mur. Verum postquam ejus paginas versantes, hanc in ipsa esse VII. Observationis §. 1. agnovimus; neque eam prorsus intelligere ob typographi oscitantiam, neque ob ejusdem incuriam in eo possumus invenire ex quo descripta esse dicitur, *Zacuti lib. ij. præx. admir. cap. CX.* est enim lib. I. cap. CXXXIX. In hoc autem ait Zacutus, vermem fuisse mortuum, nigrum, cimicis magni forma: quemadmodum in proximo capite describit *anguiculum* in corde altero. Quorum hunc sicuti ex descriptione ipsa polyposam concretionem fuisse, intelliges, anguiformem; ita aliquid ejusmodi quod nigrum magnumque cimicem referret intimo ventriculi cordis parieti adhærentem, mecum facile suspicaberis præsertim postquam alias alibi (13) examinaveris hujus generis observationes. Nec vero hæc dico, quod nullum unquam inter pericardii membranas esse posse ver-

(1) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 111.

(2) Præsertim, n. 23.

(3) 19. & 25. §. 1. 2. 3.

(4) In Schol. ad §. 6. Obs. 21.

(5) Ad §. 1. Obs. 25.

(6) Ad §. 1. Obs. 27.

(7) Ad §. 1. Obs. 7. Sect. 10.

(8) Ibid. §. 3.

(9) 19. Sect. hac 8.

(10) Ibid. Obs. 25. §. 1.

(11) Ibid. §. 2.

(12) Ibid. §. 3.

(13) Epist. 24. n. 23.

miculum pertinaciter contendam, cum inter Magnæ arteriæ tunicas sæpe adeo in canibus deprehenderim (1). Sed eo dico, quod certiores legere Observationes velim priusquam illud agnoscam. Interea autem vermes qui cordi officiant, eos esse, ajam cum Tralliano, sub ista Zacuti Observatione laudato, qui sinistrum lædunt orificium ventriculi adeo in consensum cor trahens, ut *καρδία* appelletur, quæ sententia pariter Sennerti fuit, sub eadem Observatione ubi illa quarta nobis erat, producta. Sic autem facillime intelliguntur quæ sub secunda, & tertia [ex Hartmanno, & Hollerio adnotantur de lumbricis in palpitazione cordis quæ a vermibus est, excretis, nec curatio ipsa Loweri, quæ prima observatione producitur, si vermes revera abegit, multo aliter videtur esse explicanda.

16. Et si vero pariter, ut dictum est, nondum mihi accidisse memini, ut pericardium aere distentum invenirem; tamen eo facilius Hollerio (2) credam gravissimo Viro, qui id se *in dissectis corporibus*, cordis palpitazione *peremptis, exploratum habuisse*, testatur, quod & ego aere turgidas cum alias caveas, tum vasa quoque sanguifera deprehendi (3), & alii, quos tibi alibi (4) laudavi, cor ipsum; ut, si cætera sinant, per me tibi liberum sit iis assentiri, qui palpitacionem ab aere deducunt, non modo pericardium, ut hic in Sepulchreto Observatione XVIII. sed & cor ipsum distendente, hoc tamen intra eum modum qui Observatione XXI. (5) a Francisco Sylvio indicatus est. Dixi autem, si cætera sinant, nonnullis de causis, quas inter locum habet evolutio aeris ex vivitium sanguine, haud ita facile in plerisque eorum ponenda, in quibus alioquin commodum esset palpitacionem sic explicare. Quod tibi intelligere proclive erit ex iis quæ in V. Epistola (6) disputavimus. Quin id ipsum quod in ea (7) dictum est, Redio placuisse in pulsus intermissione ut plurimum repetenda a majore aliqua aeris bulla, per cor transeunte, id, inquam, ipsum quam difficile visum sit discipulo ejus Bellino, hujus edita scripta (8) demonstrant. Itaque, sicuti de vermibus modo dixi, ita de flatibus nunc dico, plerumque hos cordi molestos esse, non cum ejus, aut pericardii cavum, sed cum subjecta intestina occupant, & ventriculum. Quæ sæpe flatus distendunt adeo, ut septo Transverso, & huic incubanti cordi incommodent. Sic autem manifesto patet quod in Scholiis, ad Observationem illam addicis XVIII. semel, iterum, ac tertio inculcatur, flatibus erumpentibus levare, aut solvi palpitacionem: qui si caveas cordis aut pericardii, ut in ea Observatione ponitur, occuparent; viam certe per quam repente, atque affatim inde usque erumperent, non haberent.

17. Denique ad eam venio palpitacionis causam quæ evidenter occurrit, nec ita raro, & in qua tantum abest, ut aqua, aer, aut quidquam aliud se inter pericardium, & cor interjiciat; pericardium adeo cordi adhæret, ut tunc deesse, nisi accurata perquisitione discernas, sæpenumero videatur, hincque deceptos dubitet Cel. Hallerus (9) post Peyerum (10), Stalpartium (11), Freindium (12), Lancisium (13), hinc, inquam deceptos fuisse illos qui humanum cor pericardio carens se vidisse, scripserunt, quos inter, præter eos qui a modo laudatis Scriptoribus nominantur, connumerandus est Antonius M. Cananus apud Hippoly-

(1) Epist. Anat. 9. n. 45.

(2) De Morb. Int. l. 1. c. 29. in Schol.

(3) Vid. ex. gr. Epist. 5. n. 19.

(4) Ibid. n. 20.

(5) §. 6.

(6) n. 25. & seqq.

(7) n. 21.

(8) De Morb. Pect. 1.

(9) Ad Prælect. Boerh. §. 132. not. a.

(10) Meth. Hist. Anat. c. 6. in Schol.

(11) Cent. 1. Obs. Med. Anat. 37. in Adnot.

(12) Hist. Medic. ubi de Avenzoare.

(13) De Mot. Cord. l. 1. Propos. 23. & in Schol. ad Hist.

tum Boscum (1), & ex recentioribus Alex. Littrius (2), & Jo. Georgius Hoyerus (3). Peyerus tamen cum dubitationem illam suam ad hunc modum exposuit: *opinari fas sit, pericardium aut pulmonibus, aut ipsi cordi potius ita tunc adnatum præter naturam habuisse, ut distinctum videri non posuerit*; alteram sagacioribus reliquit rationem qua rem explicarent: quam rationem solertia, & industria Cl. Viri Abrahami Kaav Boerhavii (4) bono in lumine collocatam videbis. Verum pericardii non ad pulmones, sed ad cor adhæSIONem, quam & ipse ex morbo ignoto bis vidit, & de qua sunt a nobis hic verba facienda, hanc, inquam, adhæSIONem sive repetas ab illius aquæ defectu, sive a glutinosis, viscidisque particulis aut cum hac secretis, aut destillantibus ex ulcusculis, quæ in pericardii, aut cordis, aut utriusque superficie innascentur; rem semper facilius intelliges, si causa adjungatur quæ pericardium ad cor apprimat, & cordis ipsius diu languidus, & exiguus motus. Cave enim, aliter accipias quæ Hermannus Boerhaavius (5), eodem ac Peyerus (6), exemplo usus, docebat: *Quando palpebræ excoriatæ fuerunt, unius aliquando noctis quiete conrescunt. Ita pulmo cum pleura, cor cum pericardio connasci visum est*. Neque enim pulmo, aut cor prorsus quiescere tandiu possunt; satis est tamen, si quiescere propemodum videantur. Sic vero ibi etiam ubi ab eodem scriptum est (7): humido, qui disjuncta fervet, *vapore deficiente, visum est cor cum pericardio connatum post miseras angustias & palpitatio- nes homines occidisse, qualem historiam Peyerus habet*, ibi, inquam, pariter cavendum est, ne plus quam fortasse voluerit, Summum Virum dixisse, credamus. Nam Peyerus (8) cum respiratione difficillima *maximam quidem pectoris anxietatem*, nec tamen diserte palpitaciones adnotavit, etsi *pulsus debilem semper, & parvum, tremulum aliquando, ultimisque duobus mensibus intermittentem atque ad extremum plane myurum & formicantem* fuisse scripsit. Nec vero in cunctis quæ sub eo Boerhavii loco indicantur, Observationibus, neque in aliis pluribus, quæ scribenti hæc mihi succurrunt, angustiarum semper, nedum, palpitationum, sit mentio: quod ex iis intelliges quæ presse de singulis continuo attinguntur.

18. Quatuor ex vetustioribus sunt in Sepulchreto; sed alia alibi, Gul. Ballonii (9), Oth. Heurnii (10), & hoc senioris, Philib. Sarazeni (11), qui *nemini antea, quod sciret, observatam* hanc pericardii ad cor adhæSIONem Hildano significat (12) eo quo Ballonius mortuus est, anno 1616. (13), cujus sane libri non nisi undevigesimo post anno prodierant. Sed A. 1578. Ballonius id noverat. Hæc enim leges inter illa quæ per ejus anni ver adnotaverat (14): *Accersitus D. Duretus... omnis palpitacionis cardiacæ causam aut in oppressione, aut in excussione ponit. Illa est cum malum in corde ipso est, aut circum cor. Ut cum nimia aqua inter pericardium crevit, aut cordi pericardium adhærescit*. Videri potest Dureto ipsi hoc cognitum. Sane ubi inter palpitacionis causas id enumeravit Ballonius, nec a quo, nec quomodo observatum esset, indicavit. Sic enim scripsit (15): *Adhæ- sio pericardii corpori ipsius cordis, quod in duobus hydropicis observatum est*. Utcunque id est; hæc duæ quæ sub Ballonii nomine proferuntur, Observationes, palpitacionem ipsæ quidem cordis proponunt. Sed frustra hæc in Sarazeni, & Heur-

(1) De Facult. Anat. Lect. 4.

(2) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1712.

Obf. Anat. 1.

(3) Act. N. C. Tom. 5. Obf. 68.

(4) Nov. Comment. Imp. Sc. Acad. Petropol. Tom. 1. Obf. Anat. 4.

(5) Prælect. in Instit. §. 709.

(6) Schol. cit.

(7) Prælect. §. 182.

(8) c. 6. cit.

(9) Sect. hac 8. Obf. 20.

(10) Sect. 1. Obf. 74.

(11) Ibid. Obf. 81.

(12) Vid. Hildan. Cent. 4. Obf. 32.

(13) Vid. Ballon. Vitam.

(14) Epidem. I. 2.

(15) L. 1. Consil. Med. 109.

nii, quantum ex Sepulchreto apparet, Observationibus perquiretur. Difficilem uterque adnotant respirationem; Sarazenus, ut in re ipsi nova, alia insuper, quæ ab uno Meckrenio (1) casu fortasse confirmata esse, video; sed de angustis, pulsibus, palpitatione nihil. Sic etiam; ut ad Recentiores qui pericardium viderunt cordi adhærens, transeamus, & Meckrenii (2) Observationem, in qua nullum tamen de palpitatione, aut pulsus intermissione verbum, ob adjectum cordis vulnus prætermittamus; Lowerus (3) etsi quæ mala præcesserunt, diligenter conscripsit, & in iis *ad motum quemvis anhelationem*, pulsum *parvum & intermittentem*, dolorem *cum insigni gravamine præcordia infestantem*, & *crebras lipothymias*; de palpitatione tamen ne verbum quidem interjecit. Peyrus autem (4) de iis quæ antecesserant duas, secum a Wepfero communicatas, dissectiones, aliud non indicat, nisi *præcordiorum anxietatem* in altero dumtaxat ægro, qui *nunquam nisi pronus in genua provolutus, & cubitis suffultus, dormire, imo respirare valuit*. Stalpartius vero (5) ne illam quidem; tantum *continuum lentamque febrem*, *actussim* qua ejiciebatur *plurimum sanguinis*. Sed Malpighius (6) nihil omnino memorat eorum quæ Landinum affligerunt. Ad Sepulchretum autem ut redeam, eaque hic colligam quæ facile possunt quærentes fugere, cum sint extra hanc Sectionem per alias atque alias dispersa; nec Garnerus (7), nec Helvigius (8), prægressorum malorum quidquam nominant, præter mammam exulceratam, & hydropem, cum adnatum pericardium cor aut exiguum admodum, & in se contractum, aut consueto duplo majus complecteretur. Harnius (9) præter spirandi difficultatem, & alia nonnulla, ad immanem ventris tumorem ferme spectantia, vix *aliqualis cordis inquietudinis* facit mentionem. Plura quidem de malis diuturnis, & huc attinentibus, sed nec pauciora de viscerum noxis habet Stegmannus (10), qui palpitationem cordis, pulsus inæqualitatem, & dyspnœam a pueritia usque perpetuam narrans, ad cartilagineam quandam excrescentiam juxta auriculam cordis sinistram, ad copiam pinguedinis cor obducentem, ut non parum ejus augeret molem, ad aliaque, non modo ad pericardii adhæSIONem, refert, idque sapienter, præsertim cum hæc per fibrosos dumtaxat nexus fieret, eosque ad pinguedinem quæ mediam operiebat cordis regionem, pertinentes. Sed ubique, & undique, ut cæteræ fere omnes, de quibus nihil excipiam, adhæSIO fuit a Genevensibus Medicis (11), in Juvene adnotata, cui *familiaris* erat cordis palpitatio. Contra, ab Hottin-gero (12) non hæc, sed anhelatio in muliere animadversa est, in qua pericardium corii instar crassum factum, & durum, cordi affixum deprehendit. Littrius (13) in duobus nihil habuit quod memoraret; nam uterque ex vulnere mortuus, alter femoris, cum alioquin bene, inquit, valeret; alter nescio cujus partis, sed intra horæ quadrantem, & hic quoque, tametsi id in utroque mirabile est, non male habuisse antea videtur. Quin etiam Ruyschius (14) ubi cor ostendit *connatum pericardio*, idque a *prægressa inflammatione harum partium*, unde *æger intolerabili dolore fuit correptus circa pectoris anteriora*, non *sine febre continua*, neque alia addit, & quæ dicit, ea an ad tempus inflammationis referat, an ad illud quod consecutum est, cum pericardium annexum jam erat,

(1) Obs. Med. Chir. c. 35.

(2) Ibid.

(3) Traët. de Corde, c. 2.

(4) Schol. cit. supra, ad n. 17.

(5) Cent. 1. Obs. rar. 37.

(6) De Struct. Glandul.

(7) L. 4. S. 2. Obs. 7. §. 1.

(8) L. 3. S. 21. Obs. 21. in Addit.

(9) S. ead. Obs. 36.

(10) L. 2. S. 1. Obs. 32. in Addit.

(11) L. 3. S. 10. Obs. 3. in Addit.

(12) Eph. N. C. Dec. 3. A. 10. Obs. 231.

(13) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1701. & 1706.

(14) Thef. Anat. 6. n. 36. not. 1.

haud satis liquet. Contra autem apud Dionisium (1) præter alia, & in his spirandi difficultatem, & pulsus vehementiam, atque frequentiam, violenta ac assidua cordis palpitatio adnotata est. Violentissima pariter hæc memoratur in ultima de sex illis Angelicis Observationibus, de quibus superius (2) mentio fuit. Sed quartæ adjecta, quæ Cl. Chefeldeni est, nihil nisi hydropem, ac maciem commemorat. Sic etiam Lancisius in duorum quos describit (3), neutro, cum cætera, & in hisce præcordiorum contractiones & oppressiones, ac lipothymias diligenter describeret, palpitationem nominavit, imo in primo (4) vel pulsus ut plurimum fuisse æquales, admonuit. Verum a Vieussenio (5) assidua, cum levi pectoris oppressione, cordis palpitatio animadversa est: quæ violenta saltem juxta finem morbi a Freindio (6) fuit adnotata, cum pulsu tunc perpetuo incitato, sæpius etiam inæquali & intermittente. Sed Cantius (7) qui inter horum utrumque scripsit, historiam morbi quo extinctus erat homo, ab ipso dissectus, ignorabat. Abrahamus autem Vaterus cum in Programmate quodam (8) suam in cadavere aniculæ Observationem proponens, morbos qui prægressi fuerant, omisisset; in Olteogenia (9) denique de eadem, ut videtur, fœmina verba faciens, non palpitationem, sed asthma vehemens, cachexiam, œdema pedum, & lumborum inflammationem memoravit; ut neque in viro (10), in quo præter anxietates, & oppressiones cordis, quod hujus cum pericardio concretioni responderet, nihil fuit. Nec in nauta, de quo Cl. Laubius (11), quamvis pericardium cum parvulo corde, & diaphragmate firmissime concretum, duritie cartilagineum, crassitudine pollicem æquaret, quidquam fuerat præter asthma gravissimum, quod huc referres, nisi & feri ingens copia quo venter, & thorax opplebantur, & vomicæ non paucæ pulmonum vasis majoribus accumbentes, aliaque illud facere potuissent. Pariter Cl. Daniel Hoffmannus (12) cum tot mala accurate describat, quibus puella, cujus anatomen profert, fuerat conflictata, neque inter ea recenset palpitationem, & diserte adnotat, nunquam pulsus deprehensum vel inæqualem, vel intermittentem fuisse. Celeberrimi autem Viri Heisteri (13) Observationem cum Littrianis illis de quibus paulo ante dictum est, procul dubio comparabis, quippe in juvene habitam non modo non valedudinario, sed cum æqualibus in caupona largiter computante donec repente quasi ebrius e scamno caderet, moxque ibi moreretur. Et vero Doctus Vir Jo. Guil. Agricola (14) pericardium cum corde pene toto concretum post thoracis inflammationem (post quam non solum Ruyschius (15), sed Hottingerus (16), aliique etiam viderant) accurate describens, palpitationem cordis celerrimam ad finem usque vitæ commemorat, non omittit tamen cordis mire auctam magnitudinem, ejusque thalamorum, & auricularum, & venæ Cavæ capacitatem, plenosque tuberculis pulmones. Quin etiam cum ter alias eandem viderit concretionem (17), & semel quidem ubi pulmones labe carebant; nullum de palpitatione verbum habet; sed tantum suspicatur; in malignis quibusdam fe-

(1) Descript. d'une oreill. du cœur.	(10) Differt. de calcul. in vesica fell. generat. Thes. 9.
(2) n. 9. & 10.	(11) Act. N. C. Tom. 2. Obs. 20.
(3) De Subit. Mort. l. 2. Obs. Phys. Med.	(12) Ibid. Obs. 2.
4. & de Mot. Cord. Prop. 23.	(13) Obs. Med. Miscell. 4.
(4) In Schol. ad cit. Obs. §. 10.	(14) Commenc. Litter. A. 1735. Hebd. 8.
(5) Traité du cœur, ch. 1.	post n. 4.
(6) Ubi cit. supra, ad n. 17.	(15) Supra cit.
(7) Impet. Anat. Tab. 4. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.	(16) Ibid.
(8) Post. Obs. rariss. calculos.	(17) Commenc. Litt. A. 1736. Hebd. 41.
(9) Thesi 20.	in fine.

bribus summam inde esse debilitatem, lipothymias, & syncopes repetendas. Porro neque Præcl. Plancus (1), qui ex graviore sterni ictu pericardii ad cor adhæSIONem sæpenumero animadvertit, hanc propter eandem causam in hydro-pico proponens, palpitationem memoravit. Quæ etsi fuisset; dubium tamen esset, ab adhæSIONe illa, an ab osseo annulo deduceres quo ima sinistri cordis ventriculi pars cingebatur, non secus atque in Observatione quam pridem legeris, Cl. Jo. Sebast. Albrechti (2) dubitaveris, utrum cordis non sine dolore palpitationem, & periodicum asthma corruptis pulmonibus; adnato posteriùs ad primam divisionem arteriæ Asperæ non exiguo tumori, cordis magnitudini duplo majori, cui vasa quidem omnia ex eo prodeuntia, aut ipsum adeuntia, & dexter ventriculus, sed neque sinister, neque auriculæ respondebant, utrum his, inquam, omnibus, an potius uni pericardii connexioni per validiores brevesque fibras cum plana cordis facie ex majori hujus parte, & ad apicem usque ipsum, tribueres. Cel. quoque Hallerus (3) cohæSIONem non integram vidit, quæ freni instar coercerat extremum cordis mucronem; sed de quibus homo quereretur, non addidit. In alio autem quem hæreditaria palpitatione vexaverat, passim quidem pericardium conspexit adnatum cordi, sed per scirrhus, & tot præterea, tamque gravia in illo eodem corde animadvertit, quemadmodum supra (4) dictum est, ut cui potissimum palpitationem adscribas, minime liceat conjicere. In duobus pariter Præstantissimus Kaavius cor, & pericardium connexa invenit, in altero per filamenta quorum longissima extensum æquabant digitum, in altero arctius, præsertim qua cor diaphragmati incumberebat; sed neutrius qui morbus fuisset, scire potuit, sicut initio est indicatum (5). De tribus tamen viris quorum primum Egregius Chirurgus Fayus (6), alterum Medicus Doctissimus Pasta (7), tertium Hieronymus Queye tunc Medicinæ studiosus (8) priusquam decem de quibus novissime dixi, inciderentur cadavera, dissecuere, primus diuturna, & vehementi cordis palpitatione, cui pulsus quoque respondebant; alter sæpe illa, spirandique difficultate, præsertim a corporis, aut animi motu, laborabat, cum pulsu inæquali semper, & intermittente; postremus palpitationi insolitæ, & subitaneis, sed momentariis pulsus intermissionibus, crebrisque, sed levibus, lipothymiis obnoxius vixerat. Hi omnes propter pericardium, ferme crassius, cordi adhærens, quæ alia hujus, aut viciniæ habuerint, aut non habuerint vitia, mox indicabitur.

19. Jam enim si ex hisce omnibus, quæ mihi, dum has Litteras scriberem, occurrere, & relegi potuerunt, Observationibus quinque, & quadraginta (9), primum sex illas seponas, quæ nobis quid malorum præcessisset, non indicant, deinde quatuor & viginti detrahas, in quibus nulla sit de palpitatione mentio; quindecim, haud amplius restabunt, in quibus sit, Ballonii nimirum duæ, Hiarnii, Stegmanni, Geneventium, Dionisii, Anglorum, Vieussenii, Freindii, Agricolæ, Albrechti, Halleri, Fayi, Pastæ, & Queye, singulorum singulæ. Verum has ipsas si, postrema excepta, ante perlegas, & quot præter naturam, & qualia simul cum pericardii adhæSIONe in singulis propemodum reperta sint, videas; multum dubitabis, num hæc adhæSIONe, an vitium quodpiam aliud, palpitationis causa fuerit. Nam; ut polypos qui in quarta, octava, nona, decima leguntur, præterea, quos in eadem octava non præteribat Michelot-

(1) Epist. de Monstr.

(2) Act. N. C. Tom. 5. Obs. 21.

(3) Ad Prælect. Boerh. §. 182. not. III.

(4) n. 12.

(5) n. 17.

(6) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1735.

Obs. Anat. 8.

(7) Epist. de Cord. Polyp. n. 13.

(8) Dissert. de Syncopa, c. 3. Prop. 1.

n. 1.

(9) Vid. alias Epist. 24. n. 3. in fine.

tus (1), recte alioquin admonens, cavendum esse, ubi plura simul vitia deprehenduntur, ne sine certa ratione unum aliquod potissimum pro morbi causa proponatur: utque aquam pariter minime attendas, quæ in Observatione decima tertia, & decima quarta certe, fortasse & in duabus illis quæ ex Ballonio sunt, thoracem opplebat, sed potius pro ipsius diuturnæ palpitationis, ejusve causarum effectu habeas; in plerisque earum quindecim de quibus loquimur, Observationum alia invenies quæ multo magis te morentur. Namque; ut de iis nihil dicamus, quas cum proferremus, ista indicavimus; in octava pulmones erant imbuti adeo serosis succis, ut thoracis cavum omnino implerent: in nona pericardii, cordi adhærentis, pars scatebat minutis abscessibus inflammationi successerant: in sexta, septima, decima tertia, decima quarta, auricula alias dextera, alias sinistra; aut sinister ipse ventriculus incredibilem prope in modum erant dilatata. Mitto cætera, ut in plerisque harum quatuor, ossa aut in arteriæ Magnæ initio, aut in pericardio, aut in tota articula dextera; aut cum sinistrae immani illa dilatatione conjunctam angustiam & parvitatem adjecti ventriculi, ut in decima quarta, aut denique innatum pericardio ipsi qua costas respiciebat, tumorem ovum modicum æquantem, & concreto sanguine plenum, ut in decima tertia. Quo de uno tumore ut aliquid dicam; nam de cæteris ferme omnibus alibi dixi, & in parte, ut de ejusmodi quoque tumoribus (2), dicturus sum; vide, quæso, pauca illa quæ in extremo libro I. de Aneurismatibus (3) sibi inter scribendum, ut fit, memoriæ causa adnotaverat Lancisius: *Adverte hic de signis agere, quibus distinguitur Aneurysma cordis a pericardii tumore. Vidimus enim quemdam inauratorem, qui cum viveret, [cordis palpitatione, & spiritus angustii laborabat, quique palam Aneurysmate certe tentatus credebatur; is post varias sanguinis missiones a quibus alleviari videbatur, repente obiit. In cujus postea cadavere prægrandis abscessus, qui disruptus liquorem meliceroidem effudit: occupabat autem pericardii basim; unam inter, alteramque tunicam.* Hinc certe intelligis, posse aliquando vel unum per se tumorem pericardii, palpitationis causam esse.

20. Quæ cum ita sint; vides profecto, in proposita questione, an pericardii ad cor adhæsiō hujus palpitationem excitet, multo pluris esse faciendas Observationes illas per quas in cadaveribus nihil aliud vitii, præter eam adhæsiōnem, deprehensum est. Cujus generis inter omnes quæ supra (4) indicatæ sunt, quinque potissimum occurrunt, idest Sarazeni, Loweri, Genevensium, Heisteri, Queye. Et palpitationis quidem mentio fit in tertia, itemque in ultima. Sed in hac, ut in prima quoque, minime apparet, quomodo reliqua se habuerint viscera, & vasa: quorum vitia quædam posse interdum palpitationis esse causas, & ratio, & quæ subinde his Litteris scripsi, satis indicant. Lowerus autem, & Heisterus cum in cæterarum cadaverum suorum partium examine, ut ex utriusque descriptione patet, diligentes fuerunt; tum siquid illæ haberent vitii, facile præ cæteris, quippe in Re Anatomica præstantes, uterque poterant internoscere. Num vero eorum, aut Sarazeni Observationes palpitationis præcesserit, ex iis quæ singulas memorans, cum fide retuli, cognosces. Sed ne forte credas, pericardium ipsis aut non undique, aut laxius cordi adhærens occurrisset; Heisterus certe fuisse, ait, *arctissime cum corde undique concretum, ita ut sine laceratione nullo modo inde separari potuerit*, Lowerus autem, *cordi toti ubique adeo arcte accrevisse, ut digitis non nisi ægre ab illo separari potuerit*, insuper fuisse *crassum, opacum, & velut callosum*: quod addo, ne forte si in plerisque earum Observationum, in quibus palpitationem fuisse, dixi, pericardium cras-

(1) Comment. Bonon. Sc. Acad. Tom. I.
in Opusc.

(2) Infra, n. 23.

Tome I.

(3) Propos. 5. in ipso fine.

(4) n. 18.

sum, durumque legeris; hinc illam potius, quam ab adhæfione, repetendam esse, suspiceris; quanquam Heurnius, Peyerus, Hottingerus, Laubius, Hoffmannus, qui crassum, durum, cartilagineum, carnosum viderunt, palpitationem, ut supra (1) dixi, non adnotarunt.

21. Quæres hic facile (quando ad paucas adeo Observationes redimus) in quibus Valsalva, & ego pericardium vidimus cordi adhærens, in iis fuerit, an non fuerit palpitation? Quod ad illum attinet; cum ter viderit, semel in puero quo de alibi (2) scribetur, iterum autem, ac tertio in viris duobus, de quibus proxima superiore Epistola (3) scriptum est; de puero quidem nihil adnotavit alius, nisi macie confectum interiisse: in viris autem cum plura, & varia animadvertit; frustra ea releges, ut de palpitatione, & de peculiaribus pulsum vitiis quidquam reperias: & tamen pericardium non modo undique cordi in his omnibus adhærebat, sed in eorum altero, cui pectoris angustia fuerat (quam si quis malit, referre alio, potest) erat præterea alibi crassissimum, alibi etiam cartilagineum. Ego vero septies inveni cordi adhærens, & quidem undique. Cujusmodi historiarum quatuor ad te alias descriptas misi, Stabularii (4), Piscatoris (5), Lanionis (6), & telarum laneorum Tonforis (7): in quorum nullo an cor palpitasset, neque an fuissent præcordiorum angustiae, & pulsum vitia, scire potuimus; nec mirum, cum Lanio esset stultus, reliqui autem alius alia causa repentino morbo sublati: quanquam in Tonfore magnum, & vicinum cordi aneurysma rem dubiam reddidisset, præsertim cum pericardium non per se cordi esset annexum, sed per mucosam materiam. At in Piscatore tamen, & Stabulario, quorum utrique non secus ac Lanioni, per se adhærebat, & in primo quidem acute adeo, ut sine cordis laceratione avelli non posset, haud facile credo, magna fuisse thoracis incommoda, cum primus paulo ante mortem ferendo piscatus labori par esset. Stabularius autem ante ultimam apoplexiam ter in Nosocomium exceptus, nunquam de palpitatione questus esset, imo in ea ob quam perpaucis omnino ante mensibus ibi cubuerat, thoracis inflammatione, præter solitam in eo morbo duritiem, ac frequentiam pulsum, nullum in his vitium habuisset, quemadmodum ab iis qui curaverant, Medicis recente etiam tum rei memoria certior sum factus. Nec tamen negaverim, postea, ob eamque ipsam, ut Henningerum, Ruyschium, Agricolam adnotasse, dixi (8) inflammationem, pericardii adhæSIONem incipere, & sic fortasse quæ antea cordis, & pulsum mala non erant, existerere potuisse. Reliquas autem tres meas Observationes, uno in viro, & duabus in foeminis habitas, in aliis ad quas magis attinent, Epistolis (9) leges: videbisque, in una dumtaxat intermittentem pulsum, & palpitationem, hanc autem facile ab arctissima pericardii adhæfione non modo ad cor universum, ejusque auriculam dexteram, sed ultra basim cordis ad Magna etiam vasa, cum hoc communicantia.

22. Quid ergo est, inquis, quod Lowerus (10), Vieussenius (11), Michelotus (12) non modo spirandi difficultatem, sed & pulsus intermissionem primus, cordis vero etiam oppressionem tertius, & palpitationem sequi debere, docuerunt, posita pericardii, duri præsertim, ad cor adhæfione? Nonne ob hanc pericardium contractius factum, annexum sibi a natura diaphragma sursum retractum

(1) n. 18.

(2) Epist. 49. n. 4.

(3) n. 4. & 10.

(4) Epist. 4. n. 19. (5) n. 12.

(5) V. n. 19.

(6) VIII. n. 6.

(7) XVIII. n. 25.

(8) Supra, n. 19.

(9) XXIV. n. 11. XXX. n. 7. XXXV.

n. 12.

(10) (11) (12) Locis indicatis supra, ad n. 18. & 19.

fervat, ejusque cum spiritus ducitur depressionem minus facilem reddit, idque eo magis quo pericardium ipsum durius est? Nonne descendens tamen tunc diaphragma, pericardium secum rapiendo efficit, ut tunc magis a pericardio cor constringatur, & sic multo difficilius hujus cavearum expansio fiat, unde oppressio, pulsus intermissio, & palpitatio consequantur?

Ego vero etsi de his tribus effectibus facilius fortasse rationem video, cur priores duo, quam cur tertius quoque contingat; tamen quid pro tertio pariter dici possit, non ignoro. Sed ubi frequentior, ut vidimus, experientia refragatur, supervacuum esse duco, ut rationibus examinandis immoremur. An potius antea considerandum est, num revera in iis omnibus Observationibus palpitatio defuerit, in quibus non est nominata? Alii enim per incuriam omittere, alii non animadvertere potuerunt, neque hi ob negligentiam tantum, verum etiam propter eam causam quæ ad Observationem quandam (1) in Sectione VIII. hæc Sepulchreti in hunc modum adnotata est: *Contingit aliquando præsentibus causis, palpitationem cordis non accidere, quia longo tempore ægri decubuerunt, atque ob quietem tranquille sanguis cursum suum peragit. Experientia enim cognitum est, cachecticis cor, si quieti degant, raro palpitare: a qualicunque vero motu, maxime in acclivium ascensu, vehementer concuti.* Sic inferius ad alteram Observationem (2) adscriptum est: *Arduum est palpitationem cordis per consensum partium inferiorum inducendam, ab idiopathica discernere: sæpe enim contingit, ut quanquam cor intra se causam contineat, per periodos tamen redeat affectus, ut cum serum, pericardio inclusum, orgasmo ciatur, aut flatus accedunt.* Quæ etsi magna ex parte accipienda sunt, & alio quoque non inutiliter transferenda, nequando organicum esse morbum, ob hanc unam causam negemus, quod sua perpetuo non edat indicia; tamen num propter hæc quæ dicta sunt modo, aliæ ejuscemodi satis infirmari credes vim omnium Observationum, in quibus sine ulla palpitationis mentione adhæSIONem pericardii ad cor propositam fuisse, ostendimus? præsertim cum aliæ accedant Observationes diligentis, & cauti Viri Albertini (3), qui in illius adhæSIONis signis, siqua forte essent, perquirendis tantum abest ut palpitationem memoraverit, contrarium potius, si attente omnia pensitemus quæ in eam rem scribit, animadvertit, motus videlicet cordis a pericardio tunc cohiberi per se quidem, ac reprimi, ut a nobis minime percipiantur, &, si nonnunquam percipiantur, ab alio esse vitio, ut puta auctæ simul magnitudinis cordis, & quanquam hujus, & pulsum perturbati motus, ut in Loweri historia (4), quasi polypus subesset, accedant, tamen manu ad cordis locum apposita, motum magis sentiri a Medico, cum polypus subest, quam in illa adhæSIONe.

23. Dum hos relego Albertini locos, ex quibus intelligi licet, sæpe ipsum vidisse hanc qua de loquimur, pericardii adhæSIONem, duo insuper animadverto; alterum, sæpius eandem Bartolettum quoque observavisse, cujus libris me in præsentia carere, minus tibi mirandum est, quam semper caruisse Bonetum, ut Auctorum Index ostendit quibus in Sepulchreto usus est; alterum, in Principe Viro, in cujus pericardio tumorem invenit Albertinus sanguineum, qui a dextris cordis secundum totam ejus longitudinem extendebatur, signa antecessisse quæ de organico varicosi generis vitio fidem facere videbantur: hæc autem supra esse, dixerat, cum pulsatio nulla est, aut fere insensibilis. Lancisius autem, ut ex ejus Observatione constat, quam superius (5) retuli, a pericardii tumore palpitationem cordis animadvertit, & a multo etiam minori Zacutus, qui ter morbum hunc se vidisse, affirmavit, in proxima superiore Sepulchreti Sectione VII. (6); a te

(1) 16. in Schol.

(2) 31. in Schol.

(3) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom.

1. in Opusc.

(4) Vid. supra, n. 18.

(5) n. 19. in fin.

(6) Obs. 110.

legendus, non libro qui ibi citatur, II. sed I. ut intelligas in Scholio, quod ipsum quoque ex Zacuto est, locum in quo hic curationem qualemcunque proposuit. Quid ergo est? An humor varius, qui tumore continebatur, ut citrinus apud Zacutum, & meliceroides apud Lancisium, alter ac sanguineus apud Albertinum, irritando, palpitationem ciebat? An alia in aliis tumoris sedes ejus varietatis causa fuit? Erat enim illa apud Lancisium pericardii basis, apud Albertinum autem pericardii latus, idque dexterum; nam Zacutus quænam esset, reticuit. Magni autem illud discrimen momenti esse potest, si forte a tumore qui sit in basi, major alterutra prematur, & coarctetur arteria, atque ita exituro e corde sanguini obex ponatur, unde palpitatio; quod a tumore qui pericardii latus occupet, minus videtur timendum. Nec vero ajas, de quindecim illis Observationibus (1) in quibus palpitatio memoratur, decimam tertiam tumorem proponere, natura, & fede ejus persimilem qui ab Albertino conspectus est. Tumor enim in illa decima tertia Observatione addebatur ad dilatationem magnam sinistri ventriculi, & ad osseum Aortæ initium: & nos præterea conjecturas, quæ multis præsertim Observationibus non sint innixæ, non ut sequaremur indicamus, sed ut alias, atque alias, quandocunque liceat, Observationes nactus, cum his compares, & tunc denique probes, aut abjicias. Quod si forte accideret, ut conjecturam istam ultimam confirmares; tunc quæri etiam posset, an ex pericardii adhæsiōe cor palpitet, quando pericardium non cordis solum, sed & arteriis, ab hoc prodeuntibus, ita affigatur, ut eas confringendo; viam coarctet sanguini e corde erupturo, quemadmodum coarctabat fortasse in Observatione illa nostra (2) quam cordis præcefferat palpitatio. Cujus hoc nostrum causarum examen non eo spectare, credito, ut ullam earum omnino rejicias, sed ut aliam aliter, alibique agentem, cum aliaque conjunctam, aut sejunctam, alias palpitationem efficere, alias non efficere, necum agnoscas, & de singulis ferme non plus dicas quam quod in ipso initio Sectionis hujus, Scholiographi, vel potius Hollerii verbis in Sepulchreto scriptum leges: *Excitari potest cordis palpitatio a tuberculo, abscessu, aliisque ejuscemodi.* Longe enim aliud est *excitari posse*, ac necessario excitari. Quorum hoc, non illud, nobis minus cum vero consentire in re proposita visum est.

24. Te sæpius miratum esse, non dubito, hanc Epistolam relegendem, quod nusquam me niti animadverteris observationibus, doctrina auctoritate Eximii Archiatri Senacii, quasi de Palpitatione Cordis nihil scripsisset, aut longe alia ipsi, ac mihi sententia esset. Ille vero de ea tot scripsit, & ego quæ his Litteris comprehensa ad te miseram, cum illis fere inveni adeo consentientia, ut præstare censuerim hic semel, sed paulo fusius, de ipso dicere, quam centies obiter nominare. Si totum igitur, quod de hac cordis affectione conscripsit caput (3), & quæ alibi quoque attigit, non cursim, sed attento, ut par est, animo perlegeris? primum quæ de causis palpitationis doceat tum generatim, tum speciatim, animadverteres. Et generatim quidem ab irritatione cordis ejus palpitationem deducit; speciatim vero ab rebus irritationem facientibus, aut irritationis causam præbentibus. Quarum rerum alias extra cor, alias in corde ipso esse, ostendit. In his vitia cordis ponit, atque explicat unde irritatio nascatur, sive sanguinis egressui obex, sive ingressui opponatur, cum sive cordis cavæ sint dilatatæ, sive constrictæ: qua occasione egressum sanguinis minus liberum ab auricularum dilatatione deducit, ut quarum, sanguine distentarum, moles aditos arteriarum comprimat truncos, quod eo facilius credes, si carneam modicam *excrescentiam* inter illos in cordis basi a Garnerio (4) repertam, memineris, ipsos com-

(1) Supra, n. 19.

(2) Supra, n. 21. in fin.

(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 11.

(4) Sect. hac 8. Sepulch. Obs. 23.

primendo, perpetuam fecisse palpitationem. Ad ingressus autem simul, & egressus sanguinis impedimentum quomodo faciant valvulæ, auriculis subjectæ, si induratæ, & agglutinatæ parietibus cordis sint, ut ipse in quodam viroprehendit, alibi (1) explicavit. Alibi quoque (2) egregie docuit, illiusmodi impedimentum immerito sæpius tribui polyposis in corde concretionibus, præsertim cum certæ, evidentesque in valvulis, & auriculis, vasivæ majoribus causæ occurrant palpitationis, in quo Vieussenius, & Langelottus peccarunt. Tum ad causas quæ extra cor sunt, ut nervos referat, videbis, sive in cerebro, sive alibi irritatos, & vel absque nervis, ad compressa pulmonum vasa: quæ dum præclare, ut solet, pertractat, admonere non omittit: quam caute incusare hanc causam oporteat, ut quam solam palpitationis sæpe non sequatur. Porro; ut alia bene multa, eaque perutilia invitus præteream, de quibus ipsi ex instituto agendum fuit, & in iis, ut incepti, subsistam, de quibus scribendi occasionem habui, præsertim vero ad pericardium spectantibus, quomodo ex hujus hydropse accidat palpitationis, ostendit: de ambiguis autem sive illius tumorum indiciis, sive non ita certis ejus vermium observationibus, alio loco (3) prudenter disserit: ubi (4) etiam exempla deficientis pericardii infirmat, cordi autem adhærentis sua quoque multiplici observatione confirmat: qualis autem adhæsiō, & ad quas cordis sedes, palpitationis causa, aut impedimentum sit, docet (5): nec reticet, quam cautos esse oporteat, ubi simul causæ aliæ sunt, & præsertim graviores, ne adhæsiōni temere palpitationem adscribamus, & generatim admonet, ubi simul causæ sunt plures, peculiare singularum effectus internoscere non licere; imo tunc universas efficere quædam posse, quæ singulæ nequaquam possent. Præclara illa quoque sunt (6): quarum causarum, morborumve ambigua, & obscura sunt signa, assiduus perquisitionibus esse a Medicis operam dandam, ut aliquando illustrentur: quod etsi consequi non potuerint, eum interea fructum capturos, ut in pronuntiando, curandoque cautiores sint, Physicamque adjuvent, in qua, historia morborum omnium, quibus homines obnoxii sunt, quamvis non nisi post obitum pateant aliqui, ipsa per se digna est quæ minime ignoretur. At si, velut in pluribus palpitationis causis feliciter contigit, accidat denique, ut satis internoscantur; quanta inde utilitas ad prædicendum existat, quanta ad curandum, nihil, mihi crede: ostendere clarius potest, quam quidquid post causarum examen hic Summus Archiater, ratione, & experientia fretus, partite, & copiose in multo majori parte subjicit indicati capituli de Cordis Palpitatione. Quo perlecto, haud amplius miraberis, in tanta auxiliorum copia quæ Veteres nobis adversus illam reliquerunt, tot passim occurrere, quorum alia aliis repugnent evidentissime. Cum enim palpitationis causæ tam variæ sint, & quædam adeo inter se adversæ; variis quoque singulæ, adversisque remediis nonnullæ oppugnentur, necesse est. Causis igitur in suum quaque ordinem digestis, ex confuso illo quasi chao, singula, ut vere ait, remedia in suum quodque locum per se, ut ita dicamus, se ipsa distribuunt. Verum hæc satis non ad justam recte scriptis laudem reddendam; sed ad tuum perlegendi desiderium incitandum. Vale.

(1) ch. 9. n. 5.

(2) ch. 10. n. 10.

(3) ch. 5. n. 2. & 3.

(4) n. 4.

(5) Vid. etiam, ch. 9. in fin.

(6) ch. 5. n. 1.

EPISTOLA ANATOMICO-MEDICA XXIV.

Sermo fit de Pulsibus præter naturam.

SI de omni pulsuum vitio sermonem instituere his Litteris vellem; infinitum laborem, inutilemque susceperem. Quotus enim quisque morbus ingruit paulo gravior, in quo non aliquid pulsus peccent? aut in quo per anatomen liceat veram hujus rei causam ostendere? Satis erit igitur majora quædam pulsuum vitia, eoque Medici cogitationem, & Anatomici perquisitionem ad se peculiariter trahentia, diligentius attendere, facto initio a maximo omnium: quod mihi quidem videtur in ea pulsuum exilitate ac debilitate consistere, ut cum amplius non percipiuntur, æger asphyxia teneri dicatur, sive jam esse sine pulsu. Quo Valsalvæ nostri Observatio spectat, ad hunc modum se habens.

2. VIR annos natus quinquaginta, cum multis antea diebus a peripneumonia liber evasisset; rursus in thoracis incidit morbum. Nam præterquam quod de siti, & inani tussi querebatur, in sinistrum latus cubare non poterat. Quotiescunque enim hoc tentabat, paulatim se id latus versus convertendo; quo magis convertere se pergebat, eo magis sentiebat, imminere animi defectionem: quam ut vitaret, ad supinum, aut ad oppositum redibit situm. An febricitaret, ex pulsu conjicere non licebat, quippe qui minime percipiebatur. MORTUI pericardium inventum est valde dilatatum, materiaque purulenta, multo diluta sero, oppletum. Cor vestiens membrana valde erat crassifaceta. Ex hac ad pericardium duæ solidæ, & firmæ productiones ferebantur, singulæ cylindri forma, crassi, & brevis ligamenti instar, cor valide ad pericardium annectentis. Altera prope auriculam dexteram enata, secundum horizontem in pericardii antérieur latus pergebat; altera autem ab ipso cordis mucrone in mucronem pericardii, tensa adeo, ut non posset ille systoles tempore basim versus accedere, nisi pericardium secum traheret, & quod consequitur, diaphragma.

3. Secundum hanc quidem Valsalvæ animadversionem proclive tibi videbitur hujus asphyxiæ causam intelligere, corde videlicet sic alligato, ut in extrudendo, sanguinem, vix levissime suo fungi officio posset. Causam quoque assequi te, credes, imminenti animi defectionis ex tentata conversione thoracis in latus sinistrum, nimirum quia plurima quæ pericardium distendebat, materia, tunc hujus mucronem gravabat maxime, eoque resistentias augebat cordi se contrahendo, ut nullo jam modo suum exequi valeret munus. Veruntamen esse aliqua fortasse possint, quæ tibi obstant rem ad illum modum intellecturo. Mitto ea quæ a Valsalva ipso accepisse, memini, de vinculo inter pericardium ducto, & cordis latus in eo, cui varius decubitus varium pulsum efficiebat: & quæ de tremore cordis apud Albertinum (1) legeris, si ii concitatius se moverent, in quibus tenui membranæ vinculo laxè cordi alligatum pericardium invenit: & quæ in Sepulchreto (2) de pulsus inæqualitate in viro, cui pericardium mediæ cordis regioni, & quidem adiposæ ejus substantiæ, ut superioribus etiam litteris dixi, per fibrosos nexos adhærescebat. Has enim alligationes omnes fuisse, diceres, laxiores, quam ut cordis motum impedire adeo possent, ut fieret asphyxia, præsertim cum ad ejus mucronem non attinerent. Sed quid ad Præcl. Halleri (3) Ob-

(1) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusculis.

(2) L. 2. Sect. 1. in Addit. Obs. 32.

(3) Dissert. de Vasis cord. propr. not. ultima.

fervorem dices, qui cor cum pericardio carnis fibris ex mucrone adscendentibus conatum vidit sine ullo, quantum novit, hominis incommodo? Certe si asphyxia laborasset, ignorari non potuisset. Num hanc quoque dices alligationem laxam fuisse, quam alibi (1); de eadem enim videtur loqui; *freni instar coercuisse* dixit *extremum mucronem*? Fac tamen fuisse laxam. Num laxa erat in tot illis Observationibus quæ superiore sunt Epistola (2) commemorata? In illis certe arcæ pericardium ipsum non mucroni modo, sed cordi universo adnatum erat: nec tamen ulla est in qua asphyxia fuerit vel extremo tempore animadversa. Quin etiam cum tres aliæ extent Clarissimorum Virorum Joannis Fantoni (3), Benedicti Gullmanni (4), & ejusdem quem merito laudabam modo, Alberti Halleri (5), quæ nescio quomodo me fugerint illam Epistolam recensentem; in prima nihil nisi *cor convulsive motum*, in tertia ne hoc quidem, in secunda palpitatio cordis, inæqualitas pulsus, asthma, aliæque diligenter, sed non asphyxia, memorantur: quamvis sinister cordis ventriculus intus, extraque esset cartilagineæ firmitudinis; & pericardium tamen, in hac carnosum, in prima cartilagineum, *undique cordi valide, arctissime, accurate & pertinaciter*, ut in tertia quoque, annexum erat. Quid ergo respondendum est? Vide, an hoc forte: Valsalvam præter illam alligationem, invenisse membranam cordis extimam multo crassiorem factam, pericardium autem oppletum serosa materia, & purulenta. Crassitudo enim illius membranæ faciebat fortasse, ne cor satis expandere se posset, & cum paucum propterea admitteret sanguinem, neque modica hujus copia mox in arterias extrusa, nec vi qua extruderet, ipsas dilatare satis valeret, cohibitum scilicet ab alligatione, & præterea a materia illa, ut serosa erat, laxatum, ut purulenta autem, pessime effectum, sive hæc ex pulmonibus in peripneumoniarum declinatione translata huc fuerat, sive peripneumonia habuerat etiam pericardii, & membranæ cordis inflammationem conjunctam: quorum utrum credibilius sit, propter eorum quæ tunc ægrum affligerant, & quæ in mortui pulmonibus apparuerit, ignorationem, haud liquet. Verum est quidem, utriusque, aut alterius illarum membrandarum inflammationem exceptam fuisse non semel ab utriusque inter se coalitu secundum Ruyschii, & Freindii Observationes, superioribus Litteris (6) commemoratas. Sed verum est quoque, serum crassis, & quæ facile concreescere possint, particulis sætum, sæpe intra pericardium exprimi, eorum præsertim qui laborant peripneumonia, sicuti ad te scripsimus alias (7). Ex ejusmodi autem concretionibus, si tenues, disjectæque cordi adhæreant, posse effici instar pilorum; si constipatæ autem in unum aut plures quasi fascies inter cor, & pericardium ducantur, fieri posse crassa vincula illud ad hoc alligantia, alterum quidem ab Riolano (8) indicatum, utrumque autem per observationes a Weitbrechto (9) confirmatum est. Nam Riolanus hoc tantum scripserat: *si aqua pericardii crassa & viscida fuerit; ejus crassamentum in pilos convertitur. Unde cor pilosum in quibusdam observatum fuit*. Eo tamen magis inclinatur animus, cum præter pus, & crassam factam membranam, cordis, firmitudinem attendo vinculi a Valsalva deprehenso, ut prima hoc potius ratione suspicer, quam altera productum fuisse, nempe coalitu, neque illo arctissimo, qui ad mucronem tantum contigerit.

4. Cæterum si pilosi cordis injecta mentio te forte cupidum sciendi facit, an quidquid de ejus inventis pilis ab Historicis, itemque a Medicis proditum est,

(1) Ad Boerh. Prælect. §. 182. not. m.

(2) n. 17. & seqq.

(3) Anat. corp. hum. Diff. 11.

(4) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 4.

(5) Opusc. Pathol. Obs. 49.

(6) n. 18. & 19.

(7) Epist. 20. n. 37.

(8) Anthropogr. l. 3. c. 7.

(9) Comment. Acad. Sc. Imp. Petropol. Tom. 6.

cenſeam ad eundem modum eſſe explicandum, ad quem paulo ante indicabam; ſic habeas velim, dubia mihi, neque unam ob cauſam, videri pleraque ejus obſervationis antiquiſſima exempla. Nam quod in Ariſtomene Meſſenio Valerius (1) ſcripſerat ab Athenienſibus repertum eſſe, id factum Plinius (2) poſtea tradidit ab Lacedemoniis, Pauſanias autem (3) Ariſtomenem, non captivum inter crudeles hoſtium manus, ſed liberum, & ab utriſque longe diſſitum, cum ad Generum apud Rhodios tranſiſſet, *ex morbo obiiſſe*. Quod vero in exciſo Leonidæ corde a Xerxe conſpectum narrat Plutarchus (4), Ariſtidem qui de rebus Perſicis ſcripſit, ſecutus; a barbaro quidem, & in imico Rege id fieri potuit; ſed in viro ad extremum uſque fortiſſime pugnante non ſatis veri ſimile eſt, cor morbidum quidquam habuiſſe. Idemque a me dici, credito, de Lyſandro, qui exercitum ducens, ſub Haliarti mœnibus *in pugna cecidit* (5). Potuerat ſane ab interſectoribus Thebanis, & Athenienſibus, qui ipſum vehementer oderant, mortui corpus diſcerpi. Sed hoc factum neque Pauſanias, neque Lyſandri Vita Plutarchus, qui redditum Lacedemoniis corpus ſcripſit, ullo modo indicant. Unus, quod ſciam, memorat in Lyſandro, & in cane Alexandri Euſtathius apud Cælium Rodiginum (6), ex Græcis addentem in Hermogene quoque Rhetoricæ artis Scriptore. Sed ut canem illum diſſecari potuiſſe, fateor; ſic rhetorem hunc non facile crediderim, quippe mortuum iis temporibus quibus hominum corpora diſſecare fas non erat, & ob eam in quam ex acerrimo juvenili ingenio diuturnam inciderat mentis hebetudinem (7) omnium potius miſeratione, quam ullius hoſtili odio, & rabie dignum, a qua, ut ſuperiores illi potuerant, credi poſſit ipſe pariter poſt mortem tractatus. Intelligis, cur in pleriſque antiquis exemplis dubitem, verearque, ne homines tanto ea facilius crediderint, quia cum Homerus ut prudentiam ſignificaret, quemadmodum putat Euſtathius (8), *denſum pilis cor* dicere viſus ſit, & præterea Nonnus (9) ut Sabinorum audaciam exprimeret, iis *cor denſis veſtitum pilis* tribuerit; eximiam quandam ſive prudentiam, ſive calliditatem, ſive audaciam exiſtimaverint, ſine piloſo corde facile eſſe non potuiſſe, præſertim quando; ut ad minus vetuſta exempla tranſeam; ejuſmodi cor in tribus latronibus, ſcelere, & audacia nobilibus inventum eſſe, legerunt apud Muretum (10), Benivenium (11), & Amatam Luſitanum (12). Qui in eo quem conſectum a ſe dicit, cujuſmodi fuerint pili, non indicat: ut neque Scultetus Noribergenſis (13), qui in audaciſſimo pariter Juvene, in Theatro hoc noſtro Anatomico A. 1650. diſſecto cor *undequaque piloſum* fuiſſe, ſcribit: nec denique Lanſonus (14), qui in plebejo, ab ſe inciſo, cor *undique pilis reſertum* invenit. Quem tamen cum peripneumonicum fuiſſe, appareat, proclive eſt conjicere, non pilos, ſed viſcidas concretiões habuiſſe, quæ pericardium, cum a corde removeretur, ſequentes, ſua tenuitate, & albedine incanos pilos repræſentarent. An vero eidem conjecturæ ſit locus in qui cæteris modo ſunt memorati, non facile dixerim: quamvis in latronibus, quippe diu in teterrimo carcere macerari ſolitis, ut ſocios indicent, & facinora omnia conſiteantur, cachexiam liceat, hincque non paucum; eumque craſſum fortaſſe, & viſcidum pericardii humorem ſuſpicari. Nec quia Juvenis in hoc Theatro diſſectus, ex accepto vulnere continuo obierat, ideo, quod ad cor, & pericardium attinet optime,

(1) Fact. ac Dict. Memorabil. l. 1. c. ult.

(2) Natur. Hiſt. l. 11. c. 37.

(3) De tota Græcia, l. 4.

(4) In Parallel.

(5) Vid. Pauſan. Oper. cit. l. 3. & l. 9.

(6) Lect. Antiq. l. 4. c. 16.

(7) Ibid. l. 21. c. 6.

(8) Ibid. l. 4. cit. c. 16.

(9) Apud Muret. Var. Lect. l. 12. c. 10.

(10) Ibid.

(11) De abdit. Morb. & c. Cauſ. c. 83.

(12) Cent. 6. Curat. Med. 65.

(13) Trichiaſ. admir.

(14) Eph. N. C. Dec. 3. A. 5. Obſ. 122.

cum viveret, se habuisse, existimabis, postquam legeris (1) *per plures annos de ardore cordis esse conquestum*. Quod si præterea animadverteris, neque Antonium Molinettum, neque Petrum de Marchettis, neque Dominicum filium, qui Parenti manus adjutrices præbebat, neque horum omnium Amicum Joannem Rhodium, qui tot hic habitas paulo rariores Observationes collegit, nullam, quod meminerim, hujus de qua dico & cujus alii eorum ob injunctum munus, alii ob assiduam in Theatro frequentiam non conscii esse non potuissent, nullam, inquam, hujus fecisse mentionem, ne ibi quidem ubi Antonius, aut Dominicus de pilis postea, & de corde scripserunt; si hæc igitur animadverteris; facile opinaberis, qui primo aspectu visi essent pili, eos accuratius dein examinatos, longe aliud fuisse compertos. Quin ubi ordo, & genus Juvenis illius venit in mentem, quorum utrumque in Theatrum inferri, & publice dissecari prohibebat; confictum ab aliquod hunc casum, & Sculteto alibi narratum crederem, nisi ex libris meæ hujus Inclytæ Nationis Germanicæ appareret, totum illud biennium, in quod is annus cadit 1650. hic ipsum fuisse, studiorum videlicet causa, quod semper Germani fecerant, nec postea facere quoad cunctis integrum fuit intermiserunt. Qui aliter putant, si eos inspicere potuissent libros; vidissent utique servatam eam consuetudinem; ut innumeros, qui minus sunt noti, præteream; a Philippo Jacobo Sachsis, Jacobo Pancratio Brunone, Christiano Mentzelio, Paulo de Sorbait, Jo. Sigismundo Elsholtio, Erasmo Bartholino, Michael Lysero, Henrico a Moinichen, Jo. Daniele Majori, Marco Mappo, Gabriele Claudero, Henrico Meibomio, Michael Etmüllero, Jo. Nicolao Pechlino, Georgio Abr. Mercklino, Paulo Hermannno, Luca Schrockio filio, Carolo Raygero, Davide von der Becke, Gothofredo Schulzio, Jo. Fabricio, Jacobo Barnero, Jo. Mauricio Hoffmanno, Jo. Casparo Sparr, Ferdinando Carolo Weinhard, Vito Riedlino, Francisco Stockamero, Jo. Adamo Imprechto, Jo. Guilelmo Pauli, Jo. Georgio Wolckamero, Michael Friderico Lochnero, Jo. Sigismundo Henningero, Georgio Dethardingio, & Jo. Adamo Genselio, qui etiam, ut superiorum non pauci, Doctor est hic creatus A. 1702. Satis autem mihi est; ne forte juniorum quenquam invitus præteream; te ab anno illo 1650. per insequentium annorum seriem ad initia usque sæculi hujus perduxisse, ut facile intelligas, num circa medium sæculi superioris tanta in Italia facta sit rerum mutatio, ut Exteri ad Italos venire medicorum studiorum gratia magis, magisque intermiserint, hac inter cæteras, ratione permoti, quod in Italia toto eo sæculo adhuc sequerentur Galeni theorias; quasi vero Thomas Cornelius, Leonardus de Capua, Marcellus Malpighius, Jo. Alphonsus Borellus, Franciscus Regius, Laurentius Bellinus, Lucas Tozzius, Bernadinus Ramazzinus, & alii apud nostrates, exterosque celeberrimi, aut Galeni affectæ fuissent, aut non post medium superioris sæculi sua doctrina, suisque scriptis Italiam ornavissent. Quo etiam tempore neque Carolum Fracassatum, neque Franciscum Spoletum, nec Jo. Baptistam Scaramuccium, nec ipsum denique Pompejum Saccum in Galeni verba jurasse, eorum lucubrationes, ostendunt, ut Dominici quoque Guglielmini, & Georgii Baglivi; nam utriusque horum jam ante finem illius sæculi quædam prodierant. Et quando me nihil, nisi veri amor, in hunc sermonem deduxit; sine, hoc quoque admoneam, quod pariter ad historiam spectat litterariam ejusdem sæculi, ut sicubi legas, catalogum Professorum Patavinorum ab anno 1611. ad 1694. haberi in Act. Erudit. quæ Lipsiæ eduntur, Tomo I. (2) animadvertas, non alios in catalogo illo nominari, nisi qui Artes docebant eo A. 1682. ideoque nomina deesse Galilæi, Sanctorii, Casserii, Spigelii, Veslingii, Petri de Marchettis, Antonii Molinetti, Prosperi Alpini, Jo. Prævotii, Sertorii Ursati;

(1) Trichias. cit.
Tome I.

(2) pag. 375.

ut alios, nec paucos, omittam illustres Viros qui intra illud plus octoginta annorum spatium Gymnasii hujus nostri famam auxerunt.

Sed ad Scultetum ut redeam; etsi neque ex ejus, neque ex illorum quos ante ipsum indicavi, scriptis sat liquet, verine unquam pili, an pilorum similitudo intra pericardium reperta sit; non tamen facile negaverim, fieri posse, ut quemadmodum ipse intra Duram cerebri meningem fasciculum reperi capillorum (1), alii autem alios alibi pilos, atque adeo intra dexterum canini cordis (2) ventriculum (an illuc cum sanguine ex purulentis, in quibus erant, partibus in-vectos?) sic, inquam, fieri posse, non negaverim, ut aliquis nonnunquam cor revera pilosum aut invenerit, aut inveniat: quod si accadat, summa in examinando, comparandoque cum veris pilis diligentia Observatori commendanda est. Sic autem assensum hac in re sustinuisse, tanto magis gaudebam, cum hæc relegerem; quod Illustris Archiater Senacius (3), ubi agit de pilosi cordis observationibus, ipse quoque haud aliter sentiendum existimat.

Sed ab longiori quam initio putaveram, & non una tamen causa haud inutili, ne dicam mihi necessaria, digressionem ad institutum revertamur.

5. In Valsalvæ schedis nullam aliam, præter eam quæ proposita est (4), Observationem invenio quæ ad pulsus attineat peculiariter; cum multæ sint alioquin simul ad hos quidem, sed magis ad alia pertinentes, ut tibi propterea alibi aut descripserim, aut sim descripturus. Quapropter huc meas addam, quæ ipse erunt non ita, multæ: nec mirari debes; nam in IX. quæ huc spectat, Sepulchreti Sectione cum Observationes proferantur quadraginta quinque; primum septem delendæ sunt, quippe repetitæ, ut facile intelliges, VIII. cum XXVII; XII. cum XLIII; XIII. cum XXXIX; XIV. cum XLIV; XVI. cum XXI; XX. cum XXXI; & XXXVIII. cum XLI. conferendo: ex reliquis autem diserte admonet ipse Bonetus, esse viginti quatuor ad alios titulos tanto magis pertinentes, ut sub ipsis fusius exhibitæ sint: itaque de quadraginta quinque redimus ad quatuordecim. Verum, utcumque id est, accipito libenti animo quas dare possum, & primum hanc, quæ & ipsa attinet ad asphyxiam.

6. SENEX jam tres menses ex quo crus fregerat, in hoc cubabat Nosocomio, levi quadam, sed pertinaci, febre detentus, cum præter expectationem repente animus dversum est, sine pulsibus esse hominem, cui ne intermittere quidem consueverat, & qui nihil pejus quam soletet, eo ipso tempore se habere; asseverabat. Quod ut confirmaret; protinus se erexit, & in lectulo confedit. Tamen, neque ita multo post, reapse est mortuus. CAPUT cum cervicibus, & plerisque visceribus a me diligenter perfectum est, ut studiosæ Juventuti oportuno eo tempore; erat enim sub initium Decembris A. 1730; multa demonstrarem quæ non sunt hujus loci. Quæ vero præter naturam aut erant, aut videri poterant, huc redeunt. Cum ex vertebrarum tubo, dum ab infimis cervicem vertebrae reliquæ disjungerentur, nihil aquæ prodiiisset; non pauca ex cranii cavo, dum circum secaretur, defluxit. Non pauca etiam fuit in Lateralibus ventriculis. Substantia tamen cerebri non modo non laxa, sed omnium quæ mihi se obtulerint, fortasse durissima: nec pallida erant sanguifera vasa; imo atro sanguine referta pleraque, Sinus præsertim. In duabus illis arteriis quæ prope superiorem faciem Callosi corporis inter utrumque hemisphaerium ducuntur, aeræ inerant bullæ: & tamen frigida erat tempestas, vix tertius a morte dies, & ne minimum quidem indicium putredinis. Carotidis arteriæ dexteræ, qua e Receptaculo exitebat, non parva parietum portio erat crassior facta, & naturæ inter ligamen-

(1) Epist. Anat. 20. n. 58.

(2) Act. Erud. Lips. M. Maj. An. 1684.

pag. 215.

(3) Traité du cœur, l. 4. ch. 9. n. 1. & seqq.

(4) n. 2.

tum, & cartilaginem mediæ, facie tamen intima etiam tum membranea: cuiusmodi vitium in aliis quoque majoribus cerebri arteriis jam inchoatum visum est. Extra cranium autem multo gravius erat. Namque in altero colli latere, ad ipsam Carotidis divisionem ossæ non modica lamella inter ejus tunicas inerat: ejusdemque truncus totus erat plurimum dilatatus, cum justus esset in Carotide altera latitudinis modus. Thoracis tamen viscera, & Magna vasa cum perlustrarem, nusquam dilatationes animadverti: quamvis Aorta prope valvulas indicia ostenderet futuri offis, eaque alibi etiam; quin mediocrem laminam haberet offeam sub intima tunica, qua, Subclavia sinistra emissâ, descendere jam incipiebat. Polyposæ autem concretiones obtinebant passim cordis ventriculos, præsertim dexterum, & Magna vasa, in quorum uno fuit quædam earum albida, atque ita compacta, ut distrahenti valde resisteret. Ventris viscera nihil habuerunt vitii, si renem alterum excipias, qui sub ipsa propria tunica cellulam continebat, fabæ mediocris capacem, feri plenam. Ne hoc quidem omittam, ad latera Seminalis carunculæ granula quasi *tabacci* occurrissæ: in pendula autem urethra vix unum fuisse, eumque tenuem ex omnibus a me inventis Canaliculis. Atque ut magis intelligas, me nihil eorum quæ in hoc corpore ab naturæ consuetudine vel leviter recedere viderentur, neglexisse; hoc etiam accipe, ex gyro propemodum toto helicis auricularum, pilos huic homini pependisse longos adeo, ac confertos, ut *μυζαὶ* raro occurrat qui posset cum iis cirris comparari.

7. Videndum est tibi, velisne brevem hanc asphyxiam ab aqua deducere, intra cranium repente effusa, quæ cum minus cerebro, quippe hic durissimo, nocere posset, cerebellum ita compresserit, ut imminuto spirituum in cor influxu, non posset hoc sanguinem nisi debili primum, & insensibili impulsu, mox vero, cum mors videlicet ingruit, nullo prorsus in arterias immittere. Sic etiam relegens Epistolam ad te nostram XIV. (1), videbis, puerum cujus cerebelli partem pus vitiaverat, pulsibus complures dies omnino caruisse. Quod si forte minus tibi placeat hac, quæ nec mihi perplacet, aut ejusmodi ratione alia rem explicare, quam ad concretiones istas polyposas referre; plures quidem habebis, quibus auctoribus id facias; sed recte, an secus facias, erit tibi diligenter etiam atque etiam considerandum. Scilicet ne quidem non fugit, potuisse te in Sepulchreto legere Observationes duas asphyxiæ, alteram (2) in Viro per diem integrum, alteram (3) in Virgine per viginti quatuor horas, utramque istiusmodi concretiones in corde repertas describentem; & posse ad eas addi ex aliis antea editis, quamvis in eo Opere prætermisissis, Sebastiani Pissinii (4) unam in nobili Matrona Clara Spada habitam, quæ cum sine pulsibus fuisset *ad quadragesimum diem*, & *ultra*, corpora istius generis in utroque exhibuit cordis ventriculo: quin etiam; ne a Sepulchreto discedamus; cordis Magna vasa concreto sanguine fuisse repleta in Viro *diutius* asphyxia laborante (5), in altero autem qui ad eundem modum *quatuor ante mortem mensibus* affectus fuerat, *nullam aliam* deprehensam esse asphyxiæ tam diuturnæ causam præter decem, aut duodecim grumos sanguinis crassi, nigri, concreti in Aorta prope cor (6). Verum ne disquiram, num in his omnibus Observationibus nulla præterea fuerit causa, & præsertim in hac ultima, quæ ut non uno in loco Sepulchreti (7) fusius proponitur, a te poterit melius inspicere, aut in illa quam pertinere ad Virginem dixi, cui fuisse cor multo amplissimum, animadvertes; infra (8) erit opportunus admonendi locus, quid faciendum antea sit,

(1) n. 3.

(2) Sect. hac 9. Obs. 4.

(3) In ipso fine, Sect. 8.

(4) Epist. de Polypo Cordis.

(5) Sect. hac 9. Obs. 45.

(6) Ibid. Obs. 7.

(7) Ex. gr. l. 2. S. 3. Obs. 22. §. 2.

(8) n. 30.

quam concretionum polyposarum observationibus sine facili erroris periculo nitamur. Interea vero illius tibi Juvenis veniat in mentem, quem in extrema Epistola XXI. (1) sine pulsibus descripsi, corde autem non minus quam in ea Virgine, amplificato; sed tamen sine ulla sanguinis concretionem. Cujus fibræ cordis cum essent summa laxitate, dubium esse potest, an hæc magis, quam cordis amplitudo, asphyxiam fecerit: quanquam ab utraque conjuncta factam fuisse, non videtur dubitandum. Sic etiam memineris, Epistola XVIII. (2) propositam fuisse mulierem corde illam quidem amplificato, sed cujus frequentis asphyxiæ causam satis posse intelligi, non credidimus, nisi addita convulsione. Nam etsi quotiescunque asthmate, ut videbatur, convulsivo prehensa, in Nosocomium ventitabat, pulsus percipi non poterant; credibilis est tamen, in paroxysmis dumtaxat non secus ac haud raro solent hysteriæ, quam sexennium illud totum continenter pulsibus caruisse. Qui enim continenter carent, tandiu posse vivere non videntur (etsi Riolanus (3) vel multo diutius vidisse se, dicat; sed *cum summa*, quæ hic non erat; *virium imbecillitate*) nisi forte id sit ab arteriis, quas Medici tangere consueverunt, aut exilibus, aut non suo loco positis, aut certa aliqua ratione impeditis: quorum nihil in ea muliere deprehensum est. Exiles autem sunt, quibus in plures divisæ, aut quibus Ulnares crassissimæ obtigerunt: non suo loco positæ, cum profundius locantur, ubi per anatomen a Cl. Torrès (4) in femina repertæ sunt, quæ, dum viveret, illis carere videbatur, aut cum per radii dorsum feruntur; hæc enim ivisse crediderim in Starkmannio (5), cui non solita in sede, verum inter pollicem, indicemque saliebant. Impediri autem non una ratione posse, mox indicabitur.

8. Exempla alia illiusmodi naturalis asphyxiæ sive utroque in carpo, sive in alterutro, in Sepulchreto (6) adnotata habes; ut minime opus sit quæ mihi in exercenda medicina, occurrerunt, narrare. Simul habes, qua ratione cavendum sit, ne utrumlibet istius asphyxiæ genus nobis imponat: quanquam secundum non nisi eos fallere Medicos potest, qui alterutro dumtaxat contrectato carpo, pronunciant, quod Minadom (7) fecisse, miror; quanto enim magis terrere videtur pulsus alter, tanto minus alterius omittenda exploratio est: & si uterque absit, tentandæ aliæ arteriæ sunt, Temporales videlicet, ac Carotides, & denique etiam, cum licet, quæ ad inguina saliant, Crurales; neque enim usque adeo verum est, *non minorem* quam harum, *evidentiam*, & *magnitudinem* esse Carotidum, quas tamen ob minus a corde intervallum, non me fugit, peculiari esse in re hac attentione dignas. Est etiam utrumque asphyxiæ genus aliquando ab impedimento adventitio ambarum, aut singularum arteriarum quas in carpis tangere consuevimus: nec talia in Sepulchreto (8) desunt exempla. Ad eaque illud pertinet quod Lancisius (9) indicat, & nos vidimus, in *Marchione Paulutio*. Scilicet designat eundem Generosissimum Virum, cujus de morbo, & dissectione pleraque alias (10) ad te scripsimus: quibus hoc quoque addere pro certo potes, in carpo sinistro pulsus percipi non potuisse. Num vero id ex eo fuerit, quod polyposum corpus ferme implebat sinistram arteriam Subclaviam, qua ratione consimilis etiam Observatio, in nobili alio Viro postea habita, explicata est, an aliunde repeti potuerit; cum absens, aneurysma quod

(1) n. 49.

(2) n. 34. & 35.

(3) Encheir. Anat. l. 5. c. 46.

(4) Dissert. de Corde inverso.

(5) Eph. N. C. Cent. 10. Obs. 42.

(6) In Schol. ad Obs. 1. Sect. hujus, & ad Obs. 10.

(7) Ibid.

(8) In Schol. ad cit. Obs. 1.

(9) De Aneur. l. 2. Propos. 38.

(10) Epist. 17. n. 26. & 27.

ad curvaturam Aortæ erat, ipse non examinaverim, in medio relinquo. Me-
mini certe cujusdam Harveii (1) Observationis, quam in Sepulchreto non in-
venio, nempe in quo *aneurysma* deprehensum est in *dextra parte juguli, prope*
descensum arteriæ subclaviæ in axillas, ab ipsius arteriæ exesione prognatum, . . . in
illo pulsus ejusdem brachii exilem admodum fuisse, eo quod, inquit, major san-
guinis portio & influxus in tumorem divertebatur. Unde vero in multo breviori
morbo, peripneumonia, factum dicemus, ut ille de quo est Sectionis hujus
Observatio XXX. *haberet pulsus in dextra manu fere abolitos?* an unde Obser-
vationis auctor ait, Saxonia, *quod durior majorque in dextero pulmone esset in-*
flammatiō? Si inde fuit; num propterea fuit quod ab ejusmodi pulmone proxi-
ma dextera comprimeretur arteria Subclavia? At si hoc ponimus; continuo
nobis videndum est, cur in paribus, quæ certe non raræ sunt, summi pulmo-
nis alterutrius inflammationibus non parem pulsus ejusdem lateris abolitionem
deprehendamus. Omnino autem multo facilius pulmonum vomicam asphyxiæ
infantis causam a Spindlero (2) per anatomen detectam fuisse, credam, quam
a pulmonis sinistri vitio, quod ut ab se prædictum ex pulsu: ita quoque in-
ventum celebris Professor olim agebat, pulsus in sinistro pariter carpo humilli-
mum infirmissimumque esse factum agnoscam.

9. Sed ut has singulorum, aut brachii etiam utriusque sive a natura, sive a
morbo provenientes asphyxias omittamus, itemque illas quæ in arteriis omni-
bus, quasunque tangere possunt Medici, circa lethaliū morborum finem
haud raro etiam ad biduum, aut plures dies occurrunt nihil habentes admira-
tionis, quippe cum summa conjunctæ deficientium virium omnium dejectione,
& sensuum hebetudine; magna certe difficultas est in cæteris illis, de quibus
supra dictum est, asphyxiis. Ægri enim externis, internisque sensibus satis vi-
gent, loquuntur commode, se de latere in latus convertunt (3), quin prompte
se erigunt aliqui (4), & quod noster vidit Ramazzinus (5), juvenis quidam He-
bræus, cui ad quatuor dies *nullibi arteriæ micabant, adeo robustus erat & ad mo-*
tum expeditus, ut etiam ipsa die, qua e vivorum statione decessit, e lectulo surrexerit,
& suas vestes induerit. Fuerat is quidem eo quadriduo totus gelidus, nec urinæ
quidquam reddiderat. Sed perfrigerationes, & ischuriæ renales erant alioquin
illis in ægrotis *satis frequentes* (6): neutrasque, nisi forte circa asphyxiæ finem,
in plerisque historiis adnotatas memini; certe in Cive illo meo, quem in Ad-
versariis (7) commemoravi, perfrigerationes ultima tandem nocte acceperunt,
tuncque urinas jam nigrescentes quidem; non suppressas; vidi. Jam pone quam
malueris asphyxiæ causam ex iis quæ solent, & quæ supra (8) memoratæ sunt:
quæro, cur cessante arteriarum motu, non continuo, ut in syncope, cessent
motus, & functiones partium cæterarum? Dices, quod & ipse agnosco, in as-
phyxia non modo cor non quiescere; nam & Pissinius (9) in Clara Spada fate-
tur, *manu sinistra thoracis parti adnota, subobscurum quendam cordis motum appa-*
ruisse; verum ne arterias quidem, majores præsertim, & interiores, sed tan-
tummodo leviter micare. Non tamen perspicue ostendas, qui fiat, ut in tanta
motus sanguinis imminutione, ea possint ægri quæ paulo ante proposita sunt,
nec pallor, frigus, hebetudo, loquendi, edendi, & se movendi impotentia in
eo quem vidi ipse, continuo acceperint: imo potentia in nonnullis restet, ut
postquam *vixerint ad plures dies omnino gelidi,* rursum, ut Ramazzinus (10) obser-

(1) De mot. cord. Exerc. I. c. 3.

(2) Vid. Act. Lips. A. 1691. M. Januar.

(3) Supra, n. 2.

(4) n. 6.

(5) Constit. Epid. A. 1692. & seqq. n. 23.

(6) Ibid. n. 53.

(7) II. Animad. 44.

(8) n. 3. 4. & 7.

(9) Vid. supra, n. 7.

(10) Constit. cit. n. 33.

vavit, *excalefat*; quin etiam ut postquam sex dierum spatio pulsu caruerint, optime convalescant, quemadmodum ex Bartholino in *Adversariis* (1) memoravi. Sed hæc tu, & posteri fortasse videritis; mihi necdum hac in re plus liquere, quam ibi (2) scripserim, ingenue fateor. Hic fortasse dices, multo difficilius intelligi posse, quomodo in iis vita servetur, qui sub aquis diutiusmersi, mortuis simillimi educuntur. In asphyxia enim respirationem, & quod consequitur, interiorum saltem quandam circulationem sanguinis perstare, quæ in illis simul cum respiratione omnino intercipiatur, necesse est propterea, quia sine aere alterne pulmonum vasa explicante, ex his nihil sanguinis transire in sinistram cordis ventriculum potest, quo nihil in arterias extrudente, circulatio prorsus nulla est. Quis vero neget, hæc quoque esse, intellectu difficilia? Sed tamen ii mortuorum similes jacent: asphyxia autem correpti ea præstare pergunt quæ diximus, ut valentes homines solent, non modo ut viventes: idque ipsum est quod potissimum admirabamur. Olim fortasse obscura hac in re luminis aliquid existet, si mulieris quæ Lutetiæ Parisiorum adhuc forsan vivit (3), cadaver, qua par est, & qua ibi solet, diligentia perlustrabitur: quantum illius asphyxia ab ortu usque est, & si cujuscumque sit corporis calore, & colore, & mensuris purgationibus, & valetudine, itemque si prolis unicæ maciem, parvitatemque spectemus, paulo minus videbitur esse mirandum, quod nulla usquam arteriæ ullius, ipsiusque cordis pulsatio ne post vehementissimas quidem exercitationes, aut in febrium, quibus sæpe obnoxia est, maximo calore percepta sit.

10. Proxima est Asphyxiæ summa pulsuum exilitas cum debilitate conjuncta, a natura interdum, sæpius a morbo. A natura esse; censui in muliere exercitata, & robusta, quam angina vehemens urgebat: itaque ab iis pulsibus minime absteritus sum adolescens quo minus tantum sanguinis detrahi juberem, quantum morbus flagitabat. Me vero non esse deceptum, servata mulier comprobavit, in qua postea, cum optime valeret, eosdem illos pulsus deprehendi, & ab arteriarum quæ proxime cuti subsunt, naturali exilitate deduxi. A morbo autem cum hi fuerunt, in aliis aliud accidit, ut invenirem, velut ex quæ sequuntur, ex parte monstrabunt historiæ: ex parte, inquam; nam quæ, exempli causa, summam exhibent fibrarum cordis laxitatem; ex ad te alias aut missæ sunt (4), aut mittentur (5).

11. VIRO annos nato ad quadraginta sub cute quæ latus alterum occipitis vestit, tumor increverat, quem talpam, & testudinem vocant. Hic cum in abscessum degenerasset, hominem tandem sustulit. Nullæ unquam fuerant de thorace querelæ, nulla difficultas respirationis. Pulsus nec ita frequentes, nec rari, neque intermittentes, neque ulla unquam ratione inæquales, in eo dumtaxat peccaverant, quod essent debiles, & perexiles. Quæ omnia mihi diligenter sciscitanti asseveravit qui eum sæpissime inviserat, Medicus, cum forte in Gymnasio adesset, dum hominis thorax incideretur, & hujus viscera me perlustrante, ipse quoque spectaret. PULMONES undique cum pleura cohærebant, laxi, & foetidissimi. Cor quoque, & ejus auriculæ, quamvis hæ aliquanto minus, pericardium undique habebant adnatum. Aorta qua secundum thoracis vertebra descendebat, intus magna hic illic cujuscumque quasi incipientis erosionis ostendit indicia, minora autem, sed plura futuræ ossificationis. Nihil præterea vitii in thorace animadvertum est. Cætera autem fere omnia, & in his Caput non tam obfoetorem fecare negleximus, quam ob melioris, interea allati, cadaveris inci-

(1) Animad. indicata.

(2) Vid. & Animad. 42. 43.

(3) Hist. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1748.

(4) Epist. 11. n. 13. & Epist. 21. n. 49.

(5) Epist. 30. n. 15.

dendi necessitatem, ut Publicam, jam profectam, Anatomen eo anno, qui fuit 1727; absolvere possemus.

12. Nunc cranium quoque ejus vellem hominis introspexisse, si forte proximum tumori, & abscessui cerebellum aliquid haberet labis, ut cum iis conferrem quæ supra (1) de ejus in asphyxia non tam compressione indicavi, quam vitio ex pure quod ab exteriori abscessu per cranii cariem ad ipsum pervenerat, commemoravi, aut cum iis quæ in alia Epistola (2) de muliere scripsi pulsus humiles, cerebellum autem laxissimum habente: quanquam tibi fortasse causarum satis in thorace ejus de quo loquimur, Viri inventum videbitur. Sed pulmonis undique cum pleura cohæsionem ad rem nihil facere, tot alia cadavera demonstrant, de quibus vel in nostris Epistolis legeris. Ejusdem autem visceris graveolentiam satius fortasse est a sanie deducere illuc extremis diebus ex abscessu per sanguinem convecta, ne quod etiam antea peccabant pulsus, id a pulmone repetere conemur. Denique Aortæ vitium illic fuit, unde arteriæ non proveniunt carpos adeuntes. Restat igitur illa cordis universi ad pericardium adhæsiō, qua factum putes, ut illud intra hoc constrictum minus expandere se posset, quam ad justam sanguinis copiam excipiendam, &, quod consequitur, in arterias extrudendam requiritur, præsertim cum alteram alias (3) tibi sim historiam scripturus in qua post exiles pulsus & debiles pericardium inveni undique, tametsi non arctissime, cordi annexum, in superiore autem Epistola (4) Peyerum, & Lowerum commemoraverim, qui in iis quorum cordi pericardium fuit adnatum, pulsus hic *parvum*, ille *debilem* & *parvum* adnotavere. Sed vicissim oblivisci non decet, Dionisium, Freindium, Fayum, quos ibi (5) pariter laudavi, in ejusmodi casu pulsus vehementem, incitatum, & palpitatiōni, quæ magna erat, respondentem memorasse. Videtur igitur quidpiam aliud adjiciendum, aut non adjiciendum, ut causa in speciem eadem modo hunc, modo huic oppositum efficiat pulsus. An vero, & quid adjectum fuerit in trium quos novissime diximus, Doctorum Virorum Observationibus, ex iis poteris conjicere, quæ in ipsarum examine sunt indicata. Non unus quoque apud Illustrem Auctorem Senacium locus est, quem attente perlegens, melius possis de causis oppositorum inter se pulsuum existimare, ut ubi (6) in palpitatiōne indicat, qui fieri possit, ut cum vehementibus magnisque cordis pulsationibus sæpius quidem pulsationes arteriarum jungantur exiles, nec validæ; nonnunquam tamen & validæ, & magnæ: aut ubi (7), absente etiam palpitatiōne, docet, cur sint aliquando tum hi, tum illi arteriarum pulsus a pulmonibus repetendi: aut denique ubi (8) omnem de pulsibus doctrinam præclare explicans, quam in singulis pulsuum discriminibus consuluisse non pœnitebit, hoc de quo loquimur discrimen debilitatis, & parvitatatis (9) non modo ab languidis cordis viribus, aut ab sanguinis inopia, sed etiam ab aucta resistantia arteriarum deducit, propter quam dilatanti cordis vi tanto minus cedant, quanto simul ob eandem resistantiam minus, sanguinis possunt admittere (10). Augeri autem resistantiam, docet, alias ob nimiam plenitudinem, nullum ferme ulteriori dilatationi locum, ut neque constrictioni, relinquentem; unde est, ut eo in casu a missione sanguinis & major pulsus fiat, & validior; alias autem ob arteriarum tunicas, ab nervis contractas, ut in histericis præsertim contingit, cum arterias ad tenuis filamenti modum redactas percipimus, imo & pulsus certis in

(1) n. 7.

(2) XV. n. 8.

(3) Epist. 35. n. 12.

(4) n. 17. & 18.

(5) n. 18.

(6) Traité du cœur, l. 2. ch. 11. n. 9.

(7) L. 3. ch. 8. n. 9.

(8) ch. 7.

(9) n. 7.

(10) n. 5.

partibus supprimuntur, unde (1) tunc illæ, reliquis calentibus, frigent. Hinc illud quoque intelligere te posse, credo, quomodo asphyxiæ quædam, breves interdum, nonnunquam longæ, & lethales fiant, neque in hysterici modo, sed & in aliis nonnullis, in quibus nisi forte ab nervis, unde illas repetas, non facile apparet, velut in ea Observatione quæ ab Starckio (2) proposita est. Verum ad nostras jam redeamus.

13. VIR consistentis ætatis, cujus ars erat cannabem carminare, venit ipse in Bononienſe Noſocomium S. Mariæ de Morte vere A. 1705. de dolore querens in hypochondrio dextero: & fane ibi tumor, tangentis manui renitens, in jecinore eſſe videbatur: pulſus autem minimus erat, infirmiſſimus, frequentiſſimus, ſiquis alius, quem ad eam uſque diem offendiſſem. Hora poſtquam eo venerat, circiter quarta ſtomachi, ut ipſe vocabat, dolore tam acerbo prehenſus eſt, ut ex faciei pallore, ac ſudore, pulſibus quaſi omnino abolitis, reſpiratione autem, qualis eſſe in moribundis ſolet, jam jam moriturus videretur. Evaſit tamen narravitque, alias quoque conſimilibus paroxyſmis ſe fuiſſe correptum. Pulſus interea ad priorem, quam paulo ante deſcripſimus, conditionem redierant. Poſtridie Medicus ſanguinem e brachio mitti juſſit, & ea dari, & ad hepar apponi quæ plerumque in hujus tumoribus conſueverunt. Paucis poſt diebus cum is tumor paulatim evaniſſet, ecce dolor in ipſa cordis regione ægrum corripit, cum ſpirandi difficultate conjunctus. Sanguis iterum, ſed parce mittitur: qui lente, nec multum, concrevit. Inde reſpiratio minus aliquanto difficilis facta eſt, pulſus autem pauxillulo minus malus. Hic proportionem in temporibus quoque, eadem erat qua in carpiſ, parvitatē & debilitate, vix ut ibi inveniri poſſet. Manum ad cor admovi: pulſabat frequentia pari, vi tamen mediocri. Eam autem pulſationem etiam multo infra cordis regionem produci, ut Seniorum alicui viſum erat, etſi ipſe percipere ſatis non potui; tamen hætenus ſenſi, ut præter concrectiones polypoſas, & copiam aquæ in pericardio, quæ eramus antea ſuſpicati, auctæ cordis magnitudinis ſuſpicionem addiderim. Omnino cor laborare videbatur; & Cardiaca quæ vocant, remedia ipſe flagitabat æger. Tandem octava, an nona ex quo venerat, die, quæ dicta ſunt, manentibus, cum excoctum pomum, quippe dejecto jam appetitu, forte comederet, ac tranſeuntis ſalutaſſet, mox repente, pomum adhuc in manu habens, mortuus eſt: quod ſane, ut noſti, iis accidere, ſcripſit Hippocrates (3), qui ſæpe, & vehementer ſine manifeſta cauſa animo relinquuntur. CADAVERE exterius hic illic, ſed facie præſertim, livido, Adipoſa autem membrana flavefcente obſervatis, Thoracem aperuimus, & ad pericardium properavimus. Plurima in hoc fuit aqua, eaque ſubſtava: cor autem ex magnis quæ viderim, ejuſque pinguedo fœda viſu. Polypoſæ inerant concrectiones tres ex flavefcente quaſi muco, ſed non ita molli, compactæ, maxima quidem, in auricula dextera, in ventriculis reliquæ, ex iſſque altera in Pulmonarem, altera in Magnam arteriam productæ, ut nullo omnino fuerit noſtrarum ſuſpicionum, cujus poeniteret. Cæterum ſanguinis portio etiam aliqua atra, & in grumos concreta fuit; ſed pars major inſtar aquæ diſfluens: quæ dum vaſa præſertim diſſecaremus Pulmonaria, & magna reliqua, animadvertimus. Antea autem vaſcula quæ per pulmonum ſuperficiem ducuntur, atra, neque adeo exilia, quippe ſanguine diſtenta, intuitu eramus, viſceris ſubſtantia inter illorum areas albicante, ſi partem ſuperiorem utriuſque pulmonis excipias: quæ nigra intus, extraque fuit, prædura inſuper, & ex qua diſſecta ichor undique deſluebat craſſiuſculus, colore quem tabacci noſtrates vocitant. Ventre denique reſerato, ut quid in hypo-

(1) ch. o. n. 6.

(2) Eph. N. C. Dec. 3. A. 10. Obſ. 171.

(3) S. 2. Aph. 41.

chondrio dextero dolorem, tumoremque fecisset, cognosceremus; hepar subdum, & minimis tum albis, tum ejus quam modo dicebamus, colori particulis instar marmoris variegatum ubique deprehendimus: quod attollentes, etsi pylori, & Duodeni intestini partem quæ bilis vesiculæ attigua fuerat, flaventem conspeximus; bilis tamen, qua erat vesicula distenta, & dilatata, ipsa atramentum referebat; certe illius tunicas exterius nigrescentes, intus autem jam profus nigras factas spectavimus.

14. Fieri potest, ut is tunicarum color minus a bile esset, quam a vesiculæ inflammatione, quæ jam in gangrænam degenerasset: quod si fuit; habes, unde magis intelligas doloris illius causam, qui initio hypochondrium dexterum urgebat: quanquam ab ipsa dilatata vesiculæ distractione dolorem potes repetere, ab eademque dilatatione, quæ fortasse major tunc fuerat, aut cum flatibus in subjecto intestino conjuncta, tumorem pariter qui tunc se ostenderat. Quidquid autem vitii fuit in superiore pulmonum parte, antiquum fuisse, credes, præsertim si quæ ars hominis fuerit, & quid ex ea in alio (1) viderimus, & adnotaverimus, veniat in mentem. Itaque si polyposas concretiones illas, ut nunc consuevimus, nec injuria facere, seponas; duo hæc restabunt, plurima in pericardio aqua, & aucta cordis magnitudo, unde pulsus, quales descripti sunt, repetas, & ea quæ cor per intervalla affligebant, & quod consequitur, respirationem turbabant. Quod ad aquam illam attinet; non tantum in Sepulchreto Observationem XVI. habes Sectionis huc pertinentis, in qua Observatione, etsi alia, & magni quidem momenti, ubi fufius proponitur (2), leges in thorace deprehensa, tamen a pericardio aqua pleno, pulsus formicans deducitur; sed & in Epistola ad te nostra XVI. plura invenies quæ convenire videantur, ut in Viro (3), cui pulsus debilis, humilisque, fuisse pericardium aqua distentum, ut in Puero, & Viro (4) quos Vieussënus secuit, hoc morbo laborantibus pulsus fuisse debilem, parvum, frequentem, denique, ut in dissectis (5) ab Diemerbroeckio, languidum, brobantibus qui ab ea circumjectæ aquæ copia fibras cordis laxari, non dubitant: neque illud obstare arbitraberis, quod idem Auctor pulsus tunc simul rariorem invenerit, cum ab aqua acri, qualem in Viro de quo agimus, flavedo indicabat, irritari cor fateretur Diemerbroeckius; unde esse potest pulsus frequentia. Ad illas adde Albertini (6) quas alibi quoque indicavimus, Observationes, pulsus frequentes ac parvos, quin etiam exiles, celeriores, deficientesque pro minori, majorique in pericardio aquæ copia memorantis. Ponit quidem parvos, & frequentiores, sed eosdem vibratos, & tensos ubi aqua vellicans est. Verum ibi de pericardii hydrope loquitur, qui ex se ipso, & solus infestet. Nos autem eundem habebamus cum ea mox considerabimus, cordis amplificatione conjunctum. Nec vero te illud perturbet, quod aut in aliis Epistolis, in iisque præsertim in quibus de Peripneumonia agebamus, longe alios pulsus aliquando cum ea aquæ copia proposuerimus, aut in illa XVI. exiles, infirmosque pulsus inter signa peculiaria hydropis pericardii non receperimus. In illa enim Epistola signa quærebarus, hunc a morbis cæteris perpetuo distinguentia, qualia ejusmodi non esse pulsus, vel ex iis apparet quæ modo ex Albertino proferebantur. In aliis autem Epistolis non diuturnus, sed brevis hydrops, qui cordis fibras satis laxare, & infirmare non potest, fere nobis proponebatur; cum hic in Viro iis quos descripsimus, paroxysmis jam antea obnoxio, & eos quos diximus, pulsus in Nosocomium afferente, non minus quam cordis aucta moles fuisse videatur longioris temporis.

(1) Epist. 7. n. 13. & 14.

(2) L. 2. S. 1. Obs. 88.

(3) n. 40.

(4) n. 24.

(5) n. 23.

(6) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom. 1. in Opusc.

15. Nec me fugit, cum aucta cordis magnitudine vehementes sæpe, cum videlicet nihil obstaret, vibratosque fuisse pulsus, ut in Sene (1), cujus ex Valsalvæ schedis, & in Viro item (2), atque in Anu (3) quorum historias ex meis tibi alias descriptas misi. Verum in neutro priorum pericardium aquam habebat, qua laxarentur cordis fibræ; imo cor Viri crassioribus erat ventriculorum parietibus. Quæ res cum in Anus etiam corde fuerit; non ita mirum est, si hujus interiores fibræ a circumjecta plurima aqua infirmari non potuerint. Contra, in alio Viro (4), a Valsalva observato, ut in multa aqua pericardii cor magnum quidem fuit, sed parietibus, quod adnotaverit, non crassioribus; ita vix pulsus percipiebantur;isque non secus atque ille de quo institutus hic sermo est, ex improvviso obiit. Quid enim potest cor majus, ubi ejus fibræ infirmæ sint, nisi plus sanguinis admittere, quam valeat extrudere? Impleatur itaque necesse est, eoque magis laxetur. Magis autem, magisque laxatum, minus sanguinis, minorique cum vi in arterias ejiciet, unde pulsus parvitas, ac debilitas. Laxitas autem fibrarum cordis, etiam in pericardii aqua non macerati, tanta aliquando esse potest, ut & cor sensim amplissimum fiat, & nulli denique pulsus percipiantur. Quod in eo accidit Juvene, quem supra (5) quoque commemoravimus, in extrema Epistola descripto XXI. Cujus ego Juvenis, & Viri pariter de quo hæcenus locutus sum, Observationes spectabam, cum dixi Cl. hujus Gymnasii Professori Homobono Pisoni (6), *me vidiſſe cordis augmentum cum pulſu exili.*

16. SENI quoque macilento quem anno secuimus 1743. mense Decembri, pulsus fuerant debiles, & parvi quidem, sed minime intermittentes, cum propter *incarceratam*, ut vocant, enterocelen illatus est in Nosocomium Patavinum. Qui ante hunc morbum sic essent, an potius ob hunc ipsum, cum ea intestinorum inflammatione conjunctum, ut cita mors omnem curationem anteverterit, etsi pro certo scire non potui; tamen quæ in pluribus ejus corporis partibus, & in ipso præsertim corde spectavi, frequentissimæque studioforum coronæ ostendi, ejusmodi sunt, ut non indigna censeam quæ tecum communicentur. CORDIS exteriorem faciem examinanti arteria se obtulit Coronaria in canalem osseum ab ipsa origine ad tractum plurium digitorum mutata, qua basis magnam partem amplectitur. Sed & rami illius prælongi, quem per anteriorem cordis faciem demittit, pars erat ossea jam facta ad tantum spatium, quantum digiti transversi tres operirent. Itaque via sanguini utrobique patebat non per canalem membraneum, aut quem disjectæ lamellæ osseæ hic illic duriores facerent, sed per tubulum osseum perpetuum, vix nonnullis in locis minus durum, iisque perexiguis, & cum transversa lineola nodorum exilis arundinis comparandis. Tum corde aperto, & polyposis quibusdam concretionibus detractis, etsi aggeres valvularum Magnæ arteriæ duriores multo quam soleant, & pene osseos vidi; nihil tamen ossei aut in ipsis, aut in aliis valvulis, aut in illa arteria prope cor quidem, deprehendi. Sed aliquo a corde intervallo, & ad superiorem arteriarum origines, & deinceps ad divisionem usque in Iliacas erat Aortæ interior facies sæpe inæqualis ob osseas durissimas laminas, quarum plures amplitudine unguem æquarunt digiti pollicis: intimam tamen, quæ eas omnes operiebat, arteriæunicam uno tantum in loco læsam offendi, crassiusculo ibi humore se ostendente, de quo, & de ipsa laminarum sede quid in hoc homine, aliisque observaverim, erit alibi opportunior scribendi locus (7). Squamæ autem osseæ neque ad divi-

(1) Epist. 7. n. 6.

(2) Epist. 18. n. 30.

(3) Ibid. n. 28.

(4) Epist. 16. n. 6.

(5) n. 7.

(6) Vid. ejus Spicileg. Curation. S. 4. Obs. 1. in fin.

(7) Epist. 27. n. 22.

sionem in Subclaviam, & Carotidem arteriam dexteram, neque in Iliacis defuerunt, neque in Splenica præfertim, in qua crebræ erant ad lienem usque. Intra cranium tamen, itemque in artubus tum superioribus, tum inferioribus nihil ossi in arteriis animadverti, etsi in artubus hæ firmiores erant; durioresque, & fortasse etiam latiores paulo quam soleant: quas dum secaremus, vidi in Cruralibus quod supererat sanguinis, non fluidum quidem, sed ne polyposum. In Lateralibus vero Crassioris meningis Sinibus polyposæ erant concretiones sic satis crassæ. In Cerebri autem ventriculis dextero, sinistroque non deerat aqua, neque in Choroide utriusque plexu hydatides, & in iis quædam majores. Sed ad Thoracem, & Ventrem ut redeam; in illo cum Asperam arteriam, & primos ejus ramos inciderem, cartilagine passim ossæas factas animadverti, easdemque in illius arteriæ trunco ad eam formam redactas, ut singulæ magis quam curvam unam, ut solent, lineam, bina trianguli referrent latera, antèrius ad angulum convenientia: quam ob causam hic adnoto; neque enim ossæas fieri in senibus eas, & laryngis cartilagine, rarum est, quod ex observationibus apparet, quas ex pluribus collegit Auctoribus Cl. Winklerus (1); ut rarum potius sit, exercitissimum, dum viveret, Anatomicum Cassebohmium nunquam, sicut ille narrat, ossæas factas vidisse; nos certe utrasque non semel vidimus (2). Venter autem etsi præter inflammata, ut initio dixi, intestina, viscera omnia sana habuit, & in his jecur, & lienem, quorum utrumque mediocri erat magnitudine; in jecinore tamen hæc fuerunt excipienda. Erat ejus vesicula in transversum locata: & quamquam justa & ipsa erat magnitudine, sinum in jecinore habebat omnino nullum, in quem, ut solet, exciperetur; ut postquam ab eo viscere, id quod nulla vi, nulloque negotio præstitit, fundum illius omnem disjunxeram, vix sedes, ad quam adhæserat, agnosci posset: quæ erat lævis adeo, & uniusmodi, ut siquod forte fuerat vasculum cujusquemodi ab jecinore ad eum pertinens fundum, aut ab hoc ad illud, necesse esset exilitate fuisse incredibili, & quæ omnem fugeret sensum, Et vesicula quidem ita a primordiis usque se habebat. Bilis vero in ea inerat nigricans, & subviscida, mediocri copia, in eaque calculi ad viginti. Quos ut nigros vidi, continuo iis qui aderant, prædixi, id quod fuit, neque flammam concepturos, nec liquatum iri, sed flammæ admotos, vix crepitus levissimos esse edituros. Mediocri erant, nec adeo varia magnitudine: omnes autem ex pluribus quasi globulis constabant, quorum alii aliis impositi, modica sui parte inter se contingebant. Denique & scrotum inspexi, unde paulo post hominis mortem, me absente, intestinum detractum fuerat, & cum cæteris, ut cadaver diutius duraret, amotum. Testem, qui fuerat herniæ proximus, minorem altero, nec paulo, inveni. Sectus, interiorem substantiam habuit ex fusco rubentem; cum alter colore haberet naturali. Inter hunc tamen, & Vaginalē tunicam modicum aquæ fuit; nec ad alterum ipsius testiculi extremum defuit corpusculum illud extans, substans, subrotundum, quod & alias (3) animadvertimus, & pro disruptæ hydatidis reliquiis habuimus.

17. Multis ex dissectione hac ad alium ad quem attinent, locum servatis, hic paucula de ossæa illa Coronaria arteria adjiciemus. Laurentius Bellinus (4) vidimus, inquit, lapidem adnatum ramis coronariis majoribus, qua dextrum a sinistro ventriculo dirimunt. Sive cum Pechlino (5) ossis, & tofi, sive lapidis naturam in vasorum, & membranarum rigidis indurationibus distinxit, sive lapidis vocabulo omnes accepit, ut paulo inferius de aliarum arteriarum, & Mitralis valvulæ indurationibus a se visis mentionem faciens, & eadem lapidis voce utens; dis-

(1) In calce Dissert. de vasor. corp. hum. Lithifi.

(2) Epist. 7. n. 11. & Advers. Anat. I. n. 24.

(3) Epist. 21. n. 19.

(4) De Morb. Pect.

(5) Eph. N. C. Dec. 1. A. 9. & 10. Obs. 31.

facile enim est, nunquam in osseas bracteas, sed in lapideas semper concrectiones incidisse; eodem res, quantum ad præsens attinet propositum, redit; alibi (1) enim quatenus ea distinctio locum habeat, diligentius videbitur. Ut Bellinus, locuti sunt qui, in Sepulchreti libro I. (2) propositam, Observationem scripserunt præceptoris sui Drelincurtii, qui in eodem cadavere, in quo, ut nos, *lienalem arteriam hinc inde protuberantem atque tophaceam* deprehendit, *arteriam quoque coronariam cordis lapidosam* invenit. Sed Thebesius (3) vidisse se, ait, *ramos majores arteriarum... per convexam cordi superficiem ad cuspidem decurrentes, hic illic ex parte osseos*. Denique Cl. Crellius *Observationem* edidit, stipatam Scholiis dignissimis quæ perlegantur, *de Arteria Coronaria Cordis injta ossis indurata*, eadem videlicet quæ postea a nobis sic inventa est, sinistra, pariter ab origine, & in suo præterea insigni ramo. Utinam sicuti habemus in Sepulchreti libro II. (4) quæ mala, & quod mortis genus in eo præcesserunt, in quo cordis venæ coronariæ repertæ sunt osseæ, quamvis non sine aliis internarum partium vitiis, ita quæ peculiariter incommoda in iis fuerint quibus sociæ arteriæ erant osseæ, scire potuissimus; quando Lancisius (5) naturam adiposæ fascioli texisse has, censuit, ut caveret, ne quemadmodum aliæ arteriæ non raro, ita hæc in osseam substantiam duratæ, *a libera distentione atque elongatione, cum opus esset, prohiberentur*. Sed neque Bellinus, neque Drelincurtii Discipuli quidquam de prægressis morbis adscripserunt: Thebesius eam rem *maxime funestam* esse posse, credidit; fuisse, non dixit: Crellius ne cadaver quidem reliquum videre potuit senis in cujus marcido fracidoque jam corde illam observavit: mihi denique, ut in pauperrimo, qui vix habuit qui paulo ante mortem in Nosocomium inferendum curaret, plura iis quæ scripsi, cum maxime cuperem, scire non licuit. Tandem, cum hæc relegerem, & quæ interea prodierant, hujus ipsius morbi cordis Observationes inspicerem, in Clarissimorum Virorum Scriptis extantes, Senacii primum (6), deinde Planci (7), novissime Halleri (8), primam, & secundam fuisse in viris palpitationi obnoxii, animadverti. Sed cum in secunda, ut alias (9) retuli, aliæ non deessent evidentes causæ palpitationis; prima potissimum unde hæc fuisset in eo saltem casu ostendebat, quippe aliud nullum indicans vitium, nisi arterias coronarias osseas factas, ramosque similes coralli ramorum efformantes; ut proclive esset intelligere, sive ossei horum aliqui ramuli inter fibras cordis se immitterent, sive exterius subsisterent ipsas complectentes, utrolibet modo easdem aut in systole, aut in diastole cordis irritasse, & sic juxta ea quæ alibi (10) Auctor docet, palpitationem induxisse. Hallerus autem unam quidem, aut alteram habitam in vetulis mulieribus, quibus alia quoque in os degeneraverant, Observationem profert; sed quæ, dum ex viverent, fuissent incommoda, non significat propter eandem, opinor, causam, quæ me quoque de meo Sene plura scire prohibuit. Quod ut antea, nec dissimilem ob causam, mihi accidisse, ægre tuli quod ad pulsus attinebat cujusdam viri, cum sub anni finem 1725, pleraque ejus viscera ad me domum allata, Amicis inspectantibus, dissecarem. Tamen quæ a me tunc audita, & quæ conspecta sint, accipe.

18. VIR annos natus circiter sex & triginta, statura magna, qui molitoris famulus fuerat, in morbum incidit, qui thoracis hidrops videbatur. Itaque cruribus

(1) Epist. 25. n. 9. & Epist. 27. n. 20. & seqq.

(2) Sect. 12. in Addit. Obs. 8. in fin.

(3) Disp. de Circul. Sang. in Corde, §. 4.

(4) Sect. 1. in Addit. Obs. 31.

(5) De Mot. Cord. Propos. 39.

(6) Traité du cœur, l. 4. ch. 9. n. 5.

(7) Epist. de Monstr.

(8) Opusc. Pathol. Obs. 50. & 51.

(9) Epist. 23. n. 9.

(10) ch. 11. n. 2.

tumentibus, pulsibus humillimis, gonorrhœa insuper laborans virulenta, mortuus est. IN THORACE non solum, verum etiam in Ventre fuisse aquam, retulerunt ii qui detraxerant viscera: quin etiam Crassa intestina quibusdam locis fuisse inflammata, & graveolentia, ideoque cum cæteris visceribus non esse missa. Vera dici, gravis odor confirmabat eorum quæ allata fuerant, ventris quidem maxime, sed non leviter etiam thoracis. Itaque pulmonibus, qui gravi erant pondere, prætermisiss, cor, & vasa in quibus tunc forte quædam avebam cognoscere, diligentius sum rimatus. Polyposis albidis concretionibus, quales in vena quoque Portarum, & Cava Inferiore fuerunt, ab auricula dextera ablatis, cum in reliquis cordis caveis nihil esset ejusmodi, nihil autem usquam apparet vitii, nisi in valvulis arteriæ Magnæ, idque maximum; hoc attentius intuens, atque examinans, sic reperiēbam. Eæ omnes valvulæ summo limbo, & huic proxima parte illius faciei qua respiciunt inter se; in breves, & inæquales extuberabant *excrecentias*: quarum pondere prægravatæ, eo abducebantur universæ, ut angustiores inter se relinquerent viam, per quam egredi sanguis posset. Cum autem singulas inspectarem valvulas, dexteram vidi breviorē esse limbo, sive minorem in transversum esse factam; sinistram autem per medium a limbo ad aggerem usque imum disruptam, ab ipsisque rupturæ labris alias protuberare excrecentias. Harum omnium substantia erat laxa ex parte, & flaccida, ut digitis, atque unguibus nullo negotio avelli possent; ex parte durior, ut cum inter digitos comminueres, perciperes, admittas esse particulas quasi ad cartilaginis naturam accedentes. Excrecentiis detractis, restabat valvularum substantia, sed contracta, & deficiens, & id confirmans quod primo aspectu visum fuerat, id vitium ex erosionē quadam extitisse, præsertim cum interna ventriculi facies qua valvulis erat proxima, ipsa quoque ostenderet aliqua erosionis vestigia. His visis, & frustra in Aorta, cæterisque vasis, & corde iterum universo aliis perquisitis quæ præter naturam esse viderentur, & Mitralium valvularum limbis tantummodo hic illic paulo crassioribus, & durioribus animadversis, ad reliqua examinanda transivi. Ventris Partes aliquæ dumtaxat hæc pauca habuerunt quæ adnotarem. Hepar magnum, nec præter modum tamen, pallidulum fuit, totaque exteriore facie subfuscum quoddam ostendit reticulum quo albæ exiguæ maculæ intercipiebantur. Lien interius mollis, exterius quosdam crassos habebat ramos, si oculis crederes, quasi adiposos; sed eorum substantia firmitudine erat tendinea, imo inter ligamenti, & cartilaginis naturam media. Glandulæ ad mesenterii centrum, & ad truncum venæ Portarum amplificatæ. Gonorrhœæ memor, ægre tuli, cum visceribus non licuisse afferri penem. Igitur, quod potui, urethræ initium, & Prostata glandulam, & Seminales Vesiculas perlustravi. Illud sine ulla vitii nota, Seminalem carunculam habebat humilem. Prostata erat parva. In Vesiculis aquosum semen; sed, ut in hydropico, minus id fortasse attendendum.

19. Hæc nostra excrecentiarum in Semilunaribus valvulis Observatio medium quodammodo obtinet locum inter raram illam Lancisii (1), qui excrecentias in iis carneas, & minus raras cæteras, Cowperi præsertim, & Vieussenii, qui, ut superioribus quoque Litteris (2) commemoravimus, osseas, aut lapideas conspexere. Quo magis optandum mihi fuerat si licuisset, cognoscere, an ei de quo loquimur, viro pulsus unquam esse consuevissent intermittentes, ut hi in suis observarunt, & inæquales; an, ut Lancisius in suo, ut plurimum æquales (3). Verum, ut dixi, nihil aliud scire potui, nisi humillimos fuisse: quod alioquin satis convenit modicæ illi sanguinis copię, quæ per viam, a valvulis angustiorē factam, Magnam subibat arteriam: neque discrepat ab nostris in Anu, &

(1) De Subit. Mort. l. 2. Obf. Phys. Med.

(2) n. 9.

4. §. 3.

(3) Vid. §. 10. Schol. ad cit. Obf.

Sene Observationibus, quarum illam in eadem Epistola (1), hanc in XXI. (2) proposuimus. Cum enim Semilunares valvulae utriusque ossæ, in illa quidem limbis essent in non parva tubercula crassescens, in hoc vero magis etiam introrsum protuberantibus; utriusque pulsus fuerunt debiles, Anus parvi insuper; neutrius intermittentes.

20. Nunc quando mentio facta est de pulsuum intermissione, quæ vel magis quam eorum exilitas, aut debilitas, ad Asphyxiam accedit (quid enim intermissio est aliud nisi asphyxia brevissima, aut quid asphyxia, nisi intermissio diutissime durans)? non sunt hic sine examine, hujus vitii causæ prætermittendæ, quo tantopere plurimi terrentur Medici, sæpe merito, nec raro tamen præter rationem, veluti cum in ventriculo, aut intestinis subest causa, quæ aut per se evanescere, aut facile a Medico tolli possit. Quo enim modo a flatibus, illa distendentibus, cordis palpitationem fieri interdum, & solvi, diximus (3), eodem quoque, aut non ita dissimili pulsuum intermissionem effici aliquando, & per se abire in pluribus qui notis sunt nobis, manifestum est. Alias iisdem illis in visceribus materia est quæ idem faciat, irritando eorum nervos, quibuscum nosti ut consentiant facile nervi cordis. Ea autem materia interdum ejusmodi est, ut nullo negotio inde possit averri. Sic memini, cum febricitanti Virgini mederer, & ad cætera intermissio pulsuum accessisset præter rationem; minime abstergitum esse me ab eo exhibendo, quod constitueram, medicamento, quo abstergerentur ventriculus, & intestina; imo eo fidentius dedisse: eodemque die & absterisa hæc, & pulsus priori normæ restitutos fuisse. Et tu vel in Sepulchreto (4) legeris; vidisse Balonium non id modo, sed & alia simul languidi, & parvi pulsus vitia ad eundem modum sublata. *Pro gradibus purgationis*, inquit, *pulsus restituebatur*. Quin etiam longe diuturna aliquando intermissio est, ut qua se per sexennium laborasse, scribit Lancius (5); eademque tamen, si, ut in ipso, *ex hypochondriorum consensu* est; his percuratis, omnino tolli; & perfecte potest. Quod autem de nervis dixi, qui in hypochondriis irritentur, idem profecto de iisdem vel alibi, aliave de causa ad eundem modum dispositis negandum non est. Fuit id mihi maxime evidens in quodam consultissimo Rei Medicæ apud Bononienses Professore, qui cum forte animadvertisset, sibi pulsum intermittere, ipse autem inde anxius, atque sollicitus, quasi id fortuita ex causa esse non posset, identidem, ut fit, digitos ad carpum admoveret, crebriorem semper suo maximo cum mœrore fieri intermissionem, sentiebat: idem vero postquam meum, quamvis juvenile, non aspernatus consilium, multo rarius sibi pulsus tentare cœpit, eoque minus suum de his angorem animi augere; multo rarius intermissio facta est, donec ipso tandem neglectu prorsus evanuit. Sed non eos tantum nervos qui cor adeunt, verum alios etiam qui arteriis, aut musculis qui his apponuntur, inserviunt, earum variare motus posse, ex ægro didici, qui cum gravissimi morbi periculum vix evasisset, magna ob adversum nuntium importune delatum mœstitia affectus, eoque majori, quo magis hanc occultare conabatur, mihi nihil tale expectanti pulsus exhibuit primum utroque in carpo, diebus autem insequentibus in sinistro tantum, omni peccantes inæqualitatum genere; ut cum in dextero essent eodem tempore maxime æquales, perspicuum esset, causam ad sinistram dumtaxat Brachialem arteriam attinere, quæ ipsa quoque mox levato mœrore, nervisque ad pristinam dispositionem redeuntibus, ad naturales motus rediit.

21. Cæterum cum pulsuum intermissio est non ab impedimento, aut irritamento aliunde profecto, sed a causa, quæ in corde ipso, aut proximo Magnæ

(1) 24. n. 11.

(2) n. 15.

(3) Epist. 23. n. 16.

(4) Sect. hac 9. in Schol. ad Obs. 8.

(5) De Subit. Mort. l. 1. c. 19. §. 3.

arteriæ trunco, aut ad alterutrum innascatur, magni eam facere oportere, fatendum est. Potest autem multiplex, ac varia esse, & in primis illa ipsa constitutio valvularum Semilunarium, de qua paulo ante (1) dictum est. Neque enim quod mihi aliter contigerit, idcirco negligo quod aliis contigit. Imo quod in aliis etiam valvulis Gregorius Horstius, majorem dico, & Laurentius Bellinus observarunt, attendo. Ille enim, ut in hac IX. Sepulchreti Sectione habes, & fusius, non in sequente de *Syncope*, sed in præcedente de Palpitatione (2) leges, calculum instar minoris castaneæ nucis adnatum conspexit membranosæ substantiæ valvularum dexteri cordis ventriculi; Bellinus autem lapidem genitum in altera valvularum Mitralium: uterque post pulsus intermittentes: quas Observationes in superiore etiam Epistola (3) commemoravi. Horstius tamen; nam Bellinus alias rem fusius se executurum promisit; in pericardio simul humorem putridum, & cor duplo majus invenit. Sed & Cowperus, & Vieussenius, sicut in eadem Epistola (4) indicatum est, præter valvularum ossæam, lapideamve duritiem, dilatationem sinistri cordis ventriculi in iis qui pulsibus fuerant intermittibus, aut inæqualibus, fere deprehenderunt. Forte autem accidit, ut cum valvulas nos vidimus ita mutatas, non simul invenerimus cavearum cordis amplificationem: itemque ut cum hanc seorsum invenimus, pulsus non fuerint intermittentes, quod Epistola præsertim ostendet XVIII. (5), aut si in uno (6) fuerant, alia simul essent, quæ accusari fortasse possent: nec Valsalvæ (7) aliter videbis accidisse. Quid ergo est? An quæ sejuncta id semper non possunt; eadem conjuncta potuerunt semper, aut fere semper intermissionem pulsus efficere? Cum ad hæc dispicienda multo plures requirantur Observationes; satis in præsentia fuerit quæ semper non respondent, indicavisse.

22. Illam quoque intermittentium pulsuum causam hic (8) in Sepulchreto proferri video, de qua satis superque superiore Epistola (9) scriptum est, videlicet pericardii ad cor adhæSIONem. Quam certe non semper id facere, his quoque Litteris (10) confirmavimus. Proferuntur hic (11) cordis etiam exulcerationes. Num vero cum his semper sint pulsus intermittentes, proximis Litteris (12) quæremus, non minus, quam semperne cum iis exulcerationibus animi defectiones jungantur. Nunc vero, his, & cæteris, quæ non ita sæpe accusantur, causis prætermisissis, unam potissimum attendemus, qua nulla sæpius, cum de pulsu intermissione, & inæqualitate agitur, a Medicis nominari solet, polypum. Nec defunt qui credi velint, hunc notum fuisse Galeno, quippe ejus *conformationem ex multiplicibus pelliculis* describenti in gallo, quasi vero ibi (13) diserte non loqueretur de *cordis tunica, scirrhuso tumore affecta, perinde ac si plures crassæ membræ involutæ altera alteri fuissent*. Certe minus improbabilia dicerent, si cum Antipatri morbum esse censuit (14) ab obstructione lævium pulmonis arteriarum ex *crassis & viscosis humoribus*, aliquid polypi simile animo concepisse, affirmarent. Saltem quæ a cordis polypo fieri dicuntur, ab ea quam conjecerat, causa repetebat Galenus *omnigenam primum in pulsu inæqualitatem*, deinde vero in *progressu cordis palpitationem, & spirandi difficultatem*, denique: *repentinum obitum*, aut certe hæc inde repetebat Salius (15) eandem conjectu-

(1) n. 19.

(2) Obs. 25. §. I.

(3) n. 9. & 13.

(4) n. 9. & 10.

(5) n. 2. 28. & 30.

(6) Epist. 21. n. 34.

(7) Vid. Epist. 17. n. 21.

(8) Obs. 15.

(9) n. 17. & seqq.

(10) n. 11.

(11) Obs. 11. & 42.

(12) n. 19. & seqq.

(13) De loc. aff. l. 5. c. 2.

(14) De iisd. l. 4. c. 8. in fin.

(15) De Affect. Partic. c. 21.

ram secutus, iisque addebat *aliquam hydropis speciem, & leipothymiam*. Cæterum qui in venis polypos non conjectura, sed oculis, manibusque deprehenderit, primus, quantum ad hoc tempus legisse memini, fuisse videtur celeberrimus sua ætate Medicus, civis meus, Helidæus de Paduanis; ut si Schulzius viveret; atque utinam viveret; non sibi amplius poenitendum credere fortasse posset, quod *ex Italia non satis juxta rei hujus initia deduxisset*. (1) Helidæum enim, Spigelius (2) scripsit, in cadavere mortui a diuturna quartana reperisse *in corde, venis, omnibusque membris frusta magna, longa, alba, pituitosa*. Nec vero Helidæus vivebat eodem quo Spigelius floruit, sæculo XVII; hic enim unus est de multis erroribus quos typographus Pissinii (3) admisit, sed *præterito*, ut Spigelius recte dixerat, id est XVI; imo Petrus Forestus, qui ante finem obiit ejusdem sæculi XVI. in extrema senectute (4), quanto ille antea tempore florere cœpisset, non obscure significavit, cum de ipso ad hunc modum locutus est (5), *Helidæus, medicus insignis, Præceptor meus*. Quem dixissem primum in corde quoque polypum animadvertisse, nisi *frustulum illud nigrioris carnis*, a Benivenio (6) antea inventum, mespili forma in sinistro cordis ventriculo supra arteriam, post dolorem cordis, & defectiones, a plerisque pro polypo acciperetur pariter ac *glandulosa, sed nigricantis interim carnis libræ duæ*, repertæ postea a Vesalio (7) in eodem ventriculo, instar uteri dilatato, post pulsum miris modis inæqualem, & varium: quanquam Donatus (8) utramque hanc carnem sine ulla dubitatione inter *carneas excrescentias* retulit, quas describebat, partium cæterarum, non secus ac Schenckius (9) inter *carneas excrescentias ventric. cordis*, & Riolanus (10) a polyposis concretionibus *insignem glandulam* distinxit, quam Poloni cujusdam cor *in medio septo habebat*, & noster miratur Pasta (11), cum alias nullas reperiat in toto Sepulchreto nigricantis polypi in sinistro quidem ventriculo Observationes, quomodo polypi illi duo Benivenii, & Vesalii in eo ventriculo nigricaverint.

23. Sed illæ duæ sive non fuerint, sive potius fuerint polyposæ concretiones, fuerunt certe, ut alias (12) a nobis ostensum est, tum quæ intra Magnæ arteriæ aneurysma a Medicis deprehensæ sunt A. 1557. instar *carniformis materiæ*, & circum hanc instar *lardi suilli elixati*, tum quæ A. 1567. extractæ sunt a Coitero (13) e Sinibus Duræ meningis, & e ventriculis cordis phreneticæ mulieris, alias vero e cerebro eorum qui suspensio necati fuerant, eæque omnes *lunbricis non dissimiles, sed ex alba pituita conflata*. Qui cum Medicos monere jam tum cœpisset, ut caverent; videri enim imposuisse ejusdemmodi concretiones iis qui se intra aut cranium, aut cor vermes deprehendisse, affirmarent; satis mirari non possumus, egregii Viri monita usque adeo fuisse neglecta, aut oblivione obruta, ut ab doctis cæteroquin Scriptoribus ea posteris traderentur, quæ in Sepulchreto; ne vagemur latius; occurrunt. Leges enim, exempli gratia, Vidium juniorem (14) scribentem, se audivisse ab hominibus fide dignis, qui pestiferis febribus interemptos dissecuere, *vermes aliquando in ventriculis cordis fuisse genitos*. Sed non leges, quæsiuisse ab illis, quo examine usi,

(1) Epist. add. ad Goetzii Dissert. de polypos. concret. &c.

(2) De Febre Semit. l. 1. c. 15.

(3) Epist. de Polypo Cord.

(4) Vid. Freher. Theatr. Viror. erud. cl.

P. 3.

(5) L. 1. Obs. Med. 12. in Schol.

(6) Sepulchr. l. 2. S. 10. Obs. 6.

(7) Ibid. Sect. hac 9. Obs. 2.

(8) De Med. Hist. Mirab. l. 5. c. 3.

(9) Obs. Med. l. 2. ubi de Corde.

(10) Anthropogr. l. 3. c. 12.

(11) Epist. de Cord. Polypo, n. 14.

(12) Epist. 17. n. 2. & 29. & Epist. 4.

n. 23.

(13) Obs. Anat.

(14) L. 4. S. 1. Obs. 62. §. 11.

vermes a concretionibus vermiformibus distinxissent. Leges, Spigelium (1) in fœmina macie confecta quatuor lumbricos teretes spithamæ unius longitudine reperisse, qui in ipsum truncum venæ portæ se insinuaverant, ac toti corporiimenti aditum obstruxerant. Sed quamvis apud Spigelium ipsum (2) hanc Observationem recognoscas; videbis quidem eam habuisse, non A. 1562. quo necdum erat natus, sed 1601. quo vix tertium & vigesimum fortasse attigerat; qua autem ratione explorans dignoverit, veros esse vermes, non videbis. Miraberis potius, credidisse, illuc ex intestini per angustā venarum mesaraicarum orificia commeasse, & tandiu ibi persistisse, ut viam obstruerent alimento. Namque ut vermes alii intestina aliquando; sicut nos quoque (3) in gallina vidimus, sed mortua, perforaverint; quo tamen isti ingenio illa quæ ipse dicit, orificia selegerint, ac pervaserint, & extra suam naturalem sedem in omnino aliena tandiu vixerint, & toti corporiimenti aditum, & viam obstruxerint, non apparet. Apparet contra, difficultatem hujuscemodi nullam restare, si quatuor ponas fuisse polypos qui lumbricos referrent, præsertim cum polypi in phthisicorum cadaveribus persæpe occurrant. Quid vero de anguiculo illo dicemus, quem in sinistro cordis ventriculo apud Anglos inventum Zacutus (4), & Severinus (5) proposuerunt? Non aliud sane quam quod Epistola superiore (6), in eundem obiter incidentes, significavimus, satis esse descriptionem legisse, ut polyposam fuisse concretionem, intelligamus. Itaque etiam Severinus (7), etsi de eo anguiculo alia primum agitavit, & in his quidpiam quod alicui ad explicandam polyporum generationem vel nostra hac ætate venit in mentem, vegetabilium potius generis, quam animalium, fuisse; tamen recte eo tandem rediit, ut censeret; ad concreciones, quas & ipse viderat, spectare, quas nunc polyposas vocitamus. Quem si Riolanus non legisset, aut si ipse quoque eas concreciones non conspexisset; minus aliquanto mirarer, in Encheiridio (8) hæc scripsisse: *Vermes etiam in corde generantur. . . . Memorabilis est historia Angli cujusdam, cui corerosum fuit a verme: historiam leges apud Aurelium Severinum.* Denique, cum de verme alio, cimicis forma, de quo idem Zacutus scripserat, proximis Litteris (9) jam dixerimus; videbis, sub eadem Observatione, a Boneto alibi (10) repetita, adscriptam alteram (11) vermium duorum, quos in atro, & grumoso sanguine, cordis ventriculos occupante, ostendit iis qui aderant, Vir alioquin doctus, albo colore ambos, dimidium digiti longos, non modo proboscide, sed & auribus, oculisque instructos, credo quibus in eo tenebricosissimo loco, nisi tunc forte vitali credebatur flammula collustratus! uterentur. Ambo tamen erant mortui. Verum nunquam vixerant, ut opinor; sed filamenta erant polyposa altero extremo quasi in proboscidem gracilescentia, & particulis atri sanguinis, ut sit, inhærentibus, aures, oculosque mentientia. At enim adhuc erat, inquis, *vivus* is vermis, quem in pericardio hominis Florentini, subita morte extincti, Medici reppererunt. Quis hoc ait? Petrus Sphererius (12). Sed aderatne ipse? Non videtur. An is qui narravit? Ne id quidem. Bononiæ degēbam, cum rumor forte sparsus est, nonnullis equis Nobilis Viri, qui repente mortui conciderant, dissectis, lacertas multipedes in eorum cordibus fuisse deprehensas. Ridebant docti. Semidocti tamen non deerant, quorum partim id fieri posse, contenderent, partim adderent, & rumori affingerent, lacertas

(1) L. 2. S. 7. Obs. 163.

(2) De Lumbr. lato, c. 5.

(3) Epist. Anat. 14. n. 44.

(4) Sepulchr. l. 2. S. 4. Obs. 6. §. 1. & 2.

(5) Ibid.

(6) n. 15.

Tome I.

(7) In Schol. ad cit. Obs.

(8) L. 3. c. 8.

(9) n. 15.

(10) L. 2. S. 11. Obs. 3. §. 2.

(11) In Schol.

(12) Obs. cit. §. 1.

illas non sine motu, & vita fuisse inventas. Ibi Valsalva, quid disputatione opus est? inquit. Lacertas istas inspicimus. Mortuo igitur mox equo alio in eodem stabulo ad eundem modum, inspeximus: nec longo examine opus fuit, ut nihil aliud esse, quam polypofas concreciones, perspiceremus, quæ exteriorem lacertarum formam quadantenus imitabantur.

Utrum existimas tandem, lumbricos in sanguiferis vasis, & corde inveniri fato quodam his temporibus desitos esse? an si Coiteri monita ex Majorum animo non excidissent; non sæpius illos, quam posteros, lumbricos in ejusmodi locis fuisse inventuros? Sed ne forte suspiceris, a me de industria esse factum, ut ab iis quæ in Sepulchreto sunt, Observationibus non recederem sive hic, sive, ubi de verminibus pericardii agebam (1); præcipuas hic attingam ex iis quæ aut non relatæ in illud sunt, aut referri non potuerunt: sic autem attingam, ut plane intelligas, me non modo non oblitum esse eorum quæ ibi ingenue fassus sum, non contendere a me quod in canibus sæpius vidi, id esse in hominibus nunquam posse, verum insuper non repugnaturum tibi, si forte nonnunquam fuisse, credas. Fuisse enim potuit, neque uno modo. Primum enim si ea legeris quæ a me, & ab aliis conspecta scripsi (2), in canibus, & quibusdam aliis animantibus non unum esse locum, in quo rubelli, & acicularum tenuitate innascentur vermiculi, undeque exitum tentent, præcipue autem in vasa sanguifera; non valde miraberis, Thomam Cornelium (3) in sturno convulsione vexato *cordis basim teretium quorundam vermiculorum amplexu circumplicatam* invenisse, multoque minus, nobilem Chirurgum Lapeyronie (4) non uno in cane inter cordis basim, & pericardium, nec semel in ventriculis ipsis, vermium glomeres vidisse. Quorum si neutrum similitudine aliqua deceptum credis; minus deceptum existimabis Lochnerum (5), qui *mire se moventes reptantesque vermiculos* ab se deprehensos affirmat, & *rubicundulos* quidem, atque ut satis exemplo indicat (6), *crassitie, & longitudine aciculam æquantes*, eosque in thalamo sinistro cordis Virgunculæ, ejus bimestres cruciatus, rofionisque sensum circa præcordia describit, cum tremore, & palpitatione cordis, pulsus intermissione, defectionibus animi, sudore frigido, & convulsivis motibus conjunctos. Optandum quidem fuerat, ut priusquam eorum vermiculorum *nidum* in corde fuisse, pronunciaret, viscere ob suas alternas constrictiones, easque cum irritantur, vehementiores, minus idoneo ad vermiculorum nidificationem, moramque bimestrem; optandum, inquam, fuerat, ut subsistantiæ cordis erosiones, & indurationes illas quæsiuisset, a nobis in ejusmodi nidis animadversas, nec forte in tunicis vasis alicujus fuissent non plurimum diffiti, ut facile cor posset in consensum trahi & a vermiculis tunc demum adiri, cum in morte, aut mox post mortem quoquo versus e nidis aufugiunt vermes, quemadmodum a Vallisnerio (7) adnotatum est. Quod in canibus quoque, aliisque animalibus tunc arbitror accidisse, multoque magis ubi non de vermiculis, sed de teretibus agitur intestinorum, ventriculique lumbricis, revera aliquando intra pericardium repertis. Neque enim per sanguifera vasa, in quorum hi quidem tunicis haud nidulantur, sed per brevem expeditamque œsophagi viam, quem non aliter ac intestina, nec rarissime, perforant, se in proximum possunt pericardium conjicere. Qua ratione, & eo quo dixi, tempore huc pervenisse, crediderim, illum Baglivi lumbricum, quem commemorat Clericus (8),

(1) Epist. 23. n. 15.

(2) Epist. Anat. 9. n. 44. & seqq.

(3) Progymn. Phys. 6.

(4) Apud Senac, Traité du cœur, l. 4. ch. 9. n. 6.

(5) Eph. N. C. Cent. 8. Obs. 1.

(6) Vid. earund. Dec. 2. A. 6. Append. n. 1. Obs. 13.

(7) Risp. alla Lettera di Monsig. d'Adria.

(8) Hist. Lat. Lumbr. c. 13. ubi de Vermib. Cord.

itemque alterum, quem Cl. Hæhnius (1), cum a corde, cui affixus erat, abstraheret, statim ait, *digitis suis se circumcinxisse, anguis ad instar*. Hic enim lumbricus in viro fuit, cujus, dum viveret, nulla quæ ad cor attineant, proponuntur incommoda; primus autem in eo qui cum doloribus ventriculi alia pertulerat mala, ad cor quidem, sed facile in consensum a ventriculo tractum, spectantia. Dubitationes igitur, & conjecturas intelligis meas, quas non ante abjiciam, quam plures, nec sine accuratissimo, quod sæpius desidero, examine, habitæ Observationes, proferantur, quæ me illuc adducant tandem, ut quod fieri posse, & potuisse, non inficior, factum esse libens agnoscam. Vides simul, ubi dignus Auctor est, cui credatur, & ab se visos aut vermiculos, aut lumbricos, viventes scribit, a me fidem, ut par est, adhiberi. Veruntamen quot denique ejusmodi extant Observationes? nam quarum memineram in præsentia, earum nullam hic a me prætermisam, aliquam etiam non viventis lumbrici admissam puto. At enim Verneyus, inquires, *observasse*, scribitur (2) lumbricum, terebrium similem, & hunc viventem, intra Sinum Longitudinalem pueri quem assiduus vehemensque dolor vexaverat ad nasi radicem, & post trimestrem lentam febrem, magnæ demum convulsiones sustulerant. Mihi vero hunc ipsum casum legenti in Historia Regiæ Scientiarum Academiæ (3), & verba singula perpendenti Verneyus visus est potius rem sibi narratam, quam *observatam* retulisse; ut nonnulla mihi suspicio sit, qui narraverit, ne ipsum quidem rem vidisse, sed cum ab iis qui viderant, audivisset, fortasse a Sinu, ut sit, ad Sinum, a Frontali videlicet (4) ad Longitudinalem transfuisse. Itaque non agitur hic, ut vides, an Verneyo credamus: ut neque an Thomæ Cornelio (5), quando puellam memorans, in qua post molestos circum præcordia dolores, & frequentem epilepsiam, nulla alia interitus apparuit causa, nisi quod *vermes lumbrici similes cordis vasa exedissent*, puellam quidem novisse se, scribit; vermes hos vidisse, non scribit, ubi vermiculos in illo sturno, in glandulis, canis œsophago adnatis, in aliisque aliorum quæ ibidem nominat, animalium partibus, semper diserte ab se inspectos fuisse, ait, & ab se pariter visos *in cerebro etiam, & corde vermes multiformes, & interdum non minus copia, quam magnitudine mirandos*. Quæ verba tamen hos indicant vermiformes potius fuisse polypos, ut in puella quoque illa fuisse, conjiciebat Vallisnerius (6), fibras vermiformes ex albida, viscidaque materia, cordis ulceri adherentes. Sed quæ nobis venia danda non esset, si res ejusmodi hoc tempore pro vermibus facile acciperemus, ei & Viro, & temporis danda est, quo Coiteri monita aut neutiquam, aut negligenter adeo a plerisque Doctis etiam Medicis legerentur, ut illas ipsas concreciones, quas lumbricis similes, sed reapse ex pituita, ut ipse vocabat, factas fuisse, docuerat inter exempla numerarent verorum lumbricorum qui in corde, & cerebro deprehenso essent. Fortasse non crederes, nisi ipsa verba producerem, quæ inter suorum vermium, quos pro verissimis habebat, enumeratione sic interposuit Cornelius: *Ejusdem pariter generis vermes a se quandoque observatos scribit Volcherus Coiter non in corde tantum, sed in cerebro quoque eorum, qui suspendio multati periere*. Nihil verius poterat dici, si quod de suis Volcherus, idem de suorum quibusdam Cornelius censuisset.

24. Sed jam tandem a prolixo, nec frustra tamen prolixo, de vermibus falsis, verisque sermone ad illam quæ in hunc adduxit, nempe ad susceptam polyposarum concretionum historiam revertamur. Quam; ne quis amplius suspicetur, cordis polypum esse morbum novum, & ab novo ætate hac nostra vivendi genere

(1) Act. N. C. Tom. 7. Obs. 14.

(4) Vid. Epist. 1. n. 8. & 9.

(2) Vid. apud Palsin, Anat. du corps hum.

(5) Progymn. 6. cit.

P. 2. c. 3.

(6) Risp. cit.

(3) A. 1700. Obs. Anat. 10.

fortasse repetendum; ab Helidæi tempore inchoatam (1) ad Coiterum perduxeramus. Hujus Anatomici observationes, aliæ annis proximis excepere eorum qui in corde polypos, vasifve spectarunt, ut Jo. Baptistæ Canani, Gulielmi Ballonii, Thomæ Eraſti. Primus enim A. 1574. *pinguedinem ad magnæ candelæ sebaceæ formam* in sinistro cordis ventriculo invenit Oſtiarii Sereniffimæ Ducis Ferrarienſis, ſubita morte extincti, ut ex Boſchio, illius diſcipulo, in Sepulchretum Anatomicum (2) relatum eſt. Quam Obſervationem ſi cum ea quæ proxime præcedit (3), conſeras utramque eandem eſſe, conjicies, ab iis ex quibus deſcribitur per incuriam Oſtiarii vocabulo omiſſo, ut quod in eo fuit, in Duce fuiſſe videatur. Id melius cognoſces, eam quæ indicatur, quartam Boſchii Lectionem inſpiciens pag. non 438; neque enim paginas 76. univerſæ excedunt; ſed 38: nec miraberis, quod Cananum & ibi, & quotieſcunque ipſum nominat; ſæpe autem nominat; titulo ornet *Multum Rev.* Ex quo enim Julii III. Pontificis Maximi Archiater fuerat, videtur Clerici veſtem, & fortasſe etiam plus quam veſtem retinuiſſe, quando Fioravantius (4) anno ſcribens ab ejus Pontificis obitu decimo quinto, cum hunc Cananum, etiam tum viventem, laudaret præ cæteris in oculorum anatome, ſic appellabat *il Rev. Monſig. Canan Ferrareſe*. Fuiſſe autem Julii Archiatrum, didici ex Viro Doctiſſimo, Humaniſſimoque Thyſo Pagliarino J. C. & Canonico Ferrarienſi, qui & Canani longe rariſſimum donavit Opuſculum (5), confirmante quod is ad me ſcripſit, Proſpero Mandosio (6), qui præterea nobile Canani Genus, & *germanum ejus fratrem* Julium S. R. E. Cardinalem commemorat. Quæ, atque alia ad Canani vitam, & Opuſculum attinentia, opportuniorem fortasſe habeo explicandi locum. Nunc ſatis ſit hæc tibi ſic in tranſitu indicasſe, ut me ſcias quod de hoc Anatomico, excluſus anguſtius temporis, invenire non potui, cum illud poſt ſcriptum adderem Episto-læ Anatom. XV. (7), mox ita invenisſe, ut ad ipſius tunc a me ſuſceptam deſenſionem pondus maximum acceſſerit: quanquam nullam fore in poſterum cauſam ſpero eandem perſequendi. Gulielmus autem Ballonius; ut pergam dicere de Obſervationibus polyporum; in Conſtitutione Autumnali A. 1575. (8) quendam memorat in quo *veluti caruncula* repertæ ſunt, *eæque oblongæ*, in oriſiciis vaſorum a corde ad pulmones pertinentium. Denique Thomas Eraſtus, quemadmodum habes in Sepulchreto (9), in libro edito A. 1580. concretionem deſcripſit *flaveſcentem inſtar medullæ, quæ in oſſibus boum coctis invenitur*, deprehenſam in duorum cordibus, quorum alteri cum febre, & pleuride, alteri ſine febre pulſus maxime fuerat inæqualis. Non eſt opus ut ſingulos memorem qui deinceps has concreciones in corde, & annexis vaſis reperientes, alii cum medulla pariter, alii cum pinguedine, alii cum ipſa carne compararunt. Neque enim vel ex ſuperioribus omnes quos poteram, nominavi: quamvis Smetius (10) A. 1576. in Principe Viro, cujus pulſus fuerant inæquales, inordinati, intermittentes, præter concreciones in ventriculis cordis earum ſimiles quas deſcripſit Eraſtus, ipſas inſuper *appendicibus aliquot præditas* adnotaverit: quas certe longiſſimas conſpexit Neretius (11) in peripneumonica, quippe quæ ex dextero cordis ventriculo carnoſæ, albidæ, flaccidæ Cavam venam ſubeuntes, *propagabantur uſque ad caput, & os ſacrum*. Per alterum autem ejusdem ventriculi oriſicium Guarinonius (12) ſæpe vidit pituitam

(1) n. 22.

(2) L. 2. S. 11. Obſ. 5. §. 5.

(3) Ibid. §. 4.

(4) Cirugia, l. 2. c. 16.

(5) Muſcul. hum. corp. piçt. diſſect.

(6) *Obſerv.* Pontif. Archiatr.

(7) n. 66.

(8) Epid. l. 2.

(9) Sect. hac 9. Obſ. 3.

(10) Sepulchr. l. 3. S. 21. Obſ. 3. §. 24.

(11) Apud Schenck. Obſ. Med. l. 2. Ubi de Cord. Excreſc.

(12) Sepulchr. l. 2. S. 1. Obſ. 14. & l. 4. S. 1. Obſ. 14.

crassam; sic enim illas vocabat; in Pulmonarem arteriam ita se producere, ut initio tracto simul educeret ex cunctis arteriæ ramis omnem eam pituitam *ab illis in formam eorum redactam*, ut *arbor videretur*. Sed ejusmodi quasi arboris delineationem primus omnium, quantum recordari non possum, edidit postea Casparus Bauhinus (1), simulque polypi tum dexteri, tum sinistri cordis ventriculi (2) cum polyposis, quæ in ventriculi utriusque substantiam insertæ fuerant, radicibus, & sinistri polypi in arteriam Magnam, Subclavas, Carotides, & Vertebrales propagatione. Quæ omnia etsi materiæ *adipose* nomine, qualem in hydropicis, & phthisicis sæpius observaverat, comprehendit; tamen in puella quadam (3) præter materiam *pinguedini similem* in ventriculo dextero, in annexa auricula prætumida materiam quandam albam, *membranosam*, crassam, oblongam a se visam commemoravit. Nec vero circa ea tempora, & dinceps donec Tulpus (4) A. 1641. suam cordis polypi Figuram, & descriptionem proposui, defuerunt alii, qui ab se quoque visum memorarent: ex quibus unum satis est nominare, cujus libri in manibus erant omnium, Riolanum. Hic enim quæ in Sepulchreto (5) extant de *frustulis carneis*, *pugni magnitudine*, *invicem conglobatis* ab eo deprehensis *intra ventriculum dextrum ad orificium venæ Cavæ in quibusdam repentina ac inopinata morte suffocatis*, & nominatim in Episcopo Malleacensi, eadem ipse jam ediderat anno saltem 1626. in Antropographiæ capite ibidem indicato: ad quæ alia addidit postea, ut in postrema ejusdem Operis editione legimus, quæ ad A. attinet 1649. Quin etiam ipsum *polypi* nomen quo deprehensam a Tulpio concretionem qui aderant Medici *uno ore* appellaverunt, indicatum videtur, ut animadverterunt Viri Docti, a Frabricii Bartoleti libris, editis A. 1633. in quibus cum de visis a se ipso concretionibus verba faceret; *polypodis* vocabulo usus fuerat.

25. Etsi vero a tot Medicis, & ab aliis; neque enim singulos nominare institui, sed summa dumtaxat capita, & tempora attingendo, Observationes pleraque notissimas in seriem digerere, sicque aliquam tibi Polypi historiam adumbrare; etsi, inquam, a tot Medicis visus ille fuerat, & pro graviorum morborum, atque adeo ipsius mortis causa habitus; nemo tamen ante A. 1654. peculiarem de eo tractationem vulgavit, quo tandem anno suam de *Polypo Cordis* Epistolam emisit Sebastianus Pissinius Lucensis Medicus, quæ propriis, & quorundam tum Veterum, tum Recentiorum Observationibus propositis, aut indicatis, polypi quidem *nomen novum*, sed *rem novam non esse*, falsus, signa ejus afferre, & nonnulla de eo theoretica, & practica problemata solvere conatus est. Hunc erat excepturus Michaele Kirstenius, is cujus Observationem, & Figuras polypi cordis edidit Thomas Bartholinus (6). Namque ut A. 1657. ad hunc scribebat Segerus (7), illi erat in animo *adornare Dissertationem de affectibus Cordis*, qua mente *plures* hujus *polipos observaverat*, & *delineatos* Segero ostenderat: a quibus *catarrhos suffocativos ideo oriri inprimis credebat*, quia omnes illi, in quibus *polypos* hos observaverat, *catarrho hocce intincti fuerant*, cursum videlicet sanguinis *ejusmodi concrecentiis inhibentibus ac plane sistentibus*. Quæ Dissertatio num prodierit, ignoro: certe qui eam viderit, legisse non memini. Suam interim de *Polypo cordis* inscriptam A. 1666. emisit Malpighius, illius materiam, structuramque rimatus. Quæ Dissertatio, non secus ac pleraque præcipua, quæ post illam, de cordis, & vasorum polypis a tot aliis edita sunt, cum sit tibi longe notissima, hanc nostram historiæ Polypi adum-

(1) Tab. 9. Fig. 2. in Append. ad Tab. Theatri Anat.

(2) Ibid. Fig. 1.

(3) Sepulchr. l. 2. S. 8. Obs. 14. §. 2.

(4) Obs. Med. l. 1. c. 27.

(5) L. 2. S. 11. Obs. 5. §. 2.

(6) Cent. 3. Hist. Anat. 17.

(7) Th. Bartholin. Cent. 2. Epist. Medic.

brationem ulterius non producemus : sed ad ea continuo transibimus, quorum causa illam præmittere non inutile existimavimus.

26. Quod ergo ad polypi materiam attinet, qui hanc cum adipe, aut carne, aut membrana, aut pituita compararunt, minime illi arguendi sunt, cum similitudinem dumtaxat spectaverint, quæ aliquando oculorum judicio tanta est, ut aqua aquæ similior non videatur. Qui vero non similem modo, sed eandem prorsus esse, putarunt, hi nullo, aut levi examine contenti, rei specie decepti sunt. Sic qui adiposi esse generis, adeo crediderunt (1), ut mirarentur, quomodo vel in eo loco ita concrefcere potuisset cujus calorem loci, docente Galeno, *vix dignus, vivo existente animali, sufferre posset*, perfacile ignis experimentum videntur neglexisse. Mirum autem est, cum pinguedinem esse crederent, aut de ista Galeni doctrina, aut de illa concretionem non dubitasse, vivo ne homine, an frigido jam facto cadavere potius accidisset: quanquam magis mirum est, multo recentiori tempore non defuisse qui polypi materiam ab ipsa cordis pinguedine, haud scio quomodo a superficie ad interiora traduentes, derivaverint. Sed qui polypos carnem, membranamve esse, censuerunt, si revera semper decepti non sunt sed eorum nonnunquam fibras cum fibris cordis continuari, & vera per ipsos sanguifera vascula produci, conspexerunt, quorum mihi neutrum in polypis prope innumeris spectare adhuc contigit; non illi tunc polypos, de quibus hic agimus, sed cordis *excrefcencias* viderunt. Verum aliud est polyporum quasi radículas in cordis minimas foveolas, & foraminula se inferere, vasorum autem per se, aut intra se repentium quandam interdum similitudinem ostendere; aliud continuari fibras ipsas, & certis ac peculiaribus tunicis instructa vasa sub oculos, & scalpellum cadere hos polypos incidentium. Certe Valsalva ut oim inclinabat in hanc sententiam, ita sibi pluscula per quendam polypum videre vascula visus est, quæ & diligenter delineaverat; sed ex similitum polyporum examine fallaciam sensit, & quæ antea dilineaverat, postea delevit. Tandem qui polypos pituitam esse, dixerunt, si aliud hoc nomine quam materiam ex qua crusta fit, concreto sanguini insidens, significarunt, non ita certe probandi sunt, ut qui illam ipsam materiam intellexerunt. Quam enim aliam hoc tempore nisi illam materiam polypi præcipuam & specularem esse censemus? aut quod discrimen inter eam crustam, & polyposam concretionem a Malpighio, & Willisio adnotatum fuisse, aut revera esse, tum hos legendo, tum illas diligenter, earumque structuram examinando, comparandoque, invenire potuit Vir Cl. Andreas Pafsa (2)? Illam autem materiam fuisse Veterum pituitam, inter cæteros præclare ostendit Eximius Medicus, eorumque doctrinæ peritissimus, Salius (3), *Videmus, inquit, non solum utramque bilem cum sanguine e vena ejectam concrefcere, sed etiam pituitam ipsam, quæ adeo in sanguinis superficie nonnunquam concrefcit, ut vix gladio indici queat, nisi que hæc & limosa pars sanguinis ei admisceatur, licet concrefcant sanguis, quomodocunque e vena ejectus, non tamen ita cito concrefcit nec ita dure coalescit, sicuti ei contigit, quando copiose ei admisti sunt & humores melancholici & pituitosi*. Quæ tibi volui omnia verba describere, ut cum iis conferre possis quæ Vir Experientissimus scripsit Jo. Ludovicus Petitus in Commentario altero (4) de modo hæmorrhagias sistendi, ubi sanguinis partem rubram eo laxius concrefcere, animadvertit, quo minus de alba admistum habet, & contra; ut crusta propterea durissima sit, quod ex alba tantum parte coalescat. Sed illud præterea vel in cadaveribus ab eodem animadversum videbis, sanguinem qui in corde, & vasis omnibus tum venosis, tum arteriosis ita concrevit ut pars alba sit a rubra

(1) Vid. Boschii, Lect. 4. & Bartholin. Cent. 1. Epist. Med. 2.

(2) Epist. de Cord. Polypo, n. 17. & seqq.

(3) De Affect. Partic. c. 4.

(4) Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences, A. 1732.

distincta, inferiorem quidem partem rubram habere, superiorem autem albam „ modo cadaver frigidum factum sit in situ horizontali, sicuti plerumque contingit. „

27. Verum etsi hæc de polyporum materia, & structura adeo illius simili quæ in crusta sanguinis observatur, & de cruste in superiore parte quiescentis, & frigefacti sanguinis quotidie propemodum visa efformatione, etsi hæc, inquam, ut erant notissima, ita injicere Medicis dubitationem debebant, num polypi diu ante mortem, an potius post mortem coalescerent, præsertim ex quo, modo memoratam, legerant, a Petito in cadaveribus habitam, Observationem; tamen nisi existeret, crescente in dies nimia ista de præexistente polypo persuasione, nisi, in quam, existeret, is quem paulo ante laudavimus, Andreas pasta, qui *tollore contra*

Est oculos ausus, primusque obistere contra (1); equidem qui, aut quando finis apud plerosque futurus fuisset, haud satis scio. *Primus* autem dixi, quia Kerckringius (2) magis universarum sanguinis partium, quam albarum potissimum concretionem, id est polypum, impugnavit, aut si hunc impugnavit, tam molli brachio id fecit, ut cum multo firmior Malpighii (3) defensio videretur, & si nihil aliud quam Kerckringii objectionem attendas, etiam esset, magis magisque ex quo prodierat utraque, proferre homines plerique pergerent observationes polyporum, unde prægressi & morbi, & obitus explicarentur. Fuerat aliquis infirma, & sæpe etiam ægra valetudine quindecim, aut viginti ipsos annos. Si in mortui demum corde repertus polypus fuisset; hic jam inde ab initio exitisse, & perpetuus malorum omnium auctor fuisse dicebatur. Idem pariter accusabatur, post morbum deprensus celeriter conficientem. At cor æquo majus, at cor, aut ejus auriculæ magnitudinis mirandæ, at pulmones pessime affecti, & compressa arteria Aspera simul conspiciebantur. Polypi culpabantur tamen. Quenquam a me nominari non est opus, cum jam diu in omnium manibus scripta sint quæ hoc testentur. Sed nocere tamen minus possunt; cum simul causas nobis proferant, quas verius incusemus. Quæ vere eas non proferunt; ut haud improbabili indicio sunt, eas sæpe non fuisse quæsitæ sic quantum detrimenti a polypis Res medica retulerit, non obscure significant, cum in tot cadaverum inspectionibus polypo reperto, satis quæsitum esse, pronunciaretur, & quid præterea in thoracæ, in ventre, in capite lateret, unde veriores morbi, & obitus discerentur causæ, perquirere negligeret. Nec minus damni indidem, nec raro, cepisse Rem Juridicam existimabis, cum apud Judices legeris polypum a Medicis reum factum alienæ culpæ, eorum videlicet qui aut ense, aut fustibus, aut pernicioso pharmaco sanos, valentesque homines occiderant, sive noxa his rebus illata intus appareret, sive postquam deprehensus erat polypus, non esset diligenter quæsitæ. Nimirum se auferri sinebant Medici hac ratione, non potuisse polypum tam cito post mortem formari: neque has duas alias attendebant, crustam non minus celeriter efformari in extracto sanguine, & si polypus diu ante mortem cor occupasset, hominem illum sic, ut fatabantur, valentem, & omnino sanum futurum non fuisse. Quin ea ipsa res qua admoneri debuissent, polypos illos non esse morbos, horum videlicet frequentia (quotus enim quisque hoc igitur morbo non laborasset?) eadem illuc se adduci patiebantur, ut docerent, polypum longe frequentiore esse morbum, quam homines opinarentur; quando jam olim Guarinonius (4) de polypo, quem pituitæ nomine, ut supra (5) indicatum est, designare consueverat, hæc in Observatione qua-

(1) Lucret. de rer. nat. l. 1. v. 67.

(2) Spicileg. Anat. Obs. 73.

(3) Op. Posth.

(4) Sepulchr. l. 4. S. 1. Obs. 13. in Addit.

(5) n. 24.

dam, unde verum discendum fuerat, scripsit: *Cor sine pituita illa solita in mortuis: nec de ulla in cadaveribus alia re magis fortasse quam de sanguine vera illa sunt apud Celsum* (1) *verba: tale esse, quale mortui sit; non quale vivi fuit.* Quam parum igitur apud plerosque profecisset suscepta obiter a Kerckringio polyporum impugnatio, satis superque intelligis. Sed Pasta longe alia via ac ratione ipsos polypos ex proposito aggressus, in dubium adeo revocavit tum Epistola in eam sententiam edita, tum brevior altera, quæ a Viro Cl. Francisco Roncallo Parolino Comite (2) vulgata est, ut perpauci mihi jam posse produci polypi videantur de quibus num diu ante mortem fuerint, non dubitemus. Et diu quidem est ex quo ipse dubitare nonnunquam coeperam, non de concretionibus istis levioribus, quas cum in plerisque cadaveribus viderem, sæpe stomachabar, interdum subridebam, si quem forte eorum qui aderant, audirem inde repentem morbi causam, quæ se alio loco satis prodebat; sed de magnis, ac durioribus concretionibus, ut quas A. 1703. offendi utrumque cordis ventriculum, & Magna, his adjecta, vasa omnia occupantes adolescentis, quem intra dies tres acutissimus sustulerat morbus, qui cuius generis esset, non adnotavi; adnotavi autem suspicionem hanc meam, videlicet cum perpauci dumtaxat, exigui, & molles una essent atri sanguinis grumi, quo vita fervari me ad nonnulla quidem momenta potuisse videretur, post obitum denique maximam sanguinis partem in eas concreciones fuisse coactam. Neque aliter accidisse in iis, suspicabar, quos Lowerus (3) scripsit a se dissectos, *miratus, corde, & vasis adeo infarctis, cor ullo modo constringi, aut reliquum sanguinem adhuc fluidum, ad vitam & calorem in partibus conservandum in vasis istis præterlabi potuisse;* ne quid de eo dicam, in quo ab iis concretionibus alterius ventriculi cordis ostium ita erat obturatum, ut *pennæ anserinæ aditus in ventriculum, pro influxu sanguinis viæ restaret*, alterius autem ostium *aggre digitis recludi potuerit.* Adjuvabant suspiciones has tum historiæ similes, tum alia, quorum partim paulo ante attigi, partim infra memorabo, tum ea quæ apud quosdam Auctores legebam, ut puta apud Coiterum, atque Riverium. Quorum ille cum polypos vermiformes, ut supra (4) relatum est, non secus in iis qui suspendio, quam in ea quæ phrenitide necata fuerat, invenisset, nec ratio apparet, cur in primis illis esse ante obitum debuissent; in altera quoque post mortem demum formari potuisse videbantur. Riverius autem, ut in Sepulchreto (5) leges, Observationem litteris tradidit caruncularum, quarum *major ad ævelanæ magnitudinem accedens, cum arteriæ aortæ ostium præcluderet* viri, qui pulsus inæqualitatem primum, deinde asphyxiam passus obierat, credita ab Riverio est hæc effecisse, cum alia non deessent quæ accusari possent, nec caruncula ejus dumtaxat magnitudinis præcludere in viro potuisse magnum illud ostium videatur, præsertim cum in Scholio, ab eodem Auctore memoretur *caruncula similis & multo major in corde militis occisi, qui tamen ante bona fruebatur valetudine.* Vides certe, quid hinc pariter consequatur; quanquam Riverius occurrere dubitationi non omisit, discrimine illo prolato, quo plures quoque alios usos esse deinceps, vidi, carunculæ in milite parietibus ventriculi in parte alligatæ, in altero solutæ, ut in hoc posset compelli in vasorum ostia, in illo non posset. Meas tamen omnes suspiciones, dum res mihi magis dilucesceret, tacitus compressi, & facile adhuc comprimerem, rationibus quæ pro polypo proponi, aut reponi solebant, me, ut verum fatear, morantibus, nisi has Pastæ ingenio, & diligentia plurimum denique infirmatas vidissem.

28. Et primum obitare mihi videbantur polypi signa, quæ non sine accurato,

(1) De Medic. in Præl.

(2) In Epistolis post Historias Morbor.

(3) Tract. de Corde, c. 2.

(4) n. 23.

(5) L. 2. S. 8. Obs. 14.

& cauto plerarumque omnium, quæ illius extarent, Observationum examine fuisse a Summis Viris proposita, existimabam. Et quanquam unum aliquod pathognomonicum signum raro in morbis haberi posse, non ignorabam, mirabarque, non defuisse memoria nostra qui ejusmodi in polypo signum esse, doceret, Carotidum, & Subclaviarum arteriarum pulsationem vehementiorem, ut quam sine polypo sæpenumero observatam sciebam, quod & aliquæ ad te scriptæ confirmant historiæ (1); neminem tamen serme legebam eorum a quibus polybi indicia sunt commemorata, qui inter hæc intermittentem, aut saltem inæqualem pulsum non poneret, quem sæpe etiam in adumbrata a nobis polypi historia (2) relatum animadvertere potuisti, & indicatum scis ab nonneme tanquam signum polypi pathognomonicum. Quem ego hominem vel ab senioribus sua Sectæ Doctoribus refutatam non mirabar, cum mihi earum Observationum veniebat in mentem, in quibus aut sine hoc signo inveneram polypos, aut cum hoc signo non inveneram: cujusmodi eæ sunt, quod ad primum attinet genus, quas in Epistola habes VII. n. 11. & 13. & in hac ipsa XXIV. n. 6; quod vero ad alterum, quas in Epistolis aliis habebis: quibus tunc addes quæ in Epistola sunt XXI. n. 34. & in XXIII. n. 6. Sed & Epistolam relegens IX. cum in illam historiam (3) incidis, qua constat, pulsum inæqualitatem parco, sed continuato, opii usu fuisse solutam; illam, si bene tenovi, a polypo ortam non credes. Verum etsi hæc tunc cognita ex parte ac perspecta habebam; putabam tamen, ea paucas esse exceptiones, quales in Medicina persæpe occurrunt, nec satis dignas quas diagnosi opponerem a Viris Experientissimis constitutæ, præsertim cum me non fugeret, signorum vim non uno, aut altero seorsum accepto, sed pluribus conjunctis esse spectandam. Sed ecce tibi Epistola Doctissimi Pastæ, in qua (4) tot collectæ sunt polyporum Observationes, etiam numero, aut mole valde spectabilium, post nulla polypi indicia a Clarissimis Auctoribus deprehenforum, ut proposita illorum diagnosi jam sæpius inutilis videatur, aut si ratione duce excogitata est, dubitare cogat, non fuisse igitur ante mortem polypos, quorum in viventibus nullum prorsus signum extabat. Quas dum relego Observationes, invenio duas, alteram Wincleri, Borrichii alteram, quas discrimini illi objiciam Riverii (5), ab alligata, aut soluta caruncula sumpto. Erant enim polypi in utraque illa Observatione nulla parte adnati, nusquam annexi, sed liberi, atque soluti; nihil tamen de pulsum intermissione, aut inæqualitate adnotatur. Juvat huc addere observata a Cl. Joerdensio (6), qui ingenue fassus, omnia illa signa ab auctoribus adducta ad cognoscendum polypum jam factum, etiam collectivè sumpta, non sibi sufficere, ut inde certi quid de ejus præsentia statui queat, mox in singulorum examine, ubi ad pulsum venit intermittentem, hunc se nunquam in Polyposis, nisi moribundis, observasse, testatur: & tamen in tot, quorum morbos, & dissectionem aut peculiariter describit, aut summam indicat, ipsi accidit, ut omnes polypos præter unicum, eumque omnium maximum, trabibus & columnulis cordis ventriculorum non alligatos, sed liberos deprehenderet. Jam vero quando illud primum, videlicet sine pulsum intermissione, aut alia inæqualitate polypum sæpe inventum fuisse, satis offensum est; omisiss aliis quæ in promptu essent: & nominatim Cl. Trewii (7) Observationibus, alterum pariter, nimirum pulsum intermissionem, aliasque, etiam mire variantes, inæqualitates sine ullo polypo animadversas fuisse, non una, sed pluribus, ut par est, Præstantissimorum Viro-

(1) Epist. 17. n. 23. & Epist. 23. n. 6.

(2) n. 22. & 24.

(3) n. 7.

(4) n. 4.

(5) Vid. supra, n. 27. circa fin.

(6) Act. N. C. Tom. 4. Append. n. 5. §. 5. & 6.

(7) Eorund. Act. Tom. 2. Obs. 53.

rum Observationibus confirmemus, nec tamen omnibus, quibus liceret. Itaque primum ex Sepulchreto fatis sit de multis septem, haud amplius, indicasse, Gregorii Horstii (1), Nicolai Tulpii (2), Lazari Riverii (3), Lælii a Fonte (4), Joannis Prævotii (5) singulorum singulas, Hieronymi autem Cardani (6) binas. Quas si legeris; pulsus fuisse *intermittentem* reperies, *intermittentem* quoque *inequaliter*, fuisse *inequalem*, etiam *mire inaequalem*, *maxime inaequalem*, *omni inaequalitatis genere perturbatum*, *plurimumque in singulis differentiis variantem*, *ordine omnino nullo*: sed cum in unoque ex his septem ægris aut pericardii, aut cordis, quod in aliquot magnum fuit, aut pulmonis, ut in plerisque, aliarumve partium vitia descripta invenies, in nullo polypum, aut concretionem polyposam commemoratam videbis. Sed neque in aliis videbis, quas huc adjicies, historiis, Brunneri (7), Gullmanni (8), Lancisii (9) pulsus proponentium *inequaliter intermittentem*, *inequaliter inaequalem*, *irregularem & inaequalem*, *inequalem atque intermittentem*, cum quidquid morborum post eos pulsus deprehenderunt in corde præsertim, arteria Magna, & vena Cava, non reticuerint. Quid? quod in puella quatuor, aut quinque annos nata, cujus morbum, & dissectionem egregius Vir scripsit Verneyus junior (10), cum pulsus modo celeres, modo tardi, & præterea intermittentes, imo ad tempus per intervalla suspensi timorem incuterent de cordis polypo; nihil in corde adnotatione dignum inventum est; sed ad ejus basin scirrhusus tumor nucis magnitudine, arteriæ Pulmonari incumbens, & per radices quasdam cum Spina connexus. Clarissimus autem Vir Joannes Targionius (11) ubi in Patricio Florentino cordis Magnorum vasorum, & proximarum partium vitia descripsit, ne quis forte ob pulsus qui diutissime semper fuerat „irregulariter irregularis, & intermittens, polypum ab „se omissum esse, suspicaretur, diserte addidit, ne minimam quidem concretionem polyposam fuisse repertam”. Quod ne de aliis, quos paulo ante laudavimus, suspiceris; fac veniat in mentem cum diligentia plerorumque, tum omnium consuetudinis, qua, cum polypi vocabulo necdum Medici ad eum quidem de quo loquimur, designandum utebantur, eum tamen aliis quæ supra (12) sunt dicta, nominibus significare non omitebant, tum quantum certa quædam pulmonis, aut cordis, aut vasorum, huic annexorum vitia ad pervertendos pulsus valeant, tum denique in illis dumtaxat pulmonis, & cordis vitis (nusquam enim *polyposi quidquam* erat) Pastam quoque (13) in duobus, quorum propterea cadavera perlustravit, præter alia polypi signa, *inequalem*, *intermittentemque continenter pulsus* ortum esse jam nonnullis ante obitum mensibus deprehendisse.

29. Quoniam autem ad confirmandum, diu ante mortem fuisse polypos, dilatationes proferri solent cavorum in quibus inveniuntur, quasi illæ tanquam effectus polypo, ut causæ, succedissent; non id Pasta facit quod ipse in Adversariis II. (14) feceram, ubi contrario etiam ordine rem se habere posse, ostendi: imo illis ipsis historiis ex quibus elucere, credunt alii, dilatationes polypos esse consecutas, non satis polypos in viventibus probari, patefacit (15), quia polypi non modo antea, sed ne postea quidem in iis corporibus fuerint, necesse

(1) L. 2. S. 8. Obs. 35. §. 1.

(2) Ibid. Obs. 23. §. 1.

(3) Sect. 5. Obs. 21.

(4) L. 4. S. 1. Obs. 45. §. 6.

(5) Ibid. Obs. 3. §. 10.

(6) L. 2. S. 9. Obs. 22. & 33.

(7) Eph. N. C. Cent. 6. Obs. 1.

(8) Eorund. Act. Tom. 1. Obs. 4.

(9) De Aneur. Propos. 53.

(10) Mém. de l'Acad. Roy. des Sc. A. 1704.

(11) Prima Raccolta d'Osserv. Med. pag.

116. & 119.

(12) n. 22. & seqq.

(13) Epist. de Cord. Polypo, n. 2.

(14) Animad. 40. & 41.

(15) n. 5. 7. & seqq. & 13.

est, sed post mortem denique gigni potuerunt; nam & dilatationes sine polypis sæpenumero inveniri, & polyporum signa, quæ in iis fuerant in quibus reperiuntur dilatationes, harum dumtaxat signa esse potuisse, planum facit. Quæ una ex re mihi quidem videntur plura, sed duo potissimum consequi. Illud primum: qui polypi diagnosim ex iis nobis constituerunt, quæ in ægris observaverant in quibus simul dilatationes, & polypi reperti sunt, non satis caute se gessisse. Sic; ne a Sepulchreti proposita IX. Sectione recedam; si quis præfixos Observationibus, exempli causa, II. & X. titulos spectet, in illa pulsus inæqualitatem ortam procul dubio credet *ob cordis sinistrum ventriculum subnigricante carne infarctum*, cum tamen ratio quoque habenda sit ipsius cordis *instar uteri ad ejus carnis molem*, cujus pondus *libras duas æquabat, extens*: in X. vero Observatione *pulsus interceptio* eidem esse videbitur *a duobus polypis in corde*, præsertim cum ea Observatio, qui ibi ex parte dumtaxat profertur, nihil præterea exhibeat, quod fuerit præter naturam. Magnum autem errandi periculum ab ista mutilatas historias producendi consuetudine properantibus lectoribus offertur. Quis enim credat, ubi de pulsibus agitur, ingens cordis ipsius vitium reticeri? Et tamen si eadem Observatio alio loco (1) ubi tota producit, inspicitur; cum iis polypis fuisse invenitur *cor bovino majus, totam thoracis capacitatem replens*. Alterum, quod consequi, paulo ante indicabam, polypi diagnosim vel magis labefactat. Qui enim illam proposuerunt, cum probe viderent, signa quæ afferebant, aliis morbis esse posse communia, illud addiderunt, signa ista utilia futura, *deficientibus aliis indiciis, quibus affines morbi dignosci solent*. Ita Pissinius (2). Ante illum autem Riolanus (3), ubi de polypis mentionem iniecit, hæc subjecerat: *qui premuntur spirandi difficultate cum pulsus interceptione, sine tussi, sine ulla suspitione hydropis pulmonum, aut vomica, suspectam habere debent repentinam suffocationem cordis*, a polypo videlicet. Alii denique aliter ejusdemmodi exceptiones addiderunt. Sed quomodo indicia deerunt affinium morborum, si quæ polypi signa creduntur, ea dilatationibus etiam conveniunt, & *aneurysmata seu aorta trunci, seu levi cordis ventriculi*, ut confirmat Cl. Pasta (4) *specie polypi præ aliis fallunt morbis*? At enim, inquires, cum polypus sine ullo aneurysmate, sine ulla alia cordis, vasorumque læsione invenietur, cui prægressa ægri incommoda imputare liceat; hæc tunc saltem polypi signa fuerint, & quod consequitur, polypus ante mortem extiterit. Ne tunc quidem pro certo hæc consequi, agnoscit Pasta (5), ut qui signa omnia polypi in iis quoque interdum animadvertit quibus neque ulla erat earum læsionum, nec polypus: quamobrem sicuti a causa alia aliqua, etiam oculos effugiente, ut puta, quod alibi (6) indicat, a cardiacorum nervorum vitio, tunc illa signa provenerint, necesse est; ita nihil prohibet quominus ab eadem in iis quoque proveniant, in quibus polypi deprehenduntur, præsertim cum tota Epistola satis ostendat, quanto probabilius sit, polypos non nisi post mortem compingi. Cum has Litteras ad te meas recognoscerem, eximium de Corde Tractatum Illustris Senacii in manum sumpsi, & caput (7) quod de Cordis Polypis est inscriptum, perlegi, gavissusque sum, ejus quoque judicio improbari (8) qui signa polypi, & in his pulsum inæqualitatem polypo tribuere maluerunt, quam vitiis simul cum polypo deprehensis, in hisque dilatate cordis auriculæ: nonne huic dilatationi tribuenda erant, inquit, symptomata omnia, & ipse polypus? Sed cum plurima alia habet singulari laude perdigna, tum illud in primis, quod diffici-

(1) L. 3. S. 7. Obs. 45.

(2) Epist. de Polypo Cord.

(3) Anthropogr. ult. edit. l. 3. c. 12.

(4) n. 27.

(5) n. 6.

(6) n. 11.

(7) l. 4. ch. 10.

(8) n. 10.

lem se præbet in veris polypis & agnoscendis, & dignoscendis. *Raros enim in tanto numero esse, ait (1) quos pro veris agnoscat: & cum horum effectus eisdem esse, affirmet, ac tot aliorum obicem, cursui sanguinis per cor se opponentium; vix tandem soli pulsuum inæqualitati, eique varianti; hoc tribuit, non jam quod fecerant alii, ut inde polypos dignoscamus, sed tantummodo ut suspicemur.* Suspiciemur, inquam; neque enim fugere ipsum poterat. præter polypum, alios esse obices etiam inconstantes, ut puta a varia nervorum irritatione, quæ si in nervos, exempli gratia, pulmonum cadat, variam sanguini obiciat difficultatem e corde in pulmones exituro, aut ab his in cor redituro: quo exemplo utor, quoniam paulo post (2) video, ipsum quadantenus indicari; nam & alia colligi exempla possunt e capite insequenti (3), & vel sine his satis est dogma quod ab eo alibi (4) positum est, pulsus inæqualitatem a turbata esse nervorum & cordis actione. Quæ turbatio quamdiu simul durare, simul varia esse possit, nihil fortasse esse tibi ostendet quam id quod nuper legebam in Volumine III. Commentariorum de Bononiensi Scientiarum Instituto (5). Cum enim Vir Cel. Molinellius quatuor canibus alterum nervorum Vagorum in collo obligasset, neque, ut Valsalva quidem solebat, statim solvisset; mox in omnibus motum cordis nullo in genere æqualem, inordinatum, intermittentem nullo ordine, in uno præterea cui nervum eundem etiam secuerat; motum illum confusum præter modum animadvertit, nec ante diem XVII. XXIX. XXIII. XXVII. in ordinem iis canibus rediisse. Itaque si eidem nervo, aut alii ad cor spectanti, aut eorum origini læsio aliqua accidat gravis, quid hæc possit facere, intelligis, & quam sapienter is quem laudabamus, Archiater ab ejusmodi pulsu non diagnosticum polypi, sed suspicionem dumtaxat repeti posse, censuerit. At enim, fortasse hic dices, quid, si inæqualis pulsuum inæqualitas ultra diem undetrigesimum, ut in pluribus accidisse novimus, producat, & diutissime perseveret? Huic etiam quæstioni occurrit Pasta (6), atque utinam ne inciderent sæpius ex cerebri, aut nervorum læsiones, quæ neque sanari possunt, neque mutari, eoque annos quam plures perstant, & ad mortem usque. Ejusmodi autem læsiones cum sensum plerumque fugiant; mirum non est, si aut cum vitiis cordis, aut sine his in eorum cadaveribus qui varie inæquali pulsu fuerint, nihil quidquam, cui imputare hunc liceat, deprehendatur. Etsi enim illa cordis vitia ejusmodi sint, ut nunc quidem ad unum modum, mox ad alium se habere non potuerint; at se potuit ad illa addere nervorum læsio unde ea varietas existeret, quæ etiam sine illis vitiis unde esse potest, ut non improbabili dubitatione a Pasta indicatum est.

30. Non est mihi in animo omnia ejus Epistolæ capita percurrere, quam legere per te possis, & fortasse jam legeris. Satis est, si dicam, nihil ferme eorum esse omissum, quæ hinc permovere homines debent, ut dubitent, num sint in viventibus polypi, hinc vero, ut minus confidant iis rationibus quæ afferri solent, ut eos esse in viventibus, ostendatur. Quid ergo, inquis, a nobis interea faciendum est? Vir alter experiens, & doctus est expectandus qui ad illam Epistolam sic respondeat, ut quod mihi quidem, sicut alias (7) scripsi, non ita facile videtur, perspicue, & firme illas omnes eximat dubitationes. Quod nisi fiat, caute equidem de polypis loqui pergam, nec committam, ut quæ mihi dubia sunt, ea temere pro certis ponam. Neque enim amplius ea licet excusatione uti, qua antea liceat. Scripserat, exempli gratia, A. 1685. Zollicofferus in Dissertatione de Po-

(1) n. 9.

(2) n. 11.

(3) ch. 11. n. 9.

(4) l. 3. ch. 7. n. 9.

(5) In Opusc.

(6) n. 11.

(7) Epist. 18. n. 9.

lypo Cordis (1): eo ritu, quo sanguis pleuriticorum, cachecticorum, &c. venæ sectione emissus, dum motum, partes ejus omnes antea miscentem, & invicem obvolvuntem, paulatim perdit, crassam albam & densam, polypo nostro substantia omnino similem, in superficiem protrudit, talem in ejusmodi subiectis concretionem in corde & vasis ejus post mortem aque ac in sanguine emissio fieri posse, nihil est, quod me impediatur credere, præsertim cum in illis subiectis a concretionem illa polyposa subfidentis & coagulati sanguinis portiones aliqua plerumque reperiantur, similes sanguini pleuriticorum crasso, & nigro. Jam vero si ab eo tunc quæreretur, cur post hæc, continuo illuc transiisset, ut solum profiteretur, se tamen nullo modo concedere, polipum omnem post mortem demum formari; verum etiam de polypis eadem fere quæ cæteri, asseveraret; nempe eas quas subijcit (2), rationes sui facti produceret: exque ipsi ad justam excusationem valerent, ut quæ ab nemine fuerant in dubitationem vocatæ. Nobis vero iisdem utentibus quæ daretur venia? postquam illæ ipsæ, ut supra (3) ostendimus, adeo sunt a Pasta infirmatæ. Quod si aliis niti velimus rationibus, ut puta iis quas apud aliquos legeris, ad polypos saltem illos excipiendos qui ventriculorum parietibus adhærent, & tendineis valvularum sive Mitralium, sive Tricuspidum fibrillis implicantur, aut qui duritie, & firmitudine ea sunt, ut digitis nequeant dissolvi, eoque ostendant, se opus esse non brevissimi temporis; has quoque Pasta (4) occupavit exceptiones. Nam quod ad duritiem, & firmitudinem attinet, commemorat, quantæ interdum eæ sint in crusta sanguinis e vena emissæ, & quam brevi tempore hæc gignatur. De adhæensione autem ad ventriculorum parietes, affirmat, sanguinem, si cordis bubulis ventriculis loco vasis vitrei excipiantur, modo materia æque scateat ex qua fit crusta, non secus adhærere eorum parietibus quam polypi soleant: quod & de implicatione, opinor, dicere poterat cum fibrillis valvularum, quando animadverto, attulisse (5) ex Moenchio exemplum polyporum qui *tendinibus mitralium valvularum implicabantur*, inter eas quidem Observationes quæ, cum in viventibus nullum fuerit polypi indicium, ad polypos attinet qui post obitum producti sunt. Num vero illos saltem non nisi longo varioque tempore compactos polypos fuisse, credemus, qui sint fibrosi, qui membranæ, tendinis, nervi, sive aspicias, sive manibus hinc, & hinc trahas, naturam quadantenus æmulentur, qui strata ostendant alia aliis imposita, aut qui denique tubulorum instar sint cavi? Crederemus fortasse, nisi Pasta (6) observationes protulisset, unde illa omnia in crusta quoque emissæ sanguinis luculenter conspecta esse, constaret: quod vero ad cavos attinet polypos, quædam animadvertisset (7), ex quibus con-jicere proclive sit, crustam circumcirca ex quiescente sanguine, post mortem videlicet, intra vas aliquod, emeruisse, circumcirca, inquam, id quod facilius intelliges, si cadaver necdum calore intus destitutum, in oppositum faciem, aut latus, sive lavandi, sive alia de causa conversum fuisse, mecum posueris, deinde vero inter dissectionem, aut viscerum extractionem grumosum sanguinem e crusta circumjecta elapsum, hanc inanis tubuli instar reliquisse. At sunt quidam morbi, inquis, ita cum polypo conjuncti, ut ab hoc proveniunt omnino videantur. Nam primum Schulzius (8) oedemata producit duo, alterum in pedibus, & natibus adolescentis, alterum in dextero mulieris pede. Erat illi crassus polypus in vena Cava ad Iliacum confluxum; mulieri autem in Iliaca dextera. Polypum igitur in utroque, dum viverent, fuisse, apparet, qui expedito sangui-

(1) n. 13.

(2) §. 14.

(3) n. 29.

(4) n. 20.

(5) n. 4.

(6) n. 20.

(7) n. 24.

(8) Act. N. C. Tom. 1. Obs. 220. & Commerc. Litter. A. 1731. Specim. 10.

nis regressui se opponens, œdematis causa fuerit. Annuerem forsan, nisi alii in adolescente fuissent polypi, & *stupendi* quidem in corde, tum in communicantibus cum ipso vasis, nullique prorsus illorum effectus alibi se ostendissent; & nisi morbus quo extincta fuerat foemina, & causæ externæ, quæ fortasse præcesserant pedis œdema, & aliæ in aliis quoque disitis vasis fuissent polypi, file-
 retur. Proferes deinde quasdam cordis, aut auricularum dilatationes, quas, cum alia tibi earum causa occurrerit nulla, contendas forsitan, ab eo quem intra illas conspexeris, polypo inductas fuisse. Noli id contendere; tot enim vel inter antecedentes sunt causæ dilatationum, & nonnullæ earum ita abditæ, aut antiquæ, ut ne ægri quidem ipsius Medicis, & assidentibus, ex quibus scisciteris, aliquando sint notæ, videlicet graves, sed dissimulati, animi affectus, pulmonum alia ætate, aliisque in regionibus prægressæ inflammationes vehementes, & quæ præterea sunt ejusmodi apud Amplissimum Senacium (1) legenda. Namque hæc, præsertim si in eos inciderunt, quorum cor ad dilatationem esset dispositum, haud raro ipsum dilatarunt citius, aut tardius prout major minorve erat illa dispositio; ut propterea unde, & quando factum esset dilatationis initium non semper ægri animadvertere potuerint. Denique trahere argumentum posses in speciem multo validius ex Illustris Halleri (2) Observatione, quæ in vena mulieris Cava inter Renales venas, & Iliacas *nihil cavitatis loco superfuisse*, proponit, nisi *fibrosam quamdam, quasi carneam, polyposam & duram carnem*. Cum enim vena SpermatICA dextera, ut sanguinem ab inferiore Aorta illatum reduceret, immitteretque in venam Uretericam, ad Iliacam ejusdem lateris spectantem, *enormiter* facta esset *latior*; atque adeo foret *unciali diametro*, & *perinde dilatata* esset ea quoque Ureterica; videtur polyposa illa concretio quæ sanguinis ascensum impediret, jam diu fuisse ante mulieris mortem. Veruntamen eum Hallerus scribat, venam ibi Cavam fuisse *concretam*, & exemplum ejus concretionis ex Mantissa Anatomica (3) Rhodii indicet, qui Cavam *arctissime coaluisse*, dicit, *ut ne specillum quidem admitteret, haud dubie ab exulceratione*, & Solertissimus ipse Hallerus *concreta Cave vene* in sua foemina *rationem se non intelligere*, fateatur, *cum in eo cadavere nulla causa, venam tantam comprimere apta*, reperta sit, & Clariss. in Theatro Anatomico Gottingensi Professor Winklerus (4) de eadem illa foemina, ut videtur, loquens (quamvis neque ætas, neque indicatus Observationis annus magnopere consentiat) in qua SpermatICA vena Cavæ crassitudinem æquabat, hanc totam a *coalitu* obstructam vidisse se, ajat; conjicere proclive est, coalitum, ejus facile similem, quem a me visum alia tibi Epistola (5) describam, ipsum quidem ante mortem jam fuisse, concretionem vero polyposam sub ipso coalitus loco intra venam ibi contractam, vitæ extremo tempore, ut tot alias, productam esse. Quæ cum ita sint, nec quidquam proferri videam, unde quod deducas, extra non injustas dubitationes positum sit; vix perpauca de tanto numero posse excipi concreciones, crediderim, quarum in viventibus alias inchoatas, alias perfectas fuisse, non inficiemur. Inchoatas in moribundis, aut in longissima syncope; & ob frigescentem jam sanguinem insanabili, adeo oppressis, ut mortuorum magis quam viventium omnino similes videantur, si sanguis quidem ejusmodi sit, qualis solet in qui ad crustam gignentem est maxime idoneus. Perfectas autem in aneurysmatibus iis præsertim, quæ sacci formam appensi referunt. Ibi enim vidi ipse, non *illius carnis concave speciei* quam polypi præbent aliquando in ventriculis, aut auriculis cordis, multoque minus, ut ullo modo pro *tunicarum aneurysmatibus excrecentiis* possent haberi; sed

(1) Traité du cœur, l. 4. ch. 8. n. 3. & 4.

(2) Opusc. Pathol. Obs. 20.

(3) Obs. 21.

(4) Dissert. de Vasor. Lithiasi, S. I. §. 6. Adnot. a.

(5) 56. n. 10.

quales tibi descripsi Litteris aliis (1), ubi exceptionis hujus meæ causas sic indicavi, ut hic iterandas non existimem. Neque illud a vero alienum putabo, ut si ramorum cum aneurysmate communicantium orificium aliquod a polyposis illis quæ intra aneurysma sunt, concretionibus ex parte operiatur, ut minus in ipsum influat sanguinis, possint illæ incipere, vivente homine, in eum ramum se extendere, utque accedente ad debilem ex aneurysmate sanguinis motum, extremo in moribundis cordis languore sanguinem jam minus, minusve propellens, concretio in ramo augeatur, & denique ex subsistente post mortem refrigeratoque ibidem viscido, ac polyposo sanguine undique compleatur sic, ut cavi remaneat nihil, qua ratione alteram Halleri (2) Observationem facilius intelliges. Noli tamen credere, etsi in dilatatis arteriis polypos vel diu ante mortem agnoscam, hinc sequi, ut in dilatato etiam corde a me non minus agnosci debeant. Fibræ enim dilatati cordis fere agere solent validius sicuti ex palpitationum violentia ostendit Senacius (3), aut siquando tandem agunt debilius; nunquam tamen cum earum viribus in sanguine comminendo, expellendoque infirmissime in dilatata arteria fibrarum vires sunt comparandæ.

31. Hic illud a te interrogari me posse, scio, si pauci adeo in viventibus sunt polypi, quid igitur attineat non tam in Valsalvæ Observationibus, ex quibus mihi detrahere nihil licet, quam in meis, fere semper mentionem facere earum concretionum, quæ mortis causæ non fuerint, sed effectus? Ego vero primum ob hoc ipsum commemoro, nimirum ut reapse videas, verum esse in Italia quoque id quod Zollicofferi (4) præceptor Schachtius ajebat, *adeo non rarum in Belgio esse polypum, ut rarius quid ipsi videretur, si in morbo defunctis nullum reperiret*, idque cum videris, facilius credas, eum post mortem coaluisse, cujus ulla in tot viventibus indicia non essent. Deinde etsi in mortuis coaluerit, qualis tamen esset in viventibus natura sanguinis polypi absentia, aut præsentia, & varia conditio significant. Denique sunt discrimina quædam inter eos polypos qui a dextris, & eos qui a sinistris in corde insunt, a Malpighio (5) adnotata, a Pasta autem (6) ex parte in dubium vocata. Scilicet plerumque illos subalbo, hos autem atro colore, illosque majores, hos minores esse, Malpighius scripserat. Pasta vero de colore dubitat; de magnitudine non dissentit. Si rationem spectes a Malpighio indicatam additorum modo schyli, & lymphæ ad sanguinem, dexterum cordis sinum petentem, & amplitudinis hujus sinus; eo inclinabit animus, ut Malpighio utrumque concedas, sed magis ut majorem a dextris polypi molem, cum simul attenderis, infirmiores in sinistro esse ventriculum dexterum, ut non nisi minori vi premere, & expellere sanguinem possit, & facilius mox laxari, ac distendi, cum propter deficientem magis, magisque extremo tempore respirationem minus ejicit sanguinis, quam accipiat.

Sed tamen verum ut certe scias Observationes sunt colligendæ. Facit id Pasta, ut supra (7) indicavimus, quod ad colorem attinet, proptereaque assentiri Malpighio non potuit. Fecimus nos, quod spectat ad magnitudinem, & omnes quæ in tota illius Epistola sane plurimæ Observationes aliæ aliam ob causam proferruntur, insipientes, revera sæpius in dextero, rarissime in sinistro majorem polypum fuisse, vidimus; imo creberrime in dextero tantum, perraro in solo sinistro memorari, animadvertimus. Nec vero aliter Valsalvam observare solitum invenies ejus perfectis historiis omnibus, præsertim quas Epistola XX. complexi sumus. Qua fretus longa observationum serie, non dubitavit, ut ex nostra

(1) Epist. 17. n. 29.

(2) Opusc. cit. Obs. 19.

(3) ch. 8. cit. n. 5.

(4) Dissert. cit. §. 3.

(5) Dissert. de Polypo Cordis.

(6) Epist. sæp. cit. n. 14. & 23.

(7) n. 22. in fin.

XI. cognosces Epistola (1), cum a sinistris polyposum a nobis extrahi forte conspiceret, alterum a dextris inventum iri, nec falso, prænunciare. Ad discrimina igitur istiusmodi, atque alia insuper, ut quod Malpighius (2) de substantia polypi a sinistris densiore adjecit, pro certo dignoscenda, ut deinde eorum causæ quæ in gravissima quam supra exposuimus, de Polypis controversia esse aliquando utiles possunt, inquirantur, profecto intelligis, non frustra! quæ de ipsis in singulis dissectionibus conspecta sunt, adnotari: quod utinam vel diligentius plerumque facere potuissemus.

32. Verum; ut tandem ad pulsus inæqualitatem, & intermissionem revertamur; siue polypi ante mortem sint, siue non sint in corde agnoscendi, ex iis quæ subinde interjecimus, verissimum esse, apparet hoc Cl. Fantoni (3) monitum: *iterum dico: ex vitii pulsus ne temere de polypis judicium feramus, cavendum. Multos sane decipit. Sectio cadaverum cautiore efficiat. Polypus enim reperias; & æqualis, & constans fuit pulsus: polypi desunt; & omne vitium fuit in pulsu deprehensum.* Cæterum pulsuum vitia omnia, aut plures, ut nosti, aut singulas pulsationes attendendo, deprehenduntur. Plures attendendo, & omnes inter se, quod ad omnia attinet, comparando, inæqualitas, & quod ad numerum intra certum tempus, intermissio, & si hæc multo longissimum tempus duret asphyxia cognoscuntur, de quibus hæcenus dictum est, præterea aut frequentia, aut raritas. Singulas autem pulsationes attendendo, celeritas, aut tarditas, durities, aut mollities, magnitudo, aut parvitas, vehementia, aut debilitas, & siqua sunt alia huc addenda; fateor enim, hac in parte nimis largos fuisse Majores. Nec tamen si vicissim Recentiores quosdam partiores fortasse dixerō, quam æquum sit, immerito a me dictum putabis. Neque enim profecto necesse est, ut frequentes omnes pulsus sint celeres, neque ut omnes duri, aut omnes magni sint vehementes, quod minus attendisse videri possunt qui celeritatem, duritiem, & nimiam magnitudinem, & his contraria vitia omiserunt. At enim celeritas, aut tarditas, puncto temporis quod una pulsatio vix durat, *tactu distingui non possunt.* Facile cum Bellino (4) hoc fateor *in statu a naturali parum recedente.* Sed cum multum ab hoc recedit; nunquamne distingui poterunt? Si autem poterunt; quo tandem nomine tunc volent id vitii genus appellari? quandoquidem, id quod necessitas cogeat nulla, celeritatis, & frequentię, tarditatis, & raritatis vocabula, apud Veteres sapientes discreta, jam usu promiscuo, non probante Sthalio (5) confuderunt. Certe apud eos videbimus pugnantia loqui, si celeritatem conjunctam cum raritate in ægrorum pulsibus nos invenisse, dicemus. Incidit id alias quoque; sed nunquam magis quam in adolescente in quo non magnam pulsuum raritatem, maximam autem celeritatem deprehendimus. Erat ex illis qui cannabem carminant, hypochondriaco quovis timidior; sed robustus: cubabat autem ob thoracis inflammationem in Bononiensi Nosoconio S. Mariæ de Morte A. 1705. Majo ineunte. Ter missus fuerat sanguis, quem non modo sine crusta, sed difficile, & tarde concrecentem, eum saltem qui secundo mitebatur, fuisse memini. Sputa secundo, & tertio die sanguinea, deinde nulla, aut fere nulla; sed nocturni sudores crebri, inutiles primum, at circa diem decimum, & undecimum utiles adeo, ut pulsus qui vibrati, & frequentes valde fuerant, ut acuta febris requirebat, undecimo die hac finita, nec vibrati amplius, nec frequentes, imo rari essent, nec rari tamen valde extra modum. Sed cum ea raritate mox se conjunxit vibratio, celeritas autem tanta, ut cum arteriæ motus ambo, extrorsum videlicet, & introrsum, simul sumpti non

(1) n. 22.

(2) Dissert. cit.

(3) In Schol. ad Patris Obs. Med. Anat. 27.

(4) De Pulsibus.

(5) Excus. resp. Exam. Puls. celer. & frequ. c. 4.

multo plus occuparent temporis quam soleant secundum naturam, primus triplo esset brevior, quam secundus. Quæ res biduum circiter perstitit, donec vigiliis, & siti quæ etiam tum supererant paulatim abeuntibus, sensim pulsus quoque, vibratione, & celeritate imminuta, ad naturalem pene modum, sicuti quarto decimo percepimus die, redierunt.

33. At sine celeritate, aut tarditate, raritatem multo majorem deprehendimus in duobus præsertim Senibus ex quo primum epilepticis insultibus, a ventre incipientibus, tentati fuerant: quorum alterius historiam alias (1) ad te perscripsimus: alterius fortasse aliquando (2) scribemus, quem nudius tertius consultationis causa invisentes, cum ea pulsum raritate invenimus, ut intra sexagesimam horæ partem pulsationes sint tantum viginti duæ, numero videlicet duabus circiter tertiis partibus minori quam oporteret, idque a pluribus jam mensibus. Videbis quidem in Sepulcreto (3) Rumlerum multo pauciores in Juvene adnotasse, ut *signum summæ imbecillitatis virium*, cum lenta febris conjunctæ. Sed neutri eorum de quibus loquimur, febris fuit ulla, aut ea virium infirmitas, ut e lecto surgere, & si non semper; ut nobilis ille Vesalii Vir (4), aliquando certe, *veluti sani, obambulare* non possent. Iisdem tamen nec inæqualis ut plurimum pulsus fuit, nec varius sive in altero; sive in utroque carpo explorares, ut in rustico erat Adolescente quem Bononiæ vidi in Nosocomio S. Mariæ de Vita. Is olim cum esset duodecennis, ex arbore cadens, dorsum alliserat, unde urina tunc fluxit sanguinea, cordis autem assidua palpitatio ingruit, quæ etiam tum, nono post anno, vexabat, & quotannis solebat ter quaterve exacerbari, & spirandi difficultatem asferre, ut tum acciderat. In eo igitur cum carpos simul ambos tentarem, pulsus utrobique inæquales, & inordinatos reperiebam sic tamen, ut pulsationes pleraque attendenti manifestum esset, in sinistro neque raras posse dici, neque frequentes, in dextero autem triplo fere quam in sinistro, esse rariore. Qui si tunc forte obiisset Adolescens; aliquid forsitan ad hujus discrepantiæ causam intelligendam non inutile deprehendissem, modo illa in minima non fuisset ex casu vitiata nervorum structura ad arteriam dexteram pertinentium. Ab nervis enim plura sæpenumero esse, credo, pulsum vitia, præsertim autem explicatu difficiliora. Nam *languidum* illum pulsum, & *rariorem*, quem in Sepulchreto (5) a plurima aqua turbida in pericardio deduci, vides, nec rarum adeo præter modum fuisse, apparet ex ista ipsa loquendi ratione, nec in altero dumtaxat brachio, & sic satis fortasse ex causa ibidem proposita explicari potest: quanquam de tot, quas sæpe produxi, aut commemoravi, non dissimilibus aquæ in pericardio Observationibus haud scio, quot tandem rari potius, quam frequentis, qui præcesserit, pulsus mentionem habeant. Frequentis autem pulsus facilis videtur explicatio, sive irritans causa aliqua nervos cordis vellicet, sive cor ipsum, idque interius, aut exterius: exterius quidem, ut cum acris aqua est in pericardio, quo refertur in ista ipsa IX. Sepulchreti Sectione Observatio XIII; interius vero, cum sanguis per cava, substantiamve cordis traductus, is est qui possit vellicare: sive etiam illæ per quas spiritus in cor influunt, nervorum viæ post diuturnum cordis irritamentum adeo pateant, ut hoc ablato, pergant ii nihilominus nec ad breve tempus, æquo crebrius in cor influere: quæ fortasse causa est, cur haud raro, pervictis jam febribus, ægri tamen, si nihil aliud quam frequentiam pulsum, attendas, febricitare videantur, eoque a minus peritis, magisque timidis Medicis in lectulo usque, & usque retineantur, cum inde paulatim, ut vires sinunt, si convalescere quidem

(1) Epist. 9. n. 7.

(2) Vid. Epist. 64. n. 5.

(3) Sect. hac 9. in Schol. ad Obs. 2.

(4) In cit. 2. Obs.

(5) Sect. cit. Obs. 19.

velimus, sint extrahendi. Pulsuum autem durities causas plerumque ita habet manifestas, ut per se pateant, pateatque, cur minus in senibus sit attendenda, nisi forte aut nimium magna illa sit, aut hi carnibus contra ac senes plerique solent, etiam nunc mollioribus, & quasi teneris. Magnitudinis autem pulsuum si multo evidentissima causa non esset; ex illis conjici posset quæ supra (1) hic illic attigimus, cum de contrario vitio ageremus: nec vero morari hic vacat, ubi singulorum discriminum cursim, ut vides, quasdam causas, quæ faciliores nobis videntur, quasi exempli causa, indicamus; fontes enim monstravimus supra (2), unde longe & plura, & exactiora haurire, cum libuerit, queas. Unum illud nunc restat, ut de pulsuum vehementia quæramus. Etsi enim cum verba fecimus de asphyxia, & de pulsus debilitate, nonnullas indicavimus causas, quarum oppositæ vehementiam faciant, necesse est; accidit tamen aliquando, ut vehementia tanta sit, & cum iis conjuncta, ut peculiaris ejus causa in cadaveribus; si forte sub sensum caderet; quærenda esse videatur: quod in eo fecimus viro, cujus protinus subjicietur historia; ut qui ab asphyxia orsi sumus, vitiis intermediis jam percursis, in contrario illi maxime vitio scribendi finem faciamus.

34. SUTOR consistente ætate, nulla in re, ut ajebat; delinquere solitus, nisi in nimio vini potu, ante menses circiter quatuor tentari cœperat universi corporis lassitudine, & pulsatione ad regionem cordis, cum spirandi difficultate conjunctis. Quæ cum in dies crescerent; Paulus Salanus Medicus Bononiæ exercitissimus, aneurysmate laborare hominem, censuit, nec semel detrahi sanguinem iussit. Novissime ad ea quæ diximus, accesserant animi defectiones, cum in Nosocomium S. Mariæ de Morte exceptus est. Erant ex defectiones, & spirandi difficultas noctu graviores, tunc potissimum cum homo capere somnum volebat, illisque ingruentibus, brachium dexterum acerbo dolore corripiebatur non secus ac si dilaniaretur. Assidua autem erat ad cordis regionem, indeque ad umbilicum usque pulsatio tanta, ut majorem sensisse, aut vidisse vix meminerim. Nam visu etiam tota percipiebatur: & quanquam major erat in pectore, sic tamen ea quoque pars quam dixi, abdominis impositam manum percutiebat, ut cunctis non modo in thorace, sed in ventre etiam aneurysma esse videretur. Ajebat æger, eam se pulsationem ubique percipere, ut vel ad extremos pedum digitos perveniret. Et sane Carotides quoque, & Temporales arteriæ, & quas sæpius tangebamus, Radiales iisdem magnis, vibratisque pulsibus agitabantur. Pedes erant subtumidi. Vix quidquam cibi sumebatur. Et quanquam febris erat nulla, & poterat æger cum minus difficilis fiebat respiratio, in utrum liberet latus cubare, capere autem egregie valebat; tamen graviter adeo morbum ferebat suum, ut mortem sibi præoptandam existimaret. Cujus voti compos factus est quarto ex quo in Nosocomium venerat, die. Cum enim forte ad alvum exonerandam surrexisset; vix in lectulum regressus, spiritum ducere, nisi erecta cervice, non potuit, in eaque spirandi difficultate mortuus est. **CADAVER** secimus Kalendis Quintilibus A. 1705, labra valde livida inter secandum adnotantes, atrum autem, & fluidum sanguinem, qui, dissectis circa jugulum integumentis, defluxit. Thorace aperto, flavum serum in cavo ejus dextero animadversum est. In sinistro tota pulmonis convexa facies ad pleuram adhærebat per interjectam crassam, & mollem quasi membranam, quæ hinc a membrana pulmonis, inde autem a pleura poterat sine laceratione separari, reliquæ, & indicium, ut opinor, prægressæ olim peripneumonix. Pulmones sani. In pericardio feri turbidi aliquantum. Cor potius magnum; sed intra modum. In hujus caveis, vasisque, cum iisdem

(1) Ut n. 15. & 19.

(2) n. 12.

communicantibus, nihil usquam polyposi; sanguis ater dumtaxat, & leviter in grumos coactus. Cum omnia attente perscrutarer, vix potui animadvertere in una de tribus valvulis quæ Pulmonari præficiuntur arteriæ, subdari aliquid, & ad cartilagineum accedentis in medio valvulæ; ad ejusque limbum præsertim. Cæterum nulla cordis, nulla auricularum, nulla vasorum sive in thorace, sive in ventre dilatatio. Quin etiam cum arteriam Magnam a corde ad divisionem usque in Iliacas aperuissem; nihil in tota ejus interna facie adnotare licuit, nisi leves quoddam, & inæquales quasi sulcos, in longitudinem ductos, eosque primum ab ipso arteriæ initio ad eam usque partem quæ adhærere incipit thoracis vertebri, & rursus, sed levius, qua sub diaphragmate Cœliacum edit. Ventre priusquam id quærerem, aperto, & flavæ aquæ copia non ita modica in eo conspecta, intestinum Colon ab jecinore ad finem usque in perangustas cellulas coarctatum, & contractum quoque ventriculum animadvertimus, neutrum mirantes, quippe in homine, vix quidquam, ut diximus, plures jam dies comedente. Itaque nihil in ventris visceribus præter naturam inventum est, nisi quod hepar erat duriusculum, & maculis exterius distinctum, quædam quasi granula mentientibus. Cerebrum, quod reliquum erat, egregie constitutum deprehendi; quæquam Tenuem meningem non ita difficile fuit ab illæso cortice detrahere. Denique e vertebrarum tubo nihil aquæ prodire, vidi.

35. Unde igitur tanta, & tam vehemens cordis, omniumque arteriarum pulsatio? Nempe indidem unde est in plerisque Aortæ aneurysmate tentari incipientibus. In his vero non ab aneurysmate ipso est, quod necdum est factum, & si factum esset, tunc potius, ut in dilatatis fluminum alveis videmus, impetum minueret fluentis humoris; sed ab ea causa est, quæ aut sola, aut cum aliis ipsum facit aneurysma, vasorum parietes violenter urgendo, infirmando, & extrorsum denique compellendo. Ea autem causa in aucta præter modum consistit, qua cor in Aortæ initium, & hoc in proximam arteriæ partem, & pars hæc in aliam deinceps sanguinem trudit, qui præsertim eo copiarum modo, & qualitate ea sit, ut violentiorem illum motum & facilius possit accipere, & vehementius ad parietes arteriarum transferre. Quid igitur magis augeat cordis, & arteriarum vim, quam ea victus ratio, quæ vividiorum spirituum, & si vis, magis etiam irritantium copiam præter modum adaugeat? Ei certe victus rationi non in hoc modo homine, sed in aliis quoque aliquando vidi ejusmodi universarum arteriarum pulsationem successisse, in primis in viro Meldulensi a quo ante hos circiter quadraginta annos consultus sum. Vidi præterea in aliis, in quibus Senex honestus fuit, civis meus, & Mercatores duo, alter Patavinus, alter Venetus: quorum hic florente ætate adhuc vivit, alter affecta mortuus est, cujus cadaver ut incideremus, nullis precibus ab uxore impetrare potuimus. Hos omnes fuisse bibaces, non credo, imo aliquem non fuisse, scio. Ab nervis tamen in his quoque omnibus eam pulsationem fuisse, crediderim, cum signa peculiariora aliorum morborum non essent, aut si essent, vel ad irritatos nervos haud obscure spectarent, ut alibi (1) in Mercatore illo Veneto ostendam, vel ad morbos attinerent, qui non nisi nervos irritando, possent illam pulsationem efficere, ut ex dissectione Senis, quem modo dicebam, alias (2) intelliges, a calculis, renes vesicamque torquentibus, mortui. Sed & aliæ Observationes in mea me opinione confirmant. Nam præter quam quod una extat (3) in qua post pulsationem in cerebro, supervenit palpitatio cordis, & arteriarum, in extremis quoque digitis percepta, & ab utero esse hoc malum

(1) Epist. 64. n. 10.

(2) Epist. 42. n. 13.

(3) *Commerc. Litter. A.* 1736. Hebd. 32. n. 3.

in Matrona Patavina, suspicabatur Rhodius (1), & licet indidem arcessere in famula, quam idem commemorat (2), a Platero (3) curatam; quæro ex te, quonam modo cor flaccidum pulsus facere per se possit non debiles? In Agricola tamen, cujus tibi in XI. Epistola (4) historiam scripsit, cor flaccidum fuit, pulsus vehemens. Scilicet aut quanto pauciores poterat descriptum ipsi ejus cerebrum spiritus secernere, tanto plures secernebat cerebellum, vel, si mavis, Spinalis Medulla, & ad cor mittebat, aut cum resolutione aliorum nervorum, irritatio, ut sæpe accidit, aliquorum, & in illo cardiacorum, conjuncta erat, aut certe aliquid ejusmodi fuit. Atque ut Observationibus utamur, quæ ingentem arteriarum omnium pulsationem commemorant; vide, quæso, duas quæ ex duobus celeberrimis Parisiensibus Auctoribus in Sepulchretum relatæ sunt. Altera (5) Ballonii est in Juvene, cordis palpitatione jam diu affecto, cui omnes arteriæ evidenter in singulis fere partibus palpitare videbantur. Paræi est altera (6) in quodam Vestiario, qui micantium impetu arteriarum omnium pulsus se percipere dicebat. In primo adeo omnes cordis valvulæ, & magna arteria distenta visa est, ut cor triplo, aut saltem duplo amplius videretur. In Vestiario autem arteria Venosa reperta est in eam amplitudinem dilatata, ut manum in pugnum complicatam capere posset, & interna ipsius tunica ossæa. Nunc quæro ex te, num vasorum distentiones, dilatationesque augeant impellentem fibrarum vim, & fluentis humoris impetum? an illam potius, & hunc minuant, quemadmodum paulo ante indicatum est? Quod si agnoscis; veri igitur similis videbitur, quæ causa in utroque antea fecerat aneurysmata, eandem, vel his factis, perstitisse, imo adeo validam secus ac frequentius accidit, fuisse, ut tantam illam arteriarum omnium pulsationem servarit.

36. Dixi autem *aneurysmata*, Paræi quoque Observationem complectens, primum quia hic eadem voce usus est, *aneurysmate arteriæ Venosæ*, tum etiam quia dubium mihi est, ne forte per incuriam ita scripserit, cum vellet scribere *venæ Arteriosæ*, id est arteriæ Pulmonaris. Dubitandi autem causa est multiplex. Nam primum in historiis, quas legisse memini, omnino duabus maximæ dilatationis arteriæ Venosæ, id est Pulmonaris venæ, tantum abest ut ingens illa memoretur universalis pulsatio; aut pulsus non memorantur, aut minimi, debilesque fuisse dicuntur. Illarum altera est Hildani Cent. 2. Obs. 89; non ut perperam ab Lancisii (7) typographis indicatur, 99; altera autem Vieussenii in Tract. de Corde gallice scripto cap. 16. Quin etiam sic mihi accidit, ut cum ejus venæ truncum, nempe sinum in quem rami omnes ipsius influunt, æquo ampliorem offendi, pulsus præcessisse, audirem, aut languidos, aut nullos, quemadmodum Epistolam relegens XVIII. (8) cognosces (9). Deinde in utraque illa historia, cordis palpitationem, & spirandi difficultatem fuisse, lego: quas in Paræi Observatione non solum non video nominari, sed credere debeo, abfuisse; cum *pila palmaria ludentem* extremis horis virum de quo loquitur, animadverto, quod exercitationis genus utrumque incommode exacerbandum, non voluptatem, sed molestiam attulisset. Contra in eadem Observatione invenio quod neque in duabus illis occurrit, neque a venæ illius dilatatione videtur expectandum, ut *dolens* videlicet, & *tumens* locus exterius appareat. Solet id fieri ab dilatati aut cordis, aut arteriosi vasis pulsatione; estque in hoc multo quam in venis, frequentius, ut *interna tunica ossæa* inveniatur: quan-

(1) Cent. 2. Obs. Med. 40.

(2) Ibid.

(3) Obs. l. 2.

(4) n. 11.

(5) L. 2. S. 8. Obs. 26. §. 2.

(6) Sect. hac 9. Obs. 9.

(7) De Aneur. Propos. 53.

(8) n. 2. & 34.

(9) Vid. etiam Epist. 64. n. 7.

quam hoc ipsum quomodo Paræus de vena dicere potuisset, haud fatis intelligo, qui venam *unica constare tunica*; non, ut arteria, *duas obtinere tunicas*, scripserat (1). Vides igitur, quæ in ejus Observatione hæsitare me cogant. Neque enim faciunt, ut omnino *venam Arteriosam* scripserim, credam; nam sic quoque difficultates, non tot quidem, sed tamen aliquot ex his quas attigi, superessent. Me quidem non fugit, hujus etiam venæ, id est arteriæ Pulmonaris, dilatatæ exempla haberi, quamvis multo quam arteriæ Magnæ, pauciora: ut in Rivæ illa Icone (2) qua primum majorum omnium vasorum dilatationes pictæ sunt, & in illa ipsa quæ paulo ante indicata est, Vieussenii historia, & apud Kerckringium (3), atque ut in iis Observationibus, quæ & prægressa habeant signa, & in Sepulchreto extant, subsistamus; Alardus Mauritius Egerdes (4) *magnitudinem præternaturalem* describit Pulmonaris arteriæ, *quasi aneurysmate affectæ*, & hinc inde *sacculos cruore coagulato turgidos habentis appensos*: & nisi huc referenda est Scholiographi Hollerii (5) Observatio *abscessus* in eadem arteria, quem & Poterius (6) ait in pluribus sibi observare licuisse, Cæsalpinus (7) certe proponit *arteriam quæ ducit in pulmonem, duplo latiore naturali*. Cave enim credas cum Boneto (8) sic eum *arteriam venosam vulgo, Neotericis venam pulmonariam*, designasse, qui hos docuit in Questionibus Peripateticis (9) ita loqui, ut nunc loquuntur, & sibi constans in illo ipso quem Bonetus laudat, Artis Medicæ libro VI. antequam istam scriberet Observationem, bis confirmavit (10), quam vocassent Prisci *venam arterialem*, omnino *veram arteriam esse*, arteriam, inquam, *in pulmonem ducentem, cum vena sit quam illi arteriam venalem dicebant, in cor introducens ex pulmone*. Nunc igitur vide, cum dilatatione Pulmonaris arteriæ fuisse in Sancto illo Sene, de quo loquitur Cæsalpinus, & palpitationem cordis, & propter duas abruptas a cartilaginibus costas manifestum exterius locum quo se pectus alter ne tumens attollebat. Nec, si huc attinet Scholiographi illius Observatio, in hac deerat palpitationis cordis: cujus oblitus videri potest Bonetus, cum ejudem, opinor, Observationis partem alteram, ad syncopem facile attinentem, quæ Antipatro accidit, ipse ad pulsus inæqualitatem referens (11), Observationi opposuit (12) conjecturam Saxonix, quippe de homine etiam tum vivo sermonem habentis: quo in judicio nun fallar, tu constitues, cum apud ipsum Saxoniam, illumque Scholiographum, non *ad cap. 3;* sed *ad cap. 30.* ea quæ nunc attigi, recognoveris. Quod vero ad respirationem attinet; minus hanc fore difficilem, ubi impedimentum, hoc est dilatatio, ad arteriæ Pulmonaris initium sit, quam ad venæ finem, & ratio ostendit, & ex iis quæ Bellinus (13), docuit, & Albertinus (14) observavit, colligi licet (15). At enim in pluribus, quæ indicatæ sunt, dilatati hujus, aut illius vasis Observationibus alia erant, in corde præsertim, vitia, a quibus potissimum tum quod deessent, tum quod essent quædam signa, repetendum est; in Alardi autem Observatione, nullum horum quæ quidem supra memorata sunt, extat. Fateor, eoque hæsitare me, dixi. Sed tamen quo magis omnia expendo, & Paræi historiam relego, eo magis suspicari cogor, in

(1) Oper. l. 2. c. 10.

(2) Eph. N. C. Dec. 1. A. 1. Obs. 17.
litt. R.

(3) Spicil. Anat. Obs. 16.

(4) Sepulchr. l. 2. S. 5. Obs. 4. in Addit.

(5) Ibid. S. 8. Obs. 27. §. 1.

(6) Insign. Curat. & Obs. Cent. 3. c. 22.
in fin.

(7) Sepulchr. Obs. 27. modo cit. §. 2.

(8) In Schol.

(9) L. 5. qu. 4.

(10) c. 9. & 19.

(11) L. 2. S. hac 9. Obs. 6.

(12) In Schol.

(13) De Morb. Pector.

(14) Comment. de Bonon. Sc. Acad. Tom.
1. in Opusc.

(15) Vid. tamen Epist. 64. n. 7. & 8.

ea faltem deesse aliqua, ex quibus nonnulla, & vehementem illam in primis arteriarum omnium pulsationem intelligamus.

37. Cujus ad causam ut redeam, & ad ejus a me descriptam historiam; si per illam hanc credis non perperam explicatam; intelligis primum, tanto diligentius obstandum initiis aneurysmatum, ut Lancisius (1) vocat, spuriorum, quanto manifestius est, vel priusquam verum aneurysma fiat, interdum ab illius causa defectiones animi, & non ferendam vim mali, & mortem quoque ipsam afferri: quæ vitari possent omnia per curationem idoneam, matureque institutam, qualis in iis fuit, de quibus supra (2) ex Platero, & ex Commercio Litterario indicatum est, & illa præsertim blanda, & Lancisianis similis, quam Bonhomo adhuc Prævotius noster (3): quin sola diæta quantum valeat, his perpaucis verbis indicavit Ballonius (4): *Cuidam omnes arteriæ micabant moniesio. Mirum id fuit. Instituta diæta curatus est.* Deinde vides, cujusmodi sint in arteria initia illorum aneurysmatum, quæ videlicet neque ab nativa illius imbecillitate, neque ab erosione fiunt, nedum a vulnere, aut contusione. Nempe vehemens impetus quo sanguinus ab nimium adaucta vi cordis, & arteriarum in has diutius urgetur, tam crebris denique, & æquo gravioribus ictibus, majoribusque dissectionibus earum latera, quantumvis per se satis firma, lacerare incipit, tunicæ earum intimæ villos tenuissimos quidem, sed arctissime compactos, ita distrahendo, ut prima læsio fulcorum forma, quos descripsimus, se prodatur. Hanc deinceps cæteræ in proxima tunica consequuntur læsiones interdum citius, alias ferius, ut major impetus sanguinis, minorque arteriæ firmitas est, aut res contrario modo se habent: fitque tandem verum aneurysma, sive in omnem partem expansum, sive instar sacci a latera appensi, ut villorum distractio vel circum undique, vel uno in latere facta est. Sic Epistola XVIII. (5) relegens quæ in Magna cujusdam fœminæ arteria descripsi, fulcos hujuscemodi in longitudinem ductos reperies in illa arteriæ parte quæ nondum erat dilatata: superius autem certo loco non secus ac si magis distracta fuisset, arteriæ fibras ipsas apparuisse; quo loco nimirum credibile est, futurum fuisse, ut in saccis formam excresceret, si diutius vixisset mulier: denique ab eo ferme loco ad cor usque arteriæ tunicas jam in omnem partem fuisse expansas. Nec vero illud morari te debet, quod pulsus in ea fœmina recipi non poterant. Neque enim an semper ita res fuisset, aut esset, constabat: & si forte convulsionum vi id in artubus accidebat; tanto ob id etiam, major sanguinis impetus in Aortæ ipsius tunicas esse poterat, quod mistus esset ex *aducto impetu recto, & reflexo*, sicuti ab Lancisio (6) indicatum est. Eademque a me de muliere illa altera dici, credito, cui simul in Aorta lineas, istorum fulcorum non dissimiles, simul subobscuras in carpis pulsus Epistola proposui XVIII. (7): tanto autem magis eadem dici, quod ingens in illa erat cordis palpitatio, vasorum autem in collo pulsatio oculis ipsis occurrebat. Quales autem fuerint pulsus in aliis, quorum Magnam arteriam intus sulcatam inveni, et ignotum est; nihil tamen prohibet credere, fuisse, interius præsertim, vehementiores, quam iis corporibus secundum naturam conveniret: imo in nonnullis eorum profecto verisimile est, ut in sacerdote de quo scriptum fuit Epistola IV. (8), & in Veneta muliere, de qua Epistola XXVI. (9) scribetur, cujus Aorta fulcos, siqua alia, spectabiles ostendit, cum dilatatione, & certo loco

(1) De Aneur. Propos. 5.

(2) n. 35.

(3) Apud Rhodium, Cent. 2. Obs. Med. 40.

(4) Paradigm. 15.

(5) n. 34.

(6) Oper. modo cit. Propos. 36.

(7) n. 6.

(8) n. 21.

(9) n. 21.

etiam cum erosione conjunctos. Accedit enim haud raro ad impetum sanguinis, progrediente morbo, & tempore, causa alia quæ vim abeat erodendi, unde initium accelerari potest legitimi aneurysmatis, quemadmodum recte animadvertit Lancisius (1), & generatim indicavit Fernelius (2). Spurii autem aneurysmatis causa priusquam legitimum fiat, id est antequam arteria ab impetu sanguinis sit dilatata (cujus rei signum pulsatio præbet ex angustiore jam facta latior) quo læsionis genere vitare arteriam incipiat, sub oculos jam a nobis positum existimamus, simulque ostensum, vel eo tempore nonnunquam homine posse ab illa eadem causa gravissime torqueri, & vita privari. Hæc ad ea quæ Lancisius docuit, adjunges, si tamen placuerint: & valebis.

---

(1) Oper. cit. Propos. 39.

(2) Patholog. I. 5. c. 12.

FINIS TOMI PRIMI.

I N D E X

Epistolarum Tom. I.

L	IB. I. DE MORBIS CAPITIS.	pag. I.
Epist. 1.	de Capitis Doloꝛe.	11.
Epist. 2.	de Apoplexia in univeꝛsum, & speciatim de ea qua fit a Sanguine.	25.
Epist. 3.	de eadem Apoplexia Sanguinea.	46.
Epist. 4.	de Apoplexia Serosa.	69.
Epist. 5.	de Apoplexia neque Sanguinea, neque Serosa.	87.
Epist. 6.	de reliquis Affectibus Soporosis.	93.
Epist. 7.	de Phrenitide, Paraphrenitide, & Delirio.	104.
Epist. 8.	de Mania, Melancholia, Hydrophobia.	135.
Epist. 9.	de Epilepsia.	152.
Epist. 10.	de Convulsione, & Motibus Convulsivis.	164.
Epist. 11.	de Paralysi.	174.
Epist. 12.	de Hydrocephalo, & Hydrorachitide.	195.
Epist. 13.	de Catarrho, & de Oculorum Affectibus.	221.
Epist. 14.	de Aurium, & Narium Affectibus, & de Balbutie.	
Lib. II.	DE MORBIS THORACIS.	251.
Epist. 15.	de Respiratione Laesa a causis potissimum extra thoracem positis, sed & a positis intra pulmones, calculis praesertim.	257.
Epist. 16.	de eadem Laesa a Thoracis, aut Pericardii Hydrope.	271.
Epist. 17.	de eadem Laesa a Cordis, aut Aortae intra thoracem Aneurysmatibus.	305.
Epist. 18.	de eadem indidem Laesa.	327.
Epist. 19.	de Suffocatione, & de Tussi.	353.
Epist. 20.	de Pectoris, Laterum, & Dorsi Doloꝛe.	389.
Epist. 21.	de eodem.	414.
Epist. 22.	de Sputo Sanguinis, & de Sputis Purulentis, Empyemate, & Phthisi.	457.
Epist. 23.	de Palpitatione, & Doloꝛe Cordis.	479.
Epist. 24.	de Pulsibus praeter naturam.	502.

**CONTENTS OF
POCKET**

- SAMPLE OF
COVERING FROM V. I
- SPINE LABEL FROM
V. III
- FRAGMENTS FOUND
UNDER PASTE
DOWN ON THE
FRONT BOARD OF V.
I.

(SEE TREATMENT
DOCUMENTATION)

